DISPVTATIONES
IN LIBROS
DE GENERATIONE, ET CORRVPTIONE.

Quibus

Ab Aduerſantibus tùm Veterum, tùm Recentiorum iaculis Scoti PHILOSOPHIA vindicatur,

A PP. Magiſtris

BARTHOLOMEO MASTRIO MELDVLENSI, ET
BONAVENTVRA BELLVTO CATANENSI
Sacrę Theologiæ Doctoribus,
Et in Auguſto S. Antonij Min. Con. Patauino Collegio olim Regentibus.

In hac ſecunda editione nouis Additionibus, & Deffenſionibus auctę cum Appendice ad finem.

Reuerendiſs. Patri, ac Ampliſsimo Domino P. Magiſtro

MICHAELI ANGELO CATALANO

Totius Ord. Min. Con. digniſſimo, ac Vigilantiſsimo Generali Miniſtro.

Dicatę.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, Typis Marci Ginammi. M DC L[illegible]

Superiorum Permiſſu, & Priuilegijs.

Reuerendiſs. Patri, ac ampliſsimo D. P. Magiſtro
MICHAELI ANGELO CATALANO
Totius Ord. Min. Con. digniſſimo, ac vigilantiſſimo Generali Miniſtro ſuo Colendiſs.

F. Bartholomęus Maſtrius de Meldula Min. Con. S. P. D.

INTER cæteros meæ Philoſophię, ac Metaphiſicæ tomos nullus infenſiores pertulit Aduerſarios, quam iſte de Generatione, & Corruptione altera vice in lucem nunc erumpens ad eorumdem oppoſitiones, & conatus pro viribus retundendos, quod potiſſimum in cauſa fuit, vt ſub Tua tutela optaret aſpici, Tuoque nomine decorari, quod Principem indigitat militię cæleſtis cum Dracone, cæteriſque apoſtatis Angelis pugnantem, atque ideo inclitæ perſonæ Tuæ, murerique Generalatus, quo in Religione noſtra fungeris, adamuſſim adaptatum. Præeſt ille, vt olim Sinagogę Iudeorum, ſic nunc Eccleſiæ Dei Patronus, & Cuſtos; & Tu quoque modò Eccleſiæ minorum clauum tenes Generalis, & Præfectus. Pręliabantur Michael, & Angeli eius cum Dracone Apoc. 12. idem Tu geris cum Religioſis tuis tecum vigilantibus oratione, ſtudio, concionibus, lucubrationibus, alijſque virtutum exercitijs Dæmonem expugnantibus, veluti Angelis Principem ſuum Michaelem in præliando adiuuantibus. Denique gaudet ille Templorum ædificatione, vt illuſtris eius apparitio apud Garganum in Apulia montem, aliaque conſimilis in Galijs anno 709. Sigiberto referente in eiuſdem anni Cronologio demonſtrarunt. Et Tu rude, angu-

ſtumque in valle Spoletana Reuitorti ſacellum, vbi humilimus noſtrum parens S. Franciſus militiæ noſtræ viuendi normam, nomen, ac primordia dedit non minori pietate, quam munificentia auxiſti adeò, & amplificaſti, vt nedùm totus Minorum cætus erit Tibi perpetuò deuinctus, verùm & ipſe pientiſſimus Pater amantiſſimi Filij non minus, quam Zelantiſſimi Succeſſoris egregiam adeò pietatem ſit copioſiſſimè tùm in Cœlis, tùm in Terris remuneraturus.

Quamuis, inquam, alijs mille titulis hic tomus Tibi deberetur, & eò præſertim, quia, vt primùm ad Generalatus apicem aſſumptus fuiſti, me veluti munificentiæ, ac prouidentiæ Tuæ primogenitum filium, huic almæ Bononienſi Prouinciæ in primis Comitijs Prouincialibus ſub Tuo gubernio Fauentiæ celebratis 1647. Prouincialem Miniſtrum præfeciſti; ea tamen præcipuè de cauſa ſub Tua tutela oportuit inuulgari; vt omine Michaelis inuulgatus, & nomine munitus domeſticis quibuſdam Aduerſarijs (quibus in eo occurritur, & reſpondetur) timorem incuteret, Zoiliſque & obtrectatoribus reuerentiam, vtpotè qui benè norunt, quanta in differēdo energia polleas, ac ſolertia, Scoticamque doctrinam adeò Tibi familiarē eſſe, vt quemuis è ſchola noſtrà ab eà deuium, & aberrantem corripere, corriggere, & ad caulas reuocare valeas auctoritate non minus, quam rationum pondere.

Accipe igitur, Reuerendiſſime Pater, literarium hoc munus Tibi præ alijs præfatis dè cauſis debitiſſimum, idque ab animo Tuis obſequijs deditiſſimo: Fateor me facere, quod talentū debētes, teruntiumque creditori ſoluentes, non vt ſatisfaciant, ſed vt ſeſe ſaltim debitores agnoſcant; tot enim, tantaque ſunt erga Te debita mea, vt merita Tua, auſim dicere, æquiparare valeant: ſed pondero non quid, ſed cui offeram: adeò namq. fœcunda eſt manuum Tuarum benefica virtus, vt exigua quæque in eis excreſcant in magna, quandoquidem omne, quod recipitur, per modum recipientis recipiatur iuxtà Ariſtotelicum dogma. Vale, multoſque Te annos prudenter, fœliciterq. gubernantem D.O.M. Ordini noſtro ſeruet, ac tueatur.

Meldulæ die 10. Nouembris 1651.

Reuerendiſſimæ ac Ampliſſimæ Paternitatis tuæ.

Aeternum deuinctiſſimus, ac
deuotiſſimus ſeruus, & Cliens

Qui ſupra.

AD LECTOREM

F. Bartolomæus Maſtrius Meldulenſis.

O*MNE bellum ſumitur facilè, cęterum ęgerrimè deſinit, nec in eiuſdem poteſtate initium eius, & finis eſt, incipere cuiuis etiam ignauo licet, deponitur cum victores volunt* Thucid. 1. *Itaque cum tuas vires, tum vim fortunę, Marteṁque belli communem propone animo* Liu. 30. *Nam licet omne tecum Gręciæ robur trahas; licet arma longè, latèq. miles explicet, fortuna belli ſemper ancipiti in loco eſt* Senec. Theb. *Quicquid igitur præter opinionem in bello euenire poteſt, priuſquam aggrediare, conſidera.* Saluſt. Iugurt.

In hoc tomo nonnulla P. Ferchij placita eo quia & contra communẽ, & præſertim Scoti ſententiam, iuxtà quam ſcripſeram, videbantur, omni vrbanitate ſeruata reieci, quo vehementer ille commotus ſub ſpecioſo Defenſionis titulo calamum veneno potius, quã attramento perfuſum in me, Collegamq. meum ſtrinxit, cui proindè lege ductus de vim vi licitè repellenda reddidi panem fractum, licet inultus, locis in hoc tomo citatis. è contrà vero P. Poncius in ſuo curſu philoſophico nonnulla alia placita noſtra leuiter perſtrinxit, cui mitiſſimè, & ob maiorem reuerentiam ſemper ſupreſſo nomine in editione ſecunda Phyſicæ quibuſdam adiectis additionibus breuiter reſpondi, ſed hac ipſa reticentia irritatus ſumpta ſcribendi occaſione ex epiſtola Tipographi, vt inquit ipſe, perſonati adeò excanduit, vt ipſe quoq. apologiam non minus acrem in me, Collegamq. meum inuulgauerit, qua rurſus prouocatus in arenam deſcendo, & occaſione ex huius tomi recuſione deſumpta reſpondeo, itaq. vides Lector quam ſit verum Tucididis dictum, *bellum facilè incipere, ægrè deſinere.* Patres ſunt iſti ambo Franciſcani inſtituti, Min. Con. vnus, Min. Obſeru. alter, inſignis ambo literaturę viri, ætate, & doctrina prouecti, & in Rep. literaria famigerati, licet genij omninò diſſimilis, Ferchius namque adeò Ariſt. auctoritati tribuit, vt quantumcunque efficaci ratione armatus ſecum diſputes, totum ſpernat, niſi hoc Ariſt. auctoritate municeris dicens *hoc totum ex vobis eſt, nihil ex Ariſt.* Poncius è contra adeò rationi addictus eſt, vt parum Scoti præceptoris auctoritatem, & nihil penitus Ariſt. æſtimet, quem rariſſimè ne, dicam nunquam, citat, cum tamen Philoſophiam conſcripſerit, quam tradidit Ariſt & hanc quidem iuxtà ſemitam Scoti Doctoris ſubtilis, & qui auctoritate vtũtur, appellat per contemptum Philoſophos, & Scotiſtas textuales.

Ambo auctores iſti indignati, quod iuuenes ſenibus occurrere, & reſpondere ſint auſi, auctoritate freti, quam ſecum fert ſenectus, & fama apud plurimos in Religione concepta, vnanimiter veluti duo Elephanti (vt alterius illorum verbis vtar) tanto impetu, & ſpretu in nos, quaſi minutulos mures irruerunt, vt ſola vocis grauitate, & aſpectus toruitate

¶ 3 nos

nos abſorbere, expectorare (& ſicut terriculamenta infantes) exlminare ſint arbitrati, & qualemcunq. exiſtimationem, quam nobis opera impreſſa conciliauerant radicibus euellere, ſi Deo placuiſſet. At quia *ſepè contemptus hoſtis cruentum certamen edidit* Liu. 21. *& nemo celerius opprimitur, quam qui nihil timet* Vell. 11. & vt fert adagium. *Habet omnis capillus vmbram ſuam, habet & muſca ſplenem, & ineſt formicę bilis*, & interdum animalcula quædam viliſſima ingentes deiecere beſtias, vt propriæ famæ conſulerem nimis dilaniatæ, Collegæq. mei, animum erexi; homines eſſe illos duntaxat conſideraui, & nihil vltrà; calamum arripui, & ambobus vtcunq. reſpondi ſolus, & ſicut licuit ipſis adagium contemnere. *Qui duos inſectatur lepores, neutrum capit*, ita neq. me terruit aliud conſimile. *Nec Hercules contrà duos*; an verò, vt inquit ille, *& noſtro ſequatur de vulnere ſanguis; & meum telum cuſpidem habeat acuminatum, & mihi ſint vires, & mea tela noceant* dijudicabis tu amice Lector; *nihil tam firmum, cui periculum non ſit etiam ab inualido leo ipſe aliquando minimarum auium pabulum fit* Curt. libr. 7.

Fateor tamen id penitus inquinatò, & præter intētum mihi accidiſſe, etenim vt in epiſt. ad Lectorem tomo phyſico primę editionis præfixa fueram proteſtatus, aduerſus exteros, hoc eſt, aliarum Scholarum extra Subtilem cultores, & ſectatores ſcribere propoſueram; neque vnquam in mentem venit in confratres, & condiſcipulos, nec quidem verbum habere *at ęmulatio*, inquit Curt., *inter conciues, & domeſticos facilius exoritur*, hæc Guilelmum Ocham in Scotum præceptorem impulit; hæc Durandum in D. Thomam, Ambroſium Catherinum in Dominicum Sotum in Dominicana familia; hęc Gabrielem Vaſquez in Frāciſcum Suarez in Societate inuexit; hæc igitur quoq. contentionis noſtræ cauſa fuit, quę vlterius perexit fortè, quam fraterna charitas patiatur; nam *arma non ſeruant modum, nec temperari facilè, nec reprimi poteſt ſtricti enſis ira*, ait Senec. Quoniam igitur ſatis hinc indè dimicatum, *& ſapientes pacis cauſa bellum gerunt* ait Saluſt. ad Cæſ. *& melior, tutiorque eſt certa pax, quam ſperata victoria* teſte Liu. 30. *& Camelus deſiderans cornua etiam aures perdidit, & Leonem extimulare, crabrones irritare, formicarum nidos deturbare ſemper periculoſum; & res in foro noſtro vertitur, & exteris tragędiam facimus, & domeſticum theſaurum calumniari, vinetaq. propria cędere veſanum eſt, & in bellis ciuilibus omnia miſera etiam ipſa victoria* Cic. in epiſt. Vt omnes Seraphici parentis ſanctiſſimo obtemperemus præcepto. *Non litigent, neque contendant verbis, &c. callebat enim adagium fratrum iræ acerbiſſimæ; Apage furias, faceſque belli* Liu. 21. *poſt accerrimam pugnā canere receptui prudens, & laudabile, vſq; ad internecionem dimicare furioſum, & belluinum* Cic. cit. *Venimus ad ſummam lineam, & vtrinque plus aloes, quam mellis*. Caduceatoribus iam opus eſt, non Venialibus, non Olophantis, factioſiſuè, qui ſatis inter fratres hactenus rixas, & iurgia diſſeminarunt non ſine notabili Religionis detrimento. Vocatus reſpondere debui, prouocatus me tueri, laceſſitus iniuriam pro viribus propulſare, hoc enim fortitudinis munus eſt apud

Cic.

Cic. 1. de off. non diffiteor chriſtianam fortitudinem, ac religioſum magis in perferendò, & tolerando emicare, attamen fragilitati naturæ aliquid condonandum eſt, *qui velit ingenio cedere rarus erit*, inquit Poeta; ſed ſi naturæ leges hucuſque ſum ſecutus; religioſæ fortitudinis iura in poſterum ſequi polliceor, quæ pro Cynoſura patientiam, pro gubernaculo prudentiam, pro portu denique pacem habet; video namque contentionem noſtram tandem eò deueniſſe, quod ad oſtentationem potius ſit, quam ad veritatem; ſic apud te proteſtor benigne Lector, nominis auidior patientis Religioſi, quàm contentioſi Scholaſtici.

Quam virtutē adhuc magis oſtentare promitto in tolerāda quorundam ſciolorū petulantia, qui cū exiguæ ſint magnitudinis, tùm mole, tùm virtute, inter proceres tamen noſtræ Scholæ annumerari cupientes, vt dent prouerbio locum, *etiam corchorus inter olera*, elato ſupercilio in nos ſcriptitant, ſuperbo iudicio noſtra damnant, & pennas nido maiores extendere volentes, non ex veritatis ſtimulo, ſed ex inuidentia, ac animi impotentia errores exprobrant, quos non cognoſcunt *Gallus quiſque in ſuo ſterquilinio plurimum poteſt* Pomiliones iſti, vel potius Graculi Aeſopici in mentem venire faciunt lepidum Ciceronis factum lib. 4. apophteg. relatum 25. cum enim Lentulum generum ſuum exiguæ ſtaturæ hominem prælongo gladio videret accinctum, *quis*, inquit, *alligauit generum meum gladio? videbatur homo gladio alligatus, non gladius homini*; ita prorſus de iſtis dicere poſſemus; cum contra nos armati diſputando, vel potius nugando procedunt, ſillogiſmum diceres longiorem ipſis, *conuicia, ſi iraſcare, agnita videntur, ſpreta exoleſcunt* inquit Tac. 4. annal. his propterea in poſterum ſpretis, ac diſſimulatis ſtudia mea proſequar, & eò alacrius, quò tibi, erudite Lector, magis accepta eſſe conſpiciam; Vale, hæreatq. cordi fixum dictum illud. *Ne iudex fueris, partes ni audieris ambas*, & aliud apud Plutarcum, in Solone. *Omnibus in magnis difficile eſt, vt placeas.*

APPROBATIONES OPERIS.

EGo infraſcriptus de mandato Reuerendiſſimi Patris Ioan. Baptiſtę Larinenſis Artium, & Sacræ Theologiæ Doctoris Ord. Min. Con. Generalis Miniſtri opus complectens libros de Generatione, & Corruptione ab admodum RR. PP. Magiſtris Bartholomęo Maſtrio de Meldulæ, & Bonauentura Belluto de Catana ſupradicti Ordinis in Patauino Collegio Regentibus elaboratum, ea, qua potui, diligentia perlegi; cum verò illud nihil fidei, catholicis dogmatibus, aut bonis moribus contrarium contineat, quinimò tale repererim, vnde legentibus vtilitas, Authoribus laus, Seraphicęque Religioni honor dimanare poſſit, impreſſione dignum atteſtor.

Dat. Rauennæ 20. Aprilis 1640.

Frater Iacobus Rauennas Min. Con. Art. & Sacræ Theologiæ Doctor Collegij Pragenſis Regens.

LIbrum hunc de Generat. & Corrupt. quem typis mandandum Adm. RR. PP. Magiſtri Bartholomæus Maſtrius Meldulenſis, & Bonauentura Bellutus Catanenſis Minoritæ Conuentuales in Patauino Collegio Regentes compoſuere, iuſſu Reuerendiſſimi Patris Magiſtri Ioan. Baptiſtæ Larinenſis totius Ordin. Min. Con. Generalis Miniſtri acri ſtudio recognoui, & delectabiliter perlegi; ipſum propterea nedum Catholicæ fidei, optimisque moribus conſentaneum, ſed etiam miræ eruditionis refertum cenſui. Abſolutiſſimum quidem opus, in quo vix vmquam tàm felicioribus, quàm iſtis, Scotica Doctrina militauit auſpicijs digniſſimum proinde, & prælo, & æternitate adjudico.

Venetijs Die 21. Iulij 1640.

Frater Bonauentura Boſellus de Cremona Min. Conu. Art. & Sacræ Theologiæ Doctor, & in Magna domo Venetiarum Regens.

OPus, cuius titulus eſt, Diſputationes in lib. de Generat. & Corrupt. elaboratum à PP. MM. Bartholomęo Maſtrio de Meldula, & Bonauentura Belluto de Catana Collegij noſtri Patauini Regentibus, & à PP. MM. Iacobo de Rauenna Regente noſtri Collegij Ferdinandęi Pragenſis; nec non Bonauentura de Cremona Regente Gymnaſij noſtrę Magnę domus Venetæ ex ſpeciali noſtra facultate examinatum, dignumque repertum, vt typis detur, his noſtris concedimus dandum, ſeruatis ſeruandis.

Dat. Romę Die 8. Auguſti 1640.

Frater Ioan. Baptiſta Miniſter Generalis totius Ordin. Min. Con.

Loco ✠ Sigilli.

F. Ioan. Donatus à Spinatiola Secret.

INDEX

DISPVT. QVÆST. ET ARTICVL.

In his Libris contentorum.

QVæſtio proœmialis. Quotnam ſit horum librorum adæquatum ſubiectum. 11

Diſp. I. De Primis Qualitatibus. 15

Quæſtio I. An Calor, Frigus, ſiccitas, & humiditas ſint formæ poſitiuæ à rebus ipſis calidis, frigidis &c. diſtinctæ. ibid.

Quæſtio II. An Calor, & Frigus, ſiccitas, & humiditas ſint in omnibus corporibus formæ accidentales, an potiùs in quibuſdam ſubſtantiales, & quomodo definiantur. 17

Art. I. In omnibus eſſe formas accidentales demonſtratur. ibid.

Art. II. Explicantur definitiones iſtarum qualitatum ab Ariſt. traditæ. 26

Quæſtio III. An iſtæ Qualitates ſint omnium primæ. 32

Quæſtio IV. An omnibus iſtis Qualitatibus conueniat Actiuitas, & reſiſtentia, & quomodo. 38

Quæſtio V. An Qualitates contrariæ poſſint eſſe ſimul in eodem ſubiecto, & quomodo. 44

Art. I. Contraria poſſunt ſimul coexiſtere naturaliter in gradibus remiſſis. ibi.

Art. II. Contraria poſſunt ſimul coexiſtere ſupernaturaliter in gradibus intenſis. 52

Quæſtio VI. Quænam ex his Qualitatibus conueniant Elementis, & in quo gradu. 56

Art. I. Singulis Elementis propriæ aſſignantur Qualitates. 58

Appendix. De Calore Aeris, & Frigiditate Terræ. 67

Art. II. Determinatur intenſio qualitatum in ſingulis Elementis. 73

Quæſtio VII. An qualitates Simbolæ Elementorum, aliorumque corporum ſint eiuſdem ſpeciei. 80

Diſp. II. De Actione, & Reactione. 87

Quæſtio I. An Simile poſſit agere in Simile. ibid.

Art. I. An requiratur diſſimilitudo inter Agens, & paſſum. ibid.

Art. II. An iſta diſſimilitudo debeat eſſe ſecundùm proportionem maioris inæqualitatis. 94

Quæſtio II. An idem poſſit in ſeipſum agere Actione Vniuoca. 98

Art. I. An Qualitas per antiperiſtaſim, & reflexionem intendatur. ibid.

Art. II. Aſſignantur cauſæ maioris Intẽſionis in antiperiſtaſi, & Reflexione. 102

Quæſtio III. An omne Agens repatiatur in agendo. 109

Quæſtio IV. De Sphæra actiuitatis agentis. 116

Quæſtio V. De Terminis potentiarum. 121

Diſp. III. De Alteratione. 129

Quæſtio I. Quædam de Alteratione dilucidantur. ibid.

Quæſtio II. An Intenſio fiat per realem acquiſitionem qualitatis. 131
Art. I. Per Intenſionem noua qualitas acquiritur. 133
Art. II. In Intenſione præcedens qualitas no deperditur. 140
Quæſtio III. An iſtæ partes intenſiuæ qualitatis ſint Homogeneæ, vel ætherogeneæ. 145
Quæſtio IV. Vbi complete explicatur tota compoſitio Intenſionis, & extenſionis qualitatis. 154
Quæſtio V. An Alteratio poſſit ſucceſſiuè, & continuè fieri. 159
Quæſtio VI. Conſideratur Alteratio vt diſpoſitio ad generationem ſubſtantialem. 166
Diſp. IV. De Rarefactione, & Condenſatione. 171

Quæſtio I. An per Rarefactionem, & condenſationem aliquid acquiratur, vel deperdatur. ibid.
Quæſtio II. An per Rarefactionem, & Condenſationem aliqua ſubſtantia acquiratur, vel deperdatur. 174
Quæſtio III. An per Rarefactionem acquiratur noua quantitas, & deperdatur per Condenſationem. 194
Quæſtio IV. An per Rarefactionem, & condenſationem acquiratur noua qualitas. 203
Quæſtio V. Quid reuera per rarefactionem, & condenſationem tanquam terminus acquiratur. 207
Appendix de Motu locali. 226
Diſp. V. De Generatione, & Corruptione. 229
Quæſtio I. An ſint, & quid ſint generatio, & corruptio ſubſtantialis. 229
Art. I. Generationem, & corruptionem ſubſtantialem extare in rerum natura, vbi de factione ex nihilo. 230
Art. II. Natura generationis ſubſtantialis declaratur. 239
Art. III. Corruptionis natura explanatur. 249
Quæſtio II. De ſubiecto, & termino generationis, & corruptionis. 262
Art. I. Aſſignatur ſubiectum, & terminus generationis. 263
Appendix da Cauſalitate Materiæ & Formæ. 272
Art. II. De ſubiecto, & termino corruptionis. 277
Quæſtio III. An in rerum naturalium generatione, & interitu fiat reſolutio vſque materiam primam. 283
Art. I. In viuentibus non fit ſtatim reſolutio vſq; ad materiam primam. 284
Art. II. In cæteris compoſitis fit reſolutio vſque ad materiam primam. 291
Quæſtio IV. An generatio vnius ſit corruptio alterius, & è contra, vbi de earum connexione, & ordine. 299
Quæſtio V. An generatio, & corruptio fiant in inſtanti, vel ſucceſſiuè, vbi diſcutitur, num forma ſubſtantialis ſuſcipiat magis, & minùs. 308
Art. I. Generatio, & corruptio ſucceſſiuè fiunt, & in tempore. 309
Art. II. Succeſſionem generationis, & corruptionis non prouenire ab intrinſeco formæ ſubſtantialis, quaſi ſecundùm ſe ſuſcipiat magis, & minùs, ſed ab extrinſeco. 316
Quæſtio VI. De cauſis generationis, & corruptionis. 325
Quæſtio VII. An quod eſt corruptum poſſit denuò produci, & generari naturaliter, vel ſaltim ſupernaturaliter. 332
Art. I. Reſolutio quæſiti quò ad potentiam ſupernaturalem. 333
Art. II. Reſolutio quæſiti quò ad potentiam naturalem. 342

Quæ-

Quæſtio VIII. An res adhuc exiſtens diuina ſaltum vutute poſſit reproduci. 351

Diſp. VI. De elementorum generatione. 366

Quæſtio I. An elementa ſint generabilia, & corruptibilia. ibid.
Quæſtio II. An quodlibet elementum ex quolibet alio elemento generari poſſit, & quomodo. 369
Quæſtio III. An facilior, & citior ſit tranſitus inter elementa ſymbola, quàm inter diſſymbola. 375
Quæſtio IV. Num ex congreſſu duorum elementorum poſſit tertium oriri. 380

Diſp. VII. De generatione corporis mixti, ſeù de mixtione. 385

Quæſtio I. Quid ſit mixtio, miſcibile, & mixtum. ibid.
Quæſtio II. Quo pacto fiat alteratio præuia ad mixtionem. 386
Quæſtio III. Quomodo elementa maneant in mixto. 289
Art. I. Oſtenditur, & explicatur continentia virtualis elementorum in mixto. 390
Art. II. Soluuntur obiectiones. 395
Quæſtio IV. De temperamento mixtorum. 402
Quæſtio V. De cauſis effectiuis mixtorum, vbi ſpecialiter agitur de conuerſione aquæ in vinum. 408
Quæſtio VI. De corruptione mixtorum, eiuſque ſpeciebus. 415

Diſp. VIII. De viuentium generatione, nutritione, & augmentatione. 418

Quæſtio I. Quid ſit, & qualis viuentium generatio. ibid.
Quæſtio II. De cauſis generationis viuentium per propagationem productorum. 422
Art. I. De ſemine. 424
Art. II. Quomodo parentes concurrant ad generationem prolis. 427
Quæſtio III. De cauſis generationis viuentium naſcentium ex putri. 435
Quæſtio IV. De viuentium nutritione. 443
Art. I. De nutrimento. 444
Art. II. De potentia nutritiua, eiuſque actu nutritionis. 449
Quæſtio V. An per nutritionem acquiratur noua ſubſtantia. 455
Quæſtio VI. An nutritio continuò, & ſecundùm omnes viuentis partes fiat. 462
Quæſtio VII. An viuens toto tempore vitæ idem numero permaneat. 465
Quæſtio VIII. De augmentatione. 476
Quæſtio IX. De diminutione, & morte viuentium. 482
Appendix Generalis. 493
Reſponſa ad obiectiones Poncij. 510

FINIS.

IN-

INDEX RERVM

NVMERVS PRIOR SIGNIFICAT diſputationem, poſterior verò marginalem denotat numerum.

A.

ACCIDENS non permanet idem in genito, quod fuerat in corrupto in compoſitis vnam dumtaxat formam habentibus. 5. 89. & ſeq. nec propria virtute, nec virtute ſubſtantiæ attingit generationem eius 5. 149. nequit eſſe nutrimentum. 8. 54.

ACTIO poteſt fieri in diſtans. 2. 1. alia vniuoca, alia æquiuoca: 2. 2. ad actionem non ſufficit diſſimilitudo in denſitate, vel mole inter agens, & paſſum. 2. 3. actio æquiuoca poteſt cadere inter ſimilia virtualiter tàm in ſpecie, quàm in gradu, vniuoca verò ſaltim requirit diſſimilitudinem in gradu. 2. 4. hæc diſſimilitudo debet eſſe ſecundùm proportionem maioris inæqualitatis. 2. 15.

Ex ſuo conceptu formali ſemper importat influxum poſitiuum, & petit terminùm realem per ipſam productum. 5. 39.

AER eſt humidus, & calidus ſuapte natura 1. 66. & ſeq. & ſolùm ab extrinſeco frigidus 1. 72. extra Ariſ. placitum probabile eſt eſſe dumtaxat humidum ſuapte natura, calidum autem, vel frigidum ab extrinſeco ibid. eſt humidus in ſummo 1. 76. calidus propè ſummum 1. 80. poteſt ſe ſolo inſeruire pro nutrimento. 8. 54.

AETAS quid ſit, & quotuplex. 8. 127. anni antiquorũ erant eiuſdem rationis cum noſtris. 8. 131. Antiqui Patres cur longiùs viuebant. 8. 132.

AGENS poteſt agere in diſtans. 2. 1. aliud vniuocum, aliud æquiuocum. 2. 2. multipliciter poteſt eſſe ſimile, vel diſſimile paſſo. ibid. vt agat, non ſufficit, quòd ſit paſſo diſſimile in denſitate, vel mole. 2. 3. agens æquiuocum poteſt agere in ſimile virtualiter tàm in ſpecie, quàm in gradu, vniuocum requirit ſaltim diſſimilitudinem formalem in gradu. 2. 4. hæc diſſimilitudo debet eſſe ſecundùm proportionem maioris inæqualitatis. 2. 15. agens agit ſecundùm omnes partes, patitur tamen ſecundùm aliquas, non neceſſario ſecundùm omnes. 2. 19. agens nequit in ſeipſum vniuocè agere. 2. 23. neque actione recta, neque reflexa. 2. 29. quando poſt actionem reaſſumit vires. 7. 58.

Quid ſit ſphæro actionis agentis. 2. 59. agens immediatè agit in totam ſphæram quandoque vt cauſa totalis, quandoque vt partialis. 2. 60. poteſt agens in ſuperficie ambiente producere æqualẽ qualitatem illi, quam habet, vel ſaltim intenſiorem, quàm ſit in partibus medij. 2. 62. poteſt etiam quandoque in parte aliqua ſphæræ vniformiter agere, licèt regulariter agat vniformiter difformiter. 2. 64. non ſtatim agit in totam ſphæram. 3. 73.

Potentia actiua agentis multipliciter poteſt terminari. 2. 68. quò ad perfectionem eſt intrinſecè verſùs maximum terminata, & etiam verſùs minimum. 2. 69. habet quoque terminum quò ad numerum actionum. 2. 71 requirit etiam determinatam molem. & virtutem excedentem paſſi reſiſtentiam. 2. 72. ſi effectus in inſtanti eſt producibilis, talis terminus eſt intrinſecus, ſi in tempore, erit extrinſecus. ibid. in vltima ſuperficie ſphæræ agens producit indiuiſibile extenſiuum

qua-

qualitatis cum aliqua intenſione eiuſdem.2.76. aſſignantur termini aliarum potentiarum.2.81.agens applicatum non impeditum continuè agit non per morulas interpolatas.3.63.quid agens producit in primo inſtanti.3.71.& 72.

ALTERATIO multipliciter ſumitur.3. 1. quid ſit.3.2.differt à generatione.3.3.ſi generatio eſſet impoſſibilis adhuc alteratio foret poſſibilis.3.4.eius ſpecies quæ ſint.3.6.alia eſt intenſiua,alia extenſiua.3.7.in intenſione noua qualitas acquiritur,in remiſſione deperditur.3. 12.in aduentu huius nouæ qualitatis prior non amittitur, ſed permanet, in remiſſione non totaliter deſtruitur, & alia de nouo generatur.3.25.alteratio tàm extenſiua, quàm intenſiua poteſt fieri continuè,& ſucceſſiuè.3.62.

ANIMA etiam rationalis petit proprias diſpoſitiones.3.74. non tamen idcircò educitur de potentia materiæ,ſed de foris venit 5. 143. eſt immortalis, & cum ſemel à corpore abit,non amplius per circulationem redit in corpora humana 5.168.& hoc verum eſt etiam in Ariſ. ſententia 5. 169. abſurdius eſt in Philoſophia tenere animam immortalem cum debito redeundi in corpora humana, quàm ipſam abſolutè mortalem aſſere 5.168.& 172.vtrumq.impium,& noſtræ fidei pernicioſum ex æquo ibid.

ANIMALIS organizatio in vtero 8.28. & 29. eiuſdem geſtatio in vtero,& natiuitas.8.31.

ANNICHILATIO quid ſit,& quomodo à corruptione differat.5.42. quale nihil ſit terminus eius.5.43.& ſeq. an panis in eucharistia dici poſſit annichilari.5.44.

ANTIPERISTASIS quid ſit.2.24.per ipſam intenditur qualitas 2.26.cauſa efficiens huius intenſionis aſſignatur.2.32.& ſeq.

AQVA eſt humida,& frigida.1.69.frigida in ſummo.1.76.humida propè ſummum.1.80.qua ratione extinguat ignem.1.88.poteſt in vinum conuerti.7.52.poteſt ſe ſola inſeruire pro nutrimento.8 54.

AVGMENTATIO ſumitur bifariam.8.102.augmentationis propriè dictæ conditiones ibid.quot in eius exercitio interueniant ibid. in quo formaliter conſiſtat.8.104.eſt verè,ac propriè motus.8.107.eſt actio productiua quantitatis partialis 8.108. differt à nutritione 8.105. non eſt formaliter extenſio localis 8.106.continuatio nouæ quantitatis cum alia non eſt eius acquiſitio 8.111.non durat toto tempore vitæ 8.112.periodus durationis eius ibid.eius cauſa aſſignatur 8.114.

C

CALIDA definitur,& eius definitio declaratur 1.18.& ſeq.in sũmo cõpetit igni 1.76.aeri propè ſummum 1.80.cæleſtis, & elementaris ſunt eiuſdem ſpeciei 1.86.item vitalis, ſeù animali 1.87.caloris vitalis acceptio duplex valdè notabilis 1.91.actiuè concurrit ad eductionem formæ ſubſtantialis, extenuationem,& terminationem partium.7.10.

Calor innatus,& naturalis quid ſit,& in quo reſideat.8.50. quomodo conſumat humidum radicale.8.51.agit in illud. 8.122.caloris naturalis actiones duplicis generis.8.144.

COCTIO quid ſit.64.eius effectus.ibid.eius ſpecies.8.65.coctiones præcedentes nutritionis actum quot.8.67.

COMPLEXIO quid,& quotuplex.7.41.ſanguinea magis confert ad vitam.8.121.

COMPOSITIO,& COMPOSITVM dupliciter ſumi poſſunt, quæ duplex acceptio valdè notanda eſt 5.61.

CONTRARIA in gradibus remiſſis poſſunt naturaliter ſimul eſſe in eodem ſubiecto 1.45. & in eodem poſſunt ſimul exerceri motus contrarij ad qualitates contrarias in eiſdem gradibus 1.51. opponuntur ex ſuis entitatibus formalibus, & non tantùm ex graduum intentione 1.53. expulſio tantùm aptitudinaliter eſt per ſe effectus contrarietatis, non actualis ibid. ſupernaturaliter poſſunt ſimul eſſe etiam in gradibus intenſis 1.57. quædam, tamen nec in gradibus intenſis, nec remiſſis ſimul eſſe poſſunt, nec naturaliter, nec ſupernaturaliter 1.54. vnum contrarium ex ſe refugit aliud 2.33. & 34. nec per ſe, nec per accidens aliud contrarium cauſat. 3.28.

CONVERSIO quid ſit, & per quid à generatione differat 5.22. & 31. eucharistica quo ſenſu dicatur ſubſtantialis, & tranſubſtantiatio 5.185.

CORPVS mixtum eſt ſubiectum in his libris. q. proœm. 2. organicum non importat ſolam materiam primam cum accidentium varietate 5.80. ſed cum forma corporeitatis, ſeù mixtionis ibid. corpus pro altera parte non ponitur directè in prædicamento 5.81.

Corporis animalis organizatio. 8.28. & 29. eiuſdem animatio ibid.

CORRVPTIO ſubſtantialis datur in rerum natura 5.2. ſumi poteſt in ratione mutationis, vel actionis deſtructiuæ 5.35. non eſt vna mutatio cum generatione, ſed diuerſa, & illi oppoſita ibid. eſt vera, & realis mutatio, licet non poſitiua 5.36. in ratione deſtructionis non importat actionem diſtinctam à generatione 5.39. quo ſenſu eadem actio ſit vnius formæ generatiua, & alterius deſtructiua 5.40. definitur ſub ratione mutationis 5.42. quo pacto ab annihilatione ſecernatur 5.43. quo pacto à generatione 5.45. definitur ſub ratione actionis deſtructiuæ ibid. reſpectu naturæ vniuerſalis eſt naturalis, & etiam aliquo modo per ſe intenta ſaltim ſecundariò 5.46. reſpectu naturæ particularis in vno ſenſu dici poteſt naturalis, in alio non 5.47. eius ſubiectum, ac terminus aſſignantur tàm ſub ratione nutritionis, quàm deſtructiuæ actionis 5.64. & etiã cauſa efficiẽs 5.153.

Corruptio mixti alia naturalis, alia violenta. 7.63.

CORRVPTIO idem numero poteſt reproduci ſiuè ſit permanens, ſiuè ſucceſſiuum ſupernaturaliter 5.155. non autem naturaliter ſecundum communẽ naturæ curſum 5.167. nulla tamen impotentia intrinſeca aſſignari poteſt ex parte cauſarum naturalium, ſed ſolùm extrinſecum impedimentum 5.173. quamdiù res exiſtit nec naturaliter, nec ſupernaturaliter poteſt reproduci 5.181.

CREATIO quid ſit, & quomodo à generatione diſtinguatur 5.26.

D

DENSITAS iuuat ad agendum, non tamen ſupra vires agentis. 2.11. vide Rarum, & Denſum.

DENTES nutriuntur etiam tranſacto incrementi tempore. 8.92.

DEVS non eſt alienum à Philoſopho ad Deum recurrere in quibuſdam caſibus, vt ad auctorem naturæ 5.151. hoc tamen fieri non debet, niſi in caſu magnæ neceſſitatis 5.147.

DIGESTIO, vide Coctio.

DIMINVTIO eſt formaliter motus deperditiuus. 8.117.

DISPOSITIO quomodo diſpoſitiones concurrant ad generationem ſubſtantialem 5.95. doctrina de diſpoſitionibus apud Thomiſtas valdè inconſequens 5.97. quid ſit intelligendum per diſpoſitionem vltimam 5.123. alia inſeruit eductioni formæ, alia conſeruationi, alia operationi. 2.75. alia ſpectat ad naturã ſpecificam, alia ad indiuidualem. 3.76. quomodo incipiant, & deſinant. 3.81. & ſequ.

quæ præcedunt generationem fiunt ab agente, quæ ſubſequuntur fiunt à forma genita.3.77.quo pacto terminentur in intenſione,& extenſione.3.78 & ſeq.

DISSIMILITVDO inter agens,& paſſum multiplex.2.2. alia eſt ſecūdùm proportionem æqualitatis,alia ſecundùm proportionem maioris inæqualitatis,& alia ſecundùm proportionem minoris inæqualitatis.2.14.

E

EFFECTVS quàmdiù exiſtit nequit denuò reproduci, nec naturaliter, nec ſupernaturaliter 5.181.corruptus autē poteſt reparari idem numero ſaltim à potentia ſupernaturali 5.155.

ELEMENTA ſingula proprias habent qualitates eis connaturales 1.63. & binæ non contrariæ ſingulis neceſſariò aſſignantur 1. 64.eas habent à proprijs ſubſtantialibus formis,non autem totaliter à Cælo 1.70.vna qualitas conuenit illis in ſummo 1.76.altera propè ſummum 1.80.eſtò probabile ſit quibuſdam vtrãque in ſummo conuenire 1. 82. qualitas elemento conueniens citrà ſummum non eſt remiſſa per admixtionem contrarij 1.81.

Elementa ſunt corpora miſcibilia concurrentia ad mixtionem.7.6.poſſunt omnia concurrere,non eſt tamen neceſſe.ibid.& 37. virtualiter remanent in mixto. 7.18.tàm virtualitate accidentali,quàm ſubſtãtiali.7.23.& 24. quo pacto vnum elemētum præualet in mixto.7.25. ſint generabilia,& corruptibilia 6.2. ex quolibet poteſt aliud quodcumque generari immediatè,ſiuè ſunt ſimbola,ſiuè diſſimbola 6.8.quænam ſint ſimbola,ac diſſimbola elementa 6.57.facilior & citior eſt tranſitus inter elementa ſimbola quā diſſimbola ibid. variæ rationes huius tranſitus 6.18. & ſeq. vera ratio aſſignatur 6. 22. licet ex congreſſu elementorum ſimbolorum nequeat tertium ſpecie diuerſum ab eis emergere, benè tamen poteſt ex congreſſu diſſimbolorum 6.25. quænam ſit cauſa efficiens in tali caſu tertij illius elementi.6.31.

Elementa ſingula poſſunt inſeruire pro nutrimento.8.54.

F

FAMES quid ſit,& quænam eius cauſa 8.70.

FOEMINA actiuè concurrit ad generationem.8. 22. etiam ad organizationem corporis tàm vi ſeminis,quàm virtute propria,præter ouiparam.8.30. immediatè quoque ad eductionem animæ materialis,& informationem.8.32.

FORMA qualibet ſubſtãtialis determinat ſibi proprias diſpoſitiones 3.74. quaſdam ſibi determinat ratione ſpeciei,quaſdam ratione indiuidui 3.75.& 76. materialis non fit ex nihilo,ſed ex materia,tanquam ex ſubiecto 5.15.& 143.& hoc ſufficit ad excludendam factionem ex nihilo 5 16.qualibet talis eſt corruptibilis,non æterna 5.66.ac etiam generabilis 5.144.plures formæ ſubſtantiales ſubordinatæ dantur in viuentibus 5.78. forma noua pro nullo inſtanti conſiſtit cum veteri in eadem materia 5.109.explicatur modus,quo vna alterā expellit 5.100. forma ſubſtantialis non ſuſcipit magis,& minus 5 127. nec diuiſibiliter, nec indiuiſibiliter,nec ſimul,nec ſucceſſiuè 5.132.quid re vera importet ſuſcipere magis, & minus 5 135.formarum ſeminarium, & incboationes non debent admitti 5. 143. [illegible] producitur ab agente immediato,non à ſeparato 5.145.in formis duplex proceſſus 8.10.

FRIGVS eſt forma poſitiua, & non ſola priuatio caloris 1.2.definitur, & eius definitio declaratur 1.18.& ſeq.atque competit in ſummo 1. 76. terræ propè ſum-

ſummum,eſtò etiam oppoſitum ſit probabile 1.82. non eſt adæquata congelationis cauſa 1.76.per ſe,& actiuè concurrit ad eductionem formæ ſubſtantialis,& terminationem partium.7.10.

G

GENERATIO ſubſtantialis datur in rerum natura 5. 2. differt ab alteratione 3. 3. ſumi poteſt in ratione productionis, vel mutationis 5. 18. quo ſenſu vna non includit eſſentialiter aliam, immo ſunt abinuicem ſeparabiles 5. 19. definitur ſub ratione productionis 5.22. etiam ſub hac ratione eſt actio diſtincta ab alteratione 5. 23. eius terminus proprie eſt compoſitum, non forma, quæ potius eſt terminus eductionis 5. 24. & eſt terminus adeò ei appropriatus, vt nequeat creatione produci propriè dictæ 5.27. qua ratione diſtinguatur à creatione 5. 26. definitur ſub ratione mutationis 5. 31. ad eam vt ſic requiritur quod priuatio præcedat duratione formam in materia 5.29. definitur ſub ratione conuerſionis quod ſit mutatio totius in totum nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto eodem; quæ definitio adamuſſim explicatur 5.32. & ſeq. ſubiectum eius in ratione mutationis eſt materia, terminus forma de nouo acquiſita, non compoſitum 5.49. in ratione productionis, ſeu actionis ſubiectum eius eſt generans, terminus totalis & qui compoſitum, formalis & quo forma, non vnio 5. 51. compoſitum eſt talis terminus non ſolum, vt includit naturam, ſed etiam ſingularitatem 5. 52. ſubſiſtentia verò eſt terminus dumtaxat extrinſecus, & mediatus ibid. non eſt neceſſe terminum formalem in generatione accipere eſſe de nouo per eam 5.53.

Generatio vnius eſt corruptio alterius poteſt intelligi formaliter, cauſaliter, & concomitanter 5.100. explicatur in ſenſu concomitante 5. 103. qualiter veritatem habeat in omni generatione, & corruptione ſubſtantiali ibid. non autem in accidentali 5. 104. connexio generationis cum corruptione non præcisè ex cauſa materiali deſumenda eſt, ſed præſertim ex efficiente 5. 105. explicatur in ſenſu cauſali 5. 106. introductio formæ nouæ præcedit expulſionem antiquæ non è contra 5.107. explicatur in ſenſu formali 5.114. generationis cauſa efficiens aſſignatur 5.145. & 148.

Generatio, & corruptio inanimatorum ſucceſſiuè fiunt, & in tempore 2.85.116. quid ſufficiat ad ſucceſſiuam formæ introductionem 5.121. talis ſucceſſio non euenit ex intrinſeca latitudine formæ ſubſtantialis, ſed ab extrinſeco ratione præuiarum diſpoſitionum 5.127. adeò dici ſolent ſucceſſiuæ per accidens 5.126.

Generatio viuentium quid ſit 8. 1. cur Spiritus Sancti productio in diuinis non ſit generatio 8. 2. & 3. qualis, & quanta in viuentibus debeat eſſe ſimilitudo inter generans, & genitum 8.7.

GENITORES ambo actiuè concurrunt ad generationem. 8. 22. ambo debent concurrere ad generationem naturalem prolis, ſi ſunt diſtincti in ſexum virilem, & fæmineum.8.25. ſunt cauſæ eſſentialiter ſubordinatæ.8. 27. habeat potentias actiuas ſpecie diuerſas.ibid. alij viuipari, alij ouipari, alij vermipari.8. 30. attingunt medio ſemine organizationem corporis. ibid. non attingunt vnionem animæ rationalis.8.33.

GRADVS quotuplex ſit,3. 52. in qualitate quid ſit. ibid. quot reperiuntur. 3.53. ſunt homogenei.3.37.

H

HVMIDITAS forma actiua, & non tantùm paſſiua 1. 5. definitur, ac eius definitio declaratur 1. 18. & ſeq. aeri conuenit in ſummo 1. 76 aquæ propè

propè ſummum 1.80.duplex eius acceptio valdè notabilis 1.78. actiuè concu. ad eductionem formæ ſubſtantialis, ad terminationem verò. & extenuationem partim paſſiuè.7.10.

Humidum aliud radicale aliud nutrimentale.8.120.item aliud aqueum, aliud aereum 8.121.aereum magis confert ad vitam.ibid.

HVMORES in corpore poſſunt eſſe nutrimentum eiuſdem.8.52. in corpore ſunt quatuor, & quid ſinguli.8.68.

I

IECVR quid.8.68.

IGNIS eſt calidus, & ſiccus 1.65.calidus in ſummo 1.76.ſiccus propè ſummum, eſtò probabiliter ſuſtineri poſſit eſſe quoque ſiccum in ſummo 1.82.forſan poteſt eſſe nutrimentum.8.54.& 58.

INTENSIO qualitatis, vide Qualitas. Alteratio.

L

LAC reperitur etiam in hominibus.8.23.

LIGNVM vitæ quam virtutem habuerit conſeruandi hominem longæuum.8.135.

LVMEN non intenditur in medio accedente alio luminoſo.2.12.

M

MATER vide Fœmina non attingit vnionem animæ rationalis,8.33.

MATERIA habet actum entitatiuum 5.6.eſt ſubiectum generationis ſubſtantialis ſub ratione mutationis 5.31. & ſub hac acceptione generationis poteſt denominari materia generari.5.34.

MIXTIO quid ſit, & quotuplex.7.1.mixtio propriiſſimè ſumpta definitur.7.4.nō diſtīguitur eſsētialiter à generatione mixtorū, quæ fiūt ex aliis mixtis 7.5

Miſcibilia quæ ſint, & quas requirant conditiones.7.2. quatuor. elementa ſunt propriè miſcibilia.7.6.poßunt omnia concurrere ad mixtionem, non eſt hoc eſt neceßarium.ibid.& 37.liquores an ſint miſcibilia.7.7.

Mixtum quid ſit, & quotuplex.7.3.virtualiter continet elementa.7.18.virtualitate tàm accidentali, quàm ſubſtātiali.7.23. & 24. formaliter continet primas qualitates.ibid.non neceſſariò fit ex omnibus elementis.3.37. vnum mixtum poteſt aliud ſimile generare, non tamen hæc virtus omnibus conuenit 7.52.

MOLES iuuat ad agendum, non tamen ſuprà vires agentis.2.11.

MORS alia naturalis, alia violenta.8.120. violenta quomodo contingat. ibi. neceſſariò conuenit viuenti.8.125.cauſæ mortis naturalis aſſignantur.ib.& ſeq.

MOTVS contrarii ad contrarias qualitates in gradibus remiſſis poſſunt ſimul exerceri circa idē ſubiectum 1.51.idē numero poteſt à Deo reproduci 5.156. eius vnitas, & identitas nō pendet eſſentialiter à tēpore extrinſeco 5.162.& ſeq.

MVTATIO vniuocè conuenit poſitiuæ, & deperditiuæ 5.42. non dicit ex ſe conceptum neceſſariò poſitiuum, ſed à poſitiuo, & priuatiuo præſcindit ibid.

N

NIHIL fit ex nihilo quo ſenſu intelligendum ſit 5.12. eſt propoſitio ab Ariſt. prolata etiam de mente propria 5.16.

NVTRIMENTVM quid ſit, & quotuplex. 8,52. quo ſenſu debeat craſſeſcere.8.61.

Potentia nutritiua quid. ſit.8.62.aliæ virtutes ei inſeruientes.8.63.

Nutritio duplex impropria, & propria.8.49. & ſeq. nutritionis actus qui propriè ſit.8.72.in nutritione fit acquiſitio propriæ materiæ, & formæ.8.76.digeſtiones præcedentes nutritionis actum quot. 8. 67. nutritio eſt ſucceſſiua, non inſtantanea 8.86.non fit continuò, & ſine intermiſſione.8.87 nec ſecundùm omnes partes proportionales, ſed aliquotas.8.91.

O

OBIECTVM horum librorum aſſignatur.q.proœm.2.

ODOR dupliciter ſumi poteſt.8.53. vt ſignificat odoriferam exhalationē probabile eſt non eſſe nutrimentum.8.54.

OSSA nutriuntur etiam tranſacto incrementi tempore.8.92.

P

PARASTATAE quid ſint.8.22.

PATER actiuè, & paſſiuè concurrit ad organizationem corporis vi ſeminis, non propria virtute.8.30.probabile eſt etiam vi ſeminis attingere eductionem animæ materialis.8.32.non attingit vnionem rationalis animæ.8.33.

PORI dantur in corpore.8 90.

POTENTIA agentis vide Agens. Potentia nutritiua; vide Nutrimentum.

PRIVATIO quomodo intelligatur à priuatione ad habitum non dari regreſſum.5.178.

PVTREDO quid ſit.7.64.quæ requiratur. ibid.definitio Ariſt.eſt cauſalis, 7 65.calor ambientis eſt cauſa putredinis, non frigus.7. 67. per quid putredo differt à combuſtione.ibid.quæ putreſcant.7.66.& 68.cur in putrefactione frequentiùs generentur animalia.ibid.

Q

QVALITAS habet partes intenſiuas homogeneas. 3. 37. quomodo intendatur, & remittatur, vide Alteratio.

Primæ qualitates ſunt formæ poſitiuæ 1. 2. à corporibus ipſis reipſa condiſtinctæ 1.4.ſunt in eis formæ accidentales, non ſubſtantiales 1.9. & ſeq. definiuntur, ac eorum definitiones declarantur 1.18.& ſeq.ſunt quatuor, nec aliæ dantur virtuales in elementis priores illis 1.27. dantur tamen in mixtis 1. 30. inter ſenſibiles, & caducas illæ quatuor ſunt omnium primæ 1. 32. quo ſenſu dicantur primæ ibid. & ſeq. ſingulæ habent potentiam actiuam vniuocam ad agendum in contrariam 1.37.in actiuitate talem ſeruant ordinem, vt calor ſit alijs omnibus actiuior, deinde frigus, poſtea humiditas, & tandem ſiccitas ibid. in reſiſtentia verò ſeruant ordinem oppoſitum 1.39. quo ſenſu ſiccitas, & humiditas dici ſoleant qualitates paſſiuæ 1.38. prædictus ordo agendi, & reſiſtendi variari poteſt ex varia ipſarum combinatione 1.41. contrariæ poſſunt ſimul coexiſtere in gradibus remiſſis naturaliter 1. 45. neque ex contrarijs in eſſe remiſſo fit ſimplex quædam tertia qualitas media 1.47.poſſunt indifferenter coexiſtere tàm in gradibus æqualibus, quàm inæqualibus 1. 49. non ſolùm in fieri, & in pugna, ſed etiam in

eſſe quieto 1. 50. non tantùm qualitates actiuæ, ſed etiam non actiuæ ibid. ſupernaturaliter verò eſſe poſſunt ſimul etiam in gradibus intenſis 1.57. binæ non contrariæ naturaliter conueniunt ſingulis elementis 1.64. vna in ſummo 1.76. altera propè ſummum 1.80. & hæc non eſt remiſſa per admixtionem contrarij 1.81. probabile tamen eſt in quibuſdam elementis vtramque in ſummo reperiri.

Quænam ſint ſimbolæ, & quæ diſſimbolæ qualitates 1.83. ſimbolæ in quibuſcunque corporibus ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ 1.84.

Qualitas alia intenſiua, alia extenſiua. 3.51. intenſiua componitur ex gradibus ibid. & ſeq. dantur in qualitate indiuiſibilia continuatiua partium tam intenſionis, quam extenſionis, & terminatiua. 3.58. hæc indiuiſibilia ſunt triplicis generis. 3.59. qualitas ſpiritualis cur nequeat extendi. 3.60.

Qualitates quædam ſunt noxiæ ſubſtantiali formæ, quædam proficuæ. 3. 74. & ſeq. omnes quatuor primæ qualitates actiuè vt inſtrumenta concurrunt ad eductionem formæ ſubſtantialis, ad extenuationem verò, & terminationem partium calor, & frigus per ſe actiuè concurrunt, humidum verò, & ſiccum paſſiuè. 7.10.

QVANTITAS dupliciter acquiritur, & deperditur. 8.116.

R

RAREFACTIO & CONDENSATIO verè contingunt in rerum natura 4.1. non fiunt beneficio vacuitatis, ac repletionis eius, neque per penetrationem, & eductionem partium eiuſdem corporis, ſed per aliquid reuera additum, vel deperditum in corporibus 4.2. & ſeq. & hoc non eſt ſubſtantia extranea in poros corporum rareſcentium intruſa, aut excluſa dum condenſantur, ſi propriè de illis ſit ſermo 4. num. 8. & ſeq. multiplex eſt acceptio rari, & denſi valdè notabilis 4. 15. non producitur noua quantitas in rarefactione, nec in condenſatione corrumpitur neque totaliter, neque partialiter 4. 20. nec per eas acquiritur noua qualitas, vt per ſe terminus talium mutationum 4. 32. ſed tantùm noua extenſio localis partium locati maior, vel minor ad prædicamentum ſicus pertinens 4. 41. vndè propriè & formaliter ſunt motus locales ad ſitum 4. 42. & 50. quo ſenſu poſſit Deus exiguum corpus abſque rarefactione, & additione materiæ in magnam molem ampliare 4.52.

RARVM & DENSVM non ſpectant ad prædicamentum qualitatis 4. 32. ſed ad cathegoriam ſicus 4.41. eorum definitiones explicantur 4. 37. quod eſt tardum, & velox in quantitate ſucceſſiua, eſt rarum & denſum in permanenti 4.4. & 43.

REACTIO quid ſit, eiuſque conditiones. 2.44. multipliciter accidit. 2. 45. nō datur in generatione, nec in auctione 2.46. poteſt dari in alteratione ſecundùm eandem partem, & contrarietatem, ac etiam in motu locali. 2. 47. & 48. quando agens poteſt reactionem reaſſumit vires. 7.58.

REFLEXIO quid ſit. 2 25. alia recta, alia obliqua. ibid. per ipſam intenditur qualitas. 2.27. cauſa efficiens huius intenſionis eſt primum agens. 2.39.

REMISSIO vide Alteratio, eſt motus formaliter deperditiuus 8.119.

RESISTENTIA quid ſit, & quotuplex 1.35. & 36. licet ſemper ſit minor actione contraria qualitatis, non tamen ſemper eſt minor actione propria 1. 41. quando exercetur à paſſo erga agens. 2. 21.

RESOLVTIO vide Mors.

RESVRRECTIO mortuorum quomodo ſupernaturalis 5. 178.

S

SANGVIS menſtruus quid.8.21.
SEMEN quid ſit 8.10.& 11.non eſt animatum 8. 17. ipſius vaſa aſsignantur.8.22.
SICCITAS eſt forma poſitiua, non ſola priuatio humiditatis 1. 2. eſt ipſa quoque forma actiua 1.3. definitur,ac eius definitio declaratur 1.18. & ſeq. terræ competit in ſummo 1.76. igni propè ſummum,eſto etiam oppoſitum ſit probabile. 1.82.per ſe concurrit, & actiuè ad eductionem formæ ſubſtantialis, ad extenuationem verò,& terminationem partium paſſiuè.7.10.
SIMILITVDO inter agens,& paſſum multiplex.2.2.
SITIS quid ſit,& quæ nam eius cauſæ.8.73.
SVDOR quid. 8.70.eius cauſæ.ibid.

T

TEMPERAMENTVM quid,& quotuplex.3.41.& 42. dantur de facto octo temperamenta difformia,nec naturaliter repugnat temperamentum æquale ad pondus.3.43.non eſt tamen euidens dari de facto.7.46.
TEMPVS idem numero poteſt à Deo reproduci 5.155.& 165.
TERMINI potentiarum fusè aſsignantur.2.68.& ſeq.
TERRA eſt ſicca,& frigida 1. 69. ſicca in ſummo 1.76. frigida propè ſummum, licet probabiliter ſuſtineri poſſit eſse quoque in ſummo frigidam 1. 82. poteſt ſe ſola inſeruire pro nutrimento.8.54.
TOTVM realiter à partibus vnitis diſtinguitur 5.62.verus & legitimus ſenſus huiuſmodi diſtinctionis 5.63.

V

VENARVM origo quæ.8.68. Caua vena quæ.8.69.
VENTER an frigidior in æſtate,& calidior in hyeme.2.37.
VINVM poteſt aquam in ſe conuertere.7.52.poteſt inſeruire pro nutrimento.8.54.
VITA alia accidentalis,alia ſubſtantialis.8.120.
VIVENS habet neceſſitatem moriendi.8.125.& 126.in viuentibus non fit reſolutio vſque ad materiam primam ſtatim, ac immediatè 5.78. benè tamen in cæteris compoſitis 5. 89. mediatè verò fit etiam in ipſis viuentibus 5. 88. fit quoddam per propagationem,quoddam ex putri,quoddam vtroque modo. 8. 36. aliud perfectum,aliud imperfectum. ibid. habet intrinſecum principum corruptionis. 8.122.
Viuentia ex putri genita habent cauſam finalem.8. 36. ipſorum cauſa effectiua eſt Deus. 8. 38. materialis eſt ſubſtantia putreſcens concocta, formalis eſt anima.ibid. quæ ſimul ſunt ex ſemine generabilia,& ex putri, ſunt eiuſdem ſpeciei.8.41.
Viuens quomodo idem numero perſeueret toto tempore vitæ 8.46. quanto tẽpore poteſt viuere ſine cibo. 8. 87. & ſeq. non nutritur ſecundùm omnes partes proportionales.8.91.
VNIO non eſt terminus formalis generationis, nec in ratione mutationis, nec productionis,ſed forma dumtaxat 5. 49. 50. & ſeq. ſed eſt terminus vnitionis 5.61.

FINIS.

BREVIS EXPOSITIO TEXTVS LIBRORVM DE GENERATIONE, & Corruptione.

LIBER PRIMVS,

IN QVO DE RERVM GENERATIONE, Corruptione, & alijs mutationibus annexis pertractatur.

CAPVT PRIMVM.

à tex. 1. vſq; ad 11.

1 *VT explicet Ariſt. naturã generationis, ipſamq; ab alteratione diſtinguat, prius reijcit Antiquorum opiniones, quarum prima fuit dicentium, omnia vnum eſſe, qui generationem ab alteratione diſtinguere nequibant, non .n. ponebant mutationem aliquam ſecundum ſubſtantiam, ſed ſecũdum qualitates. Secunda eſt ponentiũ plura rerum principia, vel quatuor elementa infinitas athomos ſimilares, & hi diſtinguere poſſunt iſtas mutationes, ſed hoc nõ rectè ex ſuis principijs infertur, maximè Empedocles nequit hoc ſaluare, cum ponat ſenſibiles qualitates formas ſubſtantiales elementorum; & pluribus ipſum impugnat. Tertia eſt Platonis aſſerentis per congregationem indiuiſibilium ſuperficierum fieri generationem, corruptionem verò per ſegregationem; ſed inſufficienterè explicat, cum de generatione, & corruptione mixtorum, augmẽtatione, et alteratione nihil meminerit; tum quia corpora ex non corporibus .ſ. ex ſuperficiebus compoſuit. Quarta tãdem fuit Democriti exactius rem hanc attingentis, qui corpora ex indiuiſibilibus corpuſculis compoſuit, ex quorũ ſeparatione corruptio adueniebat, ex congregatione generatio, ex varia poſitione alteratio circa qualitates; pro qua ſententia tres adducebat rationes; prima eſt, quia corpus eſt magnitudo vbique diuiſibilis, ponatur igitur totaliter diuiſum, quæ remanent, vel ſunt puncta, lineæ, ſuperficies, aut paſſiones, vel nihil, vel athomi, non puncta, lineæ, &c. quia non ſunt corpora, & indiuiſibile alteri additum nõ facit maius; non paſſiones, ſeu qualitates ſenſibiles, quia nequeunt à ſubiecto ſeparari; non nihil, quia corpus non eſt ex nihilo conflatum, ergo erunt athomi. Huic rationi reſpondet Ariſtot. corpus ſecundum quodlibet ſignum diuiſibile eſſe poteſtate, non actu, nec punctum in linea eſt vbique neq. vbiq. linea eſt diuiſibilis, vnde cum ſit in infinitum diuiſibile, nunquam poterit eſſe actu totaliter diuiſum: ſecunda ratio erat, ſi corpus eſſet ſemper diuiſibile, perueniretur ad magnitudines aliquas inſenſibiles, & per conſequens indiuiſibiles, quæ ſunt athomi; cui reſpõdet, diuidi quidem corpus in partes inſenſibiles, quæ tamen & ſunt in alias diuiſibiles, & cum alijs connexæ ſentiuntur: tertia, quia generatio, & corruptio non niſi congregationem, & ſegregationem athomorum ſaluari poſſunt. Hoc negat Ariſt. nam perfecta generatio eſt mutatio totius in totum, & ab alteratione differt tum penes ſubiectum, quod in generatione eſt ens in potentia, in alteratione eſt ens actu, tum quia generatio eſt ſecundum ſubſtantiam, alteratio ſecundum qualitates.*

CAPVT II.

à tex. 11. vſq; ad 25.

2 DEclarat in præſenti naturam generationis aliqua dubia ſoluendo, ipſamq. ab alteratione diſtinguendo. Primum dubium eſt, vtrum aliquid ſimpliciter generetur, & corrumpatur, quod nõ probat, quia mutatio eſt ſemper ex contrario, vt ex magno paruum, ex ægrotante ſanum, ergo, ſi eſſet generatio ſimpliciter, ex nihilo autem nihil fit: reſpondet tamen affirmatiuè, & ſoluit rationem dicens generationem eſſe ex non ente ſimpliciter, quatenus actu non eſt ſimpliciter ſubſtantia, aut quantitas, vel qualitas, ſed eſt ens poteſtate: ſecundum, cur ſemper fiant generationes, et corruptiones rerum: de quo duplex poteſt aſſignari cauſa, altera eſt efficiens .ſ. primum mouens, & primum mobile, de qua in 8. Phyſ. altera eſt materialis: non quod materia ſit infinita, quia infinitum eſt impoſſibile ex 3. Phyſ. ſed quia licet ſit finita, non ob id tandem deficiet, quia vnius corruptio eſt alterius generatio, & quod accipitur à genito, derelinquitur à corrupto. tertium, cur aliquid dicitur ſimpliciter corrumpi, vel generari, & aliquid ſecundum quid. reſpondet rationem non eſſe, quia vnum ens eſt magis altero ſenſibile, & per conſequens ſimpliciter ens, minus verò ſenſibile ens ſecundum quid, aliter ſpiritus, & aer, quia minus ſentiuntur, quam terra, erunt minus ens ipſa terra, quod eſt falſum; ſed pro[illegible], eo quia ſubſtantia eſt ſimpliciter ens, accidens verò ſecundum quid ob id mutatio ſecundum ſubſtantiam erit ſimpliciter mutatio, quæ verò eſt ſecundum accidens, dicetur ſecundum quid. quartũ, quare corruptioni ſemper eſt annexa generatio: reſpondet, quia corruptio eſt in non ens poteſtate .ſ. in materiam, quæ nũquam naturaliter omni forma manet exſpoliata, idcircò noua forma debet in ipſa aduenire, & per conſequens noua generatio. quintum. An iſtud non ens eſt alicui contrarium, reſpondet negatiuè, ſed bene eſt ſuſceptiuum contrariorum. ſextum: An ſit eadem geniti, & corrupti materia, ait eſſe eandem ſecundum ſubſtantiam, diuerſam tamen ratione, quia modò eſt ſub vno, modò ſub altero contrariorum.

Deinde diſcrimen ponit inter generationem, & alterationem ac alias mutationes, dicens quod alteratio eſt quando manente eodem ſenſibili ſubiecto, ipſum mutatur ſecũdum qualitates, vt cum corpus ex ſano fit ægrotum: generatio verò eſt mutatio totius in totum nullo ſenſibili vt ſubiecto eodem manente, vt cum ex tota aqua fit aer: ſi eſt mutatio ſecundum quantitatem eſt auctio, vel diminutio, ſi ſecundum locum, erit latio, verum eſt tamen, quid ſi idem accidens in genito manet, & in corrupto, vt humiditas in aqua, & aere, ſecundum iſtam paſſionem, inquit Ariſt. non eſt tranſmutatio.

CAPVT III.

à tex. 25. vſq; ad 43.

3 DEterminat nunc de augmentatione, quam vt declaret, primò ipſã diſtinguit à generatione, & alteratione, dicens, quod non ſolum differt penes terminos ad quos, eo quia generatio eſt ad ſubſtantiam, alteratio ad qualitatem, augmentatio verò, & diminutio ad quantitatem, ſed adeſt adhuc alia differentia. quia quod generatur, corrumpitur, et alteratur, non eſt neceſſe, vt mutet locũ; quod augetur, vel minuitur, neceſſariò mutat locum, nõ quidẽ vt in locali motu, nam quod motu recto mouetur, neceſſariò mutat totum locum, quod circulariter mouetur, & ſi eundem retineat locum, non tamen acquirit maiorem, vel minorem locum, at in auctione, et diminutione mutatur locus non totaliter, ſed fit maior, vel minor.

Secundò quærit, an quod augetur fiat ex corporeo, vel incorporeo, ſeparato à materia, vel coniuncto: cui reſpondet neceſſariò id, ex quo fit auctio, quod alimentum dicitur, debere eſſe corporeum materię coniunctum: probat hoc, quia nequit fieri ex

aliquo

aliquo incorporeo ſeparato, & in nullo exiſtente, quia nec eſſet in loco, neq. ſenſibile, vtrumq; n. habetur per magnitudinem, & tamen alimentum, & in loco debet eſſe, & ſenſibile, ſicut eſt corpus, quod augetur, aliter locatum, & ſenſibile, ex inſenſibili, & ſine loco fieret; neque fit ex incorporeo magnitudini coniuncto, nam iſtud vel aliquid eſſet partiale illique cui coniungitur, vel accidens, vel nihil illius, non primum, nec ſecundum, quia partes corporis, & ipſius accidentia materialia ſunt, & partes habent coextenſas; neq. tertium, quia ſic generatio vnius poſſet ex iſto incorporeo fieri ipſum ſeparando à magnitudine abſq; corruptione corporis, cui eſt coniunctum, vnde falſa eſſet illa propoſitio, generatio vnius eſt corruptio alterius; tum quia in eodem poſſent infinitæ materiæ huiuſmodi reperiri, & ſic quodlibet poſſet fieri, tum quia materia illa exiret à corpore, cui eſt coniuncta, vt ex vaſe, & tandem quia ex non corpore nequit fieri corpus, idcirco neque alimentum erit aliquod indiuiſibile quantitatis, ſed corpus.

Tertiò, quærit an id, quod augetur, ſit corpus illud, cui apponitur alimentum, an verò ipſum alimentum, quod apponitur, dicatur augeri; reſpondet augmentabile propriè eſſe corpus animatum, cui aduenit cibus, tum quia, quod augetur manere debet ante, & poſt mutationem, tale eſt corpus viuens: tum quia in alteratione quod alteratur eſt ſubiectum cui qualitas aduenit, non qualitas: tum etiam quia principium augmentationis eſt in corpore animato, non in cibo.

4 Quartò, vt explicet quomodo fiat augmentatio, aſſignat aliquas conditiones: prima, quod idem maneat, quod augetur, ante, & poſt auctionem: ſecunda, quod aliquid de nouo adueniat aucto, & in diminutione, quod recedat: tertia, quod quælibet pars augeatur: non tamen eſt neceſſe ad auctionem, quod detur vacuum, aut corporum penetratio, vel aliquod incorporeum de nouo, his præacceptis declarat modum, quo fit auctio, tàm ex parte viuentis, quàm ex parte cibi, dicens, quod in viuente auctio fit ſecundum partes ſimilares, & homogeneas, quibus medijs fit etiam ſecundum partes diſſimilares, & etherogeneas, manus .n. augetur, quia caro, os, nerui, &c. augentur; ſubdit tamen, quod partes ſimilares aliæ dicuntur ſecundum formam, & formales, aliæ ſecundum materiam, & materiales, auctio fit ſecundum partes formales, non materiales, quid verò intelligat per partes materiales, & formales, dicetur in diſputat. Ex parte cibi aſſerit, quod auctio fit ex cibo contrario ipſi viuenti in principio, eò quia viuens debet in ſe conuertere cibum & in ipſum agere, ergo contraria debent eſſe, contrariorum .n. eſt agere, & pati ad inuicem, at in fine cibus ſimilis eſt viuenti, vnde cibus talis eſt in potentia, quale eſt augmentabile in actu, quia in naturam ipſius debet conuerti: ſicut cum in vino parum aquæ infunditur, & in vinum conuertitur, & ignis ex combuſtibili generat ignem, ſic alimentum per corpus diffuſum corporis naturā ſumit, ipſumq. adauget: & ſicut in qualibet generatione non vniuerſale, ſed ſingulare generatur, ita in auctione, non vniuerſale, ſed ſingulare augetur.

Ex his deducit in augmentatione reperiri generationem aliquam partialem, quæ dicetur nutritio, vt .n. viuens augeatur, debet in propriam ſubſtantiam cibum conuertere, ergo aderit quædam aggeneratio carnis, oſſis, &c. aduentus carnis, vt caro eſt, dicetur nutritio, aduentus carnis, vt quanta eſt, dicetur augmentatio, & vt clarius has duas mutationes explicet, ſubiungit inter ſe differre, quod nutritio eſt ad ſubſtantiam, auctio ad quantitatem; nutritio durat toto vitæ tempore, quia viuens ſemper debet conuertere alimentum, & deperditum reſtaurare: auctio verò nō ſemper fit, non .n. viuens eſt taliter validum, vt poſſit plus alimenti in ſe conuertere, quam deperdeat, quod requiritur ad auctionem, ſed aliquando ita impotens euenit, vt tantum reſtauret, quantum fuerit deperditum, & aliquando ita hebetatur, & plus deperdeat, quam reſtauret, vt patet cum vinum propter nimiam aquæ mixtionem, tandem euadit aqueum.

CAPVT IV.

à tex. 43. vſq; ad 56.

5 QVoniam in præſenti de rerũ generatione, & corruptione eſt ſermo, quæ ſine actione, & paſſione non eueniunt, & iſta non ſine tactu, hinc determinat Ariſt. agere de tactu, actione, & paſſione. De tactu inquit, quod quatuor modis ſumitur, primò, quãdo aliquæ magnitudines in diuerſis poſitionibus, & locis exiſtẽtes, extrema ſimul habent, quomodo etiam duabus quantitatibus ſeparatis conuenire poteſt, vnde & contactus mathematicus dici ſolet; ſecundò, quando præter aſſignatas conditiones ſunt actiua, & paſſiua, & hic contactus dicitur Phyſicus; tertiò, illa ſe tangunt, quorum diuerſarum magnitudinum vltima ſunt ſimul, & vnum ſe habet vt mouens, alterum, vt mobile, quod vt explicet, notat, nam ſicut mouentium aliud eſt mobile, aliud immobile, ita agẽtium aliud eſt impaſſibile, aliud paſſibile, in plus autem ſe habet mouere, & moueri, quàm agere, & pati, eò quia actio, & paſſio ſunt ſecundùm poſſibiles qualitates propriè loquendo, at mouere, & moueri ſecundùm quamlibet formam per motum acquiſibilẽ, ideo tertius modus contactus eſt vniuerſalior ſecundo, & improprior, quia de contactu in ordine admixtionem elementorum eſt ſermo; quartò id dicitur aliud tangere, cuius vis in illud tranſit, quamuis extrema non ſint ſimul, vt obiectum triſtitiæ dicitur nos tangere, ſed non è contrà.

Deinde determinat de actione, & paſſione referendo prius duas Antiquorum opiniones; prima fuit dicentium actionẽ, & paſſionem eſſe inter diſſimilia; vnde paruum ignem à magno corrumpi concedũt, quia magnum, & paruum contrariantur: ſecunda, fuit Democriti dicentis actionẽ, & paſſionem eſse inter omnino ſimilia, & ſi contraria ad inuicem agunt, hoc eſſe propter quãdam ſimilitudinem inter illa. Primam confutat, quia non eſſet maior ratio, cur hoc potius agat, & illud patiatur, imò & in ſeipſum idem agere poſſet & corrumpere, vnde nullum daretur immobile. Secunda impugnat, quia impoſſibile eſt inter omninò diſſimilia actionem, & paſſionẽ adeſſe, nam albedo non agit in lineam, niſi per accidens, ſi linea nigra eſſet, tum quia agens, & patiens debent eſſe contraria, at iſta ſunt in eodem genere; quapropter agens, & patiens nec debent eſſe omninò ſimilia, nec omninò diſſimilia, ſed ſimilia ſecundum genus, diſſimilia ſecundum ſpecies, vt patet in omnibus contrarijs; vnde vulgatum eſt in ſcholis agens agendo aſſimilare ſibi paſſum, quod priùs erat diſſimile.

Tandem de agente, & paſſo inquirit an omne agens in agendo repatiatur à paſſo; & pro ſolutione diuidit mouentia, quorum aliquod eſt primum, quod eſt principium motus, & non mouetur ab alio, vt eſt Deus, aliud eſt vltimum, quod eſt mouens motum; ſimiliter agentia aliud eſt agens primum, vt quod alterat, & non alteratur ab alio, qualis eſt Medicus in ſanatione, aliud eſt vltimum, vltra quod non eſt aliud alterans, vt medicina, quæ alteratur, & alterat ſanando ægrotum; reſpondet deinde quæſtioni dicens, quæ in materia non communicant, in agendo non repati, quæ verò communicant repati à ſuo contrario, probat, quia forma eſt principium agendi, materia verò patiendi, ergo, quæ materiam non habent, carent patiendi principio, & per conſequens ſunt impaſſibilia; vnde ſi calor daretur ſeparatus (quod eſt impoſſibile) impaſſibilis eſſet propter carentiam materiæ.

CAPVT V.

à tex. 56. vſq; ad. 83.

6 IN præſenti Ariſt. agit de modo agendi, & patiendi adducendo priùs Antiquorum opiniones, eas fusè ad inuicem comparando, & confutando; prima fuit Empedoclis dicentis actionem fieri per poros in corporibus incluſos, intra quos vnum corpus alterum ingreditur, & quaſi penetrat, & ſi fuerint æqualiter poroſa, vt ſunt omnia liquida, fit mixtio, ſi

vnum

vnum excedit, quod ſubtilius eſt, alterum penetrat, & fit generatio, & corruptio; ſecunda fuit, Leucippi ponentis omnia corpora per congregationem athomorum generari, & per ſeparationem corrumpi; Tertia, fuit Meliſſi aſſerentis omnia eſſe vnum ens immobile, & infinitũ: quarta fuit Platonis componentis corpora ex ſuperficiebus, quas opiniones tùm ex ſuperiùs dictis, tùm ex varijs eorum principijs confutat; præcipuè opinionem ponentem poros propter actionem, vel .n. pori iſti eſſent vacui, vel pleni, ſi vacui, hoc eſſet, vt agens tangeret paſſum, ſed poteſt fieri contactus abſque poris vt patet, ſi pleni ergo non poſſet fieri contactus per ipſos, & tamen ad hunc finem admittuntur, tum quia ſi eſſent athomis pleni, hoc etiam eſt vanum, quia non poſſent illi athomi in poris incluſi, adinuicem agere, & pati, cum indiuiſibiles ponantur, nam vel vnam qualitatem ſuſciperent, & ſic eſſent inalterabiles, vel contrarias, & ſic eſſent diuiſibiles; tum quia non moueretur ab alio, quia ſunt prima omnium principia, ſi à ſe, debet dari pars mouens, & pars mota, & ſic diuiſibiles.

Deinde propriam aperit ſententiam quinque conditiones aſſignando ad actionem, & paſſionem; prima, quod patiens tale ſit in potentia, quale agens eſt in actu, vt ignis eſt actu calidus, lignum in potentia receptiua calidum: ſecunda, quod patiens ſecundum omnem ſui partem patiatur, quia ſecundum omnem eſt in potentia: tertia, quod ſit diſpoſitum, vnde quod eſt magis diſpoſitum, magis patitur, magiſque aſſimilatur agenti, quã minus diſpoſitum: quarta, quod agens, & paſſum non ſint continua, hoc eſt, quòd non ſint ſimilia in forma, & in gradu eiuſdem: quinta, quòd agens, & paſſum ſint debitè approximata. Hinc deducit corpus ſecundùm omnem ſui partem eſſe diuiſibile, quia ſecundum omnem eſt paſſibile, nam indiuiſibile eſt impaſſibile, neque ad actionem requiri ſciſſionem vel congregationem athomorum, vt dicebat Democritus, quia idem corpus indiuiſum manens nunc fit humidum, nunc calidum, &c. tum quia in auctione non quælibet pars augeretur, ſed potius auctio eſſet iuxta poſitio corporum, ſcù athomorum, quæ per ipſum ad inuicem non continuantur.

CAPVT VI.

à tex. 83. vſq; ad finem.

7 INtendit nunc agere de mixtione, & primò quærit an ſit; fuerunt .n. aliqui, qui omnem mixtionem negarunt, quia vel quæ miſcentur, manent, & ſic eodem modo ſe habebunt, ac prius, ergo ſicut tũc non erant mixta, neque modò, vel vnum manet, alterum deſtruitur, & neque hoc, quia ens cum nõ ente miſceretur, vel omnia deſinunt eſſe, & multò minùs mixta dici poterũt. Vt autem oſtendat dari mixtionem, ipſam diſtinguit ab alijs mutationibus generatione, auctione, & alteratione, à generatione differt, quia quod generatur, non miſcetur cum materia, ex qua fit, vt ignis cum ligno non miſcetur; ab alteratione differt, quia accidentia, & ſubiectum manent integra poſt alterationem, ab auctione tandem, quia quod augetur idem manet ante, & poſt auctionẽ, oſtendit modò poſſibilem eſſe mixtionem, quia entium quædam ſunt actu, quædam potentia, & virtute, quæ miſcentur non manent actu, ſed potentia, & ſecundùm proprias virtutes, per quod ſoluitur propoſitum argumentum.

Secundò quærit, quomodò fiat mixtio, circa quòd aliqui dixerunt mixtionem fieri per iuxta poſitionem minimarum partium diuerſorum corporum, quæ minimæ ſunt ſecundùm ſenſum, quatenus nequit ſenſus earum ſegregationem percipere, vt patet in farina, ideoque mixta cenſentur: alij dixerunt partes illas minimas eſſe ſecundum rem, eò quia ſunt indiuiſibiles. Has opiniones impugnat, quia mixtum homogeneum eſt, itau: quælibet pars mixti eſt mixta, ergo minimæ illæ particulæ nequeunt impermixtæ manere, & ſolum iuxta ſe poſitæ; tum quia primus modus mixtionem admittit ſecundùm apparentiam, non ſecundùm rem, & ſi eſſet

perfectior oculus, diſcerneret ſegregationē illam, nec mixtum perciperet; ſecundus modus ponit compoſitionem continui ex indiuiſibilibus toties impugnatam.

Propriam declarat ſentētiam præmittens, quod entium alia ſunt ad inuicem actiua, & paſſiua, quæ eandem habent materiam, alia nō, illa vel ſunt faciliter diuiſibilia, & fluida, vel non, qua non agunt ad inuicem, non poſſunt miſceri, neq; quæ ſunt actiua, & paſſiua, ſed dura, & difficulter diuiſibilia, vt patet in ligno, & lapide; requiritur ergo, quod ſint fluida, neque hoc ſufficit, ſed quòd in ferè æquali portione applicentur, nam ſi aquæ gutta in amphora vini ponatur, non erit mixtio, ſed auctio: at quando ſunt in debita proportione attemperata faciliter tranſeunt in tertium. Quapropter benè miſcibilia ſunt, quæ facilè terminantur, vt humida, non vnctuoſa, & glutinoſa, non enim facilè diuidūtur, & proportionaliter agētia, & patiētia ad inuicem, ſi enim vnum fortiter agit, alterum tenuiter reſiſtit, non erit mixtio, ſed generatio: Mixtio verò eſt miſcibilium alteratorum vnio.

LIBER SECVNDVS,

DE GENERATIONE, ET CORRVPTIONE,

In quo agitur de generatione, & corruptione elementorum, & mixtorum.

CAPVT PRIMVM.

à tex. 1. vſq; ad 16.

8 *Poſtquam de generatione, corruptione, & mutationibus annexis egit Ariſ. in præced. lib. nunc præcipuè determinat de ipſis elementis, quæ principia aliorum corporum ponuntur; & primò varias recitat veterum opiniones circa materiale principium elementorum, quas ſæpius retulerat, & confutarat maximè in 1. Phyſ. vnde poſtea ſuam explicat opinionem iuxta dicta loc. cit. ſcilicet principium materiale primò eſſe materiā aliam ab elementis, ſemper vni contrariorum coniunctam, & contrarijs ſubijcibilem, ex qua generantur elementa ens potentiale nominatum: ſecundò ipſa contraria, eſt calidum, & frigidum: tertiò ipſa ſenſibilia corpora, vt ignis, aer, aqua, & terra ad inuicem tranſmutabilia tāquam principia cōcurrere ad generationes aliorum corporum.*

Deinde quærit formale principium ipſorum, dicens, quòd formæ elementorum ſunt tangibiles qualitates, ratio eſt, quia de ipſis loquimur vt ſenſibilia ſunt ſecundum contactum; ergo differentiæ ipſorum penes tangibiles qualitates erunt ſumendæ, Antec. patet, quia loquimur de ipſis vt generabilia, & corruptibilia ſūt, quomodo ſunt actiua, & paſſiua, actio autem, & paſſio fiunt per contactum. Et quamuis viſus ſit tactu prior, non ob id formæ elementorum ſumi debebunt penes viſibiles qualitates, quia viſus eſt prior propter vniuerſalitatem, & perfectionem ſui obiecti, ſub quo lux comprehenditur, attamen tactus eſt prior ſubiecto, quia recipit in ſe primas qualitates contrarias, per quas fiunt generatio, & corruptio. Tangibiles autē qualitates ſunt calidum, frigidum, humidum, ſiccum, graue, leue, durum, molle, lubricum, aridum, aſperum, lene, craſſum, & tenue; ſecundùm graue, & leue, inquit Ariſt. non ſunt ſumēda elemēta, quia qualitates iſtæ nō ſūt actiuæ, & paſſiuæ, nos verò loquimur de elemētis vt ad inuicem agunt, & patiuntur. Sed benè ſecūdùm calidum, & frigidum,

dum, humidum, & ſiccum, quia ſecundùm iſtas qualitates ſunt actiua, & paſſiua calidum eſt, quod ſimilia congregat, & diſſimilia diſiungit; frigidum, quod vnit diſſimilia, ſegregare verò, & congregare dicunt actiuitatem: Humidum eſt proprio termino difficulter terminabile, faciliter alieno termino, ſiccum è contra proprio termino facilè terminabile, difficile alieno; quæ dicunt paſſiuæ, non quod iſtæ non ſint etiam actiuæ qualitates, ſed quia non habent tantam actiuitatem, ac illæ. Tum, quia alia qualitatũ contrarietates ad has reducuntur, nam ſubtile ad humidum reducitur, groſſum ad ſiccum, lubricum, ſeù viſcoſum ad humidum non aqueum, ſed aereum, quòd eſt facilè inflammabile, reducitur, aridum ad ſiccum, molle ad humidum, durum ad ſiccum.

Subiungit poſteà, quòd humidum primò dicitur, quòd alienam humiditatem in ſuperficie tenet, vt lapis aqua aſperſus, & dicitur vdum, ſeù roratum; ſecundo, quod humiditatem in profundo retinet, quæ ſi erit aliena, dicetur irrigatum, ſeù perfuſum, vt terra, ab aqua irrigata, ſi erit propria, & occulta, dicetur coagulatum: tertio, quod humiditatem à ſe, & propriam habet tàm in ſuperficie, quàm in profundo, & hoc eſt humidum elementare, ad quod cętera reducuntur; ſimiliter ſiccum tot modis oppoſitis dicitur.

CAPVT II.

à tex. 16. vſq; ad 24.

9 *IN hoc cap. numerum, & proprietates quaſdam elementorum aſſignat, dicens primò quòd quatuor ſunt elementa, quod probat, quia quodlibet elementũ duas debet habere qualitates contrarias, vt cuilibet alteri poſſit contrariari, tot ergo erunt elementa, quot combinationes ſubſiſtentes fieri poſsũt ex primis quatuor aſſignatis qualitatibus; ſex autem combinationes fieri poſſunt, & coniunctiones .ſ. caloris cum frigore, humiditatis cum ſiccitate, caloris cum ſiccitate, caloris cum humiditate, frigoris cum humiditate, & frigoris cum ſiccitate, primæ duæ ſunt impoſſibiles propter contrarietatem, ergo quatuor remanent ſubſiſtentes coniunctiones, & ſic quatuor tantùm elementa, ignis calidus, & ſiccus, aer calidus, & humidus, aqua frigida, & humida, terra frigida, & ſicca.*

Prima proprietas eſt, quod elementa quandoq; ſunt mixta, & impura, vt aer vaporibus repletus, quandoque ſimplicia, impura nõ debent dici elementa, ſed quid denominatum ab eis, vt quòd ſimile eſt igni, igneum, quod aeri, aereum, &c. Secunda, ignis eſt in excellentia calidus, vt glacies eſt in excellentia frigida, ideoque proprium eſt ex ipſa in ſuis excellentijs manentibus nihil poſſe gigni. Tertia ignis, & aeris loca ſunt ſurſum, aqua, & terræ loca deorſum. Quarta extremà vt ignis in ſummo, & terra in centro ſunt puriora, media verò, vt aer, & aqua ſunt mixta, & impura. Quinta ignis eſt aquæ contrarius, & aer terræ ſecundùm vtramq; qualitatem. Sexta quodlibet elementum vnam qualitatem magis ſibi determinat, & intenſiùs, vt ignis eſt magis calidus, quàm ſiccus, aer magis humidus, quàm calidus, aqua magis frigida, quàm humida, terra magis ſicca, quàm frigida.

CAPVT III.

à tex. 24. vſq; ad 31.

10 *INtendit Ariſt. in hoc cap. explicare mutuam elementorum tranſmutationem, & primò aſſerit quodlibet elementum ex quolibet altero elemento gigni poſſe, quia quodlibet eſt cuilibet contrarium vel ſecundùm vnam, vel ſecundùm duas contrarietates, & conſequenter quodlibet à quolibet poteſt pati, & trãſmutari, nam tranſmutatio eſt ex contrarijs, & in contraria. Secundò, quod facilior eſt tranſitus inter elementa ſymbola, quàm inter diſſymbola, quia facilius eſt vnum, quam multa tranſmutare, in ſymbolis eſt vnica tranſmutatio, quia vnica contrarietas, in diſſymbolis duplex; ergo, &c. Tertiò ex diſſymbolis elementis po-*

t eſt aliud tertium elementum generari, vt ex igne, & aqua poſſunt gen rari aer, & terra, ex aere & terra ignis, & aqua, quia vna qualitate conſumpta altera remanen te fit tertiũ elementũ, vt in igne, & aqua ſi perit caliditas, & remanet ſiccitas gene ratur terra, ſi perit ſiccitas, & remanet calor, generatur aer, ſic in terra, & aere ſi remanet ſiccitas, & deſtruitur frigiditas, producitur ignis, ſi deſtruitur caliditas, & remanet humiditas, fit aqua, quod etiam patet experientia, nam fumus exhalatio terrea eſt participans de aere, & tamen facillimè inflammatur, vnde flamma eſt fumus ardens. Quartò ex ſymbolis alterum ex altero generatur, nõ verò tertium: patet, quia ex aqua, & aere non niſi aqua, vel aer generari poteſt, vel enim corrumpitur calor, & ſic fit aqua non terra propter carentiam ſiccitatis, vel corrumpitur frigiditas, & ſic generatur aer, non ignis propter eandem rationem, idem de terra, & igne dicendum. Quapropter quando elementum fit ex ſymbolo, vnum tantum corrumpitur, quando fit ex diſſymbolis, duo elementa corrumpuntur.

C A P V T IV.

à tex. 31. vſq; ad 46.

11 *Denuò, & expreſſius probat Ariſt. neq. vnum elementum, neque plura eſſe principium materiale aliorum ele mentorum, & corporum, neq. aliquod me dium corpus completum: non vnum elementum, aut plura, quia omnia eſſent illud vnum, vel illa plura; tum quia elementum iſtud in altero maneret, quia prin cipium materiale manet ingenito, & ſic non eſſet vera generatio, ſed alteratio, & duo contrari. ſimul eſſent in eodem, putà cum ex aere fit aqua, aer eſſet in aqua, nec corrumperetur, & haberet calorem, & frigiditatem. Neque poteſt eſſe aliquod medium corpus denſius igne, & rarius aere, vt dicebant aliqui, quia quodlibet corpus completum alteram iſtarum qualitatum oportet habere, & ſic eſſet vnum ex quatuor elementis, vel ſi omnibus careret, haberet earum priuationes, & conſequenter alteram iſtarum qualitatum contrariarũ, quia priuatio vnius eſt alteri qualitati contrariæ annexa, vt priuatio caloris cum frigore, priuatio ſicci cum humido coniungitur. Neq; dicas elementa extrema non transmutari ad inuicem, ſed tantum media, omnia enim ſunt transmutabilia, eo quia omnia contrarietatem habent &, principium materiale eſt ingenerabile. Ex quibus etiam deducitur elemẽta non eſſe infinita, nam ſequeretur infinitas eſſe qualitates, quia quodlibet elementum propriam habet qualitatem, per quam à cæteris diſtinguitur, & conſequẽter infinitas contrarietates, vnde nulla poſſet fieri generatio, oporteret n. omnes iſtas contrarietates deſtruere, & infinitum nequit abſolui.*

Ex his reijcit plures errores Empedoclis circa naturam elemẽtorum, vt puta, quòd elementa non ſint ad inuicem tranſmutabilia, quòd lis, & amicitia ſint cauſæ generationum naturalium, quod cœlum ſit ex elementis compactum, ſimiliter, & anima: & hoc pluribus rationibus quas breuitatis gratia omittimus.

C A P V T V.

à tex. 46. vſq; ad. 51.

12 *Intendit in hoc cap. explicare generationem mixtorum, quomodò fiat: & prius adducit duas opiniones: prima ponebat elementa tranſmutabilia ex eadẽ materia cõmuni conſtãtia: ſecunda ponebat intranſmutabilia, & per conſequẽs integra manentia in generatione mixtorũ, & cõpoſitione. Contrà iſtam arguit, quia ſequeretur mixtionẽ eſſe ſolũ iuxta poſitionẽ elementorũ, nec quælibet pars mixti eſſet mixta, neq; ex qualibet parte mixti poſſent extrahi omnia elementa: contra primã dubitat, quia vel elemẽta manẽt in mixto, & ſic eadẽ inconuenientia ſequuntur ac contra primã, ſi non manent, mixtio nõ eſſet niſi quædam generatio ſimplex vnius ex alio. Explicat tamen modum ge*

nera-

nerationis mixtorum, dicens, quod eſſe calidum ſtat dupliciter, vel in ſummo, & ſic non ſtat cum frigido, vel in eſſe remiſſo, quomodo ſecum admittit frigidũ, idem de alijs qualitatibus dicendum, modò elementa quando concurrunt in debita proportione quo ad actionẽ, & paſſionem, bene ex eis mixtum generari poteſt, quia eorum qualitates manent in eſſe remiſſo, & ex varia proportione, & temperamento iſtarum qualitatum, varia oritur mixtorũ generatio; at ſi vnũ prævalet, & dominetur ſupra alterum, erit alterius elementi generatio, vel auctio, & per hoc patet ad dubitationem contra primam opinionem, quam ſequitur Ariſt.

Ex his deducit omnia mixta perfecta èx quatuor elementis conſtare, quod probat, quia conſtant ex terra, cum in loco terræ permaneant, & vnumquodque naturam illius participare videtur, in cuius loco exiſtit, conſtat ex aqua, quia terra, cum ſit valde ſicca, indiget humido, vt terminetur, & conſiſtat, nec decidat, conſtat ex igne, & aere, quia mixtum perfectum ex contrariorum temperamento naſcitur, ignis autem, & aer contrariantur terræ, & aquæ. Tum quia vnumquodque conſtat ex eo, quo nutritur, at viuẽtia nutriuntur ex quatuor elemẽtis, quia ſi hoc non eſſet, maximè in plantis, quæ aqua videntur nutriri, quod eſt falſum, nam & aqua, & terra nutriũtur, vnde ruſtici terrã irrigant ad nutritionem arborum; neceſſarius etiam eſt calor ad nutritionẽ, quia forma nutriti eſt principium actiuum conuertens nutrimentum in propriam ſubſtantiam, calor autem eſt maximè actiuus, & non niſi igni conuenit primariò; hinc ignis inter ſimplicia propter ſui actiuitatem nutritur, indiget enim pabulo, vt ſuſtentetur, ſicut cætera viuentia.

CAPVT VI.

à tex. 51. vſq; ad 63.

13 A*git nunc de cauſis generationis, & corruptionis rerum naturalium ſupponens ad generationem materiam concurrere, & formam, quærit an requiratur cauſa efficiens, & quæ ſit: Plato cauſam poſuit ideam cuiuslibet ſpeciei ſeparatam cauſantem formam eiuſdem ſpeciei in materia propter ſigillationem ipſius ideæ, quæ ſe habet vt ſigillum, & forma vt cera recipiens tale eſſe ab idea, cui aſſimilatur; hoc impugnat, quia cum ideæ ſemper ſint, ſemper generarent idem, nam idem manens idem natum eſt idem producere; tum quia in artefactis præter impreſſionem formæ in materia adeſt alia cauſa, ergo, & in naturalibus. Alij dixerunt materiam ſeipſam alterare, & producere entia naturalia, vel ſaltim medijs qualitatibus elementaribus. Contra, ait, quia materiæ eſt pati, non agere, tum quia in artefactis præter materiam alia requiritur cauſa effectiua, qualitates verò ſunt principia inſtrumentalia, debent ergò aſſignari principalia principia effectiua, tum quia ignis eſt maximè calidus, & tamen non agit niſi motus à cæleſtibus corporibus, ergo multo minus cætera corpora per iſtas qualitates ſolummodo poterunt agere:*

Aſſignat deinde cauſam efficientem ex propria ſententia dicens motum cæli eſſe cauſam generationis, & corruptionis rerum, quia motus iſte eſt primus omnium, & perpetuus ex dictis 8. Phyſ. rationabilius autem eſt id, quod ſemper eſt, eſſe cauſam illius, quod aliquando non eſt, quam è contra, tum quia motus cæli adducit, & abducit generans .ſ. ſolem. Verum eſt tamen non ſufficere motum primi mobilis ad perpetuitatem generationis, ſed requiri motum obliquum per circulum zodiaci aliarum ſphærarum, nam idem manens, idem facit idem, ergo, quia generatio, & corruptio ſunt contrariæ, contrarias cauſas requirunt, quales ſunt motus iſti cælorum; hinc tempus generationis eſt æquale tempori corruptionis, quia æqualiter ſol nobis eſt propinquus, & diſtat à nobis, ſuo acceſſu generat, receſſu corrumpit: ſit etiam vitam cuiuſcunq; ſublunaris determinatam eſſe, his quidem minorem, & illis maiorẽ iuxta varium concurſum aliarũ cauſarũ.

Tan-

Tandem ſequitur generationes, & corruptiones perpetuas eſſe, quia natura fecit quod melius eſt, melius eſt eſſe, quam non eſſe, nequit in indiuiduo idem eſſe ſemper conſeruare, ergo quærit conſeruare in ſpecie, tum quia cauſæ.ſ. motus cęli, & motor ſunt perpetuæ, & in gyrum reuoluuntur perpetuo, ergo effectus.ſ. generationes, & corruptiones perpetuæ erunt: vnde videmus ſimplicia quaſi circulariter moueri ad imitationem ſuperiorum cauſarum, ex igne .n. generatur aer, ex aere aqua, ex aqua terra, ex terra aqua, ex aqua aer, & ex aere iterum gignitur ignis.

CAPVT VII.

à tex. 63. vſq; ad finem.

14 *Soluit nunc aliquas dubitationes circa rerum generationes, prima eſt, an omnia, vel aliqua, aut nulla ex neceſſitate proueniãt, & generentur; cui reſpondet aliqua de neceſſitate euenire, aliqua contingenter, nam de rebus futuris ſolemus dicere, hoc eſſe aliquando futurum, quod eſt contingenter fore ſolemus etiam dicere, hoc erit, quod eſt neceſsariò fore, eo quia res aliquæ habent eſse neceſsariũ, vt ſolis circulatio, aliæ eſſe contingens, vt deambulatio, ergo idem de earum generatione dicendum. Secunda eſt, cum generationes rerum ſint neceſſariæ, an ſicut ex generatione poſterioris ſequitur neceſſitas generationis prioris, ita ex generatione prioris ſequatur etiam neceſſitas poſterioris: reſpondet in eſſentialiter ſubordinatis poſterius neceſſariò arguit prius, à quo eſſentialiter dependet, vt poſitio domus arguit fundamenti generationem: non tamen poſitio prioris neceſſariò arguit generationem poſterioris, niſi poſterius ſit in ſe neceſſarium. Tertia eſt cum generationes perpetuæ ſint, an perpetuentur ſecundùm rectum, an ſecundùm circulum; duplex .n. progreſſus generationum poteſt eſſe, rectus, vt cum genita ſucceſſiuè alterius ſemper ſunt ſpeciei; alter circularis, vt cum in progreſſu generationum aliquãdo fit regreſſus ad res eiuſdem ſpeciei cum illis prius corruptis. Huic reſpondet, quod quamuis in aliquibus.ſ. in animalibus videatur fieri progreſsus ſecundum rectum, & hoc quia corruptum non eſt tota materia geniti: verè tamen perpetuantur generationes ſecundum circulum, quia ſi eſſent perpetuæ ſecundùm rectum, aut res iſtæ diuerſæ ſpeciei eſsent finitæ, & hoc non, quia tandem conſumerentur, aut infinitæ, & hoc non, quia ſic nulla generatio eſset neceſsaria, nam quod neceſsariò generatur, præſupponit generationem neceſsariam prioris, at in infinito non datur prius, & poſterius, nec primum, & vlt. quare perpetua eſt generationum ſeries, quia progreſsu temporis fit regreſsus ad res eiuſdem ſpeciei, ſicut circulationes cæli eodem modo ſunt perpetuæ, ſic ex aqua eſt madefacta terra, ex iſta generantur vapores, ex vaporibus nubes, ex nube aqua, & ex aqua iterum madefit terra, in quibus clarior apparet circulus, eo quia corruptum eſt tota materia geniti. Quarta eſt, an idem redeat ſecundùm ſpeciem, vel ſecundum numerum: reſpondet in incorruptibilibus regreſsum fieri ad idem ſecundùm numerum, vt patet in ortu ſolis, in rebus corruptibilibus fieri ſecundùm ſpeciem.*

QVAE-

QVÆSTIO PROŒMIALIS AD LIBROS DE GENERATIONE,

Quodnam ſit horum Librorum adæquatum ſubiectum.

1 SCientiam vnam totalem eſſe quandam artificioſam fabricā diximus in Log. diſp. 12. q. 3. art. 3. conſtituitur .n. ex multis partialibus habitibus ad ſe inuicē ordinatis ſub vno generico habitu, ſicut & obiecta partialia ſub vno generico, & totali continētur, ſicut igitur in cognitione cuiuſdam domus prius ſe ſe offert totū ędificiū, deinde vt exactius, & diſtinctius cognoſcatur, partes ordinatim quęrimus inueſtigare, ſimilem ordinem in ſcientijs obſeruamus ex 1. Phyſ. c. 1. prius .n. obiectum in cōmuni contemplamur, deinde paulatim ad ſpecies ordinatè deſcendimus, cōmuniora enim prius cognoſci debent; talem ordinē tenuit Ariſt. in Philoſophia, in libris enim Phyſ. corpus naturale in cōmuni conſiderauit, deinde ad ſpecies progreſſus eſt. & in lib. de Cęlo corpus ſimplex, quod eſt prima ſpecies corporis naturalis, eſt contemplatus, ſubiungit poſtea tractatū hunc de generatione, & corruptione, ſeù de ortu, & interitu inſcriptum, de quo quærimus, quodnam ſit in ipſo adęquatum obiectum.

Varię de hac re extant opiniones: Arriaga enim ponit generationem ſubſtantialem pro ſubiecto. Toletus hic ait ſubiectum eſſe mutationem ſecundùm formā, vt generationem, augmentationem, & alterationē m comprehēdit: addit Areſ. q. 4. ſect. 2. mutationem iſtam eſſe ſubiectum materiale, formale verò eſſe, quatenus eſt paſſio corporis naturalis. Alber. tract. 1. de gen. c. 1. Auerr. 1. de Cœlo com. 3. & alij pro ſubiecto ſtatuunt corpus ſimplex, ſeu elementum, vt eſt mobile, non quidem ad Vbi, hoc enim modo de ipſo agitur in lib. de Cœlo ſed ad formam abſolutam. Bannes, Complut. Ioan. de S. Tho. & alij ponunt ſubiectū ens mobile ad formam intrinſecam, ſeu abſolutam, quam mobilitatem Bannes accipit non pro radice, & fundamento .ſ. pro naturalitate, ſed pro paſſione, & aptitudine ad motum. Orbellus noſter, Conimbr. Rub. Hurt. hic & alij docent ſubiectum eſſe corpus caducum, ſeu generabile, & corruptibile, quatenus eſt mobile ad formam abſolutam. Zab. lib. de natur. philoſ. conſtitu. c. 21. Bragus noſter, & Moriſ. in hac quæſt. corpus mixtum, quod ab elemētis diſtinguitur, quatenus propriam habet naturam, aſsignant pro ſubiecto.

2 Dicendum eſt cum hac vlt. ſent. corpus mixtum, vt talem naturam habens eſſe ſubiectum ſecundum virtualem continentiam. Hęc concluſio primò prob. diſcurrendo per alias opin. nam in primis nec generatio, nec mutatio ad abſolutam formam poteſt eſſe ſubiectum, quia ex dictis diſp. 12. log q. 2. art. 1. nullum principium, vel paſſio poteſt ſtatui ſubiectum in aliqua principali parte totalis ſcientiæ, ſed ſemper debet eſſe ſpecies aliqua totalis obiecti, & adęquati: generatio autem, ſiuè mutatio non eſt ſpecies, ſed potius paſſio corporis naturalis, quod eſt obiectum totius philoſophiæ adęquatum: diximus in principali parte, quia poteſt accidere, quòd in aliquo libro contēpletur aliquod principiū, vel paſſio, ſubiecti, hic tamen liber non poteſt connumerari inter principales tractatus totalis ſcientiæ, iſti .n. deſumuntur in ordine ad principales partes adęquati obiecti, quæ non ſunt paſſiones, ſed ſpecies contentę ſub illo: hinc videmus, libros iſtos de paſſionibus nō ſolitariè tradi, ſed ſimul cum alijs, in quibus de ſubiecto determinatur, ſic fecit Ariſt. in Phyſicis: at libri de gener. ab omnibus computantur inter partes potiores Philoſophiæ. Specialiter contra Areſ eſt, quòd inuertit ordinē ſcientię, in qua obiectum ſe tenet ex parte ſubiecti in concluſion:

ſione ſcientifica, paſſio verò ex parte prædicati, modò ſi mutatio cōſideratur vt paſſio corporis, corpus ſe teneret ex parte prędicati: ſimili modo in Phyſicis, imò in Philoſ. ſubiectū dici poſſet motus in communi, vt eſt paſſio corporis naturalis. Deinde elementa nequeunt eſſe adæquatum ſubiectum, exceduntur enim à conſideratis in his libris, non enim generatio, alteratio, mixtio, nutritio, augmentatio conueniunt elementis, vel ipſis ſolis. Tū quia de corpore ſimplici, etiā vt mobile eſt ad formam, ſeù vt generabile, & corruptibile, agitur in lib. de Cęlo, vt vidimus in qu. proœm. illorum lib. Qua ratione nec ens mobile ad formam abſolutā, nec corpus caducum cōmune ad elementa, & mixta poni debet pro ſubiecto: nequit enim de eadem re ſub eadem cōſideratione bis in ſcientia tractari: cum igitur de elementis diſſerat Ariſt. in 3. & 4. de Cęlo, nō debet iterum de ipſis per ſe agere in his libris.

3 Secundò prob. directè, quia ſcientia diuidi debet ad diuiſionem ſubiecti, & à ſubiecto generico ad ſpecifica eſt deſcendendum: igitur quia corpus naturale in cōmuni eſt ſubiectum in Philoſ quod primò diuiditur in ſimplex, & mixtum ex 1. cęli 7. & de ſimplici corpore iam egit in lib. de Cęlo, hinc in his lib. aggreditur explicationem alterius ſpeciei mixti corporis, ipſum cōnſiderando in cōmuni ſecundùm virtualem continentiam, quia non deſcendit ad ſpecies; quāuis enim in libris de Cęlo egerit de ſimplici corpore ſecundū virtualem, & potentialem continentiā; hoc fecit, quia corpus ſimplex pauciores ſub ſe continet ſpecies: idcirco commodè in eodem tractatu ſimul omnia explicari poterant: at corpus mixtū multas, & valde diuerſas ſpecies ſub ſe habet, ideoque ordo doctrinę poſtulat, vt ſeorſum declarentur, iuxta leges bonæ diuiſionis traditas diſp. 1. log. q. 5. art. 1. Et quoniam ratio formalis nō debet excedere, nec excedi à materiali ſubiecto ex diſp. 12. log. q. 2. art. 1. hinc ratio formalis non erit naturalitas in cōmuni, ſed propria conueniens mixto corpori. Tum quia habet omnes cōditiones requiſitas, preſupponitur enim definitio, quam tradidit Ariſt. 1. Cęli 7. dum mixtum corpus à ſimplici diſtinxit à poſteriori per habere principiū mixti motus, & 3. Cęli à tex. 30. & 2. de gen. à tex. 46. dum à priori diſtinxit per hoc, quod in ſui cōſtitutione alia priora corpora præſupponat, vt diximus diſp. 1. de Cœlo num. 4. ipſius principia, & paſſiones explicantur, dum oſtenditur ex elementis tanquam ex principijs materialibus cōſtare, eſſe quoq; generabile, corruptibile, alterabile, &c. Et omnia hìc cōnſiderata ad ipſum habēt attributionē, nam hìc contemplantur primò elemēta, nō abſolutè, ſed vt principia mixtorum, vt diximus in lib. de cęlo q. proœm. generatio quoq. corruptio, alteratio, mixtio, actio ad ipſum reducūtur, vel tanquam paſſiones, vel tanquam principia, vel conditiones paſſionum, quales ſunt actio, & reactio.

Solùm dubitari poteſt de augmētatione, & nutritione, hę namque mutationes nō conueniunt corpori mixto in cōmuni, ſed animato, vnde non videtur habere cōnexionē cum mixto corpore. Sed aduertendū, quòd Ariſt. de iſtis mutationibus nō per ſe egit in his libris, ſed propter Antiquos, qui vel nō diſtinguebant augmentationē à generatione, vel alteratione, aut ſi diſtinguebant, illam explicabant, ac ſi omnibus corporibus caducis conueniret, dum dicebant augmentationē fieri ex potentia magnitudine, actu autē nullam habente magnitudinē, hoc pacto .n. omne, quod generatur, dici poſſet augmentari, quia actu nō habet quantitatē, antequam generetur, ſed potentia: hac igitur rōe neceſſum fuit diſtinctè agere de auctione, & conſequenter etiam de nutritione: tum quia de ipſis egerit ſolùm, vt ſunt mutationes ad formam ſubſtantialem, & quantitatiuam, non verò vt ſunt actiones vitales, vnde nullam mentionem fecit de potentia augmentatiua, & nutritiua: eo quia ſatis dignoſcebatur diſtinctio ipſarum ab alteratione, & generatione conſiderando terminum ad quem, quicquid ſit de principio effectiuo. Verum eſt tamen, quod nos occaſione huius agemus de ipſis, etiā vt ſunt actiones vitales, vnde & generationem

nem viuentium inueſtigabimus.

4 In oppoſ. arg. 1. quòd generatio, vel ſaltim mutatio ad formam abſolutam ſit ſubiectum; Tum ex inſcriptione, quæ eſt de generatione, & corruptione, non de corpore mixto: Tum quia hìc quæruntur principia huius mutationis: Tum quia ſicut in lib. de Anima, non corpus animatũ, ſed anima eſt ſubiectum, in lib. de ſomno & vigilia, non animal, ſed ſomnus, & vigilia, in lib. de iuuent. & ſeneſt. iuuentus, & ſenectus ſunt ſubiectum, non homo, quamuis hæc omnia conueniant viuenti, pariformiter in his libris ſubiectũ erit generatio, vel mutatio; l. hęc conueniãt corpori. Secundò, quòd elementum ſit ſubiectum, prob. ex Ariſt. 1. de ſenſu, & ſenſib. c. 4. hos libros de elementis vocat; & 2. de an. 117. ait, ſe hìc de elementis tractaſſe; & meritò, quia in 2. lib. ferè per totũ de illis diſput. Tertiò, quòd corpus caducum ſit ſubiectum, prob. quia hìc non agit Ariſt. ſolùm de mixtis, ſed de omniũ generatione, vt ipſe Ariſt. fatetur in initio, ait enim. *De generatione autem, & corruptione, quæ natura generantur, & corrumpuntur, ſimiliter de omnibus, & cauſas diuidendum, & rationes eorum determinandum.* Tum quia communiora priùs declaranda minùs communibus, corpus caducum eſt communiùs corpore mixto, & elementis, de ipſo non niſi in hoc opere agitur. Accedit authoritas Scoti in 2. d. 2. q. 10. ſupra B. vbi docet, quòd ſicut in lib. Phyſ. Ariſ. egit de motu, & actione in cõmuni, ita in lib. de generatione egit de motu, & actione ad formam, ergo per Scotum ſicut in lib. Phyſ. ſubiectum eſt corpus in communi, quia ipſi conuenit motus in communi, ita in lib. de gen. ſubiectum erit corpus, cui primò conuenit motus ad formam, quod erit corpus caducum. Quartò, quòd ſubiectum non ſit corpus mixtum, prob. quia in 1. lib. agit de accretione, non quidem per accidens, & in gratiã alterius, ſed per ſe, vnde tex. 5. reprehẽdit Antiquos, quòd de ipſa nihil, vel parùm diſputarunt; accretio autem nõ conuenit mixto, ſed animato: Tum quia alteratio, actio, & paſſio excedũt ipſum mixtum, nam alteratio conuenit etiam cęlis, actio, & paſſio non ſolũ mixtis, ſed etiam elemẽtis: Tum quia tex. 43. teſtatur Ariſt. ſe agere de mixtione propter generationem elementorum, inquit enim. *Quoniam oportet primum de materia, & de vocatis elementis dicere &c. oportet priùs vtiq; dicere de quibus indeterminatè dicitur nunc, omnes enim qui elementa generant, & qui ea, quæ ex elementis ſegregatione vtuntur, & cõgregatione; eſt autem congregatio mixtio, &c.* Et tandem debebat Ariſt. nobis hanc ſuã intẽtionem patefacere, vt in alijs libris feciſſe conſpicimus, & tamen nullibi mentionem fecit de tali mixto corpore.

5 Reſp. ad 1. inſcriptionem librorum non ſemper deſumi à ſubiecto adæquato, ſed quandoque à prima paſſione, ſicut in præſẽti, generatio enim eſt prima, & principalis paſſio hic demõſtrata de ſubiecto, quãdoq; à principaliori ſubiecto, vt in lib. de Cęlo, quandoq; à principaliori principio, vt in lib. Phyſ. in quibus denominatio ſumitur à natura. Nec ſufficit ad rationẽ ſubiecti, quòd habeat principia, hoc enim etiã paſſioni cõuenit, ſed requiritur, quòd per principia demonſtrentur paſſiones de ipſo, quod generationi non competit, ſed corpori. Ad aliam admiſſo aſſumpto, negatur paritas, quia quando aliquod ſubiectum partiale habet plures, & plures affectiones, & principia, poſſunt de illo inſtitui plures partiales tractatus, in quibus affectiones, ſeu principia erunt ſubiectũ, at ſubiectum illarum paſſionũ erit obiectum adæquatum in omnibus illis libris, quibus completè, & adæquatè ipſius natura explicatur, vt patet in exẽplo adducto, corpus. n. animatum declaratur adęquatè in lib. de an. paruorũ natur. de animal. & plantis, & ideo in omnibus iſtis vt peculiarem partẽ Philoſophiæ componunt, eſt ſubiectũ. l. in quolibet libro aliud, & aliud ſit ſubiectũ (hæc diuiſio tamen librorũ nõ videtur rectè fieri, quia vt diximus, partes ſciẽtiæ diuidi debent in rigore ad diuiſionẽ ſubiecti) at in propoſito corpus mixtũ adęquatè, & completè explicatur in his libris, ideo ipsũ erit ſubiectum, nõ aliqua paſſio. Ad 2. concedimus Ariſ. hic agere

de

de elementis non tamen vt ſunt ſubiectũ, ſed vt principia ſubiecti.

6 Ad 3. egit vtiq; Ariſt. de generatione omnium, ſed non eodẽ modo, generationẽ.n. in vniuerſali conſiderauit in gratiam generationis mixtorum, ſicut & generationem elementorũ ad eandem ordinauit; Poterat quoq; Ariſt. priùs conſiderare corpus caducum in cõmuni, & deinde ad elementa, & mixta deſcendere, at non fecit, quia corpus naturale in cõmuni non diuiſit per corruptibile, & incorruptibile, vt priùs de incorruptibili .ſ. cœlo, deinde de corruptibili ageret, ſed diuiſit per ſimplex, & mixtũ, ideoq; iuxta hanc diuiſionem diuidendi, & conſtituendi sũt tractatus Philoſophiæ. Per quod patet ad Scotum, ſolum.n. ibi docet, Ariſt. in his libris agere de motu ad formam, non tamen ait ex inſtituto agere de omni motu ad formam, an verò de vno in ordine ad alium. Ad 4. iam diximus accretionẽ hìc ab Ariſt. contemplari in gratiam generationis, & alterationis, ponens.n. differentiã inter duo oportet cognoſcere vtrumq; & hac rõe reprehẽdit Antiquos, quòd nihil egerint de ipſa: tũ quia ſolum egit de actione, vt reſpicit formã mixti, non animam. Alteratio aũt quãuis excedat mixtum, & alteratio perfectiua competat Cęlo, hic tamẽ pręcipuè cõſideratur illa, quę inter contrarias verſatur qualitates, & generationi inſeruit; qua ratione conſideratur actio, & paſſio. Falsũ inſuper eſt mixtionẽ in gratiã generationis elemẽtorum contẽplari, per mixtionẽ.n. nõ generãtur elemẽta, ſed corrũpuntur, & tertiũ mixtũ cauſatur, vt ſuo loco dicetur, potius vice verſa res ſe habet, ideo .n. elementa ſunt miſcibilia, quia ſunt corruptibilia, & conſequenter generabilia; neq; ex illo textu oppoſitũ colligitur, imò facit pro nobis, nã volẽs agere de mixtione, præſupponit elementa generari, & corrũpi, quod fusè poſtea declarat in 2. lib. eo quia non fit mixtio ſine pręuia alteratione actione, & corruptione miſcibiliũ, hoc vult innuere illis verbis *De quibus indeterminatè dicitur nunc, omnes.n. qui elemẽta, &c.* quaſi diceret quãuis ad perfecti mixtionis cognitionẽ pręrequiratur ſcire, an elementa generentur, & quomodò, ſupponatur tamẽ ſic in cõ ũſo pro nũc. Tãdem ſatis inſinuauit Ariſt. ſuam intentionẽ, dũ in tex. 43. cit. elemẽta vocauit materiam mixtorum, ex quo colligitur illa conſiderare in his lib. vt principia, nõ vt partes ſubiectiuas; & dũ de ipſis egit ex profeſſo in 3. & 4. de Cęlo, & dum in 1. de Cęlo 7. corpus naturale in communi diuiſit in ſimplex, & mixtum; noluit autem exactè generationem actualem, & corruptionem elementorum explicare per ſe, & primariò, quia non corrumpuntur, nec generantur ſecundum totum, ſed ſecundum partes, mixta verò ſecundum totum generantur, ideò generationem illorum in gratiam corporis mixti conſiderauit: nec eſt nouum, Ariſtotelem propriam intentionem obſcuriſſimis verbis innuere.

D I-

DISPVTATIO PRIMA.

De primis Qualitatibus.

QVoniam ad generationem ſubſtantialem tùm ſimplicium corporum, tùm mixtorum præuia neceſſariò prærequiritur alteratio, ordo naturæ idcircò poſtulat, vt priùs naturam alterationis explicādam aggrediamur, quàm ipſius generationis; immò quia ipſa alterationis tractatio non parùm conducit ad rectam generationis intelligentiā, idipſum ordini quoque doctrinæ erit admodum conſentaneum. Cæterum quia alteratio inter primas præcipuè qualitates exercetur, adhuc tractatio de his qualitatibus ipſi quoq; alterationi præmittenda erit, ac etiam de alijs quibuſdam annexis, ſine quibus alteratio nunquam fit, vt ſunt actio, & reactio; atq; ideò prima in ordine diſputatio erit de primis qualitatibus, quæ communiter ponuntur eſſe calor, frigus, ſiccitas, & humiditas.

QVÆSTIO PRIMA.

An calor, frigus, ſiccitas, & humiditas ſint formæ poſitiuæ à rebus ipſis calidis, frigidis, &c. diſtinctæ.

1 CArdanus lib. 2. de ſubtil. aſſerit ſolum calorem, & humiditatem eſſe formas poſitiuas, frigus verò, & ſiccitatē eſſe dumtaxat priuationes, & defectus, illud quidem caloris, hanc verò humiditatis, quam ſententiam defenderunt etiam quidā antiqui, vt refert Plutarc. in opuſc. de primo frigido; & quoad ſiccitatem ex modernis eā amplexi sūt Aquilonius lib. 5 optic. defin. 5. & Arriaga diſp. 4. de gen. ſec. 2. quibus fauere videtur S. Thomas 3. Cœli circa tex. 23. vbi ait ſiccitatem aliud non eſſe, quam humiditatis priuationem. inſuper Arriag. ibidem, licet cōcedat humiditatem eſſe quid poſitiuum in corporibus humidis, ſubdit tamen nō eſſe quid diſtinctū ab ipſis, ſed eſſe ipſammet ſubſtantiā fluidam, quare concludit non dari humorem, vel ſiccitatem diſtinctam, ſed humorem nil aliud eſſe, quàm ipſa corpora fluida, ſiccitatem verò eſſe carentiam talium corporum fluidorum, ſeu corpora ſicca eſſe corpora non fluida.

Communis tamen, ac vera ſententia tenet hæc omnia eſſe formas poſitiuas à corporibus calidis, frigidis, &c. condiſtinctas. Ità de ipſis loquitur Ariſt. 2. de gen. cap. p. 2. & 3. & ſupponit Scot. 2. d. 15. & 4. d. 49. q. 13. & vbicunq; loquitur de primis qualitatibus, atq; ità paſſim ſentiunt Peripathetici omnes.

2 Dicimus itaq; primò has omnes, & ſingulas eſſe formas poſitiuas, & probatur, quia Ariſt. vbiq; & præſertim in lib. de gen. per has contrarias qualitates docet agentia agere, & pati adinuicem, quod nō eſſet, niſi ſingulæ forent poſitiuę formæ quia reactio à priuatione nō prouenit, ſed ab aliquo poſitiuo; & 2. de anima 117. ait omnes iſtas tangibiles eſſe, priuationes autem ſub ſenſu non cadunt. Accedūt rationes ineluctabiles, nam ſucceſſio in motu prouenit ex contrarietate poſitiua terminorum, vnde quia lux non habet formā poſitiuam contrariam, ſed tantum priuationem, in inſtanti introducitur etiam in ſubiecto extenſo. cum ergò iſtę qualitates omnes, & ſingulę ſucceſſiuè introducantur, vt patet, ſequitur formas eis oppoſitas eſſe poſitiuas. Tum quia nō tantum calor, ſed frigus quoq; ſentitur, & ſenſus noſtros immutat, in quibus etiam dolorem cauſat. Tum quia videmus ſubiectum frigidum verè in calidum agere, calòremq; corrumpere, quod non poſſet fieri, niſi frigus eſſet forma poſitiua. Tum quia nullum agēs per ſe corruptionem intendit agendo, ergò frigidum agendo in calidum nō ſolum inten-

intendit corruptionem caloris,ſed productionem frigoris. Tum tandem quia eadem facilitate, qua inquit Cardanus frigus non eſſe, niſi defectum caloris, & ex ſolo agentis calidi receſſu conſurgere, dicemus & nos è contra calorem eſſe defectum frigoris, & non niſi ex agentis frigidi receſſu contingere, & quā ratione probabit ipſe calorem eſſe poſitiuam formā, eadem quoque idem prorſus de frigore concludi poterit, ac debebit. Meritò ergo Scaliger exercit. 18. hortatur Cardanū, vt dum ex Rethicis mōtibus furit Boreas, ipſe ſoleis, pileoq; abiectis in cāpo deambulet, nec metuat futurum, vt calor ipſi machinis vllis ex capite deturbetur, à frigore .n. ipſi metuendū nō eſſe, quia ſi frigus priuatio eſt, nunquā priuatio expellet formā, ſed ipſa potius expelletur à forma.

3 Quamuis autem iſtæ rationes euidentius probent intentum de calore, & frigore ob ſenſibiliorem, ac magis obuiam eorum actionem, ac ſenſuum immutationē, quam de humiditate, & ſiccitate; eo quia ſunt longè minus actiuæ, & ſenſuum immutatiuę, tamen quia nec ipſę omni prorſus actione priuantur, ac ſenſatione, ideo rationes allatæ etiam de ipſis ſufficienter intentum probāt; Quòd autem humiditas quoq; & ſiccitas ſint formæ inuicem actiuæ, probatur ex Ariſ. 2. de gen. 25. nam ex igne immediatè fit aer, & nō niſi actione humiditatis in ſiccitatem, cum ignis, & aer nō habeant contrarietatem intenſam, niſi in illis duabus qualitatibus; tum etiā aliter ex duobus elementis non ſimbolis non poſſet fieri tertium contra Ariſt. illic, quoniam in productione ignis ex aere, & terra oportet, quòd caliditas aeris ſuperet frigiditatem terræ, & quòd ſiccitas terræ ſuperet humiditatem aeris, & per conſequens fiet inter eas actio, & paſſio; quod etiā patet varijs experimētis, ſal .n. carnes exſiccat, & corpora, ſiccitas coagulat ex Ariſ. 4. Meteor. c. 34. & 36. quod eſt agere, & è contra ſal liqueſcit, & humectatur ab aere, glacies ab aqua, & carnes in locis valde humidis computreſcunt vtique actione humiditatis corrumpentis; & demum Medici humidis morbis ſicca applicant, humida ſiccis, Auſter calidus, & humidus corpora humectat, Boreas, frigidus, & ſiccus eadem exſiccat, & alia ſexcentum occurrunt cōſimilia exempla.

Negat Arriag. cit. has qualitates eſſe actiuas, & alterius conſimilis qualitatis eſſe productiuas, vnde inquit nihil humectari niſi ingreſſu ſubſtantiæ fluidæ, & nihil exſiccari, niſi per expulſionem talis ſubſtantiæ, non autem per productionem alicuius qualitatis in corporibus humectatis, vel exſiccatis. Sed hic humectādi modus refellitur à Scoto 4. d. 46. q. 16. §. *alius eſt intellectus*, ait .n. loquens de pane vino imbibito, & humectato, quòd corpora omnia partes aliquas habent poroſas, & alias ſolidas, quamuis ergo poroſæ humectari poſſint (ait Doctor) præfato modo per ingreſſum ſubſtantię fluidę, ſolidæ tamen nequaquā, niſi admittatur penetratio corporū, ſed humectantur tum per humiditatem corporis fluidi eis contigui in partibus poroſis recepti, tum per aliā humiditatem in ipſis de nouo productā. Nec ſuffragatur, quod ait Arriag. n. 13. aquam nō aliter humectare corpus, quàm eo modo, quò illud permeat; nam certū eſt corpora, vt v. g. panem quoquo verſum humiditate perfundi, etiam quoad minimas particulas, & tamen aqua non ſic peruadit illum, alioquin daretur penetratio dimenſionum, ergo non pari paſſu currunt penetratio aquæ in panem, & humectatio. Falſum etiam eſt, quod addebatur in reſponſione corpora humida nō exſiccari, niſi præcisè per extractionē humorum, non autem per productionem ſiccitatis in ipſis, videmus .n. Boream lutum conſtringere, & exſiccare, non tamen extrahendo vapores, & humores, ſed ſiccitatem in eo producendo, vnde quandò poſtea vehementer à ſole percutitur, molleſcit rurſus, & vapores, qui ad interiores partes ſe receperant, tenuiter exhalant, quod non eſſet, ſi Boreas illud exſiccaſſet per extractionem vaporum omnium; & quidem ſi Boreas exſiccaret extrahendo vapores, vtiq; paulatim egredi cōſpicerentur, ſicut conſpiciuntur, cum exſiccatur actione ſolis, vel ignis, aut ſaltim deberet lutum ab

initio humidius apparere ob exitũ vaporum, quale cernitur, cũ ſolis calore exſiccatur, quod tamen nõ videmus, ergo poſſunt corpora deſiccari nõ tantum per extractionem vaporum ab ipſis, ſed etiã per veram, ac phyſicam productionem ſiccitatis in eis; & ſi humores expelluntur, id fiet per introductionem ſiccitatis.

4 Dicimus 2. humiditatẽ, & ſiccitatem nedũ eſſe formas poſitiuas, ſed etiã reipſa diſtinctas à corporibus humidis, & ſiccis; Probatur, tum quia habent proprias actiones accidentales, vt nuper dicebamus; tum quia ſunt ſenſibilia propria tactus, quod cum neq; ſubſtãtiæ, nec priuationi conueniat, conſequẽs eſt nec humorẽ eſſe ſubſtantiã, nec ſiccitatem eius priuationem; At negat Arriag. humiditatẽ, & ſiccitatem ſenſu percipi, & inquit, quando tangitur aqua, ſentiri vtiq; calorem eius, aut frigus, humiditatem verò nequaquam. Sed planè id eſt negare ſenſum, cũ enim quis digitum immergit in aquam, non ſolum frigus aquæ ſentit, ſed ipſam quoque aquæ fluiditatem, ſentit enim ipſam comprimenti cedere, & circa digitum circumfundi, & ſi quis clauſis oculis manũ dexteram aquę immergat, ſiniſtrã cineri immittat, frigore, vel calore in eodem gradu affectis, certè ductu ſolitus tactus diſcernet hunc eſſe cinerem, illam verò aquã. Accedit ex myſterio Euchariſtiæ argumentum ineluctabile, quod fruſtra Arriag. nititur eludere, ibi enim remanet humor vini, nõ autem ſubſtantia, ergo hæc eſt ab humore diſtincta. Reſpondet, ibi non manere humorem, ſed partes accidentis cum ea fluxibilitate, quam haberẽt, ſi ibi eſſent ſubſtantiales partes vini, vnde illæ partes accidentales nõ aliter humectant ibi, quàm ſe applicando corpori humectato. Hæc ſolutio ſeipſam deſtruit, & infringit, negat manere humorem, & concedit accidẽtia vini manere cum fluxibilitate, & humectare digitum eis applicatum, aut quid aliud eſt fluxibilitas illa, quàm humor ipſe, qui in tali fluiditate conſiſtit? & quomodo humectare poſſunt, ſi non habent humorem? ſi ergo accidentia illa ſunt fluida, & humectant, planè erit ibi humor vini, cum tamen ſubſtantia non adſit.

5 In oppoſitum obijcies primò probãdo frigus, & ſiccitatem non eſſe formas poſitiuas, ſed ſolas priuationes, quia per ſolum receſſum agentis calidi verbi gratia ſolis alia frigeſcũt, & per ſolum receſſum humoris exſiccantur; Conf. quia non alia ratione in hyeme omnia frigore rigent, niſi ob ſolis diſtantiam, qui prius propinquitate ſua omnia calefaciebat. Sic etiam frigus, quod nos in febri aggreditur, aliunde non oritur, quã ex ſpirituum abſentia, qui antea ſua præſentia membra fouebãt. Et tandẽ Ariſ. ipſe 2. de gen. 18. & 12. meteor. 22. frigus appellat priuationẽ caloris.

Reſp. neg. aſſumptum, non enim frigus oritur ex abſentia caloris, ſicut cæcitas ex abſentia viſiuæ virtutis, ſed potius calor deficit ob præſentiam frigoris, ſic etiã ad illud de ſiccitate dicendum, quòd humores expellunt per introductionem ſiccitatis, an autem per ſolam extractionem humorum poſſint interdũ corpora exſiccari, mox explicabimus. Ad Conf. cauſa poſitiua frigoris in hyeme ſunt terra, aqua, & aſtra quædam, quorum actio impediebatur in æſtate ex nimia Solis propinquitate, vnde abſentia ſolis non eſt cauſa illius frigoris, niſi per accidẽs, quatenus deſinit conſeruare calorem. Sic pariter ad illud de febri dicendum, cauſa namq; poſitiua illius frigoris ſunt humores frigidi, qui propriam actionem exerunt, & exercẽt in partibus exterioribus, dum ſpiritus calidi ad interiora ſeſe recipiunt, qui ſuæ præſentia eorum actionem prohibebant, vel remittebãt, cui opitulatur forma mixtionis, in qua prædominatur elementum terræ, quæ eſt frigefactiua, Ariſt. autẽ ideò interdum appellat frigus caloris priuationem, quia ex duabus formis cõtrarijs vna ſolet eſſe perfectior, & excellentior altera, quæ proinde ob ſuam imperfectionẽ induit modum priuationis, ſi ad illam conferatur, & quia in propoſito calor eſt qualitas frigore excellentior, hac de cauſa interdum appellatur priuatio caloris, cum tamen abſolutè in ſe ſit forma poſitiua, ſicut ipſe calor.

6 Secundo obijcit Arriag. probãdo humidi-

miditatem, & ſiccitatem non eſſe formas diſtinctas à corporibus humidis, & ſiccis; Nullum eſt fundamentum ponendi eas diſtinctas à corporibus, ergo gratis ponuntur, probatur aſſumptũ, quia illæ qualitates non ſunt operatiuæ, nec percipiũtur in ſe, nec aliundè, ergo; & quod nõ ſint operatiuæ, patet, quia corpora humida nõ aliter humectãt, niſi ſeipſa applicando alteri corpori, efficienter autem nunquã, pone, inquit, totam Oceani aquam ſit inter me, & illam vitrum leue, per quod aqua non poſſit permeare, in æternũ non humectabor. Nec dicas ſiccitatẽ valdè reſiſtere; nã percontatur, an hæc reſiſtentia aliquando vincatur, an numquã, ſi nunquam, fruſtrà ergo ponitur humor operatiuus, quandoquidem nunquã operatur in ſicca; quòd ſi aliquando illa reſiſtentia vincitur, petit, quãdo, & à quo vinci debeat, ſi ab humore totius Oceani pugnantis contra vnũ leue vitrũ non vincitur. Idẽ è contrario probat ex ſiccitate, quæ nunquam aliquid operatur efficienter, nec alio modo corpus exſiccatur, niſi quãdo ab eo expellũtur corpora humida, hæc enim ſi benè expellantur, eo ipſo res exſiccatur, quia humoris ſubſtãtia exit è corpore; ſic ignis exſiccat ſuo calore vapores extrahendo, nec poterit aſſignari exſiccatio vlla in generi cauſæ efficientis; probat deindè principale aſſumptũ quoad alterãm partẽ, quia aqua ſentitur, quatenus eſt frigida, vel calida, de eius autẽ humore nihil omninò ſentitur.

Reſp. neg. aſſumptũ cum vtraq; probatione, vt enim conſtat ex dictis, & adhuc magis ex dicẽdis patebit, humiditas quoque & ſiccitas propriam actionẽ habent, & ſenſationem; verũtamen eſt in actione non multũ pollere, vndè ob exiguitatem actiuæ virtutis in cõparatione ad frigus, & calorem dici ſolent qualitates paſſiuæ, vt explicabimus inferius q. 4. & eadem de cauſa indigent proxima, ac intima applicatione ad paſſiuum, vt in illud agant, vt cõſtat cũ carnes ſale exſiccantur, & panis vino humectatur, ac licèt ſubſtãtia vini humida, & ſalis ſicca in partes panis, & carnis poroſas ſeſe inſinuẽt, alias tamẽ partes ſolidiores proximas efficienter humectant, & deſiccãt; vnde ad illum caſum de tota Oceani aqua manui approximata ſolo vitro interiecto, quod numquam illam humectaret, dicimus id euenire ex debili humiditatis actione, & vehemẽti ſiccitatis vitri reſiſtentia; & abſolutè negamus nũquam fore humectandam, nã ſi phiala vitrea ſale plena ponatur in aqua, non poſt multũ tẽporis videbimus ſal humectari.

7 Ad aliud de ſiccitate iam ſupra negatum eſt exſiccationem fieri per ſolã extractionem humorũ à corpore, & non etiam per inductionem ſiccitatis in eo, cũ verò probatur, quia in hunc modum ignis exſiccat veſtes, lutũ, &c. ait Ang. l. 2. de intimæ propriet. pag. 45. quod duplex eſt deſiccatio, vna ſubſtantifica, ſeù ſubſtãtialis, quæ fit per reſolutionem partiũ ſubtilium humidarum manẽtibus terreſtribus; & in hoc ſenſu calor ignis, vel Solis exſiccat, quod eſt exſiccare per accidẽs, quia actione caloris non producitur vlla noua ſiccitas, ſed tantum rareſit corpus, in quod agit calor, vnde facilius euaporat ſubſtantia humida, & remanet ſola ſubſtantia ſicca, quæ propter ſeparationem à contrario magis exindè ſentitur; alia eſt exſiccatio propriè dicta ſcilicet qualitatiua, quæ fit per realẽm, & nouã productionem ſiccitatis, & iſta non fit à caliditate, ſed eſt propria ſiccitatis. An verò primus deſiccandi modus poſſit exerceri ſine ſecũdo; videtur negatiuè reſpõdendum, veriſimile enim eſt, quod dum Sol, aut ignis agit in lutũ, madidas veſtes, & ſimilia alia humida, nõ ſolùm extrahantur humores ab illis, ſed etiam aliqua de nouo in eis producatur ſiccitas, nõ quidem actione caloris, ſed actione ſiccitatis, quæ reperitur in igne, quæ etiam valdè iuuabit in genere cauſæ formalis ad expellendos humores, cum in paſſo fuerit introducta; ſi verò primus deſiccandi modus poteſt ſine ſecundo contingere, tunc in eo caſu contingeret deſiccatio abſq; alia productione nouæ ſiccitatis per ſolam extractionem humorum à corpore. Quòd etiam humiditas, & ſiccitas propriam habeant ſenſationem, patet ex dictis, & ſatis de ſe conſtat, tactu namq; benè ſentitur, an veſtis, & tela

ſicca ſit, vel madida, & humectata. Dices ſi ex re humida auferretur totus humor nulla addita qualitate, maneret res illa ſicca, & talis ſentiretur, ergo ſiccitas eſt ſola priuatio humiditatis. Negatur antec. aliter idem argum. fieri poſſet de frigore, ſed res illa neq; eſſet humida, neq; ſicca; & ſicut ablato calore ſubiectum nõ tali modo afficeret sẽſum, ſicut afficit frigus, quia talis affectio frigoris eſt vera actio, ita ablato humore ſubiectum non itá afficeret ſenſum, ſicut afficit introducta ſiccitate. l. verum ſit, vt diximus ſenſibilius deprehẽdi frigus in corporibus, quàm ſiccitatem.

QVÆSTIO II.

An calor, & frigus, ſiccitas, & humiditas ſint in omnibus corporibus formæ accidentales, an potius in quibuſdam ſubſtantiales, & quomodo definiantur.

8 QVãuis Philoſophi omnes in Peripato vnanimi conſenſu in hoc cõuenient, quod calor, & frigus, ſiccitas, & humiditas ſunt formæ accidẽtales de prædicamento qualitatis; nihilo tamẽ minus nõ defuerunt, qui in elementis eas poſuerint, velut formas eorum ſubſtantiales, ac ſubſtantialiter conſtitutiuas; talis fuiſſe videtur communis Grecorum ſententia Alex. Themiſ. Simplic. Philop. Ammon. & aliorum, quos citat; & mordicus ſequitur ex Latinis (apud quos illa opinio nunquã inualeſcere potuit) ſolus Cremoninus perpetuus Grecorum latero, ac Idolatra integro libello pro hac re inſcripto. Cõmunis tamen, ac receptiſſima inter Latinos ſententia, à qua etiam Græcorum quãplures non longè diſtant, ſi rectè intelligãtur, oppoſitum docet velut de mẽte. Ariſt. ac etiã veritati magis conſonum, eſſe nimirum in quibuſcunq; corporibus etiam in elemẽtis ipſis accidentales formas, & accidentia de genere qualitatis, quod ſuſiſſimè, at ſatis luculẽter, & exactè contra Cremoninum demonſtrarunt ex recentioribus Peripateticis Raguſeius diſput. Peripat. 15. & iunior Contarenus tom. 2. q. Peripat. de formis elementorum, qui alios citant, & adamuſſim omnes Ariſt. auctoritates ad rem hanc pertinentes expendunt, & ex noſtris exactiſſimè P. Faber 11. Met. diſp. p.

Sed etiam dubium eſt circa alterã quęſtionis partem, Ariſ. n. 2. de gen. §. 9 & 54. & 4. Meteor. c. 1. definiẽs Calidũ. & Frigidum, Humidum, & Siccum quaſdam aſſignauit difficultates, quæ innumeras, nec leues, ſubeũt difficultates, quo factum eſt, vt plurimi illas penitùs abiecerint, & alias propria induſtria inueſtigauerint; alij vero eas acceptauerint, vt veras in plurimũ, nõ ſemper, itá Põponat. & Buccaferr. 4. Meteor. & Conimb. l. 2. de gen. c. 3. q. 3. art. 2.

ARTICVLVS I.

In omnibus corporibus eſſe formas accidentales demonſtratur.

9 HAec eſt receptiſſima ſentẽtia pręſertim inter Latinos, vt diximus, quã Scot. ſemper ſupponere videtur, vbicũq; de his qualitatibus loquitur, ità 2. d. 2. q. 6. N. & O. & d. 15. q. vn. & p. d. 17. q. 3. & 4. d. 12. q. 3. & alibi ſæpè. Probatur primò pluribus, & manifeſtis Ariſt. authoritatibus, non quia in his caput faciamus, nam apud nos ſemper magis vrgebit vnа ſtabilis ratio, quã mille auctoritates, ſcire nãq; *eſt rẽ per cauſam cognoſcere*, non per auctoritatem, & vt inquit ille, *non eſt attendendũ quis dicat, ſed quid dicat*, & huius indolis ſunt probatiores Philoſophi, vndè Hier. ab Angeſto Scotiſta inclitus l. 2. de form. propriet. p. 58. loquẽs de auctoritatibus etiã Ariſt. inquit, *quas ſine experiẽtia, vel ratione in Philoſophia nõ libẽter recipio*: Aderſa q. 41. ſec. 3. ait, *nec oportet in rebus Philoſophicis totum ferè ſtudium ad examinandas auctoritates cõuertere*, & Raguſeius cit. c. 4. in fine ſuffragatur dicens, *magis puto eſſe Philoſophi rationibus, quã auctoritatibus decertare*: vndè aſſerta ſua ſolis auctoritatibus ſtabilire, vt Cremoninus aſſolet, non ſolùm in liberis Auctoribus eſt indecorũ, ſed etiã in ipſis Ariſt. Interpretibus minimè laudandũ, vt monuit Zabarel. vir de Ariſ. doctrina benemeritus lib. de regionibus aeris c. 6. vbi ait, *Et laudãdi quidem in hoc ſunt Interpretes Ariſtotelis, qui in ſola ipſius auctoritate non acquieſcẽtes, de eius dicto dubitarunt, tanquã rationem quoq; exquirẽ-*

tes, quod quidem illi, qui veri Philoſophi eſſe volunt, in omnibus facere deberent; quare verus, & genuinus philoſophandi modus etiā in Peripato eſt non ſoli Ariſt. auctoritati acquieſcere, ſed etiam rationē veſtigare dictorum ab Ariſ. nā qui ſoli auctoritati fidit, rationem ſpernens, argutè à quodā appellatus eſt vir multæ auctoritatis, ſed modicæ rationis, ſeu *homo ſine ratione*, ea igitur potiſſimū de cauſa Ariſt. auctoritates adducimus pro noſtro aſſerto, vt putidū Cremonini mendaciū refellamus, qui ſec. 2. c. 1. ſub finē ait Latinos nec vnum quidē Ariſ. locū adducere poſſe, vbi elementorū qualitates appellauerit accidentales, cū tamen pro ſententia Græcorum legantur innumeræ ab ipſo relatæ; ſummatim itaque & clariores afferemus.

In 7. l. Phyſ. 11. & 8. l. 55. primas qualitates enumerat inter paſſiones ſenſibiles, idē habet p. de gen. 24. l. 2. de ge. 54. & 55. carpit antiquos, eo quia ſolas elementorū qualitates agnouerint, non eorum formas ſubſtantiales. Item l. de ſenſu, & ſenſib. ait ignem agere non quatenus ignē, ſed quatenus calidū, per quod manifeſtè ſecernit formam ſubſtantialē ignis ab ipſo calore. Et 2. de partib. animal. ab initio docet qualitates non eſſe de eſſentia elementorum, ſed illorū virtutes; & 7. Met. 17. diſertiſſimis verbis ait ſubſtantias non eſſe, ſed accidentia, quod denuo repetit 5. Met. 19. & 8. Met. 5. videatur codex, quia verba ſunt apertiſſima, que breuitatis gratia hìc non tranſcribimus. Deniq; idem deducitur ex varijs eiuſdē Ariſt. principijs, quod nimirum ſubſtantia non habet contrariū, non ſuſcipit magis, & minus, non eſt per ſe immediatè ſenſibilis, nō terminat alterationem, ſed generationē, & alia huiuſmodi, quorum oppoſitum omninò côuenit allegatis elementorum qualitatibus.

10 Ad eludenda hæc Ariſt. teſtimonia plura adinuenit Cremoninus diuerticula; Primò inquit Philoſophum, cū illas qualitates vocat paſſiones elementorum, & accidentia, loqui dubitando, & proponendo Antiquorum opiniones. Secundò cū neg. t eſſe ſubſtantias loqui de ſubſtantijs cōpoſitis, & per ſe ſubſiſtentibus. Tertiò cū negat in ſubſtantia contrarietatē, loqui tantum de ſubſtantia compoſita, non autem ſimplici, quales ſunt formæ elementares, vndè vult ſubſtantiam latius ſumptam, vt etiā differentias ſubſtantiales cōplectitur, cōtrarietatē habere, quod probat ex Ariſ. 1. Phyſ. 67. vbi principia rerum naturaliū contraria ponit; & 10. Met. 13. vbi ait in omni genere aliquam primā contrarietatē reperiri, quatenus omne genus per oppoſitas diuiditur differētias. Quartò cum negat ſuſtantiā magis, & minus ſuſcipere, id intelligendū eſſe de ſubſtantia in toto ſuo ambitu, Ariſ. enim ibi de eo magis, & minus loquitur, quod contrarietatē ſequitur, vndè cū ſubſtantia quoad ſe totā contrarium non habeat, hinc fit, vt in eodem ſenſu magis, & minus nō recipiat. Quintò non negare Ariſ. ſubſtantiam aliquā eſſe per ſe ſenſibilē, ſæpius enim diſtinxit ſubſtantiam in ſenſibilē, ac intelligibilē, quarè ſicut abſtracta à materia eſt per ſe intelligibilis, ità materialis erit per ſe ſenſibilis; vel hoc aſſeruit de ſubſtantijs cōpoſitis, non ſimplicibus; vel deniq; elementares qualitates cadere ſub ſenſu, vt qualitates ſunt, & accidentia, non vt formæ ſubſtantiales. Sextò ait elementares qualitates in gradibus remiſſis terminare alterationē, quia tunc ſunt accidentia, at cum ad eum intenſionis gradum peruenerunt, vt queant elementa ſubſtantialiter cōſtituere, tunc generationē terminare, quia tūc non amplius accidentia ſunt, ſed ſubſtātiales formæ euaſerunt. Deniq; innuit aliū euadendi modum, dicens ſubſtantiales elementorum formas non eſſe qualitates ipſas, ſed connexionem duarū qualitatū, quæ ad determinatum gradū redactæ rationem elementi conſtituūt, huicq; nexui ſcilicet eſſentiali quidditati elementorū neq; contrarietatē cōpetere, nec ſuſcipere magis, & minus, nec eſſe ſenſibilē, nec terminare alterationē, ſed generationem.

11 Sed hæc omnia effugia prorſus vana ſunt, nec quicquā prorſus valent. Non primum, quia verum quidem eſt nōnullis ex præcitatis locis Philoſophum examinare Veterum placita, poſteà tamen ex propria ſententia loquens determinat ipſas

cu-

qualitates nõ eſſe ſubſtantias, ſed affectiones elementorũ, vt præſertim videre eſt 3. Met. 17. Non ſecundũ, quia cum ait Ariſ. prædictas qualitates non eſſe ſubſtantias, abſolutè loquitur de ſubſtantia, & abſq; limitatione, & nedũ negauit eſſe ſubſtãtias, ſed affirmauit etiã eſſe paſſiones, & affectiones, ſic enim loco nunc citato loquitur, *horum vero* (ſcilicèt elementorũ) *caliditates quidem, & frigiditates, & ſimiles paſſiones non ſunt ſubſtantiæ.* Nõ tertium, quia vt oſtẽdimus in Logica diſp. 7. q. 1. ar. 3. proprietas illa cõuenit omni ſubſtantiæ, non ſolum directè, ſed lateraliter etiã, ac indirectè exiſtenti in prędicamento; nam eã Ariſ. prædicamẽto ſubſtantiæ adſcripſit, vt à quocunq; alio accidentium prędicamento cõtradiſtinguit, & ideò de quacunq; ſubſtantia intelligi debet; tum quia ſi formis, ac differentijs ſubſtantialibus contrarietas conueniret, etiã & cõpoſitis ex eis conſtitutis conuenire deberet; quia forma, & differẽtia vel eſt totalis, vel certè principalis pars cõpoſiti, cui totam ſuam cõmunicat naturã, & conditionem; nec loca, quæ ex Ariſt. pro hoc adducit, ei ſuffragantur, vt loc. cit. in Logica notauimus. Non 4. tum quia, vt ibidem diximus, ſuſcipere magis, & minus ab Ariſt. tribuitur ſubſtantiæ vniuerſaliter, vt ab accidẽte condiſtinguatur, atq; ideò omni ſubſtãtiæ etiam diſtributiuè competere debet, tũ quia ſi aliqua ſubſtantia magis, & minus ſuſcipit, ergo malè illã aſſignaret proprietatẽ de tota ſubſtantia, ac in toto ambitu ſuo; tũ quia ſi de illo magis, & minus loquitur, quod cõtrarietatem ſequitur, cũ nulla prorſus ſubſtantia, vt diximus cõtrarium habeat, nulla quoq. ſuſcipiet magis, & minus; tum tandẽ quia inferius diſp. 5. q. 5. art. 2. abſolutè oſtendimus cuicũque formæ ſubſtantiali magis, & minus ſuſcipere penitus repugnare. Non quintũ, quia cum Ariſ. 2. de Anim. 63. 64. & 65. docet ſubſtantiã non eſſe per ſe ſenſibilẽ, loquitur in vniuerſum de quacũq; ſubſtantia, tàm compoſita, quã ſimplici, quia in hoc eam ab accidente ſecernit; quod quidem etiã certiſſimè conſtat ex Euchariſtiæ Sacramento, ſi namq; ſubſtantia per ſe ſenſibilis eſſet, tunc vt arguit Doctor p. d. 3. q. 3. k. & d. 12. q. p. in corpore poſſet eius præſentia directè, & abſentia ſaltim indirectè ſenſu percipi, ſicut inquit Ariſt. 2. de Anim. 113. quod viſus eſt tenebræ perceptiuus, quãdo ſcilicet lux nõ eſt præſens, atq; ità poſſet ſenſu percipi abſentia ſubſtantiæ in Hoſtia conſecrata, quod eſt erroneũ, & contra experientiã, tum quia nequit reddi ratio, cur potius ſentiatur ſubſtantia elementorum, quã mixtorum, cum illæ qualitates in vtriſq; corporibus ſimilem faciant ſenſationẽ; dum autẽ Ariſ. aſſignauit ſubſtantiam ſenſibilẽ ab intelligibili diſtinctã, ſanè non intellexit eſſe per ſe ſenſibilẽ, ſed tantum ratione accidẽtiũ, quæ ſubiectat, hoc enim ſufficit ad ponẽdum inter vtrãq; diſcrimen, quia per nullũ accidens ſibi inhærens illã dignoſci poteſt, nec vltra opus eſt, vt qua ratione vnũ eſt intelligibile, eadem ratione alterum ſit ſenſibile; ac etiã prorſus voluntarium eſt, quod ibi addebatur, dici poſſe qualitates illas ſub ſenſu cadere, vt accidẽtia ſunt, nõ vt ſubſtantiæ, ſic enim eadẽ prorſus entitas eſſet in ſimul ſubſtãtia, & accidens, & eadem prorſus entitas ſentiretur, & non ſentiretur ſub diuerſa ratione; tũ quia ad ſenſum tactus pertinet cognoſcere omnẽ exuberantiã, vt ait Ariſ. 2. de Anim. 118. ergo põt ſenſus tactus cognoſcere qualitatẽ in quolibet gradu, etiã in ſummo, vt patet experiẽtia, ergo adhuc vt ſubſtãtia per ſe ſentiretur, quia ad talem gradum redacta per Aduerſarios euadit ſubſtantia.

Neq; etiam valet ſextum effugium, quia qualitas in gradu intenſo non differt à ſeipſa in gradu remiſſio, niſi ſecundũ magis, & minus, at differentia ſecundũ magis, & minus, vt eſt apud omnes in confeſſo, non variat rationẽ ſpecificam, tãto minus genericã, quis enim credet, quod eadem qualitas, quę in ſecundo gradu verbi gratia erat accidens, euadat ſubſtãtia, ſtatim ac tertium attingit, vel quartũ? ſed de hoc infrà rurſus redibit ſermo. Nec denique vltimũ, quia ſi nulla illarũ qualitatum per ſe ſumpta ad quemcunq; gradum redigatur, nunquam fit forma ſubſtantialis elementi, ergo nec amb, rum co[illegible]

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tio, vel vnio in certo gradu, nã vel hoc aggregatũ ex duabus qualitatibus duas importaret formas ſubſtãtiales, vel vnã tantum; non primũ, tum quia tūc duæ formæ ſubſtantiales diſparatæ ſimul informarẽt eandem materiam; tũ quia ſi ante vnionẽ erant illæ qualitates puta accidentia, nequeũt ex vi ſolius vnionis ſuperadditæ fieri ſubſtantiæ vnio enim ſolũ extrema copulat, & nectit, non autem eorũ naturã eſſentialiter immutat: Neq; 2. tũ quia ex non ſubſtãtijs ſubſtãtia coaleſcere nequit ex p. Phyſ. 52. tũ quia ſi tota cõbinatio dicitur vna forma, non erit quid per ſe vnũ, cum nequeat aſſignari per ſe actus, & per ſe potentia, ſed aggregatũ quoddã ex pluribus formis, & ſi eſt quid per ſe vnum, hoc erit potius cõpoſitũ quoddã ſubſtantiale, quã ſubſtantialis ipſa forma; omnia ergo illa Cremonini effugia friuola ſũt, & vana.

12 Deinde probari ſolet à Latinis euidenti ratione, etiã in ipſo Ariſt. fundata, nam p. Phyſ. 27. & 30. ac 3. Met. 17. quod vni eſt accidens, alteri nequit eſſe ſubſtãtia, quæ propoſitio maximè veritatẽ habet in his, quæ dicuntur vniuocè, ſed qualitates prædictæ, quæ vniuocè conueniunt omnibus corporibus tàm mixtis, quã ſimplicibus, in illis ſunt accidentia, ergo etiã in iſtis; maior, etiãſi ſit Ariſ. cit. adhuc ratione probatur, tũ quia ſubſtantia, & accidens non talia iudicantur ex ſola comparatione ad aliud, ſed quia in ſe talis ſunt conditionis, & naturæ, ergo nequit idem ad diuerſa comparatum modò ſubſtãtia eſſe, modò accidẽs, quia quod eſt de ſe tale, vbicunq; ponatur, ſemper eſt tale; tum quia forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter, accidentalis ſecũdum quid modo explicato diſp. 2. Phyſ. q. 1. ar. 3. adeo vt, omnino implicet tenorem hunc variari, vt ibi probauimus; Dices, quòd licet ſubſtantialis forma, quantùm eſt ex ſe, det eſſe ſimpliciter, tamẽ ſi adueniret enti completo, tunc daturam eſſe ſecundum quid, & ſic euaſuram accidentalem. Hic caſus eſt impoſſibilis, quia ens completum non eſt ordinabile ad vlteriorem formam, quæ det eſſe ſimpliciter, quantum eſt ex ſe, alioqui nunquam fieret ſubſtantialis corruptio, nam hæc fit ob aduentum formæ ſubſtãtialis diſparatæ, ſed ſi iſta tunc accidens eſſet, iam compoſſibilis eſſet cum præcedenti; minor verò principalis argumenti ab Aduerſarijs conceditur, & ſanè negari nequit, nam videmus mixta calefieri, & frigefieri abſq; aliqua ſubſtantiali mutatione, & in Eucharistia videmus illas remanere abſcedẽte ſubſtãtia panis, & vini.

Reſp. Cremon. maiorem illam non eſſe abſolutè veram, quia intellectio in Deo eſt ſubſtantia, & in homine accidẽs; figura rotunda Cælo eſt ſubſtantialis, inferioribus corporibus accidentalis; & forma ſubſtãtialis dicitur accidens reſpectu materiæ, quia ei accidit, & ſubſtãtia reſpectu compoſiti, quod ſubſtantialiter conſtituit, inquit ergo eſſe verum formã, quæ vni accidentalis eſt, alteri ſubſtantialẽ eſſe non poſſe, ſi eodem modo ab vtroque participetur, at falſum eſt, ſi participetur diuerſimodè; & ideò quia calor in mixto nõ perfectè participatur ab ipſo, nec calor in eo eſt ad eum gradum progreſſus, vt poſſit ſubſtantialiter determinare, ideò eſt accidẽs, & à materia ignis perfectè participatur, itaut ſubſtãtialiter poſſit determinare.

13 Hæc ſolutio facilè infringitur, nam calor, quãdò perfectè participatur à ſubiecto, vel id eſt, quia aliquis gradus ei additur, quem prius non habet, vel id cõtingit ſine aliquo addito, non ſecundũ, quia tunc nõ poſſet afferri ratio, cur modò perfectè participetur, & nõ prius: ſi primum, vel illud additum eſt eiuſdem rationis cũ imperfecta entitate caloris, vel diuerſæ, ſi primũ, ergo ſicut entitas imperfecta erat accidẽs, ita & perfecta, quia quæ ſunt eiuſdem rationis ſunt etiã eiuſdẽ ſpeciei, & conſequenter nequeunt eſſe ſubſtãtia, & accidens, quæ non ſolũ ſpecie, ſed prædicamento differunt, ſi verò ſecundũ dicatur, ergo illud additũ erit ſubſtantialis forma, & conſequenter quia entitas illa imperfecta remanet, nam in intẽſione prior qualitas non deperditur, iam in elemento erunt duo ſcilicet calor imperfectus, qui eſt accidens, & calor perfectus, qui erit ſubſtantia, & hunc nos vocamus formam ſubſtantialem ignis, illum verò qualitatẽ,

quod

quod rectius eſt dictum, quia cum ſpecie & prædicamento differant, debent diuerſis nominibus appellari, vt confuſio euitetur, & ne cogamur cōcedere idem modò eſſe accidens, modò ſubſtantiā. Nec aliæ instantiæ maiorem illā labefactant, nō illa de intellectione, aliiſq; attributis Deo, & creaturæ communibus, hæc enim omnia purum præſeferunt conceptū, nō autem realitatem adęquatam ei ſubſtratam, at naturæ prædicamentales, vti ſunt ſubſtantia, & accidens, realitates important genericas, vel ſpecificas verè per differentias contrahibiles alterius, & alterius rationis, quia diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorū diuerſæ ſunt ſpecies, ac differentiæ per ſecūdam regulam antepraedicamentalem, atque ideò prorſus implicat realitatem de prædicamento ſubſtantiæ cōmigrare in realitatē de prædicamento accidentis, aut è contra. Nec etiam obſtat inſtantia de figura Cæli, licèt enim ſit accidens ab ipſo naturaliter inſeparabile, atq; ideò phyſica neceſſitate ei neceſſariò connexum, non tamen metaphyſica, & logica, itaquod de ipſo prædicetur in primo modo dicendi per ſe, vt Cremon. arbitratur; Nec deniq; vrget tertia inſtantia de forma reſpectu materiæ, aliud enim eſt loqui de accidente prædicabili, aliud de prædicamentali, forma reſpectu materiæ eſt accidens prædicabile, non prædicamentale, poteſt enim benè ſubſtantia induere rationem accidentis prædicabilis, non tamen prædicamentalis, vt diximus diſp. 5. log. q. 5. ar. 2. de quo in propoſito eſt ſermo.

14 Poſtremo probatur, tum quia videmus aquam calefactā, cum ab igne remota fuerit, priſtinam frigiditatē in ſe reparare, ſignum euidēs aliud in ipſa reperiri principium frigiditatem anteuertens, in quod talis operatio referri debet, cū ſufficienter referri nequeat in ipſam frigiditatē remiſſam, quia vniuerſaliter nulla qualitas poteſt ſeipſam intēdere in ſuo ſubiecto, vt diſp. ſeq. q. 2. dicemus. Tum quia in Euchariſtia videmus has qualitates remanere, vbi tamen omnis ſubſtantia deperit, quod adhuc magis vrget, ſi cum probabili ſententia teneatur, aquā etiam in vinum non tranſmutatam conuerti in ſanguinē, quia tunc non ſola mixti frigiditas remaneret, ſed etiā elementaris ſcilicet aquæ, vide opinio Crem. videtur in fide ſuſpecta ob Sacramentū Euchariſtiæ. Tū tandem quia eodem pacto dici poſſet mixta his accidentibus cōſtitui ſubſtantialiter, ſicut enim in elementis forma ſubſtātialis ſtatuitur alia non eſſe, quā certa tēperies primarum qualitatū, pariter aſſerere licebit in mixtis formā ſubſtantialem nō eſſe, niſi certam earūdem qualitatum temperiem, & nexum; vel ſi in mixtis præter primas qualitates in certa tēperie coniugatas admittūtur quoq; formæ ſubſtantiales ab eis diſtinctæ, eodem pacto id ipſum de elemētis aſſerere licebit; & ità re vera ſentiendū eſt, quòd ſicuti mixta propria ſubſtantiali forma ſubſtantialiter conſtituūtur, & indè à tota natura conſtituta peculiares fluunt affectiones, & accidentia, ſic conſtituto vnoquoq; per propriā ſubſtātialem formam elemento ſtatim ab eius ſubſtantiali forma peculiaris oritur qualitas, veluti innata eius affectio, talis eſt in terra ſiccitas, in aqua frigiditas, in aere humiditas, & in igne caliditas, vt inferius ſuo loco diſp. 7. magis explicabitur.

15 In oppoſ obijcit. Primò Crem. innumeras Ariſ. auctoritates, quibus docere videtur formas elementorum eſſe primas qualitates. Prima eſt 2. de gen. tex. 6. & 7. vbi ait contrarietates, ſiuè cōtrarias qualitates ſimul cum materia eſſe principia, & formas, quibus conſtituūtur elementa; idē habet 2. de Anim. 117. & p. Phyſ. 54. vbi ait elementa eſſe cōtrarietatibus cōplexa idest qualitatibus contrarijs. Secunda eſt ex eodem 2. de gen. 24. vbi ait elementa eſſe inuicem contraria, quia eorū differētiæ ſunt contrariæ, quod autem loquatur de differentijs ſpecificis, patet, quia hinc colligit elementa in ſe tranſmutari, quod non niſi per differentias ſpecificas cōtingere poteſt; idem habet p. de gen. 18. vbi ait diſtingui ignem, & terram per calidū, & frigidum, tanquā per differētias. Tertia tex. 49. eiuſdem libri ait elemēta ignē, & aquam eſſe inuicem ſubſtantialiter cō-

traria, adeo vt ſubſtãtia ſubſtantiæ cõtrarietur, ſed non ſunt contraria, niſi per qualitates, ergo, &c. Quarta ait 2. de Anim. 28. quòd ſiccis, & calidis, frigidis, & humidis aluntur omnia viuẽtia, ſi ergo illa, quibus viuentia nutriũtur, ſubſtãtiæ ſunt, tale quoq; erit ſiccum, calidũ, &c. Quinta l. 3. de Anim. 10. ait eſſentiã carnis conſiſtere in calido, & frigido, ſed caro eſt ſubſtãtia, ergo, &c. Sexta lib. de ſenſu, & ſenſib. inquit, quòd ignis agit, non qua ignis, ſed qua calidus, ſed accidens nequit producere ſubſtantiam, ergo, &c. Septima l. 2. de partib. animal. c. 1. ait qualitates, & virtutes elementares eſſe materiam mixti, ſed materia mixti debet eſſe ſubſtantia, ergo, &c. alias etiam affert auctoritates, ſed nos clariores attulimus, ex quarum explicatione mox adijcienda aliarum facilè patebit intelligentia.

Reſp. facillimè ad hæc omnia, ad 1. & 2. aliaſq; ſimiles auctoritates, quibus innuere videtur primas qualitates eſſe elementorũ ſubſtantiales formas eſt cõmunis ſolutio non dici elementorũ formas, & principia, quatenus elemẽta ſunt quædam corpora eſſentialiter cõſtituta, ſed quatenus ſenſibilia ſunt, & actiua, ac paſſiua in communi rerum generatione, vndè cum Ariſt. ſic loquitur, vel elementa conſiderat in ordine ad mixtionem; vel naturas elemẽtorũ circumſcriptiuè explicat per paſſiones, tãquam per aliquid notius, vel demum qualitates vocat principia elemẽtorum, quatenus ſunt diſpoſitiones, & origines eorum quoad ſubſtantiam, & quidem nõ niſi aliquo ex his ſenſibus loquitur citatis locis, ſi attentè legantur; vnde 2. de gen. 6. & 7. conſiderat ipſa in ordine ad mixtionem, & ſenſationem, vt conſtat ex ipſo contextu, 2. de Anim. 117. loquitur de ipſis præcisè in ordine ad ſenſationẽ, ſeù quatenus ſenſibilia ſunt, quærit enim ibi, quodnam ſit obiectum tactus, 1. autem Phyſ. 54. ſolum vult innuere qualitates cõtrarias inſequi naturalem elementorum complexionem, vt proprias eorũ affectiones; & tandem 1. de gen. 48. & 2. lib. 24. vel loquitur de elementis, non quatenus ſubſtantiæ ſunt, ſed quatenus principia mixtionum actiua, & paſſiua, ità enim conſtituuntur per qualitates; vel ſi de ipſis loquitur, vt ſubſtãtiæ ſunt, nomine primarum qualitatum nobis circumſcribit differentias eorum ſpecificas, quæ non latent, valdè enim frequens eſt apud Philoſophos differentias ſpecificas per accidẽtia propria à poſteriori manifeſtare.

16 Tentauit Cremon. has communes infringere ſolutiones; non ſufficit, ait, illa ſolutio, quod Ariſt. loquitur de elementis, vt ſunt principia generationis mixtorum, quia adhuc principiũ generationis mixti debet eſſe ſubſtantiale, cum accidens nequeat producere ſubſtantiã; nec iuuat dicere eſſe principia inſtrumentalia; quia actio ſequitur formam, nec ſeparatur ab eo, ergo actio generatiua mixtorũ debetur immediatè formis ipſis ſubſtãtialibus elementorum, atq; ideò cum talis actio eorum qualitatibus adſcribatur, ſequitur ipſaſmet eſſe eorumdem formas ſubſtantiales. Nec etiam valet, inquit, altera ſolutio de circumſcriptione formarum elementarium per qualitates; quia res occultas, & proprio nomine carẽtes ſolet Ariſ. ſignificare nominibus fictis, & aliũdè mutuatis, ſi ergo Ariſ. in elementis agnouiſſet formas ſubſtantiales à qualitatibus diſtinctas certè illis noua impoſuiſſet nomina, cũ ſæpè ac præſertim initio quarti de Cælo mentionẽ faciat de eis, quibus non ſunt impoſita nomina: tum etiam quia grauitas quoq; & leuitas ſunt elementorum principia, ſi non in alteratióne, ſaltim in ordine ad motum localem, & tamen 2. de gen. 8. negat Ariſt. ob id dici poſſe elemẽtorum principia, ergo pariter nec primæ qualitates ea ratione poſſint legitimè dici elementorum principia.

Neutra tamen ſolutio infringitur, prima ſubſiſtit adhuc, quia cum dicimus elementa conſtitui principia mixtorum per qualitates, non intelligimus de principio principali, tale enim vtiq; eſt ſola ſubſtantialis elementorũ forma, cui etiam immediatè cõpetit actio generatiua, & ſubſtantialis, ſed loquitur tantum de principio inſtrumentali, cui tantũ conuenit actio diſpoſitiua, quæ merè accidentalis eſt. Alie-

ta quoq; viget, nam optimum quidem eſt imponere nomina rebus, quādò res ipſæ ſunt per ſe aliqualiter notæ, at cum penitus abditæ ſunt, & occultæ, vt in propoſito ſunt elementorū formæ, nō poſſumus eis nomina imponere, ſed tunc explicandæ ſunt à poſteriori per eorū effectus, ac proprietates, vt docetur 1. de Anima tex. 11. quod eò conſultiùs fit, quāto hæ proximiores ſunt ipſi formæ ſubſtantiali, vndè in propoſito ad circūſcribendas elementorū formas aptiores ſunt primæ qualitates, quā grauitas, & leuitas, cū primæ ipſæ qualitates proximiores ſint formis, ſintq; priores, & cæteræ omnes ex illis dependeant; ideò iure negauit Ariſ. 2. de gen. 8. leuitatem, & grauitatem eſſe elementorū principia, eò vel maximè, quia ibi elemēta contemplatur, vt ſunt principia mixtorum, quo in munere eis tantum inſeruiūt ſolæ qualitates inuicem agentes, ac cum ipſis elementis ad conſtitutionem mixtorum conſpirantes, ad quod munus leuitas, & grauitas ſunt prorſus ineptæ, vt ibi Ariſt. monet. At reclamat Crem. & velut ingens infert abſurdum ponere elementorum formas occultas, ignoras, ac innominatas. Quod tamen apud nos nullum prorſus eſt incōueniens, nam ignoramus etiam formas ſubſtantiales mixtorum, quæ ſunt magis obuia, auri, argenti, lapidis, ferri, &c. ſi ergo hæ nobis ſunt occultæ, ſi proprio carent nomine, cur non idē de formis elementorum dicere licebit?

Ad alias auctoritates non minus facilis eſt occurſus, Ad 3. non ait ibi ignem, & aquam ſubſtantialiter opponi, ſed tātum opponi eo modo, *vt contingit ſubſtantiā ſubſtantiæ eſſe contrariā*; nimirū medijs accidentibus, quibus affecta ſunt, poteſt etiā concedi eorū ſubſtantias virtualiter, & radicaliter cōtrariari, quia aliqua habere cōtrarietatem virtualē aliud nō eſt, quā poſſe contraria producere, vt dictum eſt diſp. 7. log. q. 1. ar. 3. Ad 4. nō ait nutriri viuētia ſiccitate, frigiditate, &c. ſed ſiccis, calidis, frigidis, & humidis ideſt ſubſtantijs his qualitatibus affectis; per quòd patet ad 5. Ad 6. loquitur ibi de actione alteratiua ad generationē diſponente, non autem de ipſa actione generatiua, quæ ſoli formæ ignis cōpetit principaliter, nō autē calori, niſi inſtrumētaliter. Ad 7. dicitur ibi mixtum conſtare ex elementorū qualitatibus, quatenus ex earum temperie coaleſcit, & dicuntur materia mixtorum, quatenus ſunt materialis diſpoſitio ad formam.

17 Secundò, principaliter arguitur rationibus. Tum quia forma nō agnoſcitur, niſi ex præuijs actionibus, ſed in elementis præter actiones proprias qualitatum, quæ ſunt calefactio, frigefactio, &c. nulla alia deprehenditur actio, ergo nulla alia eſt ibi forma. Tum 2. illud eſt de ſubſtantia rei, quo ſublato aufertur res, 2. de Anima 9. ſed ſublatis primis qualitatibus aufertur ipſum elemētum, ergo &c. Tum 3. illa eſt forma ſubſtantialis alicuius rei, per quā poteſt ſibi ſimile producere, ſed elementa per qualitates actiuas producunt ſibi ſimilia, ergo &c. Tum 4. formæ elementorum ſunt cōtrariæ, alioquin incorruptibiles eſſent, quicquid enim corrumpitur, à ſuo contrario corrūpitur 1. de gen. 50. ergo ſunt ipſæ primæ qualitates.

Reſp. ad 1. neg. min. nam actio reducēdi ſe ad priſtinum ſtatum, cum ab eo deiecta fuerint, ac generandi alias ſubſtantias elementares, & mixtas ſatis indicat aliam formā qualitatibus ipſis priorem, nulla enim illarum actionum poteſt ipſis adſcribi, non prima, quia vt diximus, nulla qualitas poteſt ſeipſam intendere, neq; ſecunda, quia calor v.g. in igne nequit, niſi calefacere, nō autē ignire, hæc enim eſt actio propria formæ ignis. Ad 2. neg. maior, omnes enim proprietates hoc habent, vt eis ſublatis rerum ſubſtantia depereat, illud igitur, quo ſublato, res per ſe primò formaliter, & immediatè tollitur, eſt vtiq; de ſubſtantia rei, & illud, quo ſublato, non niſi conſequenter tollitur eſſentia rei, eſt ſolum proprietas, ità ſoluit hoc arg. Auerroes 8. Met. com. 5. Ad 3. maior eſt vera de ratione producendi ſimile prima, & principali, qualitates actiuæ elemētorum verò ſunt illis rationes producendi ſimile ſolum inſtrumentales, ac diſpoſitiuæ. Ad 4. ſufficit, vt corrūpantur, quòd ſint affectæ diſpoſitionib. contrarijs, hæ namq; dū ſe

ſe

ſe à ſubiecto expellunt, deficiũt per conſecutionem formæ ipſæ elemẽtares, & ſic intelligit Ariſ. quicquid corrũpitur, à ſuo contrario corrumpi, nimirũ vel per ſe, & primò, vel per accidens, & concomitãter; Accedit, vt diximus, formas ipſas ſubſtantiales elementorũ eſſe ſaltim virtualiter, & radicaliter contrarias, vltra generalem illam incompoſſibilitatem, quã habẽt omnes formæ ſubſtantiales diſparatæ in eodem ſubiecto. Quæ Ferchius contra nos obiecit l. defenſ. pag. 88. in hac materia pro defenſione Cremonini, vide ſoluta l. expurg. querel. 3. & quer. 38.

ARTICVLVS II.

Explicantur definitiones iſtarum qualitatum ab Ariſt. traditæ.

18 CAlorem, & frigus, humiditatem, & ſiccitatem Ariſt. 2. de gen. 8. & 9. definiuit in concreto, vt eius moris eſt, in hunc modũ, Calidum eſt, quod cõgregat homogenea, & ſegregat etherogenea; Frigidum, quod cõgregat homogenea, ac etherogenea ſimul; Humidũ, quod facilè terminatur termino alieno, ſed non proprio; Siccũ, quod facilè terminatur termino proprio, ſed nõ alieno, Neq; audiendi ſunt Conimb. cit. dicentes Ariſt. potius ex Antiquorũ placito, quã ex propria ſententia allegatas attuliſſe definitiones, quòd ex quibuſdam verbis eiuſdem in eodem lib. tex. 54. colligere nituntur, Quia cum ab initio libri eas tradidit definitiones nullatenus veterum meminit, & eaſdem habet 3. Cæli 74. & 4. Met. c. 1. & quamuis tex. illo 54. antiquos referat, nõ tamen illis attribuit præfatas definitiones, ſed tantũ, quod calidum ſegreget, & frigidum congreget, at tex. 8. nõ abſolutè pronũciauit calidũ ſegregare, ſed etherogenea ſegregare, homogenea verò cõgregare, & quãdo etiam has definitiones antiquorũ teſtimonio firmaſſet, non ideò deduci debet de eius mente nõ eſſe, ſed potius ipſum in hoc cum Antiquis conuenire, cũ eas nullibi reijciat, quod tamen facere ſolet, cũ veterum placitis, nõ acquieſcit, Potius ergo enitendum eſt rectum harũ definitionum eruere ſenſum, quã aſſerere de mẽte Ariſ. non eſſe, præſertim cum paſſim ab omnibus Peripateticis recipiantur, vt eſt videre apud Zabar. l. 1. de primis qual. c. 3. & ſeq. Mercen. tom. 1. dilucid. pag. 120. Contar. tom. 2. q. peripat. q. de primis qualit. Areſium 2. de gen. diſp. 2. q. 8. Auerſam q. 41. ſec. 5. Hurt. de gen. diſp. 6. ſec. 3. & alios.

19 Dicimus ergo allatas definitiones eſſe ritè traditas, & ſic eſſe intelligendas, quòd ſcilicet calor eſt qualitas, cuius virtute homogenea, & quæ eiuſdem ſunt rationis, adunantur, quæ verò alterius ſunt rationis, diſſoluuntur, quod manifeſtè cõſtat in liquefactione metallorũ, ceræ, &c. Nã aurũ purgatur igne, quia omnes partes eiuſdem rationis ſimul vniuntur, & diſſimiles ſeparãtur, vt ſcoria, & impuriores partes à purioribus; item ſi cera habeat in ſe lapides, & paleas ſimul cõcretas, in liquefactione lapides ſubſidẽt in fundo, paleę ſupernatãt, & in medio pura remanet cera: Ratio huius eſt, quia calor calefaciẽdo habet virtutem relaxandi, & rarefaciẽdi, vndè conſequẽter eius actione, & caloris beneficio, quę ſunt eiuſdem rationis, & cõditionis, coadunãtur, diſſimilia verò ſeparantur, vnũquodq; proprium petens locum, nã ſi res illæ diſſimiles ſunt, diſſimilia quoq; poſtulant loca, & cum per liquationem omne tollatur impedimentũ, quod ſecum cõcretio ferebat, naturaliter quodlibet ad ſuum tendit locum. Frigus è cõtra eſt qualitas promiſcuè congregãs homogenea, ac etherogenea ſimul, quòd patet in aquæ congelatione, vbi videmus omnia in ea reperta, cuiuſcunque ſint generis, & conditionis, ſimul vniri, & hoc, quia frigus frigefaciendo vim habet condenſandi, & conſtringendi, & conſequenter, quæ reperit, ſimul conſtringit, & condenſat. Humiditas eſt qualitas reddẽs corpus difficile terminabile proprio termino, facilè alieno, etenim humiditas corpori affert fluxibilitatem quandã, quę in cauſa eſt, vt corpus difficulter proprios retineat terminos, & figuram, ſed faciliter figuræ corporis continẽtis accomodatur, vt patet in aqua, & aere reſpectu vaſis. Siccitas eſt qualitas reddens corpus facile terminabile tet-

e termino proprio, difficilè alieno, vt pa-
et in lapide, ferro, terra &c. & hoc, quia
ſiccitas quandā confert duritiē, & conſi-
ſtentiā corpori, per quā reſiſtit, vt alienæ
figuræ accomodentur, & faciliter propriam
retinet; & itā paſſim à Peripateticis defini-
tiones iſtæ intelliguntur, & explicantur.

20 Aduerſus allatas definitiones emer-
git communis omnibus difficultas, nā de-
finitio vniuerſaliter per priora debet dari,
non per poſteriora, etſi per poſteriora, fal-
lim per ea, quæ proxima ſunt, cur ergo A-
riſt. volens has qualitates definire, non de-
finiuit per priora, ſed per effectus? & ſi per
effectus, cur non potius per primarios, &
proximos, quales ſunt frigefacere, calefa-
cere, humectare, & exſiccare, ſed per re-
motos, & ſecundarios ex primis proue-
nientes? tum quia quamplures alij præter
illos dātur ſecundarij effectus, vt v.g. calo-
ris indurare, liquefacere, mollire, &c.

Reſp. primas qualitates ſecundum ſe, &
abſolutè conſideratas vtique per ſuas cau-
ſas, & non per effectus definiendas fore, vt
eſſentialiter definiātur, verum in l. de gen.
non itā conſiderentur, ſed vt principia
mixtorum, quemadmodū, & ipſamet ele-
menta, ad exprimendum vniuſcuiuſq; mu-
nus rectè per effectus ab Ariſt. ſunt defi-
nitæ, nō quidem primarios, & proximos,
quia per eos non exprimitur propriū, ea-
rum munus in generatione mixtorum, cū
illos quoq; cauſent in generatione ſimpli-
cium, ſed per ſecūdarios, & remotos, nec
hos etiam quoſcunq; ſed præcisè per illos,
qui in generatione mixtorum exercentur
præcipuè, quales ſunt in definitionibus re-
cenſiti, & non alij; nam ad generationem
mixti ſimpliciū mixtio requiritur, hæc au-
tem mixtio propriè fit à primis qualitati-
bus per effectus illos, nam in vnoquoque
corpore determinata requiritur mixtio, &
condenſatio, non ſumma, idcircò partes
aliquid debēt habere fluiditatis, & aliquid
conſiſtentiæ, hoc autē fit ex congreſſu hu-
midi, & ſicci, quatenus terminabilia, vel
interminabilia ſunt, vt dictum eſt; nequit
autem hoc fieri, niſi illæ partes, quæ con-
gen ſatæ improportionabiliter erāt, ſegre-
gentur, & quæ improportionabiliter flui-
dæ cōgregētur, rectè igitur definiuit Ariſ
primas qualitates per effectus, quia earū
conſideratio in iſtis libris relatiua eſt, non
abſoluta, rectè etiā per illos effectus, & nō
per alios, ſiuè priores, ſiuè poſteriores, vt
ſunt calefacere, frigefacere, humectare, &
exſiccare, item rarefacere, & condenſare,
quia per huiuſmodi actiones, & operatio-
nes non limitantur ad mixtorum genera-
tionem cum indiſcriminatim exerceā-
tur tàm in generationem mixtorū quàm
ſimpliciūm, calidum enim in aquā ager-
do eam calefacit, & rarefacit, & in va-
porem, vel aerem conuertit, & frigidum
è contra in aerem agendo condenſat ip-
ſum, & vertit in aquam,

Hinc patet minus rectè Areſiū loc. cit.
dicere ideò Ariſ. per prædictos effectus ſe-
cundarios ſegregandi, cōgregandi, termi-
nandi, &c. potius definiſſe, quā per prima-
rios calefaciendi, frigefaciendi, &c. quia
effectus iſti primarij ſunt notiſſimi, & cui-
que obuij, vndè definitio nō eſſet notior
definito, atq; ideò ſatius fuit aliquid de ip-
ſis dicere, quod non omnibus eſſet peruiū,
quod benè fit per illos effectus ſecunda-
rios. Hæc tamen non eſt ſufficiens ratio,
quia ſic potuiſſet Ariſ. illas definire quali-
tates per rarefacere, & condenſare, nā iſti
quoq; ſunt effectus caloris, & frigoris mi-
nus noti, quam calefacere, & frigefacere,
atq; ſic inſinuarent aliquid non omnibus
itā peruiū; ratio ergo præciſa, cur per illos
effectus qualitates primas definierit, & nō
per alios eſt, quam adduximus, quia nimi-
rum cum hîc conſiderentur, vt principia
mixtorum, vtiq; ſecundū effectus peculia-
res ad generationem mixti pertinētes ex-
plicari debuerunt, & non alios.

21 Deindè verò contra ſingulas defini-
tiones ſcatent difficultates peculiares, &
primò contra definitionem caloris: Tum
quia falſum videtur calorem ſegregare
etherogenea, nā actione ignis calefacien-
tis cera, & pix, ſtamnū & plumbum, ſi ſi-
mul liquefiant, itā miſcentur, vt nequeant
amplius ſeparari, quod clarius apparet in
pharmaco, vbi plures, ac diuerſi liquores
virtute caloris commiſcentur; item lac ad
ignem coagulatur, & cū ipſo paleæ, & alia
ethero-

etherogenea concreſcunt, & idem cernitur in luto, dum virtute caloris ſolaris dureſcit; item actione caloris vitalis in ventriculo diuerſa alimenta per concoctionem in chilū, & multi humores vniuntur in venis cum ſanguine, qui poſtmodū frigefacto ſanguine emiſſo ſeparati ſubſidunt, & alia plura paſſim ſimilia exempla occurrunt, qua de cauſa Ariſ. 3. Cæli 74. ait calori per ſe conuenire, vt cōgreget, per accidens verò, vt diſgreget. Tū 2. quia è contra falſum videtur, quod ſegreget etherogenea tantum, nā calor intenſus vaſa vitrea, & terrea frangit, ergo ſeparat etiam homogenea, ſimiliter dum glacies diſſoluitur, aqua in varias difluit partes. Tū tandem, quia congregare homogenea, & ſegregare etherogenea videtur potius tribuendum, humido, quā calido, quoniam effectus debet potius tribui cauſæ proximæ, quā remotæ, at ſupradicti effectus calor eſt cauſa remota, humiditas proxima, ergo, &c. prob. min. quia non alia ratione calor homogenea congregat, quā liquefaciendo, vt diximus, quod eſt humidū reddere, dum enim metalla liqueſcunt, tunc etherogenea ſeparantur, & homogenea vniuntur, ſi vero calefiant, & non liqueſcant, nulla fiet ſegregatio, aut vnio; è conuerſo etiamſi aliquod mixtum non calefiat, ſed aqua diſſoluatur, idē effectus ſequitur, nā partes grauiores deſcendūt, leuiores ſupernatant, ergo hic effectus non ſequitur calorem, ſed humiditatem; & frigus dicitur omnia cōgregare, quia cōdenſat, & exſiccat, ergo è conuerſo ſegregatio ex liquefactione proueniet, non ex calore.

Reſp. ad 1. Buccafer. & Pōponatius cit. concedendo calorē etiam interdum etherogenea congregare, & inquiunt definitionem calidi ab Ariſ. datam intelligendā eſſe, vt in pluribus, quàm etiam vt magis expeditam recipiūt Conimb. cit. qui proinde addunt noluiſſe Ariſ. calorem, & frigus, tanquam per reciprocam, & verā definitionem eo modo explicare, ſed tātum inculcare huiuſmodi qualitatum affectiones, quæ illis ità per ſe conueniunt, vt tamen interdum aliter contingere poſſit. Fatemur hanc ſolutionem eſſe omnibus expeditiorem, nec probabilitate carere, præſertim quia ab Ariſ. notiones illæ calidi, & frigidi nō velut definitiones eorum videntur allatæ, ſed tantum adductæ, tanquam propoſitiones veræ ad confirmandum id, quod ibi intendebat; Verum quia vbicūq; loquitur Ariſ. de calido, & frigido eis adſcribit præfatas affectiones, & præſertim 4. Met. contextu 1. ait in omnibus ideſt vniuerſaliter calidū congregare homogenea, ſicut frigidum etherogenea illis verbis *videmus enim in omnibus calidū, & frigidum terminantia, & copulātia, hac homogenea vt calidū, hac verò etherogenea, vt frigidum*, vt notauit Mercen. cit.

22 Ideò præſtat communem retinere reſponſionem, nimirum quod ſicut calor habet per ſe calefacere, & tamen quādoq; refrigerat ex accidenti, vt contingit in antiperiſtaſi, ſic calor habet per ſe etherogenea ſeparare, ſed quia aliqua ſunt, quæ liquefacta maximè aſſimilantur in quibuſdam affectionibus fluxibilitatis, liquabilitatis, & ſimilib. hinc ità commiſcentur, vt nequeant ſeparari, talia ſunt cera, pix, ſtamnum, plumbum, & liquores quidam; vndè poſſumus cum Philopono 2. de ge. ad tex. 8. quē ſequuntur Mercen. Auerſa, & alij dicere, per homogenea Ariſt. nō intelligere, quę vnius ſunt naturæ ſubſtātialis pręcisè, ſed quę in liquabilitate, ac etiā grauitate, vel leuitate, aliarē ſimili cōplexione conueniunt, licèt diuerſæ ſint naturæ, per etherogenea verò, quæ in his diſcrepant, licèt eiuſdem ſint naturæ, vt ſunt exhalatio terreſtris & terra, vapor aqueus & aqua; qua admiſſa doctrina talis cōgregatio, & concretio fiet à calore per ſe potius, quam per accidens, quia congregantur, vt homogenea, nō vt etherogenea. Poſſumus etiam dicere id eſſe merè per accidens, quia intentio caloris eſt ſeparare picem à cera, ſed eius actio impeditur ab humore glutinoſo, & tenaci illorum corporum, ratione cuius ex ſeipſis connectuntur, & veluti homogenea coire videntur, quāuis actio caloris illa ſegregare nitatur, Alio etiā modo poteſt per accidens calor etherogenea congregare, nimirum partes tenuiores reſoluendo, nam indè ſe-

[...]nitur,vt partes, quæ remanent, quamuis [...]therogeneæ,reſiſtant ſegreganti ob craſ-[...]tiem,& duritiem eis communem, & ità [...]ontingit in luto calore ſolis dureſcēte,ac [...]tiam in lacte, quod etiam falſum eſt cō-[...]reſcere virtute caloris,vt principalis agē-[...]is,concreſcit enim per coagulū craſſum, [...]c viſcoſum illi ſuperadditum, inſeruit ta-[...]nen calor, vt attenuatione partiū diffun-[...]latur per totum. Calor autem vitalis non [...]nit ex ſe illos diuerſos humores, ſed vir-[...]ute animæ, quod eſt agens primariū, vel [...]b anguſtiam venarum, in quibus illi hu-[...]nores detinentur cōcluſi, vndè videmus, [...]oſteaquā ſanguis è venis eductus eſt,tūc [...]alorem ei innatum ſeparare omnes illos [...]umores,quod non eueniret, ſi à maximo [...]rigore ſtatim condenſetur; & idē dici po-[...]eſt de vrina,in qua poſt emiſſionem par-[...]es craſſiores ſeparantur à ſubtilioribus. [...]andem ideò Ariſ.3.cæli 74. inquit calori [...]er accidens conuenire, quòd diſgreget, [...]uia ſcopus eius præcipuus eſt homoge-[...]ea congregare,& ad hunc finem ethero-[...]enea diſſoluit, vt homogenea vniantur, [...]ua ratione ait 2.de gen.8.quādo ignis ſo-[...]t quædam ſegregare, idipſum eſſe con-[...]regare ea,quæ ſunt eiuſdem generis,quia [...] mirum hoc ſequitur ad illud.

Ad 2.calor veluti per accidens vaſa di-[...]mpit, dum ea rarefaciendo, ac dilatādo [...]inuicem diuelluntur, eo modo,quo ra-[...]faciens materiam ouorū, & caſtanearū, [...]m talis materia rarefacta maiorē petit [...]cum,corticem rūpit,qui quidē effectus, [...] notauit Auerſa,potius eſt continui diui-[...] ex rarefactione prouenięns, quam ho-[...]ogeneorū diſgregatio;vndè ſi vas liqua-[...]poſſet, omnes eius partes euaderent cō-[...]uæ, neq; cenſendus eſt ignis homoge-[...]a diſſoluere,dum ea liquefacit & laxat, [...]ia non neceſſariò, quæ liquantur abin-[...]em ſeiunguntur,vt patet in ære, plum-[...], & cæteris metallis, quæ etiam in ipſa [...]ione continuata perſeuerant. Dices,er-[...] per accidens quoque eſt, quod homo-[...]ea à calore vniantur, & etherogenea [...]regentur, quia per ſe tantum calefacit, [...]arefacit,& ex hoc per accidens ſequi-[...]t leuia ſurſum tendant, & grauia de-orſum,& ſic ſegregentur etherogenea, & vniantur homogenea, nā ſi etherogenea eſſent æqualis ponderis, non ea calor ſegregaret.Conf.quia cauſa, quæ tantū cōcurrit vt remouens prohibens, eſt cauſa per accidens, ſed ad congreganda homogenea, ac etherogenea ſegreganda cōcurrit calor vt remouens prohibēs, quatenus nempè rarefaciendo, & relaxando tollit impedimentum, quo cohibebatur deſcēſus grauium,& aſcenſus leuium,ergo,&c.

Areſius cit. hac inſtantia conuictus cōcedit calorem non vtiq; homogenea per ſe congregare, & etherogenea diſgregare, quia rarefacit, & relaxat corpora, & media rarefactione liberum tranſitū præbeat diuerſis partibus, vt ſua loca petant; tū quia hac ratione ſi etherogenea eſſent æqualis ponderis non vtique ſegregarentur: tum quia cum homogenea quoq; rarefiant,deberent, & ipſa ſegregari, tum tandem quia hac ratione merè per accidens conueniret calori talis congregatio, & ſegregatio, vt allata inſtātia demōſtrat; vt igitur hic effectus ei per ſe conuenire dicatur, & non per accidens, nec illata abſurda ſequātur,calori tribuit immediatè virtutem eleuandi ſurſum, ſic enim ſaluatur, quod per ſe attingat prædictos effectus,nā eius virtute homogenea æqualiter eleuata congregātur,etherogenea verò ſeparantur. Hæc ſolutio falſum habet fundamentum, quod calor ſit immediatè virtus eleuatiua,talis enim eſt leuitas, quæ vtiq; à calore procedere pōt,quare aſcenſus ſemper immediatè oritur à leuitate, non a calore; nec etiam in ſe abſolutè, ſatisfacit,quia ex homogeneis quædam grauia ſunt, quæ virtute caloris attolli nequeunt, ſed propria grauitate ablato impedimento ſubſident, vndè cum in fundo vaſus v.g. vniuntur, non à calore congregari dicerentur, niſi per accidens; tū quia nec ipſa homogenea leuia ſunt in eodem gradu leuitatis, quare ſolum homogenea æqualiter eleuata congregarentur, vt etiā ipſe dicit, non alia; Potius ergo dicēdum eſt modo iam declarato ad rarefactionē, & relaxationem factam per calorem per ſe ſequi ſemper, & neceſſario, niſi aliud obſtet,

obſtet, congregationem ſimilium, & diſſimilium diſcretionem, & hac ratione dici per ſe effectum caloris, non autem quia primariò, & proximè ab eo procedat, vt enim diximus, eſt effectus ſecundarius, & remotus; & quia etiam calor rarefaciẽdo & condenſando concurrit vt cauſa per ſe determinata ad tollẽdum obicẽ, quo impeditur congregatio ſimilium, & diſcretio diſſimilium, ideò dicitur cauſa talis effectus per ſe, & non per accidens; & cum dicebatur, quod ea ratione ſi etherogenea eſſent æqualis ponderis, non ea calor ſegregaret; iã patet reſponſio ex dictis, quia hic ſimilia, & homogenea appellamus cũ Ariſ. quæ ſunt eiuſdem complexionis, põderis, & liquabilitatis; & tandem cum dicebat hac eadem ratione etiam homogenea debere per calorẽ ſegregari, quia ipſa quoq; per calorem rarefiunt, non minus quàm etherogenea, neg. conſeq. quia cum illa ſint eiuſdem ponderis, & grauitatis, non indiſtincta ſecedunt loca, ſed in eodem permixta, & colligata manent.

23 Ad 3. pariter inquit Areſius, quòd ſi calor, quatenus tãtum rarefacit, ſegregare dicatur, hoc potius tribuendum eſſet humiditati, vel ſaltim raritati, quam ipſi calori, quare vt ipſi caloti talis adſcribatur effectus, ei tribuit vltrà virtutem rarefactiuam, virtutem etiam eleuandi ſurſum, cuius beneficio homogenea æqualiter eleuata congregantur. Sed hoc iam impugnatum eſt, quare breuiter eſt dicendum, quòd licet aſſequatur calor hũc effectum ſegregandi etherogenea, & congregandi homogenea media rarefactione, ac humiditate, vel potius liquefactione, adhuc tamen effectus iſte calori adſcribitur tantum, non alijs, quia huuc effectũ conſiderat præſertim Ariſ. vt producendũ in alieno ſubiecto; licèt ergo poſſit hic effectus ab humiditate produci in proprio ſubiecto, in quo reperitur, quia tamen nequit produci in alieno ſubiecto, niſi à calore, ideò calori tribuitur; ſicut etiã è contra, licèt ſiccitas in ſubiecto vbi reperitur, poſſit eſſe cauſa condenſationis, & cõgregationis, quia tñ hic effectus in alieno ſubiecto nõniſi à frigore cauſatur, ideò frigori adſcribitur, vt cauſæ; quã doctrinã cum receperit Areſius loc. cit. non ei opus erat alias ſpeculationes cõminiſci, cũ illa ſufficientiſſima ſit pro argumenti ſolutione.

24 Secundò, contra definitionẽ frigoris inſtatur, quòd non omnia congreget. Tum quia in hieme vaſa, imò ſaxa diſrũpit, membra diſſoluit, lacrimas ab oculis exprimit, & pituitã à cerebro, quæ per nares effluit, & in ſanguine è venis emiſſo ſeparat terreſtres partes, quas in imũ deijcit, ab aquoſis, & bilioſis, quas in ſummũ tollit, ſal, & lutũ à frigore, & humido diſſoluuntur, & in media aeris regione vt frigoris congregantur inter ſe vapores, & ab exhalationibus ſegregantur. Tum quia contrariarum cauſarum contrarij ſunt effectus, cum ergo actio congregandi adſcribatur calori, non poterit eadem frigori adſcribi, quod eſt calori contrarium.

Reſp. vt dicebamus calorem poſſe per accidens etiam etherogenea congregare, ſic in propoſito dicimus è cõtra poſſe frigus eadem diſgregare, & ità contingit in exemplis allatis, per accidens ſaxa, & vaſa diſrumpit, quatenus per ſe condenſans, & conſtringens nimirum quaſdã partes, iſtæ ab alijs ſcinduntur, dum eas ſecum trahere agglutinatas nequeunt; ob diſſolutionẽ humoris, quo inuicem nectebãtur, membra frigore ſolui dicuntur, quia ſpiritibus, & calore ad interiora refugientibus deſtituta membra rigent, & collabeſcunt; lacrimæ ab oculis exprimuntur, & pituita à cerebro, quia dum partes craſſiores, & ſolidiores per congelationem, & conpenſationem cõprimuntur, tunc partes tenuiores compreſſionem non patientes exeunt, qua etiam ratione ſoli vapores conſtipantur in media aeris regione, & exhalationes compreſſionem refugientes exeunt, quas etiam frigus, quantum eſt ex ſe, condenſare, & conſtipare intendit, ſeparationem illam humorum in ſanguine emiſſo iam diximus fieri à calore innato, nõ a frigore, vel ſi fit à frigore, id eſt per accidẽs, quatenus humores illi actione frigoris adcenſati, magis, vel minus graues ſecũdum cuiuſque naturã redduntur, & diuerſa petunt loca; ſal, & lutum re vera à frigore nõ diſ-

iſſoluuntur, ſed tantum ab humido, vn-
ȩ ſal videmus aqua diſſolui, ſiuè frigida
r, ſiuè calida, dicuntur tamen à frigido
iſſolui ratione humiditatis, quæ ſolet illi
ſſe connexa. Ad aliud dicimus poſſe eun-
em effectum à cõtrarijs cauſis procede-
e, ſi effectus eſt pluribus, & diuerſis mo-
is acquiſibilis, vt in propoſito eſt congre-
atio homogeneorum, quæ haberi poteſt
er calefactionem, & rarefactionem, ac
iam per frigefactionem, & condenſa-
onem; Vel melius negatur eſſe eundem
ffectum ſola homogenea congregare,
uod ſoli calori conuenit, & congregare
omogenea, ac etherogenea ſimul, quod
onuenit frigori.

25 Tertiò, tandem obijcitur cõtra de-
nitiones humidi, & ſicci, multa namque
cca facilè alieno terminantur termino,
fficilè proprio, vt flamma apud nos, &
enit ignis in cõcauo Lunæ: hæc enim dif-
cilè ſeipſis terminantur, ſed configura-
onem recipiunt ex continente ſcilicet à
rnace, & à concauo orbis Lunæ puluis
ioq; & cinis, quæ ſicca ſunt, difficilè pro-
rio terminantur termino, facillimè alie-
o. E contra verò multa humida difficilè
ieno terminantur termino, facilè pro-
rio, cuius rei experimentum aqua ipſa
æbere poteſt, quia facilè effluit, & fun-
tur, & multò difficilius retinetur oleum,
lla velut humidius adhuc, magis pene-
at; aquæ verò gutta in orbem ſuapte na-
ra conglobatur, ſignum euidens habere
rminum propriũ, quod adhuc euidẽtius
t de ipſa in glaciem concreta, ac etiam
effunditur ex vaſe oblongo, & cõcauo,
adhuc in aere eandẽ retinet figuram.
Reſp. ad 1ᵘ ea ratione Teleſius dixit
ẽ humidum eſſe, quod quã erroneum
neminem latet; Buccaferr. & Põponat.
Philopono negant ignem recipere fi-
ã ã à fornace, ſiquidem in ea nõ quie-
t, ſed ſemper egredi nititur, vndè pro-
os ei aſſcribunt terminos, ſcilicet figu-
m pyramidalem. Hoc tamen vltimum
falſum, tum quia elementa certã figu-
in ex ſe non habent ex 2. de Cęlo, tum
ia illud propriam dicitur obtinere figu-
m, quod in ea ſtabilitatem habet, quod
in flamma non cernitur, quæ ſemper tre-
pidat, & variatur; tum tandem quia figu-
ra illa pyramidalis non conuenit ei per ſe,
ſed merè per accidens, quatenus extra
ſuum locum exiſtens ſurſum tendere ni-
titur per lineam breuiorẽ. Zab. cit. inquit
ignem ſuapte natura eſſe ſubſtantiam te-
nuem, & ſubtilem, & quia tenue vergit ad
naturã humidi ex 2. de gen. 10. ideò hoc
attributum ei competere poteſt, quia te-
nuis, non qua ſiccus. At neq; id plenè ſa-
tisfacit, quia ſi hoc attributum, commune
eſt tenui, & humido, malè aſſumitur pro
definitione humidi, cum ipſum excedat,
& tenui conueniat, quod poteſt eſſe ſiccũ,
Dicendum igitur eſt, quod per facilè ter-
minabile alieno termino intelligitur id,
quod ſponte ſua, & quaſi ab intrinſeco al-
terius rei continentis figuram ſuſcipit, ſe-
ſeq; illi accomodat, vndè quod ægrè eam
recipit, & quaſi coactè ab extrinſeco faci-
lè terminabile dici non debet, ſic lana, &
ſtuppa, ſi in aliquo vaſe cõprimantur, ter-
minabuntur vtiq, terminis illius, nõ ſpon-
tè illos terminos ſecutæ, ſed ab extrinſecò
coactæ, ità quoq; terminatur ignis à forna-
ce, aliouè continente, nam huc, illucq, di-
ſcurrit, vt foras erũpat; quod ſi lambit cli-
bani concauum, hoc ideò facit, vt quam
breui circuitu foras euadat, & ſi os clibani
occludatur, ſtatim extinguitur, humidum
verò ſpontè ſe ſe accomodat figuræ cõti-
nentis, & in eo conquieſcit vt conſtat de
aqua in vaſe. Dices, ſaltim ex hoc haberi,
quod neq, proprijs terminis facilè cohi-
betur, atq; ideò ſiccus non erit, vel ſiccũ nõ
erit benè definitum. Neg. conſeq. id enim
contingit in igne, non quia ſiccus non ſit,
ſed quia calor in eo ſiccitati prædomina-
tur, quo fit, vt moderatio ſiccitatis vinca-
tur voracitate caloris omnia depaſcentis,
& in vicinam materiam ſe porrigentis,
quòd ſi ſiccitas igni dominaretur, illum
vtique cohiberet. Quòd verò de cinere, &
puluere afferebatur, nullam prorſus inge-
rit difficultatem, quia non ſunt vnum cor-
pus continuum, ſed quamplurium cor-
puſculorum congeries, quæ taliter diſpo-
nuntur, vt ad ſitum alterius corporis, vel
vaſis accomodẽtur, vndè ſi vnumquodq;

illo-

illorum per ſe ſumatur, vel ſi in vnam molem continuam omnia redigantur, & cõcreſcant, vt fit de luto, tunc propriam haberent figuram, nec terminationẽ ab alio reciperent, inſuper cinis, & arena non dicuntur fluere, ſed potius labi ob materiæ exiguitatem, & diſcretionem.

Ad aliud dicimus neq; exempla pro alia parte allata multum vrgere, quãuis enim aqua, & oleum ſint valdè fluida, adhuc tamen facilè detinentur vaſe, vel alio continente, & eius figurationi ſe ſtatim accomodant; quòd ſi interdũ humida quædam repagula euertunt, ac foras erũpunt, vt euenit de aqua aggeribus concluſa, & de vino in dolio, id vtiq; ab humiditate nõ prouenit, ſed à grauitate, vt in aqua, vel à calore, vt in vino ebulliente, vel alia conſimili cauſa. Quod autem gutta aquæ interdum in orbem conglobetur, id euenit per accidens ob contrarij obſiſtentiam, vt ab eo ſe tueatur; Dum verò eſt in glaciem concreta, retinet terminabilitatẽ, in actu primo, vndè ſi calore ſoluatur, ſtatim exibit in actum ſecundum; Demũ cum aqua effunditur à vaſe oblongo, & adhuc innecte illam retinet figuram adhuc in tali ſtatu terminata dici debet alienis terminis ſcilicet terminis vaſis, illa enim figura conſeruatur in ipſa ex impetu, quem ex illa effuſione accepit, vnde quo magis à vaſe recedit, figura illa euaneſcit.

QVAESTIO III.

An iſtæ qualitates ſint omnium primæ.

26 NOtandum pro quæſiti intelligentia ex Angeſt. l. 2. de formæ proprietatibus 7. propriet. § *ſecunda propoſitio*, & Tat. 2. de gen. q. 1. dũ quæritur hic, an præfatæ qualitates ſint omniũ primæ, ita vt non fiant ex alijs prioribus qualitatibus, ſed omnes aliæ ex ipſis, non intelligi quæſitum abſolutè, & in omni genere, non enim fit cõparatio cum qualitatibus ſpiritualibus, quandòquidem cũ iſtis nullam habeãt affinitatem, vel connexionẽ, ſed cum materialibus, & corporeis, nõ tamen quibuſcunq; quia non cum cæleſtibus, lux enim, & aliæ cæli qualitates reuera ſunt illis priores, nedum dignitate, ſed etiam cauſalitate, quia ab influentijs cæleſtibus præfatæ qualitates primæ maximè pendent, itaq; earum primitatem duntaxat inquirimus in ordine qualitatum materialium, & corruptibilium, in hoc enim ſenſu loquitur Ariſt. de illarũ primitate 2. de gen. 7. & ſeq. præſertim 15. Tatar. 2. de gen. q. 1. §. *ſecundò ſciendum*, & quia vt docet idem ibidem, iſtarum qualitatum quędam ſunt per ſe, ſeù in ſeipſis ſenſibiles, & ideò dicuntur formales, vt ſunt calor, frigus, color, ſapor, odor, &c. quædã ſolum in ſuis effectibus, & ideò dicuntur virtuales, vt eſt virtus in ſuccino, & magnete trahendi paleas, & ferrum, & virtutes, quas habent lapides, & plura medicamenta ad producẽdos varios effectus, quęſtio de primitate harum qualitatum mouetur in ordine ad omnes has qualitates, ſiuè formales, ſiuè virtuales, quia etiã qualitates iſtæ virtuales in inferioribus repertæ comprehenduntur in ordine qualitatũ materialium generabiliũ, & corruptibilium; Itaque ſenſus quæſiti eſt, an iſtæ quatuor qualitates ſint primæ reſpectu omniũ qualitatum ſenſibilium, generabilium, & corruptibilium, ita quod omnes huiuſmodi qualitates tàm virtuales, quàm formales ab ipſis proueniãt, an verò aliquæ ſint independentes, & priores, vndè quæſtio procedit de primitate cauſalitatis, & originis, non perfectionis, in hoc enim ſenſu loquitur Ariſt. loc. cit.

Nonnulli apud Marſilium 2. de gen. q. 5. Tatar cit. §. *Tertiò ſciendum*, & Angeſt. cit. pag. 42. tribuunt elementis qualitates quaſdam virtuales, quibus producũt proprias qualitates, non quidem in externo ſubiecto, quia in ipſum agũt per qualitates formales, ſed in ſeipſis, vt cum elementa reparant ſuas formales qualitates ab agente cõtrario remiſſas, quare in ſingulis elemẽtis duas ponunt qualitates virtuales duabus actualibus correſpondẽtes, & ſic in igne v.g. duplicem geminant caliditatem, ac ſiccitatem, vnam actualem, alteram virtualem, & quia actuales depẽdent à virtualibus in eſſe, non è contrà, ideò conſequẽter tenent præfatas quatuor

qua-

ualitates nequaquã dici primas reſpectu rtualium qualitatum, ſed tantum reſpeu aliarum actualium; quam opinionem bſoletam ſuſcitarunt Roccus 2. de gen. 2.& Auerſa nuper q.41.ſec. 4. vbi addit ræfatas quatuor qualitates ſolere dici priias inter ſenſibiles præſertim per ſeſum ctus, & ità haberi ex Ariſt. 2.de gen.tex. & ſeq. ac proindè non obſtare huic louẽdi modo qualitates illas virtuales elentares, quia non ſunt per ſe ſenſibiles. ndreas verò Cæſalpinus l.4. peripat. qq. 1. vlterius pergit, & negat etiam intra hæram qualitatum formalium, & per ſe nſibilium illas quatuor poſſe propriè, & rigore dici primas, vult enim ſiccitatẽ, humiditatem ex caliditate pendere, & ouenire. Cõmunis tamen opinio ſtatuit as quatuor eſſe primas inter omnes quaates ſublunares ſenſibiles, ſiuè formales, è virtuales, itaut non fiant ex alijs in eom genere, neq; ex ſeſe inuicem, ſed aliæ nes illius generis quoquomodo depẽant ex ipſis, eo fere modo, quo 1. Phyſ. ateria, forma, & priuatio dicebãtur pri1 principia rerum naturaliũ in fieri; ita atar. & *Angeſt.cit.cum cæteris Scotiſtis* uius 2.de gen.trac. de prim.qualit. q. 1. nimb.q.2.art.2. Areſius diſp.1.q.7. ſec. o.de S.Th.q.10.art.1. Bannes q.2. & aPeripatet. paſſim in 2. de gen. & Gale1. Method. cap. 2. teſtatur hanc fuiſſè ns traditam ab Hippocrat.in lib.de hous natura, imò quidam aiunt fuiſſe etiã hagoræ, & Platonis in Tymeo, & alion veterum, quod videtur innuiſſe Ariſt. e gen.6. inquiẽs, *alij ſupponentes vtun-* (ipſis ſcilicet primis qualitatibus) *& dicunt quare, aut talia, aut tot.*

7 Dicimus primò, nequaquã admitti ere in elementis qualitates quaſdã vires, à quibus illæ quatuor nobis notæ imè oriantur eiuſdem appellationis, enominationis. Ita Scotus 2.d.16.D, d.12.q.3.E. Tatar. & Angeſt. ex pro loc.cit. ſequuntur Recẽtiores paſſim, onimb. pro hac citãt Capreol. 2.d. 16. Soncin.9.Met. q. 8. Sot. 2. Phyſ. q. 1. ſil. 2. de gen. q. 5. Henric. quol. 11. ſt. 6. Aegid. quol. 2. q. 16. & Auicen. p. ſuffic.c.5. Deducitur manifeſtè ex Ariſt. qui cap.2.& 3.lib.2. de gen. qualitates elementares actuales, & formales vocat abſolutè primas in elementis, nec per ſomnium quidem alias virtuales ſignificauit, à quibus iſtæ vulgatæ oriantur. Ratio fundamentalis adducitur à Doctore loc. cit. quia pluralitas ſine euidẽti neceſſitate ponenda non eſt, at nulla apparet neceſſitas harum qualitatum virtualium in elementis præter actuales, quia vel ponuntur ex hoc, quòd ſubſtantia nequit immediatè àgere, ſed medio inſtrumento, vel quia cũ qualitates formales ſint variabiles, dandæ ſunt aliquæ inuariabiles in elemẽtis, quarum actione aliæ reparentur, cum à contrario valdè fuerint eneruatæ; primum effugium vanum eſt, tum quia quando illud concederetur de actione tranſeunti in externum ſubiectum, non eſt opus illud etiã admittere in immanenti; tum quia adhuc quærẽdum manet de iſtis qualitatibus virtualibus à quo producantur, vel à ſubſtantia immediatè, vel mediante alio accidẽte, ſi primum iam admittitur actio immediata in ſubſtãtia, vndè idem præſtabit dicere de qualitatibus formalibus, quod immediatè proueniant à forma ſubſtantiali abſq; alio medio, ſi ſecundum iam daretur proceſſus in infinitum; tum quia ſubſtantiam non eſſe immediatè actiuam eſt falſum principium iam ſolidè cõtra Thomiſtas diſcuſſum diſp.7.Phyſ.q.6.ar.3. Alterum quoque effugium facilè præcluditur (ait Doctor) quia cum forma ſubſtantialis inuariabilior ſit, quàm iſta virtus, ſatis erit, vt variabilitas qualitatum formalium in inuariabilitatem formæ ſubſtantialis reducatur.

Deindè probatur ex Angeſt. & Tatar. quia nullus apparet effectus vndè deprehendatur elementis tales ineſſe virtuales qualitates, niſi reductio eorũ ad ſuas qualitates actuales, vt Aduerſarij fatentur, ſed hoc minimè vrget, tum quia omnes tales reductiones ſaluari poſſunt in elementis per immediatam actionem formarũ ſubſtantialium, vt latè oſtẽdimus diſp.7.Phyſ. cit. tum quia vinum calefactum ad priſtinam frigiditatem ſe reducit, & tamẽ in eo

non ponitur qualitas virtualis frigefactiua, nam ſi vinum haberet talem frigiditatem virtualem non plus deberet ventriculum calefacere, quàm frigefacere, imò tunc in vino eſſent qualitates virtuales oppoſitæ, ſcilicet caliditas virtualis, quã in ipſo omnes admittunt, & frigiditas virtualis. Tandem tales virtuales qualitates elementorum eſſent ipſæ quoq; remiſſibiles, & per conſequens redderentur elementa tãdem impotentia ſe reducere ad priſtinũ ſtatum connaturalem, & aſſumptum inconſultò negatur ab Aduerſarijs, tũ quia videmus in mixtis qualitates virtuales eſſe remiſſibiles, vt experientia docet in pipere antiquato, & alijs mixtis alteratis, tũ quia videntur illæ virtuales qualitates reſpectu actualium ſe habere inſtar habituum reſpectu actuum, at habitus ſunt remiſſibiles per contrarios actus, ergo, &c. Alias quoq; rationes ad hoc adducit Io. de S. Th. loc. cit. quæ tamen minus idoneæ ſunt, non enim minus auertunt tales qualitates virtuales in mixtis (in quibus tamen ipſe quoq; eas admittit) quàm in elementis, & ſunt facillimæ ſolutionis, vt eas conſideranti conſtabit; quas proindè omittimus.

28 Aduerſus hanc concluſionem arguũt, quia aſſignari nequit à quo aqua calefacta ad priſtinam reducatur frigiditatem, niſi frigiditas virtualis, nõ ab humiditate aquæ, cum non contrarietur calori, non etiam à forma ſubſtantiali aquæ, cum nulla forma ſubſtantialis agat ſine inſtrumento. Tum 2. quia alioqui illa caliditas aquæ conti nperetur, & à nullo corrũperetur, non à forma ſubſtantiali aquæ, quia hæc illi non contrariatur, cum ſubſtantiæ nihil ſit contrarium, ergo a nullo corrũpitur, niſi ponatur virtualis frigiditas. Tũ 3. quia ens naturale maneret cũ maioribus qualitatibus diſconuenientibus, quã conuenientibus, quod prorſus repugnare videtur, patet hoc aſſumptũ in aqua effeructueſcente, quæ habet maiorem caliditatem actualem, quàm frigiditatem, hoc autem inconueniens euitatur, ſi ponatur virtualis frigiditas. Tum 4. quia vt vrget Auerſa, accidentia variabilia, licèt interna, videntur produci mediãtibus alijs fixis, & inuariabilibus; atq. de his qualitatibus id ſpecialiter colligitur ex myſterio Euchariſtiæ, vbi remota naturali ſubſtantia, adhuc apparet eadem virtus reparandi connaturalem frigiditatem, quando calor indebitus ab aliquo externo agente fuerit inductus. Tum tandem, quia conſtat ingenitas eſſe à natura quibuſdam mixtis virtuales qualitates, vt piperi vim ad calefaciẽdum ventriculum, cur ergo ſimiles non etiam elementis pariter concedentur?

Ad 1. & 2. conſtat ex dictis diſp. 7. Phyſ. cit. q. 6. art. 3. reductionem illã fieri à forma ſubſtantiali, quæ ad actionem ſaltim immanentem nullo indiget inſtrumento; & illa caliditas corrũpitur formaliter quidem à frigiditate, quę de nouo producitur à forma ſubſtantiali ipſius aquæ, effectiuè verò ab ipſamet forma ſubſtantiali, quæ frigus illud in ſe excitat, & eſt communis ſolutio Scotiſtarum. Ad 3. dicatur cũ Angeſt. inconueniens non eſſe, aquã ſtare cũ maiore caliditate, quã frigiditate, dũmodò humiditas eius ſit intenſa, nẽpè ſupra mediũ eleuata; concedi etiã poteſt aquã ſtare poſſe cũ qualitatibus, quæ magis nituntur ad eius corruptionẽ, quã conſeruationem, imò ſic eſt in omni corruptione aquæ priuſquã ipſa corrũpatur, & hac rõe tunc dicitur eſſe in ſtatu violẽto, & ad corruptionẽ tẽdere. Ad 4. patet ex rõne Doctoris allata pro cõcluſione illud fundamentũ eſſe penitus ruinoſum, & potius oppoſitũ concludere; & reductio ſpecierum vini ad priſtinam frigiditatem in Euchariſtia fit immediatè à Deo, qui in eo myſterio ſupplet quaſcunique ſubſtantiæ vices ad occultãdum miraculũ, nec eſt neceſſe quicquid circa myſterium illud cõtingit, conſecratione peracta, naturæ viribus contingere, multa namq; fiunt à Deo ex vi antecedentis miraculi, & hoc ipſum Auerſa fateri tenetur, niſi velit in vino cum virtuali caliditate admittere quoq; virtualem frigiditatem, quod ſuprà vt abſurdum intulimus.

29 Ad vltimum negant aliqui etiam in mixtis virtuales qualitates, & conãtur omnia ſaluare per formales, & actuales, vndè inquiunt, piper, & vinum non calefacere ventriculum inſita ad calefaciendum vir-

tute,

te ; ſed aduentitia caliditate ab ipſo
ntriculo accepta, cuius rei argumento
,quia conſtat piper ſtomachũ non cale-
cere,niſi prius à ſtomacho calefiat;Quod
is obijcias, multò maiorem calorẽ pro-
ci à pipere excitato à ſtomacho, quã ſit
ſe calor excitans,occurrunt hoc ideò eſ-
, quia huius mixti cõplexio adeò prõpta
ad calorem concipiendum, vt à minus
lido vehemẽtiùs calefiat. Hæc tamen ſo-
tio prorſus vana eſt, quia nullũ paſſum
antumuis promptum,ac diſpoſitum ad
cipiendum alicuius agentis impreſſionẽ
teſt ab illo intenſiorem recipere quali-
em,quàm agẽs ipſum in ſe actu,vel vir-
e contineat;tum quia alioqui poſſet au-
ri calor in infinitum, ſtomachum enim
pere calefactum,& è contra piper à ſto-
acho poſſent ita ſe mutuo in calefactio-
coadiuuare, vt in infinitũ procedatur;
circò Zabarel.l.2.de gen. mixti c.9. ali-
reſpondet,& concedit,piper,vinum, &
ilia mixta eſſe formaliter calida,ait au-
quod calor formalis vini eſt propter fri-
s ambiens valdè remiſſus,& ad interio-
s partes redactus, ſed poſtea per calorẽ
omachi quaſi excitatur, & in virtute for-
e ſubſtantialis recuperat totum natura-
n calorem,ſicut cum aqua reducit ſe ad
iſtinam frigiditatem,& deinde cauſat il-
n calorem in corpore. At cõtra hoc eſt
periẽtia ipſa, nã calor hic in vino quoq.
nſibilis foret,cũ formalis ponatur à Zab.
actualis,& tamẽ in nulla eius parte ſen-
ur,quantumuis intima;tum quia ſi in eo
quis extat calor,planè hic minor eſt ca-
re ventriculi,quo igitur pacto poteſt illũ
tundẽ augere? tum tandem,quia vene-
frigida etiamſi calida ſtomacho appli-
atur, & à calore ſtomachi calefiant, ad-
tamen frigiditatem cauſant in corpo-
ob cuius augmẽtum animal interit,er-
ſaltim in alijs mixtis negari nequeunt
uſmodi qualitates virtuales æquiuocè
oductiuæ actualium; & ſi piper,& vinũ
unt prius à ſtomacho calefieri,vt illud
enſius calefaciant, id vtique non deſi-
atur ad excitandum calorem aliquem
ualem, qui in vino deliteſcat, vt aie-
Zabar. ſed ad excitandum virtualem;

neque talis excitatio in omnibus mixtis neceſſaria eſt pro operatione qualitatum virtualium,vt conſtat in allegato exemplo de venenis, ſed tantum in quibuſdã ex peculiari eorum complexione, & conſtitutione. Aiunt alij piper ſtomachum nõ calefacere,ſed ſpiritus animales ad illud trahere à quibus calefit. At id quoq. vanum eſt, quia etiam in ore, imò, & in olla calorem producit, & iuuat ad decoctionẽ carnium; tum quia hæc ipſa virtus attractiua ſpirituum eſſet qualitas quædam virtualis,ſicut ponitur in ſuccino,& magnete.

3° Sunt igitur admittendæ qualitates virtuales in mixtis, tum ob rationes allatas,tum quia eſt communis inter Medicos opinio, quã ſæpius videtur ſupponere Doctor 1.d.37.q.1.vn.& 2.d.14.q. 3. ad arg. princip.& clarius 4.d.3. q. 3. præcipuè ad 2.tum tandem quia dantur res aliquæ,quę virtutem habent attractiuam aliorũ corporum ad ſe, hæc autem attractio non fit ab aliqua ſenſibili qualitate, vt patet, alioqui in omni corpore, in quo talis inueniretur qualitas,eoſdes operaretur effectus, quod non videmus. Sed adduc inſtat Areſius cit.ſec.3.ſuperuacaneas eſſe huiuſmodi virtuales qualitates, quia quicquid ab ipſis petimus, haberi poteſt per ipſas formas ſubſtãtiales, nã ſicut dicimus ab aquæ ſubſtantia produci immediatè frigus, ſic pariter dicere poterimus à piperis ſubſtãtiali forma prodire immediatè calorem. Addit, quod hæc virtualis qualitas oportet, vt habeat aliquam formalẽ entitatem, quia per eſſe virtuale non conſtituitur aliquid actu in ſuo genere,at quænã erit hæc formalis entitas? certè fingi non poteſt, quid futura ſit (inquit) nam deberet eſſe nobilior calore,& poſſet producere aliam qualitatem ſibi formaliter ſimilem, cuius tamen nullum veſtigium videmus. Cæterum effectus huiuſmodi non poſſe ſubſtãtiali formæ tribui immediatè palã eſt, tũ quia producuntur actione tranſeũte (non enim piper ſeipſum calefacit, ſed ſtomachum) ad aquam ſecundum cõmuniorem forma ſubſtantialis non cõcurrit, niſi medio inſtrumento;tũ quia tales virtutes ſunt remiſſibiles,vt cõſtat in pipere antiquato,

vino euaporato, &c. at forma ſubſtantialis nō remittitur; tum quia videmus magnetem ferrū nō attrahere, ſi allio ſit affricta, quia nimirum allij qualitas velut attractiuæ qualitati magnetis cōtraria eius actionem impedit, at ſi talis actio à forma ſubſtantiali immediatè prodiret, non vtiq. impediretur, quia formæ ſubſtātiali nihil eſt contrarium. Nec Areſij inſtantiæ vrgent, nō prima, quia frigus ab aqua producitur actione immanenti, dum ad priſtinā redit fragilitatē, at calor a pipere, & vino producitur actione tranſeunti in ſtomacho, nō in ſeipſis, & ſatis patet ex modò dictis, quare tales effectus nequeant immediatè attribui formæ ſubſtantiali; nec etiam valet altera inſtātia, quia tales qualitates nō ideò dicuntur virtuales, quia non habeant eſſe formale, & actuale extrà cauſas, ſed quia in ſeipſis non ſentiuntur ad differentiam aliarum qualitatum, quę quia in ſeipſis etiam ſentiuntur, & non tantum in ſuis effectibus, ideò dicuntur actuales, & formales, vt ſuprà explicuimus; nec quia tale ſuum eſſe formale, & actuale habet idcircò opus eſt, vt aliam ſibi formaliter cōſimilem qualitatē producat, quia eſt agens æquiuocum, nō vniuocū, ſicut de grauitate videmus, quod nō aliā grauitatem producit, ſed motum, ac impetum impreſſum.

31 Inſtabis adhuc contra has virtuales mixtorum qualitates, nam cauſa ex ſe productiua alicuius qualitatis ſiuè vniuocè, ſiuè ęquiuocè, ſi applicetur paſſio illius qualitatis capaci, vtiq. illam ei appinget, cum ergo omnia mixta capacia ſint primarum qualitatum, vinum, piper, & ſimilia eaſdē in omnibus producerent qualitates, ſi eis applicentur, quod tamen nō videmus, ergo ſi poſteà cū ſunt in ſtomacho iſtas qualitates cauſant, dicendum erit non prouenire ab ipſis, ſed à calore ſtomachi principaliter, tanquam excitante, & adiuuāte calorem formalem illorum. Reſp. vt qualitas illa producatur in aliquo paſſo, non ſufficit, vt ſit illius capax, ſed etiam vt ſit proportionatum tali agēti, vt ab ipſo eam recipiat, non enim quodlibet poteſt agere in quodlibet, ſed præcipuè in iſtis virtualibus qualitatibus vnum agens habet virtutem cauſandi aliquem effectū in vno paſſo, quem nequit in alio cauſare, etiāſi eundem ſpecie effectum recipere poſſit; ſic videmus aliqua animalia ex aliquo veneno frigido interire, non alia, etiāſi eiuſdem frigoris ſint capacia; palea eſt capax attractionis, ſed à ſuccino ei imprimitur, non à magnete; aliqua etiam agētia ſunt, quæ licet ſint cauſatiua alicuius effectus, illū tamen producere nequeunt, niſi cum alio corpore coniungantur, vel tali modo diſponantur; & hinc eſt, quod non in omnibus poteſt piper, aut vinum calorem efficere propter improportionem agentis ad paſſum; concedimus tamen calorem ſtomachi iuuare aliquo modo, ac veluti excitare virtualem calorē piperis & vini, eſtò talis excitatio nō in omnibus mixtis ſemper ſit neceſſaria, vt ſuprà diximus.

Itaq; ad ſolutionem vltimi principalis poſiti ſub n. 28. concedendum eſt aſſumptum admittēdo nimirum qualitates virtuales in mixtis, vt omnes etiam Recētiores admittunt Conimb. Ruuius, Io. de S. Th. Bānez, & alij; ſed neganda eſt conſequentia, & ratio diſparitatis iam aſſignata eſt nuper ſoluēdo inſtātias Areſij, vbi ſatis declaratū eſt, cur qualitates iſtæ neceſſariæ ſint in mixtis, non autem in elementis.

32 Dicimus 2. inter qualitates corporū ſublunarium ſenſibiles ſcilicet, & caducas illæ quatuor ſunt omniū primæ. Ità Ariſ. à tex. 9. vſq. ad 15. vbi ex profeſsò probat has qualitates eſſe primas qualitates huiuſmodi corporum, vndè tex. 15. concludit manifeſtum eſſe, quod omnes aliæ differentiæ reducuntur ad primas quatuor; Solet autem ab omnibus hac ratione probari, quia primæ qualitates in hac ſerie dicuntur, quæ non fiunt ex alijs, nec ex alterutris, ſed ex ipſis ceteræ oriuntur, qua ratione materia, forma, & priuatio dicebantur prima principia rerum naturaliū, ſed illæ quatuor ſunt huiuſmodi in coordinatione qualitatū, de quibus eſt in præſenti ſermo, ergo, &c. quæ quidem ratio ſi in toto rigore ſumatur, vt cum tribus rerū naturalium principijs ſeruent in primitate quatuor illæ qualitates omnimodam proportionem, vt quamplures velle vidētur,

non

non eſt admittenda, nam in iſto rigore nõ eis competit prima conditio, lux enim in multorum ſententia calorem producere poteſt, producitur etiam ſecũdum alios à raritate, cũ ſcilicet attritione attenuantur corpora, & calefiunt, & ne fiat cõtẽtio de iſtis qualitatibus, quia non ſunt propriæ corporum elemẽtarium, & corruptibiliũ (inter quas tantum fit iſta comparatio in primitate, vt ſuprà diximus) ſed cõmunes etiam cæleſtibus corporibus, ſaltim negari non poteſt, quod à virtualibus qualitatibus mixtorum produci non poſſint, piper enim producit calorem; quædam venena frigus, &c. Nec etiam eis in eodem rigore quadrat ſecunda conditio, nam in ant periſtaſi calor producit frigus, vt euenit de aquis putealibus in æſtate, & è cõtra frigus calorẽ, vt contingit de calore ſtomachi in hyeme, poteſt etiam calor producere ſiccitatem, vel humiditatẽ, vt patet de liquefactione ceræ, & induratione luti, vndè ait Ariſt. 4. Met. ab initio calorem, & frigus humectare, exſiccare, indurare, & emollire; nec dicas hoc eſſe per accidẽs, quia nec etiam hoc modo principia rerum naturalium fiũt ex ſe inuicem, in eodem genere principiandi, quod ſufficit, nè curratomnimoda proportio inter prima principia rerum naturalium, & primas qualitates in hac ſecunda conditione. Nec deniq; tertia conditio conuenit eis in eo rigore, vt omnes prorſus aliæ qualitates per ſe; & primò ex omnibus illis ſimul ſumptis, vel ſaltim ex aliqua illarum, ſunt enim plurimæ aliæ qualitates, quę immediatè ex ſubſtantiali forma proueniunt, ſi enim formæ elementorum, quæ ſunt imperfectiſſimæ, habent ſuas proprias qualitates ab ipſis emanantes, hoc certè formis mixtorũ longè perfectioribus denegandum non erit; tum quia ſi omnes prorſus ſecundæ qualitates ex ſola primarum commixtione contingerent, facilè poſſent ad libitum produci quilibet ſapor, color, & odor, diuerſimodè nempè primas qualitates contẽperando, permixtis enim illis in tali gradu, in certa contemperatione, ſtatim conſequeret hic, vel ille ſapor, & odor, prout quisq; vellet, quod tamen non videmus.

De Generatione.

Conditiones ergo illæ primorum principiorum, quòd non fiant ex alijs, &c. non ſimpliciter, & abſolutè ad primas qualitates transferri debent, ſed ſeruata proportione, & per quandam analogiã; Itaq; illæ quatuor qualitates dicuntur primæ ex prima conditione reſpectu aliarum, quia vniuerſaliter, & à toto genere alias præcedũt, etiamſi in particulari quandoq; contingat aliquam primarum qualitatũ ab alijs produci; dicuntur primæ ex ſecunda cõditione, non quia per accidens interdũ vna ex alia nõ fiat, ſed quia non habẽt adinuicem eam neceſſariam dependentiam, qualem ab ipſis habẽt qualitates ſecũdæ, quæ ſemper ſupponunt primas, nulla namq; iſtarũ alteram neceſſariò ſupponit, nã & ſiccitas poteſt eſſe ſine calore, vel frigore, & quælibet alia poteſt eſſe ſine vnaquaq; earum, vndè quò ad hoc ſunt omnes, & ſingulæ æquè primæ, vt Ariſ. docet 2. de gen. 14. & Doctor 1. d. 17. q. 3. §. Quapropter falſum eſt, quod aiebat Cæſalpin. cit. humiditatẽ, & ſiccitatem ex frigore, & calore per ſe prouenire, quia humiditas coniungitur in aqua cum frigiditate, in igne ſiccitas cum ſummo calore, & è cõtra ſiccitas cum frigore in terra, humiditas cum calore in aere, præſertim in Ariſt. ſent. ergo per ſe qualitates illæ ex frigore, vel calore, aut amborum commixtione non proueniũt, ſed ſunt æquè primæ, ac illæ.

33 Demum tertia conditio ità eis aptari debet, vt omnes aliæ qualitates in generabilibus, & caducis corporibus ab eis quoquomodo dependeant proximè ſcilicet, vel remotè, ac diſpoſitiuè, vt inductione probari poteſt, nam qualitates ſenſibiles vel pertinent ad ſenſum tactus, vt ſunt graue, leue, durum, molle, lubricũ, aridũ, aſperum, lene, craſſum, & tenue, calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, palam autem eſt, quod omnes illæ ab iſtis quatuor vltimis proueniũt, vel ex permixtione iſtarum quatenus vna prædominans eſt, v. g. molle, lubricum, leue, & tenue ex humido prædominante; durum verò, aridum, aſperum, & craſſum ex ſicco prædominante; graue ex frigido prædominãte, leue ex calido, ità docet Ariſt. 2. de gen. 8. raritas, & den-

denſitas non ponuntur, quia reuera qualitates non ſunt, vt inferius videbitur. Vel pertinent ad ſenſum guſtus, vt ſapores, & hæ quoq. oriuntur ex ipſis primis ex Ariſt. de ſenſu, & ſenſib. c. 4. quo in loco dulcedinem refert ad calorem prædominantem, acritatē verò ad frigus. Vel pertinent ad olfactum, vt odores, & iſtæ quoq; ex ipſis oriuntur ex prædominio calidi, & humidi ſecundum Ariſt. ibid. c. 5. & 2. de An. 9. Vel pertinēt ad auditū, vt ſonus, & iſtæ, licèt immediatè ex primis ortum nō habeant, tamen quia dependent ex alijs qualitatibus ab iſtis quatuor cauſatis præcipuè ex duritie, ideò mediatè ſaltim ab ipſis dependent, vt habet Ariſt. ſec. 11. problem. Vel tandem ad viſum attinēt, vt colores, & lux, & quidē colores ab ipſis proueniunt, vt notauit Scot. 4. d. 49. q. 15. A. vndè Ariſt. ſec. vlt. probl. albedinem ad frigus, nigredinem verò ad calorem reduxit, lux verò, licèt in ſua communitate ab ipſis non pēdeat, vt potè quia etiam in cæleſtibus corporibus reperitur, attamen vt in ſublunaribus exiſtit, vtiq; ſaltim remote ab ipſis trahunt originē, quatenus requiruntur in certa temperie ad formam ſubſtantialē, à qua proximè emanant, vt notauit Tat. cit. §. *ſecundo ſciendum*, lumē verò, quia non eſt quædam qualitas ab intrinſeco competens luminoſo medio, ſed ab extrinſeco ſcilicet à lucido, hinc ſi lucidū erit ſublunare, etiā lumen ab ipſo cauſatum ab iſtis qualitatibus pendebit, nam effectus dependet ſaltim mediatè ab eo, à quo ſua cauſa dependet, lumen autem eſt ſpecies ſenſibilis lucis, vt docet Doctor 2. d. 13. quòd etiam dicendum erit de qualibet alia ſenſibili ſpecie alterius qualitatis; Qualitates item virtuales mixtorum, licèt proximè à forma dimanent, attamen quia forma ſubſtantialis iſtas prærequirit qualitates, ideò ad illas aliquam dependentiam habebunt; & totus hic diſcurſus ex eo confirmari valebit, quod ex notabili variatione iſtarum qualitatum aliæ omnes qualitates variantur.

34 Hæc tamen dependentia cæterarū qualitatum à primis non adeò eſſentialis eſt in omnibus, vt non etiam dependeant ab alijs rebus, nec poſſint etiā produci ſine ipſis, nam quamplures iſtarū à Cælo produci poſſunt, & multa ſunt in quibus primæ qualitates eodem modo attempetatæ manent, & tamen contrarias habent qualitates ſecundas, multa enim ſunt frigida, quæ non ſunt alba, & multa calida, quæ non ſunt nigra, quod argumento eſt non ſemper ex ſola commixtione, & attemperatione primarum qualitatū ſecūdas oriri, alioquin leui artificio poſſemus quemlibet producere colorem, & ſaporem, vt ſupra arguebamus, ſed ipſam quoq; ſubſtantialem formam, diuerſaſq. eius virtutes ad illarum productionem concurrere; hoc tamen ſemper verum eſt, quòd in ſublunaribus concurrūt illæ quatuor qualitates, vel aliqua illarum ad productionem cæterarū vel proximè, vel remotè, & diſpoſitiuè, vt diximus, quia qualitates ſecundæ vel oriūtur immediatè ex primis, vel ex forma ſubſtantiali mixti, quæ cum medijs primis qualitatibus producta fuerit, conſequēter qualitates ab ipſa reſultātes, à primis quoque mediatè dependent, ac etiam diſpoſitiuè, quia qualitates primæ ſunt veluti diſpoſitiones ad qualitates ſecundas recipiēdas; & ex hac doctrina ſoluuntur quæcūque obijci poſſunt contra primitatem illarum qualitatum; Cum verò audis ſecūdas qualitates à primis oriri, id non ita intelligendum eſt, quaſi efficiēter à primis producantur, ſed ſicut ex pugna elemētorum cauſæ principaliores mixta producūt quaſi ex materia, ſic proportionaliter ipſa mixta primis qualitatibus diuerſimodè affecta ſecundas producunt, ex quibus autē cōbinationibus primarū ſingulæ qualitates ſecūdæ oriātur, fusè diſcurrit Zanard. in vniuerſo elementari q. 6. ſed eleganter valdè Angeſt. l. 2. de form. propriet. p. 210.

QVAESTIO IV.

An omnibus iſtis qualitatibus conueniat actiuitas, & reſiſtentia, & quomodo.

35 Pro intelligentia quæſiti expendendum eſt, quid ſint actiuitas, & reſiſtentia, & quomodo differant, & quidem

quid

quid ſit actiuitas conſtat ſatis ex dictis diſ. 7. Phyſ. q. 3. art. 3. eſt enim ipſa virtus. gẽtus, qua efficienter aliquem producit effectum; difficilius eſt explicare, quid ſit reſiſtentia, de qua fusè agunt Suarez diſp. 43. Met. ſec. 1. Ruuius 1. de ge. trac. de act. & react. q. 1. Areſ. 1. de gen. q. 47. & Auerſa q. 39. ſect. 9. breuiter tamẽ dicimus, quòd reſiſtentia eſt, qua impeditur, vel retardatur actio contrarij, nè fiat vel totaliter, vel non tã citò, aut tãta intenſione, aut perfectione, & eſt duplex, vna actiua, altera formalis, quæ ab alijs dicitur paſſiua, prima (licèt non tam propriè dicatur reſiſtẽtia) eſt ipſamet actio agentis, ſicut potẽtia reſiſtitiua actiua eſt ipſamet actiua potentia agentis, inquantum impedit contrariũ debilitando actiuam virtutẽ ipſius, nè in idẽ agens reagat, vel non tanta velocitate, & intenſione, vt ignis calore tanquã potentia, & calefactione, tanquam actione non ſolum calefacit aquam, verumetiam debilitat virtutem aquæ, nè in ipſum ignem reagat, aut non tàm citò, & intensè, vndè ſolum actiuis qualitatibus, conuenit, & colligitur ex Doctore vbicunq; reactionem concedit, vt in 4. d. 44. q. 1. D.

36 Reſiſtentia verò formalis (quæ propriè eſt reſiſtentia) vt deducitur ex Scoto d. 2. q. 9. Z. & 4. d. 1. q. 5. F. & d. 49. q. 16. §. *ius intellectus*, nõ eſt quædam actio, cũ iam rebus non actiuis cõueniat, vt cum ...pis duritie reſiſtit, nè diuidatur, & grauite, nè moueatur; tũ quia aliud eſt reagere, & aliud reſiſtere, etenim hoc fieri poteſt ſine illo, & eſt quædam pura defenſio contrario, Nec eſt propriè paſſio, imò potius eſt negatio paſſionis, impaſſibilitas enim inquit Doctor d. 49. cit. non eſt, niſi negatio poſſe pati, & reſiſtẽtia, & illud dicitur reſiſtere agenti, quod non patitur ab eo; ſed actualis reſiſtentia formalis dupliciter explicari poteſt, vel per negationem, vel per affirmationem, primo modo explicatur à Doctore in §. cit. quòd ſit negatio actionis ab agente, & paſſionis in ſubiecto vel totalis, vel non tàm intenſæ, vel velocis, vndè connotat applicationem ...tis obſidentis, & oppugnãtis; ſecũdo modo explicatur à Doctore 4. d. 1. q. 5. cit. dum ait eſſe quandam manẽtiã, ſeù perſiſtentiam in proprio ſtatu; tunc igitur res actu reſiſtit, quando quærit durare, & perſiſtere ad præſentiam contrarij oppugnãtis in eodem ſtatu, quę duratio propriè dicit rei exiſtentiam; ſic frigus aquæ reſiſtit igni, nè ſubito calorem inducat in eam, & hoc ſua præſentia, & inexiſtentia in aqua; aer nullo modo reſiſtit luminoſo, quia ſtatim luminoſum inducit formã in aere; lapis ſua grauitate reſiſtit motori, nè ab illo loco amoueatur, vel non tanta facilitate, ſed adhibito maiori conatu. Cũ igitur hęc formalis reſiſtentia non ſit aliud, quã duratio rei in ſuo ſtatu, nè ab agente oppugnante deturbetur, juxtà illud poetæ *Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecundis*, cuilibet formæ, ſiuè actiuæ, ſiuè nõ actiuæ cõueniet. Potẽtia autem reſiſtitiua formalis erit ipſamet entitas rei perſiſtẽtis, nam Ariſt. c. de qualitate in prædic. ait durũ ſignificare potentiam, quia obſtat, quo minus facilè ſecari poſſit, non videtur autem neceſſaria aliqua alia diſtincta potẽtia ad reſiſtendum, præſcindendo enim à quacunq; virtute, adhuc frigus exiſtendo in aqua impediret actionem caloris, quia ex ſe propriam appetit conſeruationem, & exiſtentiam; quòd ſi placet hanc ponere potentiam diſtinctam, vt Ariſt. ibi velle videtur, & nos cum eo diſp. 7. log. quæſt. 3. art. 2. non repugnamus, & fortè hoc erit magis conſequens ad ea, quæ mox dicturi ſumus; hoc notato.

37 Dicimus primò ſingulas qualitates iſtas habere potentiam actiuã vniuocam ad agendum in contrariam, cum tali ordine, vt magis actiuus ſit calor omnibus alijs, deindè frigus, poſteà humiditas, vltimo loco ſiccitas. Concluſio quoad vtrãq; partem communis eſt apud omnes Marſ. 2. de gen. q. 19. Saxon. ibid. q. 6. Venet. c. 15. ſummæ. Tolet. ibid. q. 3. Conimb. q. 3. & 15. art. 3. Tienen. tit. de react. Angeſt. p. 45. Ruu. 1. de gen. trac. de act. & react. q. 2. Auerſam q. 41. ſec. 6. Areſ. 2. de gen. diſ. 2. q. 9. Mercen. volum. 1. dilucid. pag. 118. Zab. l. . de qualit. element. c. 5. Contar. to. 2. diſp. perip. de primis qualit. & alios Perip. Et quidem quãtum ſpectat ad actiui-

tatem, iam abundè probata eſt q. 1. huius diſp. addimus autem vnamquamq; actiuã per ſe eſſe in ſuam contrariã, quia in aliã non contrariam nõ agit per ſe, & directè, pugna namq; inter contraria verſatur, ſed indirectè tantum, & per accidens, vt diximus n. 17. Quo autem ad ordinem actiuitatis inter eas aſſignatũ probatur, quia illud agens eſt actiuius, quod in maiori diſtantiam ſuam protrahit actionẽ, & citiùs, ſed in maiori diſtantia, ac vehemẽtius agit calor, quàm frigus, & humidum, quã ſiccum, cuius rei ſignum eſt, quia minus detineri poteſt manus in corpore calido, quã frigido, & rurſus minus in frigido, quã in humido, quia etſi manus poſſet diutiùs detineri in corpore humidiſſimo, nõ tamen frigidiſſimo; citiùs etiam humidum humectat, quàm ſiccum, vnde in locis humidis habitantes facilius, & citius humiditatem contrahunt, quàm degentes in locis ſiccis ſiccitatem, ergo, &c.

38 Sed contra primam partem cõcluſionis præter iam obiecta q. 1. huius diſp. adhuc ſolet obijci trita Ariſ. auctoritas, qui 2. de gen. 8. & 4. Met. c. 1. ſolum calorẽ, & frigus vocat qualitates actiuas, humiditatem verò, & ſiccitatem paſſiuas. Reſp. ex Angeſt. cit. caliditatem, & frigiditatẽ dici actiuas, cæteras paſſiuas, non quia ſingulæ non ſint actiuæ, & ſimilium productiuæ ſuo modo, ſed triplici ratione, primò quidem, quia illæ fortius, velocius, & ſenſibilius agunt, iſtæ autem minus, & ideò illæ per excellentiã vocantur actiuæ, iſtæ verò paſſiuæ, quia parum actiuæ, quam gloſam adhibent Marſil. Saxon. Areſ. cit. & Tat. Secundò, quia iſtæ plus reſiſtunt, quàm illæ, quæ eſt conditio paſſi; Tertiò tandem quia ſubiecta harum duarum, inquantum talia dicuntur paſſiua magis, vel minus, prout humidum dicitur benè terminabile termino alieno, & malè termino proprio, ſiccum autem è cõtra dicitur benè terminabile termino proprio, malè autem alieno, terminari autem eſt pati, ſicut è diuerſo congregare, & diſgregare, quod cõuenit calori, & frigori, eſt quoddam agere, & in hunc modum luculenter ſe explicat Ariſt. 4. Metheor. c. 1. & hanc expoſitionem recipiunt Tol. Merſen. & Auerſa cit. quã tradiderunt Philopon. Niphus, D.Tho. & alij, quæ certè conformior eſt ad contextum litteræ, vt diſp. 7. q. 2. dicemus.

Deindè contra alterã concluſionis partem de ordine actiuitatis inter eas conſtituto ſeſe offert difficultas, quòd ſiccitas, & humiditas ſint actiuiores alijs duabus, nam videmus ſtatim ac pannus, vel lignũ in aqua immergitur, ſubito fit humidus, quod non contingit in calore, etiãſi in fornacem lignum mittatur. Rurſus denſitas materiæ magis iuuat ad agendum, at ſiccitas plerũque reperitur in materia denſa, qua ratione frigidũ quoq; erit actiuius calore. Reſp. ad 1. quod corpus illud aquæ immerſũ, vt notat Ariſ. de gen. 14. & Doctor 4. d. 49. q. 16. ſupra F. ab initio madefactionis non dicitur verè humidum, ita vt verè humiditas aquæ produxerit actione vniuoca aliam humiditatem in ligno, vel panno, ſed dicitur vdum, vel irrigatũ, quia potius fit quædam adhæſio partium aquæ circa lignum, & pannum, vndè ſi aqua ſolum in ſuperficie eſt recepta, dicitur vdũ, ſi adhuc profunditatem permeauit, dicitur irrigatum, verum tamen eſt progreſſu temporis fieri tandẽ corpus illud verè humidũ per veram productionẽ humiditatis in eo. Ad 2. occurritur ex dicẽdis diſp. ſeq. denſitatẽ non magis iuuare ad producendũ intenſiorem effectũ, ſed ad citius, & diſtantius agendũ, vndè ſolũ iuuat actionẽ, non autẽ reddit materiã intenſiuè actiuiorẽ, ſed ipſam relinquit in eodẽ gradu actiuitatis innatæ, & ideò negatur conſeq.

39 Dicimus ſecundo reſiſtẽtia formalis conuenit omnibus illis qualitatibus ordine oppoſito illi, quo eis competit actiuitas, hoc ſcilicet modo, vt quæ eſt minus actiua ſit magis reſiſtens, & quæ magis actiua, minus reſiſtens vndè ſicut in actiuitate primum locũ obtinet calor, 2. frigus, 3. humiditas, 4. ſiccitas; in reſiſtẽtia ex oppoſito primũ locum tenet ſiccitas, 2. humiditas, 3. frigus, 4. caliditas. Ità Auctores omnes cit. prò 1. concl. & eſt contra Valles. controuerſ. 11. ad Tyrones, Martinez 1. l. de gen. c. 9. q. 3. Niphũ eod. l. cum. 195. c. 3. & alios paucos volentes reſiſtentiam

his

...is qualitatibus competere eo ordine, quo eis adſcribitur actiuitas; Notãer verò ſermo ſit in concluſione de reſiſtẽtia formali, non autem actiua, quia hæc reſiſtentia, vt diximus initio quæſiti, non eſt ab ipſa actione diuerſa, atq; ideò potentia reſiſtitiua actiua eodem prorſus modo, ac ordine eis conuenit, ac ipſa potentia actiua, & effectiua; Probatur quoad vtramq; partem, & quidem quoad primam, quod hæc reſiſtentia formalis omnibus conueniunt, eſt de ſe claro, quia quælibet forma, dũ eſt in ſubiecto, ſua exiſtentia, & informatione impedit, nè alia incõpoſſibilis forma introducatur, ergo multò magis formæ cõtrariæ, vt sũt calor, & frigus adinuicẽ, humiditas, & ſiccitas. Probatur etiã quoad alteram partẽ de ordine ſtatuto in reſiſtẽdo, quia vtiq; datur magis, & minus in potentia reſiſtitiua, vt colligitur ex Ariſt. in prædicam. qualitatis, & 4. Phyſ. 71. vbi adducit exempla de molli, & duro reſpectu ſecationis, & de medio raro, & denſo in ordine ad motum; hęc autem potentia nequit actiuiori cõuenire, quia ſi actiuior eſſet magis quoq; reſiſtitiua, nunquam poſſet à contraria vinci, immò actiuior totaliter alias deſtrueret, quod eſt contra ordinem vniuerſi, ergo quia omnia in põdere, & menſura facta ſunt, debet aliquid eſſe in minus actiua, per quod poſſit actiuiori reſiſtere, & cõpenſare exceſſum actiuitatis, à notauit Doctor 4. d. 49. q. 13. infra B. vbi docet, quòd licèt in elementis ſit contrarietas eſt tamen proportionata, æqualis hinc indè in agendo, & reſiſtẽdo. *quare enim ignis non comburit omnia elemẽta, cum ſit maioris actiuitatis? non videtur ratio* (ait Doctor) *niſi ex proportione, vel adæquatione aliorum in reſiſtẽdo virtuti ſuæ in agẽdo*, & hęc eſt ratio à poſteriori deducta ex legibus diuinæ prouidẽtiæ; & quòd talis inter eas qualitates ſeruetur ordo in reſiſtendo, docet experientia ipſa, nam gutta ſuper mappam benè ſiccã ipſa diù ſtat conglobata ob reſiſtentiam ſiccitatis, quæ tamẽ grauitate ſua aliàs deberet labi, atq; diffundi; de humiditate ad frigiditatem comparata idem patet, quia aqua facilius calefit, quàm deſiccetur, non alia ratione, niſi quia actioni ignis reſiſtit magis humiditas, quàm frigiditas; de frigiditate ad caliditatem idem conſtat, citiùs enim, & facilius aqua calefacta rigeſit, quã frigida calefit ob maiorẽ reſiſtentiam frigiditatis, & minorem caliditatis.

40 At dices hinc non benè colligi maiorem reſiſtentiam in minus actiuis, ex eo enim, quòd calor difficile vincat frigus, nõ magis colligi poteſt reſiſtẽtia ex parte frigoris, quàm modica agendi virtus ex parte caloris, ex vtroq; enim capite oriri poteſt tarditas actionis. Reſp. benè colligi, cum enim experientia conſtet calorem eſſe frigore actiuiorem, cũ videmus calorẽ difficilè frigus ab aqua expellere, hoc ſanè tribui nequit modicæ actiuitati ignis, nã ex actione in alia conſtet actiuiſſimum eſſe, ſed reduci debet in reſiſtentiam frigoris.

Solet etiam huius rei reddi aliqua ratio à priori, quia nimirum denſitas corporis multum iuuat ad reſiſtẽdũ contrario, per denſitatem enim magis vniuntur, & cõſtipantur partes formæ adinuicem, virtus autem vnita fortior eſt ad ſe tuendam cæteris paribus ergo corpora denſiora, erunt quoque magis reſiſtitiua cæteris paribus, ſed ex elemẽtis terra, cui prædominat ſiccitas, eſt denſior aqua, aqua eſt denſior aere, & aer igne, ergo terra erit magis reſiſtitiua, quàm aqua, & ſic de aliis. Hęc tamen ratio, quam Ruuius affert loc. cit. nõ multum ponderis habet, denſitas enim nõ minus iuuat ad reſiſtendum, quã ad agendum. Ideò Areſius rationẽ à priori deducit ex maiori, & minori materialitate formarum, nam maior reſiſtẽtia videtur oriri ex maiori inhæſione in materia, quò autem forma eſt magis materialis, illi magis adhæret, at illa quæ eſt magis materialis, eſt etiam minus actiua. Neque hæc ratio quadrat, nam admiſſò etiam, quod reſiſtẽtia oriatur ex maiori inhæſione in materia, probandum illi erat, quod forma magis materialis maiori nexu copuletur cũ materia, quàm minus materialis, formæ enim Cælorum, quæ ſunt minus materiales his inferioribus, maiori nexu materiæ ſunt connexæ, quã iſtæ inferiores; & quando etiam id admitteretur, adhuc illi proban-

bandum remanet, quod vna qualitas ſit materialior alia,& docere,quænā illarum ſit magis,vel minus materialis. Auerſa aliam affert rationem,quia vis agendi qualitatis extenditur ad ſubiectum externū, vis autem reſiſtendi ſiſtit potius in eodem qualitatis ſubiecto, adeout quæ maiori actiuitate eſt prædita, magis virtutē ſuam impendit ad extra,& ſic minus ſe tuetur in proprio ſubiecto, quæ vero minori actiuitate eſt prędita,magis intendit ad ſui conſeruationem ad intra,& ſic eſt magis reſiſtitiua. Sed hæc quoq; ratio,aut nihil valet,aut ſaltim non eſt ratio à priori,ſed cōiectura quædam à poſteriori; arbitramur ergo valdè difficulter huius rei rationē aſſignari poſſe à priori,vndè cōtenti eſſe debemus ratione à poſteriori iā allata, & dicere talem ordinem in agendo,& reſiſtendo ex eo prodire, qua ob bonum vniuerſi naturæ Auctor in hunc modum harum qualitatū vires diſtribuit,ac temperauit.

41 Ex his deducitur,quòd licèt reſiſtētia ſemper ſit minor, quàm actio cōtrariæ qualitatis,alioquin vel non fieret actio, vel duo contraria eſſent ſimul in gradibus intenſis,vt dicemus diſp.ſeq.non tamē ſemper eſt minor actione propria, vt arbitratur Auerſa loc.cit. volens in omnibus qualitatibus abſolutè loquendo maiorē ſemper eſſe actiuitatem,quàm reſiſtentiā,quia inquit,qualibet qualitas valida eſt ad agēdum non tā ad reſiſtēdum, quo minus ab alia patiatur,ſi ergo quælibet poteſt agere in contrariam,non tamē omnino ab ea ſe tueri, quælibet potentior erit ad agendū, quam ad reſiſtendum Hoc dictum Auerſæ non eſt recipiendum, tum quia concedunt omnes,ac etiam ipſe admittit in fine ſectionis qualitates magis actiuas eſſe minus reſiſtitiuas,& è contra,ergo nō in omnibus maior eſt actiuitas, quàm reſiſtētia; tum quia experimur reſiſtētiam ſiccitatis, non tamen ità euidenter actionē eius,tum quia ſi ſiccitas, quæ eſt maximè reſiſtitiua, habet reſiſtentiā remiſſiorē propria actione,ergo frigus, cum ſit minus reſiſtitiuum ipſa ſiccitate,iam abſq; proportione ſuperaretur a calore, cuius eſt maximè agere, patet conſeq; quia actio caloris valdè excedit in intenſione actionem ſiccitatis,& conſequēter plus excedit intenſionē reſiſtentiæ ſiccitatis,quæ minor eſt ſecundum ipſum propria actione, ergo maximè excederet reſiſtētiam frigoris, quæ eſt minor reſiſtentia ſiccitatis, idem de humiditate dicendum. Nec eius ratio cōuincit,negatur enim conſeq. & ratio eſt, quia nō ſunt oēs qualitates in actiuitate æquales,nec in formali reſiſtentia, etenim ſiccitas poteſt vincere reſiſtentiā humiditatis, quia verè excedit illam,at nequit reſiſtere, itaut non quidpiā ab ea patiatur, licèt maior ſit reſiſtentia,quā actiuitas, quia actiuitas humiditatis non tantū excedit intenſionem reſiſtentiæ, ſed etiā intenſionem actiuitatis ipſius ſiccitatis, ideò non adeſt paritas.

Hic tamen aduertendum eſt,quòd licèt iſtæ qualitates ſecundum ſe aſſignatū ordinem habeāt agendi,& reſiſtendi,ex varia tamen ipſarum cōbinatione,& vnione poteſt ordo ille variari, & immutari, nam calor cum ſicco eſt maximè actiuus, ſiccū tamen cum calido non eſt maximè reſiſtitiuum,ſed cum frigido vtiq;calor cum humido magis reſiſtit, quàm agat, frigus è contra cum humido magis agit, & minus reſiſtit, cum ſicco verò è contra ſe habet, vt magis infrà conſtabit declarando cōbinationes qualitatum in elementis.

42 Contra doctrinam precedentis cōcluſionis obijcitur,quia falſum omninò videtur in primis, quod aliqua qualitas ſit magis actiua,quàm reſiſtitiua,aut è cōtra, applicatis enim calido,& frigido v.g.igne, & aqua, velocius expellitur frigus ab aqua, quàm calor ab igne; & pariter ſimul applicatis humido,& ſicco v.g.terra, & aqua ſtatim terra humectatur,& madeſcit, ergo pari paſſu currunt actiuitas, & reſiſtentia, calor enim ſicut eſt actiuior aqua, ità & magis reſiſtens, ac etiam ſicut ſiccitas eſt minus actiua humido, ità & minus reſiſtitiua,vt conſtat in exemplis adductis. Deindè falſum etiam videtur; quod detur vna qualitas reſiſtentior altera, nā qualitates iſtæ reſiſtunt actioni agentis per ſuā informationem, inquantum informantes ſubiectum retardant actionem agentis nitentis aliam introducere, ſed omnes iſtæ

qua-

qualitates æqualiter ſubiectum informāt, cum habeant virtutem informatiuā eiuſdem rationis, & eundē informandi modū, ergo, &c. Tandem quælibet forma naturalis magis appetit ſui conſeruationē, quā corruptionem in contrariæ, vel alterius conſimilis productionē, ergo quælibet eſt forma magis reſiſtitiua, quàm actiua.

Reſpōd 1. negando aſſumptum illud de igne, & aqua, conſtat enim ignē citiùs extingui ab aqua, quàm hæc ab eo calefiat, quòd ſi dicas ignem nō extingui ab aqua, vt frigida, ſed vt humida, nam etiam aqua calida extinguitur, hoc parum refert, quia ſi nequit reſiſtere humiditati, quæ minus actiua eſt frigore, tanto minus reſiſtet ipſi frigori, tum quia in aqua quantumcunq; calida ſemper remanet aliquis frigiditatis gradus, qui cum humiditate concurrit ad extinctionem caloris in igne, immò humiditas aquæ per ſe ſolum deſtruit ſiccitatē ignis, quia hæc eſt qualitas ei oppoſita, nō verò calorem, niſi cōcomitanter; Accedit, quòd cum calor longè actiuior ſit frigore, ſi applicentur ſecundum eandē intenſionem cæteris paribus ex parte aliorū vtiq; calor ſemper erit ſuperior frigore etiā in reſiſtentia, nā cum reſiſtentia formali habet etiam actiuā, quæ in eo maior eſt, quā in igne, vt ergo inter ipſa fiat debita applicatio, & comparatio, ex qua colligere poſſimus, quis ſit maioris reſiſtētiæ, debet frigus in maiori copia applicari, & calor in minori, quantum ſufficit, vt maior actiuitas vnius compenſetur per maiorem intenſionem alterius, vt benè notat Ruu. cit. 69. negatur etiā aliud aſſumptū de terra & aqua, vt enim conſtat ex dictis n. 38. non ſtatim ac terra aſpergitur aqua, dicitur verè humectari, ſed potius maceſcere, irrigari, progreſſu poſtea temporis humeſcit, ſed adeò difficulter, vt vix poſſit ... ru npi, & liqueſcere, vel nunquam. Ad ... id neg ndum eſt in minori, quòd iſtæ qualitates quantum ad firmiorem, vel minus firmam adhæſionem in ſubiecto eodem modo informent, tenacius enim hæret ſiccitas, & humiditas, quam calor, & ... us; huius autem rei nequit reddi ratio a priori, vt diximus, ſed tantum à poſteriori. Ad vlt. appetitus naturalis nō eſt ad aliquid ſupra propriam conditionē, vndè nō appetit forma perpetuā ſui conſeruationem, quia hoc eſt contra propriā naturā, quæ corruptibilis eſt; hinc impulſus, qui natus eſt ex ſe deficere abſque contrario oppugnante, non appetit ſui conſeruationē, niſi prout propria natura poſtulat, quare ad propoſitum forma naturalis appetit ſuam conſeruationem in indiuiduo, & in ſpecie ſecundum conditionem propriæ naturæ, ſi eſt magis actiua, quàm reſiſtitiua, appetit magis ſuam conſeruationem in ſpecie per productionem alterius conſimilis, ſi eſt magis reſiſtitiua, quàm actiua, magis appetit in indiuiduo, & hoc quia ita exigit conditio propriæ naturæ.

43 Tandem obijcitur contra ordinem ſtatutum in reſiſtentia. Tum quia ſiccitas apparet in igne eſſe minimæ reſiſtētiæ, ſcilicet non minoris, quā ipſe calor; talis etiā apparet humiditas in aere, qui facilè recipit quamlibet impreſſionem. Tū 2. quia ſi ſiccitas in quibuſdam corporibus videtur maximæ reſiſtētiæ, ſcilicet in terra, hoc potius referendum eſt ad denſitatem illorum corporum, quæ non facilè permittit aditū contrario. Tum 3. ſi in ſiccitate, & humiditate plurimum eſt reſiſtentiæ, parū actiuitatis, nunquam daretur actio inter illas, quia actio vnius, cum ſit exilis, nunquā ſuperare valeret reſiſtentiam alterius, quæ maior eſt. Tum 4. fruſtra aſſignari videtur humiditati magna reſiſtētia, ſi ſiccitati minima actiuitas adſcribitur, modica namq; ſufficeret reſiſtentia ad retundendā minimam actiuitatem; & è cōtra ſi ſiccitas ponitur maximæ reſiſtentiæ, deberet poni humiditas maximæ actiuitatis, quia vincere debet maximam reſiſtentiam. Tum tādem frigus videtur magis reſiſtens, quam humiditas, nā maior eſt actio caloris, quā ſiccitatis, ſed reſiſtētia humiditatis eſt minor actione ſiccitatis, alioquin non agerēt ad inuicē, ergo vt ſit aliqua proportio inter frigoris reſiſtentiam, & actionem caloris, non debet eſſe minor, quā ſit reſiſtentia humiditatis, alter in proportionabiliter excederetur ab actione caloris, Conf. quia frigus debet reſiſtere maximæ actiuitati,

ergo debet eſſe magis reſiſtens cæteris.

Reſp. ad 1. modicam reſiſtentiã in igne non prouenire à ſiccitate, ſed à calore, vndè in carbone extincto videmus remanere ſiccitatem; verum tamen, quod ſuprà notauimus, ex combinatione variarum qualitatum poſſe virtutem actiuam vnius, vel reſiſtitiuam augeri, vel minui, & ſic eſt in propoſito de ſiccitate, quòd iuncta cum calore minus reſiſtit, quia calor rarefacit, & raritas reſiſtentiam minuit, quia faciliorem aditum contrario præbet, & è contra iuncta cum frigore magis reſiſtit, vt in terra, quia frigus condenſat; ſic etiam ad illud de aere dicendum, quòd facilè recipit impreſſiones ob ſuã raritatem, quæ à calore prouenit, nõ ab humiditate, quare ex tali coniugatione fit humiditas minus reſiſtens in aere, vt ſiccitas in igne, Ad 2. iam ſupradiximus tum ad agendum tum ad reſiſtendum denſitatẽ in corporibus valdè quidem conducere, at non eſſe totam rationem agẽdi, & reſiſtendi, vndè videmus in eadem materia denſa magis reſiſtere ſiccitatem, quã calorẽ, & frigus. Ad 3. iam ſuperius diximus, quòd licèt in humiditate, & ſiccitate maior ſit reſiſtentia, quàm propria ipſarum actio, reſiſtentia tamen vnius ſemper minor eſt actione alterius, atq; ideò inter eas datur actio. Ad 4. patet per idem, quãuis enim magna ſit humiditatis reſiſtentia, adhuc tamen minor eſt actiuitate ſiccitatis, & ideò nõ ponitur fruſtra, neq; ex alio capite oportet ponere humiditatem maximæ actiuitatis, quia reſiſtẽtia ſiccitatis eſt maxima in genere reſiſtentiæ formalis, ſed minima in genere reſiſtẽtiæ actiuæ, quòd adhuc magis conſtabit ex ſolutione ſequẽti. Ad vlt. neg. aſſumptum, ad probationem dicendum adhuc cũ minori reſiſtentia formali in frigore, quã ſit in humiditate, ſtare proportione cum actione caloris, & ratio eſt, quia non ſolum frigus impedit actionem caloris, ipſamq; retardat per reſiſtentiã formalem, ſed etiam per reſiſtẽtiam actiuam, & conſequenter quia frigus actiuius eſt humiditate, debet eſſe minus reſiſtens formali reſiſtentia, aliter excederet calorem, qui non habet reſiſtentiã formalẽ ita intẽſam, eſt itaq; proportio, quia frigus eſt magis formaliter reſiſtẽs, calor minus, frigus minus actiuè reſiſtens, calor magis, & idem etiam cõtingit in humiditate, & ſiccitate, nam ſiccitas eſt magis formaliter reſiſtens, & minus actiuè, at humiditas è contrà; Ad Conf. patet per idem; non enim frigus poni debet cæteris magis reſiſtens, etiãſi maximæ actiuitati caloris reſiſtere debeat, reſiſtẽtia formali, quia habet reſiſtentiã actiuam coadiuuantẽ, quæ quidem cõpenſat modicitatẽ reſiſtentiæ formalis.

QVÆSTIO V.

An qualitates contrariæ poſſint eſſe ſimul in eodem ſubiecto, & quomodo.

44 SVpponimus ex dicendis diſp. 3. q. 9. qualitates latitudinem graduũ habere, quæ numerum octo graduũ naturaliter excedere nequit, & hæc diuiſio non eſt ex natura rei, ſed voluntaria ad hoc adinuenta, vt diſtinctius, & clarius in ſcholis poſſit de qualitatibus diſputari; itaq; per qualitatem vt octo intenſam intelligimus ſummam qualitatem naturaliter productã in rerum natura, vndè quia videmus ſummum calorem igni dumtaxat conuenire, ſummam frigiditatem aquæ, hinc dicimus ſummum calorem eſſe intenſum, vt octo, & conſequenter quia omnia à Deo in pondere, & menſura facta ſunt, ſicut naturaliter non eſt dabilis qualitas intenſa, niſi vt octo, ità nec dabile eſt ſubiectũ, aliquod, cui naturaliter conueniat qualitas octo gradus excedens, quare capacitas ſubiecti in ordine ad potentiam naturalem non ſe extendit niſi ad octo gradus qualitatis; horum autem graduum quidam dicuntur intenſi, illi nimirum qui medietatem excedunt ſcilicet quartum gradũ, qui verò ſunt citra iſtum, dicuntur remiſſi.

Hoc ſuppoſito quæritur, an poſſint ſe naturaliter cõpati in eodem ſubiecto in gradibus remiſſis, & ſupernaturaliter ſaltim in gradibus quoq; intẽſis naturaliter; enim hoc eſſe non poſſe omnes concedere videntur, & docet Scotus pluribus in locis, ſed præſertim 1. d. 17. q. 3. §. *contra iſtam opinionem*, & euidenter oſtenditur ex defi-

nitione

nitione contrariorum à nobis explicata diſp. 9 log. q. 1. art. 1. quorum natura eſt, vt ſe expellant ab eodem ſubiecto, hoc autem vt minimum de illis intelligendū venit in gradu intenſo, nam ſi etiam in hoc gradu poſſent eſſe ſimul, iam numquam ſe expellerent, nec vllæ qualitates contrariæ forent; patet idipſum ex capacitate ſubiecti, quæ vt dicebamus, ad octo gradus limitata eſt, at ſi ambæ qualitates in eo inuenirentur in gradibus intenſis, planè talem capacitatem excederēt; demū ſenſus nobis experimentum præbet, dum aquam igni oppoſitā ſentimus ex frigida fieri calidam, & è contra dum remouetur ab eo, qualitates contrarias non ſe cōpati in gradibus intenſis; ſola igitur quæſtio de gradibus remiſſis in ordine ad potentiam naturalē & de intenſis in ordine ad ſupernaturalem, & occaſione ex iſtis primis qualitatibus deſumpta dubitari quoque ſolet de alijs qualitatibus contrarijs.

Prima opinio negat vniuerſaliter contrarias qualitates eſſe compoſſibiles in eodem ſubiecto, tàm in gradibus intēſis, quā remiſſis, & in ordine ad quācunq; potētiā, ſiuè ſupernaturalem, ſiuè naturalem, ità Greg. 1. d. 17. q. 3. art. 2. Durād. in prolog. ſent. q. 2. Sōc. 10. Met. q 22. conſenti Trōb. 12. Met. q. 3. Ant. And. 10 Met. q. 5. & Faber eod. l. diſp. 7. vbi poſt multam diſputationem, & perplexitatē, licèt in fine c. 2. concedat cōtraria in eſſe remiſſo poſſe ſimul eſſe in pugna, & in fieri cōcludit tandem in fine c. 3. non ſolum in gradu intenſo, ſed nec etiā in remiſſo poſſe ſimul conſiſtere in eſſe quieto, etiam per potentiam Dei abſolutam; in ordine ad eandē potentiam idem ſentit Lichet. 2 d. 2. q. 9. de gradibus intenſis, at in ordine ad naturalē de remiſſis inquit poſſe eſſe ſimul, ſi ſint inæquales vt v. g. ſint quinq; vnius, tres alterius, vel quatuor vnius, duo alterius, non verò ſi ſint æquales, ità diſcurrit ibidem in ſolutione quorundam dubiorum concl. 8.

Altera ſententia è contra cōcedit qualitates contrarias etiam in gradibus intenſis, poſſe ſimul conſiſtere de potentia Dei abſoluta, in remiſſis verò, ſiuè inæqualibus, ſiuè æqualibus conſiſtere ſimul etiam naturaliter, eſt communis inter Recētiores Suar. diſp. 4. ſec. 4. Conimb. 2. de gen. c. 3. q. 8. Ruu. eod. l. q. 5. & 6. Areſ. ib. q. 14. Auerſ. q. 39. ſec. 3. Io. de S. Th. in l. de gen. q. 10. art. 2. & alij paſſim. Proteſtatur tamen hęc opinio id non extendi debere ad omnes prorſus qualitates contrarias, ſunt enim aliquæ, quæ ob ſpecialē repugnantiæ rationem nec in gradibus remiſſis, nec per Dei potentiam poſſunt eſſe ſimul, vt amor & odium, gaudiū, & triſtitia in voluntate, aſſenſus, & diſſenſus in intellectu; quare ſpecialiter procedit allata ſententia de qualitatibus corporeis naturalib. imò Soto 1. Phyſ. q. 5. ad 1. & 2. Phyſ. q. 1. ad 4. hoc ſolū aſſerit de primis qualitatibus, nō verò de alijs, vt ſūt albedo, & nigredo, &c.

ARTICVLVS I.

Contraria poſſunt ſimul coexiſtere naturaliter in gradibus remiſſis.

45 CONcluſio eſt Scoti cit. 1. d. 17. q. 3. & in 2. d. 2. q. 9. O. eamq; tuentur de mente Doctoris Scotiſtæ incliti Baſſol. 3. d. 15. q. vn. art. 1. Tatar. in poſtprædic. q. vn. not. 2. & 2. de Ani. q. 2. dub. 3. vbi etiā citat Doctorem in Reportatis Angeſ. l. 2. de propriet. form. propriet. 8. ſequūtur Recentiores omnes cit. & ex antiquis Hēric. quol. 12. q. 12. Marſil. 3. d. 11 art. 2. Maior d. 15. q. 2. Argent. q. vn. art. 3. & alij; eā docuit D. Aug. lib. de nat. & gratia dum ait contraria contemperata non inuicem aduerſari, & fuit expreſſa Ariſ. ſentētia, nam 3. Top. cap. 4. & 5. Phyſ. 19. ait aliquid eſſe plus, vel minus tale, quod plus minusuè habet de admixtione contrarij, & tex. 62. diſertè ſignificat contraria poſſe aliquo modo eſſe ſimul in eodem, & modum explicans 4. Met. 27 inquit, *ſi aut aliqua ex parte ambo, aut ū alter quidem ex parte, alterum verò ſimpliciter inſit*, hoc eſt, ſi ambo ſint in gradu remiſſo, vel ſi vnū eſt in gradu intenſo, aliud ſit in gradu remiſſiori, ita vt latitudinem octo graduum nō excedat; & 1. de gen. c. de mixtione pluries ait elementa ſecundū virtutes manere in mixto id eſt ſecundū qualitates elementares, & idem repetit 2. de gen. 48. at certū

eſt

eſt nõ manere in gradibus intẽſis,ergo remiſſis; Quod verò ait Greg.in mixto non manere qualitates elemẽtares,ſed quaſdã virtuales falſum eſſe cõſtabit infrà diſp.7.

Probatur deindè ratione validiſſima ex Scoto cit.deducta,qua vtũtur Baſſol. Angeſt.& alij paſſim;quando aqua calefit,nõ vtiq;illicò,& totaliter corrumpitur frigus aquæ, ſed ſucceſſiuè, & paulatim remittitur per aliam qualitatem, quæ pariter ſucceſſiuè introducitur, & paulatim intenditur,hæc autem alia eſſe nõ poteſt, niſi calor paulatim frigus expellens,ergo toto illo tempore, quo exercentur motus intenſionis,& remiſſionis,manent ſimul in gradibus remiſſis calor,& frigus;prob.maior, tum quia ſi ab initio totum frigus periret, deberet ſtatim introduci totus poſſibilis calor, ſucceſſio nãq;in motu ex reſiſtentia contrarij potiſſimum prouenit, nõ autem ex diuiſibilitate formæ, aut mobilis, aut limitata virtute motoris adæquatè, vt diximus diſp.15.Phyſ.q.6.art.1.& adhuc magis declarauimus inferius diſ.5.q.5.quod ſatis de ſe conſtat in illuminatione medij, quæ in inſtanti fit,quia nullũ in eo reperit lux contrarium expellendum, etiãſi adſit diuiſibilitas formæ, mobilis,& virtus finita agentis; tum quia ſi ab initio totum frigus abit, nõ diceretur mobile partim eſſe in termino à quo, partim in termino ad quẽ,vt aiebat Ariſ.6.Phyſ.32.de illo,quod ſucceſſiue mouetur, cũ ergo motus intenſionis,& remiſſionis fiat inter formas cõtrarias, tanquã inter terminos ſaltim cõcomitantes, de quibus ibi Ariſt. loquitur, planè opus eſt, vt frigus pedetentim expellatur,& calor introducatur. Minor etiã probatur,quia ſi manus tunc temporis immitatur aquæ, nulla alia qualitas ſentitur, quæ frigus expellat præter calorẽ;tũ quia tunc ab initio alterationis ſaltim non diceretur aqua calefieri; quia calor non introducitur,ſed alia qualitas;tum quia ſi frigus non expellitur à calore, ſed ab alia qualitate, iam tollitur cõtrarietas inter illa,quia de ratione contrariorum eſt,vt ſe inuicem expellant ab eodem ſubiecto.

46 Reſp.Durand. neg.min. & inquit, quòd quando ſubiectũ in ſtatu medio videtur vtramq;participare contrariã qualitatem, re vera non eſſe ambo contraria ſimul, ſed tunc ex cõtrarijs fieri vnam ſimplicem qualitatem virtute tantum illa cõtinentẽ,vt de coloribus medijs docet Scotus 2.d.15.q.vn. & talem in propoſito eſſe tepiditatem; quam ſolutionem magis explicans Tromb.cit.in reſp.ad 1.inquit, cũ calidum incipit alterare frigidum,non eſt intelligendum, quòd introducatur aliquis gradus caliditatis,ſed introducitur forma media, nempè tepiditas, quæ quamuis ſit æquè ſimplex, ſicut extremæ, tamẽ habet aliquid de vtroq, extremo,quia participat rationẽ vtriuſq; virtualiter; & ex hoc apparet,inquit,quomodo mobile, dum mouetur,participat de vtroq;extremo in forma media, & quomodo frigiditas expellitur, quia introducitur aliquid ſibi incompoſſibile ſcilicet forma media, quæ cõparata ad vnum extremum tenet locũ alterius; & ex hoc etiam explicat, quomodo ſucceſſiuè deperdatur frigus, quia fit cõtinua deperditio per formas medias appropinquando ad extremum introducendũ ſcilicet de tepido ad intenſius tepidũ,quę tepiditas in eſſe intenſo totaliter excludit frigiditatẽ, vndè inferius ait in reſp. ad 5. quod cũ tepiditas attingit octauũ gradũ, in eo inſtãti frigiditas habet primũ nõ eſſe, & caliditas vltimum nõ eſſe, vndè poſt illud inſtans immediatè introducitur aliquis gradus caloris,& remittitur tepiditas.

47 Hæc ſolutio ſatis infringitur ex probatione minoris noſtri argumenti, & adhuc magis labefactatur,tum quia dũ aqua calefit, & ab initio, & in progreſſu ſentimus in ea formalem, & actualem calorẽ, non autem virtualem in alia qualitate cõtentum,ſolus enim calor formalis eſt qualitas tangibilis, non calor virtualis, alioquin lux, quæ ſecundum multos eſt calor virtualis,deberet ſentiri per tactum;Tum quia qualitas illa tẽporis, vel ab igne produceretur, vel ab aqua, vel ab vtroque ſimul, & cũ virtualiter contineat frigus, & calorem, & plus frigoris ante intenſionẽ, & plus caloris poſt intenſionẽ, aqua producet calorem, & ignis frigiditatẽ ſaltim virtualem; & rurſus cum aqua ad priſtin=

rediens

rediens frigiditatem à ſe tẽpore depellit, non ſolum calorem; ſed etiã frigiditatem depelleret in eo virtualiter contentã; Tum quia ex contrarijs corruptis aiunt Aduerſarij hanc tertiam qualitatem generari in ea virtualiter manentibus, vt dicuntur elementa manere in mixto, ſed quomodo potuit ex illis generari, ſi nullus adhuc caloris gradus fuit in aqua introductus, cũ ipſa producitur? Tum quia, vt optimè arguit Suarez (apud quem nullum aliud præter hoc reperimus argumentum alicuius momenti, contra hanc qualitatem mediã, cætera namq; facilè diluuntur per ſolutionẽ Trombetæ allatam) non videtur, quomodo poſſit hæc ſimplex qualitas media intendi, & remitti per ſolũ acceſſum ad vnũ extremum, & receſſum ab alio, quia omnes gradus illius erunt vtiq; eiuſdẽ rationis eſſentialis, ac proindè eiuſdem participationis extremorum, & continentiæ virtualis, ſicut videmus in coloribus medijs, quia nãq; color rubeus virtute magis cõtinet albedinem, quàm nigredinem, in ſingulis gradibus illius idem cõtinentiæ modus reperitur, cum ergo in intenſione tepiditatis fiat maior participatio caloris, quã frigoris, & antea è contrario res ſe haberet, non poteſt id fieri per ſolam intenſionem eiuſdem ſimplicis qualitatis, ſed ſemper debet fieri mutatio totius qualitatis mediæ, & ſic vel illa mutatio non erit cõtinua, vel in ſucceſſione talis mutationis infinitas qualitates medias variari oportebit, quia in quolibet inſtanti qualitas media aliter ſe habet. Tũ quia cũ tepor peruenit ad octauum gradum, tunc in eo inſtanti nec calor, nec frigus reperirentur in aqua, quia vt ait Tromb. tũc habetur primum non eſſe frigoris, & vltimũ non eſſe caloris, ergo tunc in materia nec erit forma aquæ, nec ignis, quia tepiditas in quocunq; gradu ſumatur, nõ eſt ſufficiens diſpoſitio nec pro forma aquæ, nec ignis, nõ manet autem forma ſubſtantialis ſine ſufficienti diſpoſitione. Tum tãdem quia nec per iſtam qualitatem mediã effugiunt Aduerſarij difficultatem, quã euitare contendunt, nam ſi tepiditas expellit frigus ab aqua, iã erit illi contraria, quia talis expulſio non niſi inter contrarias formas exercetur ob formalem eorum repugnantiam in eodem ſubiecto, & cũ nõ expellat illud totũ ſimul, ſed paulatim, ſecundũ aliquos gradus expellit, & ſecundũ alios remiſſiores ſtat cum eo, ergo velint, nolint cõtraria admittunt in eodẽ ſubiecto in gradibus remiſſis; vide diſp. 3. q. 2. art. 2. & q. 3.

Quamuis ergo Doctor 2. d. 15. cit. aſſerat colores medios importare tantũ ſimplicem qualitatem virtute tantũ extremos cõtinentem, nõ autem reipſa ex ipſis coaleſcentem, non indè facere debent Scotiſtæ vniuerſalem conſequentiam, quòd ex duobus contrarijs in eſſe remiſſio ſemper fiat vna ſimplex qualitas tertia, quia talis mixtio nõ ſemper fieri poteſt in omnibus contrarijs, ſed interdũ ſolũ imperfectè per formalem coniunctionem vtriuſq; cõtrarij in eſſe remiſſo, vt benè notauit Suarez cit. n. 14. quod in habitibus animæ manifeſtũ eſt, non enim ex vitio, & virtute in eſſe remiſſo vnus coaleſcit ſimplex habitus medius; & hæc inter cõtraria diuerſitas, quòd quædam habeant medium ſimplex virtute continens extrema, alia verò nõniſi per imperfectam coniunctionem vt iſtę in gradu remiſſo, non prouenit ex generali oppoſitione contrariorum, ſed ex proprijs rationibus diuerſarum qualitatum.

48 Aliter idcircò reſpondet Greg. cit. & inquit contraria applicata ad agendum ità ſe habere, vt fortius per ſolam ſuam præſentiam corrumpat debilius ſine productione alicuius gradus propriæ formæ, corrupto autẽ debiliori ad præſentiam validioris ſtatim incipit hoc propriã formã imprimere ſubiecto, & ità calefit aqua deſtructa prius frigiditate eius; ſubdit autem non idcirco ſtatim, & in inſtanti calorem introduci frigore depulſo, quia ſucceſſio poteſt prouenire etiam ex repugnãtia virtuali, & ideò quia aqua ſaltim virtualiter opponitur calori, aliquo modo reſiſtit, ne ſubitò introducatur, & adhuc prouenire poterit ex maiori diſpoſitione, vel minori in ſubiecto, quia ſubiectum nullo modo habens formam eſt minus diſpoſitum ad ipſam, quam ſi aliquo modo imperfecto poſſideat; & in hanc recidit reſponſio

quæ-

quædam P. Fabri cit. cap. 2. propè finem, & theor. 43. cap. 4. in fine.

Hæc quoq; ſolutio ex multis capitibus falſa deprehenditur. Primò, quia agẽs non alia actione expellit formam veterẽ à ſubiecto, quàm nouam introducendo ei incõpoſſibilem, vt ex profeſſo oſtendimus infra diſp. 5. q. 4. quia non datur actio merè deſtructiua, & corruptiua, nam formalitas actionis in eo conſiſtit, quod ſit alicuius productio, non autẽ mera, ac pura deſtructio. Secundò, quia experimur, cum paulatim decedit frigus, pari paſſu introduci calorem, non autem poſt totã frigoris deſtructionem, vnde ſi tunc tẽporis durante frigoris remiſſione manum frigidã immittamus in aquam, ſentimus verum calorem actione ignis inductum. Tertiò, admittit hæc reſponſio aquã naturaliter poſſe exiſtere ſine omni frigiditatis gradu, quod eſt impoſſibile, nam ſtatim ac forma ſubſtantialis proprijs expoliatur diſpoſitionibus, deſtruitur ab agente cõtrario. Quartò nõ ſaluat ſucceſſionem ſufficienter per illam reſiſtentiam virtualem, quia quando ſe reducit aqua ad priſtinam frigiditatem poſt expulſionem caloris, in inſtanti ſe deberet reducere, quia tunc nulla interuenit virtualis reſiſtentia, ergo ſucceſſio prouenit ex reſiſtentia formali vnius qualitatis ad aliam. Tandem non valet illa maior vel minor diſpoſitio ſubiecti ad ſucceſſionem cauſandam, nam ſequeretur, quòd illuminatio non fieret in inſtãti, quia poteſt eſſe medium magis, vel minus, aut etiam omninò indiſpoſitum.

49 Efficaciter ergo demonſtrata manet noſtra concluſio, quòd poſſint manere ſimul contrariæ qualitates in gradibus remiſſis; neq; limitãda eſt, vt volebat Lichet. ſupra c. ad ſolos gradus inæquales, ſed indifferenter coexiſtere queunt tàm in gradibus æqualibus, quam inæqualibus, idq; manifeſtè colligitur ex Doctore cit. 2. d. 2. q. 9 O. vbi habet, quod à principio frigidũ agit in calidum quouſq; totaliter expellat calorem, ergo neceſſariò ſi iſte motus eſt continuus, & ſucceſſiuus, vt vult ibi Doctor, debet dari aliquod inſtans, in quo illæ qualitates ad medium ſint reductæ; tum quia poſſunt etiam alij caſus cõſtitui v. g. quod ſit frigidum vt ſex habens duos caloris gradus approximatum calido, vt octo, hoc namq; aget in illud deſtruendo plures gradus frigiditatis, patet autẽ, quod prius deſtruet duos caloris gradus, quàm tres, quare ſi cum duos deſtruxit, remoueatur, remanebit paſſum illud cum qualitatibus contrarijs, vt quatuor; Et gratis omninò negatur caſus iſte à Lichet. dicente, quòd ſolum vnũ gradum deſtruet, nũquã duos; ſic enim dicens manifeſtam cõmittit petitionem principij, cum aſſignet pro ratione id, quod quæritur, tũ quia ſequeretur, quòd nunquam ex vno elemento poſſet aliud generari, etenim numquã ignis poſſet totam aeris humiditatem deſtruere, ſed ſolum tres gradus, quia ſi totam deſtrueret, prius vtiq. perueniret ad medium; tum tandem quia negat hæc limitatio temperamentum æquale ad põdus quod admitti debere probamus infra diſp. de mixt. Nec refert, quod ait Lichet. quod contraria in gradibus æqualibus nunquam agunt inuicem; pot us enim id nobis fauet, ita enim in maiori pace ſimul ſtabunt; tum quia illud etiam falſum eſt, nam ſi ſunt æqualia in gradibus, eſſe poſſunt inæqualia in actiuitate, & reſiſtentia, & ſic agere.

50 Nec etiam ad rem eſt limitatio, quã aſſerebat Faber, quod gradus remiſſi contrariarum qualitatum coexiſtunt in fieri, & in pugna, non autem in eſſe quieto; nam non eſt quæſtio, an poſſint eſſe ſimul in fieri, & in pugna, ſed an in eſſe quieto, & affirmatiuè reſpondemus, quia licet in eſſe remiſſo adhuc gradus, illi ſint contrarij, nullum tamen hoſtilitatis actum exercent adinuicem ob capacitatem, & illimitationem ſubiecti, nã qualitates illæ in tali gradu non excedunt eius latitudinem, vt magis mox explicabimus in ſolutione argumentorum; tum quia temperamentũ mixtorum non eſſe vnam ſimplicẽ qualitatẽ, ſed mixtionem, ſeu collectionem primarũ qualitatum in eſſe remiſſo, cum certa proportione eſt communior, ac probabilior Philoſophorum ſententia, quod manifeſtis verbis docuit D. Aug. cit. lib. de natura, & gratia, tum tandem quia formæ pu-

gnantes

gnantes in nullo inſtanti ſunt ſimul in eodem ſubiecto, non enim pugnant ſicut milites in arena, nec ſe expellunt, vt clauus clauum trudit, vt dicemus diſp. 5. q. 4. ſed itâ quod primum non eſſe vnius eſt primum eſſe alterius, & è contra.

Nec tandē neceſſaria eſt limitatio, quā aſſerebat Soto concluſionem coarctās ad ſolas qualitates actiuas; tum quia contraria non actiua vt dulce, & amarū eādem habent latitudinem gradualem, ac habent actiua, nec minus exercetur motus ſucceſſiuus inter illa, quā inter iſta, vt patet ex Ariſ. 7. Phyſ. 11. & 5. Phyſ. 11. & 12. & clarius 4. Topic. c. 4. loc. 9. ergo æquè benè permiſceri poſſunt, & ex eis fieri vnionem imperfectam per coniunctionem vtriuſq; contrarij in eſſe remiſſo, vt conſtat de ſaporibus medijs; tum quia minus videtur actiuas poſſe ſimul coexiſtere ob earum acrimoniam in agendo, ergo ſi illis cōuenit, etiam non actiuis poterit conuenire.

51 Ex dictis infertur, quòd licèt motus contrarij ad qualitates contrarias in gradibus intenſis nequeāt ſimul exerceri circa idem ſubiectū, non tamē repugnat poſſe ſimul fieri ad qualitates in gradibus remiſſis, vt docet Scot. 2. d. 2. q. 7. ad vlt. & 4. d. 10. q. 2. N; quod ibi probat, quia motus contrarij eandem incompoſſibilitatē habent, quam habent termini, quare cū qualitates contrariæ ſint compoſſibiles ſecūdum gradus remiſſos, poterunt in eodem ſubiecto exerceri ſimul naturaliter alterationes ad illas in eiſdem gradibus; & adhuc vlterius probatur, ſi enim eſſet aliquod ſubiectum omni qualitate priuatū, vel ſaltim vt non ſit tota latitudo graduum expleta, tunc ſi duobus agentibus contrarijs applicaretur, poſſet ſimul ab illis pati, quia nulla adeſt repugnantia ex dictis, quod illæ formæ contrariæ ſtent ſimul in ſubiecto, ergo neq; quod ſimul introducantur. Nec obſtat Ariſ. 2 de Anim. 147. negans apertè poſſe idē ſimul moueri motibus contrarijs; nam intelligi debet de motibus ad formas incompoſſibiles terminatis vt ſunt termini motus localis, quia non poteſt naturaliter idem corpus habere plura vbi ſimul, & ſemel, & tales ſunt etiam qualitates contrariæ in alteratione, cum excedunt latitudinem ſubiecti. Nequaquam tamen ob id approbare intēdimus, quod inquit Auerſa cit. nimirū, quod ſi duo agentia contraria applicarētur ſubiecto adæquatè informato omnibus gradibus, adhuc agerent in illud deſtruēdo illos gradus, & alios ſimiles generādo; Non videtur hoc naturaliter poſſibile, quia in tali caſu agentia illa ſe inuicem impedirēt, quia non poſſet calidum, vt octo, deſtruere in ſubiecto gradum frigoris ab agente frigido, vt octo, in eodem productum, neq; è contra, ratio eſt, quia vel deſtrueret illum gradum, qui tunc producitur ab agēte frigido, & hoc non, vt etiam ipſe cōcedit Auerſa, quia tunc idem effectus produceretur, & corrumperetur ſimul, eſſet, & non eſſet; vel alium gradū frigoris præexiſtentem, & neq; hoc, quia ſi frigidum, vt octo, habet virtutem producendi gradus frigoris in eo ſubiecto non obſtante præſentia, & actione calidi, vt octo, habebit quoque virtutem gradus frigoris præexiſtētes cōſeruandi in eodem ſubiecto. Nec pariter approbamus, quod ait ibidem, cum aqua calefit, poſſe ſimul ſeipſam infrigidare, nam actio ſemper prouenit à victoria agentis in paſſum, ergo ſi ignis calefacit aquam, iam vincit reſiſtentiam ipſius, at ſi aqua ſeipſam infrigidat, deſtruet calorem, & conſequenter ſuperaret reſiſtentiam ignis, quod implicat.

52 In oppoſ. arg. Primò, auctoritatibus, nam Ariſ. 2. de gen. 16. ait qualitates contrarias in eodem ſubiecto copulari nō poſſe, & c. de ſubſtantia ait eſſe contrariorum ſuſceptibilem, non ſimul, ſed ſucceſſiuè, & D. Aug. in Enchirid. c. 17. ſic loquitur, *nullus cibus, aut potus ſimul dulcis eſt, & amarus, nullum corpus ſimul vbi album, ibi nigrum, nullum ſimul vbi difforme, vbi formoſum.* Scotus tandem 1. d. 43. q. vn. ait album, & nigrum, & quæcunq; contraria ex ſuis rationibus formalibus contrariari, & repugnare, & incōpoſſibilia eſſe, idem repetit 4. d. 1. q. 5. F. & d. 49. q. 16. ſupra C. vbi ex hoc, quòd talis repugnantia non eſt inter duo corpora quoad eundem locum, concludit poſſe ſaltim

de potentia Dei abſoluta eſſe ſimul, ergo nullo modo poſſunt eſſe ſimul contraria.

Reſp. Ariſ. ibi loqui de contrarijs, prout ad conſtitutionem elementorum concurrunt, quomodo in gradibus intenſis debẽt eſſe, & hinc rectè ait non poſſe illo modo ſimul coniũgi, ſed iam viſum eſt, quomodo poſteà loquens eod. l. tex. 48. de ipſis, vt ad mixtionem cõcurrunt, ait ſimul copulari in gradibus remiſſis, & ſic etiam intelligendus eſt cap. de ſubſt. D. Aug. loquitur etiam de ipſis in gradibus intenſis, nõ remiſſis, ſic enim concedit loc. ſuprà cit. de natura, & gratia poſſe eſſe ſimul, licèt hoc non valeat de pulchritudine, & difformitate ob rationem infra tangendam; loca verò illa Scoti exactè expendimus diſp. 9. log. q. 1. art. 1. aſſignando in eius doctrina multiplicem repugnantiam formalem, & diximus repugnantiam contrariorum eſſe talem, vt ex ea ſequatur ſolùm expulſio aptitudinalis, non ſemper actualis, vt magis nunc explicabimus.

53 Secundò arguitur, & eſt fundamẽtum præcipuum oppoſitæ ſent. ex definitione, & natura contrariorũ, quæ ſunt formæ ſub eodẽ genere maximè diſtantes, & ab eodẽ ſubiecto mutuò ſe expellẽtes; ſed qualitates iſtæ in eſſe remiſſo adhuc ſunt contrariæ, ergo, &c. prob. minor tũ ex Ariſ. 10. Metheor. 13. & 14. vbi docet contrarietatem eſſe oppoſitionem ſecundum formam, & eſſentiam, quæ quidem integra reperitur in ſingulis qualitatum gradibus tàm intenſis, quàm remiſſis, tum quia qualitates non ſunt contrariæ ex vi intentionis, alioquin ſolum per accidens contrariarentur, quia intenſio eſt accidens earum, ſed ex propria natura.

Reſp. Tatar. loc. cit. qualitates nõ habere repugnãtiam formalẽ ex præciſis entitatibus eſſentialibus, ſed tãtum quoad latitudinem, ſeù exceſſum intenſionis, idéq; videtur ſentire Suarez cit. n. 6. hinc negãt expulſionem conuenire qualitatibus in gradibus remiſſis, & aiunt conuenire tantum in intenſis; Sed hanc doctrinã in logica loc. cit. refellimus, quia album, vt vnũ, verè nigro vt vnó opponitur, & cõtrariatur; ac etiam reuincitur ex ipſa probatione minoris argumenti allati; Dicendũ ergò, vt ibi, expulſionem tantum aptitudinalem eſſe per ſe effectum contrarietatis, actualem vero eſſe accidens per accidẽs, & ſeparabile, & ſeparari interdũ ob aliquod extrinſecum impedimentum, & tale eſſe poteſt illimitatio ſubiecti, quia enim ſubiectum eſt capax octo graduum qualitatis ob hanc latitudinem, & illimitationẽ poſſunt in eo coexiſtere ſimul quatuor gradus frigoris, ac totidẽ caloris, vel tres caloris, & quinq; frigoris, aliauè ratione, dũmodò octauus numerus nõ excedatur; habẽt ergo ſemper frigus, & calor contrarietatẽ in quocunq; gradu, ſed actus ſecundus contrarietatis, ſeu actualis expulſio impediri poteſt ex latitudine ſubiecti, quæ ſi ſemel excedatur, ſtatim alter alterũ expellit. Neque hoc vllum eſt inconueniens, quia ſubiectum ſe habet ad illas qualitates in tali latitudine exiſtentes, vt quid illimitatum, quod aptiſſimo declarari põt exẽplo, quia enim æternitas eſt quid illimitatum reſpectu temporis, poteſt Deus velle ſimul eſſe, & non eſſe Angeli pro eadem æternitate, vt notat Doctor 2. d. 2. q. 1. ad 2. pro 2. opin. & non ob id dicitur velle contradictoria ſimul, licèt eſſe, & non eſſe contradictoriè opponantur, & hoc quia æternitas eſt quid illimitatum, vndè vult eſſe Angeli, nõ prout coexiſtit toti latitudini, & præſentialitati æternitatis adæquatè, ſed inadæquatè, & vult non eſſe eiuſdem etiam hoc modo; ità ergo in propoſito benè cõtraria coexiſtere poſſunt in eodem ſubiecto in gradibus remiſſis ſalua eorum contrarietate ob eius illimitationem in recipiendo, vndè ſi reſtringeretur eius capacitas, ſtatim ſe expellerent; quarè ad formã argumẽt maior debet intelligi de expulſione aptitudinali, vt ſit vniuerſaliter vera, non verò de actuali, niſi in gradibus intẽſis, & ideò negãtur conſeq. & hanc ſolutionem recipit Ruuius loc. cit.

Dices, ergo ſi ſubiectum capax eſſet pluſquam octo graduum, poſſent qualitates contrariæ vltrà hanc latitudinẽ in ipſo recipi, atq; ità ſequitur non eſſe ex ſeipſis contrarias, ſed potius ex incapacitate ſubiecta. Reſp. concedendo primã ſequelam

dum-

...ummodò non excederent maiorē illam ...apacitatē, ſed negatur altera, quia quod ...alem aptitudinem habeant ſeſe expellē...i, prouenit ex ſuis rationibus formalibus, ...uius rei ſignū eſt, quòd qualitates diſpa...atæ non ſolū in gradibus remiſſis, ſed etiā ...n intenſis in eodem ſubiecto recipiūtur, ...quod non eſſet, ſi tota ratio incompoſſibi...itatis a ſubiecto attenderetur; benè verū ...ſt, quòd ratio, cur poſſint actu ſimul eſſe, ...rouenit ex capacitate ſubiecti.

54 Tertiò alia cōtraria videmus ità ſe ...utuò expellere, vt nec etiam in gradibus ...emiſſis ſimul eſſe queāt, ſic actus erroris, ...ſcientia, lætitia, & dolor, amor, & odiū, ... ſint de eadē re, neq; in gradu remiſſo ſi...nul eſſe poſſunt; ex Scoto 3.d. 5.q. vn. ſic ...tiam ſe habent ſanitas, & ægritudo, de...ormitas, & pulchritudo; &c. ergò idē di...cēdū erit de iſtis qualitatibus. Reſp. actus ...llos, & paſſiones non poſſe ſimul coexi...tere ob contradictionem, quā includunt ...x parte obiectorū; eo quòd vnus deſtruat ...rmale obiectum alterius, nam v. g. per ...ctum ſcientiæ concipitur homo riſibilis, ...er actum erroris cōcipitur irriſibilis, ob...ctum delectationis, & amoris eſt bonū, ...oloris, & odij malum; cum igitur huiuſ...odi actus habeant rationes obiectiuas ...mninò repugnantes, non poterunt intel...ctus, & voluntas ſimul illos habere, quia ...uod vnus affirmat, alter negat, & quod ...ius ponit, alter tollit, vndè hæc repugnā...a, & actualis expulſio conuenit illis acti...us non ex generali ratione contrarieta...s, ſed ex ſpeciali eorum ratione, quàte...us vitales ſunt, vt notauit Ang. cit. & ma...s explicabitur in l. de Anima, habitus ta...en cōtrarij in gradibus remiſſis poſſunt ...le ſimul, vt colligitur ex Scoto 3.d. 31. B ... d. 33. B. & d. 36. & in 2. d. 37. & quol. 18. ... probat ipſe, quia videmus, quod ſi quis ...t intemperatus, non ſtatim per vnum ...ctum temperantiæ elicitum amittit faci...tatem ad actus intemperatos, & ſi conti...at actus temperatos, experitur ſe habe... facilitatem, & promptitudinē ad vtroſq; ...atio diſcriminis actuum, & habituū eſt, ...ia habitus ſolum ſunt inclinationes ad ...tus, vndè non dicunt actualem, & pro...

ximam coniunctionem cum obiectis, ſed remotam, & potentialem, potentiæ autem, ſeu inclinationes ad actus contrarios diuerſo tempore eliciendos non repugnant, quamuis actus ipſi repugnent, ſaltem in gradibus remiſſis.

Ad illud verò de ſanitate, & ægritudine, &c. iam diximus in log. nō eſſe propriè ſpecies qualitatis, ſed relationes, quæ habent vtiq; modum denominandi qualitates, immò priuatiuè opponunt, ſanitas enim dicit debitam proportionem humorum, vt habet Scotus in 2.d. 15. ad 4. & ægritudo in carētia talis proportionis, pulchritudo quoque dicit debitam aggregationem partium, vt habet Doctor 1.d. 17. q. 2. O. quol. 18. art. 1. deformitas verò in eiuſdem carentia conſiſtit, quod & de bonitate, & malitia Doctor ibidem docet.

55 Quartò, qualitates mediæ inter extrema ſunt veræ qualitates conſtitutæ in aliqua ſpecie qualitatis, ita conſtat de coloribus medijs ex Doctore 2.d. 15. ac etiā de grauitate aquæ, & leuitate aeris, quas diximus eſſe formas ſimplices diſp. 3. de Cælo q. 1. eſtò medient inter ſumm.ā grauitatem, & ſummam leuitatem, ergo idem de reliquis dicendum v. g. tepiditate, &c. quod in eis non continentur extrema formaliter in eſſe remiſſo, ſed tantum virtualiter. Reſp. neg. conſeq. non enim medij colores ſemper, & ex quacunq; extremorum mixtione fiunt, ſed ſolū ex perfecta, vndè poſſunt aliquo modo eſſe ſimul in eſſe remiſſo in imperfecta ſcilicet vnione, cur autē ex aliquibus reſultat aliqua per ſe ſpecies, vt in coloribus, in aliquibus autem non, vt in primis qualitatibus, in habitibus contrarijs, &c. non poteſt aſſignari aliqua ratio, niſi ipſamet contrariarū qualitatum diuerſitas, vt ſuprà dicebamus.

Quintò tandem, quia duæ dimenſiones minus repugnant formaliter, quam duo contraria, & tamen naturaliter nequeunt eſſe ſimul in eodem loco, ſic etiā duæ formæ ſubſtantiales diſparatæ minus repugnare videntur, & tamen in eadem materiā nequeunt eſſe, ergo tantò minus duo contraria in eodem ſubiecto. Tum 2. quia cōtraria in diuerſis ſubiectis ſe inuicē pe-

timunt, ergo tãto magis in eodem, calidũ v.g. vt ſex deſtruet frigus vt duo. Tum 3. ſi ſimul ſunt in eodẽ ſubiecto, ab vtroq; denominabitur, & dicetur ſimul calidum, & frigidum, ſed calidum idem eſt, ac nó frigidum, ergo de eodem prædicata cõtradictoria dicentur. Tum 4. magis, & minus non ſe compatiũtur in eodem ſubiecto, ſicut magis albũ, & minus albũ, ergo multo minus duo contraria in quocũq; gradu, quia magis pugnant album, & nigium in quocunq; gradu, quã magis, & minus album, ſiquidem illa ſpecie differunt, hæc autem ſolo numero. Tum tandẽ, quia poterit ſummè calidũ imprimere calorẽ intenſum v.g. vt ſex, in frigidũ vt duo, nihil deſtruendo de frigore, quia compatitur cũ illo gradu caloris, vt ſex, frigus vt duo.

56 Reſp. ad 1. neg. paritatem, quia vt notat Doctor cit. 4. d. 49. q. 16. quælibet dimenſio reſpicit ſuum locum adæquatè, at qualitates latitudinem octo graduum nó excedentes, ſeù in gradibus remiſſis nó reſpiciunt ſubiectum adæquatè, nec totam potentiã adæquant, & ideò poſſunt aliquo modo naturaliter ſimul eſſe; formæ autem ſubſtantiales, licèt ſingulæ ſint actus inadæquati materiæ, adhuc tamẽ naturaliter nequeunt ſimul eſſe, tum quia requirunt diſpoſitiones contrarias, tum quia dũ eſſe ſimpliciter, non ſecundum quid, vt accidentia, vnius aũt rei vnicũ eſt eſſe ſimpliciter, & ſpecificum; tũ quia nó ſunt intenſibiles, & remiſſibiles, vt dici poſſint eſſe ſimul in gradibus remiſſis; tũ tandẽ quia generatio vnius in ipſis eſt corruptio alterius ad varietatem indiuiduorũ perpetuãdam. Ad 2. neg. paritas, quia nihil agit in ſeipſum actione vniuoca, vt dicetur diſp. ſeq. accedit, quod ſicut cõtraria in diuerſis etiam ſubiectis non agunt adinuicem, ſi ſint in gradibus ſimilia, vt v.g. ambo calida vt ſex, & frigida vt duo, eo quia non ſunt productiua qualitatum excedentium capacitatem ſubiecti, idem quoq; de contrarijs in eodem ſubiecto non excedentibus eſt dicẽdum. Ad 3. dicimus ex Tatar. 2. de anim. loc. cit. & ſequuntur alij, quòd ſecundum vulgarem vſum loquẽdi denominatio ſemper fit à prædominante qualitate, ſi vna excedit, vel ſi ſint æquales, denominatio fit aliquo ſimplici termino explicãte iſtam æqualitatem, vt eſt tepiditas, vel compoſito, vt eſt ſiccum, & humidũ in æquali gradu; ſecundum rem autem vtiq; denominari debet ſubiectum duabus cõtrarijs denominationibus, non tamẽ contradictorijs, quia negatio qualitatis cõtrariæ non ſequitur, niſi in ſummo, naturaliter loquẽdo, vt docuit Ariſ. 4 Met. 27. Ad 4. vt diximus in Logica loc. cit. ex Scot. 1. d. 7. q. vn. L. ad contrarietatem formarum non eſt attendenda maior, vel minor conuenientia in ſpecie, & natura, nam minus conueniunt homo, & albũ, quàm albũ, & nigrum, & tamen homo, & album nó dicuntur contraria, ſed debet attendi repugnantia, & incompoſſibilitas in ordine ad idem ſubiectum; hæc autẽ ſanè maior eſt inter magis album, & minus albũ, quã inter album, & nigrum in gradibus remiſſis, nam minus album habet annexã negationem magis albi, non ſic vnũ contrarium in gradu remiſſo habet annexã negationem alterius ob capacitatem ſubiecti; vide aliam ſolutionem apud Baſſol. Ad vlt. ſupponitur ibi falſum, quod poſſit dari ſubiectum frigidum, vt duo, abſq; calore, vt ſex, quod non eſt poſſibile naturaliter, quia non eſſet latitudo contrarietatis, & ſubiecti capacitas expleta.

ARTICVLVS II.

Contraria poſſunt ſimul coexiſtere ſupernaturaliter in gradibus intenſis.

57 Concluſio eſt Baſſol. & Tatar. loc. cit. in ſuperiori articulo, quam Recentiores paſſim amplectuntur, & quamuis Doctor non ſatis in hac re ſuã expreſſerit mentem, immo in quibuſdã locis videatur manſiſſe in ancipiti, tamen in 4. d. 49. q. 3. art. 4. expreſsè illi fauet, cum enim in art. 3. dixiſſet ignem inferni non agere in corpora damnatorum actione reali, ſed intentionali dũtaxat, quia probabilius eſt ponere minora miracula, quàm plura, & maiora, quia non videtur poſſe ſaluari dãnatos cruciari ſimul ſummo calore, & ſũmo frigore reali actione propter incompoſſibi-

poſſibilitatem formarum frigoris,& caloris in ſummo, at ſpecies intentionales cõtrariorum non ſunt ità incompoſſibiles, ſubiungit poſteà art.4.lit.G. nõ neceſſariò negari debere iſtam actionem realẽ, quia inquit *quæcunq; arguuntur in 3.art. ſi adſcribantur miraculo non poſſunt improbari*, quibus verbis concedit poſſe dãnatos ſimul pati miraculosè frigus, & calorẽ in ſummo,nec in 3.ar.id negauit,quia hoc iudicaret abſolutè impoſſibile, ſed nè admitteret maiora, & plura miracula, quam opus eſſet. Cum autem dicimus duo contraria poſſe ſimul eſſe in gradibus intẽſis, id vtiq;intelligimus permanẽter,ac in eſſe quieto,non verò tranſeunter tãtum, ac in fieri, vt aiebat Faber cit.nã quæcũq; Deus poteſt conſeruare ſimul pro aliquo inſtãti in eodem ſubiecto,poteſt etiã conſeruare deinceps, non enim in tempore ſequenti diminuta eſt potentia Dei,quare ſi pro illo primo inſtanti contrariorum repugnantiã ſuperauit, valebit quoque ſuperare deinceps, nec id alia indiget confutatione.

58 Probatur concluſio ſic intellecta ex illo Iob.c.24. ab aquis niuiũ tranſibunt ad calorem nimiũ,& Math.13 ibi erit fletus,& ſtridor dentiũ,vbi gloſa ſignificat,vt notauit Baſſol.quod corpra damnatorum frigus patientur, & calorem ſimul in gradibus intenſis.Probatur etiam euidenti ratione,quia nulla poteſt in hoc aſſignari repugnantia,quæ à potentia diuina ſuperari non poſſit;vel enim aſſignaretur ex parte ſubiecti, cuius capacitas eſt limitata, nec excedere poteſt in ordine ad formas contrarias latitudinem octo graduum; vel ex formali repugnantia ipſorum contrariorũ in gradibus intenſis; ex primo capite aſſignari non poteſt, quia licèt capacitas ſubiecti ſit eo modo limitata in ordine ad agens naturale,non tamen in ordine ad ſupernaturale, nam ab iſto formas recipit non per potentiam paſſiuam naturalem, ſed obedientialẽ,quæ reſpectu talis agentis nõ eſt determinata,vt dicetur diſp.ſeq. quæſt.vlt. qua ratione ſolemus dicere poſſe idem corpus plura vbi ſimul,& ſemel à Deo ſuſcipere, eſtò ab agente naturali nõ niſi vnum tantum poſſit habere.

At neq; aſſignari poteſt ex alio capite ſcilicet ex parte ipſarum formarũ contrariarum, nimirum ex immediata earũ oppoſitione in ordine ad idem ſubiectũ,nam vt diximus diſp.5.Phyſ.q. 3. art. 3. formæ oppoſitæ circa ſubiectum duplicem ſolẽt exercere effectum in genere cauſæ formalis,vnus eſt informare ſubiectum,illudque denominare, & reddere formaliter tale, qui proindè dicitur effectus primarius, & per ſe, alter eſt media ſua informatione expellere formam oppoſitam ab eodem ſubiecto, qui proinde dicitur ſecũdarius, & veluti conſecutiuus; quamuis ergo effectus primi generis ſit etiã à Deo inimpedibilis,ac prorſus indiſpenſabilis in ordine ad quamcunq, potentiam, quia implicat formam eſſe in ſubiecto,& nõ denominare illud formaliter tale; benè tamẽ impedire poteſt, atq, ſuſpendere effectum formalem ſecundi generis,nimirũ actualem expulſionem,ſicut facit in duabus quantitatibus natis ſe ab eodem loco expellere non minus, quàm duæ qualitates contrariæ ab eodem ſubiecto, vt diximus diſp.5. Phyſ.q. 6. art. 2. poteſt ergo ex hoc capite Deus duas qualitates contrarias in eodem ſubiecto ponere, non quidem impediẽdo effectum formalem primarium earum, vt Areſius velle videtur, quia id prorſus implicat,ſed ſecundarium tantum,& conſecutiuum ſcilicet actualem expulſionẽ, qua ratione etiam ibi diximus poſſe ponere duas formas ſubſtantiales diſparatas in eadem materia.Hinc Baſſol.cit.ſic arguit, non habent maiorẽ incompoſſibilitatem duo contraria reſpectu eiuſdem ſubiecti, quàm duo corpora reſpectu eiuſdem loci, ideò enim ambo incompoſſibilia dicuntur, quia vnum expellit aliud, ſed per potentiam Dei ità vnũ corpus poteſt eſſe in loco,quod non expellat aliud; ergo,&c.

59 Dices, ergo eodem modo differũt, & repugnant duo corpora ad eſſendum ſimul in eodem loco, ac duo contraria in eodem ſubiecto,quod eſt falſum, & cõtra Doctorẽ cit.4.d.49.q.16.ad 2.pro 1.opin. vbi habet, quòd inter iſta eſt repugnantia formalis, inter illa verò eſt virtualis tantũ, vndè ex hoc, quòd inter duo corpora non

De Generatione. D 3 eſt

eſt repugnantia formalis quoad eundem locum, ſicut eſt inter duo contraria quoad idem ſubiectũ, concludit poſſe virtute diuina duo corpora eſſe ſimul in eodem loco. Reſp. neg. conſeq. etenim magnum adhuc remanet diſcrimen, duæ namq; dimẽſiones differunt penes effectus ſecundarios, qui ſunt, vt vna excludat alterã ab eodem loco, non penes effectus primarios, qui ſunt eiuſdem rationis, nec penes formas, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei; tũ quia eatum repugnantia non attenditur penes idẽ ſubiectum, quia illa duo Vbi paſſiua, quæ ſunt in illis duobus corporibus penetratis in ordine ad eandem ſuperficiem, non ſunt in eodẽ ſubiecto ſed in diuerſis ſcilicet in illis corporibus, & hæc præcipuè eſt ratio, cur Doctor ibi iſtam repugnantiã non formalem, ſed virtualem appellauit; at formæ contrariæ non tantum quoad effectus ſecundarios, ſed etiam primarios differũt, & ſecũdum formas, & penes idem ſubiectũ, ſunt enim alterius, & alterius rationis, & maximè ſub eodem genere diſtant, nõ ergo Doctor ibi abſolutè negare voluit contraria eſſe poſſe in eodem ſubiecto, ſed ex prædictis capitibus magis id repugnare oſtendit de duabus qualitatibus cõtrarijs, quàm de duabus quantitatibus, adeò vt ſi negaretur de illis, non ideò de iſtis quoq; negari deberet, vndè quaſi conditionatè loquitur, non abſolutè.

60 In oppoſ. arg. multipliciter, Primò, quia contraria in ſummo inferunt contradictoria ex Ariſt. 4. Met. 17. vbi proindè ex hoc, quòd contradictoria per nullã potentiã poſſunt eſſe ſimul, deducit, quod neq; cõtraria in ſummo, quia ad ipſa in tali gradu ſequuntur contradictoria. Conf. quia tunc idem ſubiectum eſſet ſimpliciter calidum, & ſimpliciter frigidum, at quod eſt ſimpliciter calidum, nullo modo eſt frigidum, & è contra, quod eſt ſimpliciter frigidum, nullo modo calidum eſt. Tandem vnum contrarium habet eſſentialiter annexam negationem alterius, ac proindè prorſus ab ea inſeparabilem implicat; ergo omninò, quòd poſſint eſſe ſimul.

Reſp. non eſſe intentũ Ariſt. ibi eodem modo arguere de contrarijs, & contradictorijs quoad excludẽdum vnũ per aliud, cum enim oppoſitio contradictoria ſit per affirmationem, & negationem, immediatè vnũ excluditur per aliud, & per locum ab intrinſeco ſequitur, quòd ſi vnũ cõtradictoriorum eſt in ſubiecto, non eſt ibi alterum, quia ratio formalis vnius formaliſſimè imbibit excluſionẽ alterius, ſecus eſt in contrarijs, quia eorum oppoſitio eſt poſitiua, ac proindè cõceptus formalis vnius non cõſiſtit in actuali excluſione alterius, quia ambo ſunt poſitiuè conceptus, & ideò non ſequitur per locum ab intrinſeco, eſt vnum contrarium in ſubiecto, ergo nõ eſt alterum, ſed ſolũ mediatè, & ab extrinſeco, ratione ſcilicet ſuorum effectuũ incompoſſibilium, quatenus ad poſitionem vnius conſequitur excluſio alterius in gradibus intenſis ex natura ipſorum; itaq; cõtraria in ſummo includunt oppoſitionem contradictoriam non primò, & per ſe, ſed conſecutiuè, & ſecundariò, ſecundũ communẽ naturæ curſum, & ſic intelligit Ariſt. loc. cit. quarè cum poſſit diuinitus impediri talis cõſecutio, ſeù effectus ſecũdarius, vt dictum eſt, nulla ſequitur contradictio, quia hæc in contrarijs exurgit ex eorũ effectu ſecundario, qui eſt expulſio, non ex primario, qui eſt informatio. Dices informatio vnius contrarij eſt actualis alterius excluſio, ſiquidem ſe expellunt ab eodem ſubiecto in genere formalis cauſæ, nõ effectiuè, adeò quod ipſamet informatio eſt excluſio, ergo ex effectu primario vnius ſequitur excluſio alterius, & contradictio. Negatur aſſumptum, quamuis enim formæ in ſubiecto ſe inuicem expellãt in genere cauſæ formalis, tamen expulſio, & informatio non ſunt idem effectus formalis, ſed diuerſi, nam vnus exercetur circa ſubiectum, alter aduerſus formam contrariã, vnus eſt primarius, alter ſecundarius, vndè informatio vnius contrarij non eſt alterius excluſio formaliter, & per ſe, ſed conſecutiuè tantum, & ſecundario; & hoc etiam modo Ariſt. cit. 4. Metheor. explicant Tatar. & Baſſol. cit.

Ad Conf. dicimus ità euenire regulariter, ſed in caſu foret idem ſubiectum ſimpliciter calidum, & ſimpliciter frigidum, ideſt,

ideſt vtrumq; in ſummo, nec ſequitur eſſe ſimul abſolutè calidum, & non calidũ, frigidum, & non frigidum, quia vt benè notat Baſſol. non dicitur ſubiectũ non albũ, vel non calidũ formaliter per aliquod poſitiuum, quod ſit nigrum, vel frigidum, ſed per negationẽ albi, vel calidi, quæ quidem negatio in ſubiecto nõ eſſet ex hypotheſi, quòd adſit albedo, vel caliditas. Ad vlt. cũ dicitur vnum contrarium habere annexã alterius negationem eſſentialiter, & inſeparabiliter, vel hoc intelligitur de negatione identitatis, quatenus vnum nõ eſt aliud, nec eſſe poteſt aliud, vel de negatione compoſſibilitatis, quatenus vnũ nequit cũ alio conſociari in eodem ſubiecto, de prima negatione verum eſt aſſumptum, ſed falſa conſequentia, nam etiam dulcedo in lacte habet eſſentialiter annexam talẽ negationem albedinis, & vniuerſaliter quæcumq; forma diſparata reſpectu alterius; de altera verò negatione falſum eſt aſſũptum, quam doctrinam adhuc magis explicauimus diſp. 5. Phyſ. q. 6. art. 2. & innuit Baſſol. cit. art. 1. in reſp. ad 4.

61 Secundò obijc. quia ſi etiam in gradibus ſummis poſſunt cõtraria eſſe ſimul, non videtur quomodo ſaluari poſſit contrarietas in ipſis, & quod oriatur ex natura ipſorum. Tum 2. quia contraria ſe expellunt in genere cauſæ formalis, at talis effectus nequit à Deo impediri. Tũ 3. contraria opponuntur nedum virtualiter, & in ſuis effectibus, ſed etiam formaliter, ac in ſeipſis, vt ex eorum definitione conſtat, ergo ante ſuos effectus ſecũdarios ſunt incompoſſibiles. Tum 4. ſi idem obiectũ foret ſimul album, & nigrum, idẽ cibus dulcis, & amarus, &c. eſſet ſenſibile, & non ſenſibile, ſenſibile quidem, quia haberet qualitates sẽſibiles, inſenſibile verò, quia nõ appareret, quo ſenſu percipi poſſet, guſtu, ne viſu, vel tactu. Tum 5. quia hac ratione plures quoq; ſubſtantiales formæ diſparatæ poſſent eſſe in eadem materia, cũ minorem videantur inter ſe habere repugnantiam, quàm contraria. Tum 6. eadem eſt potentia receptiua cõtrariorum in eodem ſubiecto, non diuerſa, ſed illa potentia terminatur, & actuatur per vnum contrarium, ergo illo ſtante alterum non poteſt ineſſe. Tum tandem quia termini motus, ſunt incompoſſibiles, contraria ſunt termini motus, non autem forma, & priuatio, per hoc enim diſtinguitur motus à mutatione 5. Phyſic. ergo, &c.

Reſp. neg. ſequelam, quia eſſentialis ratio contrarietatis non conſiſtit in actuali expulſione contrariorũ ab eodem ſubiecto, ſed in aptitudinali, vel potius radicali. Ad 2. effectus formalis primarius vtiq; nequit à Deo impediri, benè tamen ſecũdarius; ratio diſcriminis eſt, quia ille immediatè per ſe procedit à forma inhærẽte, & ideò vocatur intrinſecus, vndè implicat formam in formare ſubiectũ, & eam non denominare tale, nam eſſe albũ aliud non eſt, quam habere albedinẽ, alter verò effectus non immediatè procedit ab ipſa forma, ſed mediante effectu primario, & ideò habetur veluti ſecũdarius, & extrinſecus, ac à Deo impedibilis. Ad 3. concedimus contraria ante effectũ ſecundariũ mutuæ expulſionis eſſe incõpoſſibilia, non enim eorum incompoſſibilitas ex illis effectibus procedit, ſed potius ipſi ex cõtrariorum incõpoſſibilitate, formaliter ergo ſunt ſeipſis incompoſſibilia, exercent verò hanc eorum incompoſſibilitatẽ per ſuos effectus ſecundarios, ſed tale exercitiũ ſuſpendi poteſt à Deo. Ad 4. neg. conſeq. nã in ordine ad ſenſum tactus, guſtus, vel odoratus agerent illa cõtraria ad ſenſationem mediã ex vtriſq; permixtam, vt modò faciunt liquores contrarij permixti, de viſu verò dicendum, quod vel vna tantum forma ageret, quæ ſcilicet validior eſſet ad mouendum ſenſum, vel ſi æquales eſſent, determinaretur à Deo, vel ambæ mouerent, nec implicat oculum videre idem obiectum ſimul album, & nigrum, ſicut non implicat videre plura ſimul, quorũ vnum ſit album, aliud nigrum. Ad 5. negat Baſſol. paritatem, quia forma ſubſtãtialis dat eſſe ſimpliciter, eiuſdem autẽ rei nequeũt eſſe duo eſſe ſimpliciter, & ideò duæ formæ ſubſtantiales inuicem non ſubordinatæ eandem materiam informare non poſſunt; contraria autem cum ſint accidentia, non dant eſſe ſimpliciter, ſed ſecundũ

quid, & non eſt incõueniens eiuſdem rei eſſe plura eſſe ſecundum quid; At diſp. 5. Phyſ. q. 6. art. 2. id etiam conceſſimus diuinæ omnipotentiæ, & oſtendimus rationem à Baſſolio tactam abſolutè non concludere, quia in eo caſu vnaquæq; ſubſtãtialis forma cum eadem communi materia proprium conſtitueret ſuppoſitum in propria ſpecie. Ad 6. licèt potentia ſubiecti ad recipiendum cõtraria ſit vna, tamen quantum eſt de ſe, ad vtrumq; eſt indeterminata, & ſingula reſpicit, vt actus inadæquatos, vt dicitur de potentia materiæ ad formas ſubſtantiales, vndè in ordine ad agens potens vincere eorum repugnantiã vtrumq; ſimul recipere poteſt. Ad vlt. ſæpius dictum eſt maiorem valere de terminis primis, & formalibus, quales ſunt ſemper in quocumq; motu, & mutatione forma, & priuatio, vt diximus diſp. 15. Phyſ. q. 6. art. 3. non autem de terminis ſecundarijs, & concomitantibus, ſicut in propoſito ſunt formæ contrariæ, vndè falſa eſt minor, quod cõtraria ſint per ſe termini motus, nam etiam naturaliter dum fit motus intenſionis à gradu remiſſo ad intenſum, manet ille cũ iſto, vndè etiã falſum eſt ex hoc capite propriè differre motum à mutatione, vt ibidem diximus, vbi etiam expẽdimus Ariſt. ſenſum in 5. Phyſ. dum per hoc diſcernit motum à mutatione.

62 Tertiò, tãdem arguit Lichet. cit. auctoritatibus Scoti, nam in 1. d. 2. q. 2. infra lit. X. probat Deum habere virtutem infinitam ex eo, quod quantum eſt ex ſe, poſſet cauſare infinita, ſi non repugnarent, quia iſta repugnantia non prouenit ex defectu virtutis, ſed ex repugnantia eorum formali, & aſſumit hoc exemplum, ſimul potens cauſare album, & nigrũ nõ eſt minus perfectum, ſi nõ poteſt ea ſimul cauſare, quia iſta non ſunt ſimul cauſabilia, quia hæc non ſimultas eſt ex repugnantia eorum, non ex defectu agentis, quia agẽs habet ſimul virtutem reſpectu amborum, ſi illa eſſent compoſſibilia. Et d. 17. q. 3. lit. VV. ait contraria incompoſſibilia eſſe in ſummo, nõ in gradu remiſſo. Et in 4. d. 44. q. 3. F. ait non poſſe probabiliter ſaluari idem ſimul realiter pati à contrarijs in ſummo etiam per potentiam Dei, & lit. G ait, quòd ſi ponatur calorẽ induci in ſummo in corporibus damnatorum, & adhuc qualitatem illam mixti permanere, videtur manifeſta repugnantia.

Reſp. primum locũ nõ vrgere; etenim ibi licèt de Deo loquatur, tamen cum adducit illud exemplum, loquitur de agente promiſcuè, vndè ſufficit, vt id, quod in exemplo aſſumit, verificetur de agente creato, nec in exemplis eſt multũ inſiſtendum; alter locus non eſt ad rem, quia ibi loquitur expreſsè de agente creato. Nec tandẽ vltimus vrget, quia vt diximus n. 57. poſtea ait non poſſe oppoſitum improbari; cum verò ſubiungit eſſe formaliter repugnantiam calorem in ſummo reperiri cum qualitate mixti, non loquitur de formis contrarijs, ſed de eodẽ calore, & verum dicit, nam repugnat, quod in mixto ſit calor ipſi connaturaliter conueniens, qui eſt medius, & remiſſus, & calor in ſummo, vndè ſubdit, *ſicut ſi in eodem eſſe medium, & extremum*, ſi enim calor eſt remiſſus non eſt intenſus, nam vt diximus art. præced. n. 56. plus repugnant in eodẽ ſubiecto magis, & minus eiuſdẽ formæ, quam ipſæmet formæ contrariæ.

QVÆSTIO VI.

Quænam ex his qualitatibus conueniant elementis, & in quo gradu.

63 Sermo eſt hìc de elementis in ſua puritate, ac naturali diſpoſitione, nã vt modò diſpoſita ſunt pro bono vniuerſi, certum eſt vnumquodq; ſecundum plures partes habere qualitates extraneas & aduentitias ex vicinia alterius elemẽti, vt explicatum eſt diſp. 4. de Cælo q. 1. Et de elementis ita conſideratis ſupponendum eſt vnumquodq; proprias, ac connaturales ſibi vẽdicare qualitates, vndè omninò vanum eſt, quod quidam de aere dixerunt eſſe natura ſua expertẽ omnis qualitatis, & eſſe indifferenter cuiuſcunq; ſuſceptiuum, eo quia eſt medium, per quod agentia naturalia maximè agunt, & concurrunt ad mixtionem, ſicut quia debuit eſſe vehiculum omnium colorum ad videndum,

lendum,omnis coloris expertē eſſe oportuit. Vanum itaq; eſt, quia quælibet forma proprias requirit diſpoſitiones omnia corpora paſſim videmus eſſe ſuis accidētibus à natura prædita, & alioqui cum alijs elementis concurrere nō poſſet ad mixti cōſtitutionem, quia non haberet qualitatem contrariam, cuius ope queat cū alijs confſictari, nec eadem ratione poſſet in aliud elementorum conuerti, immò nec de nouo generari, nec vnquam corrumpi, quia quod corrumpitur, à ſuo contrario corrūpitur; Nec ratio allata vrget, vt enim ſit medium idoneū, per quod agentia agant, ſatis eſt, quod propter ſuam tenuitatē ſit ſuſceptiuum qualitatum omnium, prout mixtioni inſeruiunt, & de coloribus diſpar eſt ratio, quia non facilè ſibi mutuo cedūt, vt patet, ſi quis aſpiciat per medium, quocunque ſit colore vitiatum.

Compertum etiam eſt vnumquodq; elementum non ſimul omnes ſibi vēdicare quatuor illas qualitates, quia nec ignis de ſe frigidus eſt, nec aqua ſicca, ſed nec ſuntaxat vnam, vt de aere item opinatus eſt Valleſ. l. I. controuerſ. medic. c. 10. vbi ſolam humiditatem ei connaturalē facit, & tribuit Galen. l. 8. de vſu partium c. 3. & l. de vſu reſpir. ſed binæ cuilibet aſſignari poſſent (excluſa tamen combinatione contrariarum qualitatum, quia nullū elementum eſt ſimul frigidum, & calidū, vel humidum, & ſiccum, quia tales qualitates nō ſtant ſimul, quod ſi ponantur in eſſe remiſſo, ac temperato, tunc tale corpus eſſet potius mixtum, quàm ſimplex, nec eſſet verum elementum) ità docuit Ariſt. 2. de gen. 16. & deinceps, & 4. Met. cap. 1. cuius connexionis duplicis qualitatis in quocūq; elemento ratio eſt, quam attulit Philopon. l. de gen. com. 23. quia duo ſunt præcipua munera ipſorū elemētorū in hoc vniuerſo, vnū eſt, quod inuicē tranſmutētur pro mixtorum conſtitutione alterū eſt, vt tanquā partes integrales vniuerſi ità diſponerentur, vt vnū eſſet alterius proportionatus locus, ad primū munus planè opus erat, vt vnūquodq; haberet aliquā qualitatem, per quā eſſet alteri cōtrariū, vt v. g. ſi aer eſt calidus, aqua ſit frigida, ſi ignis eſt ſiccus, aer ſit humidus, & ca. à quo omnis tranſmutatio fit ratione cōtrarij; ad alterum verò munus debebat vnumquodq. aliam qualitatē habere, per quam conueniret cum alio ſibi contiguo, vt ſalcet ignis v. g. quia eſt locus aeris, cum eo in calore cōmunicaret, & aer continens aquam in humiditate, & terra haberet frigus ſymbolū cum aqua, locus enim eſt conſeruatiuus locati ex 4. Phyſ. conſeruatio autem nequit fieri à cōtrario, ſed tantū ab aliquo ſimili, & ex elementis ità cōſtitutis naſcitur illa cōcordia diſcors, quæ mundi concentum efficit.

64 Ex hac igitur naturali ratione deducitur vnicuiq; elemēto neceſſarias eſſe duas qualitates, vnam communem cū elemento proximo, per quam ſe inuicē conſeruare poſſent, alteram verò contrariam, vt ſecum nōnihil altercando ad alterationem, & conſtitutionem mixtorum cōcurrere poſſent; hac igitur de cauſa Ariſt. loc. cit. ità qualitates diſtribuit in ſingulis elementis, vt terra ſit frigida, & ſicca, aqua frigida, & humida, aer calidus, & humidus, ignis calidus, & ſiccus. At nō obſtāte ſentata illa ratione ex conſonātia Vniuerſi deducta, nec Ariſt. auctoritate, ac omniū Peripateticorum, non deſunt, qui qualitates alio modo combinēt in elemētis, Teleſius enim nouæ doctrinæ inuentor lib. 2. de rerum natura c. 23. conſtituit aquā ex ſua natura potius calidam, quā frigidam, & c. 25. igneum potius humidum, quā ſiccum. Arriaga verò nouiſſimè diſp. 4. de gen. n. 19. terram ponit natura ſua potius calidam, quàm frigidam; & tandem hac tēpeſtate apud multos inualuit Stoicorū placitum ſtatuentium aerem ſuoptè ingenio frigidum; ita Cardan. l. 2. de ſubtil. Arriag. cit. n. 25. Areſius 2. de gener. q. 10. qui vlterius addunt aerem non tantum ſuapte natura eſſe frigidum, ſed etiam ſiccum, & quidem quod aer ſit frigidus, fuit opinio Galen. lib. 8. de vſu partium, vbi Ariſt. carpit, quod aerem poſuerit calidum.

Rurſus maius adhuc diſſidium eſt, etiā inter eos, qui in qualitatum coniugatione concordant, in quo gradu binæ qualitates ſingulis competant, totq; ac adeò varia ſunt placita, vt nimis operoſum eſſet ſingula

gula

gula adamuſſim recenſere; Quidam enim dixerunt ambas qualitates ſuo elemento conuenire in ſummo, vt Sueſſan. 2. de gen. com. 23. Achillin. l. 3. de elemētis Mercen. in dilucid. huius puncti, Peramat. l. de element. c. 8. & fauet Galen. l. 1. de natura, & 1. de elementis c. 6. Alij è contra vnā dumtaxat qualitatem tribuunt in ſummo, alteram verò citra ſummum, adhuc tamen in excellenti gradu, ideſt ſupra quartū, & hic dicendi modus eſt valdè freques apud Peripat. pro quo citari ſolent Auerr. Alexan. Albert. Auicen. Philop. Ammon. Marſil. Saxon. & ſequuntur Recentiores paſſim. Alij inter has extremas opiniones quodamodo mediant tribuentes duobus extremis elementis ſcilicet terræ, & igni ambas qualitates in ſummo, elementis verò medijs, aquæ nimirum, & aeri vnā qualitatem in ſummo, alterā in excellenti gradu, ità Zab. lib. 2. de primis qualit. cap. 1. & Auerſa q. 41. ſec. 8. Demum D. Th. 2. de gen. lec. 3. igni tribuit vtramque qualitatem in ſummo, aeri vtramq; infrà ſummum, aquæ verò, & terræ vnam in ſummo, alteram infrà ſummum, & ſequitur Bannez 2. de gen. cap. 3. q. 2.

ARTICVLVS I.

Singulis elementis propriæ aſſignantur qualitates.

65 Noſtra ſententia eſt, quæ fuit perpetua in Peripato, ignem eſſe calidum, & ſiccum, aerem calidum, & humidum, aquam frigidam, & humidā, terram deniq; frigidam, & ſiccam, & ità ſupponit Scotus 2. d. 15. q. vn. & 4. d. 49. q. 13. & vbicunq; loquitur de elementis, quæ quidem ſententia ab initio quæſt. probata eſt ea vniuerſali ratione ex conſonantia vniuerſi, & fine elementorum deducta, nunc verò probanda eſt ſingillatim ex cuiuſq; elementi natura, & naturali conditione.

Primò igitur de igne, quòd ſit ſuapte natura calidus, atq; ſiccus, ſatis de ſe exploratum eſt, & qui dem de calore nullus videtur ambigendi locus, & ſi quis proteruiando negaret, igni exponatur, quouſq; fateatur eſſe calidū; de ſiccitate verò, probatur. Tū quia ignis extinguitur ab aqua etiamſi ſit calida, quod eſt argumēto aquā ei contrariari, nedū in frigiditate, ſed etiā in humiditate, atq; ideò ignem eſſe calidum, & ſiccum. Tum quia ignis, & aqua ſunt elementa valdè oppoſita, & diſſymbola, ergo non in vna tantum, ſed in ambabus qualitatibus opponūtur, cum ergo aqua ſit humida, & frigida, ignis erit ſiccus, & calidus. Tum quia ponendo ignem humidum cum Teleſio, cum ex alia parte ſit calidus, vt ipſe cōcedit, iam in eius ſententia ignis in nulla qualitate contrariabitur aquæ, quæ apud ipſum eſt calida, & humida. Tum quia quo magis corpus eſt ſiccum, facilius cōcipit ignem, vt de ligno arido conſtat, ſignum euidens formā ignis poſtulare ſiccitatem, vt diſpoſitionem cōnaturalem. Tum tandem quia ignis exſiccat madidas veſtes, lutum, &c. nec dicas id præſtare per calorem; nā videmus carnes, cum in olla feruenti elixantur, equidē calefieri, non tamen exſiccari; cū aſſantur autem, etiam exſiccari, ergo ſiccitas non prouenit à calore ignis dumtaxat, ſed directè etiam ab ipſius ſiccitate.

66 Secundò probatur aerem eſſe humidum, & calidum, & quidem humidum eſſe negari nequit, niſi negando definitionē humidi ſuperius ex Ariſt. traditā, quod facilè figuratur termino alieno, & nullum retinet proprium, vel ſaltim eam in peregrinos ſenſus extorquendo, vt facit Areſius; ſanè ſi proprius effectus humiditatis eſt ſubiectum reddere fluidum, & liquidū, res enim humidæ ità è manibus elabūtur, vt vix retineri queant, quid fluidius aere? aut ergo non adhuc conſtat, quid ſit humiditas, aut ſtando definitioni humiditatis iā aſſignatæ, aer humidus aſſeri debet, vel alia excogitari, qua defendatur eſſe ſiccum; Deindè ſi aer ponitur ſiccus, cū ex alia parte ſit calidus, iam nō differet ab igne, vel ſi ponatur frigidus, non differret à terra, diuerſa enim qualitatum combinatio diuerſitatem formarum ſubſtantialium oſtendit in elementis ſaltim à poſteriori, idq; gratis negat Areſius.

Deindè probatur eſſe calidum, non frigidum, Tū quia actione frigoris aer corrum-

rumpitur,& vertitur in aquam,vt patet in generatione aquarum in cauernis terræ,& in feneſtris vitreis hyeme rorãtibus, dum aer extrinſecus adhæreſcens in aquã abit; ac etiam æſtate idem contingit,cum aqua gelida in phialam vitream infunditur, tũc enim in extima vaſis ſuperficie cernitur aſperſio quædã cauſata ex aere extrinſecus adhærente, qui virtute frigoris intus exiſtẽtis paulatim in guttulas aquæ reſoluitur: è contrà verò aer calore generatur, vt cõſtat cum aqua actione caloris reſoluitur in vaporem, & deinceps in aerem. Tum 2. idem deducitur ex leuitate, & raritate aeris,frigus enim condenſat,& aggrauat,vt conſtat de terra,& aqua,quę ob eorum frigiditatem ſunt corpora denſa,& grauia,è contra verò calor rarefacit, & leuificat. Tum 3.quia mel,& oleũ,quæ ſunt mixta aerea ſunt calida in prædominio, ergo etiam & aer. Tum 4.quia quælibet qualitas elementaris non niſi alterã habet per ſe, & directè cõtrariam, nam ſi plures haberet,ſtatim extingueretur,quia nõ eſſent hinc indè æquilibratæ vires in conflictu,ergo aer non eſt frigidus,tũc enim calor ignis oppugnaretur ſimul à frigore terræ,aquæ,& aeris, cumq; calor ſit minimæ reſiſtẽtiæ, ſtatim deijceretur à tot cõtrarijs. Tum 5.quia ſi aer eſſet frigidus in ſummo,vt illi arbitrantur, tunc extingueret ignem, ſicut aqua; nec dicas nõ extinguere,quia ſit ſiccus; nam etſi aqua etiam per humiditatem extinguat ignem, id tamen principaliter efficit per frigiditatẽ, quæ ſemper in ea perſiſtit in aliquo gradu quantũcunq; ab extrinſeco agente calefiat. Tũ 6.quia calor, & humiditas ſunt cauſæ putredinis, vt Ariſ.docuit 4.Meth. cap.2.& problem.33.part. 2. ſicut è cõtra frigus,& ſiccitas præſeruant à putredine, vndè videmus hyeme carnes diutius conſeruari,quàm in æſtate,& facilius Auſtro flante,qui eſt ventus calidus, & humidus, in putredinem abire,quàm Aquilone ſpirante,qui eſt frigidus,& ſiccus; cum ergo aer ex Ariſt.loc.cit.ad corruptionẽ, & putredinem valdè diſponat,erit vtiq; ſuapte natura calidus, & humidus,non ſiccus, & frigidus. Tandem videmus in hyeme calorem aeris innatum ad ſubterranea ſeſe recipere correptum à frigore ſuperueniẽte, ibiq; aquam concurrentibus quoque exhalationibus ibi recluſis ſeruare calidam, vt patet in puteis,& ciſternis.

67 Quædam ex his argumentis adduxit Areſius,& ſoluere tentauit,vnde ad 1. inquit,cum aer vertitur in aquam,& corrumpitur, non à frigore corrumpi, ſed ab humiditate,& denſitate,vndè flãte Auſtro videmus parietes madidos, & marmora rorantia,quod nõ à frigore prouenit, cum ventus ille ſit calidus, ſed ab humiditate, & denſitate eiuſdem; & ſic etiam è contra inquit, cum aqua vertitur in aerem, id non fieri actione caloris, ſed raritatis, & ſiccitatis,nam ab aqua eleuãtur prius partes ſubtiliores, & rariores valdè humidæ, deindè amittunt illam humiditatẽ,& magis etiam rarefiunt,& conuertuntur in aerem, non igitur calori per ſe tribuẽda eſt hæc generatio, ſed raritati,& ſiccitati. Ad 2. negat calorem eſſe cauſam raritatis, & frigus denſitatis abſolutè loquendo, & ait verificari ſolum cæteris paribus, & iuxtà proportionem ſubiecti, & ideò aer, cum non ſit capax magnæ cõdenſationis,quãuis ſit frigidiſſimus, ſemper erit rarus, pariterq; diſcurrit de leuitate, & grauitate, nix enim frigidiſſima eſt, & tamen etiam eſt leuis, & è contra aurum eſt grauiſſimum, nec tamen in frigore alia multa excedit mixta, quæ ipſo ſunt leuiora. Ad 3. negat in primis in oleo, & melle prædominari aerem, & ait id colligi non poſſe, quod aquæ ſupernatet, quia è cõtra argumentari poſſemus prædominari aquam, quia in aere deſcendunt; deinde petit, an cum dicimus mixta illa eſſe calida, loquamur de calore actuali, vel virtuali, non de actuali, quia potius frigida ſunt, & facilè congelantur, ac addenſantur; ſi de virtuali, longè maiorem calorem virtualem reperiemus in rebus, quibus aqua, vel terra prædominatur, in vino enim non prædominatur aer, nam aquæ non ſupereminet, & tamen virtualiter eſt calidiſſimũ, & ſic in multis alijs. Ad 4. ait optimã eſſe proportionem inter elementa ratione qualitatum, quoniam licèt plura ſint elementa

fri-

frigida, longè tamen maior eſt actiuitas caloris, & virtus Cæli calefacientis ea, quàm ſit virtus frigoris, quod in ipſis reperitur, & ità optimè ſunt diſpoſita, ſicut vniuerſi bono congruebat.

68 His tamen ſolutionibus nõ acquieſcimus, reſponſio ad primũ ſubſiſtere omninò non poteſt, quia nec raritas, & ſiccitas tantæ actiuitatis ſunt, vt eis principaliter tribuenda ſit deſtructio aquæ, & generatio aeris, nec pariter humiditas, & denſitas, vt eis corruptio aeris adſcribatur, & generatio aquæ; & quidem in bona philoſophia elementorũ pugna in mutua tranſmutatione principaliter exercetur per qualitates primas, & præcipuè per actiuiores, quales ſunt calor, & frigus, immeritò ergo elemẽtorum generatio, & corruptio ſiccitati, & humiditati principaliter adſcribũtur; ſtante autem Auſtro parietes, & ſaxa deſudant ex copia vaporũ, quos vetus ille deſ e.t, qui ad parietem impingẽtes, & ad marmora eorũ frigoris ope in aquã reſoluuntur. Secunda etiam ſolutio eſt contra omnium ſenſum, vt enim docuit Ariſt. 2. de gen. 27. calidi eſt rarefacere, & frigidi condenſare, hocq; illis per ſe competit, & non per accidẽs ratione ſubiecti, vt colligitur ex eorum definitionibus ſuperius allatis; ſic etiam calidi per ſe eſt leuificare, frigoris aggrauare, vt pluribus etiam in locis docuit Ariſ. 2. de gen. animal. c. 1. & 1. Met. ſum. 3. & l. 2. c. 4. & 2. de plãtis c. 1. & probl. 5. ſec. 13. probl. 9 ſec. 24. & probl. 18. ſec. 23. quod etiam fuit veterum Philoſophorum dogma, vndè Plutarc. l. de primo frigido ſic loquitur, *quod leue, & ſurſum tendens nihil eſt eorum, quæ ſunt frigida, & quod nubes frigore recepto deorſum tendunt, ac verſa vice calore eis inſidente ſurſum feruntur*, malè ergo negat, & limitat Areſius principia quędam philoſophica ab omnibus recepta, vt peculiaria placita ſua tueatur; malè etiam præcludit viam veſtigandi qualitates primas ex ſecundis, nam iſtæ ideò ſecũdæ dicuntur, quia aliquo modo dependẽt ab illis, cum ergo experiamur aerem eſſe rarum, & leuem, ſcrutari oportet, à qua, vel quibus primarum qualitatum in aere exiſtentium oriantur, & cum oriri nequeant à frigiditate, vt conſtat, vndè nix nõ eſt leuis, quia frigida, ſed ob copiã aeris incluſi in eius poris, quibus vndiq; ſcatet, nec rurſus à ſiccitate, nam terra, quæ eſt valdè ſicca, grauiſſima eſt, ac denſiſſima, clarè ſequitur aerem nec frigidũ, nec ſiccũ eſſe, vt vult Areſius, ſed potius calidũ, quia raritas, & leuitas regulariter à calore procedunt.

Nec etiam tertio argumento ſatisfacit, omnes enim concedunt oleũ eſſe aereæ naturæ, quia ſupernatat aquæ, quòd vtiq; non eſſet, ſi aqua in eo prædominium haberet, immò id etiam concedunt ſentientes cum ipſo, ſed negant eſſe calidum, potius enim aiunt frigidum eſſe, cũ modico etiã frigore citius, quàm aqua congeletur, vndè deducunt, cum ſit aereæ naturæ, aerem eſſe frigidum, Sed immeritò etiam negatur oleum eſſe calidæ complexionis, vulnera enim lenit, & fouet caloré ſuo, quæ potius exacerbaret, ſi frigidum eſſet, facillimè etiam accenditur, & inflãmatur, quãuis alioqui ſit humidum actu, & ipſi Medici docent tàm oleum, quàm mel in animalium corporibus effectus habere caloris, & malè ex facilitate congelationis eius arguitur frigiditas, alioqui eſſet frigidius aqua, nã prouenit ex illius corporis craſſitie, & viſcoſitate, & ideò Galen. 2. de facult. ſimplic. medicam. dixit, oleũ propriè non congelari, ſed potius conſiſtere, ac incraſſari, nec à frigore procedere, quòd citius, quàm aqua, congeletur, ſed ex craſſitie, & viſcoſitate. Demum nec ſufficienter quarto occurrit argumento, tum quia licèt ſit calor maioris actiuitatis, quã frigus, adhuc tamen eſt minoris reſiſtentiæ; tum quia licèt maioris actiuitatis ſit calor frigore, adhuc tamen frigus præualeret, quia in maiori copia improportionabiliter excederet calorem, præſertim in eius opinione, qui negat elemẽtũ ignis in propria ſphæra; recurrere autẽ ad Cælũ quacunq; de cauſa non eſt cordati Philoſophi.

69 Tertiò, principaliter oſtẽditur aquã eſſe humidam, & frigidã; & quidẽ vtrumq; euidenter conſtat ſenſuum teſtimonio, humidam enim eſſe fatentur omnes, & quidem in hoc elemento humiditas adeò cõ-

ſpicua

picua eſt, vt Sacra Scriptura illud agnoſcat veluti fontem omnis humiditatis Iob 12. *ſi continuerit aquas, omnia ſiccabuntur*, ex quo loco anſam ſumpſit Areſius negandi humiditatem aeri, quia tota in hoc loco videtur aquæ attribui. At procul dubio hic non eſt ſenſus à Sacra Scriptura intentus, ſolum enim per hoc ſignificare voluit per elemẽtum aquæ hinc inde excurrens terrã infundi, & irrigari, quæ ſine aquarũ decurſu vtiq; ſtatim ſicca, & arida euaderet, quia aer quantumuis humidus ponatur, talem effectum præſtare nõ poteſt, vt aqua, ob ſuam tenuitatem, & raritatẽ, vt infrà dicemus, & quia eius humiditas vaporoſa non eſt. Nec etiam minus obuia eſt eiuſdẽ frigiditas, & ſenſibus comprobata, nã in mari, fluminibus, fontibus, & puteis aqua ſe ſe nobis frigidam offert, immò in æſtate ambiente exiſtente calido in puteis, ac ciſternis aqua inuenitur frigida, adeovt agenti extrinſeco eius frigiditas nequaquã adſcribi poſſit, nec dicas hanc e terrã mutuare, quia adhuc ſenſibilius aquæ frigiditas deprehẽditur, quã ipſius terræ. Accedit, quòd cum ab aliquo agente extrinſeco v. g. igne calorẽ recepit, ſtatim ac ab eo remota fuerit abſq; vllo extrinſeco infrigidante ſpõtè paulatim impreſſum calorem excutit, & ad priſtinam frigiditatem ſe ſe reducit, quod argumẽto eſt huiuſmodi qualitatem à propria indole ſibi vendicare, non aſcititiam eſſe, vel extraneã. Adeò vt qua fronte negauit Teleſius aquam eſſe frigidã ſuapte natura, poterat quoq; negare ignem eſſe calidũ. Piſces item in hoc elemẽto degentes naturæ ſunt frigidioris, ac deniq; aqua nimium epota dolores cauſat in ventriculo, & crũditates, dentes labefactat, & conſimilia vtiq; ſua frigiditate, quia remedijs, & pannis calidis ſedatur dolor.

Quartò, tandem demonſtratur terram ſiccam eſſe, & frigidam, & quidem de ſiccitate res eſt adeò explorata, vt ſtatim ac à Deo creata fuit, eam vocauerit aridam in princip. Geneſ. immò in ipſa apprimè verificatur ſiccitatis definitio, ſi enim ſiccũ eſt, quod facilè proprio coercetur termino, nec indiget alieno, vtiq; terra ſicca æſtimari debebit, nã in ſe conſiſtit, & proprijs ſpontè ſe continet terminis; & tãdem cum aqua perfunditur, & irrigatur, vi ſuæ ſiccitatis humorem abſumit, & paulatim ad natiuam ſiccitatem redit. Quòd etiam ſit frigida; probatur, quamuis enim partes eius ſuperiores, & extimæ radijs ſolaribus expoſitæ calidæ ſentiãtur, tamẽ in viſceribus eius, ſubterraneiſq; cauernis, quo ſolaris calor nõ peruenit, immane viget frigus; ſicut etiã eædem partes humidæ ſentiuntur ex admixtione aquæ, vt apta ſit ad culturam, & generationem herbarũ, atq; plãtarum, neq; ob id arguimus eſſe ex integro humidam. Inſuper videmus lapides, & metalla, quæ ſunt corpora valdè terreſtria, frigiditate vigere. Hoc ipſum ſuadẽt ingens eius grauitas, & denſitas, quas iam ſupra diximus à frigore deriuare, vt raritas, & leuitas à calore.

70 Quæres vndè participent elementa has qualitates eis connaturales? Zabar. l. 1. de prim. qualit. c. 8. & 9. inquit totaliter à Cælo eis imprimi mediante motu, & immobilitate, mouens enim vertigine ſua etiam elemẽta, eis calorem inijcit, & quia aliquã elementa ab ea circumlatione vel nullo modo, vel admodum lenè pertinguntur, conſequenter in eis cauſat frigiditatem, quæ videtur fuiſſe doctrina Ariſt. 1. Metheor. c. 4. dum ait, quod quia circulo feritur Cælũ, ideò pars orbis inferioris illi proxima accenditur, & calida fit, quæ verò procul à Cælo in medio mũdi ſita ſunt, ea propter immobilitatem grauiſſima, & frigidiſſima; quo etiam modo locutus eſt Auerr. 2. de Cælo com. 94. inquiens, quòd remotio a motu circulari dat quietẽ, frigiditatem, & grauitatem, ſicut propinquitas dat motum, calorem, & leuitatem.

Cæterum hæc Zab. opinio omninò diſplicet, tum quia certiſſimum eſt ſingulis elementis proprias conuenire qualitates ab intrinſeco, ac eorum ſubſtantiales formas conſequi, & ita vbiq; ſupponere videtur Ariſ. qui qualitates elementorũ ſolet eorum paſſiones appellare, paſſio autem fluit ab eſſentia ſui ſubiecti, nõ ergo ab extrinſeco totaliter eis adueniũt, alioquin eſſent illis prorſus extrinſecæ, & aduen-

uentitiæ; tū quia doctrina illa Ariſ.1.Met. c.4.ſano modo debet intelligi,nam abſolutè intellecta ſubſiſtere nequit,& grauē patitur calumniam, vt demonſtrauimus diſp.2.de Cęlo q.7.a.4.tū quia licèt aliquo pacto ſuſtineri poſſet,& defendi hæc opinio quoad calorem, & frigus, non tamen quoad alias qualitates,quę enim eſt ratio, cur aer ſit humidus, & humiditatē à Cælo recipiat,non verò ſiccitatem? & è contra terra ſit ſicca, & non humida? ſi enim motus eſt cauſa caloris in igne, & ſiccitatis,ergo terra nequit eſſe ſicca,licet ſit frigida, & rurſus ſi aer humiditatem recipit à Cæli motu, humidior erit aer præcipuè ſupremus,quàm aqua, cùm velocius moueatur. At inquit Zab.hoc euenire, quia ſubſtantia aeris eſt apta ad recipiendam humiditatem, & terræ ſubſtantia ſiccitatē. Hoc tamen non ſatisfacit,quia etſi naturaliter aer ſit humidus,attamen quando applicatur agenti ex ſe determinato ad productionem ſiccitatis, aliquo modo alteratur,& exſiccatur, vt experiētia cōſtat, ergo quia motus ex ſe producit ſiccitatē medio calore producet quoq; aliquo modo ſiccitatē in aere,quod eſt falſum.Tum quia falſum eſt etiam hoc aſſerere de calore,& frigore,nam immobilitas, cum ſit priuatiò, nequit eſſe per ſe cauſa alicuius poſitiui, ſicut eſt frigus, etiam æquiuoca, ergo frigiditas terræ nequit ab immobilitate prouenire, ſed à propria eius ſubſtātiali forma; Ignis etiā noſter eſt calidus, & tamen non fertur circulariter à Cælo, & è contra aqua calida refrigeratur, dum mouetur, ergo nec calor à motu, nec frigus ab immobilitate per ſe deriuatur; atque ideò concludendum eſt qualitates elementorum à ſubſtantialibus eorūdem formis produci,& proficiſci.

Ariſ.verò loc.cit.benignè interpretandus eſt, quòd ſcilicet loquatur de conſeruatione quadam,ac proportione locali,vt nempè terræ globus veluti à Cælo remotiſſimus frigore, & grauitate deprimatur, ignis verò vt Cælo proximus polleat leuitate,& calore;& quidem ibi nō negat elementa concurrere ad productionem illarum qualitatum, ſed volumus innuere Cælum quoque concurrere, vt cauſam vniuerſalem, & dū dixit concurrere per motum,& immobilitatem vtique non excluſit alias influentias cæleſtes, ſed tantum innuit illa quoque ſuo modo concurrere ad productionem illarum qualitatum.

Soluuntur obiecta.

71 IN oppoſ.obijc.Primò cum Teleſianis probando ignem eſſe humidū, nam tota de ipſo verificatur humiditatis definitio, cum alieno termino facilè figuretur,& nullo proprio. Item Ariſ.4.Met. 24.& Medici d cunt,carnes aſſas eſſe humidiores,quā elixatas vtiq; virtute humectatiua ignis Rurſus ſi ſuper flammā manus imponatur,indè illam retrahimus nedum calefactam, ſed etiam humectatam. Tandem metalla videmus igne liquari, ſignum euidens eſſe naturæ humidæ, nam omne agens in agēdo paſſum ſibi aſſimilare intēdit. Ad 1.exactè ſatisfecimus ſuprà n.25. explicando definitionē humidi. Ad 2. per illud ſignificare volunt, quòd plus de ſubſtantia, & ſucco carnis remanet in carne aſſa, quàm in elixata, ex qua per aquam difluit. Ad 3.flamma apud nos vtiq; deficit à debita puritate,ſecum enim trahit ex lignis ſemper aliquid humiditatis,quæ facilè illi admiſcetur. Ad 4.metalla non liquātur ab igne,quia ſit humidus, alioquin ab aere melius liquarentur, qui humiditate ſatis excellit,ſed ab eius calore ſoluuntur, materia enim metallorum, vt diximus diſp.4.de Cælo q.4.artic.7. ex Angeſt.l.de form.propr.pag.89.eſt humidum,aqueū, vnctuoſum, atque viſcoſum virtute frigoris perfectè mixtum,ac addēſatum cum ſubtili terreo, vndè eo ipſo quòd frigus illa connectens ſuperatur à calore ignis, ſtatim liqueſiunt, & humida euadunt, quia defectu frigoris nequit ſiccum terreum amplius cohibere fluxibilitatem humidi aquei.

Secundò,obijcitur cum Stoicis probādo aerem eſſe frigidum, quia talis eſt aer in natura ſua,qualis eſt,vbi maximè recedit à ſuis contrarijs, ſed ibi eſt frigidus, vt conſtat in media aeris regione, vbi proindè generātur pluuiæ,niues,grādines, &c.

Nec

Nec dicas hoc frigus ibi cótingere ex vaporibus, illuc continuò aſcendentibus; nã ibi aer ſereniſſimus eſt, & ab omni impuritate defæcatus, vt conſtat in ſummitate montium, & vapores etiã illuc perueniũt calidi, cum virtute caloris ſurſum eleuentur, vndè potius eam deberent calefacere, quàm infrigidare. Tum 2. nam aer diebus æſtiuis, licèt perſeruidus ſit, noctu tamen frigeratur, non alia ratione, niſi quia aer abſcedéte Sole reducit ſe ad propriũ, & connaturale frigus, & hic modus argumentandi eſt ſimilis illi, quo communiter oſtenditur terram, & aquam frigidas eſſe. Nec rurſus recurras ad vapores, & halitus terreſtres tunc aerem inuadentes, quia vt diximus, iſti ſunt calidi ſaltim ab extrinſeco, nec poſſent facilè ad ſtatum naturalē ſe reducere in opinione ponēte aerem calidum, nam calor aeris id impediret; immò aer frigidior eſt, cum eſt purus, & limpidus, quàm quando vaporibus eſt infectus, quod argumento eſt non ex vaporibus, ſed ex natiua aeris conſtitutione frigus illud prouenire; & inſuper loca clauſa in æſtate frigidiora ſunt, cum tamen non ibi ſint vapores, nec aliud agens extrinſecum infrigidans. Tum 3. aer inſtitutus eſt ad refrigerationem animalium per reſpirationem, ergo non poteſt natura ſua eſſe calidus, alioqui valdè ineptus eſſet ad tale officium. Tum 4. aer motus flabello refrigerat, ergo natura ſua frigidus eſt, nam motus in rebus calidis calorem excitat, & frigus in frigidis. Tũ 5. quando homo patitur colicã, aer intus incluſus ſuo frigore hominem torquet, nec niſi rerũ calidarum applicatione ſedatur dolor. Tum 6. præſertim admittendo ſphærã ignis infra Lunam, opus erat aerem illi coniunctũ eſſe summè frigidum, vt ignis acrimoniã cohiberet, ac temperaret. Tũ 7. cætera elementa cum propria qualitate priuantur, aut intereunt, aut ſaltim maximã patiũtur iacturã, aer verò remoto calefaciente frigeſcit, totaq; hyeme ità ſeruatur, nec tamen interit, quinimo ex frigidiſſimo vẽto per cæli valdè expurgatur, & ſerenior apparet. Tum 8. qualitates, quas habet elementum ex propria natura, nõ facilè, nec paſſim amittit, ſed ferè ſemper retinet, vt patet de igne numquã amittente calorẽ, & ſiccitatem, ſed aer facillimè calorem amittit, ergo, &c. Tum 9. nã ventus eſt aer cõmotus, & regulariter, ac per ſe eſt frigidus. Tũ 10. quia citius aer refrigeſcit, quã aqua calida, ergo ſignũ eſt nõ minus aerẽ vendicare ſibi frigus, quã ipſam aquam. Tum tandẽ quia aer congelat aquã, nam è puteo hauſta ſtatim refrigeſcit, & hyeme glaciatur, & alta flumina nõ in imo, nec in medio gelãtur, ſed in parte ſuperiori, quæ frigori aeris magis expoſita eſt, & obuia.

71 Reſp. ad 1. frigus illud mediæ regionis aeris, vt ibi dicebatur, ab extrinſeco prouenire ſcilicet à vaporibus aqueis admixtis exhalationibus terreis, quæ in ea regione materiam præbent nubibus, & pluuijs, & cum ad connaturalem frigoris ſtatum ſeſe reducũt, totam aeris illam infrigidant regionem, vt fusè cum Scoto explicauimus diſp. 4. de Cælo q. 3. art. 1. vbi & impugnationem allatam huius ſolutionis, & alias plures enodauimus. Ad 2. aer hic infimus abſcedente Sole frigeſcit tum actione terræ, & aquæ infrigidantiũ, quã non amplius retundit præſentia Solis, vndè frigidior ſentitur in mari, quàm in terra, tum actione vaporũ, qui à Sole in aere relicti noctu ſe reducunt ad frigiditatẽ ingenitam, aeremq; frigefaciũt; neque id calor aeris impedire poteſt, quia hic non eſt ſummus, & habet cum pluribus hoſtibus decertare nempè cũ frigore terræ, aquæ, & ipſorum vaporum, tum quia maior eſt reſiſtẽtia vaporum, quàm ſit actiuitas caloris aeris, eo quia vapores ſunt craſſiores, aer verò tenuior, quæ tenuitas, & raritas valdè remittit actionem; & falſum eſt regulariter loquendo aerem eſſe frigidiorem, cum purior eſt, & ſerenior, ſed id interdum euenit, quia ſpirans Aquilo nubes diſſipat, & Cælum ſerenat interim virtute ſua aerem infrigidans, ſicut è contra Auſter aerem nubibus inficit, & ſua vi calidũ reddit; æſtate verò aer in cubiculis clauſis frigidior eſt, quia non eſt ità actionis Solis expoſitus, ſicut extrà, & actione parietum frigidorum nõnihil refrigeratur. Ad 3. aer comparatione cordis eſt longè frigidior,

cor

cor enim animalis adeò feruet, vt ſæpè ab Ariſ. ignis appelletur, ac ignitum cor, vt l. de reſpiratione cap. 2. 8. & 10. quare ſatis idoneus eſt ad reſpirationem; immò vlterius natura prouidit, vt actione terræ, & aquæ adhuc amplius refrigeretur, ac etiã aliquantum condenſetur; dicunt enim in altiſſimis quibuſdam montibus ob nimiã eius raritatem non eſſe idoneum ad reſpirandum. Ad 4. eadem ratione valet aer ad vultum refrigerandum, cũ calore æſtuamus, nempè quia calor adhuc frigidior eſt corpore animalis, verum quia faciei circumfuſus ſtatim incaleſcit per tenuiſſimos halitus ab ea prodeuntes, opus eſt aſſiduè illum permutare, & flabello ciere; Nec ſequitur, vt obijcit Areſ. ſi tantũ noui aeris ſucceſſu refrigeratur vultus, eodem beneficio potiturum hominem, cũ de vno ad alium locum mouetur, quia etiam tũc nouus ſuccedit aer. Nõ ſequitur, nam flabello nedum expellitur externus aer circa faciem, ſed etiam internus incluſus in poris vultus, qui præſertim moleſtiam affert, nec expellitur motu deambulationis, niſi ſit concitatus, ſicut motu flabelli, illud verò, quod addebatur calida per motum calefieri, & frigida frigefieri, abſolutè falſum eſt, vt diximus diſp. 2. de Cælo q. 7. art. 4. concl. 1. nam aqua calida agitata frigeſcit, & frigidi lapides inuicem attriti per motum incaleſcunt.

Ad 5. quod colicam generat, ac inteſtina diuexat, non eſt ſimplex aer, ſed flatus quidam frigidus ex indigeſtione ſubortus alterius rationis ab aere, & poteſt etiã aer ob nimiam frigiditatem extrinſecè acceptam interdum interiora torquere, quãdo in inteſtinis incluſus exitum quærit, quem certè facilius, inuenit applicatione rerum calidarũ, quia tali adminiculo adhuc magis rareſcit, attenuantur pori, & euaporat. Ad 6. immò admittendo ſphærã ignis, quæ ſit veluti locus aeris, opus eſt, quòd habeat aliquam qualitatem aeri cõſimilem, quia locus eſt conſeruatiuus locati, & ſecum non communicet in ſiccitate, nam aer eſt humidus, ſequitur hanc eſſe calorem, cur verò aerem ſua acrimonia non abſumat, & à quo illa retũdatur ſatis explicuimus diſp. 4. de Cælo q. 2. art. 1. ad 2. cui accedit, quod ait Doctor 4. d. 49. q. 13. infrà B. quod ignis nõ comburit omnia elementa ob proportionem, vel adæquationem aliorum in reſiſtendo virtuti eius in agendo ſaltim concurrente Cælo cooperante alijs in reſiſtendo. Ad 7. argumentũ eſt ad vtramq; partem, ſicut enim aer toto hyeme friget, nec tamen interit, ità tota æſtate feruet abſq; ſui interitu, dicimus ergo hyemalo frigus valdè aerem à ſuo connaturali ſtatu deturbare, non tamẽ omninò deijcere, tũ quia adhuc aliquis gradus caloris conſeruatur in eo à Sole, & cæleſtibus influxibus, tum quia illæſa ſeruatur in eo alia qualitas ſcilicet humiditas, quod ſufficit ad retinendam formam ſubſtãtialem aeris in materia, quã ſequitur diſpoſitio ad recuperandum calorẽ, facilius autem aer amittit calorem, quam humiditatem, quia hæc ei conuenit in maiori gradu, quàm calor, ac etiam eſt maioris reſiſtentiæ, qua ratione etiam aqua facilius amittit frigus, quàm humiditatem; dicitur verò aer vẽto boreali purificari, & expurgari, non quia frigus ab eo delatũ ſit aeri conſentaneum, ſed quia nubes diſſipat, & ab eo expellit vapores craſſos, ex quorum immixtione eius innata perſpicuitas, ac ſerenitas valdè inficitur. Ad 8. argumentũ quoq; eſt ad vtramq; partem, nam frigus etiam facilè amittit, facilè ergo amittit calorem ob humiditatem cũ raritate, & ſubtilitate coniũctam, quarum ratione magis obnoxius eſt alienis impreſſionibus, quã cætera elementa, nunquam tamẽ ſic eam amittit, vt omninò exuatur. Ad 9. ventus tàm eſſe poteſt calidus, vt Auſter, quã calidus, vt Aquilo, ſi ergo eſt aer cõmotus, tunc erit frigidus, ſi frigidus cietur aer, tũc calidus, ſi calidus aer agitatur. Ad 10. conſtat ex dictis ad 8. quarè facilius calorem exuat, quam aqua, vndè dixit Ariſ. ſec. 14. probl. 9. & ſec. 25. probl. 10. aerẽ ob ſuam tenuitatem facilè a propinquis agentibus alterari, ac de vna in aliam qualitatẽ mutari. Ad vlt. negatur aerẽ virtute propriã aquam cõgelare, alioquin ſeipſam ſaltim condenſare poſſet, & aquam vel ſemper, vel vt in pluribus cõgelaret, cũ ergo id nõ

efficiat,

iciat,niſi cum ingenti frigore eſt imbu-
, vt in hyeme , congelatio referenda eſt
frigus accidentale ambientis , non in
tem ipſum; aqua verò è puteo hauſta
aciatur,& non in puteo, quia in hyeme
natus calor aeris à frigore ſuperuenien-
correptus ad ſubterranea quodámodo
ſugit,ibiq; aquam glaciari non ſinit; &
etiam de fluminibus dicendum . Et ſic
atet quomodo rationes,& experimenta,
ò aeris frigiditate ſtabilienda, de quibus
eò gloriatur Areſius, facilè diluuntur,
a de cauſa etiam ſi pro noſtra ſententia
tionem non haberemus adeò euidentē,
lhuc probabilior cenſeri debet ob Ariſt.
ctoritatem,quem Areſius ſibi incaſſum
nciliare contendit, nam ex profeſſo ſtat
nobis,& ſi interdum aerē appellauit fri-
dū,vt 3.Phyſ.44.1.de ge.24.& 2.de gen.
,vel locutus eſt gratia exempli,vel in a-
orum opinione,vel intellexit certè de ac-
dentali frigiditate,& aduentitia. Quòd ſi
Ariſt. recedere vellemus, certè magis
acet opinio Valleſ. cit. initio quæſt. ſolā
umid tatem eſſe aeri naturalem , calo-
m verò, & frigus ab extrinſeco ei impri-
i,ſic enim omnia benè ſaluantur.

73 Tertiò,obijcitur pro aeris ſiccitate,
m quando aer eſt purus,per ipſum om-
a exſiccantur, vt cōtingit in æſtate,& in
mmo gelu, quòd ſi quandoq; videatur
r humidus,id ei contingit ab extrinſeco
licet à vaporibus,& pluuijs,quæ ſe faci-
immiſcent aeri ob eius limpiditatem,&
nuitatē . Deindè Ariſ.de gen.49.ex om-
bus elementis ſolam aquam ait eſſe fa-
è terminabilem, & ſec.25.probl. 10.ne-
t aerem eſſe humidum,& 1.Meth.c.4.
aerem ſupremum eſſe ſiccum . Rurſus
mquam videmus aerem ſe ſolo hume-
are, vel calefacere , vt quid ergò illi hæ
alitates otioſæ, Præterea ſaltim ex acci-
nti plerumq; aer eſt frigidus, & ſiccus,
omodo ergo ſi natura ſua eſſet humi-
s, & calidus , non deſineret eſſe ? Tan-
m calor, & humiditas in aere nihil ad
uerſi bonū deſeruiunt, quia pro calore
fficit cæleſtis calor, pro humiditate
uiæ, immò quorſum pluuiæ de Cælo ſi
eſt humidus ? quorſum calor Solis, ſi
aereſt calidus? at frigus & ſiccitas in aere
multum deſeruiūt, temperant enim cæle-
ſtes calores, vapores ſubleuatos cogūt in
pluuiam, & poſt pluuiā rurſus ſiccitatem
inducunt, &c. ità vrget Areſ. loc. cit.

Reſp. ad 1. cum aere ſereno veſtes, &
alia exſiccātur,hoc non fieri ab aeris qua-
litate innata,ſed ei extrinſecus iniecta, vel
à Sole, vel à vento aliquo vrente, quæ ali-
quando in ipſo aere puro ſeruetur; ipſo
etiam aere ſerenante plurimæ ſolent ex-
currere per mediū ſubtiles exhalationes,
quæ vtpotè naturæ ſiccæ omnia exſiccāt;
videatur Ang.l.2.de form.propr.pag.45.&
177.§. *primum dubium*,vbi fusè explicat,
quomodo aer numquam exſiccat quali-
tate propria,ſed extranea, & peregrina a-
liundè accepta,& præſertim ab influentia
Cæli deſiccatiua . Ad 2.Ariſ.1. Meth.c.4.
non loquitur abſolutè de aere,ſed compa-
rat aerem ſupremum cū infimo,& ait húc
eſſe vaporoſum,& humidum,illū verò ob
viciniam ignis nonnihil ſiccū, in alijs verò
locis loquitur potius de madefactione, &
irrigatione, quàm de humiditate , nā hu-
midum aqueū , quia reperitur in materia
craſſiori,& dēſiori,facilius adhęreſcit cor-
poribus,eaq; humectat,& madefacit,quē
effectum nequit præſtare humidū aereū,
quia cum ſit in materia admodum rara,
atq; ſubtili, facilè diffluit,ac elabitur . Ad
3.experimur in hyeme in locis,& cubicu-
lis benè clauſis aerem eſſe calidū, etiamſi
ibi nō ſit ignis,vel aliud calefaciēs, ac etiā
in locis ſubterraneis tunc temporis eſt ca-
lidus, quia innatus calor aeris, veluti à ſu-
perueniente frigore correptus, illuc ſeſe
recipit,& conſeruat, vt diximus, qua etiā
ratione aqua in puteis non glaciatur, licèt
non negemus id etiam prouenire à calidis
exhalationibus,quibus à frigore externo,
nè erumpant, præcluditur aditus; non ex-
perimur verò aerē humectare, vt de aqua,
quia vt ex Ariſ. diximus ob eius ſubtilita-
tem, & raritatem nimis diffluit, & dilabi-
tur, vt autem humectaret, deberet corpo-
ribus adhærere ad inſtar aquæ , ſed ob id
negare nòn debemus eſſe humidū, immò
cum magis diffluat,quàm aqua, debemus
deducere eſſe humidiorem aqua . Ad 4.

nũquam aer fit adeò ſiccus,& frigidus, vt natiuam ſiccitatem, & caliditatẽ prorſus exuat, nam illas ſemper retinet, ſaltim in gradu neceſſario ad conſeruationẽ formæ ſubſtantialis, ſed ſi quãdo valdè infrigidatur, vertetur in aquam, ſi quando vehemẽter incaleſcat, & exſiccetur, vertitur in ignem. Ad vlt. multum per omnem modũ deſeruiunt calor, & humiditas in aere, nã eius calor ſolari fotus, & fultus mitigat, & contemperat immane frigus aquæ, & terræ, & efficiunt temperiem neceſſariã pro conſeruatione mixtorum, ac præſertim viuentium; humiditas etiã in aere adeò fluxilis neceſſaria apprimè erat pro reſpiratione eorundem viuentium, quia tamẽ aer non habet in ea temperie humiditatem, vt madefacere, & irrigare queat, neceſſariæ ſunt pluuiæ de Cælo, è cõtra verò frigus, & ſiccitas in aere ad nihil deſeruirẽt, immò valdè officerent, quia tria haberemus elementa frigida, & tria ſicca, quod deſtruit elementorum ſymetriam.

74 Quartò, obijc. quòd aqua ſit calida, nam Ariſ. 5. de gen. animal. c. 3. ait nullum humorem eſſe ſine calore. Tũ 2. quia omnia ſalſa calida ſunt, at aqua maris eſt ſalſa, ergo, &c. Tum 3. in aquis multa animãtia viuunt, at animalia calido conſeruantur. Tum 4. aqua ex vaporibus calidis generatur, vt patet in diſtillatorio, & aqua generatur ex terra actione Solis illam immutantis, vt docet Ariſ. 2. de gen. ad finem, cum ergo generetur calore, tanquã præuia diſpoſitione, de ſe calida erit, è contra verò vt cõuertatur in terram, debet prius mediante frigore addenſari, & ſic frigore corrumpitur. Tum 5. frigus intenſum corrumpit aquam, vt patet de cryſtallo, in quã nimio frigore conuertitur aqua. Tũ 6. effectus eius oſtendunt potius eſſe calidam, quàm frigidam, nam liberaliter epota nihil lædit animal, cuius tamen calor nõ eſt excellens, læderet autem, ſi adeò frigida foret. Tum 7. hyemali tempore cernitur è puteis euaporare ad inſtar fimi, quod proprium eſt calidi vaporis. Tum 8. ſapores inſinuant primas qualitates liquorum, ſed ſapor aquæ ſecundũ Medicos eſt medius inter ſapores dilatantes, & conſtringentes, ergo aqua nõ eſt frigida, quia omne frigidum linguam animalis, & ſenſorium tactus conſtringit, ſicut calidũ dilatat. Tum 9. humiditas prouenit ex calore, hac enim de cauſa ignis per calorẽ ceram liquefacit, niuem, & metalla, ſi ergo aqua eſt humida, erit quoque calida. Tum demum quia æſtate ipſæ aquæ pluuiæ, quæ decidunt, tepidæ ſentiuntur, & vbi viget frigus, non pluuiæ generantur, ſed niues.

Reſp. ad 1. ibi Ariſ. loqui de humido mixtorum, quod ipſum humidũ mixtum etiam eſt, nulla autem mixtio ſine calore; quòd verò de eo humido loquatur, patet, quia docet ex inſtituto, quomodò in animalibus dureſcant pili, pennæ, cæteraq; ſimilia, aitq; hæc omnia fieri ex humore, qui deindè dureſcit, in alijs quidem frigore, in alijs verò calore, in illis quidem à frigore, quia exprimitur humor, cũ quo calor exit, nũquam enim humor eſt ſine calore, ſic ille. Ad 2. ſalſedo illa, & aduſtio maris nõ prouenit ex natura ipſius aquæ, ſed ab exhalationibus admixtis, & alijs cauſis, ſicut dictum eſt in Metheor. ſicut ſi quis ſaccarum, & ſal minutiſſimè contuſa diligẽter permiſceret, totum illud corpus pulueris permixti ſentire ſibi videretur ſalſum, non quidem quod puluiſculi ſaccari etiam ſalſi ſint, ſed quia diſcerni non poſſunt ab alijs propter exactam mixtionẽ. Ad 3. aqua circa nos eſt permixta cõtrarijs, & calore præſertim Solis eo modo, calefit, ſicut variæ naturæ piſcium eſt conſentaneum. Ad 4. nunquam vapores in aquam conuertuntur, niſi priùs refrigerentur, hinc ſemper in ſummitate ſtillicidij ponitur aliquis pannus madefactus ad illos vapores refrigerandos, & nubes ſunt in media regione, vbi aer eſt frigidus, qui in cauſa eſt, vt vapores in aquã cõuertantur; Sol etiam vt agens vniuerſale concurrit ad generationem aquæ ex terra cõcurſu accomodato ad talem effectũ, non præciſè per calorem, & ſic intendit ibi Ariſ. Ideò autẽ aqua debet addenſari, vt cõuertatur in terram, quæ debet exſiccari, & ex illa ſiccitate cõiuncta cum frigore oritur denſitas ad formam terræ prærequiſita. Ad 5. illæ mutationes aquæ ſcilicet in

cryſtallum, & conſimiles non fiunt ſolo frigore, ſed etiam concurrit ſiccũ terreũ, quod illius humiditati inimicum eſt. Ad 6. ſi lædi dicatur remitti, vtiq; calor animalis læditur, refrigerandi enim gratia potatur aqua ab omnibus; ſi verò dicatur omninò extinguì, non læditur, quia naturalis calor valetior eſt in ſua officina, quã aquæ illæ portiones, quæ bibũtur; portiones dicimus, nam tanta aquæ quantitas poſſet epotari, vt calorem naturalẽ extingueret: cæterum monet Galen. l. de rerum affectibus cap. de aqua, ne aqua frigida præſertim niuata vtantur, niſi qui aut multæ corporis exercitationi deditì ſunt, aut calida ſupra modum ſit corporis temperatura, aut qui aſſueti ſunt à pueritia, alijs enim morbos incurabiles frigidos ætate vergẽte ex illa prouenire. Ad 7. hyemali tempore euaporat aqua ob calorem ei violenter iniectum tum ab exhalationibus calidis, quę in locis ſubterraneis recluduntur, nec in apertum erumpere permittuntur à frigore ambientis, tum ab aere qui in illis locis ſeruat natiuum ſuum calorem.

75 Ad 8. argumentum non magis probat aquam eſſe calidam, quã frigidã, quia vt eſſet calida, deberet eius ſapor ſenſoriũ dilatare, admiſſo itaq; quod aiunt Medici de ſaporibus, dicimus malè ex ſapore de aqua elementari iudicium ferri, cũ omni ſapore ſit deſtituta; ità Galen. cit. l. de rerum affectibus, vbi ait aquã dignoſci quidem guſtu, odoratu, & viſu, ſed negatiuè, ex eo quia aqua vera, & ſincera neq; colorem, neque odorem, neq; ſaporem vllum debet obtinere; idem confirmat com. 3. de victus ratione in morbis acutis §. *neq; incidendo*, vbi aquas illas, quæ qualitatem huiuſmodi aliquam contraxere, medicamentoſas appellat, quare ſicubi ſaporem aqueum nominat, non aquæ ſaporem, ſed rei alicuius intelligit, quæ ob ſui languiditatẽ nihil videatur ſapere, quia ſunt vina languida. Ad 9. neg. aſſumptũ, qua autem ratione ignis calore ſuo dicatur metalla liquare, & alia conſimilia iam diximus in ſol. ad 1. in 4. Conf. nec Teleſius aſſerens ignem humidum debebat eam humectationem calori eius tribuere. Ad vlrimum pluuiales aquæ in æſtate ſentiũtur tepidæ, quia tranſeunt per infimã regione m aeris, quæ tunc temporis calore æſtuat, vndè quando ad nos perueniunt non ſentiuntur in ſuo naturali ſtatu.

Quintò tandem obijcit Arriaga probãdo terram eſſe calidã, quia ad generationem plantarum, arborum, &c. ad quã natura ſua ordinatur, aptior eſt calor, quam frigus; ac etiã quia nõ eſt experientia probãs eã eſſe frigidã. Reſp. quod eadẽ ratione potuiſſet Arriaga deducere terrã eſſe humidã ſuapte natura, quia nimirũ aptior eſt humor ad generationem plantarum, quàm ſiccitas; ſicut ergo natura prouidit, vt terra humanæ habitationi, & culturæ deſeruiens eſſet humida beneficio aquarũ hùc illùc excurrentium, ac pluuiarũ è Cœlo decidentium, ſic etiam prouidit ad eũdem finem, vt calore Solis, & ope aliarũ cæleſtium influẽtiarum partes ſuperiores terræ tantum incaleſcant, quantum ſufficit ad culturã; neq; ex hoc argumẽtari licebit eſſe ſuapte natura calidã, ſicut nõ arguimus eſſe humidã. Et falſum eſt nõ adeſſe experientiã eius frigiditatẽ probans, nã in cauernis, & ſpecubus ſubterraneis, quò non peruenit actio Solis calefaciẽtis, viget maximũ frigus, & etiã aliũdè id deducitur, vt patet in probatione cõcluſionis.

APPENDIX.

De calore Aeris, & frigiditate Terræ.

POncius in append. apolog. n. 122. volẽs potius ſequi ſententiã Areſij, Arriagæ, & aliorum Recentiorum, quam Ariſt. & Scoti, eiſdem Areſij ſolutionibus nũc impugnatis vtitur addendo nõnulla ex proprio penu prorſus inepta, vt videbimus. Ad 1. negat antecedens, & ad 1. probationem negat, & ipſe cum Areſio aquã generari ex aere vi frigoris, generatur enim ex aliquibus vaporibus, aut ſi generetur ex aere, non generabitur per frigus, ſed per augmentum humiditatis, aut aliquã aliam viam; Ad 2. probationẽ negat aerẽ feneſtris adhæreſcẽtem verti in aquã ratione frigoris, nam vel non eſt aer, ſed vapores aliqui, vel ſi ſit aer, non vertitur per frigus, ſed per humiditatẽ, aut aliã viam;

cuius indicium eſt, quod flante Auſtro parietes ſint madidi, & marmora rorent, nec enim tunc poteſt dici, quod aqua illa generetur ex aere vi frigoris, id quod aduerſarij ipſi fatentur dicentes illam generari ex vaporibus calidis ab Auſtro delatis; ſed non aduerterunt, quod quemadmodum in illo caſu idipſemet dicũt, ità in alijs caſibus dici poſſit à nobis; nec conſequẽter valet experientia, quam adducũt ad propoſitum; per quod patet ad experientiam de phiala repleta aqua gelida; Ad vltimã experientiam, qua probatur calore produci aerem, negat vapores reſolui in aerẽ per calorem, ſed diſponuntur ad generationem aeris per diminutionẽ ſuæ humiditatis, quæ fit per actionem ſiccitatis.

Dices (inquit) cum Aduerſarijs humiditatem, & ſiccitatem non poſſe eſſe tãtæ actiuitatis, vt poſſint diſponere aerem, vt ex eo generetur aqua, nec aquam, aut vapores, vt ex eis generetur aer; & in bona philoſophia elementorũ pugna in mutua tranſmutatione principaliter exercetur per qualitates primas actiuiores, vt ſunt calor, & frigus. Reſpondet gratis dici, quod humiditas, & ſiccitas non habeant tantam actiuitatem, quod aqua conuertatur in aerem, aut aer in aquam, cum non adſunt aliæ cauſæ quibus id aſcribi poſſit, præter frigus, & calorem; Ad illud de bona philoſophia (ait) certè ad eam diſcernendam non multum confiderẽ aduerſariorum iudicio experientia edoctus ipſos ſæpè deceptos fuiſſe; ſed ſi veræ ſint, prædictæ experientiæ negatur actionem diſpoſitiuam ad generationẽ vnius elementi ex alio ſemper attribuendam qualitatibus actiuioribus elementorum.

Sed planè ſi melius volebat Pócius primæ noſtræ rationi occurrere integrã debebat Areſij reſponſionem adducere, non autem aliquid addere, vel ſubtrahere; Areſius quidem, poſtquam negauit aerem verti in aquam actione frigoris, ait hoc fieri ab humiditate, & denſitate, videns humiditatem ſolam non ſufficere; vt enim aer vertatur in aquam debet prius addẽſari, quod vtiq. ab humiditate haberi non poteſt, quæ potius addenſata diffundit, & fluida reddit, vt patet de ſale, cum liqueſcit, & humectatur ab aere, vel aqua, ideò addidit denſitatem quoq. concurrere cũ humiditate, vt integram cauſam aſſignaret; at Poncius ſolã pro cauſa adducit humiditatem, quæ certè ſola non ſufficit ob allatam rationem; qua fortè de cauſa addidit aquam generari ex aere vel per augmentum humiditatis, aut aliquam aliam viam, quænam ſit iſta non explicans, oh pulcher reſpondendi modus, quem etiam adhibet in ſolutione ad 2. probationem. Quod autem ait reſponſionem noſtrã ad experientiam de Auſtro flante ab Areſio adductã poſſe pariter applicari experientijs in argumento noſtro adductis de feneſtris vitreis hyeme rorantibus, & de phiala repleta aqua gelida, falſum eſt, quia experientia de phiala cernitur præſertim in eſtate, etiam, quando aer eſt omninò purus, & cuiuſcunq. vaporis expers, vnde in tali caſu aſperſio, quæ cernitur in extima vaſis ſuperficie in vapores nequaquam reduci poteſt, ſed in aerẽ extrinſecus adhærentem, qui virtute frigoris intus exiſtentis paulatim in guttulas aquæ reſoluitur.

Ad vltimam quoq. experientiã melius etiam erat, quod adhiberet integram Areſij ſolutionem, qui rurſus cum negaſſet aquam verti in aerem actione caloris, ait hoc fieri à raritate, & ſiccitate, videns ſiccitatem ſolam non ſufficere; vt enim aqua vel vapores vertantur in aerem, non tantum exſiccari debent, ſed etiam rareſieri, quod vtiq. ſiccitas præſtare nõ poteſt, ſed raritas, quam Pontius omiſit in ſua reſpõſione. Obiectio autem, quã ex nobis adducit n. 68. eſt mera impoſtura, videatur noſter textus, quis enim vnquam Philoſophus dixit ſiccitatem diſponere poſſe aerem, vt ex eo generetur aqua, cũ ſiccitas aquæ repugnet? quod ſi ipſe id cócedit in reſponſione, quam affert obiectioni à ſe fictæ, vel noſtræ non intellectæ, proſit ei, & eius bonæ philoſophiæ, qui ait non multum fidere iudicio noſtro experientia edoctus nos ſæpè fuiſſe deceptos, at certè nunquam in hoc decepti ſumus, vt ipſe, quod dixerimus ſiccitatem poſſe aerem diſponere, vt ex eo generetur aqua, quã-

uis

tis enim de humiditate id concedendum ſit, planè de ſiccitate piaculum foret in philoſophia hoc admittere;

Ad 2. rationem noſtram reſpondet cū Areſio n. 124. negando calorem formalem naturalem rebus eſſe cauſam, cur ſint leues, & raræ; aut frigus naturale eſſe cauſam, cur ſint graues, & denſæ, nec id patet in terra, quia hæc non eſt naturaliter calida, ſed frigida; nec etiam probatur ſufficienter ex eo, quod calor rarefaciat, & frigus condenſet; neq. enim hoc eſt verum, niſi de rarefactione, & condenſatione, qua corpus extenditur ad maiorem, & contrahitur ad minorem locum, quam antè habuit, raritas autem aëris, quā ex ſe habet non conſiſtit in occupatione maioris loci, quam ex ſe petit occupare; quod autem grauitas, & leuitas, raritas, & denſitas naturalis non proueniat ex calore, & frigore, patet manifeſtè, quia alias aqua, quę eſt ſummè frigida, deberet eſſe grauior, & denſior terra, & quocunq. mixto, quod eſt falſum, cū ſine dubio terra ſit grauior ipſa, & aurum etiā grauius, & denſius vtraq.

Hæc reſponſio cū diuerſa non ſit ab illa Areſij iam allata, nec etiam indiget diuerſa impugnatione; cum autē addit manifeſtè patere grauitatem, & leuitatē, raritatem, & denſitatem ex calore, & frigore non prouenire, quia aliàs aqua, quæ eſt ſummè frigida, deberet eſſe grauior, & denſior terra, quod eſt falſum, cū ſine dubio terra ſit grauior ipſa; dicimus in primis hoc non eſſe adeo indubitatum, quin oppoſitum defendatur à multis vt probabile, aqua nimirum eſſe terra grauiorē, de quo Taſſonius l. 4. cap. 14. vndè videmus lutum eſſe maioris ponderis, quā ſit puluis, vel terra ſicca eiuſdē quātitatis, quod certè pondus non niſi ab aqua imbibita ei obuenire poteſt; quod ſi experientiam adducas terræ in aquā deſcendētis, inquiunt id non ex eo oriri, quod terra ſit grauior aqua, ſed quia terra eſt corpus denſum, aqua verò fluidum, & vanum facilimè cedens, tum quia ſi terra in aquam deſcendit, aqua quoq. ſuper terram diffuſa eam penetrat, ſeſeq. in eius viſcera inſinuat, vt ad centrum tendat; Deinde art. ſeq. n. 82. probabile ſtatuimus terram eſſe ſummè frigidam, quo dato, ceſſat omninò inſtantia; attamen nō recedendo à cōmuni opinione dicimus, vt magis patebit art. ſeq. quod ſicut ſumma leuitas nō ſequitur ſimplicem calorem, ſed iunctum ſummæ raritati, & alijs qualitatibus in igne coadunatis, ità ſumma grauitas nō ſequitur ſolū frigus, ſed iunctum cum ſumma denſitate, & alijs qualitatibus terræ conuenientibus, & ſic pariter denſitas non ſequitur ad ſolum frigus, ſed ad frigus cum ſiccitate permixtum, quam mixtionem habet terra præ cæteris elemētis; ideoq. terra grauior eſt, ac denſior cæteris elementis; Hic tamen aduertas reſpōſionem Poncij adhuc deteriorem eſſe ſolutione Areſij; Areſius namq. non abſolutè negauit calorem eſſe cauſam raritatis, & leuitatis, friguſq. denſitatis, & grauitatis, ſed dicebat verificari ſolum cæteris paribus; at Poncius id abſolutè negat nullam poſtea aſſignans cauſam earum, vti tenebatur; dixiſſet ſaltim produci per aliquam aliam viam, vt in reſponſione ad præcedens argumentum argutè dicebat.

Ad 3. rationem de melle, & oleo, quæ ſūt mixta aerea, & calida in prædominio, ergo & aer: Reſpōdet rurſus cum Areſio nō ſatis cōſtare, an oleū, & mel ſint aereæ naturæ, nam vt benè Areſius, id ſolū colligitur ex eo, quod ſupernatent aquæ, at ex hoc non debet potius id colligi, quam quod ſint terreæ, aut aqueæ naturæ ex eo, quod per aerem deſcendant, nec ad hoc reſponderit Aduerſarij; Reſpondet ſecūdò dando gratis oleum eſſe aereæ naturæ, & negando tamen, quod calor formalis in eo prædominetur, neq. enim ad ſenſum id conſtat, neq. ratione poteſt probari; nec refert, quod ſit calidæ naturæ, quia hoc non debet intelligi de calore formali, ſed de virtuali; ex eo autem quod talis dominetur in ipſo, nō ſequitur, neq. quod ſit aereæ naturæ, quia multa alia ſunt ſic virtualiter calida, quæ non ſunt aereæ naturæ, vt patet de vino, pipere, & multis alijs, neq. quod aer ſit formaliter calidus; ſed potius indè deduci deberet, quod eſſet virtualiter calidus, quod nemo aſſerit

de ipſo, quæ etiam ſecunda reſponſio integra eſt Areſij.

Hæc quoq. reſponſio cum ſit ipſiſſima Areſij non indigeret impugnatione, quã ſuperius allata; & ſanè mirum eſt cur Pōcius ad illas rationes noſtras adducat ex integro ferè reſponſiones Areſij, nec verbum faciat de impugnationibus noſtris, quibus vtiq. occurrere tenebatur; dicimus itaq. vt ſuprà, negandum non eſſe, quod oleum ſit aereæ naturæ; cum id Ariſt. docuerit expreſsè 4. Metheor. c. 3. dũ inquit *quod quia plenum eſt aere, ideò aquæ ſupernatat*, & Plutarcus de primo frigido, *Quod de reliquis humoribus maximè pellucidum eſt oleum, quia plurimum in ſe habet aeris*; Et inſtantia ex Areſio, quod è contra colligi poſſet, quod eſſet terreæ, aut aqueę naturæ ex eo quod per aerẽ deſcendat, parũ vrget, vt enim colligeretur ſufficiẽter oleum eſſe terreæ naturæ, nõ ſolùm in aere deberet deſcendere; ſed etiam in aqua, & vt colligeretur ſufficienter eſſe aqueæ naturæ nõ deberet aquæ ſupernatare, ſed prorſus cũ ipſa cõmiſcere, quoad omnes eius partes; ex eo igitur quod ſupernatat aquæ probabilius colligitur, quod ſit aereæ naturæ, quam terreæ, vel aqueæ, & hæc eſt cauſa, cur hanc inſtantiam ſupra ſine reſponſione prætermiſimus, quia nihil probabat. Cum autẽ dicimus oleũ eſſe calidæ naturæ in prædominio, ex hoc ipſo verbo ſatis clarè colligitur nos loqui de calore virtuali, ex quo poſteà deducimus aerem eſſe calidũ formaliter, quia aer in ipſo prædominatur virtualiter, & cũ hæc deductio negatur, quia multa alia ſunt ſic virtualiter calida, quæ non ſunt aereæ naturæ, vt patet de vino, pipere &c. dicendum hæc & alia huiuſmodi virtualiter oleo calidiora, quamuis concederetur non eſſe naturæ aereę, non tamen hinc ſequi, quod ſint naturæ terreæ, vel aqueę, vt ait Areſius, ſed potius dici debebunt naturæ igneæ, & quod in ipſis prædominetur elementum ignis.

Ad 4. rationem, primo fingit eam non intelligere, nec capere quomodo concludat, nam ex hoc, quod quælibet qualitas non niſi alteram habeat per ſe directè cõtrariam, vt calor frigus, & è contra, humiditas ſiccitatem, & è contra, nõ bene deducitur, quod aer non ſit frigidus; nã hoc eſſet verum, quamuis aer, & aqua, & terra, & quicquid prætereà eſt in mundo eſſent frigida, ac ſolus ignis calidus. Nequã ſurdus eſt, qui audire recuſat, ait adagiũ, ſanè Poncius hic noluit intelligere, vt benè ageret; vis enim argumenti, vt legenti conſtabit, in hoc conſiſtit, ſeu in hac paritate, quod ſicut natura cuicunq. qualitati elementari vnam tantum dedit per ſe, & directè contrariam, non autem plures, vt vires hinc indè eſſent æquilibratæ, nam ſi plures haberet ſtatim extingueretur; ità pariter ſic elementa diſtribuit, vt duo ſint calida, duo frigida, dico humida, & duo ſicca, atq. ideo aer non eſt frigidus, tunc enim calor ignis oppugnaretur ſimul à frigore terræ, aquæ, & aeris, cunq. calor ſit minimæ reſiſtentiæ, ſtatim deijceretur à tot contrarijs, quæ ſanè probatio noſtræ conſequentiæ etiam quantumuis obtuſo manifeſtat, quid argumentum prætẽdat, & quomodo concludat, eſtò Poncius vim eius penetrare diſſimulet.

Attamen argumento melius conſiderato ſub n. 127. vim eius penetraſſe demonſtrat dicens; fortaſſis volunt dicere, quod quælibet qualitas elementaris ſit ità diſtributa per elementa, vt non habeat ſibi qualitatem oppoſitam in pluribus, quam in duobus elementis, quia ſi eſſet in tribus non poſſet reſiſtere; Ità planè volumus dicere, & ità ab initio poterat intelligere ſine tot dicterijs, & nugis, quę ſunt frigidiores, ipſa frigiditate, quam aeri attribuit. Nũc videamus quid reſpondeat; hoc dato (inquit) adhuc non habetur intentum, quod aer ſit frigidus, quia terra in mea ſententia eſt ex ſe calida, cuius oppoſitum incumbit Aduerſarijs probare; ſed pręſtabat dicere terram eſſe calidam in ſententia Arriagæ, cui infra occurrimus in fine att. quam appellare ſuam, quaſi id fuerit ſuum inuentũ; oppoſitũ itaq. probauimus ſupra, eiuſq. ſolutiones reijciemus infrà.

Deinde, inquit, quamuis terra, aqua, & aer eſſent frigida, ſanè neceſſe non eſſet, vt ignis extingueretur citius, quam de

facto;

actoq; etſi propterea citius extingueretur, quando omnes ſimul applicarentur, nihil hoc eſſet inconuenientis; Ex hac reſponſione ſatis conſtat Poncium nō percepiſſe argumentum, quāuis ſibi videretur poſteà illud percepiſſe; putat enim nos per ignem hic accipere aliquam particulam ignis quem apud nos habemus, qui regulariter nō extinguitur per applicationem cæterorum elementorum ſimul; at argumentum loquitur de elemento ignis, & concludit quod citò extingueretur eius calór, ſi alia tria elemēta eſſent frigida, quia hæc tria elementa ſunt inuicem connexa, & totum elementarem hunc mundū occupant, quare eſſent veluti ſimul applicata ad deſtructionē caloris ignis, vndè cum frigus ex hypoteſi improportionabiliter excederet calorem, & calor ex alia parte ſit minimæ reſiſtentiæ planè deijceretur à contrario tam valido, vndè patet, non quidem hoc argumentum, quod paſſim à Peripateticis adducitur, ex omni parte deficere, vt concludit Poncius, ſed eius inſulſas reſponſiones.

Ad 5. reſpondet primò negando ſequelam, quia cum ignis ſit maioris actiuitatis ad producendum calorē in aere, & diminuendum eius frigus, ex hoc capite poſſet prouenire, ſi aliundè non conſtaret cōtrarium, quod aer nō poſſet per frigus extinguere ignem. Sed hoc parū valet, quia eſtò calor ignis ſit maioris actiuitatis, quā frigus, tamen eſt minoris reſiſtentiæ, vndè conſtat ignem citius extingui ab aqua, quam hęc ab eo calefiat non obſtante eius maiori actiuitate; tū quia hac eadem ratione poſſemus contra experientiam negare ignē ab aqua extingui, quia ignis eſt maioris actiuitatis ad producendum calorem in aqua, & diminuendum eius frigus.

Reſpondet ſecundò cōcedendo ſequelam, & negando minorem, nā ſanè apparet, quod ab aere etiā extinguatur ſeu corrumpatur, neq. enim alia cauſa corruptiua flammæ aſcendentis aſſignari poteſt, niſi recurrēdo ad cauſas ſuperiores. Neq. hæc ſolutio ſatisfacit, nam flamma aſcendens extinguitur in aere, non quidem ob aeris frigiditatem, quia ità citò quoq. extingui deberet ignis carbo aeri frigido expoſitus, quod non apparet, ſed extinguitur ob defectum pabuli, ignis namq. reſoluit à combuſtibilibus, continuò quōdam fumum ſubtilē ſibi pro pabulo inſeruientem, vndè quanto magis flamma à lignis recedit, tantò magis deficit ei pabulū, ob cuius defectum extinguitur; vel ſi concedatur flammam interdum ab aeris frigiditate extingui, vt contingit in hyeme, hęc non eſt cenſenda frigiditas aeri connaturalis, ſed extranea, & aduentitia.

Reſpondet tertiò, quod ſi non conſtat ignem extingui ab aere, dici debet id prouenire ex defectu humiditatis, non frigiditatis; nec verum eſt quod aqua ſemper principaliter extinguat ignem per frigus, vt male dicunt Aduerſarij, nam quādo eſt calidiſſima extinguit ignem, & licet tunc retineret aliquem gradum frigoris (quod tamen videtur contra experientiam, & ſine vlla neceſſitate dictum) tamē ille vnus gradus non poſſet ſufficere, tanquā principium principale deſtruendi ignem cum, per illum non poſſet, niſi vnicum ſimilem gradum caloris deſtruere, vt manifeſtum eſt. Hæc ſolutio deterior eſt alijs, quia aer iuxtà communiſſimā ponitur humidus, nō ſiccus, vndè rationabiliter dici nequit, quod ignem nō extinguat defectu humiditatis; Neq. malè diximus ignem principalius extingui ab aqua per frigiditatem, quam per humiditatem, quia ex dictis ſuprà q. 4. primæ qualitates ità ſe habent in actiuitate, quod vnaquæq. eſt per ſe, & directè actiua in ſuam contrariam, pugna namq. inter contraria verſatur, in aliam, verò non contrariam, non agit per ſe, & directè, ſed indirectè tantum, & per accidens; vndè in propoſito cum aqua ignem extinguit, humiditas aquæ per ſe ſolū deſtruit ſiccitatem ignis, quia hæc eſt qualitas ei oppoſita, non verò calorem, niſi cōcomitanter, vndè remanet, quod frigus ſemper cōcurrat principaliter ad deſtructionem caloris in igne; Et quantumcūq. aqua ſit calida ſemper opus eſt manere aliquem frigiditatis gradum, qui cū humiditate cōcurrit ad extinctionē ignis; Neq. hoc eſt contra experientiam, & ſine vlla neceſſi-

neceſſitate dictum, nam experiẽtia cõſtat aquam nunquam eſſe calidam æquè, ac ignem, ergo remanet in ea aliquis gradus frigoris, vt expleta ſit latitudo graduũ, vt octo, tum quia forma aquæ determinat ſibi qualitates ſuas connaturales in aliquo certo gradu pro ſui conſeruatione, vt Doctor latè demõſtrat 4. d. 12. q. 3. & gradus frigoris huiuſmodi poſſet principaliter concurrere cum humiditate ad extinctionem caloris ignis, quatenus ipſe directè, & per ſe pugnaret cum calore; imò poſſet etiam probabiliter dici vnum gradum frigoris plures extinguere gradus caloris, quia calor eſt minimæ reſiſtẽtiæ. Et quod aqua non extinguat ignẽ principaliter per humiditatẽ ex eo patet, quod tardè extingueretur, cũ humiditas ſit lentæ actionis.

Ad 6. de cauſa putredinis reſpõdet primò aerẽ ex ſe, vt eſt in ſtatu naturali ſuo, quo deberet eſſe frigidus, non diſponere ad corruptionem, ſed hoc facere quando per cauſas extrinſecas calefacit. Hæc reſponſio eſt omninò voluntaria, nã in argumento probatur aerem ex ſui natura diſponere ad corruptionem auctoritate Ariſt. ad quam hic Auctor nihil reſpõdet, & à qua recedere nõ datur, niſi vrgẽti ratione, quam ipſe non aſſignat, vndè cum nullam afferat rationem, prꝯſtat Ariſtoteli credere quã Poncio; Reſpondet ſecundò, ſi aer ex ſe diſponeret ad putrefactionem, hoc non oriri ex calore eius, ſed ex alia influentia occulta. Sed facilè quidem foret omnia argumenta ſic ſoluere recurrendo ad influentias occultas, ad quas dicunt Philoſophi recurrendum non eſſe, niſi vrgenti de cauſa, quã Poncius nõ adducit, nam abſq. vllo fundamento negat calorem eſſe putredinis cauſam, cum tamen Philoſophi ferè omnes id cõcedant;

Ad vltimum de aere in hyeme ad ſubterranea ob calorem innatum confugiẽte, reſpondet peti principium, dũ ſupponitur calor eſſe innatus aeri, neq. id probatur ex eo, quod aer ſit in illis locis calidus, nam ſic poſſet eſſe per aduentitiũ calorem cauſatum ab exhalationibus ibi recluſis. Hic non petimus principiũ, nam id ſufficienter probatur ex eo quod aer in puteis, & ciſternis ſit in hyeme calidus, & aquam ibi conſeruet calidam; non enim ad hoc ſufficiũt exhalationes calidæ, quas ibi concedimus, cum enim aqua ſit ex ſua natura frigida, & in hyemali tẽpore ambiens ſit vndiq. frigidum, ſanè ſi aer quoq. eſſet natura ſua frigidus, talis quoq. ſentiretur in locis ſubterraneis, & aer, & aqua; non enim probabile videtur ſolas exhalationes illas poſſe in eis locis tantã copiam aeris, & aquæ calefacere, & calidas ſeruare; tum quia in hyemali tempore id nequit Sol facere in aere, & aqua, quas ſuis radijs attingit, ergò tantò minus id facere poterunt exhalationes in locis ſubterraneis, quæ non habent tantam calefaciendi virtutem, quantam habet Sol.

Hæ ſunt rationes, quas proferunt Peripatetici pro calore aeris contra Stoicos, quas immeritò appellat Poncius inutiles, & tædium lectoribus afferentes, quamuis enim non ſint demõſtratiuæ, longè tamen illis probabiliores ſunt, quæ pro alia ſententia adducuntur; nec eſt veriſimile rationes allatas Lectoribus, & prꝯſertim Põcio tantum tędiũ attuliſſe, quandoquidem non multũ ſudoris abſterſit pro inueniendis reſponſionibus (eſtò inſufficientibus) illas ſibi ſuppeditante Areſio.

Sed non ſatur hic Auctor Ariſtotelem pro Areſio deſeruiſſe circa calorem aeris, voluit etiam eundem deſerere pro Arriaga circa terræ frigiditatem; itaq. loc. cit. n. 130. aſſerit terram eſſe calidam, & ſoluere conatur rationes à nobis ſuprà adductas pro eius frigiditate.

Ad primã, quod in viſceribus terræ, & cauernis, quò ſolaris calor non peruenit, ſit frigidiſſima; Reſpondet, frigus illud prouenire ab aere, & exhalationibus frigidis eo detruſis. Sed hoc eſt volũtariè dictum nõ probatum; ſi enim terra eſt de ſe calida, quomodo in cauernis terræ modicus aer, ac etiam exhalationes illæ poſſunt cauſare adeò immane frigus? ſanè terra in ſubterraneis locis improportionabiliter aerẽ excedit in copia, & magnitudine, & vndiq. eſt applicata ad agendũ; ergo virtute ſua tãdem ſuperaret actionem aeris, & exhalationum infrigidantiũ, & ſic non

vige-

vigeret ibi perpetuò illud immane frigus, quod tamen eſt contra experientiam; Deindè in argumento dicitur frigus non ſolum vigere in cauernis terræ, vbi aer adeſt, ſed etiam in viſceribus eius, vbi nō eſt aer; ſi enim terra fodiatur in imis partibus inter ſe conſtipatis, etiam ibi ſentitur frigida; talem ergo qualitatem habebit ex ſui natura, non ab extrinſeco.

Ad 2. quia videmus lapides, & metalla, quæ ſunt corpora valdè terreſtria frigiditate vigere, ergò & terra. Negat conſequentiam, ſicut enim alia corpora terreſtria, quæ non vigent frigiditate, ſed calore, non propterea deſinunt eſſe terreſtria; ità hæc poſſunt eſſe talia, quāuis vigeat in ipſis frigus, quod non eſt qualitas propria terræ; nec dicūtur terreſtria ex conueniētia maiori, quam habeāt cū terra in qualitatibus primis, quam cum aliis elementis, ſed ex conuenientia maiori, quā habēt cum ipſa in grauitate, & duritie. Si huic reſponſioni colorem aliquem veritatis afferre volebat Pōcius, enumerare debebat corpora terreſtria, quæ calore vigeant, ſi enim ſunt verè terreſtria adeout in eis prędominetur terræ elementū, erunt frigida, non calida; & ſi corpora terreſtria dicuntur talia ex maiori conuenientia, quā habent cum terra in grauitate, & denſitate, ſanè quoq. habebunt conuenientiam in frigore, quod ſi non eſt præciſa, eſt tamen præcipua cauſa grauitatis, & denſitatis; vt enim corpus aliquod ſit graue habere debet partes inuicem addenſatas, & conſtipatas, & denſatio ex frigore oritur; quādoquidem ad oculum videamus aquam natura ſua vanam, & fluidam frigore conſtipari, & condenſari.

Ad 3. rationem, quia terra eſt grauis, & denſa, quod à frigore prouenit. Negat grauitatem, & denſitatem à frigore ſemper prouenire; aut cum ipſo habere connexionem naturalem. Vt oſtēderet huius quoq. ſolutionis probabilitatem innuere debebat corpora grauia, & denſa, quæ frigus non participent, ſicut nos ennumerauimus illa, quæ frigus participant, vt lapides, & metalla; grauitatem, & denſitatem à frigore prouenire, vt à cauſa præcipua, ſi non præciſa, docent paſſim Auctores etiam extrà Peripatum, de quo videatur Taſſonius l. 1. c. 3. & lib. 4. cap. 1.

ARTICVLVS II.

Determinatur intenſio qualitatum in ſingulis elementis.

IN huius articuli reſolutione adeò perplexè procedunt Auctores, vt ferè nil certi afferre poſſimus, quapropter ea dumtaxat, quæ aliqua nituntur ratione afferemus, cætera verò in ſola probabilitate relinquemus.

76 Dicimus itaq. Primò, aliquā qualitatem ſingulis elementis conuenire in ſummo ſcilicet calore igni, humiditatem aeri, frigiditatem aquæ, & ſiccitatem terræ. Concluſio colligitur ex Ariſ. 2. de gen. 23. & eſt ab omnibus recepta paucis quibuſdam exceptis, & probatur quoad ſingulas partes, & Primò, quòd aliqua qualitas conueniat eis in ſummo, probatur experientia, nam remotis cōtrariis videmus elementa ſingula reducere ſe ad aliquam qualitatem in ſummo, ergo illa conuenit ipſis; tum quia vnaquæq. qualitas primarum debet habere in aliquo ſubiecto omnem perfectionem ſibi naturaliter debitā, cum ergo tale ſubiectū nequeat eſſe mixtum, vbi ſunt qualitates cōtēperatæ, erit aliquod elementum. Secundò, quòd talis ſit calor in igne, etiam experientia cōſtat, quia nullum aliud extat ſublunare corpus adeò calidū, & æſtuoſum, ſicut ignis. Tertiò, quòd talis ſit humiditas in aere cōſtat ex humidi definitione, nam aer eſt facillimè terminabilis alieno termino, nec aliquem terminum propriū retinere poteſt; tū quia proprius effectus humidi eſt ſubiectū reddere fluidum, & facilè labile, ſed aer fluidior eſt cæteris elemētis, cum vndequaq. labatur, ſeſeque inſinuet in tenuiſſimos etiam poros, in quos aqua ſe intrudere nequit. Quartò, quòd talis ſit frigiditas in aqua, etiam experimento cōprobatur, quia nullum elemētum adeò frigidum ſentitur, ſicut aqua; & ipſa terra, quæ etiā frigida cenſetur, adhuc frigidior apparet, cum aqua reſpergitur, & imbuitur.

Demum,

Demum, quod talis ſit ſiccitas in terra, patet, tũ ex definitione ſiccitatis, quæ maximè præ omnibus elementis adaptatur terræ,tum ex Sacra Scriptura,quę hac ratione eam vocat *aridam*, tum ex effectu, quia deficiente aqua, rimas aperit, & in puluerem diſſoluitur.

77 Contra hanc concluſ. ſolet obijci. Primò, quòd aer non ſit humidus in ſummo, ſed potius aquæ, & præcipuum fundamentum deſumitur ab effectu, quia vt experientia cõſtat, aqua magis humectat, quàm aer, adeò quod humectat etiam ipſum aerem,vt patet tẽpore pluuiæ. Et quia cõmuniter reſpondetur id non eſſe ob intenſiorem humiditatem in aqua, ſed propter maiorem denſitatem, quæ fortificat actionem,vt hìc inquit Tatar.qua ratione etiam ferrũ candens magis calefacit, quã ignis, & tamen maiorem non habet calorem. Hanc ſolutionẽ multipliciter impugnat Arriag.cit. tum quia licèt denſitas iuuet ad agendum, tamen nequit eſſe cauſa tanti exceſſus, vt aqua valdè humectet, & nihil,vel ferè nihil aer;tum 2.nam ignis eſt minus denſus,quã aer, & tamẽ magis calefacit, quàm aer in noſtra ſententia calidus; tum 3,terra eſt multò dẽſior aqua,& tamen non tantum frigefacit,quàm aqua, ergo ſi aer eſſet humidior aqua, quamuis non eſſet tã denſus,adhuc deberet multò magis humectare; tum 4.quia, etſi aer ſit rarus, nihilominus ſi intenſam aliquã habeat qualitatem, illã producit in paſſo ſatis intenſam v.g.frigus, quando in hyeme illud habet, ergo ſi haberet humorem, in ſummo,non obſtãte raritate adhuc deberet ſummè humectare, eò vel maximè quia hæc qualitas eſt ei connaturalis.

Deindè vlterius arguit, quia aer nimis humidus conuertitur in aquam, vt cõſtat experientia,ergo humor in ſummo nõ eſt proprius aeri,ſed aquæ;& addit nos tenere ſententiam, cuius nullã habemus experientiam,vel rationem,ac deniq; cõfirmat ſuum aſſentũ ex Sacra Scriptura Iob. 12. *ſi continuerit Deus aquas,omnia ſiccabũtur,*ergo aqua eſt fons omnis humiditatis.

Tandem Cõplut.quoq; diſp. 10.de element.q.4. probant aquã eſſe humidiorem aere, quia humiditas aquæ eſt coniuncta cũ frigiditate, humiditas verò aeris cũ caliditate, at frigiditas eſt aptior diſpoſitio ad humiditatem,quã caliditas,quia frigiditas iuuat ad tenaciorem adhæſionẽ humiditatis, è cõtra verò caliditas facit euaporare humiditatẽ. Conf.nã aquatilibus, maior cõuenit humiditas,quã volatilibus, at his prædominatur aer,illis aqua,& tandem cũ piſces ſint maximè phlegmatici, & phlegma ſit inter omnes humores viuentis humidiſſimũ,ſignũ eſt aquã eſſe humidiſſimã;& tandẽ addi poteſt, quod difficilius humor aquæ remittitur, quã aeris.

78 Reſp. totã hanc concertationẽ procedere ex varia acceptione humiditatis, vel enim accipimus humiditatem ad ſenſum vulgi, apud quod illud dicitur humidum, quod irrigat, & madefacit corpora eis adhærendo ratione humidi aquei, & vaporoſi, quod craſſum eſt, & aliquid viſcoſitatis habens ob facilem adhærẽtiam; vel ad ſenſum Philoſophorũ,apud quos illud ſonat humidum,quod eſt de ſe fluidũ, nec proprijs terminis contineri poteſt, facilè tamen terminatur alienis, vt ſuperius cum Ariſ.definitũ eſt; ſi in primo ſenſu de humiditate ſit ſermo, quis non videt aquã eſſe humidiorẽ aere? at ſi ſpectetur in ſecundo ſenſu,cæcus eſt, qui non videt aerẽ eſſe aqua longè humidiorem: effectus humiditatis propriè dictæ eſt reddere ſubiectũ,cui ineſt,fluxile, & labile, effectus humiditatis vulgariter acceptæ eſt etiã irrigare, & madefacere corpora, circa quæ funditur res humida,quia talis humiditas eſt vaporoſa; Quicquid ergo ſit de reſpõſione illa cõmuni ad principale argumentum, quam nõ benè impugnat Arriag.arguẽs ex proportione caloris, & frigoris in ſubiecto magis,vel minus denſo ad humiditatem in ſubiecto conſimili in raritate, vel denſitate; Nã calor,& frigus ſunt qualitates adeò actiuæ, vt quantumuis rara ſit earum materia, nunquam eorum actiuitatem omninò extinguit,at ſiccitas,& humiditas è contra ſunt qualitates in agẽdo adeò imbecilles, vt niſi adiuuentur dẽſitate materiæ,parum,vel nihil agant; Quicquid ergo ſit de illa ſolutione dicendũ eſt, illud

illud primum argumentum cócludere aquam eſſe humidiorem aere humiditate cōmuniter dicta iuxta ſenſum vulgi, non verò humiditate propriè dicta, nā ſic aer adhuc humidior eſt aere; & cū ibidem addebatur, aquā interdum humectare aerē, pariter verum eſt loquēdo de humiditate ſumpta pro madefactione, quatenus appingit illi aqueos vapores, quibus imbutus apparet vdus, & madidus; falſum tamē eſt loquendo de humectatione propriè dicta, quia non magis reddit illum habilē ad alienum terminum capiendum, immò minus, quia vaporibus illis craſſeſcit, & condenſatur. Ad aliā rationem ab Arriag. adductam occurritur ex eodem fundamēto, tunc enim aer conuertitur in aquā, cum multū imbibit de humido vaporoſo, quod eſt proprium humiditatis aqueæ; falſum eſt etiam nos non habere pro noſtra ſententia rationem, & experientiā, quia ſi ſemel admittatur humidū eſſe, quod alieno termino facilè terminatur, difficilè proprio, iam conſtat, & ratione, & experientia aerē eſſe aqua humidiorē; ad auctoritatem *Sacræ Scripturæ* iā diximus *n. 69.*

Ad rationem Complut. dicimus frigiditatem vtiq. eſſe aptiorem diſpoſitionem ad humiditatem communiter dictam ſcilicet vaporoſam, qualis eſt aquea, quia aliquo modo conſtringit illum humorē, nè ità diffluat, & iuuat eius adhæreſcentiam, quod non facit calor, ſic etiam calor euaporare dicitur humiditatem, non quamlibet, ſed vaporoſam, qualis eſt aquea, atq; ideò exiſtēs in aere nihil de eius humiditate euaporat, quia non eſt vaporoſa, ac etiam quia nec calor, nec frigus agunt in proprio ſubiecto contra humiditatem. Ex quo etiam patet ad Conf. piſces enim petunt maiorē humiditatē vaporoſam, quàm aues, & phlegma in eodem ſenſu dicitur cęteris humoribus humidius; & in hoc deniq. ſenſu explicari debēt, ac intelligi Medici, ac etiam Ariſ. cum interdum dicunt aquam eſſe humidiorem aere, loquuntur enim de humiditate vaporoſa, & madefactiua, quæ ſola à vulgo pro humiditate agnoſcitur, & recipitur, licet reverà vaporoſitas illa, & adhæreſcentia non ſic de ratione humiditatis, vt ſic, metalla namq. liquefacta, & fuſa ſunt humida, nec tamen humectant corpus tangens, nec tangenti adhæreſcunt; & ex hoc eodem fundamēto plura alia argumenta dilui poſſunt, quę in hac materia fiunt, nimirum, quòd corpora humore pingueſcunt, quòd Luna humidiſſimus planeta prædominatur aquis, non aeri, & conſimilia, hæc enim omnia concludunt de humore vaporoſo, difficilius autem remittitur humiditas aquæ, quàm aeris, ob denſitatem materiæ, in qua velut magis vnita fortius ſe tuetur, & validius contrario reſiſtit.

79 Secundò obijc. quod aqua nō ſit in ſummo frigida, ſed potius terra, quia nix, & alia metheora glaciant nimio frigore, ergo ſi aqua eſſet in ſummo gradu frigida, natura ſua glaciaret. Nec valet cómunis reſponſio, ait Arriag. aquam congelari propter exhalationes terreas, quæ in glaciem concurrunt; nam glacies eſt leuior, quā altera aqua, ideò ſupernatat, ergo eſt purior quam aqua fluida; imò ſi in aqua fluida erant ſparſi puluiſculi, cū primum congelatur, cadunt omnes infrà, ergo non habet plus de terreis exhalationibus, aliàs deberet eſſe grauior, non ergo recurri poteſt ad aliam cauſam congelationis, quàm ad frigus. Tum 2. quia experimur aquam magis, & magis infrigidari, & niuem eſſe ipſa frigidiorem, & quidā fontes frigidiſſimi tenentur vulgo pro miraculo, quod autem iuxtà naturam eſt, miraculoſum cenſeri non debet. Tum 3. aqua eſt humida, ergo nequit eſſe ſummè frigida, quia humiditas obtundit vim frigoris, & caloris, ſicut è contra ſiccitas vtriuſque vires acuit, vndè cum in terra reperiatur frigus cum ſiccitate coniunctum, intēſius erit in terra, quam in aqua. Tū 4. humiditas difficilius remouetur ab aqua, quā frigiditas, igitur videtur eſſe magis humida, quā frigida. Tum 5. nā alioqui eſſet inepta piſcibus, qui eam habent vt propriā regionem, eſſet inepta hominibus, vt eam biberēt, & irrigationi plantarum, ad quam natura ſua ordinatur. Tū 6. terra magis ab igne diſtat, & Cælo eſtq. corpus magis denſum, graue, & immobile, quàm aqua, ergò eſt frigi-

frigidior aqua, quia hæc omnia à frigiditate proueniũt. Tũm demum, aqua minus frigefacit, quàm terra, nam loca maritima ſunt mediterraneis calidiora, ergo, &c.

Reſp. ad 1. negando adæquatam cõgelationis cauſam eſſe frigus, nã experimur aquam in vitreo, vel æreo vaſe incluſam, & circumfuſa niue quantũuis infrigidatam nunquam glaciari, cõcurrit ergo ad cõgelationem etiam aliqua exſiccatio, ſiccitas enim iuuat ad reddendũ corpus ſolidum, & durum, vndè nix ex ſalis aſperſione glaciatur; cõcurrit etiam admixtio terreſtriũ exhalationum, quæ in quendã humorem, & ſuccum cõuerſæ ſunt veluti coagulum ad eam congelandam; & falſum eſt cum aqua fluida glaciatur, puluiſculos ſparſos deſcendere, virtute enim frigoris omnia concreſcunt, quæ ibi adinueniuntur, vndè frigus dicitur æthérogenea cõgregare; & quidem in glacie nedum puluiſculi adinueniuntur concreti, ſed paleæ, ligna, & integra luti fruſta, & dum ſcinditur, ac in rimas abit, interdum euaporare videtur, ſignum euidens nõnullas exhalationes eſſe in eo recluſas; ideò autem aquæ ſupernatat, quia permixtum habet etiã vaporem aereum, qui in aqua illum attollit, vt dictũ eſt in Meth. Angeſt. tamen lib. cit. pag. 43. pro cauſa adæquata cõgelationis aſſignat influentiam cæleſtem natam cõſtringere, & halitum leuem commiſcere. Ad 2. aqua circa nos poſita eſt valdè impura, multiſque exhalationibus permixta, ſi autẽ poneretur in ſuo ſtatu naturali, nõ poſſet frigefieri, nec nix eſſet ea frigidior; & eadẽ ratione fontes frigidiſſimi, in quibus aqua multum habet ſuæ puritatis, habẽtur loco miraculi, quia non experimur aquas, niſi mixtas. Ad 3. humiditate non obtunditur vis caloris, & frigoris ſecundum propriam entitatem, ac intenſionem, ſed ſolũ in ordine ad actum ſecundum calefaciẽdi, vel infrigidandi, & ideò poteſt eſſe intenſum frigus, tàm cum humiditate, quàm cũ ſiccitatẽ. Ad 4. facilius remouetur ab aqua frigus, quã humiditas, non quia in ipſa ſit remiſſius, ſed quia eſt minoris reſiſtẽtiæ, quàm ſit humiditas, licèt ſit maioris actiuitatis. Ad 5. aqua marina, & ſalſedine, & cæleſti calore temperatur, quantum ſufficit ad piſces alendos, & ſic etiã aqua dulcis apud nos, vt ſine damno epotari poſſit, & ad irrigationẽ plantarũ deſeruire, vndè quidam fontes ex penitioribus terræ latebris erumpentes, quo nõ pertingit ſolaris calor, ſunt noxij, & ad potationẽ prorſus inepti. Ad 6. neg. conſeq nam vt aduertimus art. præced. elementa nõ habẽt qualitates eis connaturales à Cælo, ſed à propria forma, dẽſitas, & immobilitas, vt notat Angeſt. cit. non ſequuntur ad ſolũ frigus, ſed ad frigus cùm ſiccitate permixtũ, quam mixtionem habet terra præ cæteris elementis; ac etiam ſicut ſumma leuitas non ſequitur ſimplicem calorẽ, ſed iunctũ ſummæ raritati, & alijs qualitatibus, quæ in igne coadunantur, ſic ſumma grauitas non ſequitur ſolum frigus, ſed iunctum cum ſumma dẽſitate, & alijs qualitatibus terræ conuenientibus. Ad vlt. neg. aſſumptum, nam tactus ipſe teſtatur, quod cæteris paribus aqua ſemper frigidior eſt terra, regiones autem maritimæ ſunt mediterraneis calidiores, eo præſertim quia metheora frigida, vt nix, glacies, &c. diutius morãtur in terra, quã in mari, & infinitis regionibus, nã in terra ob eius ſiccitatẽ diù ſeruantur, ſed in mari, & circa mare ab humido aqueo citò diſſoluũtur.

Tertiò obijcitur quòd terra nõ ſit ſummè ſicca, quia tunc nõ haberet partes cõtinuas, nam ad continuitatem requiritur aliqua humiditas, & omne ſiccum pulueriſatur ex Ariſ. 2. de gen. 49. Reſp. Ariſ. ibi loqu de continuitate mixtorum, vt patet ex ipſo cõtextu, in qua plura elemẽta debent concurrere, & non poſſent inuicem continuari ſine aliquo humore, id tamen verum non eſt vniuerſaliter de qualibet continuitate; cõcedimus nihilominus terram in ſua naturali diſpoſitione ob ſummam eius ſiccitatẽ nõ habere partes inter ſe benè cõpactas, & cohærẽtes, ſed potius eſſe corpus friatum, & comminutum; ſed quia etiam habet frigiditatem excellentẽ, & frigoris eſt conſtringere, & coadunare fatendũ eſt ex hoc capite eius partes habere aliquam conſtipationẽ, & conſiſtentiam; Dices ergo ignis quia nullum participat

cipat frigus erit, corpus omninò friatum, & comminutum. Negatur conſeq. quia licèt nullum habeat admixtum frigus, tamen ex alio capite non habet ſiccitatẽ in ſummo; & quando eam haberet, adhuc non deberet cenſeri omninò diſcontinuũ, & in indiuiſibilia reſolutum, ſed ſolum eſſe corpus friatum magis, quàm terra, & comminutum; vndè benè ait Augeſt. cit. quod alia eſt continuitas, alia partium tenacitas, ad primam non requiritur humiditas, ſed tantum ad ſecundam.

80 Dicimus ſecundò, nec aerẽ eſſe in ſummo calidum, nec aquam in ſummo humidam. Et Ariſ. loc. cit. & probatur quoad vtramq. partem; quoad primam quidem, nam experientia docet aerẽ non eſſe ità calidum, ſicut eſt ignis, tũ quia nõ ità facilè reciperet frigus, imò difficilius, quàm ignis, quia maior denſitas ſicut iuuat ad agendum, ità ad reſiſtendum, ergo facilius poſſet aer reſiſtere, quã ignis, cum ſit craſſior; tum quia bonũ vniuerſi ità expoſtulat, nã ſi eſſet calidus in ſummo vtiq; ad reſpirandum idoneus non eſſet; Altera pars probatur, quia magis eſt fluidus aer, quàm aqua, ergo eſt magis humidus, tenet conſeq. quia vt nuper dicebamus, ex hac definitione propria eſt æſtimanda humiditas, non ex irrigatione, aſſumptũ experientia conſtat, quia aer etiam tenuiſſimos poros penetrat; tum quia aqua interdum proprijs continetur terminis, vt cum in puluerem labitur, tunc enim globoſam, & ſphæricam aſſumit figuram, non ſic aer; & etiam cum gelaſcit, tunc enim quoque propriam retinet figuram, quod aeri nunquam contingit.

Contra hanc concluſionem obijcitur. Primò, quia ſi qualitates non debẽtur cuicunq; elemento in ſummo, malè colligeret Ariſt. ex combinatione qualitatum diſtinctionem elementorum, & numerum, quia combinationes poſſibiles qualitatũ accipiẽdo alteram in gradu remiſſo ſunt penè innumerabiles, atq. ita infinita reſultarent elementa, probatur aſſumptũ, nam poſſumus v.g. accipere calorem, vt octo, primò cum ſiccitate, vt ſeptem, deindè cũ ſiccitate vt ſex, vt quinque, vt quatuor, & ſic deinceps etiam procedẽdo per partes proportionales. Deindè arguit Mercen. cum ſimbolum elementum generatur ex ſimbolo, cõmunis qualitas eadem manet in genito, quæ præfuit in corrupto ex Ariſ. 1. de gen. 24. & l. 2. 26. & altera tantum corrumpitur, generetur ergo aqua ex aere, tunc in materiam aeris opus non eſt introducere, niſi frigiditatem; & cũ hæc exigatur in ſummo à forma aquæ, & ex alia parte humiditas aeris, quæ eadẽ perſeuerat, ſit ſumma, iã in aqua genita ſimul erũt ſumma frigiditas, & ſumma humiditas. Tandem arguitur, & eſt præcipuũ fundamentum tribuentium elemẽtis ambas qualitates in ſummo, ſi aliqua qualitas alicui conuenit elemento in gradu remiſſo, vel conuenit ei ſine admixtione cõtrarij, vel cũ illa, neutrũ dici poteſt, ergo, &c. prob. minor quoad primam partẽ, tũ quia qualitas remiſſa habens contrarium non aliter remittitur, quàm per admixtionem cõtrarij, 5. Phyſ. 19. nec alius inuenitur inter qualitates contrarias intenſionis, & remiſſionis modus; tum quia poſſet alioqui qualitas illa remiſſa intendi vſq. ad ſummũ in inſtanti, quia nulla erit reſiſtentia ex parte paſſi, cum hæc præſertim ex contrario attendatur, tum quia poſſet v.g. in aerem introduci frigus abſq. eo, quod expellatur calor, quia frigus remiſſum ſtat cum remiſſo calore, qua ratione ſemel inductum non poſſet amplius aer illud à ſe excutere, & ſic perpetuo maneret in ſtatu violento, & idem ſequitur, ſi etiã ab igne in aerem induceretur vnus gradus caloris ſupraexcellentem ei connaturalẽ, nũquam enim poſſet aer illum gradũ caloris à ſe expellere, cũ non habeat admixtũ vllum gradum qualitatis oppoſitæ. Probatur eadem min. quoad aliam partem, tũ quia tunc quodlibet elementum haberet duas qualitates contrarias inuicem contemperatas, quod eſt proprium mixtorum, & directè pugnat cum conſtitutione ſimplicis elementi, quod qua tale, nullã prorſus in ſe admittit mixtionem ex contrarijs; tum quia vel ambo hæc duo contraria remiſſa eſſent à forma elementi, vel alterũ ab extrinſeco; non primum, quia tunc vna ſimplex

plex

plex natura eſſet emanatiua duarum cō-
trariarū qualitatum, vt caloris & frigoris,
neq. ſecundum, quia tunc malè diceretur
elementum tale eſſe ex natura ſua, quia
quod conuenit alicui ab extrinſeco, non
competit ei ex propria natura; & inſuper
ponatur caſus, Deum producere terram
cum omnibus ſuis qualitatibus, quæ natu-
raliter à forma terræ dimanāt, habebitne
terra aliquid humiditatis? ſi affirmes, per-
contamur à quo, cum nullum ſit agēs ex-
trinſecum, quod illam communicet, ne-
que videtur, qua neceſſitate Deus de-
beat illam producere.

81 Reſp. ad 1. neg. conſeq. quia Ariſt.
colligens diſtinctionem, & numerum ele-
mentorum ex combinatione qualitatum,
illas partitus eſt per gradus intēſos, & ex-
cellentes, non autem per remiſſos, & nos
in præſenti cum dicimus aerem non eſſe
in ſummo calidum, nec aquam humidam,
nō idcireò eis adſcribimus prædictas qua-
litates in gradu remiſſo, ſed in excellenti,
& propè ſummum; Accedit nos alibi di-
xiſſe rationem illam Ariſt. non eſſe neceſ-
ſariam, ſed dumtaxat probabilem. Ad 2.
falſum eſt illud aſſumptum, vt cōſtabit ex
diſp. 6. & quando etiam admitteretur, ni-
hil concluderet, tunc enim dicendū eſſet
cum Auerr. 2. de gen. com. 29. quòd dum
ex aere generatur aqua, tunc eadē nume-
ro manet humiditas in aqua, quæ præfuit
in aere, at nō in eodem gradu, quo erat in
aere, ſed remittitur, quantū ſufficit pro a-
quæ cōſtitutione. Ad 3. diuiſi ſunt Aucto-
res in eius ſolutione Conimb. 2 de gen. c.
3. q. 5. art. 4. cum Marſil in hoc loco con-
cedunt qualitatem excellentem elemento
conuenientem impleri vſq. ad totam lati-
tudinem, vt octo, per admixtionē cōtrariæ
qualitatis, & idem tenet Zab. cit. ſed 2. im-
pugnationem allatam contra hāc partem
non ſoluunt, immo nec adducunt, & ſanè
nobis videtur ratio ſatis efficax, ob quam
libenter ad aliam declinamus partē cum
Saxon. q. 2. huius libri Alex. 1. Metheor.
com. 13. Zimar. theor. 18. Cōplut. cit. q. 5.
Tolet. 2. de gen. q. 6. Ruu. c. 3. q. 19. Arriag.
& alijs, qui tamen nō præfata ratione op-
poſitam impugnant partem, ſed alijs mi-
noris momenti, & facilè ſolubilibus; & in
hac parte, quam eligimus, non magnā vi-
demus difficultatē, cur enim ſicut lumen
minus poteſt produci à luminoſo minori
ſine admixtione contrarij, ità nō poteſt ab
aliqua forma elementari profluere calor
minus intenſus, quàm ab alia, qui ſit ideò
remiſſus præciſè, quia habet pauciores
gradus caloris, nō autem quia habeat ad-
mixtos alios frigoris? Poſſumus itaq. dice-
re elementum naturaliter nō habere lati-
tudinem octo graduum ad qualitatē, quā
poſtulat propè ſummū, & hoc quia eſt ta-
lis naturæ, & ſic ceſſant omnes inſtantiæ
factæ, quia non opus eſt quærere, per quid
impleatur latitudo remanēs vſq. ad octauū
gradum, quia negamus vllam talē rema-
nere latitudinem; Si verò placeat cōcede-
re talem latitudinem, tunc negandum eſt
opus eſſe, quod talis ſit ſēper expleta vſq.
ad octauum, & abſolutè concedendum
poſſe dari qualitatē remiſſam ſine admix-
tione contrarij; Et ad Ariſt. 5. Phyſ. dici-
mus ipſum loqui caſu, quo qualitas habēs
contrarium per actionem cōtrarij remit-
tatur, non autem ſi remittatur aliter, vt in
propoſito, vbi qualitas elemētaris ideò re-
mittitur, quia in tali gradu dimanat à ſua
forma, nec poteſt produci in intēſiori; cō-
cedi etiam poteſt alterationem in eo caſu
fieri in inſtāti, neq; hinc ſequitur, vt aliqui
vrgent, corruptionē illius elementi, & ge-
nerationem alterius in inſtanti futuram,
quia præter illam qualitatem habet aliā in
ſummo ſucceſſiuè expellendam; ac etiam
negari poteſt fieri illam alterationē in in-
ſtanti, licèt enim in aere v.g. non ſit quali-
tas ſummo calori per ſe, & directè reſi-
ſtens, adeſt tamen humiditas, quæ indire-
ctè reſiſtit, quatenus repugnat eſſe cum
ſummo calore in aere; cōcedendū autem
eſt in eo ſenſu poſſe aliquem gradum fri-
goris in aere recipi ſine expulſione calo-
ris, nō tamen illum perpetuò retinere, ſed
excuteret, vel adminiculo extrinſeci agen-
tis, vel etiā proprijs viribus, quia eſto calo-
ris latitudo nō ſit expleta vſq. ad octauum
gradum, non tamen in aere perit naturali-
ter expleri nec per ſimilem, nec per oppo-
ſitam qualitatem, immo tali complemēto

reni-

renititur ipſa aeris natura, qua ratione etiã à ſe depelleret gradum caloris, qui ſuperaret excellentem, & ſua virtute ſe reduceret ad natiuam ſuam intenſionem.

82 Dicimus 3. poteſt probabiliter ſuſtineri ignem in ſummè ſiccum eſſe, & terram ſummè frigidam, ac etiam oppoſitũ ſcilicet ignem eſſe dũtaxat ſiccũ propè ſummum, & terram eodem modo frigidã; & hoc quia pro neutra parte videtur ratio cogens; prima enim pars ſolet probari, quia ignis eſt maximè calidus, ergo etiam maximè ſiccus, alioquin poſſet magis exſiccari, & conſequenter rarefieri, tũ quia videmus ignem omnem abſumere humiditatem, vt patet in cineribus, tũ quia ignis non poſſet in ſe cõuertere terrã, nam maior ſiccitas à minori ſuperari non poſſet; Terra etiam erit ſummè frigida propter eius maximam grauitatem, & denſitatẽ, quæ proueniũt ex frigore; tũ quia in æſtate maximum viget frigus in ſpecubus, & locis ſubterraneis. Altera quoq. pars probatur, tum quia diuerſæ formæ ſpecie nõ videntur poſtulare pro diſpoſitione eandem qualitatem, & in eodẽ gradu, ergo ſi aqua eſt ſummè frigida, talis nequit eſſe terra, & ſi terra eſt ſummè ſicca, talis nõ erit ignis; tum quia in vnoquoq. genere debet aſſignari vnum primum, & maximum, quod ſit caput, & origo illius generis, ergo in genere frigiditatis, & ſiccitatis nequeunt eſſe duo in ſummo frigida, & ſicca; tum quia ſi ambæ qualitates alicui elemẽto cõuenirent in ſummo, non poſſet aſſignari, quænã ſit primaria, & ei magis propria; tum tãdem quia plus refrigerat aqua, quã terra; ità probat Ruuius hanc partem.

Sed iſtæ rationes pro neutra parte concludunt; nõ quidem pro prima parte, quia benè poteſt ſtare ſummus calor cũ excellenti ſiccitate, ſicut minor calor ſtat in aere cum ſumma humiditate, & negatur ignem poſſe magis deſiccari, quàm modò ſit, id enim repugnat ſuæ naturæ, & formæ ſubſtantiali, & quãdo etiam poſſet exſiccari, non ſequitur poſſe magis rarefieri, quia raritas ſequitur ad calorẽ, nõ ad ſiccitatem; & ignis omnem abſumit humiditatem non tantum actione ſiccitatis, ſed etiam caloris, cuius vi partes humidas extenuat, & in halitus reſoluit, & cum terrã in ſe conuertit, pugna non fit inter qualitates ſymbolas, ſed inter diſſymbolas, & calor frigus ſuperat, quomodo etiã ex maxima grauitate, & denſitate terræ nõ neceſſario deducatur ſumma frigiditas ſuperius patuit; ſentitur autem in æſtate frigus in ſubterraneis ſpecubus magis etiã, quã in profundo maris, quia facilius penetrat Sol profunditatẽ maris, quã terræ, ſed ſi in illis ſpecubus eſſet aqua, hæc lõgè fridior appareret, quam terra. At nec etiã rationes pro altera parte ſunt neceſſariæ; non prima, quia licèt vna qualitas eſſet conſimilis etiam in gradibus in ambobus elementis, adeſſet tamẽ alia qualitas oppoſita pro peculiari diſpoſitione; nec ſecunda, nam dummodò ſit vna prima ſiccitas, & vna prima frigiditas, parum refert, quòd ſit in diuerſis ſubiectis plurificata, ſicut de albedine, & nigredine nullum inconueniens foret, quòd plura ſubiecta ſpecie diſtincta ſint ſummè alba, vel ſummè nigra; nec tertia, quia æquè paſſiones entis conueniũt illi, & tamẽ vnitas dicitur eius paſſio primaria, & magis proxima, quã veritas, & bonitas; nec deniq, quarta, nã aqua plus refrigerat, quia cum ſit ſubtilior terra, facilius penetrat, & adhæreſcit, ſicut etiam eadem de cauſa fortius ſentitur calor in aqua calefacta, quàm in terra.

Solùm poſſet vrgere pro hac parte auctoritate Ariſt. 2. de gen. 23. vbi ait, *ſed tamen ſimpliciter quatuor exiſtẽtia, vnius vnumquodq, eſt, terra enim ſicci magis, quam frigidi, ignis autem magis calidi, quàm ſicci*. Sed etiam pro alia parte extat autoritas eiuſdem ibid. tex. 22. vbi ſic loquitur, *extrema quidẽ, & ſincera ignis, & terra, media autem, & mixta magis aqua, & aer*. Verùm nec vna, nec altera conuincit, non prima, nam ibi Ariſt. non loquitur de intenſione illarum qualitatũ, ſed per appropriationem quandã, ſecundum quam vna qualitas euidentius videtur vni elemento conuenire, quàm altera, hinc non dicit terram eſſe magis ſiccam, quam frigidam, ſed magis ſicci, quã frigidi, id eſt habere quãdam affinitatem ma-

gis eum ſiccitate, quàm cum ſit frigiditate: altera etiam authoritas non conuincit, nam loquitur ibi Ariſt. de elementis, prout modò exiſtunt, quo ſenſu verum eſt extrema puriora eſſe medijs.

QVÆSTIO VII.

An qualitates ſymbola elementorum, aliorumque corporum ſint eiuſdem ſpeciei.

83 QValitates ſymbolæ dicuntur illæ, quę eodem nomine nuncupantur, vt calor ignis, & calor aeris, humiditas aquę, & humiditas aeris, frigus terræ, & frigus aquæ, &c. & ſub hoc quæſito comprehendimus etiam conſimiles qualitates aliorum corporum ſcilicet calorē vitalem, ac etiam cæleſtem, qui nimirum à cęleſtibus corporibus in hęc inferiora imprimitur, & quærimus an omnes, & ſingulæ iſtiuſmodi qualitates ſint eiuſdem, vel potius diuerſæ ſpeciei. Prima opinio diſtinguit ipſas ſpecie, & aliqui, vt Alexan. Simplic. & Auerr. apud Zimarā in tabula verbo *frigiditas* vniuerſaliter loquūtur tā de qualitatibus elementorum, quā mixtorū; alij verò loquuntur in ſpecie de calore vitali, ſeù animali, eumq. diſtinguūt ab elementari, vt Fernel. l. 4. Phyſiolog. c. 1. Sueſſan. 1. Meth. c. 35. Dandin. lib. 1. de animat. corp. temperamento c. 12. Picus Mirand. l. 3 aduerſus Aſtrolog. cap. 3. & alij. Altera ſententia, quę eſt communis, affirmat vniuerſaliter qualitates omnes ſymbolas in quibuſcunq. corporibus eſſe eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſimæ ita Zab. l. 2. de qualitatibus element. Achillin. l. 3. de elemen. dub. 10. Contaren tom. 2. q. perp. t. q. de primis qualit. Tolet. 2. de gen. q. 7 Conimb. ibi c. 3. q. 6. Marſil q. 4. Saxon. q. 5 Ruu. q. 10. Areſ. q. 12. Hurt. diſput. 6 ſec. 6. Arriag. diſp. 4. ſec. 3 Auerſa q. 41. ſec. 9. & alij paſſim. Nec tandem defuerūt, qui vtráq. opinionem tutati ſunt, vt probabilē, vt Angeſt. lib. ſępè cit. pag. 43. §. *primum dubium*, licèt ſecundam fateatur probabiliorem.

84 Dicendum eſt cum communi omnes ſymbolas qualitates, ac in quibuſcumque corporibus inter ſe eſſe eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ. Concluſio eſt cōmunis, & licèt aliqui Scotiſtæ in hoc dubitauerint de mēte Doctoris, nihilominus luculenter ex varijs eius locis colligitur, nā 1. d. 2. q. 7. ad 1. prin. concedit genita ex putri, & ex ſęmine eſſe eiuſdem ſpeciei, & conſequenter eaſdē ſpecię habere qualitates, licet iſtæ ſint à diuerſis omninò ſpecie agentibus inductæ, quod etiam repetit 2. d. 18. lit. k. & eodem lib. d. 15. ad 4. prin. ait calorem medicinæ condiuuare calorē naturalem, quod verum non eſſet, ſi forēt diuerſæ ſpeciei; item 4. d. 3. q. 3. lit. D. & ad 1. prin. loquens de aqua naturali, & artificiali ait nō eſſe eiuſdem ſpeciei, ſed illam eſſe elementum, hanc verò mixtū corpus, licèt aliqua accidentia ſimilia habeant, & loquitur de ſimilitudine ſpecifica, hęc autē accidētia ſimilia ſunt humiditas vtriuſque, & frigiditas, vt conſtat ex argumento primò principali, quod ibi ſoluit. Rurſus eod. lib. d. 44. q. 3. G. loquens de igne inferni ponit plures modos, quibus dici poteſt illū torquere damnatos, & vltimus eſt iſte, quod ſcilicet corpora damnatorū non retineant proprium temperamentum, ſed ignem inducere ſummū calorem, & tunc remaneret per miraculum vita abſq. proportionata mixtione qualitatum; Quod ſi ponatur (ſubiungit Doctor) calorē induci in ſummo, & tamen qualitatem illam mixti ſtare in eodē, videtur quod formaliter repugnantia ſit, ſicut ſi medium, & extremum ſimul fierent in eodem; Ex quibus clarè colligitur ſecundum mentem Doctoris calorem mixti, & ignis eſſe eiuſdem ſpeciei, nam ſi diuerſæ forent, poſſet vtique per potentiam Dei manere mixtio qualitatum requiſitarum ad temperamentum mixti cum ſummo calore ignis, nec ſequeretur tunc contradictio, quia non eſſet verè medium. ſed bene ſequitur cōtradictio, ſi ſunt eiuſdē ſpeciei, nā implicat, quod idem ſit ſimul intēsè, & remiſsè calidum eodem ſpecifico calore, at non implicat eſſe idem ſecūdum vnum calorem remiſsè calidum, & ſecundum alium ſpecie diſtinctū intēnsè calidum; idē expreſsè docuit q. vlt. vniuerſ. ad 1. prin. vbi vt de mente Doctoris idem tenet Mauritius, &

Tatar.

Tatar. 2. de gen. q. 1. §. *quartò ſciendum*, & alij Scotiſtę quamplures; & ideò probatur concluſio quoad omnes partes.

85 Primò quidem, quod ſymbolę qualitates elementorum adinnicẽ eiuſdẽ ſint ſpeciei, manifeſtè docuit Ariſ. 1. de ge. 24. & l. 2. 25. dum inquit in mutua elementorum tranſmutatione eaſdẽ qualitates ſymbolas remanere, quod omnes explicãt vel de identitate numerali, vel ſaltim de ſpecifica; & oſtenditur euidenti ratione, quia qualitates iſtæ ſe muiuò intendunt, vt patet, quia calor ignis intendit calorẽ aeris, calefacit enim illum non deſtruẽdo calorem eius, ſed augendo, quia calori ſolum frigus opponitur; ergo ſunt eiuſdẽ ſpeciei, quæ enim ſunt diuerſæ ſpeciei, nequeũt ſe intendere, ac idem indiuiduũ cõſtituere. Tum quia ignis calefaciendo aquã vertit in aerem, at calefacit, & diſponit materiã imprimendo calorem ſimilem ſuo in ſpecie, ergo calor ignis, & aeris ſunt eiuſdẽ ſpeciei, quia diſpoſitiones, quæ inſeruiunt ad introductionem formæ ſubſtãtialis, inſeruiunt etiam ad conſeruationẽ eiuſdem. Nec ſufficienter ad hæc occurritur dicẽdo ideò faciliorem eſſe tranſitũ in ſymbolis elementis, quia in his fit cũ minori contrarietate, quã in diſſymbolis, nã facilius mutatur calor igneus in aereum, quam in frigus, & aeris calorem non intendi per ſe à calore igneo, ſed ſolũ per accidens, quatenus dum ab igne corrũpitur humiditas aeris, fortificatur caliditas aeris, & ſimul introducitur calor differẽs ſpecie ab aeris caliditate; & cũ ignis vertit aquã in aerẽ, ad corruptionem aquæ corrumpitur etiã calor ab igne productus, quia in aqua ſubiectabatur, nõ in materia prima, & nouus, ac ſpecie diuerſus à priori calor gignitur in aeris ortu pro eius formæ conſeruatione. Hæc minimè ſatisfaciunt, nã Ariſt. non ait faciliorem eſſe conuerſionem in ſymbolis, quia fit cũ minori contrarietate, ſed quia non fit cum mutatione vtriuſq; qualitatis, ſed vnius tantũ, ergo ſimbola qualitas non permutatur ſecundum eſſentiã, ſed eadem manet; falſum eſt etiã calorem ignis non per ſe intendere calorem aeris, ſed tantum per accidens modo explicato, nam calor ignis intendit etiam calorẽ, nedum in ipſo aere exiſtentem, ſed ab aere productum in aqua, vel manu, nã calefacit illam non deſtruendo priorem calorẽ ab aere productum, ſed eundem augendo, in quo caſu locum non habet allata reſponſio; demum ſolutio ad 3. locum nõ habet apud illos, qui ſtatuunt materiam primam ſubiectum accidentium, ſed neq apud nos ſtatuentes compoſitum, nam licèt cum ex aqua gignitur aer actione ignis, calor impreſſus ab igne in aquam corrũpatur per modũ ſequelæ ad ipſius aquæ corruptionem, calor tamen, qui ſequitur ad aeris ortum, eſt omninò eiuſdem rationis cum illo, quia qualitates ad formam diſponentes ſunt eiuſdem rationis cũ qualitatibus eandem conſeruantibus, & prorſus abſurdum eſt eandem formam ſubſtantialem diuerſas ſpecie qualitates exigere pro eius introductione, & conſeruatione.

86 Secundò, probatur idem de qualitatibus mixtorum cum elementaribus cõparatis, tum eiſdem rationibus, quia ſe inuicem intendunt, frigus enim à marmore in manu productum adhuc intenditur ab aqua; tum quia omnes albedines, omnes dulcedines ſunt eiuſdem ſpeciei in quantumcunq; diuerſis reperiantur ſubiectis, ergo pariter omnes calores, omnes frigiditates, ſiuè ſint in elementis, ſiuè in mixtis, tum quia vnicuiq; calori ſiuè mixti, ſiuè elementi, quamuis per differentiã ſecundum magis, & minus, adæquatur eadem definitio caloris, quia ſcilicet homogenea congregat, & ætherogenea diſgregat, & ſic de ſingulis alijs qualitatibus, ergo omnes ſimbolæ eiuſdem ſunt ſpeciei; tũ tandem quia cum Ariſ. quatuor primas qualitates aſſignat, ac definit, certè illas proponit vt ſpecies ſpecialiſſimas, aliter debuiſſet conſequẽter aſſignare ſpecies illarum, ſi putaſſet eſſe genera, præcipuè verò cum de mixtorũ generatione loquebatur.

Tertiò, probatur idipſum de eiſdem qualitatibus à Cælo defluentibus, nam Ariſ. 2. Cæli 41. & 1. Metheor. docet per motum Cæli mortalia calefieri, incendi, ac in ignem conuerti, vndè & Auerr. 2. de Cęlo com. 41. inquit, ignẽ, vt ab igne, ità à Cælo

?igni poſſe, & hoc ipſum experientia docet, dum ad radios Solis ex ſpeculo concauo, aut per phialam vitream aqua plenam ligna, & paleæ incendũtur, ergo ille calor eſt eiuſdem ſpeciei cũ calore ignis, non enim generatur ignis, niſi interuenit caloris, qui ſit eiuſdem ſpeciei cum igneo calore; tum quia eodem modo caleſiunt ligna, & lapides à calore Solis, aut ignis aliquantum diſtantis, nec ſenſus tactus diſcernere poteſt qualis ſit ille calor, an ab igne, an à Sole productus; & frigus elemẽtare eodem modo opponitur vni, & alteri calori, nam eodem modo refrigeratur manus, dũ aquæ immergitur, ſiuè ad ignẽ, ſiuè ad Solem incaluerit, vnum autẽ non niſi vni contrariatur 1. Cæli tex. 10. & tandem iſti calores ſeinuicem intendũt; manus enim ardore Solis calefacta, ſi igni approximetur adhuc magis incaleſcit nõ deſtructo priori calore, quia ille non expellitur, niſi à frigore, vel aſſerendũ erit vnum calorem eſſe alteri contrarium, ſicut ſunt calor, & frigus, quod prorſus irrationabile eſt; tàm ergo cæleſtis calor, quàm elementaris eiuſdem ſunt ſpeciei.

87 Quartò, probatur hoc etiã de calore vitali, ſeù animali, quod ſit & ipſe eiuſdem ſpeciei cum dictis caloribus: tũ quia ità expreſsè docuit Ariſ. lib. de iuuent. c. 1. animam appellans ignitam ideſt ignis calore præditam, & lib. de reſpir. cap. 7. dicẽs concoctionem ſine calore fieri non poſſe, quia omnia igne cibum cõficiunt, & 2. de anim. 130. inquit ſenſibus noſtris ineſſe ignem, hoc eſt, igneum calorem, quia nihil ſine tali calore ſenſitiuum eſt, & 1. de anim. tex. 4. & l. 2. de partibus animal. c. 3. concedit animam eſſe præcipuam nutritionis, & accretionis cauſam, ſed addit ignem, ſeù calorem igneum eſſe inſtrumentum, quod etiam docet alibi ſæpè, ergo calorem animalem, & vitalem nõ diſtinxit Ariſt. ſpecie à calore igneo, & elementari; tum quia idipſum expreſsè demonſtrant rationes allatæ pro alijs caloribus, nam omnes iſti calores ſeinuicẽ intendunt, & coadiuuant, manus enim intrà ſinum calefacta Soli expoſita amplius incaleſcit, & adhuc magis igni approximata, & non niſi per idem frigus ſpecie hi calores expelluntur; nec ſenſus vnum calorem ab alio diſcernere poteſt. Rurſus quicumq; calor vniuerſaliter loquẽdo iuuat calorem vitalẽ, vt poſſit ſuas exercere operationes, immo, & augetur, vt patet cùm quis cibis veſcitur calidioribus, vel lintea calida ſiuè calore Solis, ſiuè ignis apponit ſtomacho. Accedit quod calor ignis, vel alterius cauſæ etiam cæleſtis inſeruit ad generationem animalium, non ſecus ac eſſet vitalis calor, vt conſtat in genitis ex putri, & cum ex cineribus calidis, vel clibano temperato, aut fimo; ex ouis pulli excutiuntur non aliter, quàm ſi eis gallina incubaſſet;

Poſtremo probatur vniuerſali ratione, & à priori, quia quamuis rerum ſpecie differentiã debeant eſſe diuerſæ proprietates ſpecificæ conſequentes formas ipſas ſubſtantiales, non tamen oportet talia in nulla qualitate prorſus eadem ſpecie conuenire, alioqui potentia videndi hominis, & aquilæ non eſſent eiuſdem ſpecie, quod eſt falſum, vt notauit Doctor 2. d. 1. q. 6. D. concludendum ergo eſt calorem, ac quãcunq; aliam primam qualitatẽ in quibuſcunq; ſubiectis reperta eiuſdem eſſe ſpeciei, & non niſi ſecũdum magis, & minus differre, & penes alia varia accidentia eis connexa, & fortè Auctores primæ ſent. nullam aliam diſtinctionem denotare voluerunt inter duos calores, ac alias conſimiles qualitates, quam accidentalẽ prouenientem ex diuerſitate graduum diſpoſitionum, & accidentium, cũ quibus connexa reperiuntur in diuerſis ſubiectis.

88 In oppoſ. obijc. Primò, quòd qualitates ſimbolæ elementorum abinuicem ſpecie differant, & in primis probatur à priori, quia ſingulæ qualitates primæ ſunt elementorum proprietates, at diuerſa ſpecie ſubiecta diuerſas habent proprietates, ergo, &c. Tum 2. à poſteriori, nam qualitates ſimbolæ in elementis producũt effectus ſpecie diuerſos, qui vtiq; à cauſis eiuſdẽ omninò ſpeciei produci nequeũt, nam humiditas aerea, vt patet in oleo, in quo prædominatur aer, fouet, & nutrit ignem, & aquea extinguit, non enim aqua

ratio-

ratione frigiditatis extinguit illum, quia quamuis calefacta extinguit, ſed ratione humiditatis, alioquin aer quoq; in hyeme frigidiſſimus ignem extingueret. Tũ 3. caliditas ignis contrariatur humiditati aeris, nam illam abſumit, non autem ipſa aeris caliditas, quia ſtant ſimul, ergo ſpecie differunt. Tũ 4. ſiccitas terræ determinat ſibi intenſam frigiditatem, & denſitatẽ, ſiccitas autem ignis determinat ſummam raritatem, & caliditatem, quod nõ eſſet, niſi ſpecie differrent. Tum 5. tunc aqua calefacta eſſet aer, quia eſt calida, & humida; aer refrigeratus eſſet aqua, cũ ſit frigidus, & humidus, terra calefacta eſſet ignis, cũ ſit calida, & ſicca. Tũ demũ virtutes motiuæ elementorũ, licèt ſimbolæ, inter ſe ſpecie differunt, vt diximus in l. de Cælo ſcilicet grauitas terræ, & aquæ, leuitas ignis, & aeris, ergo ſic etiã differunt qualitates actiuæ, præſertim cum illæ procedant ab iſtis, grauitas à frigore, leuitas à calore.

Reſp. ad 1. ex Scot. q. vlt. vniuerſ. ad 1. prin. negando aſſumptum, nã primæ qualitates ſunt accidentia ab elementis realiter diſtincta, & pluribus cõueniẽtia, quod eſt cõtra rationem veræ proprietatis, quæ cũ ſuo ſubiecto realiter idẽtificatur, poſſunt tamen dici proprietates, quatenus in certo gradu determinatè conueniunt vni elemento, & non alteri, & hoc pacto ſunt accidentia ab eis inſeparabilia, cũ hoc tamen adhuc ſtat, quòd omnes ſimbolæ ſint eiuſdem ſpeciei. Ad 2. negatur etiam aſſumptum, ſi ſermo ſit de effectibus per ſe, & immediatis, tales enim ſunt ſemper ijdem in quibuſcũq; qualitatibus ſimbolis, cuiuſcunq; enim caloris primarius, ac per ſe effectus eſt calefacere, cuiuſcunq; humiditatis eſt humectare, &c. vndè quod interdum diuerſas edant operationes, & effectus ſecundarios, non prouenit ex diuerſa eſſentia illarum qualitatum, ſed ex diuerſa diſpoſitione ſubiecti, & vario aliorum accidentium conſortio, quæ illarum qualitatum operationes diuerſimodè modificant, & accidentaliter variãt, vt etiam videmus in ſecundis qualitatibus, nã dulcedo cum vno ſapore coniuncta diuerſo modo afficit ſenſum, ac cum alio, ſic itaq; in propoſito, tranſeat, quòd aqua non extinguat ignẽ ratione frigiditatis (quod tamen falſum eſt, nam etiam frigiditas ſuo modo concurrit ad extinctionẽ ignis, cuius aliquem gradum ſemper retinet aqua, quantumuis ſit calida, quamdiu aqua eſt, cui ignis reſiſtere nequit, debet tamẽ eſſe coniuncta cum humido vaporoſo, vt tale opus edat, cuius defectu aer quantumuis frigidus non extinguit ignem, niſi aliquo ſit vapore reſperſus) ſed humiditatis, id certè non prouenit ex ipſa humiditate, vt ſic, alioquin aqua leuiè extingueretur, cũ ſit humiditas lentæ actionis, ſed quatenus reperitur in tali ſubiecto craſſo, & denſo, vndè extinguit eum per modum ſuffocationis, vt notant Tat. & Angeſt. cit. ignis enim continuè generatur, & conſeruatur per eductionẽ ſubtilis exhalationis è poris, quos aqua ſuperinfuſa ob eius denſitatem ſtatim claudit, & ſic ignis deficit; quæ fuit doctrina Ariſ. 4. Metheor. ſum. 3. c. 2. humiditas verò aerea hanc generationem non impedit, quia ob ſuam tenuitatem eſt facilè permeabilis. Dices oleum eſt craſſius aqua, & tamen ignem non extinguit, immò nec ſub cineribus, quæ ſunt craſſiores, ſuffocatur, ſed conſeruatur, ergo ratio allata extinctionis ignis nõ quadrat. Reſp. hac de cauſa etiã ipſum oleũ ſi in magna copia ſuper ignẽ effundatur, ipſum extinguere, ſed leuiter effuſum nutrit ignem, & in flammã conuertitur, quia cum tali craſſitie habet multã pinguedinem, & aliquid ſiccitatis admixtũ, ratione cuius admixtionis facilè cõcipit calorem igneum, & in tenuẽ tranſit exhalationem, & inflammatur; cinis verò opertũ ignem conſeruat, tum quia ſicciſſima eſt, tũ quia eſt de ſe valdè friata, & comminuta, ideoque facilè tranſpirationem admittit.

Ad 3. igneus calor vrit, & omnẽ humiditatem conſumit, tum quia ſummus eſt, non ità aereus, tum quia habet ſiccitatem coniunctam, quæ directè opponitur humiditati, & ipſum calorem acuit ad agendũ, vndè dici ſolet lima caloris. Ad 4. negatur aſſumptum, ſiccitas enim in ſe abſolutè conſiderata nec determinat ſibi calorem, nec frigus, ſed ad vtrũque eſt in-

differens, ſed eſt forma terræ, vel ignis, quæ exigit ſiccitatem cum frigore, vel calore coniunctam, ſicut albedo non magis per ſe exigit coniungi cum dulcedine, quàm cum amaritudine, ſed ſolum vt in lacte, vel tali pomo reperitur. Ad 5. neg. conſeq. nam ad conſtitutionem aeris non ſufficit caliditas, & humiditas vtcumq; ſumpta, ſed in certo gradu, in quo determinatè oriuntur à forma aeris ſubſtantiali, quod non contingit in aqua calida, & ſic de alijs elementis. Ad vlt. neg. conſeq. leuitas enim ſequitur mixtionem plurium qualitatum primarum, ſicut, & grauitas, non autem à ſolo calore, vel frigore procedunt, vt dictum eſt ſupra; tum quia de illis peculiaris eſt ratio, cur ſpecie diſtinguantur petita ex primarijs, & immediatis earum effectibus, vt diximus diſp. 3. de Cælo q. 1. quæ in propoſito non occurrit de primis qualitatibus.

89 Secundò obijc. quod qualitates ſimbolæ mixtorum ſpecie differant ab elementaribus, & probatur auctoritate Scoti 2. d. 15. quæſt. vn. ad 2. prin. vbi inter qualitates mixtorum, & elementorũ ſimbolas agnoſcit ſpecificam differentiam ob diuerſitatem operationum, quod etiam inſinuare videtur d. 19 eiuſdem lib. q. vn. lit. A. quæ Scoti loca quoſdam Scotiſtas à communi opinione abduxerunt, alios verò fecit ancipites de mente Doctoris in hac re. Reſp. de mente Scoti nullatenus dubitandum eſſe, manifeſtè enim ſtat à nobis, vt patet ex locis ſupracit. nec oppoſitum docet in locis modò allatis, nam ibi tantum intendit excludere identitatem numericam, ea ratione, quia nec elementa, nec eorum qualitates manent formaliter in mixto, non tamen excludit ſpecificam, immo ibi diſertè docet qualitates ſimbolas mixtorum, ac elementorum eſſe conſimiles, vtiq; in identitate ſpecifica, alioquin forent diſſimiles, nam ſpecifica diuerſitas diſſimilitudinem inducit, & præſertim diſt. 15. cit. ad 2. prin. locus vbi diuerſitatem ſpecificam inſinuare videtur, non eſt genuinus Doctoris textus, ſed extranea additio, & vt talis notata a Marginiſtris; & quãdo id ibi, vel alibi habere- tur, exponendus eſt Doctor, non quidem de diſtinctione ſpecifica eſſentiali, ſed tãtum accidentali, modo iam prędeclarato.

Tertiò obijcitur de calore cęleſti, quod ſit diuerſus ſpecie à ſublunari, quod comprobari videtur, tum ex diuerſis eorum attributis, nam cæleſtis calor dicitur temperatus, beneficus, ſalutaris, cuius beneficio gignuntur omnia, aluntur, & conſeruantur, vndè Ariſ. dixit 2. Phyſ. 26. Solem, & hominem generare hominem vtique virtute ſua prolifica, è contra verò igneus calor dicitur aduſtiuus, noxius, & lethificus, vrit enim, & exſiccat, ac omnia in cineres redigit; tum etiam experientia, quia tantum abeſt, vt hi calores ſe inuicem foueant, ac intendat, quòd potius alter alterum deſtruit, & extinguit, parua namq; candela extinguitur æſtate à ſolaribus radijs, qui tunc temporis ſunt ardentiſſimi.

90 Reſp. etiam calorem ipſum cæleſtem, cum eſt nimis vehemens ſuffocare, cum experientia conſtet feruido nimis Solis æſtu homines interire, vndè Iudith. cap. 8. vir eius Manaſſes hac de cauſa interijſſe dicitur; & è contra igneus calor moderatus multum confert, atq; delectat, vt patet hyemali tempore; quamuis ergo regulariter loquẽdo cæleſtis calor ſit magis ſalutaris, atq; proficuus ex conſortio aliorum clementium influxuum, quàm elementaris, id tamen non inducit inter eos diuerſitatem ſpecificam eſſentialem, ſed tantum accidentalem. Experientia illa vel nihil probat, vel probat etiam vnum ignem elementarem ſpecie differre ab alio elementari, fax enim extinguit exiguam candelam ſibi oppoſitam, ſicut ergo hoc non oritur ex contrarietate illarum flammarum, ſed aliundè, nimirum quia vehementi flamma aer rarefit, & commouetur, & ex ea commotione parua flamma reſtinguitur, qua ratione videmus candelam non poſſe extrahi accenſam per mediam flammam, ſed accenditur ex latere; ſic in propoſito dicendũ interdum cãdelam accenſam ſolaribus radijs expoſitam reſtingui ob commotionem aeris ex æſtu radiorum cauſatam.

Quar-

Quartò tandem obiicies quod calor vitalis, ſeu animalis diſtinguatur ſpecie ab elementari, ſeu igneo, & probatur ex tanta operationum diuerſitate, quæ in corpore animato per calorem vitalem exercentur, per ipſum enim fit nutritio, attractio, expulſio, ſegregatio, & diſtributio alimenti, quo nunquam attingere poteſt virtus caloris elementaris. Tum 2. quia illi calores ſe inuicem interimunt; nam in animali ægroto calor extraneus, qui igneus eſt, vitalem calorem diſſipat, & extinguit; vndè Ariſt. dixit 4. Metheor. cap. 2. calorem internum, & natiuum animalis interire per calorem externum, & aduentitium, & ait hanc eſſe putrefactionem. Tum 3. quia hac de cauſa Medici calorem febrilem, qui eſt igneæ naturæ, diſtinguunt ſpecie in animali ab eius calore natiuo, quia ille, cum augetur, hunc diſſipat, & diſperdit, & ideò ille ab eis appellatur innaturalis, & naturæ inimicus, naturale autem, & innaturale eiuſdem ſpeciei eſſe minimè queunt. Tum 4. quia in cadauere remanet calor elementaris recedente vitali, & calor mortui ad putrefactionem diſponit, calor viui præſeruat, ergo eſſe nequeunt eiuſdem ſpeciei. Tum 5. omne animal viuit per calorem ex Ariſ. lib. de reſpir. cap. 7. at talis vtique non eſt calor elementaris, ſiquidem plurima viuunt ſine tali calore, vt patet de multis herbis, & plantis, quæ adeò ſunt frigidæ, vt ſint incurabilia venena, & de Salamandra aliqui tradunt tanto frigore imbutam eſſe, vt in igne aliquandiù viuat. Tum 6. vrget Dandin. quia Ariſ. lib. 2. de gen. ani mal. cap. 3. diſtinguit calorem vitalem ab igneo, dicēs, calorem vitalem neq. ignem eſſe, neq. ab igne originem ducere, & ratio eſt, quia vt idem Ariſt. docet lib. de long. breuit. vitæ calor vitalis humidus eſſe debet, nam vita humore calido continetur, at igneus calor eſt ſiccus. Tum 7. quia ſi calor vitalis igneus eſſet animalia putreſcere non poſſent, putredo enim ex Ariſ. cit. 4. Metheor. c. 2. eſt interitus proprij, & naturalis caloris in humido ab externo calore profectus, ignis autem, cum ſit ſiccus, nūquam putreſcit. Tum 8. quia calor vitalis conſequitur animam, igneus autem, & elementaris productionem animæ antecedit, velut materiæ, & corporis diſpoſitio. Tum tandem quia Galen lib. 8. de Hyppoc. & Platon. decretis cap. 7. notat ventres hyeme, & vere calidiſſimos eſſe, contrà verò æſtate frigidiores, cum tamen elementaris calor æſtate magis abundet.

91. Reſp. ad 1. calorem vitalem perſæpè ſumi ſubſtantialiter pro virtute nimirum nutritiua, ſiuè generatiua, quæ eſt quædam animæ facultas communis omnibus viuentibus, & ità appellatur nomine mutuato ab ipſo calore accidente, quo vtitur velut inſtrumento ad ſuas operationes exercendas, interdum verò ſumitur accidentaliter pro ipſo calore, qui in ipſo animali immediatè ſentitur, famulaturq; illi virtuti animaſticæ velut inſtrumentum, & dicitur vitalis deriuata denominatione ab agente principali, cui inſeruit, quod eſt vitale; operationes itaq. vitales in argumento relatæ perficiuntur à calore vitali primo modo ſumpto, non autem ſecundo, niſi inſtrumentaliter, atque ideò argumentum concludit tantum ſpecificam diſtinctionem inter calorem elementarem, & calorem vitalem ſumptum pro facultate animaſtica. Ad 2. calor vitalis accidentaliter ſumptus conſiſtit in quadam ſymetria, & proportione, quam habet cum alijs qualitatibus, vndè temperamentum, & complexio animalis reſultat, ideò quamuis ſecundum ſe ſit eiuſdem rationis cum extraneo calore, tamen ex ſola additione iſtius tàm vehementer intenditur, vt excedat proportionem cum alijs qualitatibus, ex quo exceſſu temperamentum animalis diſſoluitur, atq. ità internus ipſe calor cum extraneo ſuperaddito dilabitur, itaquod externus calor internum deſtruit non agendo in illum velut in contrarium, ſed nimium illum augendo, ſic enim in cauſa eſt, vt diſſoluto temperamento recedat. Dices, ſi calor vitalis eſt eiuſdem rationis cū extraneo, ex eius additione potius deberet perfici, quam lædi. Neg. conſeq. quia vt vitalis in proportione conſiſtit cum cæ-

teris qualitatibus, & ideò etiam ex nimia ſui ipſius intenſione turbatur, vndè dicebat Galen. 2. aphoriſm. 48. calorē vitalem agitatione, vel defectu reſpirationis adauctum in febrim euadere. Ad 3. quidam Medici, vt refert Angeſt. dicunt, quod calor naturalis, & febrilis ſunt quædam ſubſtantiæ ſubtiles ſpecie differentes, licèt cum hoc aſſerant earum calores nonniſi penes intenſum, & remiſſum differre; alij verò abſolutè negant ſpecie differre, ſed tantum penes intenſum, & remiſſum, vndè febrim definiunt, quòd ſit calor naturalis accenſus in igneum, & hoc eſt conformius dicto Galeni iam relato, quòd innatus calor, ſi aliundè nimium augeſcat, in febrim euadit, & penes hanc diuerſitatem accidentalem, ait Angeſt. benè ſaluatur, quod vnus calor ſit naturalis, alius, non, vnus promoueat operationes naturæ, alter impediat, &c.

92 Ad 4. dupliciter occurrit Angeſt. primò negando calorem internum cadaueris diſponere ad putrefactionem; quia putrefactio fit à calore medij circumſtantis calorem naturalem euaporantis iuxtà ſententiam Ariſt. 4. Metheor. relatam; deindè concedit ad putrefactionem diſponere, ſed inquit diuerſitatem iſtam non prodire ex differentia ſpecifica calorum viui, & mortui; ſed ex varietate formarum ſubſtantialium, cum quibus ſunt illi calores, quare calor naturalis in ſubiecto, cui conuenit, vt in viuo, præſeruat à putrefactione, in ſubiecto, cui diſconuenit, vt in cadauere, diſponit ad putrefactionem. Ad 5. neg. min. quod in quocumq; viuente non reperiatur aliquis calor elementaris, etiamſi exilis, tum quia quodlibet animal quatuor elementis conſtat, & ideò quaslibet qualitates elementares, vel alias eiuſdem rationis cum eis habere debet; tum quia hic calor exigitur, vt præcipuum animæ inſtrumentum ad eius operationes exercendas; tum tandem quia quodlibet animal, quantumuis frigidum, ex alio intenſiori frigore perimitur, ex quo deducitur calorem illum eſſe eiuſdem rationis cum elementari, quia deſtruitur, & ipſe à frigore elementari. Ad 6. dicitur Ariſt. ibi ſumere calorem vitalem ſubſtantialiter pro peculiari facultate animæ, vel ſi ſumit accidentaliter, ipſum ſecernit à calore igneo ratione intenſionis, aliarumque diſpoſitionum, quas ſecum conjunctas habet, & concedimus calorem vitalem humidum eſſe, ideſt cum humiditate coniunctum, ſed hinc non ſequitur eſſe diuerſæ ſpeciei, alioquin calor ab igne productus in aqua eſſet ſpecie diuerſus à calore ignis, & frigus aquæ, quia eſt cum humiditate coniunctum ſpecie differret à frigore terræ, vbi eſt cum ſiccitate. Ad 7. concedimus ignem non putreſcere, adhuc tamen aliqua, quibus ineſt igneus calor, putreſcere poſſunt, ſicut nec terra eſt combuſtibilis, benè tamen multa mixta terrea. Ad 8. ſolum probat illos calores diuerſa habere principia, ex hoc tamen rectè non deducitur eſſe effectus ſpecie differentes, nam animalia genita ex putri, & per propagationem adhuc ſunt eiuſdem ſpeciei. Ad vlt. neg. conſeq. nam etiam hyemali tempore putealis aqua calidior eſt, quàm æſtiuo, nec tamen ſequitur illum aquæ calorem eſſe ſpecie diuerſum ab aeris calore, cur autem venter calidior ſit hyeme, frigidior æſtate, explicamus diſp. ſeq. q. 2. artic. 2.

DISPV-

DISPVTATIO SECVNDA.

De Actione, & Reactione.

QVia Alteratio præſertim exercetur media actione, & reactione inter contraria, expediens viſum eſt, antequam de ipſa alteratione tractemus, diſputationem de natura actionis, & reactionis inſtituere; & quia, quid ſit actio, & paſſio, ſatis declaratum eſt in Phyſ. diſp. 7. q. 3. hic tantum conditiones illas, & circumſtantias, quæ interueniunt, quando contraria inuicem pugnant, agendo, & reagendo, examinabimus.

QVÆSTIO PRIMA.

An ſimile poſſit agere in ſimile.

1 PLures eſſe conditiones ad actionem requiſitas notauimus diſp. 7. Phyſ. q. 4. exiſtentiam ſcilicet indiſtantiam, diſtinctionem agẽtis à paſſo, & diſſimilitudinem; ibi declarauimus, quo pacto exiſtentia ſit ſimpliciter neceſſaria; ſimiliter indiſtantiam localem vniuerſaliter nõ requiri, ſed ſufficere indiſtãtiam virtutis, ſeù virtualem contactum, non quòd agẽs debeat à ſe neceſſariò virtutem quandã diffundere vſq; ad paſſum per mediũ interceptum protenſam, quãuis enim hoc dici poſſet de actione accidẽtali, nequit tamen de ſubſtãtiali actione verificari, quia quælibet virtus ab agẽte diffuſa eſſet accidẽs, quod impotens eſt ad attingendã ſubſtantiam, vt ibid. q. 6. fusè docuimus; ſed dicitur agens debere immediatum eſſe paſſo per virtualém cõtactum. quatenus, vt habet Scot. 4. d. 44. q. 2. in fin. per ſuam ſubſtantiam immediatè attingit, ſeù inducit formam in paſſum localiter diſtãs, ſed adhuc in propria ſphæra agentis contẽtum; non ſecus ac eſſent ſimul localiter vnita, vnde fundamentum ferè vnicum noſtræ opinionis ſumi debet ex actione ſubſtantiali, quæ nequit ab aliquo accidente, etiã vt eſt virtus ſubſtantiæ, prodire, ſed immediatè ab ipſa ſubſtantia, ex dictis diſp. cit. quæ vt plurimũ eſt loco diſſita à paſſo.

Nec contra hanc ſent. aliquid faceſſit, quod vrget Ioan. de S. Thom. 7. Phyſ. q. 22. art. 2. & 3. quod cum agens educat è paſſo formam vt paſſo inexiſtentem, & ex vtriuſq; concurſu fiat forma, iam virtus agentis debet eſſe paſſo vnita. Tũ quia non poteſt agens agere circa materiam, niſi ſit illi ſubiecta, & determinata; nõ eſt autem alius modus determinandi, & ſubijciendi materiam agenti, niſi penes contactum, & propinquitatem, nam remotum eſt indifferens ad quodcunq; agens, cum reſpectu nullius habeat coniunctionẽ vnionis, vel propinquitatis, per quã determinetur ad vnũ agens. Hæc imbecillima ſunt, ad 1. n. dicimus ſufficere, vt forma ex concurſu agentis, & paſſi fiat, quòd agens, & paſſum ſint appropinquata intra ſphæram agẽtis, intra quam poteſt agens per ſuam ſubſtãtiam agere immediatè, & per virtualem contactum modo explicato. Ad 2. ſatis determinatur materia ad vnum agens, dum eſt intra ſphæram illius, cui intelligitur vnita per coniunctionem virtualem.

Circa diſtinctionẽ agentis à paſſo ſolũ dubitari poſſet, an idem poſſit in ſeipſum agere actione vniuoca, de quo in ſeq. q. loquemur; actione autem æquiuoca fusè oſtendimus ibid. art. 2. & diſp. 15. q. 8. art. 2. & diſp. 3. de Cælo q. 2. non requiri hãc diſtinctionẽ, ſed idẽ quandoq; poſſe in ſeipſum agere. Supereſt, vt aliã conditionem examinemus, putà an neceſſario agẽs debeat eſſe diſſimile paſſo, & an iſta diſſimilitudo debeat habere aliquã proportionẽ.

ARTICVLVS I.

An requiratur diſſimilitudo inter agens, & paſſum.

2 PAſſum poteſt agenti aſſimilari dupliciter, vel in natura ſpecifica, vt

cum habet formam, quam agens poteſt in ipſum paſſum producere, ſiuè ſit in eadē intenſione, ſiuè non, vt duo calida, vel aſſimilari poteſt non tantū in natura ſpecifica, ſed etiam in eodem gradu vt duo calida; vt quatuor; ſimiliter diſſimilitudo duplex eſt, vel in natura ſpecifica, & eſt cum paſſum totaliter caret forma producibili ab agente, vel eſt in gradu, vt quando non habet eam in eadem intenſione, qua poteſt ab agente produci, vt eſt calidum vt duo reſpectu calidi vt ſex, quæ diſſimilitudo, vt patet, ſtat cum priori ſimilitudine. Vtraq; verò duplex eſt, formalis, & virtualis, vt colligitur ex Sco. 4. d. 44. q. 2. in fin. & hoc quia agens eſt duplex æquiuocum, & vniuocum; primum, vt habet Doctor quol. 15. ad 1. princ. & 1. d. 3. q. 7. f. eſt, cuius terminus productus non eſt eiuſdē rationis cum forma, quæ in ipſo eſt ratio agendi, vnde ſolum virtualiter in agente continetur, vt cum Sol producit calorem; agens vniuocum eſt, cuius terminus productus eſt eiuſdem rationis cū ratione agendi, vt cum calor producit calorem; ſimilitudo, & diſſimilitudo virtualis tàm in natura ſpecifica; quàm in gradu cadit inter agens æquiuocum, & paſſum propriū, formalis verò eſt inter paſſum, & agēs vniuocum; Poteſt adhuc alia ſimilitudo, vel diſſimilitudo interuenire inter agens, & paſſum . ſ. in quibuſdam accidentalibus conditionibus, vt ſunt raritas, & denſitas; maior, & minor moles; poſſunt enim duo calida æque intenſa hoc pacto differre, vt vnum ſit altero denſius, vel maius. Quærimus igitur, an agēs, vt agat, debet eſſe diſſimile paſſo, & an quæcunq; diſſimilitudo ſufficiat ad actionem. Et quidem diſſimilitudo in natura, & in gradu, non eſt dubium, quin ad actionē ſufficiat, calidum enim poteſt agere in frigidum (niſi reſiſtētia frigoris impediret actionem calidi, de quo infra) & calidum vt ſex poteſt calefacere calidum vt duo; dubium eſt, an diſſimilitudo in denſitate, & magnitudine ſufficiat ad agendum, an verò neceſſariò requiratur diſſimilitudo in natura, vel in gradu, vt ſit impoſſibile naturaliter omninò ſimile agere in ſimile; non eſt autem ſermo in fine actionis, ſed in principio.

De agente æquiuoco vniuerſaliter dicitur ferè, quæſtionem hanc non habere difficultatem, conceditur enim poſſe agere in ſimile, ſeu in paſſum habēs formam ſimilem, in natura, & in gradu formæ ab æquiuoco agente producibili. Sed reuera non maiores ingerit difficultates hæc quæſtio in agente vniuoco, quàm in æquiuoco, vt videbimus. De iſto autē vniuoco agente conceditur communiter, quod aliqua diſſimilitudo requiratur, ſed Marſ. 1. de gen. q. 18. Nyphus q. 2 ſuper t. 8. Tol. q 13. Soto 2. phyſ. q 4. ad 5. docent ad agēdum ſufficere diſſimilitudinem in dēſitate, vel mole, itavt denſius, vel maius poſſit agere in rarius, & in minus, quamuis in natura, & gradu qualitatis conueniant; videtur etiam ſequi Dandinus 2. de an. digreſſ. 23. Communis opinio requirit ſaltim diſſimilitudinem in gradu, ita Peripatetici cum Ariſt. præcipuè 1. de gen. 48. & ſeq. & Medici cum Galeno lib. 2. de ſimpl. medicam. facult. cap. 18.

3 Dicimus 1. ſuppoſito, quòd ſimile nō poſſit agere in ſimile, de quo in ſeq concl. diſſimilitudo in denſitate, vel mole nō ſufficit ad actionem; eſt Scoti infra cit. loquimur autem de mole, & denſitate agentis, non medij, clarum enim eſt agens quandoq; fortius agere in mediū denſius, quàm rarius, non tamen ſupra proprias vires intenſiuas, vt ſæpè diximus in lib. de Cælo; Prob. autem concluſ. vel denſitas eſſet ratio productiua iſtius maioris qualitatis, vel conditio ſine qua non; Si ſecundū habetur intentum, quia nulla cōditio poteſt eſſe ratio, qua agens producat perfectius ſe, & nobilius, hoc enim repugnat naturæ principij productiui, cuius eſt producere imperfectiorem effectum, vel ſaltim æquè perfectum, non perfectiorē ex dictis diſp. 7. Phyſ. conditio enim non auget virtutem productiuam intenſiuè. Si eſſet ratio productiua, ſequeretur denſitatem ſimul calefacere, & frigefacere, quia ſi eſſet agēs calidum vt 4. & frigidū vt 4. ſi applicaretur paſſo, ageret per calorē, & frigus, & ſi eſſet denſius, fortius ageret calefaciēdo, & frigefaciendo per denſitatem, ergo denſitas

ſimul

ſimul calefaceret, & refrigeraret reſpectu eiuſdem paſſi, nõ enim eſſet maior ratio, cur potius cum calore concurreret, quàm cum frigore. Tum quia denſitas eſſet principium actiuum partiale, vnde ſi eſſet ſine calore v.g. adhuc calefaceret. Tũ quia eſſet quoddam vniuerſale principiũ potẽs partialiter concurrere cũ qualibet actiua qualitate; quæ omnia ſunt falſa. Idem de magnitudine dicendũ; nam ideo admittitur denſum poſſe intendere ſibi ſimile rarum, eo quòd plures habet gradus in pluribus materiæ partibus, & ex illis maiorẽ virtutem agendi; ſed corpus magnum reſpectu minoris habet etiã plures gradus in pluribus partibus materiæ, quare idem de denſitate, & magnitudine dicendum.

Accedit principaliter; quod ſequeretur poſſe produci qualitatem ſupra octauum gradum, ſi ſcilicet daretur agens rarum, & calidum vt octo, hoc namq; ſi condenſetur, poterit producere qualitatẽ ſupra octo gradus. Tum quia deberet admitti poſſe ſimile agere in omninò ſimile, tã ſcilicet in natura ſpecifica qualitatis, & in gradu, quàm in denſitate, & mole; prob. ſeq. quælibet pars agentis agit in qualibet partem paſſi, vt infra, ideoq; omne agens eſt maius ſecundum omnes ſui partes qualibet parte minima paſſi, ergo ſi maius agẽs poteſt agere in paſſum minus ſimile illud intendẽdo, qua ratione poterit agere in vnã partem minorẽ paſſi, igitur poterit agere in omnes, quia eodẽ modo agit in omnes, ac ſi eſſet vna ſolũ; quare poterit agere in omninò ſimile; quod non concederent aduerſarij; alia adducemus in ſolut. rationũ, vbi magis explicabitur hæc concluſio.

4 Dicimus 2. agens æquiuocum poſſe agere in ſibi virtualiter ſimile tàm in ſpecie, quàm in gradu, at agẽs vniuocum requirere ſaltim formalẽ diſſimilitudinem in gradu; concluſio hæc docetur à Sco. 1. d. 17. q. 3. ſupra RR. in additione ibi appoſita; nam. l. in ſecunda ratione, quam ibi conficit contra Gotfr. ſupponat agens remiſſius poſſe in intẽſius agere, & indiſcriminatim loquatur de agente vniuoco, & æquiuoco, tamẽ in illa additione ſe declarat apertè, & reſtringit doctrinã traditam in ſecunda ratione ad ſolum agens æquiuocum. Prima pars de agente æquiuoco prob. experientia, ſit graue producẽs pondus vt duo in paſſo ſibi ſubiecto, ſi illi apponatur graue vt vnum, intendit impulſum illum vt tria, & tamẽ impulſus, & põdus à primo graui productum excedebat virtutem iſtius grauis; Similiter idem cõſpicitur in trahentibus, nauim, quorũ quilibet auget impulſum, aut tractionem illam excedentem vires ſingulorũ. Inſuper ſit vinũ virtualiter calidum vt tria, applicetur corpori calido vt quinq; intẽdet calorem, vt patet, & tamen calor ille excedit virtutem vini. Idem etiam oſtendi ſolet de pluribus luminoſis intendẽtibus lumen in medio productũ, quod à quolibet illorum non poſſet produci; ſed de hoc infra; quapropter poterit agens æquiuocum agere in paſſum continens in ſe formã ſimilem illi in gradu, quæ virtualiter poteſt ab illo agente produci, immò perfectiorem.

5 Secunda pars de agente vniuoco communiter quidem aſſeritur, ſed adhuc non eſt à Doctoribus adinuenta ſufficiens ratio oſtendens inter agens vniuocum, & paſſum debere intercedere hanc diſſimilitudinem in gradu; omnes enim vel non concludunt, vel æquè vrgent de agente æquiuoco, vt patebit diſcurrẽdo per illas.

Primò enim arguitur, quòd calidum v.g. vt 4. non poſſit agere in paſſum calidum etiam vt 4. Tum quia effectus nequit excedere in perfectione ſuam cauſam, ſi illud calidum intenderet illud paſſum, iam cauſaret calorem vt quinq; & ſic effectus nobilior ſua cauſa. Tum 2. finis agentis eſt aſſimilare ſibi paſſum, qua aſſimilatione aſſecuta ceſſat agentis actio, ergo quando reperit paſſum aſſimilatũ, non eſt, cur agat in illud, potius enim redderet illud diſſimile ſibi, quàm ſimile. Tum 3. illa nõ agũt ad inuicem, quæ nõ habent contrarietatẽ in ratione principij actiui, ſed quæ ſunt in gradu ſimilia non habent hanc cõtrarietatem, ergo, &c. Tum 4. agens agit, quatenus eſt in actu, paſſum patitur, quatenus eſt in potẽtia, ſed duo ſimilia habent actu eandem qualitatem, ergo vnum non poteſt dici in actu, & alterum in potentia.

Tum

Tum 5. omnis actio phyſica prouenit ex victoria agentis ſupra paſſum; ſi enim agens non ſuperaret paſſum, non poſſet in illud agere, ſed ſimilia in gradu nō ſe excedunt, neq; vincunt, cum vnū alteri non reſiſtat, vel opponatur, ergo, &c.

6 Iſtæ rationes retorqueri poſſet cōtra agens æquiuocū, & ab omnibus ſolui debent; Prima ſi valeret, probaret vinū calidum virtualiter, vt vnum, non poſſe intendere calorem vt quinq; exiſtētem in corpore humano, nec graue vt vnum intēdere pondus vt quinq, cauſatum in trutina à graui vt quinq, nam calor vt ſex reſultās & pondus vt ſex excederet virtutē cauſæ. Nec iuuat dicere diſparitatem eſſe, quia agens æquiuocum, cū ſit nobilius, & perfectius, poterit compenſare id, quod eſt de maiori intenſione in effectu, nō ſic in vniuoco, quia eſt eiuſdem rationis; Nō valet, quia exceſſus effectus in perfectione non attenditur penes perfectiones entitatum abſolutè, aliter quia graue remiſſum eſt ſimpliciter perfectius, quocunq; pondere imenſo, poterit illud producere; ſed attēdi debet penes proportionem ad virtutem actiuam, ergo cū calor vt ſex excedat virtutem vini, non poſſet ab ipſo intēdi. Quapropter negatur calorē vt quinq, eſſe adęquatè effectum calidi vt 4. ſed inadæquatè, ratione ſcilicet quinti gradus de nouo producti, qui non excedit calidum, vt 4. Secunda ratio vrget quoq, agens æquiuocum, nam ſicut finis agentis vniuoci eſt aſſimilare ſibi paſſum formali ſimilitudine, & vniuoca, ita finis agētis æquiuoci vt notat Scot. 2. d. 2. q. 10. ſupra B. eſt aſſimilare ſibi paſſum virtuali ſimilitudine, & æquiuoca, ergo quandocunq, reperit paſſum virtualiter aſſimilatum, non deberet in illud agere, quia potius redderet diſſimile, quàm ſimile; & tamen agit. Idcirco dicendum finē agētis eſſe aſſimilare ſibi paſſum in eo, quod eſt ab ipſo agēte producibile, non in eo, quod paſſum aliunde recepit, ſic calidū vt 4. potens producere calorē vt duo, vt tria, ſi hunc introducit in aliud calidum vt 4. aſſimilat illud ſibi in calore producibili ab ipſo, non in calore præexiſtente, quod de agente æquiuoco nec ſtario eſt dicendum. Prǽterquamquod, vt notat Areſ. 1. de gen. diſp. 5. q. 43. ſect. 2. non licet ſemper à fine arguere in phyſicis, aliter quando non poſſet agens conſequi finem, nullo pacto ageret, quod eſt falſum, ſic enim nulla monſtra euenirēt, nec potentia nutritiua nociuum aliquod cōuerteret in ſubſtantiam aliti, eſſet enim cōtra finem intētum à natura, ob quem tribuit hanc potentiam vegetantibus, qui eſt viuentis conſeruatio. Tertia, nil concludit, luminoſum enim agit in aerē, in quo nullum eſt principium actiuum contrarium, ſic de graui, de vino, & alijs exemplis adductis dicendum, ſufficit enim quod paſſum habeat capacitatem formæ ab agēte producibilis. Quarta, non minus cōcluderet de æquiuoco, nam graue vt vnū eſt in actu virtuali ad producendum pondus vt vnum, paſſum actualiter ab alio graui habens pondus vt vnum, recipit nihilominus nouum pondus ab illo graui; & hoc, quia paſſum eſt in potētia ad vlteriores gradus ponderis, ergo idē de paſſo, & agente vniuoco dici poterit; cum enim calidū vt 4. ſit in potētia ad vlteriores gradus caloris, quamuis habeat quatuor gradus, poterit à calido vt 4. pati. Quinta ratio, vt patet, parum valet, hæc enim victoria attēdi debet, quatenus paſſum ſit potens ab agente recipere formam; vnde reſiſtentia potius impedit, quàm ſit cauſa actionis, ſolū dici debet cauſa retardationis, & ſucceſſionis, non ipſius actionis, cum ergo calidū vt 4. ſit potens recipere alios gradus caloris, ſi aliud calidum vt 4. in illud ageret, verè diceretur actionem ex victoria agentis prouenire, ſicut corpus humanum patitur à vino, quamuis in ſe contineat intēſiorem calorem, quàm poſſit à vino produci.

7 Secūdò argui ſolet, quia gradus qualitatis ſūt ætherogenei, ita vt quintus gradus v. g. nonniſi à quinto gradu produci poſſit; idcirco nequit calidū vt 4. intēdere aliud calidū vt 4. quia nequit producere quintū gradū, qui eſt omnino alterius rōnis ab alijs, & hæc eſt rō fundamētalis Areſij. Tū quia quodlibet pateretur à quolibet, quia pateretur à contrario, & à ſimili.

Hæ quoq; rationes probant etiam de

agente

agente æquiuoco, nam ſi gradus ſunt alterius rationis, ergo non poſſet agens æquiuocum potens ſolum vnum gradũ producere, & conſequenter primum gradũ, intendere qualitatem vt tria, vt 4. &c. & tamen videmus oppoſitum, non tantum in impulſu (quem Ariſ. ſuſtinet intendi per gradus homogeneos) ſed etiam in calore, vt diximus de vino, præterquam quod falſum eſt gradus eſſe homogeneos, vt fuſius diſp. ſeq. Secunda, etiam parum vrget, nam etiam in actione æquiuoca paſſum patitur à ſimili virtualiter; ideò dicimus, non ſequi à quolibet pati, quia nec quodlibet eſt contrarium, vel ſimile, ſed dantur entia diſparata, reſpectu quorum paſſum non eſt in potentia paſſiua.

8 Quapropter ſolet hæc pars probari experientia, nam ſi calidum vt vnũ applicetur alteri calido vt vnum, non ob id euadit calidum vt duo, & intenſius; ſic ſi aquæ calidæ alia eiuſdem qualitatis adiũgatur, non fit calidior, idem de igne cõſpicimus; ſignum euidens vnum non agere in aliud, propter ſimilitudinem in gradu. Difficultas autem eſt in aſſignanda ratione, cur agens æquiuocum, ſi reperiat in paſſo qualitatem ſimilem in gradu illi, quam poteſt efficere, adhuc aget, non ſic agens vniuocum. Et quid difficile valdè eſt rationem à priori aſſignare, nã neque aſſignari poteſt certa ratio, qua demonſtretur à priori hanc formam eſſe actiuam, non illam; vt docet Sco. 1. d. 7. q. vn. V. maximè enim eſſet maior formæ perfectio, & tamen videmus multa imperfecta eſſe actiua, non verò perfectiora, vt notauimus diſp 7. Phyſ. q. 6. art. 2. ſolum dici poſſet idcircò hoc agere, non illud, quia hoc eſt hoc, illud eſt illud. Si igitur nequit aſſignari ratio à priori, cur aliquod ens ſit actiuum, vel nõ, neque etiam poterit à priori reddi ratio, cur aliquod ens ſit hoc, vel illo modo actiuũ, niſi quia hoc eſt hoc, illud eſt illud.

9 Poteſt tamen reddi ratio à poſteriori, & tangitur à Sco. 1. d. 17. q. 3. ſupra RR. in illa additione, quam amplectitur Vaſq. p. 2. diſp. 80. c. 1. & alij Recentiores, quia ſcilicet agens æquiuocũ ſemper habet in ſe nobiliorem formam, quam ſit qualitas ab ipſo producibilis, & alterius rationis, non ſic agens vniuocum; ex quo ſequitur, quod ſi agens vniuocum ageret in ſimile in gradu, cum ſit eiuſdem rationis cũ illo, hæc ſequerentur abſurda; Tum quia non eſſet maior ratio, cur potius hoc agat in illud, & non è conuerſo, vt arguit Ariſt. 1. de gen. 50. & 51. immò ad inuicem agerent actione eiuſdem rationis. Tum quia eadem aqua æque calida ſecundum partes extremas ſe calefaceret in media parte. Tum quia idem poſſet ſeipſum intendere actione vniuoca, ſi enim calidum vt vnum potens eſt producere calorem vt vnum in calido, vt duo, vt tria, &c. ergo etiam in ſeipſum, quod eſſe falſum dicemus q. ſeq. Tum quia omnia eſſent ignis, aut ſaltim calida in ſummo, nam ſi duo calida ad inuicem agunt actione eiuſdem rationis, ergo tandiù ſe intenderent quouſq; ad ſummum gradum caloris peruenirent.

Dices hoc non ſequi, non quia calidum vt vnum non ſit aptum agere in calidũ vt vnum, ſed quoniam qualitates contrariæ in mixtis nõ reperiuntur ſe ſolæ, ſed ſemper cum admixtione contrariæ qualitatis, hinc ſi eſſent duo calida vt quinque, eſſent etiam ambo frigida vt tria, vnde nõ poterunt producere niſi calorem vt quinque, quia capacitas ſubiecti ſolummodò eſt ad octo gradus qualitatis, & quamuis augeatur calor ex vna parte, augetur frigus ex alia; at in elementis, vt in igne, nõ poſſunt duo ignes introducere, niſi calorẽ vt octo, ad quem conſequitur ſtatim forma ignis; & quia ſubſtantia non ſuſcipit magis, & minus, ideo omnes ignes sũt æqualis perfectionis, nec petunt calorem, niſi vt octo; & hac ratione duo ignes non introducunt intenſiorem calorem; at ſi eſſent duo calores ſeparati, & ſimiles in gradu, poſſet concedi mutuò agere. Solum vrgeri poſſet de luce, & lumine, quæ non habent cõtrarium; at in noſtra ſententia non habet difficultatem; quia lux producit lumen æquiuoca actione, vt dicemus.

10 Hæc tamen ratio. l. videatur ſatisfacere de facto propter admixtionẽ contrariæ qualitatis; abſolutè tamen nec videtur verum, poſſe duo calida ſeparata ſimilia

ſimilia in gradu ad inuicem agere, & mutuò ſe intendere; quàuis enim mutua cauſalitas in eodem genere, ſed ſecundum diuerſas rationes quandoq; nõ repugnat ex dictis diſp.8.Phyſ.q.1.art. 1. vt ſi diſcipulus euadens doctior magiſtro, doceret illum, attamen videtur implicare, quod ſimul hæ cauſalitates exerceantur, vt eueniret in propoſito; ſtatim enim ac duo calores eſſent ad inuicem applicati, ſimul agerent, vt calor A. intendat calorem B. & ſimul à calore B. intendatur, & gradus producti iterum agant, itaut in infinitum augeatur calor; immò calor ſeparatus eſſet à ſeipſo intenſibilis in infinitum, quod eſt abſurdũ; ſic enim non eſſet calor vt 4. perfectioris actiuitatis, quàm calor vt quatuor, vterq; enim haberet actiuitatem producendi calorem intenſiorem in infinitum. Hæc abſurda non ſequuntur in agente æquiuoco, eo quod cum ſit alterius rationis, quamuis agat in ſimile non ob id pateretur ab effectu producto, nec actio in infinitum, aut ſaltem in ſummum creſceret. I. namq; vinum calefaciens ſtomacum à calore ſtomachi calefiat, non idcircò intẽditur actio, quia nõ calefacit ſtomachũ per calorem formalẽ, ſed per virtualẽ; qui eſt alterius oino, & perfectioris rationis.

Concludimus igitur agens vniuocum non poſſe agere in ſimile in natura, & in gradu, etiamſi diſſimile ſit in denſitate, vel magnitudine, vnde ad minimũ requiret diſſimilitudinem in gradu, at agens æquiuocum non requirere neceſſariò hanc diſſimilitudinem in gradu, ſed poſſe in ſimile agere; adhuc tamen aliqua intercedit diſſimilitudo, quatenus ſcilicet hoc agens ſupponit paſſum ſub carẽtia formæ producibilis ab ipſo agente, quamuis aliã ſimilem habeat ab alio agente, & conſequenter ſupponit paſſum diſſimile virtualiter virtuti ipſius agentis, quæ diſſimilitudo tollitur per actionem, per quam paſſum virtualiter redditur ſimile.

11 Contra 1. concluſ. arg. experientijs, nam ferrum candens ignit ſtuppam, certum autem eſt plus caloris eſſe in igne, quàm in non igne, ergo plus caloris eſſet in ſtuppa productus, quã exiſteret in ferro; quod erit propter maiorem ferri denſitatem. Aer congelat aquã, & tamen non eſt tàm frigidus, quàm aqua cõgelata, hoc igitur proueniet ex maiori quãtitate aeris. Vas æneum vino plenũ frigeſit in puteo, magis, quàm aqua. Flãma maior deſtruit minorem, ergo agens maius, quamuis ſimile in gradu, poteſt agere in minus. Carbones plus vrunt, quàm flamma; & aqua glaciata magis infrigidat, quàm fluida, ergo denſitas materiæ facit intenſius agere. Calor iunctus ſiccitati fortior eſt, quã humiditati vnitus, ergo diſſimile in cõditionibus, quamuis ſimile in gradu, poterit agere. Accedit ratio, quia in maiori magnitudine maior virtus exiſtit 8.Phyſ. 80. & in materia denſiori fortior virtus reperitur, quia ex 1. Metheor. cap. 12. virtus vnita fortior, ſed ex quocũque exceſſu virtutis agentis ſupra paſſum oritur actio, ergo cũ denſius, & maius excedat rarius, & minus in virtute, inter iſta cadet actio. Tum quia maius, vel denſius agit in maiori diſtantia, vt patet, ergo intenſius etiam agit, prob. conſeq. nam agit vniformiter difformiter, & quo magis protrahitur actio in remotum, eo partes propinquiores agenti ſunt intenſiores, ergo ſi denſius agit in remotius, quàm rarius, & ſi ſimilia ſint in gradu, in propinquiori parte intenſius quoque aget.

Reſp. in ferro adeſſe quaſdam particulas ignis incluſas in poris iuxtà dicta diſp. 4. de Cælo q.2.art.3. vel dicendum, idcirco ſtuppam igniri, non quia ferrũ cauſet intenſiorem calorem, quã ſit in ſeipſo, ſed quia minor calor ad ignitionẽ requiritur in ſubiecto, quando in illo adeſt quoq; raritas, & ſiccitas, quàm ſi hæ qualitates non adeſſent. Aqua non glaciatur ſolum à frigore aeris, ſed etiam à frigore exhalationum terrearum, & ſiccarum, quæ ſemper regnant, cum ſit glacies, nã ſemper eſt glacies cum ſiccitate, & ventis ſeptentrionalibus, qui admixtum habent multũ terreæ exhalationis; vide diſp. cit. n.143. & 145. Vas in puteo immiſſum frigidius ſentitur, vel quia propria forma ſubſtantialis concurrit ad infrigidationem; vel quia maior dẽſitas iuuat, vt mox dicemus; vel quia nõ

habet

habet admixtas exhalationes calidas exeuntes è terra. Flamma maior minorem abſumit, quia pabulum eius totaliter conſumit,& deuorat,non quia agat in minorem. Carbones,& glacies fortius agũt, quia citius, non quia ſupra proprias vires agãt,vt mox dicemus. Calor ſiccitati vnitus videtur magis calefacere, quia magis ad ignitionem diſponit, in ſe verò eodem modo calefacit. Ad rationem dicimus in denſiori, & maiori mole eſſe maiorẽ virtutem extenſiuam, non intenſiuã, ideoq; producetur effectus citius, in maiori diſtantia, & etiam intenſior, habita comparatione ad intenſionem eiuſdem effectus, in qua produceretur ſine denſitate, vel tanta mole, non tamen intenſior fieret, quàm eſſet ipſa virtus agentis actiua, nec hoc eſt abſurdum,quia denſitas, & moles ſunt diſpoſitiones ad agendum, ergo quo ſunt perfectiores, eo perfectior erit actio, non intenſiuè ſupra virtutem actiuã principalem, quia per iſtas non intenditur virtus,ſed ſolum extenſiuè, hinc neg.conſeq. quod poſſit in rarius, vel in minus agere, ad hoc enim exigitur intenſior virtus.

12 Contra 2. concluſ. arg. Tum experientijs, nam ſint duæ phialæ æquales, & omninò ſimiles vitreæ, eiuſdem duritiei etiam in gradu, inuicem collidantur, vel vtraq; vel certè altera frãgetur,ergo ſimile agit in ſimile. Sint etiam duo ligna æquè calida confricentur ad inuicem,intendũtur ſecundum calorem. In eadem parte aeris, in qua eſt ſpecies viſibilis vnius parietis, agit etiã ſpecies viſibilis alterius parietis omninò ſimilis. Idẽ apparet de ſpeculo immittente ſpecies in aliud ſpeculũ ſimile. Similiter ſunt plures candelæ hoc modo diſpoſitæ per lineam rectã; ſit aſſer quidam, in quo ſit foramen æquale flãmæ candelæ, per quod debeat proijci lumẽ in parietem oppoſitum, candela directè opponatur ad foramẽ,iam proijci & lumen, cui candelæ ſi addas ſecundã per lineam rectam,intenditur lumen in pariete,ſi iterum tertiã addas, etiam lumen in pariete redditur intenſius; ex quo non ſolum ſequitur ſecundum,& tertium lumen agere in parietem iam altero ſimili lumine in gradu illuminatum, ſed etiam tertiã candelam agere in ſecundam, & primam, & ſecundam in primam, quia nequeũt aliæ candelæ in parietem tranſmittere lumen, niſi per primam candelam iuxta poſitam ad foramen tabulæ, ergo ſimile poterit agere in ſimile. Item furni,& fœnum quandoq; ſpontè comburuntur. Triticum nimis calefit, niſi aere refrigeretur & ventilatione. Carbones ſeparati extinguuntur, vniti conſeruantur,& accenduntur.

Reſp. exemplum primum non eſſe ad propoſitum; nam principium fractionis eſt duritiees impulſa, quæ hæc duo cauſat, ſcilicet motum partium rei alliſæ in contrarium, & illarum diuiſionem ob impenetrabilitatem,ex quo patet nõ eſſe agentia vniuoca,ſed æquiuoca. Illa etiam ligna non intenduntur vniuoca actione per calorem, ſed æquiuoca per motum attritionis,ſic quoq; calefiunt ad inuicem manus. Idem dicendum ad exemplũ de ſpeciebus viſibilibus in eadẽ parte aeris, vel in ſpeculo. Exemplum de lumine valdè cõtorquet Thomiſtas aſſerentes ipſius productionem eſſe vniuocam, vnde multas cõgerunt reſponſiones; breuiter tamen dicimus cum Sco. 2.d.13.q.1.eſſe productionem æquiuocam,eo quia lumẽ eſt ſpecies viſibilis lucis, vnde ſicut duæ ſpecies eiuſdem rationis in eadem parte aeris propriè non intenduntur,ſed ſunt quæ ſpecies numero diſtinctæ, ita de lumine à duobus lucidis producto dicendum, vt fuſius in l. de an.quare negamus vnam candelam in aliam agere intendendo illam, non enim lucidior conſpicitur,ſed ſolũ,quia aliqualem habet diaphaneitatem,per primã ſecunda tranſmittit propriam ſpeciem viſibilem ad parietem.ſ.lumen. Acceſſio fœni, & furnorum non poteſt cauſari ab actione in ſimile, aliter ſemper eueniret, ſed in fœno ab agente extrinſeco nimis quandoque calefaciente,& propter maiorẽ diſpoſitionem materiæ, in furnis verò, quia aliquando partes ignis diù conſeruãtur propter intenſiorem accenſionem,vnde incẽdium poſtea cauſatur, Calefactio tritici,vt notat Areſ. prouenit ex virtute vegetatiua in illo exiſtente, quæ eſt cauſa, vt in terra

ſatum

ſatum germinet, ad germinationẽ autem requiritur calor naturalis, vnde calefactio illa eſt æquiuoca actio, idem dicendum de fimo columbæ, qui concipit ignem, ſi impediatur euaporatio; hæc enim actio æquiuoca eſt à forma ſubſtantiali. Tandem carbones inuicem conſeruãtur, quia maior quantitas iuuat ad reſiſtendum magis contrarijs obſidentibus, nec iſta conſeruatio eſt propriè actio ex dictis diſp. 7. Phyſ. q. 2. accenduntur autem, quia moles facit ad maiorem extenſionem actionis, qualis eſt iſta.

13 Secũdò arg. ratione. Tũ quia inter duo ſimilia adſunt omnia requiſita ad agendum, nam in primis adeſt agens .ſ. calidum vt 4. potens quatuor gradus caloris producere, adeſt paſſum potẽs illos quatuor gradus recipere, capacitas enim ipſius extenditur vſq; ad 8. ergo ſi approximantur, ſequitur actio, prob. conſeq. nam ſi quid eſſet obſtaculum, eſſet forma ſimilis præcedens in paſſo .ſ. calor vt 4. ſed hęc potius iuuare debet, quàm impedire, quia actio facilius ſequitur, vbi eſt minor reſiſtentia, forma cõtraria reſiſtit, ſimilis potius diſponit materiam ad receptionẽ alterius formæ ſimilis, dummodo ſit compoſſibilis cum illa, vt in caſu ſunt octo gradus caloris; vel ſi neceſſariò requiritur aliqua contrarietas, iam in illo paſſo adſunt quatuor gradus frigoris, in quos poſſet agere calor. Tum quia idem poteſt agere in ſeipſum etiam vniuoca actione, vt patet in reflexione, & antiperiſtaſi, ergo multò magis in aliud ſimile. Tandem mixtum homogeneum eſt intrinſecè corruptibile, ergo vna pars alteri ſimilis (aliter non eſſet homogeneum) poterit in aliam ſimilem agere, vt ſequatur corruptio.

Reſp. ad 1. impedimentum eſſe formalem ſimilitudinem in ſpecie, & in gradu inter illud agens, & paſſum; nec actio ſolum impeditur à maiori reſiſtentia cõtrarij, verum etiam ab omnimoda ſimilitudine, ratio huius eſt à poſteriori aſſignata in cõcluſ. Ad 2. dicemus q. ſeq. Ad 3. mixtum illud non corrumpetur, niſi pars aliqua ab extrinſeco alteratur; quod ſufficit, vt corruptibile dicatur; vide diſp. ſeq. q. 3.

ARTICVLVS II.

An iſta diſſimilitudo debeat eſſe ſecundum proportionem maioris inæqualitatis.

14 DEterminauimus in præced. art. inter agens, & patiens debere diſſimilitudinem aliquam intercedere, maximè ſi eſt agens vniuocum; & quamuis hoc vniuerſaliter in qualibet actione ſit verũ, ſpecialiter tamen habet locum in actione inter contraria, de qua præcipuè loquitur Ariſ. hìc, vtpotè quia generationi inſeruit, & qua agens nititur introducere in paſſum formam, paſſum verò reſiſtit per formam contrariam ſibi inhærentẽ, nè agens in ipſum agat, tripliciter autẽ poſſunt inter ſe comparari, primò vt actiuitas agẽtis ſit omnino æqualis cum reſiſtentia paſſi, & hæc dicitur diſſimilitudo ſecũdũ proportionem æqualitatis; ſecundò, vt reſiſtentia ſuperet actiuitatem agentis, & dicitur diſſimilitudo ſecundum proportionem minoris inæqualitatis; tertiò, vt actiuitas agentis ſuperet reſiſtentiam paſſi, & dicitur diſſimilitudo ſecundum proportionem maioris inæqualitatis; quæritur igitur, an neceſſariò requiratur iſta tertia diſſimilitudo, an verò quælibet ſufficiat; & loquimur de reſiſtentia formali, quam explicuimus diſp. præced. q.

Prima opinio eſt Burlæi 3. Phyſ. com. 15. Tol. 1. de gen. quęſt. 13. Valleſ. contr. 44. Mercen. lib. 2. dilucidat. 7. deſumpta ex lib. de gen. aſſerentium non ſemper requiri ad actionem diſſimilitudinem ſecundum proportionem maioris inæqualitatis, ſed quandoque ſufficere alteram minoris inæqualitatis; idem videtur ſentire P. Faber theor. de react. ad 1.

15 Dicendum eſt tamen cũ communi, actionem ſemper procedere à proportione maioris inæqualitatis; ita colligitur ex Scoto 2. d. 2. quæſt. 9. Z. vbi ait, adhoc vt mouens moueat mobile, debere ipſius reſiſtentiã vincere, & ſuperare, quod eſt agere à proportione maioris inæqualitatis, idẽ habet q. 10. Probatur ex Ariſt. 1. de gen. 34. & 88. vbi ait tunc fieri augmentationẽ alicuius, quando multum agens excedit paſſum,

paſſum mixtionem verò, quando quodãmodo æquatur, vbi non ait, quãdo æquatur, ſed addit ly quodammodo, vt denotet, ad actionem ſemper requiri proportionem maioris inæqualitatis; idem repetit 1. de Cælo 7. & 2. de gen. 48. Accedit ratio, quia agens agere in paſſum eſt introducere in ipſum formam, quam intendit producere ſua actiuitate, paſſum verò reſiſtere agenti reſiſtentia formali eſt impedire, ne agens formam contrariã inducat, ergo quandiu paſſum actu reſiſtit, nũquã poteſt agens agere, & tũc agens actu aget, quando paſſum non amplius reſiſtet, ergo reſiſtẽtia paſſi ſemper debet eſſe minor actiuitate agẽtis; prima conſeq. patet, nam eſſe nequeunt ſimul actualis reſiſtẽtia, & actualis actio, aliter contradictoria verificarentur .ſ. quòd inducatur, & non inducatur forma, inducitur enim quia agens agit, non inducitur, quia paſſum actu reſiſtit; ſecunda conſeq. prob. poſſe agere arguit potentiã in agente, nõ poſſe reſiſtere arguit impotentiam in paſſo, ergo quãdiu paſſum non reſiſtit, eſt ſignum, quòd non eſt potens reſiſtere, cum ſit naturaliter reſiſtens, & conſequenter maior erit actiuitas agentis, quàm reſiſtentia paſſi.

16 Reſp. duplicem eſſe actionẽ, vnam cum victoria agentis, & eſt, quãdo agens perfectè, & omninò transmutat paſſum, alteram ſine victoria, vt cum agens nõ ex toto paſſum deſtruit, ſed ad inuicem pugnant, & labefactantur; prima fit ex proportione maioris inæqualitatis, non ſecũda, argumentum, & Ariſt. loquũtur de prima actione, non de ſecunda. Contra, vt agens agat in paſſum actione non victorioſa, debet in aliqua ipſius parte introducere formam contrariam, ergo ſecundum illam partem, ſecundum quam fit actio, agens debet excedere paſſum, ergo quælibet actio eſt victorioſa, & fit à proportione maioris inæqualitatis, antec. eſt clarum, conſeq. prob. eodẽ modo, vt in arg. princ. quia paſſum ſecundum illã partem amplius nõ reſiſtit. Tum quia ſequeretur, nunquam poſſe actionem agẽtis totaliter impediri, quia tunc impeditur, quãdo paſſum in plus reſiſtit, quàm agens agat; ſed data hac opin. iam adhuc agens poſſet tunc agere, ergo non impediretur totaliter. Tandem quando paſſum æquè reſiſtit, ac ſit agentis actiuitas, nulla ſequitur actio, ergo multò minus ſequetur, quando reſiſtentia excedit; antec. patet, quia agens vt agens eſt ſuperius paſſo, quia hoc ſibi ſubijcit inducendo formam, ergo quando ſunt æqualia, nulla erit actio.

Ex his colligitur, quòd quando agens applicatur paſſo, ſi ſtatim non incipit agere producendo aliquam partẽ formæ, nec deinceps aget in paſſum, niſi agẽs acquiſierit de nouo aliquid virtutis, vel paſſum amiſerit aliquid reſiſtentiæ; ratio eſt, quia ſi ſtatim ac fuit applicatum, nõ egit, quia virtus erat impotens, ergo cum eodẽ modo ſe habeat tempore ſequenti, nec etiam poterit agere. An autem iſte exceſſus debeat eſſe determinatus, & quomodo, an. ſ. intrinſecè, an extrinſecè, dicemus q. vlt.

17 Contrà arguit Mercen. ex Ariſt. 4. de gen. animal. c. 3. vbi Philoſophus reddens rationẽ, cur actio aliquando diſſoluitur, ait eſſe, quoniam agens in agẽdo repatitur; interdumuè contingit, vt id, quod agit, plus patiatur, quã agat; ex quibus colligitur agens aliquando debilius eſſe paſſo, & conſequenter impotentius, ergo tũc actio proueniet ex proportione minoris inæqualitatis. Reſ. agens, & patiens diuerſimodè poſſe inter ſe comparari, primò ſecundum actiuas potentias, quæ etiam reſiſtentiam habent actiuam, vt cũ ignis, & aqua cõparantur in calore, & frigore; ſecundò ſecũdùm potentias reſiſtitiuas formales, vt an frigus ſit maioris reſiſtentiæ id eſt tenacius adhæreat ſubiecto, quã calor: tertiò comparari poſſunt ſecundũ potentiam actiuam vnius, & reſiſtitiuã formalem alterius, & hæc eſt propria cõparatio, quia vt ſic habent rationem agẽtis, & patientis, vbi in prima comparatione, ambo conſiderantur vt agentia, in ſecunda, ambo vt patientia; tunc ad argum. dicimus in caſu agens eſſet impotentius, & debilius quo ad potentiam reſiſtitiuã formalem reſpectu potentiæ actiuæ contrarij, vel quo ad potẽtiam actiuam reſpectu eiuſdem potentiæ actiuæ, non tamen quo

ad potentiam actiuam in ordine ad potẽtiam reſiſtitiuam formalem contrarij; cũ enim calidum vt vnum reagit in frigidũ vt octo, potentia actiua ipſius eſt minor, quàm potentia actiua frigoris, quæ eſt intenſior, ſimiliter potentia reſiſtitiua formalis eſt debilior, quam potentia actiua frigoris, at potentia actiua caloris eſt maior, quam potentia reſiſtitiua frigoris, hæc enim ſuperatur ab illa; hinc ſemper actio erit à proportione maioris inæqualitatis.

18 Inſtabis, ſicut potentia actiua frigidi vt octo ſuperat potentiam actiuam caloris vt vnum, quia .l. cæteris paribus plus valeat calor ad agendum, quàm frigus, attamen aliquando propter intenſionem frigoris, & remiſſionem caloris plus valet frigus ad agẽdum, quàm calor, vt in caſu, ergo potentia reſiſtitiua formalis frigidi vt octo debet ſuperare potentiam actiuam caloris vt vnum propter intẽſionem potentiæ frigoris, & remiſſionẽ potentiæ caloris, ergo ſi calor vt vnum agit in frigidum vt octo, actio proueniet à proportione minoris inæqualitatis.

Auerſa q.39.ſect.10. negat paritatem, quia inquit, quælibet qualitas plus valet ad agendum, quã ſua contraria ad reſiſtendũ. Hæc tamen reſponſio non videtur ſatisfacere, nam intenſio vtramq; potentiam auget, ideo enim potentia actiua intẽſior dicitur maior, quia fortius agit, minuſq; illi reſiſtitur, ergo quia potentia reſiſtitiua formalis intẽſior difficilius vincitur, & ſuperatur, erit maioris reſiſtitiæ, & per conſequens ſi caloris actiua potẽtia in aliqua determinata proportione excedet reſiſtitiuam frigoris, poterit hæc taliter intẽdi, vt non ſolum æquetur illi, ſed etiam ſuperet. Tum quia ſtante hac reſponſione nunquam poſſet contingere, paſſum totaliter impedire actionem agentis, quia potentia agentis quãtumcunq; remiſſa ſemper excederet reſiſtentiam paſſi quantumcumque intenſam; cuius oppoſitum ipſe docet ſect.9. vide diſp. præced. q.4. concl. 2.

19 Reſp. igitur concedẽdo potentiam reſiſtitiuam augeri per intenſionem, & ſi tota reſiſtit, impedire actionem agentis, quando excedit, at ſi reſiſtet ſolum ſecundum partem, in qua non excedit actiuitatem agentis, tunc ſequi actionẽ; etenim .l. agens ſecundùm omnes partes agat, non tamen paſſum ſecũdum omnes partes, & ſecundum omnes gradus ſemper reſiſtit; ratio diſcriminis eſt, quia ad agendũ ſufficit, vt paſſum ſit in ſphæra agẽtis, nec requiritur contactus, ſed poteſt actio fieri in diſtãs, vnde partes interiores ignis adhuc immediatè agunt in paſſum abſq; eo, quòd agant in partes ignis externas, at reſiſtentia formalis non ſe habet vt quid tranſiẽs, vt eſt actio, ſed quaſi vt quid immanens, nã reſiſtere actu eſt impedire, nè agens introducat formam in paſſum, ergo paſſum ſecundum illam partem, & ſecundũ illum gradum reſiſtit, circa quam partem agens applicatur, & in qua intendit producere formam, & quem gradum intendit expellere; hinc quia calor vt vnum non intendit expellere omnes gradus frigoris, ſed tantũ vnũ, nec actu applicatur æquè ad omnes partes, idcircò non reſiſtit, niſi ſecundum vnum gradum, & ſecundum determinatã partem, ſecundum quam calor excedit in actiuitate frigus; at quoniã intendens mouere ingentem lapidem non applicat virtutem in vna parte ſola, nequit enim lapis moueri ſecundum partem, ſed neceſſariò totus mouetur, hinc ſecundum totam potentiam reſiſtit, quæ ſi excedit virtutem agentis, nulla ſequetur actio. Rationes, quas contra hanc reſponſ. conficit Auerſa, ſupponunt intenſionem qualitatis fieri ſecundum gradus ætherogeneos, quod reprobamus diſp. ſeq.

20 Dices, ſi hoc eſſet, ſequeretur agẽs in inſtanti alterare paſſum in parte aliqua extenſa, qãmuis ageret per cõtrarias qualitates, quod eſt falſum, quia alteratio fit in tempore, vt dicemus diſp. ſeq. Prob. ſequela ſupponendo duo principia, primum eſt, quod agẽs materiale prius agit in partem propinquiorem, quam in remotiorẽ; ſecundũ eſt, quod ad agendum nõ ſufficit quilibet exceſſus actiuitatis, nec quælibet quãtitas agẽtis, ſed determinata, ita vt minor nõ ſufficiat, vt dicemus q. vlt. tũc ſic, ſi ad agẽdum requiritur determinata quãtitas, vt minor non ſufficiat, ergo etiam ad reſi-

reſiſtendum,aſſignetur pars iſta paſſi,quæ poteſt reſiſtere,cum ſit diuiſibilis, in illam prius agẽs aget in propinquiori medietate,quàm in remotiori,at ſecundum illam medietatem nequit paſſum reſiſtere, ergo agens in inſtanti aget in illam, ſucceſſio enim prouenit ex reſiſtentia, ergo etiã in alias partes,& ſic totum paſſum in inſtanti alterabitur, nunquã enim poſſet aſſignari pars, quæ primò tota ſimul reſiſtat, ergo falſum eſt paſſum reſiſtere ſm̃ eã partem, in quã agẽs agit. Reſp. breuiter neg. ad reſiſtendum requiri determinatã quantitatem, vt ad agendũ, quia plus requiritur ad agendum,quã ad eſſendum,at reſiſtere ſequitur eſſe, quãdiu enim forma eſt in ſubiecto, tãdiù reſiſtit, reſiſtẽtia enim vt diximus, non eſt quidam actus ſecũdus poſitiuus, vt actio, ſed actus quidã negatiuus, quatenus eſt negatio actionis in paſſo.

Vrgebis iterum; ſi paſſum reſiſtit agenti ſecundum illam ſolam partem,in quam agens agit; vel reſiſtit antequã agens agit, vel poſtquam egit, vel dum agit; non primum, quia reſiſtentia connotat oppugnationem agentis, eſt enim impedimentum quoddam actionis,quod ſi non adeſſet, agens introduceret formam, at antequam agens agat,& ſi non adeſſet reſiſtentia,nõ ob id agens introduceret ſuam formã,ergo tunc paſſum non reſiſtit agenti;neq; ſecundum vt patet; neq; tertium,quia dum agens agit introducit formã, ergo paſſum non reſiſtit, quia reſiſtentia dicit negationem actionis; tum quia in partem illã, in quam agit, iam introducit formam, ergo eſt cõtraria corrupta, ergo ſecundũ illam partem formæ paſſum non reſiſtit,quia quod nõ eſt,nequit reſiſtere,nec reſiſtit ſecundũ alias partes, quia agens nõdum in illas applicauit ſuam virtutẽ, ergo potius dicendũ eſt, paſſum ſecundũ omnes partes reſiſtere. & ſic actionem fieri ſecundũ proportionem minoris inæqualitatis.

21 Reſp. Ruu. 1. de gen. tract. de act. & react. q. 1. paſſum reſiſtere agenti, dũ applicatur ad agendum, eo quia in illo applicationis inſtãti agens introduceret totam formam, vt facit luminoſum in aere, in quo nulla eſt reſiſtentia reſpectu luminis, at non introducit, niſi in tempore ſequenti,& ſucceſſiuè; idcirco paſſum non reſiſtit agenti actu producenti formã, ſed agenti applicato. Hæc doctrina eſt vtiq; vera, loquendo de reſiſtentia in principio actionis; attamen deficit, quia ſi poſt applicationem paſſum non reſiſtit, deberet agens ſubitò introducere formam,& non ſucceſſiuè. Quare addendum eſt duobus modis poſſe formam aliquam reſiſtere agenti, primò vt totaliter impediat actionem agentis,ſecundò partialiter, vt retardet,nè tam citò fiat,ſed ſucceſſiua,ſi enim agens in inſtanti produceret formã,& deſtrueret oppoſitam,nullo modo hæc agẽti reſiſteret,ſed totaliter vinceretur, tum ad argum. dicimus formam reſiſtere agenti, dum non agit,dũmodo ſit applicatũ, tunc enim ſatis intelligitur paſſum impugnatũ ab agente; vnde ſi forma totaliter impediret actionem agentis, reſiſteret, & tamen agens non ageret, non quia non eſt applicatum,ſed quia ſuperatur à reſiſtentia,& quantum eſt ex ſe, ageret, niſi impediretur, maior eſt difficultas in actione ſucceſſiua, quo pacto, & ſecundũ quas partes forma dicatur reſiſtere; dicimus tamen, paſsũ in primo in inſtãti applicationis reſiſtere quidem (nũ autẽ tunc producat aliquod ſaltim indiuiſibile,dicemus diſp. ſeq. q. 5.) at in tẽpore ſequenti, ſicut nõ eſt aſſignabilis prima pars, in quã agens primò applicetur,nec prima pars formæ,quę primò introducatur,ita non poterit aſſignari prima pars,& determinata formę,qua paſſũ primò reſiſtat, ſed per partẽ indeterminatam, in quã intelligitur agens applicari ſucceſſiuè; itavt ſicut applicatio agẽtis intelligitur pręcedere natura actionẽ ipſius, ſic etiã reſiſtẽtia ex parte paſſi, per quam reſiſtentiã agens non ſimul ac intelligitur applicatum agit, ſed in tẽpore immediatè ſequenti, quapropter cum dicitur paſſum reſiſtere per partem formæ, in quam agẽs agit, explicari debet de applicatione ad actionem, non de actione, quia hæc nõ ſtat cum reſiſtẽtia, & quia dum iam agẽs agit in primam partem paſſi, tunc intelligitur applicatum ad ſecundam partẽ, in quam tunc etiam ageret, niſi adeſſet reſiſtentia,

ideo tunc paſſum nonniſi per ſecundam reſiſtit, quæ reſiſtentia eſt cauſa, cur ſimul non agit in primam, & ſecundam.

22 Secundò arg. experientijs, nã parua gutta aquæ excauat lapidem ſuper illum decidens; Formica quoq; ſæpius pertranſiens ſuper illum lapidem aliquantũ quaſi collimat, & tamen reſiſtentia lapidis excedit actiuitatem guttæ, & formicæ. Tum quia ſi eſſent calidũ, & frigidũ in portione æquali applicata, nequit concipi, quin aliquo pacto inter ſe pugnẽt, ſicut ſi duo homines æquales in robore dimicarẽt, vnus in alterum agũt .l. nunquam conſequetur victoriã, ergo non ſemper actio erit à proportione maioris inæqualitatis. Reſp. lapidem excedere actiuitatẽ guttæ, & formicę ſecundum totalem potentiã reſiſtitiuam, non verò ſecundum illã partem ſolũ, in quam agunt; & .l. non ſtatim in principio agant ita ſenſibiliter in lapidem, quælibet tamen gutta aliquid facit, vel diſponendo mollificando lapidem, vel aliqualiter amouendo, ſicut formica, ſua vi aliquantulũ concutit, & quaſi diuellit particulam aliquam, quã tandem motu ſæpius repetito ſeparat à lapide. Ex quo deducitur, quod ſi virtus actiua debilioris agentis ſemper permaneret, nec debilitaretur, vt in iſtis caſibus, poteſt agens iſtud totaliter vincere reſiſtentiã paſſi, poterit enim gutta totũ lapidem excauare; non ſic aũt euenit in qualitatibus actiuis cõtrarijs, vbi quia adeſt actio mutua, potẽtia actiua debilioris agentis propter actionem cõtrarij langueſcit, idcircò nequit totaliter vincere reſiſtentiã alterius. Ad 2. cõcedimus tunc agere, quia .l. ſint in portione æquali quo ad potentias actiuas, non tñ quo ad potentiam actiuã vnius, & reſiſtitiuã alterius, vt diximus ad 1. & ſi quo ad has potẽtias eſſent æqualia, nulla foret actio, nec victorioſa, nec non victorioſa, nec exemplũ eſt ad propoſitũ, quia illi homines agerent ad inuicem, quia vnus ſuperaret reſiſtentiã alterius ſaltim ſecundum partem, quamuis vnus non obtineret de altero totalem victoriam, quia agendo, & reagendo ac repatiendo amborum vires labefactantur. Aliæ rationes adducentur infra q. 3.

QVÆSTIO SECVNDA.

An idem poſſit in ſeipſum agere actione vniuoca.

23 IAm innuimus q. præc. in princ. poſſe idem in ſeipſum agere æquiuocè ex locis ibi cit. tum in Phyſ. tum in lib. de Cęlo; ſolum igitur hìc loquimur de vniuoca actione, an .ſ. calor poſſit ſeipſum intendere; Pars negatiua ab omnibus ferè cõceditur, præterquam ab Areſ. 1. de gen. q. 42. ſec. 8. concl. 3. vbi docet impulſum in motu à ſemetipſo intendi, vnde velociorem cauſat motum, idem etiam concedit de lumine, ſed actione reflexa, non directa; attamen à cõmuni non eſt recedendum, quam docet Doctor in 1. d. 3. q. 7. ad arg. pro 2. opin. & 2. d. 25. q. vn. & manet probata ex dictis q. præced. art. 1. ſi enim agens vniuocum nequit agere in ſimile, multò minùs in ſeipſum, nihil eſt enim tã ſimile alicui, quàm ipſummet ſibi. Nec fundamentum Areſ. de impulſu aliquid vrget, nam vt diximus in lib. de Cęlo diſp. 3. q. 3. impulſus ille augetur æquiuocè à grauitate, non à ſeipſo. Solũ dubitari poteſt de actione reflexa, per reflexionem enim videtur eadem qualitas intendi vniuocè, idem per antiperiſtaſim cõſpicitur; vt igitur exactè hanc difficultatem examinemus, quia aliqui negant in antiperiſtaſi, & reflexione fieri hanc intenſionem, & qui illam admittunt, multum laborant, vt cauſam aſſignent, idcirco prius videndũ, num verè qualitas intendatur in his caſibus, deinde cauſas indagabimus.

ARTICVLVS I.

An qualitas per antiperiſtaſim, & reflexionem intendatur.

24 ANtiperiſtaſis Græcè, Latinè ſignificat circumobſiſtentiam debilioris contrarij à fortiori, per quam obſiſtentiam contrarium obſidens impedit, nè obſeſſum vlterius diffundat propriã actionem, propter quod vires ſuas velut in ſe colligit, aut aliunde magis roboratur vis eius, & conſequenter magis intenditur; ſic in hyeme aer in caueis obſeſſus à frigidiori

diori aere calidior eſt, quã in æſtate, idem experimur in aquis putealibus; è contra in æſtate frigidiores ſunt, cum obſidentur ab aere calido, & hæc maior intenſio vocatur antipetiſtica actio.

25 Reflexio eſt *retroceſſio actionis agentis in eadem parte medÿ, in qua agens actione directa priùs egit, propter aduenientem obſtaculum intra ſphæram agẽtis*, quæ clarè explicatur exemplo motus pilæ ad parietẽ, & ſpecierũ viſibiliũ in ſpeculo. Dicitur igitur *retroceſſio actionis agẽtis*; quæ dupliciter fieri poteſt, vel rectè, vel obliquè, rectè fit, ſi linea incidentiæ eſt perpẽdicularis, ita vt cauſet duos angulos rectos cum obſtaculo, etiam reflexio erit per eandem lineam: obliquè fit, quãdo linea erit obliqua, ſi ſcilicet linea incidẽtiæ cauſat angulum acutum ex parte agentis cum obſtaculo, nam tunc reflexio fiet per lineam obliquam ex parte oppoſita, faciendo alium angulum acutũ ex alia parte, ſic experimur in pila ad parietem, vel ad terram proiecta: ſic in proiectione ſpecierum viſibilium in ſpeculo, nam qui in medio ſe ponit, conſpicit ſe in ſpeculo, quia fit reflexio directa, at ſi eſt ex vna parte ſpeculi, non ſe videt, ſed cernitur ab exiſtente in parte oppoſita, quia ibi fit reflexio obliqua. Dicitur *in eadẽ parte medÿ, in qua agẽs actione directa priùs egit*; non quòd ſit ſenſus, quãlibet reflexionem directam eſſe, quia rectitudo, & obliquitas reflexionis ſumi debet ex rectitudine, vel obliquitate lineæ incidentiæ in obſtaculo, ſed quia vbicunq; fiat reflexio, & quomodocũq; ſemper agens prius egit in illa parte medij actione directa; nã vt notat Scot. 2. d. 13. q. vn. agens in diffundendo ſuam actionem agit ſphæricè, vel ſi ex vna parte impeditur, agit hemiſphæricè, ita vt ſe habeat inſtar puncti in ſphæra, à puncto autem ad circumferentiã ex qualibet parte protrahuntur lineæ rectæ. Dicitur *propter aduenientem obſtaculũ*, quod, non debet intelligi de quolibet obſtaculo, nam ſpecies viſibilis non reflectitur à pariete, ſed à ſpeculo, nec lumen ita reflectitur à corpore nigro, ſicut ab albo; & hoc quia requiritur quædam diſpoſitio, vel terſitatus, vel vt obſtaculum ſit receptiuum illius qualitatis, & quo magis eſt receptiuũ, eo fortior fit reflexio. Dicitur tandẽ *intra ſphæram agentis*, quia ſi obſtaculũ extra illam eſſet, iam virtus agẽtis eſſet exhauſta, & conſequenter non poſſet amplius agere. Hinc quia actio, quã exercet agens in reflexione, æquiualet actioni, quam vltra protenderet, ſi non adeſſet obſtaculũ, & hæc actio eſſet vniformiter difformis quo ad intẽſionem, eodẽ intenſionis gradu procedit in reflexione, vt dicemus. Quod igitur accidit in motu pilæ, & reflexione ſpecierum, intelligendũ eſt euenire in alijs qualitatibus, vt cũ v. g. ignis, vel luminoſum nequit diffundere actionẽ per totam ſuã ſphærã propter impedimentũ, reflectit circa eandẽ partem producendo nouam qualitatẽ, & intendendo priorem.

Aliqui negarunt per antiperiſtaſim verè, & realiter nouam qualitatem produci, ſed dixerunt hanc maiorem intenſionem eſſe ſolũ apparentem, vel quo ad ſenſum, quia .ſ. aqua in æſtate tangitur manibus calidis, ideo frigidior apparet, quã in hyeme; vel quia per obſeſſionem cõtrarij magis aquæ conſtipantur, & condenſantur in æſtate, quã in hyeme, hinc quia maior dẽſitas iuuat ad fortius agendum, frigidiores apparent, quàm in hyeme; ita Cardanus l. 2. de ſubtil. ad finem, & Gal. l. 3. de facult. ſimpl. medicam. c. 7. Similiter aliqui abſolutè negarunt per reflectionem intẽdi verè, & realiter qualitatem, ſed ſolum apparenter, propter denſitatem. ſ. & capacitatem corporis occurrentis. Areſ. verò 1. de gen. q. 42. ſect. 9. tantum admittit in luce, non in alijs corporeis qualitatibus.

26 Dicendum eſt primò per antiperiſtaſim verè, & realiter intẽdi qualitatem, eſt communis cum Ariſt. 1. Metheor. ſum. 3. c. 1. & 2. prob. multis experientijs, præter adductas de aquis putealibus, & aere in ſubterraneis locis incluſo. Venter enim animalium ex Hippocr. aphoriſ. 15. in æſtate frigidior eſt, in hyeme calidior. Aqua noctu infrigidata in æſtate, & manè expoſita paululũ Soli, magis infrigidatur propter ambientem calorem; quod etiã contingCet, ſi in ciſterna aliquantũ aquæ cali-

dæ proijciatur. Modica aqua ſuper igneē iniecta, & ſupra calcem eſt cauſa, quod ignis magis accendatur, calx verò magis calefiat; & aliæ quamplures adſunt experientiæ. Quibus nequit reſponderi cum 1. opinione prouenit à diuerſitate organorū ſenſuum. Nā ſi in æſtate tangerentur aquæ puteales manibus eodē modo frigefactis, vt in hyeme, vel ſi manibus calefactis in hyeme, vt in æſtate, adhuc tepidiores apparent in hyeme, frigidiores in æſtate. Tū quia in hyeme puteales aquas recēter extractas quaſi fumantes cernimus, quod nō poteſt aliter explicari, niſi quia ex calore in ipſam aquam agente, multæ eius partes rariores, & leuiores facilè cōcepto calore ſurſum efferuntur, & euaporant. Tū quia, quod venter ſit calidior in hyeme intenſiuè, non apparenter, patet ex meliori cōcoctione ciborū, quæ fit in hyeme, hinc etiā eſt, quod plus hyeme comedimus, quàm æſtate, & plus ij, qui in regionibus habitāt frigidis, quàm in calidioribus. Neq; cū 2. opin. dici poterit prouenire ſemper, & adæquatè ex maiori denſitate, Quia ſic potius aquæ puteales frigidiores deberēt eſſe in hyeme, quia denſiores, frigus enim cōdenſat, calor rarefacit, vnde aqua calida rarior eſt frigida; præcipuè quia calor ille eſt aduentitius, non naturalis aquæ, ergo aliqua cauſa aſſignari debet. Tū quia nō aſſignatur ratio, quo pacto fiat hæc noua cōdenſatio ad præſentiā cōtrarij. Rationes in contrarium petunt ſolutionem ſeq. art.

27 Dicimus 2. per reflexionem nō ſolum lumen, ſed cæteras etiā qualitates intendi. ita Scot. 2. d. 13. q. vn. D. & ad 3. & 4. q. 10. q. 9. in fin. quam probat, agens naturale, cuius virtus nō eſt exhauſta, agit quātum poteſt in paſſum potens recipere ſuū effectum, at quando intra ſphæram agētis occurrit obſtaculum, non exhauritur totaliter virtus agentis, & ex alia parte reperitur medium potens recipere intenſiorem qualitatem, ergo agens in illud aget actione reflexa, quòd enim habeat in ſe prius aliam qualitatem, non officit, quia mediū eſt receptiuum intenſioris qualitatis, & qualitas ipſa eſt intenſibilis. Accedit experientia, quia perfectius lumen eſt in reflexione ſpeculi, quàm in alia parte aeris, ſpecies viſibilis reflectitur, quando inuenit obſtaculum (.l. requirat aliquas conditiones in illo) hæc etiam eſt cauſa, cur fiat echo. Idem patet de calore, nam quo magis fit reflexio radiorum, eo intenſior ſentitur calor, vt apparet in æſtate, & cū intra ſphærā ignis apponitur lamina ferrea. Nec eſt verum, quod ait Areſ. hoc. ſ. eſſe, quia obſtaculum impedit aerē, nè diffluat, & conſequenter nè refrigeret, ideoq; ſentiri maiorem calorem. Non valet, quia. 1. aer iſte difflueret, adhuc intenſior calor ſentiretur, vt patet, ſi apponeretur eſca in loco, in quo fit reflexio radiorum à ſpeculo concauo, nam vtiq; accenderetur, quāuis omnis inſufflarent venti. Tū quia idem ignis intenſiorem calorem cauſaret in paruo cubiculo, quàm in magno, etiam ſi aer è nulla parte poſſet exire, Tum quia ſint duo obſtacula ambò ſufficienter impedientia defluxum aeris, vnum tamen ſit aptius altero ad reflexionem, putà ſi eſſet ex aliquo marmore, vel metallo, certè maior calor ſentiretur ex iſto obſtaculo, quā ex illo, quod eſt ſignum reflexionis.

28 In oppoſ. arg. ex Areſ. quia ſequeretur in medio intendi calorem vſq, ad octo gradus, & vltra, ſi ſcilicet ign s actione directa produceret in medio calorē vt ſex, & ſi poſſet vltrà agere; produceret calorē vt quinq; ergo per reflexionē produceret calorem vt vndecim. Tum 2. nō ſtatim ac ponitur obſtaculum, ſentitur maior intenſio caloris, vt fit in lumine, ſignum euidēs reflexionem ſolum in lumine fieri, non in alijs qualitatibus. Tū 3. quia gradus ſunt ætherogenei, ergo nequit intēſio fieri per additionem remiſſioris qualitatis. Reſp. faciliter, quandoq, produci vtiq, calorem vt octo, vt fit in reflexione ſpeculi concaui, qua ignis accenditur, nūquam tamen reflexio cauſabit plus quam octo gradus, nā ignis, qui eſt calidiſſimus, non excedit calorem vt octo; & hoc quia nequit ſimile agere in ſimile. Ad 2. idcirco reflexio luminis ſtatim conſpicitur, quia lumen propter carentiam contrarij cauſatur in inſtāti, tàm actione directa, quam reflexa, at calor ſicut cauſatur actione directa in tem-

pore

pore, ita etiam actione reflexa. Ad 3. patebit ex dicẽdis diſp. ſeq. falſum eſſe aſsumptum, intenſionem ſcilicet fieri per gradus ætherogeneos.

29 Secundò ſequeretur, quòd ſi luminoſum v. g. aut calidum remiſſum exiſteret intra ſpatium reflexionis, intẽderetur per reflexionẽ, quod eſt falſum, quia iam ſimile poſſet agere in ſimile, & idem in ſeipſum actione vniuoca, eo quia cõmuniter conceditur reflexionem fieri ab agente principali; ſeq. prob. quia ſi non poſſet intendi, maximè eſſet, quia calidum maius nequit intendi à minori, ſed hoc non obſtat, nam etiam calor directè productus eſt intenſior calore cauſato per reflexionem, & tamen intenditur ab illo.

Hac ratione commoti Conimbr. 1. de gen c. 9. q. 1. art. 1 & Areſ. cit. ſect. 12. concedunt conſeq. illi quidem de lumine, & calore, iſte ſolũ de lumine, & negant falſitatem, ad probationem aiunt nõ eſſe impoſſibile idem in ſeipſum agere actione vniuoca reflexa, ſed tantum actione directa. Verũ rationes, quibus Doctores probant ſimile non agere in ſimile, nec in ſeipſum vniuocè, probant tàm actione directa, quàm reflexa, vt intuẽti patebit; maximè ratio à poſteriori, nã ſi calidũ ſeipſum reflexè intẽderet, ergo poſtea intenſius ageret in medium noua actione, qua etiam denuò ſeipſum reflexè intenderet in infinitum, vel ſaltim vſq. ad ſummũ gradum, quod tamen falſum eſſe docet experiẽtia; & hæc ratio concludit, ſiue cauſa reflexionis ponatur agens, ſiue aliquid aliud. Nec faceſſit, quod ait Areſ. ſect. 13. non ſequi intenſionem in infinitum, quia lumẽ non habet eſſe permanẽs, ſed ſemper eſt in fieri, ac proinde nõ poteſt eſſe ratio, vt producatur maius lumẽ, neq. põt per productionẽ noui luminis intẽdi, itaut ſit principium producendi aliud lumen; tũ quia etiam vt reflectitur lumen, & recipitur in ipſum luminoſum, pendet ab eodem vt principio, quare nequit eſſe ratio, vt denuò intendatur actio directa, quia ſemper ſe habet vt reflexum. Iſta reſponſio nõ valet, nam non minus lumen habet eſſe in fieri, ſeù in conſeruari dependet, quã lux, & tamen hæc eſt ratio producendi lumẽ, ergo continua dependentia non impedit, quin lumen ſit ratio producẽdi aliud lumẽ, prçcipuè cũ per ipſum ſit actio vniuoca. Tum quia maius lumen magis illuminat, ideſt eſt ratio luminoſo producendi maius lumen in medio; ergo ſi luminoſum per reflexionem magis intenditur, habebit vim producendi maius lumẽ, quòd autem hoc lumen ſit in ipſo reflexè cauſatũ, non impedit actiuitatem, nã etiam lumẽ primarium eſt ab ipſo in ſe cauſatum, & tamen eſt ipſi ratio agendi; idem videmus de igne agente per calorem à ſe productum.

Reſp. igitur neg. ſeq. & exemplum de lumine non vrget, quia vt ſæpè dictũ eſt, luminoſum æquiuocè producit lumẽ, idcircò nunquam intẽdetur à lumine; at loquendo de calore concedimus non poſſe calidum reflexè intendi, imò ſi agens in aliqua parte medij produceret calorẽ eiuſdem intenſionis, non ob id per reflexionẽ calor ille intenderetur, quamuis poſſet ad illam partem peruenire reflexio, & hoc quia ſimile non agit in ſimile; nec impugnatio aliquid valet, quia nõ eſt calor per reflexionem cauſatus, qui effectiuè intendit calorem directè productum, aliter calor vt vnum v. g. calefaceret calorẽ vt tria, ſed eſt agens principale, quod perfectius eſt calore ab ipſo directè producto, vnde poterit illum intendere reflexè per calorem remiſſiorem, vterq. enim non excedit ſuam actiuam virtutem.

30 Tertiò in lumine non apparet, quomodo poſſit fieri reflexio, nã luminoſum totum, quod poteſt producere, in inſtanti producit, ergo non poteſt in eadem parte medij agere directè, & reflexè, hoc enim dicit temporis ſucceſſionẽ. Accedit, quòd ſequeretur agens fortius agere in diſtans actione vniuoca, quàm in propinquum, quod eſt falſum, agit enim vniformiter difformiter; ſeq. prob. nam intenſior eſſet qualitas propè punctum reflexionis, quã in medio. I. magis propinquo agẽti. Reſp. ſicut ſi luminoſum illuminaret per totam ſuam ſphærã, in inſtanti ageret, ſed in priori natura ageret in propinquius, quàm in remotius, ſic cum agit actione reflexa, in

eodem inſtanti tẽporis agit, ſed prius natura directè, quam reflexè. Ad confir. concedimus vtiq; inteſiorem eſſe qualitatem in puncto reflexionis per actionẽ reflexã cauſatam, nam qualitas iſta correſpondet illi, quæ in longiorem tractum produceretur, ſi non foret obſtaculum, hæc autem eſſet intenſior in parte propinquiori, quã in remotiori, cum igitur eodem ordine retrocedat agens reflexa actione, quo vlterius protenderet, intenſior erit qualitas in puncto reflexionis, quam in fine; hinc ſi ſermo erit de tota qualitate directè, & reflexè producta, dici poterit agens nõ agere fortius in diſtans, quia .l. qualitas reflexè producta eſſet ibi intenſior, & in propinquo remiſſior, ex alio capite tamẽ qualitas directè producta eſt intenſior in propinquiori, & remiſſior in remotiori, ideoq; eſſet compenſatio, ſi verò loquamur de qualitate reflexè cauſata, concedimus totum; neq; implicat, quia verè hac actione agens agit vniformiter difformiter, cũ ſit continuatio actionis directæ, & pars propinquior pũcto reflexionis ſe habet vt propinquior agenti, quia correſpondet parti propinquiori, in quam ageret actione directa, ſi impedimentum nõ obſtaret. Tum quia hæc intenſior actio in diſtans ſecundum nos non repugnat, maximè reflexa actione ex dictis diſp. 7. Phyſ. q. 4. art. 3.

ARTICVLVS II.

Aſſignantur cauſa maioris intenſionis in antiperiſtaſi, & reflexione.

31 QVò ad primam partem difficultatis de antiperiſtaſi, certũ eſt apud omnes contrarium obſidens nõ poſſe eſſe per ſe cauſam illius maioris inteſionis obſeſſi contrarij, nam vnum contrariũ producit ſibi ſimile per deſtructionẽ alterius contrarij, ergo nequit producere alterum contrarium, quia eſſet cauſa propriæ deſtructionis, & cauſa productiua, & deſtructiua eiuſdem, ſolum ergo eſſe poteſt cauſa per accidens, quatenus remouet impedimenta, vel quatenus melius diſponit, & applicat cauſam per ſe, vt dicemus. Dubium eſt, quænam ſit per ſe cauſa huius maioris intenſionis.

Aliqui aiunt cauſam per ſe eſſe ipſam qualitatem, quæ propter obſeſſionẽ contrarij colligit ſe, magiſq; conſtipatur, ſicq; robuſtior, & validior, vel propter iſtã collectionem, vt ſentiunt Tol. 1. de gen. q. 14. Aſtud. quæſt. 21. Pompon. & Zab. trac. de react. vel propter quandam reflexionem in ſeipſam, quia nequit ob præſentiã contrarij extendere ſuam actionem, vt Sueſſ. 1. de gen. com. 95. vel iure defenſionis, vt poſſit validius reſiſtere contrario, vt Conimb. 1. de gen. c. 9. q. 1. art. 2. Alij verò aſſignarunt cauſam per ſe eſſe ſpecies quaſdam intentionales à qualibet qualitate emiſſas, quæ cum in contrarium circumſtans occurrunt, ob maiorem reſiſtentiam iſtius retrocedunt, & in ſuum agens reflectuntur, atque ita illud intendunt; ita Marſ. 1. de gen. q. 17. & 18. Venet. ibid. c. 23. Saxon. q. 15. & aliqui Medici.

32 Nulla tamen harum opinionum ſatiſfacit. Nam primò, quamuis cõſtipatio, & condenſatio iuuent ad fortius agẽdum, non tamẽ ſupra proprias vires, vt diximus q. præc. art. 1. concl. 1. & tamen quandoq; per antiperiſtaſim cauſatur intẽſior qualitas; Tum quia ſi qualitas eſt ſubiecto violenta, non apparet, quo pacto poſſit ſe intendere per collectionem, & non potius à contrario obſidente, & à ſubiecto, in quo reſidet, deſtruatur. Tum quia per antiperiſtaſim ſubiectum tranſit de vno contrario in aliud, vt aqua in æſtate eſt frigida, in hyeme eſt calida, at cõſtipatio ſolum poſſet eſſe cauſa, quòd qualitas exiſtens in ſubiecto magis conſtipetur, non tamen, quòd corrumpatur, & in alterã contrariam tranſeat; nequit enim condenſatio eſſe cauſa maioris caloris, & frigoris; quare aſſignãda eſt cauſa huius mutationis. Deinde nequit qualitas ſe intẽdere per actionem reflexam, quia vt dictũ eſt art. præced. nec actione reflexa idẽ poteſt vniuocè in ſeipſum agere, aliter fieret in infinitum intenſio, iam enim agens magis intenſum iterum fortius ageret, & ſic magis reflexè ſe intenderet. Qua ratione oſtenditur, nec iure defenſionis poſſe qualitatem ſe intendere.

dere. Tum quia ſi res illa ab intrinſeco habet vim producẽdi maiorem qualitatem, ergo ſiuè adſit, ſiuè non adſit contrarium, ſemper producet, dummodo non ſit impedita, agẽs enim naturale ſemper agit ſecundum vltimum ſuæ potentię; nec pręſentia contrarij poteſt eſſe conditio neceſſaria ad agendum, imò potius eſſet impedimentum, maximè, quando qualitas eſt connaturalis ſubiecto, vt frigus aquæ, nam aqua ex ſe petit ſummum frigus, tãquam connaturalem perfectionem præſcindendo à quocunq; extrinſeco contrario obſidente, ergo ſi poterit illud acquirere, ſtatim acquiret. Tum quia quando qualitas non eſt connaturalis, vt calor aquæ, alia extrinſeca cauſa erit aſſignanda, quod etiã concedunt Conimbr. Tandem ſentẽtia de ſpeciebus intentionalibus eſt falſa, quia iſtæ ſpecies, cum ſint accidentia, nequeunt migrare de ſubiecto in ſubiectũ, tum quia à qualitatibus æquiuocè producũtur, ergo ſunt alterius rationis, & ignobiliores, cauſa enim æquiuoca excedit ſuum effectum in perfectione, ergo nequeunt ſpecies illæ intendere qualitates, præcipuè quia ſpecies intentionales à natura ordinantur ad ſenſationes cauſandas.

33 Pro reſolut. not. duplicẽ intenſionem fieri poſſe per antiperiſtaſim, prima eſt intenſio qualitatis naturalis, ſeù ſubiecto conuenientis, vt cum aqua frigeſit, vel aer caleſit, ſecunda eſt intenſio qualitatis diſconuenientis, & innaturalis, vt cũ aqua caleſit, vel aer frigeſit. Inſuper not. corpora omnia calida vel frigida exhalationibus plena eſſe, illa ex natura ſua calidis, hæc frigidis, quæ exhalationes in propria qualitate intẽſiores ſunt, quã reliquæ partes, ſunt enim quaſi quinta eſſentia illorũ corporũ. Rurſus ex dictis diſp. 3. de Cælo q. 2. aduertendũ proprium eſſe contrariorũ à ſe inuicem refugere ex naturali propenſione, qua res appetit conſeruari, ad quod maximè facit ſocietas ſimilium, vnde dicitur vulgò ſimilia facillimè congregari; & hoc patet multis experientijs, clariſſima eſt illa in plumbo feruente, & liquato, hoc enim in aquam decidens confeſtim cõtra ſuam naturam reſilit ſummo impetu, magnoq; fragore, & in ipſo aere quaſi ſuſpẽſum congelaſcit, vnde qui fuſilibus operibus incumbunt, maximè cauent, nè quid aquei humoris inſideat in formis, in quibus æs liquatum recipi debet; hac etiam de cauſa vapores è rebus calidis exeuntes hyeme frigida redduntur viſibiles ob ſuã condenſationem, vt magis reſiſtant frigido; Quo in genere ſingulare eſt, quod narratur accidiſſe in Belgio anno 1574. propè Traiectum. ab Hiſpanis militibus deprehenſum hoſtilis equitatus aduentum, alioqui improuiſum, ex eo, quod paruã quandam nubeculam terræ proximam frigidiſſimo Cælo animaduerterunt paulatim ad ſeſe accedentem, quæ ex flatu equorum conſtipato conſtabat; idem quoq; apparet in ligno viridi ex vna parte igni approximato, nam ſtatim ex altera parte cernitur exire quidam humor aqueus ſuum cõtrarium fugiens; aqua etiam in puluere, aut in aliquo arido proiecta glomeratur, & magis vnitur. Ex quo ſequitur, quòd circũſeſſo aliquo corpore à ſuo contrario, ſubtiliores, quas diximus, exhalationes exire, ſiuè tranſpirare non poſſunt, vt prius ſolebant, propter periculum, nè impingant in contrarium obſiſtens, ideoq; vel retrocedunt, ſi aliquantulum proceſſerint, & non potentes exire agunt in partes alias, quæ natura ſua minus aptę ſunt ad qualitatem tanta celeritate, & intenſione concipiendam, ac proinde intendunt qualitatem in ijſdem vſq; ad eũ gradũ, quem ipſę habẽt, hinc verè in pleriſq; corporis obſeſſi partibus intenditur qualitas, & dici poteſt totum corpus in ea qualitate fieri intenſius.

34 Verum maximè diſplicet Ruuio de gen. tract. de act. & react. q. 7. motus iſte fugæ à contrarijs, & diſſimilibus, & congregationis ſimiliũ; nam, inquit, talis motus aliquando eſt violentus, quia res naturaliter petunt ſurſum, vel deorſum determinatè moueri, ergo nequit ab intrinſeco prouenire, neq; ab extrinſeco, quia cõtrarium obſidens non eſt cauſa per ſe motus localis ſed ſolum alterationis, ergo nõ eſt admittendus; Nec eſt par ratio de motu corporum ad replendum vacuum; quia hoc eſt propter bonum commune, ideoq;

poterit à natura cuiuſcúq; prouenire, qui quodlibet corpus eſt pars vniuerſi, at fuga hæc à contrario non eſt propter commune bonum, idcirco non fiet à natura vniuerſali. Hinc reſpondet ad illud de ligno effluere humorem illum non propter fugam contrarij, ſed propter rarefactionem; aqua conglobatur in puluere, quia naturaliter petit, vt partes, quantum fieri poteſt, appropinquentur ad centrũ, quod fit per illam glomerationem; aliter etiam moueri debebit aqua, cum eſt ab igne circumſcripta, & calefacta.

Sed certè non rationabiliter reſpuit hunc motum, vt etiam innuimus diſp. 3. de Cælo n. 29. cum luce clarius appareat dari, vt conſtat ex allatis exemplis, maximè de plumbo, quod non rarefit, ſed potius condenſatur, ſic etiam exhalationes propter nubium frigiditatem ita conſtipantur, vt etiam accendatur ignis; idem docent Medici de medicamentis purgantibus, purgant enim per attractionem ratione ſimilis qualitatis; quare etiam humor aqueus mouebitur ad fugiendum contrariũ, nec aqua glomeratur propter æqualẽ diſtantiam partium à centro, quia ſic potius eſt in ſtatu violento, cum ſub partibus ipſius reperiatur aer; & ſi naturaliter hanc peteret figuram, non quæreret ſuperare ſiccitatem, & deinde diffluere. Neque ratio ipſius vrget; nam non ſolum res petit conſeruari in proprio loco, ſed etiã vt procul à contrarijs exiſtat, ideoq; naturaliter moueri poteſt propter vtrumq; finem, & quia locus eſt determinatus, idcirco motus ad illum determinatus erit, vel ſurſum, vel deorſum; at quia fuga à contrario pendet à diuerſa, & multiplici applicatione contrarij, etiam motus indeterminatus erit propter hunc finem; & quamuis nõ ſit iſte motus propter bonum commune, eſt tamen propter bonum particulare, ideoq; poterit à propria natura cuiuſcunque rei cauſari; imò motum ad replendum vacuum iam diximus diſp. 12. Phyſ. eſſe violentũ, & à principio intrinſeco non prouenire. Non ob id tñ quodlibet contrarium debet actu ſemper à ſuo cõtrario refugere, quãdoq; enim imò ſæpius non refugit propter grauitatem, vel molem illius corporis, & maximè ſi non eſt tã magna contrarietas.

35 Ex his reſpõdendum ad difficultatem; Et primò, q uòd intenſio propriæ, & connaturalis qualitatis per accidens fit ex abſceſſu exhalationum contrariarũ, quæ propter vicinitatem ſui ſimilis .ſ. contrarij obſidentis, ad illud tranſpirãt; per ſe verò fit tùm per emanationẽ propriæ, & naturalis qualitatis actione æquiuoca à forma ſubſtantiali, tũ per actionẽ exhalationum, quæ inteẽſiori qualitate ſunt affectæ, & expirare nõ poſſunt. Secundò intenſio innaturalis qualitatis ob antiperiſtaſim fit per accidens propter diſceſſum propriarũ exhalationum, per ſe verò ab exhalationibus contrarijs illi ſubiecto, & in eo detentis. Hic dicendi modus, qui communis eſt, explicatur, & probatur ſimul.

Sit calor æſtate circum obſidens ingẽtem puteum, eo ipſo præbet aditum exhalationibus calidis permixtis in aqua, vt foras ad illum prodeant, vt ſe facilius conſeruent, idem etiam calor impedit frigidas aquæ exhalationes, nè exeant, propterea quod eſt contrariorum natura ſe inuicem refugere; iã verò exhalationes aquæ frigidæ, cum ſint intenſiores in propria qualitate naturali, quàm ſint reliquæ partes aquæ, illas intendunt; & quonam ipſa forma aquæ eſt productiua frigoris, ſi nihil obſtat, etiam ipſa frigus producit, vbi prius impediebatur ab exhalationibus calidis. E contra verò circũ obſideatur idem puteus in hyeme imẽſo frigore ambiẽtis aeris, exhalationes proprię aquæ, quia frigidæ ſunt, facilè euocabuntur ad aerem frigidiorem, quia omne appetit ſuũ ſimile, at calidæ, quæ in illa eadem aqua erũt, ob metum contrarij frigoris obſidẽtis remanent in aqua. Venter propter aerẽ frigidum circumſtantem in hyeme calefit, quia pori condenſatur, ſpiritus vitales fugiunt ad interna (quod quomodo ſit intelligendũ, dicemus n. 37.) & conſequenter cauſant maiorem calorem; in æſtate frigefit, quia pori aperiuntur, ſpiritus faciliter euaporant, & relinquunt ventrem frigidiorem, hinc ſeptẽtrionales plus comedunt propter maiorem calorem ventris, quàm

quàm meridionales. Aqua noctu frigefacta accedente Sole, & calefaciente ambientem aerem, antequam ſua actione ſuperet reſiſtentiam eius, ſi quæ partes calidæ intus erant incluſæ, ad ſuperna euocãtur, & aliquæ frigidæ intima petunt, & ſic frigidior euadit. Hoc modo pepones Soli expoſiti prius frigeſcunt, donec actione Solis ſuperante incaleſcunt. Hęc quoq; eſt ratio, cur calx magis incaleſcat, ſi effundatur aqua, quam ſi effundatur oleum, nam aqua in primis frigore cõſtipat partes exteriores calcis, impeditq; nè partes calidiores ſaltim virtualiter auolent, deinde ſua grauitate, & humiditate dũ ſe inſinuat in calcem, cogit partes calidiores in vnum coire, vnde fit, vt maior calor excitetur. Oleum verò, quia calidum eſt, non conſtipat partes exteriores calcis, & quia viſcoſum, magis adhæret partibus calcis, vnde fit, vt partes calidiores ſibi agglutinet, impediatq; quo minus ſimul conueniant ad excitandum maiorem calorem. Intelligitur etiam, cur fænum, fimus columbarum, & ſimilia flammam quandoq; concipiãt, nam partes ſubtiliores calidiores, cum nequeant tranſpirare, taliter calefaciũt alias, vt diſpoſitionem formæ ignis attingant. Quædam poma in hyeme matureſcunt, cũ tamen maturatio ſit aliqua concoctionis ſpecies, quæ calore indiget; hoc fit quia ex frigore obſidente calor inſitus intenditur, atq; ita plus agit ad maturitatẽ, quanquam etiam ſiccitas multum iuuet, quæ impedit putrefactionem cõcoctioni contrariam, quare etiã paleæ plerumq; ſubſternuntur, & in cubiculis eadem obſeruantur remotis ab humiditate. Contrectata primũ niue frigemus acriter, mox calemus impẽſius, quia frigus coarctat poros, & cõtinet ſpiritus calidos, & ab alijs partibus abundantiores ſubminiſtrãtur ſpiritus, vt contrario fortius reſiſtatur. Ex quibus reſponderi poteſt ad ſimiles caſus. Tandẽ aduerte quandoq; antiperiſtaſim cõtingere per ſolam condenſationem, non per augmẽtum reale qualitatis, dicitur tamen actio antiperiſtica, quia denſitas iuuat ad celerius, fortius, & validius agendũ, nõ tamen ſupra proprias vires, vt ſæpè dictum eſt.

36 In hac doctrina dubitari põt, quomodo exhalationes contrariæ in intenſione innaturali ſuperent exhalationes proprias, & ſubiecto connaturales, nã in caſu aquæ putealis, ſi aqua fuit in ſuo ſtatu naturali frigida. ſ. vel in ſummo, vel propè ſummũ, videtur multò plus habuiſſe partium, & exhalationum frigidarũ, quę ſunt ſibi propriæ, quam calidarum, cũ ſint innaturales, poterant igitur pauciores iſtæ à pluribus illis extingui, atq; ſuperari, & ſic aqua non fuiſſet calefacta. Tum quia terreæ exhalationes ex propria natura ſunt frigidæ, cum ſint eiuſdem naturæ cum terra, ex dictis diſp. 4. de Cælo q. 4. art. vlt. & calorem habent ab extrinſeco, ergo non poterunt calidæ conſeruari in aqua, ſed refrigerari debent, nam præter virtutem refrigerandi intrinſecam accedit extrinſecum frigus aquæ. Tandem non apparet, vnde tot exhalationes continuò proueniãt in qualibet terræ parte, maximè quia in hyeme Sol eſt à nobis remotiſſimus.

Reſp. ad 1. ideo exhalationes innaturales præualent naturalibus, quia iſtæ facilè tranſpirant propter ſimilitudinem, quam habent cum ambiente, nõ ſic innaturales, quæ propter contrarietatem cum ambiẽte refugiũt, & ſe intrudũt in corpore, quod intenditur. Ad 2. iam ibi diximus exhalationes terreas propter ſiccitatem tenacius retinere calorem; tũ quia adeſt cauſa conſeruans, quæ primò dedit calorem, tũ quia licet frigefiant, continuò aliæ calidæ ſuccedunt, & quia reperiunt aquam calefactam, non tàm fortiter ab ipſa patiuntur. Ad 3. generati virtute Solis, aſtrorum, & ignium ſubterraneorum; quamuis autem Sol in hyeme à terra diſtet, hoc facit ſolũ, quod non poſſit exhalationes illas ſurſum attrahere ad vltimam, vel mediã aeris regionem, vt facit in æſtate, non tamẽ, quod totaliter non poſſit illas cauſare; tum quia potuerunt in æſtate generari, ſed propter adueniens frigus non euaporarũt, ſed remanſerunt incluſæ in terræ viſceribus. Nota tamen, quod inter hæc cõtraria obſidens, & obſeſſum debet eſſe aliqua proportio, ſi enim actiuitas obſidentis valde excederet reſiſtentiam obſeſſi, non inten-

dere-

deretur qualitas iſtius per antiperiſtaſim, imò remitteretur per actionem contrarij; hinc antiperiſtaſis non fit in rebus exiguæ quantitatis, vt in gutta aquæ.

37 Circa hanc materiam ſupereſt not. quòd Arriag. diſp. 3. de gen. ſect. 9. negat ventriculũ in æſtate frigidiorē, in hyeme calidiorem eſſe; affert rationem, quia in hyeme magis conueniunt calidiores cibi, in æſtate frigidiores, quàm è contra; ergo in hyeme ſtomachi calor eſt minor, quã in æſtate, nõ enim ad extinguendũ ignem alius applicatur ignis, nec ad minuendam frigiditatem niuis apponitur alia nix. Tũ quia quando principium aliquod à cõtrario obſidetur, nequit perfectè operari, ſicut ſi liberum extaret ab obſidione contrarij, ergo idē de calore animalis. Tũ 3. in æſtate partes corporis externæ calidiores ſunt, quã in hyeme, qui calor nequit originari ab aere, aer enim non eſt tã intensè calidus, vnde in veſtibus aeri propinquioribus non ſentitur calor ſic intenſus, vt in partibus corporis, ergò prouenit à maiori calore interno. Neq; dicas à calore aeris euocari foras calorem internum. Nã calor non euocatur per motum localē, quia accidens non migrat de ſubiecto in ſubiectum, ſed per productionem, quatenus ab interno calore producitur in partibus externis, ergo ſi calor internus fortius agit in æſtate, erit etiam maior. Hinc reſpõdet ad exemplum de imperfectiori cõcoctione, quæ fit in æſtate, prouenire ſ. ex exceſſu caloris, nam ad concoctionem requiritur temperamentũ in menſura ad iuſtitiam, quod deſtruitur ex intenſione excedenti vnius ex primis qualitatibus; idcirco intēſiſſimus calor febrilis, quamuis per totum corpus, etiam in ſtomacho diffuſus nõ iuuat, imò nocet concoctioni, & nutritioni.

Solutio huius difficultatis, quæ potius medica eſt, pēdet ex intellectu diſtinctionis caloris in naturalem, & aduentitiũ, de quibus Medici, & quidam Philoſophi loquuntur, ac ſi ſpecie differrent, & hoc propter diuerſos effectus ſecundarios, quos producunt ratione aliarum cauſarũ concurrentium præcipuè formæ ſubſtantialis, vnde calor naturalis in ſtomacho cõcurrit ad productionem chilli, nõ tamen in alijs corporis partibus, vt diximus diſp. præced. q. 7. calor igitur naturalis vt ſignificat accidens caloris contemperati, & ſubſtantiã ſubtilē, vt ſunt ſpiritus vitales, inſeruit nutritioni, & concoctioni in ſtomacho, & quia ex calore extraneo aperiuntur pori, & ſpiritus illi euaporant ad externa, ſequitur quod deficit naturalis calor, cuius carentia dici poteſt frigus, & venter dici poteſt frigidior, non quia reuera ſemper intus adſit frigus, ſed quia propter carētiam debiti inſtrumenti eſt debilitatus ad cõcoctionem exercendam; ſic etiam inquiunt Medici ex nimio iecoris calore refrigerari ſtomachũ, quatenus ad ſe iecur attrahit ſpiritus vitales; & Gal. l. 2. de Temper. c. 6. inquit, illa, quæ putreſcunt, calidiora fieri aduentitio calore, proprio autem frigidiora. Ex quo colligitur clare in hyeme, & in locis ſeptentrionalibus ventrem eſſe calidiorem per antiperiſtaſim, quia ex frigore ambiente reſtringuntur pori, nec ſpiritus euaporant, vnde maior copia naturalis caloris repetitur in ſtomacho, non ſolum propter temperamentum in menſura, ſed propter illam maiorem copiam, aliter ſequeretur exiſtentes in eodem loco frigido æqualiter comedere, & concoctionē efficere, nec plus ſanguineos, & calidiores appetere cibos, quàm melancholicos, & frigidiores, ſi totus calor ab extra proueniret, quod eſt falſum. Quare concedimus in æſtate ventrem calidiorem eſſe extraneo calore, non tamen naturali; qui ad externa auolat, qua ratione partes corporis externæ calidiſſimæ ſentiũtur; at in hyeme eſſe calidiorem calore naturali. Nec eſt verũ, principiũ omne ſemper perfectius agere in abſentia contrarij, vt ait Arriaga, aliter omnis antiperiſtica actio tolleretur, quod nec ipſe concederet, ſed ſolum verificari, quando contrarium ſuperat potentiam alterius, ſic ſi frigus eſſet intenſiſſimum, tandem ventrem, & omnia membra congelaret, & cauſaret animalis interitum.

38 Quò ad alteram partem difficultatis de reflexione non defuerunt, qui cauſam aſſignarunt qualitatē in medio actione recta ab agente principali productam,

ſeipſam

ſeipſam intendentē, ita qui ſuſtinent idem poſſe in ſeipſum vniuocè agere. Ioan. de S. Thom. 1. de gen. q. 5. art. 1. & 2. docet qualitatem in obſtaculo productam intenſiorem eſſe qualitate producta in medio ab agente propter maiorem diſpoſitionē obſtaculi ad recipiendam illam qualitatem; quæ qualitas, inquit, producitur à qualitate exiſtente in medio, hæc enim licèt ſit remiſſior, attamen vt eſt virtus principalis agentis, poteſt producere intenſiorē qualitatem ſeipſa, non tamen excedentē virtutem agentis principalis; & iſta qualitas intēſior in obſtaculo ponitur ab ipſo cauſa qualitatis per reflexionē in medio cauſatæ. Ab hac opin. parum diſtat Suar. dum diſ. 18 Meta. ſect. 9. n. 34. & ſeq. ponit obſtaculū mediante qualitate ſibi impreſſa à primo agente tāquam ratione formali agendi eſſe per ſe cauſam huius actionis reflexæ; Alij verò modificant hunc dicendi modum, aſſerendo obſtaculum vt cauſam partialem integrantem cū primo agente cauſam totalem; vel ſolū in aliquibus caſibus ſcilicet cum reflexio eſt obliqua.

39 Dicendum, nullam ex his opinionibus eſſe veram, ſed cauſam per ſe, & immediatam eſſe primum agēs, quod actione directa produxit qualitatem in medio, & in obſtaculo; ita Doctor 2. d. 13. q. vn. D. & ad 3. & 4. d. 10. q. 9. in fin. quē ſequūtur Ruu. Areſ. Auerſ. Arriag. ſæpè cit. & Pōpon. de act. art. 2. Prob. diſcurrēdo per illas opin. Primò enim nequit qualitas in medio ſeipſam intendere, tum quia ex dictis idem nequit in ſeipſum agere vniuoca actione; tum quia ſi talem haberet virtutem ſe intendendi, ſemper intēderet ſe, licèt non adeſſet obſtaculum, hoc enim per accidens ſe haberet ad huiuſmodi actionem. Deinde, quod modus à Ioan. de S. Th. aſſignatus non ſit verus, patet ex dictis diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 3. & 4. vbi oſtendimus nullum imperfectius poſſe producere perfectius, etiam vt eſt virtus agentis perfectioris, quia eſſe virtutem illius non addit aliquid entitati imperfectiori, quare ſi in ſe conſideratum ſecundùm entitatem nequit perfectius producere, neque vt eſt virtus perfectioris; de quo etiam agemus infrà diſp. 5. quæſt. 6. falſum igitur eſt qualitatem in medio remiſſiorem producere intenſionem in obſtaculo, vt eſt virtus principalis agentis.

40 Quòd autem obſtaculum nō ſit per ſe cauſa, neq. partialis, neq. totalis, prob. nam primò ex ſe per ſuam denſitatem, & opacitatem non eſt actiuum qualitatis reflexæ, ſemper enim ageret, etiamſi qualitatem non reciperet ab agente principali; vel ſi dicatur, qualitatem illam eſſe conditionem requiſitam, præterquā quòd gratis aſſumitur, deberet admitti in obſtaculo quocunque virtus actiua illius qualitatis, & ſic, quia marmor poteſt eſſe obſtaculū reflexionis frigoris, caloris, & luminis, iam ex ſe eſſet harū qualitatū actiuū. Neq. dici poteſt obſtaculū agere per qualitatem receptam actione directa; tū quia reflectuntur aliquæ qualitates, quæ non ſunt productiuæ alterius eiuſdē ratio[illegible] ſic ſunt ſpecies viſibiles, & in noſt[illegible] ſententia etiam lumen; vnde cum ſpecies reflectuntur in ſpeculo, non vidēmus ſpecies, ſed res ipſa, ſic lumen reflexum nō repræſentat lumen receptum in obſtaculo, ſed lucem luminoſi, ergo non cauſatur ab obſtaculo. Tum quia licèt ſit alterius ſimilis productiua, nō ideo dicetur agere ad præſentiam agētis principalis, & in ſua ſphęra, aliter non eſſet maior ratio, cur etiam qualitas in medio recta actione cauſata, non agat. Tum quia requiritur, vt qualitas in obſtaculo recepta ſit intenſior nō ſolū qualitate in medio directe producta, ſed etiam qualitate integrata ex qualitatibus cauſatis actione recta, & reflexa, vel ſaltim æqualis iſti; primū patet, quia ſi qualitas in medio eſſet intenſior, vel æqualis qualitati obſtaculi, hæc nō poſſet in illam agere, quia ſimile non agit in ſimile vniuocè. Secundum quoq. prob. quia ſi qualitas illa integrata eſſet intenſior, iam denuo poſſet agere in obſtaculum intendēdo qualitatem ipſius, quæ reflexè quoque iterum intenderet qualitatem medij, & ſic in infinitum, non ſemper autem cōtingit qualitatem obſtaculi intenſiorē eſſe qualitate producta directè in medio, nam vel obſtaculum hanc intenſiorē qualitatem

reci-

reciperet, quia eſt magis diſpoſitum, ergo ſi non haberet hanc maiorem diſpoſitionem, non reciperet intenſiorem qualitatem, & tamen fieret reflexio; tum quia ſicut ſi mediū propinquius eſſet magis diſpoſitum remoto, non idcirco eſſet actiua cauſa qualitatis productæ in remoto, pariformiter nec obſtaculum magis diſpoſitum dici poterit cauſa qualitatis reflexè cauſatæ: vel reciperet, quia denſius, & hoc eſt falſum ex dictis, quia denſitas non iuuat ad intenſius agendum.

41 Accedit, quòd aliquando contingit ex reflexione radiorum ſtuppam cōburi, quod eſt ſignum ibi repetiri maiorem calorem, & tamen ſi ſtuppa eſſet quaſi cōpenetrata cum ſpeculo, non combureretur, ergo in ſpeculo non eſt intenſius lumen, & calor, quàm in loco combuſtionis, ergo nequit hic calor intenſior à calore in obſtaculo recepto produci. Tum quia vt ait Doctor in 2. cit. ſi obſtaculū eſſet agens principale, & effectiuum reflexionis, nunquam reflexio fieret obliquè, & ſecūdum lineam determinatè oppoſitam lineæ incidentiæ, quia inquit ipſe, omne agēs agit ſphæricè, vel hemiſphæricè, ſi ex vna parte impeditur, vt patet experientia, ergo obſtaculum per lumē receptū deberet vbiq; reflectere; qua ratione probatur in nullo caſu obſtaculum effectiuè concurrere. Solùm eſſe poteſt conditio neceſſariò requiſita, nam ſi non adeſſet, vlterius agens protenderet ſuam actionem, tum quia videmus, quo magis obſtaculum eſt dēſius, & terſius, eo maiorem fieri reflexionem, ergo ſaltem erit conditio, & inſtrumentalis cauſa. Quapropter cauſa per ſe intentendens reflexè qualitatem erit primum agens, quòd patet tùm ex ſufficienti diuiſione; tum ratione Scoti adducta art. præced. concl. 2. tùm exemplo pilæ, cuius reflexio non fit ab obſtaculo, ſed à proijciēte, vt diximus diſp. 3. de Cælo n. 79.

In oppoſ. obijc. quòd obſtaculum per qualitatem receptam ſit reflectionis cauſa. Tum quia Scotus in 2. cit. concedit lumen primarium in pariete receptū cauſare lumen ſecundarium, quod eſſe nequit, niſi per reflexionem. Tum 2. ſequeretur quodlibet corpus, dummodò impediat, ſufficere ad cauſandā æqualem reflexionem, quod eſt falſum, vt patet, ſeq. prob. quia ſi concurrit vt impedimentū, quodlibet ſufficit ad impediendum. Tū 3. quia ſic reflexio intenſior eſſet propè agens, quàm remotè, quia omne agēs fortius agit in propinquius; vel ſi eſſet intenſior propè obſtaculum, tunc agens ageret fortius in diſtans, quamuis medium ſit eiuſdem rationis, quod eſt falſum. Tum 4. plus requiritur ad intendendam qualitatem, quā ad producendam aliā ſimilem, vel remiſſiorem in alio ſubiecto; vt ſæpè dictum eſt, ergo ſi agens agendo actione directa produxit v.g. in medio calorem vt tria, non poterit per reflexionem illum intendere, patet conſeq. quia ex aduentu obſtaculi non augetur virtus agentis intenſiuè, ergo ex hoc, quòd poterit producere aliū calorē in ſubiecto diſtincto, non debemus arguere poſſe agens intendere calorē, vt tria in medio prius cauſatum, ſicut ex hoc, quòd calidum vt vnum poteſt in plura ſubiecta producere diuerſos calores vt vnum, nō ſequitur omnes iſtos poſſe producere in eodem ſubiecto. Tandem idem manens idem natum eſt ſemper facere idem, ergo quia ab obſtaculo non intenditur virtus agentis, ſi primaria actione cauſauit calorem, vt tria, etiā ſemper talem calorem producet, non maiorem.

42 Reſp. ad 1. lumen ſecundariū non eſſe eiuſdem rationis cum primario, vt notauimus diſp. 2. de Cælo q. 5. ſed eſſe ſpeciem iſtius, ideo licèt ab iſto cauſetur, non eſt propriè per reflexionem, ſed per veram actionem directam, cum ſit multiplicatio luminis ſphæricè, nō determinatè per lineam oppoſitam lineæ incidētiæ, ſiuè obliquè, ſiuè rectè. Ad 2. cōcedimus ex varia diſpoſitione obſtaculi variā cauſari reflexionem, ex quo ſequitur ſolū obſtaculum eſſe conditionem, concurrit enim per opacitatem, denſitatem, vel terſitatē, & huiuſmodi, quæ non ſunt rationes agēdi, ſed conditiones; quare neg. ſeq. ad probat. dicimus, non ſolum debere obſtaculum impedire, ſed etiam per receptionem illius qualitatis debere concurrere, non

activè

actiuè, ſed vt ſubiectum continuans actionem directam agentis, & reflexam, quia actio reflexa incipit intrinſecè in ipſo obſtaculo, vnde multũ facit, quòd obſtaculũ ſit magis diſpoſitum ad receptionẽ illius qualitatis, ſicut ergo medium propinquius multum iuuat ad actionem in remotũ, ità etiam obſtaculũ. Ad 3. dicimus reflexionem intenſiorem eſſe propè obſtaculum, ob rationem aſſignatã n. 30. nec implicat actione reflexa fortius agens agere in remotum, quàm in proximum, .i. medium ſit eiuſdem rationis, quamuis hoc ſit falſum actione directa. Ad 4. non arguimus ſimpliciter ex hoc poſſe agẽs agere reflexè, quia poteſt in aliud agere, ſed cum hoc aſſumimus virtutem eius non eſſe exhauſtam quo ad actionem totalẽ intenſiuam, & extenſiuam, & inſuper qualitatem prius productam non adæquare ſuam intenſionem propter actionẽ vniformiter difformem, quo ſenſu non implicat, quod agens iam impeditum, nẽ exerceat ſuam actionem extenſiuè directè, eandẽ exerceat reflexè; ſicut enim ſi qualitas diſperſa in pluribus ſubiectis reduceretur in vno, intenderetur, ita quia virtus agentis, quæ ſe eſſet ad plura diſperſa .ſ. ad partes omnes propriæ ſphæræ totalis, eſt propter obſtaculum ad pauciora reſtricta, poterit reflexè intendere ſuum effectum; quare antec. eſt verum, ſi vtrobique ſit ſermo de actione directa, non de reflexa, hinc neg. conſeq. & ad probat. diſtinguitur conſequens, quòd non poterit intendere actione directa, falſum de reflexa, ex hac enim actione non arguitur maior intẽſio, & virtus in agente, ſed ſolum minor ſphæra extenſiuè. Ad 5. idem eodẽ actionis genere natum eſt facere idem, at diuerſo genere ſcilicet reflexè poterit aliud cauſare.

43 Secundò, Luna eſt, quæ immediatè illuminat terram, & tamen hæc illuminatio eſt reflexio luminis ſolaris, ergo per reflexionem obſtaculum agit, non primũ agens, aliter Sol in nocte dicetur illuminare terram, non Luna. Tum 2. contingit ſæpè lineam reflexionis terminari ad aliquod corpus, ad quod actio recta primi agentis non peruenit propter corpus aliquod medium impediens, quando ſcilicet reflexio eſt obliqua, vt patet in reflexione luminis è ſpeculo ad locum obſcurũ, vbi radius Solis rectus non adeſt, ergo in hoc caſu talis reflexio fiet ab obſtaculo, præcipuè quando qualitas eſt productiua alterius ſimilis.

Reſp. ad 1. ex dictis diſp. 2. de Cælo n. 161. & ſeq. illuminationem Lunæ nõ eſſe propriè reflexionem radij ſolaris, nõ enim conſpicitur Sol in Luna, vt fit in ſpeculo, ſed impropriè, aſſimilatur enim productioni luminis ſecundarij à primario recepto in pariete, vel alio opaco corpore non terſo, itavt lumen in Luna ſit lumẽ primarium Solis in illa cauſatum, ſicut eſt lumẽ in pariete à Sole inſpecto, lumen à Luna in terra productum erit ſecundariũ, ſicut eſt lumen, vbi eſt vmbra in die. Ad 2. neg. conſeq. quia per accidẽs eſt, vt taliter, vel taliter terminetur reflexio ſcilicet ex varia agentis, & obſtaculi applicatione, quarè ſicut ſi reflexio fieret ad angulos rectos, proueniret à primo agente, ita ſi ſit obliquè, quia eſt vna actio continuata in angulo cauſato à linea incidẽtiæ, & à linea reflexionis; nec eſt neceſſe, quòd inter primum agens, & terminum reflexionis ſit tranſitus non impeditus per lineã rectam, vt notat Auerſa, hoc enim requiritur ad actionem rectam non reflexam.

QVÆSTIO III.

An omne agens repatiatur in agendo?

44 Reactio eſt retributa actio. ſ. quòd cũ agens agit in paſſum, hoc vertitur in illud reagendo, ſicut & repaſſio eſt quædam reciproca paſſio. Ad hãc reactionem ex Ariſt. 1. de gen. 53. & ſeq. requiritur primò, vt agens, & patiens communicent in materia, itavt habeant commune ſubiectum vtriuſq; formæ receptiuũ, nam ſpirituale nequit pati à corporali; ſecũdò, vt agens ſit vltimum, & proximum qua ratione, ait Ariſ. Medicus nõ patitur à morbo, ſed medicamentum, tertiò, vt quodlibet ſit intra ſphæram actiuitatis alterius, quia nullũ agens agendo excedit propriã ſphæram, & tandem quòd agant per qualitates

litates actiuas, & contrarias, vt ambo habeant potẽtias actiuas agendi. In hac etiã actione mutua illud vocatur agens, quod fortius eſt, patiens, quod debilius, ita tamen quòd aliquid agat in fortius, qua ratione; patiens vocatur reagens; & ipſius actio dicitur reactio; agẽs verò dicitur repatiẽs, & paſſio ipſius appellatur repaſſio.

45 Aduertendum etiam hanc reactionem poſſe multipliciter accidere, nã primò poteſt eſſe quòd paſſum agat in agens ſecundum eandem partem, ſecundum quam agens agit, vel ſecũdum diuerſum; Exemplum; agit ferrum ignitũ in aquam frigidã, & aqua in ferrum, ſi ponamus partes ſolidas ferri agere in aquam, poros autem ſiuè exhalationes ibi contentas tantũ ab aqua pati, habebimus agens, quod ſecundum vnam partem repatitur ab aqua, & ſecundum aliam agit; ſi verò ponamus eaſdẽ partes ſolidas frigefieri, dabitur reactio ſecundum eandem partem. Poteſt etiam fieri reactio vel ſecundum eandem contrarietatem, qua agens agit, vel ſecundum diuerſam, v.g. ſi ponamus aquam pati à ferro ignito per calorem, quia ferrum inducit calorem in aquam, hanc autem agere in ferrum ſolum per humiditatem, non per frigus, erit reactio ſecundum diuerſam contrarietatem, at ſi ponamus aquam in ferrũ reagere per frigus, erit reactio ſecundum eandem contrarietatem.

46 Rurſus not. quòd hæc reactio nequit fieri in generatione, ſi enim agẽs agit in paſſum actione generatiua, nequit paſſum reagere in agẽns, quia tunc non amplius eſt paſſum, ſed deſtruitur, quia generatio vnius eſt corruptio alterius; neq; cõtingere poteſt in augmentatione, vt patet, hæc enim actio non eſt propriè inter actiua contraria; ſolum ergo dubitari poteſt in motu locali, & in alteratione inter qualitates contrarias, & quando aliæ aſſignatæ conditiones interueniunt.

Quod attinet ad alteratiuam actionem, Burlæus 3. Phyſ. circa tex. 17. Riccardus Suiſſet, quem à ſolertia arguẽdi per calculationes, Calculatorem Scholæ vocant de react. tract. 7. Gulielm. Hentiſberus in lib. ſophiſm. ſophiſmate vlt. & quidã alij concedunt reactionem vel in eadem parte ſecundũ diuerſas cõtrarietates, vel in diuerſis partibus sm̃ eandem contrarietatem at negant reactionem sm̃ eandem partẽ, & contrarietatẽ, niſi fortè per accidens, quatenus. ſ. ad remiſſionem ſiccitatis remittitur etiam calor. Quod verò ſpectat ad motum localem, negare omnino vidẽtur reactionem interuenire, Tol. 1. de gen. q. 15. ad vlt. & Conimbr. c. 9. q. 3. art. 5. ad vlt. at Zab. lib. de react. c. 7. in omni locali motore illam admittit, præterquã in primo, mediat Areſ. 1. de gen. q. 46. ſect. 2.

47 Dicendum eſt in motu alterationis, cum omnes aſſignatæ cõditiones interueniunt, fieri reactionem ſecundum eãdem partem, & cõtrarietatem, ſimiliter in motu locali quandoq; adeſſe in aliquo ſenſu reactionem. Eſt communis, & docetur à Scot. 1. d. 17. q. 3. arguendo contra Gotfr. & 2. d. 15. & d. 19. & 4. d. 44. q. 1. D. prob. ex Ariſt. 1. de ge. 53. & ſeq. 1. Phy. 8. & 17. & clarius 4. de gen. an. c. 3. vbi docet omne agens à paſſo repati, vt quod ſecat, hebetatur ab eo, quod ſecatur, quod pellit, pellitur, quod calefacit, refrigeratur. Prob. etiã experientijs in alterarione; Aqua frigida calidę ſuperinfuſa refrigerat, & calefit, vnde tota aqua euadit tepida. Ferrũ ignitum iniectum aquæ frigidæ frigefit ab aqua, etiam ſecũdum partes ſolidas, & aqua calefit. Manus calida tangens frigidam calefacit illam, & ab illa refrigeratur. Glacies apprehenſa manu calida tota colliqueſcit, & ſimul frigefacit illam, & aliæ experientiæ ſimiles ſolent adduci, in quibus apparet reactionem fieri ſecundũ eandem cõtrarietatem, & eandem partẽ, nec per accidens, ſed per ſe, nam præcipuè aqua calida, & frigida in humiditate conueniunt. Accedit ratio, quia non poſſet aliter fieri mixtio, quia in mixtione debent elementa inter ſe attemperari ſecundum qualitates, quod fieri nequit, niſi ad inuicem agãt, & patiantur. Tum quia agens naturale debitè approximatum, nec impeditũ agit, ſed quando calidum, & frigidum approximãtur, quodlibet reſpectu alterius eſt agens non impeditũ, quia quodlibet habet actiuitatem excedentem reſiſtentiã formalem

alterius

alterius ex dictis q. 1. art. 1. ergo, &c. Per quod patet ſine fundamento quoſdã apud Marſ. 1. de gen. q. 19. recurrere ad Cælorum influentias, quibus aiunt qualitatem contrariam in agente introduci; nã cũ in his inferioribus adſit ſufficiens agẽs illius qualitatis .ſ. frigiditatis in feruenti aqua, quod erit aqua frigida admixta, nõ eſt neceſſe ad vniuerſale agens confugere.

48 In motu locali adeſt mutua quędam reactio, nam duæ phialæ vitreæ, ſi inuicem colliduntur, ambæ franguntur; gladium percutiens alium terit, & teritur, & alia huiuſmodi exempla poſſunt adduci. Hoc autem non eſt intelligendum, quòd interueniat in his caſibus vera, & rigoroſa reactio, nam motus localis non eſt rigoroſa actio, ſicut eſt alteratio; nec interueniunt contrariæ qualitates, ſolum concurrit impetus impreſſus, & durities modo explicato in lib. de Cælo diſp. 3. q. 5. durities autẽ non eſt actiua, nec vnus impulſus propriè alteri cõtrariatur. Neq; talis reactio, qualiſcũque ſit, neceſſariò in omni locali motu reperiri debet, Cęlum enim ſecũ rapit ignem, non tamen ab igne repatitur; & ſi ingens graue deſcendens deorſum occurreret plumæ, vel alteri ſimili, pellẽdo illam deorſum, non repatitur. Neq; dicas ſaltim ab alio moueri, quod eſt pati; vel quod mobile reſiſtit, vnde non mouetur tã velociter, aut longius, ſicut moueretur, ſi nõ reſiſteret; vel tandem, quod omne mouẽs mouendo defatigatur, quæ defatigatio eſt quædam repaſſio. Non valet primũ, quia reactio fieri debet ab ipſo patiente, nõ ab alio diſtincto. Nec ſecundũ, quia per reactionem imprimi debet aliquid à paſſo in agẽte, tarditas motus ipſius mobilis nõ eſt in agẽte. Nec tertium, quia nulla defatigatio eſt in Cælo mouendo ignem circulariter, aut in magno graui pellente deorſum plumam; ſicut etiam magnes attrahit ferrum, non tamen aliquo pacto repatitur. Nec iuuat, quod ait Ariſ. magnetem non mouere per virtutem ſibi inhęrẽtem, ſed à ſe emiſſam. Parum refert, quia etiam ignis calefacit aquam per calorẽ à ſe diffuſum, & tamen repatitur ab aqua. Nec obſtat, quòd Ariſ. citatus videatur vniuerſaliter loqui de omni phyſico motore: Nõ enim loquitur tantũ de motu per reactionem cauſato, ſed vel de iſto, itavt mouens ſimul à mobili moueatur, vel ab aliqua alia cauſa, & quocunq; genere motus; quo ſenſu nos dicimus omne mouens creatũ agendo moueri, quatenus aliter ſe habet nunc, quã prius per relationem illã cauſæ de nouo in ſe receptam, vt in tract. de cõcurſu Dei cũ cauſis ſecũdis fuſius dicitur.

49 Contra concluſ. arg. 1. ratione Calculatoris; ſi datur reactio ſecundum eandem partem, & contrarietatem, ſequitur idem moueri motibus cõtrarijs, quod implicat, ſeq. prob. ponendo caſum, ſit agens ignis palmaris calidus, vt octo, paſsũ aqua frigida vt octo, ſolus autem ſemipalmus ignis agentis contineatur intra ſphæram actiuitatis aquæ, & conſequenter ille tantũ repatiatur ab aqua, & dicatur pars repaſſa, reliquus verò ſemipalmus nihil patiatur, & dicatur pars non repaſſa; tunc ſic arguitur, pars repaſſa ignis mouetur motu frigefactionis ab aqua, propter reactionẽ, & motu calefactionis à parte non repaſſa, tũ quia pars non repaſſa eſt contraria parti repaſſæ ſecundum exceſſum qualitatis, ſupponitur enim habere calorem vt octo, repaſſã verò aliquantulum minus, eſtq; debitè applicata, nihil enim eſt magis applicatum, quàm pars continua ſuæ parti, tum quia agens prius agit in propinquius, quã in remotius, ſi ambo ſunt ſuſceptiua eiuſdem actionis, ergo ſi agit pars non repaſſa in aquam, multò magis in repaſſam, hæc ergo mouebitur etiam motu calefactionis, ergo mouebitur ſimul motibus cõtrarijs. Aliter prob. eadem ſequela, ſit ignis diſtans aliqualiter ab aqua, aer intermedius eſt medium calefactionis ab igne prouenientis, eſt quoque medium frigefactionis cauſatæ ab aqua, ergo mouebitur contrarijs motibus.

Mirum, quantum hoc argum. torqueat Philoſophos, & quibuſdam videtur inſolubile, adeout propter hanc ſolum rationem, niſi manifeſta repugnaret experientia, multi negarent reactionem, quamuis à Zab. leuiſſimum putetur, vnde exortæ ſunt diuerſiſſimæ reſponſiones, qua-

rum principaliores adducemus.

50 Prima reſponſio negat ſeq. vel quia agens, & reagens non agunt ſimul in eodē tempore, ſed ſucceſſiuè vnum poſt aliud, & per morulas interpolatas, vt ait Paulus Venetus, & alij apud Tol. quem modū approbat Arriag. vel quia non agūt per eaſdem partes medij, ſed diuerſas ad modum aeris cōcitati, vt inquit Piccol. lib. de mat. c. 22. At hæc reſponſio deſtruit reactionē, dum aſſerit non fieri in eadem parte temporis, vel in diuerſis partibus medij, quæſtio enim eſt, an dum agens agit, repariatur ſimul à paſſo. Tū quia falſum eſt agentia iſta interpolatè agere, & per morulas, vt dicemus diſp. ſeq. q. 5. Tum quia ſi v.g. prius ignis agit in aquā, ſignum eſt habere ſuperioritatem ſupra aquam, ſed in tēpore ſequenti non deperdit ignis aliquam virtutem, nec aqua nouam acquirit, imò è contra ignis agendo maiorem ſuperioritatem habet ſupra aquā, & iſta potius per actionem ignis debilitatur, ergo nō poterit in tempore ſequenti agere in ignem. Tum quia agens, quando agit in totam ſphæram, continuè agit, non in quaſdam ſolum partes. Tum quia non eſſet maior ratio, cur potius in vnam partem, quàm in aliam ageret. Tum quia adhuc difficultas vrget de parte repaſſa ipſius agentis, & de ſuperficie continuante partes illas medij, in quibus exercentur actiones contrariæ, an ſcilicet moueatur motibus contrarijs.

51 Secunda reſp admittit ſeq. quod idem ſimul moueatur contrarijs motibus, negatq; hoc implicare, ſaltim quādo qualitates contrariæ ſunt in pugna, licet nequeant extare ſimul in eſſe quieto; ita P. Faber hic; vel quando ſunt in eſſe remiſſo, quo modo non implicat idē ſimul contrarijs motibus moueri, ita Zab. qui addit, qualitates illas remiſſas non eſſe contrarias, ſed habere ſe vt vnam qualitatē mediam. Sed quòd implicet qualitates cōtrarias in gradibus intenſis tam in eſſe quieto, quā in pugna naturaliter ineſſe eidem ſubiecto, fusè oſtendimus diſp. præc. q. 5. Quòd autem poſſint eſſe in gradibus remiſſis, cōcedimus, attamē argum. probat dato caſu idem in gradibus intenſis recipere qualitates contrarias, ſi enim pars ignis repaſſa, quæ prius erat intenſa vt octo, repatitur ab aqua, amittit gradum v. g. octauum acquirendo primum gradum frigoris, at ſi pateretur etiam à parte non repaſſa, acquireret aliquem gradum caloris, qui non erit ſeptimus, hic enim præexiſtit, ergo erit octauus, ergo idē moueretur ad gradum octauum caloris, & ſimul ad primum gradum frigoris, quod eſt habere contrarias qualitates in gradibus intēſis, vt diximus diſp. cit. idem oſtēditur de medio interiecto, ſi fuiſſet ante actiones iſtas calidum vt 4. & frigidum vt 4. Falſum quoque eſt qualitates in eſſe remiſſo eſſe vnam qualitatem mediam, verè enim retinent proprias entitates ſpecie diſtinctas, & motus ad illas erunt ſpecie diſtincti, & contrarij, vt ibidem dictum eſt.

52 Tertiò alij reſp. non moueri ſimul contrarijs motibus in gradibus intenſis, eòquia ſi mediū v.g. haberet quatuor gradus caloris, & frigoris, ſi applicentur calidum vt ſex, & frigidum vt quinque vtrūq; ageret in medium, calidum enim produceret duos gradus caloris corrumpendo duos gradus frigoris, frigidum produceret vnum gradum frigoris deſtruendo vnum gradum caloris, nunquam tamen excederetur latitudo octo graduū, quia licet vnū agens introducat alios gradus, iā deſtruūtur totidem contrarij, non quòd idem calor numero corrumpatur, & deſtruatur, hoc enim implicat, ſed idem ſpecie, calidum enim corrumpit duos gradus frigoris præexiſtētes, ſed frigidum vnum nouū introducit, & corrumpit vnum gradū caloris antiquum, qui reſtauratur à calido per alium nouum introductum (præcipuè in noſtra ſententia ponēte gradus qualitatis homogeneos) & ſic medium euadet calidum vt quinque, & frigidum vt tria, quod eſt habere qualitates contrarias in gradibus compoſſibilibus. Areſius verò cōcedit vtrumq; agere in medium, ſed agens validius agere producēdo nouos gradus propriæ qualitatis, infirmus verò agere non quidem producendo, ſed conſeruādo gradus qualitatis cōſimilis, qui poſſunt ſimul ineſſe cū reliquis gradibus contrariæ qua-

litatis

litatis à validiore agente inductis in eodẽ ſubiecto, ſcilicet in caſu ſi calidũ introduceret duos gradus caloris, frigidum conſeruaret duos gradus frigoris remanentes cum ſex gradibus caloris, qua conſeruatione agendo per medium pergit ad reagendum in agens principale; & ſic non agit in diſtans.

53 Sed contra primum modum dicẽdi arguitur, quia ponit ſubiectũ à corruptione vnius formæ tendere ad acquiſitionem alterius ſolo numero diſtinctæ .ſ. à corruptione vnius gradus frigoris ad acquiſitionem alterius eiuſdẽ rationis, quod eſt falſum, non enim à ſimili ſit tráſitus ad ſimile, nam ſi adeſt agens potens aliud ſimile producere, ergo poterit impedire, nè præcedens corrumpatur, quod facilius eſt. Tum quia ſi frigidum applicatum eſſet vt quatuor, iam non ageret in mediũ, aliter ſimile ageret in ſimile, & tamen adhuc ageret in calidum vt ſex, ergo ageret in diſtans. Dices agere in mediũ, quia medium per actionem caloris fit diſſimile. Cõtra, ergo prior erit actio calidi diſſimilantis medium, quàm actio frigidi, & ſic actio, & reactio non eſſent ſimul. Tũ quia reactio iſta eſſet ſucceſſiua, & conſequenter inciperet extrinſecè per vltimũ non eſſe, nunc nõ eſt reactio, poſt immediatè erit; at nullum daretur inſtans, in quo poſſet hoc verificari, prob. quia omne inſtans extrinſecè initiatiuũ actionis eſt tale, vt in illo ſit verum dicere, nunc iſta duo ſunt diſſimilia in certo gradu, immediatè poſt nõ erũt, at in inſtanti initiatiuo actionis frigidi, vt 4. in medium ſimile non adeſt iſta diſſimilitudo, imò eſt ſimilitudo, ergo illud non erit inſtans initiatiuum, maior prob. quia omnis actio tendit ad aſſimilandũ paſſum agenti ſecundum aliquẽ gradũ, ergo præſupponit inter illa diſſimilitudinem. Neq, dicas ſaltim in aliquo inſtãti ſequentis tẽporis, in quo adeſt diſſimilitudo propter actionẽ calidi, incipere extrinſecè reactionem. Non valet, quia non maior ratio eſſet, cur potius in vno inſtanti dicatur incipere, & non in alio, cum in tẽpore immediatè ſequenti ad inſtans initiatiuũ actionis calidi ſint infinita inſtantia, nec ſit primum aſſignabile quin aliud, & aliud præcedit. Tandem calidum, vt ſex, poteſt repati à frigido vt duo; hoc tamen non poſſet agere in medium frigidum vt quatuor, ergo tunc ageret in diſtans ſcilicet in calidũ vt ſex, quod habent pro inconuenienti.

Contra modum ab Areſ. adductum eſt, quod ponit effectus vniuocos à ſua cauſa conſeruari vera cauſalitate, quod eſſe falſum oſtendimus diſp. 7. Phyſ. q. 2. quia ſunt eiuſdem perfectionis, nec in indiuiduis eiuſdem ſpeciei adeſt ordo eſſentialis. Tum quia ſi calidum vt ſex applicaretur frigido vt duo in medio frigido vt quatuor, certè mediũ euaderit frigidũ vt duo, qui duo gradus frigoris non conſeruarentur ab illo frigido, æquè enim permanerent, ſiuè frigidũ eſſet, ſiuè non, ergo ab illo nequeunt in eſſe depẽdere, conſeruatio enim in eſſe dicit eſſentialẽ dependẽtiam. Tũ quia in calido vt ſex eſſent etiam duo gradus frigoris, ergo nõ magis gradus frigoris in medio conſeruarentur à paſſo frigido vt duo quam à frigore calidi vt ſex.

54 Communior reſponſio, quam afferunt Pompon. Tol. Conimbr. Ruu. Auerſa, & alij, licèt non ſatis, nec eodem modo ab omnibus explicetur, eſt, negãdo ſequelam idem moueri motibus contrarijs in gradibus intenſis, & ad primam probat. de parte repaſſa, reſpondent hanc partẽ, dum durat reactio aquæ, non calefieri à parte non repaſſa, quamuis hæc agat in aquam, non enim eſt neceſſe vt in omnibus caſibus agens prius agat in propinquius, quã in remotius, ſi propinquius eſt indiſpoſitũ. Pro clariori notitia huius reſp. not. quod quando agens agit in paſſum, partes agẽtis internæ non tranſmittunt actionem in paſſum per partes externas, ſed immediatè omnes ſimul attingunt paſſum per modum vnius agentis, ſic pars ignis non repaſſa non agit in aquã media repaſſa, per quam diffundat ſuam actionẽ, ſed ambæ immediatè per modũ vnius, propter quod licèt pars repaſſa repatiatur à paſſo, non impedit, quin pars non repaſſa agat in aquam; ſolùm eſt dubium cur hæc nõ agit prius in partem repaſſam propinquiorem, deinde in aquam, cũ repaſſa ſit diſſimilis,

& magis applicata non repaſſæ, quã aqua. Ad quod dicimus impedimentum eſſe aquam reagentem, quæ in cauſa eſt, vt non repaſſa non agat, etenim cũ ignis, & aqua ſint debitè applicata, agent ad inuicẽ, niſi vnum ab altero impediretur, ignis autem nequit impedire, nẽ aqua in ipſum ignem agat, vel enim impediret per reſiſtentiam formalẽ caloris partis repaſſæ, vel per reſiſtentiam actiuam caloris totius; nõ primũ, quia reſiſtentia formalis actualis non eſt ſufficiens ad hoc impedimentũ, vt vidimus q. 1. art. 2. Neq; 2. quia calor per reſiſtentiam actiuã dicitur impedire actionem contrarij, in quantum debilitat illius virtutem actiuã, ita vt eadem proportione impedit, qua debilitat, ſeu minuit deſtruendo virtute cõtrarij, quare ſi deſtruit totaliter, etiã totaliter impedit, ſi partialiter, taliter quoque impedit; cũ igitur pars non repaſſa, ſi deberet in repaſſam agere, hoc deberet efficere impediendo virtutẽ actiuam aquæ producentem frigus, & hãc non impedit actiua reſiſtentia, niſi paulatim, nõ enim ſtatim totaliter illã deſtruit; hinc eſt, quod licèt aliquo modo impediat, non tamen omnino, vnde neceſſe eſt, vt aliquantum ab aqua patiatur, quãuis etiam agat in aquam. Negamus igitur, partẽ nõ repaſſam prius debere agere in repaſſam, quàm agat in aquã; nec vrget immediata applicatio propter impedimentũ actionis contrarij; neque ſecundum nos implicat hanc actionem aliquo modo in diſtans ex dictis diſp. 7. Phyſi. q. 4. art. 3. Quod etiam ipſe Calculator admittere debet, dum enim concedit dari reactionem, ſed non ſecundum eandem partem, iam admittit partem aliquam ſufficienter applicatam agenti, in quam tamen agens non agat.

55 Sed cõtra hanc reſpon. inſtat Areſ. Tum quia non eſt perceptibile contraria eſſe propinqua, & ad inuicem non pugnare, cum ſint agentia naturalia. Tum quia ſi pars repaſſa eſſet à non repaſſa ſeiũcta, ſtatim ab aqua vinceretur; ſed propter vnionem cum non repaſſa non vincitur, ſignũ euidens non repaſſam agere, & adiuuare repaſſam. Tum 3. ſi pars non repaſſa poſſet agere non agendo in repaſſam, poſſet producere calorem vt octo, abſq; eo, quòd agat in mediũ, quod eſt falſum. Reſp. contraria illa pugnare per reſiſtentiam actiuam, non enim pars non repaſſa põt immediatè agere in repaſſam producẽdo calorem, & expellendo frigus introductum, niſi prius remoueat impedimentũ, quod eſt agens contrarium actu agens, remouet autem impedimentum debilitãdo, & minuendo virtutẽ ipſius, hinc eſt, quod ſuperato contrario reducit poſtea partem repaſſam ad priſtinum ſtatum. Ad 2. cõcedimus partem illã deſtructam fore, ſi eſſet ſeiuncta, concedimus quoque à nõ repaſſa iuuari, non quidẽ per calefactionem in illam, ſed in aquã, qua minuit, & debilitat virtutem aquæ, vnde ſucceſſu tẽporis deſtruitur, & ſuperatur. Ad 3. non eſſe incõueniens ſi in medio foret aliquod impedimentũ, vt fusè oſtendimus diſp. Phyſ. cit.

56 Ad aliam cõfirm. Calculatoris deſumptam à medio interiecto inter agens, & paſſum, dicimus cum communi, mediũ vel carere vtraq; forma ab agente, & reagente producibili, & ſic vtrumq; in illud aget actionibus contrarijs ſecundũ quid, ſcilicet quo ad gradus cõpoſſibiles qualitatum, deinde pars medij calefacta vnitur calido, cum quo conſtituit vnum agẽs, & pars medij frigida cõſtituit cum aqua, v. g. vnum agens igni contrarium, quę propriè ſunt agentia proxima, & immediata, quæ eſt vna ex conditionibus requiſitis ad reactionem, vt diximus; idem dicendum ſi medium eſt in qualitatibus ſimile agenti, & reagenti, at ſi excedit qualitatẽ vnius, ſic agens diſſimile aget in medium producendo intenſionem qualitatis proportionatam propriæ intenſioni, & aliud agens cum medio per modum vnius reaget in illud, ac ſi eſſent duo agentia proxima, & immediata; nec valet, quòd ait Auerſa, mediũ non debere tanquam coagens vniri cum principali agente, ſed totam actionem ſolum ab illo prouenire, non à medio; hoc enim eſſe falſum oſtendimus diſ. 7. Phyſ. cit. Aliud argumẽtum Calculatoris, quod latè proſequitur Burlæus adduximus, & ſoluimus q. 1. art. 2.

57 Secundò, principaliter arguitur cõ-

tra reactionem. Tũ quia ſequeretur, quòd nunquam agens poſſet perfectè aſſimilare ſibi paſſum, quia ſemper debilitaretur, & conſequenter non poteſt reducere paſſum ad illum gradum quẽ habebat. Tum 2. idem reſpectu eiuſdẽ eſſet ſimul in actu, & in potentia, nobilius, & ignobilius, eſſet in actu, & nobilius reſpectu paſſi, quia agit in ipſum, eſſet in potentia, & ignobilius reſpectu eiuſdem, quatenus repatitur. Tum 3. poteſt aliquod agens applicari alicui paſſo ita paruo, vt nullam reſpectu illius habeat potentiam agẽdi, ergo in hoc caſu nulla daretur reactio. Tum 4. aqua calefacta nequit agere in frigidam, & tamen interueniunt omnes conditiones aſſignatæ, ergo non ſemper erit reactio. Antec. prob. frigus aquæ non ſolum reſiſtit reſiſtentia formali, ſed etiam ſubſtantia aquæ per influxum conſeruatiuum reſiſtit, ſed actio ſubſtantiæ longè maioris virtutis eſt, quã quælibet accidentis actio ex Sco. 4. d. 12. q. 3. R. & S. ergo quia actio prouenit ſemper à proportione maioris inæqualitatis, nequit calor exiſtens in aqua corrumpere frigus alterius aquæ. Tũ 5. in eo inſtanti, in quo ignis, & aqua applicantur, habent omnes gradus caloris, & frigoris, vt ſic enim applicantur, & applicari præſupponuntur actioni, ergo ſi in illo inſtanti ad inuicem agunt, debent amittere aliquid propriæ qualitatis, ergo eadem qualitas in eodem inſtanti eſſet, quia præſupponitur actioni, & non eſſet, quia per actionẽ deſtrueretur. Tũ 6. vel reagens agit per gradus qualitatis, quos deperdit actione cõtrarij, & hoc nõ, quia ratio formalis agẽdi præſupponitur actioni, vel per alios gradus, quos retinet, & neq; hoc, quia ſecundum iſtos gradus non contrariatur agenti; aliter ab ipſo paterentur; tum quia iam admittitur reactio non ſecundũm eãdem partem, ſed ſecundum diuerſam. Tãdem omne agens magis appetit propriã conſeruationem, quam deſtructionem contrarij, ergo ſi non poſſet iſtud deſtruere, niſi ab ipſo pateretur, certè ſe abſtineret ab actione in ipſum, nè deinde reactione ipſius deſtrueretur.

58 Reſp. ad 1. quòd loquendo de agẽte per virtutem connaturalem, quãdo valdè ſuperat in intenſione paſſum, poterit perfectè illud ſibi aſſimilare, nam licet repatiatur, parta victoria de cõtrario, & remoto impedimento, reducit ſe ad priſtinum ſtatum, & tunc poterit paſſum totaliter aſſimilare ſibi. Vel dicendũ quandoq; nõn eſſe hoc incõueniens, imò neceſſariũ propter varias operationes exercẽdas, & generationes per miſcibilium mixtionẽ, quã omnium miſcibilium refranguntur vires; quæ eſt vna cauſa finalis, propter quã fuerit à natura inſtituta reactio. Ad 2. eſſet quidem in actu, & potentia, nobilius, & ignobilius reſpectu eiuſdẽ, non tamen ſecundum idem, nam eſſet in actu, & nobilius per virtutẽ actiuã, in potẽtia, & ignobilius per potentiam receptiuã. Dices etiã eſſet in potentia per virtutẽ actiuã, quia ſecundum ipſam patitur, quatenus per actionem contrarij debilitatur. Reſp. propriè aliquid dicitur in potentia, quia recipit formã, quod ſi ex hoc ſequatur corruptio alicuius, eſt per accidens, attamẽ non erit in actu ſecundũm partem illã virtutis, quam amittit. Ad 3. quamuis aliqui negent antec. verius eſt concedendum, non enim ad agendum ſufficit quælibet actiua virtus, nec eadem potens eſt agere reſpectu cuiuslibet, vt dicemus q. ſeq. non enim apparet, quo pactõ ala muſcæ, aut exiguũ ſtuppæ in fornacem proiectum poſſit in ignem reagere; & in his caſibus deficit vltima conditio, non enim ambo habẽt potentias actiuas proximas. Ad 4. quod maximè vrget in principijs Scoti, fusè diximus diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 2. & 3. vide ibi, nẽ eadem bis repetantur. Ad 5. non ſolũ impugnat reactionem, ſed etiam actionem quamlibet inſtantaneam, ad quã præintelliguntur agẽs, & paſſum applicata; quare dicimus actiones inter contraria nõ fieri in inſtanti, ſed in tempore, nec incipere intrinſecè, ſed extrinſecè, & ideo in inſtãti applicationis nulla eſt actio ſecundũ partes diuiſibiles qualitatis, vt dicemus fuſius diſp. ſeq. q. 5. Ad 6. paſsũ reagere per gradus, quos habet, per quos actiuè contrariatur agenti, nec ob id ſecundũ illos debet pati ab agente, quia agens actione

ſucceſſiua nō ſtatim agit in omnes gradus qualitatis contrariæ; nec etiā negatur reactio ſecundum partē eandem, niſi de parte qualitatis intelligas, quo ſenſu verū eſt qualitatem nō ſimul per eandem partem agere, & pati; at hæc eſt locutio impropria, ſermo enim eſt de parte ſubiecti, quod verè dicitur pati, & de iſto dicimus poſſe agere, & pati, agere quidē per qualitatem exiſtentem; pati per qualitatem de nouo receptam. Ad 7. omne agens appetit conſeruationem propriæ ſpeciei, & ideo appetit producere ſibi ſimile, qua ratione per accidens appetit deſtructionē contrarij, quòd autē deinde repatiatur, hoc prouenit propter actiuitatem alterius contrarij, quæ actiones ſunt conformes naturæ vniuerſali, vt conſeruetur multiplicitas ſpecierum mixtorum; tum quia iſta agentia naturaliter agunt, quando ſunt applicata, idcircò nequeūt ſuſpendere propriā actionem, nè in agendo repatiantur.

QVÆSTIO IV.

De ſphara actiuitate agentis.

59 CErtum eſt dari ſphæram actiuitatis agentis, id eſt ambitū quēdam, intra quē omne agens agat, & vltra quem non ſe extēdat, qui ambitus dicitur ſphæra, vt diximus q. 2. art. 1. eo quia agens omne ſphæricè agit, & ſuā actionem diffundit, habetq; ſe ad inſtar puncti in medio collocati: quæritur modò, quomodo agat in hac ſphæra, an immediatè in totā ſphæram, an ſolū in aliqua parte immediatè, in alijs verò mediatè: deinde ſi in tota ſphæra immediatè agit, quo pacto producit qualitatē ſcilicet an in omni parte producit qualitatem ſimilem, & æqualem in gradu, an ſolum in parte viciniori, in remotiori verò remiſſiorem, an tandem in nulla parte producat æqualem qualitatem, ſed ſemper remiſſiorem: loquimur autem de agente in ordine ad paſſum eiuſdem rationis, nam ſi eſt alterius rationis, poterit in remotius agere perfectiori modo ex diſp. 7. Phyſ. q. 4. artic. 3.

Quò ad primum, quāplures è Thomiſtis negant agens agere immediatè in totam ſphæram, ſed mediantibus partibus, quatenus in parte viciniori producit qualitatem, quę pars agit in remotiorem, hinc agens iſta mediatè in remotiorem dicitur agere; citatur præcipuè pro hāc ſent. Gillius l. 2. tract. 9. c. 5. n. 3. & 4. & Murcia 2. Phyſ. diſp. 4. q. 6. §. *Dico* 2. Oppoſita opinio eſt Scoti in 2. d. 13. q. vn. in fin. eſtq; cōmunis apud Recentiores licèt ſit poſtea aliquod diſſidiū, an agens ſit totalis cauſa, an verò partialis, ita vt pars propinquior etiam concurrat cum agēte ad actionem in remotiorē. Quò ad 2. Hurt. diſp. 9. Phyſ. ſect. 7. & Arriag. diſp. 3. de gen. ſect. vlt. negant in qualitatibus agens producere in qualibet parte ſphæræ qualitatem ſimilem in gradu, ſed ſemper remiſſiorem, licèt ille diſp. 2. de gen. §. 14. & iſte diſp. 2 de gen. n. 26. oppoſitum aſſerant. Alij vero ſolum admittunt in ſuperficie ambiente ipſum agens qualitatem æqualem qualitati agentis, non verò in partibus ſphæræ. Alij licèt in principio actionis doceant agens ſemper in prima ſuperficie producere intenſiorem calorem, quā in partibus, progreſſu tamen temporis aſſerūt agens partem aliquam ſphæræ ſibi æque aſſimilare ita Conimbr. 1. de gen. c. 5. q. 6. art. 3. & 1. Cœli c. 11. q. 1. in fin. à quo dicendi modo ſolum differt Ruu. 1. de gen. tract. de reac. q. 6. quòd non admittit poſſe agens in prima ſuperficie ambiente producere intenſiorem qualitatem, quā producat in partibus ſphæræ; tamen Auerſa q. 39. ſect. 5. omnes has opiniones veras putat, ita vt agens poſſit omnibus his modis agere ex diuerſitate vel actiuitatis, vel diſpoſitionis ſubiecti, aut applicationis.

60 Dicimus 1. agens immediatè agere in totam ſphæram, quandoq; quidem, vt cauſam totalem, quandoq; verò vt partialem; ita Scot. cit. tetigimus autem hāc concl. diſp. 7. Phyſ. q. 4. art. 3. exactius hic oſtēdemus; & quidē quòd immediatè agat in totam ſphæram, patet, quia vel agens immediatè agit in aliquam partem ſphæræ, vel ſolū in ſuperficiem ambientem, ſi primum, cū illa ſit pars diuiſibilis, & per conſequens habeat partes propinquiores, & remotiores agenti, iam agens immediatè age-

ageret in aliquam partem diſtantem, ergo etiam in omnes partes ſphæræ poſſet immediatè agere, patet cōſeq. ratio enim cur aduerſarij negant hanc immediatā actionem, eſt, quoniam ageret aliqualiter in diſtans, ergo ſi hæc immediata actio admittitur in aliqua parte, poterit etiā concedi in tota ſphæra. Tum quia pars illa, in quā immediatè agit, dicetur agentis ſphæra. Si ſolum agit in ſuperficiem, ergo non poſſet actio vlterius progredi, nam indiuiſibile, qualis eſſet qualitas in ſuperficie producta, nequit diuiſibile producere ſcilicet qualitatem receptam in partibus. Tum quia adhuc qualitas ſuperficiei, quia ageret in partem ſequentem ſaltim indeterminatam, deberet agere in diſtans.

61 Deinde, quòd aliquādo ſit cauſa tototalis, vt pars propinquior nō coagat cū principali agēte in remotā, probat Doctor cit. exemplo de lumine, ait enim *lumen genitum dato, quòd poſſet cauſare aliud lumen, tamen luminare præſens eſt maioris virtutis, quā lumen genitū, & ita præuenit ipſum lumen in agendo in partē remotam*; quandocunq; ergo agens præuenit partem propinquiorem in agēdo circa remotam, ſemper erit cauſa totalis, nā poſt actionem agens vniuocum non amplius agit, ex ſupra dictis; ſolū eſt difficultas in explicatione huius præuentionis agentis; hæc autem tunc eſt, quando agens ſimul intelligitur applicatū in vtramq; partem, itavt in vtramq; agat, cum enim ad agendum prærequiratur exiſtentia agentis, vt pars propinquior poſſit coagere cū agente in remotam, debet prius in ſe recipere qualitatem ab agente, deinde coagere; ſed quia agens ſimul tunc agit in remotam, quando pars propinquior eſt pōtēs agere, reperit partem remotiorē ab agente principali aſſimilatam, ideoq; nō agit. Ex quo etiam patet, quomodo agens ſit quandoque partialis cauſa, cum ſcilicet pars propinquior intelligitur pōtēs agere, quia ſcilicet prius agens produxit qualitatē in illā, puta ſi in aere ab igne calefacto poneretur corpus frigidū, tunc tàm ignis, quàm aer agerent in illud corpus, vt diximus diſp. cit. vel quando agens propter obſtaculum, vel aliud impedimentum non agit in remotiorem partem, ſed tantū in propinquiorem, ſi deinde remoueretur impedimentum, agens ſimul cum parte proportionaliter tamen agerent in remotiorem.

Dices, ſi quandoq; pars poteſt cum agente principali coagere, ergo non poſſet afferri ratio, quare impediatur productio luminis, dum obijcitur corpus opacum, vt quādo obijcitur manus Soli, vel candelæ, fit vmbra in eam partem, quæ directè eſt contra manum ipſam. Prob. ſeq. quia extra, & circa manum eſt aer illuminatus, ergo poterit partem vmbroſam illuminare contra experientiam. Hoc argumentū valde torquet Hurt. cit. & omnes illos, qui productionem luminis à luce vniuocam ponunt: dicimus autem concluſionē noſtram intelligi debere de agente vniuoco, itavt pars ſit eiuſdem rationis, & actiuitatis ſpecificæ cum agente principali, vt eſt aer calefactus reſpectu corporis calidi, nō de agente æquiuoco, ſicut eſt lux reſpectu luminis, vt diximus diſp. 2. de Cœlo q. 5. quapropter lucidum immediatè totū lumen primarium in aeris ſphæra producit, hoc autem lumen non eſt alterius luminis eiuſdem rationis productiuū, ſed luminis tantum ſecundarij, quale eſt, quod, vbi eſt vmbra, reperitur; & hoc lumen producit aer illuminatus in partem directè oppoſitā obſtaculo, & hac ratione Doctor cit. conditionatè loquitur ſcilicet *dato, quod poſſet cauſare aliud lumen*, quia vt ipſe ſupra oſtenderat, non eſt lumen productiuum alterius eiuſdem rationis, idcirco exemplum iſtud de lumine apud nos non habet multum difficultatis, vt apud aduerſarios.

62 Dicimus 2. ſi nō adſit impedimentū ex parte medij, non implicat, imò quādoq; contingit agens producere æqualem qualitatem tantum in ſuperficie ambiēte, aut ſaltim intenſiorem, quā in cæteris partibus medij. Hæc concl. eſt contra Ruu. & prob. ſi calidum v.g. vt quatuor eſſet cum alio corpore capaci caloris vt 4. & nō reſiſtente penetratum, producet in illo calorem vt 4. patet, quia omnes illi quatuor gradus ſunt actiui totidem graduum, ſub-

actum ſupponitur capax, non reſiſtẽs, aut reagens, vt ſimul concurrant ad effectum medium, item eſt perfectiſſimè approximatum, quia penetratum; hoc etiam cõcedit Ruu. ex quo inferimus idem de ſuperficie ambiente, quia ſecundũ extremas ſuperficies continens, & contentum ſunt ſimul, vt patet ex definitione contigui; ita vt ſuperficies illæ ſunt penetratæ; vel nè fiat vis in verbis, ſunt ita approximatæ, ac duo corpora compenetrata, ergo ſi non adſit impedimentum, & reſiſtẽtia, producet calorem vt 4. vel ſi propter reſiſtentiã cõtrarij non poſſet producere æqualem calorem, producet ſaltim intenſiorẽ in ſuperficie, quàm in partibus medij. Probatur, quia mediũ, & corpus calidum ſecundum partes non ſunt ſimul, ſecundum ſuperficies ſũt ſimul, ergo perfectius aget in ſuperficiẽ, quã in partes, quia quo maior eſt approximatio, eo perfectior eſt actio.

Reſp. Ruu. neg. paritatem de ſuperficie, & partibus, eo quia ſuperficies non eſt capax perfectioris effectus, & intẽſionis, quã ſint partes, quia per ſe nec agit, nec patitur, ſed ſolum hæc conueniũt illi per participationem corporis, quod terminat, eo quia indiuiſibile nõ eſt per ſe mobile, quapropter ſolũ recipit effectũ eiuſdem intenſionis cũ partibus; aliter darẽtur indiuiſibilia intẽſionis qualitatis à partibus ſeparata naturaliter, quod eſt falſum. Sed iam contra ipſum Ruu. oſtendimus diſp. 15. Phyſ. q. 8. ar. 1 indiuiſibile eſſe mobile, nec minus alterari, quã partes in cõtinuo, vnde ſi eſſet ſeparatũ, per ſe moueretur, ergo dum eſt in continuo propriã acquirit intenſionem. Tum quia falſum eſt ex noſtra opinione ſequi indiuiſibile ſeparatum extare à partibus formæ, vt mox dicemus.

63 Cõtra arguit Ruu. data hac ſent. ſequeretur indiuiſibile naturaliter à continuo ſeparari, quod eſt falſum, ſeq. prob. quia in partibus profunditatis ſi reciperetur calor vt tria, & in ſuperficie indiuiſibile caloris vt 4. hoc indiuiſibile nullas partes terminaret, nã ex ſe eſt terminatiuum caloris vt 4. talis autẽ in partibus profunditatis non datur, ergo eſſet à partibus ſeparatum. Tum quia hęc qualitas maior in ſuperficie non poſſet acquiri nec per motum, nec per mutationem, ergo nõ datur, antec. prob. non per mutationẽ, quia ſucceſſiuè producitur; nec per motũ, quia vel motus iſte eſt idem numero cũ motu totius corporis, & hoc non, quia eſt in ſubiecto realiter diſtincto, & ad terminũ realiter diſtinctum; vel eſt numero diſtinctus, & hoc non, quia indiuiſibile nõ diſtinguitur numero à proprio continuo, ergo ſi ſubiecta horum motuum, non ſunt diſtincta numero, neq; motus; vel tandem partialiter diſtingueretur numero à motu partium; quod eſt falſum, quia terminus productus per talem motum non eſt pars termini motus earundem partium, nec terminatiuus illarum, vt dictum eſt.

Reſp. hoc arg. retorqueri poſſe de ſuperficie cõtinuante qualitatem intenſam per medium vniformiter difformem, qualitas enim hæc ita ſe habet, quod pars quęlibet propinquior agenti eſt intenſior, remotior eſt remiſſior, nec pars aliqua põt aſſignari æque intenſa, ſignetur igitur ſuperficies media, in hac determinata intẽſio; in partibus propinquioribus erit qualitas intẽſior, in remotioribus remiſſior; ſit igitur intenſio ſuperficiei vt 4. hoc indiuiſibile nequit terminare intenſionem partis remotioris, quia in hac nõ reperitur calor vt 4. quem poteſt illud indiuiſibile terminare, ſed minor, neq; terminabit intenſionẽ partis propinquioris, quia hęc eſt maior, quã vt 4. ergo indiuiſibile ſeparatũ; ſimile argum. adduximus ex Auerſa cõtra indiuiſibilia extenſiua quantitatis diſp. 9. Phyſ. q. 2. art. 5. quod eſt quintum princip. de corpore perfectè pyramidali, in quo ſuperficies media vel eſſet æqualis, vel maior, vel minor partibus illius pyramidis. Idcircò dicimus vt ibi, quod exceſſus iſte intenſionis ſuperficiei ſupra intenſionem partium non eſt determinatus, quod decepit Ruuiũ, ſed indeterminatus, quatenus ſ. in qualibet parte poſt ſuperficiem aſſignabili non reperitur qualitas intenſa, vt in ſuperficie, ſed minor, & remiſſior, ſicut locans; & locatum ſecundum ſuperficies ſunt æqualia, at ſecundũ partes locans excedit locatum, quia quælibet pars poſt

ſuperficiem aſſignabilis eſt maior locato, non tamen ſequitur ſuperficiē eſſe à partibus ſeparatam; ſic dicimus intenſionem ſuperficiei eſſe terminum intenſionis partium; & cū ait, calor vt 4. eſt terminus caloris vt 4. qui in partibus non adeſt; dicimus in partibus eſſe calorem interminatum, cuius terminus eſt indiuiſibile intenſiuum ſuperficiei, qua ratione nequit dici neq; vt 4. neq; vt tria, hæc enim ſignificāt calorem terminatum, ſed ſolū dicitur calor non vt 4. ſed remiſſior, & remiſſior indeterminatè, nec eſt de ratione indiuiſibilis ſuperficiei terminare calorē vt 4. hoc enim implicat, eo enim ipſo, quod dicitur vt 4. ſignatur determinatus calor, cui non conuenit denuò terminari, ſed reddere calorem terminatum vt quatuor, qui ex ſe eſſet interminatus. Hinc patet ad 2. indiuiſibile hoc acquiri per eundem motum totalem, quo tota qualitas acquiritur, ſicut etiam eſt terminus totius qualitatis per motum acquiſitæ.

64 Dicimus 3. quamuis poſſit concedi aliqua accidentia in tota ſphæra vniformiter ab agente produci, regulariter tamen, & vt plurimū vniformiter difformiter producuntur ab agente tam in principio, quā in fine actionis, ita vt nō adſit pars aliqua ſphæræ, in qua producatur qualitas æqualiter intenſa. Quòd adſint qualitates aliquæ æqualiter intenſæ producibiles in tota ſphæra tàm in parte viciniori, quā remotiori, fortè probari poteſt ex quibuſdā virtualibus qualitatibus, vt eſt virtus in magnete impreſſa ab aſtris, & à magnete in ferro, non enim apparet, quæ vniformis difformitas reperiatur in hac attractione; nec etiam ſi oppoſitū ſuſtinere quis vellet, poſſet validè oppugnari, vt enim ſæpè diximus, quod aliqua forma ſit actiua, & tali, vel tali modo agat, nonniſi ab experientia dignoſci poteſt, & à poſteriori.

Quod autem vt plurimū qualitates producātur vniformiter difformiter, & æqualiter inæqualiter, hoc eſt, in parte proximiori intēſior, in remotiori remiſſior habita proportione ad maiorem, vel minorē diſtantiam, patet experientia, lignū enim calidius eſt in parte propinquiori igni, quā in remotiori, lumen in parte propinquiori eſt intenſius, & quo magis à luminoſo recedimus, experimur remiſſius lumen; cuius ratio eſt, quia ad actionem requiritur approximatio, ergo maior approximatio erit cauſa intenſioris effectus, ſi eſt ſuſceptiuus intenſionis, & remiſſionis, & quia maxima approximatio naturaliter poſſibilis eſt contiguitas, quæ adhuc ſtat cū diſtantia, contigua enim diſtant loco, ſolum penetratio excludit omnem diſtātiā, hinc eſt, quòd nequit agēs in parte aliqua ſphęræ etiam contigua producere qualitatem æqualem in intenſione, nā hæc pars etiam diſtat; & hoc tā in principio, quàm in fine actionis, quia ſemper eſt diſtans. Dices cū Conimbr. non prouenire hāc vniformem difformitatem ex diſtantia, ſed ex indiſpoſitione ſubiecti, quæ in fine actionis tollitur, & ſuperatur, vnde ſi calido vt 4. applicaretur ſubiectū abſq; frigore, ſtatim induceret in ſubiectū calidū vt quatuor in toto ſubiecto. Contrà, quia lumen nō habet contrarium, & tamen in aere eodem modo diſpoſito inducitur vniformiter difformiter propter maiorem, vel minorem diſtantiam. Dices cum Ruu. hoc impedimētū perfectæ approximationis tolli poſſe per maiorem denſitatem agētis, denſitas enim eſt cauſa, cur agens citius, remotius, & fortius agens agat, vt diximus q. 1. art. 1. Contrà. ſi denſitas ita augeret actionem, vt poſſit ſupplere approximationis defectum, & æqualem intenſionem in aliqua parte ſphæræ producere, ergo ita poterit denſitas augeri, vt nō ſolum reſpectu alicuius partis, ſed reſpectu totius ſphæræ æqualem producat intenſiuā qualitatem, quod eſt contra experientiā, quæ in propoſito eſt præcipuum fundamentū noſtræ concluſ. Cui accedit, quòd ſi agens in aliqua parte ſphæræ produceret æqualem qualitatē, tunc hæc pars vnita agenti principali vnū agens totale maius conficeret, ergo ſi prius agens principale potuit producere æqualem qualitatem, multò magis poſtea in aliam partem poterit cauſare, ſicut enim denſitas eſt cōditio agendi citius, velocius, & fortius, ita etiam magnitudo, quapropter nunquā finiretur agentis

actio, & actiuitatis ſphæra, ſicut experimur in igne, qui in infinitum aget ignẽdo, ſi ſemper apponeretur nouum cõbuſtibile; & quò maior eſt ignis, eò remotius agit, hoc aũt in qualitatibus nõ experimur, ergo debemus dicere ſemper agens agere in tota ſphæra vniformiter difformiter.

65 Cõtra iſtam concluſ. inſtatur, quòd poſſit agens producere ſibi ſimile in qualitatibus. Tum quia omnes gradus agẽtis ſunt actiui, & approximari, ergo omnes habebunt proprios effectus, ergo poterũt omnes producere effectus ſimiles. Tum 2. ignis producit in ſtuppam calorẽ vt octo, quia talis eſt diſpoſitio ad formã ignis, ergo calor ignis ſaltim in fine actionis habet effectum ſimilem. Tum 3. agens ſubſtantiale producit formam ſubſtantialem æqualem, ergo etiam accidens. Tũ 4. dẽſitas auget intenſionem actionis, ita vt plus valet calor vt tria in ferro, quàm in aere, quamuis non poſſit producere calorem vt 4. ex quo ſic arguit Ruu. denſitas ſupplet defectũ approximationis, agẽs enim denſius agit remotius, quàm rarius, ergo ſicut maior approximatio facit intẽſiore actionem, ita maior denſitas; ſed quãdo approximatio eſt perfecta, & maxima ita vt agẽs ſit cum paſſo penetratũ, cauſatur in paſſo qualitas æquè intenſa, ita poterit denſitas taliter augeri, vt ſuppleat defectum huius perfectæ approximationis, & conſequẽter ſaltim in aliqua parte ſphæræ agens ſic denſum producere æqualem qualitatem. Tum 5. ſaltim in actione reflexa poterit agẽs perfectè ſibi paſſum aſſimilare, nam ſi actione directa calidum vt 4. produceret in certa parte ſphæræ calorem vt tria, poterit actione reflexa producere calorẽ vt vnũ. Tandem multoties Scotus videtur admittere calorem producere aliũ ſibi ſimilem in gradu, ſic in 1. d. 17. q. 3. & 4. d. 12. q. 2. & alibi frequenter, quem etiam loquendi modum nos pluries admiſimus, imò adeſt experientia in ſono, qui æquali velocitate, & intẽſione percipitur ab aliquibus. l. per quatuor, vel decẽ paſſus diſtent ad inuicẽ; & de lumine Solis, æquale enim apparet in imis vallibus ac in altiſſimis montibus.

66 Reſp. ad 1. concedendo omnes gradus agentis eſſe actiuos, & actu agere, negamus tamen omnes producere ſimilem effectum propter defectũ perfectæ approximationis; ita vt ſi calor productus ſit vt tria, totus producitur à calore vt 4. quãuis non ſit adæquatus effectus. Ad 2. negamus ignem producere prius calorẽ vt octo ante introductionem formæ ſubſtantialis, quia vt dicemus diſp. ſeq. q. vlt. cũ minori calore introducitur in ſubiecto forma ignis, quæ deinde eſt cauſa caloris vt octo. Ad 3. neg. paritas, ratio præcipua eſt experientia, videmus enim ignem comburere ſtuppam diſtantem, per calorem tamẽ calefacere in parte propinquiori vniformiter difformiter; tum quia qualitas ſuſcipit magis, & minus, non ſic ſubſtantia, idcirco approximatio in qualitate põt eſſe cauſa maioris intenſionis, tum quia vt notat Arriaga, rationabiliter à natura ſic ſunt iſta agentia inſtituta, ſi enim ſubſtantia ageret vniformiter difformiter, ſubſtãtia producta eſſet imperfectior; nec poſſet aliunde ſuppleri hæc imperfectio, hinc breui finirentur generationes ſubſtantiales; at imperfectio accidentis producti ſuppletur à forma ſubſtantiali, calor enim vt octo licet producat ſolum calorem v. g. vt ſeptẽ, hic tamen ſufficienter diſponit ſubiectum ad formam ignis, a qua deinde cauſatur calor vt octo. Ad 4. denſitas agentis ſolũmodo poteſt ſupplere defectum approximationis naturaliter poſſibilis, quę eſt cõtiguitas, non penetratio; tum quia ſufficit, vt agens extendat propter denſitatẽ vlterius ſphæram actionis. Si dicas, agẽs vt 4. extendendo intendit, ergo ſi prius poterat agere in ſphæram palmarẽ, & in parte cõtigua producere calorẽ vt tria, ſi propter denſitatem poſſit agere in ſphæra bipalmarẽ, in prima parte produceret calorem intenſiorem, etiam vt 4. Dicimus ſufficere, vt hanc æqualitatẽ producat in ſuperficie ambiente, in qualibet tamen parte ſemper qualitas erit remiſſior propter diſtantiam; & hoc quia experimento docemur qualitatem produci vniformiter difformiter; quare ſicut ſi admitteretur calidum vt 4. poſſe calorem vt 4. producere, tamen etiam ſi augeretur, vel addenſaretur,

tur,non ob id produceret intenſiorem calorem,quia ſimile non agit in ſimile,quod ſolum experientia comprobatur, idem in propoſito dicendum. Ad 5.cōcedimus totum,concluſio enim noſtra intelligitur de actione directa. Ad 6. nunquam ex profeſſo Doctor hanc quæſtionē determinauit, ſed claritatis gratia tanquam exemplū ab aliquibus admiſſum aſſumpſit, vt facilius probaret qualitatis augmentū, vel actiuitatem, quod etiā nos ſæpe ſæpius obſeruamus;verum eſt tamē,quòd hæc vniformis difformitas non eſt vbiq; valde perceptibilis,nec ad quamcunq; minimam diſtantiam, vt patet in exemplis allatis de ſono, & lumine; attamen ſenſus corrigi debet à ratione; quamuis exemplum de lumine Solis parum vrgeat, quia hìc agit Sol non ſolum directè,ſed etiam reflexè. Quomodo autē agens terminet propriā actiuitatis ſphæram, commodius dicemus q. ſeq.

QVÆSTIO QVINTA.

De terminis potentiarum.

67 Actionem, & paſſionem verſari inter potentiam actiuam agentis, & paſſiuam ſubiecti clarum eſt; quoniā autem hæ potentiæ ſunt finitæ, & limitatæ quo ad entitatem, conſequenter quo ad actionem, & paſſionem aliquē terminum habebunt, idcirco pro complemento huius diſp. de iſtis terminis videndum eſt. Primò autem eſt ſupponendum dari potentiam actiuam, & paſſiuam, inſuper potentiam reſiſtitiuam,actiuā, & paſſiuā, ſeù formalem ex dictis diſp. præced. q. 4. dari quoq; obedientialem potentiā actiuam, & paſſiuam, de qua egimus diſp. 7. Phyſ.q.6.art. 5. Deinde ſupponendū eſt ex diſp.9.Phyſ.q.3.terminos rerum eſſe quatuor, duos extrinſecos, duos intrinſecos tàm verſus magnitudinem, quàm verſus paruitatem; terminus extrinſecus magnitudinis appellatur *minimum quod non*, & eſt quantitas illa,ad quā nequit res peruenire, benè tamen eſſe poteſt ſub minori; terminus intrinſecus dicitur *Maximum quod ſic*, & eſt quantitas illa, quā res poteſt habere, non tamen aliam maiorem; terminus intrinſecus paruitatis eſt *Minimum quod ſic*, ſcilicet quantitas illa, ſub qua res poteſt eſſe, non tamen ſub minori;terminus extrinſecus eſt *Maximū quod non*, ideſt quātitas illa,ſub qua res nequit eſſe,ſed benè ſub maiori;qui termini aliud non ſignificant niſi indiuiſibilia terminantia quantitates illas, quas etiam connotant; & quia principaliores difficultates ſunt de potentia actiua, ideo prius de terminis potentiæ actiuæ, deinde de terminis aliarum potentiarum agemus.

68 Multipliciter verò actiua potentia terminata intelligi poteſt, primò quò ad perfectionem effectus, an ſcilicet poſſit quemcunq; effectum perfectiorem in infinitum producere,an verò ſolum quendā finitæ, & limitatæ perfectionis. Secundò, quò ad pluralitatem actuum, ſi ſcilicet poteſt ſimul plures actus habere, an vnū ſolum. Tertiò,quò ad propriā quantitatem molis, num quælibet magnitudo agentis ſufficiat ad agendum,vel determinata requiratur,qui terminus tantum agenti corporeo conuenire poteſt,item quò ad quātitatē virtutis,qua agens debet paſſum excedere ex dictis q.11.art.2. tandē quò ad extenſionem ſphæræ, ſi.ſ. poſſit agere in quacunq; diſtantia, vbi etiā dubitari ſolet de intenſione,qn̄ effectus vniformiter difformiter producitur, quomodo producatur in termino ſphæræ, & hic terminus ſolū potentijs tranſeunter agentibus aſſignari poteſt, non agentibus immanenter.

69 Quò ad primum terminum, nemo dubitat, quamlibet actiuam potentiā naturalem eſſe determinatam verſus maximum termino intrinſeco,non enim poteſt quemcunq; effectū producere perfectiorem, actiuitas enim ſequitur entitatē, ergo ſicut entitas cauſæ finita eſt, & limitata,ita erit actiuitas,aliter effectus excederet ſuam cauſam; hic autem terminus erit intrinſecus, & *maximum quod ſic*, quia potens pertingere gradum aliquem poterit etiam attingere indiuiſibile terminans, & complens gradum illum, vt dictum eſt diſp.9.Phyſ. cit. hoc autem eſt habere terminum intrinſecum; tum quia ſicut quælibet res in ſua entitate eſt perfecta, & cōpleta

pleta, ita etiam completi effectus. & perfecti erit productiua. Idem etiam dicendum verſus paruitatem, quia perfectio entitatiua rei conſequitur eſſentiam eiuſdem, & conſequenter ſicut determinatā exigit eſſentiam, ita determinatam perfectionem, vt non poſſit eſſe ſub quacumq; minori.

Dices potētia actiua debet proportionari paſſiuæ, ſed hæc nullum habet terminum magnitudinis, quia poteſt quemlibet perfectiorem effectū recipere, ergo idem de potentia actiua dicendum. Tum quia ſi centrū in infinitū diſtaret, & ad illud fieret naturalis motus, grauitas, quæ eſt principium illius motus, in infinitū intenderetur, ſicut motus in infinitū velocitaretur, Reſp. neg. min. de potentia paſſiua naturali, vt dicemus infra. Ad 2. patet ex dictis diſp. 3. de Cælo q. 3. n. 51. motum nō velocitandum in infinitū, quia impulſus à grauitate cauſatus non intenderetur in infinitum; tum quia non tantum duraret, ſed ſucceſſiuè ſecundum partes deſtrueretur; vt ibi diximus.

70 Sed contra hunc modū dicendi inſtat Ruu. 1. de Cælo tract. de term. potent. q. 1. quod ſi motus naturalis fieret velocior propter nouū impulſum à grauitate cauſatum per motum tanquam per conditionem requiſitam, vt ibi diximus, ſequeretur motum eſſe priorem impulſu, quia eſſet conditio prærequiſita, & poſteriorem, quia eſſet effectus impulſus. Neq; dicas, motum ſecundum priorem partem præcedere impulſum, qui cauſaret motum ſecundum poſteriorem. Nō valet, quia productio impulſus inciperet cū motu, ita vt in eodem inſtanti non eſt motus, nec impulſus, immediatè poſt erūt, ergo ſi ſunt ſimul duratione, & impulſus eſt naturaliter cauſatiuus motus, iā motus erit prior, & poſterior. Tū quia in toto tempore ſequēti eſt motus, & eſt impulſus, & motus ſecundū omnes partes ponitur naturaliter productiuus impulſus, qui etiā eſt naturaliter cauſatiuus motus, ergo totus motus ſecundū omnes partes eſt cauſatus ab impulſu, & totus impulſus à motu, ergo idem reſpectu eiuſdem eſſet prius & poſterius.

Reſp. nunquam motum ſecundum eandem partem eſſe conditionem prærequiſitam, & effectum impulſus, ſicut habitus eſt naturaliter cauſatiuus actus, & actus etiam producit habitum, non tamen ſecūdum eandem partem, etiāſi ab actu cōtinuato per tempus intenderetur ſucceſſiuè, ſicut igitur in hoc caſu oporteret diſtinguere partem actus cauſantem habitum, & partem ab habitu poſtea cauſatā, idem de motu, & impulſu dicendū; & ad 1. impugnat. dicimus, ſtatim incipere productionem impulſus, hunc tamen nō ſtatim cauſare motum, quia ad cauſandū, vt mox dicemus, requiritur determinata quantitas molis, & virtutis; Per hoc patet ad 2. quælibet enim pars impulſus eſt per motum cauſata, non tamen quælibet pars motus eſt ab impulſu cauſata, quia non prior pars; nec quælibet pars impulſus cauſat motum, quia vltima pars, cum mobile incipit quieſcere, non cauſat motum. vide diſp. cit. de Cælo.

71 Quò ad numerum actuum adhuc potentia eſt determinata, quamuis enim ſucceſſiuè, dummodo non remittatur in actiuitate, poſſit ſemper aliam, & aliā habere actionē, ſi de nouo ſemper applicetur alteri paſſo; tamen ſimul nonniſi vnicam poteſt habere, & quādocunq; egit in vnum paſſum actione propriæ actiuitati adæquata, non amplius in illud agit, quia iam illud perfectè ſibi aſſimilauit; hinc videmus, quòd quando agens eſt impeditū in ſua ſphæra, agit reflectendo, quo pacto non ageret, ſi non foret impeditū, ſignum euidens eſſe ad vnam actionem determinatum; ſolum dubitari poteſt de potentijs animæ, præcipuè de intellectu; ſed de hoc in lib. de an. ſufficit, quòd agēs corporeū, & naturale ita ſe habeat, de quo in præſenti præcipuè eſt ſermo; tum quia nec intellectus poteſt ſimul multos actus producere, ſed aliquos tantum, quorum quilibet eſſet remiſſior, quàm ſi eſſet ſolus productus, quod innuit actus illos ſe habere vt partiales, & inadæquatos reſpēctu virtutis intellectiuæ.

Dubitatur tamen de magnitudine agentis, an quælibet pars, quantumuis minima potens ſit agere, vt aliqui putant, &

pro-

probabile cenſet Amic. trac. 16. Phyſ. q. 4. art. 5. vel certa, & determinata exigatur, quod etiam quæri poſſet de exceſſu agentis ſupra paſſum, an quilibet ſufficiat, an vero requiratur determinatus intrinſecè, aut extrinſecè. Tādem ſupponendo ex dictis q. præc. agens immediatè agere in totā ſphæram propriæ actiuitatis, dubitari ſolet, quo pacto terminet ſuam ſphæram, & actionem, non enim poteſt agere in quacunq; diſtantia propter finitatē; nam Conimbr. 1. Cæli c. 11. q. 3. diſtinguunt de diſtantia, ad quā potentia actiua poteſt extēdere ſuum effectū, nam ſi tota ſphæra cōſideretur ſecundum totam magnitudinē, ſine tamen indiuiſibili terminatiuo, quo clauditur, ſic aiunt potentiam actiuam requirere terminum intrinſecū in ſua actione, nam tota illius actio terminatur ad illā magnitudinem, & non vltra; ſi verò ſphæra illa conſideretur, vt includit vltimū indiuiſibile terminatiuum, quod erit ſuperficies quaſi conuexè illam terminans; ſic extrinſecè aiunt terminari, quia vſq; ad illam ſuperficiem non peruenit actio, bene tamen ad quodlibet intra ipſam contētū. Auerſa verò q. 39. ſect. 5. circa finem alio modo diſtinguit, nam vel loquimur de actione, & productione qualitatis, vel de intēſione ipſius, primo modo cōcedit terminum intrinſecum, quia actio qualitatis terminatur ad aliquod indiuiſibile terminatiuū extenſionis qualitatis; ſi verò de intenſione ſit ſermo, ſolummodò cōcedit terminum extrinſecum, quia negat in illa vltima ſuperficie reperiri aliquam intenſionem, etiam minimam, ſed ſolùm ait eſſe aliquod indiuiſibile illius qualitatis, quod ipſe vocat indiuiſibile intenſionis.

72 Dicimus 1. non ſufficere quamlibet quantitatem molis, & virtutis ad agēdum ſed determinatam requiri, ita tamē quòd ſi effectus producendus ſit ſucceſſiuè, terminus debet eſſe extrinſecus, & *maximū quod non*, vt tanta non ſufficiat, ſed benè quælibet maior; ſi effectus verò in inſtāti poſtulat produci, terminus debet eſſe intrinſecus, & *minimum quod ſic*, vt tanta ſufficiat, non minor; Prima pars, quod requiratur determinata quantitas, eſt Scoti 4. d. 44. q. 1. G. & 2. d. 2. q. 9. N. ſequitur Ruu. tract. de react. q. 4. eſtq; communis, quam probat Doctor ex Ariſt. de ſenſu & ſenſ. c. 7. vbi docet, quòd centies milleſima pars millij non poteſt concurrere, & agere ad propriam viſionem, aliter ſenſibiles paſſiones eſſent diuiſibiles in infinitum, & conſequēter potētia ſenſitiua eſſet infinita, nā quò minus eſt obiectum viſibile, eò perfectior potētia requiritur ad vidēdum.

Dices, verum eſſe potentiā viſiuam non poſſe quodlibet minimum videre, nō quia obiectum non producat ſuam ſpeciem, quamuis remiſſam, ſed quia potētia eſt limitata, vt non poſſit cum ſpecie quātumcunq; remiſſa elicere viſionē, vnde ſi Deus crearet hominem cum potētia viſiua perfectiori, poſſet homo ille videre obiectum minimum, quapropter ex imperfectione potentiæ non debemus arguere impotentiam obiecti minimi. Cōtra, ſi hęc reſponſio valeret, ſequeretur etiam reperiri in obiecto potentiam infinitam ad diffundēdum ſpeciem viſibilem in infinitum, quia perfectior potentia poteſt videre obiectū in maiori diſtantia, quàm imperfectior, ergo modò obiectum haberet vim producendi ſpeciem vſq; ad illam diſtantiam, & quia in infinitum poſſet perfectionari potentia, poſſet quoq; in infinitum diffundere ſpeciem, imò actu modò diffundet, cū ſit agens naturale. Quapropter quia Deus creauit omnia in pondere, & menſura, quia naturaliter non datur, niſi determinata potētia ſenſitiua, determinatā quoq; potentiam actiuam debet habere obiectum. Tum quia iam hæc reſponſio in potentia viſiua admittit determinatam quantitatem virtutis, vt ſequatur actio.

73 Prob. etiam à poſteriori in agentibus æquiuocis; nam in vltimo inſtāti motus lapidis ſurſum proiecti lapis acquirit vnum vbi adæquatum, quod eſt terminus acquiſitus per illud vltimum mutatū eſſe, quæ acquiſitio non fit à grauitate lapidis, ſed ab impulſu à proijciente impreſſo, ergo in illo inſtanti impulſus excedit grauitatem lapidis quò ad actiuitatem, nam vt diximus q. 1. art. 2. actio prouenit ex proportione maioris inæqualitatis, in tēpore

ſequen-

ſequenti nequit lapis à grauitate deorſum pelli, quia ad hoc requiritur, vt grauitas ſuperet impulſum, prius autem debent eſſe inter ſe æqualia, quàm grauitas excedat, quare lapis aliquantulum detinetur ſurſum, vt oſtendimus d.ſp.3.de Cælo q.6.in quo tẽpore impulſus adhuc excedit grauitatem, & tñ non impellit ſurſum lapidem, ergo ſignum erit, non quàlibet quãtitatem virtutis ſufficere ad agendum.

Prob. etiã in agentibus vniuocis, in quibus hoc interuenit, quod quando agẽs cõmunicat paſſo totam ſuam virtutẽ, extenditur ſphæra actiuitatis, quia ambo integrant vnũ agens totale, quod propter maiorem molem aget in maiori diſtantia, & ſi in infinitum creſceret, in infinitũ quoq; dilataretur ſphæra, vt patet in igne, qui ſi conuertit approximatũ paſſum in ignem, totus ignis reſultans agit remotius; & in hoc caſu non eſt limitata actiuitatis ſphęra; at quando nõ communicat totã ſuam virtutem, tunc datur terminus actiuitatis, quia quo magis protenditur actio, eò minoratur, vt tandem deſinat; in hoc tamen caſu, quia paſſum medium eſt formaliter ſimile agenti, adiuuat ipſum agẽs aliqualiter ad agendum, nã ſe habet vt cõcauſa, ſaltim reſpectu alicuius corporis diſſimilis, ex præced. quæſt. Quo ſuppoſito; ſi ad agendum non requireretur determinata quantitas molis, & virtutis, nũquam finiretur agentis ſphæra, quod eſt falſum; ſeq. prob. ſit in vltima parte ſphæræ ignis corpus calefactum calore proportionato illi parti ſphæræ, ita vt ſua ſuperficie terminãte terminet quoq; ſphærã ignis, huic corpori aliud coniungatur extra totam ſphæram exiſtens, vel illud corpus calefaciet iſtud, vel non; ſi primum, ergo nunquam finiretur ſphæra ignis, quia iſtud corpus calefaciet aliud, & ſic in infinitum; ſi ſecundum, ergo ſignum erit non quamlibet quantitatem molis, & virtutis ſufficere ad agendum, quia ſunt debitè approximata, non impedita, nec alia deeſt cõditio, præterquam iſta quantitas. Dices, ideo nõ calefit corpus illud, quia agẽtis actio eſt terminata, agens autem eſt, quod agit per totam ſphæram, non medium. Contra, quia etiam medium coagit cum agente, quãdo nouum corpus diſſimile applicatur, ita vt non ſolum ab igne calefit, ſed etiã ab aere calido, ſaltim vſq; ad gradũ ſimilem gradui exiſtenti in aere, vt diximus diſp. cit. ergo ſi agẽtis actio ſit terminata, calor tamen inhæreas in corpore terminante ſphæram agentis, ſi poteſt agere, deberet corpus contiguum calefacere, & calor in iſto productus poterit in aliud, & ſic in infinitum. Rationem à priori tangit Doctor in 4. cit. quia plus requiritur ad communicandum eſſe, quàm ad ſolum eſſendum; quod explicat Ruu. cit. exemplo viuentium, quæ non ſtatim ac habent eſſe, poſſunt ſibi ſimile generare, ſed opus eſt, vt perficiantur in virtute generatiua.

Secunda pars concluſ. eſt communis, & prob. quia quando datur exceſſus ſufficiẽs ad introducẽdam formam in paſſo, datur etiam actio, & è contra, ergo ſi actio incipit in tempore, & extrinſecè, exceſſus ad hanc actionem requiſitus extrinſecè erit determinatus, ſi actio ſit in inſtanti, & intrinſecè incipit, exceſſus requiſitus erit intrinſecè terminatus, hæc enim omnia pari paſſu gradiuntur.

74 Contra 1. partem concluſ. arg. quia poteſt quælibet minima pars immutare intellectum, quæ eſt potentia nobilior, & concurrere ad nobiliorem effectũ, qualis eſt intellectio, ergo poterit etiam ſenſum immutare, ſenſationemq; producere, quæ eſt ignobilior. Tum 2. ſicut ſe habet intellectus ad intelligibile, ita ſenſus ad ſenſibile, ſed poteſt intellectus quodcunq; minimum intelligibile intelligere, abſq; eo quòd creſcat in infinitum, ergo etiam ſenſus. Tum 3. ſequeretur dari minimum in qualitate, quod reſpuimus diſp. 9 Phyſ. q. 3. art. 1. Tũ 4. ſi extrema proportionis puta actiui ad paſſiuum ſunt communia, ſi aliquid poteſt agere in aliquod paſſum, quodlibet eiuſdẽ rationis poterit in idem paſſum agere ex Sco. q. 3. prol. D. ergo ſi aliquis calor põt agere in potentiã viſiuam immutando illã, quilibet color eiuſdẽ rõnis poterit agere, ſed minimus eſt eiuſdẽ rationis cũ magno colore, ergo, &c. Tum 5. quod poteſt magis approximari ſecundum

dum actû potentiæ tactiuæ eſt magis tangibile, ſed minima pars magis approximatur ex Sco. 2. d. 2. q 9. N. ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. paritatem, quicquid ſit de antecedenti, quia ad immutandū intellectum nō requiritur præſentia localis diuiſibilis, ſicut requiritur ad ſenſum, qui, cū ſit potentia organica materialis, nō eſt ita actiuus, vt intellectus, hinc nō quodlibet ens materiale eſt ſenſibile, ſed ſolum quod habet talem præſentiam proportionatā ſenſui; nec ex hoc, quòd intellectus, & intellectio ſint nobiliores, aliquid obſtat, quia reſpectu ſenſus deficit conditio neceſſaria. Ad 2. neg. etiam paritas, quia intellectus vt minimum intelligat, nō debet actiorem actum elicere, vt euenit in ſenſu; qui idcirco, ſi poſſet quodlibet minimum percipere, eſſet infinitæ perfectionis. Ad 3. vera eſt ſequela de minimo quo ad actionem, nō de minimo quo ad entitatem, & de iſto loquimur in illa diſp. Ad 4. maximam illam Scoti intelligi debere de obiectis in debita diſpoſitione conſtitutis, quale nō eſt illud minimum coloris. Ad 5. conceditur maior, ſi adſint omnia alia requiſita, quæ non interueniunt in præſenti propter rationem aſſignatam.

75 Secundò, ad idem, potentia viſiua ponit differentiam inter maximū, & minimum, ergo vtrumq; cognoſcit. Tū 2. ſicut à proportione minoris inæqualitatis nullā ſequitur actio, ita à proportione maioris inæqualitatis ſēper debet ſequi actio, ſed quicumq; exceſſus, quātūcunq; minimus conſtituit talem proportionē, vt patet, ergo ex quocunq; exceſſo ſequitur actio. Tū 3. quando vnum plus agit, quàm reſiſtat aliud, ſequitur actio, ſed quicunq; exceſſus ſufficit, vt agens dicatur plus agere, quàm reſiſtat paſſum, ergo, &c. Tū 4. minimus calor habet totam eſſentiam caloris, ergò & actiuitatem, quæ ſequitur eſſentiam.

Reſp. ad 1. neg. aſſumptū, ſi de iſto minimo intelligatur, hoc enim cognoſcit cōfuſè ad cognitionem totius, nō diſtinctè. Ad 2. vera eſt maior, ſi inæqualitas illa maior dicit determinatum exceſſum, ſi verò dicit indeterminatum, eſt falſa, præcipuè quia plus requiritur ad conſtruendum, quàm ad deſtruendum, vnde paritas non valet, poteſt enim quælibet proportio minoris inæqualitatis impedire actionem, non tamē quælibet proportio maioris inæqualitatis poterit cauſare actionem, quia plus requiritur ad actionem, quàm ad negationem actionis. Per quod patet ad 3. Ad 4. probat ſolùm actiuitatem remotam, & in actu primo, non proximum, expeditam, & in actu ſecundo.

76 Dicimus ſecundò. Potentia actiua determinatam habet actiuitatis ſphæram intrinſecè verſus magnitudinem, itaut in illa vltima ſuperficie ſpatij ſit aliquod indiuiſibile extenſiuum qualitatis, quod intenſum ſit intenſione quadā diuiſibili determinata, ſed ita minima, vt vlteriùs non diffundatur. Hæc concluſio colligitur ex Scoto, ſaltim de terminatione extenſionis extrinſeca, in 2. d. 13. in fi. vbi habet, quòd agens omne diffundit ſuam actionem ad tantam diſtantiam, ad quantā poteſt virtus eius; hoc autem eſt habere terminum intrinſecum, qui explicatur per tantū poſſe, & nō plus, vbi extrinſecus terminus explicari ſolet per non tātum poſſe, ſed minùs, ipſamq; docet Ruu. 1. de Cælo tract. de term. potent. q. 2. Pro cuius intelligētia eſt ſupponendum ex ſeq. diſp. qualitatem per medium extendi ſimul, & intēdi, itaut quodlibet indiuiſibile quantitatis nō ſolū habeat indiuiſibile qualitatis continuū ad partes extenſas illius qualitatis, ſed etiam habet in ſe multas partes intenſiuas qualitatis, quæ ſunt intenſiuè diuiſibiles, quamuis indiuiſibiles extenſiuè. Hoc ſuppoſito prob. concluſ. ex Ariſt. in lib. de ſenſu, & ſenſ. cap. vlt. vbi ait, *Eſt itaq; aliquid vltimū diſtantiæ, vnde non videtur, & primum, vnde videtur, hoc itaq; neceſſe indiuiſibile eſſe, vltra quodq; non contingit ſentire exiſtens, citrà autem neceſſe ſentire*; quibus verbis innuit in ſpatio eſſe quoddam punctum, in quo primò poteſt fieri viſio, quia ibi reperitur primò ſpecies viſibilis, vltra quod nequit fieri viſio, ecce terminum intrinſecum.

77 Nec dicas cum Conimbr. terminū iſtum eſſe magnitudinem ſpatij præſcindendo ab indiuiſibili. Non valet, quia hoc eſt

eſt abuti vocabulis, nam communiter per terminum intrinſecum omnes intelligũt certam, & determinatam quantitatem, in qua recipitur effectus, & non vltra illam, quantitas verò dicitur certa, & determinata, ſi cum proprio indiuiſibili terminãte intelligatur, à quo ſi præſcindatur, erit indeterminata, & incerta, vt patet ex definitionibus termini intrinſeci, & extrinſeci; potiùs ergo ſphæra illa dici deberet extrinſecè terminata, quã intrinſecè. Tũ quia in parte illa ſphæræ, vt ab indiuiſibili præſcindit, nequit dari aliquod primũ, in quo fiat primò viſio, vt ait Ariſt. cum nõ ſit aſſignabilis prima pars poſt indiuiſibile. Tũ quia falſum eſt agens diffundens totã qualitatem per ſpatium nõ poſſe deinde agere in indiuiſibile terminans illud mediũ, quia indiuiſibile additum diuiſibili nõ facit maius, nec extenſius, vt dictum eſt diſput. 9. Phyſ. ſæpè citat. quæſt. 3. art. 2.

78 Dices cum Auerſa ſufficere, vt in ſuperficie terminante, ſeu in illo pũcto ſit quoddam indiuiſibile intenſiuũ, non autem pars quædã qualitatis intenſa. Cõtrà, quia ſi in illo puncto non eſſet ſpecies cũ aliqua intenſione, non poſſet fieri viſio, ad quam non ſufficit ſolum indiuiſibile, maximè quòd ad agendũ, vt diximus in præc. concluſ. non ſufficit quælibet pars minima etiam ſecũdùm Ariſt. ibid. Tum quia falſum eſt in ſuperficie terminante reperiri ſolum indiuiſibile intenſiuum ſine intenſione qualitatis, ſi enim hoc indiuiſibile eſt intẽtionis, vt ait ipſe Auerſa, ergo in eodem ſubiecto .ſ. ſuperficie terminante ſphæram reperiri debet pars quædã qualitatis intenſæ, prob. conſeq. quia intenſio in hoc differt ab extenſione, quod hæc attenditur penes diuerſas ſubiecti partes, illa verò penès eandem partẽ, & conſequẽter indiuiſibile intẽſionis, quod habet terminare, vel continuare partes intenſas, nequit eſſe in ſubiecto diſtincto à ſubiecto partium. Tũ quia idcircò negatur ab ipſo pars aliqua intẽſionis in vltima ſuperficie, quia cũ poſſit eſſe remiſſior, deberet diffundi in ſpatio ſequenti, ergo cũ in ſpatio immediatè antecedente ſuperficiẽ terminantẽ reperiatur qualitas intenſa, debebit hæc diffundi, & peruenire ad ſuperficiem terminantem, minor enim virtus requiritur ad diffundendã qualitatem per ſuperficiem, quàm per ſpatium quantum. Tum quia ſi agens poteſt intendere qualitatem per totum ſpatium, ergo poterit intendere per ſuperficiem terminantem, quia hæc non facit maius, & extẽſius; quem diſcurſum ipſe admittit, quæſt. 38. ſect. 2.

79 In oppoſitũ arguunt Conimbr. ſi in vltima ſuperficie eſt aliqua qualitatis intẽſio, hæc, cũ ſit diuiſibilis, debebit in ſpatio immediato producere aliã qualitatem, præcipuè ſi nullum habet contrariũ reſiſtens, vt eſt lumen, ergo illa ſuperficies aſſignata nõ erit vltimus terminus. Si dicas, qualitatem illã eſſe tã exiguã, vt nequeat aliam remiſſiorem producere. Contrà ait Auerſa, id, quod debet diffundere actionẽ vltra illã ſuperficiẽ erit principale agens, ſicut ſphæra illa dicitur eſſe ſphæra actiuitatis illius, ergo debebit adhuc agens ſuã actionem proſequi aliquantulũ vniformiter difformiter, vſque dum eam perducat ad nõ intenſionem in extrema ſuperficie, & tunc ſiſtit, & terminat actionem.

Reſp. nec qualitatem in ſuperficie exiſtentem propter exiguitatem poſſe aliam producere, nec agens poſſe vlterius proſequi ſuã actionem, quia virtus actiua ipſius eſt terminata quo ad extenſionem, & licèt in illa ſuperficie adſit aliqua intenſio, parùm refert, quia intenſio non reſpicit diuerſas partes ſubiecti, ſed eandem, quare cum illa intenſio ſit in vltima ſuperficie, non excedit ſphæram propriæ actiuitatis quò ad extenſionem; quòd ſi vlteriùs protenderet, ageret extra ſphæram propriæ extenſionis, ad quam actionem requireretur maior virtus extenſiua.

Dices, ex quo in illa ſuperficie eſt aliqua intenſio, debemus arguere in agente adhuc maiorem virtutem extenſiuam ad vniformiter difformiter agendũ. Reſp. nõ ex qualibet intẽſione hoc debet argui, ſed ex illa, quæ ex ſe eſt talis, vt poſſit in aliud ſubiectum agere, ſi qualitas illa eſt actiua, vel ſaltem quod poſſit ſpecies ſenſibiles in medio producere, & ad ſenſationem concurrere, & non ſolum illa, ſed alia minor,

quo

quo intenſionis gradu nō eſt intenſa qualitas in ſuperficie terminante producta.

80 Quæres, an potentia actiua terminum aliquem habeat verſus paruitatem in ſua ſphæra? Reſp. negatiuè, quia quodlibet agens non ſolùm agit in paſſum quātumcūq; propinquū, ſed quò propinquius eſt paſſum, eò perfectiorem producit effectū, vt patet in igne, ergo nequit dari terminus aliquis, ſiuè intrinſecus, ſiue extrinſecus paruitatis, quo pertranſito nō poſſit agens agere. Solū dubitari pōt in potentiā viſiua, & auditiua, quæ requirunt proportionatam diſtantiā obiecti externi, vt agant, itaut ſi obiectum proximiùs fit, vel ſi ſupra ſenſum ipſum ponatur, nulla fit ſēſatio. Quòd ſi dicatur, has potētias eſſe immanentes, nō tranſeuntes, idcircò nō habere propriè actiuitatis ſphærā. Cōtra hoc eſt, quia obiectum ſaltim immittēdo ſpecies tranſeunter agit, & tamen hæc actio, requirit determinatā diſtantiā inter obiectum, & potentiā viſiuā, ergo aliqua actiua potentia expoſcit determinatū terminum propriæ ſphæræ versùs paruitatem. Ad hoc dicimus cum Ruu. cit. negando obiectum *in* maiori propinquitate nō immittere ſpeciem; non ſequitur aūt ſenſatio propter defectum potentiæ ſenſitiuæ, quæ requirit debitam diſtantiam obiecti, vt concurrere poſſit ad ſenſationem.

81 Tandem de alijs potentijs breuiter determinandū eſt; & quod attinet ad potentiam reſiſtitiuā actiuā, nihil eſt addendum, quia hæc conuertitur cum potentia actiua agentis contrarij Deinde de potentia reſiſtiua formali certū eſt, ſi conſideretur in ordine ad agens, quòd non datur terminus aliquis ſiuè intrinſecus, ſiuè extrinſecus versùs paruitatem, quia quo minor eſt reſiſtentia paſſi, eò faciliùs agens agit, ergò aſſignari nequit terminus, quo poſito agens non poſſit amplius agere, cū tamen priùs poterat agere. Nec refert, quòd fulmen enſem deſtruat, parū, vel nihil lædendò vaginam; item quòd faciliùs proijciantur grauia, quàm leuiora, vt pluma, quaſi quod propter exilem vaginę, vel plumæ reſiſtentiā non ſequantur actiones fulminis, & proijcientis. Nō ſequitur, nam vt dictum eſt in lib. de Cælo, idcircò fulmen non lædit vaginam, & quamlibet aliam materiam tenuem, quia propter raritatem citiùs pertranſit fulmen, antequā illam accendat, at duriora, quia non habent tàm facilem exitum, diutiùs perſiſtit in illis, vt poſſit deinde diſſipare; ſimiliter pluma propter leuitatem, & raritatem partium non recipit tàm intenſum impulſum, vt faciant grauiora.

82 Versùs magnitudinem tñ pōt dupliciter cōſiderari, vel quatenus eſt impeditiua actionis agentis, quo pacto poſita reſiſtentia nō fit actio, quia impeditur, vel prout ab agēte ſuperatur, quomodo incipit ſimul cū actione agentis, tunc enim fit actio, qñ agens ſuperat reſiſtentiam paſſi; Si primo modo ſpectetur; tunc ſi exceſſus potentiæ actiuæ agētis requiſitus ad agēdum ſupra reſiſtentiā paſſi eſt intrinſecè terminatus, putà vt tantus requiratur, non minor, reſiſtentia eſt extrinſecè terminata, ſ. quòd tanta nō ſufficiat ad impediendam actionē, ſed quælibet alia maior ſufficiens ſit impedire; ratio eſt, quia tunc deficit reſiſtentia, quando incipit agentis actio, ſed quādo exceſſus eſt intrinſecè terminatus, actio fit in inſtanti ex dictis in præc. concluſ. ergo tūc deficit reſiſtentia impediēs, quod eſt deſinere per primum non eſſe, & extrinſecè, ergo etiam erit extrinſecè terminata. Verùm ſi exceſſus eſt extrinſecè terminatus, ideſt quod tantus nō ſufficiat, ſed quilibet maior, quo fit; vt actio in tempore incipiat, reſiſtētia impediens erit intrinſecè terminata, putà tanta impedit, nō tamen minor impediet, quia ſicut tunc intrinſecè deſinit per vltimum eſſe, intrinſecè quoque debet eſſe terminata. E contrà ſi reſiſtentia conſideratur, vt vincitur ab agente, ſic erit terminata ſicut potentia actiua agentis, quia incipit ſimul cum actione, quo ſenſu non rectè dicitur reſiſtentia, ſed potius impotentia; quare ſi agens incipit ſuam actionem in inſtāti per exceſſum potentiæ actiuæ intrinſecè terminatum, tunc paſſum per ſuam impotētiam incipit pati, itaut tanta impotētia requiratur ad actionem non minor; ſi agens agete in tempore incipit per exceſſum ex-

trinſe-

extrinſecè terminatam, etiā tunc incipit impotentia paſſi extrinſecè, vt illa non ſufficiat ad actionem, ſed quælibet alia maior.

83 Sed contra prædicta dubitatur, & primò quòd nō detur reſiſtentia paſſiua impediens extrinſecè terminata; nam exiſtens in toto tempore poteſt etiam eſſe in inſtanti terminatiuo illius tēporis, quia inſtans non facit maiorem durationē, ergo ſi paſſum habuit reſiſtentiā per totū tempus ante actionem, etiam eādem habebit per illud inſtans, ergo tunc reſiſtētia non erit extrinſecè terminata. Tum quia potēs reſiſtere potentiæ actiuæ ſecundū quandam quantitatem virtutis, poterit etiā indiuiſibili reſiſtere terminanti quātitatem illam, hoc enim ſolū terminat, non auget, ergo ſi pōt paſſum reſiſtere ante inſtās actionis potentiæ actiuæ agētis, poterit etia in inſtanti reſiſtere, patet illa conſeq. quia in hoc inſtanti nō habetur, niſi indiuiſibile terminans augmentū potentiæ actiuæ. Deinde dubitatur ex Ruu. & Conimb. in tract. de term. potent. ſæpè cit. aſſerētibus reſiſtentiam in ſecūdo ſenſu conſideratā, quam nos vocamus impotentiā, non poſſe eſſe terminatam intrinſecè, vt primò incipiat cū actione agentis, quod probāt, quia hæc reſiſtentia debet excedi ab agēte, aliter nulla eſſet actio, qui exceſſus neceſſariò eſt diuiſibilis, nō indiuiſibilis, ergo poterit agēs cū medietate huius exceſſus ſuperare reſiſtentiam paſſi, & conſequenter agere, nam ex quocunque maiori exceſſu ſequitur actio, ergo illa reſiſtentia aſſignata non erat maxima; nam ante erat minor exceſſus, & maior reſiſtentia.

Reſp. ad 1. aliud eſſe loqui ex natura rei, & aliud in ordine ad actionē contrarij, ſi enim non habet in inſtanti potentiam reſiſtitiuam, hoc euenit ex cōtrario ſuperante, aliter nulla res poſſet in inſtanti deſinere. Ad ſecundum cum dicimus ad actionem requiri determinatā quātitatem virtutis, nō eſt ſenſus, quòd neceſſariò requiratur indiuiſibile cōplens, itaut ipſum ſit tota ratio agendi, ſed eſt ſenſus, quòd totus ille exceſſus exigitur, qui non habetur complerè, niſi in inſtanti, anteà verò ſicut non datur vltima pars, ad quā immediatè ſequatur inſtans, ita nec eſt aſſignabilis vltima pars exceſſus virtutis, ad quā immediatè ſequatur indiuiſibile, hinc eſt quod ante inſtans, quia non habetur tota quantitas virtutis, nec etiā habetur actio; quare ad arg. neg. conſeq. quia ante inſtās non habetur completè tota actiuitas agētis, ſeu aliqua, ſed quia in illo inſtanti habetur primò tota quantitas completa, antea exercitium eius, ſed ſolùm in inſtanti non quòd in illo inſtanti acquiratur pars erat incompleta, & indeterminata. Ad 3. quod Conimbr. hoc aſſerant, tranſeat, miramur de Ruuio, qui 1. de gen. trac. de react. q 4. docet potentiam actiuā agentis, ſi agit in inſtanti debere excedere exceſſu determinato, itavt nō quilibet ſufficiat ad agendum, quod non eſt conſequenter dictum ad ea, quæ habet 1. de Cælo cit. quare dicimus ex dictis in 1. concluſ. agēs excedere vtiq; exceſſu diuiſibili, non tamen antea poterat agere, quia nō ſufficit quilibet exceſſus ad agendum.

84 Quod ſpectat ad potentiam paſſiuam naturalem, prout ſcilicet reſpicit agens naturale, ſic erit terminata verſus magnitudinē intrinſeco termino, ſicut potētia actiua, eſt enim naturaliter receptiua totius producibilis ab agente naturali, quod eſt quid determinatum; At ſi conſideretur vt reſpicit agens ſupernaturale, quomodo obedietialis paſſiua dicitur, ſic nullum habet terminum, ſicut nec agens huiuſmodi habet aliquam limitationē in agendo. Verum quidem eſt, quod aliqua etiā in ordine ad agens ſupernaturale non habent talē potentiā, quia neq; hæc obedientialis potentia in quolibet reperitur, & ad quodlibet; vt diximus diſp. 7. Phyſ. q. 6. ar. 5. Tandē obedientialis actiua reſpectu illorum effectuum, quos poteſt cauſare, nullum habebit terminū, niſi infinitatem, nam ſicut v. g. dari poteſt in intellectione ſupernaturali proceſſus in infinitū quo ad perfectionem ex dictis diſp. de infinito, ita potentia obedietialis actiua noſtri intellectus poterit ad omnes illas concurrere. Neq; ex hoc ſequitur habere potentiam infinitam, quia non eſt cauſa totalis, ſed partialis, vide diſp. 7. Phyſ. cit.

DI-

DISPVTATIO TERTIA.

De Alteratione.

Eclaratis primis qualitatibus contrarijs, naturaq; & modo, quo actio, & reactio exercetur, nunc ad alterationem explicandam accingemur, quæ licèt ordine perfectionis poſtponi debeat generationi, ordine tamen originis præcedit, cum ſit via, & quaſi diſpoſitio ad generationem; & conſequenter etiam ipſius cognitio valde confert ad generationis notitiam.

QVÆSTIO PRIMA.

Quædam de Alteratione dilucidantur.

1 Alteratio, ſicut de generatione dicemus diſp. 5. q. 1. art. 2. dupliciter ſumi poteſt, vel in ratione actionis, quo ſenſu agens dicitur alterare ſubiectũ, vel in ratione mutationis, quomodo ſubiectũ mutari, & alterum fieri dicitur; in præſenti præcipuè ſumitur in ratione mutationis. Hoc pacto multipliciter ſumitur etiã ab Ariſt. pluribus in locis, vt inter alios diſertè notat Areſ. 1. de gen. q. 24. Primò enim ſumi poteſt pro quacunq; mutatione, qua ſubiectum fit alterum, ſiuè accidentaliter, ſiuè ſubſtantialiter, quę acceptio eſt nimis impropria. Secundò, ſumitur minus impropriè pro quacunq; ſcilicet accidentali mutatione. Tertiò, propriè accipitur pro mutatione ad qualitatem tantũ terminata, quæcunq, ſit illa, ſiuè intentionalis, vt ſpecies ſẽſibiles, & intelligibiles, ſiuè ſpiritualis, vt intellectiones, ſiuè corporalis, vt albedo. Quartò, magis propriè capitur pro mutatione tendente ad corporalẽ qualitatem. Tandè propriiſſimè ſumitur pro mutatione ad cõtrarias qualitates generationi, & corruptioni diſponentes, vt maximè ſunt primæ qualitates. Iuxtà varias huiuſmodi acceptiones alterationis explicari poſſunt varia Ariſ. loca, in quibus quaſi videtur ſibimet contrarius, dum quandoq; reſtringere, quandoq, verò ampliare appareat hoc nomen alterationis; ſimiliter decidi poteſt quæſtio illa, an ad omnia prædicamenta ſit alteratio, vel ſolum ad qualitatem, & an ad omnes qualitatis ſpecies, vel tantum ad aliquas; eſt enim quæſtio de nomine. In præſenti quãuis de vltima acceptione principaliter ſit ſermo, ipſam tamen in ampliori quoq, acceptione ſcilicet propria, & magis propria conſiderabimus; dum multa, quæ his ſignificationibus ſunt communia, declarabimus.

2 Alteratio definiri ſolet cum Ariſ. 1. de gen. 23. quod ſit, *quando ſubiecto ſenſibili manente tranſmutatur in eius paſſionibus, aut contrarijs, aut medijs; ly tranſmutatur*, ſtat loco generis, ſignificat enim mutationem in communi, aut ſaltim accidentalem; dicitur *manente ſubiecto ſenſibili*, vt denotetur ſubiectum alterationis, quod eſt corpus naturale, nõ materia prima, ex dictis in Phyſ. diſp. 3. q. 1. additur *in eius paſſionibus*, &c. vt circumſcribatur terminus huius mutationis, qui eſt qualitates ſenſibiles cõprehenſæ ſub nomine paſſionis, quæ adhuc vel erũt extrema contrarietatis, vel medio inter extrema, vndè non eſt verum, quod multi aſſerunt Ariſt. hic definire alterationem propriiſſimè ſumptam, quæ ſolum inter contraria inſeruientia generationi verſatur; tum quia Ariſt. affert exemplum de figura; tum quia facit propoſitionem diſiũctiuam, ad cuius veritatem ſufficit vt vna tãtũ pars verificetur, quarè licèt qualitates aliquæ nõ ſunt cõtrariæ, & actiuæ mutuo ſe deſtruentes, ſi tñ verè dicantur paſſiones iuxta explicationem traditam diſp. 7. Log. q. 3. art. 2. quod ſcilicet ſint aptæ inferre paſſionẽ ſenſibus, adhuc ſubiectum per illas hac alteratione alterari dicetur.

3 Hæc alteratio differt à generatione ſubſtantiali multipliciter. Primò, & principaliter ex parte terminorum, à quibus prouenit quælibet ſpecificatio motus ex dictis

dictis diſp. 15. Phyſ. q. 7. art. 1. generatio enim per ſe eſt ad ſubſtantiam, alteratio ad qualitatem. Secundò ex parte ſubiecti, nam ſubiectum alterationis ſemper eſt aliquod ens incompletum eſſentialiter, vt eſt materia prima, & corpus pro altera parte; at ſubiectũ alterationis eſt ens cõpletum, ſaltim vt tale ſubiectũ eſt, quod addimus, quia etiã corpus pro altera parte eſt ſubiectum alterationis, ſed vt ſic nõ eſt incompletũ eſſentialiter, ſed vt habet potentiam ad qualitatem, ſed prout reſpicit aliam formam ſubſtantialem. Tertiò, ex parte durationis aſſignari ſolet differẽtia, eo quod ſubſtantialis forma, quia non ſuſcipit magis, & minus, nata eſt per ſe in inſtãti introduci, qualitas verò, quia eſt intenſibilis, habetq; contrarium, ſucceſſiuè acquiritur, ſed de hoc infra, & diſp. 5. q. 5. art. 1. Quartò, ratione finis, nam generatio eſt propter ſe, nec ad aliã mutationẽ ordinatur, alteratio verò ordinatur ad generationẽ, & eſt propter aliud; quod intelligi debet de alteratione corruptiua, & propriiſſimè ſumpta. De hac tamẽ diſtinctione alterationis à generatione plura dicemus cõtra Thomiſtas diſp. 5. n. 23. & ſeq.

Ex hac vltima differentia oritur dubiũ, nũ ſcilicet ſi impoſſibilis eſſet generatio, impoſſibilis quoque foret alteratio. Rnu. de gen. tract. 3. q. 1. quem ſequitur Ioan. de S. Th. hic, & quãplures alij affirmant; imò Rnu. hoc etiã aſſerit reſpectu diuinæ omnipotentiæ, ita vt ſi impoſſibilis nõ ſolùm naturaliter, ſed etiã de potẽtia Dei abſoluta eſſet generatio, impoſſibilis quoque eſſet alteratio inter contrarias qualitates.

4 Verùm non apparet tanta neceſſitas, & connexio inter iſtas mutationes, vt ſi v. g. impoſſibile eſſet lignum corrumpi, impoſſibile foret calefieri, & calorem calefacere, quod patet ex Ariſt. 1. Phyſ. 24. vbi arguens contra Parmenidẽ, & Meliſſum omnia eſſe vnũ aſſerentes, & conſequenter negantes generationem, & corruptionẽ ſubſtantialem, reprehendit illos, quòd iſtud vnum immobile poſuerint; nam inquit, licèt nõ poſſit totaliter loco moueri, poterat tamen partialiter, & etiã alterari, ergo per Ariſt. inter generationem, & alterationem non eſt talis neceſſaria cõnexio, aliter non rectè inferret conſequentiam illam). Tũ quia prius, vt prius, poteſt eſſe ſine poſteriori, ergo licèt ſubſtãtia ingenerabilis eſſet, & incorruptibilis, nõ ſequitur neceſſariò ex hoc ingenerabilitas, & incorruptibilitas qualitatum, ſolùm accidentia illa ab extrinſeco eſſent incorruptibilia, quæ ſibi forma ſubſtantialis determinat ad ſui conſeruationem, ſi tamen aliqua ſibi determinat, reliqua verò poſſent adeſſe, & abeſſe à ſubſtantia. Tũ quia finis primarius, & intrinſecus caloris non eſt producere ignem, vel carnem, aut aliquid aliud, ſed ſolùm calorẽ, reſpectu cuius eſt agens principale, at reſpectu ignis eſt ſolum inſtrumentum, & ad illum ordinatur ab agente principali, vnde ignis generatio eſt calori finis extrinſecus, ergo licèt hic finis deficeret propter impoſſibilitatem generationis, non idcircò proprius finis caloris, qui eſt calefacere, ceſſaret, ergo poterit adhuc calefacere; aſſumptum patet, quia actiones à terminis primarijs, & per ſe intentis ſpecificantur, modò ſi qualitas non eſſet per ſe terminus alterationis, ſeù calor calefactionis, ſed qualitas etiam corruptiua (nam de perfectiua non eſt dubiũ, vt patet in Cœlis, qui illuminantur, imò opacitatẽ, & diaphaneitatem de nouo recipiunt, vt ſuo loco diximus) eſſet totaliter ad generationem ordinata, non poſſet ſpecificare alterationẽ, ſicut inſtrumentum, & mediũ non ſpecificãt electionẽ, ſed finis eſt, qui ſpecificat; quare alteratio nõ eſſet à generatione diſtincta, ambo enim haberent eundem formalem terminũ. Hoc voluit innuere Scotus in 4. d. 6. q. 5. D. & d. 12. q. 3. vbi ſæpè replicat, quod accidens ſeparatum poteſt alterare, & tamen vt ſic non eſt inſtrumentũ agentis principalis, cui ſit coniunctum.

5 Dices, Ariſt. 1. de ge. c. 1. ait, *Quapropter ſi non ſit poſſibile ex igne fieri aquã, neque ex aqua terram, neque ex albo nigrum, neque ex molli durum, eadẽ autem ratio & de alijs*, ergo ad impoſſibilitatẽ generationis ſecũdum Ariſt. infertur, impoſſibilitas alterationis. Tum 2. alteratio propriè verſatur inter contrarias qualita-

tes mutuò ſe expellentes à ſubiecto, ſed iſta mutua expulſio dicit ordinem eſſentialem ad expulſionem formæ ſubſtãtialis, ergo ſi iſta expulſio eſt impoſſibilis, etiam illa. Tum 3. ex hoc, quòd Cæli ſunt incorruptibiles, nequeunt alterari cõtrarijs qualitatibus, ergo idem eueniret in alijs ſubſtantijs, ſi eſſent incorruptibiles.

Reſp. ad 1. ex ipſomet Ruu. Ariſt. ibi arguere contra Emped. negantem generationem, & corruptionem in elementis, & ponentem tàm primas, quã ſecũdas qualitates elementorum tanquã ipſorum paſſiones, ex quibus rectè deducit Ariſ. quòd ſi elementa non deſtruuntur, nec qualitates corrumpentur, quia paſſio eſt à ſubiecto inſeparabilis; vnde Ariſt. nõ loquitur abſolutè. Ad 2. diſting. min. dicit ordinem primarium negamus, ſecundariũ coacedimus, quare non eſt ordo eſſentialis, non enim expulſio frigoris ordinatur ad expulſionem formæ ligni à calore, ſed ab igne, vel alio vniuerſali agente, à calore verò, à quo eſſentialiter depẽdet, ordinatur ad introductionem alterius caloris. Ad 3. verũ eſt de facto omne ſuſceptiuum contrariorum corruptiuorum eſſe *corruptibile*, & ideò rectè ex hoc, quòd cæli ſunt incorruptibiles, arguimus non eſſe alterabiles, at de poſſibili non apparet manifeſta implicantia, quòd detur aliqua ſubſtantia de ſe incorruptibilis, quæ tamen poſſit recipere contrarias qualitates, ſicut modò quãplures docent qualitates has immediatè recipi in materia prima, quæ tamẽ eſt incorruptibilis; & aliquæ ſubſtantiæ dantur, quæ ſunt intrinſecè corruptibiles, tamen quia forma ipſarũ tenaciter adhæret materiæ, quamuis alterentur, nõ idcircò corrumpuntur, vt patet in adamante, & quibuſdam alijs gemmis pretioſis.

6 Multipliciter diuidi ſolet hæc alteratio, vt eſt videre apud Aref. cit. ſed præcipuè à Tho miſtis in tres ſpecies diuiditur in ſimplicem alterationem, in intẽſionem, & in remiſſionem tanquam in tres ſpecies: ſimplex alteratio eſt productio totius qualitatis, intẽſio eſt productio qualitatis non totalis, ſed aliam præſupponẽs eiuſdẽ rationis, remiſſio eſt à maiori qualitate ad minorem. Verùm iſta diuiſio nequit eſſe generis in ſpecies, nã primæ duæ non differunt eſſentialiter, cum motus nõ ſpecificetur à termino à quo; nec tertia per ſe reſpicit minorem qualitatem in intenſione tanquam terminum, ſed propriè reſpicit priuationem qualitatis intẽſionis, quapropter ſpecificè ſolùm diuidi poteſt penès diſtinctionem ſpecificam qualitatum, à quibus ſpecificatur, iuxtà dicta diſp. 15. Phyſ. quæſt. 7.

7 Aliter adhuc diuidi poteſt, magis ad propoſitum, quòd alteratio eſt duplex, alia intenſiua, alia extenſiua, prima dicitur intenſio, & eſt acquiſitio maioris perfectionis qualitatis in eadem parte ſubiecti; ſecunda dicitur extenſio qualitatiua, & eſt acquiſitio qualitatis in alijs, & alijs ſubiecti partibus; prima duplex eſt, abſoluta, & relata, intenſio abſolutè ſumpta eſt acquiſitio cuiuſcunque gradus, relatè accepta denotat maiorem perfectionem reſpectu alterius qualitatis inferioris perfectionis; ſicut quælibet pars quantitatis dicitur habere magnitudinem in ſe ſpectata, ad aliam verò comparata dicitur habere maiorem, & minorem magnitudinem. Ex quo ſequitur, quòd ſicut in quantitate datur duplex motus acquiſitiuus, & deperditiuus, & dicũtur augmentatio, & diminutio, vt dicemus diſp. vlt. ita in qualitate, quia dantur duo motus acquiſitiui, ſcilicet intenſio, & extẽſio, pariſormiter dari debẽt duo motus deperditiui oppoſiti, primus eſt oppoſitus intenſioni, & remiſſio communiter dicitur, ſecundus erit oppoſitus extenſioni, qui nomine diminutionis qualitatiuæ appellari poterit.

8 Quòd autem intenſio qualitatis ab extenſione diſtinguatur, ſcilicèt quod formam intendi, non eſt magis ampliari per plures partes ſubiecti, vt aliqui dixerunt, ſed magis perfici circa eandem partẽ, ſeu circa idem ſubiectũ, patet; nam aliter ſequeretur qualitates ſpirituales non poſſe augeri, quod eſt contra fidem, & colligitur ex Trid. ſeſſ. 6. c. 9. & habet expreſsè Lucæ 17. *Adauge nobis fidem*; ad Philippenſ. 1. *Oro, vt charitas veſtra magis, ac magis abundet*, & Eccleſia canit, *Da no-*

bis fidei, ſpei, & charitatis augmentum, Tum quia equus albus eſſet albior, modica niue; quapropter ſupponendum eſt tanquam clariſſimum qualitates intendi, & etiam extendi, ſi ſunt materiales; imò per hanc proprietatem ſuſceptionis magis, & minùs per ſe circũſcripſimus in log. diſp. 7. q. 3. art. 1. differentiam eſſentialẽ qualitatis; & art. 4. oſtendimus hanc proprietatem omni qualitati conuenire. De iſtis motibus, præſertim acquiſitiuis, ordinatim agemus, ad exactam cognitionem alterationis habendam.

QVÆSTIO II.

An intenſio fiat per realem acquiſitionem qualitatis.

9 Duas difficultates inuoluit præſens quæſtio, prima eſt, an per intẽſionem acquiratur noua qualitas à præcedẽti in ſubiecto exiſtente diſtincta; ſecunda an ſuppoſito, quòd noua qualitas adueniat, quæ priùs inhærebat ſubiecto, remaneat, vel potius deſtruatur.

Quò ad primum, eſt prima ſent. negãs acquiri per intenſionem nouã qualitatẽ, ſed eandem formã primò acquiri, quæ in toto intenſionis progreſſum eadẽ manet; hi tamen multùm inter ſe differũt, vt explicent id, quod habetur per intẽſionem; Nam primus dicendi modus Platonicis, Simpl. & Ammon. adſcriptus docet intẽſionẽ cõſiſtere in ablatione, & negatione contrarij, vt calorem magis intẽdi eſt minùs habere frigus admixtum, & remitti eſt habere maiorem frigoris mixtionem, vnde negat verũ, & reale augmentũ formæ, ſed ſolùm per accidẽs admittit, quatenus ablato frigore, alijſq. contrarijs diſpoſitionibus, calor perfectiùs agit. Alij, quia videbant, non omnes qualitates habere contrarium, dixerunt formã intendi eſſe formam magis recedere à contrario, vel à priuatione, plùs enim diſtat à nigredine albedo vt quatuor, & à tenebra lumẽ vt quatuor, quã albedo, & lumen vt duo; & è contrà, lumen remitti eſt formã magis accedere ad ſuum oppoſitum, nõ per admixtionem, ſed per quendã acceſſum; faciliùs enim tranſitur ad tenebras à lumine vt duo, quàm à lumine, vt quatuor.

10 Thomiſtæ cum D. Tho. parte 2. q. 52. art. 1. & 2. aſſerunt per intenſionem non acquiri nouam partẽ formæ, ſed nouam radicationem in ſubiecto, mirabile tamẽ eſt, quàm inter ſe diſcrepent in explicatione huius radicationis, itaut poſt multas verborum ambages potiùs obſcuriorem reddant radicationem iſtã, quàm declarent, nam aliqui dicunt formam magis, vel minùs radicari in ſubiecto eſſe habere perfectiorem, vel imperfectiorem exiſtentiam in illo ſiuè in aduentu perfectioris exiſtentiæ maneat præcedens, vt placuit Ægid. quol. 2. q. 14. apud Vaſq. p. 2. diſput. 82. ſiuè deſtruatur, vt ſuſtinent Capr. p. d. 17. q. 2. art. 5. & Aſtud. 1. de gen. q. 9. apud eundem. Alij hanc maiorẽ radicationem explicant ex hoc, quod ſubiectũ eſt magis diſpoſitum, minorẽ formæ radicationem, quando ſubiectum eſt minùs diſpoſitum. Caiet. p. 2. q. 52. art. 1. 2. Martinen. ibid. dub. 1. Salas diſp. 4. tract. 10. ſect. 4. (quamuis Scoti ſententiam reputet etiã probabilẽ) Zanard. 8. meth. q. 10. explicant iſtam maiorem radicationem per hoc, quod forma magis de potentia ſubiecti educitur, vel quia ſubiectũ magis ſubijcitur formæ, vel quòd forma magis, ac firmiùs vnitur ſubiecto, maioremque effectum formalem ſubiecto tribuit, ſicut arbor dicitur magis radicari, dum firmiùs adhæret terræ, & profundiores radices immittit; eodem ferè modo loquitur Bãneſ. 1. de gen. quęſt. 5. vbi addit, formam radicari magis, eſt formam magis reducere ad actum ſubiectum, magiſq; actuare potentialitatem ipſius, itaut ſi forma ante habebat in ſubiecto gradus perfectionis, vt duo, poſtmodum habet vt tria, & per intenſionem corrumpitur terminatio vt duo, & acquiritur noua terminatio vt tria, qui gradus perfectionis nõ ſunt realiter diſtincti, ſed eadem formaliter, & aliter ſe habens. Io. de S. Thom. 1. de gen. q. 4. art. 2. ait in principio actionis totã formam eſſe in ſubiecto, ſed non totaliter, quia poteſt magis, & magis ſubiecto vniri, ipſumq; perficere, non quidem

per

per nouum modum ſe tenentem ex parte formæ, cui det vim magis actuandi, & perficiendi, ſed ex parte vnionis ſolùm, & explicationis ipſius in ſubiecto. Exactiùs rem explicant Cóplut. diſp. 4. q. 9. diſtinguunt enim in qualitate eſſentiã, exiſtentiam, vnionem cum ſubiecto ſeù inhęrentiam, & radicationem, ſeù participationem eiuſdem formæ, & hoc vltimum per intenſionem, & remiſſionem aiunt variari, & ſupra illa tria addit actualitatem quandam, nõ qualitercunq; ſed maiorem intra propriam lineam, ratione cuius meliori, & perfectiori modo ſe habet, perfectioremq; effectum formalem tribuit ſubiecto, nam eſt ipſum magis, inquiunt, ipſaq; quantitas virtutis eiuſdem caloris, & in hoc ſenſu explicãt diuerſos loquendi modos D. Thomę, & Thomiſtarum.

11 Secunda ſententia eſt Scoti p. d. 17. q. 3. ſupra XX. & 8. meth. q. 3. affirmantis per intenſionem nouam acquiri qualitatem, & per remiſſionem deperdi; ipſum ſequuntur præter Scotiſtas, omnes Nominales, & ex recentioribus Fonſ. 8. Met. c. 3. q. 2. Vaſq. cit. Suarez diſp. 46. meth. ſect. 1. Ruu. 1. de gen. tract. 3. q. 5. Hurt. diſp. 5. Areſ. q. 25. Moriſanus diſp. 2. dub. 4 Murcia diſp. 2. q. 4. Arriag diſp. 3. ſect. 1. Auerſa q. 23. ſect. 6. Coninch. de actib. ſupernat. diſput. 22. dub. 3. Malderus 2. 2. queſt. 24. art. 5. Azor. lib. 3. c. 22. Tolet. 4. Phyſ. q. 12. eſtque communis.

Quò ad 2. dubium eſt vna opinio ſuſtinens in intenſione adueniẽte nouo gradu formæ priorem totaliter corrumpi; citantur Dur. p. d. 17. quæſt. 7. Gotfr. quol 11. q. 3. Burl. in tract. de intenſ. Auicen. Alb. & alij. Oppoſita opinio eſt Scoti cit. & modò communis apud omnes.

ARTICVLVS I.

Per intenſionem noua qualitas acquiritur.

12 Dicendum eſt cum Scot. cit. intenſionem non fieri per maiorem admixtionem contrarij, aut receſſum a priuatione, vel per maiorem radicationem formę in ſubiecto, quomodocunq; explicetur hæc radicatio, ſed per realem acquiſitionem nouæ qualitatis, & remiſſionem è contra per deperditionem realem eiuſdem. concluſio prob. quò ad ſingula; primò quòd non fiat per maiorem admixtionem contrarij. Tum quia vt notat Mayron. 1. d. 18. q. 1. concl. 3. dantur aliquæ formæ, quæ non habent contrarium poſitiuum, vt lumen, viſio, &c. & tamen intenduntur: aliquæ licèt habeant contrarium poſitiuum, non tamen cum illo ſunt compoſſibiles in gradu quantũcunq; remiſſo, vt sũt actus oppoſiti ex dictis diſp. 1. q. 5. art. 1. vel ſaltim nõ neceſſariò pręſupponunt formas oppoſitas in ſubiecto, & tamen intenduntur, ſic ſe habent habitus virtutum, aliter carens vtroq; habitu oppoſito ſcilicèt virtute, & vitio, ſcientia, & errore, non poſset acquirere virtutem illam, vel ſcientiam, niſi ſimul acquireret vitium vel errorem in ſummo, vt paulatim virtus intendi poſſit per depurationẽ ab iſtis oppoſitis habitibus, quod eſt falſum, nam in ſtatu innocentiæ ait Doct: fuiſſent habitus virtutis, & inæqualiter, non tamen habitus vitioſi; quod intendatur, patet, quia non ſtatim ac aliquis primò virtutẽ acquirit, habet illam in ſummo, ſed paulatim ex frequentatione actuũ augetur. Tum quia ſequeretur, quod aliquis non poſſet rem vllã velle, niſi intenſiſſimè, volitio enim nullo pacto admittit ſimul nolitionem oppoſitam, vnde ab iſto actu eſt omnino depurata, ergo quælibet eſſet intenſiſſima. Tum quia intẽſio albedinis eſt dealbatio, motus autẽ à termino ad quẽ ſpecificatur ex 5. Phyſ. 31. ergo terminus ad quẽ iſtius dealbationis non eſt amotio ſola nigredinis. Tum quia motus deorſum naturalis intenditur in velocitate, non tamen per deperditionem motus ſurſum; ſimiliter motus ſurſum violentus remittitur in fine, non quidem per admixtionem motus deorſum. Tum quia licèt quando duo contraria in eſſe remiſſo ſunt ſimul, ſi vnum intendatur, remittatur alterum concomitanter, nequit tamen intelligi, quòd hęc intenſio ſit ſimpliciter actio contrarij destructiua, & nõ alicuius productiua, quia corruptio

vnius eſt alterius generatio, nec corruptio per ſe intenditur ab agente. Tandem quia remanet explicandum, quo pacto remittatur còtrariũ, an ſcilicèt quia pauciores gradus remanent in ſubiecto, & ſic eſt cum noſtra opinione, an verò quia aliquis modus contrarij amittitur, quod eſt incidere in opinionem Thomiſt. Dices per maiorem, vel minorem admixtionẽ intelligi maiorem, vel minorem vnionem cum contrario. Contrà, ergo quando calor remittitur, etiam frigus remittetur, & quando calor intenditur, etiam frigus fiet intenſius: prob. quia ſi vnum contrarium alteri vnitur, hoc alterum illi quoque vniri debet, ergo ſi calor remittitur vel intenditur, quia magis, vel minus vnitur frigori, etiã frigus ſimul remitteretur, vel intẽderetur, quia eodem modo vniretur calori.

13 Secundò, quod intendi non ſit magis recedere à priuatione, prob. quia per intenſionem cognoſcitur vnam formam eſſe altera perfectiorem intra eãdem ſpeciem, ſed hoc cognoſcitur per acceſſum ad ſummũ ex 10. Meth. 2. vbi habet Ariſt. quòd vnumquodque menſuratur per id, quod eſt perfectiſſimum ſui generis, ergo intenſio non ſpecificatur per receſſum à negatione, quamuis enim acceſſus ad terminũ ad quem habeat receſſum à termino à quo, ſpecificatio tamen intenſionis non ſumitur à termino à quo, ſed ad quem, quod ipſum vocabulum explicat, intendere enim eſt in aliud tendere. Tum quia nequit forma eadem omnino manẽs modò magis, modò minùs à priuatione recedere, ſed iſte receſſus præſupponit actionem aliquam poſitiuã, ergo aliquid de nouo habet forma, per quod ponitur magis à negatione elongari, motus enim neceſſariò eſt inter duos terminos oppoſitos, & ſi ab vno recedit, accedit ad alium.

14 Tertiò, quòd nõ fiat per acquiſitionem perfectioris exiſtentiæ, qui erat primus modus explicandi maiorem radicationẽ in ſubiecto; prob. primò, quòd exiſtentia non diſtinguitur ab eſſentia realiter. Deinde admiſſa hac diſtinctione, exiſtentia emanare ponitur ab eſſentia, ergo hæc inuariata ſemper eandem cauſabit exiſtentiam. Tum quia exiſtentia eſt ſolùm conditio, non ratio agendi, aliter Thomiſtæ ponentes humanitatẽ in Chriſto exiſtere exiſtentia diuina, deberent aſſerere humanitatem eſſe infinitæ potentiæ, ſicut exiſtentia diuina eſt infinita, eſſentia verò eſt ratio agendi, ergo vbi eſt perfectior agendi ratio, ibi eſt perfectior eſſentia, non tantum perfectior exiſtẽtia, at forma intenſior agit perfectius, quàm remiſſior, ergo, &c. Tum quia vel prior exiſtentia deſtruitur, & ſic impugnatur eiſdem rationibus, quibus art. ſeq. impugnabimus opin. Dur. ſolum mutato termino entitatis in exiſtentiam; tum quia deberet qualitas corrumpi, vt in ſimili arguebamus de materia prima, ſi exiſtentiam à forma reciperet diſp. 2. Phyſ. q. 2. art. 1. & diſp. 5. q 3. art. 1 tum quia potens corrumpere perfectius, poteſt etiam imperfectius deſtruere, quia ſi de quo minus, ergo, & de quo magis; ſed agens remittens formam contrariam poteſt corrumpere exiſtentiam perfectiorẽ formæ, ergo multò magis poterit impedire, nè perfectior exiſtentia reſultet. Vel ponitur priorem exiſtentiam permanere, ergo iam admittunt latitudinem graduum in exiſtentia, quæ non minus impugnari poteſt rationibus, quas contra latitudinem graduum formæ congerunt. Tandem debent explicare, in quo conſiſtat iſta maior perfectior exiſtentiæ.

15 Quartò, quod non fiat propter maiorem, vel minorem diſpoſitionẽ ſubiecti, prob. quia tunc etiam ſubſtantialis forma diceretur intendi, & remitti, ſicut enim calor ſi eſt in ſubiecto magis diſpoſito perfectius agit, ideoq; dicitur intenſior, ita ſi anima v. g. informat organum viſus magis diſpoſitum, perfectius operatur, quàm ſi informaret organum minus diſpoſitum, ergo poſſet dici intendi, & remitti; imò Ioan. de S. Tho. hoc exemplo animæ vtitur ad explicandum, cur calor inuariatus ſecundum eſſentiam modò imperfectius agat. Tum quia videmus in eodem aere, eodemq; modo diſpoſito produci nunc intenſius lumen, nunc remiſſius. Tum quia ait Doctor, vel per

iſtas

iſtas diſpoſitiones ſubiecti intelligunt remouionem impedimẽti, & oppoſitæ qualitatis, & ſic incidunt in ſent. Platonicorum iam impugnatam: vel intelligunt diſpoſitiones quaſdam præuias requiſitas neceſſariò, vt calor ſit in ſubiecto, & hoc eſt falſum, nam iſtæ diſpoſitiones eſſent qualitates quædam, vt patet, ſecundum quas ſubiectum magis, vel minus diſpoſitũ diceretur, modò licèt ſit falsũ quamlibet qualitatẽ prærequirere tales diſpoſitiones in ſubiecto, quærimus de iſtis diſpoſitionibus, an ſeipſis magis, vel minus diſponunt ſubiectum, an medijs alijs, ſi primũ, ergo habent latitudinem graduũ, ſi ſecundum, erit proceſſus in infinitum.

Reſp. non dari hunc proceſſum, quia, ſecundæ qualitates intenduntur propter intenſionem primarum formalium, iſtæ intenduntur propter intenſionem qualitatũ materialiũ, quæ ſunt raritas,& denſitas, ſed raritas præciſè intenditur propter maiorem materiæ intenſionẽ, denſitas verò propter maiorem condenſationẽ materiæ. Contrà, nam hæc reſponſio non habet locũ in ſpiritualibus, vbi non adſunt iſtæ qualitates primæ, & materiales. Nec habet locum in materialibus, nam Cælum magis, vel minus illuminatur, nõ tamen fit modò rarũ, modò denſum. Tum quia ſubiectum rarius eſt magis diſpoſitum ad recipiendũ lumẽ, quàm denſius,& tamen ſi illi applicaretur parua candela, iſti verò Sol, vel valde luminoſum, certè intenſius lumen eſſet in minus diſpoſito, quàm in magis diſpoſito, ergo intenſio luminis aliquid aliud dicit, quàm diſpoſitionem ſubiecti. Accedit, quòd intenſio v.g. albedinis non eſſet eiuſdẽ ſpeciei cum ipſius productione, nam hęc terminaretur ad albedinẽ, illa ad diſpoſitiones, quæ ſunt alterius rationis, & ſpeciei.

16 Secundò, quòd nequeat fieri per nouum modum, vel vnionis, vel eductionis, vel radicationis, aut actuationis, iſtis enim locutionibus Thomiſtę circumſcribunt quandam modalem entitatem de nouo aduenientem qualitati productæ, non enim poteſt intelligi formam perfici magis, & intendi, niſi aliquid de nouo fiat, aliter eadem qualitas bis produceretur ſcilicet per primam productionem, & per intenſionem, ſi intenſio terminaretur ad puram qualitatis eſſentiam. tunc ſic ex Scot. cit. vel iſte nouus modus eſt quid reſpectiuum, vel quid abſolutũ; ſi primum, ergo in ipſo erit magis, & minus ratione fundamenti ſcilicet qualitatis, ſicut paries dicitur magis ſimilis in albedine alteri parieti, propter intenſiorem albedinem, ſi ſecundum quærimus adhuc, vel eſt diuiſibilis, ita vt habeat latitudinem graduum, vel indiuiſibilis, ſi primum, iam admittũt plures gradus alicuius entitatis ſaltim modalis in eodem ſubiecto ſimul; quod negant in formis; ſi eſt indiuiſibilis, ergo in inſtanti acquiritur, & quælibet alteratio intenſiua eſſet inſtantanea, non continua, & ſucceſſiua, quod eſt falſum, vt dicemus, ſequel. prob. quia ex dictis diſp. 14. Phyſ. q. 2. art. 4. nullum indiuiſibile poteſt acquiri in tempore.

Reſp. Salas non eſſe abſurdum in tempore indeterminato acquiri indiuiſibile, ſicut diuiſio lineæ fit in tẽpore, & tamen generantur ibi duo puncta, quæ ſunt oĩnò indiuiſibilia. At Cõplut. & Ioan. de S. Th. aiunt modum illum eſſe entitatiuè indiuiſibilem,& formaliter, at virtualiter eſſe diuiſibilem. Sed nec in tẽpore indeterminato poſſe indiuiſibile produci oſtendimus diſp. cit. neq; exẽplũ de linea valet, ſi enim loquimur de ſeparatione ſolũmodo partium lineæ, falſum eſt in tẽpore fieri, ſi verò de tota diuiſione, ſeù de motu locali, qui interuenit, ſic fit in tẽpore, in quo corpus diuidens lineæ approximatur, & hoc quia ſpatium occupatũ à puncto cõtinuatiuo lineæ, quod per diuiſionẽ deſtruitur, eſt omnino indiuiſibile, cum ſit punctale, indiuiſibile autem vt tale nequit motu diuiſibili pertranſiri. Similiter ibidẽ impugnauimus aliam reſpon. nã terminus motus debet eſſe formaliter diuiſibilis, ſicut motus, nec ſufficit virtualis diuiſibilitas: ſicut enim quælibet pars motus diuiditur in partes priores,& poſteriores quantũuis minima, certè ſi per partes priores attingit terminũ, ſi iſte eſt indiuiſibilis, nihil remanet attingẽdum per poſteriores partes, ſic

Angelus, & anima ſunt virtualiter diuiſibiles, & tamen ibi probauimus neceſſariò in inſtanti produci; ergo cum intenſio ſit diuiſibilis, & ſucceſſiua, nō poterit attingere modum indiuiſibilem formaliter.

17 Reſp. Io. de S. Th. quòd licèt quælibet vnio, ſeu terminatio, vt ipſe ait, ſit indiuiſibilis, tamen inter vnam, & aliã datur tranſitus per modum latitudinis, & diſtãtiæ in fieri, non quia ſint partes qualitatis acquirendæ inter modum, & modum, ſed quia ipſe modus, qui acquiritur, dū eſt in fieri, eſt per modum diuiſibilem, dū eſt in facto eſſe, eſt per modum indiuiſibilem. Complut. q. 10. aliter reſpondent, quod in continuo eſt poſt indiuiſibile pars aliqua, quę indeterminatè, & confuſè dicitur prima, & immediata indiuiſibili, quæ, vt ſtat ſub iſto cōceptu primitatis, eſt formaliter indiuiſibilis, aliter ſi eſſet diuiſibilis, non conciperetur prima, & immediata; pro ſubſtrato tamen ſcilicet pro illa quantitate à parte rei eſt diuiſibilis materialiter, & virtualiter, idem de motu dicendum; quapropter, inquiunt, nō repugnat vt per partem motus hoc pacto indiuiſibilem acquiratur aliquis modus formaliter indiuiſibilis, ſed diuiſibilis virtualiter, ſicut pars illa motus eſt taliter diuiſibilis.

En in quot difficultates, & inextricabiles anguſtias labuntur, vt nec ipſi ſe intelligant; quid enim velit aſſerere prima reſponſio per hoc, quod eſt, modum, dū eſt in fieri, eſſe per modum diuiſibilem, dum eſt in facto eſſe, tunc per modū indiuiſibilem eſſe, non ſatis conſtat; etenim dū datur tranſitus per modum latitudinis, & in fieri inter vnum, & alium modū, vel aliquid per motum, & fluxū in fieri acquiritur, vel nihil, non ſecundū, quia nequit eſſe motus, & actio ſine termino; ſi primū, talis non eſt modus indiuiſibilis propter rationem aſſignatam; deinde, quid ſignificat modum in fieri eſſe per modum diuiſibilem, niſi quod, dum fit, habet partes diuiſibiles, quod prius negabat. Nec minus obſcura, vana, & falſa eſt ſecunda reſponſio: nā primò, pars illa motus, quæ prima, & immediata concipitur, ſi appreheditur ſine partibus, vel cum partibus ſimul exiſtentibus, eſt cōceptus falſus, nam pars eſt in ſe diuiſibilis, & ſucceſſiua, ſolùm concipitur prima, & immediata confuſo modo, quatenus inter indiuiſibile, & partem ab illo terminatam nihil mediat; Deinde ſiue talis concipiatur, ſiue non, nobis ſufficit, quod à parte rei ſit formaliter diuiſibilis, nam attingit terminum, vt exercetur à parte rei, non vt à nobis concipitur, ergo etiam modus erit diuiſibilis à parte rei, vt eſt motus; nō igitur debet pars iſta dici formaliter indiuiſibilis, & ſolùm diuiſibilis virtualiter, ſed potiùs formaliter diuiſibilis, quia talis eſt in ſe, & conceptibiliter indiuiſibilis.

18 Rurſus quæri poteſt de iſtis modis, an adueniēte perfectiori imperfectior adhuc remaneat, vel deperdatur; ſi primum, ergo quia iſti modi nō ſunt ſpecie diſtincti, aliter intenſio continuata nō eſſet eiuſdem rationis, deberent admittere plures gradus numeraliter diſtinctos in eodem ſubiecto, quod valdè abhorrent; & quãuis Complut. aſſerant modos iſtos plus quam numero differre, eo quia perfectior virtualiter continet imperfectiorem, nō audent tamen inter illos ponere ſpecificã diſtinctionem, vnde conſequenter cogūtur ponere diſtinctionem quandam mediã inter ſpecificam, & numericã, quod eſt falſum. Si deperdatur prior modus, iã redeūt argumenta facta contra Capre. de exiſtētia, maximè contra aſſerentes radicationem iſtam eſſe vnionem, ſeu inhærētiam formæ in ſubiecto, quãuis enim inhærentia actualis diſtinguatur ab exiſtentia accidētis abſoluti, naturaliter tamē ſunt cōnexæ, ita vt ſi accidens non inhæret, nec exiſtit, hinc ſi vna inhærentia deſtruitur, etiam forma debet deſtrui, vt de exiſtentia dicebamus. Tum quia nō eſt ratio, cur forma ſtatim non vniatur vnione perfectiſſima cum ſubiecto, cum ſit cauſa naturalis; recurrere autem ad maiorem, vel minorem diſpoſitionē ſubiecti, vt facit Io. de S. Th. iam ſupra impugnauimus. Tum quia in remiſſione formæ, v.g. caloris in aqua nō poſſet aſſignari cauſa producēs imperfectiorem illum modū. Aiunt Complut. & Io. de S. Thom. cauſam per accidens eſſe

aquam

aquam corrumpẽtem modum perfectiorem, cauſam per ſe eſſe ignem, qui licèt ſit abſens, virtualiter manet in calore, à quo modus ille imperfectior emanat. Contrà, ſi aqua potens eſt corrumpere perfectiorem modum, multò magis poterit impedire, nè alter imperfectior reſultet, cum quo oppoſitionem etiam habet, illumq. quærit deſtruere.

19 Demum, contra exemplum ſæpè à Thomiſtis adductũ de radice arboris magis ſe intrudẽte intra terram vrgetur, quia ex hoc videtur ſequi, quod ſicut radix, quò magis radicatur, eò difficiliùs euellitur, ita forma, quò intenſior, & magis radicata, eò difficiliùs poſſet remoueri à ſubiecto, quod eſſe falſum probat Doctor exemplo verecundiæ, quæ eſt cauſa intẽſioris ruboris, quàm ſit naturalis rubor, & tamen iſte firmius manet in facie, quàm ille; ſimiliter febris ethica ſecundùm Medicos eſt magis radicata, quàm effimera, & tamen iſta eſt intenſior. Quod etiam dicebat Bannes ex Caiet. in intenſione corrumpi. v.g. terminationẽ vt duo, & acquiri terminationem vt tria, eſt inſufficiens, nã ſicut in extenſione cũ acquiritur tertius, vel quartus palmus, non ſolùm fit acquiſitio illius indiuiſibilis terminantis, ſed etiã quantitatis alicuius de nouo terminatæ illo indiuiſibili, ita etiam in intenſione qualitatis non tantùm acquiritur terminus ille vt tria, ſed etiam noua qualitas, aliter duo indiuiſibilia terminantia immediata.

20 Ex his remanet probata noſtra ſententia, quod per intenſionem noua acquiratur qualitas in eadem ſubiecti parte, quibus accedit, quòd ſicut calor. v.g. in agendo ſemper agit tàm in principio actionis producendo, quàm in progreſſu intẽdendo per eandem eſſentiam propriã, & vniuocè, ſequitur terminum ſemper eſſe eiuſdem rõnis, aliter intẽſio eſſet ſpecie diſtincta ab actione productiua, hæc enim terminaretur ad qualitatem, illa ad modum qualitatis. Nec valet, quod inquiũt Thomiſtæ terminum intenſionis eſſe qualitatem inuariatam quò ad eſſentiam, non tamen quò ad modum eſſendi in ſubiecto. Non valet, quia non minus differt qualitas à ſuo modo radicationis, quàm quantitas ab extenſione locali actuali, anima rationalis à ſua vnione, extenſio enim eſt modus quantitatis, & vnio eſt modus animæ rationalis, & tamen quantitas ſecundũ ſe terminat augmentationem, extenſio verò localis rarefactionẽ, anima terminat creationem, at vnio terminat nutritionem, rarefactio autem ſpecie diſtinguitur ab augmentatione, & nutritio à creatione, quãuis per rarefactionem acquiratur quantitas magis extenſa localiter, & per nutritionẽ habeatur anima maiori materiæ vnita, ratio eſt, quia nõ ipſa quantitas, vel anima rationalis ſecundum proprias entitates terminant, ſed potius modi ipſarum, ergo eadem ratione intenſio eſſet ſpecie diſtincta à productione qualitatis, quia propriè non ipſa qualitas de nouo fieret, ſed modus ipſius, nec eſſet verè vniuoca actio, ſed æquiuoca. vide Suarez fusè impugnantem oppoſitam opinionem.

21 In contrar. obijc. 1. quamplurimis Ariſt. authorit. nam 3. top. c. 4. ait, quæ cõtrarijs ſunt impermixtiora, ſunt magis talia, vt albius quidem nigro impermixtius; 5. Phyſ. 19. magis, aut minus eſt ex eo, qu.a aut minus cõtrarij ineſt; 2. Cæli 37. remiſſio cuiuſcunque fit propter impotentiã, in prædicam. qualit. refert ex antiquis, & approbare videtur, qualitatem ſecundùm ſe non ſuſcipere magis, & minus, vt iuſtitia non dicitur magis, vel minus iuſtitia, ſed ſubiectum per qualitatẽ denominari magis, vel minus tale, ſic homo dicitur magis, vel minus iuſtus; quapropter ſecundùm Ariſt. qualitas ſecundũ ſe non augetur, ſed ſolùm à ſubiecto participat magis, & minus, & 4. Phyſ. 84. dixit, ſubiectũ fieri magis calidum nullo facto in materia, calido ideſt nullo calorę facto in materia. Tũ 2. qualitatem intendi eſt perfectiùs inhærere ſubiecto, ſed inhærentia accidentis eſt vnio ipſius cũ ſubiecto, ergo qualitas intenditur propter perfectiorem vnionem, quam habet de nouo. Tũ 3. eadẽ quantitas fit magis, vel minus extenſa in rarefactione, & condenſatione ſine additione nouæ quãtitatis, vt dicemus diſp. ſeq. ergo idem de intenſione qualitatis dicendum.

Tum

Tum 4. pōt idem agens maiorē, vel minorem effectum cauſare iuxta variā ſubiecti diſpoſitionē, licèt in ſe inuariatū maneat, ergo poterit eadem forma maiorē, vel minorem formalem effectū tribuere ſubiecto ad variationem diſpoſitionum ſubiecti. Tū 5. forma quò ſimplicior, eò perfectior ex Dion. c. 5. de diu. nom. ſed intenſior eſt perfectior, ergo ſimplicior, ergo non compoſita ex pluribus partibus.

Reſp. in 3. Top. & 5. Phyſ. ſenſum illarū propoſitionum non eſſe formalem, quaſi quod intenſio albedinis formaliter conſiſtat in impermixtione nigredinis, ſed eſſe concomitantem, quia ad intenſionē vnius contrarij ſemper comitatur deputatio ab altero contrario. in 2. Cæli intentū ipſius eſt remiſſionem velocitatis in motu locali, de quo ibi tantum loquitur, prouenire ex impotentia agentis, quod nō officit nobis: in prædicam. qualitatis non negauit magis, & minus qualitatibus cōuenire, ſed ſolum modum loquēdi in abſtracto, nam melius verificatur de qualitate in cōcreto, præcipuè quia intēſio eſt motus, & motus ſemper cōcernit ſubiectum: in 4. Phyſ. per ly calido intelligitur ſubiectum, nō calor, vnde non dicit nullo calore facto, ſed calido, concretum enim accidētale ex dictis in log. habet quandoq; ſignificare ſubiectum; hoc autem addidit propter aſſerētes in qualibet alteratione adiungi nouū ſubiectum priori per intromiſſionem athomorum, quod addunt Complut. contra hanc expoſitionem diſſoluemus infra. Ad 2. ſi ly perfectius in maiori cadit ſupra inhærere, negatur, ſi cadit ſupra ipſam qualitatem, quia ſcilicèt in ſe magis perficitur per additionem noui gradus, conceditur, nam vt ſic perfectius etiam inhæret. Ad 3. neg. paritas, quia rarefactio, & condenſatio non ſunt motus ad quantitatem, at intenſio eſt ad qualitatem, ideoq; noua qualitas debet acquiri: Ad 4. neg. etiam paritas, quia effectus cauſæ efficientis, quç eſt extrinſeca, poteſt impediri ex indiſpoſitione ſubiecti, quod debet cōcurrere cum efficienti ad illum effectū, at effectus cauſæ formalis poſita forma in ſubiecto, neq, à Deo impediri poteſt, ſed neceſſariò emanat, quantum poteſt, quare nequit intendi, niſi etiam forma intendatur. Ad 5. Dion. intelligitur de ſubſtantia, quæ ex ſe poteſt eſſe ſimplex, at quæ admittit compoſitionem, vt eſt qualitas, quò res eſt compoſitior, eò perfectior.

22 Secundò arguunt duabus rationibus, quæ vel è ſunt fundamenta opinionis oppoſitæ. Prima eſt, quia non poſſunt in eodem ſubiecto duo accidentia numero diſtincta, & eiuſdem rationis ſimul reperiri, quod probant, quia accidēs indiuiduatur à ſubiecto, ergo vno, & eodem exiſtēte ſubiecto, non poſſunt accidentia eiuſdem rationis multiplicari; aſſumptum multipliciter prob. in diſp. de principio indiuiduationis, pro nunc oſtenditur, quia accidens totum ſuum eſſe habet in ordine ad ſubiectum, ergo indiuiduationē debet habere à ſubiecto, nam vnaquæq. res indiuiduari debet ex iiſdem principijs, à quibus habet eſſe, tum quia non poſſet aſſignari ratio, cur duæ albedines poſſint eſſe ſimul in ſubiecto, nō duæ quantitates, duæ figuræ, duo vbi, &c. Tum 3. quia diſtinctio in formis, aut eſt formalis, quæ eſt ſpecifica, aut materialis, & ex ſubiecto, quæ eſt numerica, ex 3. meth. c. 3. & l. 5. c. 6. ergo vbi neutra iſtarū intercedit, nulla poteſt eſſe diſtinctio, & conſequenter vbi eſt vnitas ſpecifica accidentis in eodem ſubiecto, non poteſt eſſe pluralitas numerica. Secunda rō ſumitur ex hoc, quòd nulla forma poteſt habere partes integrantes, niſi per quantitatem, non per ſe, quòd probat Io. de S. Th. quia de rōne formæ eſt, quòd ſit principium ſimplex non principiatum, & compoſitū, at ſi partes haberet, iā eſſet ex illis compoſita; tū quia partes integrātes ſunt materiales, nam conueniūt in forma, & quidditate, & ſolùm differunt penès quantitatē, quarè additio partis integralis non eſt additio ſecundùm formam, ſed ſecundùm materiam, & per conſequens per additionem partis integralis non perficitur, nec intenditur forma.

23 Solutio harum rationum petit longiorem diſcuſſionem de principio indiuiduationis in Meth. habendam, pro nūc dicimus quamlibet re indiuiduari propria hæcce-

hæcceritate, ſiuè ſubſtantialis ſit, ſiuè accidentalis, quarè ad 1. neg. aſſumptum, ordo enim ad ſubiectum eſt poſterior præſuppones ipſum accidens, in quo fundatur, hinc non poteſt ab illo indiuiduari; ad 1. probat. dicimus, quòd licèt accidens in genere cauſæ materialis; quandoq; efficientis dependeat à ſubiecto, non tamē in genere cauſæ formalis, quæ ſolummodo eſt eſſentia, & entitas accidentia, quare implurificato ſubiecto poſſunt accidentia multiplicari, principiū .n. indiuiduationis, eſt in genere cauſæ formalis: Ad 2. probat. dicimus rationem, ob quā duo accidentia numero nequeūt eſſe in eodem ſubiecto, non ſemper petendam eſſe ex idētitate ſubiecti, ſed vel ex fine, vel etiam ex efficienti, nam aliqua accidētia ſunt, quæ prçter diſtinctionem numericā entitatum in reliquis omnibus habent quandam ſimilitudinem, & conuenientiam ſcilicèt in munere, vel officio, ad quod deſtinātur, & in quacunq; habitudine, quam dicunt, vt duæ figuræ, duæ albedines in ſummo, &c. alia ſunt, quæ licèt in ſpecifica rōne conueniant, & ſolo numero differant, non habent tamen inter ſe tantam ſimilitudinē, ſed differunt vel in munere, vel in habitudine, vt duæ ſpecies viſibiles Petri, & Pauli, quæ ſolo numero differunt, habent tamen diuerſa repræſentare, duo gradus caloris diuerſimodè debent, & perfectiùs ſubiectum diſponere; accidentia prioris generis naturaliter nequeunt multiplicari primò ex fine, quia multiplicatio eſſet otioſa, non ſic in accidentibus ſecundi generis ratione diuerſorum munerū, ſecundo ex parte efficientis, quia quando agens inuenit ſubiectū accidentibus prioris generis affectum, inuenit illud perfectè aſſimilatū, & ſic ceſſat agere ex dictis in diſp. præc. tū quia gradus iſti conſtituūt vnam numero qualitatem, cuius dicūtur partiales perfectiones. Ad 3. probat. dicimus ex 3. Meth. nihil poſſe in contrarium inferri, nam Ariſt. ibi tex. 13. ſolū probat nō poſſe ea omnia, quæ vnam quidditatem habēt, eſſe vnam ſubſtātiam numero, ex quo diuerſam materiam, aut partē materiæ habent, quod verum eſt de ſubſtantijs ſimul exiſtentibus, & participātibus eadem cōmuni ratione; In 5. Meth. vbi ait Ariſt. numero quidem vnum, quorū materia vna, ſpecie verò, quorum rō, & forma vna, nō loquitur de vnitate numerica ſola accidētium, ſed vniuerſaliter, vt patet, per ly materiam intelligit differentiam indiuidualem, quæ dici ſolet materia totius, nō autem materiam partis, aut ſubiectum, quapropter ſi per diſtinctionē formalē intelligitur diſtinctio ſpecifica, & per materialem diſtinctio indiuidualis, negamus hāc dici materialem à ſubiecto, ſed à materia totius, .ſ. ab indiuiduali differentia, hæc etiam indiuidualis diſtinctio pōt dici formalis, quatenus eſt diſtinctio formarum.

24 Ad ſecundam rōnem princ. iā diximus diſp. 9. Phyſ. q. 1. quodlibet .ſ. ens materiale habere partes entitatiuas integrātes præciſa quantitate; & ad 1. impugnat. cōcedimus formā eo modo, quo eſt principium & ſimplex non eſſe principiatum, & compoſitam, ſic quia dicitur principiū per modum actus, & ſimplex ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex actu ex potentia Phyſica, hoc pacto nequit eſſe principiatū, & compoſita Phyſicè ex actu, & potentia, cum hoc tamen ſtat quòd poſſit dici integraliter compoſita ex partibus entitatiuis, vel intenſiuis tantùm, ſi eſt ſpiritualis, vel intenſiuis, & extenſiuis ſimul, ſi eſt materialis. Dices, ergo pars componens erit perfectior, quia ſimplicior, quàm tota qualitas reſultans. Reſp. neg. conſeq. ſimpliciter loquendo, quia totum reſultās eſt perfectius, quia actualis, quàm partes cōponentes ex dictis diſp. 8. Phyſ. q. 2. art. 2. Ad 2. impugnat. patet ex dictis gradus iſtos in rigore nō debere dici materiales, ſed formales, ſeù formarū, non prout forma ſignificat præcisè quidditatē, ſed vt dicit quidditatē cōtractā ad eſſe indiuiduale, indiuiduū enim includit quidditatē, & indiuidualem differentiā, hinc additio harum partium non eſt additio materiæ, ſed entitatis formæ, quæ partes, ſi ſunt circa eandem partē ſubiecti, intendent, & perficient formam, ſecus ſi eſſent extenſæ, & circà diuerſas ſubiecti partes; Aliæ rōnes commodiùs ſoluentur ar. ſeq. ac q. 3. & 4.

AR-

ARTICVLVS II.

In intenſione præcedens qualitas non deperditur.

25 Dicendũ quoque in intenſione adueniente noua qualitate priorem nõ perire, ſicut in remiſſione, licèt deperdatur pars aliqua qualitatis, non tamẽ totaliter amitti, & aliã de nouo totaliter generari. Concluſio eſt Scoti 1.d.17.q.3.quę licèt multis ſoleat rationibus probari à Thomiſtis, attamen non concludũt, vt eſt videre apud Auerſam, & Arriag. Prob. ergo rationibus Scoti, quibus recentiores vtuntur. Primò probat Doctor in intẽſione habituum; nam poteſt Deus, ſi vellet, conferre gratiam elicienti actum meritorium in eodem inſtanti, in quo operatur, & per conſequens in eodem inſtanti daretur augmentum habitus gratiæ, ſed habitus gratiæ præcedens neceſſariò debet eſſe in illo inſtanti, quia concurrit ad elicitionem actus, ideò enim actus eſt meritorius, quia prouenit à gratia, ergo ad intenſionem gratiæ præcedens nõ corrũpitur. Idem argum. fieri poteſt in habitibus acquiſitis, qui enim ex habitu philoſophico eliceret actũ concluſionis, & ſpeculationis philoſophicæ, iam tunc haberet habitũ, qui cauſa eſt partialis actus, ſed in eodem inſtanti actus ille intendit habitum, ergo ſi ad additionẽ nouæ qualitatis præcedens corrumpitur, iam idem habitus ſimul eſſet, & non eſſet: eſſet, quia cauſaret actum: nõ eſſet, quia adueniret nouus habitus. Idem quoque argum. fieri poteſt in agentibus materialibus, quæ ad inuicem agant, & patiantur, nã ſi calor agit in frigus, preſupponitur calor exiſtens, exiſtẽtia enim eſt conditio neceſſaria ad cauſandũ ex dictis diſp.7.Phyſ.q.4. art. 1. frigus autem, quia remittitur, deberet deſtrui ſecũdum iſtam opinionem, & aliud imperfectius totaliter produci; at ſi frigus ſimul reagit in calorem, debet exiſtere, ergo ſimul eſſet, & non eſſet, quod implicat.

Reſp. Bulæus cap.6. concedendo poſſe Deum in eodem inſtanti augere gratiam, non tamẽ in illo inſtãti eſſet habitus præcedens, quia ſufficit, vt actus meritorius præſupponat gratiam præfuiſſe, non exiſtentem, loquendo de gratia à qua cauſatur. Ad rationem de habitibus acquiſitis ait, in eodem inſtanti, in quo eſt actus, eſſe maiorem perfectionem habitus in acquiri, non acquiſitam, vt ſic enim eſt in tẽpore immediatè ſequẽti, in quo habitus nouus dicitur acquiſitus, & cauſatus ab actu præcedenti, & corrumpitur præcedens. Similiter reſpondet ad illud de agentibus materialibus, negando, quòd idem ſit producens, & productum reſpectu eiuſdem, nam in iſtanti terminatiuo, vel continuatiuo intenſionis calor tunc exiſtens nõ eſt productus à frigore tunc exiſtente, ſed à frigore præcedente, ſicut frigus à calore, qui præfuit (admittit enim vnum contrarium ab alio per accidens produci; vt infra n.28.) & fundamentum ipſius eſt, quia forma quando eſt primò cõpleta, & perfecta, ſeu in facto eſſe, in illo primo inſtãti non indiget cauſa actu agente, quia agere actu nihil eſt agere, nec in illo inſtãti materia eſt in potentia paſſiua reſpectu illius formæ, & per conſequens nec agens in potentia actiua, ſolum ergo forma permanens habet cauſam, dum eſt in fieri, ſcilicèt in tempore præcedente.

26 Iſtæ reſponſiones falſo innituntur fundamẽto, nam ſi forma acquirit eſſe in inſtanti, certè cauſæ iſtius formæ ſoli in illo inſtanti dicentur actu cauſæ, ſiuè efficientes, ſiuè materiales, antea erant cauſæ in potẽtia, nam ſi cauſa actu agit, effectus actu fit, ſed ante illud inſtans effectus non fit, aliter tunc haberet aliquod eſſe, & ſic non inciperet in inſtãti, ergo ante illud inſtans cauſæ non agunt, ad cauſandũ enim requiritur exiſtẽtia cauſæ ex diſp.7. Phyſ. q.4.art.1. nec requiritur prioritas temporis, ſed tantum prioritas naturæ ex diſp.8. Phyſ. q.2.art. 2. vnde falſum eſt in tempore præcedenti formam habere eſſe in fieri; falſum quoq; eſt materiam, vt priorem natura ipſa forma non eſſe in potẽtia paſſiua ad illam; licèt vt ſic non dicatur priuata, ad priuationẽ enim requiritur prioritas temporis ex diſp.15.Phyſ. q. 2. & quãuis in illo inſtanti habeat eſſe completũ, & perfectum, non idcirco dicitur acta, ſed

potius

Potius inſtantaneè fieri, nam eſſe actū dicit habitudinem ad idem eſſe vt perhabitum. Ex quibus impugnatur prima reſpōſio, ſi enim actus elicitur à gratia, habitus gratiæ debet ſimul eſſe cum actu, non autem præſupponi præfuiſſe, quia antea nec actus erat in fieri, cū nullū eſſe habuerit, ad quod factio iſta potuerit terminari. Secunda etiam eſt falſa, nam ſi in eodem inſtanti, in quo eſt actus, adeſt maior perfectio habitus in acquiri, ergo etiam aliqua entitas habitus noui erit in rerum natura, acquiſitio enim actualis reſpicit terminū actualem, qui acquiritur, nam quod eſt in potentia, & non exiſtit, non poteſt dici, quod acquiratur actu, ſed quòd acquiretur, igitur ſi adeſt actualis entitas noui habitus, & in eodem inſtanti non eſt adhuc corruptus habitus præcedens, iam erūt ſimul in eodem ſubiecto. Nec 3. reſp. valet, nam calor in inſtanti exiſtens, ſi antea non præfuit, vt ipſe docet, nonniſi à frigore tunc exiſtente poteſt cauſari, idem de frigore dicendum: tum quia eadē difficultas eſt de calore, & frigore precedentibus, à quibus cauſetur; tū quia ante illud inſtans non datur prima pars immediatè præcedens, ergo nequit dari calor, vel frigus immediatè præcedens, quod ſit cauſa caloris in inſtanti exiſtentis; nam in ſent. ipſorum nullum frigus poteſt per tempus durare, dum ſubiectum intenditur.

27 Secūdo arguit Doctor ex hoc, quòd agens æquiuocum adueniret ſubiecto habenti formam intenſiorem & excedētem virtutem actiuam illius agentis, hoc agens adhuc intendet formam illam, .ſ. ſi graue vt vnum applicatur ſubiecto habenti pondus vt tria, efficiet pondus vt quatuor, vt diximus diſp. præc. q. 1. art. 1. ergo ſi in intenſione noua qualitas totaliter produceretur, tunc iſtud agens produceret effectū ſupra ſuam virtutem, quod eſt falſum ex diſp. 7. Phyſ. q. 6. ar. 3. Hoc argum. Doctor conficit de agente vniuoco, claritatis gratia, attamen in illa additione apertè docet valere ſolùm in æquiuocis agentibus. Reſpond. Burleus, quòd minus perfectū poteſt continere virtualiter magis perfectū, ſi non ſecundum gradū perfectionis, ſaltim ſecundum virtutem actiuitatis, præcipuè ſi produceretur ex termino à quo perfectiori, quam ſit terminus ad quē. Sed hæc reſponſ. improbata manet ex dictis in Phyſ. loc. cit. tum quia ſi illud graue nō reperiret in ſubiecto pondus vt tria, ſolùm produceret pondus, vt vnum, & tamen ageret ſecundum totalem virtutē actiuā, ergo pondus, vt quatuor excedet etiam actiuitatem illius grauis. Quod additur de termino à quo perfectiori, nil obeſt, tum quia in hoc caſu terminus à quo ſcilicèt pondus vt tria, eſſet imperfectior pondere vt quatuor; tum quia ſi eſſet perfectior, vt euenit in remiſſione, non augeretur ob id actiuitas agentis, terminus enim à quo poſitiuus, ſi totaliter deſinit in motu, per accidens ſe habet, nec adeſt, dum eſt terminus ad quem, ideoq; nequit eſſe ratio, cur pro ducatur perfectior effectus.

28 Tertio arguit Doctor, quia frigus vt vnum agens in calidum vt octo; v.g. remittet calorem illum ad ſeptē gradus introducendo vnum gradum frigiditatis, ſtante hac ſent. frigus vt vnū produceret calorem vt ſeptem, quod eſt falſum, ſeq. prob. non enim poſſet aſſignari alia cauſa effectiua, ſupponimus enim ignē eſſe remotum, recurrere autem ad cauſam vniuerſalem cœleſtem eſt impertinens, quia potius Cælum concurret ad concauſandū cum agente particulari, ſcilicet ad productionem frigoris; tum quia in remiſſione habituum ſpiritualium facta ab actibus oppoſitis Cælum non habet locum, quia non agit in animam, neq; eſt reccurrendum ad Deum; nam ſi aliquis haberet infidelitatis habitum, vel alterius vitij, & per actum oppoſitum remitteretur, Deus produceret in hoc homine habitū vitioſum, quod eſt abſurdum, quarè remanet, quòd à contrario producatur; falſitas ſeq. prob. quia contrarium potius deſtruit, quàm producat alterum contrarium.

Reſp. Burl. vnum contrarium poſſe eſſe cauſam alterius contrarij, non tanquam termini per ſe vltimo intenti, vt ſic enim frigus ſolùm eſt frigoris productiuum, ſed tanquam medij reſpectu finis vltimò intentu, quia enim frigus ſummo calido pro-

proximatum per ſe, & principaliter intẽdit producere frigus vt vnum, ſed hoc nequit facere, niſi inducendo calorẽ remiſſum, ideo frigus per ſe tamquam medium producit calorem. Hæc tamen reſponſio eſt abſurda, vnum enim contrariũ potius eſt ſui oppoſiti deſtructiuũ propter oppoſitionem, quàm ſit mediũ, & naturalis diſpoſitio alterius; vnde ſi poteſt deſtruere perfectius, multò magis poterit corrũpere imperfectius, qualis eſt calor remiſſus. Tũ quia calor vt ſeptem eſt omninò perfectior, quàm frigus vt vnũ, ergo nullo pacto poterit ab iſto produci. Tũ quia ſi frigus vt vnum eſt productiuũ caloris vt ſeptem, multò magis erit productiuum frigoris vt ſeptem, potentius enim eſt agens ad producendum ſibi ſimile, quã ſibi contrarium. Tũ quia ſequeretur actum ſupernaturalem eſſe ex propria natura productiuũ habitus oppoſiti vitioſi, ſi illũ remitteret, quod eſt falſum, quia ſi haberet hãc actiuitatem producendi. v.g. habitũ vitioſum vt ſeptem, iã produceret hunc habitum, etiam ſi nõ adeſt habitus ille vt octo, nam agens naturale non impeditum agit ſecundum vltimum ſuæ potentiæ, hoc autem eſt falſum, & contra experientiam.

29 Tandem prob. quia neceſſariò deberet hæc opinio ponere intenſionem inſtantaneam, & per morulas interpolatas, quod eſſe falſum oſtẽdemus q. 5. ſeq. prob. ex dictis in præc. art. nam ponunt gradus iſtos indiuiſibiles, ita vt vnus calor nõ habeat latitudinem partium intenſiuarum, ſucceſſiuè acquiſibilũ, indiuiſibile autem nequit acquiri ſucceſſiuè. Nec valet, quod ait Buil. & approbat Auerſa ex Dur. cit. quod ſicut Vbi eſt indiuiſibile, & nunquã poſſunt eſſe ſimul duo Vbi, tamen poteſt ſucceſſiuè fieri localis motus, ita euenire in qualitate. Non valet, quia licèt Vbi acquiſitum permutatum eſſe, & in iſtãti ſit indiuiſibile, quia eſt æquale locato, nõ tamen Vbi, quod per modũ, & in tẽpore acquiritur, hoc .n. eſt diuiſibile, & excedens locatum, neceſſe enim eſt, quod terminus motus ſit diuiſibilis ad diuiſionẽ partium temporis, & motus ex 6. Phiſ. à tex. 50.

In oppoſ. arg. 1. termini motus ſunt incompoſſibiles, ſed termini motus intẽſionis, & remiſſionis ſunt qualitas intenſa, & remiſſa, ergo, & c. min. prob. quia motus eſt inter terminos poſitiuos ex 5. Phyſ. 7. 8. & 9. tum quia ſi non adeſſet qualitas remiſſa vt terminus à quo, ſed ſimplex negatio formæ, motus ille non eſſet intẽſio, ſed ſimplex qualitatis acquiſitio, quę exercetur inter priuationem, & formam. Tũ 2. eodem modo ſe habet magis, & minus in eadem ſpecie, quomodò ſe habẽt proportionaliter in diuerſis ſpeciebus, ſed in his quantò vna ſpecies eſt perfectior alia, tantò perfectiùs continet eam, & modo ſimpliciori, ita vt ſpecies contenta non facit additionem cũ continente, ergo ita ſe habebit gradus perfectior reſpectu imperfectioris. Tum 3. eodẽ modo ſe habent magis, & minus in formis accidentalibus, ſicut in ſubſtantialibus, ſed ſecundum ponentes magis, & minus in ſubſtãtijs forma ſubſtantialis perfectior, & in eadẽ ſpecie eſt ſimplicior alia, non faciẽs additionem cum minus perfecta, ſed aliam continens modo ſimplici, vt ponitur anima Chriſti, ergo, &c. Tum 4. in motu locali ad acquiſitionem vnius Vbi deperditur præcedens, ergo idem erit in alteratione.

30 Reſp. ex Scot. cit. maiorem intelligi debere de terminis per ſe motus, nõ de concomitantibus, ad min. dicimus formã intenſam, & remiſſam eſſe terminos concomitantes motus, vt motus eſt, licèt vt intenſio eſt ſucceſſiua, reſpiciat poſitiuos terminos, vt explicuimus diſp. 15. Phyſ. q. 6. art. 3. ad 1. & hi motus non ſunt ſemper incompoſſibiles, vt patet in augmentatione, vt dicemus diſp. vlt. hinc ad Ariſ. patet ex dictis Phyſ. cit. Ad rationẽ dicimus acquiſitionem albedinis. v.g. & intẽſionem eſſe omnino eiuſdem rationis ex 5. Phyſ. 31. & ſolùm differre penes cõnotata, quatenus ſucceſſio intenſionis nequit intelligi, niſi præſupponatur pars aliqua qualitatis. Ad 2. reſp. Scot. in illa additione neg. maio. imò eſt ad oppoſitũ, quia ordo ſpecierum eſt ſecundũ partes eſſentiales, & quidditatiuas, & ideò vna ſpecies non habet eſſentiam, & quidditatem alterius, at ordo intenſionis eſt ſecundũ partes indiui-

indiuiduales, quæ poſſunt eſſe ſimul. Ad 3. negat quoque maio. imò Ariſt. 5. Phyſ. 9. & 10. negat eo modo motum in ſubſtãtijs quomodò concedit in accidentibus, ſed negat in ſubſtantijs motum ſecundũ gradus, ergo concedit hoc modo in accidẽtibus. Sed expeditiùs dicendum hanc eſſe principalem rationẽ, propter quã diſp. 5. negabimus formas ſubſtantiales ſuſcipere magis, & minus. Ad 4. ex Scot. 4. d. 49. q. 16. ad 2. princ. neg. paritatem, quia natura non poteſt cauſare mutationem poſitiuam ſine deperditiua, vbi hæc nata eſt concurrere, quod tunc eſt, quando motus fit inter contraria, vt inter albedinem, & nigredinem, vel inter quaſi contraria, ſcilicèt quando nequeunt illi termini eſſe ſimul in eodem, vt ſe habent duo Vbi; at duæ albedines ſunt compoſſibiles, quia ſola qualitas eſt, quæ primò, & per ſe eſt ſuſceptiua magis, & minùs, ex dictis in Log. diſp. 7. quæſt. 3.

Secundò, ſi remanet calor præcedẽs remiſſus, & aduenit intenſus, ergo idem ſubiectum eſſet intensè, & remiſsè calidum, quod arg. Burl. fusè proſequitur in raritate, & denſitate. Tum 2. ſolum ſubiectũ eſt, quod in motu permanet idem, qualitas remiſſa non eſt ſubiectum, ergo, &c. Tum 3. quia ſequeretur partem albedinis eſſe infinitè perfectam, quia ſecundùm ſpeciem eſt perfectior nigredine etiam infinitè intenſa; tum quoque quia includeret partes infinitas eiuſdem perfectionis, quodlibet enim continuum eſt ex partibus infinitis, & quælibet pars iſtius intenſiuæ albedinis eſſet æque perfecta. Tum 4. velocitas motus intenditur in fine, non tamẽ per additionem partis ad partem permanentẽ, ergò idem in alijs qualitatibus. Tum 5. non augetur pars qualitatis quæ præfuit, non quæ aduenit de nouo, non totũ aggregatum ex vtraque, ergo intenſio non fit per additionem partis ad partẽ, antec. prob. illud augetur, quod habet plures partes nunc, quã prius adueniens, & totũ aggregatum non præfuerunt, ita vt potuerint habere pauciores partes, pars, quę pręfuit, manet eadem, quæ fuit ante, ergo, &c.

31 Reſp. ad 1. quod calor remiſſus poteſt dupliciter ſumi, vel prout dicit entitatem illam caloris, vel vt dicit etiã carentiam vlterioris gradus, quã formaliter importat remiſſio, calor remiſſus permanet in intenſione ſecundum entitatem, nõ ſecundum illam carentiam, vt patet in augmentatione. Ad 2. ma. eſt vera, ſi intelligitur de illis, quæ per ſe ad motum cõcurrunt, ſcilicèt ſubiectum, & per ſe termini, nam terminus à quo deſinit, terminus ad quem non præexiſtebat; negatur autem, ſi intelligatur de illis, quæ per accidẽs ſolùm ſpectant ad motum, & concomitanter, vt eſt terminus à quo poſitiuus. Ad 3. dicimus vrgere ipſum Burl. quia inter calorẽ præcedentem, & calorem per motum acquiſitum mediant ſecundũ ipſum infiniti calores, quorum vnus eſt altero perfectior, itavt calor vltimò acquiſitus excedit infinitos calores in perfectione, ergo eſſet infinitè perfectus, imò magis ipſum vrget, quàm nos, quia iſti calores ponuntur diuerſæ rationis, & vnus excedens alterũ in perfectione, vnde ſe haberent, vt partes aliquotæ non cõmunicantes, quod nos nõ aſſerimus. Negamus igitur ſeq. ad 1. probat. idem poſſet probari de quacunq; ſubſtantia, quæ ſemper erit perfectior quocũq. accidente etiam infinito; linea finita etiam in infinitum, & abſque proportione excedit in magnitudine punctũ, nõ tamen eſt infinita, & hoc quia comparatio fieri debet inter res eiuſdẽ rationis, qualis non eſt albedo comparata nigredini, tum quia fit tranſitus à proportione perfectionis eſſentialis ad proportionẽ perfectionis integralis. Ad 2. prob. ſufficiẽter dictũ eſt diſp. 9. Phyſ. q. 2. eſt enim difficultas cõmunis omni continuo, nam ſi palmaris linea cõſtat ex infinitis partibus, quarum quęlibet habet magnitudinem, quomodo non erit infinitè extenſa? quapropter dicimus has partes non facere intenſionem infinitam, quia ſunt partes proportionales, & cõmunicantes; vide diſp. citat. q. 2. art 6. ad 3. Ad 4. aliud eſt loqui de qualitatibus, quæ ſunt etiam permanentia, & aliud de velocitate motus, quæ non eſt qualitas, nec ens permanens, ſed ſolùm quidam ordo ad tempus, in quo fit, per comparationẽ ad alium

motum,

motum, qui reſpectu eiuſdem tẽporis non tantundem ſpatij pertranſiret, quare intẽſio æquiuocè dicitur de intenſione qualitatis, & motus. Ad 5. idẽ poſſet de augmẽto vrgeri; quare dicimus, quòd propriè loquẽdo ſubiectum diù debet intẽdi, nam motus propriè denominat ſubiectum; poteſt etiam forma dici intendi, quatenus motus eſt quædam aliter habitio præſcindẽdo à ſubiecto iuxta dicta diſp. 15. Phyſ. q. 1. & tunc forma præxiſtens dici poteſt augeri, quatenus aliquo modo eſt alteri vnita, vbi prius erat ſeparata, & ſolitaria, vnde poteſt dici aliqualiter per intenſionem habere plures partes, quàm prius.

Tertiò, ſi hoc eſſet, etiam intenſio luminis fieret per hãc additionẽ partis ad partem, quod eſt falſum, quia ſequeretur duo abſurda; Primum eſt, quòd daretur infinitum lumen, prob. quia luminoſum alicui aeri applicatum producet in illũ determinatum lumen in inſtanti, ſi deinde moueretur verſus illum aerem, producet lumen intenſius, quæritur ergo an in quolibet inſtanti tẽporis, in quo fit ille motus, luminoſum producit lumen æquale primo lumini producto, vel maius, vel minus, ſi æquale, aut maius, cum inſtantia ſint infinita, in fine motus fuiſſent productæ infinitæ partes luminis non communicantes; ſi minus, idem ſequitur, quia partes iſtæ minores eſſent infinitæ. Secundum abſurdũ eſt, quòd accidens migraret de ſubiecto in ſubiectum, quòd prob. eodem caſu poſito de luminoſo, nam ſi dum mouetur luminoſum, lumen exiſtens in parte aeris remotiori intenderetur per nouam additionem, iam pars luminis, quæ eſſet in parte propinquiori aeris tranſiſſet ad partem remotiorem, quod implicat.

32 Reſp. conced. conſeq. negando falſitatem; negamus etiam ſequi primũ abſurdum, ad probat. dicimus, quantum ſufficit ad ſolutionem rationis, quod licèt luminoſum in primo inſtanti producat determinatum lumen, nõ tamen in motu deinde producet lumen determinatum in quolibet inſtanti illius temporis, ratio eſt, quia ideo luminoſum intẽdit, quia approximatur, ergo tunc fit intenſio, quando fit approximatio, quæ cum ſit motus, nõ fiet in quolibet inſtanti, ſed in qualibet parte temporis; in inſtanti verò ſolùm eſt mutatum eſſe, & indiuiſibile motus, & conſequenter non pars luminis acquiritur in quolibet inſtanti, ſed indiuiſibile continuatiuum partium luminis, quare cum totum tempus ſit finitũ, motus quoq; & lumen erit finitum; quod erit dicendũ de alijs qualitatibus ſucceſſiuè, & per motum agentis acquiſibilibus. Dices ſaltim in intenſione actuum ſpiritualium, qui ſunt inſtantaneè producibiles, potentia intendẽs illos, in quolibet inſtanti temporis intenſionis poteſt producere determinatã perfectionem actus, non enim eſt maior ratio, cur poteſt in primo inſtanti producere determinatam perfectionẽ, & nõ in quolibet alio inſtanti. Reſp. neg. ſeq. quia vel voluntas v.g. intendet volitionem in tẽpore, vel in inſtanti, ſi in tempore, cũ tempus includat infinita inſtantia tanquam indiuiſibilia continuatiua partium, ita in illis inſtantibus acquireremur indiuiſibilia continuantia partes intenſiuas actuum; ſi in inſtanti intẽdet, tunc non poſſet continuè intẽdere, ſed diſcretè per morulas interceptas, quod probabilius videtur in his actibus, & cum inſtantia actu accepta hoc modo ſemper eſſent finita, finitam quoq; intenſionem cauſabit voluntas; nec hoc argum. multum differt ab argum. Zenon. negantis motum; nec minus vrget aduerſarios, vt diximus in præced. ſolut.

33 Dices etiam; quando agens cum eadem potentia producit in aliqua menſura determinatum effectum, ſi eſt naturale, non poteſt cum eadem potentia, & cæteris partibus in maiori menſura minorem effectum producere, ſed maiorem cauſabit, ergo ſi potentia agentis in inſtãti producit aliquem effectum, in tempore, quod eſt maior menſura, producet intenſiorem effectum. Reſp. ſi loquamur de agẽte naturali, argum. non vrget, hoc enim agẽs in inſtanti aget, quantũ poteſt, & niſi de nouo vigoretur vel per approximationẽ, vel per intenſionem virtutis, aut remotionem contrarij, non proſequitur ſuã actionem, & quando vigoratur, aget proportionabiliter

liter iuxta virtutis actionem, ſi ſcilicet in tempore augetur, in tempore agit, ſi in inſtanti, inſtantaneam cauſabit actionem. Si verò loquamur de agente libero; iã diximus probabilius eſſe aſſerere voluntatẽ intendere proprios actus per inſtantia interpolata; ſi tamen vellet agere in tẽpore, ſicut applicat virtutem in tempore, & ſucceſſiuè, non niſi modo ſucceſſiuo intendet actum illum, vt ſcilicèt pars correſpõdeat parti temporis, & indiuiſibile continuatiuum inſtanti illius temporis, non enim aget ſecundum totam virtutem applicatã. Negamus quoq; ſequi ſecundum abſurdum, quia lumen primò productũ ſemper eſt in eodem ſubiecto, & ad motũ luminoſi aliud de nouo producitur, non ſolum in parte remotiori, ſed etiã in propinquiori, nam agens agit vniformiter difformiter. Imò retorqueri poſſet arg. quia ſi qualitas eſt indiuiſibilis intenſiuè, quo pacto poſſet continuè diffundi per ſphærã vniformiter difformiter? quælibet enim pars intenſiuè difformes, quarum vna eſſet altera perfectior, & ſolũ in indiuiſibili poſſet reperiri qualitas intenſa, in parte verò extenſa eſſet quid aggregatũ ex illis qualitatibus intenſiuis, & indiuiſibilibus, nã in qualibet propinquiori medietate qualitas eſt intenſior, in remotiori remiſſior.

34 Quartò, forma non remittitur per ablationem partis à parte, ergo nec intenditur per additionem partis ad partẽ, antec. prob. quia ſequeretur formam illã totaliter ſimul deſtrui non ſucceſſiuè, Probat. quia agens æquè approximatum duabus medietatibus contrarijs, & pari modo ſe habẽtibus, ſi poteſt vnam deſtruere, poterit etiam alteram ſimul corrumpere, ſed duo gradus v. g. caloris ſunt æquè approximati frigori vt octo, quia cũ ſint partes intenſiuæ, vna non eſt remotior altera, æqualiter etiam reſiſtunt frigori, ergo ſi frigus poteſt deſtruere nunc primum gradum, poterit ſimul quoque ſecundum. Tum quia remiſſio eſt motus poſitiuus, ergo ad terminum erit poſitiuum, non igitur erit terminata ad ſolam ablationem, ſeu carentiam partis.

Reſp. neg. antec. ad 1. prob. neg. ſeq. ad probat. neg. maior, quia cũ ſucceſſio proueniat ex reſiſtentia contrarij, certè magis reſiſtit totum, quàm minima pars, ſicut enim in motu extenſionis propter latitudinem extenſiuam cõtrariæ qualitatis adeſt ſucceſſio in tali motu, ſic in intenſione propter latitudinem intenſiuam qualitatis contrariæ intenſio ſucceſſiuè fiet, quod infra explicabimus magis q. 5. Ad 2. prob. negamus remiſſionem pro formali eſſe motum acquiſitiuum, & poſitiuum, ſed deperditiuum, vt in ſimili de diminutione dicemus diſp. vlt.

QVÆSTIO III.

An iſtæ partes intenſiuæ qualitatis ſint homogeneæ, vel atherogeneæ.

35 NOn eſt ſermo, an iſtæ partes ſint diſſimiles quò ad differentias indiuiduales, eſt enim clarũ eſſe realiter inter ſe diſtinctas, cum ad inuicem ſeparentur, & per conſequens vnam habere propriam differentiam indiuidualẽ ab alia diſtinctam, ſicut etiam partes extenſiuæ qualitatis, & quantitatis hoc modo ſunt realiter diſtinctæ, & diſſimiles in differentijs indiuidualibus, quamuis ſint eiuſdem ſpecificæ rationis, ita docet Sco. in p. d. 17. q. 3. ad rationem princ. nec eſt ſermo, an partes iſtæ ſint ætherogeneæ ſpecificè, vt quidam apud Sonc. 8. Meth. q. 21. videntur docere, quòd ſcilicèt in intẽſione primò producatur calor, poſtea addatur quædam qualitas alterius naturæ, quæ tamen videatur aliqualiter participare caloris naturam, & dicatur concalor. Nec enim opinio ex dictis exploſa manet, nam ſic intenſio non eſſet eiuſdem rõnis ſpecificæ cum acquiſitione qualitatis; tum quia non adeſt ratio multiplicãdi tot entia ſpecie diſtincta, & tandem, quia eædẽ rationes, quibus ſequentem opin. impugnabimus, militant cõtra iſtã. Quapropter quærimus, an iſtæ partes in intenſione additæ, quæ gradus appellari ſolent, vt dicemus, ſint diſſimiles, & ætherogeneæ in perfectione indiuiduali, itavt ſint gradus iſti naturaliter ſubordinati, vt ſecundus præſupponat neceſſariò primum, ſitq; perfe-

ctior illo, tertius præſupponat, & excedat ſecundum, quartus tertium, & ſic deinceps, an verò omnes ſint eiuſdē, & æqualis perfectionis, & conſequenter homogenei, ſiue primus ſit, ſiue octauus, nec magis differat primus gradus ab octauo, quā ab altero primo, vnde ſi primus gradus cū alio primo in eodē ſubiecto coniungatur, verè efficiat intenſionem vt duo. Hinc P. Vulpes 2.p.tom.3.diſp.105.ar.4. nō videtur percepiſſe ſtatum controuerſiæ, dū ex vna parte decidendo hoc quæſitum ait, gradus iſtos eſſe materialiter diſſimiles, hoc eſt indiuidualiter, & formaliter ſimiles, ſeu eiuſdem ſpecificæ naturæ; at deinde impugnat Vaſq. aſſerentem non eſſe diſſimiles in perfectione indiuiduali, vt vnus ſit altero perfectior, illiusq; rationes conatur ſoluere. Non enim Vaſq. loquitur de diſſimilitudine proueniente à differentijs indiuidualibus, quaſi quod voluerit omnes gradus eſſe idem numero, hoc namque numquam ſomniauit, ſed locutus eſt de diſſimilitudine in perfectione, & de ſubordinatione inter illos.

36 Fuit quorundam Antiquorum opinio apud Ocham p. diſt. 17. q. 6. & apud Canon 5. Phyſ. q. 3. §. *Tertium dubium*, affirmantium vnum gradū eſſe perfectiorem alio, quem neceſſariò præſupponit in ſubiecto, ita vt in intenſione neceſſariò à primo gradu procedatur ad ſecundum, à ſecundo ad tertium vſque ad octauum, in miſſione verò prius deperdatur octauus, deinde ſeptimus, vltimò corrumpatur primus; & ſi duo primi gradus ponerentur in eodem ſubiecto, non conficerent intēſiorem qualitatem; hanc ſent. ſuſcitarunt recentiores quidam, vt Suarez diſp.46.Meth.ſect.1.n.29.& ſeq.Hurt.diſp 5. de gen. ſect.6.Moriſ.diſp. 2. dub. 4. Murcia 1. de gen.diſp.2.q.5.Coninch. de actibus ſupernat.diſp.22.dub.3.n.34.& alij. Oppoſita opinio eſt communis apud Antiquos, & ex recentioribus ſequitur Vaſq. p. 2. diſp. 82.c.6.Conimb.1.de gen.c.4. q. 2. art. 3. Ruu.tract.3.q.6.Auerſa q.23.ſect.7.Salas p.2.q.73.tract.13.diſp.5.ſect.5.Arriag. de gen.diſp.3.ſect. 2. & 3. eā quoque amplexus eſt Scotus p.d.17.q.3. vbi rōnes, quas conficit cōtra Gotfr. hoc ſupponunt, & 4. d.12.q.3.P.& ſeq.& 8.Meth.q.3. Inter has opiniones extremas mediant aliqui, nam Fracaſt. lib.de Sympath.& Antip.cap.6.& Areſ.1.de gen.q. 26. docent ſolùm qualitates habentes propriè contrarium augeri per gradus ætherogeneos, non alias, vt ſunt lumen, & impulſus. Alii apud Ariag. n.86. aliter diſtinguunt, ſcilicet qualitates non operatiuas aliarum ſimilium, intendi ex gradibus ſimilibus, vt ſunt calores, at productiuas aliarum ſimilium, intendi ex gradibus ætherogeneis; quam diſtinctionem videtur ipſe Arriaga approbare.

37 Dicendum eſt gradus omnes qualitatis eſſe homogeneos, & eiuſdem perfectionis, ita Doctor citat. Prob. primò ratione ſecunda Scoti, quam conficit contra Gotfr. circa augmentum habitus charitatis, & gratiæ, ſit aliquis habēs quatuor gradus gratiæ ex hoc, quod elicuit actum vt quatuor intenſum, eliciat poſtea actum vt vnum, tunc iſte acquirit maiorē gratiam, & nouum gradūm, ſcilicet quintum, ergo ſi quintus gradus perfectior eſſet omnibus gradibus præcedentibus, plus merebitur per actum vt vnum, quā per actum vt quatuor, quod eſt falſum, quia gratia confertur iuxta meritū actus boni in gratia eliciti, & diſpoſitionem merentis, magis tamē eſt meritorius actus vt quatuor, quàm actus vt vnum. Hurt. negat falſitatem ſequelæ propter duo: Primū eſt, quia præcipua ratio merendi augmentū gratiæ eſt ipſa gratia, ideoq; plus gratiæ debetur homini habenti gratiam vt quatuor, & actum vt vnum elicienti, quā homini producenti actum vt quatuor ſine gratia. Secundum eſt, quia Deus præmiat vltra cōdignum ob ſuam maximam liberalitatē, ideſt præmio excedenti præmiat, quā debeatur actibus condignè; ſicut ſi Princeps teneretur ob aliquod opus leue donare ſeruo vnum iulium, & non adeſſet niſi nummus aureus, quamuis hic excederet valorem operis, ad Principem tamen ſpectaret liberaliter donare aureum potius, quàm parcè retinere præmium.

38 Sed hæc reſp. friuola eſt, nam licet admittatur gratiam eſſe potiorē rationem

augmen-

augmenti, quod non eſt præſentis negotij, nequit tamē negari, quin intenſioni actus correſpondeat aliquod augmentū gratiæ, nam plus gratiæ debetur homini gratia vt quatuor informato, & elicienti actum vt tria intenſum, quàm ſi actum eliceret vt vnum; & tunc allata ratio ſtat in robore, nam augmentum illud gratiæ, quod intēſioni actus correſpondet, terminaretur ad aliquem gradum gratię qui v.g. eſſet quintus, ergo actus vt duo perfectius, & magis augeret gratiam, quàm actus vt quatuor. Nec valet, quod ait Coninch. quo etiā vtitur Vulpes cit. actus moraliter augere gratiam, non Phyſicè. Non valet, quia augmentum iſtud morale fieri debet ſecundum proportionē valoris actus, & diſpoſitionis merentis. Quod autem addit Hurt. Deum præmiare vltra condignum ex ſua liberalitate, falſum eſt in ſenſu, quo ipſe intelligit, vt ſemper actui ſequenti Deus tribuat præmium vltra condignum, vt excedat præmium omnium actuum præcedentium, ſed eo modo vltra condignum præmiat vltimum actum, quomodò præmiauit primum actum. Tum quia ſuppoſita hac reſponſ. non poſſet Deus pręmiare iuxta condignum opera bona vt vnum, & ad æqualitatem meriti, ſi aliquis gradus gratiæ præexiſteret, quia & ſi vnū gradum gratiæ tribueret, adhuc iſte excederet meritum illius actus, quia eſſet perfectior, & ſic non ex liberalitate præmiaret vltra condignum, ſed ex neceſſitate, liberalitas enim Dei ſolū attenderetur in hoc, quod velit præmiare, ſed hoc decreto ſuppoſito, ex neceſſitate deberet in retribuendo excedere meritum hominis iuſti. Cui accedit validiſſima impugnatio, nam ſecundùm omnes, ſicut Deus præmiat vltra cōdignum, ita punit citra condignum; ideſt minus, quàm mereatur peccator; ſed ſtāte hac opi. Deus puniret vltra condignum; prob. ſit peccator eliciens peccatum vt vnum, huic correſpondet pęna vt vnum, ſi denuo eliceret aliud peccatum vt vnum, correſpondebit huic peccatori pœna vt duo, at ſi gradus ſecundus pœnæ eſſet perfectioris rationis, quàm ſit primus gradus, certè excederet demeritum ſecūdi peccati, ergo ſecundum peccatum puniretur vltra condignum. Quòd ſi dicas ſecūdo peccato correſpondere maiorem pœnā propter priuationem gratiæ, quam ſupponit in peccatore. Præterquam quod aſſumptum eſt falſum, vrgeri poteſt argumentum de pœna correſpondente illi peccato, vt de actu meritorio dicebamus.

39 Accedit, quod hæc ratio, vt inquit Doctor, vrget in habitibus naturalibus, & in qualibet equiuoco agente; vt enim vidimus diſp. præc. q. 1. art. 1. agens æquiuocum poteſt agere in ſimile intendendo effectum, quem reperit productum, vt de grauibus intendentibus impulſum, de vino, pipere, & huiuſmodi ibi oſtendimus, at ſi v. g. vinū potens producere calorem vt vnū applicetur ſubiecto calido vt quatuor, vel graue productiuum impulſus vt vnū addatur alicui trutinæ, in qua ſit cauſatus impulſus vt tria ab alio grauiori, tam calor, quàm impulſus intendetur, ergo nouus iſte gradus nō eſt alterius rationis ab alijs gradibus præexiſtentibus, & maioris perfectionis, aliter excederet virtutem agentis. Quod ait Hurt. in grauibus hoc euenire, quia quodlibet imprimit propriū impulſum, pluribus autē impulſibus minùs reſiſtitur, quàm vni; confirmat noſtrā ſent. quod ſcilicet intēdatur impulſus per additionem noui gradus omninò ſimilis, & ęqualis. Cōfir. in actione reflexa, qua ab eodem agente intenditur qualitas in medio producta, vt vidimus diſp. præced. q. 2. intenſio enim hęc fit, quādo agens nequit directè vlteriùs protendere ſuā actionem ob impediens obſtaculum, tunc agit reflexè eadem actione, qua ageret in remotiori parte, ſi non adeſſet impedimentū; conſtat autem, quòd non ageret directè niſi producendo remiſſiorem qualitatē, ergo ſi reflexe agit, eandem qualitatē producet, ergo qualitas præcedens intēdetur per additionem remiſſioris qualitatis, quare non eſt neceſſe gradū ſuperuenientem, & intendentem eſſe priori perfectiorem.

40 Secundo prob. concl. in qualitatibus ſpecialiter contrarijs, & vniuocè agētibus; ſi enim calido vt octo applicaretur frigidum vt vnum, hoc frigidum agendo

in calorem, inquiunt aduerſarij, corrūpet octauum gradū caloris introducendo primum gradum frigoris, ſed hoc eſt falſum, quia data hac ſent. gradus octauus multū excederet in perfectione primum gradū, & ſi qualitas eſſet magis reſiſtitiua, quàm actiua, vt eſt ſiccitas, certè octauus gradus ita reſiſteret, vt non poſſet à primo gradu deſtrui; imò ſi poteſt primus gradus corrumpere octauum perfectiſſimū, cur etiā reliquos gradus non deſtruit, qui ſunt imperfectiores? maximè quia oppoſitio prouenit ex naturis qualitatum, nō ex gradibus, vt diximus diſp. 1. q. 5. hæc poteſt aſſignari rō, cur potius primus gradus frigoris habeat ſpecialem oppoſitionē cum octauo, illumq; deſtruat, & non cū primo, cui adæquatè repugnat tanquam imperfectiſſimus imperfectiſſimo, nec cum alijs gradibus, qui etiam habent eandē rationem ſpecificam. Vis huius argum. magis percipietur, ſi aduertatur exceſſus octaui gradus ſupra primum data hac opinione; nam ſi gradus ſubſequens contineat ſemper in perfectione præcedentem, ſaltim dupla proportione illum excederet, vnde ſecūdus gradus cōtineret eminenter duas perfectiones primi, tertius, quia contineret in duplo ſecundū, haberet eminēter quatuor perfectiones primi, & ſic deinceps vſque ad octauum, qui excederet primū ſecundùm cētum viginti octo perfectiones ſimiles perfectioni primi gradus; & calidū vt octo agens ſecundum omnes gradus, ageret ſecundùm bis centum quinquaginta quinq; perfectiones ſimiles perfectioni primi gradus; ſi ergo talis eſt exceſſus octaui gradus ſupra primum, non videtur quomodo poſſit deſtrui à primo.

41 Tertiò, quia quærimus de iſtis gradibus, an quilibet conſtet ex partibus ſimilibus, & eiuſdē rationis, an verò ex partibus diſſimilibus, & diuerſæ rationis, ita vt qualibet parte vnius gradus accepta, in illa includantur partes in infinitum remiſſiores, quarum quælibet eſt alterius rationis; ſi primum, tunc gradus non erit ſimplex, & indiuiſibilis, & intenſio conſtabit ex partibus ſimilibus, ergo idem dici poterit e odmnibus gradibus; ſi ſecundum quod ab Hurt. admittitur, tunc gradus nō erit, niſi aggregatū quoddam ex illis partibus, quarum quælibet eſſet intenſiuè indiuiſibilis, ergo ſicut ſi darentur infinita puncta, non efficerent aliquam extenſionem, nec poſſent continuari extenſiuè ad inuicem, neque poſſent motu extenſiuo, & cōtinuo acquiri, & hoc quia ſunt indiuiſibilia partibus carentia, ita erit dicendum de iſtis gradibus indiuiſibilibus intēſiuè, quòd non poſſent efficere latitudinē intēſiuam continuam, in continuo enim dātur partes diuiſibiles cōntinuatæ per indiuiſibilia, at ſecūdū hanc ſent. non poſſent aſſignari iſtæ partes diuiſibiles, & indiuiſibilia continuatiua, quia daretur indiuiſibile indiuiſibilis, accipiatur enim vltimū, quòd acquiritur in inſtanti terminatiuo motus, erit quid perfectiſſimum continēs eminenter perfectiones præcedentiū, ergo non ſe habebit vt indiuiſibile terminatiuum, ſed vt pars principalis huius intenſionis, indiuiſibile enim non auget rē, cui aduenit; eodem modo ſe habebunt reliquæ partes, quamuis non ſit aſſignabilis prima; ſi ergo erit congeries indiuiſibiliū, certè non poterunt motu continuo acquiri, & ſucceſſiuo; in tempore enim neque vnum indiuiſibile, neq; infinita, ſi darentur ſimul vnita, poſſunt acquiri, ſed ſolùm in inſtanti ſunt acquiſibilia, vt dicebamus q. præced. contra Capr. in 1. art. & contra Gotf. in 2. art. Nec Vulpes eſt philoſophicè, & ſcoticè locutus, dum loc. cit. negat alterationem in habitibus ſpiritualibus habere rationem motus; Nam alteratio non ſolùm eſt ad qualitatem extenſiuam, ſed etiam intenſiuam, & pluriès Scot. loc. cit. hanc intenſionem appellauit motum; quamuis nō ſit motus ſucceſſiuus ex omni capite, nec ad generationem inſeruiēs, vt diximus diſp. 15. Phyſ. quæſt. 5. præterquam quod difficultas eſt communis omnibus qualitatibus, ſiue materialibus, ſiuè ſpiritualibus, nam loquimur de intenſione, quæ in ambabus reperitur. Iſtæ rationes vniuerſaliter probant de intenſione cuiuſcunque qualitatis, & magis patebit noſtra ſent. ex ſolutione obiectionum.

Soluun-

Soluuntur obiectiones.

42 In contrar. obijc. 1. ſi qualitas intēderetur per gradus homogeneos, ſequeretur agēs remiſſum poſſe intendere ſubiectum intenſius, quod repugnat experientiæ, ſeq. prob. ponatur calidum vt vnum applicatum calido vt duo, nunc poterit in iſtud producere calorem vt vnū, quia habet talem virtutem, & ſubiectum eſt capax, ergo efficaciter calidum vt tria. Neque dicas ſimile non poſſe agere in ſimile, Tum quia cauſa tunc non operatur, inquit Hurt. quando eſt defectus vel potentiæ actiuæ, vel paſſiuæ, vel applicationis, vel ex repugnantia formæ producēdæ cū forma producta in ſubiecto, in caſu nullū iſtorum adeſt, vt patet; recurrere autē ad ſimilitudinem agentis, & paſſi eſt id, quod quæritur, nam ſicut calidum vt vnum poteſt ex ſe producere calorem vt vnū, ſubiectum poteſt recipere, duo calores vt vnū ſunt per nos compoſſibiles, cur igitur nequit ſimile agere in ſimile? cuius ratio rectè aſſignabitur, ſi dicatur, hoc ideò eſſe, quia ſecūdus gradus caloris eſt perfectior primo, nec continetur in virtute calidi vt vnum. Tum 2. finis caloris eſt diſponere ad ignem, non ſolū reddere ſubiectum ſimile, ergo etiam ſi agens reddit paſſum ſibi ſimile, non per hoc ceſſabit ipſius actio quia datur adhuc vlterior finis. Tum 3. ſi calidum vt vnum efficeret calidū vt tria, tantū abeſt, quòd reddat paſſum ſibi diſſimile, quin potius ſimilius reddet, ergo deberet ſuam actionem continuare, antec. prob. qui plures habet cum alio ſimilitudines, eſt illi ſimilior, ſed calidum vt tria habet plures rationes ſimilitudinis reſpectu calidi vt vnum, quia tres gradus fundāt tres ſimilitudines, ergo &c. Tum 4. diſſimilitudo in numero maximè intēditur ab agente naturali, quia ex hac diſſimilitudine creſcit ſimilitudo in eſſentia, & ſpecies conſeruatur, vnde ex hoc, quòd agens produxit calorem vt vnum in aliquo ſubiecto, non idcircò quieſcit agere, ſed quærit extenſiuè multiplicare in diuerſis ſubiectis, ergo licèt in vno ſubiecto produxerit calorem vt vnum, adhuc deberet agere intendēdo, quia ex hac diſſimilitudine ſequitur ſimilitudo in eſſentia, & conſeruatio ſpeciei. Tum 5. ex Coninch. agens naturale agendo non tàm intendit aſſimilare ſibi paſſum, quā ſeipſum per actionem communicare, ergo quia calidum vt duo eſt adhuc capax caloris vt vnum producibilis à calido vt vnum, ſi illi applicetur, poterit per actionem ſeipſum communicare, quamuis inueniat in calido, vt duo formam ſimilem. Tum 6. ex Arriſ. nō poſſet reddi ratio, cur vnum agens æquiuocū ſit virtualiter v. g. calidum vt duo & nō vt ſex, ſi enim poteſt producere in tribus ſubiectis ſex gradus caloris, cur non etiā in eodem ſubiecto? ſi dicas requiri maiorem virtutem intenſiuā ad producendos ſimul ſex gradus in eodem ſubiecto; iam admittitur diſſimilitudo graduū. Tum 7. ex eodem ignis in ſe calidus vt octo in aliqua parte ſphæræ ſolum producit ſex gradus caloris propter diſtantiam, ergo ſi gradus ſunt einſdem rationis, poterit ſimul octo gradus producere, quia habet talem virtutem, aliter ſi requireretur maior virtus, argumento erit gradus eſſe ætherogeneos. Tum 8. calidum vt quatuor applicatū alteri calido vt 4. agit in illud, non tamē intendit, ergo hoc erit, quia intenſio fit per gradus perfectiores, antec. patet quia conſeruat illud, conſeruatio autem eſt actio, ergo ſi agit in illud producit calorem, & tamen quamuis addatur continuè calor, non intenditur, eo quia intenſio requirit calorem alterius rationis. Neque dicas cōſeruationem hāc ſolùm eſſe defenſionem à contrario, nō actionem. Non valet, quia & ſi nullum adſit contrarium, adhuc calor in externo ſubiecto deficiet, ergo indiget conſeruatione intrinſeca; item cum ignis conſeruat aquam calidam ab aere frigido ambiente, conſeruat per actionem receptam in aqua, non in aere. Tandem numquam requiritur ad operandum conditio aliqua, de cuius neceſſitate nō poſſit reddi ratio à priori, modo quòd requiratur hæc diſſimilitudo, nequit aſſignari aliqua ratio à priori, cum in agentibus æquiuocis non requiratur, ergo, &c.

43 Reſp. neg. ſeq. cum probat, ex dictis

diſp. præced. q. 1. art. 1. quia ſcilicèt ſimile nequit agere in ſimile actione vniuoca. Ad 1. impugnat. huius reſponſ. dicimus cauſam etiam non operari propter ſimilitudinem paſſi, neque hoc eſt petere principium, quamuis enim non habeamus rationem à priori, ſufficit ratio à poſteriori, quam loc. cit. aſſignauimus; nec ratio ab Hurt. aſſignata eſt ſufficiẽs, nã oppoſitum experimur in agentibus æquiuocis; quapropter ſi nobis bellum ingerunt cum agentibus vniuocis, non minùs nos poſſumus illos vrgere cum agentibus æquiuocis. Ad 2. falſum eſt calorem, vt eſt cauſa principalis, & primariò intendere productionem ignis, ſed ſolum productionẽ caloris, ſecundariò tamẽ, & vt cauſæ inſtrumentalis etiam diſponit ad formã ignis, ſed pro viribus, quia ſcilicèt non quilibet calor eſt ſufficiens diſpoſitio ad formam ignis, ideo non quilibet ſufficienter diſponit, & perfectè, qualis eſt remiſſius, quare neg. conſeq. quòd debeat calor remiſſus vlteriùs agere, poſtquam aſſimilauit ſibi paſſum, quia non eſt inſtrumentum ſufficiens, & perfectum. Ad 3. ſi valeret, cõcluderet etiam numerum, quò maior eſſet, eò ſimiliorem eſſe cum vnitate, quia plures contineret rationes ſimilitudinis, vlnam eſſe magis æqualem palmo, quam ſit alius palmus, quia haberet in ſe octo palmos, & rationes fundandi plures æqualitates; ideo neg. antec. ad probat. neg. min. quia licet tres gradus diuiſim ſumpti aſſimilẽtur calori vt vnum, non tamen coniunctim accepti, arguere autem à diuiſis ad coniuncta eſt fallacia accidentis, vt diximus p. 2. inſtit. logic. tract. 3. c. 3. ſic duo, & tria fundant rationes paritatis, & imparitatis, non tamen quinq; licèt ſit duo, & tria. Ad 4. non valet paritas de multiplicatione extenſiua, & intenſiua, ratio eſt, quia multiplicatio extenſiua pręſupponit diſſimilitudinem inter agens, & paſſum, non autem multiplicatio intenſiua, & hæc diſſimilitudo eſt neceſſaria ad actionem, quãuis non habeamus rationẽ à priori. Ad 5. vrget illos aſſerentes rationem illam, cur ſimile non agat in ſimile, eo quia intendit aſſimilare ſibi paſſum, eſſe conuincentẽ, & quaſi à priori, quia eſt per cauſam finalẽ; at iam oſtendimus diſp. præced. cit. non concludere; idcirco dicimus agens vniuocum intendere agendo ſui ipſius communicationem, dummodò non reperiat in paſſo effectum ſimilem; cur autem hoc expoſcat, recurrendum erit ad naturam agẽtis, ſufficit nobis ratio à poſteriori.

44 Ad 6. valet contra ipſum Areſ. nam ſuſtinet qualitates non habentes contrarium intendi per gradus homogeneos, vt eſt lumen, & tamen videmus non omnia lucida æquale lumen producere, ſed quædam maius, quædam minùs, quia non habent eandem actiuam virtutem; idem dicimus de calidis virtualiter, quòd habeant determinatam virtutem actiuam, vt non poſſint vlterius agere, poſtquã produxerũt gradus illos, quos virtualiter continent, quamuis adhuc in aliud ſubiectũ poſſint agere; neq; ex hoc, quòd maior virtus intenſiua requiritur ad producendũ ſex gradus caloris in eodẽ ſubiecto, debet inferri gradus eſſe ætherogeneos; aliter, quia maior virtus requiritur ad producendum ſex gradus luminis in eodem ſubiecto quam duos tantum, iam gradus luminis eſſent ætherogenei contra ipſum; ſolum inferri poteſt gradus illos conſtituere qualitatem perfectiorem, vt dicemus. Ad 7. etiam retorqueri poteſt de luminoſo producẽte in parte aliqua ſphæræ diſtãte lumen remiſſius, quamuis in ſe haberet vim producẽdi lumen intenſius in parte propinquiori, ideo dicimus ignem reſpectu illius partis non habere virtutẽ producendi octo gradus caloris, quia agens agit vniformiter difformiter. Ad 8. ex dictis diſp. 7. Phyſ. q. 2. conſeruationem illam non eſſe veram actionem, ſed ſolum defenſionem à contrario, ſeù impedimentum actionis cõtrarij; & ad 1. improbat. dicimus calorem in alieno ſubiecto ſatis habere contrarium, dum ſubiectum quærit ad priſtinũ ſtatum redire: ad 2. in illo caſu calidum nõ agere in aquam, ſed potius cum aqua integrare vnum agens totale, quod agat in aerẽ ambientem, illiq; reſiſtat; verum eſt tamen, quòd ſi à contrario remitteretur, poterit deinde (dummodò magis applicetur)

calo-

calorem illum per veram actionem reſtaurare, nec ob id motibus contrarijs ſimul moueretur, ſed ſucceſſiuè. Ad 9. neg. aſſumptum, nam etiam tanta, vel tanta approximatio eſt conditio ad agendum, & tamen quòd hæc determinata requiratur, nequit alia ratio aſſignari, niſi natura agentis cognita experimento.

45 Secundò qualitas intenſa vt octo eſt perfectior, quàm extenſa vt octo, quia perfectius agit, & diſponit, ſed ſi gradus eſſét eiuſdem rationis, non eſſet perfectior, ergo, &c. min. prob. quia perfectio, quā debet habere qualitas intenſa vt octo, debet illi competere ratione propriæ entitatis, non ab alio extrinſeco, ſed ſi entitas vnius eſſet ſimilis entitati alterius, ſolum differrent in ordine ad ſubiectum, qui ordo eſt extrinſecus, ergo non eſſet perfectior. Tū 2. quia ſi eſſet vnio perfectior, iam admitteremus ætherogeneitatem in vnione, ſi non in qualitate. Tum 3. Deus, & creatura licet faciant maiorem perfectionē, extenſiuam, quia ſunt duo entia perfecta, quàm Deus ſolus, non tamen intenſiuam, quia creatura ſupra Deum non addit maiorem perfectionem, ergo ad intenſionē, & maiorem perfectionem non ſufficit additio ſimilis perfectionis, ſed requiritur maior. Tum 4. ſi tres Beati viderent Deū viſione vt duo, alius verò viſione vt ſex, hic perfectius videret Deum, quàm illi, & tamē illi tres haberēt ſex gradus perfectionis, imò ſi tres illæ viſiones eſſent in vno ſolo, adhuc non eſſet iſte beatior, quia repræſentarent ſicut prius, ergo ad maiorem perfectionem qualitatis non ſufficit multiplicatio, & additio ſimilium graduum: idem oſtenditur de vidente lapidem duplici viſione ſcilicet in ſe, & in ſpeculo, nam iſte non perfectius videret lapidem, quàm ſi vnam tantum haberet viſionem, & de audiente voces in ſeipſis, & in echone, ergo ad maiorem perfectionem non ſufficit habere duas ſimiles formas.

46 Reſp. neg. min. Ad 1. prob. negamus maiorē perfectionē qualitatis intenſæ prouenire ex inæquali, & diſſimili perfectione entitatiua, ſiquidem ex ſola maiori, & perfectiori vnione partium inter ſe & cum ſubiecto prouenit; partes enim qualitatis intenſæ ſunt in eadē parte ſubiecti, & ad inuicem compenetratæ, vbi partes extenſæ ſolum in indiuiſibili vniūtur, ex qua maiori vnione ad inuicē ſequitur quædam perfectio in qualitate tùm ad agendum, tùm ad reſiſtēdum, virtus enim vnita fortior. Pulchrum exemplum adducit Arriag. ſi enim decem homines haberent ſinguli centum florenos, alius verò illos mille florenos ſimul acquireret, certè iſti floreni ſecundū entitatem eſſent ijdē, conſtituerent tamen hominem illum ditiorem, quam fuerint illi decem, propter poſſeſſionem magis vnitam, vbi prius erat diſperſa, nec aliam perfectionē debemus agnoſcere in intenſione qualitatis. Ad 2. valet contra ponentes vnionem eſſe modum quendam abſolutum variabilem ad variationem qualitatis, nos verò ponimus eſſe ſimplicem relationē, quæ dicitur perfectior, & intenſior propter additionem plurium partium qualitatis in eodem ſubiecto. Ad 3. neg. paritatem, quia Deus ſolus vel formaliter, vel eminenter continet omnem perfectionem creaturæ, ideo ex Deo, & creatura non fit perfectius intenſiuè, at vnus gradus non continet perfectionem alterius gradus; imò rectè retorquet Arria. gradus enim octauus per ipſos eſt perfectior, quàm quilibet alius inferior, quòd tamen cum illis intenſiorem conſtituit qualitatem, quàm ſi ſolus octauus eſſet, & tamen alij gradus ſunt imperfectiores, ergo ſi fit intenſio per additionē gradus imperfectioris, multò magis per additionem æqualis. Ad 4. per idem ſi enim ex illis viſionibus fieret vna viſio, tūc perfectius videretur Deus, ſicut perfectius videtur obiectum ambobus oculis, quam vno tantùm; ſi verò remanerent diſtinctæ numero, & in vnum actum non coirent, propter peculiarem forſan rationem actuum vitalium, & ſpecierum, de quo ſuo loco, nil contra nos, quia loquimur de gradibus integrantibus vnam qualitatem intenſam.

47 Tertio ex Coninch. ſit in vno loco corpus calidum vt octo, in alio loco Deus ponat penetratiuè octo corpora calida vt

vnum, vel iſti octo gradus ſunt eiuſdem perfectionis, & actiuitatis, ac illi, itavt poſſint calorem vt octo producere, vel non, ſed ſolú calorem vt vnum intenſiuè producant; ſi primum, ergo ad intenſionem non requireretur vnio in eodem ſubiecto, quod eſt falſum; ſi ſecundú auferat Deus ab illis caloribus vtrumq; ſubiectū relinquendo illos in proprio eſſe; tunc quæritur, an poſteriores calores poſſint producere calorem vt octo, an ſolum vt vnum, ſi primum, ergo per ſolam amotionē ſubiecti calores illi euaderent actiuiores, & perfectiores, quod eſt falſum; ſi 2. debet aſſignari diſparitas, cur priores poſſint producere calorem vt octo, non poſteriores, non enim apparet, quæ poſſit eſſe, cū eodem modo ſe habeant, ergo dicendum hos gradus eſſe inæquales. Tum 2. ſequeretur, quòd ſi Deus in eodem ſubiecto poneret duas quantitates penetratas, quantitatem intenſiorem reſultare, quod eſt falſum, quia quantitas non ſuſcipit magis, & minùs.

Reſp. poſteriores gradus caloris nec in illis ſubiectis, nec ab illis ſeparatos cōſtituere calorē intēſum vt octo, ſed eſſe octo gradus diſſitos inter ſe, vniuſque gradus caloris productiuos licet citiùs, & velociùs; ratio eſt, quia ad intenſionē non ſufficit penetratio localis, aliter ſi duo ignes eſſent ſimul compenetrati, non ſolum fieret calor vnus, vt ſexdecim, ſed etiam ignis perfectior, ſed requiritur quædam cōpenetratio partiū qualitatis inter ſe, vt quilibet gradus cum quocunq; alio ſimul vnitus, & compenetratus exiſtat, vt euenit in calido vt octo, gradus enim iſti nō ſolum in eodem loco reperiuntur, ſed in eodem ſubiecto, & ad inuicem coniuncti exiſtūt, quod non conueniret illis gradibus etiam ab illis octo corporibus ſeparatis, ſolum enim dicerent vnionem ad locum, nō inter ſe. Ad 2. neg. paritas, ſuſcipere enim magis, & minus ſoli qualitati conuenit, non quantitati, hæc enim eſt radix extenſionis localis, itavt impenetrabilitas aptitudinalis in ordine ad locū eſt poſitio circumſcribens eſſentiam quantitatis, quare ſi duæ quantitates exiſterent in eodem ſubiecto, non facerent quantitatem vnam perfectiorem, quia non ſunt natæ ad inuicem compenetrari, & quælibet ab intrinſeco peteret extreitatem partium impenetrabilem; at qualitas indifferens eſt ad extenſionem, & intenſionem, imò principaliùs conuenit illi intenſio, quàm extenſio, ita colligitur ex dictis in log. diſp. 7. q. 2. & 3. diſp. 9. Phyſ. quæſt. 1. & dicemus infra diſp. 5. quæſt. 5. art. 2.

Dices, etiam partes extenſiuæ qualitatis petūt eſſe in diuerſis ſubiecti partibus, & extendi in loco, & tamen ſecundū nos ſi vnirentur in eadem parte ſubiecti, efficerent qualitatem intenſiorem, ergo licèt partes quantitatis petant extenſionem localem, ſi tamen eſſent in eodem ſubiecto, deberent conſtituere perfectiorem, & intenſiorem quantitatem, antec. prob. partes qualitatis vt extenſiuæ reduplicatiuè petunt extreitatem impenetrabilē, eo ipſo enim quòd ſunt extenſiuæ, vna excludit aliam, quia ſi non ſe excluderent, non eſſent extenſiuæ, ſed intenſiuæ. Reſp. neg. paritatem, quia qualitas ex propria natura eſt indifferens ad intenſionem, & extēſionem, ad diffuſibilitatem, & congregabilitatem, ideòq; quamuis partes extenſiuæ nequeant eſſe intenſiuæ, reduplicatiuè loquendo, non tamen ſpecificatiuè, & abſolutè, ſicut repugnat homini nigro vt ſic diſgregare viſum, non tamen ſecundū ſe conſiderato, at quantitati ex propria natura conuenit diffuſibilitas, & extreitas localis aptitudinalis, ideoq. nunquā partes ipſius ita adinuicem poſſunt vniri, vt vnam perfectiorē integrent quantitatem.

48 Quarto ſtante noſtra ſent. ſequeretur nullum gradum eſſe primum, vel ſecundum, aut octauum, quod eſt falſum, quia diuerſi gradus conſtituentes aliquod totum neceſſariò dicunt certum ordinem inter ſe; ſeq. prob. à ſimili, ſi gradus, inquit Coninch. quibus ad locum ſuperiorem eſt aſcendendum (à quibus denominatio graduum intenſionis ſumpta eſt) ita collocarentur, vt vnus in ordine ad locum, & aſcenſum non ſuperaret alium, non conſtituerent veros gradus, nec vnus poſſet dici primus, alter ſecundus, ergo cum per

gradus

gradus intenſionis veluti aſcendatur ad maiorem perfectionem, ſi vnus non ſuperaret alium in perfectione, non eſſent veri gradus, nec perueniretur ad maioré perfectionem. Neque dicas partem priorem perfici à poſteriori; quia per poſteriorem prior non eleuatur ad eſſe perfectius, ſicut ſi ſecundus gradus in aſcenſu non eſſet eleuatior, & eminentior quò ad locũ, non diceretur ſecundus. Solùm poſſet reperiri ordo temporis, ſed hic eſt prorſus accidentalis, & ſolùm facit vnum aggregatione; & quando qualitas in inſtāti producitur, non adeſt talis ordo. Tũ 2. qualitates contrariæ ita ſe habent, quòd ſecũdum certos quoſdam gradus ſunt incompoſſibiles, ſecundum quoſdam verò compoſſibiles, ſed per primum gradum caloris expellitur ſolũ octauus gradus frigoris, non alij, ergo ſignum eſt octauũ gradum eſſe alterius rationis ab alijs, nam ſi eſſent homogenei, æqualiter omnibus opponeretur; cum vnus nõ ponat diuerſum effectum formalem ab alio; imò cũ omnes gradus ſint æque approximati agēti contrario, quia vnus non eſſet extra aliũ, certè non eſſet maior ratio, cur potiùs in vnum agat, quàm in alium, recurrere autem ad Deum determinantem, eſt voluntariè dictum. Tum 3. poſſet hæc intenſio in infinitum procedere naturaliter, quod eſt falſum, ſeq. prob. quia vt arguit Ariſt. 4. Phyſ. 55. ſi duo corpora poſſunt eſſe in eodē loco, ergo infinita, pariformiter ſi duo gradus eiuſdem rationis poſſunt eſſe ſimul, ergo etiam infiniti. Tum 4. ſequeretur intenſionem eſſe accidentariã qualitati, ſicut extenſionem, quod eſt falſum.

49 Reſp. ex dicendis q. ſeq. concedendo ſequelã; diuiſio enim in gradus eſt arbitraria, ſicut vlna voluntariè in octo partes diuiditur; quare negamus falſitatē ſeq. ad probat. dicimus ſufficere, quòd ſeruent inter ſe ordinem, & vnionem continuitatis, ſicut vnum continuitate ſolum conſtituunt; attamen quia probatio ſequelæ poteſt confici cõtra noſtram ſent. idcirco dicimus ad aſſumptum, quòd eo modo debet aſcendi, quomodo eſt terminus ad quē talis aſcenſus, itaut ſi eſt aſcenſus ſecũdum perfectionem eſſentialem, ſempe debet addi nouus gradus eſſentialis, ſi ſecundum perfectionem intenſiuam, add debet nouus gradus intenſiuus, ſi ſecundũ extenſiuã, nouus extenſiuus; vnde ex hoc nõ adhuc infertur, quòd nouus gradus intenſiuus debeat eſſe alterius rationis, ſed ſufficit quod forma nouo gradu perficiatur intenſiua perfectione, quæ conſiſtit in hoc, quod plures partes ſimul vnitæ reperiantur in eodem ſubiecto, ex qua vnione reſultat maior actiuitas, & fortitudo in forma, quia virtus vnita fortior; ſicut in exemplo allato de gradibus in aſcēſu ad locum altiorem, quia eſt aſcenſus extenſiuus, ſufficit, quòd gradus illi differant in extēſione, non tamē requiritur, quòd ſint alterius rationis. Ad 2. patet ex diſp. 1. q. 5. quo pacto, & qua ratione contraria ſe cõpatiuntur, & expellũt ab eodem ſubiecto, & fuſiùs diximus in log. diſp. 9. q. 1. art. 1. explicando definitionem contrariorum, quia ſcilicet quamuis omnes gradus habent aptitudinem ad ſe expellendũ ab eodem ſubiecto, impediuntur tamen à capacitate ſubiecti ad octo gradus qualitatum contrariarum. Cur autem potiùs in hunc gradum agat contrarium, & deſtruat, & nõ in alium; dicimus hoc à Deo determinari, cuius eſt cauſas ſecundas determinare ad agendum ex dictis diſp. 8. Phyſ. q. 2. art. 3. neq; hoc eſt voluntariè dictum, ſed potius rationabiliter, ſicut vniuerſaliter etiã aduerſarij in caſibus ſimilibus faciunt. Ad 3. poteſt retorqueri etiã de gradibus ætherogeneis, ſi enim plures gradus diuerſæ rationis poſſunt eſſe ſimul, etiam infiniti; & contra Areſ. retorqueri poteſt in impulſu, & lumine; quare neg. ſeq. naturaliter loquendo, quia potentiæ actiuæ naturales ſunt terminatæ ex dictis diſp. præc. q. vlt. authoritas Ariſt. non vrget, valet enim in his, in quibus vniuerſaliter quælibet pluralitas naturaliter repugnat, qualis eſt penetratio localis duorum corporum, tàm enim repugnat duo corpora eſſe in eodē loco, quam cētum, mille, &c. cum hoc tamen ſtat, quòd in aliquibus vna pluralitas repugnat, non altera, vt Petrus poteſt ferre decem pondera vt vnum, non tamen

duo-

duodecim; ſic poſſunt ab agente octo gradus qualitatis produci, non tamē decem, viginti, &c. Ad 4. magis conuenire qualitati intenſionem, quàm extenſionem ob rationes allatas.

50 Secundo ſit ſubiectum palmare calidum vt vnum, ſi Deus à medietate auferret calorem, & in alia medietate reponeret, in iſta eſſet calor vt duo, & ſi reduceret totum calorem ad milleſimam partem, fieret calor vt mille, & ſic in infinitū; imò ſi reduceret totum calorem ad punctum, calor erit actu infinitè intenſus. Tū 2. ex Scot. 4. d. 10. q. 2. P. ſi duo agentia totalia applicētur eidem paſſo, ſi entitas effectus eſt indiuiſibilis, generatent eo modo efficiendi, quo neuter illorum poſſet eſſe cauſa totalis effectus; ſi verò entitas eſt diuiſibilis, producerent effectum perfectiorem, & exemplificat de calore, ergo ſecundum Scotum falſum eſt, quod huc uſque diximus, duo calida vt vnum v.g. non producere niſi calorem vt vnum. Tum 3. ſi intenſio ſolùm eſſet aggregatio quædam partium ſimilarium, quæ etiam poſſent extendi, ſi adinuicem diſcōtinuarentur, & in diuerſis ponerētur ſubiectis, euaderent extenſæ, ſequeretur nullā qualitatem eſſe ſpirituale, quia quælibet poſſet extendi, per hoc enim ſpirituale à materiali differt, quòd hoc eſt entitatiuè diuiſibile, illud prorſus indiuiſibile, ergo ſi partes intenſæ poſſunt fieri extenſæ, omnis qualitas ſpiritualis poſſet materialis euadere, quod implicat.

Reſp. primum argum. vrgere etiā aduerſarios, quia ſaltim primus gradus poſſet ad punctum reduci, quod eſſet tunc infinitè calidum vt vnum. Quapropter Iacob. de Foroliu. tract. de intenſ. & remiſſ. versùs finem concedit vltimam ſeq. quòd calor ille infinitus eſſet. Rectius Auerſa concedit, quòd in infinitum intendi poſſet illa qualitas, ſicut ſi ab aliqua latitudine Deus auferret aliquam partem, & apponeret verſus longitudinem, quātitas illa hoc modo poſſet in infinitum ſyncathegorematicè elongari; ita in caſu, quicquid enim auferrur de extenſione, additur intēſioni, ſicut autem nunquam quantitas fiet infinitè cathegorematicè longa, ſic neq; qualitas poſſet euadere actu infinitè intēſa, quia ſicut non poſſet diuidere totam latitudinem, quin adhuc alia remaneat diuidenda, ſic neq; poſſet totā extenſionem ad intenſionem reducere. Ad 2. efficerēt effectum perfectiorem non ſe ipſis, ſed illo, quem quodlibet ſeorſim produceret, ſemper enim calidū agit vniformiter difformiter, & ideo producit effectum ſeipſo imperfectiorem; at cum ſimul applicantur, quia moles agentis iuuat ad extēſius, & citius operandum ex dictis diſp. præc. q. 1. art. 1. idcircò producerent calorē intenſiorem, qui tamen non excederet propriam intenſionem ſingulorum. Ad 3. patebit in ſeq. q. non enim omnes partes intenſiuæ poſſunt extenſiuæ fieri, ſed illæ, quæ extenſiuè quoque ſunt diuiſibiles, at quæ prorſus indiuiſibiles ſunt extenſiuè, non poſſunt extendi, ideòq; qualitates ſpirituales, quia in ſubiecto extenſo nō fundantur, ſunt extenſiuè indiuiſibiles, & cōſequenter repugnat, quòd diuiſibilitatem recipiant extenſiuám.

QVÆSTIO QVARTA.

Vbi completè explicatur tota compoſitio intenſionis, & extenſionis qualitatis.

51 IN qualibet continui compoſitione duo reperiuntur, ſcilicet partes, & indiuiſibilia continuatiua, & terminatiua, ex dictis diſp. 9. Phyſ. vt igitur totā cōpoſitionē qualitatis explicemus, hæc duo declarare oportet, partes, & indiuiſibilia, tam in intenſione, quàm in extenſione.

Quò ad partes intenſiuas ex hucuſq; dictis faciliter reſpondetur; cum enim intenſio fiat per realem additionem nouæ qualitatis eiuſdem rationis cum præexiſtenti, & in eadem ſubiecti parte; dicendū qualitatem intenſiuam eſſe quoddā continuum homogeneum, & ſimilare ex partibus conſtans homogeneis, non indiuiſibilibus, ſed in infinitū diuiſibilibus (ſupponimus enim rem quamlibet continuā, ſiuè ſubſtantia ſit, ſiuè qualitas, habere partes entitatiuas independenter a quantitate ex dictis diſput. 9. Phyſ. q. 1.) aliter

nun-

nunquam poſſet ſubiectum continuè alterari intenſiuè, quod eſſe falſum oſtẽdemus q. ſeq. ſicut extenſio qualitatis fit per realem acquiſitionẽ nouæ qualitatis eiuſdem rationis cum præexiſtenti, cõſtituentis cum illa vnum continuum integrale homogeneum; & quia magnam ſimilitudinem habent iſta duo cõtinua intenſionis, & extenſionis, ideo claritatis gratia continuũ qualitatis extenſum ex partibus cõponi dicitur, intenſum verò ex gradibus, qui reuera ſunt partes integrantes, & componentes qualitatem intenſiuam.

52 Gradus autem eſt duplex, ex Canon. 5. Phyſ. q. 3. art. 1. alius eſt gradus eſſentiæ, & hic eſt, quo ens quodlibet determinatur, & limitatur ad certum genus, & certam ſpeciem ſecundum ſuam eſſentiam, vt viuens, animalitas, ſenſitiuum, rationale in homine, alij ſunt gradus perfectionum eiuſdem ſpeciei vnitiuè contentarum in vno, & de iſtis loquimur, qui nõ diuerſificant ſpeciem eſſentialiter, cũ ſint portiones eiuſdem ſpecificæ formæ. Dicitur autem gradus à gradior graderis, quaſi greſſus, ſicut enim per greſſus itur de vno loco ad alium, ita etiam quodãmodo per iſtos gradus, & portiones perfectionales mobile graditur ab vna perfectione in aliam, in ſenſu explicato. Definitur autem à Canon. cit. quòd ſit *portio perfectionalis formæ ſpecificæ extra eius cõceptum quidditatiuum, ſed ipſam ſpecificam formam includens in ſuo conceptu, incluſa tamen intra conceptum indiuidui vagi vagè, determinati determinatè*. Dicitur *portio perfectionalis formæ ſpecificæ*, quia ſicut quãtitas habet compoſitionem eſſentialem ex genere, & differẽtia, & integralem ex partibus, quarum quælibet includit eſſentiam quantitatis, non tamen totaliter, quia etiam includitur eſſentia in alia parte propter ſuam illimitationẽ, ita qualitas habet ſuam compoſitionẽ ex partibus eſſentialibus genere, & differẽtia, & habet ſuas perfectionales portiones integrantes, quarum quælibet includit eſſentiam qualitatis, non tamen totaliter, quia etiam includitur in alia portione; hoc tamen intereſt inter quantitatem, & qualitatẽ, quòd quælibet quantitas eſt eiuſdem perfectionis cum alia quantitate, quia nõ ſuſcipit magis, & minùs, non ſic qualitas, nã iſta intenſio non attenditur quò ad diuerſas partes ſubiecti, ſed quò ad eandem. Dicitur *extra conceptum quidditatiuum formæ*, quia quidditas abſtrahit ab indiuiduis, Dicitur *includens formam in ſuo conceptu*, quia ſpecies eſt de eſſentia indiuidui; Dicitur tandem *incluſa tamen*, &c. quia conceptus indiuidui non ſolũ dicit ſpeciem, ſed etiam differentiam indiuidualem, ſi indiuiduũ eſt vagũ, differentiam indiuidualem vagã, ſi determinatũ, & ſignatum, differentiam indiuidualem determinatam, & ſignatam includit.

53 Cum igitur quælibet qualitas habeat iſtos gradus, & iſtam latitudinem intenſiuam diuiſibilẽ in infinitas partes ad modum quantitatis, Philoſophi ad maiorem claritatem diuiſerunt totam iſtã latitudinem ab agẽte naturali producibilem in octo gradus, quæ diuiſio non eſt in partes proportionales, ſed aliquotas, æquales, & non communicantes, vnde poterant in decẽ, vel viginti ſecare partes, & gradus, ſicut, cum vlna diuiditur in octo palmos æquales, eſt diuiſio arbitraria, cũ poſſit in plures partes æquales diuidi, finitas tamẽ; quando ergo acquiritur à mobili certa pars determinata qualitatis quò ad intenſionem, dicitur acquiri primus gradus, & ſic de cæteris, ſicut cum aliquis continuè mouetur per vlnam, quando acquirit certam partem determinatã, dicitur acquirere primum palmum. Ex iſtis verò partibus intenſiuis non fit vna ſimplex qualitas ſine diſtinctione partiũ, vt nec ab ipſo Deo poſſint iſti gradus ſeparari, pro quæ ſent. citatur Heruæus 1. d. 17. q. 5. quia nõ ſolùm à Deo, ſed de facto naturaliter ad inuicem ſeparantur. Deinde quò ad diſtinctionem ipſorum eodem modo eſt lòquẽdum, quomodo diximus de diſtinctione partium quantitatis inter ſe diſp. 9. Phyſ. q. 2. qualitas enim ſucceſſiuè acquiritur, & commenſuratur ſuo modo cum partibus temporis, & tota intenſio fit cõtinuè, vt in q. ſeq. per partes temporis; quarè ſicut tempus non conſtat ex inſtantibus, ſed

ex partibus ſemper diuiſibilibus in infinitum,ita prorſus intenſio qualitatis,& qualitas ipſa; eadem enim argumenta faciunt pro quolibet continuo.

54 Non ſolum autem qualitas vniuerſaliter habet partes intēſiuas,ſed quæ materialis eſt, & in ſubiecto recipitur extenſo, habet quoq; partes extenſas entitatiuè; & hæc extenſio huiuſmodi qualitatis eſt ita cum intenſione eiuſdem connexa, vt non poſſit fieri extenſio abſq. intenſione; eo quia agens intendendo extendit,& extendendo intendit, quando agit in ſubiectum quantum contrarijs qualitatibus affectum: ſolùm dubitari poſſet,an agens extendendo qualitatem agat ſemper vniformiter difformiter,& æqualiter inæqualiter, an verò eodem modo, itaut in aliqua parte ſphæræ extendat qualitatem eiuſdem intenſionis, ſed de hoc infra.

Sed contra iſtam intenſiuam compoſitionem hucuſque explicatam præter rationes ſuperiùs adductas, adhuc arguitur primò multis authoritatibus. Prima ſumitur ex 8.Meth. 10.vbi habetur, quòd formæ ſunt, ſicut numeri quò ad hoc, quòd ſicut numerus quilibet additus numero variat numerū, ita quilibet gradus in forma additus variat ſpeciem, ergo eſſentiæ albedinis v.g.non poteſt aliquid addi manente eadem ſpecie. Secunda ex 10.Meth. 25.vbi Ariſ.ait, quòd differentiæ formales mutant ſpeciem, ſed hæc differentia graduum eſſet differentia formalis,ergo,&c. Tertia ex cap. de differ. vbi docet Porph. quòd differentia formalis non recipit magis,& minùs,eſſe enim inquit, vniuſcuiuſque vnum, & idem eſt, neq; intenſionem recipiens, neq; remiſſionem. Quarta eſt authoris ſex princip. forma eſt, inquit, ſimplici,& inuariabili conſiſtens eſſentia. Accedit ratio, quia ſi realitas aliqua aduenit præexiſtenti qualitati, ergo qualitas aucta nō erit in ſpecie, quia includet aliquid accidētale naturæ ſpecificæ, vel ſi erit in ſpecie per ſe nihil includet, niſi pertinens ad naturam ſpecifi. Tum quia ſi forma hoc modo intenderetur, etiam ſeparata à ſubiecto ſimiliter intenderetur, ergo forma eſſet ſubiectum motus, quod eſt falſum.

55 Reſp. Scot. 1.d.17.q.3.XX. primā, ſecundam,& tertiam authoritatem intelligi debere de quidditatibus, vt quidditates ſunt,& de differētijs eſſentialibus,quarum quælibet variat vnam ſpeciē in aliā, vel de non ſpecie facit ſpeciem, non verò de differentijs indiuidualibus, quæ non ſunt de eſſentia,& quidditate rerum, gradus autem iſti ſunt quædam conditiones indiuiduantes, ſeu plura indiuidua licèt ad inuicem cōtinuata. Ad vlt. ait, quòd illa propoſitio intelligitur ſecundū ſenſum ſuæ probat. probatur autem ab ipſo, quia forma addita ſubiecto non facit maius ſecundum molem, quàm priùs fuit, ſicut facit quantitas, ergo loquitur de ſimplicitate oppoſita compoſitioni ſecundū molem, quòd nil officit. Ad 1.rat. ait gradum aduenientem accidentalem dici poſſe, ſi accidens pro extraneo ſumatur, non enim pertinet ad quidditatem, non tamen erit accidentalis, ſi intelligatur de accidente per accidens conueniente ſubiecto, primum accidens facit cum natura vnū per ſe, ſicut quodlibet indiuiduum eſt vnum per ſe, & rectè dici poteſt conſtitutum in ſpecie; ſecundum accidens facit vnū per accidens, nec tale dici poterit in ſpecie conſtitutum. Ad 2 negat conſeq. quia moueri eſt aliter ſe habere nunc, quàm prius, quòd proprium eſt ſubiecti, non formæ, & impropriè primus gradus dicitur recipere ſecundum, non enim inhæret illi, ſed ambo inhærēt ſubiecto, vnde intēſio formæ ſeparatæ eſſet quædam aliter habitio, non autem quoddam aliter ſe habere, vt diximus diſp.15.Phyſ. quæſt. 1. explicando eſſentiam motus.

56 Secundò, vel iſti gradus ſunt realiter diſtincti à forma, vel non, ſi ſecundum, ergo eadē numero albedo non poſſet eſſe modò intenſa, modò remiſſa, ſi primū, ergo quia Deus poteſt omne realiter diſtinctū ſeparare, poſſet producere albedinem ſine aliquo gradu. Tum 2. aut iſta additio fit ſecundum eſſentiam, aut ſecūdum exiſtentiam, non 2. vt diximus q.2. ſi primū, ergo qualitas intenſa, & remiſſa ſpecie differrēt, quod eſt falſum. Tum 3. ex duobus entibus in actu non fit vnum per ſe 7.

Meth. 49. ſed omnes gradus qualitatis sūt entia in actu, ergo neque ut conuenire in compoſitionem vnius qualitatis. Tū 4. aut iſti gradus ſe totis faciunt vnū, aut aliquo ſui, non 2. quia ſic potius eſſet extenſio, quàm intenſio, vt patet in quantitate, ſi primum, ergo vnus illorum corrumpetur, non enim eſt poſſibile vnam realitatē per totalem, & omnimodam identitatē tranſire in aliam ipſa eadem manente. Tū 5. ſequeretur voluntatem hominis nullū habentem habitum producere poſſe ita intenſam volitionem, ſicut elicit volūtas habens perfectiſſimum habitū, quod eſt falſum, quia experimur in nobis, quòd tantò intenſiùs operamur, quantò perfectiores habemus habitus; conſeq. prob. ſint duæ voluntates, quarum vna habeat perfectū habitum, & eliciat volitionem toto conatu, & ſit v.g. illa volitio vt ſex, alia verò voluntas ſine habitu eliciat volitionē vt duo, continuet iſtam volitionem, & addat partem parti, ergo per iſtam intenſionē deueniet ad volitionem vt ſex. Tandem ſi duæ formæ ſubſtantiales eſſent in eodem ſubiecto, efficerēt ſtante noſtra opinione vnā formam intenſiorē, quod eſt falſum, quia ſubſtantia non ſuſcipit magis, & minus.

57 Reſp. ad 1. quod in quolibet continuo duo conſiderari poſſunt, vnum eſt ipſum continuum conſtitutum in ordine ad alias partes integrales, ſecundum eſt ipſa quidditas reſpectu proprij gradus, ſi de primo loquamur, concedimus quemlibet gradum albedinis diſtinctum eſſe realiter ab alio gradu albedinis, ſicut quælibet pars aquæ realiter diſtinguitur ab alia parte, & hæc ſine illis eſſe poteſt, ſi autem loquamur de ſecundo, ſic concedimus naturam albedinis non diſtingui realiter ab vno gradu, ſi. ut vniuerſaliter omnis natura ſpecifica eſt realiter eadem cum indiuiduo. Ad impugn. 1. neg. ſeq. fit enim trāſitus à compoſitione Metaphyſica ex natura, & differentia indiuiduali, ad compoſitionem Phyſicam integralem, etenim adhuc quantitatis natura nequit eſſe ſine indiuiduali differentia, & tamen modò maior, modò minor eſſe poteſt. Ad 2. fit additio ſecundum eſſentiam, & exiſtentiam ſimul, vt in extenſione qualitatis, & quantitatis, neg. tamen conſeq. quia nō eſt alia ſpecie eſſentia, ſed numero. Ad 3. maiorem eſſe veram de vno per ſe ente vnitate eſſentiali, non de ente per ſe vnitate integrali; ad hoc enim vt ex duobus entibus fiat vnum hac vnitate ſufficit, vt ſint per ſe vnibilia per propria indiuiſibilia continuantia, in quibus vnio illa fundatur, quæ indiuiſibilia reperiuntur in qualitate intenſiua, vt dicemus. Ad 4. dicimus ſe totis facere vnum quia totaliter vniuntur, nam quilibet immediatè vnitur cum quolibet, & ſingulæ partes vnius ſingulis alterius: Ad impugnat. neg. totus diſcurſus, quia non tranſit vnus gradus in entitatem alterius, ſed remanet adhuc diſtinctus, vt patet in vnione materiæ, & formæ. Ad 5. cōcedimus ſeq. in aliquo caſu, cū enim habitus non det ſimpliciter operari, ſed citiùs, & faciliùs, poſſet euenire, quòd vna volūtas per maiorem applicationem virtutis eliciat actum æquè, vel magis intenſum, quàm altera habituata; attamen ſi vtraque eliceret toto conatu, & vtraque continuaret intenſionē actus, ſemper habituata haberet actum intenſiorē; ſi vna ſolum eliceret, altera eliceret, & poſtea intenderet, hæc poſſet illam excedere; improbatio procedit regulariter, quia rarò operamur toto conatu, idcircò intenſius operamur cū habitu, quā ſine illo. Ad vlt. neg. ſeq. vt fuſius dicemus diſp. 5. q. 5. ar. 2.

58 Quò ad indiuiſibilia qualitatis eſt opinio Fonſ. 8. Meth. c. 8. q. 2. ſect. 3. ad 3. Vaſq. p. 2. diſput. 82. n. 27. negans prorſus indiuiſibilia continuatiua, aut aliā vnionem inter partes qualitatis, quamuis ſupponant mediare inter partes quantitatis (qui enim negant indiuiſibilia in quantitate, negāt etiam in qualitate) ſed Fonſ. ait partes qualitatis vniri per coexiſtētiam in ſubiecto, Vaſq. verò vniri ſeipſis.

Communis tamen omniū ſent. eſt dari in partibus qualitatis propria indiuiſibilia continuatiua, & terminatiua, ſicut admittuntur in quantitate, & iiſdem ferè rationibus prob. quibus prob. exiſtentia indiuiſibilium quantitatis diſp 9. Phyſ. q. 2. ar. 2. & colligi poteſt ex Scoto ibi cit. ſed ad-

hiic

huc ſpecialiter oſtendi poteſt, quia qualitas poteſt acquiri per alterationem continuam tàm intenſiuè, quàm extenſiuè, vt q. ſeq. & talis motus tẽpore menſuratur, aut ergo in inſtantibus tẽporis eſt aliqmd illius motus, aut non, ſi 2. ergo motus nõ erit continuus, immo diuiſus eſſet in omnes partes, ſicut ſi linea eſſet ſine omnibus punctis, eſſet actu diuiſa in omnes partes, quod implicat; ſi primum, vel eſt diuiſibile, vel indiuiſibile, primum nequit eſſe, quia nulla pars motus ſucceſſiui eſt in inſtanti, ergo ſecundum, ergo idem dicendum eſt ex parte ipſius qualitatis, nam prêterquamquod eodem modo ſe habẽt tempus, motus, & continuũ quò ad compoſitionem partium, prob. adhuc, quia ſi per indiuiſibile motus acquireretur pars aliqua determinata qualitatis, & non indiuiſibile continuatiuum, iam qualitas haberet infinitas partes aliquotas, & determinatas iuxta infinitatem inſtantium, quod implicat. Tum quia poteſt dari qualitas à ſubiecto ſeparata, & tamen eſſet continua, aliter eſſet ſecundum omnes partes diuiſa, ergo tunc haberet propria continuatiua, ergo non vniuntur partes per coexiſtentiam in ſubiecto, vt dicebat Fonſ. & ſicut qualitas ex ſe eſt compoſitũ integrale diſtinctum à ſubiecto quanto, ita debet habere propria indiuiſibilia continuantia, & tandem ſi poſſet dici cum Vaſq. partes qualitatis ſeipſis vniri, idem dici poſſet de quantitate.

59 Dantur igitur in qualitate indiuiſibilia continuatiua partes ipſius; & quoniã partes qualitatis ſunt duplicis generis, extenſiuæ, & intenſiuæ, dari debent indiuiſibilia vtraſque partes continuãtia. Et quidem de indiuiſibilibus cõtinuantibus partes extẽſiuas faciliter res explicatur, nam cum qualitas ſit extẽſa in ſuperficie corporis, continuatur per propria indiuiſibilia, quæ indiuiſibilia extenſionis vocantur, eo quia continuatiuum extenſionis extenſione caret, & ſubiectãtur in indiuiſibilibus continuatiuis ſuperficiei corporis, ſicut tota albedo v.g. in tota eſt ſuperficie. Difficile autem eſt explicare modum continuationis partium intenſiuarum; optimè tamen illum declarat Ruuius tract. 3. de alter. q.4. Hinc notat. quòd cum qualitas intenditur, non ſolum intenſio eſt in partibus extenſionis, ſed etiam in indiuiſibili extenſionis, ideoq; indiuiſibile illud, quod partes extenſas continuat, poteſt habere latitudinem graduum intenſionis, & quò ad hoc diuiſibile erit, & quia intenſio huius indiuiſibilis ex partibus conſtat intenſiuis, hinc talis intenſio propria indiuiſibilia habere debet, quibus partes ipſius cõtinuentur, quæ indiuiſibilia erunt tàm intenſionis, quàm extenſionis, intenſionis quidem, quia continuatiuum intenſionis intenſione caret extẽſionis, quia ſunt continuatiua intenſionis rei inextenſæ, ſcilicèt indiuiſibilis partium extenſiuarum. Inſuper quia etiam partes diuiſibiles ſecundum extenſionem intenduntur, ideò intenſio, quæ reperitur in his partibus, habebit propria indiuiſibilia, quæ communiter per gradus explicantur, vt calor vt vnum, vt duo, vt tria, vel calor vt dimidiũ vnius gradus, &c. & ſic deinceps diuidendo ſemper quemlibet gradum ſecundùm proportionales partes; quæ indiuiſibilia dicuntur intenſionis tantum, quia ſunt continuatiua partium intenſiuarum, non verò extenſionis, quia ſunt continuatiua intenſionis rei extenſæ, nam calor vt vnũ, vel vt duo in tota manu repetitur, & conſequẽter hoc, quod eſt vnum, quod indiuiſibile dicitur intenſionis, extenditur ad extẽſionem ſubiecti: hinc oritur diſtinctio indiuiſibilium qualitatis, quod alia ſunt indiuiſibilia extenſionis tantùm, quæ continuant partes extenſiuas, alia ſunt indiuiſibilia intenſionis ſolùm, quæ continuant partes extenſiuè intenſas, alia ſunt indiuiſibilia intenſionis, & extenſionis ſimul, quia continuant partes intenſiuas rei inextenſæ, iſta dicuntur indiuiſibilia ſimpliciter, quia omni prorſus carent diuiſione, alia duo dicuntur indiuiſibilia ſecundum quid, nam prima ſunt diuiſibilia intenſiuè, ſecunda extenſiuè. Iſtis indiuiſibilibus correſpondent mutata eſſe motus alterationis, quibus acquiruntur.

60 Ex his patet, quo pacto partes intenſiuæ qualitatis poſſunt fieri extenſæ; non

non enim hoc debet intelligi de partibus intenſiuis inextenſis, nullum enim indiuiſibile poteſt fieri diuiſibile diuiſione oppoſita indiuiſibilitati illius; vt ſi aliquod eſt indiuiſibile ſecundùm latitudinē, nequit fieri diuiſibile ſecundùm latitudinē, ſed benè ſecundùm longitudinem, linea enim nequit fieri ſuperficies, ergo ſi partes illeſæ intenſiuę ſunt inextenſæ, nequeunt euadere extenſę, & cōſequenter quia qualitates ſpirituales ſunt inextēſę ex propria natura, nunquam poſſunt extendi, quamuis ſint intenſiuè diuiſibiles; at partes intenſiuę, ſed ſimul extenſę poſſunt de intenſiuis à Deo mutari in extenſiuas, ſi in diuerſis partibus ſubiecti collocarētur, ſicut extenſiuæ poſitæ in parte eadem diuiſibili ſubiecti poſſunt fieri intenſæ.

QVÆSTIO V.

An Alteratio poſſit ſucceſſiuè, & continuè fieri.

61 NOn eſt dubium, quin qualitas aliqua tàm quò ad extenſionem, quàm quò ad intenſionem in inſtanti acquiratur, vt patet cum primò producitur flamma in aere tenebroſo, illud enim lumen inſtantaneè cauſatur in toto aere; ſed quærimus, nū quando qualitas introducitur in ſubiecto ſucceſſiuè per partes poſt partes, talis alteratio fiat continuè, & in tempore, an verò in diuerſis inſtantibus interpolatis per morulas, & quietem mediam, ita vt tota alteratio ſit aggregatum mutationum inſtātanearum diſcretè ſibi ſuccedentium; & hoc tàm in extenſione, quàm in intenſione; quod alijs verbis quidam explicant, nam cōtinuitatem, & ſucceſſionem intenſiuam vocant continuitatem ex parte formæ, extenſiuam autem appellant continuitatem ex parte ſubiecti; loquimur autem præcipuè de alteratione, quę fit in ſubiecto extenſo, nam de illa, quæ fit in indiuiſibilibus ſubiecti, loquemur in ſolutione argum.

Prima opinio eſt quorundam Thomiſt. vt Capreol. p. d. 15. q. 2. art. 2. Soncin. 8. Met. queſt. 22. Ianel. & Ferrar. 8. Phyſ. q. 7. Zanar. q. 9. & aliorum aſſerentium alterationem tàm intēſiuam, quàm extenſiuam nullo modo eſſe continuam in toto tempore, quo produci apparet qualitas, ſed fieri interruptè per quędam minima qualitatis, vt dum ignis applicatur ligno, per aliquod tempus diſponit minimam quandam partem ſubiecti, & in inſtanti terminatiuo illius temporis ſimul abſq; ſucceſſione introducit minimum caloris, deinde aliam minimam partem diſponit, & in iſtanti terminatiuo aliud introducit minimum caloris, & ſic deinceps per totum alterationis progreſsū fundantur, eo quia ſuſtinēt dari minimam qualitatem, vt alia minor nequeat dari. Hanc opin. nuper defendit Arriaga diſput. 2. de Gen. ſect. 3. ſubſect. 2. & ſeq. ſed alio innixus fundamēto, quia ſcillcet vniuerſaliter putat omnem motum ſucceſſiuum fieri per morulas interceptas, & ſecundùm maiorem, vel minorem numerū ipſarum prouenire in motu velocitatem, & tarditatem; ita docet præcipuè diſp. 16. Phyſ. ſect. 11. Alij verò hunc dicendi modum reſtringunt ad extenſionem. Concedunt enim intenſionem ſucceſſiuè fieri, & continuè, negant tamē extenſionem eſſe continuam, ſed vel in eodem inſtanti applicationis agens, aiunt, agere in qualibet parte ſphæræ intendendo vniformiter difformiter qualitatem, vel quòd agat in partes ſphæræ interpolatè per morulas, ſcilicèt prius in parte propinquiori intendendo illam; deinde in remotiori; pro quo citātur Ægid. 1. de Gen. q. 26. & Iand. 8. Phyſ. q. 8. Alij tamen hanc opin. reſtringunt ad primam partem qualitatis, quod ſcilicèt in primo inſtanti introducatur minimum qualitatis in certa ſubiecti parte, quod minimum poſtea ſucceſſiuè, & continuè intendatur, & extendatur. Communis ſent. eſt Scoti in 2. d. 2. q. 9. N. & O. & 8. Meth. q. 3. acquiſitionem qualitatis per partē poſt partem tàm intenſiuè, quam extenſiuè fieri ſucceſſiuè, & cōtinuè, quem pręter Scotiſtas ſequutur ferè omnes recentiores, imò & Thomiſtę ſanioris mētis, vt Bānes 1. de Ge. q. 6. Cōpl. diſp. 4. q. 10. Io. de S. Tho. q. 3. ar. 3.

62 Dicendum eſt alterationem intenſiuam, & extenſiuam poſſe ſucceſſiuè, & conti-

continuè fieri, ita Doctor cit. & colligitur expreſsè ex Ariſt. qui 5. Phyſ. 18. alterationem reducit ſub motu propriè dicto, qui motus ex tex. 39. & 41. eſt continuus, ad continuitatem autem motus requiritur continuitas temporis. Probatur autem ex dictis diſp. 9. Phyſ. q. 3. art. 1. vbi fundamentum Aduerſariorum de minimo qualitatis excluſimus, & ſimul demonſtrauimus agens continuè, & ſucceſſiuè agere, non per morulas interceptas, eo quia eſt applicatum paſſo non ſolum in inſtanti, ſed etiam in tempore ſequenti, ergo agere ſemper debet in ſubiectum; nec ſufficit dicere, quòd agat diſponendo; v.g. cum calefacit ignis, priùs diſponit inducendo raritatem. Non valet, quia vt ibi diximus, hæc diſpoſitio eſſet etiam qualitas, ergo vel daretur diſpoſitio diſpoſitionis, vel hæc qualitas in tempore produceretur: præterquamquod malè à Capreol. aſſeritur ignem introducere raritatē tanquam diſpoſitionem caloris; nam multa calefiunt, quæ non rareſcunt, vt adamas, & aliqua calore potiùs indureſcunt, vt lutum, ergo raritas non eſt diſpoſitio præuia caloris. vide diſp. cit. vbi etiam confutauimus alium dicendi modum, quod detur prima pars qualitatis in inſtāti producta, quæ deinde ſucceſſiuè fiat; Specialiter adhuc impugnatur modus ille ponendi extenſionem inſtantaneam per totam ſphæram, non intenſionem; Equidem ſi in inſtanti in qualibet parte ſphæræ agit, nō producit ſolū indiuiſibile extenſiuum qualitatis, ſed aliquam intenſionem, ergo ſi extenſio eſt inſtantanea, etiam intenſio foret talis. Antec. patet, quia extenſio fit cum intenſione, & ſi quælibet pars ſphæræ intelligitur ſatis applicata in primo inſtanti, vt agens in illam agat in eodem inſtanti, certè intendet aliqualiter qualitatem. Tum quia ad agendum non ſufficit applicatio, ſed requiritur, quòd paſſum non reſiſtat, ergo ex applicatione non debet inferri actio inſtantanea in totam ſphæram, ſi paſſum eſt proditum contrarijs qualitatibus.

63 Alia via incedit Arriaga, negat enim agens applicatum paſſo ſemper agere, ſed ex propria natura habere, quòd morulis quibuſdam interceptis, agat, determinetque à Deo, quando, & quanto tempore deſiſtat ab actione, & denuo ruſus incipiat agere, ſicut nos dicimus de gradibus, quamuis enim calidum vt ſex applicatum frigido vt ſex ſit indeterminatum ad deſtruendum quemlibet gradum, quia æquè opponitur cum quolibet, à Deo tamen determinari dicimus, vt hos duos gradus in particulari deſtruat, non alios, & quò plures morulæ interueniunt in alteratione, eò alteratio eſt tardior, quò pauciores, eò velocior; quem dicendi modum probat quibuſdam experientijs, vt videbimus.

Verùm hæc reſponſio ex ſeipſa ruit; ſi enim agens eſt applicatum, non impeditum, & naturale, & prius agebat, poſtea non eſt impotentiùs, vt cum lapis deorſum deſcendit, cur priùs agebat, & deorſum mouebatur, poſtea quieſcit in aere? eò vel maximè, quod mouendo ſe deorſum fit potentior ad deſcendendum propter augmentum impulſus, vt contra ipſum Arriaga probauimus diſp. 3. de Cœlo q. 3. Si dicas eſſe talis naturæ. Contrà, gratis enim hoc aſſeritur, & ſine fundamento, vt videbimus. Tum quia ſi lapis eſſet talis naturæ, vt ab intrinſeco petat quieſcere in motu, ergo naturaliter quieſceret, in aere, quia iuxta propriā naturalem aptitudinem, & potentiā. Tum quia ſi quælibet actio fieret per morulas interceptas, ergo actio conſeruatiua, qua conſeruatur effectus pendens in fieri, & in conſeruari ab agente, hoc pacto fieri deberet, aliter deberet aſſignari ratio diſparitatis; ex quo ſequeretur luminoſum non ſēper illuminare, nec oculum ſemper videre, ſed debere ſuas actiones interrūpere per aliquas morulas ſaltim breuiſſimas, quod eſt contra experientiam; quamuis enim in quibuſdam caſibus admitti poſſit morulas iſtas imperceptibiles eſſe, ſi darentur, in his caſibus tamen neceſſariò perciperentur, nam viſio nequit terminari ad non exiſtens, & ſi viſio per inſtans ſolum non eſſet in oculo, oculus non videret, & tamen continuè percipimus lumen

men in aere, & obiectum oculis propoſitum. Tum quia non eſſent in motu tardiſſimo hæ morulæ imperceptibiles, vt probauimus diſp. 9. Phyſ. q. 2. art. 1. impugnãdo primã reſponſ. ad 2. probat. vbi oſtendimus etiam rotam in motu diſrupi debere, eò quia velocius mouentur partes exteriores, quàm interiores, quod exemplum putat Arriaga inſolubile. Et tandem quia data hac ſent. ſequeretur motum localem naturaliter fieri in inſtãti, quod implicat, ſeq. prob. cum enim lapis mouetur deorſum, certè aliqua pars motus eſſet ſine morulis, ſcilicèt quæ inter primam, & ſecundã clauditur morulam; cũ enim determinetur lapis a Deo ad motum, & quietẽ, cognoſcit Deus, quando primò determinauit lapidẽ ad quietẽ; hæc pars motus eſſet inſtãtanea, quia ſi fieret in tẽpore, poſſet ab alio motu in velocitate excedi, quod eſt cõtra ipſum, docentem maiorem, & minorem velocitatem prouenire ex pluribus, vel paucioribus morulis, quare ſi caret omni morula, erit ſummè velox, & conſequenter in inſtanti, idem etiam ſequeretur de alteratione. Falſum igitur eſt agens naturale actionẽ propriam morulis interrumpere; ſed quando eſt applicatum non impeditum ſẽper agit.

64 Contra hanc concl: arguunt primò rationibus illis, quibus probatur minimũ in qualitatibus, quas ſoluimus diſp. 9. Phyſ. q. 3. ar. 1. Secundò arguunt illis rationibus, quibus oſtenditur dari poſſe primam partem motus, quas etiam diluimus diſp. 14. Phyſ. q. 2. art. 2. Tertiò argui poteſt ex hoc, quòd permanentia debent per primum eſſe incipere, ergo in inſtanti, & per conſequens alteratio erit inſtantanea. Huic autẽ rationi ſatisfecimus diſp. cit. art. 3. dum diximus permanentia ſecundũ eſſe cõpletũ, & certum incipere per primũ eſſe, at ſecũdum eſſe incertum, indeterminatum, & incompletũ poſſe extrinſecè per vltimum nõ eſſe incipere. Quartò arguitur, quia ſequeretur in fine alterationis produci infinitam qualitatem; quam rationem adduximus, & ſoluimus ſupra q. 2. art. 3. n. ... Tandem ex Ariſt. 6. Phyſ. 58. & 8. Phyſ. 65. & 66. docente motus inter terminos cõtrarios nõ poſſe continuari, alteratio autem eſt inter terminos contrarios; hinc 8. Phyſ. 23. ait *Dicere alterationem fieri continuè eſt aduerſari valdè manifeſtis.* Dicimus tamẽ Ariſt. ibi loqui de duobus motibus contrarijs, quos ait non poſſe continuari, vt eſt motus ſurſum, & deorſum, non autem de motu inter terminos contrarios facto, vt eſt, v. g. motus ſurſũ, calefactio, &c. in tex. verò 23. ſolùm concludit contra Heraclitum alterationem non eſſe continuã, vt toto tẽpore fiat, quo res durat, vt docebat Heracl. aliquando enim res quieſcit, nec ſemper alteratur; nõ tamen aſſerit alterationẽ, quando fit, numquam continuè exerceri.

65 Secundò argum. ex Arriag. oſtẽdente omnem motum per morulas interrumpi debere. Tũ quia videmus plumas, chartam, & ſimilia in deſcenſu pluriès quieſcere. Tum 2. nõ poteſt explicari velocitas, & tarditas motus, niſi per mediationem plurium, vel paucarum morularum. Tũ 3. ſonus ad certam partem ſphæræ in inſtanti producit ſpecies ſenſibiles, nam à vicinioribus ſimul videtur ictus, & auditur ſonus, in quo inſtanti ſpecies iſtæ non producunt alias ſpecies in parte remotiori (ſupponit enim ſonum non producere ſpecies in qualibet parte medij, nam ſonus perit ſtatim, & tamen à remotioribus poſtea auditur, quare ſpecies illæ non cauſantur à ſono, quia cauſa debet eſſe exiſtens) quod patet, quia ab exiſtentibus in remotiori parte nõ percipitur in illo inſtanti ſonus, ſed notabiliter priùs videtur ictus, quàm audiatur ſonus; ergo ſpecies illæ in eo inſtãti nõ agũt, ſed quieſcunt, ergo non ſemper agens applicatum, non impeditum agit, ſed quandoque quieſcit; Prima conſeq. patet, hæc enim tardior auditio in remotioribus non poteſt referri in motum localem, vt quidã dicunt, motus enim localis ſolùm interuenit in productione ſoni, & primarum ſpecierum, & tranſacto ſono vt plurimũ quieſcit medium, & tamen poſtea auditur ſonus in parte remotiori, ergo prouenit ex ceſſatione actionis. Tum 4. lapis magnus ſuper aſſerem grauitans nõ ſtatim, ſed poſt multos dies, aut annos frangit aſſerem; hoc autem nequit eſſe, quia toto illo tẽpore imprimatur impetus in lignũ à lapide, & per

continuationem intendatur, Ratio eſt, quia toto illo tẽpore euaderet ille impetus penè infinitus, & deberet aſſignari ratio, cur à principio non produxit totum impetum; Neque poteſt dici à principio lapidem incepiſſe diuidere lignum; non enim per tot annos duraſſet lignum illud, nec talis diuiſio apparet, ergo dicendũ prouenire ex eo, quod lapis non ſemper agit in lignum, aliter ſi ſtatim produxiſſet impulſum, ſtatim etiã debebat aſſerẽ incidere, quia impetus ille potẽs eſt vincere reſiſtẽtiam ligni, ergo poteſt eſſe aliquod agens quod debeat aliquantulũ eſſe applicatũ, antequã operetur.

66 Reſp. ad 1. ideo plumas, chartam, & ſimilia quandoq; in medio motu quieſcere, quia propter exiguam grauitatem facilè impediuntur à qualibet etiam minima aeris agitatione, vnde ſi agitatio poteſt vincere actiuitatem grauitatis plumæ, non ſolũ impediet motum deorſum, ſed etiam huc illuc deferet, ſi nõ ſuperat, ſed eſt æqualis, ſolum impedit deſcenſum, qua agitatione tranſacta, proſequitur pluma deinde motũ deorſum continuatè, quamuis tardè. Ad 2. negamus velocitatem, & tarditatem motus explicari debere per plures, & pauciores morulas, ſed potius per coexiſtentiam ad maius, vel minus tẽpus, ſicut diſp. ſeq. explicabimus rarefactionem, & condenſationem eiuſdem corporis per coexiſtentiã ad maiorem, vel minorẽ locum, iſtæ enim morulę licèt fortè poſſent ſaluare velocitatem, vel tarditatem motus totalis, non tamen illius partis motus incluſæ inter duas morulas, hæc enim non eſt inſtantanea, ſed ſucceſſiua, ergo poteſt fieri tardius, aut velocius, & tamen non includit morulas, vt pro noſtra ſent. arguebamus. Ad 3, fiet ſatis in lib. de An. pro nunc dicimus cum cõmuni ſonum non fieri in inſtanti, ſed in tẽpore, cauſatur enim per motum, qui eſt ſucceſſiuus, & conſequenter non producere ſpecies in inſtãti, ſed in tempore, vnde nec iſtæ ſpecies poſſunt alias in remotiori parte cauſare, niſi in tẽpore, qua ratione prior eſt viſio, quàm auditus; Vel cum Conimbr. dicendum rationem eſſe, quia ſpecies viſibiles ſunt minus materiales, ideoq; poſsũt in inſtanti diffundi, ſpecies autem ſoni ſunt materialiores, qua ratione non producuntur in inſtanti, ſed in tempore multiplicantur in medio; quare negandum eſt ſpecies non agere, cum producuntur; licèt namq; non percipiatur ſtatim ſonus, hoc eſt, quia agunt in tẽpore, non in inſtanti; aliter quia etiam ſpecies viſibiles ſe multiplicant in medio, vt patet de lumine, idem eſſe dicẽdum de iſtis, quòd aliquando ceſſarent, & ſic non fieret viſio, quod eſt contra experientiam. Ad 4. cõcedimus lapidem ab initio totum impetũ à ſe producibilẽ imprimere ligno, & ſi hic impulſus excedit reſiſtentiam ligni, aliquem effectum, ſeu aliqualem diuiſionẽ incipit cauſare in ligno, vel paulatim, vel ſtatim iuxtà quãtitatẽ exceſſus, itaut deinde totaliter ſuperet; ſi verò non excedit, nunquam cauſabit diuiſionẽ, niſi aliunde lignum vel ex humiditate, vel vetuſtate, aut ex alio capite amitteret aliquid reſiſtentiæ, vt ſæpè contingere experimur. vide diſp. 3. de Cęlo num. 58. & ſeq.

67 Tertiò, & fortius, intenſio qualitatis in partibus ſubiecti extenſa non habet ſua cõtinuatiua indiuiſibilia, quibus poſsit cõtinuari, ergo nequit eſſe cõtinua, Patet cõſeq. quia continuũ eſt, cuius partes termino communi copulantur; Antec. prob. iſta cõtinuatiua debent correſpondere continuatiuis temporis menſurantis illam intenſionem; ſcilicet inſtantibus, & in illis acquiri, ſed partes intenſiuæ qualitatis in ſubiecto extenſo receptæ non habent indiuiſibilia continuatiua, quæ in illis inſtãtibus acquirantur, ergo intenſio nequit continuè fieri in toto illo tempore, in quo qualitas intenditur, & ſimul extenditur in ſubiecto: Minor, in qua eſt difficultas, prob. nam ex dictis q. præced. tria indiuiſibilia ſunt in qualitate, ſcilicèt indiuiſibilia extẽſionis tantũ, intenſionis, & extenſionis ſimul, & intenſionis tantum; Prima indiuiſibilia nequeũt continuare intenſionem, quia hæc pertinẽt ad extẽſionem, nõ ad intenſionẽ; tum quia ſunt intenſiuè diuiſibilia, ergo nequeunt in inſtanti acquiri, vel concedendum intẽſionem horum indiuiſibilium fieri in inſtanti, quod eſt falſum, quia in indiuiſibili ſubiecti reperiebatur qualitas contraria intenſiuè intenſa; licet extẽſiuè indiuiſibilis, ergo

gra-

gradus illi debent ſucceſſiuè expelli, præſentia enim contrarij in ſubiecto eſt cauſa ſucceſſionis motus. Neque poſſunt eſſe indiuiſibilia omnino, quia partes intenſiuę qualitatis in ſubiecto quanto extenſæ ſunt realiter diſtinctæ à partibus intenſiuis inhærentibus in indiuiſibilibus ſubiecti, in diuerſiſque ſubiectis exiſtunt, ergo continuatiua harum partium nequeūt illas cōtinuare, Patet conſeq. nam intenſio attendi debet circa eādem partem ſubiecti; & quælibet pars debet habere ſua indiuiſibilia; tum quia ſi in inſtanti acquirerentur ſolum indiuiſibilia omninò, certè per iſta indiuiſibilia non compleretur qualitas in ſubiecto extenſo, quia non ſunt in ipſo, ſed in indiuiſibilibus ipſius, ergo ſi motus intenſionis tunc ceſſaret, non poſſet dici ſubiectum eſſe intenſum, vt tria, vt quatuor, &c. quia hoc, quod eſt eſſe vt tria, ſolum in indiuiſibilibus ipſius reperitur, non in partibus, & ſic qualitas remaneret naturaliter ſine indiuiſibilibus terminātibus. Nec tandem acquiruntur indiuiſibilia intēſionis tantum, hæc enim ſūt diuiſibilia extēſiuè, ergo ſi in inſtanti acquiruntur, extenſio fieret in inſtanti, & ſic daretur alteratio extenſiua inſtātanea; tum quia in indiuiſibili ſubiecti eſt indiuiſibile cōtrariæ qualitatis, ergo non poteſt in inſtanti expelli. Tum quia illud ſolū indiuiſibile intenſionis acquiritur in inſtāti, cuius ſubiectū in illo inſtanti producitur, ſed in inſtāti non producitur pars aliqua extenſiua, ſed ſolum indiuiſibile extēſionis, ergo nequit produci, niſi indiuiſibile, quod in illo reperitur, tale erit indiuiſibile ſimpliciter, & omnino, quod tamen nequit eſſe continuatiuum partium.

68 Pro ſolutione huius arg. not. quod ſicut in augmentatione, quę eſt quidā motus extenſiuus, quod in inſtanti acquiritur, non eſt punctum, ſed ſuperficies, eo quia quod augetur, non fit maius ſolum ſecundum lōgitudinem, aut latitudinem, ſed ſecundum profunditatem, cuius continuatiuum non eſt punctum, aut linea, ſed ſuperficies, idcircò indiuiſibile terminans mutatum eſſe motus extenſiuè augmētationis erit ſuperficies; quod etiam patet in motu locali, quo mobile in quolibet inſtanti permutata eſſe acquirit ſuperficiē ambientem; Ratio eſt, quia motus fit ſecundū profunditatem corporis aerei, & quamuis ſuperficies ſit diuiſibilis ſecūdum latitudinem, & longitudinem, parū refert, quia non acquiritur vt ſic diuiſibilis, ſed vt indiuiſibilis ſecūdum profunditatem; & quoniam ſuperficies habet proprias lineas cōtinuatiuas, & lineæ propria puncta, hinc ſi ſuperficies in inſtanti acquiritur, etiam lineæ, & puncta continuantia in inſtanti acquiruntur, vnde dici poſſet fieri in inſtanti motum aliquem auctionis ſecundum longitudinem, & latitudinem, ſed in rigore nō debet dici niſi mutatum eſſe, quia latitudo illa acquiritur, quatenus eſt continuatiua profunditatis, ſecundum quam menſurā fit corporum motus. Pari paſſu incedendū eſt in qualitate, hæc enim quando acquiritur in ſubiecto quāto, extenditur per illud, & in toto tempore tota qualitas per totum ſubiectum extēditur, in parte tēporis pars qualitatis extēditur in parte ſubiecti, & in quolibet inſtanti illius temporis in quolibet indiuiſibili continuāte partes ſubiecti recipiuntur indiuiſibilia continuātia partes qualitatis, & quoniā motus iſte extenſiuus fit ſecūdum profunditatem ſubiecti, quod acquiritur in inſtanti, eſt latitudo quædam qualitatis abſq; profunditate in ſuperficie ſubiecti terminata, nam verum eſt in hoc inſtanti v.g. calorem ad tantam extenſionem ſubiecti peruentum eſſe, ly tantam non ſignificat, niſi indiuiſibile terminās illam partem ſubiecti; quapropter concedendum eſt in inſtanti fieri extēſionem caloris ſecundum latitudinem, licèt non ſecundum profunditatem. Nec valet, quod obijcitur in ſuperficie illa ſubiecti prius erat latitudo quædā indiuiſibilis ſecundum profunditatem oppoſiti frigoris, ergo non potuit indiuiſibile caloris in inſtanti produci; Non valet, quia motus fit ſecundum profunditatem, quo pacto latitudo illa frigoris eſt indiuiſibilis, & conſequenter vt ſic non eſt potens inducere ſucceſſionem in illo motu, ad hanc enim requiritur contrarietas ſecundum eandē diuiſibilitatem ſcilicet ſecundum profundi-

tatem, ideoq; poterit in inſtanti expelli, ſicut in inſtanti acquiritur.

69 Non ſolùm autem fit hic motus in qualitate, ſed etiam fit motus ſecũdum intẽſionem in eodem tempore, quare in toto illo tempore, in quo qualitas extenditur per totum ſubiectum, intenditur etiam per totum ſecũdum gradus licèt vniformiter difformiter, & in vna parte temporis pars gradualis qualitatis intenditur in vna parte ſubiecti, & in quolibet inſtanti temporis qualitas habet determinatam, & tãtam intenſionem, quod eſt habere indiuiſibile intenſionis, quæ determinata intenſio, quia eſt in hoc inſtãti in parte determinata ſubiecti extẽſa, idcircò ſimul habetur in eodẽ inſtãti vtrumq; indiuiſibile, & quia hoc indiuiſibile intẽſionis eſt extenſum, habet cõtinuatiua per indiuiſibilia ſimpliciter, quæ ſimul etiam acquiruntur, quapropter hæc tria indiuiſibilia ſimul habentur in eodem inſtãti, ſicut in tempore acquiruntur ſimul partes extenſæ, partes intenſæ in partibus ſubiecti fundatæ, & partes intenſæ exiſtẽtes in indiuiſibilibus ſubiecti. Verùm eſt tamen, quòd cũ loquimur de parte aliqua determinata qualitatis, quia eſt ſimul intenſa, & extenſa, ly determinata circũſcribit vltimum indiuiſibile intẽſionis, terminans partes intenſiuas, & vltimum indiuiſibile extenſionis terminans partes extenſiuas; & quia hæc pars in inſtanti habetur determinata vtroq; modo, ideo in inſtanti illa indiuiſibilia intelliguntur acquiri, nam in tempore ſequenti partes intenſæ, & extenſæ, quæ acquiruntur, copulantur illis indiuiſibilibus, ante hoc inſtans non habetur quid determinatum nec intenſiuè, nec extenſiuè, quia antea acquirebãtur partes, non indiuiſibilia.

70 Ex his Ad arg. neg. antec. Ad prob. neg. min. ad cuius probat. dicimus, in quolibet inſtanti acquiri indiuiſibile intenſionis ſimul cum indiuiſibili extenſionis, in quibus etiam adſunt indiuiſibilia ſimpliciter; & quia impugnationes cõtra iſta ſimpliciter indiuiſibilia ſupponunt hæc ſola acquiri, ideo non concludunt contra nos. Cum igitur probatur indiuiſibilia extenſionis non acquiri in inſtanti, quia nõ pertinent ad intẽſionẽ, cõcedimus, non enim ex hoc capite ponimus illa, ſed quia cõtinuãt extenſionem: Ad aliam dicimus, hæc indiuiſibilia intenſiuè diuidi, quia habẽt in ſe partes intenſiuas, nõ quia ſint partes intẽſiuæ, ideoq; aliud eſt loqui de indiuiſibilibus, & aliud de illis partibus, iſtæ partes poſſunt in tempore acquiri, nõ autem indiuiſibilia. Ad 1. impugnat. alterius membri de indiuiſibilibus intenſiuis concedimus eſſe extenſiuè diuiſibilia, non tamen ſecundũ omnem dimenſionem, ſeu ſecundum profunditatẽ, in inſtanti enim acquiritur indiuiſibile terminans partem intenſam in certa parte extenſa ſubiecti, & conſequenter indiuiſibile illud intenſiuũ erit in ſuperficie ſubiecti terminante partẽ illam ſubiecti, & ſimul cum indiuiſibili extenſionis; quare ſicut ſubiectum illius indiuiſibilis eſt ſuperficies illa ſubiecti, quæ eſt ſecundum latitudinem diuiſibilis, non ſecundum profunditatem, etiam indiuiſibile fundatum intenſionis erit diuiſibile ſecundum extẽſionem latam, non verò profundam, non implicat autem in inſtanti fieri alterationem extenſiuam hoc modo, vt ſupra dicebamus, nam motus extenſionis fit ſecundum profunditatem, Ad 2. etiã patet ex dictis, illud enim indiuiſibile poteſt deſtrui in inſtanti, ſicut in inſtanti fuit acquiſitum, quia non deſtruitur, vt eſt quid extẽſum, & diuiſibile, ſed vt cõtinuatiuũ, & indiuiſibile; Ad 3. neg. maior, in alteratione enim præſupponitur ſubiectum nõ fit, nec indiuiſibile intẽſionis eſt in indiuiſibili extenſionis vt in ſubiecto, ſed ambo ſunt in ſuperficie ſubiecti paſſi, quod alteratur tàm intenſiuè, quàm extenſiuè.

71 Quartò, nec minus difficulter arg. nequit naturaliter indiuiſibile aliquod ſolitariè exiſtere, ſed hoc ſequeretur, ſi in prima ſaltim productione qualitatis intenſio inſtantanea non eſſet, ergo, &c. Min. prob. quia qualitas, cum ſit quoddam ens determinatum, habet propria indiuiſibilia terminatiua, quorũ vnum prius debet acquiri, id videlicèt quod eſt initiatiuũ qualitatis, & hoc in inſtanti, quia nequit indiuiſibile acquiri in tempore ex dictis diſp. 14. Phyſ. q. 2. ar. 4. tunc quæritur, vel ignis cum producit

ducit v. g. primũ indiuiſibile caloris in ſuperficiem ligni, cui ſit contiguus, producit aliquid qualitatis intẽſæ, vel non, ſi primũ, iam daretur intenſio inſtantanea; ſi ſecũdum præterquam quod voluntariè dicitur, quia ex dictis diſp. præced. q. 4. agens in ſuperficie prima paſſi poteſt producere æqualem qualitatem in gradu propter cõpenetrationẽ, & ſi in illo inſtanti non produceret, nec poſtea, quia non acquirit nouas vires, iam daretur indiuiſibile qualitatis in illo inſtanti ſine partibus qualitatis, quod implicat, & ẽ probatio maioris, quia indiuiſibilia ſunt modi partiũ, entitas autẽ modalis nequit eſſe ſine re, cuius eſt modus, quod ſint modi patet, alioquin deberent non ſe ipſis, ſed alijs mediantibus vniri partibus, quod eſt falſum, ergo ſeipſis vniuntur, & ſunt vniones.

Reſp. ex dictis diſp. 14. Phyſ. q. 2. ar. 2. nõ implicare pro aliquo inſtanti dari indiuiſibile ſine partibus, ſiue enim in prima ſuperficie producat aliquid intenſionis, ſiuè nõ, ſemper illud indiuiſibile eſſet ſine partibus, quas debet terminare, iſtæ enim ſũt extenſiuæ, non intenſiuæ. Hinc neg. maior, nec probatio vrget, ſæpius .n. has modales entitates Recentioribus valde familiares negauimus, & quamuis ſeipſis vniãtur cũ partibus, adhuc ſi partes non eſſent, poſſẽt exiſtere, vt diximus diſp. 9. Phyſ. q. 2. art. 5. in reſpõſ. ad 3. cõfir. quarti arg. princ. Hinc non approbamus, quod ait Suar. diſp. 46. ſect. 4. n. 17. probabile eſſe in caſu primũ illud indiuiſibile qualitatis incipere in tẽpore ſequenti, quia incipit per accidens ad inceptionem partium. Non valet, quia in inſtanti applicationis vel agẽs excedit reſiſtentiam paſſi, vel non, ſi primum, ergo aliquid aget, ſaltim indiuiſibile, quod poteſt tunc incipere; ſi ſecundũ, ergo nec poſtea aget, quia non acquirit nouas vires, & ſicut indiuiſibilia continuatiua, quamuis ſint propter partes, non incipiunt tamẽ in tempore cum partibus, ſed in inſtantibus copulantibus partes temporis, & vltimum indiuiſibile terminatiuum incipit per vltimum mutatum eſſe motus, idem dicendũ de indiuiſibili initiatiuo qualitatis, ſcilicet quod acquiratur per proprium mutatum eſſe, & conſequenter in inſtanti initiatiuo temporis, in quo exercetur talis alteratio.

72 Cæterùm an in illo inſtanti ſolum producat agens indiuiſibile extẽſionis, an verò aliquid etiam intenſionis, dubiũ eſt pro vtraq; parte, nam cum ſucceſſio proueniat ex reſiſtentia maximè cõtrarij, poteſt eſſe, quòd etiam illa ſuperficies ſit cõtraria qualitate adeò intensè affecta, vt nõ poſſit totaliter exui illa qualitate, & ſic nõ producet omnem intenſionem, quàm poterit cauſare, ſed aliquam, modò maiorem, modò minorem, iuxtà diuerſitatem actiuitatis agentis, & reſiſtentiæ contrarij; Accedit, quòd ſi agens ſuperat reſiſtentiã cõtrarij, non eſt tam modicus exceſſus, iſte, vt non poſſit producere, niſi indiuiſibile in inſtanti applicationis. Neque ex hoc inferas dari primam partem motus, vel minimum in qualitatibus; cõcedimus enim in hoc ſenſu primam partem motus, nõ quidẽ ſucceſſiui, ſed inſtantanei, nec in aliquo corpore quanto quo pacto ab Ariſt. negatur dari in 6. Phyſ. ſed ſolum in ſuperficie; nec admittimus minimum in intenſione, & extenſione, vt aſſerũt Thomiſtæ, ſed ſolum in intenſione; & hoc nõ ex eo capite, quod non poſſit qualitas ſub minori intẽſione reperiri, quod eſt fundamẽtum Thomiſt. ſed ex actiuitate agentis excedente reſiſtẽtiam paſſi, vnde hæc prima pars intenſiua qualitatis eſt maior, vel minor, iuxta proportionem agentis cum paſſo.

73 Secundò, quòd agens ſimul agat extenſiuè per totam ſphærã, prob. quia nihil obſtat ex parte paſſi, cum totum ſit debitè approximatum, neq; ex parte agentis vlla eſt difficultas cum totum paſſum ponatur intra ipſius ſphæram contineri, & ſi foret aliquod impedimentum, maximè id eſſet ex parte paſſi, hoc autẽ ſi datur, nunquam poſſet ſuperari, poſito, quòd agens vt cauſa totalis agat in totam ſphæram, virtus .n. agentis ſemper eodem modo manebit applicata in ordine ad partem remotã; hinc videmus totam aquam ſimul congelari; verùm tamen eſt, quod in parte remota non producet in principio perceptibilem qualitatem. Reſp. ex dictis diſp. præc. q. 1. ar. 2. ad 1. princ. & q. 4. concl. 1. quòd licèt

agens ſit rectè applicatũ,non idcircò dicitur agere in totum paſſum, quando adeſt contrarium,aliter deberet in inſtanti totã qualitatem cauſare in paſſum,& contrariã deſtruere, quia reſpectu cuiuslibet partis extenſæ,& intenſę qualitatis contrariæ cõtentæ in propria ſphæra, intelligitur ſufficiẽter applicatum;quare dicimus non ſufficere applicationem ad agendum, ſed requiri, quòd agens ſuperet reſiſtentiã contrarij,quã ſtatim nequit vincere, ſed paulatim, non ſolùm intenſiuè, ſed etiam extenſiuè, reſiſtentia enim in progreſſu minuitur,quia pauciores partes remanẽt ſuperandæ,& virtus agẽtis roboratur ex cõcurſu partiũ ſphæræ iuxta dicta diſp.præc. q.4. cit. vnde videmus actionem intẽſiorẽ eſſe in fine, quàm in principio. Nec aqua totaliter ſimul congelatur, ſed ſucceſſiuè, licèt non ſit notabilis differentia, quia frigus non reperit in aqua contrarium intenſum, quod reſiſtat.

QVÆSTIO VI.

Conſideratur Alteratio vt diſpoſitio ad Generationem ſubſtantialem.

74 Diximus q.1. huius diſp. qualitatem duplicem finem habere intrinſecum,& extrinſecũ, intrinſecus eſt productio alterius qualitatis,extrinſecus eſt ſubſtãtialis generatio, cui qualitas inſeruit tãquam inſtrumentum agentis ſubſtantialis; vſque modo loquuti ſumus de alteratione in ſe,& vt proprium terminũ reſpicit, ſcilicèt qualitatem;remanet,vt de ipſa loquamur in ordine ad finem extrinſecum, qui eſt introductio ſubſtantialis formæ in materia, ſeu quatenus eſt diſpoſitio ad generationẽ;de qua dubia quædã diſſoluemus.

Primò igitur dicendũ tanquam ab omnibus cõceſſum, formam quãlibet ſubſtãtialem etiam animam rationalem habere connaturalẽ amorem, ſeu inclinationẽ ad aliquas qualitates,& connaturale odium, ſeu violentiam ad alias. Hoc prob. primò, nam videmus inter formas ſubſtantiales aliquas reperiri naturalem quandã amicitiam,inter alias verò naturalem quandam inimicitiam,ſiue res ſint animatę,ſiue inanimatæ,ergo multò magis id erit dicendũ de formis ſubſtãtialibus in ordine ad qualitates, Patet conſeq. quia forma ſubſtantialis,& qualitas faciunt vnũ ſubiecto, reperiũtur enim ſimul in eodem indiuiduo, non ſic duæ formæ ſubſtantiales. Tũ quia videmus aliquas formas ſubſtantiales, ſi ab extrinſeco priuentur quibuſdam qualitatibus, ſtatim ac ceſſat impedimentũ extrinſecum,ſe reducere ad priſtinum ſtatũ, vt patet in aqua calefacta,& ab igne ſemota,quæ ſe reducit ad priſtinã frigiditatem; quædam etiam ad poſitionẽ quarundam qualitatum corrumpũtur,quædam de nouo fiunt, quæ omnia ſunt ſigna naturalis amicitiæ,& inimicitiæ formę ſubſtantialis cum qualitatibus. Quod autẽ hoc etiã cõpetat animæ rationali, vt rationalis eſt, prob. quia anima,etiã vt rationalis,eſt forma informãs corpus,vt ſuo loco dicemus, & vt ſic eſt actus corporis Phyſici organici,ergo vt rationalis petit quaſdam conditiones,& qualitates in corpore,ſine quibus nõ amplius informaret corpus. Tum quia videmus animam coniunctam pendere à corpore in ſuis operationibus, itaut ſi læduntur organa, non rectè poteſt proprias exercere operationes rationales, vt patet in amentibus, ergo &c.

75 Secundò, cõcedendum eſt cum cõmuni, quòd forma ſubſtantialis quaſdam qualitates ſibi determinat ratione naturæ ſpecificæ,& ſunt illæ,quæ omnibus formis conueniunt illius ſpeciei,& ſemper,vt ſine illis nequeat forma conſeruari in eſſe;alias verò ſibi determinat ratione indiuidualis naturæ,& ſunt,quæ conueniunt, vel ratione loci, vel temporis, vel alterius circumſtantiæ, & iſtæ variantur, nec in omnibus reperiuntur,ſic videmus animalia in principio ſui eſſe habere mollitiem neruorũ, & membrorum, atq; humiditatis exuberantiam,quando verò ſeneſcunt,oppoſitas acquirunt qualitates;agaricus,dum eſt recens,pellit venenum, antiquatus eſt venenum peſtiferum; mirobolani recentes ventrem ſoluũt, inueterati fortiſſimè ſtringũt, ſorbæ recentes exaſperant guttur, vetuſtæ leniunt, plãtæ quædam in vna regione ſũt venenoſæ, in alia ſalubres. Solent etiã diſpoſi-

ſpoſitiones diſtingui, quòd aliæ ſint eductiuæ, aliæ conſeruatiuæ, & aliæ operatiuæ, primæ inſeruiũt eductioni formæ à ſubiecto, ſecundæ conſeruationi eiuſdem, tertiæ ad operandum. Verum eſt tamen, quòd forma non ita inclinatur ad connaturalem qualitatem, vt neceſſario expoſtulet illam habere in determinato gradu, itaut nõ poſſit qualitas illa aliqualiter augeri, vel minui permanente formas ſubſtãtiali in eſſe, videmus .n. quòd aqua, quãuis inclinetur ad frigus, tolerat tamen, & cõpatitur aliquam frigoris mutationẽ, abſq; eo, quòd deſtruatur; idcirco qualitates requiſitæ ad æductionem, vel conſeruationem, aut operationem diſtinguũtur, quòd aliæ requiruntur ad ſimpliciter educi, conſeruari, & operari, & ſunt, quæ neceſſariò ſimpliciter requiruntur, itaut ſine illis non poſſet forma educi, conſeruari, & operari; aliæ requiruntur ad benè educi, conſeruari, & operari, & ſunt diſpoſitiones conuenientes formæ in ſtatu naturali perfecto.

76 Dices, ſi forma haberet determinatam inclinationem ad aliquas qualitates, cum hæc inclinatio ſit naturalis, erit ad illas in eſſe perfecto ſibi poſſibili, ergo quãdocunq; forma non haberet illas qualitates conuenientes ipſi in ſtatu perfecto, eſſet in ſtatu violento, & ſic pueri, & ſenes, quia non habent qualitates conuenientes homini in ſtatu perfecto, exiſterẽt violenter, ſicut aqua calida, quia nõ habet frigus in gradu cõueniente ſibi in ſtatu perfecto, violẽter exiſtit; hoc autem eſt falſum, quia nullum violentum eſt iuxtà ordinem naturæ, & perpetuũ, natura autem inſtituit, vt puer v.g. in principio habeat multũ humidi, qua ratione nequit perfectè exercere operationes humanas, ſenex è contrà multùm ſicci. Accedit, quòd multæ qualitatẽs, quæ noxiæ reputantur, vt ſunt, quę in venenoſis cibis reperiuntur, poſſint conſuetudine euadere proficuæ, vt de Mitridate refertur, qui ab infantia venenoſis cibis aſſuefactus, abſq; vllo nocumẽto omne ferè veneni genus comedebat, ergo falsũ eſt formam ſubſtãtialem habere naturalẽ inimicitiã verſus qualitates aliquas. Prob. cõſeq. quia naturalis proprietas, nec cõſuetudine, nec aliquo alio immutari poteſt.

Reſp. Angelus de propr. formæ pag. 146. cõcedendo in aliquo ſenſu conſeq. ſi ſpectetur natura hominis in ſe, at conſiderando naturæ curſum, poſſent negari, inſtituit .n. natura, vt ab imperfecto ad perfectum progrediatur in actionibus, ideoq; puer inſpecto ordine vniuerſalis naturæ poteſt dici in ſtatu naturali, vnde ſi puer haberet qualitates hominis perfecti, diceretur vulgò infirmus, non quidem reſpectu naturę humanæ, ſed reſpectu communis curſus vniuerſalis naturæ; quæ doctrina cõgruit cum his, quæ diſp. 5. n. 46. dicemus explicando ſenſum, in quo corruptio naturalis dicatur. vide ibi. Ad aliud reſp. ex eodem pag. 144. quòd quædã qualitates ſunt per ſe odibiles à forma ſubſtantiali, quæ ſcilicèt formaliter opponũtur qualitatibus naturalibus, vt eſt calor aquæ, frigus igni; & iſtæ nunquam poſſunt reddi amabiles, & amicæ formæ; aliæ verò ſunt per accidens, ſeu per aliud noxiæ, quatenus causãt aliquẽ effectum noxium, vt ſunt qualitates virtuales venenoſæ, in tantùm enim diſcõueniunt, quia producũt effectum noxium, & iſtę aliquando aſſuefactione poſſunt fieri quaſi connaturales, ſicut dici ſolet, quod cõſuetudo eſt altera lex, & natura: vnde videmus, quoſdam cibos, potum, aerem, ſõnum meridianum, & ſimilia vni prodeſſe, alteri nocere propter aſſuefactionem, imò aſſueti quamuis imbecilliores facilius tolerant labores corporis, quàm fortiores, ſed inſueti, ratio eſt, quia licet ab initio principium operatiuum aliqualiter lædatur, vſu tamẽ poteſt aliqua qualitas imprimi, vel taliter affici principium actiuum, vt non amplius lædatur, imò concurrat ad ſimiles actiones; ſic aſſueti laboribus, præter alia acquirunt quandam dẽſitatem, & duritiem corporis, vt facilè calori, vel frigori reſiſtant; nam durum difficulter patitur ab extrinſeco; partes etiam corporis fiũt ſolidiores, à ſuperfluitatibus puriores, & fortiores: ſic ex vſu commeſtionis veneni Mitridates acquiſiuit qualitatem quandam, qua nutritiua virtus vtebatur ad digeſtionem cuiuslibet veneni. Præterquã quod poſſet dici has qualitates non eſſe

noxias naturæ ſpecificæ, ſed indiuiduali.

77 Tertiò quæri ſolet, in quo genere cauſæ concurrant diſpoſitiones iſtæ ad generationem, & formam ſubſtantialem, & à quo effectiuè cauſentur. De primo ſatis diximus diſp. 5. Phyſ. q. 8. ar. 1. De ſecundo dicimus, diſpoſitiones præuias ad generationem produci ab agente, quæ verò cõſequuntur formã ſubſtantialem in ſubiecto, eo quia præuiæ in corruptione præcedẽtis formæ corrumpuntur, non enim in materia immediatè recipiuntur, ſed in toto cõpoſito ex dictis ibid. & diſp. 3. Phyſ. qu. 1. proximè ab ipſa ſubſtantiali forma dicuntur emanare, quamuis Thomiſtæ dicãt ab agente etiam produci, eo innixi principio, quod dans formam, dat etiam conſequentia ad formam: cuius tamen falſitatẽ oſtẽdimus fusè diſp. 7. Phyſ. q. 4. ar. 2. & diſ. 15. q. 8. art. 2. & diſp. 3. de Cælo q. 2. dum probauimus idem poſſe ſeipſum mouere, & acquirere ſibi connaturales perfectiones: cum igitur forma ſubſtãtialis habeat actiuam potentiam producendi in ſe accidentia, de qua actiuitate fusè diſputauimus diſ. 7. Phyſ. q. 6. ar. 3. nõ eſt, cur productionẽ immediatã connaturalium accidentiũ agenti tribuamus, & formæ denegemus.

78 Quartò ſolet quæri de terminis iſtarum diſpoſitionum, tàm earum, quæ conueniũt formæ in eſſe perfecto, quam earũ, quæ prærequiruntur ad eductionem formę, & introductionem in ſubiecto. Et quidem de primis res eſt facilis, ſunt enim verſus maximũ intrinſecè terminatæ per *maximum quod ſic*; quòd patet ex dictis diſp. præced. q. 1. vbi aſſeruimus quamlibet actiuam potentiam creatam eſſe terminatam intrinſecè, ergo etiam effectus ab illa prouenieſ, cum igitur forma ignis v. g. habeat potentiam producendi in ſe calorem, vt in ſtatu ſibi debito, & cõnaturali exiſtat, certè calor iſte erit intrinſecè terminatus quò ad intenſionem. At quò ad extenſionẽ diſtinguendum eſt; ſi enim forma ſubſtantialis eſt verſus maximum terminata, qualem diximus diſp. 9. Phyſ. q. 3. ar. 2. eſſe animam, etiam diſpoſitiones eodẽ modo erũt terminatæ; ſi verò nullum expoſcit terminum, vt sũt aliæ formæ ſubſtantiales ex dictis ibi ar. 1. nec diſpoſitiones aliquẽ habebunt terminum in extẽſione. Quò ad paruitatem inſuper eodẽ modo eſt diſtinguẽdum de termino extẽſionis, quod ſi forma determinat ſibi minimum naturale, vt eſt anima, etiam diſpoſitiones tale *minimum quod ſic* habebũt, ſi nullum petunt terminum, & minimum, idem de diſpoſitionibus dicendum. At quò ad intenſionem videtur, quod quęlibet forma determinet ſibi aliquem gradum, ſine quo nõ poſſet naturaliter exiſtere in ſubiecto, ſecundũ vnã viam poſitam diſp. 7. Phyſ. q. 6. ar. 3. & etiã ſecũdum aliam, quam ibi amplexi ſumus, poſſet idem ſuſtineri, dũmodo tamen ſubſtantialis forma non magis pro iſto gradu reſiſtat, quàm pro alijs, hanc enim determinationem cum maiori reſiſtẽtia ibi negauimus: qui terminus videtur intrinſecus, quod enim determinat ſibi aliquam quantitatem, determinat etiam indiuiſibile illius, vt in ſimili ſæpè diximus, ergo idem de qualitate dicendum.

79 De diſpoſitionibus autem ad generationẽ prærequiſitis, nulla eſt difficultas de anima, hæc enim quia expoſcit terminũ intrinſecum paruitatis, & ad aduẽtum ipſius forma præcedens ſcilicet corporeitatis non deſinat eſſe, ſed permaneat; conſequenter diſpoſitiones prærequirit intrinſecè terminatas verſus paruitatem per *minimum quod ſic*, quo dato ſtatim anima introducitur in ſubiecto. At grauis eſt difficultas de diſpoſitionibus ad alias ſubſtantiales formas prærequiſitis; Idcircò not. quòd diſpoſitiones, quas agens inducit in ſubiecto, antequam generet, non ſubiectãtur in materia, ſed in toto compoſito, v. g. ignis, vt poſſit in lignum introducere formam ignis, priùs alterat lignum per calorẽ, qui calor non eſt in materia prima ligni, ſed in toto ligno, & conſequenter ad deſtructionem ligni deſtruitur, vnde non concurrit calor corrumpendo immediatè formam ligni, ſed ſolum accidens contrarium, vt ſæpè diſp. 7. Phyſ. cit. dictum eſt: Quapropter vltima diſpoſitio ad formam ignis ab igne in ligno cauſata eſt ſemper in noſtra ſententia compoſſibilis cum forma ligni, qua introducta ignis nõ amplius

alterat, ſed generat;& de iſta diſpoſitione quærimus,quo pacto ſit terminata;verū eſt tamen, quòd non ſemper ignis neceſſariò expoſcit eundem gradū caloris,ſed reſpectu vnius ſubiecti petit inteſiorem calorē, reſpectu alterius remiſſiorem,putà ſi in ſubiecto reperit ſiccitatem, calor non neceſſariò debet eſſe tàm inteſus, ſicut ſi ſubiectum eſſet humidum;quare non poteſt aſſignari certa regula,quot gradus caloris,& quomodo prærequirantur ad formā ignis.

80 Solum dici poteſt, quòd ignis ideo prius alterat, quàm generet, vt formam ligni expoliet accidentibus contrarijs, cum igitur forma ligni peruenerit ad gradus illos,quos neceſſariò expoſcit pro ſui cōſeruatione,tunc ignis non amplius alterat,nō quia calor ignis non ſit ex ſe potens corrūpere gradus illos frigoris propter reſiſtentiam formę ligni, non enim forma magis reſiſtit prò his gradibus, quàm pro alijs, vt diſp.7.cit. diximus, ſed quia ad deſtructionē illorum graduū ceſſaret forma ſubſtātialis, & ſic non poſſet amplius alterare, quia alteratio præſupponit,nō deſtruit ſubiectū: quapropter ignis incipit agere generando formam ignis, vnde totus calor productus dicetur diſpoſitio vltima formæ ignis,qui eſt compoſſibilis cū forma ligni, & cum gradibus frigoris, quos pro ſui cōſeruatione expoſtulat;& cōſequenter, quoniam formæ cōtrariæ,quando ſunt immediatæ circa idem ſubiectum,ita ſe habent, vt colligitur ex Scot.2.d.2.q.9.O. quod ſi vna eſt intrinſecè terminata, alia eſt extrinſecè terminata; ideo quia gradus frigoris sūt terminati intrinſecè ex dictis per *minimū quod ſic*,v.g.ſeptimus,& octauus gradus,calor ignis erit extrinſecè terminatus, per *minimum quod nō* quatenus ignis alterando lignum nō attingit ſeptimū gradum caloris,ſed quemlibet infra illū. Quò ad extenſionem verò nullum habent terminum,nec intrinſecum,nec extrinſecū, ſicut nec huiuſmodi formæ ſubſtantiales.

81 His ſolui poteſt aliud dubium,quod ſolet etiā quæri de his diſpoſitionibus precedentibus generationem,quando ſcilicet introducātur, & vltimatè diſponere intelligantur ſubiectum ad generationem, an in inſtanti, vel in tempore, quod eſt quærere, an vltima diſpoſitio incipiat eſſe in ſubiecto in inſtanti,& per primum eſſe,an in tempore,& per vltimum nō eſſe.De diſpoſitionibus animæ non eſt dubium, incipiunt enim per primum eſſe, vt diſpoſitiones vltimæ ſunt;vt ſic enim dicūt quid certum,& intrinſecè terminatum, tàm in intenſione,quàm in extenſione, ergo in inſtanti,& per primum eſſe acquiruntur,iuxtà dicta diſp. 14. Phyſ. q.2.art.3.

Tota difficultas eſt de diſpoſitionibus aliarum formarū,quæ nullum habent terminum intrinſecum paruitatis, quādo ſcilicèt materia ligni dicitur vltimò diſpoſita ad recipiendam formam ignis. Qui ſuſtinent quamlibet formā habere minimū naturale,& diſpoſitiones in materia prima recipi, aſſerunt quoque intrinſecè incipere,& per primum eſſe. Suſtinentes autem formam ſubſtantialem non habere minimum,cōmuniter dicunt diſpoſitiones vltimas incipere extrinſecè in parte quadam indeterminata tàm tēporis, quā ſubiecti.

82 Verùm in hac re eſt aduertendum, quòd cū vltima diſpoſitio non ſit quid certū,& determinatum intrinſecè,ſed extrinſecè,explicatur.n.per *minimum quod non*, neq; ita præcedat generationem, vt cū illa perſiſtat,ſed potiùs deſtruatur,vt diximus, certè non poteſt queri,quando incipiat,vt ad ipſam immediatè ſequitur generatio, ſed potiùs quādo deſinat(nō eſt ſermo nūc de diſpoſitione vt ſic,clarū enim eſt,quod incipit, cum agens alterare inchoat,ſed de diſpoſitione vt vltima,quo pacto dicit qualitatē vt præcedentem immediatè generationē) aſſumptum patet, quia nō poteſt incipere per primū eſſe, quia eſt quid indeterminatum,& incertum, ergo nequit incipere in menſura certa,& determinata, quale eſt inſtans,& primū eſſe, tempus .n. motus,terminus,& mobile debēt proportionari ex 6. Phyſ.9.nec poteſt incipere per vltimum non eſſe, itaut valeat dicere nunc non eſt vltima diſpoſitio, poſtea erit, quāuis enim hoc eſſet verum, ſi vltima diſpoſitio diceret illam intenſionem qualitatis indeterminatam aduenientem indiuiſibili acquiſito in illo inſtanti, quod ponitur vltimū non eſſe huius diſpoſitionis, quomodo eſt terminata per *maximum quod non*; atta-

attamen nequit hoc inſtans eſſe etiam vltimum non eſſe generationis, itaut idẽ inſtans ſit vltimum nõ eſſe vtriuſque, vt quidam explicãt; ratio eſt, quia vltima diſpoſitio non eſt cum generatione, vt diximus; modò ſi idem inſtans eſſet vltimum nõ eſſe vtriuſque, vltima diſpoſitio in parte illa indeterminata temporis eſſet, & non eſſet ſimul, nam quia in illa inciperet, eſſet, quia verò generatio quoq; in illa parte inciperet, non eſſet. Quapropter ſi loquamur de vltima diſpoſitione, vt reſpicit generationem immediatè ſequentem, debemus loqui de deſitione diſpoſitionis, non de inceptione, vnde deſinet quando incipiet generatio ſubſtantialis formæ.

83 Dices generatio non viuentiũ, quia ſucceſſiuè fit ex dicendis diſp. 5. q. 5. art. 1. incipit extrinſecè per vltimum nõ eſſe, ergo diſpoſitio vltima deſineret intrinſecè per vltimũ eſſe, nunc eſt, poſt nõ erit, quod non eſt conſequenter dictum, nã ſi habet eſſe in illo inſtãti, erit quid certũ, & determinatum; tũ quia ſi eſt in hoc inſtanti, ergo in aliqua parte ſubiecti determinata, quæ cũ ſit diuiſibilis extenſiuè, & ignis agat prius in partem ligni propinquiorẽ, quam in remotiorem, iam hæc vltima diſpoſitio prius fuit introducta in parte propinquiori, ergo quando ignis diſponebat remotiorem, debebat in propinquiorem generare, & conſequenter illud inſtans non fuiſſet vltimum non eſſe generationis.

Reſp. quòd ſi loquamur de productione formæ ſubſtantialis etiam quò ad indiuiſibile initiatiuum, ſic generatio incipit in inſtanti, & per primum eſſe, vt in ſimili de qualitate diximus q. præced. & diſpoſitio deſinit per primum non eſſe, verè enim in illo indiuiſibili materiæ nõ amplius reperitur calor ab igne productus per alterationem, quia tunc deſtruitur ad deſtructionẽ indiuiſibilis ligni, & ſicut in illo inſtanti non fit generatio ſecundum partes formæ, aut ſubiecti, ſed immediatè poſt, quod eſt incipere extrinſecè, ita diſpoſitio erit in parte ſubiecti in hoc inſtãti, ſed immediate poſt nõ erit, quod eſt deſinere intrinſecè, & ſicut in tempore ſequenti non introducitur certa pars formæ in certa ſubiecti parte, ſed incerta, ita nec deſtruetur certa diſpoſitio in parte certa ſubiecti, ſed indeterminata; negatur igitur ex hoc, quod diſpoſitio deſinat per vltimum eſſe, ſequi quid certum, & determinatum eſſe, ſicut nec quod ſequitur primum indiuiſibile ſubiecti eſt quid certum, quamuis exiſtat in hoc inſtanti. Dices in hoc inſtanti agens agit in partem illam ſubiecti, nõ generando, ſed alterando, non producendo diuiſibile qualitatis, hoc enim fit in tempore, ergo indiuiſibile, ergo diſpoſitio in hoc inſtanti erit proprio indiuiſibili terminata, & certa. Reſp. quòd agẽs agit in hoc inſtanti alterando nõ quidem partem indeterminatam ſubiecti, ſed aliquam determinatam; nã vt notant Conimbr. 8. Phyſ. c. 8. q. 2. art. 3. ad hoc vt aliqua forma incipiat in inſtãti, requiritur, non ſolũ quòd ſit certa, ſed etiã quòd in parte certa introducatur, qualis nõ eſt pars illa ſubiecti ſequẽs illud primũ indiuiſibile, nihil ergo agit in hoc inſtãti in illa parte indeterminata, & hoc quia nõ eſt ſubiectũ capax actionis inſtãtaneæ; ſed immediatè poſt aget generãdo. Per idẽ ad 2. in hoc. n. inſtãti eſt in parte indeterminata, in qua nequit aſſignari certa medietas nec ex parte ſubiecti, nec ex parte diſpoſitionis, cùm vtrũq; ſit indeterminatũ, & incertũ; ſufficit, quòd agẽs intelligatur agere in tẽpore immediatè ſeq. & in hoc inſtãti agat in primũ indiuiſibile, ante. n. hoc inſtans erat diſpoſitio indeterminata etiã in illo indiuiſibili. Vide aliã reſpõſionẽ diſ. 5. q. 5. ar. 1. ad 1. quæ ſupponit diſpoſitionẽ ad formã ſubſtãtialẽ requiſitã eſſe intrinſecè terminatã, nam vt diximus non neceſſariò agẽs alterando debet prouenire excluſiuè vſq; ad gradũ, quẽ forma expellenda ſibi determinat, quo pacto neceſſario illa diſpoſitio eſſet extrinſecè terminata, ſed minor qualitas ſufficiet, quę intrinſecè terminata poni poteſt, nempè in gradu proxime inferiori ad illum, & accipe iſtarum ſolutionum, quæ magis placet, aut aliam meliorẽ excogita, hæc enim eſt difficultas ferè inextricabilis in hac materia militans contra ſucceſſionem nedum generationis, ſed etiam alterationis; hac tamen perterritus nè in oppoſitam deſcendas ſententiam, quia in maiores adhuc incides anguſtias.

DISPV-

DISPVTATIO QVARTA.

De Rarefactione, & Condenſatione.

Licèt Rarefactio, & Condenſatio etiam ſine præuia alteratione contingere poſſint per ſolum motum localem, vt quando aliquod mobile mouetur in aere motu recto, pars aeris inſequens mobile rareſit, pars autem cedens mobili condenſatur, regulariter tamen alterationis beneficio contingunt, frigefactione namq; fit condenſatio, ſicut calefactione rarefactio, vt dictum eſt diſp. 1. imò in opinione multorum, vt in progreſſu videbimus, Rarefactio, & Condenſatio ſunt ſpecies quædam alterationis, & motus ad qualitatem; hac igitur de cauſa poſt diſputationem de Alteratione hāc imediatè ſubteximus de Rarefactione & Cōdenſatione.

QVÆSTIO PRIMA.

An per Rarefactionem, & Condenſationem aliquid acquiratur, vel deperdatur.

1 Corpora rareſcere, & addēſari nemo hactenùs Philoſophorum negauit, aquam enim videmus rareſieri; dum ferues in cacabo maiorem, & ampliorem petit locū, quàm prius obtineret, & vapores addenſari, dum in nubem concreſcentes in minorem coarctantur, & contrahūtur. ſed grauis admodum eſt difficultas in aſſignando modo, quo fiat huiuſcemodi rarefactio, & condenſatio, dubitatur enim primò, an fiant per alicuius rei acquiſitionem, & deperditionem, nec ne? deinde ſi ita fiunt, quæritur, an id ſit ſubſtantia, vel quantitas, aut qualitas, vel potius reſpectus quidam in ordine ad locum; primam difficultatem hic examinabimus, poſteriores in ſequentibus.

Quamplures tū ex Antiquis, tum ex Recentioribus opinati ſunt corpora rareſcere, & addenſari abſque eo, quòd quippiam re vera acquiratur, vel depereat corporibus rarefactis, vel addenſatis; quam tamen opinionem non omnes eodem modo explicāt; veteres enim quidam, quorum placitum refert Ariſt. 4. Phyſ. S3 dicebant, rarum eſſe id, in quo vacua multa inſūt partibus inanibus interſtitio abinuicem diſtantibus, denſum verò, cuius partes conſtipatæ ſunt, ac ſibi omninò cohærent nullis, aut paucis vacuitatibus interiectis, vnde conſequenter aiebant rarefactionem fieri per ſolam admixtionē vacui inter partes corporis rarefacti, condenſationem verò per reditum earundem partium in vacuum, & ſic aſſerebant fieri abſque acquiſitione, aut deperditione alicuius in corporibus rarefactis, vel addenſatis. Alij verò antiquiores vacuum non admittentes in rerum natura condenſationem explicabant per compenetrationem partium corporis addenſati, rarefactionem verò per extractionem earumdem abinuicem, & in hunc modū ipſi quoq; negabant in rarefactione, & condenſatione aliquid reuera de nouo acquiri, vel deperdi; neq; ex Recentioribus deſunt, quibus hæc veterum arrideat ſententia vno, vel alio modo explicata.

2 Dicendum tamen eſt, nec beneficio vacuitatis, ac repletionis eius rarefactionē, & condenſationem fieri, nec ope penetrationis, & extractionis partium eiuſdē corporis, ſed per aliquid re vera additum, vel deperditum in corporibus poſteà explicādum. Eſt communis in ſcholis, & primò, quòd non fiat per vacuitates interceptas, tum quia iam ſatis conſtat ex 4. Phyſ. naturam abhorrere vacuum, etiam quantumuis modicum: tum quia ſi ignis rarus foret per inanitates interceptas, eſſet penè totus vacuus comparatus ad terræ denſitatē; tū quia cum ſit corpus valdè ſubtile, & mobile, non videtur, quomodo opinatur aliter ſecum compatiatur tot cauitates, ac vacuitates, & non potius conentur ſingulæ partes inuicem coire ad expellendum vacuū; tum quia cum hyemali tempore glaci-

tur flumina, fontes, oleum, cæteriq; liquores, & ipſe cōprimitur aer ratione ſummi frigoris, magnum vtiq; & vaſtum relinqueretur vacuum, nō niſi tempore æſtiuo rurſus replendum, cum tamē natura nec per breuiſſimam morulam vacuū patiatur, vt pluribus experientijs demōſtrauimus diſ. 12. Phyſ. q. 1. tum quia cum corpus rareſit, ſecundum omnes partes rareſcit, vt cōſtat in aqua ferueſcente, quod non eſſet, ſi fieret rarefactio per vacuitates interceptas, quælibet enim pars maneret, qualis antea erat, & ſolum inter vnam, & aliam intuideretur vacuum; tum quia per totam aquā efferueſcentē ſentitur calor continuè diffuſus, lumē per totum aerem, & ſic de alijs qualitatibus, ſignum euidēs in illis corporibus rarefactis non dari vacuitates illas, ſed vbique ſubſtantiam, cui accidentia illa inhæreāt; videatur Ariſt. 4. Phyſ. 84 vbi ex profeſſo hoc refutat figmentum. Tum tandem quia falſum eſſet, quod corpus rarefactum maiorem occupet locū, quàm antea, nam tantundem loci occuparet, vt antea, cum hoc ſolum diſcrimine, quod prius occupabat illum continuatū, nunc diſſitū.

3 Deinde probatur non fieri per penetrationem, & eductionem partium eiuſdē corporis, vralter dicendi modus aſſerebat; quia vt conſtat ex Phyſicis non minus natura refugit penetrationem corporū, quā ipſummet vacuum, ſi enim poſſibilis eſſet naturaliter corporum penetratio, vtique tormenta bellica tanta vi non diſrumperētur, deberet enim ignis potius metallum penetrare, quàm tantam violentiam cauſare; quod ſi dicas, non omnia corpora penetrare quælibet, ſed tantū partes alicuius corporis homogenei poſſe penetrare alias partes eiuſdem; Hoc nō ſatisfacit, quia ſaltim in fractione tormenti bellici partes ignis deberent potius in ſe redire, quàm æris duriſſimi ſoliditatem diſrūpere, cum illud ſit naturale ſecundum iſtos, hoc violentum. Sed hic aiunt aliqui vtiq; impoſſibilem eſſe naturaliter penetrationem, quæ fiat per motum localem, at non quæ fit media alteratione, qualis eſt illa, quæ in condenſatione contingit. Verùm hoc effutiūt ſine vllo prorſus fundamēto; nam ipſamet penetratio dimenſionum eſt illa, quæ ex ſe naturaliter repugnat, vt docet Ariſt. 4. Phyſ. 53. à quacunq; cauſa oriri dicatur; tū quia rarefactio, & condenſatio etiam ſine alteratione interdum contingere poſſunt, vt diximus initio diſput. tū quia vel in cōdenſatione omnes partes ſe penetrant, vel aliquæ tantum; non ſecundum, quia nō eſt maior ratio de vna, quàm de altera, & tūc non fieret condenſatio ſecundum omnes partes; ſi primum, ergo corpus redigeretur in punctum, tum quia in corpore addenſato apparent eadem figura, eædem partes, ac eadem prorſus accidentia, atque colores, quæ cernebantur anteà in ipſo rarefacto, ergo in condenſatione nō ſe penetrāt, alioquin accidentia cōfunderentur ad inuicem, & vna pars obtegeret aliam; idque manifeſto declarari poteſt exemplo, cum nimirum ingens mons, vel integra ciuitas in ſpeculo repræſentatur, hæc enim àdeò adamuſſim exprimūtur in ſpeculo, vt omnes, & ſingulæ eorum partes in eo repræſententur, non enim vna pars obtegit alteram, quantumuis minimam, aut cum alia confunditur, etiam ſi virtute ſpecierū quodammodo condenſentur in ſpeculo, & ad modicam molem redigantur; non ergo condenſatio fit media penetratione.

4 Demum rarefactionem, & condenſationem contingere nulla intercedente partiū penetratione, aut extractione, nulloue interueniente vacuo manifeſta demōſtrat paritas, quæ de motu afferri ſolet; raritas enim ac denſitas in quātitate permanenti æquiualet prorſus, ac correſpondet velocitati, ac tarditati motus in quantitate ſucceſſiua, adeòut motus velox dicitur ille, qui habet partes ſuas ſpiſſas, conſtipatas, ac veluti condenſatas, tardus è contra, qui eaſdem habet veluti raras, & quodāmodo inter ſe diſtantes in ordine ad tempus, at in velocitate motus certum eſt nullam contingere partium compenetrationem, vel confuſionē, quia nulla poteſt aſſignari pars motus, quæ ſimul tempore currat cum alia parte, nō enim tranſit niſi per partem poſt partem, quantumuis ſit velox; ſimiliter in tarditate nulla fit extractio partis ab alia, cum qua prius foret compenetrata.

netrata, nulla pariter notari poteſt interruptio, aut media quies, quamuis vna pars magis diſtet ab altera in motu tardo, quã in velociori, æquè enim in ſe continuus eſt motus tardus, ac velox, nulla prorſus interruptione, & quiete media interpolatus, vt diximus diſp. præced. nu. 63. & 66. ergo idem prorſus ferendum eſt iudiciũ de partibus quantitatis permanentis, quòd licèt modò ſint magis inter ſe conſtipatæ, & propinquæ per condẽſationem, modò diſtantiores, & magis extẽſæ per rarefactionem, hoc totum contingit abſque intercepuis vacuitatibus, & partium diuulſione, & abſque vlla prorſus penetratione, & earũdem penetratarum extractione.

5 Sed hîc obijcies præcipuum punctũ totius difficultatis in hac diſputatione; ſi talis extenſio per rarefactionem facta importat maiorem partium diſtantiam, hoc non videtur contingere poſſe ſine vacuo, aut penetratione, & ratio eſt, quia partes corporis rareſcentis vtiq; ante rarefactionem erant continuæ, ergo ſaluari nequit, quòd magis poſtea inter ſe diſtent, niſi detur vacuum inter illas, vel dicatur partes talis corporis ante rarefactionẽ fuiſſe magis continuas, ideſt ſe penetraſſe, & poſtea in rarefactione educi extra ſe inuicem.

Hæc ſola difficultas in tot diſtraxit opiniones Auctorum capita in hac materia, cui plenè ſatisfacere nequimus, niſi quouſque noſtram proferamus ſententiam de rarefactione, & cõdenſatione, quod inferius quæſt. vlt. præſtabimus. Verùm quamuis hîc nodus adeò torſerit Auctorũ animos, Hiſpani quidam recentiores indolis ingenitæ ductu, cum in Phyſicis compoſuerint continuum ex pũctis rigidis, inflatis, ac tumentibus, quæ proindè appellant minima Phyſica habẽtia partes tantum virtualiter diſtinctas, hanc difficultatem in præſenti floccifaciunt, & nullo negotio ab ea ſe expedire gloriantur; cum enim iſta tumentia puncta ab eis occupare ponantur maiorem, & minorem locum ſine acquiſitione partis alicuius realis, ſed tãtũ maiori dilatatione partium virtualium, quemadmodum Angeli maiori, vel minori ſpatio ſe coextẽdunt ſine acquiſitione partiũ, dicunt conſequenter, rarefactionem eſſe maiorem illam extenſionem partium virtualium, cõdenſationem verò eſſe earundem reſtrictionem, quare ad obiectã difficultatem aiunt partes poſt rarefactionem non magis à ſe inuicem diſtare, ſaltim primam à ſecunda, & ſecundam à tertia, & ſic deinceps, ſed tantum amiſiſſe dilatationẽ partium virtualium, quæ dilatatio facit, vt prima magis diſtet à tertia, & ſecunda à quarta, & ita deinceps, quàm diſtarent antè rarefactionem.

6 Sed hanc fictionem de punctis turgeſcentibus latè refellimus diſp. 9. Phyſ. q. 2. art. 1. vt omninò irrationabilem, & cõfundentem naturam rerum materialium cum ſpiritualibus, res enim materiales ſunt in loco per extenſionem formalem ſuæ met entitatis partes integrales libentius, quatenus ſunt totæ in toto loco, & partes earum in diſtinctis partibus loci, non autem per extenſionem tantum virtualem ad inſtar Angeli; Sed admiſſa etiã hac partium virtualitate in rebus materialibus, ac tumore punctorum non plenè euadũt adhuc propoſitam difficultatem, dum inquiũt in rarefactione non fieri diſtantem primã partem virtualem à ſecunda, & ſecundã à tertia, ſed tantum primam à tertia, & ſecundã à quarta, & ità deinceps per nouam dilatationem earum; Planè hoc repugnare videtur, quia talis diſtantia, & elõgatio fieri nequit inter partes remotas, niſi etiam fiat inter propinquas, ſi enim ſecunda pars eſt æquè propinqua primæ, & tertia ſecundæ, & quæ tertiæ poſt rarefactionẽ, ac erat anteà, vtiq; adhuc etiam prima erit æquè propinqua tertiæ, & ſecunda quartæ, & ſic deinceps, vt ergo fiat maior diſtantia inter partes remotas, debet etiam fieri inter propinquas, & ſic rurſus ex integro redit propoſita difficultas, Et eadem inſtantia refellitur, quod dicunt alij in opinione cõmuni admittente partes reales in continuo, & non virtuales tãtum, nimirum partes, quæ ſe proximè tangunt, non fieri magis diſtãtes poſt rarefactionem, quam fuerint anteà, ſed eas tantum magis à ſe inuicem diſtare, inter quas intermediat alia pars; Videamus ergo, quid alij dixerint ad hunc nodum

nodum diſſoluendum in ſequentibus quæſtionibus.

QVÆSTIO SECVNDA.

An per rarefactionem, & condenſationem aliqua ſubſtantia acquiratur, vel deperdatur.

7 QVamplures ad euitandam propoſitam difficultatem dixerunt rarefactionem fieri per ingreſſum quorundam corporum ſubtiliores in poros rei, quæ rareſcit, qua de cauſa pori maiores fiunt, & partes illius corporis rareſcentis magis dilatantur, & fiunt inter ſe diſtantiores, non per interiectionem vacui, vt aiebant Antiqui, ſed ſubſtantiæ extraneæ tenuioris, & ſic corpus rarefactum occupat maiorẽ locum; cõdenſatio verò fit per expulſionem eorũ dem corpuſculorum, ob quorũ egreſſum pori minores fiunt, ac reſtringuntur, & partes corporis inter ſe ſe magis conſtipãtur abſque vlla prorſus penetratione; & ſic corpus condenſatum occupat minorẽ locum; itaq; volunt iſti rarefactionẽ fieri per acquiſitionem ſubſtantiæ extraneæ intra poros corporis rareſcentis ſe ſe inſinuãtis, condenſationem verò per deperditionem eiuſdem, dum foras expellitur, eo ferè modo, quo videmus lanam, & ſpongiam contrahi ad minorem locum, dum manu cõprimuntur, & foras pellitur aer intra eaũ cauitates incluſus, laxatas verò rurſus redire ad ampliorem locum ob regreſſum aeris ad eaſdem cauitates; citãtur pro hac ſententia Ocham opuſc. de Euchariſt. Gabriel in Canon. lect. 45. Valleſ. 4. Phyſ. tex. 84. & controuerſ. 27. Baſſonus lib. de Natura, & fixo pede eã nouiſſimè tuetur Arriag. diſp. 16. Phyſ. ſect. 10. ſub ſect. 2. à qua ſententia non videtur abhorrere Scot. ipſe 4. diſt. 12. q. 4. infra B. & ex profeſsò tenet Mairon. 4. d. 12. q. 15.

8 Dicendum tamen eſt, rarefactionem, & condenſationem, ſi de illis propriè, & in rigore phyloſophico loqui velimus, hoc modo nequaquam fieri per acquiſitionẽ, aut deperditionem ſubſtantiæ extraneæ, dixımus *propriè*, quia ſi impropriè, & largè de illis ſermo fiat, concedunt omnes talem reſtrictionem, ac dilatationem in corporibus poroſis factã per ingreſſum, vel egreſſum corpuſculorũ tenuiorum à poris eorũ eſſe rarefactionem, & condenſationẽ quãdam, & afferunt exemplum illud de ſpongia compreſſa, & laxata. Concluſio eſt cõmunis in ſchola, & Scoti loc. cit. §. *ad quæſtionem*, quamuis enim lit. B. oppoſitã opinionem retulerit ſub terminis ferè probabilibus, eam tamen reijcit in corpore quæſiti ſub lit. F. probando concluſionem poſitam primò ratione theologica, quia ſpecies Sacramẽtales poſſunt rarefieri, vt patet de vino conſecrato, ergo in tali caſu intruderentur in eas iſta corpuſcula, quarẽ cum ibi eſſet ſubſtantia noua, nõ eſſet vbique Chriſtus, nec ſolum Chriſti corpus lateret ſub vini accidentibus, ſed alia quoq; corpuſcula; immo cum in condenſatione poſtea hæc egrediuntur, deberet Sacerdos ſatagere, vt illa capraret, ac in ſacrario reponeret.

Secundo probat ratione Phyſica, quia mirum videtur (ait Doctor) quòd nulla ſubſtantia manens, eadem omninò poſſit trãſmutari à raro in denſum, nec è conuerſo; vis huius rationis cõſiſtit in hoc, quòd verè corpora rareſcunt, & addensãtur ſecũdùm eandem ſubſtantiam, itaut eadẽ materia tranſeat de vno ſtatu ad alium, vt docuit Ariſt. 4. Phyſ. 84. vnde illa cenſetur rarefactio propriè dicta, cum eadem materia ſine admixtione extraneæ ſubſtãtiæ intra ſe dilatatur in maiorem locum, condẽſatio è contra, cum eadem prorſus ſubſtãtia ſine excluſione alicuius ſubſtãtiæ à ſuis poris reducatur ad minorẽ locum, ſi aqua rarefit, cum calore in vapores abit, aut aer igne ſubtilizatur, cum verò vapor ille ad naturam aquæ redit, condenſatur; at ſi rarefactio, & cõdẽſatio fierẽt præfato modo, nullum vnquam corpus rareſceret, & addenſaretur ſecundum eandem ſuam ſubſtantiam; imò abſolutè nunquam rarefieret, quia nulla eius pars fieret rara, ſed quælibet per ſe permaneret, qualis antea erat, & ſolum inter vnam, & alterã intruderẽtur corpuſcula illa. Tum 2. quia in toto corpore rarefacto, & extenſioni eadem accidentia repeţiuntur, totum vinum rareſa-

rarefactum eſt eiuſdem caloris, & ſaporis, tota flamma eadem luce, colore, & calore reſperſa, per tactum vbique ſentitur calor, per viſum color, ergo nõ eſt alia permixta ſubſtantia, alioquin, & eius accidentia viderentur, & ſentirentur, cum ignis ſit corpus valdè rarũ, qui proinde multum haberet admixtum extraneæ ſubſtantiæ. Tũ 3. quia difficulter aſſignatur, quænã ſit hæc extranea ſubſtantia, quænam hæc corpuſcula, quæ intromittuntur inter corpora rara, cum enim hæc debeant eſſe ſubtiliora illis, deberet admitti ſubſtantia quædam adhuc tenuior aere, & igne, quam de facto comminiſcitur Baſſonus, ſed ſine vllo fundamento; Tum 4. quia qualiſcumq; aſſignetur huiuſmodi ſubſtantia, non videtur, qua ratione perpetuò ſeruetur permixta igni, & non potiùs ab eo conſumetur.

9 Nec valet, quod ait Arriag. n. 225. talia corpuſcula habere alias qualitates, ratione quarum reſiſtunt igni, etiam in minima materia, ſicut puluiſculus adamantis, auri, vel argenti. Nam & hæc ipſa tandem conſumuntur ab igne & ſubſtantia extranea, quam ipſe ibidem intromittit in ignem, ſũt vapores, terreæ exhalationes, & aer, quæ duo vltima præſertim ſunt faciliſſimæ accẽſionis, & citò conuertuntur in ignem. Tũ ſcilicèt quia multa ſunt corpora nõ poroſa, quæ tamen rarefactioni, & condenſationi ſunt obnoxia, vndè & in Cœlis ſecundum probabilem ſententiam, quædã partes ſunt rariores, quædam denſiores, & tamen certum eſt in eis poros non dari, quia non eſt aſſignabilis ſubſtãtia, à qua repleãtur. Tum 6. ſi ratio, cur ignis ex terra genitus occupet maiorem locum, ſit, quia ſunt ingreſſa corpuſcula, percontamur, an illa ſint rariora, & ſubtiliora ipſa terra, vel dẽſiora, aut æquè dẽſa, ſi ſecundum, ergo totus ignis ex terra productus tàm erit denſus, ac terra, tantumq; materiæ continebit, quantum terra eiuſdẽ magnitudinis, ſi primum, rurſus quærimus, an id fiat, quia ſub eadem portione materiæ plùs loci occupant abſq; permixtione peregrinæ ſubſtãtiæ, & ſic habemus intẽtum, an verò quia, & inter ipſorum partes ingreſſa ſunt alia corpuſcula, & ſic ibitur in infinitum; Neq; ad hoc argumentum, vt à nobis cõficitur, quadrat Arriag. ſolutio, quam dat nu. 222. ſed ipſomet argumento retruditur, vt eam ponderanti conſtabit. Tum 1. ſi corpuſcula, quæ aquam reddunt raram, ſunt particulæ aeris ſecundum Arriag. in eius poris incluſæ, quomodo in eis detinentur, & non potiùs foràs euolant, cum aer naturaliter petat aquæ eminere? Tum tandem, ſi hoc modo fit rarefactio, & condẽſatio, tunc calor erit congregatiuus diſſimilium, quia aperiendo poros dat aditum corpuſculis, & extraneæ ſubſtantiæ, frigus è contra erit congregatiuum ſimiliũ, quia expellit illa vniendo inter ſe partes ſimilares, hoc autem eſt contra naturam caloris, & frigoris ex dictis diſp. p. q. 2. art. 2.

Tertiò, falſitas huius opinionis conuincitur manifeſtis experientijs; ſi Phyala vitrea ad ignem calefacta ſuperponatur per ſuum orificium aquæ frigidæ aſcendit aliquantulum aqua intra phyalam, nè aer vi frigoris addenſatus relinquat vacuum, & clariùs id cernitur in cucurbitulis, quę eadem de cauſa attrahunt ad ſe carnem hominis, quando ignis intra illas accenſus extinguitur, & in aerem vertitur, qui vt denſior igne minorem petit locum, nè ergo relinquatur vacuum, interim eleuatur caro intrà ampullam; at ſi aer poros haberet huiuſmodi corpuſculis repletos, nõ eſſet opus in his caſibus aquam aſcendere intra phyalam, & carnem intra ampullam eleuari, nã talia corpora ab eo egreſſa per condenſationem illam concauitatem vaſis replere poſſent, palã ergo eſt cõdenſationẽ non fieri per expulſionẽ corpuſculorum.

10 Reſp. Arriag. neg. experientiæ rationem, quia ſi caro eleuaretur ad replendum vacuum, eleuaretur in inſtãti, natura enim nec per vnicum inſtans patitur vacuũ, vel ſtatim frangeretur ampulla, videmus autẽ ferè intra medium quadrantem non eleuari penitus carnem, & ideo ibi diù relinquuntur cucurbitæ, non ergo eleuatur ad replendum vacuum ortum ex eo, quòd aer dẽſus minorẽ occupet locum, quàm ignis, ſed præcisè ideò eleuatur, quia per calorẽ aperti ſunt pori carnis, & per illos intromittitur aer paulatim, & caro aſcendit ad re-

replendum locum relictũ ab aere, & ſtupiditatis inſimulat omnes Auctores, quòd hactenus id non conſiderauerint. At nobis placet errare cum multis, quam ſapere cũ ſolo Arriag. cuius doctrina nimis ſingularis eſt, & deſtruit finem, ob quem cucurbitæ medicæ ſunt adinuentæ, inſtitutæ ſunt enim ad extrahendum, & euocandum ſãguinem ad cutem, nõ ad intromittendum aerem, adeò vt poti calore aperti potius ſanguine attracto repleantur, quam aere; tum quia ad replendum locum, quem relinquit aer poros ingrediens, ſufficeret ſolus humor carnis, quem cauſat ingreſſus aeris, abſq; vlla sãguinis euocatione, quod eſt contra experientiam, Sequela patet, quia ſi caro turgeſcit aere, quantum ſufficit ad euitandum vacuũ, ad quid opus eſt concurſu ſanguinis? tum quia falſum eſt, quod ait carnem eleuandam fore in inſtãti, ſi aſcenderet ad replendum vacuum ex aeris denſitate ortum, ſicut enim aeris cõdenſatio non fit in inſtanti, ſed ſucceſſiuè, ſic & caro paulatim eleuatur, quemadmodum, & ipſe inquit paulatim eleuari ad replendum locum relictum ab aere poros carnis ingrediente, eo quia ingreſſus ille fit in tempore; tum quia falſum eſt etiã, quod ait per medium quadrantem non eleuari penitùs carnem, nam ab initio applicationis ampullarum fit aliqua eleuatio, alioquin non affigerentur carni, ex quo manifeſtè deducitur carnem non aſcendere ad replendum locum relictum ab aere poros carnis ingrediente, nam ab initio pori nõ ſunt aperti, ſed ad euitandum vacuum, quod ex aeris denſitate relinqueretur; tum tandem quia hæc ſolutio ſaltim non quadrat priori experientiæ.

11 Alia quoq; experientia ſolet adduci ad oſtendendum condenſationem nõ fieri per expulſionem corpuſculorũ, quia vas plenum aqua vndequaq; opertum, rũpitur, ſi aqua intus congelatur, nè detur vacuum, quod non ſequeretur ſi aqua haberet intra poros multa corpuſcula, hæc.n. expulſa ab aqua per condenſationem replerent illum locum, & impedirent vaſis fractionem. Negat mordicus Arriag. vas in tali caſu frangi ad euitandum vacuum, quia in vaſe pleno butiro raro, vel oleo, & optimè occluſo non relinquitur vacuum, ſi enim relinqueretur vtique vas frãgeretur, ergo etiam aqua, licèt condenſetur, nõ relinquit vacuum, deinde quia aqua non cõgelatur tota ſimul, ſed prius pars ſuperior, quàm inferior, & tamen vas nõ frangitur, niſi quouſq; tota congelatur, ergo quando frangitur, non eſt ad vitandum vacuũ, quia ab initio deberet frangi, cum incipit congelatio, natura enim nec minimum vacuũ patitur? quare concludit vas frangi, quia nimio frigore partes ipſius inter ſe vniuntur, & neceſſariò faciunt rimas; vnde rurſus hic miratur Auctores, quòd hæc non animaduerterint. Fatemur Arriag. non ita irrationabiliter hìc loqui, vt in præcedenti experimento de cucurbita medica, multoties enim cõtingere poteſt fractio vaſis ex eo capite, quod ipſe aſſignat, vnde etiam ſi ſit detectum, ex nimio frigore frangitur; falſum tamen eſt nunquam contingere ad euitandum vacuum, & experimenta, quæ pro ſe adducit de oleo, & butiro, & de vaſe aquæ, quod non frangitur, niſi prius tota fuerit congelata, certè putamus eſſe voluntaria, & ab ipſo conficta, vas enim aquę diſrumpitur, cùm primum imminet periculum vacui, pariter aliud experimentum de oleo, & butiro aut falſum eſt, aut ſi eſt verum indè procedit, quia butirũ, & oleũ sũt corpora multum poroſa, & aerea, quare locus ab eis relictus in cõdenſatione poterit repleri ab aere egrediẽte ab illis corporibus, at non ſic eſt de aqua. Dices, ergo condenſatio butiri, & olei fit per egreſſum aeris. Tranſeat, quod ex hoc capite vtcunq; condenſentur, negamus tamẽ ex hoc præciſo capite eſſe veram condenſationem. Adhuc tamen poteſt Arriag. hac experiẽtia conuinci, quia ſi aquæ congelatio incipit à parte ſuperiori, partes inferiores glaciare nequibunt, quia ſuperior pars gelata impedit egreſſum aeris ab aqua.

12 Aliud deniq; experimentum adducit Areſ. 1. de Gen. diſp. 4. q. 36. ſect. 1. quo manifeſtè demonſtrat rareſactionem cõtingere ſine ingreſſu corpuſculorum; accipiatur (inquit) cannula vitrea craſſior ex ſuperiori capite perforata, per quod foramen

men cannulã alia ſubtilior tranſeat, ſed reliquũ foraminis cera perfectiſſimè occludatur, & in parte inferiori cannulæ maioris adſit aqua, quam pertingat quoque cãnula ſubtilior; tũc ſi quis manu calida cõplectatur cãnulam craſſiorem, videbit per aliam minorem aquã paulatim aſcendere, quod clarius cernet, ſi aqua ſit aliquo colore imbuta, cuius rei cauſa alia non eſt, niſi quia calore manus aer illius cannulæ rareſit, & locũ maiorem occupat, quare aqua, vt illi locum cedat, per cannulam ſubtiliorem aſcendit, ſupponimus enim nec aliam viam aquæ patere, & cãnulam illam apertam eſſe ex parte ſuperiori, vt aquæ aſcendenti cedere poſſit aer; planè in tali caſu dici nequit aerem in cannula craſſiori inclusum rareſieri per ingreſſum corpuſculorum, quia ex ſuperiori parte orificiũ eius ſupponitur perfectè occluſum, ex inferiori deſinit in pilam aqua plenam. Fortè dicet Arriag. in tali caſu corpuſcula, & vapores ex aqua educi, & in aerem rareſcentẽ immiſceri; Sed ſine vllo fundamento id diceretur, quia ſi ita eſſet, opus minimè foret aquam per cannulam ſubtiliorem aſcendere, vt locum cedat aeri rareſcenti in cãnula craſſiori, ſed in pila quieſceret ſub minori mole ob egreſſum corpuſculorum à poris eius; tum quia in eo caſu licèt aer rareſiat, aqua tamen non condenſatur, ſed foràs egreditur per ſubtiliorem cãnulam; non ergo bene diceretur ex aqua exprimi corpuſcula per condenſationem; videatur Arcier. qui huius inſtrumenti iconem apponit, vt facilius intelligatur.

193 Quartò tandem prob. ex abſurdis, quæ ſequuntur ex oppoſita ſententia; ſequitur enim primò, vt ſupra deductum eſt, calorem rareſacere congregando æterogenea, & ſegregando homogenea, frigus è contrà; item quod cum ex vno, aut paucis granis ſulphurei pulueris magna exurgit flamma, ſolùm centeſima pars illius loci à vera flãma occuparetur hinc indè diſtracta, & diſcõtinuata, totum reliquum à peregrina ſubſtantia illi permixta. Conſeq. patet ex hypotheſi, quod materia pulueris, quæ conuertitur in flammam, ſit cẽtuplò minor flamma in tantam amplitudinẽ expanſa; ſequitur rurſus lac dum rareſcit, in omnes ſuas partes diuidi, Prob. conſeq. quia omnes eius partes rareſcunt, ſingulæ enim ebulliunt, & incaleſcunt, & raritatis temperamentum recipiunt, non enim eſt maior ratio de vna, quàm de alia, cum omnes æqualiter afficiãtur, ſi ergo rareſactio ſit per interiectionem illorum corpuſculorum inter partes rareſcentes, lac in rareſactione diuidetur in ſingulas, quod implicat. Sequitur tandem cum ſpongia manu comprimitur, exprimendo aquam, vel aerem, & quando laxata rurſus aqua, vel aere imbibitur, interuenire verã, & propriã rareſactionem, & condenſationem, quod omnes negant, imò & quando vter inflatur, rareſieret, & quando comprimitur, addenſaretur, Seq. probatur, quia in his caſibus interijcitur aer inter partes ſpōgiæ, ac vtris, & in compreſſione expellitur, ergo interueniret quicquid ad rareſactionem, & condenſationem exigit illa ſententia.

Ad hæc duo vltima abſurda occurrit Arriag. ſubſect. 4. neg. ſeq. quia rareſactio conſiſtit in intromiſſione corpuſculorum intra partes antea vnitas tollendo earum vnionem, & inperceptibiliter, itavt vix appareat ea diſcontinuatio, aer autem intromiſſus in vtrem non interponitur inter partes antea vnitas, quia vnum latus vtris non erat vnitum cũ alio, deinde nec ſit imperceptibiliter, & tandem nec ſit ratione alicuius qualitatis productæ in vtre, prout requiritur ad rareſactionem, & his de cauſis (inquit) compreſſio, & dilatatio ſpongiæ non eſt vera rareſactio, & condenſatio; in vera autẽ rareſactione negat omnes partes fore diſcontinuandas, quia falſum eſt omnes partes corporis rari eſſe raras, nã pars carens poris non eſt rara, nec refert, quod omnes partes lactis ſint æquè affectæ calore; nam etiamſi id concedatur, quod tamen negari poſſet, negatur adhuc conſeq. nam ſæpè videmus omnes partes vaſis eſſe æquali intemperie frigoris, vel caloris infectas, nec tamen omnes ſimul frangi, ſed duas, vel tres. Hæc ſolutio eſt [illegible], nam in compreſſione, ac dilatatione ſpongiæ, vtris, & [illegible] ſio, & expulſio [illegible]

ſecundum hanc opinionem tota conſiſtit ratio rarefactionis, & condenſationis; fit etiam hæc intromiſſio inter partes antea vnitas, nam ante attractionem aeris folles, & vtres erant compreſſi, & eorum latera ſe tangebant; quòd autẽ partium vnio tolli debeat imperceptibiliter, vt ſit vera rarefactio, videtur prorſus voluntariè dictũ, & fictum ad fugam argumenti, quid enim refert, quòd perceptibiliter, vel imperceptibiliter fiat talis partium ſeparatio, & diſcretio, dummodò fiat per corpuſculorũ ingreſſum; cum tandem ait talem partium diuulſione non fieri ratione alicuius qualitatis productæ in vtre, vt ad rarefactionẽ requiritur, vel ita intelligit, quòd talis qualitas debeat concurrere, vt cauſa, & radix rarefactionis, qualis eſt calor, vel potius, quod debeat interuenire, vt terminus per eam acquiſitus: non ſecundum, quia id eſſet relinquere opinionem de corpuſculis, & incidere in aliam, quæ ponit rarefactionem, & condenſationem motus ad qualitatem, & q.4. refitabitur; neq; primum, tũ quia abſoluiè loquendo, vt ſupra diximus, etiã ſine præuia alteratione caloris, & frigoris rarefactio, & condenſatio fieri poſſunt; tum quia ſi calor, & frigus ad ea non concurrunt, niſi vt præuiæ diſpoſitiones ad aperiendos poros, vel occludendos, ergo non pertinent ad earum formalem conceptum, quare ſicut ſi Deus induceret ſubſtantialem formam in materiam indiſpoſitã, adhuc eſſet vera generatio, ita ſi agẽs naturale per ſolũ motum localem corpuſcula immiſceat in alio corpore, vel eadẽ ab eo expellat, vt contingit in caſibus allatis, adhuc habebitur vera rarefactio, & condenſatio ſecundum iſtam opinionem.

14 Neque maiorem habet ſoliditatem ſolutio ad aliud abſurdum, quod continuũ in rarefactione in ſingulas partes ſuas diuideretur ſecundum hanc opinionem; inquit enim non omnes partes corporis rari eſſe raras, quia pars carens poris nõ eſt rara, & talis eſt quæcunque interijcitur inter porum, & porum; At ſi hoc verũ eſt, nulla prorſus pars corporis rari erit rara, nã partes v.g. olei rari ſunt illæ, quæ mediant inter porũ, & porum, in poris enim ipſis extranea latet ſubſtantia ſcilicèt aer, quomodo ergo totum corpus dicetur rarum, cuius nulla pars eſt rara, ſed denſiſſima? Ait totũ oleum dici rarum, quia pori ſunt frequentiſſimi, atque ita demum in ſola poroſitate rarefactionem conſtituit, & condenſationem in pororum carentia. Sed hoc ſuum aſſertum, quod eſt vnicum fundamentũ ſuæ opinionis, eſt penitus à veritate alienũ quia vt benè notat Angeſt. lib. 2. de Form. propr. 21. dub. 2. poroſitas corporum nihil prorſus attinet ad raritatem, ac denſitatẽ earum, & docet ibidem metiendam eſſe corporum denſitatem, ac raritatem ſecluſa porroſitate, quia ſæpiùs contingit corpus valdè poroſum eſſe multum denſum, & quidem quis neget terram, vel ſaltim lignum eſſe magis poroſum, quàm aer, & aqua? & tamen hæc ſunt corpora rariora, illa denſiora, in marmoribus, alijſque lapidibus frequentes cernuntur pori, & tamen ſunt dẽſiſſimi; At Arriag. vt omnia peruertat, poros ponit in aqua, aere, & igne, & quidem plures, quàm in alijs corporibus, imò hanc ait eſſe cauſam, cur aqua facilè permeetur à vino, vel alio liquore infuſo, quia nimirum quamplures inuenit poros, per quos ſe ſe inſinuat. Sed ſanè ad ſenſum magis apparent pori in corporibus ſolidis, vt ligno, ſulphure, pumice, &c. quàm in fluidis, & facilis humorum permixtio adinuicem potius tribuenda eſt eorum ſubtilitati, & fluiditati, hæc enim conſiſtit in eo, quòd partes facilè inter ſe ſeparentur, & vna alteri cedat, ex quo fit, vt inuicem facilè miſceantur, non ergo poroſitas, ſed fluiditas eſt potiſſima cauſa permixtionis humorum.

15 Quintò, tandem pro recta huius materię intelligentia annotãda eſt ex Angeſt. cit. multiplex acceptio rari, & denſi, quæ ſola fuit cauſa deceptionis multorum, interdum enim ſumitur rarum pro corpore laxo, & fluido, ac veluti inconſtanti; interdũ pro corpore poroſo, vt ſumpſit Arriag. tertiò pro corpore non ſpiſsè cõtexto, quo ſenſu pannus dici ſolet in filis rarus, quartò pro corpore rimoſo, qualiter ædificium ablato cæmento ex antiquitate dicitur rarum; quintò tandem, & propriè, ac in rigore

gore phyloſophico, vt accipit Ariſt. 4. Phy. 83. pro eo, quod parùm habet materiæ ſub magna dimenſione, ſicut denſum è contra illud eſt, quod multum habet materiæ ſub parua dimenſione, & hæc eſt propria acceptio huius termini, non verò quãdo accipitur pro poroſo, quia poroſum non dicitur habere parũ materiæ ſub magna dimenſione, ſed multùm materiæ, quia vltra propriam, habet quoque extraneam, & peregrinam, quæ ſimul cum ea coniunctа locum maiorem occupat; quòd ſi propriam conſideres hinc indè diſtractam per interpoſita corpuſcula, ſanè non occupabit maiorem locum, quàm antea cùm erat condenſata, ſi ſola conſideretur.

In oppoſitum arguit Arriag. ſubſ. 2. quia condenſatio non dicit, niſi maiorem vnionem partium, atqui maior vnio nequit fieri, niſi quatenùs expulſis corporibus extraneis partes eiuſdem corporis magis vniũtur, ergo, &c. Deindè euidenti experientia, nam quando aqua feruet, habet quaſdam bullas aere plenas, & quò magis bullit, eò ſunt maiores, ergo ea rarefactio fit per intromiſſionem aeris in aquam. Tandem, nã in omnium ſententia caro humana fit rara, cum eius pori replentur humoribus, deſicatur autem, & condenſatur ab eorum à poris egreſſum; lignum, quò plures habet poros, eò eſt magis rarum, lutum è contra condenſatur euaporatione aquæ, & vitrum dicitur valdè denſum, non alia ratione, niſi quia non habet poros.

16 Reſp. quòd ſicut rarefactio non dicit maiorem diſtantiam partium in ordine ad ſe per diſcontinuationem, ſed tãtùm in ordine ad locum, vt poſteà dicemus, ita condenſatio non conſiſtit in maiori vnione earum in ordine ad ſe, ſed tantum in ordine ad locum, quod fieri poteſt ſine egreſſu corpuſculorum, vt infrà explicabimus q. 5. Ad 2. negamus illam eſſe veram rarefactionem, nam vera, & propria rarefactio contingit, cum eadem ipſa ſubſtantia corporea modò occupat maiorẽ, modò minorem locum, alioquin non poſſet reddi ratio, cur ignis ſub eadem portione materiæ occupet maiorem locum, quàm terra, & iam Arri ag. ipſe concedit num. 202. quòd dum aqua magnas habet bullas, non dicitur rareſcere, quia eſt nimia ſeparatio partium, ergo idem dicendũ, quando ſunt minores, quid enim ad hoc refert, quòd ſint maiores, vel minores? alioquin ſi in hoc conſiſtit raritas, quãtò maiores habet bullas, tanto magis rareſcere dici debet, vt ipſe arguebar, nu. 198. vbi etiam notandum eſt, quòd ratio illius maioris extenſionis in aqua bulliente referenda eſt, vel quia ignis partes aquæ ſubtiliores in aerem vertit, vel in tranſitum ignis per aquam, ignis namq; diuiſus in minimas partes vndique aquam permeat, & dum ſurſum egredi conatur, aquam propellit ſurſum, & bullas illas efficit, vel quia aqua ipſa in ſe agitatur per motum reſultus à contrario explicatum diſp. 3. de Cœlo n. 29. & ſupra diſp. 2. n. 54. Ad 3. patet per idem nec carnem propriè rareſcere, quando humore aliquo inflatur, nec denſari, quando exſiccatur; at percontatur Arriag. quam experientiam habemus ad raritatem ponendam, niſi quod eademmet res iam videtur maior, iam minor? Reſp. ſanè nullã aliam, atque ideo negamus, manum verè rareſcere, cum ex cõcurſu humorum intumeſcit, & condenſari, cum ex receſſu eorum deſiccatur, quia in tali caſu non eſt eadem ſubſtantia modò maior, modò minor, ſed diuerſa, aggregatum ſcilicèt ex ſubſtantia manus, & humorum, & hæc eſt præciſa cauſa, cur negamus hanc eſſe veram rarefactionem, & condenſationem, lignum quoque dicitur magis rarum, quia plures habet poros, vitrum, denſum, quia pauciores, ſumendo rarum, & denſum minus propriè, vt ſupra notauimus.

17 Deindè ſubſec. 3. idem Auctor oſtẽdit veritatem ſuæ ſententiæ ex eo, quòd per eam explicantur facillimè quædam, quæ aut nullatenus, aut difficulter valdè explicantur in alijs. Primò enim per eam facilè intelligitur, quomodo vnum corpus condenſetur independenter ab eo, quod alterum rarefiat, quod quidem omninò concedi debet, nam quãdo intrà cubiculum benè clauſum acceditur ſtuppa, & rareſcit aer, vbi eſt corpus, quod condenſetur? hoc utem in alijs Sententijs defendi nequit,

quia non poteſt materia ſtuppæ maiorem occupare locum, quàm antea, niſi vel penetret alia corpora, vel illa dent ei locum cedendo, & ſe coarctando, quod debet fieri per condenſationem illorum; at in ſententia noſtra benè defenditur, nam v.g. ſtuppa rareſcit attrahendo ad ſe aliquas partes aeris, tunc cætera corpora retinent ſuam extenſionem, nam ab aere eſſe aliquid ablatum, quod intret in poros, nõ facit aerem remanentem rariorem; nec denſiorem, ſed paulò minorem, quàm antea; ſic etiam cũ aqua condenſatur, & ab eius poris excluduntur particulæ aeris, iſtæ adduntur toti aeri, & illum in eadem raritate relinquũt, licèt per additionem fiat paulò maior. Secundò intelligitur, cur vacuum naturaliter repugnet, quia cum quælibet pars materię habeat ſuum locum adæquatum, non poteſt minorem occupare, prout requiritur ad cauſãdũ vacuũ, niſi penetret aliã, quod repugnat naturaliter, quę ſola eſt ratio à priori pro repugnãtia vacui, vt ipſemet aſſeruerat diſ. 14. Phyſ. ſectio 1. Tertiò intelligitur, cur corpora dura ferrum, lapides, &c. etiamſi ferè ardeant, non rareſcunt; ratio eſt, quia rarefactio non fit, niſi diſſoluta inter aliquas partes vnione, & intrantibus corpuſculis, at corpora dura vnionem amittere nequeunt, niſi prius nimia vi caloris reddantur fluida, tunc enim quia facilè partes poſſunt ſeparari, ſũt capacia rarefactionis; at ſi rarefactio conſiſteret in ſola maiori occupatione loci ſine amiſſione vnionis continuatiuæ, ſanè durities non magis impediet rarefactioné, quàm mollities, cum partes retẽta vnione poſſent iã plus, iam minus ſpatij occupare. Tandem intelligitur, cur caloris ſit rareſacere, frigoris condenſare, quia calor ſeiungit, & diſcontinuat partes, vt intret aer, vel aliorum, frigus verò vnit expellendo extranea corpuſcula, cuius rei ratio non facilè redditur in alia opinione.

18 Reſp. ad 1. nullum eſſe inconueniẽs, quòd vnius rarefactio cõnexionem habeat cum alterius condenſatione, & è contra, vt etiam paſſim euenit in alijs mutationibus, quòd generatio vnius eſt corruptio alterius, vnius auctio alterius diminutio, &c. inſtãtia de ſtuppa accenſa in cubiculo benè clauſo ipſum quoq; iugulat, ſi enim nos tenemur aſſignare corpus, quod condenſatur ob ſtuppæ rarefactionem, ipſe in illo cubiculo quærere debet corpuſcula, quę in aerem rareſcentẽ intromittantur, & ignẽ, quarè ſi ipſe feneſtras reſerabit, vt illa intrent, intrabit & ignis ad aliquam portionem aeris condenſandam in cubiculo, vel ſolo motu locali condenſabitur in aliquo angulo, quod ſi magnum eſſet incendium, foras violenter erumperet, vt patet in bõbarda cum puluis rarefit; imò, & ipſe quoque fateri tenetur neceſſariam connexionem inter rarefactionem, & condẽſationẽ, quia ſi per cõdenſationem corpuſcula ex vno corpore egrediuntur, quod condenſari dicitur ob eorum egreſſum, aliud interim intrare debebunt, quod dicetur rarefieri ob eorum ingreſſum. Ad 2. iam diximus diſp. 12. Phyſ. q. 1. aſſignari non poſſe rationem à priori, cur vacuum in rerũ natura repugnet, idque ſolum pendere ab extrinſeco Dei decreto, quo decreuit totum hoc vniuerſum vnitum, & contiguum conſeruare; neq; ratio allata ab Arriag. de repugnantia penetrationis corporũ eſt à priori; Tum quia quis dicere poſſet, è contra repugnare naturaliter penetrationem dimenſionũ ob impoſſibilitatem vacui. Tum quia ratio illa, quam adducit diſp. 14. Phyſ. n. 159. fundatur in hoc, quod Deus tãtam materiam cum quantitate produxit ab initio, quanta ſufficit ad complendum totum hoc ſpatiũ intra Cęlos, quod quidẽ pendet ab extrinſeco Dei decreto, quare præter illud nulla eſt alia ratio quærenda à priori pro repugnantia vacui. Ad 3. durities in corporibus impedit rarefactionem, & fluiditas ad eam conducit, non ob rationem in argumento allatam, quia neceſſaria ſit diſcontinuatio partium in rarefactione, ſed quia rarefactio, & cõdenſatio ſunt motus primò partium ad partes loci, totius verò ſecũdariò, & conſequenter, atque ideò partes ità inuicem debent eſſe diſpoſitæ, vt vna poſſit cedere alteri, quod impeditur à duritie, & conſiſtentia corporis. Ad vltimum neq; ob rationem in argumento aſſignatam calor rarefacit, & frigus condenſat, alioquin vt

ſupra

ſupra arguebamus, calor rarefaceret congregando diſſimilia, & diſgregando ſimilia, frigus è contra, ſed ratio eſt, quam aſſignat Angeſt. loc. cit. quia caloris eſt mouere partes à centro ad circumferentiam eas leuificando, frigiditatis verò à circumferentia ad centrum eas quodammodo aggrauando & comprimendo; notat tamen ibidem Angeſt. quòd nō in omni rarefactione, aut cōdenſatione interuenit alteratio, quia fieri poteſt etiam per ſolum motum localem, vt ſupra diximus, & hic etiam aduertit Areſius.

APPENDIX.

Poncius in append. apol. nu. 64. ſecutus opinionem Arriagæ, & Ouuiedo, quod rarefactio fiat per receptionem corpuſculorum intra poros rei rarefactæ, primò cōtendit hanc opinionem non eſſe à Scoto alienam; deindè ſoluere nititur difficultates cōtrà eam obiectas ab ipſo Doctore 4. d. 12. q. 4. §. *ad quæſtionē*, & à nobis in hac quæſtione. Cæterum an hæc opinio ſit de mente Scoti, vel aliena, & num eam reiecerit loc. cit. in corpore quæſt. conſulendi ſunt Scotiſtæ melioris notæ, & in Schola noſtra enutriti, nō Recentiorum; & quidē Tatar. 4. d. 12. q. 4. §. *quantum ad iſtam opinionem*, poſtquam retulit ex Doctore præfatam opinionem de rarefactione per receptionē corpuſculorum, ſubdit (ſed quia iſte modus eſt falſus, & improbatur ab Ariſt. 4. Phyſ. ideò arguit contra illum modum, &c.) Aretinus ibid. q. 4. ar. 3. hanc ſētentiam (inquit) ſequuntur aliqui Scotiſtæ putātes eam eſſe Scoti, quia eam refert in hac quæſt. lit. B tamen falſa eſt, & improbata ab Ariſt. 4. Phyſ. c. 9. contra quam ſic arguitur, &c. Faber tandem in Phyloſoph. theor 44. c. 2. relata hac opinione ex Scotò inquit, ſed hāc opinionem reijcit in corpore quæſiti reſpondendo ad quæſt. poſt F. varijs rationibus, &c. & ſic paſſim diſcurrunt alij Scotiſtæ quicquid dicat Poncius, ſed videamus quid dicat ad argumenta Doctoris, & noſtra.

Ad primam, quæ eſt ratio theologica, & habetur n. 8. quod ſequeretur in ſpeciebus vini conſecratis, quando rare fierent, non eſſe ſolam ſubſtantiam ſanguinis Chriſti, ſed etiam alia corpuſcula, quę deberet Sacerdos captare, cū in condenſatione egrediuntur, vt in ſacrario reponeret. Reſpondet, illud non eſſe inconueniens, ſicut non eſſet inconueniens, quod muſca caderet, aut gutta alqua alterius liquoris, & ſicut non eſt inconueniens, quod aqua, quæ vino conſecrando immiſcetur, maneat quādoque in ſua ſubſtantia abſque conuerſione in ſententia communiori dicente, quod aqua non conuertatur in ſanguinem immediatè, ad illud quod addidit ex noſtro ait, ludicrum eſſe, quod id deberet ſatagere Sacerdos, ſicut non debet ſatagere, vt aer contingens illa ſpecies conſeruetur, & reponatur in ſacrario.

Sanè ſi ità facilè ſoluitur hæc difficultas, mirū eſt, quomodo fuerit à Doctore propoſita, vt grauis, contrà illam opinionem; ad ſuſtentādam igitur hanc rationem pro honore Doctoris aduertendum eſt, quod ait Coninchius de Sacramentis q. 14. ar. 8. dub. vnico n. 164. antiquitus plures etiam ex SS. Patribus tenuiſse, tanquam de fide totum liquorem contentum in calice facta conſecratione conuerti in ſanguinem, atq; hac ratione aquam nō manere ſub forma aquæ poſt conſecrationem, quia fideles totum illud poculum adorāt adoratione latriæ, qua ratione adhoc ipſum probādum vtitur etiam D. Thomas 3. p. q. 74. art. 8. iuxtà ergo hanc credulitatem optimè concludit argumētum Doctoris tanquam inconueniens, quod non ſit Chriſtus vbique in vino conſecrato; vnde ad rem non facit id, quod adducit reſpondens de muſca, aut aliqua feſtuca, aut gutta alterius liquoris in calicem cadentibus, quia hæc non cenſentur, tanquam partes, aut aliquid aliud ſpectans ad molem, & integritatē vini cōſecrati; ſed adhuc magis explicari poteſt vis huius rationis ex his, quæ decernit Trident. ſeſſ. 13. can. 2. vbi definit totam ſubſtantiam vini conuerti in ſanguinem, manentibus tantum ſpeciebus; ponamus ergo caſum, quod proferantur verba conſecrationis ſuper vinum rarefactum; petitur an in tali caſu totum vinum, ideſt tota illa moles in calice contenta conuer-

ritatem; ſi ergo raritas ex corpuſculis intromiſſis reſultat, ſemper talia corpuſcula in poris ignis reperiri debebunt; & tunc eſt difficultas quomodo ibi perpetuò ſeruari poſſint, quod ſolutio non tangit.

Ad 5. quod multa corpora non poroſa ſunt rara, & denſa, vt de quibuſdam Cœli partibus aſſerit probabilis ſententia, in quibus tamen certum eſt poros non dari, nec eſt aſſignabilis ſubſtantia, à qua replerentur. Reſpondet hìc à nobis confundi raritatem connaturalem ſubſtantię ab ipſa inſeparabilem, qualis eſt in Cælis, quæ nõ fit per interpoſitionem corpuſculorum, cum rarefactione, qua fit vt vna ſubſtantia ſecundum eaſdem partes occupet maiorem locum, quam antè. Hæc quoque ſolutio in multis deficit, etenim ad euadendum argumentum aliud genus raritatis aſſignat præter illam, quæ fit per corpuſculorũ ingreſſum, quod vtiq; omnibus corporibus poterit eſſe commune, cum non ſint multiplicãda entia abſque neceſſitate, eò præſertim, quia accidentia Cęli non ſunt diuerſæ ſpeciei ab accidentibus ſublunarium, vt dictum eſt diſp. 2. de Cęlo q. 6. in fine; Tum quia falſum eſt, quod ait, ſubſtantiam rarefactam per ingreſſum corpuſculorum ſecundum eaſdem partes occupare maiorẽ locum, quam antè, nam occupat maiorem ratione corpuſculorum, quæ ſunt diuerſa à partibus illius ſubſtantiæ; & præſcindendo ab illis ſecundum ſuas proprias partes non occupat maiorem locũ, quam antè; & tamen ad ſaluandam veram rarefactionem, defendi debet, quod occupet maiorem locum, quam antè, ſecundum eaſdem partes, quas prius habebat, ex quo patet euidenter per ingreſſum corpuſculorum veram, & propriam rarefactionem non ſaluari.

Ad 6. ſi ratio, cur ignis ex terra genitus occupet maiorem locum, ſit, quia ſunt ingreſſa corpuſcula, &c. reſpondet ità eſſe; & quod corpuſcula ingreſſa rariora ſunt terra raritate ſibi connaturali, & inſeparabili, non verò raritate illa, quæ procedit ex interpoſitione corpuſculorum. Hæc ſolutio eodem vitio laborat, quo præcedens, dum aſſignat aliud genus raritatis ab ea quæ habetur beneficio corpuſculorum, nã vrgebimus omnia corpora rara hanc raritatem participare, & non aliam; quod autem vna raritas ſit à corpore raro ſeparabilis, alia verò non, non ſufficit ad eas ſpecie diſtinguendas, ſicut albedo hominis non ob id ſpecie ponitur diſtincta ab albedine cigni, quia hæc ſit inſeparabilis à cigno, illa verò ſeparabilis ab homine.

Deindè negat ignem ſemper occupare locum maiorem terra, ex qua genitus eſt, vt quãdo generatur ex terra, vel ligno abſque flamma, tũc enim non occupat maiorem locum, quam pars terræ, aut ligni, ex qua generatur; & quando per generationẽ ignis in terra, vel puluere excitatur flãma, quæ videtur occupare maiorem locũ; aut hoc euenit, quia in aſcendendo generat ſubitò alias partes ignis ex aere, vel exhalationibus aliquibus ad hoc aptis per aerem diſperſis; aut re vera non occupat maiorẽ, licèt ità videatur ſẽſui, ſicut cum Titio ardens vertitur in giru n, videtur ignis ſimul totum illum occupare circuitũ, in quo tamen toto certum eſt nõ eſſe ſimul ſed ſucceſſiuè; cùm igitur flamma tam velociter moueatur, quam voluitur Titio in caſu poſito, poterit eadem pars flammæ ſimul apparere in toto ſpatio, per quod aſcẽdit, vndè concludit, quod ſi omnes partes flãmæ ex puluere bipedalis quantitatis genitæ ſimul conſeruarentur à Deo abſque motu, non occuparent maius ſpatium, quam bipedale, & conſequẽter opus nõ eſse, quod materia, ex qua excitata eſt flamma, ſub forma ignis habeat maiorem extenſionem ſimultaneam, quam habuit antè ſub forma pulueris; quod adhuc magis oſtendere nititur ex quadam imaginatione ſua de flãma trium digitorum, quam hìc referre non oportet.

Hæc mirabilis doctrina totam deſtruit Philoſophiam, & pręſertim Peripateticã, in qua compertum eſt apud omnes, quod corpus rarum cæteris paribus occupat maiorẽ locum, quã corpus denſum; quod etiam fatetur hic Auctor loc. cit. dum non ſemel dicit de ratione corporis rarefacti eſſe quod occupet maiorẽ locũ, quam anteà, dum erat denſum; & hoc ipſum deducitur manifeſtè ex conceptibus raritatis,

& den-

& denſitatis; cùm ergo ignis à toto genere ſit corpus valdè rarius ipſa terra, planè impoſſibile eſt ſecundum curſum naturalem, quod ſi generatur ex palmo terræ, nō occupet, niſi ſpatium palmare, nam ex hoc ſtatim ſequeretur ignem illum nō eſſe terra rariorem, ſed æquè denſum cū ipſa, quod deſtruit naturam ignis; Et ſuaſiones in oppoſitum adductæ ſunt omninò fallaces, nā terra, vel lignum ignitum, non ſunt ex toto ſubſtantialiter ignis, ſed verus ignis aſſeruatur tātùm in eorum poris, in cæteris verò partibus tantū adhærēt qualitates ignis in gradu valdè intento, vt notauit Scot. 4. d. 47. q. 2. §. *de ſecundo*; & falſum eſt, quod flāma occupet maiorem locū, quia in aſcēdendo generat ſubitò alias partes ignis ex aere, vel exhalationibus aliquibus ad hoc aptis per aerem diſperſis; nam ipſemet inferius n. 128. vult, aerem potiùs extinguere flammam, quam quod in ipſam conuertatur, & incipit aliam cauſam corruptiuam flammæ aſcendentis aſſignari non poſſe, niſi recurrendo ad cauſas ſuperiores; neq; facilè ſuadebitur, quod exhalationes illæ aptæ ad generationem ignis ſemper ſint in promptu pro tali effectu, nam ex aduerſo eadem facilitate dici poſſet flammā impingere in vapores ad eius extinctionem aptos per aerem diſperſos. Nec tandē valet puritas aſſumpta de flamma aſcendente per lineam rectam, & titione per circularem rotato; nam quādo Titio ſic vertitur in girum, ſemper eſt eadem ignis particula, quæ ſucceſſiuè per totum circulum circumfertur, licet ob velocitatem motus in toto circulo ſimul appareat eſſe, at quādo flamma aſcendit per lineam rectam, non eſt ſemper eadem pars, quæ continuò aſcēdat per totum illud ſpatium à flamma occupatum, ſed ſunt diuerſæ partes, quæ inuicem ſibi ſuccedunt in eodem ſpatio; & quamuis motus ſit velox, adhuc tamē oculus diſcernit quæ pars occupat ſpatium inferius, quæ medium, & quæ ſuperius, vndè ſi flāma genita ex puluere bipedalis quantitatis ſimul à Deo conſeruaretur ſine motu, maiorem adhuc occuparet locum, quam puluis, vndè fuit genita.

Secundò principaliter impugnata fuit à nobis opinio de corpuſculis nonnullis experientijs, quarum prima eſt de cucurbitulis medicis vulgò *ventoſe*, vt eſt videre n. 9. vbi etiam n. 10. refellimus reſponſionem Arriagæ negantis carnem aſcēdere in tali caſu ad replēdum vacuum, & dicentis aſcēdere, quia calore aperiuntur pori, & per eos intromittitur aer, quam impugnationem refert Poncius n. 84. deindè ad ſui conſortis defenſam ſeſe accingens ſic incipit n. 75. *Bone Deus, qualis diſcurſus*, ipſam iaculatoriam ad rem non facete iam iam conſtabit oſtendendo diſcurſum noſtrum ſolidum eſſe, nec ab eius impugnationibus minimum infirmari; Et quia in impugnatione reſponſionis Arriag. diximus falſum eſſe, quod ipſe aiebat, carnē eleuandam fore in inſtanti, ſi aſcēderet ad replendum vacuum: hoc præſertim ſuſcipit propugnandum, quod benè fuerit dictum; nam in primis eſt euidens (inquit) quod ſi aer ſit denſior igne, & propterea occupet minorem locum, quod in inſtāti, quo deſinit ignis, & conuertitur in aerem, itaut verùm ſit, in hoc inſtanti nō eſt ignis, ſed eſt aer ex ipſo generatus, debeat ille aer eſſe in loco minori, quem debet occupare, ergo in illo inſtanti pars maioris loci, qui occupabatur ab igne, & non occupatur ab aere, erit vacua, vel non; ſi non, vt eſt dicendum; tunc ſic, aut repletur carne aſcendente, & tunc verum eſt, quod dicit Arriaga carnem debuiſſe iam aſcendiſſe in illo inſtanti, aut replebitur ab alio corpore, & ſic caro non debet aſcendere ad impediendum vacuum iam antè impeditum per aliud illud corpus. Nec voluit Arriaga, quod aer condenſaretur, aut eleuari deberet in inſtanti, ſed quod in quocūque inſtanti aer eſſet condenſatus, & occuparet minorem locum, deberet caro aſcendiſſe in illo inſtanti ad impediendum vacuum; vnde aduerſarij non videntur intellexiſſe Arriagam, qui tamen ſatis clarè loquitur, ſed id mirum non eſt, quia nec ſuum Scotum clarè loquentem quandoq; intelligunt, vt patuit ex dictis.

Nunc videamus an noſter diſcurſus eſſet in mulis, vt Poncius inquit, an potius hic ſuus; planè hoc argumentum plura fal-

nodum diſſoluendum in ſequentibus quęſtionibus.

QVÆSTIO SECVNDA.

An per rarefactionem, & condenſationem aliqua ſubſtantia acquiratur, vel deperdatur.

7 QVamplures ad euitandam propoſitam difficultatem dixerunt rarefactionem fieri per ingreſſum quorundam corporum ſubtiliores in poros rei, quæ rareſcit, qua de cauſa pori maiores fiunt, & partes illius corporis rareſcentis magis dilatantur, & fiunt inter ſe diſtantiores, non per interiectionem vacui, vt aiebant Antiqui, ſed ſubſtantiæ extraneæ tenuioris, & ſic corpus rarefactum occupat maiorē locum; cōdenſatio verò fit per expulſionem eorū dem corpuſculorum, ob quorū egreſſum pori minores fiunt, ac reſtringuntur, & partes corporis inter ſe ſe magis conſtipātur abſque vlla prorſus penetratione; & ſic corpus condenſatum occupat minorē locum; itaq; volunt iſti rarefactionē fieri per acquiſitionem ſubſtantiæ extraneæ intra poros corporis rareſcentis ſe ſe inſinuātis, condenſationem verò per deperditionem eiuſdem, dum foras expellitur, eo ferè modo, quo videmus lanam, & ſpongiam contrahi ad minorem locum, dum manu cōprimuntur, & foras pellitur aer intra earū cauitates incluſus, laxatas verò rurſus redire ad ampliorem locum ob regreſſum aeris ad eaſdem cauitates; citātur pro hac ſententia Ochamopuſc. de Euchariſt. Gabriel in Canon. lect. 45. Valleſ. 4. Phyſ. tex. 84. & controuerſ. 27. Baſſonus lib. de Natura, & fixo pede eā nouiſſimè tuetur Arriag. diſp. 16. Phyſ. ſect. 10. ſub ſect. 2. à qua ſententia non videtur abhorrere Scot. ipſe 4. diſt. 12. q. 4. infra B. & ex profeſsò tenet Mairon. 4. d. 12. q. 15.

8 Dicendum tamen eſt, rarefactionem, & condenſationem, ſi de illis propriè, & in rigore phyloſophico loqui velimus, hoc modo necquaquam fieri per acquiſitionē, aut deperditionem ſubſtantiæ extraneæ, maximus *propriè*, quia ſi impropriè, & largè de illis ſermo fiat, concedunt omnes talem reſtrictionem, ac dilatationem in corporibus poroſis factā per ingreſſum, vel egreſſum corpuſculorū tenuiorum à poris eorū eſſe rarefactionem, & condenſationē quādam, & afferunt exemplum illud de ſpongia compreſſa, & laxata. Concluſio eſt cōmunis in ſchola, & Scoti loc. cit. §. *ad quæſtionem*, quamuis enim lit. B. oppoſitā opinionem retulerit ſub terminis ferè probabilibus, eam tamen reijcit in corpore quæſiti ſub lit. F. probando concluſionem poſitam primò ratione theologica, quia ſpecies Sacramētales poſſunt rarefieri, vt patet de vino conſecrato, ergo in tali caſu intruderentur in eas iſta corpuſcula, quarè cum ibi eſſet ſubſtantia noua, nō eſſet vbique Chriſtus, nec ſolum Chriſti corpus lateret ſub vini accidentibus, ſed alia quoq; corpuſcula; immo cum in condenſatione poſtea hæc egrediuntur, deberet Sacerdos ſatagere, vt illa captaret, ac in ſacrario reponeret.

Secundo probat ratione Phyſica, quia mirum videtur (ait Doctor) quòd nulla ſubſtantia manens, eadem omninò poſſit trāſmutari à raro in denſum, nec è conuerſo; vis huius rationis cōſiſtit in hoc, quòd verè corpora rareſcunt, & addenſātur ſecūdùm eandem ſubſtantiam, itaut eadē materia tranſeat de vno ſtatu ad alium, vt docuit Ariſt. 4. Phyſ. 84. vnde illa cenſetur rarefactio propriè dicta, cum eadem materia ſine admixtione extraneæ ſubſtātiæ intra ſe dilatatur in maiorem locum, condēſatio è contra, cum eadem prorſus ſubſtātia ſine excluſione alicuius ſubſtātiæ à ſuis poris reducatur ad minorē locum, ſi aqua rareſit, cum calore in vapores abit, aut aer igne ſubtilizatur, cum verò vapor ille ad naturam aquæ redit, condenſatur; at ſi rarefactio, & cōdēſatio fierēt præfato modo, nullum vnquam corpus rareſceret, & addenſaretur ſecundum eandem ſuam ſubſtantiam; imò abſolutè nunquam rarefieret, quia nulla eius pars fieret rara, ſed quælibet per ſe permaneret, qualis antea erat, & ſolum inter vnam, & alterā intruderētur corpuſcula illa. Tum 2. quia in toto corpore rarefacto, & extenſioni eadem accidentia repetiuntur, totum vinum rareta-

refactum eſt einſdem caloris, & ſaporis, tota flamma eadem luce, colore, & calore reſperſa, per tactum vbique ſentitur calor, per viſum color, ergo nō eſt alia permixta ſubſtantia, alioquin, & eius accidentia viderentur, & ſentirentur, cum ignis ſit corpus valdè rarū, qui proinde multam haberet admixtum extraneæ ſubſtantiæ. Tū 3. quia difficulter aſſignatur, quænā ſit hæc extranea ſubſtantia, quænam hæc corpuſcula, quæ intromittuntur inter corpora rara, cum enim hæc debeant eſſe ſubtiliora illis, deberet admitti ſubſtantia quædam adhuc tenuior aere, & igne, quam de facto comminiſcitur Baſſonus, ſed ſine vllo fundamento; Tum 4. quia qualiſcunq; aſſignetur huiuſmodi ſubſtantia, non videtur, qua ratione perpetuò ſeruetur permixta igni, & non potiùs ab eo conſumetur.

9 Nec valet, quod ait Arriag. n. 225. talia corpuſcula habere alias qualitates, ratione quarum reſiſtunt igni, etiam in minima materia, ſicut puluiſculus adamantis, auri, vel argenti. Nam & hæc ipſa tandem conſumuntur ab igne & ſubſtantia extranea, quam ipſe ibidem intromittit in ignem, ſūt vapores, terreæ exhalationes, & aer, quæ duo vltima præſertim ſunt facillimæ accēſionis, & citò conuertuntur in ignem. Tū ſcilicèt quia multa ſunt corpora nō poroſa, quæ tamen rarefactioni, & condenſationi ſunt obnoxia, vndè & in Cęlis ſecundum probabilem ſententiam, quædā partes ſunt rariores, quædam denſiores, & tamen certum eſt in eis poros non dari, quia non eſt aſſignabilis ſubſtātia, à qua repleātur. Tum 6. ſi ratio, cur ignis ex terra genitus occupet maiorem locum, ſit, quia ſunt ingreſſa corpuſcula, percontamur, an illa ſint rariora, & ſubtiliora ipſa terra, vel dēſiora, aut æquè dēſa, ſi ſecundum, ergo totus ignis ex terra productus tàm erit denſus, ac terra, tantumq; materiæ continebit, quantum terra eiuſdē magnitudinis, ſi primum, rurſus quærimus, an id fiat, quia ſub eadem portione materiæ plùs loci occupant abſq; permixtione peregrinæ ſubſtātiæ, & ſic habemus intētum, an verò quia, & inter ipſorum partes ingreſſa ſunt alia corpuſcula, & ſic ibitur in infinitum; Neq; ad hoc argumentum, vt à nobis cōficitur, quadrat Arriag. ſolutio, quam dat nu. 222. ſed ipſomet argumento retruditur, vt eam ponderanti conſtabit. Tum 7. ſi corpuſcula, quæ aquam reddunt raram, ſunt particulæ aeris ſecundum Arriag. in eius poris incluſæ, quomodo in eis detinentur, & non potiùs foràs euolant, cum aer naturaliter petat aquæ eminere? Tum tandem, ſi hoc modo ſit rarefactio, & condēſatio, tunc calor erit congregatiuus diſſimilium, quia aperiendo poros dat aditum corpuſculis, & extraneæ ſubſtantiæ, frigus è contra erit congregatiuum ſimiliū, quia expellit illa vniendo inter ſe partes ſimilares, hoc autem eſt contra naturam caloris, & frigoris ex dictis diſp. p. q. 2. art. 2.

Tertiò, falſitas huius opinionis conuincitur manifeſtis experientijs; ſi Phyala vitrea ad ignem calefacta ſuperponatur per ſuum orificium aquæ frigidæ aſcendit aliquantulum aqua intra phyalam, nè aer vi frigoris addenſatus relinquat vacuum, clariùs id cernitur in cucurbitulis, quę eadem de cauſa attrahunt ad ſe carnem hominis, quando ignis intra illas accenſus extinguitur, & in aerem vertitur, qui vt denſior igne minorem petit locum, nè ergo relinquatur vacuum, interim eleuatur caro intrà ampullam; at ſi aer poros haberet huiuſmodi corpuſculis repletos, nō eſſet opus in his caſibus aquam aſcendere intra phyalam, & carnem intra ampullam eleuari, nā talia corpora ab eo egreſſa per condenſationem illam concauitatem vaſis replere poſſent, palā ergo eſt cōdenſationē non fieri per expulſionē corpuſculorum.

10 Reſp. Arriag. neg. experientiæ rationem, quia ſi caro eleuaretur ad replendum vacuum, eleuaretur in inſtāti, natura enim nec per vnicum inſtans patitur vacuū, vel ſtatim frangeretur ampulla, videmus autē ferè intra medium quadrantem non eleuari penitus carnem, & ideo ibi diù relinquuntur cucurbitæ, non ergo eleuatur ad replendum vacuum ortum ex eo, quòd aer dēſus minorē occupet locum, quàm ignis, ſed præcisè ideò eleuatur, quia per calorē aperti ſunt pori carnis, & per illos intromittitur aer paulatim, & caro aſcendit ad

replendum locum relictũ ab aere, & ſtupiditatis inſimulat omnes Auctores, quòd hactenus id non conſiderauerint. At nobis placet errare cum multis, quam ſapere cũ ſolo Arriag. cuius doctrina nimis ſingularis eſt, & deſtruit finem, ob quem cucurbitæ medicæ ſunt adinuentæ, inſtitutæ ſunt enim ad extrahendum, & euocandum ſãguinem ad cutem, nõ ad intromittendum aerem, adeò vt pori calore aperti potius ſanguine attracto repleantur, quàm aere; tum quia ad replendum locum, quem relinquit aer poros ingrediens, ſufficeret ſolus tumor carnis, quem cauſat ingreſſus aeris, abſq; vlla ſãguinis euocatione, quod eſt contra experientiam, Sequela patet, quia ſi caro turgeſcit aere, quantum ſufficit ad euitandum vacuũ, ad quid opus eſt concurſu ſanguinis? tum quia falſum eſt, quod ait carnem eleuandam fore in inſtãti, ſi aſcenderet ad replendum vacuum ex aeris denſitate ortum, ſicut enim aeris cõdenſatio non fit in inſtanti, ſed ſucceſſiuè, ſic & caro paulatim eleuatur, quemadmodum, & ipſe inquit paulatim eleuari ad replendum locum relictum ab aere poros carnis ingrediente, eo quia ingreſſus ille fit in tempore; tum quia falſum eſt etiã, quod ait per medium quadrantem non eleuari penitùs carnem, nam ab initio applicationis ampullarum fit aliqua eleuatio, alioquin non affigerentur carni, ex quo maniſeſtè deducitur carnem non aſcendere ad replendum locum relictum ab aere poros carnis ingrediente, nam ab initio pori nõ ſunt aperti, ſed ad euitandum vacuum, quod ex aeris denſitate relinqueretur; tum tandem quia hæc ſolutio ſaltim non quadrat priori experientiæ.

11 Alia quoq; experientia ſolet adduci ad oſtendendum condenſationem nõ fieri per expulſionem corpuſculorũ, quia vas plenum aqua vndequaq; opertum, rũpitur, ſi aqua intus congelatur, nè detur vacuum, quod non ſequeretur ſi aqua haberet intra poros multa corpuſcula, hæc.n. expulſa ab aqua per condenſationem replerent illum locum, & impedirent vaſis fractionem. Negat mordicus Arriag. vas in tali caſu frangi ad euitandum vacuum, quia in vaſe pleno butiro raro, vel oleo, & optimè occluſo non relinquitur vacuum, ſi enim relinqueretur vtique vas frãgeretur, ergo etiam aqua, licèt condenſetur, nõ relinquit vacuum; deinde quia aqua non cõgelatur tota ſimul, ſed priùs pars ſuperior, quàm inferior, & tamen vas nõ frangitur, niſi quouſq; tota congelatur, ergo quando frangitur, non eſt ad vitandum vacuũ, quia ab initio deberet frangi, cum incipit congelatio, natura enim nec minimum vacuũ patitur? quare concludit vas frangi, quia nimio frigore partes ipſius inter ſe vniuntur, & neceſſariò faciunt rimas; vnde rurſus hic miratur Auctores, quòd hæc non animaduerterint. Fatemur Arriag. non ita irrationabiliter hìc loqui, vt in præcedenti experimento de cucurbita medica, multoties enim cõtingere poteſt fractio vaſis ex eo capite, quod ipſe aſſignat, vnde etiam ſi ſit detectum, ex nimio frigore frangitur; falſum tamen eſt nunquam contingere ad euitandum vacuum, & experimenta, quæ pro ſe adducit de oleo, & butiro, & de vaſe aquæ, quod non frangitur, niſi prius tota fuerit congelata, certè putamus eſſe voluntaria, & ab ipſo conficta, vas enim aquę diſrumpitur, cùm primum imminet periculum vacui, pariter aliud experimentum de oleo, & butiro aut falſum eſt, aut ſi eſt verum indè procedit, quia butirũ, & oleũ sũt corpora multum poroſa, & aerea, quare locus ab eis relictus in cõdenſatione poterit repleri ab aere egrediẽte ab illis corporibus, at non ſic eſt de aqua. Dices, ergo condenſatio butiri, & olei fit per egreſſum aeris. Tranſeat, quod ex hoc capite vtcunq; condenſentur, negamus tamẽ ex hoc præciſo capite eſſe veram condenſationem; Adhuc tamen poteſt Arriag. hac experiẽtia conuinci, quia ſi aquæ congelatio incipit à parte ſuperiori, partes inferiores glaciare nequibunt, quia ſuperior pars gelata impedit egreſſum aeris ab aqua.

12 Aliud deniq; experimentum adducit Areſ. 1. de Gen. diſp. 4. q. 36. ſect. 1. quo manifeſtè demonſtrat rarefactionem cõtingere ſine ingreſſu corpuſculorum; accipiatur (inquit) cannula vitrea craſſior ex ſuperiori capite perforata, per quod foramen

men

men cannulā alia ſubtilior trāſeat, ſed reliquū foramnius cera perfectiſſimè occludatur, & in parte inferiori cannulæ maioris adſit aqua, quam pertingat quoque cānula ſubtilior; tūc ſi quis manu calida cōplectatur cānulam craſſiorem, videbit per aliam minorem aquā paulatim aſcendere, quod clarius cernet, ſi aqua ſit aliquo colore imbuta, cuius rei cauſa alia non eſt, niſi quia calore manus aer illius cannulæ rareſit, & locū maiorem occupat, quare aqua, vt illi locum cedat, per cannulam ſubtiliorem aſcendit, ſupponimus enim nec aliam viam aquæ patere, & cānulam illam apertam eſſe ex parte ſuperiori, vt aquæ aſcendenti cedere poſſit aer; planè in tali caſu dici nequit aerem in cannula craſſiori incluſum rarefieri per ingreſſum corpuſculorum, quia ex ſuperiori parte orificium eius ſupponitur perfectè occluſum, ex inferiori deſinit in pilam aqua plenam. Fortè dicet Arriag. in tali caſu corpuſcula, & vapores ex aqua educi, & in aerem rareſcentē immiſceri; Sed ſine vllo fundamento id diceretur, quia ſi ita eſſet, opus minimè foret aquam per cannulam ſubtiliorem aſcendere, vt locum cedat aeri rareſcenti in cānula craſſiori, ſed in pila quieſceret ſub minori mole ob egreſſum corpuſculorum à poris eius; tum quia in eo caſu licèt aer rareſiat, aqua tamen non condenſatur, ſed forās egreditur per ſubtiliorem cānulam, non ergo bene diceretur ex aqua exprimi corpuſcula per condenſationem; videatur Aveſcir. qui huius inſtrumenti iconem apponit, vt facilius intelligatur.

193 Quartò tandem prob. ex abſurdis, quæ ſequuntur ex oppoſita ſententia; ſequitur enim primò, vt ſupra deductum eſt, calorem rarefacere congregando ætero-genea, & ſegregando homogenea, frigus è contrà; item quod cum ex vno, aut paucis granis ſulphurei pulueris magna exurgit flamma, ſolùm centeſima pars illius loci à vera flāma occuparetur hinc indè diſtracta, & diſcōtinuata, totum reliquum à peregrina ſubſtantia illi permixta. Conſeq. patet ex hypotheſi, quod materia pulueris, quæ conuertitur in flammam, ſit cētuplò minor flamma in tantam amplitudinē expanſa; ſequitur rurſus lac dum rareſcit, in omnes ſuas partes diuidi, Prob. conſeq. quia omnes eius partes rareſcunt, ſingulæ enim ebulliunt, & incaleſcunt, & raritatis temperamentum recipiunt, non enim eſt maior ratio de vna, quàm de alia, cum omnes æqualiter afficiātur, ſi ergo rarefactio fit per interiectionem illorum corpuſculorum inter partes rareſcentes, lac in rarefactione diuidetur in ſingulas, quod implicat. Sequitur tandem cum ſpongia manu comprimitur, exprimendo aquam, vel aerem, & quando laxata rurſus aqua, vel aere imbibitur, interuenire verā, & propriā rarefactionem, & condenſationem, quod omnes negant, imò & quando vter inflatur, rarefieret, & quando comprimitur, addenſaretur, Seq. probatur, quia in his caſibus interijcitur aer inter partes ſpōgię, ac vtris, & in compreſſione expellitur, ergo interueniret quicquid ad rarefactionem, & condenſationem exigit illa ſententia.

Ad hæc duo vltima abſurda occurrit Arriag. ſubſect. 4. neg. ſeq. quia rarefactio conſiſtit in intromiſſione corpuſculorum intra partes antea vnitas tollendo earum vnionem, & interceptibiliter, ita vt vix appareat ea diſcontinuatio, aer autem intromiſſus in vtrem non interponitur inter partes antea vnitas, quia vnum latus vtris non erat vnitum cū alio, deinde nec fit imperceptibiliter, & tandem nec fit ratione alicuius qualitatis productæ in vtre, prout requiritur ad rarefactionem, & his de cauſis (inquit) compreſſio, & dilatatio ſpongiæ non eſt vera rarefactio, & condenſatio; in vera autē rarefactione negat omnes partes fore diſcontinuandas, quia falſum eſt omnes partes corporis rari eſſe raras, nā pars carens poris non eſt rara, nec refert, quod omnes partes lactis ſint æquè affectæ calore; nam etiamſi id concedatur, quod tamen negari poſſet, negatur adhuc conſeq. nam ſæpè videmus omnes partes vaſi, eſſe æquali intemperie frigoris, vel caloris affectas, nec tamen omnes ſimul frangi, ſed duas, vel tres. Hæc ſolutio eſt mera fictio, nam in compreſſione, ac dilatatione ſpongiæ, vtris, & folliū interuenit intromiſſio, & expulſio corpuſculorum, vt in quā aliis

ſecundum hanc opinionem tota conſiſtit ratio rarefactionis, & condenſationis; fit etiam hæc intromiſſio inter partes antea vnitas, nam ante attractionem aeris folles, & vtres erant compreſſi, & eorum latera ſe tangebant; quòd autē partium vnio tolli debeat imperceptibiliter, vt ſit vera rarefactio, videtur prorſus voluntariè dictū, & fictum ad fugam argumenti, quid enim refert, quòd perceptibiliter, vel imperceptibiliter fiat talis partium ſeparatio, & diſcretio, dummodò fiat per corpuſculorū ingreſſum; cum tandem ait talem partium diuulſione non fieri ratione alicuius qualitatis productæ in vtre, vt ad rarefactionē requiritur, vel ita intelligit, quòd talis qualitas debeat concurrere, vt cauſa, & radix rarefactionis, qualis eſt calor, vel potius, quod debeat interuenire, vt terminus per eam acquiſitus: non ſecundum, quia id eſſet relinquere opinionem de corpuſculis, & incidere in aliam, quæ ponit rarefactionem, & condenſationem motus ad qualitatem, & q. 4. refutabitur; neq; primum, tū quia abſolutè loquendo, vt ſupra diximus, etiā ſine præuia alteratione caloris, & frigoris rarefactio, & condenſatio fieri poſſunt; tum quia ſi calor, & frigus ad ea non concurrunt, niſi vt præuiæ diſpoſitiones ad apetiendos poros, vel occludendos, ergo non pertinent ad earum formalem conceptum, quare ſicut ſi Deus induceret ſubſtantialem formam in materiam indiſpoſitā, adhuc eſſet vera generatio, ita ſi agēs naturale per ſolū motum localem corpuſcula immiſceat in alio corpore, vel eadē ab eo expellat, vt contingit in caſibus allatis, adhuc habebitur vera rarefactio, & condenſatio ſecundum iſtam opinionem.

14 Neque maiorem habet ſoliditatem ſolutio ad aliud abſurdum, quod continuū in rarefactione in ſingulas partes ſuas diuideretur ſecundum hanc opinionem; inquit enim non omnes partes corporis rari eſſe raras, quia pars carens poris nō eſt rara, & talis eſt quæcunque interijcitur inter porum, & porum; At ſi hoc verū eſt, nulla prorſus pars corporis rari erit rara, nā partes v.g. olei rari ſunt illæ, quæ mediant inter porū, & porum, in poris enim ipſis extranea latet ſubſtantia ſcilicèt aer, quomodo ergo totum corpus dicetur rarum, cuius nulla pars eſt rara, ſed denſiſſima? Ait totū oleum dici rarum, quia pori ſunt frequentiſſimi, atque ita demum in ſola poroſitate rarefactionem conſtituit, & condenſationem in pororum carentia. Sed hoc ſuum aſſertum, quod eſt vnicum fundamentū ſuæ opinionis, eſt penitus à veritate alienū quia vt benè notat Angeſt. lib. 2. de Form. propr. 21. dub. 2. poroſitas corporum nihil prorſus attinet ad raritatem, ac denſitatē earum, & docet ibidem metiendam eſſe corporum denſitatem, ac raritatem ſecluſa porroſitate, quia ſæpiùs contingit corpus valdè poroſum eſſe multum denſum, & quidem quis neget terram, vel ſaltim lignum eſſe magis poroſum, quā aer, & aqua? & tamen hæc ſunt corpora rariora, illa denſiora, in marmoribus, alijſque lapidibus frequentes cernuntur pori, & tamen ſunt dēſiſſimi; At Arriag. vt omnia peruertat, poros ponit in aqua, aere, & igne, & quidem plures, quàm in alijs corporibus, imò hanc ait eſſe cauſam, cur aqua facilè permeetur à vino, vel alio liquore infuſo, quia nimirum quamplures inuenit poros, per quos ſe ſe inſinuat. Sed ſanè ad ſenſum magis apparent pori in corporibus ſolidis, vt ligno, ſulphure, pumice, &c. quàm in fluidis, & facilis humorum permixtio adinuicem potius tribuenda eſt eorum ſubtilitati, & fluiditati, hæc enim conſiſtit in eo, quòd partes facilè inter ſe ſeparentur, & vna alteri cedat, ex quo fit, vt inuicem facilè miſceantur, non ergo poroſitas, ſed fluiditas eſt potiſſima cauſa permixtionis humorum.

15 Quintò, tandem pro rectа huius materię intelligentia annotāda eſt ex Angeſt. cit. multiplex acceptio rari, & denſi, quæ ſola fuit cauſa deceptionis multorum, interdum enim ſumitur rarum pro corpore laxo, & fluido, ac veluti inconſtanti; interdū pro corpore poroſo, vt ſumpſit Arriag. tertiò pro corpore non ſpiſsè cōtexto, quo ſenſu pannus dici ſolet in filis rarus, quartò pro corpore rimoſo, qualiter ædificium ablato cæmento ex antiquitate dicitur rarum; quintò tandem, & propriè, ac in rigore

gore phyloſophico, vt accipit Ariſt. 4. Phy. 83. pro eo, quod parùm habet materiæ ſub magna dimenſione, ſicut denſum è contra illud eſt, quod multum habet materiæ ſub parua dimenſione, & hæc eſt propria acceptio huius termini, non verò quãdo accipitur pro poroſo, quia poroſum non dicitur habere parũ materiæ ſub magna dimenſione, ſed multùm materiæ, quia vltra propriam, habet quoque extraneam, & peregrinam, quæ ſimul cum ea coniuncta locum maiorem occupat; quòd ſi propriam conſideres hinc indè diſtractam per interpoſita corpuſcula, ſanè non occupabit maiorem locum, quàm antea cùm erat condenſata, ſi ſola conſideretur.

In oppoſitum arguit Arriag. ſubſ. 2. quia condenſatio non dicit, niſi maiorem vnionem partium, atqui maior vnio nequit fieri, niſi quatenùs expulſis corporibus extraneis partes eiuſdem corporis magis vniũtur, ergo, &c. Deindè euidenti experientia, nam quando aqua feruet, habet quaſdam bullas aere plenas, & quò magis bullit, eò ſunt maiores, ergo ea rarefactio fit per intromiſſionem aeris in aquam. Tandem, nã in omnium ſententia caro humana fit rara, cum eius pori replentur humoribus, deſicatur autem, & condenſatur ab eorum à poris egreſſum; lignum, quò plures habet poros, eò eſt magis rarum, lutum è contra condenſatur euaporatione aquę, & vitrum dicitur valdè denſum, non alia ratione, niſi quia non habet poros.

16 Reſp. quòd ſicut rarefactio non dicit maiorem diſtantiam partium in ordine ad ſe per diſcontinuationem, ſed tãtùm in ordine ad locum, vt poſteà dicemus, ita condenſatio non conſiſtit in maiori vnione earum in ordine ad ſe, ſed tantum in ordine ad locum, quod fieri poteſt ſine egreſſu corpuſculorum, vt infrà explicabimus q. 5. Ad 2. negamus illam eſſe veram rarefactionem, nam vera, & propria rarefactio contingit, cum eadem ipſa ſubſtantia corporea modò occupat maiorẽ, modò minorem locum, alioquin non poſſet reddi ratio, cur ignis ſub eadem portione materiæ occupet maiorem locum, quàm terra; & iam Arri ag. ipſe concedit num. 202. quòd dum aqua magnas habet bullas, non dicitur rareſcere, quia eſt nimia ſeparatio partium, ergo idem dicendũ, quando ſunt minores, quid enim ad hoc refert, quòd ſint maiores, vel minores? alioquin ſi in hoc conſiſtit raritas, quãtò maiores habet bullas, tanto magis rareſcere dici debet, vt ipſe arguebat, nu. 198. vbi etiam notandum eſt, quòd ratio illius maioris extenſionis in aqua bulliente referenda eſt, vel quia ignis partes aquæ ſubtiliores in aerem vertit, vel in tranſitum ignis per aquam, ignis namq; diuiſus in minimas partes vndique aquam permeat, & dum ſurſum egredi conatur, aquam propellit ſurſum, & bullas illas efficit, vel quia aqua ipſa in ſe agitatur per motum reſultus à contrario explicatum diſp. 3. de Cœlo n. 19. & ſupra diſp. 2. n. 54. Ad 3. patet per idem nec carnem propriè rareſcere, quando humore aliquo inflatur, nec denſari, quando exſiccatur; at percontatur Arriag. quam experientiam habemus ad raritatem ponendam, niſi quod eademmet res iam videtur maior, iam minor? Reſp. ſanè nullã aliam, atque ideo negamus, manum verè rareſcere, cum ex cõcurſu humorum intumeſcit, & condenſari, cum ex receſſu eorum deſiccatur, quia in tali caſu non eſt eadem ſubſtantia modò maior, modò minor, ſed diuerſa, aggregatum ſcilicèt ex ſubſtantia manus, & humorum, & hæc eſt præciſa cauſa, cur negamus hanc eſſe veram rarefactionem, & condenſationem, lignum quoque dicitur magis rarum, quia plures habet poros, vitrum, denſum, quia pauciores, ſumendo rarum, & denſum minus propriè, vt ſupra notauimus.

17 Deindè ſubſec. 3. idem Auctor oſtẽdit veritatem ſuæ ſententiæ ex eo, quòd per eam explicantur facillimè quædam, quæ aut nullatenus, aut difficulter valdè explicantur in alijs. Primò enim per eam facilè intelligitur, quomodo vnum corpus condenſetur independenter ab eo, quod alterum rarefiat, quod quidem omninò concedi debet, nam quãdo intrà cubiculum benè clauſum accenditur ſtuppa, & rareſcit aer, vbi eſt corpus, quod condenſetur? hoc item in alijs Sententijs defendi nequit,

quia non poteſt materia ſtuppæ maiorem occupare locum, quàm antea, niſi vel penetret alia corpora, vel illa dent ei locum cédendo, & ſe coarctando, quod debet fieri per condenſationem illorum; at in ſententia iſta benè defenditur, nam v.g. ſtuppa rareſcit attrahendo ad ſe aliquas partes aeris, tunc cætera corpora retinent ſuam extenſionem, nam ab aere eſſe aliquid ablatum, quod intret in poros, nõ facit aerem remanentem rariorem; nec denſiorem, ſed paulò minorem, quàm antea; ſic etiam cũ aqua condenſatur, & ab eius poris excluduntur particulæ aeris, iſtæ adduntur toti aeri, & illum in eadem raritate relinquũt, licèt per additionem fiat paulò maior. Secundò intelligitur, cur vacuum naturaliter repugnet, quia cum quælibet pars materiæ habeat ſuum locum adæquatum, non poteſt minorem occupare, prout requiritur ad cauſãdũ vacuũ, niſi penetret aliã, quod repugnat naturaliter, quę ſola eſt ratio à priori pro repugnãtia vacui, vt ipſemet aſſeruerat diſ. 14. Phyſ. ſect. 1. Tertiò intelligitur, cur corpora dura ferrum, lapides, &c. etiamſi ferè ardeant, non rareſcunt; ratio eſt, quia rarefactio non fit, niſi diſſoluta inter aliquas partes vnione, & intrantibus corpuſculis, at corpora dura vnionem amittere nequeunt, niſi prius nimia vi caloris reddantur fluida, tunc enim quia facilè partes poſſunt ſeparari, ſũt capacia rarefactionis; at ſi rarefactio conſiſteret in ſola maiori occupatione loci ſine amiſſione vnionis continuatiuæ, ſanè durities non magis impediet rarefactionẽ, quàm mollities, cum partes retẽta vnione poſſent iã plus, iam minus ſpatij occupare. Tandem intelligitur, cur caloris ſit rareſacere, frigoris condenſare, quia calor ſeiungit, & diſcontinuat partes, vt intret aer, vel athomi, frigus verò vnit expellendo extranea corpuſcula, cuius rei ratio non facilè redditur in alia opinione.

18 Reſp. ad 1. nullum eſſe inconueniẽs, quòd vnius rarefactio cõnexionem habeat cum alterius condenſatione, & è contra, vt etiam paſſim euenit in alijs mutationibus, quòd generatio vnius eſt corruptio alterius, vnius auctio alterius diminutio, &c. inſtãtia de ſtuppa accenſa in cubiculo benè clauſo ipſum quoq; iugulat, ſi enim nos tenemur aſſignare corpus, quod condenſatur ob ſtuppæ rarefactionem, ipſe in illo cubiculo quærere debet corpuſcula, quę in aerem rareſcentẽ intromittantur, & ignẽ, quare ſi ipſe feneſtras reſerabit, vt illa intrent, intrabit & frigus ad aliquam portionem aeris condenſandam in cubiculo, vel ſolo motu locali condenſabitur in aliquo angulo, quod ſi magnum eſſet incendium, foras violenter erumperet, vt patet in bõbarda cum puluis rareſit; imò, & ipſe quoque fateri tenetur neceſſariam connexionem inter rarefactionem, & condẽſationẽ, quia ſi per cõdenſationem corpuſcula ex vno corpore egrediuntur, quod condenſari dicitur ob eorum egreſſum, aliud interim intrare debebunt, quod dicetur rarefieri ob eorum ingreſſum. Ad 2. iam diximus diſp. 12. Phyſ. q. 1. aſſignari non poſſe rationem à priori, cur vacuum in rerũ natura repugnet, idque ſolum pendere ab extrinſeco Dei decreto, quo decreuit totum hoc vniuerſum vnitum, & contiguum conſeruare; neq; ratio allata ab Arriag. de repugnantia penetrationis corporũ eſt à priori; Tum quia quis dicere poſſet, è contra repugnare naturaliter penetrationem, dimenſionũ ob impoſſibilitatem vacui. Tum quia ratio illa, quam adducit diſp. 14. Phyſ. n. 159. fundatur in hoc, quod Deus tãtam materiam cum quantitate produxit ab initio, quanta ſufficit ad complendum totum hoc ſpatiũ intra Cęlos, quod quidẽ pendet ab extrinſeco Dei decreto, quare præter illud nulla eſt alia ratio quærenda à priori pro repugnantia vacui. Ad 3. durities in corporibus impedit rarefactionem, & fluiditas ad eam conducit, non ob rationem in argumento allatam, quia neceſſaria ſit diſcontinuatio partium in rarefactione, ſed quia rarefactio, & cõdenſatio ſunt motus primò partium ad partes loci, totius verò ſecũdariò, & conſequenter, atque ideò partes ità inuicem debent eſſe diſpoſitæ, vt vna poſſit cedere alteri, quod impeditur à duritie, & conſiſtentia corporis. Ad vltimum neq; ob rationem in argumento aſſignatam calor rarefacit, & frigus condenſat, alioquin vt

ſupra

ſupra arguebamus, calor rareſaceret congregando diſſimilia, & diſgregando ſimilia, frigus è contra, ſed ratio eſt, quam aſſignat Angeſt. loc.cit. quia caloris eſt mouere partes à centro ad circumferentiam eas leuificando, frigiditatis verò à circumferētia ad centrum eas quodammodo aggrauando & comprimendo; notat tamen ibidem Angeſt. quòd nō in omni rareſactione, aut cōdenſatione interuenit alteratio, quia fieri poteſt etiam per ſolum motum localem, vt ſupra diximus; & hic etiam aduertit Areſius.

APPENDIX.

Poncius in append.apol.nu.64. ſecutus opinionem Arriagæ, & Ouuiedo, quod rarefactio fiat per receptionem corpuſculorum intra poros rei rarefactæ, primò cōtendit hanc opinionem non eſſe à Scoto alienam; deindè ſoluere nititur difficultates cōtrà eam obiectas ab ipſo Doctore 4. d.12.q.4.§.*ad quæſtionē*, & à nobis in hac quæſtione. Cæterum an hæc opinio ſit de mente Scoti, vel aliena, & num eam reiecerit loc.cit. in corpore quæſt. conſulendi ſunt Scotiſtæ melioris notæ, & in Schola noſtra enutriti, nō Recentiorum; & quidē Tatar.4.d.12.q.4.§.*quantum ad iſtam opinionem*, poſtquam retulit ex Doctore præfatam opinionem de rarefactione per receptionē corpuſculorum, ſubdit (ſed quia iſte modus eſt falſus, & improbatur ab Ariſt.4.Phyſ. ideò arguit contra illum modum, &c.) Aretinus ibid.q.4.ar.3. hanc ſētentiam (inquit) ſequuntur aliqui Scotiſtæ putātes eam eſſe Scoti, quia eam refert in hac quæſt. lit.B tamen falſa eſt, & improbata ab Ariſt.4.Phyſ.c.9. contra quam ſic arguitur, &c. Faber tandem in Phyloſoph. theor 44.c.2. relata hac opinione ex Scoto inquit, ſed hāc opinionem reijcit in corpore quæſiti reſpondendo ad quæſt. poſt F. varijs rationibus, &c. & ſic paſſim diſcurrunt alij Scotiſtæ quicquid dicat Poncius, ſed videamus quid dicat ad argumenta Doctoris, & noſtra.

Ad primam, quæ eſt ratio theologica, & habetur n.8. quod ſequeretur in ſpeciebus vini conſecratis, quando rare fierent, non eſſe ſolam ſubſtantiam ſanguinis Chriſti, ſed etiam alia corpuſcula, quę deberet Sacerdos captare, cū in condenſatione egrediuntur, vt in ſacrario reponeret. Reſpondet, illud non eſſe inconueniens, ſicut non eſſet inconueniens, quod muſca caderet, aut gutta alqua alterius liquoris, & ſicut non eſt inconueniens, quod aqua, quæ vino conſecrando immiſcetur, maneat quandoque in ſua ſubſtantia abſque conuerſione in ſententia communiori dicente, quod aqua non conuertatur in ſanguinem immediatè, ad illud quod ad dicit ex noſtro ait, ludicrum eſſe, quod id deberet ſatagere Sacerdos, ſicut non debet ſatagere, vt aer contingens illa ſpecies conſeruetur, & reponatur in ſacrario.

Sanè ſi ità facilè ſoluitur hæc difficultas, mirū eſt, quomodo fuerit à Doctore propoſita, vt grauis, contrà illam opinionem; ad ſuſtentādam igitur hanc rationem pro honore Doctoris aduertendum eſt, quod ait Coninchius de Sacramentis q.14. ar.8. dub. vnico n.164. antiquitus plures etiam ex SS. Patribus tenuiſſe, tanquam de fide totum liquorem contentum in calice facta conſecratione conuerti in ſanguīnem, atq; hac ratione aquam nō manere ſub forma aquæ poſt conſecrationem, quia fideles totum illud poculum adorāt adoratione latriæ, qua ratione adhoc ipſum probādum vtitur etiam D.Thomas 3.p.q.74.art.8. iuxtà ergo hanc credulitatem optimè concludit argumētum Doctoris tanquam inconueniens, quod non ſit Chriſtus vbique in vino conſecrato; vnde ad rem non facit id, quod adducit reſpondens de muſca, aut aliqua feſtuca, aut gutta alterius liquoris in calicem cadentibus, quia hæc non cenſentur, tanquam partes, aut aliquid aliud ſpectans ad molem, & integritatē vini cōſecrati; ſed adhuc magis explicari poteſt vis huius rationis ex his, quæ decernit Trident. ſeſſ.13. can.2. vbi definit totam ſubſtantiam vini conuerti in ſanguinem, manentibus tantum ſpeciebus; ponamus ergo caſum, quod proferantur verba conſecrationis ſuper vinum rarefactum; petitur an in tali caſu totum vinum, ideſt tota illa moles in calice contenta conuertatur

tatur in ſanguinem Chriſti manētibus duntaxat ſpeciebus, vel adhuc peracta conſecratione deliteſcat ſub illis aliqua ſubſtantia; ſi primum, habetur intentum, quod eſt ibi corpus Chriſti, vbiq; ſub ſpeciebus vini, & nulla alia ſubſtantia, ratione cuius dicatur rarefactum; ſi ſecundum, hoc directè dicitur cōtra Concilium definiens ibi remanere duntaxat ſpecies vini, quæ particula excludit permanentiam cuiuſcunq; ſubſtātiæ, quæ prius erat ſub illis accidentibus.

Quod verò addebatur in argumento, quod ſi ibi eſſent corpuſcula intermixta, & vinum conſecratum virtus condenſaretur, deberet Sacerdos illa captare, dum egrediuntur à vino conſecrato, nec etiam benè ſoluitur per exemplum aeris ſpecies contingentis, quia corpuſcula illa ſe haberent, veluti particulæ integrales totius molis vini in calice contenti, aer verò ambiens illas ſpecies eſt corpus omninò extrinſecum vino, ac eius ſpeciebus, nulloq; modo ſpectās ad eius integritatem; atque ideò ſi ibi darentur huiuſmodi corpuſcula, maior eſſet neceſſitas illa reſeruandi, ſi in egreſſu capi poſſent, quam aerem ſpecies illas ambientem.

Ad 2. quę eſt ratio phyſica, quod mirum eſſet, quod aliqua ſubſtantia manens eadē non poſſit rarefieri abſque interpoſitione alterius ſubſtantiæ; reſpondet, quod quamuis id mirum ſit, non propterea tamen debet dici, quod fieri non poſſit propter difficultates, quas illa ſententia patitur, ſcilicet aſſerens rarefactionem fieri per aduentum nouæ quantitatis, ſiue totalis, ſiue partialis abſque nouo ſubiecto. Hæc etiam ſolutio eſt adeò facilis, & obuia, vt mirum ſit, quomodo hæc quoque difficultas potuerit in admirationem trahere ſublime Scoti ingenium; Sed ſi difficultates adeò graues patitur ſententia illa de acquiſitione nouæ quantitatis, vt quoque nos fatemur, non adeò graues patitur opinio noſtra inferius explicanda.

Verùm quia vis huius Scoticæ rationis explicatur à nobis n.8. ex principijs Ariſt. 4. Phyſ. refert Poncius hanc noſtram explicationem n.66. ſatis mutilam Ariſtotelē nō memorās quaſi nihil ad ipſum attineat auctoritas Philoſophi ex profeſſo eius opinionem refellentis loc.cit. & poſteà nu.67. adhuc magis ieiunè eam reijcit, dicens; illā Doctrinam non declarare rationem Scoti, nec addere aliquid fidei eius ad maiorem probabilitatem eius; & quod dum ſupponimus corpora rarefieri, & cōdenſari modo ab Ariſt. dato 4. Phyſ. petimus manifeſtè principium, nam hoc eſt, quod ipſe cōtēdit eſſe falſum; At planè ipſe potius principium petit, dum eius, quod negat, vel affirmat, nullam vnquam rationem reddit, vt facere tenetur ingenuus reſpondens, quod ſanè vitium ei familiariſſimum eſt negare quæcumq; dicuntur abſque vlla ratione dicens nobis incumbere probationem; nihil reſpondet ad Ariſt. auctoritatem, nihil ad rationem ibi tactam, quod in eius opinione nullum corpus vnquam verè rarefieret, quia nulla pars eius fieret rara, ſed quælibet per ſe maneret, ſicut anteà erat, & ſolùm inter vnam, & alteram intruderentur corpuſcula illa; valeat talis reſpondendi modus.

Ad cōfirmationem iſtius rationis, quod in toto corpore rarefacto eadem accidētia reperiūtur, quæ anteà; ergo non eſt admixta alia ſubſtantia, alioquin eius accidētia viderentur, & ſentirentur. Reſpondet illa eadem accidentia reperiri per totum corpus rarefactum quantū ad omnes partes ipſiuſmet; non tamen quantum ad corpuſcula interpoſita; & licet horum accidētia nō percipiantur, non tamen inde ſequitur, quòd non ſint intrà illud corpus, multa enim per rationem admittere debemus, quæ per ſenſum experiri nō poſſumus; imò addit, poſſe etiā aliquo pacto id ſenſu percipi, nam certum eſt, quòd ignis, quò rarior eſt, minùs ſentitur calidus, & lac quò rariùs, minus album apparet, quod non tā facilè ſaluari poteſt, ſi dicatur quod tota illa ſubſtantia rarefacta, quoad omnes partes intrà ſuperficiem ſuam contentas, habet eaſdem qualitates caloris, ac albedinis, quam ſi diceretur, quod aliquas partes intrà ſe contineat, quæ non afficerentur illis qualitatibus.

Hæc reſponſio alia computatione non indiget, quam dicto Ariſt. 8. Phyſ. 26. fatuū eſt

eſt quærere rationē, vbi habemus aliquid certius ratione; & ſenſus non indiget à ratione corrigi, niſi in caſu erroris, nimirum quando potentia eſt læſa, vel medium nō benè diſpoſitum, vel improportionata diſtantia inter potentiam, & obiectum, quorum nullum contingit in propoſito; cum itaq; ad ſenſum appareant in toto corpore rarefacto eadem accidentia, quæ prius, planè id irrationabiliter negatur; tùm quia pori corporis rarefacti, in quibus ſtringuntur corpuſcula, recipi, ponuntur adeò inter ſe proximi, & frequentes, vt neceſſariò eorum accidentia deberent ab aliquo ſenſu percipi, ſi re vera ibi exiſterent; Quod autē ignis, quò rarior, ſentiatur minus calidus, & lac quò rarius minus album appareat, ex eo capite non oritur, quod Poncius cōminiſcitur, ſed quia denſitas materiæ valdè iuuat, & fortificat actionem iuxtà illud, virtus vnita fortior.

Ad 3. quod difficulter explicatur quænā ſint hæc corpuſcula, cum enim eſſe debeāt ſubtiliora rebus rarefactis, deberet admitti ſubſtantia tenuior aere, & igne; quæ ratio ferè coincidit cum prima, quam Scotus obiecit contra hanc opinionem loc. cit. F. cum ait difficile eſt videre, quomodo hic ſcilicet in rarefactione vini poſſit generari ab igne, vel à Sole corpus ſubtilius vino. Reſpondet n. 68. ſi ſemper neceſſarium eſſet, vt corpus intromiſſum corpori rarefacto eſſet rarius illo, concedi debere corpora ſubtiliora igne, & aere; addit tamen hoc ſibi neceſſarium non videri, ſufficit enim quod ſint rariora, vel æquè rara cum corpore rarefacto, imò etiamſi ſint minus rara, quæ variatio deprehendi poteſt ex difficultate maiori tranſeundi per corpus rarefactū; ſi enim facilius tranſiri poteſt per ipſum poſt rarefactionem, quam antè, corpora intromiſſa erunt rariora; ſi difficilius, erunt minus rara; ſi æquè facilè, æquè rara; Ad hanc verò rationem, vt à Scoto proponitur: Reſpondet n. 65. quod quamuis difficile videatur, quomodo poſſit à rarefaciente generari corpus rarius vino, tamen hoc non obſtante dicendum eſt, quod id poſſit fieri, quia nihil impedit; Mittamus hanc reſponſionem, in quā manifeſtè apparet diſcipulum voluiſſe eludere Magiſtrum, dum enim hic ait id eſſe difficile, reſpondet ille id nihil impedire, nullatenus hoc oſtēdēdo; pōderemus ſolutionē datā ad argumētum prout à nobis proponitur.

Hanc planè ſolutionem credimus nec placituram ſuæ opinionis conſortibus ex ea parte, qua negat huiuſmodi corpuſcula eſſe non debere corporibus rarefactis tenuiora, ac ſubtiliora, imò eſſe poſſe groſſiora, & minus rara; nam oppoſitum, & ipſi paſſim docent, quandoquidem per rarefactionem corpora attenuantur, & ſubtilizātur; ſi ergo rarefactio fit per ingreſſum corpuſculorū, planè opus erit hæc eſſe tenuiora, & ſubtiliora corpore rarefacto, alioquin per ipſa potiùs addenſarentur, & craſſiora fierent; Tum quia ſi non ſunt rariora, & ſubtiliora corpore rarefacto, ſed æquè rara, & interdū minus rara; vtique ſenſu perciperentur non minus, quā partes ipſæ corporis rarefacti; Tùm quia caſus à Poncio poſitus, quòd corpus rarefactum poſt rarefactionem æquè difficulter, imò & difficilius, quam antè, poſſit pertranſiri, prorſus implicat, nam certè cæteris paribus poſt rarefactionem facilius permeatur, quā anteà, quandoquidem per rarefactionem tenuimus fiat, ac conſequēter ingreſſui magis obuium, ac minus reſiſtens: Si verò cōcedatur hæc corpuſcula eſſe debere ſubtiliora corpore rarefacto, vti concedi debet, & de facto conceditur ab alijs huius opinionis tutoribus, tunc aſſignanda erūt corpora ſubtiliora igne, & aere, & explicandū quæ, & qualis ſit hæc ſubſtantia, quam nullus Philoſophorum hactenus agnouit.

Ad 4. quod non appareat, qua ratione perpetuò corpuſcula illa ſeruētur igni permixta, & non obſumantur; Reſpondet nu. 69. dum ignis eſt rarefactus per occupationem maioris loci, quam antea habuit, corpuſcula illa non corrumpi ab igne; quod ſi tandem ea combuſſerit, & in ſuam ſubſtātiam conuerterit, tum non erit rarefactus, ſed ſine corporibus intromiſſis occupabit totum illum locum, mediantibus tamen partibus ſubſtātialibus ignis. Sed per hoc nō ſoluitur argumētū, cuius vis in hoc cōſiſtit, quod ignis ſemper aliquam habet ra-

ritatem; ſi ergo raritas ex corpuſculis intromiſſis reſultat, ſemper talia corpuſcula in poris ignis reperiri debebunt; & tunc eſt difficultas quomodo ibi perpetuò ſeruari poſſint, quod ſolutio non tangit.

Ad 5. quod multa corpora non poroſa ſunt rara, & denſa, vt de quibuſdam Cœli partibus aſſerit probabilis ſententia, in quibus tamen certum eſt poros non dari, nec eſt aſſignabilis ſubſtantia, à qua replerentur. Reſpondet hìc à nobis confundi raritatem connaturalem ſubſtantię ab ipſa inſeparabilem, qualis eſt in Cœlis, quæ nõ fit per interpoſitionem corpuſculorum, cum rarefactione, qua fit vt vna ſubſtantia ſecundum eaſdem partes occupet maiorem locum, quam antè. Hæc quoque ſolutio in multis deficit, etenim ad euadendum argumentum aliud genus raritatis aſſignat præter illam, quæ fit per corpuſculorũ ingreſſum, quod vtiq; omnibus corporibus poterit eſſe commune, cum non ſint multiplicãda entia abſque neceſſitate, eò præſertim, quia accidentia Cęli non ſunt diuerſæ ſpeciei ab accidentibus ſublunarium, vt dictum eſt diſp. 2. de Cęlo q. 6. in fine; Tum quia falſum eſt, quod ait, ſubſtantiam rarefactam per ingreſſum corpuſculorum ſecundum eaſdem partes occupare maiorẽ locum, quam antè, nam occupat maiorem ratione corpuſculorum, quæ ſunt diuerſa à partibus illius ſubſtantiæ; & præſcindendo ab illis ſecundum ſuas proprias partes non occupat maiorem locũ, quam antè; & tamen ad ſaluandam veram rarefactionem, defendi debet, quod occupet maiorem locum, quam antè, ſecundum eaſdem partes, quas prius habebat, ex quo patet euidenter per ingreſſum corpuſculorum veram, & propriam rarefactionem non ſaluari.

Ad 6. ſi ratio, cur ignis ex terra genitus occupet maiorem locum, ſit, quia ſunt ingreſſa corpuſcula, &c. reſpondet ità eſſe; & quod corpuſcula ingreſſa rariora ſunt terra raritate ſibi connaturali, & inſeparabili, non verò raritate illa, quæ procedit ex interpoſitione corpuſculorum. Hæc ſolutio eodem vitio laborat, quo præcedens, dum aſſignat aliud genus raritatis ab ea quæ habetur beneficio corpuſculorum, nã vrgebimus omnia corpora rara hanc raritatem participare, & non aliam; quod autem vna raritas ſit à corpore raro ſeparabilis, alia verò non, non ſufficit ad eas ſpecie diſtinguendas, ſicut albedo hominis non ob id ſpecie ponitur diſtincta ab albedine cigni, quia hæc ſit inſeparabilis à cigno, illa verò ſeparabilis ab homine.

Deindè negat ignem ſemper occupare locum maiorem terra, ex qua genitus eſt, vt quãdo generatur ex terra, vel ligno abſque flamma, tũc enim non occupat maiorem locum, quam pars terræ, aut ligni, ex qua generatur; & quando per generationẽ ignis in terra, vel puluere excitatur flãma, quæ videtur occupare maiorem locũ; aut hoc euenit, quia in aſcendendo generat ſubitò alias partes ignis ex aere, vel exhalationibus aliquibus ad hoc aptis per aerem diſperſis; aut re vera non occupat maiorẽ, licèt ità videatur ſẽſui, ſicut cum Titio ardens vertitur in girum, videtur ignis ſimul totum illum occupare circuitũ, in quo tamen toto certum eſt nõ eſſe ſimul ſed ſucceſſiuè; cũ igitur flamma tam velociter moueatur, quam voluitur Titio in caſu poſito, poterit eadem pars flammæ ſimul apparere in toto ſpatio, per quod aſcẽdit, vndè concludit, quod ſi omnes partes flãmæ ex puluere bipedalis quantitatis genitæ ſimul conſeruarentur à Deo abſque motu, non occuparent maius ſpatium, quam bipedale, & conſequẽter opus nõ eſſe, quod materia, ex qua excitata eſt flamma, ſub forma ignis habeat maiorem extenſionem ſimultaneam, quam habuit antè ſub forma pulueris; quod adhuc magis oſtendere nititur ex quadam imaginatione ſua de flãma trium digitorum, quam hìc referre non oportet.

Hæc mirabilis doctrina totam deſtruit Philoſophiam, & pręſertim Peripateticã, in qua compertum eſt apud omnes, quod corpus rarum cæteris paribus occupat maiorẽ locum, quã corpus denſum; quod etiam fatetur hic Auctor loc. cit. dum non ſemel dicit de ratione corporis rarefacti eſſe quod occupet maiorẽ locũ, quam anteà, dum erat denſum; & hoc ipſum deducitur manifeſtè ex conceptibus raritatis, & den-

& denſitatis; cùm ergo ignis à toto genere ſit corpus valdè rarius ipſa terra, planè impoſſibile eſt ſecundum curſum naturalem, quod ſi generatur ex palmo terræ, nõ occupet, niſi ſpatium palmare, nam ex hoc ſtatim ſequeretur ignem illum nõ eſſe terra rariorem, ſed ęquè denſum cũ ipſa, quod deſtruit naturam ignis; Et ſuaſiones in oppoſitum adductæ ſunt omninò fallaces, nã terra, vel lignum ignitum, non ſunt ex toto ſubſtantialiter ignis, ſed verus ignis aſſeruatur tãtùm in eorum poris, in cæteris verò partibus tantũ adhærẽt qualitates ignis in gradu valdè intento, vt notauit Scot. 4. d. 47. q. 2. §. *de ſecundo*; & falſum eſt, quod flãma occupet maiorem locũ, quia in aſcẽdendo generat ſubitò alias partes ignis ex aere, vel exhalationibus aliquibus ad hoc aptis per aerem diſperſis; nam ipſemet inferius n. 128. vult, aerem potiùs extinguere flammam, quam quod in ipſam conuertatur, & incipit aliam cauſam corruptiuam flammæ aſcendentis aſſignari non poſſe, niſi recurrendo ad cauſas ſuperiores; neq; facilè ſuadebitur, quod exhalationes illæ aptæ ad generationem ignis ſemper ſint in promptu pro tali effectu, nam ex aduerſo eadem facilitate dici poſſet flammã impingere in vapores ad eius extinctionem aptos per aerem diſperſos. Nec tandẽ valet puritas aſſumpta de flamma aſcendente per lineam rectam, & titione per circularem rotato; nam quãdo Titio ſic vertitur in girum, ſemper eſt eadem ignis particula, quæ ſucceſſiuè per totum circulum circumfertur, licet ob velocitatem motus in toto circulo ſimul appareat eſſe, at quãdo flamma aſcendit per lineam rectam, non eſt ſemper eadem pars, quę continuò aſcẽdat per totum illud ſpatium à flamma occupatum, ſed ſunt diuerſæ partes, quæ inuicem ſibi ſuccedunt in eodem ſpatio; & quamuis motus ſit velox, adhuc tamẽ oculus diſcernit quæ pars occupat ſpatium inferius, quæ medium, & quæ ſuperius, vndè ſi flãma genita ex puluere bipedalis quantitatis ſimul à Deo conſeruaretur ſine motu, maiorem adhuc occuparet locum, quam puluis, vndè fuit genita.

Secundò principaliter impugnata fuit à nobis opinio de corpuſculis nonnullis experientijs, quarum prima eſt de cucurbitulis medicis vulgò *ventoſe*, vt eſt videre n. 9. vbi etiam n. 10. refellimus reſponſionem Arriagæ negantis carnem aſcẽdere in tali caſu ad replẽdum vacuum, & dicentis aſcẽdere, quia calore aperiuntur pori, & per eos intromittitur aer, quam impugnationem refert Poncius n. 84. deindè ad ſui conſortis defenſam ſeſe accingens ſic incipit n. 75. *Bone Deus, qualis diſcurſus*, ipſam iaculatoriam ad rem non facere iam iam conſtabit oſtendendo diſcurſum noſtrum ſolidum eſſe, nec ab eius impugnationibus minimum infirmari; Et quia in impugnatione reſponſionis Arriag. diximus falſum eſſe, quod ipſe aiebat, carnẽ eleuandam fore in inſtanti, ſi aſcẽderet ad replendum vacuum: hoc præſertim ſuſcipit propugnandum, quod benè fuerit dictum; nam in primis eſt euidens (inquit) quod ſi aer ſit denſior igne, & propterea occupet minorem locum, quod in inſtãti, quo deſinit ignis, & conuertitur in aerem, itaut verùm ſit, in hoc inſtanti nõ eſt ignis, ſed eſt aer ex ipſo generatus, debeat ille aer eſſe in loco minori, quem debet occupare, ergo in illo inſtanti pars maioris loci, qui occupabatur ab igne, & non occupatur ab aere, erit vacua, vel non; ſi non, vt eſt dicendum; tunc ſic, aut repletur carne aſcendente, & tunc verum eſt, quod dicit Arriaga carnem debuiſſe iam aſcendiſſe in illo inſtanti, aut replebitur ab alio corpore, & ſic caro non debet aſcendere ad impediendum vacuum iam antè impeditum per aliud illud corpus. Nec voluit Arriaga, quod aer condenſaretur, aut eleuari deberet in inſtanti, ſed quod in quocũque inſtanti aer eſſet condenſatus, & occuparet minorem locum, deberet caro aſcendiſſe in illo inſtanti ad impediendum vacuum; vnde aduerſarij non videntur intellexiſſe Arriagam, qui tamen ſatis clarè loquutur, ſed id mirum non eſt, quia neq; ſuum Scotum clarè loquentem quandoq; intelligunt, vt patuit ex dictis.

Nunc videamus an noſter diſcurſus eſſet in multis, vt Poncius inquit, an potius hic ſuus; planè hoc argumentum plura fal-

ſa ſupponit,& nihil omninò cócludit;ſupponit enim generationem ſubſtantialem inanimatorum fieri in inſtāti, quod eſt falſum, vt docet Scot.4.d.43.q.5.§.*de ſecundo*,& nos latè probamus infrà diſp.5. q.5. art.1.ſupponit formam generandam, incipere intrinſecè,& per primum eſſe,& corrumpendam deſinere extrinſecè, & per vltimum non eſſe, ait enim, in hoc inſtanti non eſt ignis, ſed eſt aer; & tamen res omninò è contrà ſe habet, quòd forma generanda incipit extrinſecè per vltimum non eſſe, & corrumpēda deſinit intrinſecè per vltimum eſſe, vt ibidem demonſtramus. Deindè hoc argumentum nihil concludit, quia ſi vrgeret, probaret etiam dari naturaliter vacuum quotieſcunque ex corpore rarò generatur denſius, aut fieri motū localem in inſtanti, nam ex hypoteſi talis generatio fit inſtanti, quando ergo in inſtanti deſinit corpus rarum, quod maiorem locū occupabat, & incipit denſum, quod debet occupare minorem, quæritur an pars maioris loci, qui occupabatur à corpore raro, & non occupatur a dēſo, ſit vacua, vel nō; ſi primum, ſequitur intentum, ſi ſecūdum, à quocunque corpore accurrente repleatur, talis motus localis debebit fieri in inſtanti, quod eſt impoſſibile ſaltim naturaliter; videatur Doctor cit.4.d.43.qu.5. Vbi ait non poſſe ſequi vacuum in caſu poſito, niſi ponatur ex corpore raro generari dēſius in inſtanti, quod non eſt poſſibile, niſi diuina virtute, vt ibi explicat; ſanè ex eo, quod Arriagam melius, quam nos intellexit, malè in omni genere ipſum defendit: Quod autem ſubdit, nec ſuum Scotū quādoque intelligunt, grates referimus, quod hoc vno dicto nos agnouerit pro Scoti diſcipulis, ac in eius Schola enutritis, & ſemetipſum ab hoc numero excluſerit ſponte faſſus, vi veritatis impulſus ſe nutritum, & alium in Schola Recentiorum; quis verò noſtrum in hoc pūcto de opinione corpuſculorum rectius intellexerit Scotum, ſtare nolumus eius iudicio, ſed veriorum Scotiſtarū ab initio appendicis citatorum.

Proſequitur vlterius adhuc Poncius ſui Clientis defenſam, an magis accuratè videbimus. Deindè (inquit) illud ſanè ſatis ridiculum videtur, quod dicant Doctrinam Arriagæ deſtruere finem, ob quem cucurbiculæ inuentæ ſunt, qui erat extractio ſāguinis, & nō ingreſſio aeris, quaſi verò etiā in Doctrina Arriagę non extraheretur per eas ſanguis, nam & ipſe carnē fatetur aſcēdere, nec caro ipſa ſola, quæ eleuatur, repleret locū aeris, niſi eſſet intermixtus ſanguis. Sed planè Arriaga non tenetur aduocato ſuo patrocinium dare, cum eum in hac proclamatione relinquat indefenſum, vafrè omittendo rationem, qua id probamus diſp.4. cit. nu.10. nempè in opinione Arriagæ ſecuturum carnē ipſam, quæ eleuatur ſufficere ad replendū locum ab aere relictum abſque noui ſanguinis concurſu; & noſter diſcurſus erat hic; quia ad replendum locum, quem relinquit aer poros ingrediens ſufficeret ſolus tumor carnis, quē cauſat ingreſſus aeris abſque vlla ſanguinis euocatione, quod eſt contra experientiam; ſequela patet, quia ſi caro turgeſcit aere, quantum ſufficit ad euitandum vacuum, ad quid opus eſt concurſu ſanguinis? hic eſt diſcurſus, quem tacuit omninò Poncius, & omninò adducere, & impugnare debebat, vt ſuum Clientem ritè defenderet, & verè oſtenderet ridiculum eſſe illatum à nobis contrà illum.

Reſpondet tandem n. 76. directè (ſed re vera indirectè, vt patebit) ad experientiam de cucurbitis, & de phyala vitrea ad ignem calefacta, & ſtatim aquæ frigidæ per orificium ſuperimpoſita, in quam paulatim aſcendit aqua, ne detur vacuum, & c. reſpondet nūquam aquam aſcendere ad replendum locum derelictum ex condenſatione abſque egreſſu corpuſculorum à re, quæ dicitur condēſata; & quamuis hoc ad ſenſum oſtendi nequeat, tamē ratio dictat, quod per aliquam viam egreſſa fuerint, aut illa, aut aliqua pars corporis, quod dicitur addenſari, & ſic etiam dicendum ad experientiam de cucurbitis ex ſubſtantia intrà eas contenta aliquam partem neceſſariò egredi, ſiuè poros ingrediatur, ſiuè aliò recedat, in cuius locum ſuccedit illa pars carnis, & ſāguinis, quæ intrà recipitur. Hęc reſponſio ſimilis eſt illis quorundam inſipientium, qui neſcientes argumenta diſ-

ſoluere

ſoluere ſtatim abſque neceſſitate recurrūr ad virtutes, & qualitates occultas; corpuſcula ingrediuntur in rareſactione, egrediuntur in cōdenſatione, ſed vndè veniat, quæ recedant, & qua via, explicari non poteſt, ſic facile eſt opinionem quamcunque quantumuis ſenſui repugnantem defendere; fatemur in hac materia maximas difficultates incurri, ſed dicimus ſoluendas eſſe quantū fieri poteſt abſque recurſu ad mirabilia, & occulta ſenſui repugnantia. Et cū inquit in condenſatione opus eſſe, quod à corpore rareſacto egrediatur vel corpuſcula, vel aliqua pars eiuſdem corporis addenſati; ſanè id omninò deſtruit naturam condenſationis, de cuius ratione eſt, quod ſecundum eaſdem prorſus partes ſubſtantiales occupet minorem locum, quam occupabat anteà in ſtatu rareſactionis, vt ipſemet ſæpiùs fatetur loco citato.

Ad aliam experientiam à nobis adductā nu. II. de vaſe aqua plenò obturato, quod frangitur condēſata aqua propter periculum vacui; Poncius n.77. ait ſe reſpondiſſe diſp.4.cit. de generatione. Sed quia codex non eſt ad manus, & putamus ſuam reſpōſionem diuerſam non eſſe ab illa Arriagę, quam impugnamus loc.cit. hic non hæremus, vt ad alia pergamus.

Ad vltimam experientiā à nobis adductam ex Areſio n.12. de cannula vitrea vna craſſiori, & altera ſubtiliori. Reſpondet ibidem, quod ad calefactionem aeris cannulæ craſſioris calefit etiam aer cannulæ ſubtilioris, & ea occaſione ex parte ſuperiori eius poſſent egredi aliqua corpuſcula, ſeū exhalationes, quibus ſuccedere propterea deberet aqua: ſed quomodocūque ſit, nunquam rareſcet aqua, nec occupabit maiorem locum abſque additione partiū aliquarum ſubſtantialium, ſiuè propriarū, ſiuè alienarū. Hæc ſolutio vndequaque deficit, nam imprimis ità calefieri poteſt contractu manus cannula craſſior, vt non pertingat calor aerē ſubtilioris, nam caſus hic non eſt impoſſibilis, & in eo caſu concludet argumentum. Deindè dato caſu, quod calefiat aer cannulæ ſubtilioris, tunc ex tali contractu aer incluſus rareſcet, non condenſabitur, calor enim rareſacit, non condenſat, atqui rareſactio fit per ingreſſum corpuſculorum in ea ſent. ntia, vt etiam ipſe fatetur in fine eiuſdem reſponſionis: quomodo ergo ait quod ea occaſione ſcilicet calefactionis aeris cannulæ minoris, ex parte ſuperiori eius poſſent egredi aliqua corpuſcula, ſeū exhalationes: certè nil magis extrà propoſitū dici poterat, quia ſi ad talem contactum calidum aer ille rareſit, corpuſcula ingredi debebūt, nō egredi. Rurſus argumentum non vrget de rareſactione aeris incluſi in cannula minori, cuius orificium ex ſuperiori parte ponitur opertū, ſed aeris incluſi in cannula maiori, cuius orificium ex eadem parte ponitur occluſum, & quæritur ex qua parte ingrediantur corpuſcula ad illam rareſaciendā: Denique cum replicat in fine reſponſionis aquam rareſcere non poſſe, nec locum occupare maiorem abſque additione partiū aliquarum, ſiuè propriarum, ſiuè alienarū, hoc iterum aduerſatur naturæ rareſactionis, nam & vt ipſe fatetur loc.cit.n.71. in fine, de ratione rareſactionis, & condenſationis in ſenſu huius quæſtionis (ſunt eius formalia verba) eſt, quod vna ſubſtantia ſecundum eaſdē partes nunc occupet maiorem locum, quam antè, nunc minorem, quod etiam paulò ſuperius dixerat ſub nu. 69. & 70. circa medium.

Denique hæc opinio de corpuſculis fuit à nobis impugnata diſp.4.cit.n.13. ex abſurdis, quæ ab ea ſequerentur: Vnde Poncius loc.cit. n.78. his quoque occurrere nititur. Ad primū, quod indè ſequeretur calorem rareſacere congregando etærogenea, & ſegregando homogenea: frigus verò è contrà, quod eſt contrà eorum naturā à Philoſopho deſcriptam. Reſpondet primò, ſi in opinione de corpuſculis defendi nequeant definitiones caloris, & frigoris aſſignatæ ab Ariſt. negandum potius Ariſtotelem eſſe, quam ab hac opinione recedere: ſecundò incipit calorem non ſegregare homogenea in rareſactione, niſi per accidens, quod non eſt inconueniens: tertiò ait, quod Ariſ. per eterogenea intelligit, quæ non habent affinitatem, vt commiſceātur, quod etiam ex nobis confirmat diſp.p. de gener. qu. 2. arr. 2. ſic autem corpuſcula cum

cum corporibus rarefactis non ſunt ęterogenea.

Prima reſponſio ità facilis fuit huic Auctori, ſicut ei familiare eſt negare Ariſt. in Philoſophia; verum animaduertere debebat deſcriptiones illas caloris, & frigoris nō fundari ſolum in ſimplici Ariſt. auctoritate, ſed in ratione, ac manifeſtis experiētijs, vt conſtat ex dictis diſp. p. q. 2. ar. 2. Secunda reſponſio admitti poſſet, ſi declararet, quo pacto per accidens calor in rarefactione ſegreget homogenea, nam æquè facilè dici poſſet in ea opinione calorem ſegregare homogenea dū rarefacit, per ſe, & non per accidens, quia iuxtà illam rarefactio nequit aliter fieri, nec alio modo. Et ſic pariter tertia quoq; reſpōſio poſſet admitti, ſi declararet, & demonſtraret, quam affinitatem habent corpuſcula cum re rarefacta, vt in hoc ſenſu dici poſſint homogenea cum ipſa quātum ad comixtionem; talia enim nos diximus eſſe loco ab ipſo citato, ceram, picem, ſtamnum, plumbum, quatenus liquefacta facilimè comiſcentur ratione conſimilis fluxibilitatis, & liquabilitatis; debebat ergo & ipſe pariter oſtēdere ratione cuius conſimilis proprietatis corpuſcula poſſint ſic facilè commiſceri cū quacūque re rarefacta, ne de ipſo dicatur, iſte vir multa dicit, ſed nihil probat.

Ad 2. incōueniens, quod quando ex paucis granis pulueris accenditur flamma magnum occupans ſpatium, centeſima pars illius ſpatij ſolùm occuparetur à vera flamma, totum reliquum à peregrina ſubſtātia illi permixta. Reſpondet n. 79. ſi non poſſit ſaluari abundè, quomodo flamma illa occuparet ſecundum ſe totum illud ſpatium, hoc non eſſe inconueniēs: ex dictis autem ſuprà patet quomodo poſſit negari ſequela, & quomodo illud de flamma non faciat ad propoſitum. Immeritò tamen negatur hoc eſſe inconueniens, nā totum illud corpus in eo ſpatio diffuſum eſt luce, & calore reſperſum, per tactum vbique ſentitur calor, per viſum calor; ergo quod occupat illud ſpatium eſt flamma, & ignis, non autē alia peregrina ſubſtātia. Tum quia ſi multò maior pars illius ſpatij occuparetur à corpuſculis, quam à vera flamma, vt cōcedit reſponſio; ſanè inſēſibilia non eſsēt accidentia illorum, quoad viſum, vel tactum; Quod autem dixit de flāma ſuperius, quod neceſſe non ſit aſſerere flammam tantū non occupare ſpatiū quantū apparet ad oculū, ſuffi-iēter in præcedētibus eſt impugnatū.

Ad 3. inconueniens, quod iuxtà illā opinionem dum lac rareſceret, in omnes ſuas partes diuideretur, &c. reſpōdebat Arriag. à nobis citatus, non omnes partes corporis rari eſſe raras, quia pars carēs poris nō eſt rara, & talis eſt quæcunque interijcitur inter porū, & porum; quam ſolutionē ibi refellimus, quia tunc nulla pars corporis rari eſſet rara; & quod rarefactio nō benè conſtituitur in poroſitate, quādoquidē corporum poroſitas nihil prorſus attineat ad raritatem, ac denſitatem eorum, vt notat Angeſt. lib. 2. de format. propriet. pag. 153. dub. 2. Poncius hìc iterum reſumit ſui conſortis patrocinium, eiuſque reſponſionē declarat, vt à noſtra illæſa maneat impugnatione; itaque n. 81. ait impugnationem noſtram ex ignorantia procedere duorum generum raritatis, de quibus ſupradixerat; reſpondet deindè in forma diſtinguendo ſequelam (ait ipſe) nulla pars corporis rari raritate, quę fit per interpoſitionem corporis alieni, erit rara ſecundū ſe præciſè conſiderata abſque interpoſitione talis corporis, concedo; raritate connaturali, & inſeparabili, negatur ſequela, & cum ait Arriaga non omnes partes corporis rari eſſe raras, inquit ipſum loqui de raritate, quæ fit per interpoſitionē corpuſculorum; Subdit inſuper nos non intellexiſſe Angeſtum, nā ipſe loquitur de raritate, nō illa quæ fit per interpoſitionem corpuſculorum, ſed connaturali, & inſeparabili, de qua concludunt exempla ligni, marmorum, & lapidum à nobis adducta.

Addit tandem n. 82. in confirmationem reſponſionis Arriagæ eo modo, quo in nutritione totū viuens, & ſingulæ partes eius nutriuntur, & augentur, dum fit argumentatio per aggenerationem nouarum partium intrà partes, & poros ſecundum Scotum, cum tamē ſingulæ omninò partes nō diuidantur; ità in rarefactione, quæ fit per interpoſitionem partium alterius corporis, quam-

quamuis tota ſubſtantia v.g. lac rarefiat, nõ tamẽ quælibet pars diuiditur ab altera, ſed ſufficit ad hoc, quod tot partes diuidantur, quot diuiduntur in nutritione proportione ſeruata; vndè ſicut in nutritione non quælibet pars minima augetur, quia ſic augeretur in duplum, ſed ſufficit, quod quælibet pars à nobis per ſenſum determinabilis augeatur per intrà receptionem nouę partis, ità in propoſitum dicendum eſt.

Pater reſpondens in hac ſolutione liberalior eſt æquò in ſuis titulis communicãdis, dum inquit impugnationem noſtram procedere ex ignorantia duorum generũ raritatis ab ipſo aſſignatis: fatemur nos ignorare hæc duo genera raritatum, quandoquidẽ nec apud Ariſt. nec apud Auctores etiam opinionem corpuſculorum tuẽtes hæc duo genera reperire potuimus, & quidem meritò, quia vnum genus raritatis aſſignari debet pro omnibus corporibus, nec entia multiplicare ſine neceſſitate; & ſicut non dantur duo genera quantitatis, vel qualitatis, quia hæc ſit connaturalis, & cõgenita rei, & ab ea inſeparabilis, illa verò aduentitia, & ſeparabilis, nam iſtæ differentiæ non ſufficiunt ad talem diuerſitatem inferendam, vt ſuprà dictum eſt; ità dari nequeunt duo genera, vel ſpecies raritatum, quę inter ſe ſic diſtinguantur, quia vna eſt connaturalis rei, & inſeparabilis, alia aduentitia, & ſeparabilis, & magna ignorantia eſt neſcire, quod huiuſmodi differentiæ differentiam ſpecificam, & eſſentialem inferre nequeunt.

Verùm hic ſiſte Lector, & nota rem riſu dignam, poſtquam Poncius nobis de more ignorantiam noſtram exprobauit, ſtatim ſoluendo argumentum, ait: *In forma reſpondeo diſtinguẽdo ſequelam*, in rudimẽtis logicalibus turpiter errando, quibus docemur nunquam debere diſtingui conſequentiã, vel ſequelã, ſed conſequens; conſequentia enim cum conſiſtat in ipſa illatione, non verò in aſſertione veritatis, nõ poteſt diſtingui, quia diſtinctio cadit ſuper æquiuocationem, aut ambiguitatem propoſitionis, quatenus habet diuerſos ſenſus in ſignificando, ſed tantum negatur, vt mala, vel inconueniens, aut conceditur, vt bona, & conueniens; ò quam rationabiliter ergo ſæpè nos criminatur, quod nõ reſpõdeamus in forma ad declinandã argumẽtorum vim? libentiſſimè puerilis hic error à nobis diſſimulatus eſſet, ſed impulit Iſaię documentum c. 32. qui ſpernis, nõne, & ipſe ſpernetis, cum fatigatus deſieris contemnere, contemneris.

Sed tandem quid reſpondet? profert rurſus duplex illud ſuum genus raritatis toties damnatum, vt rationi prorſus repugnans, quia vnũ raritatis genus debet pro omnibus corporibus aſſignari, ſicut vnum aſſignatur quantitatis genus, & qualitatis, nõ duo, ait, quod cum Arriaga negauit partẽ corporis rarefacti poris carẽtem eſſe rarã, loquitur de rarefactione, quæ fit per interpoſitionem corpuſculorum, non autem de alia raritate; ſed legatur Arriaga, & videbit prudẽs Lector Auctorem illum per totam illam ſectionem decimam, nec per ſomnuũ duplex illud genus raritatis attigiſſe, imò n. 211. ait, quod in corpore rarefacto pars carens poris eſt tam denſa, quam naturaliter poteſt (ſunt ſua verba) tantum abeſt, quod concedat eam eſſe raram aliqua raritate, vt Poncius ipſum explicat; I nũc zelator Arriagenſis doctrinæ, & nos criminare, quod eam non intelligamus, concorda prius cum tuo Cliente, ediſce rudimenta logicæ, & poſteà veni nobiſcũ ad diſputandum; Legatur item Augeſtus loc. cit. vbi conſtabit, ipſum loqui in ſenſu à nobis adducto, neo quidem à longè inſinuaſſe explicationem à reſpondente allatam, qui ſolus accumine ſuo ſtatim intelligit, & explicat Auctores; & vuult omnes agnouiſſe duplex illud ſuum genus raritatis ab ipſo excogitatum, per quod ſoluere prætendit præcipuas huius quæſtionis difficultates.

Confirmatio, quam adducit pro reſponſione Arriagæ nu. 82. ex paritate aſſumpta de nutritione, & augmẽtatione, non valet, ait enim Scotus viuens non nutriri immediatè ſecundum omnes partes proportionales, ſed ſecundum aliquotas, eo quia illę non habent alimentum iuxtà poſitum, & approximatum per poros, ſed tantùm iſtę, & ideò in nutritione opus non eſt abinuicem diuidi partes omnes viuentis etiam pro-

proportionales, at in rareſactione diuerſa eſt ratio, quia non ſolę partes aliquotæ recipiunt calorem, qui eſt præuia diſpoſitio ad raritatem, ſed etiam partes omnes proportionales, atq; ideò in omnes induci debet rarefactio, cum non ſit maior ratio, de vna, quã de alia ſicut eſt in nutritione, quã diſparitatem inter rarefactionem, & nutritionem notauit etiam Aret. 4. d. 12. q. 4. art. 3. vndè ſi rarefactio fiat per interpoſitionẽ corpuſculorũ inter partes rareſcentes, vtique debebunt omnes, & ſingulæ abinuicem diuidi.

Ad vltimum inconueniens de ſpongia, quæ diceretur dẽſari, cum manu exprimitur aqua imbibita, & rarefieri cum rurſus imbibitur aqua; reſpondet n. 83. & 84. ſed adeò obſcurè, inſulsè, & illepidè, vt ſine tędio poſſit legi, & referri; primò quidem n. 83. deſiderat diuerſa imponi nomina ad ſignificandam extenſionem lactis ad maiorem locum factam mediante calore, & ad aliam, qua extenditur ſpongia; & quod prima dicatur propriè rarefactio, altera impropriè, quamuis talis diuerſitas eſſet ſolũ accidentalis; quod ſi eſſet eſſentialis inter vtrũque modũ, tãtò melius diuersũ nomẽ imponeretur; deindè nu. 84. ſubdit, quod ſi nulla eſſet diuerſitas ſufficiẽs inter vtrũq; modum, nec accidẽtalis, nec eſsẽtialis, tũc concedendum eſſet ſpongiam in caſu poſito propriè rarefieri; vndè cum communiter negetur ſpongia, aut vter in caſu dicto rarefieri, concedenda eſt ad minus differentia aliqua accidentalis inter vtrumque modum; Subdit adhuc, quod vt cognoſcamus, quod aqua rarefiet propriè aliter, quã ſpongia laxata, debet cognoſci, quod occupet maiorem locum ſine interpoſitione alterius corporis, ſi autem hoc cognoſcatur, habebitur intentum ſine recurſu ad exẽplum de ſpongia: & niſi hoc cognoſcatur non poterit per exemplum ſpongiæ probari, quod non occupet maiorem locũ per interpoſitionẽ alterius corporis: ergò ineptè, & inutiliter recurritur ad hanc probationem de ſpongia; Addit tandẽ, quod rarefactio, & condenſatio propriè dicta ſi dicantur fieri cũ eadem ipſa ſubſtantia abſq; dependentia ab alijs corporibus intrudendis, & extrudendis occupet maiorem, ac minorem locum ſine aquiſitione partium, nullo modo poſſit dari naturaliter.

Pro impugnatione huius qualiſcunque ſolutionis dicimus vanum eſſe eius deſiderium, quando velit in ſua opinione corpuſculorum perſiſtere, nã in ea aſſignari nequit vlla differentia, quæ valeat nec eſſentialis, nec accidentalis inter extenſionem ad maiorem locum, quam lac, vel aqua acquirunt mediante calore, & extenſionem ſpongiæ laxatę, vt oſtendimus in impugnãda Arriagæ ſolutione; ſed ſolum aſſignari poteſt ſuſtinẽdo alias opiniones, vel de acquiſitione nouæ quantitatis, vel nouæ qualitatis, vel nouæ extenſionis localis ad ſitũ pertinentis. Deindè dicimus, quòd cum vrgemus argumẽtum de ſpongia, vtique antecedenter cognoſcimus aquam rarefactã maiorem occupare locum ſine interpoſitione alterius corporis, vt dicatur propriè rarefacta; recurrimus autem ad argumentum de ſpongia, vt hinc a poſteriori deducamus non fieri rarefactionem per intercepta corpuſcula, quãdoquidem hoc modo extendatur ſpongia laxata ad maiorem locum, nec tamen dicatur propriè rarefacta ſecundum communem loquendi modum, Vltimum tandem additũeſt quoque falſum, nam vt omnes fatẽtur, ac etiam ipſe reſpondens, ad rarefactionem, & condẽſationem propriè dictam exigitur quod idem corpus ſecundum eaſdem omninò partes ſubſtantiales modò occupet maiorem, modò minorem locum, vt docet Ariſ. 4. Phyſ. atque ideò repugnat fieri cum dependentia ab alijs corporibus intrudendis, & extrudendis.

Quoniam verò Arriaga ſubſec. 3. cit. cõfirmat ſuam ſententiã de corpuſculis, quia per eam facilè explicãtur quædam graues difficultates, quæ nullatenus, aut difficulter explicantur in alijs, quibus nos occurrimus q. cit. nu. 17. Poncius à n. 36. adducit primam, & ſecundam difficultatem cum noſtris reſponſionibus, vt eas oſtendat inſufficientes eſſe.

Prima difficultas eſt, quod in noſtra sẽtentia fieri nequit rarefactio abſque condenſatione, nec è cõtrà, cum tamen ſæpiſ-

ſimè

ſimè vna cõtingat ſine alia vt in caſu, quod intrà cubiculum benè clauſum accẽdatur ſtuppa, tunc enim rareſit aer incluſus, nec poteſt aſſignari corpus, quod cõdenſetur, nec cauſa cõdenſans. Cui rationi ſuprà occurrimus n. 9 non eſſe inconueniens, quod vnius rarefactio cõnexionem habeat cum alterius condenſatione, & è contrà, &c. Vt ibi eſt videre. Hic rurſus Pôcius ad conſuetam cantilenam recurrit, quod Arriagã nõ intellexerimus eo quod ſatis obſcurè vim difficultatis proponimus; Sed legatur queſo difficultas, vt à nobis proponitur nu. 17. & vt proponitur ab ipſo Poncio nu. 86. & videbitur, quod difficultas à nobis proponitur eiſdẽ omninò verbis Arriagæ, & eiſdem exemplis de ſtuppa accenſa intrà cubiculum clauſum. Pôcius verò eam refert alijs verbis, & exemplis nempè de magna flamma ex magna puluetis, vel ligni quãtitate excitata: quid ergò effutit difficultatem à nobis obſcurè proponi, & vix ex noſtris verbis colligi poſſe niſi cõiecturando, ſi noſtra verba ſunt ipſiſſima Arriagæ; in omnibus offendit qui volũtatem habet offendendi, inquit adagium; nunc videamus quã ſtrenuè impugnet noſtrã reſpõſionẽ.

Hæc reſponſio (inquit n. 89.) non eſt ad propoſitum difficultatis præmiſſæ, quia nõ tam infertur, tanquam inconueniens, quod condenſatio, & rarefactio abſolutè comitentur ſeinuicem, quam quod concomitẽtur ſe, & tamen quãdo fit rarefactio, & applicatur cauſa eius, non habeatur cauſa, à qua proueniat cõdenſatio; quia cauſa ſufficiens ad vnam non habet virtutem ſufficientem ad alteram, neque enim ignis poteſt condenſare aquam, nec frigus eam rarefacere, ergo præter cauſam rarefacientẽ debet dari alia cauſa condenſans, quæ ſemper aſſignari non poteſt, quia in caſu poſi. to de ſtuppa accenſa nulla applicatur cauſa præter flammam, quæ non eſt condenſatiua, à qua ergo cauſa tunc procedit condenſatio? hæc eſt in ſumma confutatio noſtræ reſponſionis apud præfatum Auctorem n. 89. & 91.

Cæterũ hæc impugnatio procedit, quaſi in noſtra reſponſione aſſignata fuerit condenſatio reſpondens rarefactioni in caſu accenſionis ſtuppæ in cubiculo clauſo, abſque cauſa efficiente condenſationem, quod tamẽ falſum eſt, dicimus enim quod condenſaretur aliqua portio aeris ad proportionem, vel à frigore per feneſtras ingrediente, ſuppoſito quod aperirentur, & ambiens extra eſſe frigidum, vel quod ſolo motu locali cõdenſabitur in aliquo angulo cubiculi occluſi; & hoc debebat impugnare reſpondens, & non ſupponere, quod ſolus calor eſſe poſſit cauſa rarefactionis, & ſolum frigus condenſationis, nam vt notat Angeſtus de formæ propriet. 21. dub. p. corell. 4. non omnis condenſatio, aut rarefactio fit meritò actionis caliditatis, & frigiditatis, aut alterius alterationis; quãdoque enim fit per ſolum motum localẽ, vt quãdo aliquod mobile mouetur in aere motu recto, pars aeris inſequens mobile rareſit, pars autem cedens illi mobili cõdenſatur, imò Tatar. 4. Phyſ. q. de Vacuo dubio 3. tenet probabiliter tam rarefactionem, quam condenſationem fieri præcisè per motum localem; & quidem mirum eſt, quomodo reſpondens hic adeò pro certo ſupponat calorem, & frigus præcisè eſſe cauſas rarefactionis, & condẽſationis, cum id expreſsè neget inferius in Append. n. 124. vbi negat calorẽ formalẽ naturalẽ rebus eſſe cauſam, cur ſint leues, & raræ, aut frigus naturale eſſe cauſam, cur ſint graues, & dẽſæ; id ibi negat, quia ſibi non conducebat, hic verò ſupponit pro vero, quia ſibi fauet.

At nititur probare, quod nec motus localis ſufficit ad condenſationem, tùm quia falſum eſt, quod ille ſolus poſſit condenſare; aut ſi poſſet aliquantulum, certè incredibile eſt, quod ſufficere poſſit ad tantam condenſationem, quanta requiritur in caſu magnæ flammæ; & rurſus quamuis ſufficeret motus ad cõdenſationem aeris, quę fieret accenſa flamma, non poterit ſufficere ad rarefactionem, quæ fit extincta flamma, & generato aere ex ipſa; alias eadẽ eſſet cauſa rarefactiua, & condenſatiua eiuſdem ſubſtantiæ. Hæc tamen probatio non conuincit, nam in exemplo nuper adducto de mobili in aere motu recto agitato, per eundem motum vna pars aeris rareſit, & alia condenſatur, neque nouum eſt idem

eſſe

eſſe poſſe cauſam contrariorum per accidẽs; ſcilicet vnius per ſe, & alterius per accidens, vt motus per ſe eſt cauſa caloris, & per accidẽs eſt etiam cauſa frigoris, ſic igitur in propoſito contingere poteſt, quod cauſa per ſe rarefaciens condenſet etiam per accidens, dum enim rarefaciendo extẽdit corpus, v.g. ignẽ, vel aerem ad maiorem locũ, pellit effectiuè per motum aliud corpus conterminum, vel aerem contiguũ, qui vt corpori rarefacto cedat, in remotiori parte, quam non attingit calor, v.g. rarefaciens, conſtipatur, & cõdenſatur; hic autem effectus procedit à calore merè per accidens, quia finis eius eſt rarefacere, & corpus extẽdere ad ampliorem locum; verũ quia id nequit efficere niſi pellendo corpus contiguum, & circumſtans eam extẽſionem impediens, ideò per accidens tantùm dicitur condenſare mediante motu; vnde aſſignamus ſemper cauſam ſecundã aliquam condenſationis, quæ fit in caſu rarefactionis, aut rarefactionis, quæ fit in caſu condenſationis abſque recurſu ad cauſã primã, haſque mutationes eſſe ſemper inuicem connexas docent Tatar. & Angeſtus loc. cit. vbi ait nihil per naturam rarefieri, quin aliquid condenſetur, nec aliquid condenſari, quin aliquid rarefiat, aliàs in rarefactione eſſet penetratio dimẽtionũ partis rarefactæ cum corpore circumſtante, & in condenſatione eſſet vacuum in loco derelicto à parte cõdenſata, quarè illic aliquid cedere, & hic aliquid ſuccedere oportet, quæ Doctrina ex Ariſt. deducitur 4. Phyſ. 84. & 85.

Sed quia diximus in illa reſpõſione Arriagam quoque concedere teneri connexionem rarefactionis cum condenſatione, quia ſi per condenſationem corpuſcula ex vno corpore egrediuntur, quod condenſari dicitur ob eorũ egreſſum, aliud interim intrare debebunt, quod dicetur rarefieri ob eorum ingreſſum. Poncius ait n. 93. ſatis inaduertenter hoc nos dixiſſe cõtra Arriagam, nam Arriaga expreſsè oſtendit, quomodò id non ſit neceſſe, nam in caſu illo accenſæ flammæ non debent vlla corpuſcula egredi ex partibus interioribus aeris, ſed ſufficiet quod exeãt partes exteriores, & viciniores relictis alijs partibus eodem modo inter ſe vnitis, quo antè; ſi autem id fieret, non condenſaretur aer, qui eſſet extrà ignem, vt eſt euidens. Fatemur Arriagã cit. n. 207. niti hanc difficultatem effugere, verùm nec proprijs viribus, nec patrocinio Aduocati ſuffulſus aufugere poteſt, nã ſemper argumentũ vrget, in ea enim opinione rarefactio fit per ingreſſum corpuſculorum in vnum corpus, & per egreſſum ab alio fit condenſatio; ſed nequeunt corpuſcula flammã v.g. ingredi, quin ab alio exeant corpore v.g. aere circumſtante, ergo etiam in ea ſententia rarefactio, & condenſatio ſunt connexa; Et quidem parum refert, quod corpuſcula illa egrediantur ex partibus interioribus aeris, vel exterioribus, nam ſiuè hinc, ſiuè illinc deſumantur minorem occupat locum aer circumſtans, quàm anteà, & conſequenter factus eſt dẽſior in ea opinione. Dices minorem occupare locum, quam anteà, non quia denſior ſit factus, ſed quia paulò minor, quam anteà, vt ait Arriaga, & quia partes interiores ſunt vnitæ, & cõtinuatæ adinuicẽ, vt prius, non eſt denſior, ſed in eadem raritate relinquitur. Contrà, quia parum referre videtur ad minoritatem, quam cauſat condenſatio in corporibus, quod fiat per ablationem partium internarum, non externarũ, & ad maioritatem, quã cauſat rarefactio, quod fiat per additionẽ ad partes internas, dummodò corpus per talem additionem, vel detractionem factũ ſit maius, vel minus, & occupet maiorem, vel minorem locũ; & ratio eſt, quia præcipuus rarefactionis effectus eſt ampliare corpus ad maiorẽ locum, quàm antea, ſicut condenſationis ad minorem coarctare; ſed hic effectus habetur in corporibus vndequaque fiat additio, vel detractio corpuſculorum; ergo talis occupatio maioris, vel minoris loci verè erit effectus rarefactionis, vel cõdẽſationis.

Conf. quia iuxtà hanc opinionem rarefactio eſt quædam auctio, quia fit per additionem partium ſubſtantialium corpori rarefacto, & è contra condenſatio eſt quædam diminutio, quia fit per detractionem partium ſubſtantialium rei condenſatæ, & parum refert, quod hæ ſint interiores, vel

exteriores; ſed auctio, & diminutio ſũt mutationes naturaliter neceſſariò connexæ; ergo etiam rarefactio, & condenſatio in hac opinione.

Secunda difficultas, quæ tollitur in ſententia Arriagæ erat, quia in ea aſſignatur facilè ratio à priori, cur non poſſit naturaliter dari vacuum, quæ in alijs ſentẽtijs aſſignari nequit, eſt autem quia corpora quãta ſunt impenetrabilia naturaliter, & quod vniuerſum eſt plenum illis. Ad hoc negauimus ſuprà n. 18. hanc eſſe rationẽ à priori repugnãtiæ vacui, quia talis aſſignari nequit, idque ſolum pendere ab extrinſeco Dei decreto, diximus quo ſtatuit creare mundum corporibus plenum, & ità illud vnitũ, & contiguum cõſeruare; non eſt autem illa ratio à priori, quia quis dicere poſſet è cõtrà repugnare corporum penetrationẽ ob impoſſibilitatem vacui, cum non ſit magis euidens repugnantia vnius, quam alterius, tùm quia dicere nõ dari vacuum, quia vniuerſum eſt corporibus plenũ, quæ ſunt impenetrabilia, eſt manifeſta petitio principij, quia id eſt, quod quæritur, cur Deus corporibus repleuit hoc totum ſpatium infrà Cœlum, & nihil vacui interiectũ reliquerit, vndè concludimus hoc omninò debere reduci in extrinſecum Dei decretũ.

Reſpondet Poncius n. 95. nos iterũ ſubſannando falſum eſſe, quod illa non ſit optima ratio á priori, cur non poſſit dari vacuũ de facto, ſi totum vniuerſum ſit plenũ corporibus quantis, & non poſſit fieri condenſatio abſq; interpoſitis corpuſculis, nã poſito hoc eſt euidens non poſſe ſequi vacuum, & hoc ipſum eſſe cauſam optimam, cur non poſſet ſequi. Antequam huius reſponſionis nullitatem oſtendamus, placet aduertere pulcherrimam phraſim reſpondentis, vt Lector iudicet, an nos quo plura dicimus, eo magis peritiam noſtram prodamus, vt ipſe per ironiam dicit, an potius ipſe; ait falſum eſſe, quod nõ ſit optima ratio à priori, cur non *poſſit dari de facto* vacuũ, eſt ne apta phraſis hæc, vel potius repugnantia in adiecto? quãdo quærimus, an poſſit dari vacuum, excludimus factum, & quærimus de ſola poſſibilitate; quãdo quærimus, an de facto detur vacuum, ſupponimus poſſibilitatem, & quærimus factũ, malè, ergo componitur factum cum poſſibili, quamuis enim factum poſſibile ſupponat, & ab actu ad potentiam teneat conſequẽtia, currit, ergo currere poteſt, non tamen è cõtrà, poteſt currere, ergo currit; vide quot ineptias reſpondens incurrit, quotieſcunq; nos ſubſannare prætendit; dicimus itaque non ſufficere, quod dicat illam eſſe rationẽ à priori, ſed hoc eſſe probandum, & replicamus, quod ſicut ipſe ait vacuũ repugnare ob impoſſibilitatem penetrationis corporum, tanquam per rationem à priori, ità nos è contra dicemus penetrationem dimentionum repugnare ob impoſſibilitatẽ vacui, cum vnum non ſit euidentius alio.

Ad 2. ait n. 96. quod mihi ridiculum apparet, reſpondeo verum eſſe à decreto Dei ortum, quod totum vniuerſum ſit plenum materia quanta; ſed hoc nõ tollit quin præter decretum Dei ſit quęrẽda alia ratio, ob quam non detur vacuum: nam ſicut quamuis nõ eſſet Sol, niſi eſſet decretum Dei de ipſo formando: tamen alia cauſa aſſignari poteſt, & debet caloris diuini præter decretum Dei: & abſurdè ſatis, ſi quis quæreret quarè caleſcit de die, reſponderetur, quia Deus id decreuerit, quandoquidem poſſit aſſignari, quod Sol ſit applicatus: ità in propoſito. Cauillationes quærit reſpondens, vt nos ridiculos faciat, vel argumentũ noſtrũ non intellexit: nos dicimus, quod ſi quæratur, cur de facto non detur vacuum: & reſpondeatur, quia Deus fecit hoc vniuerſũ corporibus impenetrabilibus plenum, ineptè reſpondetur, & manifeſta petitio principij committitur, quia id eſt quod quæritur, cur Deus totum hoc ſpatiũ corporibus repleuerit, & nihil vacui interiectum reliquerit, vndè tãdem ad extrinſecũ Dei decretum recurrere debemus; & hoc ingenuè eſt intentum ſecundi illius noſtri argumenti, per quod patet paritatem de Sole aſſumptam à reſpondente ad rem nõ eſſe, qui ſi in alio ſenſu longè diuerſo argumentum intellexit, fortè poteſt ex parte excuſari (vt mitius cum eo agamus, quam ipſe nobiſcum) quia nonnullus error ſenſum immutãs irrepſerat in illo paragrapho noſtro ex Amanuẽſis incuria, vel Tipographi

QVÆSTIO III.

An per rareſactionem acquiratur noua quantitas, & deperdatur per condenſationem.

19 CEnſent quamplures rarefactionē fieri per acquiſitionē nouæ quātitatis, condenſationem è cōtra per deperditionem, ſed non eodem modo explicant, dicunt enim aliqui in rarefactione totaliter produci nouam quātitatem maiorem corrupta totaliter præcedente, in cōdenſatione verò corrumpi totaliter maiorem, & acquiri nouā minorem, ità Gotfred. quol. 11. q. 3. Marſil. 4. q. 9. ar. 2. Hiſpal. 2. ad 18. Pōponatius lib. 2. de Augment. c. 10. quē dicēdi modum tuetur vt probabilem Auerſa q. 38. ſec. 4. ſupponendo tamen, quòd quantitas non ſit immediatum ſubiectum aliorū accidentium, ſed alia quædam potentia de genere qualitatis, vt ipſe iam aſſeruerat q. 21. ſect. 6. Alij verò magis communiter, & magis probabiliter dicunt in rarefactione acquiri tātum nouam partem quantitatis, & hæc addi priori, atque ità fieri, vt res, quę rareſcit, maiorem occupet locū, quàm antea, in condenſatione verò partem aliquā tantum quantitatis deperdi aliqua permanente, ità Caiet. 3. p. qu. 77. art. 5. Tolet. 4. Phyſ. qu. 12. & ex noſtratibus quamplures Faber in Phyloſoph. naturali Theor. 44. & 4. diſp. 50. Camerar. p. 2. diſp. phil. qu. 29. Roccus 4. Phyſ. q. 19. Birag. 1. de Generat. q. 16. Balſolius 4. d. 12. q. 3. & vt probabilē tuetur Tatar. 4. Phyſ. q. de vacuo dub. 3. pro qua etiam ab omnibus ferè citatur Doctor 4. d. 12. qu. 4. vbi hanc opinionem appellat communem, qua de cauſa Scotiſtę quamplures eam amplectuntur, vt de mente illius, & Camer. citat eundem 1. Phyſ. q. 3.

20 Dicendum tamen eſt non produci nouam quantitatē in rarefactione, nec in cōdenſatione corrumpi, neque totaliter, neq; partialiter quocunque modo id aſſeratur. Eſt ferè communis his temporibus, Sonc. 8. Met. q. 17. & 27. Soto in prædic. quāt. Fōſ. I. Met. c. 13. q. 1. ſec. 4. Conimb. 1. de Gen. c. 5. q. 27. Complut. ibid. diſp. 7. q. 2. Io. de S. Tho. q. 7. art. 1. Ruuius 1. de Gen. tract. de rarefact. q. 1. Hurt. diſp. 4. ſect. 2. Areſ. diſp. 4. q. 36. ſec. 3. Moriſan. diſp. 3. dub. 7. & alij paſſim; & quidem quoad primam partem, & quidem quoad primam partem, quòd quantitas nec acquiritur, aut deperdatur totaliter in his mutationibus ex profeſſo defendit Doctor loc. cit. contra Gotfr. imò ad hoc probādum omnes eius vtuntur rationibus; ſed tenet etiam quoad alteram partem, ſi benè legatur, nam § *quātum ad iſtam opinionem* ait, quod eædem difficultates premunt vtramque opinionem aſſerentem in rarefactione produci, & condē ſatione corrumpi quantitatem, ſiuè ſecundum totum, ſiuè ſecundum partem, vt poſtea conſtabit probando concluſionem; hoc idem reperit §. *quantum ad ſecundām cōcluſionem iſtius opinionis*, & rurſus §. *ad quæſtionē* verſic. *ſed de tertia tranſmutatione*, & reſpondens ad rationes, quas pro opinione Gotfredi formauerat, primā dūtaxat ſoluit, quia contra augmentationem quoque militabat, non verò ſecundum, quę tamen mirabiliter conuincit ſecundum dicendi modum iam relatum de acquiſitione quantitatis, ac deperditione, vt videbimus, & in fine tandem illius quæſtionis inquit Doctor, quòd rarefactio, & condenſatio ſecūdum accidens pertinent ad quātitatem, quod verum non eſſet, ſi per ipſas noua quantitas acquireretur, vel deperderetur aliquo ex prædictis modis; immeritò ergo citatur Doctor pro oppoſita ſententia, vt etiam ex Recentioribus hìc adnotauit Areſius, & immeritò Camer. citat Doctorem 3. Phyſ. qu. 3. quia vt ſæpè diximus opus illud eſt Marſilij Inguen Nominalis, cuius originalia habetur in noſtris bibliot. Bononiæ, & Neapol.

Antequam concluſionem propoſitam probemus, occurrendum eſt Poncio, qui in append. apolog. n. 97. inquit, nos non benè colligere ex locis Scoti citatis, quod eā non tenuerit quoad quantitatem partialem, nā falſum eſt Scotum ibi dixiſſē, quod eædem difficultates militent contra vtramque ſētentiam de quantitate noua, ſiue totali, ſiuè partiali, neque enim id dicit vlla ratione, ſed ſolùm quod difficultas principalis quęſtionis illius duodecimæ ęquè militet contra vtrāque quod quidem verum eſt, quia

illa

illa difficultas principalis eſt, quomodo poſſit agens naturale rarefaciens ſpecies conſecratas; producere abſq; ſubiecto nouam quantitatem ſiuè totalem, ſiuè partialem ad hoc requiſitã iuxta ſententiam illã vtramque, cum nullum ſit ſubiectum quãtitatis vllius in illis ſpeciebus, vt ſupponit Doctor iuxtà communiorem ſuo tempore ſententiam. Certum autem eſt, quod nõ ſit idem illam difficultatem, & cæteras militare contra ipſam, imò eſt euidens, quod cæteræ difficultates non militant contra vtramque, nam difficultas illa, quam vrget Scotus contrà ſentẽtiam de quantitate totali noua, nimirũ quod ſequeretur nõ manſuras vllas qualitates ex qualitatibus cõſecratis poſt rarefactionẽ, nõ militat contra quantitatem partialem, ſi illa tãtùm diceretur produci in rarefactione ſpecierum.

Quod etiam non reſponderit ad 2 rationem, quæ vrgeri poſſet contra ſententiam de quantitate partiali, non probat cum vlla apparentia, quod exiſtimauerit non acquiri quantitatem talem partialem, nã familiare eſt Scoto aliquas difficultates proponere contrà ſentẽtiam ſuam propriam, & eas inſolutas relinquere ſub illis ipſis verbis, quibus vtitur hic *reſpõſionem quære*. Deindè quod dicit Doctor in fine quæſtionis, § *ad tertium*, non ſolum, non fauet Maſtreo, ſed potiùs eſt directè contra ipſũ, vnde ille ipſe locus adduci ſolet à Scotiſtis in fauorem ſententiæ aſſerentis quantitatẽ nouam aliquam in rarefactione acquiri, vt notatur in margine in editione Cauelli, nã cũ Scotus ibi dicit, quod rarefactio, & condenſatio ſpectet per accidens ad quantitatem, hoc ipſo oſtendit, quòd in rarefactione acquiritur aliquo modo quantitas, & in cõdenſatione deperditur, neque enim alias per ſe, aut per accidens darentur ad quantitatem iſtæ actiones, tanquam ad terminum; Vnde tandem concludit more ſuo nos non intellexiſſe Scotum.

Veremur tamen à contrario ſenſu id eſſe intelligendum, vt mox conſtabit, verum eſt Doctorem locis citatis dicere, quod eadem difficultas illa principalis, nempè producendi quantitatem ſine ſubiecto, militat contra vtramque ſententiam, cæterũ quia omnes aliæ difficultates, quæ contra vtrãq; opinionem promoueri ſolent, ex illa principali deducũtur, velut lineæ à centro, omnes enim, & ſingulæ illuc collimãt, vt mox patebit, quod quantitas tota, vel pars eius producetur ab agente naturali ſine ſubiecto, vel vna pars compenetrabitur cũ alia; ideò quando Scotus dixit eandem illam difficultatem principalem vtramq; vrgere opinionem, clarè indicauit militare quoq; alias indè conſequentes; vnde ſi Põtius benè conſideraſſet energiam difficultates illius principalis, & quæ aliæ cum ea ſint cõnexæ, non dixiſſet quod cæteræ difficultates non militent contra opinionem de noua quãtitate partiali; neque aſſeruiſſet hoc eſſe euidens, nam probando cõcluſionem, nos demonſtramus euidẽs eſſe oppoſitum, nempè cæteras difficultates ex illa principali pendentes contra vtramque militare ſententiam; imò infrà n. 24. oſtendimus illã quoque rationem, quam ipſe ait militare ſolùm contra ſententiam de quantitate totali noua, contrà vtramque vrgere; ſi ergo volebat eſſe euidens, & certum, quod cæteræ difficultates nõ militent contrà vtrãque ſententiam debebat occurrere rationibus noſtris, quatenus illas promouemus indifferenter cõtrà vtramque opinionem, & oſtendere, quod non procedant contrà opinionem de noua quantitate partiali, ſed ſolùm totali. quod cum non faciat, euidẽs eſt ipſum nec Scotum intellexiſſe, neque illarum rationum energiam; ad verum eſſe, quod ſæpiùs de eo diximus, eſſe eius genij, vt multa dicat, ſed pauca probet.

5 Ratio autem, cur Doctor ſecundum argumentum pro opinione Gotfredi inſolutum reliquerat, non eſt penitus voluntaria, vt Pontius velle videtur, ſed ea eſt, quam Tatarer. in eã quæſtione inſinuat, dum inquit; Ad iſtam rationem dicit Doctor, ſolutionem quære, quaſi dicat, quod argumẽtum ex parte Gotfredi eſt ſatis forte contra illos, qui dicunt, quod per rarefactionem acquiritur quantitas, & tamen præcedens non corrũpitur, quia tunc oporteret, quod concederent penetrationem dimenſionũ, eam igitur rationem inſolutã reliquit data opera, quia vt dicebamus, mirabiliter con-

uincit opinionem de quantitate partiali, in quam non propendebat. Quod tãdem ait locum pro noſtra concluſione citatum ex Doctore in fine illius quæſtionis nobis non fauere, ſed ſententiæ aſſerenti quãtitatem nouam aliquam in rarefactione acquiri, eſt immeritò, & prorſus voluntariè dictũ; quia Auctores illius opinionis prætendunt nouam quantitatem partialem ſecũdum ipſos per rarefactionem acquiſitam eſſe terminũ per ſe, & non per accidens illius trãſmutationis, alioquin quæſito non reſponderet; dum enim hic quęritur, quid per rarefactionem acquiratur, & quid per condenſationem deperdatur, non quæritur de termino per accidens, vel concomitanti, ſed de termino primo, & per ſe, à quo tãtum ſpecificatur motus, & mutatio; vnde ex hoc potiſſimum loco deducit Aretinus de mente Doctoris 4. d. 12. qu. 4. art. 3. in fine rarefactionem non eſſe per ſe motum ad quãtitatem, quicquid Poncius in oppoſitum crocitet; quo autem de ſenſu ſit ad quantitatem per accidens patebit ex dicendis infrà quæſt. quinta.

21 Primò itaque prob. concluſio ratione ſecunda, quam affert pro Gotfredo, & non ſoluit, eſt enim præcipuum fundamẽtum huius concluſionis, & quamuis à Doctore ibi afferatur ad probandum nõ acquiri nouam quantitatem ſecundum partem, vt faceret pro Gotfredo, ſi tamen benè perpendatur, conuincit, nec etiam acquiri ſecũdum totum; ſupponendo itaque quod in rarefactione nulla eſt aggeneratio ſubſtantialis, ſicut eſt in augumẽtatione, nam in raritatẽ totum, quod præfuit, eſt rarius ſecundum eaſdem partes, quas habuit; ideoque ſi eſſet noua partialis ſubſtãtia, non poſſet rarius formaliter dici ſecundùm omnes partes, ſic arguitur ex Doctore, pars illa quantitatis, quę de nouo acquiritur, vel producitur in tota materia iam præcedente, vel in parte materiæ, non in tota materia, tum quia eadem materia afficeretur duplici quantitate, tum quia ambę illę quantitates non adhuc facerent materiam extenſiorem, quia ſe penetrarent; nõ etiam in ſola parte, quia pars illa materiæ, vel priùs habuit quantitatẽ, vel non, ſi priùs habebat, & adhuc illam retinet cum poſteriori, ſequitur idem abſurdum, ſi nõ habuit, ſequitur dari aliquam materiam ſine quantitate, quod non eſt minus abſurdum in Philoſ. neque dici poteſt, quod aliqua pars prioris quantitatis ſe retrahat in alias materiæ partes, quia inde idem ſequeretur abſurdum de duplici quantitate in eadem materia, & rurſus accidẽs migraret de ſubiecto in ſubiectum. Hæc autem ratio, vt dicebamus, pariter quoq; conuincit, quod non producatur totaliter noua quantitas maior, hæc enim ſubiectari nequit in materia præcedenti adæquatè, cum illam excedat ſecundum aliquam partem, quarè ſecundum partem excedentem aut manebit ſine ſubiecto, aut compenetrabitur cũ aliqua alia parte quantitatis, & ſequuntur abſurda, quæ prius. Idem argumẽtum pro condenſatione quoque deduci poteſt, nam ſi aliqua pars quãtitatis deperditur per eã, tunc illa portio materię, quæ illi ſubſtabat, vel ſine quantitate remanebit, vel informari incipiet à quantitate remanente, & tunc idem numero accidens erit in pluribus ſubiectis, vel migrabit ab vna parte materiæ ad aliam, relinquendo illam priorem nudã, & ſeruata proportione ſic argui poteſt, ſi tota quantitas perire dicatur, & alia minor induci, quia partes materiæ excederẽt partes quantitatis, quare admitti deberet vel aliqua portio materiæ ſine quantitate vel quod eadem pars quantitatis informet duas partes materiæ, & ſic idem numero accidens ſit in duobus ſubiectis adęquatis.

22 Ad hoc argumentum prout militat contra partialem acquiſitionẽ, aut deperditionem quantitatis, conantur reſpondere Scotiſtæ eam tuentes; Baſſolus cit. art. 1. in ſol. ad 2. negat ſequi in eo caſu idem, ſubiectum informari duplici quantitate, informatur enim vna, quæ eſt maior, quam prius, quia noua adueniẽs efficit cum priori vnam quãtitatem totalem maiorem, ſic à pari cum charitas augetur in anima, nõ ob id anima dicitur informari duabus charitatibus; ſic etiam reſpondet Birag. citat. inquit enim quod quantitas adueniens eſt homogenea, & ideò coniuncta cũ præcedente conſtituit vnam quantitatem. Ce-

terum

cetum ſic reſpondentes non videntur vim argumenti percipere, licet enim quantitas adueniens ſit homogenea, & vnum cum priori cconſtituat vnitate integritatis, adhuc tamen eſt realiter diſtincta à priori, & diſtinctum petit ſubiectum, ſicut vna aqua alteri ſuperinfuſa vtique conſtituit vnam aquã cum ea vnitate integritatis, ſed quia eſt realiter ab ea diſtincta, locum quoque diſtinctum poſtulat, & ſicut hæc aqua illi addita non poſſent poni in eodem loco ſine penetratione vnius cum alia, ita quoq; dicendum eſt de quantitate poſteriori addita priori, quòd nequeunt informare idẽ ſubiectum ſine penetratione, & in hoc cõſiſtit vis argumenti, non autem in eo, quod ſit vna; vel duplex quãtitas; exemplum verò de charitate à Baſſol. adductũ eſt prorſus ab re, quia ibi ſubiectum eſt indiuiſibile, & charitas augetur in anima intenſiuè, non extenſiuè, vndè eius auctio, cum ſit intenſio, attenditur penes idem ſubiectum, at auctio quantitatis, cum ſit extenſio, attenditur penes aliam, & aliam partem ſubiecti. Tatar. cit. valdè perplexè loquitur, tandem ſiſtit in hoc, quod quantitas præcedens rarefactionem inhæret poſt rarefactionem ipſi toti, ſicut priùs, ſed cum illa acquiſita eſt vna noua magnitudo, quę duę ſufficiunt denominare ſimul ſubiectũ tãtum, & neutra illarum ſe ſola ſufficeret ſic denominare ſubiectum. At neque Tatar. vult vim argumenti percipere, vtique verum eſt, quod quantitas præcedens nõ ſufficit ſine noua adueniente denominare ſubiectum tantum, & quantitatem præcedẽtem adhuc inhærere poſt rarefactionẽ ipſi toti, ſed difficultas eſt de ſubiecto, cui inſidet quantitas adueniens, nam ſi eſt idem totum, vel aliqua pars, cũ ante rarefactionem nulla pars eius eſſet ſine quantitate, tunc duæ quãtitates erunt in eodem ſubiecto. Faber theor. cit. inquit, quod in rarefactione propter præuiã alterationẽ corpus ſit ſubtilius, & extenditur, & conſequẽter poteſt eſſe quantum priori quantitate, & poſteriori ſimul, nec per hoc datur penetratio dimenſionũ, quia ante rarefactionem corpus illud non erat quantum tanta quantitate, quanta in poſteriori. Hic vir percepit vim argumenti, ſed non videmus, quomodo neget ſequi penetrationem ex hoc, quia ante rarefactionem corpus non erat quantũ tanta quãtitate, quanta in poſteriori, immò quia corpus non erat quantum ante rarefactionem tãta quantitate, quãta eſt in poſteriori, ideò datur penetratio dimenſionum, quia eadem materiæ pars cum quantitate præcedenti ſuſcipit aliam nouam, cum per alterationem præuiam non producatur noua pars materiæ, quæ ſit ſubiectum nouæ quantitatis.

23 Reſpondent alij argumentum ſupponere, quod noua quãtitas addatur priori, vel per ſuperpoſitionem, itaut adæquatè ſe penetrent in eadem parte materiæ, vel per iuxta poſitionem, itaut quãtitas adueniens per ſe ſubſiſtat ſine ſubiecto, hęc autem ſuppoſitio eſt falſa, quia neutro modo pars quantitatis nouæ additur priori, ſed additur per quandam veluti mixtionẽ, & confuſionem cum partibus quãtitatis pręcedentis, ita quod fieri nullatenus queat diſtributio illa partium quantitatis nouæ, & veteris in argumento facta, nam nulla pars materiæ aſſignari poteſt, quæ non vtramque poſſideat quantitatẽ. Sed velint, nolint, altero illorũ modorum fieri debet additio nouæ quantitatis, & fruſtrà recurrunt ad illam permixtionem, & confuſionem, vt magis rem confundant, vel enim quãtitas noua continuatur veteri per totũ ſubiectum abſque vlla interruptione, itaut nulla ſit pars materiæ, quæ vtrãq; nõ poſſideat quãtitatem, & ſic additio fiet veluti per ſuperpoſitionem; vel neutra eſt alteri continuata per totum, ſed quantitas præcedens ſe retrahit à quibuſdã partibus materiæ, quas prius informabat, vt locum faciat ſubſequẽti, & ſic additio fiet per iuxta poſitionẽ; ſi fiat primo modo, ſequitur penetratio, ſi ſecundo modo, ſequitur tranſmigratio quantitatis de ſubiecto in ſubiectum: Neque poſſibile eſt, vt iſti fingunt, quantitatem nouam ità confundi cum veteri, vt ſaltim à Deo diſcerni nequeat, quęnam ſit noua, quæ antiqua, & in qua parte ſubiecti hæc, & illa inſideat, nam licèt ſint homogeneę, adhuc tamẽ sũt realiter diſtinctę, ergo videret, an ſe cõiũctim penetraret

per ſuperpoſitionē, an potius eſſet in varijs partibus materiæ per iuxtapoſitionem, ſicut à pari quantumcumque aqua miſceatur alteri, & cum ea confundatur, ſemper Deus diſcernit vnam ab alia, & locum vnius à loco alterius. Camerar. denique loc. cit. omnes iſtas agglomerat ſolutiones, ſed præſertim in eo ſiſtit, quod penetratio attenditur in ordine ad locum, non in ordine ad ſubiectum. Hoc tamen friuolū eſt, quia ſaltē duę quantitates erunt in eodem ſubiecto, & conſequēter eiſdē correſpondebunt partibus loci, & ſic penetrabuntur.

24 Secundo, principaliter prob. ſupponendo cōmunem opinionem, quòd quātitas ſit immediatum ſubiectum aliorum accidentium, quàm ex profeſſo docuimus diſp. 3. Phyſ. q. 3. ar. 2. hoc ſuppoſito ſic arguit Doctor, in toto corpore rareſacto, & extenſiori eadem accidentia reperiuntur, quæ antea, totum. n. vinum rareſactum eſt eiuſdem coloris, ſaporis, &c. vel ergò iſta accidentia ſunt eadem prorsùs numero in illa quantitate de nouo genita, ſiue partiali, ſiue totali, vel eadem ſecūdùm ſpeciem duntaxat de nouo producta ad productionem nouæ quantitatis; non primum, quia accidens migraret de ſubiecto in ſubiectū, & ſi quantitas ſtatuitur immediatum ſubiectum accidentium, ad eius interitum omnia interibunt; nec ſecundum, quia, vt arguit Doctor, impoſſibile eſt agens rareſaciens inducere poſſe omnes illas qualitates, quas nequit virtualiter continere, at ignis rareſaciens vinum non continet virtualiter qualitates illius mixti, rareſaciens aquam non continet humiditatem eius, & ſi hoc vinum eſt dulce, & alterum amarum, idem ignis, vel Sol rareſaciens vtrumque, non poteſt in vno producere dulcedinem, & in altero amaritudinem, & colorem diuerſum, hanc rationem vrget Faber cit. contra opinionem Gotfredi non aduertens æquè efficaciter contra ſuam procedere.

Tertiò, idem argumentum adhuc magis promouet Doctor ex myſterio Euchariſtiæ, cùm enim ſpecies rareſiunt, aut cōdenſantur, ſi prior quantitas abolerur cum omnibus accidentibus, & alia noua ſuccedit cum nouis accidentibus, vel Chriſtus non erit ſub his accidentibus, vel incipiet eſſe de nouo ſub illis abſque conſecratione, & idem abſurdum ſequitur, ſi non tota quantitas dicatur acquiri de nouo, ſed tātum aliqua pars addi, nam de hac parte de nouo addita idem inferretur abſurdum, quod de tota quantitate inferebatur. Sed, & rursùs ad hanc opinionem, quocumque modo ſuſtineatur, aliud ſequitur abſurdū non minoris momenti, quod cum virtute naturalis agentis poſſint ſpecies ſacramētales condenſari, & rareſieri, ſi noua producitur quantitas, & deſtruitur præcedēs, cùm hic quātitas reperiatur ſine ſubiecto, agens naturale illam producet per creationem, & deſtruet per annihilationem, nam illam producet, & deſtruet independenter à ſubiecto: ita diſcurrit Scotus §. *Quantum ad 2. concluſionem*, & in 1. diſt. 17. quæſt. 3. lit. SS.

25 Nonnullas euaſiones ad hæc adducit Doctor, quæ paſſim ab Auctoribus afferuntur, veluti Scoti reſponſiones pro tuenda oppoſita ſeutentia, à qua ipſum ſtare arbitrantur; ſed ſicut temerè iudicarunt de mente Doctoris, ita etiam & de euaſionibus, quas affert ad hoc argumentum ex Euchariſtia deductum, quandoquidem fixo pede illas reijcit: Si enim dicatur ad primum inconueniens, quòd manet Chriſti Corpus, quamdiù manent accidentia, quæ nata eſſent afficere panem, ſi adeſſet, non autem pręcisè, quamdiù huiuſmodi accidentia manent eadem numero. Contra arguit Doctor, quia iſta quantitas, quę ſuccedit quantitati pręexiſtenti, non magis eſt eadem quantitati præexiſtenti, quam quæcumque alia in vna alia Hoſtia non conſecrata, imò minùs eſt eadem, quia iſta eſt incompoſſibilis illi in eſſendo, non ſic illa, ergò non magis erit Corpus Chriſti ſub iſta noua quantitate, quia præfuit ſub illa alia, quàm erit ſub quacumque alia quantitate; & ſi fugias ad ſucceſſionem huius quantitatis ad illam, adhuc inſtat Doctor, ſub nulla quantitate eſt Corpus Chriſti, niſi per conuerſionem, & conſecrationem, ſed per conuerſionem, & conſecrationem non accipit eſſe, niſi ſub iſta quanti-

tita-

titate, & illa eſt omninò alia, ſicut quantitas alterius Hoſtiæ nõ cõſecratę, ergo, &c.

Rurſus ſi dicatur ad alterum abſurdum non ſequi, quia ſi tota quãtitas producitur, non dicitur creari, quia non ſuccedit nihilo, ſed quantitati veteri præcedenti; ſi verò producitur tantũ noua pars, adhuc maiori ratione nequit dici creari, quia præſupponitur vetus, cui recens adiungitur. Vtrũque occurſum pręcludit Doctor, prima ſolutio non valet, quia quando ſuccedens eſt, tunc non eſt illud, cui ſuccedit, ergo propter illud nõ variatur ſuccedens in ſe, ſicut ſi nouus Mũdus produceretur à Deo ex nihilo immediatè poſt huius Orbis deſtructionẽ, iſta ſucceſſio nõ tollit creationẽ, ſi nouus ille Mũdus ex nihilo producitur; alterã quoq; ſolutionẽ refellit ſub lit. G. quia omninò impertinens eſt ad excludendam creationem, quod quantitas recens veteri coniungatur, quia non coniungitur illi, velut accidens ſuo ſubiecto, à quo educatur, ſed velut vna pars integralis alteri cõparti per indiuiſibilia, quare cõcludit Doctor ibidem, quod tenendo hanc opinionem, quæ tunc temporis communis erat, quod in rarefactione producatur noua quantitas, melior modus euadendi propoſitam difficultatem eſt, quod ſolus Deus in tali caſu producit quantitatem ſupplendo inſufficientiam agentis naturalis: quam ſolutionem refert Auerſa, vt Scoti genuinã; ſed perperam, eam enim ſolum adducit ex hypotheſi, quòd teneatur illa opinio communis, vt patet ex ipſo contextu.

16 Quartò, tandem probatur opinionẽ de totali productione, & deſtructione quãtitatis in rarefactione, & condenſatione nec etiã defendi poſſe in eo ſenſu, quo cogitauit Auerſa; tum quia potẽtia illa de genere qualitatis, quæ ſit immediatũ, & proximum ſubiectum cæterorum accidentiũ, etiam quantitatis ipſius, quam comminiſcitur Auerſa, eſt prorſus vana, & commẽtitia, vt oſtendimus diſp. 3. Phyſ. q. 3. art. 2. Tum quia ea admiſſa nullum aliud euitatur abſurdum, niſi quòd ad deſtructionem quantitatis cætera accidentia perire opus non erit, nec agens naturale producendo nouam quantitatem, eam creabit, quia adhuc aget depẽdenter à ſubiecto, at his exceptis hic dicẽdi modus omnes adhuc incurrit difficultates, quas ſupra vrgebamus, vt per ſingulas diſcurrenti conſtabit; tum quia quantitas in ſubiecto non corrumpitur per contrarium, quia contrarium non habet, vnde vel ponitur ingenerabilis, & corruptibilis ab ijs, qui eam materiæ perpetuò affigunt, vel ponitur interire ob defectum ſubiecti apud eos, qui eam affigunt compoſito, vel alicuius neceſſariò conſequẽtis ad ipſam, vt notauit Doctor cit. ſub lit. G. at in caſu rarefactionis, & condenſationis non deficit ſubiectum quantitatis, ergo nec ipſa deficit; Tum tandem, quia ſi in his mutationibus tota deſtruitur quantitas præcedens, & alia noua producitur, rarefactio fiet in inſtanti, quod eſt falsũ, quia eſt motus continuus, & ſequitur alterationem, quæ continuè efficitur, Sequela probatur, quia ſi in tempore fieret, iam quantitas noua eſſet compoſſibilis ſecundũ aliquam partem cum quantitate antiqua ſecundum aliam partem, quod eſt contra ipſos, quia in ſententia iſtorum tota quantitas pręcedens eſt terminus à quo, & quantitas noua eſt terminus ad quem, at iſti termini ſunt omninò inter ſe incompoſſibiles ſecundum totum, & ſecundum partes, vt patet in terminis cuiuſcunq; mutationis.

17 In oppoſ. obijc. Primò quia in rarefactione acquiritur noua extenſio, vt patet ad ſenſum, & in cõdenſatione deperditur; ergo & noua quantitas, quia extenſio eſt ratio formalis quantitatis, vel ſaltim eius paſſio. Tum 2. in rarefactione res quanta fit maior, in cõdenſatione minor, ergo variatur quãtitas. Tum 3. ſi non maioraretur quantitas rarefactione, aer decem pedum diceretur æqualis aquæ vnius pedis, imò eadem quantitas poneretur ſucceſſiuè in diuerſis ſpeciebus, quia interdum eſſet pedalis, quandoque bipedalis per rarefactionem, hæ autem ſunt differentiæ quantitatis. Tum 4. intenſio qualitatis nõ fit ſine additione qualitatis, ergò nec extenſio quantitatis ſine additione eiuſdem. Tum 5. ratio occupandi locum eſt ipſa quantitas, ergo maior extenſio localis, qualis habetur per rarefactionem, non niſi à maiori quantitate

titate prouenire poteſt, nam per loc. topicum, ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita magis ad magis, &c. Tum tandem, quia ſi maior extenſio non arguit maiorẽ quantitatem, deſtruitur medium cognoſcendi maius, & minus quãtum, hæc enim diſcernere ſolemus ex maiori, vel minori mole, & extenſione.

Reſp. ad 1. neg. conſeq. cum eius probatione, nã vt latè docuimus diſp. 9. Phyſ. q. 1. art. 1. & 2. Actualis extenſio localis nõ eſt ratio formalis quantitatis, nec eius propria paſſio, ſed effectus, & actus paſſionis eius ab ea ſeparabilis ſpectans ad prędicamentum ſitus, vt conſtat de corpore Chriſti in Euchariſtia, vbi habet ſuam quantitatem ſine vlla extenſione locali, ita notauit Doctor 4. diſt. 10. q. 1. M. Ad 2. neg. aſſumptum. quod enim fit rarius, planè recta ratione nequit dici fieri maius, alioquin vt inquit Areſius, rem rariorem, vt ceram, & oleum liceret pluris vendere, quàm eandem denſam, quod eſt falſum; fit ergò in rarefactione, & condenſatione idẽ corpus magis, & minùs extenſum, non magis, & minùs quantum, ſeu maius, & minus.

Ad 3. licèt aer decem pedũ nequeat dici æqualis aquæ vnius pedis loquendo de æqualitate, quæ attenditur penes extenſionem localem, & eſt paſſio prædicamenti ſitus, dici tamen poteſt æqualis loquendo de æqualitate, quæ attenditur pęnes multitudinem partium quantitatis, & materiæ, quia non ſunt plures in vno, quàm in alio; hinc tamen non ſequitur, vt in argumẽto deducebatur, eandem quantitatem tranſituram de ſpecie in ſpeciem, cùm nempè ex pedali fit bipedalis, & è contra, quia, vt notat Tatar. citat. & cõſentit Moriſ. pedale, & bipedale, bicubitum, & tricubitum non ſunt propriè ſpecies quantitatis, ſed ſitus, nam pedalitas propriè dicit tantam diſtantiam duarum partium in ordine ad locum, & ratione huius dicuntur eſſe quãtitatis ſpecies. Poſſunt tamen dici ſpecies quantitatis, prout ſignificant tot, vel tot partes quantitatis in ſe pręſcindendo à loco, & ſitu, quo pacto quantitas pedalis in rarefactione non fit bipedalis.

Ad 4. neg. paritas, quia intenſio qualitatis fit in eadẽ parte materiæ, nec repugnat eandem materiam ſimul pluribus partibus gradualibus informari, at extenſio quantitatis nequit fieri circa eandẽ materiæ partem per nouam additionem quantitatis, quia de ratione quantitatis eſt impenetrabilitas, quare repugnat, vt in eadem parte materiæ ſint duæ quantitates, quia penetrarentur, ex quo ſequitur, quod ſi extenſio fit ſecundùm nouam quantitatem, neceſſariò deberet etiam fieri ſecundùm nouã materiam, & ſic non eſſet rarefactio, cum ergo videamus interdum idem corpus abſque additione ſubſtantiæ magis extendi, debemus dicere hoc fieri ſolùm per dilatationem earumdem partium.

28 Ad 5. negatur aſſumptum, quia vt diximus diſp. 9. Phyſ. citat. qu. 1. art. 2. ſubſtantia corporea eſt ratio occupandi locũ dimenſiuè, & diuiſibiliter, à quantitate verò ſolùm habet, quòd occupet impenetrabiliter, & per excluſionem aliorum corporum ab eodem, quare potiùs hinc argui deberet, quòd in rarefactione acquiratur noua ſubſtantia; dicimus itaque ſubſtantiam corpoream eſſe rationem fundamentalem eſſendi in loco extenſo, & diuiſibili; vbicationem, quæ eſt præſẽtia localis, eſſe rationem formalem, cur ſit in tali loco; poſitionem tãdem genere ſitus, quæ eſt actualis extenſio per locum, eſſe rationem formalem, cur ſit in tãto, & tanto loco. Dices; corpori habenti plures partes materiæ, & quantitatis correſpõdet maior, & amplior locus, quàm habenti pauciores, vnde corpori palmari correſpõdet extenſio palmaris, & bipalmari bipalmaris, ergo extenſio localis cõmenſurari debet extenſioni corporis in ſe, nec poteſt eſſe ratio eſſendi in toto loco, niſi dependenter ab ea. Reſp. cõcedendo totum cœteris paribus, ſi nimirũ partes corporis palmaris, & bipalmaris ſint æquè diſpoſitæ in ordine ad locum, puta æqualis denſitatis, vel raritatis; at negamus aſſumptum, ſi cętera non ſint paria, nã corporibus debetur tãtus, & tantus locus, non ſolùm quia habent tot, & tot partes, ſed etiam quia habẽt illas ſic, & ſic diſpoſitas in ordine ad locari, nam eædem partes in ſtatu raritatis petunt ampliorem locum,

tum, in ſtatu denſitatis anguſtiorem. Ad 6. vt dicebamus in Phyſ. loc. nuper cit. in ſol. ad 1. vt moles, & extenſio localis ſint media idonea ad diſcernendam magnitudinem, & minoritatem corporum, comparati debent corpora in eodem ſtatu, ſcilicèt raritudinis, vel denſitatis, quòd ſi in diuerſo ſtatu comparentur, tunc non tàm attendi debet extenſio localis, quàm multitudo materiæ, & ſubſtantiæ reperta in vtroque ſub eadem dimenſione, vt rectè iudicemus inter vtriuſque magnitudinem, & ſic ſi comparatio fiat inter aerem bipalmarem, & ferrum palmare, hoc abſolutè dicendum eſt eſſe maius corpus illo, licèt illud ſit magis extenſum, vnde quãtitas vel accipi poteſt pro ipſa multitudine partium corporis, vel pro ipſa extenſione locali, prima eſt proprior acceptio, licèt ſecundum vulgi conceptum altera ſit communior; poſſet etiam retorqueri argumẽtum, quia maior quantitas arguit maiorem ſubſtantiam ſibi ſubſtratam, vnde in rarefactione etiam ſubſtantia acquiri deberet.

29 Secundo arguitur, ſit materia palmaris, quæ per rarefactionem fiat bipalmaris, prius erat vnus palmus quantitatis, poſtea duplex, ſed ſecundus palmus nõ poteſt eſſe quantitas antiqua, quia illa erat prius palmus, à quo ſecundus realiter diſtinguitur, ergo erit noua quantitas. Tum 2. rarum communiter definitur, quod habet parum de materia ſub magna quantitate, & denſum, quod habet multũ de materia ſub parua quantitate, ergo nequit in rarefactione, & condenſatione permanere inuariata eadem quantitas, aliter eadẽ materia vtrobique eſſet ſub eadem quantitate. Tum 3. vbi variatur paſſio debet etiam variari ſubiectum, ſed ęqualitas, & inęqualitas ſunt paſſiones quantitatis, & in rarefactione, & condenſatione variãtur, ergo, &c. Tum 4. quando ex puluere ſulphureo accẽditur ignis, hic vtique dilatatur, & noua tunc producitur quantitas maior, quia compoſitum corrũpitur, quod erat ſubiectum antiquæ, ergo cum rarefactio fit abſque corruptione ſubſtantiali ſaltem partialiter noua quantitas acquiritur. Tum tãdem quia corpus quod rareſcit, augeſcit in longum, latum, & profundum, at hæ sũt dimenſiones quantitatis, ergo, &c.

Reſp. hoc idem argumentũ contra Aduerſarios retorqueri poſſe de ſubſtantia quantitati ſubſtrata, cùm per rarefactionẽ ex palmari fit bipalmaris; dicimus ergo quantitatem palmarem fieri poſſe bipalmarem dupliciter, vel per additionem alterius palmi quãtitatis, & hoc fieri nequit ſine additione nouæ ſubſtantiæ, quæ ſit ſubiectum nouæ quantitatis, alio modo per ſolam extenſionem localem, & hoc contingit ſine additione nouæ quantitatis per ſolam dilatationẽ eiuſdem quantitatis per omnes dimenſiones in loco bipalmari, primo modo quantitas palmaris fit bipalmaris in augumentatione, ſecundo modo in rarefactione. Ad 2. per quantitatem in illis definitionibus intelligitùr maior, vel minor extenſio, ac dimenſio localis, non autẽ dimenſio quantitatiua. Ad 3. æqualitas & inæqualitas ſecundum partes quantitatiuas, & magnitudinem molis ſunt paſſiones quantitatis, nec iſtæ variantur in rarefactione, & condenſatione, æqualitas verò, & inæqualitas ſecundum extenſionem localẽ potius ſunt effectus poſitionis de genere ſitus, & iſtæ variantur; Ad 4. neg. in eo caſu materiam ſulphuream maiorem acquirere quantitatem, acquirit enim æqualem quoad entitatem, licet magis extenſã, ac dilatatã, quodlibet enim corpus poteſt magis, & minus extendi ſecundum exigẽtiã propriæ formæ ſubſtantialis. Ad 5. corpus rareſcens augeſcit in longũ, latum, & profundũ, non per additionem nouæ quãtitatis, alioquin & noua ſubſtãtia addi deberet, ſed per maiorem extẽſionem, & dilatationem eiuſdem ſpectantem ad prædicamentum ſitus, vt magis explicabimus infra quæſt. 5.

30 Tertio obijcitur ſatis moleſta difficultas, quando corpus rarefit, acquirit noua puncta, ergo & nouas partes quantitatis, patet conſequẽtia, quia ſi termini multiplicantur, debent etiam terminata multiplicari; probatur aſſumptum, puncta ante rarefactionem erant ſimpliciter adæquata punctis prioris loci minoris, & correſpondebant ſingula ſingulis, ergo ſicut poſt ra-

refa-

refactionem addita ſunt noua puncta loco, quoniam maior eſt, ita & corpori locato, aliter eadem pũcta, quæ vni palmo erãt adæquata, adæquarentur ſimul duobus, & adhuc pluribus palmis.

Reſp. varias ſolutiones ad hoc argumẽtum afferri ab Auctoribus, vt plurimũ inutiles, qui omnes in hoc conueniunt (excepto Ioan. de S. Thom. qui aſſumpto conceſſo negat conſeq. quia plura indiuiſibilia poſſunt terminare, & continuare eãdem partem, quod reijciemus q. ſeq.) quòd negant aſſumptum, ſed non eodem modo ad eius probationem occurrunt. Conimb. hìc aiunt poſſe adhuc corpus rarefactum correſpõdere omnibus punctis loci maioris, quia tot ſunt pũcta in quouis continuo minimo, quot in quãtumcumque maximo; ſed hanc doctrinam latè refellimus diſp. 9. Phyſ. q. 2. ar. 5. & 6. Complut. hìc inquiunt poſſe corpus rarefactũ correſpondere pũctis maioris loci, quia licèt dum erat condenſatum, omnia puncta determinata correſponderent omnibus punctis determinatis medietatis illius loci, non tamen omnia puncta, quæ vago, & confuſo modo reperiuntur in partibus proportionalibus eius; nam ſicut partes iſtæ hoc ipſo, quod ſunt magis condenſatæ, ſunt plures, quàm partes proportionales loci correſpondẽtis, qui ſupponitur rarus, ità in eis inuoluuntur vago, & confuſo modo plura puncta, atq; adeò non erat omnimoda, & omninò adæquata correſpondentia inter illa, dum corpus locatum erat condenſatum, & ideò cũ rarefit, habet puncta ſufficiẽtia ad correſpõdendum punctis alterius medietatis loci, cui coextenditur, vt v. g. cera liquefacta punctis alterius medietatis vaſis, quam incipit occupare poſt rarefactionem. Verùm caſu, quo vas continens ceram ponatur denſius cera, vel ſaltim æquè denſum, hæc ſolutio non ſatisfacit, quia tunc partes proportionales ceræ condenſatæ non erunt plures, quàm partes vaſis illi correſpondẽtes; At inquiunt, quòd etiã in hoc caſu poterit cera ſecundum puncta, quæ habet, abſque additione aliorum correſpondere rarefacta punctis alterius medietatis vaſis, nam ſicut cùm cera erat parum rarefacta, poterat correſpondere ſecundum ſua pũcta pũctis primæ medietatis vaſis, licèt hæc ſint plura, quàm ea, quæ in cera inueniuntur, ità ſi partes illius magis rarefiant, ampliuſque dilatentur, poterunt eadem et ratione illius maioris raritatis, & dilatationis correſpondere ſecundum pũcta, quæ habet, abſque additione aliorum, pluribus alijs punctis alterius medietatis vaſis. Verũ ſic reſpondentes relinquunt difficultatem in tota ſua vi, hoc enim eſt, quod quæritur, quomodo corpus per rarefactionem locũ occupare poſſit in duplo, & triplo maiorẽ, quàm antea, & adæquatè correſpondere punctis illius abſque additione aliorũ punctorum. Auerſa, Areſius, & alij indiuiſibilia negantes in continuo arbitrãtur ſe immunes ab hac difficultate, At diſp. cit. Phyſ. q. 2. art. 5. in ſol. ad 6. aduertimus hanc eandẽ difficultatem moleſtare partes quoque.

31 Quare iuxtà ibi dicta modò dicendũ eſt, poſſe minus quãtum cum paucioribus punctis correſpondere pluribus punctis alterius quantitatis maioris ratione diuerſæ diſpoſitionis, & ſituationis; quod manifeſtis ibidem oſtẽdimus exemplis primo circuli maioris, & minoris in eo incluſi, dum enim ſic ſũt diſpoſiti, & ſituari poſſunt ſingula puncta circuli minoris correſpondere ſingulis maioris, nam à quolibet puncto circumferentiæ circuli maioris duci poſſũt lineæ ad centrum minoris tranſeuntes per ſingula eius puncta abſque eo, quod coincidant, niſi in cẽtro, quod licèt dicant Cõplut. & Ioan. de S. Thom. ſe capere nõ poſſe, id eſt, quia Principijs Mathematicis erãt parum imbuti, verum ſi circuli illi extendantur ad modum lineæ rectæ, nõ poterunt ſingulis lineis ductis à punctis circuli maioris correſpõdere ſingula puncta in linea illa circuli minoris, hoc idem alio non minus idoneo exemplo hic Ruuius oſtendit (quod etiam ibidem innuimus, cũ tamen hunc Auctorem hoc in loco adhuc nõ videramus) de quadrati coſta cum diametro, nam quando diameter eſt in quadrato, poſſunt duci lineæ rectæ ab omnibus punctis coſtæ ad omnia puncta alte-

rius

rius coſtæ oppoſitæ per puncta diametri, itaut non concurrant multæ lineæ in eodẽ puncto eius, ſed ſingulæ pertranſeant per ſingula puncta, & omnia omnibus correſpondeant, at ſi eadem linea diametralis ponatur iuxtà coſtam per directum, vtiq; eam tranſgreditur, & excedit notabili longitudine, & tunc ſi à coſta ducãtur omnes lineæ poſſibiles, non poſſunt correſpondere omnibus punctis diametri, ſed tantum illis, quæ continentur in longitudine æquali, quia ſecundum hanc longitudinem tantum poſſunt ſibi correſpondere per lineas rectas; ecce igitur quomodo puncta vnius coſtæ correſpondebant omnibus punctis diametri ſecundum primam diſpoſitionẽ, non autem ſecundum alteram; ſic itaq; in propoſito puncta aquæ, vel ceræ rarefactæ poſſunt correſpondere omnibus punctis maioris loci, licèt antè rarefactionem ſolũ punctis minoris loci correſponderent; vide loc. cit. vbi ampliùs, & accuratiùs hæc doctrina declaratur. Interim hic aduertas hanc difficultatem retorqueri poſſe in eius auctores, poſitis enim indiuiſibilibus in quantitate, debent conſequenter conſtitui etiam in ſubſtantia, vt diximus loc. cit. & tunc eodem prorſus modo vrgeri poterit difficultas de punctis ſubſtantiæ tùm reſpectu loci, tum reſpectu quantitatis de nouo additæ; immo hac ratione omnia ferè argumenta, quæ contra nos congerunt in hac materia, poſſunt cõtra ipſos retorqueri, ſi benè perpendãtur, quorum aliqua ad quæſtionem quintã differimus, quia ibi cõmodius diſſoluẽtur ex vberiori intelligẽtia noſtræ ſententiæ, quam ibi explanabimus.

QVÆSTIO IV.

An per rarefactionem, & condenſationem acquiratur noua qualitas.

COmmunis, & ſatis frequens opinio apud Modernos præſertim eſt per rarefactionem, & condenſationem acquiri qualitates quaſdam, quę raritas, & denſitas appellãtur, quarum ope poſteà corpus extenditur, vel contrahitur ad maiorem, vel minorem locum, quę extenſio, vel contractio effectus raritatis, ac denſitatis ponuntur; ita Pererius lib. 5. c. 8. Conimb. hìc c. 5. q. 17. Complut. diſp. 7. q. 3. Ioan. de S. Tho. q. 7. ar. 1. Ruuius in hoc tract. q. 2. Hurt. cit. ſect. 3. & 4. Sõcin. 8. Met. q. 27. Fõſec. ibid. cap. 3. q. 3. Suarez in Met. diſp. 42. ſect. 5. n. 17. Moriſan. hìc diſp. 3. dub. 7. Zabarel. de accretione c. 10 Auerſa q. 38. ſect. 5. Amic. tom. 1. Log. tract. 16. q. 3. ar. 2. & ex noſtratibus Aretinus 4. d. 12. q. 4. art. 6. Iribarnes eadem q. ſect. 2. & Birag. 1. de gen. q. 15.

32 Dicendum tamen eſt nec per rarefactionem, nec per condenſationem vllam qualitatem acquiri vt per ſe terminum; & conſequenter non poſſe corpus extẽdi localiter, aut coarctari per iſtas qualitates, tãquã per cauſas. Concluſio eſt Ariſt. in Prędicam. qualitatis, vbi diſertis verbis negat raritatem, & denſitatem eſſe qualitates, illaſque reijcit ad prædicamentum ſitus, vt quæſt. ſequenti ponderabimus; & 5. Met. 19. enumerans ſpecies qualitatis, ne verbũ quidem fecit de raro, & dẽſo, per quod excluditur communis reſponſio ad locum prædicamentorum, quòd ibi locutus fuerit populariter, & ſecũdum vulgarem opinionem; nam ſi ità eſſet, tunc 5. Met. 19. vbi ſcientificè loquitur, ac de mente propria raritatem, ac denſitatem inter ſpecies qualitatis recenſere debebat; nec vllibi, quod viderimus, Scotus approbauit vnquã hanc opinionem, vndè in 4. loc. cit. d. 12. q. 4. refert opiniones de acquiſitione nouæ ſubſtantiæ, aut quãtitatis in rarefactione quaſi ſub terminis probabilibus, ſed de acquiſitione qualitatis ne verbum quidem, & d. 49. q. 16. ad 3. pro Philoſophis lit. C. concedit, quod in argumento aſſumebatur, per rarefactionem neque mutari ſubſtantiam neque qualitates; ſequitur Faber loc. cit. c. 3. Tatar. vbi hunc dicendi modum appellat ſatis groſſum, & quidem rationabiliter, vt in probanda concluſione conſtabit, ſed melius alijs in eum inuehitur Rubion 4. d. 12. quæſt. 7. art. 2.

Primò itaque prob. concluſ. ex ipſis definitionibus rari, & denſi traditis ab Ariſ. in prædicam. qualit. Rarum namque definitur, quod habet parum de materia ſub magnis dimẽſionibus; Denſum verò è cõtra, vbi nulla fit mẽtio qualitatis, ſed ſolum

dimen-

dimenſionis, dimenſio autem, ſiuè in ordine ad totum, ſiuè in ordine ad locum, ad quantitatem pertinet, vel ad ſitum, nequaquam ad qualitatem, quia non pertinet ad qualitatem ordinare, & extendere partes quantitatis in loco. Conf. nihil eſt rarum, nec dēſum, quia qualitate aliqua informatum, ſed prçcisè, quia eius partes ſunt propinquiores adinuicem, vel remotiores, omne enim habens partes magis propinquas eſt magis denſum, & è contra, quanto habet ipſas magis diſtántes, tanto magis eſt rarum, ſed nulla res habens partes habet ipſas propinquas, vel diſtantes mediante aliqua qualitate, ergo, &c. Conſ. tandē quia poſita tali partium dilatatione, vel conſtrictione ſine alia qualitate corpora dicentur rara, vel dēſa, ergo talis qualitas ſuperfluit.

Reſpondent, quod in eo caſu corpus nō eſſet rarum, aut denſum formaliter, ſed tātum conſecutiuè, quia nimirum haberet effectum ex tali qualitate conſecutum, aut conſequi natum. At hoc facilè reijcitur. tū quia eſſe formaliter rarum eſt habere parū materiæ ſub magna extenſione, denſum è contra, vt ex eorum definitionibus colligitur, ſed totum hoc haberetur in eo caſu ſecluſo qualitate; tum quia tantum abeſt, vt qualitas extendat, & dilatet quantitatem, quòd potiùs res omninò è contra ſe habet; tū quia ſi dari debet aliqua diſpoſitio præuia, quæ afficiat partes ſubiecti ad ſuſcipiendam reſtrictionem, aut dilatationem, hoc non debet eſſe neceſſario qualitas, ſed ſolus motus localis ad hoc eſt ſufficiens, tū quia ſi taliter diſponi debet per aliquam qualitatem, ſatis ad hoc erūt qualitates caloris, & frigoris, qua de cauſa vni tribuitur rarefactio, alteri condenſatio; tum tandem quia quando etiam raritas, & denſitas forent qualitates, ſanè præcedere non deberent dilatationem, vel compreſſionem partium, ſed potiùs ſubſequi, ſiquidem non eſt idoneum raritatis ſubiectum, niſi habens partes dilatatas, nec condenſationis, niſi habens compreſſas.

33 Secundò, principaliter probatur ex Rubion. ratione ineluctabili, ſi raritas, & dēſitas eſſent qualitates, ſequeretur, quòd raritas poſſet eſſe dēſitas, & è conuerſo, quod implicat. Sequela probatur, ſupponendo prius, quod iſtæ qualitates haberent ſuas partes entitatiuas, ac integrales, ſicut quælibet alia qualitas materialis, & eſſent extēſæ ad extenſionem ſubiecti; tunc ſic, illud poteſt eſſe denſum, cuius partes poſſunt eſſe magis propinquç adinuicem, & illud rarum, cuius partes poſſunt eſſe magis diſtātes, ſed partes integrales raritatis poſſent eſſe magis propinquç, ergo poſſunt eſſe dēſæ, & ſic raritas eſſet denſitas, & idem è cōuerſo de denſitate dici poſſet. Dices implicare partes raritatis propinquiores eſſe. Contrà, nullius accidentis materialis partes ſunt inuariabiliores, quàm partes ſubſtantiæ eis ſubiectæ. Ratio eſt, quia inuariabilitas, cum ſit quidā modus per ſe eſſendi, magis videtur conuenire ſubſtantiæ, quæ per ſe exiſtit, & omnia ſubſtētat, quàm accidenti, quod in ea ſubſtentatur, ſed partes ſubſtantiæ poſſunt eſſe propinquiores, & remotiores, ergo, &c. Dices eſſe ità *Quo*, vt nō poſſit eſſe *Quod*. Cōtrà. quia argumētū directè, probat etiam poſſe eſſe *Quod*.

Tertiò, ſi raritas, & denſitas eſſent qualitates, ergo intēdi poſſent, ac remitti, vt aliæ qualitates, ſed intenſio eſſe poteſt abſque extenſione, ergo eadē pars quantitatis poſſet dici magis rara abſque eo, quòd extenſior ſit, quod eſt falſum; Falſitas patet, ſequela probatur, quia intenſio ab extenſione præſcindit, quantum eſt de ſe, & cū motus intēſionis poſſit fieri in indiuiſibili extenſionis, tāquam in ſubiecto, ſequitur pūctum poſſe rarius fieri, quod eſt impoſſibile. Diſplicet tandem hæc opinio, quia difficultatem ab initio diſputationis propoſitam, quæ eſt radix totius controuerſiæ, relinquit in ſua vi, per hunc enim dicēdi modum minimè explicatur, quomodò idem corpus inuariatum quoad ſubſtantiam, & quantitatem poſſit nunc maiorem, nunc minorem occupare locum, ſicut enim per qualitatem res non ordinatur ad locū, nec in loco, ità per additionem qualitatis non videtur, quòd eius ope modò maiorē, modò minorem occupet locū; vndè hæc opinio communibus, & proprijs vrgetur difficultatibus, qua de cauſa noſtro iudicio omnes aliæ opiniones huic preferri debent; &

certè

certè miramur,cum hæc opinio nullam effugiat difficultatem, cur tot apud modernos inuenerit ſeclas. Cõtra eandem opinionem quoque plures congerit rationes Camerar.cit.eſtò .n. per eas probare intẽdat non acquiri in rarefactione modum quantitatis,tamẽ nõ procedunt,niſi contra Auctores,qui hũc modũ quãtitatis in rarefactione acquiſitũ cenſent eſſe qualitatem.

34 In oppoſ.arguũt,præſertim Ruuius. Primò auctoritate Ariſ.7. Phyſ. 11.& 2. de part.anim.cap.1. vbi denſitatem,& raritatem enumerat inter qualitates tangibiles, & 4.Phyſ.86. habet hæc verba *denſum .n. & rarum ſecundum hanc contrarietatem lationis ſatiua ſunt, ſecundum autem ipsũ durum, & molle paſſionis, & impaſſibilitatis, & non lationis,ſed alterationis magis*;ex quo ſic arguit,raritas,& dẽſitas media grauitate,& leuitate,quarum ſunt cauſæ, ſunt quoque cauſa motus localis, ergo ſunt cauſa etiam extenſionis localis, atque ità non conſiſtunt in extenſione locali, ſed verè eam præcedunt,vt cauſa effectum; & hoc in loco loquitur Ariſt. de raritate, & denſitate propriè,& formaliter, quia arguit contra Antiquos ponẽtes dari vacuum intrà corpora rara,quos impugnat Ariſt.quia vacuum nequit eſſe cauſa motus localis,cũ eum potius impediat,ſed rarum, & dẽſum ſunt cauſa effectiua motus localis media grauitate, & leuitate, ergo non poteſt vacuum conſiſtere in raro.

Reſp. in primis duobus locis loquitur Ariſt. populariter, & iuxtà famoſam opinionem,præcipuè quia raritas,& denſitas, videntur eſſe qualitates, quia modum prædicandi qualitates habent, ſicut forma, & figura,& valdè rationabilis eſt hæc expoſitio,quia ſi per Aduerſarios Ariſt.in Prędic. qualit. vbi proprius erat locus, ſicut & 5. Met.19.nõ enumerando raritatem,ac dẽſitatem inter ſpecies qualitatis, imò ipſas excludendo loquitur ſecundum formoſam opinionem,rationabilius id nos aſſeuerare poſſe de textibus adductis,vbi non eſt proprius locus iſtius materiæ,præterquàquod etiam raritas, & denſitas ſenſu tactus percipi poſſunt,quia cum ſint quid ad quantitatem pertinens,ipſamque conſequens, ſicut quantitas tãgibilis eſt,ita raritas,& dẽſitas,imò figura,aſperitas,lenitas,&c. licèt enim hæc omnia ſint formaliter relationes,materialiter tamen nil aliud dicunt,niſi partes quãtitatis ſic, & ſic diſpoſitas. Ad aliam auct. de 4. Phyſ. negatur Ariſt. aſſignare ibi pro cauſa grauitatis, & leuitatis dẽſitatem,& raritatem,vt patet ex contex. 85. vbi ait; *Duo enim ſunt in vtroq; & dẽſo,& raro,graue enim,& durum & denſa videntur eſſe, & contraria, leue inquam & molle rara*, deinde vt oſtendat raritatẽ, & denſitatem non eſſe cauſam grauitatis, leuitatis,duritiei,& mollitiei,ſed solùm per quandam concomitantiam vt plurimum ſimul eſſe,ſubiungit;*diſſonant autem graue, & durum in plumbo,et ferro*,nam plũbum eſt grauius ferro, licèt non ſit ita durum,nec denſum;quod non eſſet verum,ſi denſitas eſſet cauſa grauitatis, & duritiei; idem accidit in marmore, & chryſtallo, chryſtallus enim denſior eſt marmore, & tamen marmor grauius eſt; vndè quando poſteà dicit tex. ſeq.86. *denſum, & rarum ſecundum hanc contrarietatẽ factiua ſunt lationis*, loquitur de corporibus raris, & denſis, quatenus habent grauitatem, & leuitatem,non de raritate, & denſitate;quod confirmatur ex 4.de Cælo 24.vbi ait,quòd nulla videtur eſſe cauſa,cur grauitas,& leuitas ſimplicibus corporibus inſint;Tandẽ falſum eſt Ariſt. ibi impugnare Antiquos ex hoc capite, ſed inquit, quod ſi vacuum dicatur id,quod cauſa eſt lationis,ſic ipſius grauis, ac leuis materia, quatenus huiuſmodi erit vacuũ, ecce quomodo nõ loquitur Ariſ de raritate,& dẽſitate in ſe,& formaliter,ſed potiùs de ſubſtãtia rara,& dẽſa.

35 Secundò arguunt Scotiſtæ auctor. Scoti,Tatar.in 4.adducit Doctorẽ pro hac opinione in eod.lib.d.12.ſqu.4.ſupra lit.E. vbi loquens contra Gotfied. ait, quod raritas,quæ eſt terminus rarefactionis, præſupponit quantitatem,& conſequenter nõ poteſt quantitas acquiri per accidens ad acquiſitionem qualitatis, en quo modo raritatem vocat qualitatem. Pribarnes quoq; adducit Doctorem ibidem,quatenus vult ibi quantitatem eſſe ſubiectum qualitatis, & poſſe motum alterationis fieri in quatia-

ta

ta quantitate, per qualitatem verò ait Tribarnes, intelligit Doctor denſitatem, & raritatem. Magis ad rem faceret auctoritas ex 3.d.4 q.vn. §.*poteſt dici*, vbi condenſationem appellat alterationem, at alteratio eſt motus ad qualitatem.

Reſp. ad 1. locum, Doctorem ibi ſolum intendere contra Gotfred. oſtēdere ſubiectum alterationis, quod eſt quantitas, non acquiri per accidens ad acquiſitionē qualitatis, quia præſupponitur omninò acquiſitum, minimè verò ait rarefactionem eſſe motum ad qualitatem; Ad 2. neg. ibi per qualitatem Scotum intelligere dēſitatem, ac raritatem, imò poſtquam lit. E. probauit quātitatem ſubiectum eſſe motus ad qualitatem, inquirit poſtea lit. F. ſubiectū motus ſecundum rarum, & denſum, ſed per qualitatem intelligit calorē, & frigus, quæ ſunt cauſæ raritatis, & denſitatis, & conſequenter variationis ipſius quantitatis ſecundum maiorem, vel minorem extenſionem, & ſic etiam explicari poteſt in 3. loc. cit. quatenus cōdenſatio, & rarefactio comitantur regulariter alterationem factam per calorem, vel frigus, vel quòd loquebatur in aliorum opinione, quia veritatem huius rei ibi non veſtigabat.

36 Tertiò, inſtat Ruuius ratione, nam impoſſibile eſt eandem quantitatē omninò immutatam magis, vel minus extendi, ſed aliqua qualitas requiritur tāquam cauſa diſponens, hæc autem eſſe nequit, niſi raritas, & denſitas; maior patet, Prob. min. non enim eſſe poſſunt calor, & frigus, nam maior extenſio eſt quidam motus localis, ſed calor, & frigus, nequeūt eſſe cauſa motus localis proxima, ſed tantum remota, ergo alia qualitas dari debet, quæ ſit proxima, minor illa probatur cauſa proxima motus localis ſunt grauitas, & leuitas corporis, & cauſa proxima iſtarum ſunt raritas, & denſitas ex Ariſ. 4. Phyſ. 86. & eandē cauſa raritatis, & dēſitatis ſunt calor, & frigus, aut temperamentum primarū qualitatum, vt idem docet 2. de Part. Animal. c. 1.

Reſp. corpora per calorem, & frigus rarefieri, & condenſari; ad impugnationem, dicimus, quòd eſtò grauitas, & leuitas ſint principia motus ad Vbi, nō tamen ſunt ita principia motus ad ſitum, quin hic aliundè oriri poſſit, poſſunt enim calor, & frigus eſſe immediata principia maioris, vel minoris extenſionis localis partium locati, & hic eſt motus ad ſitum, ſicut per aduerſarios ſunt cauſa raritatis, & denſitatis; deindè falſum eſt, vt ſupradiximus, raritatem, & denſitatem cauſas eſſe grauitatis, & leuitatis.

Quartò, quædam partes corporis ſunt denſiores alijs, aliæ alijs rariores, vt oſſa sūt denſiora carne, humores autem rariores carne, & oſſibus; at hoc non importat in eis eſſe magis, vel minus quāta, eſſe magis, vel minus extenſa localiter, ſed eſſe affecta tali, vel tali qualitate, ergo, &c. maior patet, quia talis partium diuerſitas ad diſtinctionem organorum corporis neceſſaria videtur, at ſine raritate, & denſitate talis diſtinctio tollitur; tunc enim oſſa non eſſent duriora carnibus, ſanguis non eſſet fluidus, quia hæ affectiones ex denſitatis, ac raritatis diſcrimine oriuntur; minor verò probatur, quia corpus Chriſti in Euchariſtia quaſdam habet partes actu raras, quaſdam actu denſas, quia etiam in eo ſtatu habet, quicquid exigitur ad perfectam corporis organizationē, & tamen ibi nullam prorſus habet extenſionem localem.

37 Reſp. neg. min. cum eius probatione, Corpus enim Chriſti in Euchariſtia nō eſt rarum, nec denſum in actu ſecūdo, ſed tantum in actu primo, quatenus hæc pars, os, v.g. taliter eſt complexionata, vt minorem extenſionē localem poſtulet cū maiori copia materiæ, ex qua conſtat, quam caro, & caro quā humores, quod ab alijs ſub alijs verbis dici ſolet, oſſa Corporis Chriſti in Euchariſtia eſſe denſiora carne, & humoribus materialiter, non formaliter, quia habent plus de materia, quæ minorem petit locum; & hoc ſufficit ad perfectam organizationem Corporis Chriſti etiam in Euchariſtia. At inſtat Ruuius contra hanc communem reſponſionem, rarum formaliter eſt, quod habet parū materiæ ſub magnis dimēſionibus, dēſum verò, quod multum habet materiæ ſub paruis dimenſionibus, ſed iſtæ definitiones conueniūt partibus Corporis Chriſti in Euchariſtia exiſtentis,

ſtentis, ergo formaliter dicentur, & actu raræ, vel dẽſæ; prob. min. oſſa eius plus habent materiæ, quam caro, & iſtam ſub minoribus dimenſionibus, humores minus materiæ ſub maioribus, & ratio eſt, quia dimẽſiones per ſe primo ſunt maiores, vel minores non per actualem occupationem loci maioris, vel minoris, ſed per aptitudinalem, quam adhuc retinet corpus Chriſti in Euchariſtia, ergo aliæ partes eius ſunt formaliter rariores, aliæ dẽſiores, quia affectæ tali qualitate ſunt maioris, vel minoris loci occupatiuæ.

Reſp. definitiones illas intelligi debere de dimenſionibus localibus actualibus, nõ aptitudinalibus, aliter ſequeretur, quod & ſi corpus aliquod ſit rarefactum, dici poſſet adhuc denſum, nã aqua rarefacta, v.g. occupans totum vas, vbi prius ſolam eius medietatem occupabat, adhuc retinet aptitudinem ad occupandam ſolummodo medietatem, quia aptitudines nõ amittuntur, eſto ab actu ſeparentur, ergo rara nequit dici, vel ſi dicatur rara, dici etiam deberet denſa, ex quo conſtat inſtantiam Ruuij eſſe ſufficienti fundamento deſtitutam.

Inſtabis, durities in oſſibus, mollities in carne, & fluiditas in ſanguine ſunt qualitates neceſſariò requiſitæ ad perfectam corporis organizationem, quare actu dantur in Corpore Chriſti, ergo cum iſtę dependeant ex raritate, & denſitate etiam, & iſtę actu debebunt in eo admitti. Reſp. neg. cõſeq. vel enim huiuſmodi qualitates à denſitate, & raritate non dependent, vel dependent ab eis in actu primo conſtitutis, quo ſenſu raritatem, & denſitatem admittimus in Corpore Chriſti in Euchariſtia.

38 Secundò, tandem arguunt Ruuius, Complut. & alij, cum æquali quantitate, & extenſione locali ſtat vnũ corpus eſſe magis denſum, vel rarum, quàm aliud, ergo nec in quantitate, nec in aliquo modo eius poteſt conſtitui formalitas rari, & dẽſi, ſed tantũ in aliqua qualitate; probatur aſſumptum, ſint duo vaſa eiuſdem mẽſuræ, quorum vnum ſit aqua plenum, alterum verò ad medietatem vſque ſed per ignem aqua illa poſtea adeò rareſcat, vt totum vas repleat hæ, duæ aquæ æqualem habent extẽſionem in ordine ad locum, & tamen vna eſt denſior alia. Reſp. diſtinguendo antecedẽs, cum æquali extenſione locali, æqualique materia ſtat maior, vel minor denſitas, aut raritas, negatur; cum æquali extenſione locali, ſed inæquali materia, vt in caſu allato, conceditur, ſed tunc neg. conſeq. raritas.n. & dẽſitas nõ cõſiſtit in extenſione locali ſimpliciter, ſed raritas in extenſione locali pauciorum, denſitas verò plurium, & in maiori copia, vndè eadem extenſio localis poteſt dici maior, & minor, nõ prout ſolum terminatur ad locum, ſed prout etiam reſpicit maiorem, vel minorem copiam materiæ ſituatæ ſub æqualibus dimenſionibus, vndè ſi minor eſt materia, maior extenſio dicetur, ſi maior eſt copia materiæ; minor extenſio dicetur.

QVÆSTIO V.

Quid re vera per rarefactionem, & condenſationem tanquam terminus acquiratur.

39 HActenus circa aliorum Sententias verſati ſumus, in præſenti noſtra eſt aperienda, quę ſit principijs Scoticis, ac veritati magis conſentanea, pro qua introducenda recolendum eſt ex dictis diſp. 9. Phyſ. q. 1. art. 1 & 2. quòd ſubſtantia quælibet materialis, ſi quantitate expoliaretur, adhuc partes retineret extenſas, & vnam extra aliam etiam in ordine ad locum, ſed penetrabiliter, vnde per partium ſuarũ cõpenetrationem poſſet tunc abſque miraculo ad punctum loci contrahi; ex quo deducitur, quodnam ſit munus quantitatis circa ipſam, reddit nimirum extenſam in loco occupatiuè, & impenetrabiliter, ita quod ratio formalis quantitatis conſiſtit in radice, & principio exigitiuo impenetrabilitatis; & impenetrabilitas eſt veluti effectus eius formalis primarius, cuius beneficio habet ſubſtantia quanta poſitionem de genere quantitatis, quæ vt declarat Doctor. 4. d. 10. q. 1. §. *dico ergo*, eſt ordo quidã partium in toto præſcindens ab actuali ordine ad locum, vt quòd caput ſit immediatè vnitum collo, collum pectori cum repugnantia ad penetrationem ratione

cuius

cuius diſtinguitur à conſimili ordine partium, quem adhuc ſubſtantia retineret, ſi quantitate exueretur, tunc enim haberet talem ordinem, ſed ſine repugnãtia ad penetrationem; ſequitur poſtea connaturaliter ad quantitatem velut effectus ſecundarius (ait Doctor ibidem) poſitio de genere ſitus, quæ aliud non eſt, quàm ordo partiũ locati ad partes loci, ideſt actualis extenſio partium locati ad partes loci, diciturq; impenetratio actualis partium, nam quandocunq; partes locati correſpondent diuerſis partibus loci ſtante hoc reſpectu ſitus implicat corpus in puncto locari, ad hanc poſtea impenetrationem ſequitur veluti effectus eius ſecundarius negatiuus expulſio alterius corporis ab eodem loco, qui effectus poteſt à Deo ſuſpẽdi, nam ſi duo corpora eſſent circũſcriptiuè in eodem loco, partes vtriuſque corporis eſſent coextenſę partibus eiuſdem loci, at neutrum expelleret aliud.

40 Quia verò hæc extenſio partiũ corporis locati ad partes loci conſtituens poſitionem de genere ſitus communiter cenſetur modus quantitatis, immò etiam tali nomine appellatur à Doctore loc. cit. Rurſus recolendum eſt ex dictis tum in Logica diſput. 8. quæſt. 12. art. 2. tum in Phyſ. diſput. 11. quæſt. 5. art. 1. in fine, Sitũm ſi ſumatur pro qualicunque extenſione partiũ rei materialis in loco, non eſſe modum ſolius quantitatis, ſed vniuerſaliter cuiuſcunque rei corporeæ, nam etiam ſecluſa quãtitate remaneret adhuc ſic extenſa diuiſibiliter per locum, vt etiam benè hìc adnotauit Areſ. ſi verò ſumatur pro extenſione partium in loco cum repugnantia, vt ſeinuicem penetrent, ſanè in hoc ſenſu ſolius quantitatis eſt modus, talis enim extenſio impenetrabilis in loco rebus materialibus, & corporeis meritò quantitatis obuenit, & hic eſt maximè aduertendum, quod dum in rarefactione dicimus acquiri nouũ modum quantitatis, non loquimur in ſenſu Recentiorum; qui eum faciunt de genere qualitatis, ſic enim contra ipſum vrgent plures difficultates, quas Camer. cit. adducit, quę quidem nullam nobis afferũt moleſtiam, qui talẽ modum dicimus eſſe poſitionem de genere ſitus. Tandem recolendum eſt ex dictis in Logica loc. cit. non eodem modo ab omnibus conſtitui prædicamentum ſitus, & ab Vbi diſtingui; in communi via Scotiſtarum, vt ibi diximus, ex eo diſtingui ſolent, quod Vbi dicit habitudinem totius locati ad totum locum, ſitus verò habitudinem partium locati ad partes loci, vnde ſitus cõuenit ſolum corporibus, cum Vbi etiam rebus ſpiritualibus conuenire queat; an verò hæc diſtinctio tanta ſit, vt ſufficiat ad conſtituenda diuerſa prædicamenta, ibi ſatis luculenter examinauimus, & vtrumque ad trutinam probabilitatis ſuſpendimus, licèt cum propenſione ad partem negantem; Cum hìc extenſionẽ localem partium locati ad partes loci ad prędicamentum ſitus ſpectare dicimus, loquimur ex communi ſuppoſitione Scotiſtarum, quod ita conſtituatur, & quod talis conſtitutio ſufficiat, vt prædicamentum peculiare cõſtituat ab Vbi diuerſum; quòd ſi ad prædicamentum ipſius Vbi velit quis illum reducere, & ſpectare eo modo, quo vniuerſaliter partes ſpectant ad totũ, quod conſtituunt, adhuc tanta diſtinctio remanet inter Situm, & Vbi, quanta ſufficit pro determinatione præſentis quæſiti, quia per Vbi ſignificatur totalis præſentia rei ad totum locum, per ſitum verò partiales præſentiæ partium locati ad partes loci, vt benè declaratum eſt in Logica, quo loco adhuc ſecundum hanc viam ſufficientem diſtinctionem aſſignauimus inter Situm, & Vbi, adeò vt poſſit corpus moueri ad nouũ ſitũ, ſed non ad nouũ Vbi; his prænotatis.

41 Dicendum eſt in rarefactione, & cõdenſatione non acquiri veluti per ſe terminum, niſi nouam extenſionem localẽ partium locati maiorem, vel minorem ad prędicamentum Situs pertinentem. Concluſio eſt plurium Scotiſtarum, quam tuentur velut de mẽte Doctoris, Tatar. 4. Phyſ. loc. cit. eam æſtimat omnium probabiliorem, Aretinus 4. diſt. 12. q. 4. art. 3. & alij, & ſanè quamuis Doctor non ſatis expreſſerit mẽtem ſuam loco ſæpè cit. 4. d. 12. q. 4. ibi tamen refutat opiniones de acquiſitione, vel deperditione ſubſtantiæ, aut quantitatis; & non ſemel ait raritatem maiorem attendi

non

nō debere, niſi ex occupatione maioris loci, ita præſertim habet in ſol. ad 1. arg. Gotfried immediatè ſupra illā additionem; ſic etiam è contra pariter in 3. d. 2. qu. 3. ad 1. prin. ait condenſationem non attendi, niſi ex occupatione minoris loci; eandem Sententiā docuit Simplicius 4. Phyſ. circa tex. 84. dum ait raritatem, & denſitatē eſſe formaliter relationes, ſignificatq; eſſe relationes partium corporis adinuicem in ordine ad locum, quia eſſe rarum, aut denſū aliud non importat quam partes magis, aut minùs inter ſe diſtare, quæ diſtantia, & propiuquitas relationes præſeferunt de genere Situs; ſic etiam ſentit Bonamic. li. 7. de Motu c. 41. Areſius loc. cit. & alij quamplures.

Probatur primò expreſſo Ariſt. teſtimonio in prędicam. qualitatis, vbi ita loquitur *rarum verò, & ſpiſſum, & aſperum, & leue putabuntur quidem quale quid ſignificare, ſed aliena huiuſmodi putantur eſſe à diuiſione, quæ circà quale eſt, quādā enim poſitionem magis videntur partium vtrūque ſignificare, ſpiſſum enim dicitur, eo quod partes ſibi ipſis propinquæ ſint, rarum verò eo quod diſtent à ſe inuicem, & leue quidem, quod in rectitudinem aliquo modo partes iaceant, aſperum verò, quòd hæc quidem ſuperet, illa verò inferior ſit:* quæ auctoritas nullam certè admittit Gloſſam, ſine manifeſta textus extorſionē, nā quod communiter inquiūt Aduerſarij, Ariſt. ibi locutum eſſe iuxtà opinionem antiquorū, eſt prorſus voluntariè dictum, oppoſitum enim colligitur luculentiſſime ex ipſo cōtextu, & progreſſu Ariſt. nam ibi adducit opinionem Antiquorum ipſas reponentiū in prædicam. qualitatis, & pòſtea talē opinionem reijcit, illaſque reponit in prædicamento Situs. Io. de S. Tho. diſtinguit de duplici raritate, & denſitate, vna formali, & intrinſeca, quæ eſt qualitas; altera ſituali, & extrinſeca quę eſt veluti effectus illius, & pertinet ad prędicamentū ſitus, atq; Ariſt. ibi loqui de raritate, & denſitate ſituali, & extrinſeca, quam meritò reijcit ad prædicamentum Situs. Verùm iam conſtat ex dictis quæſt. præc. non dari aliam raritatē, aut denſitatem diſtinctam à ſituali, & ſanè etiam in communi modo loquendi alia raritas, aliàue denſitas non ſolet agnoſci prę ter ſitualem, quādo enim videmus corpus denſum, id eſt occupans exiguum locū, inquirimus quæ ſit cauſa illius denſitatis, ergo nomine denſitatis non ipſam cauſam, & radicem, ſed corporum compreſſionem intelligimus, Quòd ſi Ariſt. præter iſtā, aliā agnouit intrinſecam, & formalem ad prædicamentum qualitatis ſpectātem, cur eā non aſſignauit, nec de ea locutus eſt, cum prædicamentum qualitatis contexeret, & aliam reijceret ad prædicamentum Situs? ſanè tenebatur potius eam recenſere, quæ ad illud prædicamentum ſpectabat, quàm aliam impertinentem, vel ſaltim vtramque memorare debebat, & propriā illius prædicamenti retinere, aliam ad prędicamentum ſitus reijcere. Hinc etiam facilè reijcitur ſolutio Ruuij, & Compl. dicentium Ariſt. ibi loqui de raro, & denſo pro connotato, in quo ſenſu ſpectat ad prædicamentum Situs, non autem pro formali, & principali ſignificato, Nam quod ipſi appellant connotatum raritatis, & denſitatis, nos dicimus eſſe principale ſignificatum, quia ex vi nominis, vt diximus, important ipſāmet corporum compreſſionem, vel dilatationem, non verò cauſam, & radicem illius, & quidem mirum eſt, quomodo Ariſt. contexendo prædicamentū qualitatis memorauerit connotatum raritatis, & denſitatis, non autem formale ſignificatum, ſi illius præcipuam ſpeciem conſtituebat.

42 Secūdo probatur ratione, tunc corpora dicuntur formaliter rareſcere, vel cōdenſari, cum eorum partes nō ampliùs eūdem ſeruant inter ſe ordinem reſpectu loci, ſed ampliùs comprimuntur, vel ampliùs diſtantur, ergo primus, & per ſe terminus rarefactionis, & cōdenſationis eſt talis partium compreſsio, vel dilatatio, at hæc non important, niſi variam extenſionem, & poſitionem partium in loco, quæ ſpectat ad prædicamentum Situs, ergo &c. Nec obſtat, quod in rarefactione, & condenſatione mutetur quoque preſentia localis totius corporis, quæ dicitur Vbi; nam id fit conſequēter ad mutationem partium vnde talis Vbicatio totius non eſt primus, & per ſe terminus rarefactionis, & condenſationis,

ſed ſecundariùs tantùm, & concomitans, quare hæc differentia notari poteſt inter motum localem ad Vbi, & rarefactionem, ac condenſationem, qui ſunt quidam motus locales ad Situm, quòd in eo primus, & per ſe terminus eſt præſentia totalis, ſeu Vbicatio totius corporis, præſentia verò partium eſt terminus tantùm ſecundarius, & concomitans; è contra verò in condenſatione, & rarefactione primus, & per ſe terminus eſt partialis præſentia partium, ac earum ſituatio in loco ſecundarius, & concomitans præſentia totalis corporis, & quia motus ſpecificatur à primo, & per ſe termino, ideò motus localis abſolutè, per quem ſolet intelligi motus totius, dicitur eſſe ad Vbi rarefactio autem, & condenſatio ad Situm.

Tertiò id ampliùs declaratur, certũ eſt, ac in cõfeſſo apud omnes per raritatẽ corpora extendi in loco per denſitatem cõprimi, & coarctari, at ſanè hoc intelligi non debet in genere cauſæ efficientis, quaſi raritas extenſionem efficiat, nam pro cauſa extrinſeca ſufficiens erit agens extrinſecum, quod dicitur rarefacere ſubiectũ, & pro cauſa diſpoſitiua ſufficiens erit calor, vel humiditas, adeo quod raritas ipſa, aut denſitas hunc effectum non præſtant, niſi in genere cauſæ formalis, ergo raritas, quæ eſt terminus rarefactionis, aliud formaliter non erit, quam expanſio eiuſdem corporis ad ampliorẽ locum, quam antea haberet, & denſitas contractio ad minorem, ac proindè non benè dicetur raritas illam præcedere, veluti cauſa, nec illam conſequi velut effectus, quia tũc altera ſuperflueret, nam habita raritate ſuperflua erit alia extenſio, quæ ipſam conſequatur, vt effectus ſecundarius; & pariter habita extenſione maiori ad locum ſuperuacanea erit raritas, quia per illammet extenſionem corpus intelligitur ſufficienter rarum.

43 Quartò probatur vlterius, quia tota difficultas intelligendi modum, quo fiant rarefactio, & condenſatio in hac ſententia, conſiſtit in eo, quo nimirum pacto, quauè ratione fieri poſſit, vt idem numerò corpus nulla prorſus ei facta partium additione, vel detractione poſſit modò maiorẽ, modò minorem occupare locum, nam primũ videtur prorſus impoſſibile, niſi vel addantur partes nouæ materiæ, vel ſaltim inter partes illius corporis rarefacti admittantur vacuitates, alterum verò repugnare videtur ſine partium detractione, aut ſaltim earum compenetratione in eodem ſpatio. Verùm hæc difficultas eſt cõmunis omnibus Sententijs etiam illi, quæ rarefactionem conſtituebat per ingreſſum corpuſculorum, & condenſationẽ per egreſſum, quãuis enim hanc difficultatẽ euitet in quantitate permanenti, eandem tamen incurrit in ſucceſſiua, adhuc enim explicare tenetur, quo pacto idem numero motus nulla prorſus facta ei partium additione, vel detractione, aut compenetratione poſſit modò longiori, modò breuiori coexiſtere tempori eſt enim prorſus eadem difficultas hìc, & ibi, quia vt diximus qu. 1. huius diſp. quod eſt tarditas, & velocitas in quantitate ſucceſſiua, eſt raritas, ac denſitas in quantitate permanenti; vndè Arriag. addictus ſent. de corpuſculis, vt conſequenter loquatur diſp. 2. de Gen. ſect. 3. ſub ſect. 2. ait omnem motum ſucceſſiuum fieri per morulas interceptas, & ſecundum maiorem, vel minorem numerũ ipſarum prouenire in motu velocitatẽ, & tarditatem, quod etiam docet diſp. 16. Phyſ. ſec. 11. At hoc latè impugnamus diſp. præced. q. 5. & adhuc non loquitur conſequenter ad ſuam Sententiã de corpuſculis, ſicut enim explicat raritatem, & denſitatem in quantitate permanenti, non quidem per vacuitates interceptas in eius partibus, ſed per intruſionem alterius corporis in eas, ſic pariter explicare debebat velocitatem, & tarditatem in quantitate ſucceſſiua non per morulas interceptas, & quietem totalem ipſius mobilis, ſed per interpoſitionem alterius diſtinctæ motionis, quod eſt prorſus ridiculum. Quemadmodum ergo in communi Sententia motus dicitur velox, vel tardus, fierique in breuiori vel longiori tempore per hoc ſolùm, quòd ſecundum eandem ſuam entitatem, ſecundum eaſdem partes extẽditur, aut contrahitur magis in ſua ſucceſſione, & duratione, ita pariter dicendum erit de corporũ raritate, ac denſitate, quod

poſſit idem corpus nunc maiori, nunc minori coexiſtere loco per extenſionem, vel contractionem eiuſdem ſubſtãtiæ mediãte rarefactione,& condenſatione; & ſicut hoc conceditur ab omnibus in quantitate ſucceſſiua, ità pariter concedi debebit in permanenti, nec afferri poterit vnquam diſparitas alicuius momenti.

44 Quintò tandem probari poteſt noſtra Sententia ex impugnatione aliarũ, nã vt conſtat ex ſuperius dictis, opiniones de acquiſitione, vel deperditione quantitatis, aut qualitatis ſunt penitus improbabiles,& præterea ſunt omnibus difficultatibus obnoxiæ, quibus noſtra; opinio de corpuſculis,vt verum fateamur,eſt cęteris probabilior, vndè quãdo hæc noſtra non placeret, in illam abſque dubio eundum eſt;tũ quia eſt veroſimilior alijs; tum quia facilè euitat difficultatem præcipuam in hac materia de maiori, vel minori occupatione loci; tum quia nõ multùm abhorret Doctor ab ea loc.cit. Verum quia,& ipſa ſuos habet tribulos, & ſpinas, vt ſuprà patuit q. 1. & inſuper difficultatem præcipuam,quam hìc euitat per ingreſſum,vel egreſſum corpuſculorum,illam poſtea incurrit in explicanda velocitate,ac tarditate motus,potius huic noſtræ adhærere libet, & illam difficultatem vtcunque poterimus declinare, quàm hìc amplecti Sententiam de corpuſculis,& alibi incõſequenter loqui de velocitate, ac tarditate motus, aut ad morulas recurrere, vt facit Arriã.ex quib⁹ ſanè plura, atq; maiora ſequũtur abſurda, quàm ex hac noſtra Sẽtentia de raritate,& dẽſitate.

Soluuntur Obiectiones.

Poncius in append.apol.nu. 102.incipit examinare ſententiã noſtrã iam prædeclaratam de rarefactione, & condenſatione, quam ſuadet nos retractare in metaphyſica,& locum Scoti, vndè eam deduci prætẽdimus;At ei obtemperare nõ poſſumus, & quia metaphiſica iã eſt impreſſa,& quia Scotiſtæ melioris notæ id diſſuadent aſſerentes prędeclaratam ſententiam eſſe omnium probabiliorẽ,ac magis de mẽte Scoti,ità pręſertim Tatar.4.Phyſ.qu.de vacuo dub.5. & 4.d.12.q.4 in fine, vbi etiã Aret. ar.3.ſatius eſſet quod ipſe retractaret ſuam de corpuſculis,quam prꝗfati Auctores dãnant nõ ſolùm,vt in ſe improbabilem, ſed vt à Scoto alienam, & ab Ariſt.ex profeſſò à ſchola eliminatam 4.Phyſ. tex.84. & 85. & in metaph. præſertim ipſe reuocare deberet opinionem,vel potius phãtaſiam illã ſuam de compoſitione Dei ex genere, & differentia, vt periculoſam,& aurium piorum Theologorum offenſiuam, cõtra quã egimus, eſtò non ſatis, diſp.2.met.q.v.ar.2. à nu.131.neque locũ Scoti videmus,quem in metaph.retractare debeamus,quia nullum talem, velut expreſsè loquentem, adduximus in hac quæſtione.

Et quoniam ab initio quæſtionis huius pręmittimus quandam doctrinam de quãtitate, in qua dicimus quod ratio formalis quantitatis conſiſtit in radice,& principio exigitiuo impenetrabilitatis, & impenetrabilitas eſt veluti effectus eius formalis primarius, cuius beneficio habet ſubſtantia quanta poſitionem de genere quantitatis,& c.Põcius n.103.ait peſſimè dici,quod impenetrabilitas ſit effectus formalis quãtitatis, cũ manifeſtum ſit quod ſit proprietas eius in ſententia dicentium, quod ratio formalis quantitatis ſit radix exigens illam impenetrabilitatem; neque enim proprietas eſt effectus formalis rei, cuius eſt proprietas; quis enim dicat riſibilitatem eſſe effectum formalem rationabilitatis? cuius ratio eſt, quod effectus formalis poſitiuus formæ ſit ipſamet forma cõmunicata, ſeù quod idem eſt, denominatio formalis deſumpta à forma immediatè; ſic calidũ dicitur eſſe effectus formalis caloris; certum autẽ eſt, ꝙ impenetrabilitas nõ ſit ipſamet quãtitas, à qua ꝓuenit,cõmunicata,ſed aliqd aliud à quãtitate metaphiſicè pullulãs.

Reſp. nos quoque non ſemel agnouiſſe impenetrabilitatem pro primaria, & principali paſſione quantitatis, ità videri poteſt diſp.7.log.q.2.art.4.in fine, & diſp.9.Phyſ. n.13. & pariter effectum formalem primarium quantitatis eſſe ipſamet quantitatem, ſeù actualem exigentiam extenſionis impenetrabilis ſubiecto communicatam, vt ibidem eſt videre n.15.attamen nouũ non eſt ſoleri interdum circumſcribi rei eſſen-

tiam, & quandoque etiam effectum eius formalē primarium per paſſionem, & ità contingere in quātitate præſertim diximus diſp.cit.9.Phyſ.n.13. illis verbis, & quamuis hęc (nempè impenetrabilitas) ſit paſſio ipſius quantitatis, adhuc tamen per paſſionem licebit nobis eius eſſentiam circumſcribere, vt motis eſt in multis alijs, & eius effectum formalem, &c. in hoc igitur ſenſu hìc diximus impenetrabilitatem eſſe effectum formalem quantitatis, & non aliter; qua de cauſa nō abſolutè diximus impenetrabilitatem eſſe effectum formalem quantitatis, vt nobis imponit arguens, ſed cum particula diminuente, & aſſimilatiua locuti ſumus dicendo impenetrabilitas eſt veluti effectus eius formalis primarius, quam particulam noluit arguens aduertere, vt occaſionem præberet cenſuræ.

Carpit deindè nu. 104. quod dixerimus ibidem, quod beneficio impenetrabilitatis habeat ſubſtantia quanta poſitionē de genere quātitatis, quæ cōſiſtat in ordine quodam partiū in toto præſcindens ab actuali ordine ad locum, vt quod caput immediatè ſit vnitum collo, collum pectori cum repugnantia ad penetrationem, Non enim, (inquit) beneficio impenetrabilitatis per ſe primò habet hanc poſitionem, ſed beneficio ipſius quātitatis, cuius impenetrabilitas illa eſt proprietas; nec illa poſitio, quæ eſt ordo, poteſt eſſe de genere quantitatis, quia ordo ille eſt reſpectus, quantitas autem eſt quid abſolutum ſecundum omnes. Iniquus cēſor eſt iſte, & verſipellis, qui cum verba noſtra refert, ex integro refert; ſed cum cenſuræ ſubijcit, mutila refert; ſicut in præcedēti cenſura imponebatur nobis, quod dixerimus abſolutè impenetrabilitatem eſſe effectum formalem quantitatis, cum tamen conſtet, nos eſſe locutos cū particula *veluti*; ità in præſenti iniquè criminamur, quod abſolutè dicamus ſubſtantiam quantam beneficio impenetrabilitatis habere poſitionem de genere quantitatis, dicimus enim quod illius beneficio eā habet cum repugnantia ad penetrationē, quòd certè negari non poteſt, quamuis .n. repugnantia ad penetrationem radicaliter, & remotè à quantitate proueniat, proximè tamen, & immediatè oritur ab ipſa impenetrabilitate; quod tādem coactus eſt ipſe fateri illis verbis, fortaſſis in re nihil aliud volunt dicere, &c. & tandem concludit, ſi hoc volunt, benè dicunt, ſed malè loquuntur, & exprimunt ſuum ſenſum.

Sed locutio noſtra idiomati Scotico cōformis fuit, & malumus ſic malè loqui cū Scoto, quam benè cum ipſo, qui quam benè loquatur conſtat ex pluribus eius dictis iam ſuperius adnotatis, ac inferius adnotādis; ſic cum diximus poſitionem de genere quantitatis importare ordinem quendam partium in toto, locuti ſumus cum Doctore à nobis ibi citato d. 10. q. 2. §. *dico ergo*, nec diuinare potuimus quo ſpiritu ductus illud primò impugnauerit, tanquam malè dictū, & poſteà fortaſſe Præceptoris reuerentia motus explicet quo ſenſu ſit intelligendum illud dictum (nimirū quod circumſcribatur per reſpectū à poſteriori, ſic enim multoties ſolent à nobis abſolutæ res explicari per reſpectus nobis notiores) noſtramque explicationem expectare noluerit, id tamē ſuſpicamur ortum eſſe ex immoderata libidine impugnandi quæcunque dicuntur à nobis ſine vlla aduertentia, quod ſint noſtra aſſerta, vel Doctoris.

Et vt nihil prætereat, quod cenſuræ non ſubijciat, veluti arctioris obſeruantiæ cēſor, addit n. 105. malè nos tribuere Recentioribus omnibus indeterminatè, quod per modum quantitatiuum intelligant aliquid ſpectans ad genus qualitatis, nam nec Ruuius, nec Hurtadus, nec alij Ieſuitæ communiter per modum quantitatiuum intelligunt qualitatem, aut aliquid de genere qualitatis. Vt verſatiſſimo in Scholis Recentiorum totum hoc ei permittimus; cæterum falſum eſt hoc à nobis adſcribi Recentioribus omnibus indeterminatè; dicimus enim, quod de modo quantitatiuo nō loquimur in ſenſu Recentiorum (ſunt verba noſtra) qui eum faciunt de genere qualitatis, quaſi diceremus illorū Recentiorū, qui eū faciunt, &c. contra quos vrgere dicimus difficultates à Camerario adductas.

Num. 106. incipit examinare concluſionem noſtram, & quia ea præſertim ratione eam ex Scoto deducebamus, eo quia plu-

ries

pluries dixit raritatem maiorem non attēdi debere, niſi ex occupatione maioris loci, & ex alia parte non ſibi ſatisfaciebant opiniones de acquiſitione, vel deperditione ſubſtantiæ, vel quantitatis. Poncius inquit falſum ſupponi, quod impugnauerit opinionem de acquiſitione quantitatis, aut aliam de corpuſculis; imò ait, Doctorem, §. *quantum ad iſtam opinionē*, aſſerere manifeſtè opinionem de acquiſitione nouæ quantitatis illis verbis ***oportet omnes in rarefactione ponere nouam quantitatem vel totalē, vel partialem, quia alioquin quod rareſieret non eſſet nunc maius, quā prius***; Et quamuis non attendatur raritas ſecundū ipſum, niſi ex occupatione maioris loci, quatenus ex hoc colligitur, quod corpus rarefiat; non indè ſequitur, quod terminus per ſe ſolus rarefactionis ſit illa extenſio, nec quod voluerit Scotus aliud non acquiri præter illam extenſionem; vndè tandem concludit, quod cum nullo modo Scotus inſinuet hanc noſtram ſententiam, ſed eam expreſsè neget, inſinuet autem aliquo modo ſuam de corpuſculis, & ſua quoad rationem abſque comparatione ſit probabilior noſtra, tyronibus Scotiſtis iudicādum relinquit, quis ex nobis hic potius docere aliquid contra, aut præter mentem Scoti, exiſtimandus ſit.

An Doctor approbauerit, vel reprobauerit opiniones de acquiſitione corpuſculorum, & quantitatis, iam diſcuſſum eſt in præcedentibus, & videri poteſt textus ipſe, & cum inquit Scotum, §. *quātum ad iſtā opinionem*, expreſsè aſſerere opinionem de quantitate, non minus ipſi, quam nobis reſpondere incumbit, cum eā nec ipſe ſequatur; aduerte tamen verba, quę refert, tāquā Scotici textus, ibi non haberi, niſi quātum ad ſenſum, quem perfectè non attigit, cū enim ait Doctor quod oportet omnes ponere, quod acquiratur noua quantitas in rarefactione, vel totalis, vel partialis, alioquin non eſſet nūc maius, quam prius; non intelligit de omnibus opinantibus, nā ad hoc neceſſitarentur etiam corpuſculorū aſſertores, quod eſt falſum, cū iſti maioritatem ſaluent ex alio capite, quam ex acquiſitione nouæ quātitatis; ſed intelligit de illis duabus prioribus, quæ ibi referuntur, & ambæ in hoc cōueniebant, quod ad ſaluādam maioritatem in rarefactione oportet nouam quantitatem generari, & diſſidebant in hoc; num hæc quantitas noua debeat eſſe totalis, vel ſufficiat partialis.

Et ſanè ſi ita palam ſtetit Doctor pro acquiſitione nouæ quantitatis, non videmus qua ratione immediatè poſteà hinc deduxerit ſuam opinionem de corpuſculis eſſe cæteris probabiliorem, & tyronum Scotiſtarum iudicio reliquerit iudicādum, quis noſtrum potius ſit aliquid opinatus cōtra, aut præter mentē Scoti; certè tyrones Scotiſtæ audientes Scotū adeò manifeſtè ſtare pro ſententia de acquiſitione quantitatis, nedum noſtram, ſed tuam quoque condēnabunt, vt Scoto manifeſtè contrariā quātum verò ſpectat ad iudicādum inter nos, ſi verum eſſet, quod aſſumis Scotum ſcilicet expreſsè negare ſententiam noſtram, ſtatim pro te ſententiam ferent, at tibi nō credēr, cum afferas locum Scoti pro aſſertione opinionis de quantitate, nullum verò pro reprobatione noſtræ, quod magis tua intererat; & ex alia parte, quando videbūt Scotiſtas aut noſtram defendere ſentētiā, aut illam de quantitate, illam verò de corpuſculis aut damnare, aut nullatenus memorare, & rurſus cum viderint præcipuos Scoti expoſitores Tatar. & Aretinum ſuprà alias ſententias noſtram extollere, tanquam veriorem, & magis de mente Scoti, illam verò de corpuſculis omninò condēnare, vt falſam, obſoletā, & à Peripato eliminatam ab Ariſt. ipſo 4. Phyſ. ex profeſso; quando (inquam) hæc omnia obſeruabunt Tyrones Scotiſtę dubio procul ſententiam pro nobis ferent, non pro Poncio.

Cum tandem negabatur ex eo, quod raritas ſecundum Scotum non attend. tur, niſi ex occupatione maioris loci, ſequi, quod terminus per ſe ſolus rarefactionis ſit illa extenſio, & quod voluerit Doctor non aliud acquiri præter illam extenſionē; Hoc vtique malè negatur, cū enim inquit Doctor raritatem non attendi, niſi ex occupatione maioris loci, planè ſignificat hanc eſſe præciſam formalem cauſam, cur corpora dicantur rareſieri, cum ſecundū eaſ-

dem partes maiorem occupăt locum, quã anteà, illa enim loquendi formula cauſam præciſam indicat; ergo ex illo loquẽdi modo benè ſequitur, quod terminus per ſe ſolus rarefactionis ſit illa extenſio, & quod voluerit Scotus non aliud acquiri præter illam extenſionem; ſed quia de hoc rurſus redibit ſermo, non hæreamus,

Num.107. aduertit hanc noſtram concluſionem quãtum ad partem illam, quod terminus per ſe ſolus acquiſitus per rarefactionem ſecluſis qualitatibus ad hoc deſeruientibus, ſit extenſio, qua res quanta habeat occupare maiorem locum eſſe omninò ſententiam Ieſuitarum omnium, quotquot non tenent ſententiam de corpuſculis, cum tamen nullum eorum citemus, ne videamur (inquit) contrà Scotiſtas, cum ipſis ſentire. Gratulamur, quod tot inſignes conſortes habeamus pro hac noſtra ſentẽtia teſte ipſo Pōcio, qui hac ſolùm de cauſa non adeò improbabilem, & abſurdam iudicare deberet, quia tot habet doctiſſimos ſectatores, quibus ipſe in iudicio cōparandus non eſt, vtpotè qui ſæpè fallitur, ac decipitur, vt in præſenti, cum inquit eos non fuiſſe à nobis citatos, ne videremur cũ ipſis contra Scotiſtas ſentire, quod iudiciũ planè temerariũ eſt, quia inſigniores Scotiſtæ hanc noſtram ſententiam docent; cauſa cur eos non citauerimus, eſt, quia longè aliter eam extenſionem localem ipſi explicant, quam nos faciamus.

A num.108. incipit fundamenta noſtra referre, & quia primum conſiſtit in expreſſa Ariſt. auctoritate in prædic. qualitatis, vbi rarefactionem, & condenſationem ſignificat eſſe motus locales, rarumque, & denſũ vocat poſitiones de prædicamẽto ſitus; varias affert reſponſiones. Primò, inquit hunc locum facere contra ponentes raritatem, & denſitatem in prædicamento qualitatis, non verò contrà opinionem de corpuſculis, vel de noua quantitate; quoniam autem videbat facere etiam contrà iſtos, dum eas reponit in prædicamento ſitus, reſpondet quod quandò Ariſt. eas appellat poſitiones, non loquitur in ſenſu formali, itaut ipſamet poſitio, vel ſitus partium ſit raritas; ſed vult quod ſit illud, ratione cuius competat rei habere talem ſitum, quod omnes quotquot dicunt rarefactionem fieri mediante noua quantitate, ſiuè totali, ſiuè partiali, ſiuè nouo modo quantitatiuo abſque noua quantitate, ſiuè mediantibus corpuſculis, aſſerũt. At ibi Ariſt. loqui in ſenſu formali ibidem demonſtrauimus hanc ipſam reſpōſionem refutando ab alijs datam, quam hìc afferre opus non erat, ſi impugnationi eiuſdem ſatisfacere non volebat.

Reſpondet ſecundò, ne fiat quæſtio de nomine, quod quandò Philoſophus, ait rarum dicere poſitionem, vel intelligit per hoc, quod vt res rarefiat, nihil quantitatis nouæ debeat aduenire, ratione cuius rarefiat, præter poſitionem, quæ eſt ſitus; an verò ſolùm intendat, quod quamuis aliquid aliud adueniet neceſſariò, tamẽ illud aliud non eſt per ſe terminus rarefactionis, ſed ipſamet poſitio; ſi primum, certè id non dicit Philoſophus nec expreſsè, nec implicitè, & quando id diceret, deberet negari, quia eſt contrà rationem; ſi ſecundum, quãuis ità eſſet, nihil facit ad difficultatem realem huius rei, in qua quæritur, an debeat acquiri noua quãtitas, ſiuè illa ſit terminus per ſe rarefactionis, ſiuè non. Nos dicimus Philoſophum aſſerere primum, vel explicitè, vel ſaltim implicitè, & negamus omninò id eſſe contrà rationẽ, imò contra rationem eſt, quod acquiratur noua quantitas, ſiuè totalis, ſiuè partialis, vt conſtat q.3.

Num. 109. vt oſtendat allatam auctoritatem non eſſe adeò patentem, quin egeat aliqua explicatione, vt nos dicimus, contra deſcriptiones rari, & denſi à Philoſopho datas, mouet quandam difficultatem (ſatis tamen materialem) vt appareat neceſſitas eam explicãdi; Ceterum nulla res eſt adeò clara, quin poſſit circa eam difficultari, vndè fiunt etiã difficultates contra illud primũ principium, de quolibet verum eſt affirmare, vel negare, neque ob id ceſſat euidentia primorum principiorum; Et quandò diximus auctoritatem illam nullam admittere gloſſam ſine manifeſta textus extorſione, loquebamur ſecundum ſubiectã materiam, de qua erat ſermo, nempè quod raritas, & denſitas ſpectant ad prædicamẽtum ſitus, non verò qualitatis, quantitatis,

vel

vel ſubſtantiæ, & hoc clariſſimè habetur in textu præcitato; neque contrà hoc facit difficultas facta à Poncio contrà illas deſcriptiones; ſiuè enim conueniant ſpongiæ compreſsæ, & laxatæ, ſiue nõ, ſemper manet quod ſecundum intentionem Philoſophi ratum, & denſum ſint de prædicamẽto ſitus, ac conſequenter rarefactio, & cõdenſatio ſint merè motus locales ſecundum earum formalitatem.

Ad 2. fundamentum noſtrum à ratione deſumptum ſub n. 42. reſpondet multipliciter Poncius n. 110. & primò, negat conſequentiam, quia aliquid aliud acquiritur, vel deperditur tum, quod potius debet dici terminus per ſe rarefactionis, & denſationis, quantitas nempè aliqua, & quod illa quantitas ſit potius dicẽda terminus per ſe, quam extenſio, quæ ſequitur, patet manifeſtè, quia illa quantitas prius acquiritur, quando res rareſit, quam extenſio, quæ ſequitur, & hæc non poſſet acquiri ſine illa, illa verò poſſet acquiri ſine hac diuinitus.

Hæc ſolutio non ſufficit, quia nedum in hoc argumento, & in hac quæſtione, ſed in tota diſputatione per primũ, & per ſe terminum rarefactionis, & cõdenſationis intelligimus illud, quo acquiſito, & alio quocunque ſecluſo corpus intelligitur formaliter rarefactum, vel condenſatũ, & in hac diſp. 4. hactenus diſputauimus, an talis primus, & per ſe terminus ſit aliquid de genere ſubſtantiæ, vel quantitatis, vel qualitatis, vel ſitus, vt in hac quæſtione contendimus; ſi ergo cõceditur antecedens, quod corpora dicantur formaliter rareſcere, & condenſari per maiorem, vel minorẽ extẽſionem partium in loco, ſequitur neceſſario non aliud acquiri per rarefactionem, & condenſationem, quam huiuſmodi extenſionem localem de genere ſitus; Quod autem quantitas noua non acquiratur per rarefactionem, & deperdatur per condenſationem, iam ſupra probatum eſt rationibus, quas reſpondens nec ſoluit, nec ſoluere poteſt; Et quando etiam talis quantitas acquireretur, nõ adhuc benè probat, quòd hæc potius deberet poni primus, & per ſe terminus rarefactionis, quia per primum, & per ſe terminum in mutationibus non conſueuit intelligi id quod antecedenter, & prius alijs acquiritur; nam ſic præuiæ diſpoſitiones in quacũque mutatione, & generatione forẽt primus, & per ſe terminus eius, cum prius acquirantur forma ſubſtãtiali, & hæc non poſſit acquiri ſine illis, naturaliter loquendo, benè tamen è contrà; ſed per primum, & per ſe terminum intelligitur id, quod eſt primò, & principaliter intẽtum ab efficiente, eſto ſit in executione poſterius, quod adeò manifeſtũ eſt apud Philoſophos, vt ſit ignorantia valdè craſſa in mutationibus agnoſcere pro primo, & per ſe termino id, quod acquiritur prius alijs in ea mutatione interuenientibus.

Reſpondet ſecundò, ne fiat altercatio de termino formali, cõcedendo totum, & negando indè ſequi ſententiam noſtram eſſe ratam, quia quamuis illa extenſio eſſet terminus primus, & per ſe rarefactionis, non ſequeretur, quod non acquireretur noua quantitas aliqua, ſiuè illa diceretur primus terminus, ſiue non; hìc autem per ſe realis controuerſia eſt, an fiat rarefactio ſine noua quantitate. Sed contra hoc iterum replicamus, quod primus, & per ſe terminus alicuius mutationis v.g. generationis ſubſtantialis eſt id, quo acquiſito, & omni alio ſecluſo intelligitur talis ſubſtãtia genita, & quo excluſo quocunque alio habito nõ intelligitur, ſubſtantia genita, non autem id, quod primum omnium acquiritur; ſi ergò ſemel conceditur extenſionem localẽ ſecundum partes eſſe primum, & per ſe terminum rarefactionis, neceſſariò concedẽdum eſt poſſe rarefactionem fieri abſque noua quantitate cum ſola noua extenſione locali; Vrget deindè quandam inſtantiam pro nobis, de qua non curamus, quia fundatur in illa erronea intelligentia termini per ſe primi mutationis, quod ſit ille, qui primus eſt in executione, & prius alijs acquiritur, cũ res omninò è contrà ſe habeat.

Ad 3. fundamentum ſub n. 111. reſpondet rurſus, quod non tangit difficultatem realem, nã realiter difficultas non eſt, quid ſit, ipſa raritas formaliter, ſed an in rarefactione acquiratur quantitas; vndè quamuis concederem totum argumentum, nõ habetur adhuc, quod poſſit acquiri raritas

abſque quantitate noua, quod eſſet probãdum. Contrà, quia reſpondens hæc argumenta diſſoluit, quaſi probatum anteà nõ fuiſſet in rarefactione nouam quantitatem acquiri non poſſe nec totalem, nec partialem, ſed iam hoc anteà probatum eſt efficaciſſimis rationibus, quibus ille nihil reſpondit, ergò malè imponit adhuc probatum non eſſe, quod raritas poſſit acquiri ſine quãtitate. Rurſus falſum dicit, quod realis difficultas in hac controuerſia non ſit, quid ſit ipſa raritas formaliter, imò cardo totius difficultatis in hoc ſita eſt, nam declarato, in quo formaliter conſiſtat raritas, an in quantitate, qualitate, vel ſola extẽſione locali, aut corpuſculorum receptione, ſtatim deciſa eſt cõtrouerſia; cumque à nobis probatum ſit in præcedentibus nõ cõſiſtere in quantitate, qualitate, vel corpuſculorum receptione, tandem in hac quæſtione concludimus, non niſi maiorem extenſionem ſitualem importare poſſe; vndè in hac quæſtione probare nõ debemus raritatem ſine noua quãtitate acquiri poſſe, vt toties inculcat reſpondens, quia id ſuprà probatum eſt q. 3. ſed quod raritas præciſè conſiſtat in ſola extẽſione locali, ex quo neceſſariò deducitur per rarefactionẽ non acquiri, niſi nouam extenſionem localem. Denique argumentum probat totum id, quod vult reſpondens; ſi enim ipſe concedit non acquiri nouam quantitatem, vt per ſe terminum, non erit neceſſaria quantitas noua, niſi tãquã cauſa diſpoſitiua ad maiorem extenſionem localẽ, quæ ponitur primus per ſe terminus per conceſſionem totius argumenti, at in argumento pro cauſa diſpoſitiua ad hoc ſufficiẽte aſſignatur calor, vel humiditas; ergo quãtitas noua nullo modo eſt neceſſaria, quod ſi dicat eſſe neceſſariam, vt fundamentum illius nouæ extẽſionis maioris, de hoc dicemus poſteà.

Ad 4. fundamentum, quod conſiſtit in paritate de quãtitate continua permanẽti quoad extenſionem localem, & ſucceſſiua quoad temporaneam; Reſpondet multipliciter, & primò inquit, quod quamuis eſſet eadem difficultas in vtroq; caſu, ſi poſſet tolli illa difficultas cõmodè per aliquẽ modum dicendi in vno ex illis abſque inconuenientia alia, deberet tolli; licet non poſſet tolli in altero caſu per ſimilem modum, neque per alium aliquem; ſed poteſt tolli difficultas hæc de quãtitate continua tenẽdo ſententiam de rarefactione mediãtibus corpuſculis, in qua ſentẽtia nulla eſt inconuenientia, quamuis per illam ſententiam non poſſit tolli difficultas de quantitate ſucceſſiua; ergo debet admitti noſtra ſentẽtia de quãtitate permanẽti, per quod totaliter ruit hoc præcipuum fũdamentũ. At nimis debilis ictus ad diruendum tam ſtabile fundamentum, ſi enim conceditur in hac reſponſione paritas in argumento aſſumpta de quantitate permanẽti, & ſucceſſiua, ſanè vel in vtraque debet tolli difficultas, vel quod non habetur pro inconuenienti in quantitate ſucceſſiua, nec haberi debet in permanenti, nam ſi difformiter procederetur, iam paritas non admitteretur, quæ tamen in hac prima reſponſione admittitur. Deindè falſum eſt hanc difficultatem tolli abſque vlla inconuenientia in quantitate permanenti per ſententiam de corpuſculis, vt conſtat ex dictis in ſecunda quæſtione huius diſp.

Reſpondet ſecundò cum Arriaga negãdo illam difficultatem, aut æquiualentem currere de quantitate ſucceſſiua, nam poteſt prouenire, quod eędem partes caloris, & loci, quæ acquiruntur per calẽfactionẽ, & lationem, acquirantur maiori, vel minori tempore per hoc quod quando acquiruntur ſucceſſiuè maiori tempore, maiores morulæ imperceptibiles quoad ſenſum interueniant inter acquiſitiones partium, & minores, ſeu pauciores, quãdo minori. Sed diſp. præced. q. quinta latè huiuſmodi morulas confutauimus, oſtendimuſque, & alterationem, & motum localem eſſe motus verè continuos, & ſucceſſiuos, non autem inſtãtaneos, & interpolatos; & ſanè quamuis Arriaga legitimè, & rationabiliter hanc adhibuerit reſponſionem, quia diſp. 2. de gener. ſect. 3. ſubſect. 2. tenet omnem motum ſucceſſiuum fieri per morulas interceptas, & ſecundum maiorem, vel minorẽ numerum ipſarum prouenire in motu velocitatem, & tarditatẽ, Poncius tamen nullatenus ei poterat adhærere, quandoquidẽ

diſp.2.de generat.nu. 10.cum Doctore teneat alterationem cōtinuam; præuidit ipſe hanc inconſequentiam,& inquit non eſſe neceſſe, quod hic dicendi modus contradicat illi ſententiæ,quam ibi tenuit cum Doctore;nam illa ſententia poteſt intelligi de agente,qui habet virtutem ad alterandū velociſſimè,illud enim alterabit abſq; morulis,quamuis aliud agens non habens tātùm virtutis non poſſit agere abſque morulis,propter hanc ipſam difficultatē, quæ ſanè tanta eſt, quanta poteſt eſſe vlla, quæ probat alterationem poſſe eſſe continuam à quocunque agente fiat, vndè poteſt hæc ſententia non eſſe vera.

Hæc vltima verba ſubdidit reſpondens, eo quia vidit præfatam ſuam reſpōſionem non ſaluare ſuam inconſequentiam, quādoquidem rationes,quæ adducuntur contra morulas pro continuitate motus localis, & alterationis probāt vniuerſaliter eorum continuitatē à quocunq; agente fiāt; vnde, vt vides erudite Lector, Poncius argumenti pōdere preſſus reuocat ſententiā, quam tenuerat de alteratione continua cū Doctore, dicendo,illā ſententiam propter hanc ipſam difficultatē poſſe non eſſe veram;atque ita potius præceptorem deſerere voluit, quam carum conſortem Arriagam,& potius retractare ſententiam de alterationis continuitate.quam Doctor non ſemel expreſſiſſimè docuit, quam opinionem de corpuſculis, quam nec explicitè, nec implicitè,vnquam inſinuauit;Gratulamur itaque quod in hac accerrima pugna aduerſarius palmam amplius referre non poteſt, quando enim pondere alicuius rationis,nos cogeret ad noſtram ſententiam deferendam in materia de rarefactione, non ideò de victoria gloriari debebit,quādoquidem pondere noſtræ rationis pariter illum induxerimus ad retractandam ſententiam de continuitate alterationis; Scias tamē opinionem de morulis longè maiores pati difficultates, quam hæc noſtra de rarefactione, ſiquidem hæc noſtra vnam tantùm patitur difficultatem grauem,quæ etiā cōmunis eſt alijs,vt poſteà videbimus; at illa de morulis lōgè plures,& grauiores, vt poteſt videri loco citato,vndè parū lucri feciſſe putamus reſpōdentē in retractatione ſententiæ de continuitate alterationis.

Ad quintum,& vltimum fundamentū, quod procedit ex impugnatione ſuppoſita aliarum ſententiarum,ait non eſſe ſufficiēter impugnatam ſententiam de corpuſculis;& quod quando etiam fuiſſet ſufficienter impugnata, non adhuc ſequi ſententiā noſtram eſſe veram, quia hæc patitur tantas, & maiores difficultates. Hæc tamen gratis dicuntur,quandoquidem,& ſententia de corpuſculis eſt ſufficiēter impugnata, & noſtra minores patitur cæteris difficultates,vna enim duntaxat premitur difficultate,inferius proponenda,quæ tamen eſt quoque communis alijs opinionibus, quæ vlterius peculiares habent difficultates, vt ſuprà viſum eſt.

In oppoſ. obijc. Primò quia ſi tota ratio rarefactionis, & cōdenſationis conſiſtit in maiori,vel minori extenſione locali eiuſdē rei,tunc etiam Angelus diceretur rareſcere,& condenſari,dum idem iam maius, iā minus ſpatium occupat. Tum 2. pariter eadem ratione ſi corpus extenſum reducatur à Deo in punctum, dicetur condenſari, & ſi poſteà extendatur ad locum, dicetur rarefieri,quod eſt falſum, Tū 3.dum res trāſit de vno loco ad alium, mutat realiter præſentiam,& totius ad totum locum, & partium locati ad partes loci,& tamen nō mutat raritatem, aut condenſationem, ergo non conſiſtit in tali reſpectu de genere ſitus,quia mutato Vbi mutatur ſitus quoque, ſed non mutatur raritas. Tum 4. partes nō poſſunt fieri immediatiores,quā quòd continuentur per indiuiſibile, niſi penetrētur, nec poſſunt magis abinuicē diſtare, quàm per indiuiſibile, niſi diſcontinuentur,ergo nequeunt in condenſatione magis conſtipari,nec in rarefactione magis dilatari,niſi addita, vel dempta aliqua parte.

45 Reſp.ad 1.neg.conſeq. quia maior, & minor extenſio localis Angeli non ponitur in prædicamento ſitus, cū non fiat ſecundum partes, rarefactio autem, & condenſatio non dicit maiorem, aut minorem occupationē loci vtcumque,ſed per maiorem vnionem partium in loco, aut dilatationem.Ad 2.neg.item conſeq.tunc enim

aliquid

aliquid rareſieri dicitur, cum à minori extenſione ad maiorem tranſit, & è contra tunc condenſatur, cum à maiori ad minorem, in caſu verò non ſic eſſet, nam punctū non eſt extenſio aliqua localis. Ad 3. nõ cõſiſtunt raritas, & denſitas in qualicumque reſpectu partium locati ad partes loci, ſed in maiori, aut minori diſtantia, quam ſeruant adinuicem in loco, adeò vt non tàm cõſiſtant in ordine partium ad locū, quàm in ordine, quem ſeruant adinuicem in loco vagè, & confuſè ſumpto, cumque hunc eundem ordinem ſuarum partium ſeruet corpus rarum, aut denſum, quocumque transferatur, ideò retinere dicitur vbicunq; eandem raritatem, & denſitatem. Ad 4. verum eſt aſſumptum loquendo de immediatione, atq; diſtantia partium in ordine ad ſe, non tamen in ordine ad locū, & ideò neg. conſeq. lac enim in olla feruenti obtinet quandoq; triplò plùs loci, quàm anteà, & tamen cenſent omnes eandem eſſe quātitatem lactis, dum friget, ac dum feruet; & ratio huius eſt, quia vt iam declarauimus, poſitio de genere ſitus alia eſt à poſitione de genere quantitatis; neque iſta eſt cõfundenda cum illa. Dices, licèt ſint realiter diſtinctæ, tamen extenſio in ordine ad locum ſequitur extēſionem in ordine ad ſe, ergo nequit in illa fieri mutatio abſq; præuia alia mutatione extēſionis in ordine ad ſe, Neg. conſeq. quia cum homo ſtat, ſedet, vel inclinatur, mutatur extenſio partium in ordine ad locum, non tamen in ordine ad ſe, & ratio eſt, quia non eſt neceſſe prius variari ad variationem poſterioris.

46 Secundo obijcitur difficultas ſæpiùs inculcata, quæ adeò ardua eſt, vt etiam à ſectatoribus noſtræ ſententiæ inſolubilis cenſeatur pro ſtatu iſto; fundatur autem in duobus principijs in Philoſophia receptiſſimis, vnum eſt, quòd idem corpus naturaliter nequit eſſe in pluribus locis, alterum, quòd naturaliter nequit dari penetratio dimenſionum; tunc ſic, partes corporis antè condenſationem non erant penetratæ, ſed vna extra aliam in loco ſibi adæquato, ergo quantumuis nouum modum in condenſatione acquirant, non poteſt quælibet poni in loco minori, quia non poteſt eſſe, niſi in loco ſibi adæquato, nec poſſunt duæ poni in eodem loco, quia penetrarētur, ergo non poſſunt nunc occupare minus ſpatium, quàm antea; Pariter etiam ante rareſactionem partes corporis erant ſingulę in loco ſibi adæquato, quia non erant penetratæ, ergo quātumuis nouum modum acquirant, non poteſt quælibet in loco maiori poni, quia non poteſt eſſe, niſi in loco ſibi adæquato, nec poteſt eadem pars poni in pluribus locis, ergo non poterit corpus nūc occupare maius ſpatium, quam anteà.

Reſp. in primis hanc difficultatem eſſe communem omni Sententiæ, vt diximus; opinio enim de acquiſitione, vel deperditione qualitatis nullo prorſus modo eam effugit, vt conſtat ex præced. quæſt. opinio de acquiſitione, & deperditione quantitatis premitur eadem difficultate in ſubſtantia, ſicut enim contra nos obijcit non poſſe augeri, vel minui extenſionem localem ſine quantitate, in qua fundatur, ſic contra eos obijcimus nos, nõ poſſe augeri, vel minui quantitatem ſine deperditione, aut acquiſitione ſubſtantiæ, in qua ſubiectatur; opinio tandem de acquiſitione, ac deperditione ſubſtantiæ extraneæ, licèt in quantitate permanenti difficultatem euitet, nõ tamen effugit illam in ſucceſſiua, vt cõſtat ex quarta ratione allata in probanda concluſione, vndè hoc argumentum factum contra raritatem, & denſitatem quantitatis permanentis ſemper inſtantiam habebit in velocitate, & tarditate motus, & quicquid dicetur ad inſtantiam, applicari poterit ad ſolutionem argumenti.

47 Sed hac inſtantia contenti eſſe non debemus, ſed vlterius ſcrutari, an poſſit reddi aliqua ratio huius, vt ità dicamus, myſterij naturæ, quod in rareſactione poteſt idem corpus occupare maius ſpatium, quàm antea, abſque eo, quòd illud, aut aliqua eius pars ſit ſimul in pluribus locis, & in condenſatione minus abſque penetratione vnius partis cū alia; Cõplut. inquiunt id euenire per quandam conſtipationem partium, ac veluti inuolutionem earum à natura factam, à qua cum fuerint euolutæ, ac veluti explicatæ, in ampliorem locum ſe ſe dilatant, quod declarant exemplo pa-

pyri

pyri plicatæ, & explicatæ abſque additione nouarum partium, quę quidem nec per explicationem occupat duplicem locum adæquatum, ſed ſolum maiorem, nec per plicationem partes illius penetrantur; quāuis in minorem locum ſe recipiant; vndè id, quod artificioſius plicandi, & explicandi modus hic operatur, inuenitur in cera rarefacta, & condenſata media rarefactione, & condenſatione ab ipſa natura operatū. Hæc tota explicatio conſiſtit in verbis, nā declarare debebant id, in quo tota difficultas poſita eſt, quarè hæc conſtipatio nō ſit partium penetratio, nam penetratio cōtingit, cum plures dimenſiones vniuntur in eodem loco, at hoc totum euenit in præfata conſtipatione, nā eius beneficio quātitas bipalmaris contrahitur ad locum palmarem, atque ità vnus palmus coexiſtit cū alio in eodem loco, quod idem eſt, ac cum ipſo compenetrari; nec illis adductū exēplū ſuffragatur, ſed potiùs aduerſatur, papyrus enim etiam plicata tantundem loci occupat, quantùm explicata, licèt non per eandem dimenſionem, nam explicata ſe ſe porrigit in latitudinem, & longitudinem, at implicata in profunditatem, & quantum in implicatione amittit longitudinis, & latitudinis, tantum acquirit profunditatis, vndè quod ei deperit in vna dimenſione, compenſatur ex alia.

Io. de S. Th. nixus cuidam doctrinæ, quā tradiderat 6. Phyſ. q. 20. art. 2. & 3. quod indiuiſibile afficit partem inadæquatè, quia diuiſibile nequit proportionari indiuiſibili, rem ità explicat; quod hac de cauſa plura indiuiſibilia ſimul poſſunt eandem afficere partem terminando ipſam, aut nectēdo cum altera, & hinc oritur, quod eadem pars per ſolam additionem, aut detractionem indiuiſibilium poteſt occupare modò maiorem, modò minorem locum; tunc enim dicitur dilatari, cum pluribus indiuiſibilibus explicatur extenſio partis in loco; tunc autem contrahitur, quando vnico indiuiſibili, vel paucioribus connectitur, aut terminatur. Rem nō amplius explicuit hic Auctor, quia nec ipſe, vt credimus, intelligebat, quod ſcribebat; ſed doctrinam illam de contactu inadæquato indiuiſibilis ad partē iam diſp. 9. Phyſ. q. 2. art. 5. in ſol. 1. 3. & 4. impugnauimus; ac etiam hic admiſſa non deſeruit, ſed prorſus rem confundit; tranſeat enim, quod punctus inadæquatè parti correſpondeat, ſed ad quid poſtea eidem parti alium punctum addere? indiuiſibilium munus eſt, aut terminare, aut continuare partes, & quidem ad vnam partem terminandam, aut continuādam cum alia vnum ſufficit indiuiſibile; ad quid ergo alia ſuperaddere? At ipſe alijs opus eſſe ad magis explicandam, & expandendam eādem partem, ſic enim pars, quæ correſpondebat inadæquatè vni puncto, fit correſpondens pluribus, & ſic laxatur; Sed certè à ſæculo non eſt auditum, quod indiuiſibilia exerceant munus expandendi partes in loco, hoc enim prorſus repugnat eorum naturæ, vt efficaciter monſtrauit Ariſt. 6. Phyſ. ab initio axiomate illo, quod indiuiſibile additum indiuiſibili non illud extendit, imò nec additum diuiſibili, ſed tantum illud continuat, aut terminat; quamplura alia abſurda poſſent contra hanc ſolutionem adduci, quæ facilè cuique occurrent ſpectata natura indiuiſibilium.

48 Alij proindè communiter recurrunt ad diuiſibilitatē partium cōtinui in infinitū, quaſi hac de cauſa poſſit quælibet eius pars ampliari, & ampliata coarctari, quod euenire nō poſſet, ſi ex indiuiſibilibus cōſtaret; Hanc ſolutionem apud multos inuenimus nempè Hurt. Auerſ. Areſ. & alios, ſed quo pacto id euenire poſſit ſine penetratione, non ſatis declarant; Nos poſt maturam rei diſcuſſionem in eam deuenimus opinionem, vt hoc miſterium de raritate, & dēſitate quantitatis permanentis explicandum ſit, quemadmodum illud de velocitate, & tarditate in quantitate ſucceſſiua; qua de cauſa ſæpiùs inculcauimus hanc analogiam inter vtramque quantitatem; ſicut ergo quantitas ſucceſſiua in motu eſt ratio, cur fiat in tempore, ratio autē cur fiat in tanto tempore maiori, vel minori, non prouenit ex ea præcisè, ſed ex multis alijs, v.g. ex potentia motiua maiori, vel minori, ex varia eius applicatione, ex reſiſtentia medij, & alijs; ità in propoſito dicendum, quòd quantitas permanens eſt in corpori-

bus ratio eſſendi in loco impenetrabiliter, ratio autem, cur ſit in tanto loco maiori, vel minori, non prouenit ex ea præcisè, ſed ex multis alijs, præſertim verò ex vario tẽperamẽto quarundam qualitatum concurrentium ad condẽſationem, & rarefactionem; vt ergo magnam non ſentimus difficultatem in percipiendo, quomodo idem motus ſuper eandem magnitudinẽ factus, coexiſtat modò maiori, modò minori tempori, ex ſola diuerſitate virtutis motiuę, aut applicatione eiuſdem, ità intellectum captiuare debemus in pręsẽti, quòd benè poteſt idem corpus cum eadẽ quantitate coexiſtere modò maiori, modò minori loco ex ſola diuerſitate temperamenti, & aliorum concurrentium ad condenſationem, & rarefactionem.

49 Itaque ad argumentum allatum dicimus, adhuc cum iſto modo à nobis explicato rarefactionis, & cõdenſationis benè cohærere illa duo principia in Philoſophia recepta, quòd naturaliter nequit dari penetratio dimenſionũ, nec idem corpus eſſe in pluribus locis; non itaque labefactatur, quia nec in rarefactione eadem pars ponitur in pluribus locis, ſed tãtũ in maiori loco, quàm anteà foret, nec in condenſatione penetratur cum alia in eodem loco, ſed tãtum ponitur in minori; ratio eſt, quia corpus ponitur in pluribus locis per ſui replicationem abſque variatione prioris, at in rarefactione nulla pars retinet priorem locum, quem anteà habebat, nec vnquam duos locos occupat ei æquales, ſed vnum dumtaxat locũ acquirit maiorẽ per maiorem extenſionem; ſic etiam pariter in condenſatione non contingit penetratio partium, quia non condenſatur corpus per coexiſtentiam vnius partis in loco alterius, alioquin nõ quælibet pars denſi denſa foret, ſed per coarctationem ſingularum ad minus ſpatium, quàm anteà occuparent; & amplius poteſt reſponſio declarari ex allata analogia quantitatis ſucceſſiuè in ordine ad tempus, vt enim ibi admittitur eundem motum modò maiori, modò minori tempori coexiſtere abſque eo, quòd duæ partes motus coexiſtant eidẽ tempori, aut eadem pars ſit ſimul, & ſemel in diuerſis temporibus, ità in propoſito admitti debebit idẽ corpus poſſe modò coexiſtere maiori, modò minori ſpatio abſque eo, quòd ſimul ſit in pluribus locis, aut aliqua eius pars compenetretur cum alia; Cum dicitur corpus eſſe non poſſe, niſi in loco ſibi adæquato, reſpondemus commenſurationem iſtam inter locum, & locatum penſari debere ex vario ſtatu raritatis, vel denſitatis vtriuſque, nã in hoc ſenſu locus bipalmaris commenſuratus erit corpori quantitatis palmaris rareſacto, accedit, quòd adæquatio inter locum, & locatum, vt omnes norunt, debet eſſe continentię, non autem dimenſionis, & vtique ſemper hæc intercedit inter locum, & locatum, ſiuè fuerit denſum, ſiuè rarefactum, nam in ſtatu rarefactionis per maiorẽ dilatationem adæquat, & replet continentiam loci maioris, & in ſtatu condenſationis ob compreſſionem capitur à minori, quare ſemper ſunt adæquata adæquatione continentiæ.

Hanc reſponſionẽ nititur Poncius multis euertere in append. apolog. nu. 116. & primò inquit, quod quando dicimus proptereà non fieri replicationẽ in rarefactione, quia corpus rarefactum non occupat duo loca, ſed vnum maiorem, incidimus directè in doctrinam, quã impugnauimus ſuprà tam contra Complutenſes n. 47. quã contra Baſſolium n. 22. & ſanè quacunque ratione poteſt explicari, quod corpus palmare poſſit abſque replicatione poni in loco bipalmari, & corpus bipalmare abſque penetratione in loco palmari; poteſt etiam abſque vlla maiori difficultate dici, quod ſubſtantia, & quantitas bipalmaris poſſit poni in ſubiecto palmari, & quantitas palmaris in ſubiecto bipalmari; vndè ſi illud primum dicatur, poteſt dici quoque quod ſubſtantia palmaris, quę rarefit ad occupationem loci bipalmaris acquirat aliũ palmum quantitatis; & quod ſubſtantia bipalmaris, quę condenſatur, perdat aliquã partem quantitatis, vt aiebat ſententia de acquiſitione nouæ quantitatis, vndè concludit propter hanc difficultatem malè ab ea ſententia nos receſſiſſe.

Reſp. hanc inſtantiam nobis nouã non eſſe, hac enim de cauſa diximus difficultatem

tem propoſitam vrgere etiam opinionem de acquiſitione quantitatis, quæ ſicut contra nos objicit non poſſe augeri, vel minui extenſionē localem ſine quantitate, in qua fundatur, ſic contrà eam nos objicimus nō poſſe augeri, vel minui quantitatem ſine acquiſitione, vel deperditione ſubſtantiæ, in qua ſubiectatur; quoniam verò illa ſententia adhuc alijs peculiaribus difficultatibus vrgebatur vltrà iſtam, ideò illi adhærere non placuit; Tum quia ex quantitate ſucceſſiua idoneum habemus fundamentum ad explicandum, quod corpus palmare poſſit abſque replicatione poni in loco bipalmari, & corpus bipalmare abſque penetratione in loco palmari, vt ſupra dicebamus, quod non ita adaptari poteſt ad explicandū, quod quantitas bipalmaris poſſit poni in ſubiecto palmari, & quantitas palmaris in ſubiecto bipalmari, eo quia inhæſio quātitatis in ſubſtantia nō eſt pura, & ſimplex coexiſtentia accidentis ad ſubiectum, ſicut eſt coexiſtentia rei tēporalis ad tempus, & rei locatæ ad locum, ſed eſt vera, & realis dependentia effectus ad ſuam cauſam materialem, vndè non currit vtrobique eadē omninò paritas, per quòd patet, etiam ad confirmationem eiuſdem inſtantiæ, quam ſubdit num. 117.

Secundò ſub eodem n. §. *vlterius* impugnat dictū in allata reſponſione, quod cōmenſuratio inter locum, & locatum penſari debet ex vario ſtatu raritatis, & denſitatis eiuſdem corporis, nam in hoc ſenſu locus bipalmaris commenſuratus erit corpori quantitatis palmaris rareſacto; inquit hoc, ſibi ridiculum videri in ſententia noſtra, nam ſic ſenſus iſtius propoſitionis eſſet, quod corpus habens ſitum correſpondentem tantummodò loco bipalmari non poſſit, vt habēs talem ſitum, poni in maiori loco, nec etiam minori; quod euidens eſt, & non proponendum tanquam axioma, aut propoſitio aliqua diſcenda, vel aduertenda, ſicut non deberet proponi hæc propoſitio, tres homines non ſunt plures, quam tres homines.

Reſp. eſſe doctrinam cōmunem in omni ſchola, quod ad euitandam propoſitionem penitus identicam, & prædicationem nugatoriam ſufficit, quod idem diſtinctè, & clarè conceptum dicatur de ſeipſo confuſè concepto, alioquin quotieſcunque definitio dicitur de definito, propoſitio eſſet identica, & prædicatio penitus nugatoria, quod nemo aſſerit; cū ergo dicimus, quod corpus tantæ raritatis petit tātum locum, licet raritas non importet, niſi actualē extenſionem in loco, cum hæc ſit eius definitio, adhuc tamen non efficit propoſitionē nugatoriam, ſicut eſt illa, tres homines non ſunt plures, quam tres homines, quia idem non prædicatur de ſeipſo eodem prorſus modo concepto à parte ſubiecti, & à parte prædicati, ſed idem diſtinctè, & clarè conceptum à parte prædicati renuntiatur de ſeipſo à parte ſubiecti confuſè concepto.

Tertiò pergit ſub n. 118. impugnare doctrinam eiuſdem reſponſionis, quibuſdam argumentis, quæ adducit, & ſoluit Hurtad. diſp. 4. de generat. ſect. 4. quando quantitas bipalmaris ponitur per extenſionem in loco quadripalmari, vel aliqua pars illius quātitatis manet in priori ſpatio bipalmari, vel non; non ſecundum, quia tunc ibi eſſet vacuum, & prætereà quantitas illa non repleret totum ſpatium quadripalmare; ſi primū, quæritur vlterius, vel illa ipſa pars determinata ponitur in altera parte loci quadripalmaris, & ſic vna pars illius quantitatis determinata erit in duabus partibus loci totalis determinatis, quod ſine replicatione fieri nequit; ſi non, ergò in toto priori bipalmari iam remanent duę partes determinatæ, quarum vna correſpōdet vni palmo ipſius, altera alteri; & tunc debent neceſſariò in alijs duobus palmis loci eſſe alij duo palmi quantitatis determinati diſtincti à prioribus duobus palmis; ergo in toto loco quadripalmari ſunt quatuor palmi determinati quantitatis, & ſic ſi nulla pars quantitatis eſt addita, erant neceſſariò antè rareſactionem quatuor palmi determinati quantitatis, quorum duo alios duos penetrabant. Conf. ſi eſſent duæ aquæ bipalmares, peto, an illæ duæ poſſint poni ſimul in loco vno bipalmari abſque penetratione; ſi non, vt dici debet; ergo aqua rareſacta occupans quatuor palmos loci non poteſt, vt nos dicimus ſecundum ſe totam

poni in loco palmari per condenſationem, abſque penetratione; quia tã continet quatuor palmos, & tam poteſt diuidi in duos binos palmos, quã duę aquę bipalmares, ſi cõtinuarentur. Cõf. adhuc, aqua rarefacta in duplum replens ſpatium bipalmare habet tot partes ſubſtantiales, & quantitatiuas, quot habet aqua non rarefacta occupans idem ſpatium; ſed aqua non rarefacta occupans ſpatium bipalmare habet plures partes determinatas, quam aqua non rarefacta occupans tantùm ſpatium palmare; ergo aqua rarefacta occupans ſpatium bipalmare habet plures partes determinatas, quam aqua non rarefacta occupans tãtum vnum palmum, ſed non haberet plures partes determinatas, ſi ipſa aqua nõ rarefacta poſſet abſque acquiſitione plurium partium occupare mediante rareſactione illud ſpatium; ergo hæc ſententia inuoluit manifeſtam contradictionem.

Reſp. hæc, & ſimilia argumenta poſſe adamuſſim retorqueri, vt ſæpè inculcatum eſt, in quantitate ſucceſſiua, & quicquid diceretur in eo caſu, dicendum eſſet in caſu noſtro de quãtitate permanenti, & hoc ſufficeret pro adæquata ſolutione; aduertendũ tamen in his argumentis ſupponi, quod ſicut quantitas eſt in corporibus ratio occupandi locum, ſic tanta quantitas ſit ratio occupãdi tantum locum, quod tamen ſententia noſtra non admittit, niſi de corpore ſub eodem ſtatu conſiderato, v.g. raritatis, vel denſitatis, alioquin quantitas ex natura ſua ſolùm habet extendere ſubſtantiã per partes extrà partes impenetrabiliter, determinare verò corpus ad tantum, vel tantum locum, vt palmarem, vel bipalmarem ſpectat ad poſitionem de genere ſitus, qua ratione Tatat. 4. Phyſ. quæſt. de vacuo dub. 3. propè finem negat pedale, & bipedale, bicubitum, & tricubitum eſſe ſpecies quãtitatis, & ait eſſe ſpecies ſitus, ita quod bipedalitas dicit talem diſtantiam duarum partium ad partes loci, vndè deducit incõueniens non eſſe idem ſucceſſiuè eſſe pedale, & bipedale; & quod quantitas eadem numero manens, quæ prius erat pedalis, in rarefactione fiat bipedalis, quandoquidem quantitas, quæ erat parua in rarefactione facta eſt maior ratione maioris extenſionis ſitualis.

Iuxtà hanc doctrinam dici debet ad argumentum, quod cum quantitas bipalmaris per rarefactionem extenditur ad locum quadripalmarem, eo ipſo fit quadripalmaris, & habet quatuor palmos realiter diſtinctos, vbi prius duos tantùm habebat, & illi palmi nõ ſunt partes quantitatis, ſed illius extenſionis localis de genere ſitus; vndè inferri nequit antè rarefactionem duos palmos fuiſſe cum alijs duobus penetratos, aut poſt rarefactionem vnũ occupare duos palmos loci, ſed tãtum omnes, & ſingulas partes illius quantitatis fuiſſe duplò magis extenſas. Dices, ſi quælibet pars determinata illius quantitatis duplò magis extenditur, ergo quælibet erit in duobus locis ſibi adæquatis, quod ſine replicatione fieri nequit. Negatur conſequentia, quia vt dictum eſt commenſuratio inter locum, & locatum penſari debet ex vario ſtatu raritatis, & denſitatis, vndè qui erat locus adæquatus vnius partis antè rarefactionem facta rarefactione euadit inadæquatus, quia rè occupando per rarefactionem rurſus tantumdem loci non dicitur occupare duo loca ſibi adęquata, ſed duo inadæquata, & vnum adæquatum.

Ad confirmationẽ conceditur duas aquas bipalmares non poſſe poni in loco vno bipalmari abſque penetratione; ſed negatur cõſequẽtia de aqua rarefacta quatuor palmos loci occupante: aliud enim eſt loqui de duabus aquis bipalmaribus abſolutè ſumptis, & ſub eodem ſtatu exiſtentibus: aliud de eadem aqua ſub rarefactione reſpectu ſui ipſius ſub condenſatione: hæc. n. ſub vtroque ſtatu ſemper retinet eaſdem partes tam entitatiuas, quam quãtitatiuas modò ſub maiori, modò ſub minori extẽſione: & quando dicebatur tam poſſe diuidi in quatuor palmos illam aquam rarefactam, quam illas duas bipalmares, ſi continuarentur: verum eſt loquendo de palmis prout important partes extenſionis de genere ſitus, non tamen, vt important partes integrales quantitatis, ſic enim plures habent partes duæ illæ aquæ bipalmares, quam illa aqua rarefacta occupans locum

qua-

quadripalmarem, & ideò illę poni nequeũt in vno loco bipalmari ſine penetratione, benè tamen iſta per condenſationem.

Hinc ad aliam cõfirmationem negatur maior ob rationem allatam, vndè conceſſa minori negatur conſequentia, quia eadem aqua cum eiſdem prorſus partibus integralibus poteſt in ſtatu rarefactionis occupare ſpatium bipalmare, & in ſtatu cõdenſationis palmare tantùm ratione dũtaxat maioris, vel minoris extenſionis ſitualis; vndè negatur tandem vltima conſequentia, quod noſtra ſententia inuoluat contradictionem.

Quartò tandè arguit n. 120. ſi poteſt fieri, vt aliqua quantitas, ſeù ſubſtantia quãta poſſit naturaliter acquirere maiorem locum, quam ſemel naturaliter habet, nõ poteſt cognoſci quãta ſit quantitas illius ſubſtantiæ, aut an vna habeat maiorem, quam altera quæcũque, nec poterit etiam ſciri, àn aliqua ſubſtantia ſit rarior loquendo de raritate quantitatiua; ſed hoc eſt abſurdum ſecundum omnes; probatur ſequela, quia eatenus poſſumus cognoſcere, quod mons Olimpus v.g. habeat plures partes entitatiuas, & quãtitatiuas, quam homo, quia videmus, quod poſſit diuidi in plures partes determinatas, & quod occupet multò maius ſpatium locale; ſed hoc non ſufficit in aduerſa ſententia, quia poſſet dici, quod occuparet maius ſpatium, & eſſet diuiſibilis in plures partes, non ex eo quod includat plures partes entitatiuas, aut quantitatiuas; ſed ex eo quod habeat maiorẽ extẽſionẽ, & conſequenter poſſet dici, quod eſſet rarior, quam flamma parua, aut aer.

Reſp. hoc argumentum in alias quoque opiniones retorqueri poſſe, in illam quidẽ de quãtitate, quia ſi per rarefactionem acquiritur noua quantitas ſine noua ſubſtantia, tunc cognoſci nequibit, vnum corpus eſſe maius alio, ſeù habere plures partes ſubſtantiales, ac entitatiuas, quia ſi eſt rarefactum poterit habere minores ſub maiori quantitate, nec partes quantitatiuæ erũt ſufficiens inditium entitatiuarum, quià in rarefactione ſecundum hanc opinionem acquiruntur ſine illis; & adhuc cum maiori efficacia retorqueri poteſt in ſententiã de corpuſculis, nam ſi rarefactio ſit per receptionem corpuſculorum, ac extraneæ ſubſtantiæ intrà poros corporis rarefacti, nunquam diſcerni poterit vnum corpus re vera eſſe maius aliò ex maioris loci occupatione, quià licèt flamma v.g. occupet locũ longè maiorẽ, quam modica pulueris materia, vndè genita eſt, tamen re vera nõ eſt à flammæ totus ille locus occupatus, ſed maior pars occupatur à corpuſculis, & peregrina ſubſtantia illi permixta, quod pariter de quocunque alio corpore rarefacto ſecũdũ hãc ſententiã eſt aſſerẽdũ; ergo in ea re vera nequit diſcerni corporũ magnitudo.

Vt ergo corporum magnitudo benè colligatur ex maiori, vel minori occupatione locali debent corpora adinuicem comparari cæteris paribus, .i. vel in æquali ſtatu raritatis, vel denſitatis; tunc enim quod eſt magis extẽſum eſt abſolutè maius alio, habetque plures partes tam entitatiuas, quã quantitatiuas; quod ſi inuicem comparentur cęteris imparibus, nẽpè vnum ſub dẽſitate, aliud verò ſub raritate, tunc ex maiori extenſione non benè colligitur pluralitas partium integralium, nam rarum definitur quod habet minus de materia ſub maiori extenſione, & dẽſum è contrà, quod habet plus de materia ſub minori extẽſione, qua ratione licet aer bipalmaris maiorem occupet locum ferro palmari, non ob id cenſetur maius corpus, nec plures habere partes integrales, quam habeat ferrum; Sic pariter comparatio rari, & denſi fieri debet ſecũdum proportionem ſubſtantiæ ſub extẽſione, vt illud dicatur rarius, quod habet minùs materiæ, & plus de extenſione; illud denſius, quod habet plus de materia, & minus de extenſione; & ideò mõs licet ſit magis extenſus, quam parua flamma, vel aer, non ob id dici debet rarior illis, quia ſub illa maiori extenſione continet etiam valdè plus materiæ.

Itaque ad argumentum in forma, ſi poteſt fieri vt aliqua quantitas, &c. diſtinguitur conſequens ſub eodem ſtatu conſiderata, conceditur conſequentia, ſub diuerſo ſtatu, negatur; ad probationem ſequelæ maior eſt vera, quia ſit ibi comparatio inter Olimpum, & hominem cęteris paribus,

& ideò

& ideò rationabiliter deducitur ex maiori extẽſione Olimpi, quod ſit maior homine, & plures habeat partes entitatiuas, ac quãtitatiuas; neq; ex illa maiori extẽſione benè colligitur, quod ſit rarior parua flamma, vel aere, quia ſub illa maiori extẽſione continet etiam plus materię. Cur autem in ſtatu denſitatis occupet minorem locum idẽ corpus, & in ſtatu rarefactionis poſſit occupare maiorem abſq; additione alicuius partis, quod eſt difficilius captu in hac materia, Hurtadus loc. cit. & alij dicũt, id prouenire ex compoſitione continui ex partibus diuiſibilibus, quæ propter infinitã diuiſibilitatem poſſunt magis prorẽdi, quod non eſſet, ſi componeretur ex indiuiſibilibus ſolis, quia duo, tria, vel quatuor indiuiſibilia non poſſunt vllo pacto extendi ob eorum indiuiſibilitatem, ſed ſemper petũt determinata quatuor indiuiſibilia loci; quarè ſicut iſta ob eorum indiuiſibilitatem determinata ſunt ad indiuiſibilia loci, nec vlterius queunt extendi, ità è contrà partes, quia ſunt diuiſibiles, poſſunt aliquo modo magis extendi.

Tertiò principaliter obijcitur, quia ſequeretur in rarefactione, & condenſatione rarum, & denſum localiter moueri, cum partes omnes localiter moueantur, imò rarefactio, & condenſatio nõ eſſent, niſi quidam motus locales, quod communiter negatur. Deindè in vacuo poteſt eſſe rarefactio, & condenſatio, at ibi nulla eſſe poteſt extenſio localis, quia nec locus adeſt. Rurſus ſtante hac opinione quæritur, an dum corpus rareſit, & magis extenditur, conſeruetur prior extenſio, cui alia noua adijciatur, vel tota præcedens deperdatur, & alia totalis noua generetur, & tunc redire vidẽtur omnes difficultates, quæ diuexant opinionem de acquiſitione, vel deperditione quantitatis. Deniq; tunc nullo negotio poſſent corpora rareſcere, & condenſari in infinitum, quia id fieri poteſt abſque vlla additione, aut detractione materiæ.

50 Reſp. ad 1. concedendo rarum, & denſum localiter moueri secũdum partes, non ſecundum totum, niſi conſequenter, & ſecundariò, tũc enim propriè cenſetur aliquid moueri ſecundum totum, cum totaliter deſerit priorem locum, & alium nouũ acquirit, quod non contingit in condenſatione, & rarefactione; quare iſti motus propriè ſunt ad Situm, non ad Vbi, quia rarefactio eſt motus partium ad alium locũ, & ſublato omni alio, & concepto tantum motu locali partium ad maiorem diſtantiã inter ſe abſque tamen diſcõtinuatione, facta erit rarefactio. Dices, ergo non ad tria tantum prædicamenta erit motus ſcilicèt quantitatem, qualitatem, & Vbi; Reſp. motus ad Situm reducitur ad motum ad Vbi, cũ ſit quidam motus localis imperfectus, quod eo vel maximè dicendum eſt, ſi Situs non conſtituat diuerſum prædicamentum ab Vbi; vt in Logica probabile admodum iudicauimus. Ad 2. ſatis declaratum eſt in Phyſ. diſp. 12. q. 3. quo pacto in vacuo poſſit fieri motus localis; prætérquãquod hæc argumenta procedũt contrà Aduerſarios, qui vltrò fatentur in omni rarefactione, & condenſatione interuenire motum localẽ, & acquiri maiorem, vel minorem extẽſionem in loco, ſaltim vt effectum ſecundarium. Ad 3. pariter eadem ratione procedit contra ipſos, ſed breuiter dicendum, tàm in rarefactione, quàm in condenſatione sẽper partes mutare priorem extenſionẽ localem, & nouam acquirere maiorem, vel minorem, quia in cõdenſatione vna cedit alteri locum, quem ipſa obtinebat, & in rarefactione vna pellit alteram à loco, quem occupabat, alioquin non quælibet pars rari eſſet rara, nec denſi denſa; neque contra hunc dicendi modum vigent difficultates ſuperius promotæ contra opinionem de acquiſitione, aut deperditione quantitatis, quia extenſio localis non ſupponitur ceteris accidentibus, vt eorum proximum ſubiectum, vt quãtitas, & prorſus diuerſa sũt munera huius, & illius. Dices, ſi omnes, & ſingulæ partes locum mutant totaliter, ergo etiam totum, quod eſt contra experientiam, nam aqua rarefacta, & condenſata ſemper retinet locum præcedentem. Neg. conſeq. nam licèt in rarefactione retineat corpus totum locum præcedentem, cum hoc adhuc ſtat nullam eius partem retinere locum, quem anteà habebat, quia mutari poteſt Situs partium ſine mutatione Vbi

totius, ſic quando Cęlum mouetur, totum Cęlum eſt in eodē loco, & nulla illius pars retinet præcedentē. Ad 4. neg. conſeq. quia naturaliter loquendo pręfixus eſt terminus corporibus in rarefactione, & condenſatione iuxta eorum temperamentum, non enim poſſibile videtur, ſaltim naturæ viribus granum milij poſſe ad tantam molem rarefieri, vt totum vniuerſi ſpatium occupet, abſque vlla additione ſubſtantiæ; neq; è contra vniuerſum ità contrahi per addēſationē, vt ſine partiū penetratione cōtineri poſſit in loco grani milij; id tamē poſſibile eſſe diuinæ omnipotētiæ nemo negat.

51 Dubitari tamen hic ſolet, an ex paruo fieri poſſit aliquod corpus magnum à Deo abſque rarefactione, & acceſſu nouæ materiæ; Affirmant Magiſter ſent. 2. d. 18. c. 5. & ibidē Durand. Argēt. Henric. quol. 7. q. 9. Ægid. quol. 2. q. 11. pro qua opinione etiam referri ſolent quamplures ſacræ paginæ Interpretes, Lyranus cap. 2. in Geneſ. Hugo de S. Victor. lib. 1. de Sacramentis p. 1. c. vlt. & alij eo quia docuerunt Deum formaſſe Euam ex coſta Adami, abſque vlla additione materię, & abſque vlla eiuſdē rarefactione, cum tanta raritas humano corpori minimè congruat. Negant D. Th. 2. d. 18. q. 1. art. 1. & p. 1. q. 92. art. 3. & ibidē Caiet. & Capreol. Mairon. 2. d. 18. q. 1. Baſſol. ibi q. vn. ar. 4. & inclinat ibidem Scotus q. vn. in fine, dum ait, quòd non potuit per quamcunque tranſmutationem tranſmutari coſta in totum corpus Euæ, quod fuit perfecta quantitate formatum ſine additione materiæ, idem docent Conimb. hîc, licèt oppoſitum quoque probabile putent, ac etiam Ruuius hîc Io. de S. Tho. q. cit. ar. 2. & alij Recentiores; & quidem non facilè concipi poteſt, quo pacto poſſit Deus ex materia athomi totum hoc vniuerſum cōſtruere cum ea diſpoſitione, & proportione partium, quas nūc habet abſque vlla prorſus materiæ additione, aut ſaltem præcedētis rarefactione, non enim alio modo, aliauè ratione videtur corpus paruum in magnum excreſcere; vndè vno, vel altero ex his modis aſſerunt paſſim SS. Patres fuiſſe à Chriſto Domino auctos, ac multiplicatos Euangelicos panes, ità præſertim D. Aug. tract. 23. in Ioan. atque ideò veriſimile ſatis eſt, etiam in hunc modum ex coſta Adami fuiſſe procreatum Euæ corpus; à coſta verò præcipuè facta fuit denominatio creationis Euæ, vt adnotauit Baſſol. cit. in ſignum, quod ità formari debebat Eccleſia de latere Chriſti dormiētis in Cruce, quādo de latere eius mortui iam, & dormientis exiuit ſanguis, & aqua, & fluxerunt Sacramenta ſecundum Auguſtinum.

52 Nihilominus etiam prima ſententia defendi poteſt, nō quidem in eo ſenſu, quo defendi ſolet ab eius ſectatoribus, ſed aſſignando alium modum, quo poſſit per diuinam potētiam corpus excreſcere, & ampliari ſecluſa quacunque rarefactione, & additione materiæ, hic autem erit per iteratam eius replicationem localem, aut ſuarum partium, ſicut enim per replicationem poteſt idem corpus in pluribus locis conſtitui, ità etiam in duobus propinquis, itaut ſibi ipſi vniatur, vt diximus diſp. 11. Phyſ. qu. 8. in fine, hoc enim modo excreſceret tale corpus in maiorem molem, nō quidē quoad dimenſiones, ſed quoad extenſionē localem nulla interueniente rarefactione. quia, vt ſupra diximus, extenſio localis, quæ acquiritur a corporibus media rarefactione, non eſt per replicationem eorū in pluribus locis adęquatis, ſed per ampliationē eorum ad maiorē locum, quàm antea obtinerent, & hunc dicendi modū approbāt quoque Conimb. & Areſ. nec in hoc ſenſu voluit negare Scotus loc. ci. poſſe exiguum corpus in magnam exurgere molem abſq; additione materiæ, aut rarefactione, ſed tātum in ſenſu ab illis Auctoribus prætenſo, & in caſu, de quo ibi erat quæſtio .ſ. de formatione Euæ ex coſta Adæ, & multiplicatione panum à Chriſto facta; nā in his caſibus, nec etiam hoc vltimo modo veriſimile eſt Deum formaſſe corpus Euæ ex coſta Adæ ſæpiùs replicata, & ex quinque panibus ſæpius replicatis tot homines ſaturaſſe; ratio eſt, quam innuimus loc. cit. quia materia replicata in pluribus locis, nequit informari diuerſis formis ſubſtantialibus, iſtæ namque vniformiter inſunt illi habenti vnum Vbi, vel plura Vbi, quia nō ſunt formæ dependentes a loco, at partes organicę cor-

corporis animati diuerſas habent formas ſubſtantiales partiales, atque ideò corpus Euæ conſtitui non potuit ex vna ſola Adæ coſta ſæpius replicata, ſic etiam materia illorū panum, ſi ità multiplicata fuiſſet, nē pè per replicationem, & nō potius per additionem, conuerſa in ſubſtantiam aliti in diuerſis ſtomacis diuerſis formis, & animabus ſimul, & ſemel informara fuiſſet; abſolutè tamen, & citrà hos caſus, ac conſimiles poteſt exiguum corpus ampliari, & magnum fieri modo explicato per replicationē ſolā localem abſq; vlla prorſus rarefactione materię, aut extrinſeca additione.

APPENDIX DE MOTV LOCALI.

QVoniam rarefactio, & condenſatio in noſtra ſententia ſunt quædā ſpecies motus localis, non erit omninò abs re hic appendicem hanc de motu locali ſubnectere, vt occurramus obiectis à Poncio in hac materia in ſua append. apolog. n. 45. & rurſus infrà n. 277. vbi inquit, quod cum in priori editione Phyſicè docuiſſemus motū propriè dictum dari ad Vbi ſine vlla probatione, poſtquam vidimus oppoſitum ab ipſo doceri in ſua Phyſica diſp. 13. n. 44. in noua editione conati ſumus id probare, quia .ſ. Vbi intrinſecū eſt terminus motus intrinſecus à mobili acquiſitus per motum localem, vt ſuprà oſtenſum eſt diſp. 11. q. 3. art. 1. cum enim Vbi propria fiat actione, & propriam habeat nouitatem nō minus, quam quæcunque alia forma abſoluta, non videtur cur terminare nequeat motum cū omni proprietate; videatur Doctor quol. 11. vbi de hac re agit ex profeſsò; ità ex nobis refert hic Auctor loc. cit.

Sed in primis falſum eſt id nos docuiſſe loc. cit. vel ſuppoſuiſſe abſque vlla probatione, nam ibi ſupponimus hoc ſatis remanere probatum ex dictis diſp. 11. q. 3. art. p. vbi, & auctoritate Ariſt. 5. Phyſ. ponentis motū propriè dictū ad Vbi, & Scoti quol. 11. art. 4. idē docentis, & ratione quia Vbi paſſiuum eſt terminus intrinſecus motus localis, & locus extrinſecus, ſeù ſuperficies ambiens nō eſt ſufficiens terminus motus localis, ſolidè illud aſſertum ſtabiliuimus, reijcientes euaſio em Coninchij (quā amplectitur Pon. ius diſp. 13. Phyſ. n. 44.) contendentis ſufficere, quod terminus permotum acquiſitus ſit ſuperfi. ies ambiens, quē locum noluit adire Pon. ius, vt occaſionem euitaret reſpondendi; vbi etiam vidiſſet in ſol. ad 2. quod cum Ariſt. aſſerit 5. Phyſ. tex. 18. eſſe motum ad Vbi, nō loquitur de Vbi extrinſeco materialiter ſūpto, id eſt de ſuperficie cōtinente, vt ait Pō. ius diſp. Phyſ. cit. n. 45. nam ſuperficies eſt in prædicamēto quantitatis, vnde non ſufficienter probaſſet eſſe motū ad Vbi, prout hoc eſt prędicamentum a quātitate diuerſum, ſed loquitur de Vbi paſſiuo intrinſeco, quod eſt in peculiari prædicamento à quātit. diuerſo; vidiſſet tandem Scotum quol. 11. ar. 3. aſſerere cum Ariſt. dari motum ad Vbi, non tantùm accipiendo motum pro actione, vt explicat Pōncius, ſed accipiendo illū propriè pro acquiſitione termini ad quem poſterioris poſt terminum à quo priorem, in hoc enim ſenſu loquuntur de motu, & Ariſt. 5. Phyſ. & Scot. quol. 11. art. 4. dum docent dari motum ad Vbi.

Vndè mirum eſt, quomodo Poncius audeat dicere in append. n. 276. vidi etiā Doctorem in quolibeto illo, & in primis non inueni, quod per ſe tractet de hac difficultate; deindè non inueni, nec inuenire poteſt ab vllo, quod dicat alium motum terminari ad Vbi, quam motum qui eſt actus efficientis, ſeù actio, per quā producit Vbi, nec potuit id, niſi abſurdè dicere; ſed quæsò proferamus textum, vt appareat quam fidus ſit hic Auctor in referendis Scoti auctoritatibus, vel auctus in eiſdem exponēdis; Doctor itaque quol. cit. ar. 4. §. *de quarto* mouet dubium, quia iſta (inquit) circūſcriptio non videtur dicere aliquid, niſi reſpectum formaliter, & per conſequens ipſum Vbi nihil eſſet formaliter, niſi reſpectus hoc conſequens videtur falſum, quià ſecūdum Philoſophum 5. & 7. Phyſ. ad relationem non eſt per ſe motus, ſed ſecundum Philoſophum 5. Phyſ. motus eſt per ſe in genere Vbi; & paulò infrà cum diſtinxiſſet de reſpectibus intrinſecus, & extrinſecus aduenientibus, inquit; ſi iſta ſint vera, reſponderi poteſt ad illam auctoritatem Philoſophi 5. Phyſ. quod neget motum ad

relationem propriè dictam, quæ pertinet ad quartum genus, non autem ad quemcunque reſpectum pertinẽtem ad aliquod ſex generum, imò concedit ibi motum eſſe in Vbi, qui communiter non dicitur eſſe motus ad formam abſolutam, quia Vbi, vt videtur non eſt forma abſoluta, ſed reſpectus corporis contenti ad locum continẽtem, ratio autem differentiæ relationis ab alijs reſpectibus in non terminando motũ, videtur eſſe, quia ex quo relatio neceſſariò conſequitur extrema poſita, nunquam poteſt ipſa acquiri per ſe, ſed tãtummodò per accidens, alio .ſ. abſoluto acquiſito in altero relatorum; & talia, quæ non acquirũtur niſi per accidens.ſ.alio acquiſito negat Phil. 5. Phyſ. per ſe terminare motum; reſpectus autem non neceſſariò conſequens extrema poteſt habere propriam nouitatẽ abſq; nouitate vnius, vel alterius extremi, & ideò poteſt habere propriam acquiſitionẽ, nam ità videtur eſſe de Vbi, &c. poſtea remouet hoc dubium ibidem; ſed ſi quæratur quomodo poteſt acquiſitio reſpectus eſſe ſucceſſiua, niſi ſucceſſio ponatur in aliquo abſoluto; Diceretur, quod corpus ſucceſſiuè ſecundum partem aliam, & aliã fit præſens eidem parti loci, ſimiliter corpus ſecundum eandem partem fit ſucceſſiuè præſens alij, & alij parti loci, ità quod tam ex diuiſibilitate corporis, quã loci, ſequitur diuiſibilitas circumſcriptionis corporis à loco, & diuiſibilitas ſucceſſiua, quãdo pars poſt partem acquiritur, nõ ergo eſt diuiſibilitas in reſpectu ſine diuiſibilitate in abſoluto, ſed ſucceſſio in reſpectu, qui eſt circumſcriptio, ſine ſucceſſiuè in formæ abſoluta corporis, vel loci, ita Scot. loc. cit.

Hic eſt diſcurſus Scoti loc. cit. de verbo ad verbum relatus; ex quo colligitur primò falſum eſſe, quod Scotus illo loco non tractet de hac difficultate, nam illam in terminis proponit, & reſoluit ar. illo quarto; Colligitur ſecundò, quod dicat alium motum terminari ad Vbi, quam motũ, qui eſt actus efficientis, ſeu actio, per quã producit, nẽpe motum propriè dictum, hic enim eſt acquiſitio alicuius termini, ad quem mobile mouetur, præſcindendo ab agente, vt etiam concedit Poncius nu. 45. ſed vt conſtat ex textu Scoti relato, ſemper loquitur Doctor de motu ad Vbi, prout eſt acquiſitio alicuius termini, ad quem mobile mouetur, & apertè ibi demonſtrat, quomodo poſſit eſſe ſucceſſio in acquiſitione talis reſpectus ſine ſucceſſione in forma abſoluta; loquitur ergo Scotus ibi de motu propriè dicto, vt loquebatur quoque Ariſt. 5. Phyſ. text. 18. cum dixit motum eſſe ad Vbi, non verò, vt coincidit cum actione, quia de hoc non erat ibi quæſtio, cum quærebat Philoſophus ad quæ, & quot prædicamenta eſſet motus, hinc igitur patet quæ, & quãta fides adhibẽda ſit huic candido Scotiſtæ in referẽdis, & exponẽdis Scoti auctoritatib.

Fundamentum præcipuum, quo hic Auctor probauit ad Vbi nõ dari motum propriè, dictum eſt, quia non datur motus ad motum, ſed Vbi intrinſecum eſt formaliſſimus motus, quo mouetur mobile ad ſuperficiem talẽ, ergo ad illud non datur motus, ità arguit diſp. 15. Phyſ. & replicat in append. n. 45. cui breuiter occurrimus diſput. 15. Phyſ. q. 6. art. 4. n. 56. negando minorem, quod Vbi intrinſecum ſit formaliſſimus motus, quo mobile mouetur ad ſuperficiem ambiẽtem, quam ipſe non probauit, ſed improbatam reliquit; ſicut enim calor non eſt formaliter calefactio, ſed terminus per eam acquiſitus, ità nec Vbi eſt formaliter motus localis, ſed terminus per ipſum acquiſitus.

Inferius verò in append. nu. 278. ad hoc idem probandum affert ſecundam rationem, quam in Phyſica adduxerat, & dolet à nobis fuiſſe data opera prætermiſſam, & illã ſic effirmat, quia Vbi eſt reſpectus, qui nequit acquiri à ſubiecto per alium reſpectum, ſicut nec vnio per aliam vnionem, ſed ſeipſa acquiritur, nõ minus quam ipſe motus, quo acquireretur, ſi daretur talis; aliæ autem formæ abſolutæ, ad quas terminari poteſt actio, poſſunt, & debẽt per modum diſtinctum à ſubiecto, & ipſis acquiri à ſubiecto, & nequeunt ſeipſis acquiri, quia poſſunt eſſe in rerum natura ſimul cũ ſubiectis ſine eo, quòd acquirerentur à ſubiectis, vndè vt denominetur ſubiectum eas acquirere, aut moueri ad ipſas, debet dari aliquid, à quo habeat illam denominationem,

nem, quod ſit diſtinctum ab ipſis; ſed Vbi cum ſit reſpectus, & eſſentialis determinatio ſubiecti ad eſſendum in tali loco, nequit eſſe niſi in ſubiecto etiam de potentia abſoluta; ergo non debet acquiri per motum diſtinctum, nec mobile debet tali motu ad ipſum moueri; Hinc ſubinfert nõ eſse eandem rationem de Vbi, & calore, nam ideò calor nõ eſt calefactio, quia calefit aliquod ſubiectum, quia poteſt eſſe calor, & ſubiectum abſq; calefactione, ſed Vbi nequit eſſe abſque eo, quod mobile moueatur ad ſuperficiem; ergo non eſt eadem ratio, cur calor non ſit calefactio, & cur Vbi non ſit motus mobilis ad ſuperficiem.

Reſp. negando aſſumptum nempè vbi eſſe reſpectum, qui nequeat acquiri in ſubiecto per alium reſpectum, & poſſet negari paritas de vnione, quamuis enim id, quod eſt alicui ratio eſſendi, tale, illud ſeipſo ſit tale, ne detur proceſſus in infinitũ, vndè dicimus actionẽ ſeipſa fieri, Vbi ſeipſo locari, vnionem ſeipſa vniri; id tamẽ nõ impedit, quin vnus modus alio modo indigeat in diuerſo genere modificandi, quarè ſicut Vbi quamuis ſit modus dicitur per actionem produci, ità per vnionẽ dici poteri vniri, & per motum acquiri in ſubiecto; & hoc ſufficeret ad ſolutionem argumenti; Attamen quia Scotus vniuerſaliter docet de quacunque relatione 4.d.12.q.1. I quod inhærentia, qua ſubiecto inhæret, non eſt alia realiter ab ipſa relatione, conceditur paritas de vnione, quod ſicut vnio non vnitur ſubiecto per aliam vnionẽ, ità nec Vbi ſubiecto vnitur per alium reſpectum, quia nequit exiſtere in rerum natura, niſi in ſubiecto; hinc tamen non ſequitur, quin nequeat acquiri in ſubiecto per alium reſpectum à motu importatum; vt enim Scotus docet 2.d.p.q.5. in fine ad 5. prin. motus, vel mutatio non conſiſtit formaliter in reſpectu ſubiecti ad formam, vel è contrà, qui eſt vnio, vel informatio, ſed in ſucceſſione immediata informationis ad non informationem; vndè ſicut quãuis vnio nequeat vniri ſubiecto alia vnione, vt docet Doctor ibi in eadem quæſtione, poteſt tamen acquiri in ſubiecto per alium reſpectum, quem motus importat, nempè per reſpectũ informationis ad non informationem immediatè præcedentem ex Scoto ibidem; ſic in propoſito dici debet de Vbi, quod licet alia vnione non indigeat, vt ſubiecto dicatur affixum, quia nequit eſſe niſi in ſubiecto, attamen per reſpectum diſtinctum debet ſucceſſiuè acquiri, ſicut per actionem diſtinctam petit ſucceſſiuè produci.

Conf. hæc ſolutio, quia iam hic Auctor concedit vltrò vbi per veram actionem de nouo produci ab ipſo diſtinctam; ergo poterit pariter per nouam acquiſitionem acquiri à ſubiecto ab ipſo Vbi diſtinctã, nulla enim apparet maior neceſſitas prioris reſpectus, quam poſterioris; Tum quia licet nõ poſſit Vbi reperiri, niſi in ſubiecto, ideoque neceſſe ſit dicere, quod non vniatur ipſi per reſpectum vnionis realiter diſtinctum; poteſt tamen dari Vbi in corpore, quod nõ ſit de nouo, ſeù immediatè antea acquiſitum, nimirũ cum per aliquod tẽpus quieſcit in aliquo loco; ergò cũ de nouo acquiritur, per reſpectum realiter diſtinctum acquiritur, qui eſt ſucceſſio informationis ad non informationem immediatè precedentem, ſeù ſucceſſio termini ad quẽ poſterioris poſt terminum à quo priorem immediatè præcedentem, in quo conſiſtit formaliter motus, vel mutatio, vt docet Doctor 4.d.11.q.p. §.*dico ergo*, Tùm tandem quià Vbi non poteſt importare reſpectum, quem motus præſefert, ergo non poteſt eſſe formaliſſimus motus localis, ſed erit terminus eius; probatur aſſumptum, quia motus formaliter ſumptus, vt dictum eſt, importat ſucceſſionem termini ad quẽ poſterioris poſt terminum à quo priorem; at Vbi etiam fluens talem reſpectum non importat, ſed tãtùm habitudinem ad hũc, vel illum locum, vel ſuperficiem ambientem; ſucceſſio vero Vbi poſterioris ad Vbi immediatè præcedens eſt reſpectus per motum localẽ formaliter importatus; ergo Vbi nõ eſt formaliſſimè ipſe motus localis.

Hinc patet diſparitatem ab eo Auctore aſſignatam inter calorem, & Vbi non omninò valere; falſum enim eſt, quod dicebat Vbi eſſe non poſſe abſque eo quod mobile moueatur ad ſuperficiem; licet enim id verificetur

tificetur de Vbi fluente, non tamen de Vbi permanente, quod à corpore poſſidetur, dum quieſcit; vndè aliud eſt dicere, quod Vbi nequeat eſſe ſine ſubiecto, aliud quod nequeat eſſe abſque eo, quod mobile moueatur ad ſui ei fieriem, quæ duo videtur hic Auctor confundere loc. cit. hoc enim ſecũdum eſt falſum; primum quidem verũ eſt, at ex eo non ſequitur Vbi non eſſe reſpectum diſtinctum à motu locali, ſed tantum non eſſe ſic diſtinctum ab vnione, nec eſſe ſubiecto affixum per reſpectum realiter diſtinctum.

Ratio tertia, qua probauit Poncius diſp. 13. Phyſ. n. 44. nõ eſſe motum ad Vbi, erat quia non eſt maior ratio, cur detur motus ad Vbi intrinſecum, quam ad quando intrinſecum, & habere intrinſecum, ſed ad hæc ſecundum omnes nõ datur motus, ergo nec ad Vbi; quam rationem ait quoque nos ex induſtria diſſimulaſſe; Reſp. hanc rationem nõ fuiſſe à nobis adductam, quia in illo eodem art. 4. diſp. 15. phyſ. in ſolutione ad 2. rationem aſſignamus, cur non omnia vltima ſex prædicamenta poſſint terminare motum; ſecunda quoq; eius ratio non fuit adducta, quia vt ab ipſo proponitur in phyſica diſp. cit. n. 44. parum valet proponit enim maiorem, quod, ſ. mobile non acquirit vbi intrinſecum per alium reſpectum diſtinctũ, abſque ſufficienti probatione, non enim aliter probat, niſi quia daretur proceſſus in infinitum, & quia gratis aſſignaretur aliquis talis reſpectus, quæ vt patet ſunt probationes nullius momenti, & gratis aſſumptæ, qua de cauſa in append. n. 278. replicans idem argumentum alia ratione munuit illam maiorem, probat enim Vbi non poſſe acquiri per alium reſpectum diſtinctum, quia cum Vbi ſit reſpectus, & eſſentialis determinatio ſubiecti ad eſſendum in tali loco, nequit eſſe, niſi in ſubiecto; hæc eſt ratio, cur illud ſecundum argumentum cum ſua confirmatione non adduximus, non verò, quia ſoluere neſciremus, vt ipſe pro ſua modeſtia inquit.

DISPVTATIO QVINTA.

De Generatione, & Corruptione.

Expedita iam pridem Alteratione, aliſque deinceps eius adminiculis, & annexis, quæ generationem ſubſtantialem præire ſolent, nunc de ipſamet ſubſtantiali Generatione agendum eſt, tam in ratione mutationis; quàm productionis, ac eius natura, & conditio ſub vtroque titulo ſedulo examinanda; & quia cum ea ſubſtantialis corruptio neceſſarium quodãmodo habet nexum, quatenus generatio vnius eſt corruptio alterius, & è contra, idcircò diſtinctam diſputationem de Corruptione ſubſtantiali, vt fieri ſolet, non inſtituemus, ſed hîc ſub vna, & cadem Diſputatione eam quoque comprehendemus: & optima ratione quidem, tum quia quamplures ſunt quæſtiones, quæ ſunt vtrique communes, & communem pro vtraque poſtulant reſolutionem, tum quia ſimul conſideratæ, & examinatæ valdè ſeſe inuicem iuuant, & vnius cognitio alterius notitiam aperit; tum tandem quia ſic amputatur occaſio eadem ſæpius repetendi in diuerſis Diſputationibus.

QVÆSTIO PRIMA.

An ſint, & quid ſint generatio, & corruptio ſubſtantialis.

1 Circa primam quæſiti partẽ, de exiſtentia nimirum harum mutatio- num ſubſtantialium in rerum natura, generationis, ſcilicet, & corruptionis ſolum apud Antiquos dubitatio vigebat Plato ni, & Ariſt. anteriores; Anaxagoras enim, Democritus, Leucippus, Empedocles, & lij veteres ab ipſo Ariſt. relati 1. Phyſ. & 1. de Gen. ab initio omnem generationem, & corru-

corruptionem ſubſtantialem abſolutè negarunt, & omnem mutationem fieri dicebant ex congregatione, vel diſgregatione elementorum, vt in mixtis, aut athomorũ, vt in cæteris corporibus; vel eſſe tantũ mutationem ſecundum accidentia inuariata permanente ſubſtantia, ideòque benè dicebat Ariſ. veteres ità opinantes generationem ab alteratione non ſecreuiſſe.

Circa alteram verò diſſidium eſt etiam inter Peripateticos ipſos in explicanda natura illarum mutationum, cum enim generatio cõſiderari poſſit, & in ratione productionis, & in ratione mutationis, vt ſæpiùs inculcauimus diſp. 1. Phyſ. hinc duplex oritur difficultas, vna eſt, an ſit actio diſtincta ab alteratione ad ipſam præuia, affirmãt Auerroes 4. Phyſ. com. 9. Simplic. lib. 5. tex. 8. Alẽſ. 3. p. q. 7. Memb. 6. Henric. quol. 9. q. 4. Scotus 2. d. 2. q. 9. & d. 12. qu. 1. & 4. d. 12. qu. 3. Suarez diſp. 18. Met. ſec. 2. Conimb. 1. de Gen. c. 4. q. 12. Ruuius trac. 1. q. 5. Auerſa q. 37. ſec. 3. Hurtad. diſp. 1. de Gen. ſec. 6. & ex Thomiſtis Io. de S. Tho. q. 1. de Gen. art. 3. Negant paſſim alij Thomiſtæ aſſerentes eſſe potius veluti terminum eiuſdem alterationis præuiæ, ità ex S. Tho. 1. p. q. 53. art. 3. & 2. contra gent. c. 17. Hæruæus trac. de vnit. form. q. 17. Caiet. 1. p. qu. 54. art. 3. & trac. de ente, & eſſentia qu. 17. Complut. diſp. 2. de gen. q. 2. (eſt oppoſitũ quoque probabile arbitrentur) citãtes pro hac ſent. alios Thomiſtas quam præcipuè amplexus eſt Fonſec. 5. Met. c. 13. qu. 9. ſec. 5. Altera difficultas eſt, an ſit intrinſecè, & eſſentialiter mutatio, vt indicare videntur definitiones eius ab Ariſt. traditæ, affirmãt Conimb. cit. q. 9. art. 1. Ruuius q. 2. Io. de S. Tho. q. 1. ar. 1. & alij. Negant verò Compl. cit. Areſius diſp. 2. de Gen q. 9. ſect. 1. Fõſ. 5. Met. c. 2. q. 6. ſect. 3. & 4. Zanard. 7. Met. qu. 6. Hurtad. diſp. cit. ſect. 1. & alij quãplures. Cum corruptio generationi opponatur, rurſus controuertitur, an corruptio ſit realiter eadem actio, & mutatio cum generatione, vt vult Zab. lib. de Gen. & Inter. cap. 5. an potius diuerſa, vt alij.

ARTICVLVS I.

Generationem, & corruptionem ſubſtantialem extare in rerum natura.

2 RESolutionem affirmatiuam huius articuli recipiunt omnes, tum Peripatetici, tum Academici veterũ, non omnes eadem gradiuntur via ad eam indagandam, immò quamplures afferunt rationes prorſus inutiles, & vt plurimum principiũ petentes; præſertim verò Io. de S. Tho. q. 1. de Generat. art. 2. inquit vnicam viam probandi hanc veritatem eſſe denegare materiæ, quemcumque actum etiam entitatiuũ, nec alia via vſum eſſe Ariſt. vnde ſi ponitur materia habere actum entitatiuũ, ſeu exiſtẽtiam ex ſe funditus euertitur ratio probandi contra Antiquos generationem ſubſtantialem, probatur hoc aſſumptum ab eo in hunc modũ, generatio ſubſtantialis ſupponitur eſſe illa, per quam acquiritur eſſe ſubſtantiale, ſeu fit ens ſimpliciter, cum ergo iuxtà principia Ariſ. ex nihilo nihil fiat, & generatio ſubſtantialis faciat ens ſimpliciter dando ipſum eſſe primum, & ſubſtãtiale, oportet dicere, quod ſubiectũ, ex quo fit generatio ſubſtantialis, ſcilicet materia, 1. neque ſit nihil, neq. ſit ens in actu de ſe, ſed in potentia per ſe, & in actu per aliud ſcilicet per formam, nam ſi ſemel ponatur materia de ſe ens actu, & exiſtens per actũ entitatiuum, non poteſt probari contra antiquos; quod forma ei adueniens ſit ſubſtantialis, & quod generatio ſubſtantialis det primum, & integrum eſſe, vndè enim probabitur, quòd illud eſſe, quod dat forma, ſit ſubſtantiale, & primum, ſi ſupponit aliud in materia, cui aduenit? vndè probabitur dare eſſe integrum, ſi aliud præſupponit? ſuppoſito ergo, quod materia ſit ens actu de ſe exiſtens, ſequitur formam ei aduenientem eſſe accidentalem, & dare eſſe tantum ſecundum quid, & non dare integrum eſſe, ſed additionem, ſeu aggenerationem ad eſſe præſuppoſitum, & ſic præcluditur via ad oſtendendam generationẽ ſubſtantialem. Quod ſi dicatur eſſe, quod præſupponitur in materia, eſſe partiale dumtaxat, & incompletũ, & compleri ſubſtantialiter per formam adeunientem, cõpoſi-

poſitumque conſtitui; Hæc eſt manifeſta petitio principij (inquit ipſe) negabât enim antiqui dari formam ſubſtãtialem, & aiebant materiam eſſe totam ſubſtantiam rei, nec alia via probari poteſt contra ipſos forma ſubſtantialis, niſi per hoc, quòd det primum, & integrum eſſe, hoc enim eſt eſſe ſubſtantiale, ſi autem præſupponitur aliquod eſſe in materia quantumuis partiale, & incompletum, occluditur iſta via, & eneruatur iſtud principium.

3 Ex hoc autem infert prædictus Auctor loc. cit. & qu. 3. Phyſ. art. 2. velut manifeſtum, omnino ignotum fuiſſe apud Ariſ. quod materia prima haberet ex ſe actum entitatiuum, & exiſtentiam incompletam, eo quia Antiqui exiſtimabant, quòd ſi materia eſſet ens in potentia, eſſet nihil (nam apud ipſos quod erat aliquid, erat ens in actu) vndè ſi res fierent ex materia ſic ſe habẽte, fierent ex nihilo, ſic arguebant Veteres apud Ariſt. 1. Phyſ. tex. 34. & 70. & 1. de Gen. tex. 12. & cum faciebant hanc cõſequentiã, quod ſi materia nõ eſt ens actu, ſed in potentia, eſt non ens, ſeù nihil, planè procedebant contra ipſum eſſe entitatiuũ materiæ, & non ſolũ contra formale à forma receptum; ſic autem proponens Ariſt. difficultatem antiquorum non reſpondet negando cõſeq. quia materia eſt ens in potentia tantum ſubiectiua ad formas, nõ autem obiectiua, & ideò non eſt nihil, quę eſt communis reſponſio Scotiſtarum, ſed reſpondet cũ 1. Phyſ. 66. & 78. tum 1. de Gen. 17. quod quia nunquam eſt corruptio ſine generatione, ideò nunquam materia manet ità in potentia, quod non ſit ens actu, quia ſemper eſt ſubiecta alicui formæ, & ideò licèt generatio fiat per ſe ex ente in potentia, tamen per accidens fit ex ente in actu; quia ad generationem per accidẽs eſt, quod exiſtent materia ſub hac, vel illa forma, quæ corrumpitur, per quam habet eſſe in actu; ſi ergo Ariſt. vt ſoluat obiectionẽ, quæ infert materiam eſſe nihil, & carere actu entitatiuo, qui eſt exiſtentia, recurrit ad ſucceſſionẽ formarum, ſub quibus ſẽper eſt materia, & propter hoc debere corruptionem vnius eſſe generationem alterius, vt non ſequatur materiam eſſe nihil, & non ens, ſeu non exiſtens, planè ſentiebat materiam non habere eſſe entitatiuum ex ſe, ſed per formã, aliàs ſi id ſentiret, cur non diceret argumento, materia eſt ens in potentia, ergo eſt nihil, nego conſeq. quia ſecundum ſe eſt exiſtens actu entitatiuo, licèt ſit in potentia ad formalem.

4 Sed ſanè hic Thomiſta audiendus non eſt, dum veritatem ità patentem, qualis eſt, quod detur generatio ſubſtantialis, fundare ſatagit in aſſerto tam dubio, & improbabili; quòd ſcilicèt materia prima careat actu entitatiuo, & ad eius argumentum reſpondet in terminis Doctor 4. d. 11. q. 3. lit. Y. vbi ex Ariſ. 1. de Gen. tex. 11. & indè diſtinguit de eſſe ſimpliciter, aut enim accipitur ly ſimpliciter pro vniuerſaliter, & tũc eſſe ſimpliciter eſt eſſe primum, & immediatè à non eſſe recedens, & quod non habet eſſe ſimpliciter hoc modo, eſt purum nihil, aut accipitur eſſe ſimpliciter, prout diſtinguitur contra eſſe ſecundum quid, & hoc modo eſſe ſimpliciter eſt eſſe ſubſtantiale, eſſe ſecundum quid eſt accidentale, & tunc ſubdit, quòd forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter materiæ, non quidem eſſe primum, quod ſcilicèt immediatè ſequitur non eſſe, ſed dat eſſe ſimpliciter, vt diſtinguitur cõtra eſſe ſecundum quid, hoc probat Doctor, quia ſi accidens primo adueniret materiæ, & ſi daret ei primum eſſe formale, non tamen daret ei eſſe ſimpliciter, ſed ſecundum quid, quia non eſt actus, niſi ſecundum quid, nulla etiã forma ſubſtantialis eſt, quæ det eſſe ſimpliciter materię, & hoc ſi tenetur eſſe ſimpliciter, id eſt omne recedens à non eſſe, non ergo ſola forma ſubſtãtialis dat eſſe ſimpliciter, id eſt vniuerſaliter, nec etiam ſimpliciter id eſt primum; ſed accipiendo eſſe ſimpliciter ſecundo modo prout diuiditur contra ſecũdum quid, ait Doctor, quòd ſicut ens diuiditur in prius, & poſterius, vel primum, & ſecundum, & prius continet ſub ſe ſubſtãtiam, & poſterius accidens, ità ſimpliciter in iſto intellectu æquiualet ei, quod eſt primũ naturaliter, & ſecundùm quid ei, quod eſt poſterius naturaliter, vndè concludit, quod forma ſubſtãtialis, ſiuè adueniat alicui iam habenti eſſe, ſiue non, dat eſſe ſimpliciter

pliciter hoc ſecũdo modo,ſed non primo., ſicut forma accidentalis, cuicunque aduemiat, dat eſſe non ſimpliciter, ſed ſecundũ quid; patet ergo, quomodò ſit de ratione formæ ſubſtantialis dare primum eſſe, & quomodo non;nullatenus autem eſt de ratione illius dare eſſe integrum compoſito, vt in argumẽto aſſumitur, quia etiam materia eſt pars ſubſtãtialis cõpoſiti,& quidditatis eius,vt Doctor demõſtrat 3.d.22.q. vn.& nos cum ipſo diſp.5.Phyſ.q.12.ar.1.

5 Et ſi quæras,vnde probari poteſt,quòd hæc forma dat eſſe ſimpliciter, illa non, ſi de ratione neutrius eſt dare illud eſſe,quod immediatè recedit à non eſſe, in quo vim faciebat Aduerſarius.Reſp. Doctor,aut tu quæris de re in ſe, aut in comparatione ad cognitionem noſtram, ſi in ſe, nulla cauſa eſt,quare iſta dat eſſe ſimpliciter,& illa ſecundum quid, niſi quia hæc eſt forma ſubſtantialis,& illa accidẽtalis,ſicut enim nulla eſt cauſa, quare calidum calefacit, quia immediata eſt, & inter cauſam immediatam, & effectum non eſt alia cauſa media, ita in genere cauſæ formalis hæc eſt immediata,calor cõſtituit calidum, & anima hominẽ,& eſt immediatio formæ ad actũ formalem;ſi autem quęras in comparatione ad cognitionem noſtram, de qua videtur procedere argumentum, quaſi iſta opinio deſtrueret omnem diſtinctionem inter formam ſubſtantialem, & accidentalem quòad nos. Reſp. quòd Philoſophi diſtinxerunt inter formam ſubſtantialem,& accidẽtalem à poſteriori,vt potè per iſta media habere contrarium,& non habere,recipere magis,& minus,& non recipere,ſecundum eam poſſe eſſe motum, & non eſſe,& huiuſmodi, ſed ad rem breuiter dico (ait Doctor) vnum eſſe medium,per quòd manifeſtiùs diſtinguitur quantũ ad cognitionem noſtram,quę forma adueniens enti in actu ſit ſubſtantialis, & quæ accidentalis,quamdiu enim proceditur in ſubſtantialibus,sẽper poſterior eſt perfectior prioribus, quando autem venitur ad accidentales, ſequens eſt imperfectior vltima ſubſtantiali præexiſtente,quę autem ſit perfectior,hoc nobis innoteſcere non poteſt,niſi à poſteriori,& illud eſt rationabile & in ſe,& in nobis,in ſe quidem,quia in eodem genere non aduenit forma formæ, niſi vt perfectius conſtituat in illo genere, in alio autem quicquid aduenit, ſcilicet vt accidens, imperfectius eſt quacunque præſuppoſita forma ſubſtantiali,patet ergo reſpõſio ad formam argumenti,quia iſta opinio (ponens ſcilicèt actum entitatiuum in materia, ac etiam pluralitatem formarum in compoſito,de qua ibi Doctor,) nõ deſtruit diſtinctionem inter formam ſubſtantialẽ, & accidentalem,nec in ſe,iſta enim eſt immediata,quia hęc eſt hęc,& illa eſt illa,nec quãtum ad cognitionem noſtram per media illa, per quæ poſſumus cognoſcere diſtinctionem iſtam, ſicut à poſteriori; Nec mirum ſi diſtinguendo hanc formam ab illa ſecundum intellectum noſtrum oportet vti poſterioribus hac forma,& illa,quia nec alio modo cognoſcimus formas ſubſtantiales,niſi a poſteriorib. ita Doctor cit.

6 Minus etiam rectè deducit confectarium illud,quòd Ariſt. non agnouerit actũ entitatiuum materiæ,ſed eam poſuerit puram potentiã in genere entis, eo quia ſoluens argumẽtum antiquorum,quo ex hoc, quod materia ſit ens in potentia, deducebant eſſe nihil, & ſic res fieri ex nihilo, recurrit ad ſucceſſionem formarum,ſub quibus ſemper eſt, non autem ad actum entitatiuum; Nam re vera hic Auctor nec argumentum Antiquorum,quo negabãt generationem ſubſtantialem,nec ſolutionem Ariſt. fideliter refert, argumentum enim antiquorum id erat, vt diximus in expoſitione textus 1.Phyſ.cap.8.ex nihilo nihil fit, ſi ex aliquo,ergo eſſet antequã fieret,quod eſt falſum,ergo nihil de nouo ſecundũ ſubſtantiam oritur,ecce Ariſt. verba,quibus 1. Phyſ.71. difficultatem veterum proponit, *neceſſarium eſt fieri, quod fit, aut ex eo quod eſt,aut ex eo,quod non eſt, ex his autem vtriſque impoſſibile eſſe, neque enim quod eſt fieri,eßet enim iam,et ex eo,quod non eſt, nihil vtiq; fieri, ſubijci enim quippiam oportet*, eodem etiam modo eandem proponit difficultatẽ 1. de Gen.tex.11. vbi ſe remittens ad ea, quæ fuſius dixerat in Phyſicis in huius difficultatis ſolutionem breuiter illam perſtringit his verbis, *breuiter*

ter autem & nunc dicendum eſt; quòd aliquo quidem modo ex non ente ſimpliciter generatur, modo autem alio ex ente ſemper, ipſum enim potentia ens, actu autem non ens, neceſſe eſt praeexiſtere; ſolutio itaque eſt negando generationem fieri ex nihilo, quia quod ſubijcitur generationi, licèt non ſit ens in actu, non tamen eſt purũ nihil, ſed eſt ens in potentia, per quam potentiam profectò intelligere nequit obiectiuam, ſic enim concederet, quod Veteres inferebant generationem fieri ex nihilo, ſed ſubiectiuã ad eſſe formale, & complementum à forma recipiendum, declarat poſtea inferius à tex. 13. & inde, vnde oriatur perpetua generationum ſucceſſio, at non præcisè in præfatæ difficultatis ſolutionẽ, hãc .n. in eodẽ tex. 11. ſufficiẽter aſſignauerat.

7 Aliunde igitur argumẽta deducat hic Thomiſta ad negandum materiæ actum entitatiuum, vel tandem cum cæteris ſcholis fateatur hanc Scoticam veritatem, imò cum ſua, quãplures enim modo etiam ſui inſtituti pudet id negare, ita Manca 1. Phyſ. quæſt. 4. dub. 84. qui citat Cabreram 3. p. q. 2. art. 11. diſp. 2. concl. 3. n. 85. & Maſium 1. Phyſ. ſect. 2. cap. 9. q. 6. concl. 3. dicentem de hac veritate neminem dubitare; quamuis autem hi Auctores tribuentes materiæ actum entitatiuum negent illi deinceps propriam exiſtentiam, quia volunt actum huiuſmodi dicere non rei exiſtentiam, ſed intrinſecam quandam, & tranſcendentem perfectionem cuiuſcunq; entis parũ refert, hæc enim eſt lis de ſolo nomine, vt diximus diſp. 2. Phyſ. qu. 3. art. 2. qualis etiam eſt illa, quam inſtituunt Auctores alij è contra concedentes materiæ propriam exiſtentiam, ſed negantes hanc dici poſſe actum, vt Conimbr. 1. Phyſ. cap. 9. q. 3. art. 1. Ruuius tract. de Mate. q. 3. Niger in clipeo q. 10 Soto 1. Phyſ. q. 6. ar. 2. & alij, hęc etiam eſt rixa de ſolo nomine, quia vt vrgebamus contra Thomiſtas loc. cit. & ſpecialiter contr Complut. diſp. 5. Phyſ. q. 3. art. 1. cuicunque potentiæ proprius correſpondet actus, ergo quot modis res dicitur eſſe in potentia, poteſt è contra dici in actu, nam quot modis dicitur vnum oppoſitorum, t otidem dicitur, & reliquum ex 1. Top. cap. 12. cum ergo dum res ſunt in eſſe poſſibili præcisè, dicantur eſſe in potentia obiectiua, & Logica, profectò dum ab agente extrahuntur ab hoc ſtatu in rerum natura, non amplius erunt in tali potentia, ſed ſub actu illi oppoſito, quem vocamus entitatiuum, ſi ergo materiæ propria tribuatur exiſtentia, nihil obſtabit, quin hæc dici poſſit actus; & hæc ratio cõcludit etiã ſi materiæ non tribuatur propria exiſtentia, nam ſaltim ipſa eſſentia materiæ producta eſt, & extracta à ſtatu merè poſſibili, & à potentia obiectiua, ergo eius entitas in tali ſtatu manens poteſt dici ſtare ſub actu oppoſito illi potentiæ, vt contra Thomiſt. inferebamus diſp. 2. Phyſ. cit.

8 Vt igitur probemus principale aſſertum, non eſt deſerenda via, quã tenet Ariſ. ipſe & 1. Phyſ. & 1. de Gen. ad idem probãdum contra antiquos loc. cit. ibi enim ex duobus præſertim principijs hoc dogma oſtendit, vnum eſt, non omnem mutationem, quam in ſublunaribus quotidiè contingere videmus, eſſe accidentalem, alterũ eſt viribus naturæ ex nihilo nihil fieri, ex his .n. principijs manifeſtè deducitur probatio illius aſſerti, ſi enim aliqua ſubſtanſtantia de nouo producitur in rerum natura per primum principium, vel producitur ex aliquo ſubiecto, vel ex nullo, hoc dici nequit per ſecundum principium, ergo datur generatio ſubſtantialis in rerum natura, nam per generationem aliud non intelligimus, quàm productionem rei ex aliquo, per quod opponitur creationi, quæ eſt factio rei ex nihilo, vt dicemus art. ſeq. vtrũque igitur principium illud probandum reſtat; & quidem primum quotidiano experimento conſtat, homines enim, & animalia in diem oriri, ac interire videmus, ex arbore fructus produci, granum tritici humi mandatum corrumpi, atque ex eo corrupto ſpicam pullulare, lignum cõburi, & ignẽ fieri, & alias huiuſcemodi mutationes, in quibus non ſola accidentia acquiruntur, vel amittuntur, ſed veræ formæ ſubſtantiales, quia per eas res naturales verè ſubſtantialiter incipiũt, & deſinunt, probat hoc Ariſt. 1. de Gen. 18. in quibuſdam enim mutationibus res non dicuntur ſimpliciter.

plicitei fieri, vel deſtrui, ſed fieri tales, deſinere eſſe tales, vt dum homo fit albus, aqua calida, &c. hæ ſunt mutationes accidentales, quędam verò ſunt, per quas res dicũtur ſimpliciter fieri, vel corrumpi, vt ſuperius recenſitæ, & illæ ſunt ſubſtãtiales, quis enim dicat cum interit animal, & fit cadauer, cum extinguitur ignis, & fit cinis, eſſe mutationem tantum accidentalem, cum poſt animalis interitum deficiant omnes operationes motus, vita, &c. poſt ignis extinctionem illuminatio, calefactio, exſiccatio &c. & alię prorſus diuerſæ appareãt? profectò ſi operationes diuerſæ diuerſas arguunt formas, & naturas, dici omninò debet per illas mutationes res naturales ſubſtantialiter immutari, quia operationes illæ cum ſimul incipiant, vel ceſſent in re genita, vel corrupta, oportet, quòd radicẽtur in aliquo principio cõmuni, quod erit forma ſubſtantialis, ad cuius ortum, vel interitum, oriãtur, & pereant, quod etiam argumentum fieri poteſt de accidentium varietate, quę in diuerſis rebus cernuntur, cũ enim non veluti caſu in eodem corpore conueniant, oportet in diuerſis corporibus diuerſas fateri formas ſubſtantiales horum accidentium exigitiuas, & nõ aliorum, eò quia hæc diuerſitas in materiam refundi nequeat cum ſit commune ſubiectum, ac indifferens ad omnia recipienda.

9 Dices, principium, & originem talium operationum, & accidentium, & talis collectionis eorum (cum alioqui inter ſe diſſita ſint, & diſparata) vt radicem connexionis albedinis, ac dulcedinis in lacte, quæ in alijs rebus ſeparata inueniuntur, eſſe quandam qualitatem occultam. Hoc non ſatisfacit, quia ſtatim percontabimur, an illa qualitas ab alio priori principio ortum ducat, an ipſa ſit tale primum principium aliorum accidentium, ac operationum illius rei, quodcunque dicatur, habetur intẽtum, quia vel illud prius principium, vnde oritur, erit ſubſtantialis forma, vel ſi illud non ſupponit, ipſa erit forma ſubſtantialis, quia eſt de primo conceptu rei, & prima radix accidentium, ac fons operationum eius. Denique hæc res eſt manifeſta in homine, in quo de fide tenemus animam rationalem eſſe formam ſubſtantialem, ac proinde de nouo gigni per infuſionem animæ rationalis in corpore, & per ſeparationẽ eius interire, vt diximus diſput. 2 Phyſ. q. 1. ar. 1. vbi etiã diluimus præcipuas obiectiones Baſſoni, Foroliuienſ. Portij, & aliorum quorundam negantium in rebus formas ſubſtantiales cum Antiquis, qui plura videre cupit contra hanc antiquitatẽ, quæ nõnullis Modernis arridet, adeat Sua. diſp. 15. Met. ſect. 1. Conimb. 1. Phyſ. cap. 9. q. 11. Fonſec. 2. Met. c. 7. q. 3. Amic. tract. 6. qu. 2.

10 Dices cum alijs Veteribus, dari vtique formas ſubſtantiales, non tamen nouã generationem, vel corruptionem ſubſtantialem, quia latitant in materia exiſtendo ibi actu, vnde per generationem apparẽt, non producuntur, & per corruptionẽ occultantur, non intereunt, & hæc fuit poſitio Anaxagoræ, qui omnia in vnoquoque actualiter contineri aſſerebat, vt ei impingit Ariſt. 1. Phyſ. Sed hæc etiam antiquitas inſulſa eſt, quam optimè Ariſ. cit. reiecit, & nos diſp. 2. Phyſ. q. 7. at. 1. & certè data hac opinione reddi nequit ratio, cur nix non calefaciat, & ignis frigefaciat, quia ſi in materia niuis etiam forma ignis actu exiſtit, eſtò occulta, cum ea conſtituet ignem, ac propterea ignis proprietates haberet; Si dicas non comburere, quia forma ignis latet, veluti repreſſa, & mortificata accidentibus contrarijs, nempè frigore, ac humiditate; Contra, quia aqua calida reducit ſe ad priſtinam frigiditatem, eſtò eius forma ſit accidente cõtrario mortificata, ergo ſi forma ignis verè in materiã niuis reperitur, eſtò mortificata ſit accidẽtibus contrarijs, deberet aliquando ad ſuum calorem redire, quod cum nunquam contingat ſignum eſt non latere tantum, ſed nequaquam reperiri formam ignis in materia niuis de hoc agemus infra quæſt. 6.

11 Alterum principium *ex nihilo nihil fieri* per cauſas naturales adeò manifeſtũ eſt, vt omnes Philoſophi communi calculo in illud conſenſerint, vnde meritò Auerroes 2. Met. com. 15. enunciationem illam non ſolum ait eſſe veram, ſed eam ponit, vt primum principium, & per ſe notum; præcipua autẽ ratio, quæ impulit Philoſophos

in

in hunc communem conſenſum, fuit præſertim quotidianum experimentum, videbant enim nunquam aliquid de nouo fieri, niſi præcedente aliquo alio, ex quo illud fieret, vt aquam ex aere, animal ex ſemine, & nunquam agentia naturalia quicquam operari, niſi in aliquo ſubiecto, & dum aliquid corrumpitur, remanere quidpiam in genito, quod erat in corrupto, vnde merito concluſerunt cauſis naturales non poſſe quicquã ex nihilo producere, & abſq; præuio ſubiecto operari, nec deſtruendo poſſe res naturales in prorſus nihil reſoluere.

Sed quantumuis famigeratum ſit illud axioma *ex nihilo nihil fit*, tentauit tamen nuper Ferchius in ſuis Veſtig. Perip. veſt. 1. in dubium reuocare, imò vt alienum prorſus ab Ariſt. & ſolùm ab eo de mente antiquorum relatum, apud quos hoc axioma vigebat, oſtendere; nè autẽ auditor in prima lectione ſui operis perculſus maneat ignota peregrinitate aſſerti, nimirum quòd *ex nihilo aliquid fiat* in Ariſt. Sent. multis conatur oſtendere huius aſſerti veritatem, & oppoſiti falſitatem, quod ſcilicèt *ex nihilo nihil fit*, fundatur autem præſertim in quadam auctoritate Ariſt. in lib. de Xenophane, quam ipſo cap. 1. veſtig. 1. ſtatim obijcit Lectori, vt eum ſtatim conuincat, vbi Ariſt. ſic loquitur *quare ſi omnia, quæ in opinionem veniunt, & apparent, nõ rectè exiſtimantur, nihil fortaſsè conuenit, vt huic etiam opinioni, et dogmati acquieſcamus, quod nihil ex nihilo fieri ſtatuit, quippè cum vna etiam quadam ex non rectis hæc opinio ſit, quam ex ſentiendo quodammodo, cum in multis eſſemus, exiſtimauimus* audiſtinè (inquit Ferchius) quòd hoc dogma *ex nihilo nihil fit* eſt opinio non recta? nõ rectè exiſtimata? non conueniens, nihilq; habens, cui acquieſcamus?

12 Vt verum fateamur, ſtetimus, cum tã ingentem diſputationis apparatum legimus de dogmate præſertim adeò trito, atque recepto, at cum vlterius perreximus, & ſequẽtibus capitibus ſedulò ſtuduimus, in quo ſenſu doceat in Ariſt. Sent. verũ eſſe hoc aſſertum *ex nihilo aliquid fieri*, & oppoſitum falſum *ex nihilo nihil fieri*, obſtupuimus quidem, non ignota peregrinitate aſſerti, quia in eo sẽſu, quem ibi docet, fatentur omnes ex nihilo fieri aliquid, nec vllus diſſentit, ſed cur vir doctiſſimus tantum laboris impendat, tam prolixam inſtituat diſputationem ad oſtendẽdam rem notiſſimam, & à nemine cõtrouerſam, cũ tamen in eius exordio polliceatur ſe peregrina edocturum, quarè cum res ita ſe habeat, non opus eſt ſingula ponderare, quibus probat falſitatem illius enunciationis *ex nihilo nihil fit*, & oppoſiti veritatẽ, ſed ſolũ oſtẽdere, quòd in eo ſenſu, quo huius veritatem profitetur, & illius falſitatẽ, nullum in Peripato habet contradictorem.

Itaque cap. 4. ex duplici limitatione illius dicti *ex nihilo nihil fit* ab Ariſt. facta oſtẽdit, in quo ſenſu tenẽdum ſit ex Ariſt. mente ex nihilo aliquid fieri; prima limitatio habetur 1. Phyſ. à 73. ad 77 vbi tex. præſertim 75. docet, quod licet non poſſit aliquid fieri ex nihilo per ſe, poteſt tamen fieri per accidẽs his verbis, *nos autem, & ipſi dicimus fieri quidem nihil ſimpliciter ex eo, quod non eſt, ſed tamen fieri ex eo, quod non eſt, vt ſecundùm accidens, ex priuatione eum quæ eſt per ſe nõ ens, non ex eo, quod ineſt, fit*, quẽ textum ita exponit Ferchius cum communi Interpretum, quòd duplex eſt fieri, per ſe, & per accidẽs, quod fit per ſe, fit ex *inexiſtente* ideſt remanente in cõſtituto, atque tale fieri ſimpliciter, & propriè ex illo, ex quo fit, quod fit per accidens fit ex termino, non inexiſtente, ſed abiecto, & fieri tale eſt fieri ſecundũ quid, & ſecundum accidens; & concludit in Sẽt. Ariſt. aliquid fieri poſſe ex nihilo, non quidem per ſe, quia non ens nequit eſſe pars interna rei *factæ*, ſed ſolùm per accidens tãquam ex termino à quo, ſic enim album fit ex nõ albo, homo ex non homine. Hoc autem cum ſit in confeſſo apud omnes in in Peripato, priuationẽ nimirum eſſe principium rerum naturalium per modũ termini à quo, & obiectionis, vt declarauimus diſp. 4. Phyſ. iam conſtat, quomodo in hoc sẽſu nemo Peripateticorum negat ex nihilo aliquid fieri, alioquin eo ipſo negaret priuationem eſſe principium rerũ naturalium; ſolum hic aduerti debet, quod docuimus diſp. cit. qu. 3. in fine cum Scoto

2. d. 12.

1.d.12.qu.1.I. cum Ariſt. inquit tex.cit. & etiam tex.*66*.priuationem eſſe principium per accidens,intelligi debet reſpectu compoſiti,& rei genitæ,nō generationis,huius enim eſt principium per ſe, vt ibi demonſtramus, dicitur autem reſpectu rei genitæ principium per accidens, quia neceſſariò ad eius fieri exigitur, non tamen remanet vt pars intrinſeca eius, ſicut materia, & forma, quæ fuit expoſitio Simplicij in illis text. Aliam eiuſdem propoſitionis limitationem affert eodem cap.ex Ariſt.1. Phyſ.78. & 12. Met. 8. vbi diſtincto ente per actum, & potentiam,docet ex non ente actu,ſed potentia ente fieri ens, quibus locis, vt etiam fatetur Ferchius,ſermonem facit Ariſt.de generatione compoſiti;vndè per non ens in actu,ſed potētia, ſubiectiua nimirum,& informabili materiam intelligit,quæ venit in compoſitionē cuiuſcumq; compoſiti, & rurſus in hoc ſenſu ex nihilo fieri aliquid cōcedunt omnes Peripatetici.

13 Quoniam autem videbat Ferchius in hoc ſenſu omnes conceſſuros, quod ex nihilo fit aliquid, & ſolum negaturos ſi ly *nihil* dicat negationem extra genus, ſi neget nimirum etiam ſubiectum præſuppoſitum, ideò à cap.8. probare incipit cęlos, intelligentias, & materiam primam fuiſſe à primo efficiente ex nihilo prorſus producta, atque ideò Ariſt.agnouiſſe creationem,immò non ſolum æternam,ſed etiam temporariam probare conatur c.9.Verum nec ità oſtendendo aliquid fieri ex nihilo quid peregrinum profert,quia aſſertū illud *ex nihilo nihil fit* de cauſis ſecundis proferri ſolet,primā enim cauſam entia quædam ſecunda immediatè ex nihilo feciſſe docuerunt Peripateticorum pars melior, vt ipſe fatetur in fine illius capit. quod autem ſpecialiter aſſerit ibidem Ariſt. nempè etiam creationem in tempore conceſſiſſe, quamuis id falſum autumemus,vt diximus diſp.2.de Cęlo qu.5. vbi etiam eius rationes diluimus,adhuc tamen neque hoc nouū,& peregrinū eſt,cū multi ante ipſum id aſſeruerint, vt refert Perrerius ibi cit.

14 Id autem,in quo ſingulariter fundaſſe videtur hic Auctor ſuam factionem ex nihilo, etiam per cauſas naturales poſſibilem, eſt eductio formarum materialiū de potentia materiæ, cum enim non fiant ex materia, vt ex parte intrinſeca ſui, nec in eam,vt in partem reſoluantur,hinc aſſerit agens naturale eas ex nihilo facere, & in nihil reſoluere, ita declarat cap.4. cap.13. in fine, & adhuc magis c.14. vnicum eius fundamentum, vt ex eodem c. colligitur, eſt,quia ex 1.Phyſ. alterum dicitur fieri ex altero bifariam duntaxat, vel vt ex termino, vel vt ex parte, ita quod ly *ex* dicit tantùm habitudinem termini,vel partis, vndè vt aliquid ex nihilo fieri non dicatur,debet fieri ex aliquo ſibi inexiſtente,vt pars, quo ſenſu fieri ex aliquo tantum compoſitum eſt,& ideò cum forma non fiat ex materia, vt ex parte, concludit ex nihilo fieri, & ait hac ratione Philoponum contra Proclum aſſeruiſſe formam fieri ex nihilo. Si dicas fieri ex materia,vt ex præiacente ſubiecto, & ideò fieri ex aliquo. Negat in primis aſſumptum c. 5. quia propriè loquendo forma materialis fit in ſubiecto, nō autem ex ſubiecto, deinde cap.14.negat conſequentiam, quia nè aliquid dicatur ex nihilo fieri,debet fieri ex aliquo,vt ex parte ſibi inexiſtente, vnde cum forma non fiat hoc pacto ex materia, meritò dicitur fieri ex nihilo.Si dicas terminum creationis eſſe negationem extra ſubiectum,& extra genus,& ideò cum forma fiat ex negatione in ſubiecto præſupppſito, non debet dici creari. Reſpondet ſe aſſerere formam fieri ex nihilo, nō autem creari;ſi enim refert ad rationem creationis, quòd terminus à quo ſit negatio in genere, vel extrà genus, parùm tamen refert ad rationem factionis de nihilo, vndè velle videtur, quod factio ex nihilo ſit quid latius creatione, quia ſubiectum præſuppoſitum ad actionem tollit rationem creationis, non tamen factionis ex nihilo. Hanc autem doctrinam ſcilicèt nè res ex nihilo fieri dicatur, debere fieri ex alio,vt ex parte inexiſtente, & non ſufficere,vt ex eo ſolum fiat vt ex ſubiecto præiacente, & recipiente,attulit antè Ferchium Contarenus in ſuis quæſt. Peripat. tom.1. qu.de Origine formarum cap.9. & ſeq. velut in Ariſt. fundatiſſimam; Ex hoc tamen principio nō intulit,vt Ferchius,for-

mas

mas fieri ex nihilo ab agente naturali, ſed potius eſſe æternas, ingenerabiles, & incorruptibiles, cum aſſignari nequeat, ex quo ſubiectiuè conſtitui poſſint, quod illatum, ac etiam fortè magis conſequenter poterat ipſe Ferchius inferre, ſi vera eſt doctrina, quam tradit de omnibus formis, ſubſtantialibus vniuerſim veſtig. 6. lib. 1. cap. 2. eſſe ſcilicèt ingenerabiles, & incorruptibiles, ſed nos infrà reijciemus qu. 2. art. 2. & quæſt. 6. num. 142. & ſeq. eius fundamenta diruendo ex Ariſt. deſumpta.

15 Sed cuiuſcunq; ſit hæc doctrina ſanè falſiſſima eſt, & adhuc falſius illatum, indè à Ferchio deductum (nã illatum à Cõtareno impugnabimus infrà q. 6.) eſt enim contra comm. Philoſophorum aſſerẽtium formas materiales non fieri ex nihilo, quia fiunt ex præiacente ſubiecto, ac etiã Theologorum, qui dum definiunt creationem eſſe factionem entis ex nihilo, vnanimiter aiunt ly *ex* excludere habitudinem nedum partis, ſed etiam ſubiecti præiacentis, vndè cõſequenter negant formas materiales fieri ex nihilo, quia fiunt ex præſuppoſito ſubiecto, & ideò falſum eſt ly *ex* dicere tantùm habitudinem pártis, vel termini, nam dicit etiam habitudinem ſubiecti. Dicet ſe loqui in ſent. Ariſt. nõ Theologorũ, & apud Ariſt. ly *ex* dicere tantùm habitudinẽ partis, vel termini, nõ ſubiecti, nec apud Ariſt. dici formam fieri ex ſubiecto præſuppoſito, ſed in ſubiecto; ac etiam quòd licèt præſuppoſitio ſubiecti tollat rationem creationis, non tamen factionis ex nihilo, quia ſi ſubiectum præſupponi (inquit ipſe c. 14. n. 43.) eſt cauſa tollens factionem ex nihilo, ergo ſubiectum nõ præſupponi eſt cauſa factionis de nihilo, quare ſi anima præexiſteret ante corpus, homo de nouo factus ex parte præexiſtente eſſet factus de nihilo. Agè loquamur in Sent. Ariſt. certè facilius nos inueniemus apud eum formas fieri ex materia, quàm fieri ex nihilo prorſus, vt ipſe ait, non enim affert ipſe locum, vbi Ariſt. exprimat formas ex nihilo fieri, affert tamen locum, vbi docet fieri ex materia, & conſequenter ly *ex* dicere etiã habitudinem ſubiecti, nam cap. 10. n. 29. inquit, Ariſt. 1. Phyſ. à tex. 58. ad 64. ipſum fieri tribuere compoſito, materiæ, priuationi ac etiam formę, cum inquit muſicum fieri ex immuſico ideſt formam muſicę ex ſubiecto forma illa priuato, ergo in Sent. Ariſt. etiam ex ipſo Ferchio ly *ex* dicit habitudinem ſubiecti, & forma dicitur fieri ex ſubiecto præſuppoſito, & quamuis Ariſ. frequenter explicuerit cauſalitatem materiæ in formam per habitudinem *in quo*, ità tamen explicuit, vt ſit idem, quod habitudo *ex quo*, & ſignificet veram dependentiã formæ à materia in ſuo eſſe fieri, & conſeruari, vt diximus diſp. 2. Phyſ. qu. 7. art. 2. & diſp. 5. qu. 4. art. 1. nam etiam anima rationalis dicitur eſſe in corpore, & fieri in corpore, & tamẽ adhuc creatur, quia ſimplex habitudo *in quo* non exprimit dependentiam formæ à materia in eſſe, fieri, & conſeruari, ſed ſolam informationem, & receptionẽ in ea. Deniq; ſatius erit iuxta phraſim Ariſ. 7o. Met. 26. & 27. dicere formã in fieri, ſeu in alio fieri, quã ex nihilo fieri, cũ nullibi Ariſt. hac formula loquẽdi vtatur.

16 Quod autem ait ſubiectum præſuppoſitum tollere rationem creationis, non factionis ex nihilo, præterquamquod contra communem diſtinguit factionem ex nihilo à creatione, quæ tamen ſolet per illam definiri, ac proinde debet cum ipſa cõuerti, adhuc eſt voluntariè dictum, quia eadem facilitate negari poſſet tollere rationem creationis, nec ratio, quam adducit ad id probandum, ſuffragatur, nã præterquã quod poſſet afferri ad idem probãdum de creatione, non concludit, quia modus ille arguendi valet tantùm in cauſis præciſis, modò licèt ſubiectum præſupponi ſit cauſa tollens factionem ex nihilo, non tamen eſt cauſa præciſa; quia ergo for[mæ] materiales dependẽter à ſubiecto fiunt, ideò nõ dicuntur creari, vel de nihilo fieri, ſed generari, vel potius educi de potentia illius. Ex dictis deducitur fundamentum Ferchij eſſe prorſus labile, & penitus coincidere cum fundamento opinionis admittentis inchoationes formarum in materia, dicebat enim præcedere formam in materia ſecundum aliquid ſui, nè fieret ex nihilo, quia putabat opus eſſe, nè res fieret ex nihilo, fieri debere ex aliquo, vt ex parte,

quod

quod eſt ipſiſſimum Ferchij fundamẽtum; At illa opinio ab omnibus paſſim refellitur, ſed præſertim à Scoto 2 d. 18. q. vn. vbi etiam imbecillitatem fundamenti eius demonſtrat, quia ex nihilo fieri non tantum negat præexiſtentiam partis intrinſecę cõponentis id, quod fit, ſed etiam ſubiecti per ſe concurrentis ad productionem formæ, quæ fit, vndè cum formæ omnes materiales ſupponant ſubiectum, à quo dependẽter fiunt, non dicuntur ex nihilo fieri, ſed de potentia materiæ educi, & generari, de quo videatur diſp. 2. Phyſ. q. 7. ar. 1. Maneat igitur inconcuſſa veritas illius principij ex nihilo nihil fieri, & in nihil aliquid non reſolui per cauſas naturales, ita enim probatum manet principale aſſertum.

Neque ab hac veritate adeò explorata nos deterrere debet auctoritas à Ferchio allata ex libro de Xenophane, & obſeruatio ab eodẽ adeò accuratè facta; quòd vbicunque Ariſt. axioma illud profert, ſemper vt ex Antiquorum poſitione pronunciat; nam, & Antonius Roccus id quoque obſeruauerat 1. Phyſ. q. 9. in prima ratione in oppoſitum, neque idcircò eam damnauit, vt falſam, & a Lycęo ablegauit, vt ab Ariſt. mente abſolutè alienã., ſed inquit ideò ſẽper, vt ex poſitione Antiquorum referri, quia antiquiſſima erãt, & nè cõgeretur eã probare, cum recepta foret ex communi ſapientum conſenſu, non verò vt innueret ſe illi nullatenus aſſentiri, cum eã frequẽter afferat etiam ad aſſerta ſua probanda; in libro verò de Xenophane eam dicit nõ eſſe vniuerſaliter verã, vt proferebatur ab Antiquis, quia ex nihilo fit aliquid, tanquã ex termino à quo, & re vera priuatio eſt vnum ex tribus principiis rerum naturalium, vt latè oſtendit 1. Phyſ. contra Antiquos, & ideò benè eos carpit loc. cit. quòd nõ rectè eã propoſitionẽ receperint, vt vniuerſaliter verã, quia in aliquo sẽſu eſt falſa. Ferchius lib. 2. Defenſ. per totum totis viribus tentauit hanc ſuam fictionem formarum ex nihilo multis propugnare, noſtriſq; rationibus occurrere; imò ad hoc ſuum aſſertum facilius tuẽdum negat c. 1. à Theologis benè definiri creationem, quod ſit factio ex nihilo, contenditq; eſſe productionem ex aliquo; contra quem latiſſimè diſputatur diſp. 12. met. q. 4. art. 1. & 2. & lib. expurg. quer. 2. quæ loca sũt omninò vidẽda pro exacta huius materiæ intelligentia.

17 In contrarium ſunt obiectiunculæ quædam; Prima, ſi quid generaretur ſubſtantialiter, fieri deberet ex non ente ſimpliciter, ſed ex nihilo nihil fit, ergo nulla de nouo datur generatio, min. patet, ma. prob. ſicut ſe habet generatio ſecundũ quid ad non ens ſecũdum quid, ità ſe debet habere generatio ſimpliciter ad non ens ſimpliciter, ſed generatio ſecũdum quid fit ex non ente ſecundum quid, ergo, &c. Secunda totũ non generatur, niſi per productionem partiũ, ſed materia, quæ eſt pars compoſiti naturalis, eſt ingenerabilis 1. Phyſ. 82. ergo. Tertia totum vel generatur ſecũdum eſſentiam, vel ſecundum exiſtentiam, nõ primum, quia eſſentiæ rerum, cum ſint æternæ, non generantur, vel corrumpuntur, ſi ſecundum, cum exiſtentia ſit accidẽs eſſentiæ, nõ eſſet generatio productio ſubſtantialis, ſed tantum accidentalis. Quarta ſi datur generatio ſubſtantialis, itaut aliquid remaneat in genito, quod erat in corrupto, ſequitur, res ſpecie diuerſas ſubſtãtialiter non differre, quia in materia conueniunt, & eandem materiæ entitatẽ tranſire de vna in aliam ſpeciem. Quinta corruptio repugnat bono vniuerſi, cum ſit priuatio boni, & entis, ergo in ipſo ſtatuenda non eſt, nec conſequenter generatio, quę illi correſpondet.

Reſp. ad 1. neg. mai. ſi non ens ſimpliciter in maiori neget totam entitatem, itaut quod generatur, fieri debeat ex nulla præiacente materia, conceditur autem, ſi intelligatur id, quod generatur, fieri deberè ex eo, quod non eſt totum illud compoſitum, quod fit, & in hoc ſenſu neganda eſt min. quo etiam ſenſu tantum tenet paritas aſſumpta de generatione ſecundum quid; ſicut enim in hac ens ſecundum quid, vt homo albus, fit ex non ente ſecundũ quid, ideſt ex ſubiectiuo, cui deeſt accidentalis perfectio per ipſam alterationem acquirenda, ita in illa ens ſimpliciter, vt homo, fit ex non ente ſimpliciter, ideſt ex ſubiecto, cui deeſt ſubſtantialis perfectio per ip-

ſam

ſam generationem acquirenda. Ad 2. ma. non eſt vniuerſaliter admittenda, quia etiã ſi nulla pars produceretur de nouo, poſſet totum generari, vt in reſurrectione manifeſtum eſt, & ratio eſt, quia totum non eſt hæc, & illa pars, ſed ſubſtantia completa, quæ reſultat ex vnione illarum partium, & ante vnionem non erat, licèt exiſterẽt partes, vt dictum eſt diſp. 5. Phyſ. q. 13. ar. 1. Ad 3. vtroq; modo generatur totum, itaut terminus generationis ſit eſſentia realis, ſed vt ſingularis, & exiſtens, vndè eſſentia totius eſt terminus factus, exiſtẽtia verò modus, ſub quo fit, vel ratione cuius fit extra cauſas; vnde etiam falſum eſt eſſentias rerum eſſe æternas, quaſi ab æterno fuerint, vt Doctor oſtendit contra Henric. 2. d. 36. dicuntur ſolùm æternæ ſecundum connexionem prędicatorum eſſentialium, & quia non immediatè, & proximè ſubduntur generationi, & corruptioni, ſed tantũ remotè, vt ipſe docet 3. d. 22. q. vn. in ſolut. ad 1. alterius opinionis; ac etiam falſum eſt exiſtentiam eſſe merum accidens, vt dicemus in Met. Ad 4. ſicut non inconuenit res ſpecie diuerſas habere idem genus Logicum, ita etiam non incõuenit habere idem Phyſicum, & adhuc ſubſtantialiter differre per formas ſpecificas; nec etiam inconuenit, cũ ſit commune formarũ ſubiectum, migrare ab vna in aliam ſucceſſiuè, ſic enim non mutat ſuam ſpeciem intrinſecam, & eſſentialem, ſed tantum extrinſecam, & aduentitiam, quemadmodum homo, cũ de albo fit niger. Ad 5. conſtabit infra art. 3. qua de cauſa corruptio admitti debeat in vniuerſo.

ARTICVLVS II.

Natura generationis ſubſtantialis declaratur.

18 VT innuímus ab initio quæſt. erat difficultas de Generatione, an eius eſſentia cõſiſteret in mutatione, vt ſæpiùs Ariſt. inſinuaſſe videtur eam definiẽdo, an potius in actione, generatio enim vt a creatione diſtinguitur, idem ſonare videtur, quod productio rei de aliquo ſubiecto, vt conſtat ex præced. art. quam qui dẽ controuerſiam cenſemus eſſe de nomine, quia ſecundum communem vſum loquẽtium, & Philoſophorum vtroq; modo accipi ſolet, pro actione nimirum generatiua, vt a creatiua diſtinguitur, & pro peculiari quadam ſpecie motus, ſeu mutationis in communi, vt conſtat 1. Phyſ. 6. & 5. Met. 7. vbi generatio inter mutationis ſpecies recenſetur, hinc Scotus 1. d. 2. q. 7. k. & d. 5. q. 2. E. & alibi ſæpè diſtinguit de generatione in ratione productionis, & in ratione mutationis, & aduertit non eſſe confundendam vnam rationem cum alia, quia ſunt valdè diuerſæ, ac etiam ab inuicem ſeparabiles, ita quod inueniri poteſt generatio in ratione productionis, quin adſit ratio mutationis.

19 Idcircò minus rectè inquit Auerſa q. 37. ſect. 3. generationem in ratione productionis non diſtingui à generatione in ratione mutationis, ſed eundem actum eſſe in prædicamento actionis collocatum, & per connotata ſolùm differre, quia generatio mutatio connotat terminũ a quo, generatio productio minimè. Non placet, etenim generatio, vt productio formaliter eſt in diuinis, non verò, vt mutatio; in ratione productionis eſt in genere relationis, cũ ſit reſpectus intrinſecus aduenien̄s in ratione mutationis in nullo eſt prædicamento directè, cum ſit reſpectus ſecundũ quid realis; item in ratione productionis habet pro terminis cauſã efficientẽ, & productũ, in ratione verò mutationis ſubiectũ, formã, & priuationem, vt conſtat ex diſp. 1. Phyſ.

Dices cum Ioan. S. Thom. cit. quòd licèt in ratione productionis, vt ſic, accidat ei, quòd ſit mutatio, quia ſine mutatione in diuinis reperitur, tamen in ratione productionis à ſubiecto dependentis, qualis eſt quæcunque generatio creata, eſt eſſentialiter, & intrinſecè mutatio. Contrà, quia in mundi initio in rerum productione non præceſſit materia cum carentia formæ, & modò ſuſceptiuum animæ rationalis ſcilicèt corpus in eodem inſtanti, quo formatur, animatur, & idem euenit cum ex ſpeciebus Euchariſtiæ corruptis aliquid producitur, tunc enim in eodem inſtanti ſubrogatur materia, & tamen in his caſibus interueniunt veræ generationes, & edu-

ctiones

ctiones formarum de potentia materię ſine vlla mutatione vera ſubiecti, quia non præceſſit cum carentia formæ, quam doctrinam ſæpè in Phyſ. dedimus diſp. 2. q. 7. art. 2. & 3. diſp. 4. qu. 3. & 4. diſp. 15. qu. 2. & alibi ergo ratio mutationis prorſus accidit generationi, etiam vt eſt productio rei dependenter à ſubiecto, licèt regulariter cum ea reperiatur coniuncta. Quod autem reſpondet hic Auctor in his caſibus ſufficere ad mutationem, quod priuatio præcedat formam prioritate naturæ, abundè ibi exploſum eſt ex Doctore multis in locis, quia Phyſicè mutari eſt rē aliter ſe habere nunc, quàm prius, at inſtans, ſeu prioritas naturæ nō deſignat id, quod eſt prius in exiſtendo, quia non menſurat exiſtentiam rei, vt perperam putauit Ferchius veſtig. 1. cap. 7. ſed ſolum notat, præciſionem, ſecundum quam aliquid ſuapte natura aptum eſt alicui conuenire, vel non conuenire, non autem quod de facto conueniat, vel non conueniat, vt diximus diſp. 9. Log. q. 2. art. 1. ergo præcedere priuationem in materia in inſtanti naturæ aliud non eſt, quàm quòd priuatio ſuaptè natura materiæ conueniret, niſi ab agente extrinſeco excluderetur per introductionē formę, nō autem quod de facto cōueniat, quia in illo inſtanti tēporis ſupponitur habere formā.

20 At reſpondet, vt detur mutatio, non ſemper neceſſariam eſſe præexiſtentiam priuationis in materia, ſed excluſionē priuationis in re per actionē extrinſeci agentis, non quæ inerat formaliter, ſed quæ debebat ineſſe, excluditur autem priuatio in hoc ſenſu, etiamſi non præceſſerit duratione, per hoc ſolum, quod potentialitas materiæ reducitur ad actū ab extrinſeco agēte educendo formam ex ea, hæc autē reductio, & actuatio non videtur fieri poſſe ſine aliquo motu, & mutatione, immò videtur ipſamet mutatio, quia motus eſt actus entis in potentia, quatenus in potentia; item in allatis caſibus licèt materia nō pręcedat formam cum priuatione per aliquod temporis inſtans, tamen in illo eodē inſtāti per actionem extrinſeci agentis tēdit in terminum ad quem, ergo neceſſario reſpicit etiam terminum à quo, & cū forma fit, neceſſario fit ex ſuo contrario poſitiuo, vel priuatiuo, aut ſaltim negatiuo, ſed omnis tranſitus, ſeu tendentia de termino à quo ad terminum ad quem in ſubiecto eſt eſſentialiter mutatio, cum deſeratur vnum, & acquiratur aliud.

Hæc ſolutio falſis innititur fundamentis; primò enim falſum eſt ad rationem mutationis ſufficere, quòd ab agente excludatur à materia priuatio, nō quæ infuerit, ſed quæ debebat in eſſe, mutari enim eſt rem aliter ſe habere nunc, quam prius. 6. Phyſ. 32. vbi per hanc vltimam particulam deſignatur ordo ad non eſſe formæ immediatè præcedens in ſubiecto, ergo vt mutatio ſit vera, debet per actionem agentis excludi à materia priuatio, quę verè illi infuit, non quæ debebat, vel poterat ineſſe; Accedit, quòd ſubiectum per mutationem dicitur relinquere priuationem, & acquirere formā, at quomodo relinquere poteſt id, quod nunquam habuit, ſed ſolùm habere potuit? Falſum eſt inſuper, quòd actuatio potentialitatis materiæ per formā nequeat eſſe ſine motu, vel ſit ipſa mutatio, quia hęc actuatio non ſemper fit cum tranſitu potentiæ ad actum, fieri enim poteſt etiam ſine tali tranſitu ex hypotheſi, quod ſubiectum non pręcedat duratione formam, ſic enim non tranſit de vno oppoſito in aliud, cum nunquam fuerit ſub illo, & cum inquit motum eſſe actum entis in potentia, quatenus in potentia, hoc eſt pro nobis, quia vt diximus diſ. 5. Phy. q. 4. ly *quatenus in potentia* denotat potentiam ſubiecti cū ordine prioritatis ad actum, ſeu non eſſe formæ immediatè præcedens in ſubiecto, qui ordo cum deficiat in allatis caſibus, nequit dici ſubiectum mutari, etiamſi formam recipiat, & per eam actuetur. Falſum eſt inſuper in illis caſibus verè ſubiectum tranſire de non eſſe formæ ad eſſe formæ, vt ad mutationem exigitur, & de termino à quo ad terminum ad quem, quia terminus à quo trāſitus per mutationem importati eſt negatio in genere, ſeu in ſubiecto, non autem extra genus, ſeu extra ſubiectū, quia per talem tranſitum ſubiectum dicitur deſerere vnum terminum, & alium acquirere, at quomodo deſerit terminū, quē

nun-

nunquam habuit? Accedit, quod ſi ad Phyſicã mutationem (qualis eſt ea, de qua hic eſt ſermo) ſufficit pro termino à quo negatio extra genus, tunc creatio poterit dici Phyſica mutatio, quia in creatione non eſſe rei præcedit eſſe rei, & creatura in hoc ſenſu tranſit de non eſſe ad eſſe. Demum ſi per mutationem materiæ in illis caſibus aliud non intelligit, quam ſolam actuationem potentialitatis materiæ, vt inculcare videtur hic Auctor, cùm hoc quoque modo creatio compoſiti dici poſſit mutatio, vt Scot. docet 2. d. 1. quæſt. 5. in fine, vltrò concedimus generationem in creatis ſemper cum mutatione contingere.

Hìc occurrendum eſſet ad ea, quæ Poncius habet in append. apolog. n. 55. & infrà n. 164. pro defenſione præfatæ Recentiorum doctrinæ, opus ſcilicet non eſſe ad phyſicam mutationem, quod priuatio in materia præcedat duratione formam; Verum quia ab his; quæ contrà obiecimus in additione facta ad diſp. 15. Phyſ. qu. 2. ſe ſe tuetur Burlæicis armis confugiendo ad diſtinctionem de larga, & ſtricta vocabulorum acceptione, non eſt hìc immorandũ; inquit enim loc. cit. nu. 166. in hoc puncto inter nos non eſſe, niſi quæſtionem de nomine; ſi enim phyſica mutatio propriè, & ſtrictè ſumatur, vtique ait opus eſſe, quod priuatio præcedat duratione formam in materia, in quo ſenſu locutus eſt Scotus à nobis citatus; quando verò id ipſe negauit, ſe non accepiſſe mutationem ſtrictè, ſed largè; qua diſtinctione ſæpius vtitur in illa append. vt nobis occurrat.

Verùm hìc prætereundum non eſt non videri Poncium ſatis ſibi conſtare locis citatis ſic reſpondendo; etenim nu. 55. cit. ità ſcribit. Dico diſp. p. de Generat. n. 3. ad veram mutationem opus non eſſe, vt priuatio præcedat prius tempore formam; Hoc iam iterum confirmo, & quod non ſit neq; contra Scotum, neq; contra veritatẽ oſtẽdo inferius nu. 163. dum reſpondeo ad ea, quæ ipſi contraponunt; ità ibi Poncius, ſed loco ab ipſo citato nu. 163. & ſeq. reſpondet, vt iam diximus, ad mutationẽ propriè, & ſtrictè ſumptam debere vtique priuationem præcedere formam tempore, non tamen largè ſumptam, dicens ſe non feciſſe mẽtionem de mutatione ſtrictè accepta diſp. p. de Generat. ſi ergò ità eſt, vt ibi aſſerit, quomodo ſuprà n. 55. inquit ſe dixiſſe diſp. p. de Generat. n. 3. ad veram mutationẽ opus non eſſe, vt priuatio præcedat duratione formam, & hoc iterum ibi confirmat nec eſſe contra Scotũ, nec contra veritatem? planè vera mutatio apud omnes ſignificat idem, quod mutatio propriè, & ſtrictè ſumpta; At fortè dices, quando Poncius ſcripſit ſub n. 166. oblitum eſſe eorũ, quæ ſuperius dixerat n. 55. Sed neque adhuc venia dignus eſt, quando hoc etiam ei permitteretur, quià nedum ſub nu. 166. ait ad mutationem propriè, & ſtrictè ſumptã debere priuationem tempore præcedere formam in materia, ſed hoc etiam aſſerit immediatè poſt n. 55. nimirum n. 56. §. *addo tamen vlterius*, vbi in eadẽ pagina paucis lineis palam ſibi contradicit, dicens nu. 55. ad veram mutationem opus non eſſe, vt priuatio præcedat prius tempore formam, & nu. 56. dicens id opus eſſe ad mutationem propriè, & ſtrictè ſumptam, quæ ſola eſt vera mutatio, niſi Poncius, vt ſolet, velit ludere verbis.

Denique noſtras rationes referens in ea additione allatas vltimam ſic refert ſub n. 169. Probant idem denique quia definitio mutationis non debet intelligi, vt ego intelligo, ſed vt ipſi; In hoc petunt principiũ, cum id ſit in controuerſia, & non probetur ab eis; ſic ille. At hæ sũt nugæ Auctori huic familiares in ea append. non ita iocosè arguimus loc. cit. ſed inſtamus definitionem mutationis ex 6. Phyſ. deſumptã, quod mutari eſt rem aliter ſe habere nunc, quam prius, non debere explicari, vt ipſe exponit, quia hoc pacto ſubiectum ſemper diceretur mutari, quia verum ſemper eſt dicere ſubiectum aliter ſe habere per formã etiam ſibi coæuam, quam ſe haberet ſine ea; Tum quia etiam Doctor ipſe 2. d. p. q. 5. in fine agnouit hoc ſignificatum mutationis, ſed ait hoc non eſſe proprium eius ſignificatum ſecundum quod à Philoſophis diſtinguitur generatio à creatione, quia in hoc ſenſu etiam creatio alicuius compoſiti v. g. ignis dici poteſt mutatio, &c. Videat

nunc Poncius, an ridiculè arguamus, vt ipſe refert, an propoſitum probemus, nec ne, & an principium petatur à nobis. Deindè quomodo inquit hoc eſse in controuerſia, num .ſ. definitio mutationis debeat intelligi, vt nos, vel ipſe, ſi iam ſuprà n. 166. conceſſit, quod loquendo de mutatione propriè, & ſtrictè, & non in larga ſignificatione, vt ipſe accipit, opus eſt priuationem tẽpore præcedere formam in materia? & cõſequenter definitio mutationis 6. Phyſ. tradita debet intelligi, vt à nobis exponitur, cum ibi definiatur mutatio phyſica à Philoſopho cum omni proprietate, vt à creatione diſtinguitur, & non in latiſſima ſignificatione, vt cum ea conuenit; Et hinc etiam iudicare poterit prudẽs Lector, quã iuſta ſit quęrela in nos retorta ibidem à Poncio, qui vocabulum mutationis accipimus cũ omni proprietate, prout à creatione diſtinguitur, & iuxtà cõmunem modum loquendi Philoſophorum, vt volens nolens fatetur, cum interim illud ipſe accipiat in lata, ac impropria ſignificatione, vt etiam conuenit creationi; iudicet (inquam) prudens Lector quis noſtrũ rectius loquatur in quęſtione, quam ait eſse de nomine. Ad aliam quandam eiuſdem cauillationem ſub nu. 164, dictum eſt diſp. 12. metaph. quæſt. 9. nu. 298, cætera non ſunt conſideratione digna, &c.

21 Ruuius cit. concedit in illis caſibus mutationẽ non interuenire, ſed negat tunc compoſitum fieri per generationem, & ait fieri per puram, & ſolam eductionem, quæ eſt actio eſſentialiter diſtincta à generatione, nam eductio eſt actio ex præſuppoſito ſubiecto, at generatio vlterius eſt à priuatione ad formam. Contra, immò quia eductio eſt actio eſſentialiter diſtincta à generatione, debentur eis termini eſſentialiter diuerſi, à quibus ſpecificentur, & cum proprius terminus actionis eductiuę ſit forma, malè ponitur à Ruuio in illis caſibus compoſitũ, quia compoſitum non dicitur educi, ſed generari. Item agens educendo formam reſpicit materiam, vt ſubiectum rei productæ, & cauſam extrinſecã eius, producendo compoſitum reſpicit materiã, vt partẽ rei productę, & cauſam intrinſecam eius, hoc autem modo producere eſt verè generare, non educere, ergo etiam in illis caſibus compoſitum acciperet eſſe per generationem, non autem per eductionem, niſi præſuppoſitiuè, quatenus productioni compoſiti ſupponitur productio formæ in materia, ex quibus reſultat. Tandem defectus priuationis non tollit rationem generationis, quatenus productio eſt, ſed ſolùm, quatenus mutatio, quia vt diximus diſp. 1. & 4. Phyſ. non eſt principium eius per ſe ſub ratione productionis, ſed mutationis.

Hoc igitur ſuppoſito, & conſtituto, quòd iſta duplex acceptio generationis in ratione productionis, & mutationis non ſolum ſint eſſentialiter diſtinctæ, ſed etiam ſeparabiles, ac etiam quòd vtraque acceptio ſit propria, non enim minus propriè dicitur generatio mutatio ſubſtantialis, quàm alicuius ſubſtantiæ ex præſuppoſito ſubiecto productio, tum quia de Generatione in vtroque ſenſu ſæpiùs Ariſt. ſermonem inſtituit, nã ſub ratione productionis loquitur 1. Phyſ. 64. 2. Phyſ. 14. cum eam appellat viã in naturam, idest per quam acquiritur, & producitur forma, quæ eſt natura, & 1. de Gen. 11. & alibi frequenter; ſub ratione verò mutationis 5. Phyſ. 7. 8 Phyſ. 62. 1. de Gen. 23. & 25. & alibi, reſtat vt naturã generationis ſingillatim in vna, & altera acceptatione declaremus, ſic enim commune vitium Auctorum in hac re deuitabimus, qui aut cõfundunt vnam acceptionem cum alia, aut ſi illas diſtinguunt, non poſtea explicant generationem, niſi ſub altera tantum vel ſcilicet productionis, vel mutationis, quia nimirum vnam tantum putant eſſentialem alteram accidentalem.

22 Itaque loquendo de Generatione ſub ratione productionis, dicimus ità definiri debere, quòd ſit *actio productiua termini, ſeu compoſiti ſubſtantialis dependenter à ſubiecto*. Explicatur, & declaratur quoad ſingulas particulas dicitur in primis *actio productiua*; quæ particula locum generis obtinet, generatio enim ſubſtãtialis in hac communi ratione actionis productiuę non ſolum conuenit cum generatione accidẽtali, ſed etiam cum creatione ipſa, nã omnes ſub hac ratione important reſpectum in-

intrinſecus aduenientem cauſæ efficientis ad effectum productum, & quia genus, ſicut conuenire facit ſingula, quæ ſub ipſo continentur, ità quoque eadem differre facit ab alijs, quæ ſub diuerſo genere continentur, idcircò hæc eadem particula, quę locum generis tenet, diſcernit generationē ipſam ſub ratione productionis à generatione ſub alia acceptione, nimirum mutationis, ac etiam à conuerſione, quia mutatio reſpicit terminum à quo, & ad quem, & propriè importat tranſitum ſubiecti cōmunis ab vno in alium præſcindendo omninò à cauſa efficiente, & ab effectu producto, quapropter ſubiectum, forma, & priuatio dicuntur eius principia eſſentialia ex 1. Phyſ. diſcernit etiam à conuerſione, quia conuerſio intrinſecè, & formaliter reſpicit ſolùm rem deſinētem, vt terminum à quo, & ſuccedentem ex vi deſitionis illius, vt terminum ad quem, non autē agēs, vndè dicimus aquam conuerti in aerem, lignum in ignem, omninò præſcindendo ab agente; ſecernitur etiam per hoc generatio ab actione vnitiua partium, quæ dici ſolet vnitio, quia per vnitionem agens nullam ſubſtantiam formaliter producit, ſed ſolum vnit partes adinuicem, ex quarum vnione poſtea ab eodem agente compoſitum generatur, vndè proprius terminus vnitionis eſt vnio, quæ importat reſpectum extrinſecus aduenientem, ex dictis diſp. 5. Phyſ. q. 9. non compoſitum, & ideò, meritò vnitio non debet dici actio ſubſtantialis productiua, ſicut eſt generatio, ſed vnitiua, vt diximus diſp. 5. Phyſ. qu. 4. art. 2. & magis explicabitur q. ſeq. art. 1.

23 Deindè additur; quòd eſt actio productiua *termini, ſeu compoſiti ſubſtantialis*, vt per hoc diſtinguatur ab omni accidentali actione, & productione, & conſequenter inſinuetur contra Thomiſt. cit. ab initio quæſt. eſſe actionem diſtinctā à præuia alteratione, dicebant enim ipſi in vltimo alterationis inſtanti reſultare formam ſubſtantialem ex eadem ipſa alteratione abſq; alia noua actione, & agens in eo inſtanti non tàm agere, quàm potius terminare præcedentem actionem, & alterationem; Hoc eſt omninò falſum, quia nequit eſſe eadem actio, qua per ſe fiant accidēs, & ſubſtantia, cum actiones à terminis ſpecificentur; Si dicas vtique formam ſubſtātialem non eſſe terminum ab alteratione, vel per alterationem productum, hic enim eſt qualitas, ac proindè illam non ſpecificare, ſed dici terminū quatenus conſequitur, & reſultat ſine noua efficientia propter connexionem naturalem cum illis diſpoſitionibus, ſicut reſultant paſſiones poſita eſſentia ſine noua actione; Contra, quia ſi datur actio propria pro forma accidentali, cur non etiam pro ſubſtantiali? tum quia actio alteratiua fit medijs accidentibus, at accidentia nequeunt attingere productionem ſubſtantiæ ex dictis diſp. 7. Phyſ. qu. 6. art. 2. per quod ſoluitur fundamentum præcipuum opinionis aduerſæ, dicūt enim generationem non importare actionem diſtinctam ab alteratione, quia ſubſtantia nō habet actionem aliquam, niſi medijs accidentibus, vndè quia poſt alterationem corrumpitur compoſitum præcedens, & conſequenter omnia eius accidentia, non habebit agens per quid deinceps agat, atque ita neceſſe eſt, quòd eadem actio v.g. quæ attingit calorem tranſeat ad ſubſtantiam ignis mediante poſitione caloris reſultantem ex connexione ad illum; ſed hoc fundamētum eſt falſum ex ibi dictis, quia ſubſtantia eſt immediatè actiua, præſertim actione ſubſtantiali. Tum quia vt benè vidit Ioan. de S. Thom. hoc fundamentum Thomiſt. contra eorum opinionem directè militat, nam ſi poſt alterationem immediatè corrumpitur compoſitum præcedens, in quo ſecundum eos ipſa ſubiectabatur, ergo nō poteſt in illo inſtanti ex tali alteratione reſultare ipſa ſubſtantia genita, niſi intercedat noua, ac diſtincta actio attingens ipſam ſubſtantiā, quia repugnat fieri aliquid per reſultantiam, & non per nouam actionem hoc ipſo quòd non exiſtit illud, ad quod ponitur conſequi; Tum tandem quia reſultantia non ſemper excludit veram efficientiā ex dictis in phyſ. diſp. 7. qu. 2. ſed interdum ſolùm denotat neceſſariam connexionem vnius actionis cum alia, & ſic in propoſito dicendum eſt generationem conſequi ad alterationem,

& quaſi ex ea reſultare, non veluti paſſiones ab eſſentia, vt aiebant Thomiſtæ, immò diſſimilius exemplum afferre non poterant, nam illæ ab eſſentia reſultant, quia cum ea ſemper eſſe, & exiſtere poſtulant, at forma ſubſtantialis, & generatio eſt incompatibilis cum alteratione, ſed reſultare dicitur, quia actio alteratiua eſt diſpoſitio neceſſitans ad generatiuam, nam poſtquam alterauit agens naturale ſubiectum per præuias diſpoſitiones vſque ad certum terminum, neceſſariò generat introducendo formam ſubſtantialem, hoc autem non impedit, immò potiùs denotat alterationem, & generationem eſſe actiones diſtinctas, vnam tamen ordinatam ad aliam, vndè, quia generatio ſubſtãtialis eſt finis præuiæ alterationis, poterit in hoc ſenſu dici terminus ſcilicèt non intrinſecus, quaſi per ipſam productus, vt notauit Doctor 4. d. 12. quæſt. 3. verſ *& ſi arguas*.

24 Adhuc tamen exprimitur in ea definitione, quòd terminus generationis ſubſtantialis eſt compoſitum ſubſtantiale, vt diſtinguatur ab eductione, quæ vtique eſt productio ſubſtantialis, at non attingit cõpoſitum, ſed ſolam formam ſubſtantialẽ, quæ propriè dicitur educi de potentia materiæ, generatio verò eſt ſolius compoſiti, vt docuit Ariſt. frequenter 1. phyſ. 64. & 7. Met. 26. 27. & 28. & alibi; dicitur etiã generatio actio productiua compoſiti, & non formæ, quia vt docet Scot. 3. d. 2. q. 2. §. *quãtum ad primum* totum eſt primis terminis ad quem generationis, nõ altera pars, immò ſi vtraque pars præexiſtat, & de nouo vniretur, nil minus eſſet generatio, vel productio ipſius cõpoſiti, ſicut in reſurrectione dato quod tam anima, quàm corpus præexiſteret ſecundũ ſuas entitates, adhuc fieret reſuſcitatio ad eſſe totius compoſiti, nõ autem ad eſſe corporis, vel animæ, nec ad ambo iſta; ità Doctor ibi, & ideo in 4. d. 13. quæſt. 1. §. *ex dictis* diſtinguit actionem, qua fit compoſitum, ab ea, qua fit forma, hanc vocans eductionem, illam verò productionem, Hinc hallucinantur Suar. diſp. 15. Met. ſec. 2. n. 14. Conimb. 1. de Gen. c. 4. q. 15. dum has actiones non diſtinguunt, & aiunt eadem omninò actione, qua fit compoſitum, fieri quoq; formam, qua ratione ab Ariſt. loc. cit. dicitur potius confiteri, quàm fieri; Nã etiam forma propria actione producitur, immò prioritate executionis, & naturæ priùs ipſa producitur, quàm cõpoſitũ, vt diximus diſ. 2. q. 7. ar. 2. vbi etiã explicuimus, quo ſẽſu intelligẽdus ſit Ariſt.

25 Immò vniuerſaliter errant Moderni fere omnes autumantes eandem prorſus eſſe actionem realem, eductionem formæ de potentia materiæ, vnitionem eiuſdẽ formæ cum materia, & productionem cõpoſiti, quem dicendi modum inter alios amplectitur Ruuius 1. de gen. trac. 1. q. 3. quod productio formæ ſit ipſamet vnitio eius cũ materia, probat, quia ſicut eius eſſe eſt ineſſe, quatenus ſuapte natura extrà materiam conſeruari nequit (excepta anima rationali) ſic eius fieri eſt infieri, & ideò non eſt geminãda actio, vna, per quam fiat, altera, per quam fiat in materia, quod etiam per eandem actionem, qua educitur forma ex materia, & ei vnitur, fiat compoſitum, probat, quia id tantũ fit propria, & diſtincta actione, quod habet eſſe per ſe, ſed ex illis tribus, forma, vnio, compoſitum, hoc tantum habet eſſe per ſe, ergo hoc tantùm propriam actionẽ terminat, & per eandem fiunt concomitanter cætera. Verum in phyſ. loc. ſuprà cit. præſertim verò diſp. 2. q. 7. art. 3. ſæpius hanc communem opinionem refellimus cum Scoto 2. d. 1. q. 5. in ſol. ad 5. & 4. d. 13. q. 1. §. *ad huius autem*, vbi disertè has actiones abinuicem, omninò ex natura rei diſtinguit, quia ſunt ad alios, & alios terminos ex natura rei diuerſos, quamuis enim id multi negẽt de compoſito, quod ſcilicèt ex natura rei non diſtinguatur à partibus vnitis, efficaciter tamen hoc oſtendimus diſp. 5. phyſ. qu. 13. art. 1. actiones verò per terminos ſpecificantur, & diſtinguuntur; quòd autem actiones iſtæ ſint inuicem cõnexæ, & vna ſubordinata ad aliam, vt eductiua, & vnitiua ad productiuam compoſiti, non efficit, quòd formaliter, ac entitatiuè ſint vna actio, quia ſimpliciter, & abſolutè ſeparari poſſunt abinuicẽ, poteſt enim produci forma ſaltim ab agente ſupernaturali ſine vnione ad materiam, poteſt etiã produci vnio nõ producta de nouo forma,

putà

putà ſi præexiſtat, vt cōtingit de anima rationali, quo caſu producitur compoſitū abſque productione formæ, nequit autem ſeparari productio compoſiti à productione vnionis ob eſſentialem dependentiam cōpoſiti à partibus vnitis; ad ſummum ergo inferri poteſt illas actiones eſse vnam, & eandem vnitate connexionis, & ordinis, non formaliter, ac entitatiuè.

26 Ad primum fundamentum Ruuij, quo probabat vnitionem formæ cum materia eſse eius productionē, patet ex dictis diſp.3.phyſ.q.4.ar.2.concl.2.vbi non ſolùm de forma ſubſtantiali, ſed etiam de accidētali demonſtrauimus diuerſā eſse eius productionem, ac vnionem cum ſubiecto, & manete poſse inuariatam entitatem formę variata, immò deſtructa vnione, vt conſtat in Eucharîſtia, vbi accidentia conſeruantur, & inhærentia deſtruitur; amplius id oſtendimus diſp.2.cir. qu.7. art.3. vbi rationes maioris momenti ex Suarez diſſoluimus. Ad aliud verò fundamentum, quo probat ſolum compoſitum propriam terminare actionem, & per ſe fieri, ſatisfactū eſt loc. proximè cit. art.2. videas ibi, quia eadem repetere non vacat.

Demū additur, quòd generatio eſt actio productiua termini, ſeu compoſiti ſubſtātialis *dependenter à ſubiecto*, vt generatio diſtinguatur à creatione, creatio enim eſt actio independens à ſubiecto, per quā res totaliter extràhitur ex nihilo, & ideò dicitur propria Dei, generatio verò ſit dependēter à ſubiecto, ex cuius potentia educitur forma, ex qua vnita cum materia producitur compoſitum, ita quod hę duæ actiones differunt præſertim ex parte ſubiecti, quia vna exercetur depēdēter, alia independēter à ſubiecto, vndè conſequenter differunt etiam ex parte termini à quo, quia vt notat Doct.4.d.1.qu.4.& quol.10. terminus à quo generationis eſt negatio in genere, & in ſubiecto, terminus a quo creationis eſt negatio extra genus, quia quod creatur, fit ex nihilo prorſus.

27 Sed hic oritur dubium, an generatio ſit adeò appropriata productio compoſiti ſubſtantialis, vt nequeat creatione produci, affirmat Vaſquez 1.p. diſp.164.cap.4.n. 17. quia creatio eſt ex nihilo, vt ly nihil excludit habitudinē partis, & ſubiecti, at cōpoſitum fit ex partibus, quæ neceſſario illud præcedunt prioritate naturæ, & talis prioritas in vniuerſum ſufficit in cauſa ad ſuum effectum, ergo nunquam eſſe poteſt ex nihilo, ſicut ad creationem requiritur; quod enim nihil præcedat tēpore, nequaquā opus eſt, alioqui nihil ab æterno creari potuiſſet. Negat Io. de S.Th. cit. art.5. quia in creatione fieri ex nihilo tenet ſe ex parte termini à quo, in cōpoſito autem conſtate ex partibus, & eſſe ex illis tanquā ex cōſtituentibus tenet ſe ſolum ex parte termini ad quem, cum pertineat ad conſtitutiuū talis termini, ergo hoc, quod eſt eſſe ex aliquo tanquam ex parte conſtituente, nō opponitur huic, quod eſt eſſe ex nihilo ſimpliciter, tanquam ex termino à quo, ergo neq; opponitur ipſi creationi, quia creatio ſaluatur in hoc præciſe, quòd ſit ex nihilo, tanquam ex termino à quo, & conſequenter quòd non præſupponat aliquid, tanquā ſubiectum tranſmutatum; itaque concludit, quòd fieri ex aliquo, vt ex parte conſtituente non tollit creationem, nec conſtituit generationem, ſed fieri ex aliquo tanquam ex principio præſuppoſito, per cuius tranſmutationem res ipſa fiat; Hinc reſpondet ad fundam. Vaſq. compoſitum non fieri ex aliquo, vt principio tranſmutationis, ſed ex aliquo, vt intrinſecè conſtituente, quod non tollit creationem, neque compoſitum fieri ex nihilo, vt ex termino à quo cū pars cōſtituēs ſe teneat ex parte termini ad quē.

28 Hoc dubium reſoluendum eſt iuxta dicta diſp.2.Phyſ.qu.7. art.2.in fine, quòd propriè loquendo de Creatione compoſitum nequit creatione produci, quia quantumcunque eius partes ſimul in eodem inſtanti cum ipſo producātur, ſemper tamē cenſentur priores natura ipſo toto, atque ideò veram cauſalitatem exercent reſpectu illius, quod ſufficit ad tollendam creationem propriè dictam, vt notat Doctor 2. diſt.18.q.vn.§.*contra primum motiuum*, & in 4.d.1. qu. 1. ad 4. princ. vbi ait, quòd creatio propriè dicta eſt productio de nihilo, id eſt non de aliquo, quod ſit pars primi producti, & recep[...] forma indu-

ctæ, quæ eſt communis doctrina Theologorum, vnde prorſus falſum eſt, quod aiebat Io. de S.Tho. fieri ex aliquo, tanquam ex parte non tollere rationem creationis, ſed fieri ex aliquo, vt ex principio præſuppoſito, quod tranſmutari debeat; tum quia ſi anima præexiſteret ante corpus, & corpus crearetur obſtaret, nè homo diceretur creatus, eſtò non eſſet factus ex anima, vt ex principio tranſmutabili; tum quia actio creatiua, & generatiua nō differunt eſſentialiter per mutationem ſubiecti, quia poteſt interuenire dependentia actionis à ſubiecto ſine illius mutatione, vt oſtenſum eſt, & ita euenit, cum forma producitur in eodem inſtanti ſimul cum materia. Quòd ſi dicat iuxta ea, quę docuit ar.1. à nobis relata initio art. etiam in eo caſu materiam mutari hoc ipſo, quòd actuatur per formā eius potentialitas, tunc ad hominem arguere poſſumus compoſitum nunquā poſſe creatione produci, quia quantumcunq; eius partes ſimul cum ipſo producantur in eodem inſtanti, ſemper potentialitas ſubiecti actuatur, ſeu ad actū reducitur per formam, vndè hìc parum conſequenter videtur diſcurrere ad ibi dicta; Dici tamen poteſt compoſitum poſſe creari ad creationē partium, & præſertim materiæ primæ, quæ tūc primò fieret, data hypotheſi, vt loc. cit. diximus cum Scoto 2.d.1.q.5, in fine, vbi in hoc ſenſu admittit compoſita poſſe Creari, propriè autē res dūtaxat ſimplices, hoc eſt non compoſitæ ex partibus eſſentialibus, & Phyſicis creari poſſunt, & ita etiam ſentit Rubion. 2. d. 12. quæſt. 3.

29 Dicimus deindè, quòd loquendo de generatione ſubſtantiali in ratione mutationis, plures ſolent afferri ex Ariſt. definitiones ad eius naturam explicandam, prima ex 3 Phyſ. 14. *generatio eſt via in naturam*, ſecunda ex Phyſic. 7. *eſt mutatio ex non ſubiecto in ſubiectum*, tertia ex 8. Phyſ. 62. *eſt mutatio ex non ente ad ens*, quarta ex 1. de Gen. 23. *eſt mutatio totius in totū nullo ſenſibili remanēte, vt ſubiecto eodē*, quinta ex eodē lib. 25. *eſt mutatio à ſubſtantiā in potentia ad ſubſtantiā in actu*.

Sed vt benè notauit Auerſa q. 37. ſec. 3. in omnibus his locis non intendebat Ariſt. generationem ſubſtantialem exactè definire, ſed ſolùm prout occaſio poſtulabat, has propoſitiones tanquam veras de ipſa generatione pronunciauit, quo etiam ſenſu 3. Phyſ. 6. dicit, quòd generatio eſt actus generabilis inquantū generabile, & 4. Meteor. 2. quòd eſt permutatio facta à primis qualitatibus, & alibi alia prædicata de generatione enunciauit, ſicut ergo non omnes hæ propoſitiones de generatione ab Ariſt. prolatæ recipiuntur pro exactis, ac legitimis definitionibus, ita neque illæ ſaltim omnes ſunt recipiendæ, fere enim ſingulæ deficiunt, quia quidditatem generationis ſubſtantialis non exprimunt, vt exprimere debet exacta definitio; prima namq; nō exprimit illam ſub ratione mutationis, quia nec ſubiectum eius, nec terminum à quo inſinuat, ſed potiùs eam ſignificat ſub ratione productionis, vt ſuprà diximus; ſecunda conuenit etiam generationi, ſeù mutationi ſubſtantiali, vt à motu diſtinguitur, quia & ipſa eſt à non ſubiecto in ſubiectum ideſt ex termino negatiuo in poſitiuum, dicimus enim ex non albo fieri album, eadē communitas reperitur in tertia; Quarta ſolet quidem à Peripateticis recipi pro abſoluta generationis ſubſtantialis definitione; ſed neque ipſa, vt talis recipienda eſt, neq; vt talis fuit ab Ariſt. allata.

30 Non itaque accipi debet hæc quarta definitio, vt propria, & exacta, nam vt omittamus modò cæteras, quas ipſi Peripatetici contra ipſam excitant difficultates, in primis non explicat ſubiectum, quod eſſentialiſſimum eſt generationi ſub ratione mutationis, immò potiùs videtur excludere, dum dicitur, *mutatio totius in totum nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto*, vndè tota hæc definitio, niſi magis explicetur, poteſt competere tranſubſtantiationi Euchariſtię, ibi enim mutatur totum in totum ſcilicèt panis in corpus Chriſti, & licèt accidentia panis remaneant, non tamē vt ſubiectum; Item nō explicatur terminus à quo, & ad quem; non à quo, quia per ſe terminus à quo generationis nō eſt totum præcedens, quod corrumpitur, per accidēs enim eſt generationi terminus à quo poſitiuus, nam ſi daretur materia ſpoliata omni

ni forma, in quam poſſet ignis operari, & propriam inducere formam, æquè benè exerceretur actus generationis, quia per ſe terminus à quo illius eſt priuatio in materia præcedens; nec etiam explicatur terminus ad quem, quia compoſitum eſt terminus ad quem generationis in ratione productionis, non mutationis, nam in hoc ſenſu ſola forma eſt eius terminus ad quem ex dictis diſp. 1. Phyſ. q. 4. Demum per illā non magis explicatur generatio, quàm corruptio, vt hic notarunt Mercen. & Zab. ſed Ariſt. de vtraque communiter eſt locutus, & ratio eſt, quia intentum Ariſt. ibi re vera nō fuit definire generationem, ſed mutationem ad ſubſtātiam ab alteratione diſtinguere, & ideò indiſtinctè de generatione, & corruptione locutus eſt, nec ſub definitionis forma, vt paſſim referri ſolēt, verba illa protulit, ſic enim ait. *Quando autem totum traſmutatur non manente aliquo ſēſibili, vt ſubiecto eodem, ſed vt ex genitura tota ſanguis, aut ex aqua aer, aut ex aere omni aqua, generatio iam hoc tale, huius autem corruptio.*

31 Si ergo ex illis quinque definitionibus allatis vlla debet accipi pro definitione generationis in ratione mutationis, hæc erit vltima definitio, quod ſcilicèt eſt *mutatio à ſubſtantia in potentia ad ſubſtantiā in actu* per ſubſtantiam in potentia intelligēdo materiam, per ſubſtantiam in actu formam, hæc itaque magis explicabit naturam generationis, quam aliæ, quia explicatur genus cum dicitur mutatio, ſermo enim eſt de generatione in ratione mutationis explicatur differentia, quæ per extrema circumſcribitur talia ſunt ſubſtantia potentialis, non quidem ad quodcunque, ſed potentialis ad ſubſtantiā, & ad eſſe ſimpliciter, item, & ſubſtantia actuans ipſam, quæ eſt forma ſubſtantialis, & cum dicitur, eſt mutatio à ſubſtantia in potentia ad ſubſtantiam in actu, iam denotatur ordo ad terminum à quo ſcilicèt priuationem immediatè præcedentem; & ſic ſenſus definitionis erit, quòd generatio ſub ratione mutationis eſt ſucceſſio formæ ſubſtantialis in ſubiecto ipſius potentiali poſt priuationem eiuſdem immediatè præcedētem.

Cum hæc autem ità ſe habeant, mirum eſt, cur Peripatetici ferè omnes quartā definitionem arripuerint pro explicanda generationis natura, tamq; anxij fuerint in ea tuenda, & non quintam, quæ adeò facilis eſt, ac obuia; nam re vera non apte explicat illa definitio generationem, quatenus mutatio, ſed potius illi cōuenit, quatenus conuerſio, mutatio enim, & conuerſio in hoc differunt præcipuè, quòd mutatio habet pro termino à quo priuationem, conuerſio verò habet terminum à quo poſitiuum, nō enim dici ſolet priuatio conuerti in formā, non ens conuerti in ens, ſed aqua conuerti in aerem, lignum in ignē, &c. vndè de ratione formali cōuerſionis eſt, vt notat Scot. 4. d. 11. q. 3. §: *quantum ergo*, quòd ſit inter terminos poſitiuos, quorum vnus deſinat eſſe, alter verò illi ſuccedat in eſſe ex vi deſitionis illius; ratio eſt, quia ſi terminus à quo non deſineret eſſe, ſed in ſuo eſſe perſeueraret, non diceretur in aliud conuerti, ac etiam ſi terminus ad quem non acciperet eſſe, vel ſaltim nouum modum eſſendi ex vi deſitionis illius, non benè illud diceretur conuerti in illud, nec iſtud ſuccedere illi, alioquin vt inquit Doctor cit. quol. 10. §. *contra iſta* poſſet dici Sol ſuccedere vermi corrupto, quia habet eſſe ſuum poſt eſſe vermis, licèt nō ex vi deſitionis vermis; hic autem aduertendum eſt ex Scoto loco cit. ab initio conuerſionem aliam eſſe accidentalem, aliam ſubſtantialem, prima eſt in qua fit tranſitus de vno in aliud accidēs, vt quando frigidum fit calidum, altera eſt, cum ex vna ſubſtantia tranſitur in aliam, vt cum aqua fit aer, & hæc rurſus duplex eſt, alia formalis, & partialis, & eſt quando aliquo ſubiecto manēte de vna forma ſubſtantiali fit tranſitus ad aliam; totalis eſt, quando tota entitas, ſiuè ſubſtantia nullo ſubiecto communi manente tranſit in aliā, vt credimus in Eucharistia contingere, conuerſio enim, vt ſic importat ſolam habitudinem termini abſtrahendo à ſubiecto, vt ait Scot. cit. quæſt. 5.

32 Ex his ergo colligitur, quòd generatio non ſolùm eſt mutatio ſubſtantialis, ſed etiam ſubſtantialis conuerſio, quia priuatio antecedens, quæ eſt per ſe terminus à

quo generationis in ratione mutationis, naturali modo ſemper coniuncta reperitur cum forma poſitiua, ratione cuius generatio vnius eſt corruptio alterius, & forma corrumpenda non dicitur abſolutè deſinere, ſed in aliam deſinere, & per conſequens in eam conuerti,& hęc illi ſuccedere ex vi defitionis illius, quia verò in iſta conuerſione manet commune ſubiectum, quia non aliter poteſt agens naturale vnũ in aliud conuertere, idcircò generatio eſt conuerſio partialis,non totalis; & ideò explicans Doct.cit.4.d.11.q.1.& quol.10. ab initio,item 2.d. p.2.qu.1.ab initio allatam definitionẽ de Generatione,quatenus conuerſio eſt, quod etiam tenet Areſius 1. de Gen. qu eſt.9. ſect.2. & .. & qu.12.inquit, quòd cum dicitur mutatio, ſeu conuerſio *totius in totum*,totum ibi non capitur ſyncathegorematicè, vt ſcilicet idem ſignificat,quod quælibet pars,quia in generatione manet ſemper altera pars ſcilicèt materia, ſed cathegorematicè, vt dicit compoſitum illud per ſe vnum ex materia, & forma integratum,verè enim in generatione totum hoc modo ſumptum mutatur in aliud totum, quia noua forma cum veteri materia nouum conſtituit totum à priori ſpecie diuerſum, ſicut in communi modo loquendi dicere ſolemus per generationẽ ſubſtantialem totum produci,profectò per hoc innuere nolumus, quod totum producatur,ideſt ſingulæ partes,ſed ſolùm,quòd vnum ens per ſe ex illis conſtitutum producitur;igitur in eodem ſẽſu,quo dicimus per generationem totũ produci,dixit quoque Ariſt. vnum totum in aliud mutari ;in alteratione verò(ait Doctor citat.4.diſt.11. q.1.)à qua intendit ibi Ariſt.generationem ſeiungere,non ita tranſit totum in totum, quia quodlibet totum per ſe vnum, quod præceſſit alterationem, manet in termino alterationis, ſed tantum tranſit totum vnũ ſecundum quid,ſiue per accidens in totum aliud per accidens, vt lignum calidum in lignum frigidum, quorum neutrum,eſt totum propriè loquendo(quia ſcilicèt vtrũq; eſt ſimpliciter plura) ſed tantùm per accidẽs totum,ſic ergo benè ſeiungit Ariſt. generationem ab alteratione, quia in hac nõ mutatur aliqua ſubſtantiæ pars,& ideò totum integrum manet, ſed mutantur accidentia, quæ totum non conſtituunt,& hãc Scoti expoſitionem amplexi ſunt Recentiores Peripat.Mercen. in propria dilucid. huius definitionis,Zab.lib.de Gen.& Inter. c.4. Cõtaren.q.de Gẽ.& Corrup.c.2. Areſ. 1.de Gen.diſp.2.q.9.ſec.3.& alij paſſim.

33 Cum verò in eadem definitione ſubiũgitur,*nullo ſẽſibili remanẽte,vt ſubiecto eodẽ*,non debet abſolutè intelligi, quia quãdo perit homo,remanet cadauer ſcilicèt corpus pro altera parte cõpoſiti, quod eſt ſenſibile,ſed ita debet intelligi,quòd in mutatione ſubſtantiali nõ manet idem ſubiectum ſenſibile in actu ſpecifico,& completo,non enim negat Ariſt.quòd non maneat aliquod ſẽſibile, vt ſubiectum,ſed negat manere ſubiectum ſenſibile ſub gradu ſpecifico, & completo, quia hoc tollit rationem generationis, cuius ſubiectum debet eſſe in potentia eſſentiali ad formã aliquam ſpecificam,& ideò appoſitè ait Ariſt. *non manente ſenſibili, vt ſubiecto eodem*, & non abſolutè *vt ſubiecto*, vt ſignificaret non debere manere ſubiectũ ſenſibile idẽ, ideſt ſub eodem gradu ſpecifico ſub vtroque termino mutationis,ſicut manet in alteratione,ita exponit Tatar.1.de Gen. q.1. dub.1.Ruuius Mercen.& Cõtaren.loc.cit. & fuit expoſitio Doctoris vbi ſuprà, vbi ait quòd hæc definitio nihil facit contra poſitionẽ de pluralitate formarum,quia quantumcunque ponatur prima forma manere in genito, & corrupto, tamen non manet totum idem,quia totum ſimpliciter pręcedẽs corruptionem includebat formam vltimam ſpecificam,illud autem non manet in termino generationis, ſed tantum pars eius. Adhuc etiã ingenioſè ponderat Zab. cit.illa verba *vt ſubiecto eodem*, vndè non negat Ariſt. (ait Zab.)in mutatione ſubſtãtiali poſſe idem permanere ſenſibile, quia in animalis interitu,remanet corpus pro altera parte,ſed ait non permanere vt ſubiectum idem vtriuſque formæ ſcilicèt recedentis ,& ſubſequentis,ſeù remanentis, ſic enim idem ſubiectum remanere non poteſt,niſi ſola materia prima, quæ ſenſibilis nõ eſt,id experimẽto cõſtat in animalis interitu,

infitu, ibi enim manet idem ſẽbiſile, vt diximus, ſed non vt idem ſubiectum vtriuſque formæ, recedentis ſcilicèt, & remanentis, nam prius erat quidem corpus pro altera parte ſubiectum animæ, at ipſa recedente non manet illud corpus, vt ſubiectum, ſed vt totum, & ſola materia remanet ſubiectum formæ mixti. Si verò cum alijs ly *eodem* volumus referre *ſenſibili*, non autem *ſubiecto*, ita quod ſenſus ſit nullum ſenſibile idem manere, vt ſubiectum, tunc ly vt ſumi debet reduplicatiuè, & ſenſus erit, quòd eſtò interdum ſubiectum in mutatione ſubſtantiali ſit ſenſibile, hoc tamen ei accidit, quatenus ſubiectum talis mutationis, quia nullum accidẽs ſenſibile eſt ratio recipiendi terminum talis mutationis, & ita vniuerſaliter ſubiectum generationis, & eſt per ſe ſubiectũ, non includit aliquod accidens ſenſibile, quia per ſe ſubiectum eius non eſt, niſi ſubſtãtia, & per hoc benè adhuc diſcernitur generatio ab alteratione (quod erat intẽtum Ariſt. ibi) quia ſubiectum alterationis ſemper eſt ſub aliquo accidente, ſaltim ſub quantitate, per quam eſt in loco, quæ expoſitio colligitur ex Scoto 4. d. 11. q. 3. D d. & eam ſubodorari videtur Achillinus 2. lib. de Elem. art. 3. quẽ eſtò impugnẽt Mercen. & Cont. cit. tamen ſi in ſẽſu a nobis tradito accipiãtur, quę dicit Ach. illas impugnationes euadit.

34 Concludimus ergo ſolum quartam, & quintam definitionem ſuſcipiendas eſſe, vt idoneas ad explicandam generationis ſubſtantialis naturam, quartam quidẽ ſub ratione cõuerſionis, quintam verò ſub ratione mutationis; Nec contra hoc obſtat, quod obijcit Areſ. cit. ſec. 1. Generationem nullatenus formaliter, & in recto dici poſſe mutationẽ, quia ſequeretur materiam generari, quod nullo modo dici poteſt, niſi velimus nominibus abuti, nam illud generari dicitur, quod acquirit eſſe, materia autem in omni generatione ſemper eadem permanet quoad propriam eſſentiam. Hoc non obſtat, quamuis enim Conimb. q. 9. art. 2. ad 3. concedant vtique generationem denominare non poſſe materiam, cui inhæret, ſub peculiari nomine generationis, ſed tantùm ſub cõmuni nomine mutationis; nos tamen non adeò ſuperſtitioſi ſumus, cũ. n. ſuprà demõſtrauerimus generationẽ etiã ſub peculiari notione generationis accipi ſolere à Philoſophis, & ſub ratione productionis, & ſub ratione mutationis, non veremur dicere materiam generari ſub ſecunda acceptione, vt diximus diſp. 2. Phyſ. q. 8. art. 2. & materiam eſſe generabilẽ in hoc ſenſu conceſſit Auerroes 1. Phyſ. com. 6. Iandun. 5. Phyſ. q. 2. Saxon. 1. de Gen. q. 2. & alij Auerroiſtę, immò & Ariſ. ipſe hac loquendi formula vſus eſt, dum 3. Phyſ. 6. ait generationem eſſe actũ generabilis, inquantum generabile, vbi per ſubiectum generabile intelligit materiam; & dum 5. Phyſ. 7. & 8. diſtinguit motum à mutatione per hoc, quod mouetur eſt, quod generatur non eſt, vbi profectò loqitur de ſubiecto motus, & mutationis, non de termino, vt Doctor notat 2. d. 12. qu. 1. ab initio, quia de termino motus nõ eſt verũ dicere, quod ſit, ſicut nec generationis, dum eſt in generari, ſi ergo ait Ariſt. materiam quæ eſt ſubiectum mutationis, generari poſſumus abſque metu ſic loqui, quia ſic loquitur ipſe loc. cit. ac rurſus 8. Met. 4. & 12. Met. 10. & alibi.

ARTICVLVS III.

Corruptionis natura explanatio.

35 QVia oppoſitorum eadem dicitur eſſe diſciplina, eodem ferè modo veſtiganda erit in præſenti articulo corruptionis natura, ſicut in præcedenti naturã generationis indagauimus, quare cum corruptio generationi opponatur, ſicut generatio conſiderari poteſt ſub ratione mutationis, & ſub ratione productionis, ſeu actionis productiuæ, ita quoque corruptio ſuo modo conſiderari poterit & ſub ratione mutationis, & ſub ratione deſtructionis, ſeu actionis deſtructiuæ.

Et quidem ſi de ipſa ſit ſermo in ratione mutationis, eſtò Zab. ab initio q. cit. dixerit non eſſe realiter diuerſam mutationẽ à generatione, ſed vnam, & eandem, communis tamen opinio, quam docuit Scot. 1. d. 27. qu. 3. §. *contra iſta*, & 2. d. 1. qu. 3. ad 3. princ. & 2. q. 7. in fine, tenet eſſe duas, non

ſolum

ſolum inter ſe diuerſas, ſed etiam oppoſitas, ita P. Faber the 29. Birag. 1. de Gen. q. 3. Contar. cit. c. 3. Tolet. 1. de Gen. q. 3. Conim. qu. 17. Rutius 1. de Gen. tract. 2. qu 3. Complut. diſp. 3. q. 4. Ioan. de S. Th. q. 2. ar. 1. & alij, & probatur ex Ariſt. 5. Phyſ. 7. vbi duplicem conſtituit mutationem, vnam de non ſubiecto in ſubiectum, ideſt de nō eſſe formæ ad eſſe formæ, quam ait eſſe generationē, alterā de ſubiecto in nō ſubiectū, ideſt de eſſe formæ ad non eſſe formę, quā ait eſſe corruptionem, ergo non ſunt vnica mutatio, ſed duæ; & hinc deducitur eadē ratio, qua probatur eſſe diuerſas mutationes, quia habent diuerſos omninò terminos à quo, & ad quem, nam generatio eſt tranſitus de non eſſe formæ ad eſſe formę, atque adeò habet terminum à quo priuatiuum, ad quem poſitiuum; corruptio prorſus è contra ſe habet, ergo nequeunt eandem importare mutationē, prob. conſeq. mutatio eſt tranſitus de vno in aliud, ergo vbi interueniunt diuerſi termini à quo, & ad quem, interueniunt diſtincti tranſitus, & cōſequēter diſtinctæ mutationes. Reſp. Zab. cit. hoc totū ſolùm inferre diſtinctionem rationis, non realem inter generationem, & corruptionem, Contrà, quia hoc repugnat Ariſt. cit. vbi inter ſpecies mutationis, quas ibi aſſignat, de non ſubiecto in ſubiectum, de ſubiecto in non ſubiectum, & de ſubiecto in ſubiectum, maiorem vtique diſtinctionem agnoſcit, quàm rationis, vt ex contextu liquet; repugnat etiam rationi, quia mutationes, quæ diſtinctos realiter habent terminos, & abſolutè poſſunt abinuicem ſeparari, ſunt realiter diſtinctę, ſed generatio, & corruptio ſunt huiuſmodi, quòd enim habeant diſtinctos realiter terminos, patet ex modò dictis, quòd etiam poſſint abinuicem ſeparari, cōſtat in multis accidentalibus mutationibus, & fortè etiam euenit in quibuſdam ſubſtantialibus, vt infrà dicemus ergo, &c.

36 Reſpondent alij non poſſe, nec debere corruptionem conſtitui diſtinctam realiter mutationem à generatione, quia ipſa in ſe non eſt vera, & realis mutatio, ſed priuatio durtaxat actionis, & concurſus, quo forma præcedens conſeruabatur in materia. Contrà, ſi per hoc, quòd aiunt corruptionem non eſſe veram, & realem mutationem, intelligunt nō eſſe mutationem poſitiuam, optimè diſcurrunt, quia re vera per ipſam nihil ponitur, ſed tollitur, & deſtruitur; ſi verò intelligunt non eſſe veram, & realem mutationē, ideſt verè à parte rei inuentam, & quæ verè exerceatur in materia, & non per opus intellectus tantum, toto aberrant Cęlo, nam à parte rei nō ſolùm aliter ſe habet ſubiectum nunc, quàm prius, cum acquirit formam, quam prius non habebat, vt cū aer illuminatur, ſed etiā cum deperdit eam, quam prius habebat, vt cum amittit lucem; tum quia carentia formæ in facto eſſe, quæ dicitur priuatio, datur à parte rei, eſtò non vt quid reale poſitiuum, verè enim nullo conſiderante intellectu inuenitur cęcitas in oculo, tenebræ in aere ex dictis in Phyſ. diſp. 4. qu. 1. art. 1. ergo à parte rei inueniri debet corruptio, quæ aliud non eſt, quam via ad priuationē formæ, ſeù eſt ipſa priuatio in fieri; ſicut ergo datur priuatio à parte rei, & dicitur realis præfato modo, ita dari debet corruptio, & debet eodem modo dici mutatio vera, & realis; & ſicut priuatio dicitur realiter diſtingui à materia, & forma diſtinctione reali negatiua per modum remotionis entis ex dictis loc. cit. in Phyſ. art. 3. eodē quoque genere realis diſiunctionis corruptio à generatione diſtinguenda erit, ſi enim ex hoc, quia corruptio non eſt mutatio poſitiua, dici non poſſet ritè a generatione realiter diſtingui, eadem quoque ratione non poſſet ritè dici eſſe realiter idem cum ea, vt loquuntur contrarij, quia quod eſt nihil, non poteſt eſſe formaliter, aut realiter idē cum eo, quod eſt verum, & reale ens, aliàs ens, & non ens eſſent idem.

37 At obijciunt præſertim Zab. Tum quia definitio, quā tradidit Ariſ. 1. de Gen. 23. *eſt mutatio totius in totum, &c.* communis eſt generationi, & corruptioni, vt conſtat ex littera, & nos ſupra diximus, cū ergo eandem habeant definitionem, vna, & eadem erunt mutatio. Tū 2. ſi ignis agēs in aquam mutet eam in aerem, erit aquæ interitus, & aeris generatio, & tamen erit vnica mutatio, quia eſt facta ab vno, & eodem

dem agente, & per vnam, & eandem actionem, ab vno autem quatenus vnum, non prouenit, niſi vnum. Tum 3. omnis motus, & mutatio eſt à termino in terminum, nec fieri poteſt, vt aliqua ſit mutatio, quæ duobus terminis concluſa non ſit, neque per hoc ſtat, quin vnus ſit tranſitus ab hoc termino ad illum, qui ſimul dicatur vnius termini amiſſio, & alterius acquiſitio. Tum 4. hoc manifeſtū eſt in motu locali, qui vnus, & idem numero dicitur acceſſus ad vnum terminum, & receſſus ab alio, vt dum lapis de turri ad ima deſcendit, & ſic etiam in alteratione eadē numero calefactio eſt corruptio frigidi, & generatio calidi, ergo ſic etiam in propoſito eadem erit mutatio ſubſtantialis acceſſus vnius formę, & receſſus alterius. Tum demum, quia Ariſt. 1. de Gen. 17. ait generationem vnius eſſe corruptionem alterius, quod ſanè nequit concomitanter tantùm intelligi, vt communis eſt expoſitio, quia ſola concomitantia efficere nequit, vt vnum prędicetur de alio præſertim in abſtracto, non enim dicimus albedinem eſſe dulcedinem, quamuis in eodem lacte ſe comitentur, ergo, &c.

Ad 1. conſtat ex dictis ar. præced. per eā definitionem non ſigillatim exprimi generationem, vel corruptionem, ſed conuerſionem, quæ in ſua ratione formali duas inuoluit mutationes, vnam negatiuam, qua ſubiectum amittit formam, quā habebat, alteram poſitiuam, qua acquirit nouā, vnde definitio illa ſolum explicat rationem ſubalternam vtrique communem, quæ poterit ad ſingulas contrahi addendo *ad eſſe*, vel *ad non eſſe*. Ad 2. neg. aſſumptum, ad probationem propoſitio illa eſtò diſſimulari poſſet, velut non vniuerſaliter vera, vt benè notat Doctor 4. d. 1. q. 1. B ò. placet in præſenti eam admittere in effectibus primarijs, & immediatis, & ex primaria intētione agentis procedentibus, non autem in ſecundarijs, & per accidens; qualis eſt in propoſito aquæ deſtructio, vt magis declarabitur in fine articuli. Ad 3. Fatemur vltrò etiam nos duos ſufficere terminos cuilibet mutationi, ſed in propoſito ſiſtendo in exēplo ab ipſo allato de corruptione aquæ, & generatione aeris, non interueniunt tantū duo termini, ſed quatuor ſcilicèt eſſe aquę, non eſſe aquæ, non eſſe aeris, & eſſe aeris, vnde ex hoc argumēto potius infertur mutationum illarum pluralitas, quàm vnitas, vt notat Faber; quòd ſi per terminos vnius mutationis accipit Zab. eſſe aquæ, & eſſe aeris, illud nempè pro termino à quo, hoc vero pro termino ad quem, decipitur, quia mutatio inter terminos poſitiuos non verſatur, vt docuit Ariſt. 5. Phyſ. 7.

38 Ad quartum dici poſſet diſparē eſſe rationem de motu, & mutatione, quia motus exigit terminos poſitiuos, non ita mutatio, hac ratione Auerſa q. 26. ſect. 10. eſtò nobiſcum teneat in ſubſtantijs corruptionem vnius non eſſe formaliter generationem alterius, negat tamen hoc in accidentibus, eo quia tenet motum à frigore in calorem eſſe vnum omninò motum, nō duas mutationes, & idem repetit qu. 37. ſect. 7. Verùm eſtò id ſufficiat pro ſolutione argumenti, tamen quantum ad rem in ſe ſpectat, aſſerendum eſt, nec etiā in motu propoſitionem illam verificari formaliter, & ita colligitur ex Scot. loc. cit. & etiam in 4. 4. d. 10. q. 1. §. *quantum ergo* & q. 2. O. vbi habet quòd in quolibet motu, & mutatione termini primi, & per ſe ſunt forma, & priuatio licèt concomitantes, & per accidēs poſſint eſſe duæ formæ, probat id Doctor, quia abſolutè loquendo etiam in motu locali poteſt dari motus acquiſitiuus ſine deperditiuo, & è contra, licèt regulariter non ita contingat, ex hypotheſi nimirū, quòd corpus id ponatur à Deo in pluribus locis, & ex vno loco ad alium moueatur abſque deperditione prioris, & rurſus iſtū deſerendo redeat ad priorem, ergo quamuis modò motus acquiſitiuus, & deperditiuus ſemper coniuncti reperiantur, aſſerere tamen non debemus vnum omninò eſſe motum, cum poſſint ſaltim per diuinā potentiam ſeparari; quid autem velit Ariſt. 5. Phyſ. cum ait motum inter extrema poſitiua verſari, diximus diſp. 15. Phyſ. q. 6. ar. 3. Ad vlt. prædicatio illa in abſtracto non tam fundatur in concomitantia, & connexione harum mutationum, quàm in vnitate actionis, quam important, quia vt mox dicemus, corruptio non eſt actio diſtincta à ge-

à generatione, ſed eadem actio formaliter generatiua eſt virtualiter corruptiua ratione termini generati, vt incompoſſibilis cũ forma oppoſita; farẽdum tamen eſt adhuc maiorem, ac vniuerſaliorem cõnexionem reperiri inter generationem, & corruptionem, quam inter dulcedinem, & albedinẽ, quia multa ſunt alba, quę dulcia non ſunt; neque propoſitionem illam ita in rigore ſumi debere in abſtracto, vt ſit per ſe, quia prædicatum per ſe cõueniens ſubiecto poteſt ei tribui cum reduplicatione, in propoſito autem profectò dicere non licet, generatio, vt ſic, eſt corruptio, ſed ſolum per accidens, quatenus regulariter illam habet coniunctã; Notat tamen Areſius 1. de Gen. qu. 12. ſect. 2. quòd ſi mutatio ſumatur pro conuerſione, ita defendi poteſt opinio Zabar. quia conuerſio comprehendit, tanquam partes, generationem, & interitum, cum vnica conuerſio includat duas mutationes, vt diximus.

39 Dicimus deindè, quòd loquendo de corruptione in ratione deſtructionis, vt ſcilicèt opponitur generationi ſub ratione productionis, non eſt peculiaris actio diſtincta à generatione, quæ ſit per ſe deſtructiua rei, quæ corrumpitur; Concluſio hæc eſt contra Fabrum, & Biragum loc. cit. vbi in ſol. ad 1. Zab. aſſerunt corruptionem nõ ſolum mutationem diſtinctam à generatione importare, ſed etiã actionem diſtinctam; eſt tamen Scoti loc. infrà citand. quã tenét Suar. diſp. 18. Met. ſect. 11. Conimb. 1. de Gen. q. 17. art. 5. Complut. ibidẽ diſp. 3. q. 1. Areſius diſp. 2. q. 21. Auerſa q. 37. ſect. 4. Ioan. de S. Thom. q. 2. art. 1. & alij paſſim, & probatur, tum quia per omnem actionẽ agens aliquid facit, idemq; eſt agere, quòd producere loquendo de actione propriè dicta, ergo ſecundum hanc formalitatem debet attingere ſemper quid factum, repugnat ergo talis actio, quæ per ſe ſit corruptio, & petat nil attingere; tum quia actio importat influxum agentis, at influxus terminatur ad aliquid, non ad nihil, imò implicat agens influere non eſſe, quia influere eſt ponere, non tollere; tum quia Deus non annihilat efficiendo, ſed ſubtrahendo concurſum, vt docet Doctor 4. d. 11. q. 4. in fine, ergo ſic etiam agens naturale corrumpendo id non efficit per peculiarem actionem à generatione diſtinctam, Si dicas eſſe actionem veram, & realem, non quidẽ poſitiuam, ſed negatiuam, eo modo, quo nuper dicebamus eſſe mutationem veram, & realem à generatione diſtinctam, non quidem poſitiuam, ſed priuatiuam, Hoc facilè reijcitur, quia iſte loquendi modus æquiualet illi, quo aliqui vtuntur appellantes priuationem ens verum, & realem priuatiuũ, quam fatuitatem refellimus diſp. 4. Phyſ. q. 1. art. 1. quia ens reale dicit entitatem poſitiuam in ſuo conceptu formali, per quem primò diſtinguitur à non ente, & ab ente rationis, & ideò implicat in adiecto dicere ens reale priuatiuũ, idem contingit in propoſito, quia actio realis in ſuo cõceptu formali dicit influxum poſitiuum, & petit terminum realem per ipſam productum, ergo implicat in adiecto admittere actionẽ realem negatiuam; ex quo patet nõ valere paritatem de mutatione aſſumptã, quia mutatio realis, vt ſic, ſeu inuenta à parte rei nõ includit in ſuo conceptu quid poſitiuũ, ita .n. re vera mutatur, & aliter ſe habet nunc, quàm prius ſubiectum, cum amittit formã, quam prius habebat, ſicut cum acquirit, quã prius non habebat, vnde & in ſua cõmunitate diuidi ſolet in acquiſitiuam, ac deperditiuam, non ſic actio; concludẽdum itaque eſt, quòd ſicut natura in agendo, & operando non intendit per ſe res deſtruere, ſed efficere, & producere, & inde per accidens ſolum, ac præter intentum ſequitur alterius rei interitus, ita non per ſe inſtituit peculiarem actionem deſtructioni rerum inſeruientem, ſed eadem actione, qua rem per ſe generat, aliam quoque deſtruit per accidẽs, & ſecundariò, quia cum per aduentum formæ ſequentis expellatur forma præcedens, iã eadẽ realiter actione, qua introducitur vna forma, deſtruitur alia.

40 Sed adhuc remanet explicandum, in quo ſenſu intelligendum ſit actionẽ generatiuam vnius rei attingere ex conſequenti, & ſecundariò deſtructionem alterius, ſi enim hoc ità intelligatur, vt communis videtur ſenſus, quòd deſtructio rei tribuatur actioni generatiuæ, velut effectus

media-

mediatus, & ſecūdarius, profectò, redit eadem difficultas ex integro, ex hoc enim quod actio nil cauſet, niſi influendo, & ponendo in eſſe, planè deducitur, nec immediatè, nec mediatè, nec primariò, nec ſecūdariò attingere deſitionē rei, ratio eſt, quia attingentia actionis, ſiuè attingat primario, ſiuè ſecundario, ſemper eſt actus efficientiæ, omne autem quod efficientia attingit, dando eſſe attingit, nō tollendo, immò vbi non dat eſſe, ſignum eſt eius attingentiam non peruenire; Cum ergo dicimus actionē generatiuam vnius rei eſſe ex conſequenti corruptiuam alterius, id nō eſt intelligendum formaliter, quaſi vna, & eadem actione attingat agens prius, & principaliter vnū terminum, & continuando deinceps eandem actionem alium terminum attingat minus principalem, & veluti ſub priori cōtentum, eo modo, quo producens formam dicitur etiam eadē actione ſecundario producere conſequentia formam, non itaque hoc ſenſu res intelligenda venit, quaſi producta forma adhuc eadem actio vlterius protendatur ad corrumpendam priorem formam, quia ad deſtruendum nullus formaliter exigitur influxus; ſed ità intelligēdum eſt, vt actio generatiua vnius ſit virtualiter ſolùm corruptiua alterius, mediante nimirū forma per ipſam producta, quæ formaliter incompoſſibilis eſt cum veteri forma, ſic enim optimè deuitatur propoſita difficultas, quia producta forma in materia ceſſat influxus agentis, & mediante informatione nouæ formæ expellitur vetus, & reſultat in materia priuatio eius, itaquod generans per ſuam actionem intantū corrumpere dicitur formam veterem, quatenus inducit nouam ei incompoſſibilem, quod planè eſt illam deſtruere non efficiētia formali, ſed tantum virtuali, ità diſertis verbis totam hanc rem explicuit Doctor 4.d.12.q.3.X.& d.16. q.1. §.*reſpondeo* vbi inquit quod agens potens effectiuè ſuper eſſe vnius formæ poteſt defectiuè ſuper nō eſſe alterius ob incompoſſibilitatem illarū formarum, quam propoſitionem frequenter repetit alibi; hæc eſt vera intelligentia poſitæ concluſionis, quam nemo Recentiorum attigit præter Ioan. de S. Tho. cit.

41 Aduerſus tamen adhuc non deſunt difficultates, tum quia generatio vnius formæ, & alterius corruptio poſſunt realiter ſeparari, vt ſupra dictū eſt, & cernitur paſſim in generatione, vel corruptione accidentium, quæ contrarium non habent, ergo ſaltim in tali caſu corruptio rei contingit per actionem à generatione diſtinctam. Tum quia etiam cum ſunt connexæ, habēt terminos valdè diuerſos, terminus enim generationis eſt eſſe formæ, quæ producitur, terminus corruptionis eſt non eſſe formæ, quæ deſtruitur, ergo corruptio debet importare diſtinctam actionem à generatione, quia actiones diſtinguntur per terminos, & hæ duæ rationes conuincere videntur, quia per eàs probabamus in præc. concluſione generationem, & corruptionē diſtinctam dicere mutationem, tùm ex earum ſeparatione, tum ex diuerſitate terminorum vtriuſque, ſi ergo ex hoc capite diuerſas important mutationes, diuerſas quoque debent dicere actiones.

Reſp. in tali caſu corruptionem formæ, vt extinctionem luminis in aere, per nullā actionem poſitiuam exerceri, ſed per ſolā ablationem, ceſſationemuè influxus cōſeruatiui illius formę, eo modo, quo Deus vniuerſum annihilaret ſola ceſſatione influxus, quo ipsū modò conſeruat, Ad aliud cōcedimus diuerſos terminos diuerſas arguere actiones, quando ſunt termini idonei, & actionis capaces, terminus negatiuus, vt eſt non eſſe formæ, non eſt idoneus terminus actionis, cuius proprium munus eſt efficere, & ponere, non tollere, & deſtruere, itaq; patet, quomodo illæ rationes benè probēt corruptionem dicere diſtinctam mutationem à generatione, quia ſola priuatio ſufficit ad terminandam veram mutationem, & ad denominandum ſubiectum verè à parte rei aliter ſe habere nūc, quàm priùs, non autem ad terminandam verè actionem, & ad denominandum agens verè, & realiter agens, vt conſtat ex dictis in probatione concluſionis.

42 Ex dictis liquido cōſtat, quid ſit corruptio tàm ſub ratione mutationis, quàm deſtructiuæ actionis (eo modo, quo poteſt actio appellari) nam ſub ratione mutationis

nis *eſt tranſitus materiæ ab eſſe formæ ad non eſſe formæ in ipſa materia*, ſeu, vt ex Scoto colligitur 4.d.11.q.1.D.eſt ſucceſſio non eſſe formæ in materia poſt eſſe ipſius immediatè præcedens ideſt mutatio ſubiecti de eſſe formæ ad non eſſe formæ, in qua definitione optimè explicatur genus, & differentia, genus enim eſt tranſitus, ſucceſſio, ſeu mutatio, quia in hoc conuenit cum generatione; neque audiendus eſt Rubius negans mutationem in hac definitione non eſſe verum genus, eo quia corruptio nō eſt mutatio poſitiua, ſed deperditiua, & priuatiua, & conſequenter cum poſitiuo, & priuatiuo nihil ſit commune vniuocum, non poterit mutatio tāquam genus corruptioni conuenire, Hoc prorſus falſum eſt, tū quia eſſe ſucceſſionem termini ad quem poſterioris pòſt terminum a quo priorem in ſubiecto tàm eſſentialiter de generatione dicitur, quam de corruptione; tùm quia ità vere mutatur ſubiectum, cum amittit formam veterem, ſicut cum nouam acquirit, tum tandem quia mutatio, vt ſic, non dicit conceptum neceſſario poſitiuum, ſed à poſitiuo, & priuatiuo præſcindit, vt diximus, ergo poterit vt commune genus generationi, & corruptioni competere; quo autem ſenſu poſitiuo, & priuatiuo queat, vel nequeat eſſe quid commune vniuocum iam diximus diſp.1.Phyſ quæſt.1.

43 Hæc etiam eadem particula, per quā corruptio conuenit cum generatione ſcilicèt *ſucceſſio in ſubiecto* ſecernit eam ab annihilatione, quia annihilatio quoque eſt ſucceſſio non eſſe rei ad eſſe rei, ſed eſt ſucceſſio extra ſubiectum, vnde Doctor 4. d. 11.q.4. cit.§ *ad quæſtionem*, & quol. 10.ar. 3.ex duplici capite corruptionem ab annihilatione diſtinguit, vnum eſt, quia aliquid corrupti manet, ſcilicèt materia, nam quāuis tota aqua v.g.in aerem cōuertatur, ſicque corrumpatur per ſeparationē ſuę formæ à materia, tamen materia prima, quæ erat pars eius, manet ſub forma aeris, ad annihilationem verò requiritur, quod non ſolum totum cathegorematicè deſtruatur, ſed etiam ſincathegorematicè, ideſt deſinat ſecundum ſe totum, & quamlibet ſui partem; ſed hæc licèt ſit ſufficiens, non tamen eſt præciſa cauſa annihilationis, alioquin forma, dum deſinit in materia, annihilaretur, quia nihil eius remanet, idcircò ſubiungit Doctor aliud caput ex priori deriuans, ob quod corruptio non eſt annihilatio, quia nimirum negatio terminans eā eſt in ſubiecto apto nato, verèque eſt priuatio, vt in pręfato exemplo, cum aqua corrumpitur in aerem, corruptio terminatur ad non eſſe aquæ, quæ negatio non eſt extra omne genus entis, ſed in ſubiecto apto nato ſcilicèt in materia; & ex hoc capite deſitio formæ non eſt annihilatio, etiamſi nihil eius maneat, quia negatio eius manet in ſubiecto apto nato, quæ eſt priuatio, & nō negatio extra genus, quarè ſicut in creatione nihil, quod eſt terminus à quo, negat partem, & ſubiectum rei creandæ, ità in annihilatione nihil, quod eſt terminus ad quem, vtrumque negare debet.

Aliam cauſam ſolent addere præſertim Thomiſtæ, cur corruptio non ſit annihilatio, quia nimirum eam concomitatur generatio, eo.n. ipſo quod deſitioni rei adiūgitur terminus poſitiuus, ceſſat eſſe annihilatio, quia res deſinēs in tali caſu non deſinit in nihilum, vndè terminum annihilationis dicunt eſſe nihil, non ſolum quia deſinit totaliter ipſa res, quæ deſtruitur, ſed etiam quia nullus terminus poſitiuus illi adiungitur, qui de nouo fiat, in quem deſinat ipſa rei deſtructio; & hæc poſitio probari poteſt, quia terminus annihilationis, vt diximus, eſt negatio extra genus, at eo ipſo quòd deſitioni rei ſuccedit terminus poſitiuus de nouo factus, iam negatio terminans deſitionem illam non eſt negatio extra genus, ſed in genere, eſto enim non eſſet negatio in apto nato ſcilicet in materia, eſt ſaltim negatio in diſparato ſcilicet in re de nouo facta, quod ſufficit, nè ſit negatio extra genus; hac de cauſa, inquiunt, in Euchariſtia panem non annihilari, licèt totus deſtruatur, & deſinat eſſe, quia ſcilicèt nō deſinit in nihilū, ſed in corpus Chriſti, & negatio eſſe panis terminat eius deſitionem, ſi nō in ſubiecto apto, ſaltim in diſparato ſcilicet in corpore Chriſti, & ità eſt deſtructio panis per conuerſionem, nō per annihilationē, ità Io. de S. Tho. q. 2. ar. 1. cū

cæteris

cæteris Thomiſtis in materia de Euchariſt.

44 Doctor loc. cit. hunc dicendi modū omninò non approbat, immò contra eum ſic arguit, ratio per ſe alicuius non variatur ex aliquo concurrente per accidens cū eo, ſed per accidens eſt, quòd corruptioni coniungatur generatio, & in vniuerſum quòd deſitioni rei ſuccedat eius loco terminus poſitiuus, quia per ſe, & abſolutè loquendo habetur integer conceptus corruptionis, & deſitionis rei abſque ſucceſſione termini poſitiui, nā ſi hunc reſpiceret, velut per ſe terminum, tunc eſſet mutatio poſitiua, non priuatiua, cum ergo mutatio quælibet iudicari debeat ex per ſe terminis eius, non ex concomitantibus, & per accidens, conſequenter eſt dicendum deſitionem rei, ſi eſt totalis, etiāſi ſuccedat illi terminus poſitiuus, adhuc rationem annihilationis non ſubterfugere, ſicut è cōtra, cum eſt partialis, non ſubterfugit rationem corruptionis, etiamſi ſuccedat generatio, & ratio huius eſt allata, quia nimirum hoc poſitiuū ſuccedens non eſt per ſe terminus illius deſitionis, ſed per ſe terminus eſt negatio, vel priuatio, quæ nihil minus haberetur ſine ſucceſſione illius poſitiui, vndè etiam negatio in diſparato accidit deſitioni rei, nec eſt per ſe terminus eius, vt ſic. Cum verò dicebatur annihilationem eſſe deſitionem rei in nihilum, non deſinere autem rem in nihilum, cum aliquid ei ſuccedit; reſpōdemus, quod adhuc per ſe deſinit in nihilum, & ſolum per accidens in aliquid, quia vt diximus, per ſe terminus deſitionis ſemper eſt nihil, nunquam aliquid; Quamuis ergo nō benè diceretur panis in Euchariſtia annihilari, quia conuertitur in corpus Chriſti, deſitio tamen panis ſecundum ſe conſiderata in ordine ad ſuum per ſe terminum benè dici poteſt annihilatio, quia corpus Chriſti non eſt per ſe terminus illius deſitionis, ſed totius Euchariſticæ conuerſionis, quæ duas inuoluit mutationes vnā negatiuam, ſcilicèt deſitionem panis, alteram poſitiuam ſcilicet ſucceſſionem corporis Chriſti ſub illis ſpeciebus, Imò licèt non ſit in vſu, nec benè ſonet dicere, quòd panis annihiletur, quia ſic abſolutè loquendo videtur negari cōuerſio, tamen de rigore ſermonis poſſemus ità loqui etiam conuerſione non obſtante, ratio eſt, quia in conuerſionibus naturalibus, dum v.g. aqua cōuertitur in aerem, adhuc non obſtante tali cōuerſione partiali, nedum deſitio aquæ dicitur corruptio, ſed etiam cū omni proprietate dicitur aqua corrumpi, neque hic loquendi modus excludit eius conuerſionē in aerem, ergo ſic in propoſito dum panis conuertitur in corpus Chriſti, adhuc non obſtante tali conuerſione totali, nedum deſitio panis benè dicitur annihilatio, ſed etiam cum omni proprietate diceretur annihilari, quia hic loquendi modus non excludit eius conuerſionem in corpus Chriſti, & hunc loquēdi modū in rigore Metaphyſico admittit Hur. hìc diſ. 1. ſec 8. §. 86.

45 Denique cum corruptio dicitur mutatio *de eſſe ad non eſſe* diſtinguitur per hoc à generatione, eſto enim conueniant in communi ſubiecto, per quod ambę differunt à creatione, & annihilatione, tamen inter ſe diſtinguūtur penes terminos à quo, & ad quem; ſi verò corruptio conſideretur ſub ratione actionis deſtructiuæ, tunc definienda erit, quòd ſit deſtructio compoſiti ſubſtantialis remanente materia, ſeù reſolutio compoſiti in materia, & ratio eſt, quia ſicut ſolum compoſitū ponebatur ex Philoſopho proprius generationis terminus in ratione productionis, ſic modò è cōtra terminus ad quem corruptionis in ratione deſtructionis erit non eſſe compoſiti, & ſicut forma non propriè dicebatur generari, ſed educi de potentia materiæ, ſic in propoſito neque dicetur corrumpi, cū deſinit in materia, ſed potius reduci in potentiam materiæ, vndè extracta fuerat, egeſtate tamen vocabulorum dicimus, & ipſam corrumpi in communi modo loquendi.

46 Quæres, an corruptio ſit naturalis, & per ſe à natura intenta? Quamuis hoc dubium ſit facilis reſolutionis. Recētiores tamen quamplures inutili verboſitate, ac terminorum varietate rem implicant; hìc nō accipitur naturale, vt à ſupernaturali condiſtinguitur, vel artificiali, ſic enim de ſe conſtat corruptionem eſſe naturalem, ſed ſumitur præſertim, vt opponitur violento, quod eſt contra naturam; & vt quæſitum

reſol-

reſoluamus duplex natura diſtinguéda eſt cum Doctore 4.d.49.quæſt.13. ad 3.princ. vniuerſalis,& particularis,procurat illa bonum totius vniuerſi,vt ſic,iſta verò bonum rerum particularium. & cũ vtraq; ſit principium naturalitatis, vt ait ibi Doctor,duplex quoque admittenda erit violentia,ſcilicet contra vnam,vel alteram naturam;Si loquamur de natura vniuerſali,dubio procul corruptio eſt naturalis,nõ violẽta,tùm quia natura vniuerſalis per ſe inclinat in varias rerum generationes,& conſequenter in varias corruptiones ex illis conſecutas, tum quia corruptio conformis eſt eius legibus,non ſecus, ac generatio,quibus sãcitum eſt, vt in hoc mundo ſublunari, quæ generantur, tandem intereant; immò hac ratione poterit,ac debebit dici per ſe intẽta à natura, non quidem per ſe primò,quia non expetitur,vt finis,& ratione ſui,ſed ſecundario, & quaſi per accidens, quatenus ſcilicet conducit ad generationem,nullam enim corruptionem molliretur natura,niſi nouis deſeruiet generationibus, quibus ſpecies rerum ſublunarium perpetuantur. Poteſt autem benè in hoc ſenſu corruptio eſſe ſolùm ſecundario,& per accidẽs obiectum intentionis, quia licèt ſecundũ ſe cõſiderata ſit malum,tamen prout prædicto modo conducit ab bonum vniuerſi,ad nouas nempè generationes, ſic aliquo modo induit rationem boni, vnde in hoc ſenſu benè cadere poteſt ſub intentione, ſeù inclinatione naturæ vniuerſalis per ſe ſecundariò,vel ſaltim per accidens,magis tamen placet dicere per ſe ſecundariò, quàm per accidens,quia certum eſt naturam vniuerſalem magis intendere rerum corruptiones, vt nouæ in lucem prodeant,quàm intendat natura particularis, quia ad eã ſpectat vniuerſi pulchritudinem fouere, conſiſtentem in ſpecierum, ac indiuiduorum varietate,& multitudine, quæ profectò indiuiduorum varietas non habetur, niſi beneficio corruptionis aliorum, nam niſi vetera interirent,noua non emergerent,cum ergo corruptio à natura particulari nõ niſi merè per accidens intendatur, quia vt ait Doctor 2.d 1.q.3.ad 3.nullum agens naturale per ſe intẽdit corrumpere aliquid, ſed ſolùm per accidens corrumpit illud, quod eſt incompoſſibile generato, quod per ſe intendit, vnde ignis cum producit ignem corrumpit quidem lignum,non quia per ſe illius corruptionem intendat, ſed vt remoueat formam oppoſitam,quæ impedit productionem ignis;hinc dicendum eſt naturam vniuerſalem aliquo modo per ſe,nempè ſecundariò,rerum corruptionem intẽdere, licèt enim hæc ſit malum huius, vel illius particularis indiuidui, redundat tamen in bonum vniuerſi, quod natura vniuerſalis procurare,& fouere tenetur;quod benè notarunt Complut.cit.diſp.3.q.3.

47 Si verò de natura particulari ſit ſermo,tunc rurſus de naturali diſtinguendum eſt cum Conimb.cap.4.qu.16. art.3.quòd primò ſumi poteſt pro eo, ad quod res, vt ad ſuam perfectionem propendet, deinde pro eo,quod ſequitur naturam, & cõditionem eius, vtcunque ſe ſe ad illam habeat, ſiue naturali id appetitui repugnet,ſiue nõ, quo ſenſu opponitur ei,quod præter naturæ conditionem eſt,ſi naturale hoc ſecudo modo ſumatur, eſt apud omnes in confeſſo corruptionem eſſe naturalem reſpectu formæ corruptibilis, reſpectu materiæ, ac tandem compoſiti ex illis,forma enim non indiſſolubili nexu materiæ vnita eſt, quia eius informatio pendet præſertim à certis diſpoſitionibus,quibus amiſſis forma conſeruari amplius nequit; materia verò licèt in ſe ſit incorruptibilis, ea tamen ratione, qua eſt ſubiectum ortus,& interitus,dicere poſſumus corruptionem ſub ratione mutationis ſequi naturam eius,non tamen ſub ratione deſtructionis, compoſito tandem adhuc potiori iure poterit corruptio dici naturalis in hoc ſenſu, quia eo ipſo, quòd ex materia, & forma conſtat, iam ex ſuis principijs intrinſecis eſt interitui obnoxiũ, cum materia ſit radix corruptionis ex dictis diſp.2. Phyſ.qu.8. art.3. At ſumendo naturale primo modo omnes è contra cõſentiunt corruptionem non eſſe naturalem formæ,& compoſito,ſed tantùm materiæ, ratio primi eſt, quia corruptio tendit per ſe ad non eſſe formæ in materia, quod eſt eſſe compoſiti, ſed nihil inclinatur ad proprium non eſſe, ſed potius appetit natura-

liter

liter eſſe,& ſui conſeruationem,qua ratione Ariſ. 1.de Cęlo tex.37.ſenectutem,aliaſque huiuſmodi affectiones, quæ ad perniciem tendunt, ac interitum, vocat contra naturam. Ratio ſecundi eſt, quia materia vt commune ſubiectum inclinatur ad recipiendam quamlibet mutationem, vt ad proprium actum,& perfectionē, & ſic etiā ad corruptionem,quæ mutatio quædā eſt, tum quia materia appetit formas omnes,& quas non habet poſſidere nequit,niſi interueniente corruptione illius, quam habet, vnde conſequenter appetit corruptionem ipſam; ita Conimbr. & Complut. cit. Rubius tract. 2. quæſt. 1. & alij paſſim.

Hìc tamen aduertas, corruptionem, nec etiam reſpectu materiæ poſſe propriè, & per ſe dici naturalem hoc modo,ſed tātùm per accidens,ratio eſt,quia vtique materia ſecundum ſe habet inclinationem indeterminatam ad quamcunque formam, non tamen ad non eſſe formæ,nam licèt ſit in potentia contradictionis ad eſſe, & non eſſe, non tamen vtrumq; reſpicit æquè naturaliter eo modo, quo voluntas reſpicit actum,& ſuſpēſionem eius,ideòque ſi materia eſſet ſine omni forma, iā eſſet aliquo modo in ſtatu violento, quia careret propria perfectione,quę eſt forma ſubſtantialis,voluntas verò,ſi foret ſine omni actu,nō eſſet in ſtatu violento, quia cum ſit potentia libera,reſpicit& actum,& ſuſpenſionē actus,& inclinata eſt ad vtrumque tāquam ad proprium exercitium ſuæ liberæ poteſtatis, intantum ergo corruptio poteſt dici naturalis materiæ in hoc ſenſu, quatenus mediante corruptione tendit in formam, ad quam naturaliter inclinatur.

Contra ea, quæ diximus ſuprà nu 42. de vniuocatione mutationis ad acquiſitiuam, & deperditiuam faciunt,quæ nuper ſcripſit Poncius append. apol. nu. 207. contra aliud noſtrū cōſimile aſſertū diſp. p. Phyſ. q. 1. cōcl. 2. de vniuocatione materiæ, formæ, & priuationis in ratione principij, atque ideò non erit ab re hic ea referre,& ſoluere; itaque contra illud aſſertum ſic vrgebat diſp. 2. Phyſ. n. 17. ſi principia conuenirent vniuocè,ratio communis,in qua conuenirent, vel eſſet ens, vel eſſet non ens; ſi eſſet ens, priuatio eſſet ens,quod eſt abſurdum,ſi eſſet nō ens,materia,& forma eſſet non ens. Ad hoc argumētum, quod eſt tritiſſimum apud omnes,reſpondimus diſp. 4. Phyſ. nu. 29. non eſſe de ratione principij quod importet relationem propriè realem, & poſitiuum influxum, ſed ſatis eſſe,quod ad ipſum habeat principiatum neceſſarium, & per ſe habitudinem;cum ergo quæritur,nū ratio illa communis principij ſit realis, & importet aliquid reale, dicimus ſicut Doctor in ſimili p. d. 30. qu. 2. in fine, quod ſi realitas,ac entitas accipiantur,vt importāt poſitiuum quid,& verè ens, ratio communis principij non importat quid reale;ſi verò accipiantur vt excludunt fictionem intellectus, & quicquid habet eſſe per ſolam eius negotiationem, ſic ratio principij, vt ſic, importat quid reale.

Queritur Poncius n. 208. quod hanc doctrinam non applicauerimus ad formā argumenti ad declinandum illud, quamobrē ad oſtendendam reſponſionis in ſufficientiam ſic denuò replicat; illa ratio principij, vt ſic,in qua conueniunt vniuocè tria principia, aut eſt ens poſitiuum, & reale propriè dictum, quod opponitur tam enti rationis, quam enti negatiuo, ſeù negationi; aut eſt non tale,aut eſt quid abſtractum ab ente reali,& non ente tali,aut eſt ens tale, & non ens tale, neq; enim, datur inter hæc medium etiam in apprehenſione,ſi eſt ens poſitiuum,ergo priuatio,in qua includitur, erit ens poſitiuum, quod implicat; ſi eſt nō ens poſitiuum,ergò materia, in qua includitur,eſt non poſitiuum;& ergò nō ens poſitiuum poteſt contrahi per aliquod poſitiuum, quorum vtrumque æquè implicat, ac primum; ſi eſt vtrumque ſimul, prætérquàquod implicet aliquod vnum eſſe ens poſitiuum,& non ens poſitiuum,adhuc ſequeretur,quod vtrumque prædicaretur de materia, & de forma, & de priuatione, quod etiam implicat;ſi eſt quid abſtractū; ergo ab ente poſitiuo, & non ente poſitiuo poteſt abſtrahi aliquis vnus conceptus vniuocus, quod æquè ſaltim implicat, ac abſtrahi poſſe aliquem conceptum vnum ab ente reali, & ente rationis, quod non credo Maſtrium fieri poſſe dicturū in ſua,

quam pollicetur metaphiſica, quia impoſſibile eſt concipere, aut explicare quiſnam eſſet ille conceptus, ad quod tendit mea ſecunda confirmatio.

Quoniam iam allata reſponſione Poncius non eſt cōtentus, quia ea doctrina ad formam argumenti non eſt applicata, vt ei rem gratam faciamus, oſtendemus fuiſſe ad formam ſatis applicatam, & aliquid aliud addemus, itaq; in primis aduertimus Poncium in illo primo ſuo argumento, dū infert tāquam abſurdum, quod priuatio eſſet ens manifeſtè ſibi contradicere diſp.v. Phyſ. n. p. vbi proponens dubium, an priuatio poſſit dici ens reale priuatiuum, reſpondet, quod ſi intelligatur per ens reale priuatiuum aliquid, quod non eſt ens rationis, nec ens reale poſitiuum, melius dicitur, quod ſit ens reale priuatiuum, immò poteſt dici abſolutè, & ſimpliciter ens reale, quatenus ens reale opponitur enti rationis; hæc ibi; ſi ergò concedit priuationē poſſe dici ſimpliciter, & abſolutè ens reale, quomodo in illo ſuo primo argumento infert, tanquam abſurdum, quod priuatio eſſet ens? immò ſi verum eſt, quod ipſe habet diſp.18.de ente, vt ſic, n.6. priuatio ſecundum ipſum, nedum poterit dici ens reale ſimpliciter, ſed etiam ens reale poſitiuum; inquit enim ibi, quod ens directè, & immediatè oppoſitum enti rationis eſt ens reale poſitiuum; ſi ergo priuatio dici poteſt ens reale, quatenus ens reale opponitur enti rationis, vt habet diſp.cit. 5. Phyſ. n. p. ſequitur poſſe dici ens reale poſitiuum ſecundum eius mirabilem doctrinam.

Nunc oſtendamus doctrinam reſponſionis iampridem allatæ ad formam argumenti fuiſſe applicatam; ſi principia conueniunt vniuocè, ratio communis; in qua conueniunt, vel eſt ens, vel eſt non ens; iam in præfata reſponſione diſtinximus, quod ſi entitas, & realitas accipiantur, vt important poſitiuum quid, & verè ens, ratio cōmunis principij eus, & quid reale hoc modo non importat; ſi verò accipiãtur, vt excludunt fictionem intellectus, & quicquid habet eſſe per ſolam negotiationem intellectus (refero eadem verba reſponſionis illius, vt quiſq. videat doctrinam illam eſſe applicatam per diſtinctionem ad formam argumenti) ſic importat quid reale, & eſt conceptus realis, quatenus non habet eſſe per ſolam intellectus operationem, ſed verè exprimit id, quod eſt à parte rei, quo ſēſu dicere ſolemus (ait Doctor loc.cit.) hæc propoſitio *homo eſt aſinus* eſt realiter falſa, non quod ly *realiter* importet in falſitate formalitatem realem, & poſititam, ſed quatenus idem ſonat, quod verè falſa, ecce reſponsū in forma quid ergò clamirat arguens? ex quo deindè patet; quid ſit dicendum ad conſequentiam illatam ex illo antecedenti; cum enim infertur; ſi eſſet ens, priuatio eſſet ens, quod eſt abſurdum; eſset ens primo modo, quod eſt eſſe verè ens, negatur; eſſet ens ſecundo modo, quo pacto dicitur ens quicquid habet eſſe, vel reperitur in rerum natura præter fictionem intellectus qualecunq; ſit illud eſse ſiuè poſitiuum, ſiuè negatiuum, & ſic conceditur abſque vlla abſurditate.

Vt autem adhuc magis pateat hoc argumentum non eſſe benè propoſitum, neque concludere intentum, eſt aduertēdum nec materiam, nec formam, nec priuationem eſſe eſſentialiter principia, ſeu non includere eſſentialiter rationem principij, quia ratio principij conſiſtit in reſpectu principij ad principatū, & clarum eſt præſertim in Schola noſtra nullum reſpectum eſſe de eſſentia abſoluti, quales ſunt materia, & forma; tum quia merè illis accidit, quod hanc, vel illam mutationem principient; Quod ſi dicas, rationē principij ſaltim fundamentaliter ſumptam illis intrinſecè, & eſſentialiter conuenire, hoc friuolum eſt, quia ratio principij in hoc ſenſu in materia v.g. & forma nō importat, niſi entitates earum abſolutas, & eſt, ac ſi diceremus eſsētiam materiæ eſſe de eſſentia materiæ, vndè notat Scot. 4.d.43.q.3.H. quod cū quæritur, an potentia ſit de eſſentia materiæ non quæritur de potentia fundamentaliter ſumpta, quia hoc modo ſumpta eſt ipſa eſſentia materiæ. Cum ergo quæritur, an ratio principij vniuocè] conueniat materiæ, formæ, & priuatione, non eſt quæſtio de illis ſecundum ſuas entitates conſideratis, ſed conſideratis ſub ratione principij,

ſeu

ſeù quatenus principia ſunt; & ſenſus eſt, an ratio principij in communi vniuocè cõueniat influxibus, ſeù rationibus principiandi, quas exercent materia, forma, & priuatio in phyſica mutatione.

Hoc prænotato iam conſtat argumentum illud non benè concludere, nam quãuis concederetur rationem principij in cõmuni, in qua conueniunt materia, forma, & priuatio ſub ratione principiorum, non eſſe ens, vel eſſe non ens, non hinc ſequitur materiam, & formam eſſe eſſentialiter nõ ens, quia ratio principij non illis conuenit eſſentialiter, ſed accidentaliter, & eſt prædicatum illis vniuocum (vt phraſi vtamur Scotica) non tamen vniuocè dictum, ſicut eſt album reſpectu niuis, & Cigni; non eſt autem inconueniens aliquam priuationẽ, vel negationem de aliquo poſitiuo dici accidẽtaliter, ſicut aer dicitur tenebroſus, homo non albus, &c. Hoc eodem vitio laborat replica, quam fecit arguens in appendice, vt patet diſcurrenti per illam; præterquamquod argumentũ illud abſolutè ſumptum non benè probat non dari conceptũ præciſum ab ente poſitiuo, & negatiuo, vt ex multis capitibus oſtenſũ eſt diſp. 2. met. q. 9. art. 3. & præcipuè, quia contrariũ opinantes ſtatim dicẽt conceptum illum præciſum abſtrahere ab ente poſitiuo, & non ente poſitiuo; & cum vrget arguens impoſſibile eſſe cõcipere, aut explicare quiſnam eſſet ille conceptus; contrarij dicent hanc eſſe petitionem principij, atque eſſe probãdum id eſſe impoſſibile; & quod ens reale, vt ſecernitur ab ente rationis, quod ſolùm habet eſſe per intellectum, ſub ſe comprehendit nedum entia poſitiua, ſed etiam negationes, & priuationes ex natura rei ſua ſubiecta afficientes, & in iſta abſtractione explicari ſufficiẽter, vt illud importet, quod habet eſſe, vel reperitur, aut reperiri poteſt in rerum natura citrà quodcunque opus intellectus, qualecunque ſit illud eſſe ſiuè poſitiuum, ſiuè negatiuum, vide diſp. 2. met. q. 2. art. 3. vbi demonſtratur argumentum illud ità propoſitum non concludere intẽtum; An verò in metaph. melius diſcurrat Maſtrius, quam fecerit in reliquis Philoſophiæ partibus, poterit arguens experiri in eis præſertim locis, in quibus eius doctrina impugnatur.

Suſtinendo tamen communem opinionem, quod non detur ens reale commune vniuocum poſitiuo, & negatiuo, ad hanc replicata reſpondetur, vt ad principale argumentum, rationem principij vniuocè cõmunem illis tribus nõ eſſe ens poſitiuum, quia ratio principij in fieri, vt ſic, non neceſſariò dicit ordinem, ſeù habitudinẽ poſitiuã principij ad principiatum, ſicut nec negatiuam, ſed ab vtroque præſcindit, & in tali præciſione per hoc explicatur, vt ſit illud quod neceſſariò concurrit ad mutationem phyſicam, ſiuè talis concurſus ſit poſitiuus, ſiuè nõ, quæ ratio, vt ſic, benè ſaluari poteſt in materia, & forma, ac in ipſa priuatione; vndè ex hoc non ſequitur rationem entis realis poſſe præſcindi à poſitiuo, & negatiuo, quia talis ratio ex ſuo cõceptu formali quid poſitiuum dicit, ſed tãtum rationẽ principij in fieri reſpectu mutationis, vt diſp. cit. met. dictum eſt num. 83.

Ex quo etiam patet non fuiſſe neceſſariam aliam reſponſionem ad duas confirmationes, quas Poncius adduxerat diſp. 2. Phyſ. n. 18. cùm ſola reſponſio iam aſſignata ad principale argumentum ſatis quoque ad illas ſufficeret, etenim prima confirmatio erat hæc, quod non poteſt concipi, aut aſſignari aliqua vna ratio, quæ tribus principijs competat vniuocè; ſed hoc aſſumptũ eſt falſum, iam enim aſſignatus eſt conceptus communis vniuocus, in quo conueniunt in ratione principij, licèt aſſignari nequeat conceptus talis communis, in quo conueniant in ratione entis. Secunda confirmatio erat, quia in quacunque ratione aſſignabili debet poni ly aliquid, aut æquiualens; ſed ly aliquid, vt dicitur de ente, & non ente, non ſignificat aliquam vnam rationem; ergò nõ eſt aſſignabilis aliqua vna ratio principij illi vniuocè cõmunis. Reſp. quod licet ly *aliquid* vt dicitur de ente, & non ente non ſignificet aliquam vnam rationem, benè tamen vt dicitur de principio poſitiuo, & priuatiuo, & ratio eſt ſæpiùs inculcata, quia non eſt eadem ratio de ente reali, vt ſic, & de conceptu principij, in fieri, quia ens reale ex ſuo conceptu forma-

li quid poſitiuũ dicit, & ideò implicat, eſſe de ſe præciſũ à poſitiuo,& priuatiuo,at nõ ſic principiũ reale, quia vt ſic præſcindit à rationib. principiãdi poſitiua,& priuatiua.

Dices ratio principij realis, vt ſic, vel includit rationem entis realis, vel non, non ſecundum, quia tunc materia, & forma nõ eſſent principia realia; ſi primum, ergo ſicut datur ratio præciſa principij realis à poſitiuo, & negatiuo, ità quoque dabitur ratio præciſa entis realis à poſitiuo, & negatiuo. *Reſp.* vt ab initio dictum eſt, quod ſi per ens reale intelligas rationẽ veri entis, & poſitiui, in hoc ſẽſu principium in fieri, vt ſic, non includit rationem entis realis, ſi verò per ens reale intelligas quicquid excludit fictionẽ intellectus, & in rerum natura reperitur ſecluſo opere intellectus, in hoc ſenſu principiũ in fieri dicit quid reale; quæ realitas à poſitiuo,& priuatiuo præſcindit, cum etiam conueniat priuationibus,& negationibus ex natura rei ſubiecta ſua efficientibus.

Videamus tandem, an Põcius ſit melior reſpondens, quã arguens; nos diſp. 1. Phyſ. q. 1. n. 8. probauimus illa tria principia vniuocè conuenire in ratione principij, vt ſic, argumento famoſo, quo vtitur Doctor 1. d. 3. q. 2. B. ad probandam vniuocationẽ entis, omnis intellectus certus de vno conceptu,& dubius de duobus, vel diuerſis, habet conceptum, de quo eſt certus, alium à conceptibus, de quibus eſt dubius, & vtriſque communem; ſed intellectus poteſt eſſe certus de priuatione quod ſit principium mutationis, & incertus an ſit principium per modum termini à quo, vel ad quem; ergo datur conceptus principij, vt ſic communis vniuocè tribus principijs.

Reſpondet Poncius diſp. 2. Phyſ. nu. 20. diſtinguendo maiorem, quando ille conceptus vnus, de quo eſt certus, eſt conceptus determinatus, concedit, quãdo non, negat maiorem, & inſtantias ait patere ex dictis in logica de vltimis differentijs, ac indiuiduis. Vide quam benè tractet hic candidus Scotiſta famoſam illam Scoti maximam, poterat ne magis illam labe factare, quam iſta reſponſione? hæc eſt communis reſpõſio Thomiſtarum, qua vtuntur ad eneruãdam Doctoris rationem, ac deſtruendam vnitatem conceptus entis, quã latè impugnatam vide diſp. 2. met. q. p. n. 6. & pedibus iunctis impugnant alij Scotiſtæ Can. Trób. Bargius ibi citati, imò & per ipſe Doctor p. d. 8. q. 3. verſic. *tertio modo reſpondetur*; Quin etiam ipſe reſpondens diſp. 6. log. q. 2. adducens argumentum, quo probatur dari conceptum indiuiduationis, vt ſic, omnibus hęcceitatibus communem, quia aſſignata ratione hæcceitatis, ità intrinſecè, & quidditatiuè hanc rationem participant Petreitas,& Pauleitas, ſicut Petrus,& Paulus participant ipſam rationem humanitatis, refert quorundam Scotiſtarum reſponſionẽ, nempè per illum conceptum communem hęcceitatis nõ exprimi aliquam rationem communem indiuiduationis, vt ſic, ſed immediatè,& indeterminatè omnes, etenim dicebant per aliquem cõceptum communem explicari interdum rationem vnam obiectiuam, vt cum dicitur, quod homo eſt animal rationale; aliquãdo verò plura etiã explicitè, ſed indeterminatè, vt ſi quis explicare vellet hunc conceptum, quem haberet de aliquo animali, quod eſſet vel rationale, vel irrationale dicendo, quod deberet eſſe potens diſcurrere, vel impotens; & dicebant conuenientiam in conceptu primi generis inferre vnitatem,& vniuocationem conceptus, non verò conuenientiã in conceptu ſecundi generis. Hanc (inquã) reſponſionem afferens Poncius ad præfatam difficultatem ait ſibi ſemper viſam eſſe difficilem; quia hic dicendi modus viam ſternit ad negãdam præciſionem obiectiuam aliorum graduum communium, nam pariter dici poteſt per hoc, quòd eſt hominem eſſe animal rationale, nõ explicari aliquid determinatum, ſed immediatè, ac indeterminatè plura, nec omnes homines conuenire in aliqua ratione communi hominis; ità Poncius ibi diſcurrit; videat modò an hic ſuus diſcurſus benè cohæreat cũ reſpõſione ab ipſo data ad illam Scoti maximam, quæ ſanè directè probat in eo caſu, quando intellectus eſt certus de vno, & dubius de duobus conceptibus conceptũ illum eſſe certum,& determinatum, vt dictum eſt diſp. 1. met. q. 1. n. 6. quod ſi eludatur

tur per diſtinctionem allatam de conceptu determinato, ac indeterminato, ſa nè præcluditur via ad probandam præciſionem cuiuſcunque alterius conceptus.

Deindè quare reſpondens, qui nuper clamitabat nos non applicaſſe doctrinam reſponſionis noſtræ ad formam argumenti, modò doctrinâ datâ in diſtinctione maioris non applicat ad minorem, tūc enim vidiſſet inſufficientiam reſponſionis; ſiquidē tenebatur dicere, quod quando ſumus certi formam, vel priuationem eſſe principiū mutationis, non habemus aliquem conceptum determinatum de ipſis, ſed indeterminatum, & ſub diſtinctione, nempè quod cōcurrit vel per modum termini à quo, vel ad quem. Sed hoc ſatis inconſultò diceretur, quia licet quandò in explicatione ponitur diſiūctio *vel* ſiuè *aut* facilè poſſit deduci, quod explicentur plura indeterminatè, quando tamen in explicatione illius conceptus communis talis particula non opponitur, ſignum eſt per illum conceptū exprimi vnum determinatum ſignificatū immediatè, & non plura immediatè, ac indeterminatè; talis autem eſt cōceptus, quo exprimitur principium mutationis phyſicę in communi, eſt enim illud, ad quod neceſſariam dicit dependentiā mutatio phyſica, ſeù quod neceſſariò ad mutationem concurrit omninò præſcindendo à ſingularibus rationibus principiandi per modū ſubiecti, vel termini, à quo, vel ad quem.

QVÆSTIO II.

De ſubiecto, & termino Generationis, & Corruptionis.

48 DE ſubiecto generationis in primis eſt quæſtio, nā Bannez 1. de Gen. cap. 4. q. 1 1 Ioan. de S. Tho. ibi quæſt. 1. ar. 5. & quidam alij Thomiſtæ aſſerunt generationem ſubſtantialem immediatè ſubiectari in toto compoſito denuò genito, cæteri verò communiter in materia prima. Deindè eſt controuerſia de termino, tàm totali, & completo *Qui* nuncupato, quàm formali, & in cōpleto *Quo* appellato; Aliqui enim hunc terminum volunt eſſe formam, & videtur communis Antiquorum, qui formam ponebant terminum formalē, & inadæquatum, compoſitum autem totalem, & adæquatum. Aliqui verò Recentiores aſſignāt potius pro termino formali, & *Quo* vnionem, quia vniendo formam materiæ conſtituitur compoſitū, & poſſet forma inueniri præexiſtens, ſicut materia, ac de facto in humana generatione is, qui generat, non producit animam, ſed vnionem, ita Hurt. diſp. 1 1. Phyſ. ſect. 6. §. 37. Moriſ. diſp. 1. de Gen. dub. 4. Auerſa quæſt. 14. ſec. 3. & q. 37. ſect 3. & alij quibus conſentiunt Conimb. 1. de Gen. c. 4. q. 13. ar. 1. & 2. Areſius q. 14. ſect. 2. Alij tandē aſſignant vtrūque ſimul, vel dicendo formam, & vnionē, vel dicendo formam vnitam, vel dicendo formam, vt vnitam, ita quod vnio non ſit terminus generationis, ſed potius applicatio, vel conditio, ita Ruuius hic tractat. 1. q. 3. Ioan. de S. Tho. q. 1. art. 4. & alij quamplures, quibus ſubſcribunt Areſius cit. & Conimb. q. 15. art. 2 De termino etiam totali, & adæquato non eſt vna omnium Sententia, cum enim hoc ſit duplex, vnum eſt natura, quæ immediatè reſultat ex vnione formæ cum materia, aliud eſt ſuppoſitum, quod ex natura, & ſubſiſtentia, tāquam ex proprio termino eius conſtat, quidam vt Ruuius, & Conimb. cit. volunt terminum totalem, & adæquatum eſſe naturam, ſuppoſitum verò eſſe veluti terminum vltimatum, remotum, & extrinſecum, alij verò vt Ioan. de S. Tho. cit. & Complut. diſp. 2. q. 5. aſſerunt totalem, & adæquatum terminum generationis eſſe ipſum compoſitum, non ſolum vt dicit naturam, ſed etiam vt dicit ſuppoſitum, ita quod ipſa ſubſiſtentia ſpectet ad terminū intrinſecū generationis, & non ſolum extrinſecum, & reſultantem.

De corruptione autem poteſt eſſe dubitatio, ſaltim quoad terminum formalē ob rationes, quibus nuper P. Ferchius veſtig. 6. lib. 1. cap. 2. probat ex profeſſo omnem formam ſubſtantialem vniuerſim eſſe ſeparabilem à materia ſempiternam, atque incorruptibilem, quia enim illas affert, velut ex ſuo penu, nec ſoluit, cum tamen c. 3. & 4. ſoluat, quas affert ex alijs pro altera parte contradictionis ſcilicet nullam formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem, re-

linquere videtur vniuerſalem illam affirmatiuam, vt veram, vel vt minimum ſatis probabilem in Ariſ.ſent. qua data nunquã forma terminus formalis corruptionis ſtatuenda foret, ſed ſola vnio, qua diſſoluta, compoſitum quoque deſtrueretur. Quæ hic Ferchius obijcit li. defenſ.pag.263. circa logicæ rudimenta, vide ſoluta, & impugnata lib.expurg. querel 25.

ARTICVLVS I.

Aſſignatur ſubiectum, & terminus Generationis.

49 HÆc quæſtio reſoluenda eſt juxta allatam diſtinctionẽ in q.præced. de generatione in ratione mutationis, & productionis; & quamuis in cõmuni modo loquendi generatio dicatur mutatio, vt comparatur ad ſubiectũ, productio, vt cõparatur ad terminum, vt notat Doctor 4. d.11. qu.1. §.*quantum ad tertium*, nihilominus abſolutè loquẽdo, & in ratione mutationis ſuum quoque debet reſpicere terminum ad quem, cum hic potiſſimum cõſtituatur vnum ex principijs eius, & in ratione productionis ſuum ſubiectum, cum ſic non dicat, niſi relationem quandam producentis ad productum, ſi actiuè, vel è contrà, ſi paſſiuè ſumatur, aut in ſent. aliorum modum aliquem abſolutum ſubſtantialem, vel accidentalẽ, qui quoque ſubiecto indigebit; itaq; terminus, & ſubiectũ generationis in vtroq. ſẽſu hic aſſignãda sũt.

Dicimus primò ſi generatio ſpectetur in ratione mutationis; ſubiectum eius tàm inhæſionis, quàm denominationis eſt materia, vel quod gerit materiæ vicem, (vt in animatis eſt corpus pro altera parte) terminus verò eſt forma ipſa, quæ de nouo acquiritur, nõ compoſitum. Quoad primam partem eſt Scoti 7.Met.q.8.& 1.d.2.q.7.k, & d.5.q.2.E. & Ariſt.expreſſis verbis 1.de Gen.24. & 8. Met.15. Nec iuuat, quod ait Bannez, hæc teſtimonia intelligenda eſſe de ſubiecto, circa quod exercetur generatio ſubſtantialis, non verò de ſubiecto inhæſionis, & informationis, nam ſicut mobile eſt ſubiectum, circa quod exercetur motus, ità materia eſt ſubiectũ, circa quod exercetur generatio, non verò, in qua recipitur, & inhæret. Non iuuat, nam Ariſt. 1. de Gen.24. ſic loquitur, *eſt autem, & materia maximè quidem, et propriè ſubiectum generationis, & corruptionis ſuſceptibile*, ergo ex Ariſ. eſt ſubiectum inhæſionis, & receptionis; Tum quia id, circa quod exercetur motus, & mutatio, eſt propriè ſubiectum inhæſionis ex 3.Phyſ.6.vbi motus dicitur eſſe in mobili, vt in ſubiecto, quod actuat, quatenus eſt in potentia; neq; enim hic locum habet, vt perperam arbitratus eſt Bannez, diſtinctio illa de ſubiecto ſciẽtiarum *in quo*, quod eſt inhæſionis, & *circa quod*, quod eſt conſiderationis, accidentia enim qualis eſt generatio, non niſi ſubiectũ inhæſionis agnoſcunt, & ideò in propoſito ſubiectum in quo, & circa quod omninò coincidunt. Accedit materiam eſſe, quæ à priuatione tranſit ad formam in generatione, vel è contra in corruptione, & quæ mutari dicitur, ergo eſt ſubiectum inhæſionis, quia vt ait Ariſ.5.Phyſ.12. de mutatione loquens, *cui ineſt, illud mutatur*. Rurſus idem eſt ſubiectum motus, & mutationis, ac termini eius, vt dicitur 3. Phyſ. loc. cit. quia motus eſt ipſa forma in fieri, cum ergo materia ſit ſubiectum inhæſionis formæ, erit etiam generationis, quæ eſt via ad ipſam. Demum probari poſſet concluſio ex alio capite, quod ſubiectum inhæſionis nequeat eſſe compoſitum, quod de nouo fit, tùm quia dum generatio exercetur, cõpoſitum adhuc non eſt, vel non intelligitur eſſe; tum quia ipſum non permanet ſub vtroque termino mutationis; tum quia ipſum non dicitur mutari, ſed produci, ergo ſubiectum generationis ſub ratione mutationis ſtatui nequit, ſed ſola materia, cui hæc munera competunt.

Poncius in append.apolog.n.56. quæritur, quod in epiſt. ad Lectorem in Phyſica noſtra 2. impreſſionis ſibi à nobis impoſitum ſit, quod diſp.1.de Generat.nu.15.dixerit generationem ſub ratione mutationis non ſolùm in materia, ſed etiam in forma ſubiectari, quod ait neque in illo numero, aut in tota quæſtione, aut alibi dixiſſe; fatetur tamen ſe dixiſſe generationem (non addendo particulam, vt mutatio eſt) importare

portare multos reſpectus, vt vnionem, qua mutatur materia ad formam, & vnionem, qua vnitur forma materiæ, & eam, quatenus importat vnionem formæ ad materiã, (ex ſuppoſitione communis Doctrinę Scotiſtarum tenentium duplicem vnionem inter materiam, & formam) ſubiectari in forma, quod adeò manifeſtum eſt, vt nec ab vllo, qui habet intellectum, negari poſſit; & tantum abeſt, vt ſit contra Scotum, vt fundetur in ipſius, & omnium Scotiſtarum doctrina; & non poſſit eſſe contrà, aut præter ipſius mentem, niſi adſcribendo ipſi ſententiam abſurdam, & impoſſibilem.

Addit vlterius; ſi dicerem, quod generatio, vt dicit mutationem aliquam, quam importat, ſubiectari in forma, id verum eſſe poſſe, & non eſſe contrà Scotum; quod probo, quia poteſt verè dici, quod in generatione mutetur forma à non informatione ad informationem, & certũ eſt ex ſuppoſitione duplicis vnionis, quod mutatio, qua ſic mutatur, ſit vnio, quę ſubiectatur in ipſamet ſecundũ Scotũ, & Scotiſtas; ergò poteſt verè, & ſecũdũ Scotũ dici, quod generatio, quatenus importat aliquã mutationẽ, ſubiectetur in forma, ità Pōc. loc. cit.

De prætẽſis illis impoſitionibus ſatis dictum eſt in epiſt. liminari huius Tomi; ad rem veniamus; an loc. cit. de Generat. loquatur de generatione etiam ſub ratione mutationis videat prudens Lector; in præſenti differẽdum eſt in ſenſu, quo ſe explicat fuiſſe locutum; ait ſe dixiſſe generationem (non addendo particulam, vt mutatio eſt) importare multos reſpectus, vt vnionẽ, qua mutatur materia ad formam, &c. at ſi in hoc ſenſu loquitur ibi, iam fatetur ſe locutum fuiſſe de generatione etiam ſub ratione mutationis, accipiendo enim generationem pro vnione, qua materia mutatur ad formam, ſic ſanè conſideratur ſub ratione mutationis; ſed mittamus hanc cõtradictionem quatuor lineis contentam, & perpendamus hanc diſtinctionem de generatione, vt importat vnionem, qua mutatur materia ad formam, & vnionem, qua vnitur forma materiæ, quam intrudit vt fũdatam in doctrina Scoti, & Scotiſtarũ tenentium duplicem vnionem inter materiã, & formam; at quamuis id teneant Scotus, & Scotiſtæ, quando vnquam, & vbi docuerunt, vel agnouerunt hanc acceptionem generationis pro vnione, qua mutatur materia ad formam, & vnione, qua vnitur forma materiæ? Sanè Doctor pluribus in locis loquitur de generatione, & varias eius innuit acceptiones, ſed de iſta à Poncio intruſa, nec verbum quidem; in 1. d. 2. q. 7. k. & d. 5. q. 2. E. & alibi diſtinguit de generatione in ratione productionis, & in ratione mutationis Philoſophum imitatus p. Phyſ. & aduertit confundendam non eſſe vnam rationem cum alia, ſed hanc acceptionem Poncianam nec quidem adumbrauit.

Deindè in 2. d. 1. q. 5. ad 5. princ. enumerat adamuſſim reſpectus omnes interuenientes in mutatione, & generatione compoſiti, putà reſpectum agentis ad compoſitum productum, & è conuersò; reſpectum materiæ ad formam, & è conuersò, quos paulò infrà explicat eſſe informationem actiuam formæ, & paſſiuam materiæ per vniones earum importatas; & tandem reſpectum vtriuſque ad totum, & è conuersò; poſteà inquit rationẽ generationis, & mutationis, vt ibidem quoq; exponit Tatar. per formam importari non poſſe, quia generatio, & mutatio maneret manente forma, nec minus per reſpectum materiæ ad formam, vel è cõuersò, quia tunc ſemper manerent, dum manet compoſitum, ergò Doctor manifeſtè ſecernit generationem à reſpectibus informationis actiuę, & paſſiuæ materiæ, & formæ, quare ad eius mentem non poteſt hos importare reſpectus.

Fortè dicet ſe accipere generationẽ pro communi cauſalitate materiæ, & formæ, in compoſitum, quæ cum ſecundum ipſum exerceatur per earum vniones, conſequenter importare poteſt in hoc ſenſu vnionem materiæ cũ forma, & aliam formæ ad materiam. Sed quamuis hoc ipſe teneat ſecutus Suarez diſp. 15. metaph. ſec. 4. nu. 5. & ſec. 6. nu. 9. & diſp. 13. ſec. 9. & alios Recentiores, id tamen expreſsè negat Doctor loco nunc citato, vbi diſertè diſcernit, tanquã reſpectus omninò diuerſos, reſpectum materiæ ad formam, & è conuersò, & reſpectus vtriuſque ad totum, tanquam ad cau-

ſatū; Imò nec aliter, nec alio modo diſcurri poteſt in eius principijs, nam apud ipsū certum eſt reſpectus intrinſecus, & extrinſecus aduenientes abinuicem realiter ſecerni quandoquidem illi ſpectent ad prædicamētum ad aliquid, iſti verò vltima ſex prędicamenta cōſtituant, vt docet quol. 12. atqui ſecūdum ipſum vnio formæ cum ſubiecto importat reſpectum extrinſecus aduenientem, vt conſtat 3.d.p.q.p.& 4.d.12. q.p. *ad quæſtionem*, & alibi; generatio verò ſūpta pro cauſalitate eſt reſpectus intrinſecus adueniens, ſpectatq; ad prædicamētum ad aliquid 4.d.13.q.p.H.& alibi, ergo generatio nullo pacto importare poteſt vnionem formę cum materia, aut è cōtrà, idem enim eſſet ac dicere, quod reſpectus intrinſecus adueniens importet reſpectum extrinſecus aduenientem.

Neque melius probat Poncius illud additum, quod nimirū ſi generatio accipiatur ſub ratione mutationis, dici quoq; poteſt ſubiectari in forma; cum enim probat, quia poteſt verè dici, quod in generatione mutetur forma à non informatione ad informationem, hoc poteſt negari, cū enim ad veram mutationem requiratur, vt priuatio præcedat tempore in ſuſceptiuo iuxtà dicta quæſt. præced. & forma in inſtanti generationis de nouo educatur de materia, nequit propriè dici mutari, ac aliter ſe habere, quam prius; tranſeat tamen hæc prima pars antecedentis loquendo de mutatione latè dicta: cum verò ſubiungit aliam antecedentis partem, certum eſſe ex ſuppoſitione duplicis vnionis, quod mutatio, qua ſic mutatur, ſit vnio, quę ſubiectatur in ipſa forma; id omninò negādum eſt, vt prorſus ineptè dictum, quamuis enim concedamus talem vnionem in forma ſubiectari, & pariter mutationem, qua tranſit à nō informatione ad informationem; falſum tamē omninò eſt, quod mutatio, qua ſic mutatur, eſt vnio, ſicut falsū eſſet dicere, quod mutatio, qua materia mutatur, eſt forma, quia vt arguebat Doctor ſupra cit. manente forma ſemper maneret mutatio, & ſic in propoſito quoque ſi mutatio, qua forma mutatur à non informatione ad informationem, eſſet vnio, quamdiu maneret talis vnio, forma mutari diceretur; cum tandem ex hoc antecedente deducit poſſe verè dici, quod generatio ſub ratione mutationis ſubiectatur in forma, negatur conſequentia, quia cum generatio à Philoſophis ſpectatur ſub ratione mutationis, loquuntur de mutatione illius, quod ſtat ſub vtroque termino generationis, qualis eſt ſola materia; & loquuntur de mutatione ſubſtantiali, quo pacto ſola materia mutatur, non forma, quādoquidem cum forma tranſit à nō informatione ad informationem non ſubſtantialiter per hoc mutetur, ſed ſolùm accidentaliter, nā informatio reſpectum tantùm importat.

50 Quoad alteram partem patet ex dictis diſp. 1. Phyſ. vbi diximus ſolam formā eſſe terminum ad quē generationis in ratione mutationis, & dum compoſitū quoq; dicitur eius terminus, id debere intelligi de ipſa in ratione productionis, non mutationis, alioquin plura tribus eſſent illius principia; tum quia re vera in quacunque mutatione, vt benè notat Moriſ. hic dub. 4. alius terminus ad quem requirendus non eſt, præter formam, ad quam ſubiectū mutationis tranſit, neque enim tranſit ad compoſitum, neque compoſitum recipit, ſed componit, ergo impertinens prorſus eſt compoſitum ad generationem in ratione mutationis, vndè ſub ratione mutationis verè reperitur in accidentibus, vbi tamen verum compoſitum non reſultat.

At contra primam partem concl. obijcitur, quia compoſitum denominatur generari, non materia, ergo illud eſt ſubiectū, non materia, forma.n. denominat ſubiectū, in quo eſt. Tū 2. quia generatio etiam ſubſtantialis eſt accidens, dicitur enim ſubſtantialis terminatiuè ſolum, & extrinſecè, non entitatiuè, & intrinſecè, vt omnes fatentur, at compoſitum ſolum, non verò materia, eſt proprium ſubiectum accidentium ex dictis diſp. 3. Phyſ. q. 1. Tum 3. ſubiectum ſuſtentat accidentia per eſſe proprium, & per ſe, ſed materia non habet eſſe, niſi per formam. Tum 4. non repugnat aliquid eſſe terminum alicuius actiones, & & ſimul ſubiectum eius, ergo nec repugnabit compoſitum denuo genitū eſſe terminum

minum generationis, & ſimul ſubiectum eius, probatur aſſumptum, quia ad rationē ſubiecti ſolum deſideratur prioritas in genere cauſæ materialis, ſicut ad rationē termini tantum exigitur poſterioritas in genere cauſæ efficientis, nihil autem obſtat, quo minus aliquid ſit prius in genere cauſæ materialis, & poſterius in genere cauſæ efficientis reſpectu eiuſdem, quandoquidē hæc prioritas, & poſterioritas non eſt in eodem, ſed in diuerſo genere cauſæ.

Reſp. compoſitum generari ſumendo generationem ſub ratione productionis, materiam verò ſub ratione mutationis, vt ſæpius Ariſ. docuit, de quo ſatis diximus q. præced. art. 2. in fine, & hoc totū gratis cōcedit Doctor 7. Met. qu. 10. in corp. Ad 2. conſtat etiam ex ibi dictis in Phyſ. quo ſenſu compoſitum dicatur ſubiectum accidētium, & quomodo minimè incōuenit materiam primam eſſe ſubiectum accidentiū quorundam relatiuorum, & imperfectorum, qualis in propoſito eſt generatio, immò cum generatio in ratione mutationis conſiſtat in relatione ſucceſſionis formæ nouæ ad priuationem immediatè præcedentem, prius materia intelligitur informata, & immediatè poſtea fundare præfatam relationem, atque ita adhuc in hoc ſēſu non prius materia recipiet formam accidentalem, quàm ſubſtantialem. Ad 3. ſexcenties negata eſt minor. Ad 4. neg. aſſūptum, & doctrina ad eius probationem aſſumpta millies à nobis dānata eſt in Phyſ. diſp. 2. q. 2. art. 1. & ex profeſsò diſp. 8. q. 1. art. 1. & alibi ſæpè; præterquamquod argumentum non eſt ad rem, quia in hac concluſione ſermo eſt de generatione in ratione mutationis, argumentum vrget de ea ſub ratione actionis, & productionis.

15 Dicimus 2. ſi ſumatur generatio in ratione actionis, & productionis, ſubiectū eius eſt generās, terminus totalis, adæquatus, & *qui* eſt compoſitum, vt includit naturam, & ſingularitatem; terminus deniq; formalis, & *quo* forma denuò producta, vel inducta in materia, non autem vnio. Concluſio quoad primam partem, quòd ſcilicèt generationis ſubiectum ſub ratione productionis ſit generās, cōſtat ex dictis in Phyſ. diſput. 7. qu. 3. vbi vniuerſaliter docuimus actionem omnem ſecundum formalitatē actionis in agente ſubiectari, non in termino, vel paſſo, & ideò cum generatio ſic ſūpta ſit actio, in agēte radicabitur, benè verum eſt, quòd ſi paſſiuè ſumatur pro reſpectu ſcilicet oppoſito geniti ad generans, ità in termino ſubiectabitur, ſcilicèt in compoſito denuò genito, quæ omnia ſequuntur ex ibi dictis.

Quo ad cæteras partes eſt Scoti 7. Met. q. 10. vbi Ant. And. q. 9. Zeib. q. 7. Faber diſput. 13. Baſſol. 2. d. 12. q. 2. art. 2. & alij Scotiſtæ, & idem paſſim docet in lib. Sent. loc. mox citand. & probatur quo ad ſingulas, in primis quod compoſitum ſit terminus *qui*, & adæquatus oſtenditur, quia talis terminus eſt ille, quem agens ſimpliciter, & per ſe intendit, & ad quem actio vltimo tēdit, ſed agens per ſe, & ſimpliciter intēdit productionem compoſiti, cætera verò tanquā media in ordine ad illud, & actio generātis vltimò ad totum producendum refertur, eoque producto deſinit, ergo compoſitum eſt terminus totalis, adæquatus, & *qui*; Id etiam comprobari vlterius poteſt declarando varias notiones nominū, quibus ſignificari ſolet hic terminus; dicitur. n. terminus *primus*, ſeù *primarius* generationis, quia primò intenditur à generante, vndè debet intelligi de primitate in ordine intentionis, nam in ordine executionis forma eſt primus terminus, quia primū, quòd natura exequitur, vt compoſitū conſtituat, eſt eductio formæ de potentia materiæ, & vnio eius cum materia; poteſt etiam dici primus primitate vniuerſalitatis, vt explicat Doctor 3. d. 2. q. 2. §. *quantum ad primū*, quia in omni generatione totum eſt, quod de nouo accipit eſſe, vbi partes interdum præexiſtunt, vt erit in reſurrectione; dicitur terminus *principalis*, quia materia eſt propter formam, & forma propter compoſitū, & ſic ſingulæ partes ſunt propter ipſum, & hoc eſt, quod dicitur compoſitum fieri vt *quod* formam, vt *quo* quia ipſa producitur, vt ſit pars formalis illius; dicitur terminus *talis completus, & adæquatus*, quia natura intendit conſtituere rem in eſſe integro, & perfecto, & quamdiù tale eſſe non præbet,

actio eius manca cenſetur, & non integra, ille autem eſſe eſt eſſe compoſiti ſingularis, & ſubſiſtentis, vnde meritò dicitur terminus totalis, & completus, & adæquatus, quia in eo vltimo, & adæquatè ſiſtit generatio; dicitur tandem terminus *qui*, qua eſt illud, quod ſimpliciter, & abſolutè in recto dicitur fieri, & exiſtere, vt per ſe exiſtens, & in ſe ſubſiſtens, vndè forma eſtò, & ipſa verè fiat, & producatur, non tamen in recto dicitur fieri, ſed in alio, & cum alio, & fieri, vt *quo*, & in hoc ſeſu loquitur Ariſt. 7. Met. 26. & 27. & 1. Phyſic. 64. dum inquit formã non fieri, ſed compoſitum, quia nimirum nõ fit per ſe, & in ſe, ſed in ſubiecto irà colligitur ex ipſo contextu, & iam tradidimus diſp. 2. Phyſ. q. 7. art. 2. & explicat Mercen. in ſuis dilucid. vol 2. pag. nobis 74.

52 Diximus autem cõpoſitũ eſſe huiuſmodi terminũ, vt includit naturam, & ſingularitatem, quia generationes ſunt circa ſingularia 1. Met. cap. 1. & vt notat Doctor 3. d. 22. q. vn. ad 1. prin. natura in communi, eſtò conſtans ex materia, & forma, non eſt idoneus generationis terminus, ſed vt in ſingularibus, non enim generatur ignis, vt ſic, ſed hic ignis; addidimus denique vt includit ſingularitatem, non verò ſubſiſtentiam, tum quia corpus pro altera parte in animatis terminat, vt *quod*, generationem in ſuo ordine, & tamen non eſt ſubſiſtens, cum ſit alteri communicabile, vt *quo*, nempe per modum partis; tum quia natura ſingularis, vt ſic, ſecluſa ſubſiſtentia, eſt ſufficiens generationis terminus, vt conſtat de B. Virgine Matre erga humanitatem Chriſti; tum tandem, quia ſubſiſtentia in Sent. Scotiſtarum communiori non dicit modũ poſitiuum, ſed negatiuum, & ideò actio generatiua, quæ poſitiua eſt, non extenditur ad ipſam, vt ad terminum per eam attractum, ſed ſiſtit, & conſumatur in productione naturæ ſingularis, & ipſa reſultat ad poſitionem termini generationis, & ſic eſt terminus eius duntaxat extrinſecus, & mediatus.

Deindè, quod terminus formalis, & *quo* generationis ſemper ſit forma, vnio numquam, probat Doctor 1. d. 2. qu. 2. §. *contra iſtam opinionem* ex Ariſt. 2. Phyſ. 14. vbi ait generationem eſſe viam in naturã ideſt in formam, tanquam in terminum formalem, vt exponunt ibi Interpretes; ac etiam efficaci ratione, quia terminus formalis, vt ait ibi Doctor, & d. 7. q. vn. & quol. 2. ar. 3. & concedunt ipſimet Aduerſarij, eſt ille, in quo generans aſſimilat ſibi genitum, & à quo genitum ſpecificatur, hac enim ratione dicitur terminus *quo*, quia nimirum eſt id, quo terminus totalis conſtituitur in ſuo eſſe formali, & ſpecifico, vt declarat cit. 1. d. 5. qu. 2. §. *ideò tenendo*, hoc autem efficit forma, non vnio, quia vnio non eſt ſubſtantia, ſed accidens, & merus reſpectus ex dictis diſp. 5. Phyſ. q. 9. nec eſt de eſſentia cõpoſiti, ſed mera conditio applicans cauſas intrinſecas ad eius conſtitutionem ex dictis ibidem quæſt. 11. art. 2. & hoc totum ex profeſſo docuit Doctor 3. d. 2. q. 2.

53 Neque neceſſe eſt ad rationem termini formalis in generatione, vt de nouo accipiat eſſe per eam, & ideò dicatur terminus eius, vt perperam contrarij putant, namq; benè dicitur terminus ad quem, etiam quando præexiſtit, dummodo de nouo in materiam inducatur, ſic enim adhuc dicitur terminus, ad quem de nouo materia tranſit, & quem de nouo acquirit, cum prius non haberet; ac etiã æquè benè præfata munera exercet termini formalis ſcilicèt conſtituendi formaliter, ſpecificandi, aſſimilandi, &c. non enim conſtituit denuò compoſitum, illudque ſpecificat præciſè, quia ipſa de nouo producatur, ſed quia de nouo inducitur, & vnitur materiæ, vndè vt benè notarunt Ruuius, & Io. de S. Tho. cit. quando forma non producitur per generationem, ſed introducitur, & vnitur, & ſic ſola vnio producitur, adhuc non producitur, vt conſtituens formaliter, ſed vt communicans, & applicans id, quod conſtituit vt forma; igitur forma in quacunque prorſus generatione ſemper terminus formalis exiſtit, terminus quidem, quia terminat, ſi non actionem productiuam, vel eductiuam, ſaltim inductiuam, & vnitiuã, ac etiã materiæ, quæ deferendo priuationem trãſit ad ipſam, formalis verò, quia compoſitum conſtituit ipſum formalizando, & ſpecificando. Quia tamen forma non exercet

cet præfata munera conſtituendi formaliter, ſpecificandi, aſſimilandi, &c. niſi vnita materiæ, & media vnione conſtituit compoſitum, hac de cauſa pertinere dicitur ad terminum formalē, vt conditio neceſſariò prærequiſita, non autem vt ratio terminandi; & hanc opinionē defendit quoq. Vaſq. 1.p.diſp.162.cap.3. & 3.p.diſp 19.cap.2.

54 Aduerſus hanc concl. inſtatur primò probando formam eſſe terminum *qui*, & primum in generatione, non compoſitū; illud enim propriè, & primò fit, & generatur; quod ſecundum ſe totum generatur, & fit, at compoſitum non fit in generatione ſecundum omnem ſui partem, quia materia præexiſtit, ſed ſola forma ſecundum ſe totam producitur, ergo, &c. Rurſus illud per ſe primò generatur, & propriè, quod tranſit de non eſſe ad eſſe, talis eſt forma ſola, & ſi compoſito competit, ideſt ratione formæ, ergo &c. & hac ratione Ioan Grãmaticus contra Proclũ aſſeruit magis propriè formam generari, quam compoſitum.

Reſp. Scot. in Met. loc. cit. argumentum concludere de primitate totalitatis, quo ſenſu dicitur aliquid alicui competere primo, ideſt ſecũdum omnem ſui partem, nõ autem de primitate adæquationis, ſic enim primo producitur, quod habet rationem totius, non partis, quia ad illud ſpectat per ſe eſſe, & fieri. Ad aliud neg. min. immò vt diximus ex Scot. 3.d.2.q.2. id, quod primò primitate vniuerſalitatis accipit eſſe in omni generatione, eſt totum, interdum enim ambæ partes præexiſtere poſſunt, & in tali caſu ſolum compoſitum tranſit de non eſſe ad eſſe; in generationibus verò, in quibus forma ex vi generationis tranſit de non eſſe ad eſſe, eſto loquendo de eſſe ſimpliciter, vt primò recedit à non eſſe, compoſitum dicatur ratione formæ tranſire de non eſſe ad eſſe, tamen loquendo de eſſe ſimpliciter, vt idem eſt, quod eſſe per ſe per modũ ſubſiſtentis, tranſit de non eſſe ad eſſe non beneficio formæ, ſed ſecundum ſuam totalitatem, ſeu ratione formæ totius; alias quaſdam obiectiunculas ad hoc vide apud Scotiſt. citat. & Bonet. 1. Phyſ. cap.4. quæ ſoluuntur ex dictis.

55 Secundò probat Ioan. de S. Thom. cit. ipſam ſubſiſtẽtiam pertinere ad terminũ intrinſecum generationis, quia ille dicitur terminus intrinſecus, qui directè, & per ſe attingitur ab actione, non ſecundariò, & mediatè, ſed ſubſiſtens nequit eſſe terminus mediatus, ac ſecundarius ſupponens alium primarium productum, quia completum, & integrum eſſe, ad quod ordinatur generatio, primò, & per ſe inuenitur in ipſo ſubſiſtente, non antè ſubſiſtentiam, ergo res vt ſubſiſtens, & ipſa etiam ſubſiſtentia ingreditur terminum intrinſecum generationis. Confirmant Complut. ex D. Thom. forma totalis v.g. equinitas nõ eſt vt *quod*, ſed vt *quo* aliud eſt, ſuppoſitum verò habet eſſe, vt *quod*, ergo natura totalis non fit, vt *quod*, ſed ſolum ſuppoſitum. patet conſeq. nam cum fieri ſit via ad eſſe non poterit fieri, vt *quod* id, quod non habuerit eſſe, vt *quod*.

Reſp. neg. min. natura enim ſingularis, & per ſe exiſtens eſt ſufficiens terminus generationis ſecluſa ſubſiſtentia, vt dicunt Theologi de humanitate Chriſti, & in natura ſingulari inuenitur ſufficienter integrum, & completum eſſe, ad quod ordinatur generatio, & ideò Doctor 3.d.6. qu. 1. §. *contra concluſionem* inquit, quòd terminus generationis eſt eſſe exiſtentiæ, nõ ſubſiſtentiæ, niſi ſecundarius, & reſultans. Ad Conf. vltrò concedimus naturã, vt ſic, ſcilicet equinitatem non eſſe, niſi terminũ *quo* totalem generationis, non autem *quod*, addimus tamen non tantum ſuppoſitum, ſed etiam ſingulare antecedenter ad ſubſiſtentiam eſſe vt *quod*, & fieri, vt *quod*, ac proindè eſſe ſufficientem terminum generationis totalem, & *quod*.

56 Tertiò inſtatur, quòd forma non ſit terminus formalis, & *quo* generationis, ſed vnio; Tum quia nõ ſemper producitur forma, ſed benè ſemper vnio, oportet autem aſſignare pro termino formali generationis aliquid de nouo factum, alioquin generatio noua non eſſet, ſaltim reſpectu termini formalis. Tum 2. quia etiam quando forma producitur, non adhuc benè ponitur terminus formalis generationis, quia non agens formam producens dicitur generare, ſed quod illam vnit, vt conſtat in huma-

na generatione, vbi homo dicitur generare hominem, non quia formam producat, ſed quia illā vnit, vnde etiam ſi forma materialis præexiſteret à Deo producta, ſi agēs naturale illam poſtea materię vniret, diceretur verè generans, non Deus. Tum 3. terminus formalis eſt, quo habetur totalis, at poſita forma non habetur compoſitum, ſi nimirum à Deo produceretur extra materiam, poſita vnione habetur, ergo. Tū 4. ille eſt terminus formalis ad quem in generatione, qui contraponitur termino à quo formali, ſed hic eſt priuatio formæ in materia, ergo terminus ad quem erit præſentia, ſeu vnio formæ cū ea. Tum v. actiones diſtinguuntur per terminos formales, at actio creatiua, & generatiua diſtinguūtur per formam vnitam, vel non vnitā, nam vnita ſubiecto eſt terminus generationis, non vnita creationis, ergo, &c. Tum 6. ex ſola variatione vnionis variantur ſpecies actionis, vt cū anima rationalis vnitur per generationem, vel reunitur per reſurrectionem, non eſt variatio penes formam; ſed penes diuerſam formæ vnionem, ergo ſola vnio eſt terminus formalis ſpecificans actionem. Tum 7. applicatio corporis ad hanc ſuperficiem facta per motum habet pro termino formali Vbi, & præſentiam, non autem corpus, quod fit de nouo præſens, ergo etiam cum per actionem generatiuam vnitur forma ſubiecto, non eſt dicendum formam vnitam eſſe terminum illius actionis, ſed ipſam vnionem. Tum tandem quia forma non eſt terminus generationis, niſi vt vnita materiæ, ergo vnio erit terminus formalis, non forma.

57 Reſp. vt diximus non ſemper opus eſſe, vt terminus formalis in generatione producatur, ſed ſufficit, vt de nouo inducatur, ſic enim generatio vndequaque dicitur noua, in ratione productionis ex termino totali, qui ſemper de nouo accipit eſſe, in ratione mutationis ex formali, qui vt minimum ſemper de nouo inducitur in materiam. Ad 2. iam diximus q. præced. art. 2. & adhuc magis mox dicemus, actionem vnitiuam eſſe prorſus diſtinctam à generatiua, licèt hæc ſit neceſſariò connexa cū illa, & habere alium, & alium terminum, verum igitur eſt agens, quod vnit partes, generare etiam compoſitum, non formaliter, quaſi per eandem actionem, ſed cócomitanter, quatenus vna actio eſt connexa cum alia, & terminus vnius cum termino alterius, quomodo autem dicatur homo hominem generare, patebit diſp. finali. Ad 3. poſita forma, non quidem abſolutè, ſed in materia, habetur terminus totalis ſcilicèt compoſitum eius beneficio, vt termini formalis, & beneficio vnionis, vt præuię cōditionis applicantis ipſum formalem terminum. Ad 4. potius eſt pro nobis, priuationi namque, quæ ponitur generationis principiū, vt terminus formalis à quo, opponitur ipſamet forma, non vnio formæ, alioquin vnio, non forma eſſet principium generationis, vnio igitur interuenit in generatione, non vt principium per modum termini ad quem, quia hoc eſt forma ex 1. Phyſ. ſed vt conditio applicans illum. Ad 5. vt diximus præced. q. art. 2. actio creatiua, & generatiua diſtinguuntur potiùs ex parte ſubiecti, & termini à quo, quàm ex parte termini ad quem, quia eadem forma poteſt creatione, & eductione produci, cum autem actiones dicuntur diſtingui per terminos, hoc ita intelligendū eſt, vt diximus diſp. de motu, quod diuerſitas terminorum ſemper facit diuerſitatem actionum, non è contra, ita quod ex diuerſitate eorum valet inferri diuerſitas actionum, non verò ex identitate identitas, falſum etiam eſt in generatione formam vnitam eſſe terminum vnius, & eiuſdē actionis, quia diuerſis actionibus attingitur entitas abſoluta formæ, & reſpectiua vnionis. Ad 6. neg. aſſumptum cum prob. quia ſi iſta vnio, qua vnitur iſta forma, poſſet alteri adhiberi, eodē modo illam vniret materiæ, vnde ait Doctor 4. d. 43. q. 1. ad vlt. princ. quòd compoſitum poteſt redire idem, licèt non redeat eadē vnio partium, quia illa vnio non eſt de eſſentia totius, nec illa vnio eſt illa entitas totalis, quæ eſt ex partibus, nec forma illius entitatis; poteſt etiam negari probatio aſſumpti, tum quia in reſurrectione ſi redeunt partes eædem, redibit quoque eadem vnio; tum quia generatio hominis, & reſurrectio nō differunt ſpecie, quia hæc fiat in inſtanti, &

illa

illa proceſſu temporis, inſtãtaneum enim, & ſucceſſiuũ non ſunt eſſentiales differentiæ mutationis, vt dictum eſt diſp. cit. Ad 7. negatur per actionem generatiuam formã vniri ſubiecto, vnitur namque per vnitiuã, & gratis concedimus vnionem, non autẽ formam, eſſe talis actionis terminum. Ad 8. ſi ly *vt* reduplicat rationem formalem terminandi, neg. aſſumptum, ſi ſolam conditionem, verum eſt, at neg. conſeq.

58 Tertiò, ad idem arguit Areſ. cit. terminus formalis eſt, qui per ipſam generationem de nouo fit, ſed vnio eſt, quæ fit de nouo in quacunque generatione, non forma, quia hæc interdum præexiſtere poteſt tẽpore, vel natura, vt patet in hominis generatione, ac nutritione, ergo &c. & ait hãc difficultatem eſſe indiſſolubilem; Verùm quia in maiori, quam ſæpè negauimus, tota conſiſtit difficultas, eam pluribus probare conatur, quia omnes concipiunt terminum generationis eſſe illum, ad quem terminatur generatio, & generationẽ in hoc differre à motu locali, & cæteris mutationibus, quòd illarum termini poſſunt eſſe præexiſtentes, non ita generationis, generatio enim eſt tranſitus à non eſſe ad eſſe, quod autem eſt, non poteſt tranſire à non eſſe ad eſſe. Conſ. ex eius contrario ſcilicet corruptione, nam omnes cẽſent corruptionem terminari ad non eſſe, ergo ſicut quod eſt terminus corruptionis, debet poſt eam non exiſtere, ita quod eſt terminus generationis, debet ante eam non præextitiſſe. Nec valet effugium, quòd hoc debet intelligi de termino totali, non formali. Quia ſi terminus formalis poſſet præexiſtere, idem dicendum eſt de termino totali; tum quia terminus totalis non fit diuerſa actione à termino formali, ſed per eãdem poſito termino formali etiã ipſe reſultat, ergo quod ſufficit ad terminum formalem, ſufficiet quoq; ad totalem, tum quia terminus formalis eſt ratio formalis, cur aliquid termino totali conueniat, ergo ſi termino formali non conuenit hic tranſitus, neq; conueniet ipſi termino totali, nam in reliquis omnibus motibus terminus totalis reſpondet termino formali, & ſicut terminus formalis alterationis eſt qualitas, ita totalis eſt quale; quòd ſi qualitas intenditur tantùm, & non fit de nouo, ita etiam terminus totalis intendi dicitur, & idem patet in augumentatione, & in cæteris. Rurſus probat eãdem maiorem. ſi terminus formalis poteſt ipſi generationi præexiſtere, non erit ratio, cur & materia non dicatur terminus formalis generationis, nam de eſſentia cõpoſiti nõ minus eſt materia, quàm forma, & ipſa quoq; aſſimilat genitum generãti, cur igitur cõpoſitum dicetur generari ratione formæ, non autem ratione materiæ, niſi quia materia præexiſtit? Conſ. quia in creatione terminus formalis non magis dicitur forma, quàm materia, quia neutra præexiſtit. Denique quod non producitur, non terminat actionem, ergo ſi terminus formalis terminat generationem, debet illa produci.

59 Reſp. neg. maior. quia vt dictum eſt, non eſt neceſſe formalem terminum de nouo produci in ſua entitate, ſufficit ſolũ, quòd de nouo communicetur rei conſtitutę, quod conſtat in productionibus diuinis, in quibus eſſentia ponitur terminus formalis earum, cum tamen ipſa non producatur, ſed ſolum termini totales; adhuc tamen dicitur terminus generationis, quia terminat inductionem, & tranſitum materiæ de priuatione, & de potentia ad ipſam; neque in hoc differt generatio à cæteris motibus, ſed ex alijs capitibus; cũ verò dicitur generatio tranſitus de non eſſe ad eſſe, corruptio è contra, poteſt hoc intelligi de generatione, & corruptione in ratione mutationis, vel productionis, & deſtructionis, primo modo tranſitus dicitur de ſubiecto, & ſic tranſire dicitur materia de non eſſe formæ ad eſſe formæ, etiamſi forma præexiſtat, dummodo in eam inducatur, alio modo dicitur de compoſito, & de termino totali, non formali, vt dicitur in reſponſione inter arguẽdum allata, ad cuius impugnationem negatur aſſumptum, ad 1. prob. neg. terminum formalem, & totalem fieri eadem actione, nam licèt poſito formali totalis neceſſario reſultet, hoc tamen non tollit diuerſitatem actionum, ſed ſolũ infert neceſſariam cõnexionẽ vnius actionis cum alia ex ſuppoſitione alterius; ſicut

poſito

poſito aſſenſu præmiſſarum neceſſitatur intellectus ad aſſenſum concluſionis, & tamē aſſenſus cōcluſionis eſt diſtinctus actus ab aſſenſu præmiſſarū. Ad aliam prob. eiuſdem aſſumpti neg. cōſeq. neque enim opus eſt, immò repugnat, quicquid conuenit, vel non conuenit termino formali, conuenire quoque vel non conuenire totali, alioquin inter illos nulla prorſus eſſet diſtinctio, totalis, ergo tàm in generatione ſubſtantiali, quam accidentali ſemper accipit eſſe de nouo ſeruata proportione (quia in accidētali accipit eſſe de nouo ſecundum quid, non ſimpliciter, nam aqua igni applicata non fit ſimpl iciter, ſed fit calida) formalis verò quantum eſt de ſe poteſt præexiſtere, æquè enim aqua fit calida per calorem in ipſa denuò productum, ac per præexiſtentem in eā nouiterinductum. Ad aliud principale neg. ſequela maioris, materia enim ideò nō dicitur terminus formalis, nō quia præexiſtit, ſed quia non ſpecificat, & formalizat compoſitum, nec ipſum aſſimilat in ſpecie generanti, ſed tantum in genere, nec forma tranſit ad ipſam, ſed ipſa ad formam recipiendo, & patiendo, qua ratione inquit Doctor 1. d. 5. q. 2. § *tertio principaliter*, quòd ſi forma præexiſteret, & materia de nouo adueniret, ſeque illi ſubijceret, adhuc forma exerceret munera formæ, & eſſet terminus formalis, ob rationem allatam. Ad Cōſ. etiam in creatione poteſt forma dici terminus formalis, quia terminat illam ſpecificando, & formalizando compoſitum, quod non gerit materia. Ad vlt. iā dictum eſt etiam quando forma producitur, non attingi per generationem, ſed alia actione diſtincta, quæ dicitur eductio, quādo verò non prodncitur, dicitur terminus generationis, quatenus de nouo inducitur, & materia tranſmutatur ad ipſam, vndè in tali caſu dicitur terminus ad quem generationis, præſertim in ratione mutationis.

60 Quarto arguitur ad idem ex alio capite, vnitio eſt formaliter generatio, cum in productione vnionis conſiſtat formaliter productio compoſiti, ergo quod eſt terminus formalis vnitionis, erit terminus formalis generationis, ſed vnio eſt terminus formalis vnitionis, quia vnitio per ſe, & formaliter tendit ad vnionem, ergo idem modus vnionis erit terminus formalis generationis, maiorem, in qua conſiſtit tota difficultas, probat Auerſa q. 14. ſec. 3. Tum quia producere totum quatenus totum, & compoſitum, quatenus cōpoſitum, eſt producere ipſam totalitatem, & compoſitionem, ſed hæc formaliſſimè in ipſa vnione conſiſtit, ergo productio vnionis eſt verè, & formaliter productio compoſiti. Tum 2. compoſitum nō eſt aliud, quàm partes vnitæ, ergo productio compoſiti eſt actio illa, qua partes fiunt vnitę, talis eſt vnitio, ergo. Tum 3. ſi agens produceret ambas partes, nec eas vniret, totum non efficeret, ſi è contra illas præexiſtentes inueniret, ac poſteà vniret, verè efficiet vnitum, & compoſitū, ergo productio vnionis partium eſt productio compoſiti. Tum tandem compoſitum corrumpitur per ſolā diſſolutionem vnionis etiam remanentibus partibus in ſe, vt patet in morte hominis, ſicut ergo diſſolutio vnionis eſt corruptio totius, ita eiuſdem vnionis productio eſt totius compoſiti generatio.

61 Reſp. ex dictis q. præced. art. 2. falsā eſſe maiorem, nam vnitio eſt actio accidētalis, quia terminatur ad vnionem, quę eſt merus reſpectus, generatio verò eſt actio ſubſtantialis ad tertiam entitatem compoſiti terminata; ad rationes verò, quibus eam probare conatur Auerſa, patet ex dictis diſput. 5. Phyſ. q. 4. art. 2. & qu. 12. art. 2. & q. 13. art. 1. in Sol. præſertim ad 2. procedunt enim ex æquiuocatione compoſitionis, & compoſiti, nā compoſitio poteſt ſumi dupliciter, vt ibi dictum eſt, vel purè grāmaticaliter, vt ſonat nominis ethymologia, vt nempè ſignificat ſimul poſitionem partiū, vel philoſophicè, vt ſignificat cauſalitatem partium intrinſecam in ordine ad totum; compoſitio in primo ſēſu eſt reſpectus extrinſecus adueniens, & verſatur inter partes adinuicem, & eſt idem, quòd vnio, at in ſecundo ſenſu eſt reſpectus intrinſecus adueniens, & verſatur inter partes, & totum, & eſt idem, quòd cauſalitas totius, actiua quidem ex parte partium componentium, paſſiua ex parte totius conſtituti; compoſitio in primo ſenſu conſtituit totum, quod

dici-

dicitur vnitum, aggregatum nempè ex materia, & forma, compoſitio in ſecundo ſenſu cõſtituit totum, quod dicitur vnum coaleſcens ex illa collectione, & aggregatione partium, quod ſolũ verè, & propriè dicitur totum, neq; enim idem ſunt eſſe vnitum, & vnum, quia eſſe vnitum eſt effectus formalis vnionis receptus in partibus, & partes afficiens, eſſe autem vnum eſt effectus formalis vnitatis receptus in compoſito, ſeu toto, illudque afficiens, vnde totum dicitur vnum, non autem vnitum, quã doctrinam ferè dedimus loc. cit. Hinc ad 1. dicimus procedere de toto impropriè dicto, & de compoſito grammaticaliter ſumpto; quòd ſi in maiori loquitur de toto propriè dicto, & compoſito philoſophicè ſumpto, tunc eſt neganda minor, quòd nempè compoſitio totum in hoc ſenſu conſtituens conſiſtat in vnione. Ad 2. verum eſt aſſumptum de compoſito grammaticaliter ſumpto, non philoſophicè. Ad 3. agens partes vniens non ſolum efficit vnitum, ſcilicet aggregatum ex partibus, ſed etiam vnum, & eſt tertia entitas reſultans ex illo aggregato, vt ex integra cauſa, diſtinctis tamen actionibus, nam illud efficit vnitione, hoc autem generatione. Ad 4. in compoſiti interitu non ſola amittitur partium vnio, quia eſſet corruptio merè accidentalis, cũ vnio non ſit, niſi reſpectus, ſed tertia entitas ex partibus coagmentata, & ſic etiam de generatione dicendum, quòd in ea nõ acquiritur tantum vnio, ſed tertia quædam entitas; imò hæc eſt ratio, qua mouetur Doctor ad ponendum totum eſſe quidpiam partibus ſuperadditum etiam vnitis, quia inquit ipſe 3. d. 2. q. 2. § *de ſecundo*, neque generatio ſubſtantialis eſt per ſe ad reſpectum, vt ad terminum ad quem, nec etiam corruptio eſt à ſolo reſpectu, vt termino à quo.

62 Itaque fundamentum huius noſtræ aſſertionis eſt realis diſtinctio totius eſſentialis à ſuis partibus etiam ſimul vnitis, quã fuſiſſimè probauimus diſp. 5. Phyſ. q. 13. ar. 1. & præter Auctores ex Thomiſtica ſchola eam tuentes ibi citatos ſequuntur etiam Soncin. 7. Met. q. vlt. Flandria 4. Met. Iauel. & Aquarius ibid. Conimb. 1. Phyſ. cap. 2. q. 1. Fonſeca 7. Met. cap. 17. q. vlt. Vaſquez etiam id defendit to. 1. in 3. p. diſp. 19. n. 26. ſed in quodam ſenſu, quem reijcit Doctor 8. Met. q. 4. ait enim quod cum forma ſubſtantialis vnitur materiæ, communicat ei quoddam eſſe ſubſtantiale à forma, materia, & vnione diſtinctum, & ſecundum ipſum id eſt eſſe, quod totum partibus ſuperaddit. Hoc eſt prorſus falſum (ait Doctor) ſi intelligatur, quod effectiuè cauſat in materia aliud eſſe à ſeipſa, dat enim eſſe materiæ formaliter, & hoc eſſe eſt ipſamet forma communicata, quia ipſamet materiam informat, nec compoſitum etiam formaliter eſt illud eſſe, vndè fuga de illo eſſe communicato non videtur eſſe, niſi vocalis tantum, ità Doctor; & hac ratione nos quoque hoc Vaſquez figmentum refellimus diſp. 5. Phyſ. q. 3. art. 3. quia ſicut forma accidentalis præcisè per vnionem ſui cum ſubiecto communicat ſuum effectum formalem illi abſque alio eſſe deriuato ab ipſa forma, vt Vaſquez ibi cõcedit, ità ſubſtantialis forma præcisè per vnionem ſui communicabit materiæ effectum ſuũ formalem, & tota ratio eſt, quam innuit Doctor, quia effectus formalis formæ nil aliud eſt, quam forma vnita ſubiecto, vt nos quoque dicimus ibi; verus igitur, & legitimus modus ponendi totum diſtingui realiter à partibus non eſt hic, nec ille, quem dedit P. Faber theor. 21. cap. 3. & adeò Mordicus perpetuò defendit 3. ſent. diſp. 19. cap. 3. & rurſus 7. Met. diſp. 22. quod ſcilicet diſtinguitur à partibus vnitis quidem, non tamẽ tranſactis in tertiam entitatem, & totum iam conſtituentibus; ſanè tanta altercatione opus non erat, ſi totum hoc tantum modo à partibus diſtinguitur, quoniam etiam Aueroiſtæ concedunt, quod partes, dum totum actualiter conſtituunt, ſint idem realiter cum ipſo toto, nec enim ipſi contendunt totum eſſe idem cum partibus, antequam ex illis ipſum totum ſit actualiter cõſtitutum, nec de hoc vnquam dubitauerunt, ſed tota dubitatio ſemper fuit de partibus, vt totum actualiter conſtituunt, quare ſi in hoc ſenſu Scotiſtæ illis concedunt totum non diſtingui à partibus, coincidunt adæquatiſſimè in eorum ſententiam, vt notauit Contarenus q. de diſtinctione partiũ

à toto

à toto cap. in fine vbi gloriatur de confeſſione Scotiſtarum ità loquentium.

63 Verus itaque ſenſus diſtinctionis totius à partibus,& quem intendit Doctor 3. d.2.q.2.traditur a nobis diſp.cit.Phyſ.q.13. art.1.(quicquid ibi dicat P.Cauell.in Scholio,& Meuriſſe lib.2.Met.cap.3. 4.p.qu.4. vbi inquit Doctorem cit.3. d. 2. q.2. ſolam diſtinctionem formalem intendere inter totum, & partes, non realem, quod deliriũ refellimus diſp.5.Phyſ.cit.) vbi adeo exactè hanc controuerſiã pertractauimus, vt quamuis poſt illius editionem alij graues Auctores pro oppoſita ſent. ſtrenuè decertantes ad manus peruenerint,vt Complut. 1.Phyſ. diſp 6. Contaren.cit. Areſius 1. de Gen.diſp.2. q.13.Io.de S.Th.1.Phyſ.q.6. art.2.Manca 1.Phyſ.q.1.dub.1.Arriag.diſp. 5.Phyſ.ſec.1. nec obiectiunculam quidem offenderimus, quæ ibi adamuſſim præuiſa,& ſedata non fuerit;nec vllam rationem afferunt vrgentem, niſi contra diſtinctionẽ realem totius integralis à partibus, quam nos quoque ibidem inficiamur art.2. poteſt etiam pro noſtra ſent. videri Zerbius 7.Met.qu.19. vbi luculentiſſimè eam pertractat,& Angeſt. de formæ proprietatibus pag.nobis 199. Quæ verò contra nos ſcripſit Ferchius lib.defenſ.à pag.197.pro tuẽda ſententia P. Fabri de toto, & partibus examinata ſunt, & exanimata lib.expurg. quærel.14.

APPENDIX DE CAVSALITATE MATERIÆ, ET FORMÆ.

POſt aſſignatum terminum generationis,quod eſt compoſitum, hìc tractant aliqui, quomodo materia, & forma illud cauſent,& in quo conſiſtat talis cauſalitas, de quo quia ſatis dictum eſt diſp.5.Phyſ.q. 4.art.2. hìc aliud non eſſet addendum. Verùm quia Poncius in append. apolog. nu. 209. quædam noſtra impugnat ibi dicta, hic aliquantiſper ſiſtendum eſt. Negauimus diſp.5.Phyſ.q.4.art.2. cauſalitatẽ materiæ,& formæ ergà compoſitum conſiſtere in ſubſtantiali earum vnione adinuicem ſuffulti præſertim auctoritate Scoti 3.d.2. qu.2.lit.F. vbi dicebamus expreſsè negare vnionem materiæ, & formæ eſſe cauſalitatem compoſiti, ſed tantùm conditionem ſine qua non; quo dicto vehementer accẽſus hic Auctor in append.n.212. inuehitur in nos exprobrans, quod non legerimus, vel intellexerimus Doctorem loco citato, & producto textu Scotico, quia in eo verbatim non reperitur illa propoſitio, quod vnio concurrat tantùm vt cõditio, ſine qua non, nõ verò vt cauſalitas ad conſtitutionẽ cõpoſiti,cõcludit hãc nõ haberi in eo textu nec expreſsè,nec etiã implicitè,ꝙ maius ẽ.

Verùm quia expreſsè ibi habet Doctor, quod ità ſe habet vnio ad cauſas intrinſecas, vt approximatio ad extrinſecas, vndè nos deducebamus, quod ſicut approximatio in extrinſecis non eſt earum cauſalitas, ſed tantùm conditio ſine qua non,ita pariter ſe habebit vnio in cauſis intrinſecis. Reſpondet ſimilitudinem nõ currere quatuor pedibus,& quod Doctor ſolùm poſuit paritatem inter vnionem, & approximationem quantùm ad hoc, quod quemadmodum approximatio requiritur ad effectum,& tamen nõ eſt de eſſentia effectus; ità vnio poſſet requiri ad totum, quamuis non eſſet de eſſentia eius, nec aliud debebat intendere Doctor ad reſolutionem ſuę quæſtionis.Contrà,quia neque etiam Doctor exprimit ibi talem paritatem, non habet ergo maius fundamentum in eo textu paritas ſua, quam noſtra; tum quia paritas prætenſa à Poncio neceſſaria non erat abſolutè loquendo ad reſolutionem quæſtionis ibi propoſitæ, hæc enim erat, an totum ſit aliud à ſuis partibus ſimul ſumptis, vt patet ex §. *ſed hic eſt*, ſed cum hoc, quod vnio ſit de eſſentia totius, adhuc ſuſtineri poteſt,quod ſit aliud realiter a ſuis partibus, vt de facto nonnulli tenent; parum ergo refert ad ſolutionem talis quæſtionis,quod vnio ſit de eſſentia totius,vel non;Demum maiorem habet probabilitatem paritas à nobis prætenſa, quam prætenſa ab Aduerſario, nam ipſe pro ſua nullum expoſitorẽ habet,at nos habemus Lichetum ſupremũ Scoti expoſitorem, qui docet explicationẽ à nobis datam, cum inquit, vnionem præcedere totum, non ſicut cauſalitas totum, ſed ſicut effectus prior poſteriorem,an autem rectius Scotum intellexerit Poncius,

vel

vel Lichetus, iudicent alij, & hinc deducāt, quam iuſtè nobis exprobauerit, quod Scotum non intellexerimus in eo loco; expoſitionem Lichet. amplectitur quoq; Aretinus Scotiſta exim⁹, ibidē, & paſſim alij Scotiſtę.

Reſpondet rurſus Poncius, quod etiamſi Doctor expreſsè aſſereret vnionem nō eſſe cauſalitatē, adhuc non præiudicaret ſuæ ſententiæ, quia per hoc tantum intelligere vellet, quod vnio, vt vnio præcisè, & formaliter non eſſet cauſalitas reſpectu totius, quamuis realiter eſſet cauſalitas, quia haberet ſibi realiter identificatam rationem influxus partium in compoſitum; quemadmodum enim abſolutè poſſumus dicere, quod intellectus non poſſit velle, quamuis realiter velle poſſit in noſtra ſententia idētificante intellectum voluntati, quia vt intellectus formaliter non poteſt velle; ità poſſet Scotus dicere, quod vnio non eſſet cauſalitas, quamuis realiter eſſet cauſalitas, quia ſecundum rationem formalem vnionis non eſt cauſalitas.

Sed hæc quoque eſt mera euaſio, quia vt ſupradictum eſt in hac quæſt. Doctor 2. d. p. qu. 5. in fine diſtinguit reſpectus vnionis materiæ, & formæ adinuicem, & earundē, vt partium cauſantium cōpoſitum, vt omninò diuerſos, & alterius rationis; Tū quia vt ibidem dictum eſt, reſpectus vnionis eſt extrinſecus adueniens, reſpectus cauſalitatis eſt intrinſecus adueniens; hi autem reſpectus ſunt nedum ſpecie, ſed etiam genere diuerſi, & per conſequens realiter, vt notat Doctor quol. 11. §. *de quartò*, ergo, &c. maior ibi probata eſt; minor probatur adhuc, quia de huiuſmodi reſpectibus, talia verificantur contradictoria, quæ inferūt non tantùm formalem, ſed etiam realē diſtinctionem, nam vt diximus diſp. 6. met. q. 11. n. 215. & 227. contradictio ſecundū eſſe reale, ac entitatiuum, vt eſſe, & nō eſſe abſolutè ſumpta, aut ſaltim ſecundum prædicata ad tale eſſe ſpectantia, vt eſſe productum, vel nō productum, cauſatum, vel nō cauſatum infert realem, ac entitatiuam diſtinctionem inter extrema, de quibus verificatur, quia ſaluari nequit per ſolam diuerſitatem formalitatum; talis autem eſt contradictio, quæ verificatur de reſpectibus intrinſecus, & extrinſecus aduenientibus, nam vnus neceſſario eſt poſitis extremis, alter verò non; cum ergo hæc contradictio reſpiciat eſſe, & non eſſe, neceſſariò infert inter illos reſpectus realē diſtinctionem, alioquin de vno, & eodem reſpectu verificari poſſet, quod ſimul eſſet, & non eſſet poſitis extremis, quod eſt contrà primū principium; per quod excluditur paritas adducta de intellectu, & voluntate, quia contradictoria de velle, & non velle, intelligere, & non intelligere de illis enunciata ſaluari poſſunt per ſolam diſtinctionē formalē illorū, vt dictū eſt diſp. cit. Met. n. 22.

Deindè diuerſitas realis relationum attenditur pęnes realem diuerſitatem terminorum, itaut hæc neceſſariò infert illā; ſed reſpectus vnionis, & cauſalitatis ſunt ad terminos realiter diuerſos, nam vnio refert vnam partem ad aliam compartem, cauſalitas verò refert ambas ad totum; ergo erunt reſpectus realiter diuerſi; maior patet præſertim in noſtra ſententia relationes multiplicāte ſuper idem fundamētum ad ſolam multiplicationem terminorum; Dices vnam relationem tunc eſſe ab alia realiter diſtinctam, quando eſſe poteſt ſine illa, & quia vnio materiæ, & formę nequit eſſe ſine cauſalitate compoſiti, ideò cenſeri debent vna; & eadem relatio ſaltim realiter; Contrà, quià per hoc non ſoluitur argumentum, quod contendit relationes realiter diſtingui per realem diuerſitatem terminorum; Tùm quia in Schola noſtra, vt eſt videre apud formaliſtas, ſeparatio duorum, vel ſeparabilitas licet ſit ſufficiens ſignum diſtinctionis realis, non tamen adęquatum, quia quædam ſunt inſeparabilia, quæ adhuc ſunt realiter diſtincta, vt dictū eſt in Met. diſp. 6. q. 8. n. 188. cum Doctore 2. d. 2. q. 2. A. ergò ex inſeparabilitate illarū relationum malè infertur realis identitas inter illas. Tùm quia aliæ relationes inueniuntur neceſsariò connexæ in eodem ſubiecto, quæ adhuc ſunt realiter diuerſę, patet de vno ouo, quod eſt alteri ſimile in figura, & albedine, & ab eodem numericè diuerſum, & ambæ iſtæ relationes ſiunt ità neceſsariò connexæ, vt ſimul oriantur, & pereant in eodem ſubiecto. nec vna poteſt exi-

e iſtere ſine alia, & tamen nemo dicit eſſe eandem numero relationem; Tùm quià adhuc potiori ratione poſſet de iſtis affirmari realis identitas, quam de vnione, & cauſalitate in materia, & forma, quià iſtæ ad diuerſos terminos terminantur, illę verò ad vnum, & eidem ouum, & tamen illæ non aſſeruntur realiter identificatæ, quia ſimilitudo fundatur ſuper vnum, diuerſitas ſuper multa 5. met. tex. 20.

Ex hac quoque Doctrina deſtruitur reſponſio, quam affert primæ rationi noſtræ ſub nu. 216. cum enim argueremus, quod partes prius intelliguntur vnitę, quam cauſantes, ergo in tali vnione non conſiſtit earum cauſalitas, conceſſo antecedente diſtinguit conſequens, in vnione formaliter, vt vnio eſt, tranſeat; in vnione realiter, & formaliter, vt eſt influxus materiæ, & formæ in totum, negat conſequentiam; Ruuit hæc (inquam) ſolutio, veluti falſo innixa fundamento, quod vnio, & cauſalitas in partibus ſint vna, & eadem relatio realiter, & ſolum diſtinctæ formaliter; & quod ſecundum iſtas diuerſas formalitates varia exerceant munera vniendi, & cauſandi, & quia ex his muneribus vnire prius eſt, quā cauſare, ideò prius intelliguntur vnitę, quā cauſantes; falſum eſt, quod aſſumit de idētitate reali illarum relationum, vt hactenus probatum eſt; falſum item, quod ait de iſtis muneribus, quia vnire; & cauſare non ſunt munera, quæ per eandem relationem realiter exercere poſſint, quandoquidem hoc fieri debeat per relationem intrinſecus aduenientem, illud verò per extrinſecus accedentem: nec eadem relatio realiter referre poteſt ad diuerſos terminos præſertim adæquatos, cū debeat realiter multiplicari ad multiplicationem terminorum in noſtra ſchola. Et ex hac tandem Doctrina viuit inſtantia de eſſe intellectiuo, & volitiuo in homine, qui prius intelligitur intellectiuus, quam volitiuus, nec tamen hinc rectè deducitur diuerſitas realis inter intellectum, & voluntatē, quia ad hoc ſufficit ſola diuerſitas formalis, per quam inſtantiam intendit Poncius oſtendere nullitatem noſtræ conſequentię. Ceſſat hæc inſtantia, quia vt dictum eſt, non currit paritas de intellectu, & voluntate in homine, & de vnione; & cauſalitate in partibus compoſiti, nam iſtis competunt talia munera, & prædicata, quæ neceſſariò arguunt realem diſtinctionem inter illas, vt conſtat ex dictis.

Alias rationes ſequentes non ſoluit Poncius, vt ſolùm procedentes contra Recentiores, niſi vltimam, quæ erat, quod vnio eſt reſpectus extrinſecus adueniens, & refert materiam, & formam adinuicem, non verò ad compoſitum, eaſque denominat vnitas, non cauſantes: ergo non erit cauſalitas earum in ordine ad compoſitū; quia talis cauſalitas, cum ſit propriiſſima, importat relationem ſecundi modi fundatā ſuper potentiam cauſatiuam; & refert materiam, & formam, vt cauſas ad compoſitum, & eas denominat formaliter cauſantes. Reſpondet Poncius ſub n. 217. malem ſanè propter noſtræ ſcholæ honorem auctor huius diſcurſus in Recentiorum, aut Ieſuitarum ſchola enutriretur, quam in Scotiſtica, deindè ait in toto hoc diſcurſu peti principium, dum aſſumitur vnionem non denominare materiam, & formā cauſantes, nec eas referre ad totum per modum cauſarum intrinſecè cauſantium, & dum in probatione conſequentiæ ſupponitur, quod non ſit relatio ſecundi modi fundata ſuper potentias cauſatiuas materiæ, & formæ.

Quid velit innuere hic Auctor in primà parte reſponſionis non ſatis capimus, nihil enim eſt in ea ratione, quod nō ſit Scoticè dictum, & abſque vlla principij petitione: ſi enim aſſumitur vnionem eſſe reſpectum extrinſecus aduenientem, ſumptū eſt ex Scoto locis ſupracit. ſi aſſumitur, quod refert materiam, & formam adinuicem, non verò ad cōpoſitum, didicimus à Scoto 2. d. 1. q. 5. in fine, vbi ad 5. prin. ſecernit reſpectus, quibus materia, & forma referuntur adinuicem, vt vnitę ab illo quo referuntur ad compoſitum, vt cauſantes: & omnia hæc in argumento aſſumpta ſatis patebant ex ſuperius dictis in ea quæſtione, & articulo, nec noua egebant probatione, & quod ait in probatione conſequentiæ ſupponi, quod vnio non ſit rela-

tio ſecundi modi fundata ſuprà potentias cauſatiuas materiæ, & formæ, falſum eſt quoad primam partem, nam vt conſtat diſp. 8. log. q. 10. art. 2. in explanatione ſecundi modi relatiuorum in fine, reducimus ad illum ſecundum modum omnes relationes extrinſecus aduenientes ſex vltima prædicamenta conſtituentes, quatenus in aliquo ſenſu ſalum gramaticali fundantur ſuper potentiam actiuam, & paſſiuam, fatemur tamen non ità propriè ſpectare, ſicut relationes cauſalitatis ſpectantes ad prædicamentû ad aliquid, quæ propriſſimè fundantur ſuper potêtiam verè, & phyſicè actiuam: hoc eſt quod diximus in ea conſequêtia, quod ſupponitur ſuperius probatum in ea diſp. 5. ab initio: Vnde tandem non apparet ex quo capite malet propter honorem noſtræ ſcholæ auctorem huius diſcurſus in Recentiorum, aut Ieſuitarum ſchola enutriri: ſed quam potiori iure id ei tota Scotiſtica ſchola ob ſui honorem deſiderare deberet, ſatis conſtat ex dictis, diſp. 6. met. q. 1. art. 6. & diſp. 12. q. 10. n. præſertim 302. vbi ex profeſsò refelluntur nonnullæ eius opiniones principiis Scoticis etiam Tyronibus notis omninò repugnantes.

Fundamentum verò huius Auctoris ad ſuſtinendum oppoſitum eſt hoc; ideò potiſſimum colligimus cauſalitatem efficiêtis eſſe realiter diſtinctam ab applicatione ad paſſum, & vnionem formæ ad materiam eſſe diſtinctam realiter ab indiſtantia, ac diſpoſitionibus, quia de potentia abſoluta poteſt eſſe cauſa efficiês applicata, abſque cauſalitate: & materia, ac forma indiſtantes, ac diſpoſitæ abſq. vnione, ergo cum vnio nequeat per vllam potentiam eſſe inter materiam, & formam, abſque cauſalitate materiæ, & formæ circa compoſitum, dicendum eſt, quod cauſalitas earum circa compoſitum non ſit diſtincta ab vnione earum. Ad hanc obiectionem reſponſum eſt diſp. 5. Phyſ. q. 6. art. 2. negando conſequentiam, nam eadem ratione poſſemus inferre totum eſſe idem realiter cû partibus vnitis, quia non poſſunt dari ſine toto, ſicut ergo ex hoc non rectè infertur identitas iſtorum, ità nec in præſenti rectè infertur realis identitas vnionis, & cauſalitatis compoſiti: ratio autem, quarè vnio materiæ, & formæ, quæ eſt applicatio earum ad cauſandum compoſitum, ſeparari nequeat à cauſalitate ipſa compoſiti, ſicut ſeparari poteſt, applicatio cauſæ efficientis, eſt, quia materia, & forma ſunt cauſæ intrinſecæ neceſſariò, & indiſpenſabiliter ſuum cauſãtes effectum: ſecus eſt de cauſa efficiente, quæ eſt cauſa extrinſeca.

Reijcit hanc ſolutionem Poncius num. 210. quia non eſt eadem ratio de vnione, & cauſalitate, ac de partibus vnitis, & toto, nam etiam ſi totum realiter diſtinguitur à partibus vnitis, eſt tamen ratio particularis, ob quam non poſſint eſse partes vniri, quin ſit totû, nempè quia ipſa vnio eſt cauſalitas partium reſpectu totius, vndè dicit eſsentialem connexionem cum toto, ſicut omnis relatio actualis dicit cû termino, & etiam ſi totum non poſſit eſſe ſine partibus vnitis, eſt tamen ratio particularis, ob quam diſtinguatur ab illis, nêpè quia partes cauſant, cauſa autem debet realiter diſtingui à cauſato, ſiuè hoc poſſit eſſe ſine cauſa, ſiuè non: ex ſuppoſitione autem, quod vnio realiter diſtinguatur à cauſalitate nulla prorſus eſt ratio, ob quã non poſſit eſse ſine cauſalitate, & ex ſuppoſitione, quod cauſalitas nequeat eſse ſine vnione, nulla eſt ratio, ob quam debeat diſtingui realiter ab vnione: ergò vel dicendum eſt, quod vnio poſſit eſse ſine cauſalitate; vel quod cauſalitas identificetur realiter vnioni: ex quo etiam deducit non valere diſparitatem allatã inter vnionem, & applicationem cauſarum extrinſecarum: ſi enim cauſalitas cauſarum intrinſecarum ſit realiter diſtincta ab vnione earum, nulla ratio aſſignari poteſt, cur non poſſit eſse vnio ſine illa, ſicut contingere poteſt in extrinſecis; & omninò debet aſſignari ratio, quam nos nô aſſignamus, cur ob non neceſsariam connexionê colligatur diſtinctio cauſalitatis efficientis ab applicatione, & tamen non colligatur ſufficienter indiſtinctio cauſalitatis cauſarum intrinſecarum ab earum vnione ex neceſsaria earum connexione.

Reſp. per hanc impugnationem ſolutionem allatam non infringi, at in forma reſpondere nequimus, vt continuo petit hic Auctor, quia nec ipſe in forma poſuit argumentum; negamus igitur non eſſe eandem rationem de vnione, & cauſalitate, ac de partibus vnitis, & toto, quantum ad præſens ſpectat; cumq; id probat, quia eſt peculiaris ratio, ob quam partes vnitæ nequeant eſſe ſine toto, quià nempè earum vnio eſt ipſa cauſalitas totius, dicimus hanc eſſe manifeſtam principij petitionem, hoc enim eſt, quod negamus, & de quo eſt controuerſia; & cum ſubdit, ex ſuppoſitione, quod vnio diſtinguitur realiter à cauſalitate, nullam eſſe rationem, quin poſſit eſſe ſine cauſalitate, & ex ſuppoſitione, quod cauſalitas nequeat eſſe ſine vnione nullam eſſe rationem, ob quã debeat realiter diſtingui ab vnione, negatur hoc aſſumptum quoad vtramque partem; quià nec diſtinctio realis aliquorum eſt præciſa, & adæquata cauſa ſeparationis, vel ſeparabilitatis eorum, neque è cõrà inſeparabilitas aliquorum eſt ſufficiẽs, ac adæquata cauſa, vel ſignum identitatis eorum, cum ex alijs capitibus poſſit talis inſeparabilitas prouenire, vt notat Scotus 2.d 1.q.5. M. & d.2. q.2. ab initio, vt conſtat de duabus ſimilitudinibus duorum alborum, quarum vna diſtinguitur realiter ab alia, nec tamen eſſe poteſt ſine illa; & ex hoc quod vna nequit eſſe ſine alia, nõ benè infertur realis identitas inter illas; & ne dicatur exemplum non eſſe ad rẽ, quia duæ illæ ſimilitudines ſunt ſimul natura, & naturali intelligentia, ex qua ſimultate prouenit earum inſeparabilitas; at vnio ſaltim ratione videtur cauſalitatem præcedere, quia partes non cauſant, niſi præintelligãtur vnitæ demus exemplum omninò adaptatum de coexiſtentia, & ſimilitudine duorum alborum, hæ quidem duę relationes ſunt realiter diſtinctæ, vt probatum eſt diſp. 8. log. n. 49. & vna præintelligitur aliam præcedere, quia ſimilitudo non concipitur reſultare inter duo alba; niſi prius coexiſtentia; nec vna poteſt ab alia ſeparari, non enim poſſunt duo alba coexiſtere, quin etiam ſint ſimilia; nec tamen ex hac inſeparabilitate benè deduceretur idẽtitas inter illas; ſic ergo etiã in propoſito, ex hoc quod cauſalitas nequeat eſſe ſine vnione, non benè infertur identitas realis cum ea; neq. ex hoc, quod vnio realiter diſtinguatur à cauſalitate benè infertur, quòd poſſit eſſe ſine illa, quia nec inſeparabilitas eſt ſufficiens ſignum realis identitatis, nec realis diſtinctio cauſa ſufficiens, & adæquata ſeparabilitatis, quandoquidem inſeparabilitas aliquorum ex alijs capitibus prouenire poteſt, quam ex eorum reali identitate.

Et in propoſito ratio inſeparabilitatis vnionis partium à cauſalitate, etiamſi ſint relationes realiter diſtinctæ, eſt quam aſſignauimus in priori ſolutione, quia nempè materia, & forma ſunt cauſæ intrinſecæ, quæ neceſſariò, & indiſpenſabiliter cauſant compoſitum eo ipſo, quod ſunt vnitæ, neque hoc eſt noſtrum inuentum, ſed communis doctrina omnium Scotiſtarum, & præſertim Lichet. 2.d.1.q.5. ad argumentum Ocham, & 2. d.12.qu.2. ad inſtantias Caiet. & in 3.d.2. vbi ait Deum impedire poſſe effectũ cauſarum extrinſecarum, non tamen intrinſecarum, & tandem eſt communis doctrina omnium Theologorum, dum dicunt Deum ſupplere non poſſe cauſalitatem intrinſecam materiæ, & formæ ergà compoſitũ, quia dicit imperfectionem, poſſe tamẽ ſupplere cauſalitatem efficientis, quia talis influxus non habet imperfectionem indiſpenſabiliter annexam; ex quo etiam patet optimè valere diſparitatem à nobis allatam inter vnionem materiæ, & formæ, & applicationem cauſarum extrinſecarũ in prima ſolutione, Ratio tandem, quam petit à nobis Poncius aſſignari debuiſſe, (quamuis debiti chirographum nõ oſtendat) cur ob nõ neceſſariam connexionem colligatur benè diſtinctio cauſalitatis efficientis ab applicatione; & tamen non colligatur ſufficienter indiſtinctio cauſalitatis cauſarum intrinſecarum ab earũ vnione ex neceſſaria earum connexione; hæc, inquam, ratio ſatis patet ex iam allata doctrina de ſignis diſtinctionis realis, quæ eſt communiſſima inter noſtros formaliſtas

ſtas, quia nimirum ſeparabilitas eſt ſufficiens ſignum diſtinctionis realis aliquorũ, at è contrà inſeparabilitas non eſt ſufficiens ſignum idẽtitatis realis, cum hæc ex alijs capitibus oriri poſſit, cuius regulæ in noſtra ſchola notiſſimę ignorantia, vel inaduertentia in hoc negotio præfatum Auctorem duxit in errorem, vt putaret, quod ſicut in cauſis extrinſecis ex non neceſſaria connexione cauſalitatis earum cum applicatione ſufficienter deducitur realis diſtinctio cauſalitatis efficiẽtis ab eius applicatione; ità è contrà in intrinſecis ex neceſſaria connexione vnionis earum cum cauſalitate realis identitas inter eas inferri deberet.

ARTICVLVS II.

De ſubiecto, ac termino Corruptionis.

64 RESoluenda eſt hæc dubitatio eadem methodo, qua præcedens de generatione in ſuperiori articulo, diſtinguendo nimirum de corruptione ſub ratione mutationis deperditiuæ, & ſub ratione actionis deſtructiuæ, ſic enim facilè erit adinuenire eius ſubiectum, & terminum; Nam ſi de ipſa ſit ſermo ſub ratione mutationis, inconfeſſo eſt apud omnes ſubiectum eius eſſe materiam, in qua velut in communi arena vtraque exercetur mutatio ex 1. Phyſ. terminus autem eſt nõ eſſe, ſeu priuatio formæ, nam quemadmodum per generationem tranſit materia de non eſſe formæ ad eſſe formæ, ità è contra per corruptionem tranſit de eſſe formę ad non eſſe formæ. Si verò ſumatur in ratione deſtructionis, ſeù deſtructiuæ actionis, terminus erit nõ eſſe compoſiti, ſicut enim per generationem in ratione productionis ſolum compoſitum accipit eſſe, hoc enim eſt, quod propriè, & per ſe dicitur generari, ità compoſitum eſt, quod propriè dicitur corrumpi, & per corruptionem deſinere; ſecus eſt de forma, quæ ſicut propriè non dicitur generari, ſed educi de potentia ſubiecti, ità nec propriè dicitur corrũpi, ſed deſinere in materia, & in eius potẽtiam rurſus reduci; tamen ob nominum penuriam dicitur etiam forma corrumpi in communi modo loquendi, & ſic terminus corruptionis formæ erit non eſſe eius in ſubiecto, terminus corruptionis compoſiti erit non eſſe eius remanente materia, ita quod terminus corruptionis, ſiuè formæ, ſiuè compoſiti, vt ab annihilatione diſtinguitur, eſt negatio in genere, quod totum conſtat ex dictis quæſt. præced. art. 3.

65 Sed dices, dum gratia deſtruitur in anima noſtra deſinit in ſubiectum, manet enim ſubiectum eius, ſcilicet anima poſt eius deſitionem, & tamen dicitur annihilari, non corrumpi, ſicut è contra, dum incipit in anima, dicitur per creationem incipere, nõ per generationem, vel eductionem. Rurſus ſi ipſa anima noſtra deſtrueretur, etiam maneret ſubiectum, nẽpè corpus, & conſequenter in ſubiectum deſineret, & tamen non diceretur corrumpi, ſed annihilari, ergo non benè ponitur negatio in ſubiecto terminus corruptionis formę, quia id etiam conuenit annihilationi. Baſſol. hanc difficultatem de gratiæ deſitione tangit in 4. d. 1 1. q. 4. art. 2. & ægrè reſoluit, quia perſiſtit in eo principio, quod gratia incipiat in anima per creationem, & conſequenter deſinat per annihilationem; at nos facili negotio euadimus, nam ſicut admittimus eam ex potentia animæ educi diſp. 3. Phyſ. q. 5. art. 2. quia fit in ſubiecto, & dependenter ab eo, cum ſit forma ſuapte natura inhærẽs, ſic in preſenti eius deſitionem in anima dicimus eſſe corruptionem. Secus eſt de anima, eſto deſineret in corpore, quia eſt forma per ſe ſubſiſtens, vndè ſicut in eius inceptione, eſto fiat in corpore, non ob id dicitur educi, vel generari, quia non fit dependenter ab eo, ſed ſolum cum eo, ratione ſuæ ſubſiſtentiæ, & independentiæ, ità in eius deſitione non eſſet dicenda corrumpi, vel in ſubiectum deſinere, eſto deſineret in corpore. Hinc grauiter errauit Rubion. 2. d. 1. qu. 4. art. 2. dicens etiam animam ipſam generari, quia fit in præſuppoſito ſubiecto, vt cæteræ formæ.

66 Quia verò hunc communem omnium ſenſum de formarum materialium interitu tentauit labefactare Ferch. ab initio quæſt. cit. oſtendens formam ſubſtantialem non eſſe idoneum corruptionis terminum, rem hanc examinare non pigeat,

& quidem veritas hæc adeò eſt obuia, & explorata, vt ſatis eſset ſolùm eius rationibus ſatisfacere, communis enim omnium ſenſus à tot ſæculis in dubium à nullo vnquam reuocatus ſufficiens eſſet eius approbatio, ſed ad maiorem adhuc rei certitudinem probare libet commune placitū, tum ex Ariſt. tum ratione, ſed prius notare oportet, quod aduertit Ferch. ibidem cap. 5. n. 29 quòd apud Ariſt. quod dicitur ſeparabile ab alio, quod ab eo auulſum adhuc ſuum eſſe retinet, quòd ſi per actualē diſiunctionem intereat, dicitur inſeparabile; probemus igitur in hoc ſenſu nō omnem formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem, imò omnes materiales, eo ipſo quòd à materia diuelluntur, interire, & corrumpi, & quidem omnes huiuſmodi formas ſubſtantiales eſſe in hoc ſenſu inſeparabiles, atque adeo corruptibiles, docuit Ariſt. non ſemel, 1. Phyſ. tex. vlt. 2. Phyſ. 12. ſecundo de Anima, & alibi, ſed quòd moramur? Ferch. ipſe à cap. 6. quamplura adducit ex Ariſt. loca, in quibus loquens de formis ſubſtantialibus aſſerit quaſdam eſſe ſeparabiles, quaſdam non, & inter alia luculentiſſimus eſt, quem adducit ex 8. Met. 3. ſi ergo apud Ariſt. non omnes formæ ſubſtantiales ſunt ſeparabiles, ſed aliquę tantum, quomodo ſine contradictione potuit vnquā aſſerere, omnem formam ſubſtantialem, quatenus ab accidentali diſtinguitur, eſse ſeparabilem, vt conuincere Ferch. intendit cap. 2. ex eodem Ariſt. ſanè iſtę contradicunt *omnis forma ſubſtantialis eſt ſeparabilis, quædam forma ſubſtantialis non eſt ſeparabilis*, ſi hanc ergo Ariſt. ſexcenties docuit, teſte Ferchio, illam docere non potuit.

67 Inuenit hic Auctor effugium quoddam ad eludenda omnia Ariſt. teſtimonia, inquit enim ab initio cap. 2. poſſe quālibet formam ſubſtantialem conſiderari dupliciter, vel ſecundum eſse perfectum, vel ſecundum ſe præcisè, tunc forma dicitur habere eſse perfectum, quando habet accidentia ſibi conuenientia, quæ ſunt eius inſtrumenta in agendo, & patiendo, forma verò ſecundum ſe conſideratur præcisè ſecundum ſuum eſse ſubſtantiale nullo ſpectato accidente comite, Hinc poſtea in fine cap. cum ei obijcitur Ariſ. 2. Phyſ. & 2. de Anima, & alibi aſſerens formas inſeparabiles, reſpondet ſecundum eſse perfectum inſeparabiles eſse ratione accidētis conſequentis, ſecundum ſe, & ſecundū eſse imperfectum ſeparabiles, atque ęternas fore. Sanè hęc eſt euidens teſtimoniorum Ariſ. eluſio, inconſulto namque aſſeruiſſet toties quaſdam formas ſeparabiles eſſe, quaſdam non, quia ſecūdum eſse perfectum omnes ſunt inſeparabiles, ſecundū eſse imperfectum omnes ſeparabiles; Accedit, quòd in ſententia docente potentias animę eſse accidentia, ſolutio nulla eſt, quia anima rationalis ſuas ſecum defert, atq. ideò etiam ſecundum eſse perfectum eſt ſeparabilis.

Si dicas ipſum non aſseruiſse illam vniuerſalem affirmatiuam, ſed probaſſe duntaxat diſputatiue procedendo. Non ſufficit, quia ſoluit rationes, & Ariſ. teſtimonia pro vniuerſali negatiua, ergo etiam ſoluere debebat, quę faciebant pro vniuerſali affirmatiua, eo vel maximè, quia hanc, inquit, eſſe melius probatam (vt potè proprio Marte) quam negatiua, etiamſi multas annorum centurias, vt ait ipſe, alij conſumpſerint in ea probanda. At inquit pro ratione muneris inſtituti ad oſtendendam ſcilicet animę ſeparabilitatem aſtringi ſolum ad ſoluendas rationes pro negatiua. At certè tenebatur etiam ſoluere adductas pro affirmatiua, tum nè faceret Ariſ. ſibi contradicentem, dum in quibuſdam locis eum adducit pro vniuerſali affirmatiua, in alijs eam negat per aſſertionem particularis negatiuæ, quod quędam formæ ſubſtātiales non ſunt ſeparabiles; tum quia ab initio Veſtig. in veſtiganda animæ ſeparabilitate pollicetur ſe velle ordinem ſeruare Ariſt 1. poſt. vbi primò repellit vniuerſales contrarias omnium eſſe demonſtrationem, nullorum eſse demonſtrationem, & recipit medias, quorundam eſse, quorundam non eſse, quod obſeruauit etiam 1. Phyſ. vbi primò reijcit illas vniuerſales contrarias, omnia principia ſunt contraria, nulla principia ſunt contraria, ſtatuitque principia quędam eſse contraria, quędam non eſse, tenebatur ergo, & ipſe non ſolā vniuerſalem negatiuam deſtruere, ſed etiā affir-

affirmatiuam, vt indè particulares conclu-
deret, quædam forma eſt ſeparabilis, quæ-
dam inſeparabilis; tum tandem quia non
ſunt facienda mala, vt eueniant bona, vt
ergo oſtenderet veritatem illam, quòd ani
ma rationalis eſt ſeparabilis, non debebat
hanc falſitatem relinquere probatã, quòd
omnis forma ſubſtantialis eſt ſeparabilis.

68 Sed accedamus ad rationes; Ferch.
cũ quaſdam retuliſſet ex alijs, velut nimis
fragiles, eas aſpernatur, & diſſoluit cap. 3.
& in fine cap. licèt proteſtetur eius conſi-
lium nõ eſſe eam opinionem refellere ibi,
duas tamen inſinuat rationes, quibus, in-
quit, poſſet robuſtius illa opinio impugna-
ri, quia nimirum opinio illa, quod omnis
forma ſubſtantialis ſit ſeparabilis, & æter-
na, omnem generationem, & corruptio-
nem ſubſtantialem demolitur, & quoniam
infinitæ formę actu eſſent materia. Sed ſa-
nè, aut iſtæ rationes ſunt cæteris fragilio-
res, aut earum robur aſſecuti non ſumus,
prior quidem non benè conſequentiã de-
ducit, quia forma hominis eſt ſeparabilis,
ac æterna, & tamen homo generatur, &
corrumpitur ſubſtantialiter, non ergo ad
generationem, & corruptionem ſubſtãtia-
lem aſtruendam exigitur neceſſàrio, quòd
forma ſubſtantialis ſit corruptibilis, & ca-
duca, ſed ſufficit, quòd poſſit cum materia
coniungi, & abiungi, hæc ſiquidem ſola
coniunctio, & abiunctio ſufficiens eſt ad
generationem, & corruptionẽ compoſiti.
Nec etiam alia ratio benè deducit, quòd
forent infinitę formę in materia, quia opi-
nio illa nõ inquit formas in compoſiti diſ-
ſolutione in materiam rurſus immergi, &
veluti in eius gremio abſcondi, & latere
quouſque rurſus ab agente extrinſeco fo-
ras extrahantur, vt aſſerebant Anaxagori-
ſtæ, & ex parte conſentire videntur aſſer-
tores inchoationum, imò docet formas à
materia diuelli, & veluti loco diſſitas in ſe,
& per ſe conſeruari, admiſſa ergo illa opi-
nione non ſequitur hæc infinitas formarũ
in materia, ſed potius in ſeipſis. Potius er-
go ex capite formarum materialium inſe-
ſep arabilitas oſtendenda eſt, quod ideò
dic u ntur materiales, quia ſuapte natura in
ſuo eſſe, fieri, & conſeruari materiæ ſunt
immerſæ, & alligatæ, ita quod fatali neceſ-
ſitate ruant eo ipſo; quòd ab ea diuellun-
tur, in quo ab anima rationali ſecernũtur,
quæ ob ſui immaterialitatem independen-
ter à materia fit, & conſeruatur, vndè etiã
dum corpus informat, ſub modo ſubſiſtit,
qua de cauſa, dum ab eo ſeiungitur, non
ſtatim interit, ſed ſeparata ſeruatur; quia
ergo omnes formæ materiales ſunt ex ma-
teria educibiles, vt fusè diſput. 2. Phyſ. q. 7
art. 2. & 3., ideò nulla prorſus eſt à materia
ſeparabilis, & æterna. Accedit, quod ſi po-
nantur ſeparabiles, tunc edocendum erit
ab hac ſententia, quò diuertat forma in
actu diuulſiones à materia, & quo loco cõ
ſeruetur, quod adeò difficile eſt edocere
etiam de ipſa anima rationali apud Ariſ.
vt Ferchius ipſe poſt longam rei diſcuſſio-
nem in eam venerit opinionẽ li. 2. cap. 14.
vt Ariſ. concedenda fuerit circulatio ani-
marũ rationaliũ in corpora humana, quod
an ritè dictum ſit, & conſequenter ad Ariſ.
principia, & fidei noſtræ candorem, num
potius fabulosè, dicemus in lib. de Anim.
ſi ergo de Anima rationali ità ſentit in via
peripatetica, quid dicet de alijs ſubſtantia-
libus formis, ſi ipſe quoq. ſeparabiles ſunt,
ac ſuapte natura ſubſiſtentes? migrabunt
nè de vna materia in aliam, an potius infi-
nitæ in concauo orbis Lunæ otioſæ mane-
bunt. Quę Ferchius contra hìc à nobis di-
cta præſertim de formarũ eductione obie-
ci lib. 3. defenſ. cap. 8. vide ſoluta, & im-
pugnata diſp. 12. Met. q. 4. art... & lib. ex-
purg. querel. 23. 24. 29. & 32.

69 At videamus quibus rationibus ex
Ariſt. probet hic Auctor hoc ſuum proble-
ma; Primò probat, quia Ariſtot. 5. Met. 15.
ait, formam ſubſtãtialem eſſe ſeparabilem,
& 7. Met 8. & 12. Met. 26. idem habet,
quibus ex locis colligit hoc ab Ariſt. poni
diſcrimen inter formam ſubſtantialem, &
accidentalem, quod illa eſt ſeparabilis, hęc
non. Confirmat hoc in ſecunda ratione ex
7. Met. 4. & 12. Met. 3. Reſp. Ariſt. locis
allegatis pręſertim in ſecunda ratione non
ponere illam differentiam inter formam
ſubſtantialem, & accidentalem, quod illa
ſit ſeparabilis à materia, nõ iſta, ſed ponit
illam differentiam inter ſubſtãtiam ex vna

parte, & accidẽs ex alia in hoc ſenſu, quòd ſubſtantia eſt per ſe exiſtens, & ſeparabilis ab accidentibus, accidentia verò non habẽt eſſe per ſe, nec poſſunt ſeparari à ſubſtantia, ita exponunt ibi omnes præſertim Scotus in expoſitione illorum textorũ, & quolib. 2. ab initio & textus de ſe patet; ex eo autem, quòd ſubſtantia ſeparabilis eſt ab accidente, non è contra, ſanè non videmus, quomodo ritè hinc inferatur omnem formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem à materia, potius enim inferri deberet eſſe ſeparabilẽ à ſuis accidẽtibus, & iuxta hãc phraſim loquitur in alijs locis cit. cum dicit ſubſtãtiam eſſe ſeparabilem, vult enim poſſe quantum eſt ex ſe ab accidẽtibus ſeparari, non autem formam ſubſtantialem à materia, in quibus etiam aduertendũ eſt hoc prędicatum *ſeparabile* de compoſito, & prima ſubſtantia inquantum eſt illa, quę per ſe ſubſiſtit, præcipue enunciari, formæ verò participatiuè, inquantum ſcilicèt magis participat de actualitate compoſiti, quàm materia; videatur Doctor ſuper illos textus quia verba textus cuiuslibet referre, atque Doctoris expoſitionem lõgum eſſet; tandem ſi vnquam Ariſtot. loc. cit. vel alibi docet formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem in ſenſu arguentis, accipiẽda eſt indefinitè illa propoſitio, non autem vniuerſaliter, ſicut accipitur illa 1. Phyſ. prima principia ſunt contraria.

70 Secundò, arguit ex 8. Met. tex. 8. vbi Ariſt. facit hanc diſiunctiuam loquens de forma ſubſtantiali *neceſſe eſt aut ſempiternã hanc eſſe, aut corruptibilem abſq; eo, quòd corrumpatur, & factã eſſe abſq; eo, quòd fiat*, ſed pars ſecunda huius diſiunctiuæ eſt ſimpliciter falſa, nempè vt aliquid ſit factũ abſq; fieri, & corruptum abſque corrũmpi, ergo prima pars eſt vera dicens omnem formam ſubſtãtialem eſſe ſempiternam. Si dicas diſiunctiuam illam non eſſe ſufficientem, ſed tertium membrũ addi debere, quod verũ erit, ſcilicet ꝙ forma generatur, ſed generatione. Contrà, inſurgit Ariſtot. verbis ſequentibus *oſtenſum eſſe alibi, quòd nullus facit formam, quandque forma non fit.* Reſp. immo Scotum exponere, quòd prima pars diſiunctiuæ eſt falſa, quia eſt ſecundum opinionem Platonis ponentis formas ſeparatas, & ſecunda eſt vera, ac de mẽte Ariſt. qui ponit formas in materia generabiles, & corruptibiles nõ per ſe, ſed per accidens, vt oſtẽdit in 7. Met. & hac de cauſa inquit eſſe corruptibilem abſque eo, quòd corrumpatur, & factam eſſe abſq; eo, quòd fiat, nẽpè per ſe, & immediatè, ſic enim ſolum compoſitum generatur, & corrumpitur; neque hic eſt incongruus loquẽdi modus, immò valde proprius, nam etiam natura communis, vt notat Doctor 3. d. 22. q. vn. ad 1. princ. eſt generabilis, & corruptilis per ſe primò, non tamen dicitur generari, & corrumpi, niſi per accidens, quia actus generationis, & corruptionis per ſe, & immediatè exercetur in ſingularibus; ſic in propoſito ait Ariſt. formam eſſe generabilem, & corruptibilem abſq; eo, quòd fiat, vel corrumpatur, quia actus per ſe, & immediatè exercetur in compoſito, per accidẽs in partibus.

71 Tertiò, arguitur ex 12. Met. 12. ac in 7. Met. 26. 27. 32. vbi demonſtrat formam non fieri, hac ratione, ſi nãque forma fiat, atque omne, quod fit, fit ex materia, & forma, ergo forma fiet ex alia forma, ſed Ariſ. eodem argumento probat 1. Phyſ. 82. materiam eſſe ingenerabilem, & incorruptibilẽ, ergo ſi benè per hoc monſtratur materiæ perennitas, monſtrabitur etiam de forma. Reſp. ſi hæc ratio concludit incorruptibilitatem de forma ſubſtantiali, etiã de accidentali oſtendit nõ per ſe fieri, quia fit in alio, non ergo negat ibi abſolute formã fieri, immo docet fieri in alio ſcilicèt in materia, ſed negat fieri per ſe, & veluti ſeparatã, ac per ſe ſubſiſtentem, & reddit rationẽ, quia quod hoc modo fit, ex materia, & forma fit, vnde per hanc rationem concludi nequit omnimoda ingenerabilitas formę, ſed tantũ ingenerabilitas per ſe; cũ autem in 1. Phyſ. 82. demonſtrat materiã eſſe ingenerabilem, & incorruptibilẽ, inquit, in quacunque generatione, & corruptione materiam debere ſubijci, vt ſubiectũ primum, & vltimum, & quicquid fit, & generatur, fieri ex materia, vt ex tali ſubiecto, non ergo hoc argumentum cõcludit

dit ingenerabilitatem eodē modo de materia, & de forma, quia non eodem modo fit compoſitū ex eis, cum enim fiat ex materia, vt ex primo omnino ſubiecto, & in omni generatione requiſito, cōcluditur ex hoc omnimoda ingenerabilitas de ipſa, & cum fiat ex forma, non vt ex primo omnino ſubiecto, ſed vt ex eo, quod inſit, vel ſit in illo, nō excluditur à forma omnimoda generabilitas, ſed tantum talis, qualis compoſito conuenit.

72 Quartò, arguit ex 1. de Anima. 12. & 13. vbi habetur, quòd ſi forma habet proprium opus, in quo non communicat cū habēte corpore, formā ſeparari poſſe à materia; at ſic eſt, quòd omnis forma ſubſtantialis habet opus proprium, in quo cū materia nō cōmunicat, cum in 2 de Ortu, & Interitu dicatur materię proprium eſſe pati, & recipere, agere autem alterius potentiæ, ſcilicèt formę. Reſp. hoc argumentum plùs probare, quàm eius Auctor velit, probat enim non ſolum etiam formam accidentalem eſſe ſeparabilem, quia ipſa quoq; habet in hoc ſenſu propriū opus, in quo non communicat cum materia, calor enim in aqua non communicat in calefaciendo cum ipſa, ſed probat etiam formā materialē ſeparatam nō futuram otioſam, ſed proprium opus exequi, cuius oppoſitū docet Auctor ille in eodem capit. Dicimus igitur omnes formas materiales in ſuis operationibus communicare cum materia, quia cum ſint extenſæ, nō poſsūt modo inextenſo operari, nō habēt autē talē modū, niſi in materia, vnde etiamſi proprium formę ſit agere, tamē non eſt in potētia proxima ad agendum, niſi cum eſt in materia.

73 Quinto, vnū contrarium nequit pati, & recipere aliud contrarium, ſicut neq; vnum natum eſt alterū afficere 1. Phyſ. 51. 12. Met. 6. 2. de Gen. & cor. 5. corruptibile ſunt contraria, & genere diuerſa, nedum ſpecie 10 Met. cap. vlt. ergo ſi materia eſt incorruptibilis, & forma ſubſtantialis corruptibilis, vnum contrarium eſſet alterius receptiuum, & duo contraria ſimul manerent. Reſp. hoc item argumentū plus probare, quàm velit, ſic enim probaret, quòd anima rationalis nequit recipi in corpore, quod corruptibile eſt, velut in ſubiecto; nec lumen, & motus in Cœlo, intellectiones, & volitiones in Angelis, accidētia quędam in materiā, hæc enim omnia ſunt formæ corruptibiles in ſubiectis incorruptibilibus receptæ; dicendū igitur corruptibile, & incorruptibile non eſſe contraria propriè dicta, vt notat Zerb. 10. Met. quęſt. vlt. in ſol. ad 1. princ. quod eò præſertim verum eſt, ſi genere logico differre dicantur, quia contraria propriè accepta conueniunt in genere, & differunt ſpecie, vt ex eorum conſtat definitione; ſed contraria dicuntur, quatenus ſunt valdè diuerſa, & habent oppoſitas quodāmodo rationes, & differunt ſecundum potentiam, & impotentiam, vt ibi explicant Alenſis, & Scotus, quo quidem ſenſu actus, & potentia diceretur opponi, & cōtrariari, & nihilomin' vnū recipitur in alio; ęquiuocat itaq; ratio de contrarijs fuſe, & rigoroſe ſūptis.

74 Sextò, omne, quod corrumpitur, à ſuo contrario corrūpitur 1. Phyſic. 47. 1. de Cęlo 20. p. de Gen. 52. Forma ſubſtantialis non habet contrarium, quia ſubſtantiæ nil contrariatur, ergo &c. Confirmat in ratione octaua, quia materia ideò à contrarijs non deſtruitur vnquam, quia nulli eſt contraria, ſed neq; forma vlli eſt contraria. Si dicas ratione connexus ſubſtantiæ cū accidente prouenire formæ interitum, proptereà quod omnis ſubſtantia flagitet certa quędam accidentia, quibus deſinētibus deſinat ipſa. Contra inſtat, tū quia ſi accidens ſubſtantiæ connexum perit à contrario valentiore peremptū, non tamen ſubſtantia peribit, quia accidens deſtruens non habet contrarietatem cum ipſa, & ſubſtantia à toto genere eſt validior accidente, vndè ſi contra eam pugnaret nunquam præualeret; Tum quia forma quidē poſtulat accidentia quædam ad complementum actualitatem ſuam, at ſecundum ſe nō poſtulat, quia de ſe ſeparabilis eſt, & prior accidente, & omne abſolutum prius, eſſentialiter independens à poſteriori poteſt eſſe ſine illo. Tum 3. ad deſtructionem minus neceſſarij non deſtruitur magis neceſſarium, at forma ſubſtantialis eſt magis neceſſaria, accidentalis minus. Tum tandem

dem prius eſſentialiter ad ſui eſſe non poſſit poſterius eſſentialiter, alioqui nulla eſſet cauſa, quæ præcederet effectum tempore 1.Poſt. 58.

Reſp. vt ibi, formas materiales ideò eſſe corruptibiles, quia vt materiam informēt, certas requirūt diſpoſitiones, quibus amiſſis ſeruari in ea ampliùs non poſſunt, cūq; extrà materiam nequeant conſiſtere, quia ab illa quo ad ſuum eſſe dependent, non ſecus ac lumen à corpore luminoſo in genere cauſæ efficientis, ideò extrà illam ſtatim pereunt; & hac de cauſa Tatar. cap. de ſubſt. q.2.in ſol. ad 3.inter formas ſubſtantiales admittit contrarietatē virtualem ratione diſpoſitionum contrariarum, quas efflagitant, & Ant. And. 10. Met. q. 5. & Faber ibid. diſp.8. admittunt contrarietatem, ſi non in omni rigore ſumatur, quantùm nempè ſufficit, vt vna dicatur alteri incompoſſibilis in eodem ſubiecto, quę ſanè repugnantia ſufficit, vt vna alteram deſtruere dicatur, & in hoc sēſu omne, quod corrumpitur, à ſuo cōtrario corrumpitur, non verò ſemper à contrario rigoroſe ſumpto; immo Mayr. paſſu 16. in prædicam. veram contrarietatem admittit inter formas ſubſtantiales, quod abſq; dubio conſultius aſsereretur, quàm earum incorruptibilitas. Ad 1. impugnationem forma ſubſtantialis pellitur à materia non ab accidente pugnante, niſi diſpoſitiuè, ſed ab altera forma ſubſtantiali ei incompoſſibili, vt declarauimus diſp.7. Phyſ.q.6.art.2. Ad alias tres vnica ſolutione ſatiſfit, probare de potentia Dei abſoluta, non autem ſecundùm cōmunem naturæ curſum, iuxtà quem experimento conſtat ſubſtātiam quamlibet certa ſibi poſcere accidētia pro eius cōſeruatione, à quibus in ſuo eſſe pendentia, vt aiunt, à poſteriori, velut à conditione concomitante, ſic ignis pendet à calore, aqua à frigore &c. vndè his rationibus probabat Doctor 2.d.12.q.2.contra D.Thom. materiam poſse de potētia Dei abſoluta exiſtere ſine omni forma, quæ ideò minùs conſultò nunc afferuntur, vt probantes ſecundùm communem naturæ curſum ſeparationem ſubſtantiæ ab accidentibus; Interim rurſus aduerte hoc argumentū plus probare, quàm velit Auctor, probat enim non ſolum formam ſubſtantialem corrumpi non poſse, ſed nec etiam à materia pelli, ſed perpetuo in ea manere, quia non habet contrarium, à quo pellatur, & ſic non tantum formæ, ſed compoſita quoque erunt ęterna.

75 Septimò, Materia prima eterna eſt, ergo & forma omnis, quia forma magis participat de eſse diuino 1.Phyſ. 81. arqui æternitas eſt præclara Dei dignitas, per quam Deus definitur 12.Met.39. quod autem perfectiori ſimilius eſt, atq; vicinius, eſt melius, atque perfectius. Confirmat per rationem decimam ex 3. Top. loc. 1. *quod eſt diuturnius, & ſtabilius hoc melius*, ſi ergo forma melior eſt materia, erit diuturnior illa, vel non minùs ea. Reſp. ad hoc ſatis dixiſse diſp.2. Phyſ. q.8. art.2. in fine, quare locus ille topicus intelligi debet, cum cętera ſua paria; vide ibi auream regulam à Scoto traditam 1. d.8. q.1. ad 1. quam etiam fuſius declarat 4. d.12. q.2. §. *hic ſunt duæ opiniones*.

Octauò, ſi forma ſubſtantialis accedat ad materiam, & ab ea recedat abſq; ortu, interitu materiæ, benè tamen ipſius, tunc forma ſubſtantialis nō differet ab accidentali, niſi nomine tenus, tota enim definitio accidentis de illa verificabitur, *quod adeſt, & abeſt ſubiecto præter ſubiecti corruptionem*. Nec valet, quod aiunt nonnulli, accidētis in actu priori ſimpliciter eſſe oportere, vndè prius in materia recipitur forma ſubſtantialis, quàm accidentalis. Hoc voluntarie dicunt, neq; enim in definitione accidentis ea cōditio eſt repoſita. Reſp. ad hoc quoque abundanter dixiſſe diſp.2. Phyſ.q.1.art.1.in ſol. ad 2. & art. 3. & diſp. 5. q. 11. art. 3. nam his in locis vbere differentia aſſignatur formę ſubſtantialis ab accidentali; interim neq, adhuc argumentum concludere intentum, ſi totum illi concedatur, adhuc enim nec ipſe diſcrimen aſſignabit formæ ſubſtantialis ab accidentali, ſi enim dicat ex hoc differre, quòd forma accidentalis, dum à ſubiecto diuellitur, ſtatim interit, ſecus ſubſtantialis; non ſatisfacit, quia & nos dicemus, vt ipſe obijcit alijs, hoc eſſe voluntariè dictum,

ctam, nec in definitione accidentis eam conditionē reponi, atq; ideò totam ex integro conuenire formæ ſubſtantiali, etiamſi ſeparabilis ponatur, & incorruptibilis.

76 Poſtremo perfectū eſt prius imperfecto etiam tempore 1. de Cęlo 10. forma eſt materia perfectior, & antiquior in rerum natura, ſi ergo materia ſuæ exiſtentiæ exordium neſcit, tantò magis forma nec ortum, aut interitum patietur. Reſp. hoc etiam plus ęquo probare, ſi enim materia eſt ęterna, & forma eſt antiquior materia, ac prior nedum perfectione, ſed etiam duratione, profectò pluſquam æterna erit, & ante æternitatem; iam igitur diſput. 1. de Cælo q. 5. ab initio contra eundem Auctorē, cui propoſitio illa valde familiaris eſt, diximus non eſſe vniuerſaliter, ſed indefinitè accipiendā, & præſertim in propoſito veritatem habere non poteſt, quia potius materia præcedit formā prioritate originis, vt docet Doctor 2. d. 12. q. 1. & 2. ex D. Aug. quo autē ſenſu forma ſit prior materia, vide Doctorē 7. Met. q. 6. Ant. And. & Zerb. ibidem. Accedit ex ea maiori abſolutè prolata æquè bene inferri poſſe cōpoſitum etiā tēpore præire materiā, & formā, quia eſt perfectius ambobus; Vide, quę conſequentię deducātur ex quibuſdā propoſitionibus, quas indefinitè protulit Ariſt. & hi laterones eius recipiūt pro vniuerſaliſſimis, quaſi propoſitiones omnes Ariſt. ſint vniuerſaliter verę, ſanè aliam aſſeruit propoſitionē 9. Met. 15. huic ex diametro oppoſitā, priora generatione ſūt poſteriora perfectione, quomodo ergo ambæ erunt vniuerſaliter veræ? Irrationabilis hic philoſophādi nonnullorū modus, inde traxit originē, quòd iſti ſimpliciſſimæ, & ieiunæ Ariſt. auctoritati nimiū fidunt, nec niſi ſolis auctoritatibus ſua aſſerta probant, quod quàm virum Philoſophum dedeceat, diximus ſupra diſput. 1. q. 1. art. 1. & adhuc magis oſtenditur lib. expurg. querel. 4. contra Ferchium; & quę idem Auctor aggerauit lib. 3. defenſ. ad tuēdas ſuas haſce rationes ſoluta ſunt, ac ſatis impugnata. diſp. 12. Met. q. 5. art. primo.

QVÆSTIO III.

An in rerum naturalium generatione, & interitu fiat reſolutio vſque ad materiam primam.

77 Senſus quæſiti non eſt, vt quis ex quæſiti titulo hallucinari poſſet, an in corruptione alicuius ſic ad materiam primam deueniatur, vt nuda abſq; omni forma ſubſtantiali maneat, id enim naturaliter contingere nō poſſe iā diximus diſp. 2. Phyſ. q. 3. art. 1. ſed eſt, an cum res corrumpitur, & formæ ſuccedēti materia ſubijcitur, num ſola maneat materia prima, itaut omni forma tàm ſubſtantiali, quàm accidentali, quibus antea induta erat, in eo inſtanti exuatur, atque adeò nullus actus, ſeu ſubſtantialis, ſeu accidentalis idem, qui pręfuit in re corrupta, ſeruari valeat in genito. Vnde hæc quæſtio, in quantū attinet ad formas ſubſtantiales, coincidit cum ea, an in cōpoſito ſubſtantiali dari poſſint plures formę ſubſtantiales ſubordinatæ, itaut aliqua earū in re genita ſeruari poſſit, quę præfuit incorrupta; inquantū verò attinet ad formas accidētales, coincidit cū ea, an eadē numero accidētia poſſint permanere in genito, quę pręfuerint in corrupto.

Tres extant ſentētię in hac celebri controuerſia, duę extremę, & vna media; Prima extrema eſt Thomiſtarū, qui ex duobus principijs in eorum ſchola receptiſſimis, vnum eſt implicare pluralitatem formarum ſubſtantialium in compoſito, alterum eſt, non materiam primam, ſed compoſitū ipſum eſſe propriū, & immediatum ſubiectum accidētium, conſequenter deducunt in omni generatione, & corruptione tàm in formis ſubſtantialibus, quàm in accidentalibus, vſque ad materiam primā reſolutionem fieri, ita D. Thom. 1. part. q. 76. art. 6. & 4. contra gentes p. 2. c. 58. & eius magiſtri Alenſis 1. par. queſt. 57. mēb. 4. & Albert. 2. p. ſummæ de homine apud Areſium diſp. 2. q. 11. ſect. 1. Capreol. 2. d. 15. q. 1. Caiet. in ſummam loc. cit. & 2. de Anima cap. 1. & de Ente, & eſſentia q. 17. Heruęus Quolil. 4. q. 10. & de Vnitate formarum qu. 16. & 17. Ferrar. loc. cit. contra gentes, Soto 1. Phiſ. 7. Sonc. 8.

Met.

Met. q.8. Iauell. q.4. Bannez. de Gen. q.3. Complut. diſp.3. q.6. Aegidi. 1. de Gener. com.24. & 2. com.25. Buccafer. 1. de Gen. & Pomponatius in lib. de Nutritione, & Acreatione, Fonſec. 8. Met. cap. 1. q.2. Conimbi. verò 1. de Gen. cap.4. q.18. eſtò in ſecundo principio cum Thomiſtis nõ conſentiant, cenſent namq; ſubiectũ accidentium eſſe materiã primã, non compoſitũ, adhuc tamen & ipſi volunt fieri reſolutionem vſque ad materiã primã, etiam in accidentibus, quia habet pro inconuenienti vnionem materię cũ accidentibus eſſe firmiorem, quàm cum forma ſubſtantiali.

Altera extrema eſt Auerroiſtarum, qui ex duobus principijs Thomiſtarũ ex dianetro oppoſitis, nempè eſt dari pluralitatẽ formarum ſubſtantialium in eodem compoſito, & ſubiectum immediatũ accidentium pręſertim quantitatis, eſſe materiam primam, conſequẽter aſſerunt nõ in omni generatione, & corruptione vſque ad materiam primã reſolutionẽ fieri, nec quò ad formas ſubſtantiales, nec quò ad accidentales, immo quòad iſtas nunquam fieri, quia quãtitas vt minimum ſemper eadem manet in genito, & corrupto, cum perpetuò materiæ hæreat, velut eius paſſio; citãtur pro hac parte Auerr. 1. de Gen. com. 24. & 2. de Gen. com.25. Auicen. 1. ſuffic. c.6. Zimar. theor.46. Niphus 8. Met. diſp. 4. Mercen. in ſuis dilucid. Zabb. lib. de Gen. & interitu cap. 7. Piccol. 1. de Gen. ſuper text. 24. Achill. de elementis lib. 2. dub.3. Cõtaren. q. de Gen. & corrup. cap. 5. & 6. Nobil. 1. de Gen. cap.5. q.3. Morſ. diſp.1. de Gen. dub.6. citantur etiam Græci Interpretes, vt Philop. 1. Gen. com.70. Alexãd. 1. Metheor. c.1. & quidã Nominales.

Tertia deniq; Sent. media eſt Scotiſtarũ, qui cum Thomiſtis in vno tantùm conueniẽtes principio, & ab Aueroiſtis diſſentiẽtes, quod nempè compoſitum ſit propriũ accidẽtium ſubiectum, & in altero è contrà cũ iſtis aſſentientes, non cum illis, quòd nempè detur pluralitas formarum ſubſtantialium ſaltim in viuentibus, conſequenter media via incedunt, dicẽtes in quibuſdam corruptionibus ſcilicet viuẽtium non fieri reſolutionem vſq. ad materiã primã, quia remanet in cadauere forma mixti cũ accidentibus eam conſequentibus, in cęteris verò fieri vſq. ad materiam primam, itàut nulla prorſus forma, nec ſubſtantialis, nec accidentalis maneat in genito, quæ fuerit in corrupto; ità Doctor 4. d.11. q.3. vbi ſtatuit pluralitatem formarum in viuentibus, & 2. d.3. q.4. & d.12. q.2. & d.15. q.vn. & 4. d.11. q.2. & d.12. q.4. quibus in locis corpus ſtatuit ſubiectum quantitatis, & qualitatum, nõ materiam, Ant. And. 8. Met. q.3. Zerb. ibi q.1. Tatar. 1. de Gener. quæſt. 1. not.4. & dub.1. Faber theo. 75. Cauell. diſp. 1. de Anim. ſec 17. Raguſ. diſp. peripat. 18. Biragus 1. de Gen. q.6. licet non ex principijs Scoti, ſed Zabb. vt notauimus diſp.3. Phyſ. q.1. Roccus 1. de Gen. q.9. & 10. & paſſim alij Scotiſtæ, & hæc eſt tenenda.

ARTICVLVS I.

In viuentibus non fit ſtatim reſolutio vſq; ad materiam primam.

78 Dicimus itaq; in viuentium interitu non fieri reſolutionem vſq; ad materiam primam. Probatur, quia in viuentibus datur vltra animam forma mixtionis, quæ dici ſolet corporeitatis, eo quia per diuerſas formas partiales carnis, oſſis, nerui, &c. dat illis illud eſſe corporeum, ac diſſimilare, quod eſt propriũ perfectibile animæ, & hæc forma remanet adhuc per aliquod temporis interuallũ in materia poſt diſſolutionem animæ à corpore, quo temporis ſpatio dicitur forma cadaueris, ſicut ante animæ aduẽtum dicebatur embryonis, remanent quoq; cum illa forma accidentia quamplura, quæ erant in viuente, ergo in viuentibus ſtatim, & immediate nõ fit reſolutio vſq; ad materiam primam, nec in ſubſtantialibus, nec in accidentalibus formis. Aſſumptum, vnde tota hæc concluſio dependet, fusè probatũ eſt diſp. 2. Phyſ. q.4. art.2. & diſp. 5. q.6. art.1. & omnia argumenta in contrarium diluta.

Verùm quia Arriaga nupertime poſt noſtræ Phyſicæ editionem acerbiſſimè in eam ſententiã inuehitur diſp.6. Phyſ. ſec.6. æmulatione accenſus cuiuſdam ſui Collegæ (vt facilè ex eius verbis colligitur) nobiſcum

biſcum ſentientis, libet per excurſionem quandam rationes potiores pro nobis loc. cit. adductas rurſus recurrere, vt oſtendamus non eſſe tam debiles, vt arbitratur Arriaga, & quidē ab initio diſputationis oſtēſtentat hic Auctor ſe ſe non veritatis indagandæ zelo, ſed liuore, & æmulatione hãc concertationem ſuſcepiſſe, ait enim hanc quæſtionem à pluribus iactari celeberrimã, & deciſionē pro parte Scoti in ſcholis inualuiſſe, nullum tamē miſterium ſe vnquam in ea vidiſſe, nec partē Scoti ita inualuiſſe, vt iactant, quia in Hyſpania nullus eam defendit, immo nec ex profeſſo impugnare dignatur, tanquam rem ſine ſolido fundamento, in Italia pauci, & in partibus Germaniæ (vbi ſcribebat) rariſſimi, omnes denique è ſua ſocietate, quot quot ſua typis mandarunt, contrariũ docuiſſe duobus exceptis P. Dandino, & P. Coninch. in quibus ergo ſcolis inualuit? inquit hæc Arriaga hiſpano ſupercilio. Immerito tamen hanc quæſtionem de pluralitate formarũ in cōpoſito aſpernatur hic Auctor, in qua tot viri graues calamũ adhibuerunt, & integros de hac re tractatus lucubrarunt, immerito etiam ait ſententiam Scoti in ſcholis non inualuiſſe, nõ ne viget in ſchola Scotiſtarũ? nonne in ſchola Auerroiſtarũ, cum omnes Medici, Philoſophi ſęculares omnes eam incūctanter tueantur? quoq; Nominales eam ſectãtur? an ne iſtæ non ſunt ſcholę; ex quatuor igitur ſcholis in dominio Philoſophico exiſtentibus Auerroiſtarum, Thomiſtarum, Scotiſtarũ, & Nominaliũ tres ferè noſtrã ſectantur, & petit Arriaga in quibus ſcholis inaluit? tot denique habet aſſeclas, vt Bann. ipſe dicat 1. de Gen. q.8. *quot quot Theologi, & Phyſici, & Metaphyſici ſunt contra D.Th. coniuraſse videntur*, & inquit Arriaga nullum habere defenſorem? certè nullã putat iſte extra Societatem extare ſcholam, nullumque præter Ieſuitas ſcripſiſſe auctorem, quod facilè colligitur ex toto eius opere, in quo nõ citat, niſi Auctores ſuos, nec niſi cum ſuis diſputationē init, etiamſi typis ſcripta non dederint, cũ exteris manum conſerere dedignatur, qui mos ſcribendi apud Recentiores Ieſuitas inualuit minimè laudandus, non enim in hunc modum ſcripſerũt Suarez, Vaſquez, Molina, Fonſeca, Conim. & alij præclariſſimi Societatis Auctores, exteros enim æſtimabant, & eorum auctoritate ſua fulciebant placita, vel eos grauiter impugnabant, vt poſtulabat occaſio, nec tempus inſumebãt in reſpuēdis priuatis placitis Collegarum, & reſponſis datis intra domeſticos parietes, vt moris eſt modo Recentiorum ſcribentium, concludimus hanc ſcribendi rationem nouiter adinuentam ſuperbiam in eis arguere; dum cum exteris differere renuunt, vel timorem; ſed de his ſatis, percurramus modo rationes Scoticas ab ipſo pro noſtra ſententia adductas, & videamus, an illis benè occurrat.

79 Prima ratio, ab ipſo adducta, eſt, quam Doctor 4.d.11.cit.q.3. art.2. deducit ex myſterio Euchariſtiæ, vbi terminus conuerſionis, qui ponitur ex vi verborum, eſt ipſum corpus Chriſti ab anima condiſtinctum. nam ſi Hoſtia conſecrata à Chriſto in cęna in pixide fuiſſet in triduo ſeruata, permanſiſſet ibi eadem res primò contenta, & non anima, quę erat à corpore ſeparata, vndè anima modo per cōcomitantiam ſolum ponitur ſub ſpeciebus, vt decernit Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 3. tũc ſubſumit Doctor, corpus Chriſti ab anima condiſtinctum non dicit ſolam materiam primã, quia hæc per ſe non eſt corpus, ſed pars corporis, & ſi eſſet corpus, tamen nõ eſt corpus diſſimilare, & ætherogeneum, quale eſt corpus humanum ab anima perfectibile, ergo erit materia prima cũ forma corporeitatis integrata ex diuerſis partialibus, in hoc enim ſenſu admittit Scotus 3. d.4. q.vn. formam corporeitatis in viuentibus, vt diximus in Phyſ. loc. cit. non autem quaſi ſit vnica forma mixtionis pro omnibus, & ſingulis partibus corporis, vt ei Arriaga impinguit, & in hoc ſenſu defenditur ab omnibus Scotiſtis Ant. And. q.10. de tribus principijs, & 7. Met. q.6. vbi eſt Scotus ipſe q.20. Zerb. q.18. Faber theor. 75. Tatar. 2. de Anim. q.1. dub.2. Tromb. 8. Met. q.2. Maiton. 2. d.16. q. vn. & alij.

80 Reſp. Arriag. terminum conuerſionis eſſe materiam cum diuerſitate, & varietate

rietate accidentium, quæ ſufficit ad organizationem, nec habet pro inconuenienti poni ſub ſpeciebus hęc accidētia ex vi verborum formaliter, & non per ſolam concomitantiam. Contra vrget efficaciter Doctor, tum quia non ſunt efficaciora verba ſuper ſanguinem, quàm ſuper corpus, ſed dicendo *hic eſt Calix Sanguinis* nō poteſt fingi terminus conuerſionis eſſe ſola materia ſub accidentibus, quia illud non eſt ſanguis, ſanguis enim dicit aliquam ſubſtantiam, quæ generatur à nutrimento aſſumpto, & eſt proximè conuertendum in carnē, non autem generaretur, nec conuerteretur, niſi haberet propriam formam ſubſtantialem. Tum quia ſi aliquod accidens includitur in per ſe termino conuerſionis, tunc illa non eſſet mera conuerſio ſubſtantialis, nec mera tranſubſtantiatio, ſed mixta ex ſubſtantiali, & accidentali; At inquit Arriag. hoc. nō ſequi, quia hæc conuerſio habet pro termino ad quem primario ſolam ſubſtantiam. Sēd nos tunc inferimus, ergo nullū accidens ponitur ex vi verborū formaliter, vt ipſe dicebat, ſed tantū concomitanter, quia nō ponitur primariò, ſed ſecundariò, ex quo patet Arriag. in hac eadem reſponſione non ſatis ſibi conſtare. Tum quia cū dicitur, *hoc eſt Corpus meū*, non ponitur aliquid diſtrahens à veritate carnis, & oſſis, & huiuſmodi, ſed potiùs vt includit omnes partes eius, quod eſt primò animabile, ſed ſi diceretur, *hoc eſt caro, vel os*, videretur fictio ponere terminū conuerſionis eſſe tantū materiā cum quibuſdam accidentibus, ergo multò magis in propoſito accipiēdo corpus, vt eſt quoddā includēs omnia iſta, ſicut hic accipitur, probamus ex Angeſto lib. 2. de formę proprietatibus fol. 25. & Mair. 2. d. 16. caro, os, neruus, & ſimilia nō tantum accidentaliter differunt, ſed ſpecie eſſentiali, quia proprietates habent diuerſas, & diuerſas diſpoſitiones permanentes, quæ ſicut non niſi in entibus ſpecie differētibus reperiri ſolent, ità arguunt formas ſubſtātiales diuerſas, & hoc negato præcluderetur via probandi aliqua entia naturalia differre ſpecie eſſentiali, & dicere poſſemus aurū, lignum, & lapides non, niſi accidentaliter differre, imò ait Angeſt. ibi maiorem diuerſitatem diſpoſitionum, & operationum deprehendi inter quædā membra animalis, quàm reperiatur inter plumbum, & argentum, cū quædam temperamentum calidum depoſcant, vt cor: quædam frigidū, vt cerebrū: alia humidum, vt medulla: alia ſiccū, vt oſſa, ergo ſi ex quadam notabili varietate accidentium, & diſpoſitionū concludimus inter plumbum, & argētum differentiam eſſentialem ſpecificam, eo magis eandem concludere debemus inter carnē, os, &c. Tum tādem, quia falſum eſt corpus organicum importare ſolam materiā cum illa accidentiū varietate, quia eſſe carneum, eſſe oſſeū, & nerueum eſt eſſe ſubſtantiale, & non accidentale tantum; vndè vt notant Angeſt. cit. Trombet. 7. Met. q. 3. art. 2. Baſſol. 4. d. 12. q. 1. & alij Scotiſtæ, duplex eſt organizatio materiæ, vna eſſentialis, altera accidentalis, hæc vtiq. conſiſtit in debita proportione accidētium. ſcilicet qualitatum, quantitatū, & figurarum, at illa in diuerſis formis partialibus mixtionis oſſis, neruī, &c. Inſuper, vt aliquod corpus dicatur ætherogeneum, non ſufficit, vt eius partes ſolis accidentibus differant, alioquin ferrū, cuius vna pars ſit calida, altera frigida, ætherogeneum eſſet.

81 Altera ratio Doctoris, quam adducit nu. 58. eſt Phyſica (rationes enim noſtri Doctoris hic tueri intendimus, non alias) quia quando homo moritur non introducitur forma aliqua ſubſtantialis, ergo debet ibi manere aliqua antiqua, nē materia maneat ſine vlla forma ſubſtantiali, & hæc erit forma mixtionis. Reſp. in primis neg. conſeq. nec habet pro inconuenienti materiā in aliquo caſu manere naturaliter ſine forma, & ſicut licet nobis admittere ens incompletum in rerū natura per ſe exiſtens, ſcilicet corpus ſi anima, ità licebit ei admittere materiam ſine forma, nec maiori cēſura poterit ipſe carpi, quàm nos. Vide quantum audeat hic Auctor, vt mordicus oppoſitā tueatur ſententiam, ad ſoluendam primam rationē theologicam auſus eſt ponere aliquod accidens corporis Chriſti ſub ſpeciebus ex vi verborum, in quo trepidarunt antiqui omnes Sholaſtici.

ſtici, imò manifeſtè negarunt hic verò audet admittere naturaliter poſſe materiam ſine forma exiſtere, quod hactenus Philoſophorum nemo nô abhorruit, cur autem id contingere nequeat, diximus diſput. 2. Phyſ. q. 3. art. 1. Huius autem auſus anſam non benè ſumit ab eo, quod nos dicimus de corpore abſque anima manente, aliud enim eſt admittere compoſitum in rerum natura per ſe exiſtens ex materia, & forma mixtionis incompleta, & animæ ſubordinata coaleſcens, vt eſt corpus pro altera parte, aliud verò admittere materiam nudam, & ſine omni prorſus ſubſtantiali forma, vt diximus diſp. 5. Phyſ. q. 6. art. 1. Accedit non deeſſe Auctores noſtræ opinionis aſſerentes corpus anima deſtitutum eſſe directè in prædicamento ſub genere corporis mixti, quia tunc non habet rationẽ partis, ſed totius, vndè euadit ens completum, & proportionatum prædicamento, ità loqui videntur Mercen. & Zab. cit. imò Areſius 1. de Gen. diſp. 2. q. 9. ſec. 4. id aſſerere videtur de ipſo etiam, cũ actu conſtituit animal, quia forma corporeitatis etiam tunc temporis dat eſſe genericum, ſpecificum, & indiuiduale in ſuo ordine, vt caro hoc eſſe carneum, os oſſeum, &c. Sed certè ſi loquamur de prædicamẽto ſubſtantiæ, vt modò conſtitutũ eſt, corpus pro altera parte directè in prædicamento collocari non poteſt, ex dictis diſp. 7. Log. q. 1. art. 1. neq. cum actu conſtituit animal, neque cum anima deſtitutum eſt, nam in primo caſu habet formaliſſimè rationem partis, quæ excluditur à recta linea prędicam. ex dictis diſp. 6. Log. q. 3. art. 1. nec etiam in alio caſu, quia licèt actu non habeat rationem partis, adhuc tamen eſt ens incompletũ, & animæ eſſentialiter ſubordinatũ per modũ materiæ, vt ergo anima rationalis etiam à corpore ſeparata nô ponitur in prædicamento directè, ità nec corpus pro altera parte, ſed eſt indiuiduũ incompletũ in ſpecie incompleta mixti, & ſub genere etiã conſtituendo corpus mixtũ in cõmuni ad mixtũ completũ, & incompletum, & ità verũ eſt in hoc ſenſu, quod aiebat Areſius formã carnis tribuere eſſe genericum, ſpecificũ, & indiuiduale, neque hoc negauit Doctor, vt ei impingit. Dices fruſtum ligni ità videri ens completum, vt fruſtum ferri, vel auri. Hoc debet negari, quia ferro, vel auro videmus nihil deeſſe, at arido ligno videmus deficere animam vegetantem, & ideò eſſe ens incompletum arguimus.

82 Declinat idcircò Arriag. ad communem reſponſionem neg. aſſumptum, cum enim animal moritur, ſuccedit noua forma cadaueris. At contra hanc ſolutionem primò vrget argumentũ theologicũ, quia ſi animæ Chriſti ſucceſſit forma cadaueris in triduo, ergo corpus Chriſti corruptum eſt cõtra ſcripturam, vt latè deduximus diſp. 2. Phyſ. cit. illud enim dicitur cum omni proprietate corrumpi, quod in aliam ſubſtantiam, nedum ſpecie, ſed etiã genere diuerſam trãſmutatur, talis autem tranſmutatio ſecuta eſſet in morte Chriſti ex ſolutione data, quia corpus viuũ, & cadauer ità differunt. Reſp. ſcripturã dicere corpus Chriſti non eſſe corruptũ, quia nô abijt in vermes, & cineres, vt regulariter euenit de cadauere, non autem vult innuere, quòd non aduenerit noua forma cadaueris, alioquin apud nos ponentes formam mixtionis remanere in animalis interitu nullius animalis corpus corrũperetur, atq. ideò non fuiſſet ſpeciale corporis Chriſti priuilegium, quæ impugnatio vrgere videtur ad hominem, nec tangitur ab Arriag. Cæterum eſtò verum ſit, neq. prędicto modo corpus Chriſti vidiſſet corruptionem, quia non abijt in vermes, & cineres, tamen hoc nõ ſufficit, nam ad ſaluandum ſenſum ſcripturarum, & Patrũ dicere debemus ità incorruptum remanſiſſe, vt neq abierit in nouam cadaueris formam, ratio eſt, quia Patres aſſeuerant ita illibatum manſiſſe, vt fuerit omninò idem numero corpus mortuum, quod erat viuũ, ſicut euidentiſſimis auctoritatibus probat Doctor loc. cit. non ergo ſufficit dicere ideò incorruptum remanſiſſe, quia in cineres non abijt, ſi enim ſemel concedatur abijſſe in formam cadaueris, hoc ſolum ſufficit ad deſtruendam identitatem, & vnitatem numericam corporis Chriſti viui, & mortui, vtrumq; requiritur ad hanc ſaluandã, & quòd non abierit in cineres, & neque in formã cadaueris

nouam,

nouam, quo ſenſu non conuenit regulariter alijs corporibus, Conatur Arriag. n.69. & 70. nō in tanto rigore intelligere Patres, & illos explicare de identitate numerica morali, non Phyſica. Sed contra obſtat, quæ vrgemus diſp. 2. cit. q. 4. art. 2. & quod obijcit Doctor loc. cit. ex veritate Eucharistiæ, quæ fundatur in vnitate numerica corporis Christi viui, & mortui Phyſica, non morali, ità enim poſtulat veritas verborum *hoc eſt Corpus meum*, quod nempè corpus cōtentum ſub ſpeciebus etiam in triduo (ſi ſpecies ſeruatæ fuiſſent) ſit illud idem, quod anima informabatur, dum viuebat, hoc, autem infert identitatē Phyſicam, non moralem.

83 Rurſus contra vulgarem illam ſolutionem de nouo aduentu formæ cadaueris militat argumentum Phyſicum Doctoris, quia nulla eſt cauſa, à qua producatur talis forma, quis enim quando homo ſtrangulatur, vel iugulatur, producit eam formā? præterea ſiuè homo frigore, ſiuè calore, ſiuè alio modo pereat, eadem ſemper remanet forma, at quomodo poteſt eadem forma induci ab agentibus tàm diuerſis, & cum tanta diſpoſitionum varietate, & contrarietate? Hoc argumentum, quod adeò terruit Aduerſarios, vt neſcientes cauſam particularem huius formæ adinuenire, ad vniuerſalem, ſed ſine iuuamine, confugerunt, floccifacit Arriag. quia eadem ratione deberemus in igne ponere aliam formā corporeitatis, nam carbo accenſus, in quo introducta iam eſt forma ignis, ſiuè extinguatur aqua, ſiuè cineribus, ſiuè oleo calido, ſiuè aqua frigida, ſiuè hoc, ſiue illo modo, manet ſemper idem numero carbo, quis ergo ibi introduxit eam carbonis formam? nec dici poteſt in carbone non fuiſſet formā ignis, ſed adhuc durare formam ligni, hoc enim ex ipſo ſenſu apparet improbabile, quæ enim in carbone extincto cum ligno ſimilitudo, vt dicas habere eandem formam ſubſtātialem? certè magis differt carbo à ligno, quàm Canis à Lupo, quantum poſſimus colligere ex his, quę videmus; At quia videt hanc inſtantiā non multū vrgere, adducit aliam de vino, quod proculdubio ſpecie differt ab aceto, & tamen eadem forma aceti ſubſequitur, ſiuè vinū calore nimio, ſiuè alia de cauſa contraria aceſcat; ait itaque ad argumentum eſſe aliquas formas, quæ petunt diſpoſitiones valdè ſimiles diſpoſitionibus aliarum formarum, ideoq. quandò illæ diſpoſitiones corrumpuntur, vt decunq. id proueniat, & à gradu requiſito proprio rebus deficiunt, ſuccedere alias, quæ diſpoſitiones in proximo requirebant, & talem eſſe formam cadaueris, & formam aceti, & carbonis ſuo etiam modo.

84 Hæc tamen ſolutio, de qua hic Auctor adeò gloriatur, non eſt melior alijs, ſi benè perpendatur, quia compertum eſt formam quamlibet determinare ſibi connaturaliter certam diſpoſitionē, nec indiſcriminatim induci poſſe per quaslibet diſpoſitiones etiam inter ſe contrarias, nam impoſſibile eſt diſpoſitiones contrarias eſſe illi connaturales, aſſignetur ergo hæc certa diſpoſitio, quam perit forma cadaueris ad ſui introductionem, vel eſt exceſſus caloris, vel frigoris, ſi primū, ergo ab agente frigido induci non poterit, ſi ſecundum, ergo non à calido, ſi ergo indifferenter remanet eadē poſt quamcunq. alterationē, fatendum eſt tunc non produci de nouo, ſed eſſe illā, quæ antea extabat. Nec dicere valet induci eo ipſo, quod corrumpuntur diſpoſitiones pro anima requiſitæ in tanto gradu, putà tot gradus caloris, frigoris, & humoris, hanc autem corruptionem fieri poſſe à diuerſis, imò contrarijs agentibus, & eo ipſo, quod illę diſpoſitiones deficiunt ab eo gradu, ſtatim idoneas eſſe pro forma cadaueris. Hoc non valet, quia deficere poſſunt à tali gradu, vel per exceſſū frigoris, vel caloris, ergo diſpoſitiones cōtrariæ erunt illi formæ connaturales, quod repugnat, quia ſicut determinatam, & certā habet naturam, ità quoq. determinatas petit diſpoſitiones, ergo nil noui producitur per actionem corruptiuam ipſius animati, ſed ſolum derelinquitur. Dices diſpoſitionem determinatam pro forma cadaueris eſſe eaſdem qualitates pro anima requiſitas, ſed in gradu proximè inferiori, ad quem deuenire poſſunt per actionem corruptiuam diuerſorum agentium. Contra,

trà, quia poteſt expelli anima per defectũ, vel exceſſum caloris, vel frigoris, ſi ergo non eſt determinata diſpoſitio, quæ animam expellit, nec etiam determinata diſpoſitio pro forma cadauerica vnquam aſſignari poterit; tum quia cum illæ qualitates à gradu pro anima requiſito defecerint, & ad illum inferiorem gradum peruenerint, percõtabimur, cur potius introducatur forma cadaueris, quã embrionis, quæ etiam eaſdem, quę animæ inſeruiunt, diſpoſitiones poſtulat, ſed in gradu inferiori, tum quia forma cadaueris opponitur formæ viuentis, vt mors vitæ, ergo falsũ eſt ſimiles petere diſpoſitiones, imò petit potius diſſimiles omnino, ac oppoſitas, nam ad quid petit materiã organizatam, ſi eſt forma cęca, ſurda, muta, mortua ad opera vitalia prorſus inepta? Deinde poteſt animal interire abſque præuia alteratione illarum qualitatum caloris, & frigoris, vt cum ictu oculi decapitatur, itaquod animæ eo momento non deficit gradus caloris pro informatione neceſſarius, ſed ſola membrorum continuitas, ergo tunc non introducitur noua forma, vel introducitur ante debitas diſpoſitiones. Rurſus etiamſi intereat præuijs alterationibus, adhuc tamen in corpore mortuo manere videmus multa accidentia connaturalia, quę prius aderant, eandem ſcilicet grauitatem, eandem in herba virtutem, odorem, &c. cum ergo eadem permaneat collectio accidentium connaturalium, debet neceſſariò vna, eademque forma permanere, à qua ea collectio procedat. Imò non ſolum eadem permanent accidentia connaturalia, ſed etiam aduentitia, vt cicatrices, vulnera, &c. quod ſi pro cauſa permanentiæ aſſignetur, vt ſolet, identitas ſubiecti ſcilicet materia, eadem manens in genito, & corrupto; præterquam quod falſum eſt ipſam eſſe ſubiectum accidentium, adhuc non ſatisfacit, nam ratio aſſignanda erit, quare cum ex homine cadauer generatur, remaneant cicatrices, & alia ſigna eadem, & non etiam quando ex cadauere generantur cineres, & vermes, cum tamen adhuc maneat eadem materia.

85 Inſtantiæ quoque, quas adducit ad ſuæ ſolutionis fomentum de carbone, & aceto, potius ſunt ad oppoſitum, & ipſum iugulant, quando enim lignum comburitur, nõ ita perfectè forma ignis introducitur in toto ligno, vt nihil formæ ligni remaneat, ſed ob reſiſtentiã, & pugnam cõtrariæ qualitatis ſęper in quibuſdam partibus adhuc forma ligni perſeuerat, quibus forma ignis non ſe ſe inſinuat, ſed tantùm extrinſecus adhæret, vt diximus diſp. 4. de Cęlo q. 2. art. 3. ex profeſſo: vnde poſtea in carbone extincto poros videmus remanere, & foramina quædã, in quibus ardebat ignis; Nec eſt, quod dicat Arriag. nullam habere carbonem cum ligno ſimilitudinẽ, immo magis differre à ligno, quàm canis à lupo, quantum colligere poſſumus ex his, quæ videmus. Ediſſerat quæſo, vnde tantã collegerit ipſe differentiam, ex nigredine forte? non equidem, nam & alia in igne nigreſcunt ex Ariſt. lib. de Coloribus cap. 1 ſine propriarũ amiſſione formarum, imò potius ex quãtitate, odore, leuitate, qua aquis ſupernatat, concludere debemus carbonem eſſe lignũ illud idem, quod cępit ignis comburere, ſed nõ perfectè combuſtum, & ideò etiã deinceps eſt aptũ pro igne pabulum. Nec etiã valet inſtantia de aceto, ſed potius eſt ad oppoſitum, quia falſum eſt ad quãcunque alterationem in vino factã ſequi formã aceti, non enim cũ vinũ corrumpitur, ſemper aceſcit, ſed alijs quoque modis marceſcit, & putreſit iuxta diuerſitatem agentium, & alterationum, at ad corruptionẽ animalis à quocunque fiat agente, & quomodocũque, ſemper ſequitur eadem forma cadaueris.

86 Tertia ratio, quæ item eſt Doctoris, ex eo robur ſumit, quòd cum anima præſertim in homine ſit merè ſpiritualis, nequit dare eſſe corporeum, & extenſum, & pręſertim tale, quale exigitur à viuẽte, diſſimilare nempè, & organicum. Reſp. Arriag. nu. 72. quòd eſtò anima rationalis nõ ſit corporea, adhuc tamen complet materiam in ratione corporis phyſici, quod ſolum dicit compoſitum ex materia, & forma, vnde cum anima ſit verè forma informans, complet materiam in ratione corporis prædicamentalis. Hęc ſolutio fusè reijci-

reijcitur à nobis diſp. Phyſ. cit. quia eſſe corporeum, quod exiguur à viuente, non eſt qualecunque eſſe corporeum, ſed eſt eſſe corporeum, diſſimilare, & organicū, hoc autem ab anima haberi non poteſt, non à rationali, quia ſpiritualis, non ſenſitiua, & vegetatiua, quia eſt vniformis, nō à ſola accidentium varietate hærentibus materię primę, quia eſſe carneum, & oſſeum non eſt eſſe accidentale, ſed ſubſtantiale, ergo à formis partialibus mixtionis. Conf. quia hoc eſſe corporeum diſſimilare etiam poſt animæ abſtractionem perſeuerat, & adhuc oculus differt eſſentialiter à pede, non ergo id habebatur ab anima, neque ab eius vnione cum corpore, ſed à formis partialibus, quæ quia remanent poſt animam in materia, ideò adhuc corpus diſſimilare cōſtituunt. Deinde non ſolum animal viuens, ſed etiam cadauer, & embrio ſunt corpora ęterogenea, & conſtant ex partibus diuerſæ rationis; nec dicas eorum partes ſolum accidentibus differre, quia ſi hoc in corporibus ſufficeret ad inferendam ęterogeneitatem, tunc ferrum, cuius vna pars eſt calida, altera frigida, terra, cuius vna pars eſt eſt humida, altera arida, eſſent corpora etherogenea, vnde ergo cauſatur hæc partium diuerſitas? certè ſaluari non poteſt, niſi vel nobiſcum admittendo formas partiales mixtionis, vel formas cadaueris, & embrionis ęterogeneas, quod nullus hactenus dixit; alias rationes pro noſtra Sent. impugnat ibi Arriag. quas quia non ſunt Doctoris, tueri non curamus.

Oppoſitum tenet Arriag. his rationibus Primò, quia ſine cauſa multiplicamus formas partiales, nam tota varietas diſpoſitionum, & organizationis poteſt oriri ſufficienter ab ipſa anima, quia per nos ipſa anima petit immediatè ipſam varietatem formarum ſubſtantialium, ergo etiam poterit petere per ſe immediatè ipſam varietatem diſpoſitionū ſine vlla forma ſubſtantiali media. Deinde formæ illæ in viuentibus nil operantur, & dum materia prima completur per animā rationalem ad nullū prorſus munus, neque finem neceſſariæ ſunt, niſi tantùm, vt dormiant, quouſque abſente anima ipſę iam incipiāt ibi dominari, & domus curā habere. Tandem quia ſequitur illas formas partiales eſſe accidētales, non ſubſtantiales, nā conceptus ſubſtantiæ non conſiſtit in eo, quod primò antecedit, quantitas enim & aliæ diſpoſitiones formam antecedūt, ſed conſiſtit in eo, quod ſit prima radix cęterorum præſertim in genere cauſæ finalis, ideſt id propter ꝙ omnia ea in ſubiecto producuntur, cum igitur hæ formæ partiales à nobis poſitæ ſint propter animam, neceſſariò erunt accidentia, non ſecus ac aliæ diſpoſitiones.

87 Reſp. has rationes non eſſe adeò vrgentes, quod ita plauſibiliter, ſicut ſibi videtur, deberet à noſtra ſent. recedere, & ſingulas rationes pro ea irridere; Ad 1. negatur aſſūptū, quia anima determinatur ad videndum in oculo, audiendum in aure ex diſpoſitionibus ipſius oculi, & auris; at ſi etiam ipſę diſpoſitiones eſſent ab anima, non eſſet, à quo determinaretur ad producendam talem diſpoſitionē in hac parte, & talem in alia; & ſi dicas determinari ab accidentibus præexiſtentibus in materia prima, rurſus inquiretur, à quo ſint determinata accidētia præexiſtentia, & cur hęc accidentia ſint potius huic parti materiæ connaturalia, & non alteri, cum ipſa de ſe ad omnia ſit indifferens; cum probatur aſſumptum, neg. conſeq. eſtò enim anima petat diuerſa organa, & varias diſpoſitiones in eis, iſtę tamen haberi non poſſunt, niſi per diuerſas formas ſubſtantiales, vndè conſequentia illa non tenet, ſicut neque iſta valeret, anima immediate petit varietatem potentiarum, ergo etiam immediate petere poteſt varietatem operationum ſine vlla potentia media. Ad 2. neg. aſſūmptum, nam immediatę informant materiā primā, conſtituunt membra animalis ſpecie diſtincta, & faciunt corpus illud æterogeneum, quod ſola accidentium varietas efficere nequit, & tandem animę famulantur ad varias operationes exercēdas, quomodo ergo inquit eas dormire, & nil operari? verū quidē eſt præſēte anima eas nō dominari, ſed famulari, ſed ob id non operātur? nūquid ſolus dominus operatur in domo, & ſtertit famulus? Ad 3. neg. cōſeq. Iuculenter enim oſtendit Doctor loc. cit. in

4. verſ.

4. verſ. *ſecũda ratio principalis*, quo modo ad miſſa pluralitate formarum in compoſito, quarũ vna ſit diſpoſitio ad aliã, adhuc bene ſaluatur diſtinctio inter formam ſubſtantialem, & accidentalem, & quòd forma ſubordinata ſit ſubſtantia, ac etiam forma ſuperueniens, cuius doctrinam retulimus q. 1. huius diſput. art. 1. quam hìc repetere non refert, cũm ibi poſſit videri; ad prob. conſeq. neg. aſſumptum, quia ratio ſubſtantiæ non conſiſtit in eo, quòd ſit radix cęterorum in genere cauſę finalis, itaut quod eſt alterius gratia, ſtatim ſit accidẽs, illud ſit ſubſtantia, nam materia eſt propter formam, nec tamen eſt accidens, materia, & forma ſunt propter compoſitum, immo vniuerſaliter eſſe eſt propter operari, numquid ergo eſſe eſt accidens, operari ſubſtantia? conceptus ergo ſubſtantiæ, & ſubſtantialis formæ cõſiſtit in eo, quòd det eſſe ſimpliciter, & accidentalis, quod det eſſe ſecundum quid eo modo, quo declarat Doctor loc. cit. & nos cum eo diſp. 5. Phyſ. quæſt. 11. art. 1.

88 Hęc igitur eſt vera, & peripatetica Sententia, vt docet Zab. de Gen. & inter. cap. 2. Contar. q. de multitud. formarum, Raguſeius in eadem, Piccol. lib. de Mult. form. cap. 2. vbi oſtendit hanc fuiſſe veterũ Perip. Sentẽtiam Alex. Simplicij, & Auerrois, quibus addit Galenum, & Platonicos; ex pluribus verò locis, quos ex Ariſt. adducunt, luculentiſſimus eſt ille, qui legitur 1. de Anim. 58. vbi ſic loquitur, *ſimiliter autem inconueniens, & rationem mixtionis eſſe animam, non enim eandem habet rationem mixtio elementorum, ſecundum quam caro, & ſecundũ quam os, accidet igitur, & multas animas habere, & ſecundum totum corpus*, quibus verbis diſertè docet, animam non eſſe formã mixtionis, & reddit rationem, quia alioqui oporteret in animali tot animas ponere, quot sũt partes ipſius, ex quo etiam reijcitur opinio ponentium partes animæ ſenſitiuę ęterogeneas Ex hac autẽ noſtra Sententia in animatis ſtatuente formam quoque mixtionis vltra animam deducitur conſequenter in eorum interitu vſque ad materiam primã reſolutionem nõ fieri ſtatim, & immediatè, ſed vltimo tandem, & mediate, ita quod verum eſt in omni generatione, & corruptione fieri ſemper reſolutionem vſq; ad materiam primam, nõ tamen ſemper ſtatim, ac immediate, ſed immediate, vel mediatè, ſtatim, vel non ſtatim, vt ait Ant. And. citat. & ita videtur docuiſſe Ariſt. 1. Phyſ. 82. dum inquit materiam primam eſſe vltimum, in quod ea, quę pereunt, reſoluuntur, indicans expreſsè in ſucceſſiua corruptione progreſſũ iſtũ ex nõ vltima ad vltimã reſolutionẽ, alioquin fruſtrà ad vltima ad deret *in hoc abibit vltimum*; quomodo autem adhuc ſemper in ſubſtantijs verum ſit illud axioma, quòd corruptio vnius eſt generatio alterius, quęſt. ſeq. explicabimus.

ARTICVLVS II.

In cæteris compoſitis fit reſolutio vſque ad materiam primam.

89 Dicimus deindè in alijs compoſitis, in quibus vna dumtaxat exiſtit ſubſtantialis forma, fieri in eorum interitu reſolutionem ad materiam primam ſtatim, & immediatè. Hęc etiã concluſio eſt Scoti, & Scotiſtarum locis ſupracit. & probatur, cum enim in his compoſitis nõ viuentibus detur vna ſola forma ſubſtantialis, conſequẽs eſt in eis quo ad formas ſubſtantiales vſq; ad materiam primam reſolutionem fieri, cum corrumpuntur, nullã enim aliam poſſident formam ſubſtantialem, quę maneat poſt eorũ interitum, vt de animatis dicebamus; & rurſus cum adęquatũ, & proximum ſubiectum accidentium ſit compoſitum, non materia prima, ſequitur etiam in eorundem compoſitorum interitu vſque ad materiam primam reſolutionem fieri, etiam in formis accidentalibus, quia poſt formę amiſſionem nullũ remanet compoſitum, quod illa valeat ſuſtinere, vt in animatis dicebamus de corpore pro altera parte, ſed manet ſolũ materia prima, quę nuda non eſt idoneũ accidentiũ ſubiectũ, ergo in his compoſitis neceſſe eſt fieri reſolutionẽ vſq. ad materiam primam etiam in accidentibus. Confirmatur, quia ideò in animatis non fit reſolutio vſque ad

materiam primam in accidentibus, ſed aliqua in corpore exanimato remanent, quę in viuente præfuerant, vt quãtitas, color, &c. quia ibi duo aderant compoſita, vnum completum, alterum incompletum, quod erat pars illius, & vnũquodq. propria habebat accidentia, illud quidem conſequentia animam, hoc autem conſequentia formam mixti, & ideò licèt eo pereunte ſcilicèt corpore viuente, pereant etiam accidentia, quorum erat ſubiectum, non tamen cętera pereunt, quæ nempè formam mixti comitantur, quia hęc habebant pro ſubiecto corpus pro altera parte, non autẽ viuens, atque ideò cũ illud remaneat etiã poſt animę abiũctionem, meritò ipſa quoque conſeruatur; cum ergo compoſita inanimata ex materia prima immediate, & forma conſtituantur, non verò ex alio compoſito incompleto, hinc eſt, quòd ipſis intereuntibus omnia quoque ſingula eorum accidentia interire opus eſt, nec vllũ prorſus accidens, quod erat in corrupto, maneat in genito.

90 Poteſt etiam probari omnibus illis auctoritatibus Ariſt. quibus probari ſolet compoſitum, & non materiam, eſſe immediatum ſuſceptiuum accidentium, quia ſcilicet prima ſubſtantia primò ſubſtat accidẽtibus, & ea corrupta nihil remanet cap. de Subſtantia, & 1. de Gen. 23. diſtinguit generationem ab alteratione, quia ſubiectum alterationis eſt ens actu & ſenſibile ſcilicèt compoſitum generationis ens in potentia. Et 7.Met. tex.8. ait materiam recipere prius formas ſubſtantiales, ac poſteà accidentales; his itaq. & conſimilibus auctoritatibus probari ſufficienter poteſt aſſertio poſita, quamuis enim per eas non ſufficienter concludatur compoſitum eſſe proprium accidẽtium ſubiectum, non materiã, vt diximus diſp.4. Phyſ. q.1. inquiũt enim Auerroiſtę eas concludere tantùm formã ſubſtantialem eſſe veluti conditionem materię ad recipiendã accidẽtalem, itaquod materia ſit vtiq; ſemper ſubiectũ inhęſionis accidentium, non tamen nuda, ſed dependenter à forma ſubſtantiali, attamen ſufficienter oſtenditur nullum accidens remanere in genito, quod fuerit corrupto, quia licèt ſubiectarentur in materia, quę remanet, ipſa tamen non manet, quia ea fouebat dependenter à forma antiqua, quod autem pendet ab aliquo, illo deficiente deſtruitur, cum ergo in corruptione deficiat forma antiqua, opus erit, vt accidentia pręcedentis compoſiti, quę ab ea forma pendebant, vel in genere cauſę finalis, vel efficientis, vel vt à conditione, deſtruantur; vndè hac de cauſa Conimb. Zabar. & alij, eſtò teneant materiam primam eſſe ſubiectum accidentium, & non compoſitum, adhuc tamen quia ponunt accidentia foueri in ea dependenter ab vnione cum forma, hinc conſequenter aſſerunt in genito nullum accidens remanere quod fuerit in corrupto.

Contarenus tamen quęſt. de Gener. & corrup. cap.7. eſtò & ipſe cum Zab. ſentiat materiam non eſſe ſubiectum accidentiũ, niſi dependenter à forma ſubſtantiali, veluti à conditione neceſſaria pro eorum receptione, non quia ipſa accidentibus ſubijciatur, ſed quia quodammodo fulcit materiam ad ea ſuſtentanda, nihilominus adhuc nititur ſuſtinere poſſe eadem accidentia, quę erant in corrupto, remanere in genito, vndè inquit accidentia poſſe dupliciter conſiderari, vel vt terminis prędita tàm ſecundum extenſionem molis, quàm intenſionẽ gradus, vel vt terminata, primo modo dependent, ac exiguunt ſubiectum forma prędituum, à qua ſiquidem ſolum, & non à materia terminatio procedit, ſecundo verò modo optimè ex materia dependent, ex ipſaq. educi valent adeò vt talis ſit ordo exiſtentię rerum, vt ſcilicèt primo ſit materia, mox accidentia indeterminata in ea, deindè forma ſubſtantialis, ac poſtmodum accidentia terminis prędita; hac data diſtinctione occurrit omnibus allatis auctoritatibus dicens, quòd cum Ariſt. ait ſubiectum accidentium eſſe ſenſibile eſſe actu, ac prius recipi in materia formas ſubſtantiales, quàm accidentales, ſemper intellexit de accidentibus in ſua perfecta integritate ſcilicèt potientibus ſuos terminos, quos non niſi in ſubſtantia compoſita actua-

actuali, & ſenſibili ex munere formæ aiſe qui nata ſunt, qua deſtructa ipſa quoque pereunt quoad eſſe terminatum.

91 Hæc ſolutio reijcienda eſt, quia in primis abſolutè falſum eſt accidens aliquod etiam quantitatem ipſam præcedere in materia formã ſubſtantialem in eſſe quodam interminato, vt diximus diſp. 2. Phyſ. q. 8. art. 4. tum quia in augumentatioue, & alteratione nunquã noua quantitas, & qualitas acquireretur, ſed ſolum earum termini, qui etiam cũ ſint indiuiſibiles, acquirerentur in inſtanti, non in tẽpore, tum quia quamdiù forma eſt in materia, omnia accidentia terminata ſunt iuxta eius exigentiã, vel ergo nũquam dabitur materia cum accidentibus interminatis, quia in nullo inſtanti datur materia ſine forma, vel in aliquo inſtanti ponenda erit materia ſine omni forma, vt eius accidentia interminata dicantur. Nec enim ſufficit dicere quantitatẽ v.g. & humiditatem aquæ eſſe interminatam ante aduentum formæ aeris, in quem eſt conuertenda, terminãrq; hæc accidentia in eius aduentu iuxtà illius exigentiam, minime, quia eſto interminata dicatur tunc temporis reſpectu formæ aeris, tamen ſunt terminata reſpectu formæ aquę, quarè cum materia ſit ſemper, & in quocumq; inſtanti ſub forma, à quo terminatio procedit, cum accidentibus interminatis nunquam erit. Deinde quando etiam aliquod accidens interminatum in materia deberet admitti, hoc ad ſummum de quantitate ſola concedi deberet, & quidem diſtinctionem hanc de terminatione, & interminatione quantati ſolæ, non item alijs accidentibus, Auerroiſtæ ipſi appropriarunt, vndè licentiose nimis interminationem hic auctor ad alia quoq; accidentia transfert; ſed abſolutè loquendo nec ipſi quantitati priuilegium hoc eſt concedendum, vt tandem fateri coactus eſt ipſe Zab. quantitatis interminatæ propugnator acerrimus, qui loc. cit. de Gen. & inter. cap. 10. immemor ſui cap. præced. inquit, quòd in mutatione aquæ in aerem nõ remanet quãtitas aquæ, ſed deſtruitur, quia licèt aeri quantitas illa nõ repugnet, vt abſolutè cõſiderato, ſiquidem poteſt eſſe aer tantæ quantitatis, attamen illi repugnat, vt ex tanta aqua genito, & cum enim aer ſit elementum rarius aqua, neceſſe eſt in mutatione aquæ in aerem, vt etiam quantitas aquæ in maiorem mutetur, hæc Zab. ergo nec quantitas, nec qualitas manet eadem in genito, & corrupto in compoſitis vnam dumtaxat formam habentibus. Denique per hanc diſtinctionem nõ fit ſatis auctoritatibus allatis, quod ſubiectum alterationis eſt ens actu, & ſenſibile, nõ generationis, quod compoſitũ per ſe præcedit compoſitum per accidens, quod deſtructis primis ſubſtantijs impoſſibile eſt aliquid aliorum remanere, &c. nam ſi ſemel in corruptione rerum maneant in materia accidentia corrupti, ſiuè maneant in eſſe terminato, ſiuè interminato, ſemper ſequitur ſubiectũ generationis eſſe ens ſenſibile, compoſitum per accidens præcedere compoſitum per ſe, & deſtructis primis ſubſtantijs aliquid aliorum ſcilicèt accidentium remanere, quia nimirum quoad ſuum eſſe abſolutè remanent, licèt interminatum, quibus materia adhuc redditur ſenſibilis, & cum eis vnum per accidens conſtituit.

92 Ex his itaq; deducitur, quòd non tantùm Auctores compoſitũ agnoſcentes pro immediato accidentiũ ſubiecto, ſed etiam qui ponunt materiam primã aliquo modo dependenter à forma, velut à conditione, ſentire debere, vt conſequenter loquãtur, fieri reſolutionem in corruptionibus præſertim inanimatorum vſq; ad materiã primàm, nec aliquod accidens manere in genito, quod fuerit, in corrupto; quod ita oſtẽditur, licèt enim, vt iſti opinantur, accidẽtia propriè inhæreant materiæ primæ, tamen etiam ſecundũ ipſos nequeunt illi inhærere, niſi ſit prius informata ſubſtãtiali forma, palam igitur eſt, quod ſi deſtruitur forma ſubſtantialis, quę eſt neceſſaria conditio materię, vt accidentia ſuſcipere, ac ſuſtinere poſſit, ipſa quoque deſtrui debẽt, & alia de nouo generari in ortu nouæ formæ, quæ erit conditio materiam diſponẽs ad illa noua accidentia excipienda.

In oppoſitum obijciunr primo duas Ariſt. auctoritates ſatis expreſſas, vna eſt 1. de Gen. 24. vbi aſſerit in mutatione aquæ in aerem ſeruari eandem perſpicuitatem,

De Generatione. T 3 &

& humiditatem expreſsè concedens poſſe accidēs ſenſibile, quod fuerit in corrupto, in re genita remanere. Nec valet cōmunis reſponſio, quā dedimus diſp. 3. Phyſ. q. 1. in ſol. ad. 1. accidentia illa cōmunia manere in vtroq; eadem, non quidem numero, ſed ſpecie tantum, & in hoc ſenſu Ariſt. loqui. Minimè tū quia, ait Areſius, otiosè locutus fuiſset Ariſt. non enim poterat eſſe dubiū ſpecie ſaltim eandē eſſe perſpicuitatem, & humiditatē in aqua, & aere; tum etiā quia, ait Contar. mutatio ex 5. Phyſ. ſemper fit ex contrario in contrarium, irrationabile autem eſt, nec vnquam obſeruatum, vt fiat tranſmutatio vnius indiuidui in alterū eiuſdem ſpeciei, vt talis reſponſio præfert. Altera autoritas habetur 2. de Gen. & corrup. 25. vbi docet Ariſt. inter elementa ſymbobola faciliorem eſſe tranſitum, quia vna ſola qualitas eſt permutanda, expreſsè innuens alteram permanere, & idem repetit tex. 27. & 34. Nec rurſus ſuffragatur communis ſolutio à nobis loc. cit. allata alterā qualitatem manere eandem ſpecie, nō numero, adhuc tamen faciliorem eſſe cōuerſionem inter ſymbola elementa, quia vna tantū ex illis qualitatibus, quæ eſt contraria reſiſtit, altera verò ſcilicèt ſimbola facile cedit, & ſine pugna, & per conſecutionem variatur. Hoc enim ait Contar. textui repugnat, cauſam enim aſſignans Ariſt. illius facilioris cōuerſionis, nō inquit id eſſe, quia vnica, vel plures qualitates reſiſtant, ſed expreſſe ait hoc eſſe, quia ſola qualitas eſt permutanda.

93 Reſp. valdè mirum eſſe, cur Aduerſarij in illa prima auctoritate tantam vim faciāt, tum quia, vt adnotauit Raguſ. diſp. cit. cap. 8. & patet ex ipſo cōtextu Ariſt. non loquitur abſolutè, ſed ſub conditione, *in his autem ſi aliqua maneat paſſio eadem contrarietatis in genito, & corrupto*, tum quia textu illo oppoſitū manifeſtè docet: inquit enim inferius, *quando autem nihil permaneat, cuius altera paſſio eſt, & accidens, omninò generatio, huius autem corruptio*; admiſſo tamen gratis, quod arguēs aſſumit, adhuc dicimus ſolutionem illam cōmunem ſatis ſuperq. facere, quòd qualitates communes genito, & corrupto manent eædem ſpecie, non numero, neque idcircò otiosè locutus eſt Ariſtot. poterat enim vtique eſſe dubium, an qualitates, in quibus elementa conueniunt, eſſent eiuſdē ſpeciei, vt humiditas aquæ, & aeris, cum non defuerint, qui oppoſitum ſenſerint, vt conſtat ex diſp. 1. q 7. & cū dicebatur mutationē fieri ſemper ex contrario in cōtrarium, quia terminus ad quem ſemper fit ex termino à quo oppoſito, hoc intelligitur de his, quæ per ſe fiunt, & propria acquiſitione acquiruntur, non verò de iis, quæ conſequentur ad alia, vt benè Complut. aduertunt diſp. 3. q. 6. n. 64. Et ex hoc facilè etiā explicatur altera auctoritas (licèt maiorē habeat apparentiam, quàm prima) dum enim ait Ariſt. in elementis ſimbolis faciliorem eſſe conuerſionem, quàm in diſſimbolis, quia hìc duæ, ibi verò vna tantum qualitas eſt permutanda, loquitur de mutatione propriè dicta, quæ fit de contrario in contrarium, vt diſput. ſeq. dicemus, hac enim mutatione in ſimbolis vna tantùm permutatur qualitas, non verò de illa variatione, quæ fit per ſolam conſecutionem ad aliud, quo etiam ſenſu dum genitum, & corruptum conueniunt in vno gradu communi generico, ait 1. Phyſ. 76. non fieri tranſmutationem ſecundū gradum cōmunem, ſed tantum ſecundum ſpecificos, cum tamen certum ſit, quemcumque gradum eſſentialem deperdi, cum ſint realiter idem.

At contra hęc reſponſa vrgebis id, quod contra Thomiſtas in ſimili caſu vrgere ſolemus, quando enim nos in animatis non fieri reſolutionem vſque ad materiam probamus ex eo, quia in cadauere manet color, calor, cicatrix, & alia quamplura accidentia, quæ fuerāt in homine viuo, & ipſi reſpondent remanere eadem accidentia ſpecie, non numero, nos incūctanter contra eos clamamus, quòd negent experimētum, & ſenſum ipſum, & quod hoc eſt myſterium creditu difficilius, quàm ipſamet Euchariſtiæ tranſubſtantiatio; nam cum ſenſui non ſubijciatur ſubſtantia, quid mirum, ſi circa ipſam decipiatur, putetque adeſſe, cum non ſit? accidentia, quæ ſunt obiecta propria ſenſuum, variari contra ipſorum iudicium, hoc longè difficilius eſt

credimus; hæc itaque omnia cōtra nos obijci poſſunt in propoſito, dum in generatione aeris ex aqua manente eadem perſpicuitate, & humiditate, ac in aceto, in quo manent, ferè tot accidentia perceptibilia ex his, quæ fuerant in vino, quot in cadauere ex his, quę fuerant in homine, dicimus eſſe eadem tantum ſpecie accidentia, non numero; planè hoc videtur voluntariè dictū: aut ergo reſponſio hæc Thomiſtis quoque admittenda eſt in animatorum interitu, ſi eam nos adhibere volumus in corruptione inanimatorum, cum omnimoda paritas hinc inde currere videatur, aut certè neque hic, neque illic eſt admittenda, quia eſt cōtra experientiā ipſam, & ſenſuū teſtimoniū.

94 Reſp. neg. mi. rationabiliter enim ea ſolutione nos vtimur in corruptione inanimatorum, non verò Thomiſtæ in animatorū interitu, adeſt namq. manifeſta diſparitas, cum enim interit homo, tota prorſus accidētiū collectio, quę erat in corpore anima informato, remanēt in eodē exanimato nullo penitus excepto, cumq. aſſignari nequeat cauſa ſufficiens, à qua de nouo producantur, hinc deducimus eſſe eadem numero, quę priùs iuxtà dicta diſp. 2 Phiſ. q. 4. art. 2. hoc autē in corruptione inanimatorum non contingit, cū enim aqua in aerem conuertitur, nō eadem collectio accidentium perſeuerat, aliqua enim penitus mutantur, vt frigiditas, immo perſpicuitas, & humiditas ipſa adeò variantur, vt etiam ad ſenſum pateat nō eaſdem numero perſeuerare, quia intenſiores ſunt in aere, quàm in aqua, & demum cū quantitas ipſa varietur, vt diximus ex Zab. dicendum eſt etiam omnes qualitates variari ſaltim numeraliter, cum omnes iſtæ in quantitate immediatè fundētur; idem eſt de aceto dicendū, quia in eo non manet collectio accidentium, quæ aderat in vino, ſed multa variari videmus, ex quo arguimus eſſe ſaltim numericè mutata, etiam illa, quæ eadē apparent, vt quantitas, ac etiam interdum color, quia collectio accidētium ab eadem forma indiuiſibiliter procedit, loquendo de connaturalibus, ita vt ſi vnum, vel alterum deficere deprehendamus, rationabiliter arguere poſſumus omnia eſſe mutata ad deſtructionem formæ, quia nō ampliùs adeſt eadem collectio, vnde ſi aliqua appareant eadem ad ſenſum, ſenſus debet à ratione corrigi, & doceri, non eſſe eadem numero, quia variata eſt collectio, ſed tantùm eadem ſpecie; Cui accedit, quod aduertimus art. præc. non ad quamcunq. alterationem in vino factam ſequi ſemper acetum, nec ſemper cum eiſdem accidentibus, cum tamen ad animalis interitum à quocunque fiat agente ſemper ſequatur cadaueris forma cum eiſdem prorſus accidentibus, quæ in corpore præerant, cū animatū erat, ſignū euidens hinc eſſe eandem formam, ac eadem accidentia, non illa.

Denique arguitur rationibus, Tum quia nullum agens agit, niſi medijs diſpoſitionibus, quas in compoſito corrumpēdo inducit, vnde cum ignis ex ligno producitur, pręcedentes diſpoſitiones exiſtentes in materia ligni ſunt cauſę ignis de nouo producti, ergo nè detur effectus ſine cauſa exiſtēte, cum ipſe producitur, pemanere debent illæ diſpoſitiones in ipſo generationis inſtanti. Neque refundas totam cauſalitatem in ignem efficientem, quia contingere poteſt, vt in inſtanti generationis ignis efficiens relictis in materia diſpoſitionibus interierit, veluti ſæpè patrem relicta virtute in ſemine ante ortū filij obijſſe contingit. Tum 2. diſpoſitiones ſunt illæ, quæ auctæ ad gradum incompoſſibilē corrumpunt formam veterem, ergo manent in inſtanti generationis cum noua, nam in eodē inſtanti materia exuitur forma veteri, & ſuperinducitur noua. Tum 3. quia ſi ante inſtans generationis corrumperentur, tunc in inſtanti generationis materia eſſet nuda, ac conſequenter indifferens ad omnem formam. Nec enim dici poteſt determinata potius ad hanc formā, quàm ad illam, quia tales diſpoſitiones immediatè præceſſerūt in ipſa, vt aiūt Thomiſtę; hæc enim immediata pręcedentia diſpoſitionum nihil reale, & phyſicum ponit in ipſa, ratione cuius poſſit verè dici ad hanc potius formam determinata quàm ad aliam. Neque cum Scotiſtis dici poteſt potius ad hanc formā determinata, quam ad illam, quia ſubeſt actioni iſtius agentis, non illis, Nam intro-

ductis diſpoſitionibus poteſt agens periiſſe, vt diximus. Tum 4. quia aſſignari nequit, à quo corrumpantur, cum enim ignis introduxit ſemel in lignum calorem,& ſiccitatem,non poſſunt hę qualitates ab ipſomet igne corrumpi, quia calor non deſtruit calorem,nec ſiccitas ſiccitatem, cum ſimile non agat in ſimile, ſed in contrarium, neq; à forma ignis, dum aduenit,quia cum ſint accidentia ei connaturalia, & requiſita, nequit eorum odiſſe conſortium, nec deſtruere, vt ſtatim ſimilia procuret, hoc enim ſuperuacaneum eſſet in natura.

95 Reſp. his, & ſimilibus argumentis plenè ſatisfactum fuiſſe diſput. 5. Phyſ. q. 8. art. 1. ita vt nihil occurreret dicendum, ne eadem repetamus; nè tamen ea ſpernere videamur, Ad 1. dicimus agens agere medijs diſpoſitionibus alterando, non autem generando, quaſi ipſę attingant principaliter, vel inſtrumentaliter formam ſubſtantialem, vt inquiunt Thomiſtæ, ipſę enim tantum deſeruiunt ad expellendas diſpoſitiones contrarias, at in ipſo generationis inſtanti agens eſt v.g. ignis, qui immediatè attingit productionem formæ ſubſtantialis, & caſu, quo deficeret, vt aſſumitur in argumento, tunc recurrendum eſſet ad agẽs vniuerſale,ad quod eſt communis fuga naturalium, cum deficiunt cauſæ particulares,vt ait Doctor 4. diſt. 12. quæſt. 3. ſic enim eſt in propoſito, productio enim formæ nequit illis diſpoſitionibus attribui, tũ quia in inſtanti generationis nõ permanẽt; tum quia ſi permanerent, nõ valent attingere ſubſtantiam, cum ſint accidentia, de virtute autem ſeminis dicemus diſp. vlt. Ad 2. ſimiliter dicimus vrgere Thomiſtas ponẽtes diſpoſitionem ad formam ſubſtãtialem terminari ad aliquem gradũ,ad quem neceſsariò ſequitur corruptio veteris formę, at nos non vrget nullum admittentes gradum incompoſſibilẽ formæ induci ab alterante,vt alterans eſt, talis enim inducitur à generante, vel à forma genita, vt ibi explicatum eſt, & diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 2. Ad 3. valde laborant Thomiſtę, vt explicẽt quomodo diſpoſitiones preuiæ etiamſi deſinant, relinquant materiam ſigillatam, & determinatam potius ad hanc formam, quàm ad illã,& tandem poſt multum ſudoris nihil lucrantur, non ergo quęrenda eſt aliqua determinatio intrinſeca in materia per diſpoſitiones iam abolitas in ea derelicta, ſi enim manet omninò nuda, profectò eſt nodum in ſcyrpo quærere, ſed talis determinatio ex parte agentis attendẽda eſt, quia enim ſubeſt actioni talis agentis ſic, & ſic alterantis, ideò hanc potius, quàm illam formam ſuſcipit, ita vt hæc determinatio eſt prorſus extrinſeca materiæ, non autem intrinſeca, & ſubiectiua; quod ſi agẽs introductis diſpoſitionibus periret, tũc agens vniuerſale eius defectũ ſuppleret introducẽdo formã illis diſpoſitionibus congruã, & cõſentaneã, quę doctrina fusè declarata eſt diſp. cit. in ſol. ad 1. Ad 4. diſpoſitiones illæ v.g. calor,& ſiccitas corrũpuntur ab agẽte formã introducẽte ſcilicèt ab igne,nõ quidẽ per ſe,quia quod ſic corrũpitur a ſuo cõtrario corrũpitur, ſed corrũpũtur per accidẽs, & cõſecutiuè,quatenus ab igne corrũpitur lignum, cui nitebãtur, hoc autem modo non eſt inconueniens, quòd ſimile corrumpat ſimile per accidens corrumpendo ſubiectum, cui inſidebat.

96 At vrgebis Suar. diſp. 14. Met. ſect. 3. n. 39. & Hurt. diſp. 1. de Gen. ſect. 5. §. 43. ſi lumen ab vno corpore lucido productũ poteſt ab altero conſeruari, cur non & idẽ calor,ac ſiccitas in eodem ſubiecto ſub eiſdem formis conſeruabitur,cum vniuerſaliter idem effectus cõſeruari poſſit, cum deficiẽte vna cauſa alia ſtatim ſuccedit eiuſdẽ virtutis? Conf. quia id etiam nos conceſſimus diſp. 7. Phyſ. q. 2. de illis effectibus, qui propriè non pendent à ſuis cauſis in conſeruari, ac tales ſunt in propoſito calor, & ſiccitas, vnde calor ab igne productus poteſt à Sole conſeruari, ergo tantò magis in propoſito id contingere poteſt. Reſp. in accidentibus vtique aliqua reperiri,quæ non pendent in cõſeruari à ſua cauſa efficiẽte, atq; ideò ab alia eiuſdem virtutis conſeruari poſſunt in eius locum ſubrogata, at nullũ reperitur, quod ita dependeat à ſuo ſubiecto, vt poſſibile ſit naturaliter ab illo diuelli, & in alio conſeruari eius vices gerente, quia cõmune adagium eſt accidentis de ſubiecto in ſubiectũ migrationem eſſe naturaliter

taliter impoſſibile; licèt ergo de lumine cõcedi nõ debeat, quod idem numero cõſeruetur in medio ſucceſſionẽ alterius luminoſi, quia eſt de illorũ effectuum ſerie, qui à ſua cauſa efficiente pendent, nedum in fieri, ſed etiam in conſeruari, concedi tamẽ poteſt de calore, ſiccitate, & ſimilibus, dũmodo ab illis diuerſis agẽtibus in eodẽ ſemper ſubiecto conſeruentur; ex quo tamen nõ ſequitur idem contingere poſſe in propoſito, quia cum ponamus compoſitũ ſcilicet lignum eſſe illorum accidentiũ ſubiectum, iſtudque corrumpatur, profectò quantũcunque ſuccedat agens, vel formã eiuſdem virtutis, illa eadem conſeruare nõ poterit ob defectũ ſubiecti, fatemur tamen argumentũ moleſtare poſſe illos, qui materiã ponũt ſubiectũ accidentiũ cũ aliqua dependentia à forma, ſi enim ſuccedit forma illa accidẽtia requirẽs, non videtur, cur ab ea cõſeruari non poſſint in eodẽ ſubiecto.

97 Itaq; hæc argumenta militant cõtra alios nobiſcum in hoc aſſerto ſentiẽtes, ſed in alijs principijs diſſentiẽtes v.g. de ſubiecto accidentiũ, vt Conimb. Zab. & alij, vel de pluralitate formarũ, & modo concurrẽdi diſpoſitionum ad generationem, vt Thomiſtæ, qui profectò valdè inconſequenter loquuntur, dũ in materia de diſpoſitionibus cum Auerroiſtis conueniunt in principijs, quod nimirũ diſpoſitiones concurrant ad generationẽ nouæ formæ in genere cauſæ materialis præparando nempè, & determinando materiam ad eius ſuſceptionem, & poſtea diſſident in concluſione, quod non permaneant in ipſo generationis inſtanti, quæ duo planè repugnant; At ad hanc inconſequentiam tollendam quid hic cõminiſcuntur Thomiſtę? diſtinguunt duo diſpoſitionum genera, quædã antecedunt introductionem formæ, & in ipſo generationis momento pereunt, aliæ formam origine ſubſequuntur, & cum ea in eodẽ inſtanti incipiũt v.g. calor, quem ignis producit in ligno, dum propriam formã in eius materiã inducere molitur, diſpoſitio eſt introductionem formæ ignis antecedens, & hic interit in ipſa introductione formæ; calor verò qui ipſam formam introductam conſequitur in ipſo generationis puncto, & cũ ea manet, diſpoſitio conſequẽs dicitur: hoc prænotato dicunt, quod diſpoſitiones verè materiã pręparãtes, & in genere materialis cauſæ diſponẽtes sũt ſubſequentes formã, non autem antecedentes, neq; enim repugnat, quod materia in eodem etiam inſtanti diſponatur per diſpoſitiones conſequentes, quas ſecũ affert forma, quia licèt hæc ſit prior illis in genere cauſæ efficientis, nihilominus illę ſunt priores in genere cauſę materialis, & diſpoſitiuæ, vnde mutuam cauſalitatem admittunt inter formam, & diſpoſitiones, quam inconuenire non putãt in diuerſo genere cauſæ, vt eſt in propoſito, quæ doctrina de mutua cauſalitate ſatis eſt illis familiaris; ità diſcurrunt Bannes in præſenti cap. 4. q. 10. art. 2. Cõplut. diſp. 2. quæſt. 8. Conimb. cap. 4. q. 18. art. 3.

98 Sed licèt illa diſtinctio de duplici diſpoſitionũ genere poſſit in bono ſenſu admitti, illa tamen doctrina de mutua cauſalitate etiã in diuerſo genere cauſę damnata à nobis eſt diſp. 8. Phyſ. q. 1. art. 1. & quidẽ quomodo pręſertim in propoſito poteſt diſpoſitio aliqua formã pręcedere in materia etiam prioritate naturæ, ſi in Sẽt. Thomiſt. forma pręrequiritur ſaltim natura, vt diſpoſitionẽ accipiat, & ſuſtẽtet. Deindè etiamſi hæc doctrina admitteretur, parum eis ſuffragari poteſt, quia diſpoſitio ſubiectũ diſponẽs in genere cauſæ materialis, velut ratio recipiendi, debet eſſe in eodẽ ſubiecto, in quo recipiẽda eſt forma, debetq. illud immediatè afficere, vt conſtat de organizatione corporis reſpectu animę, cũ ergo ſecundũ Thomiſt. etiã diſpoſitiones ſubſequẽtes cõpoſito inhæreãt denuo genito, non autẽ materiæ, profectò nequeũt eam diſponere in genere materialis cauſæ, & parũ refert, quod aiũt Thomiſtę recipi in ea, vt in ſubiecto *quo*, & remoto, non enim per hoc immediatè afficiũt ipſam, & intrinſecè, ſed mediatè tantũ, & extrinſecè, quatenus afficiũt compoſitum, cuius eſt pars, quod non ſufficit, vt materia per eas diſponi dicatur in genere materialis cauſæ, & intrinſecè determinari ad hanc formam, vt ipſi prætendunt. Tandem adhuc etiam, ſi eis ſuffragaretur, inconſequenter loquũtur, quia ſi diſpoſitiones formam conſequentes in gene-

genere afficientis cauſæ ipſam præcedunt in materia in alio genere cauſę ſcilicet materialis, iā nan amplius forma ſubſtantialis præcedit accidentalem à toto genere, quia ſaltim in vno genere hęc pręcederet illā nō amplius forma ſubſtantiali immediatè materiā informat, non amplius materia prius recipit eſſe ſimpliciter, quàm ſecundum quid, quæ omnia acceptātur paſſim à Thomiſtis vt fundamenta ad oſtendēdum materiam non eſſe immediatum ſubiectum accidentium.

Nitūtur hic euadere Thomiſtæ præſertim Complut. cit. nu. 184. diſtinguendo de prioritate eſſendi, & intelligendi, & hoc ſecundo prioritatis genere, inquiunt accidentia precedere formam in materia, licèt.n. abſolutè loquendo poſſit intelligi forma ſubſtantialis recepta in materia, quantum ad id, quod talis receptio importat eſſētialiter, non tamen poſſumus intelligere eam eſſe connaturaliter receptā non conceptis prædictis accidentibus, quoniam connaturalis receptio illius pendet ab iſtis, atque adeò talia accidētia poſſunt optimè diſponere pro connaturali receptione talis formæ; alia etiam via conantur euadere ſub nu. 112. diſtinguendo ex quadā D.Thom. doctrina in forma ſubſtantiali gradū genericum formæ ſubſtātialis, vt ſic, ſpecificum & indiuiduum, & aiunt, quod ſecundū gradum genericum immediate recipitur in materia ſine diſpoſitione intermedia, quia materia ſeipſa eſt determinata, & ſufficienter preparata ad recipiendam formā ſubſtātialem, vt ſic, & in hoc ſenſu forma ſubſtantialis præcedit accidentalem, recepta autem ſemel forma in materia ſecundum hanc rationem, ſequuntur accidentia propria illius gradus, & hæc diſponunt non quidem pro receptione prædicti gradus, quia ſupponitur receptus, ſed pro receptione ſpecifici proximi, & ſic deinceps vſq; ad indiuiduū, & in hoc ſenſu forma accidentalis præcedit ſubſtantialem.

99 Hæc doctrina cognata eſt illius, quàm habent Thomiſtæ in materia de Euchariſtia, dum docent ex D.Thom. primum terminum cōuerſionis Euchariſtiæ eſſe compoſitum ex materia, & anima intellectiua, non vt intellectiua, nec vt conſtituit compoſitum, quod eſt homo, ſed vt dat eſſe corporeum, & conſtituit compoſitum, quod eſt corpus, ipſa enim eadem anima, & conſtituit in eſſe hominis, & animalis, & corporis, & ſubſtantiæ, & hoc ſine diſtinctione reali formæ, & formæ, ſed propter continentiam formę perfectioris ſecūdum diuerſos gradus. Reijcit hanc doctrinam Scotus 4.d.11.q.3. §. *de ſecundo*, nam terminus conuerſionis oportet, quòd ſit reale, & vt reale, quia conuerſio eſt realis, ſed anima intellectiua, vt dat eſſe corporeum ab intellectiuo condiſtinctum, etiam ſecundum iſtos, non eſt aliquid reale, ſed tantū quid abſtractum per actum intellectus, ergo &c. Eadem igitur ratione debet quoq; hic refelli allata ſolutio, vt etiam facit Suarez diſp. cit. nu. 29. quia prioritas intelligēdi eſt rationis, ac etiā illa diſtinctio formæ ſecundum diuerſos gradus eſt diſtinctio rationis per conceptus præciſos, & inadæquatos, ergo nihil referre poteſt ad realem cauſalitatem, & inhæſionem accidentium in materia, vel compoſito, de quibus hic eſt ſermo. Deinde quādo etiam hæc doctrina admitteretur, adhuc neutra ſolutio ſatisfacit, non prima, quia ordo naturæ, vt ipſi quoq; vrgent contra Suarez nu. 80. poſtulat, vt materia priùs reſpiciat etiam ordine executionis formam ſubſtantialem quàm accidentalem, ergo falſum eſt accidentia prerequiri, vt connaturaliter recipiatur in materia: neq; ſecunda, quia accidentia ſequentia gradum ſuperiorem non ſunt idonea ad diſponendam, & determinandam materiam pro gradu inferiori, vt ipſi dicūt, nam accidentia v.g. corporis nō magis determinant materiam pro receptione formę inbuentis gradum mixti, quàm corporis ſimplicis; potius ergo accidentia propria cuiuſque gradus debēt pro illo eodem materiam diſponere, non autē pro inferiori, vt in illa graduum diſtributione aiebāt Complut. quia accidentia gradus ſuperioris ſemper habent maiorem latitudinē, quàm gradus inferior, atq; ideò nequeunt ad illum capacitatē materiæ coarctare; hæc obiter dicere libuit, vt notum fieret, quàm inconſequenter diſcurrant Thomiſtæ in hac re;

no-

noſtram verò Sententiam de concurſu diſpoſitionum ad generationum vide diſp. 5. Phyſ. cit. quæſt. 8. art. 1.

Cõcludimus itaque hactenus dictis, nullum accidens permanere idem numero in re genita ex his, quæ fuerint in corrupta (exceptis quibuſdam incompletis, quæ ſoli materiæ, vel formæ conueniunt, vt ſunt generatio, relatio partis, & ſimiles, de quibus non eſt quæſtio) & ratio huius potiſſima eſt, quia proprium, & immediatum inhæſionis ſubiectũ accidentium eſt corpus, vel cõpoſitũ, vbi per cõpoſitũ nõ intelligimus naturã in cõmuni, cõpoſitam ex materia, & forma, ſed naturã ſingularem, & primã ſubſtantiã, vt loquitur Ariſ. cap. de ſubſtãtia nõ tamen, quæ neceſſariò ſit ſuppoſitum, quia corpus pro altera parte compoſiti in animatis non eſt ſuppoſitũ, & tamen accidẽtia ſubiectat, vndè etiam quando cõpoſitũ, in quo ſunt accidentia, eſt propriè ſuppoſitũ; non illi inhærent, quatenus ſuppoſitũ eſt, etiamſi illi prius conueniat ſuppoſitari, quàm accidentia ſuſcipere, vt notat Doctor 3. d. 1. q. 2. art. 2. ſed quatenus ſubſtantia ſingularis, vndè ſi humanitas à Verbo aſſumpta dimitteretur, & propriam acquireret perſonalitatem, eadem adhuc accidentia humanitatis permanerent.

QVÆSTIO IV.

An generatio vnius ſit corruptio alterius, & è contra, vbi de earum connexione, & ordine.

100 HAnc propoſitionem docuit Ariſt. 3 Phiſ. 73. & 1. de Gen. 17. & 24. & alibi veluti conuertibilem; & quia poteſt facere triplicem ſenſum, formalem, cauſalem, & concomitantem, quæritur, in quo ſenſu ſit vera. Et quidem vt incipiamus ordine retrogrado, vnanimi conſenſu fatentur omnes in tertio ſẽſu eſſe veram, nempè concomitanter, quatenus generatio vnius ſemper alterius corruptioni iuncta eſt, & è conuerſo, & in hoc præcipuè ſenſu eã pronunciauit Ariſ. loc. cit. 1. de Gen. 17. quia eam adducit ad ſoluendam dubitationem, quam tex. 16. propoſuerat, quomodo poſſit perpetuari generatio, ſiquidem id, ex quo vnumquodq. generatur, ſcilicet materia, finitum eſt, quod continuam ablationem conſumi debet, vnde iamdudum defeciſſe vniuerſum opus eſſet; ſoluit dubitationem tex. 17. dicens ſufficere finitam materiam ad perpetuitatem generationis, quia generatio vnius fit ex corruptione alterius, & è contra, atq. adeò eſtò materia infinita non ſit, hoc modo ſoluatur perpetua generatio, & corruptio; Veritas huius propoſitionis in præfato ſenſu nititur, ſecundum cõmunem expoſitorum duobus fundamẽtis, Vnũ eſt, quod materia ex interna propenſione, quam habet ad formam, & naturali eius indigentia nõ poteſt ſecundum cõmunem naturæ curſum exiſtere nuda ab omni forma. Alterum fundamentũ eſt, quod duæ formæ ſpecificæ non poſſunt ſimul eſſe in eadem materia, quia non poteſt aliqua res eſſe ſimul eſſentialiter in duabus vltimis ſpeciebus, vt ſimul aer, & aqua, aut equus, & homo; ex his enim duobus fundamentis neceſſariò infertur perpetua cõnexio generationis, & corruptionis, nam ex priori infertur vnius rei interitum eſſe ſemper alterius ortum, cum enim interitus fiat per formæ receſſum, neceſſe eſt forma recedente, vt alia adueniat, ſi materia ſine forma exiſtere nequit, ex poſteriori vero infertur generationem vnius eſſe alterius interitum, cũ enim duç formæ ſpecificæ in eadẽ materia incompoſſibiles ſint, opus eſt in vnius aduentu alterã recedere; ità Mercen. vol. 2. Dilucid. huius propoſitionis Zab. lib. de Gen. & Inter. cap. 5. Contar. to. 2. q. de Gen. & Corrup. cap. 3. Auerſa q. 57. ſec. 7. Compl. diſp. 3. qu. 3. Areſ. diſp. 2. q. 12. ſec. 2. Faber theo. 40. & alij paſſim. Et ex hoc rationem colligunt, cur propoſitio veritatem ſemper habeat in ſubſtantijs, non vero in accidentibus, vt ibidem Ariſt. docuit tex. 20. quia nimirũ duo prçdicta fundamenta in accidentibus locũ non habent, quia ſubſtantia compoſita nõ eſſentialiter completur per accidentia, & cum ſit actu conſtituta per formam ſubſtãtialem, ideo poteſt aliquod accidens recedere à ſubiecto ſine alicuius accidentis aduentu, quod euenit, quando accidens non habet contrarium, cuiuſmodi eſt lumen,

rece-

recedit enim lumen, & nullum aliud accidens ſuccedit, poſſunt etiam plura accidẽtia ſpecie differentia hærere ſimul in eodẽ ſubiecto, idem .n. poteſt eſſe album ſimul, & dulce, quare nõ eſt neceſſe vt vno aduenientе alia eiuſmodi recedant, ità Zab. cit. Hinc tandem Mercen. quoſdã modernos carpit, eo quia rationem reddẽtes, cur materia abſque forma cõſiſtere non poſſit, eã huius rei cauſam eſſe, inquiunt, quoniam corruptio vnius eſt generatio alterius, cum tamen è contra res ſe habeat, quod ideo vnius corruptio alterius eſt generatio, quoniam materia abſque forma conſiſtere minimè poteſt, hanc enim reddidit pro cauſa æternitatis generationis Ariſ. loc. cit.

101 Quoniam verò hæc prępoſitio in animatis deficere videtur, ſi in eis vltrà animam ponatur forma mixtionis, vt ponũt Zab. Mercen. Contar. & Areſ. cit. nam in corruptione animalis iuxtà hanc ſententiam nihil generatur, ſiquidem illa forma cadaueris eſt illamet forma mixtionis, quæ in viuente prǽfuit, ſicut etiam in generatione nihil corrũpitur, quia forma Embrionis manet. Idcirco ſubdunt etiam ſuo modo in eis veritatem habere, nam in corruptione animalis corrumpitur vnum totum ſcilicet animal, & generatur nouum totum, quia corpus, quod prius erat pars, tunc fit totum, ſicut etiam in generatione animalis deſtruitur aliud totũ ſcilicet embrio, quia vbi prius erat totum, dũ generatur animal, fit pars eius; quam expoſitionem amplectitur P. Faber loc. cit. & manifeſtè inſinuatur à Doctore 4. d. 11. q. 1. ab initio, vbi hac ratione inquit ad corruptionẽ vnius totius, etiam ſecundum ponẽtes pluralitatem formarum; Verùm quia hæc ſolutio aliquas patitur difficultates, quia talis generatio, & corruptio in animatis nõ poteſt eſſe ſimpliciter, ſed tantũ ſecundum quid, vt etiam Auctores iſti fatentur, quatenus quod prius gerebat vicem partis, gerit poſteà vicem totius, aut è contra, abſolutè enim loquendo per actionem corruptiuã in animatis nihil reuera producitur, ſed tantum derelinquitur. ſ. cadauer, vt inquit Doctor cit. q. 3. verſ. *item manifeſtius*, quod enim ait Areſ. produci ſaltim nouam formalitatem, vanum eſt, quia formaſ...s nõ eſt idoneus terminus generationis Phyſicæ, ideò Raguſ. diſput. 17. cap. 10. abſolutè negat propoſitionem in animatis, nec inquit eſſe contra Ariſ. id aſſerere; hanc enim eſſe veram ipſe probat, quia materia nunquã eſſe poteſt ſine forma, vndè opus eſt generationẽ ſemper corruptionem comitari, quotieſcunque periculũ imminet, nè materia maneat ſine forma, quod periculum cum non adſit in animalis interitu, cum materia maneat ſub forma mixtionis, neceſſe non eſt propoſitionẽ in animatis veritatem habere.

102 Cæterũ expoſitio iſta non candidè explicat veritatẽ propoſitionis, neque Ariſ. mentẽ; nõ veritatẽ propoſitionis, tum quia ſic acceptatur, vt vniuerſaliter vera in ſubſtantijs, & ita teſtatur Ariſ. ipſe tex. 20. expreſſis verbis, *& eſt alterius generatio ſemper in ſubſtantijs alterius corruptio, & alterius corruptio alterius generatio*, malè negatur in animatis, & leuiter defenditur per generationem, & corruptionem ſecundum quid; tum quia falſum eſt connexionem generationis cum corruptione fundari præciſe in interna indigentia, quam habeat materia formæ ad naturaliter exiſtendum, vt oſtendimus diſp. 2. Phyſ. q. 3. art. 1. vbi proindè cõcluſimus neceſſariam coexigentiam formę in materia ſecundum cõmunem naturæ curſum peti præcipuè debere ex conditione naturæ vniuerſalis, & ordine vniuerſi potius, quàm ex interna indigentia materiæ; tum quia plus pendet ſubſtantia compoſita ab accidentibus ipſã præſertim naturaliter conſequentibus, quã materia à forma, vt ibidem oſtẽditur, ergo hac ratione maiorẽ veritatẽ haberet propoſitio in accidẽtibus, quàm in ſubſtantijs; tum tandem quia ſi neceſſaria coexigentia formæ in materia ſecundum cõmunem naturæ curſum potius ex conditione naturæ vniuerſalis, & ordine vniuerſi attendenda eſt, quo ab Auctore naturæ ſtatutum eſt, vt agentia naturalia nunquam formam corrũpant in materia, niſi aliam inducendo ad cõſeruationem ſpecierũ, ratio, cur materia nequeat eſſe naturaliter ſine forma, erit, quia corruptio vnius eſt generatio alterius, non è contra, vt Mercen. volebat. Neque

etiam

etiam hæc expoſitio eſt ad Ariſt. mentem; tum quia falſum eſt inibi Ariſ. pro cauſa perpetuitatis generationis reddidiſſe internam materiæ indigentiã,& propenſionem in formã; tum quia nec ibi aſſignare intẽdit cauſam perpetuitatis generationis abſolutè loquendo,ſed ſoluere dubitationem text. 16. propoſitam, quomodo perpetuari poſſit generatio, ſi materia eſt finita, vt diximus,& reſpondet text. 17. finitatem materiæ benè cum perpetuitate generationũ cohærere, quia generatio vnius ex alterius corruptione procedit, vndè mediante corruptione eadem materia pluribus ſucceſſiuè inſeruit generationibus, non ergo attulit illam propoſitionem tex. 17. præcisè pro cauſa perpetuitatis generationis, quia nec iſtam quærebat tex. 16.& æquè benè negaretur ab Aduerſario illa propoſitio, ſicut ipſa generationis æternitas, ſed attulit illam ad oſtendendum, quomodo perpetuitati generationum poſſit ſufficere finita materia, vt ex ipſo contextu colligitur.

103 Itaq;eſtò cõnexio corruptionis cum generatione benè probetur ex incompoſſibilitate formarũ in materia,ratione cuius agens vnam formam inducens in materia, aliam cogitur corrũpere, connexio tamen generationis cum corruptione non præcisè, ex indigentia materiæ,aut ex cauſa materiali deſumenda eſt,ſed ex efficiente præſertim, quatenus ſcilicet agens naturale ex legibus naturæ ad conſeruationem ſublunarium nunquã per ſe intendit corrumpere aliquid, ſed per accidens corrũpit illud, quod eſt incõpoſſibile generato, quod per ſe intendit, ità expreſsè notat Doctor 2. d. 1. qu. 3. ad 3. Cumq. Ariſt. hanc propoſitionẽ inducat ad ſaluandã æternitatem generationum ſine infinita materia, benè docet Scotiſtæ Ant. And. 8. Met. q. 3. Tatar. hìc q. 1. not. 4. eſſe vniuerſaliter verã in omnibus ſubſtantijs mediatè, vel immediatè, in mixtis.n. inanimatis vera eſt immediatè, in animatis mediatè, quia tandem cadauer reſoluitur in vermes, & cineres, vel vt aiunt Tromb. 8. Met. q. 2. art. vlt. ad 5. Baſſol. 2. d. 17. q. 1. ad 1. prin. & Ant. And. cit. verificatur in omnibus in generatione, & corruptione completa vltimata, & totali, animal verò in morte non ità corrũpitur, quia adhuc remanet forma aliqua, quæ fuit de hominis eſſentia, neque in ortu ità generatur, quia ſupponitur forma embrionis, vel vt alij dicũt, generatio vnius eſt corruptio alterius, & è contra, vel in facto eſſe, vel ſaltim in fieri, vt in animatis, quæ expoſitio colligitur ex Scoto cit. 4. d. 11. qu. 3. paulò ante ſolutionem principalium, dum ait nullum corpus animabile habere ſimpliciter eſſe perfectũ, & quietum recedẽte anima, quia ſtatim eſt in continua tendentia ad reſolutionem ſui in elementa, contra quã expoſitionem parum vrget obiectio Mercen. cit. quod Ariſt. tex. 21. afferens rationẽ cur ex corruptis alijs ſemper aliquid generatur inquit, quoniam terminus ad quem corruptionis eſt terminus à quo generationis, & è contra, igitur terminus à quo generationis immediatè iungitur cum termino ad quem corruptionis, & ex conſequenti vniuerſaliter corruptioni vnius immediatè cõnectitur generatio alterius; parum vrget, quia vel explicabitur de generationibus,& corruptionibus completis, & vltimatis, vel de generationibus, & corruptionibus inanimatorum, non autem de omnibus vniuerſaliter, vt ibi notatur in margine.

104 Hęc igitur Scotiſtarum expoſitio eſt idonea, & benè ſaluat Ariſt. diſcurſum, cum enim eam propoſitionem induxerit, vt oſtenderet, quomodo materia finita ſufficiat æternitati generationum, ſat ei erit, quòd ad quamcunq; corruptionẽ ſequatur ſaltim mediatè generatio, & ad quamcũq; generationẽ præcedat ſaltim mediatè corruptio, vtrumq; enim habetur ſine generatione cadaueris in interitu animalis, & ſine embrionis corruptione in eius ortu, ſic enim nunquam ceſſabit generatio, & ſufficit finita materia, quod ſolũ intendit Ariſ. ibi; qua etiam expoſitione data opus minimè eſt hanc propoſitionẽ verificari in accidentibus, quia nõ datur in eis perpetuitas generationis, quę difficultatem ingerat de finitate, aut infinitate materiæ, præſertim cum ſint formę ſimplices, quę compoſitione materię carent. Dices, imò ſecundum expoſitionẽ noſtrã verificari debere etiam in accidentibus, quia ideò nos diximus in

ſub-

ſubſtantijs corruptionem vnius ſemper annexam habere generationem alterius, non eo præcisè, quia nequit materia ſine forma conſiſtere, ſed præſertim quia agens naturale nunquam per ſe corruptionem intendit, ſed ea vtitur vt medio ad generationē, ergo hac ratione etiam in accidentibus verificari debebit, alioquin aliquam corruptionem ſaltim in accidentibus per ſe intēderet agens naturale: Reſp. iā. q. 1. ar. 2. cōcl. 2. dictum eſſe corruptionem luminis in ere, ſpecierū in medio, aliorumq; accidentium nullum contrarium habentium per nullam actionem poſitiuam exerceri, ſed ſolum per ceſſationem, & ablationem influxus conſeruatiui, quare in his caſibus non verè dicitur natura, vel agens naturale intendere corruptionem, quia nulla interuenit actio, ſed ſola actionis carentia, non poteſt autem agens dici aliquem finē per ſe intendere per ſimplicem actionis carentiam, niſi fortè in agentibus liberis.

105 Sed contra propoſitionem ratione concomitantię, explicatam objcies, quòd nec immediatè, nec mediatè veritatem habeat vniuerſalē in ſubſtantijs; Primò, quia in formis ſubſtantialibus ſæpè videmus oppoſitum, vnam nempè formam corrumpi, & aliam non generari, aut è contra, nam iuxta negantes pluralitatem formarum in compoſito in nutritione hominis corrumpitur forma alimenti, & nō generatur alia, ſed anima rationalis extēditur ad informādam materiam eiuſdem alimēti, & in morte eiuſdem hominis generatur forma cadaueris, & nulla corrumpitur, cum permaneat anima rationalis; & iuxtà ponentes pluralitatē formarum ad productionē animæ in corpore non corrūpitur forma corporis, nec ad corruptionem animæ in brutis generatur noua forma. Deindè idē contingit in compoſitis ſubſtantialibus, nam in prima corporum productione nulla præceſſit corruptio, & idem dicendū eſt, ſi cū Philoſophis hæc productio ponatur ab æterno, idem etiā quotidiè contingit in nutritione facta per ſpecies ſacramentales, quia producitur noua ſubſtātia abſque alterius corruptione, quę ſub illis præfuerit ſpeciebus. Rurſus datur minimū naturale, ſub cuius minori res conſeruari nō poſūt, ſi ergo hoc minimum v. g. aquæ ab agente naturali diuidatur in duas partes, tūc aqua corrūpetur, & nihil de nouo generabitur, quia forma ſubſtantialis ſub tā parua materia conſeruari nō poteſt. Tandē ſi generatio vnius ſemper eſt corruptio alterius, & è cōtra, ſemper in mūdo eſſet idem indiuiduorū numerus, quod rationabile nō videtur.

Reſp. ad 1. re vera Ariſt. propoſitionem illam de compoſitis pronunciaſſe, quorū propriè eſt generatio, & corruptio, vt poſteà exprimit tex. 24. nō autem de formis, in quibus tamen notari poteſt ſi ſunt incōpoſſibiles, diſceſſus vnius ad acceſſum alterius, aut è contra, quod æquiualet generationi, & corruptioni, & ità in opinione Thomiſtarum, ſi nō corrūpitur anima, ſaltim diſcedit à corpore in aduentu formæ cadaueris, & ſuccedit in materiam alimenti, dum eius forma recedit. Ad 2. aliud eſt loqui de creatione, aliud de generatione, prima corporū productio fuit facta per creationem, & ſic etiam mundus ad æterno ſecundū Philoſophos, at in propoſito intelligitur propoſitio de generatione, quæ eſt productio ex præiacente materia per tranſmutationē, & non per ſimplicem dimanationem, qua etiā de cauſa non vrget argumentū ex Euchariſtia deſumptū, quia hic eſt ſermo de rerū productione, vt fit ſecundū cōmunem naturæ curſū, non autem extraordinario, & miraculoſo modo, vt contingit in nutritione hominis ex ſpeciebus ſacramētalibus. Ad 3. quicquid ſit de antecedente, de quo diximus diſp. 9. Phyſ. q. 3. art. 1. dicendū eſt, vel illud minimū adeò paruum eſſe, vt ab agente naturali inſtrumento corporeo diuidi nequeat, vel ſi diuidi poteſt, fiet conuerſio in ſubſtantiā ambientis, pro cuius forma erit ſufficiens portio, neque enim ſingulæ formæ ſubſtantiales portionem materiæ eiuſdem quātitatis ſibi præſcribunt pro minimo naturali etiā in ſentētia illud admittēte. Ad 4. neg. conſeq. quia interdum ex vnius interitu plura gignuntur, vt cum ex cadauere vermes, interdum ex pluribus vnum, vt cum ex elementis fit mixtum.

106 Quoad ſecundum ſenſum, ſcilicet

cauſa.

cauſalem, eſt difficultas, quia in communi modo loquendi dicimus, & formā priorem expelli, quia noua aduenit, & nouā aduenire, quia prior recedit, iuxtà primam propoſitionē cauſalē generatio eſt cauſa corruptionis eo modo, quo dici poteſt corruptio habere cauſā, quatenus ſcilicet ad eā conſequitur; iuxtà ſecundam corruptio eſt cauſa generationis in eadē acceptione cauſæ; & quia idem reſpectu eiuſdem nequit dici cauſa, & effectus, prius, & poſterius, hinc orta eſt grauis contentio, quænam illarum cauſalium ſit abſolutè vera, & an introductio formæ nouæ ſit prior expulſione pręcedentis, nū potius è contra; & quidem non eſt ſermo de prioritate temporis, cum certū ſit apud omnes exercitium generationis, & corruptionis in eodē inſtāti fieri, vni intrinſeco, alteri extrinſeco, nam ſi fierent in diuerſis inſtātibus, cū inter hæc debeat dari tempus, in eo tempore intermedio, vel materia eſſet ſine forma, vel ſimul ſub duabus formis, quorum vtrumq. abſurdū eſt ſaltim naturaliter loquendo; ſermo igitur eſt de prioritate naturę, quæ ad cauſalitatē ſufficit, ſi eſt cū aliqua dependētia poſterioris ab eo, quod dicitur natura prius

Et videntur in hac re tres modi dicendi, duo extremi, & alter medius, Rubion 2.d. 12.q.4. art. 2. Mercen.cit. Faber theor. 40. & de Pœnit.diſp. 17. cap.3. & alij antiquiores aſſerunt expulſionē formæ pręcedentis abſolutè præcedere introductionem nouæ, vndè volunt illā cauſalē eſſe abſolutè verā, *noua forma accedit, quia prior recedit*, idem tenet Areſius 1.de Gen.q.22. ſpeciatim de formis ſubſtātialibus, nā de accidētalibus ſentit oppoſitum. Recentiores verò quamplures è contra aſſerunt abſolutè introductionem nouæ formæ præcedere expulſionem antiquæ, & eſſe eius cauſā, vndè volunt aliā cauſalem eſſe abſolutè veram, *ideò forma præcedens expellitur, quia noua introducitur*, ità Suar. diſp.27.Met.ſec. 11.nu.21.Hurt.diſp.1.de Gen.ſec.9.Auerſa qu.10 ſuæ Phyloſoph. ſec.5.& q.37.ſec. 7.Arriag.diſp.8. Phyſ. ſec.1. Thomiſtæ tādem, vt eſt videre apud Complut, diſp.3.de Gen.q.5. cum D.Th.p.2. q.113. art.8. diſtinguut diuerſa genera cauſarū efficientis, & materialis, aſſeruntq. introductionem nouæ formę, quæ eſt generatio, priorē eſſe ex parte efficientis, & in eo genere cauſæ, quod adhuc libentius concedunt in genere cauſæ fina is, & formalis, ſed ex parte materiæ, inquiunt, priorem eſſe expulſionem formæ antiquæ, quæ eſt corruptio, quā ſequitur Ruuius 1. de Gen. trac. 2. q.5. & ex noſtris Aretinus in 4.d.16. quęſ.2.art.4.ac Moriſ. diſp 3. Phyſ. quæſt. 19.

107 Dicendum eſt, quòd licèt ſecundū quandam imaginationem expulſio formæ præcedentis introductioni ſubſequentis pręcedere videatur, tamen, ex natura rei, & abſolutè loquendo, res è contra ſe habet, & ſola cauſalis illa eſt abſolutè vera, *quia forma noua introducitur, ideò prior expellitur*, non è contra, Ità iam determinauimus diſput.5.Phyſ. q.3 art.3. & tenet Mairon.4. d.1. q.4. Probatur diſcurrendo per ſingula cauſarum genera, & quidem in genere cauſæ finalis generationē eſſe priorem corruptione fatentur etiam Aduerſarij, & probat Doctor 2.d.1. q.3. ad 3. prin. quia generatio per ſe intēditur ab agente, corruptio autē non, niſi per accidens; prioritatē in genere cauſę formalis ſufficienter probauimus loc.cit. ex eo ſcilicet, quia expulſio formę præcedentis eſt effectus ſecūdarius formæ nouæ, atq; ideò neceſſariò ſupponit introductionē eius in materia, vndè paſſim conceditur ab omnibus formam veterem à noua expelli, & ad huius acceſſum illam recedere. Et hinc deducitur etiā prioritas ex parte efficientis, quia efficiens nō corrūpit, ac depellit à materia formam veterem, niſi introducēdo nouā incompoſſibilē illi, qua ratione actio generatiua formæ nouæ dicitur virtualiter corruptiua antiquæ, vt diximus q.1. huius diſp.art.2.con cl.2. ità docet Scot. ibi cit. & 4. d.1. q.5. ſub F.& d.43. q.5. artic.2.

108 Dubium ſolum ex parte materiæ, cū enim ipſa formā non recipiat, niſi denudata, & expurgata ab his, quæ impediunt receptionē formæ nouę, & ex his pręcipua ſit forma ipſa vetus, ſanè ad ipſam præparandā ad nouæ introductionē videtur pręcedere debere veteris expoliationē quemadmodū aliæ diſpoſitiones præcedunt. Sed

ſi be-

ſi benè res perpendatur, neque ex parte materię, ſeù in genere materialis cauſę admittere debemus expulſionem veteris formę pręire introductioni nouæ, ſed potius è contra, tum quia hæc ipſa purgatio materiæ ab impedimento formæ oppoſitæ fit per informationem,& receptionem formę nouæ, ergo eſt effectus eius,repugnat ergo priorem eſſe, ſed omnibus modis poſterior erit; Nec valet *infelix* illud effugium Thomiſtarum idem eſſe poſſe cauſam, & effectum, prius,& poſterius in diuerſo genere cauſę; centies enim id impugnatum eſt, & præſertim in propoſito prorſus implicare videtur expulſionē eſſe diſpoſitionē præuiā ad formæ introductionē, à qua ipſa procedit,vndè ſi eſt diſpoſitio ad eam, potius dici debet conſequens, quam antecedens. Nec minus iuuat,quod inquit Ruuius, negari debere conſeq. quia tranſit à genere cauſę materialis, quod dicit purgatio materiæ, ad genus cauſæ efficientis, quod dicit introductio formæ, licèt enim vtrumque reipſa ab efficiente procedat, tamen ſub his nominibus ad diuerſa cauſarū genera attinent, & ſub hac ratione non ſunt cōparabilia adinuicem; poſſunt ergo cōparari adinuicē in prioritate,& poſterioritate introductio formæ nouæ, & expulſio antiquæ,quia hęc duo actiuè ſignificantur, & ſe tenēt ex parte agētis, quod introducit vnam, & expellit alteram,poſſunt etiam inuicem comparari receptio formæ nouæ,& purgatio ab antiqua, quia hæc duo paſſiuè ſignificantur,& ſe tenent ex parte materię, at comparari non poſſunt purgatio materiæ, & introductio formæ. Hæc ſanè tota reſponſio conſiſtit in verbis, quæſò cur non poſſunt hæc ambo comparari, eſtò ad diuerſa cauſarum genera pertineant? planè reſpectus oppoſiti propriè inter ſe comparantur, vt introductio actiua,& receptio paſſiua, item expulſio actiua, & expulſio paſſiua, eſtò vna ſe teneat ex parte materię, altera ex parte efficientis, ergo diuerſitas illa non impedit comparationem; Deindè concedit Ruuius cum alijs Thomiſtis ex parte efficientis actiuam expulſionē eſſe poſteriorē introductione formę, at poſteà ex parte materiæ,inquiunt, receptionē eſſe poſteriorē expulſione paſſiua; Contrà ſic vrgemus,& eſt vrgentiſſima ratio, introductio actiua ex parte agētis præcedit expulſionē actiuam per aduerſ. rios, ergo etiā ex parte materię introductio paſſiua, ſeù receptio pręcedit expulſionē paſſiuā,ſeù purgationē materię,Prob. conſeq. reſpectu oppoſiti ſunt ſimul natura,ſed introductio actiua, & paſſiua ſunt reſpectus oppoſiti inter ſe, ſicut etiā expulſio actiua, & paſſiua,ergo ſi introductio actiua pręcedit actiuā expulſionem, etiā paſſiua introductio pręcedet paſſiuā expulſionem, cum paſſiua introductio ſit ſimul natura cū actiua,& paſſiua expulſio cū actiua,vndè per locū à coniugatis ſic argumentari licebit, hæc cauſalis eſt vera, ideò agens expellit formā veterē à materia,quia nouam introducit, ergo è contra hæc etiam erit vera ex parte materiæ, ideò forma vetus expellitur, quia noua recipitur, & introducitur.

109 Contra ſtatutū ordinem generationis,& corruptionis 1. arguit Rub. forma noua nō expellit veterē,ſed eſt agens,quod immediatè ſe ipſo illam expellit, & corrūpit,vt locum faciat ſubſequenti,ergo generatio formę nouæ corruptionem,& expulſionem antiquæ præſupponit, non è cōtra, Probatur aſſumptum, quando forma noua introducitur, aut inuenit in materia formā priorem,aut non, ſi inuenit,ergo non eſt ei incompoſſibilis, cum pro aliquo ſigno in eadē materia ſimul exiſtant, ſi non inuenit, ergo ipſam non corrumpit, vel expellit, ſed corruptam,& expulſam ſupponit, quia implicat corrumpere, quod non eſt, & expellere à ſubiecto, in quo non exiſtit.

Reſp. aliqui ipſam adinuenire in ſubiecto in eodē inſtanti,quo introducitur, non tamen eſſe cum ea compoſſibilem,quia ſtatim eam corrumpit,& deſtruit,vnde aiunt, quòd ſunt ſimul in pugna, & fieri, nūquam tamen in eſſe quieto, ſeu in facto eſſe, ita Fuent. 2. Phyſ. diff. 2. art.4. Lorcam ſecutus 2.to. in p.2. diſp.4. de Gratia, §. *tertiò dico*, vbi admittit peccatum, & gratiam ſimul pro aliquo inſtāti in eadē anima, & ait eſſe de mente Scoti 2. d. 37. ſed non ſine ingenti calumnia, Doctor enim ſolū tenet de potentia Dei abſoluta poſſe gratiam cū pecca-

peccato conſiſtere, non de facto, vt patet in 4. d. 1. q. 6 & d. 16. q. 2. & ex illa eadem d. 37. 2. Hęc tamen ſolutio ſuſpecta eſt, nedũ in Philoſophia, in qua exploratũ eſt formã, & priuationẽ pro nullo prorſus inſtanti poſſe ſimul conſiſtere, nec permanenter, nec tranſeunter ob manifeſtam implicantiã, quæ inde ſequitur, quod eadem forma ſimul eſſet, & non eſſet pro eodem ſigno, vt diximus diſp. 4. Phyſ. q. 4. vna autem forma ſecum ſemper defert priuationem alterius, ſed etiam in Theologia, in qua non minus exploratũ eſt pro nullo prorſus inſtanti eſſe poſſe ſimul gratiam, & peccatũ, odiũ, & amorem, fidem, & errorem, ſubſtãtiam panis, & corpus Chriſti ſub eiſdem ſpeciebus. Neque quia vna forma aliam corrumpit, & expellit, dicentur idcircò incompoſſibiles, ſi ſemel pro aliquo inſtanti ſe compatiuntur in eodem ſubiecto, quia vt benè viget Rubion, aqua calefacta corrumpit, & deſtruit calorem in ſe productum, & sũt in continua pugna, nec tamen ex hoc ſequitur quòd calor ſit ei incompoſſibilis, cũ exiſtat actualiter ſimul cum ipſa.

110 Reſp. itaq. neg. aſſumptum, quia agens non alio modo, vt ſæpè dictũ eſt, expellit formam veterem à materia, niſi introducendo nouam ei incompoſſibilẽ, vnde decipitur in hoc Rubion, quia putat agens duplicem habere actionem, vnã, qua prius natura formam veterem corrumpit; aliam, qua nouam introducit, hoc eſt penitus falſum, quia vt dictum eſt num. 51. & ſeq. eadem prorſus actione, qua nouam formam inducit, veterem corrũpit, quia non datur actio merè corruptiua, & deſtructiua, nam formalitas actionis in eo conſiſtit, quòd ſit alicuius productio, nõ autem mera, ac pura deſtructio; Ad prob. aſſumpti dicẽdum, vt forma noua veterem expellat, minimè opus eſſe, vt eam in ſubiecto adinueniat, ſed ſufficit, quòd coniũgatur ei per ſucceſſionem, & expulſionem, non per ſimultatẽ, ita quod cum primò ponitur vna forma, primò tollatur alia, & primum eſſe vnius, ſit primũ non eſſe alterius, Ratio huius eſt, quia vt diximus diſp. 4. Phyſ. cit. forma non expellit priuationem, aut aliã formam per aliquam actionem, quam exerceat in illam, vel per aliquem contactum, ſicut cum clauus clauum trudit, neque pugnãt, ſicut milites in arena, vnde & in hoc rurſus decipitur Rubion putans opus eſſe, quòd forma noua veterem in ſubiecto reperiat, vt eã expellat, nam ſi hoc requireretur, potius forma præcedens nunquam deſtrueretur, ac expelleretur, quod ita oſtẽdimus, vt forma formã deſtruat, debet eam in ſubiecto adinuenire, & ſimul pro aliquo inſtanti eſſe, aſſignetur ergo inſtãs, vel tempus, in quo eã dicitur expellere, tunc percontamur, vel in eo inſtanti forma vetus in ſubiecto exiſtit, vel no, ſi primũ, ergo non in eo ſigno eam expellit, cum adhuc ſimul ſint, ſi ſecundũ, tũc redit argumentũ, quod tunc nõ expellit, ſed potius expulſam ſupponit, quia forma in ſubiecto nõ exiſtẽs ab eo non expellitur, quare ſemper reddit eadẽ difficultas. Non ergo opus eſt, quòd forma noua veterẽ in ſubiecto adinueniat, vt eã expellere dicatur, quia hæc expulſio nõ fit per aliquem contactũ, nec pugnã ineũt, velut ſingulare certamen, ſed in eo hęc pugna, & expulſio conſiſtit, quòd quando introducitur forma noua in eodẽ prorſus inſtãti vetus abeat, vel ſi pugna ſit ſucceſſiuè vt inter calorem, & frigus in aqua, qua celeritate introducitur forma caloris, eadem celeritate corrumpitur forma frigoris, vnde hæc expulſio ſimilis eſt illi, qua Galli, v.g. caſtro expugnato cõuentionibus hinc inde factis Hiſpanos expellunt, non enim eos expellere dicuntur, quaſi in eodem tẽpore hi, & illi ſimul in caſtro commorentur in pugna, ſed eos expellere dicuntur, quia cum primum Galli ingrediuntur, Hiſpani diſcedunt.

111 Secundò, arguit idem, ſi introductio formæ nouæ eſſet prior, & cauſa corruptionis alterius ſequitur, quòd nũquam vnum, & idem agens creatũ eſſet generãs, & corrũpens, quod eſt incõueniens. Prob. conſeq. quia ſi ignis agit in aquam, & forma aquæ expellitur à forma ignis introducta in paſſo, non eſſe formæ aquæ ſequitur immediatè non quidem ad actionem ignis generãtis, ſed ignis geniti, & ideò hic erit corrumpens, non ille, cum ergo idem ſit regulariter generans, & corrumpens, di-

cendum eſt agens v.g. ignem ſeipſo immediate generare,& corrúpere,ſed prius corrumpere, vt locũ faciat formæ ſubſequẽti. Reſp.neg.conſeq.cũ eius probatione,quia eſtò forma vetus formaliter expellatur, & corrumpatur à forma nouiter introducta, effectiuè tamen corrumpitur,& expellitur ab ipſo agente; non poteſt autẽ agens dici immediatè ſeipſo formã præcedentem corrumpere, vt locum faciat ſubſequenti, tum quia agens non corrumpit formam præcedentẽ, niſi generando nouã, cum nequeat habere actionem, quę per ſe primò terminetur ad deſitionem formę prioris; tũ quia ſi ſeipſo immediate formam corrumperet, & non mediante forma noua, hæc non diceretur eam expellere, nec peccatũ expellere gratiam; tum tandem, quia deberet dici Deus prius natura eijcere gratiam, vt locum faciat peccato, quandò aliquis iuſtus à gratia decidit.

Tertio arguitur ex Areſio, licèt aſſertio poſita locum habeat in formis contrarijs, quarum vna immediatè expellitur ad ingreſſum alterius, tamen in ſubſtantialibus admitti non debet, quia in his forma præcedens non expellitur virtute formæ ſubſequentis, ſed virtute diſpoſitionum præcedentiũ,& defectu ſuarum,cum ergo prius cörrũpantur diſpoſitiones formæ prioris, quàm poſterior introducatur, prius etiam corrũpetur illa,quàm iſta generetur. Conf. quia diſpoſitiones pro forma veteri tolluntur per alterationem præuiam nouæ generationi, & ſic prius natura ad introductionẽ nouæ formæ recedit forma præcedens. Demũ ſi in inſtanti vltimo præuiæ alterationis nollet Deus concurrere ad eductionem nouæ formæ,adhuc vetus deberet deſtrui, neq; poſſet conſeruari ſine miraculo, cum nulla forma poſſit naturaliter conſeruari ſub cõtrarijs diſpoſitionibus: at ſi productio formæ nouę eſſet deſtructiua formę veteris, nullum eſſet miraculum tunc eam conſeruari, quia nullum eſſet illius deſtructiuum, ergo productio nouæ formæ non eſt deſtructiua veteris, ſed ſupponit prius natura illam eſſe deſtructam.

112 Reſp. ob hanc rationem multos a nobis defeciſſe; Arriag. tamen & Auerſa cit. non terrentur; immo àrgumentum ita retorquent, diſpoſitiones pro forma priori pelluntur, quia inducuntur aliæ, cum ſint inuicem immediatè contrariæ, & hoc etiã illi concedunt, atq. adeò prior eſt hatũ introductio, quam illarum expulſio, ſed per nouas diſpoſitiones introducitur noua forma, ergo ſaltim per concomitãtiam prior eſt introductio nouæ formæ, quàm veteris expulſio; diſcrepat tamen in hoc Arriag. & Auerſa, quòd caſu, quo auferentur diſpoſitiones prioris formæ ſine introductione nouæ, ille inquit, quòd forma prior deficeret, iſte negat,quia potius deberet conſeruari forma abſq; ſuis diſpoſitionibus,quàm materia ſine omni forma. At dicẽt Aduerſarij poſt introductionem caloris, vt octo v.g. in materia ligni immediatè ſequi expulſionẽ frigoris requiſiti pro ligno, & ſimul ipſam ligni formam, & poſt modũ forma ignis emergit, vnde argumẽti reductio non multũ vrgere videtur; id, quod inquit Arriag. in eo caſu formã ſcilicèt defecturam, directè impugnatur ab argumento, quia ſi ſola formæ nouæ productio eſt eius deſtructio, ſi illa non interuenit ex hypotheſi argumenti, nec iſta deſtruetur; quod verò ait Auerſa conſeruandam fore abſque ſuis diſpoſitionibus, immò ſub contrarijs, nec etiam ſatis probabile videtur, quia vt ſupra dicebamus, plus pendet ex intrinſeca indigentia forma à ſuis diſpoſitionibus, quàm materia à forma, quia illas ſecũ forma trahit etiam abſq; extrinſeci agẽtis adminiculo, non ita materia formã. Argumẽtum in via noſtra parũ, & nihil vrget, quia negamus per alterationem pręuiam etiam vſque ad vltimum inſtans incluſiuè induci gradum incompoſſibilẽ formæ præcedenti, nam hoc admiſſo profectò argumẽtum ſatis vrget, ſed qualitas in tali gradu dimanat à forma eo ipſo, quòd eſt introducta; atq, ideò introductio formæ nouæ ſemper præcedit expulſionẽ veteris, & gradus pro ea requiſiti, & ſic etiam patet ad 1. conf. & 2. quia cum alteratio in toto ſuo periodo nunquam inducat gradum incompoſſibilem, ſi Deus in vltimo eius inſtanti concurſum ſuſpendat ad eductionẽ formæ nouæ, vetus abſq; miraculo remanebit, & paulatim

tim

tim ſuo conatu contrarias depellet diſpoſitiones, & proprias reaſſumet.

113 Quarto vrgetur denuò Thomiſt. fundamentum, non minùs obſtat introductioni formæ ignis in ligno frigus, & humiditas, quàm ipſa forma ligni, ſed ob talē obicem ille antecedenter tollitur, ergo & iſta. Conf. generatio formæ nouæ eſt finis, corruptio antiquæ ſe habet, vt medium, ergo licet illa ſit prior in intentione, erit tamen poſterior in executione. Reſp. frigus tolli antecedenter ad formę inductionem citrà gradū pro forma ligni determinatum, hic autem, ſicut & ipſa forma, corrumpitur ad ingreſſum formæ nouæ, vndè forma vetus eſt obex, qui tollitur concomitanter, & conſequenter, non autem antecedenter; vndè ad euerſionem fundamenti Thomiſt. obſerua, nō per ſe requiri ad introductionem formæ nouæ, quòd præcedēs prius natura fuerit à matera depulſa, ſed abſolutè ſufficere, ſi tunc temporis in ea nō reperiatur; cum ipſa ingreditur, Et ratio eſt, quia ſufficit ei, vt in eius ingreſſu materiam non inueniat occupatam ab alia forma, ad hoc autem parùm refert, quòd forma præcedēs prius natura fuerit expulſa, vel quòd tunc primo expellatur, vndè manifeſtè infertur minimè opus eſſe, quod expulſio veteris formæ antecedat introductionē nouæ, ſed ſufficere ſi eam concomitetur, vel ſequatur, quod benè notauit Arriag. cit. Ad Cōf. benè negat Hurt. cit. §. 95. conſeq. quia generatio non eſt finis dependens à corruptione, tanquam à medio propriè, & in rigore ſumpto, ſed tanquā à remotione impedimenti ſecuta ex ipſa generatione, ſicut etiā dependet à diſpoſitionibus cōſequentibus, quarum eſt finis, & tamen ſit priùs natura, quàm illæ; finis ergo eſt poſterior medijs, ait Hurt. per ſe concurrentibus, aut effectiuè, aut diſpoſitiuè antecedēter, non tamen conſequēter; Hinc ſubdit Suarez cit. n. 21. expulſionem formæ impropriè dici cauſā materialem introductionis alterius formę, nam potiùs eſt remotio cuiuſdam impedimenti, non tàm antecedens, quàm ſubſequens, vel concomitàns, vndè ſi aliquis eſt ordo, vel prioritas, eſt magis ſecundum conſiderationem noſtram, vt diximus in concluſione, quàm ſecundùm aliquam cauſalitatem à parte rei.

Quinto tandem obijcitur, Tum quia ſi expulſio præcedentis ſequitur ad nouæ introductionem, ergo priùs eſt in illo ſubiecto forma noua, quàm expellatur antiqua, & ſic in eo priori ſimul erunt, quia antiqua nondum receſſiſſe intelligitur. Tum quia terminus à quo motus, vt prouenientis ab agente, prior eſt termino ad quem, quia ab illo motum inchoat, vt ad hunc tendat, ſed expulſio formæ præcedentis eſt terminus à quo motus prouenientis ab agente, introductio nouæ eſt terminus ad quem, ergo &c. Tum tandem quia ab hac ſent. videtur ſtare Doctor 4. d. 16. q. 2. in calce, vbi mouens hoc dubium in terminis de remotione culpæ, & infuſione gratiæ, quænam earum mutationum ſit prior, inquit, quòd via generationis prior eſt expulſio culpæ, via perfectionis infuſio gratiæ, & quòd Deus in iuſtificatione impij, licèt ordine intentionis priùs velit ipſi gratiæ infuſionem, quàm culpæ remiſſionem, ordine tamen executionis priùs vult illi non ineſſe culpam, quàm ineſſe gratiam, qua de cauſa Scotiſtæ quamplures oppoſitum aſſertionis noſtræ tuentur.

114 Reſp. ad 1. patere ex dictis diſp. 5. Phyſ. cit. q. 3. art. 3. in Sol. ad 2. neganda enim eſt conſeq. quia in eodem prorſus inſtanti vna incipit, & alia deſinit; nec valet dicere ſaltim in eo priori ſimul eſſe, quia per inſtās naturæ nō explicatur, aut mēſuratur exiſtentia formæ, ſed ſolū dependentia poſterioris à priori, vel talis præſuppoſitio vnius ab alio, vt illud cōcipi poſſit iſto non concepto, & ſic eſt in propoſito, quod expulſio veteris formę non concipitur ſine introductione nouæ, ſed huius introduct. optimè benè concipi poteſt abſque eo, quòd ei præcedat expulſio, vt dictū eſt ad argumētum præcedens, nam ſufficit, vt eam comitetur, vel ſequatur; & aduertimus ibi etiam Aduerſarios ad hanc ſolutionem teneri, quia cum ſecundum eos expulſio præcedat introductionem formæ, æquè benè contra ipſos vrgere poſſumus, quod in eo priori materia erit ſine omni forma, ſicut ob oppoſitum à nobis aſſertū contra nos vrgent,

quod in eo priori erit ſub duplici forma. Ad 2. poteſt eſſe varius ordo prioris,& poſterioris inter terminos motus iuxtà variã eius conceptionem,ſi enim concipiatur,vt fiat in argumento, per modum cuiuſdam tranſitus,ità prior occurrit terminus à quo abijciẽdus,& poſterior terminus ad quem acquirendus; ſi verò concipiatur per modum cuiuſdã aliter habitationis nũc, quàm prius, prior occurrit terminus ad quem,& poſteà terminus à quo; à parte rei tamẽ res ità ſe habet, quod ſi eſt ſermo de termino à quo per ſe,& primò, ſicut eſt priuatio, ſic abiectio termini à quo nec præcedit, nec ſubſequitur acquiſitionem termini ad quẽ, ſed ſunt omninò ſimul natura, immo abiectio illius eſt formaliſſimè acquiſitio iſtius, nam expulſio priuationis nil aliud eſt formaliter, quam aduentus formæ. Et ratio huius eſt, quia priuatio, & forma priuatiuè opponuntur, vndè nec per diuinam potentiam fieri poteſt formã eſſe in ſubiecto,& priuationem nõ recedere,atq; ideo formaliſſimè aduentus formæ eſt expulſio priuationis,& expulſio priuationis formaliſſimè eſt ipſa forma,ſi verò ſermo eſt de termino per accidens, & concomitanti, qualis eſt forma in materia præinuẽta,ſanè huius expulſio diſtincta eſt ab introductione termini ad quem, quia hi termini non ità immediatè opponuntur, quaſi non eſſe vnius ſit formaliſſimè eſſe alterius, vt accidit in priuatiuè oppoſitis, vbi nõ eſſe priuationis ſcilicet tenebræ eſt formaliſſimè ipſũ eſſe formę ſcilicèt lucis, vndè & Deus conſeruare poteſt terminum ad quem cum huiuſmodi termino à quo ideſt formam nouam cũ vetere, neq; abiectio huius termini à quo præcedit in motu introductionẽ temini ad quẽ ſed ſubſequitur, vt oſtenſum eſt. Ad 3. nil certi poſſumus indè colligere ex Doctore, quia loquitur ibi de peccato, & gratia, quæ ſecundum ipſum nõ opponũtur ex natura rei, ſed tantum ex diuina inſtitutione, vndè, & ibidem negat prioritatem cauſalitatis inter expulſionem culpæ,& infuſionem gratię,& tandem concludit in fine quæſtionis, quò d ſecundum cauſalitatem,vel generationem nullum ordinem habent prioris, & poſterioris, potius ergo ex locis à nobis citatis colligi debet mens Doctoris conſequenter ad eius principia,quàm ex hoc loco pro vtraq; parte tàm ancipiti.

Quò tandem ad primum ſenſum ſcilicèt identicum, & formalem, an propoſitio ſit vera, diſtinguendum eſt iuxta ſuperius dicta q. 1. art. 2. quòd generatio,& corruptio ſumi poſſunt in ratione actionis, vel mutationis, ſi hoc modo ſumantur, propoſitio eſt falſa, quia generatio, & corruptio important diuerſas mutationes, vt ibi contra Zab. probatum eſt, ſi verò primo modo erit vera, quandoquidem corruptio non importat diuerſam actionem à generatione, nam eadem prorſus actione, qua vna forma introducitur, alia expellitur; & quæ contra propoſitionem in hoc ſenſu obijci poſſent, iam ibi diluta ſunt.

QVÆSTIO V.

An generatio, & corruptio fiant in inſtanti, vel ſucceſſiuè, vbi diſcutitur, num forma ſubſtantialis ſuſcipiat magis, & minus.

115 IN hac celebri controuerſia tres vigent in ſcholis opiniones, duæ extremæ,& vna media; loquimur autẽ de forma,nõ de primo indiuiſibili formæ. Prima extrema ſatis communis, & recepta aſſerit quamlibet formę ſubſtantialis introductionem fieri in inſtanti, licèt ſubiectũ ſucceſſiuè diſponatur, ità Capreol. 1. d. 17. q. 2. art. 2. Pomponatius lib. de Nutritione, & Augum. cap. 19. & 8. Met. diſp. 7. cap. 4. citans Themiſtium, Simpliciũ,& alios Gręcos, Tolet. 1. de Gen. q. 11. citans Auerroẽ, Albertum, & S. Thomam, Hurt. diſp. 3. de Gen. ſec. 3. nu. 28. Arriag. diſp. 1. de Gen. ſec. 5. nu. 54. qui alios citant, quam opinionem ſic explicare ſolent, quòd ante generationem alteratur mobile,& quia nulla pars eius eſt ęque propinqua agenti, ideò primò propinquior alteratur, & in vltimo inſtanti illius alterationis introducitur pars formæ ſubſtantialis, deindè agens alterat aliã partem, in qua ſimiliter agẽs introducit in inſtanti terminatiuo aliam partem formæ, & ſic deinceps, vndè cõcedunt dici poſſe fieri ſucceſ-

ſucceſſiuè in hoc ſenſu, quatenus vnum inſtans alteri ſuccedit, licèt mediet tempus, in quo non fit generatio, ſed alteratio tantùm; hanc ex noſtris ſequuntur plurimi P. Faber 11. Met. diſp. 2. & probabilem putat Tatar. 5. Phyſ. q. 1. dub. 1. immo quamplures ex hoc motum à mutatione diſtinguūt, qualis eſt generatio, quòd motus fit in tempore, at mutatio in inſtanti. Altera opinio extrema eſt aſſerentium formas ſubſtantiales habere latitudinem non ſolum extenſiuam partium, ſed etiam intēſiuam graduū per intēſionem, & remiſſionem, iſtæ enim conſequenter dicunt generationē ſubſtantialem fieri ſucceſſiuè, ita vt ſucceſſio proueniat, nedum ab extrinſeco, ex parte mobilis, ſed etiam ab intrinſeco, ex intrinſeca nimirum latitudine formæ, quæ de ſe ſucceſſiuè acquiſibilis eſt, quia ſecundū ſe diuiſibilis eſt tàm extenſiuè, quam intenſiuè, ità Ant. And. lib. de trib. principijs q. 8. & 11. & lib. 11. Met. q. vn. & Zerb. ibid. Roccus 3. Phyſ. q. 4. & 1. de Gen. q. 6. cuius opinionis auctores habentur Auerroes, & Alexander, eò quia formas ſubſtantiales elementorum præſertim poſuerint intenſibiles, & remiſſibiles, & ſequuntur, quicumq. formas elementorum, inquiunt, remanere in mixto in eſſe remiſſo, & refracto. Tertiā tandem ſententiam, quam veram arbitramur, & Scoticam, atq. Peripateticam, mediat inter iſtas, & docet generationem ſubſtātialem inanimatorum (nam de generatione animatorum diſp. vlt. peculiaris erit ſermo) fieri in tempore, & ſucceſſiuè contra primam opinionem, ſubdit tamen contra ſecundam, hanc ſucceſſionem nō prouenire ab intrinſeca latitudine formæ ſubſtantialis, quaſi ſuapte natura talem ſucceſſionem poſtulet, ſed ei aduenitiam eſſe ex annexis diſpoſitionibus, & alia forma incompoſſibili vt poſtea declarabitur; Hanc tenet Doctor loc. mox. citand. & ſi pro alijs referatur, Tatar. cit. idem P. Faber Theor. 39. Moriſan. diſp. 1. de Gen. dub. 5. Pereyrius lib. 14. c. 1. & alij.

ARTICVLVS I.

Generatio, & Corruptio ſucceſſiuè fiunt & in tempore.

116 HÆc aſſertio, vt diximus, de generatione inanimatorum ſtatuitur, extenditurq; etiam ad corruptionem, quia qua celeritate introducitur vna forma, eadem conſumpitur alia, vndè pari paſſu procedunt generatio, & corruptio, ſicut ſi quis manutenens trutinam æquali lance, ſi quis alteram lancem manu deprimat, eodem tempore leuat alterā, & depreſſio vnius eſt leuatio alterius; Colligitur ex Scoto in 2. d. 2. q. 9. D. F. N. O. vbi & ſi non ſigillatim loquantur de generatione ſubſtātiali, doctrinam tamen cōmunem affert, vt conſtabit ex argumentis, quæ afferemus; clarius id habet in 4. d. 43. qu. 5. B. vbi inquit agens creatum ſucceſſiuè inducere formam ſubſtantialem, vndè ex hoc concludit, quòd ſi forma corporis in reſurrectione in inſtanti introducetur, hoc erit virtu te diuina; & tandem hoc probat ex pro feſſo 8. Met. q. 3. idē tenet Lichet. in 2. loc. cit. Faber expreſsè Theor. 39. cit. quod nō detur minimus motus indiuiſibilis. Et probatur primò manifeſtis Ariſt. auctoritatibus, nā 4 Phyſ. t 129. & 7. Phyſ. 37. expreſsius ait generationem ſubſtātialem eſſe velociorem, & tardiorē, & 6. Phyſ. tex. 59. habet ex præcedentibus in generatione, & corruptione aliquid ſemper priùs factum, vel corruptum eſſe ante complementum ipſorum, ſicut in quolibet motu ſucceſſiuo mutari præcedit mutatū eſſe, & è contra; & tex. 83. ait ſecundùm eam mutationem, quæ in contradictionē eſt, nullum eſſe impoſſibile, ſi tempus mediet, & ſit neq. perfectum ens, neque non ens. Nec iuuat frequēs effugium, quod per generationem, & corruptionem intelligat Ariſt. præuiā alterationē, aut aggregatū ex vtroq; nō autē de præciſa mutatione introductiua formæ ſubſtātialis; Minimè, quia vt cōſtat ex ipſis cōtextibus, ibi benè diſtinguit generationē à præuia alteratione & de generatione ea pronunciat, vt eſt introductio formæ ſubſtantialis; benè verum eſt, quod non loquitur de generatione, vt omninò præſcindit à præuia alteratione, qui a

re vera generatio ſucceſſionẽ, quam habet, non ex ſe habet, & ab intrinſeco, ſed potius ab extrinſeco à præuia alteratione in ipſã redũdat, quia vt dicemus art. ſeq. ſuceſſio eius nõ eſt referẽda ad formã ſubſtantialẽ, ſed potius ad diſpoſitiones præuias.

117 Secundo demõſtratur ſolida ratione, ex Doctore cit. deducta ex actione vniformiter difformi agentis naturalis in paſſum, nã quotieſcunque paſſum, circa quod agens naturale exercetur, eſt cõtrarijs affectum, ſemper intra ſphæram actiuitatis ſuæ agit vniformiter difformiter producendo nimirum qualitatẽ intenſiorem in partibus ſibi proximioribus, & debita proportione remiſſiorem in remotioribus, & ratio eſt, quia maior vel minor diſtãtia agentis à paſſo multùm iuuat, vel impedit actionem eius ex diſp. 2. q. 4. cum ergò in qualibet generatione præcedant ſemper diſpoſitiones præuiæ, quæ non niſi in tempore, & ſucceſſiuè introducũtur ob rationem allatam, quia cũ paſſum ſit diuiſibile in plures partes, non poteſt ſecundũ omnes eſſe æqualiter approximatum agenti, hinc ſequitur generationem quoq; ipſam per concomitãtiam fieri ſucceſſiuè, & in tempore, Probatur conſeq. nã vltimas diſpoſitiones neceſſariò, & naturaliter cõſequitur introductio formæ ſubſtantialis, ſi ergo illæ ſucceſſiuè introducuntur, nec poteſt dari determinata pars, in qua primò, & æqualiter tota introducatur, ſed ſemper in infinitum alia, & alia pars eſt prius diſpoſita, profectò idem de forma ſubſtantiali per concomitantiam dicendum erit.

Reſp. Arriag. diſp. 2. de Gen. ſec. 3. n. 28. negando propoſitionem illam de actione vniformiter difformi eſſe vniuerſaliter veram, quod nititur probare quibuſdam experientijs de ſono, & luce Solis, Hur. imitatus, qui etiam loc. cit. §. 14 eandem negare auſus eſt quibuſdam experientijs innixus; Sed eam propoſitionem eſſe vniuerſaliter veram, quando paſſum, circa quod agens naturale exercetur, eſt eiuſdem rationis, & æqualiter contrarijs imbutum, & experientias ab eis adductas non eſſe ad rem, iam oſtendimus diſp. 2. q. 4. cit. quæ hìc repetere non eſt opus. Proindè Hurt. §. 22. & 23. aliter reſpondet, negando diſpoſitiones vltimas ſucceſſiuè introduci, nam vltima diſpoſitio, inquit ipſe, conſiſtit in indiuiſibili, dato enim quod vltima diſpoſitio alicuius formæ ſubſtantialis ſit aliqua qualitas, vt quinq; ly *vt quinque* nil aliud dicit, niſi ter minatiuum graduum illius qualitatis, quod indiuiſibile eſt, & conſequenter non ſucceſſiuè, ſed in inſtanti introducitur, cum menſura indiuiſibilis ſit inſtans, non tempus, & quia forma non introducitur poſt quãlibet diſpoſitionem, ſed ſolùm poſt vltimã, ſequitur nõ ſucceſſiuè, ſed in inſtanti introduci.

118 Neque hæc ſolutio argumentum euacuat, procedit enim ex confuſa acceptione indiuiſibilium qualitatis, in qua omninò diſtinguenda ſunt abinuicem, vt diximus diſp. cit. indiuiſibile intenſionis tantũ, & indiuiſibile intenſionis, & extẽſionis ſimul. Ratio eſt, quia qualitas illa, vt quinq. non tantum reperitur in hoc, & illo puncto ſubiecti, ſed etiam in ſingulis eius partibus diffuſa, adeò vt totum illud ſubiectum eſt calidum v. g. vt quinque, vndè quamuis illa qualitas, vt quinq. quoad intenſionẽ ſit indiuiſibilis, tamen quoad extenſionem indiuiſibilis eſt, quarè contra allatam reſponſionem maximè ad hominem, ſic argumentari licebit, vltima diſpoſitio formæ, etſi quoad intenſionem indiuiſibilis ſit, tamen quoad extenſionem diuiſibilis eſt, ergo etiã forma ſubſtantialis, cum hæc eodem modo cõcomitanter acquiratur, ſicut illa. Probatur aſſumptũ, quia vltima diſpoſitio formæ ab agente introduci debet in ſubiecto quanto, & extẽſo, & adhuc aliqua contrarietate affectio, ſed agens naturale vniformiter difformiter agit circa ſubiectum ità ſe habens, ergo, &c. Accedit, quod gradus certus, eſt vltima diſpoſitio, etiam per vltimum non eſſe incipit in parte incerta, ac indeterminata, ex diſp. 3. q vlt.

Reſp. alij, argumentum concludere vtiq; de diſpoſitionibus præuijs, quia cum accidentia ſint, benè ſucceſſiuè acquiri poterunt, non verò de formis ſubſtantialibus, quæ non niſi in determinata parte, & quantitate recipi debent. Hęc reſponſio corruit ex dictis diſp. 9. Phyſ. q. 3. art. 1. vbi determinauimus cum Doctore formas ſubſtan-

tiales

tiales non viuentium determinatam quantitatem non poſtulare, ſed quantum eſt de ſe, ſub minori ſéper exiſtere poſſe quacunque data, vt ipſa quoq; experientia docet, quamuis enim corpora quędam tenuis reſiſtentiæ, qualis eſt ignis, nõ poſſint diu ſub exigua mole conſeruari, vndè ſtatim extinguitur, & cõuertitur in naturam corporis circumfuſi, alia tamen maioris reſiſtentiæ ſub quacunq; exigua quantitate diù cõſeruantur, ſignum euidens non præfigere ſibi terminum vſq; ad indiuiſibile excluſiuè; At præſertim in propoſito poſſumus adhuc ſic vrgere, vltima diſpoſitiò formę introducendæ, vt ponitur ab Aduerſarijs, incompoſſibilis eſt cũ forma corrũpenda, itaut quandocunq; eſt in ſubiecto vltima diſpoſitio, ſtatim extinguitur forma pręcedens, ac noua excitatur, aſſignetur tunc iſta determinata pars, in qua ſubſtãtialis forma dicitur tota ſimul introduci debere, certũ eſt partem illam diuiſibilem eſſe, & conſequenter non eſſe ſecundum ſingulas ęqualiter agẽti approximatam, ergo cũ adhuc aliqua contrarietas ab illis abigenda ſuperſit, agens ſimul in omnes diſpoſitionem vltimam inducere nequibit, ſed prius in parte propinquiori, poſtea in remotiori, quando ergo agẽs diſpoſitionẽ vltimã introduxit in propinquiori, vel manet forma præcedens, vel nõ. Si primũ, ergo forma corrũpenda eſſet cõpoſſibilis cũ vltima diſpoſitione. Si ſecũdũ, ergo nè dicamus naturaliter materiam per aliquod tẽpus ſine forma ſubſtantiali, reperiri, dicere debemus, quod in illa parte propinquiori ſit noua forma ſubſtãtialis, ergo nõ eſt ei præſcripta certa pars quãtitatis, ſed poteſt ſub qualibet minori reperiri.

119 Vide diſp. cit. in Phyſ. vbi in non viuentibus, & homogeneis oſtendimus nõ dari minimum naturale, nec terminũ paruitatis eorum formis præfixũ, contra quod parum vrget, quod obijcit Contar. tom. 2. q. de max. & min. naturali cap. 3. ex hoc nempè ſequi, neq; viuentia ipſa habere minimum, corpora enim ętherogenea viuentium ex partibus homogeneis conſtant, ergo ſi iſtę nõ ſunt determinatæ ad minimũ, ſed ſemper eſſe poſſunt in minori mole, pariter etiam, & corpora ætherogenea viuẽtium. Non vrget, etiamſi ob hãc rationem Areſius 1. de Gen. diſp. 4. q. 35. probabile putauerit neq. in viuẽtibus eſſe determinatum terminum paruitatis, quia partes homogeneæ viuentibus deſeruiunt, velut inſtrumenta ad eorũ operationes obeundas, at ob nimiam paruitatem poſſent euadere improportionata ad illas. Nec item obſtat, quod ait Areſius hanc rationẽ non concludere, quia inſtrumenta tunc debent eſſe determinata, quando determinatũ eſt agens, ſiuè effectus, alioquin ſi hęc ſunt indetermi nata, talia quoq; erunt inſtrumenta, cũ hęc proportionari debeãt agẽti, & effectui, & ità videmus mẽbra culicis eſſe illi proportionata inſtrumenta, quamuis quantitatis minimæ, quæ tamen eſſent improportionata homini. Non itaq; obſtat, quia per eam rationem vtiq; non prętendimus præfigere certum terminum inſtrumentis omnium viuentium cõmunem, quis tàm mentis hebes id aſſereret? ſed ſingulis pro eorũ conditione, & indigentia, & quia nullum viuẽs videtur vti poſſe inſtrumẽtis quãtumcũq; exiguis ad operationes vitales exercẽdas, ideò quodlibet exigit pro ſuá cõditione determinata organa maiora, vel minora, & in hoc ſenſu procedit illa ratio ex Ariſt. deducta 7. Polit. cap. 4. non autem ex ſuppoſitione, vt ait Areſius, quod omnia viuentia eſſent eiuſdẽ determinatæ magnitudinis, eſſet. n. hęc ſuppoſitio multũ inepta, & ridicula: Fatemur tamẽ argumẽtũ cõcludere, quòd in ordine ad potẽtiam Dei abſolutã poſſunt animantia quædã carere termino paruitatis, & hoc gratis admittimus loc. cit.

120 Interim notanda eſt hìc nonnullorum inconſequentia præſertim Scotiſtarũ, qui cum Scoto 2. d. 2. q. 9. negant inanimatis, & homogeneis terminos paruitatis, & poſtea aſſerunt generationem eorum fieri in inſtanti, in quo ſanè magis conſequenter loquuntur Aduerſarij, quia ipſi aſſerẽtes generationem fieri in inſtanti, contendunt etiam formam ſubſtantialẽ ſemper exigere determinatam partem, quam informet, imò ex hoc, quòd ſingulis formis præſcribunt terminos paruitatis, hinc poſtea deducunt omnem generationem fieri in inſtanti, vndè è contra qui inanimatis negãt

tales terminos, conſequēter negare tenentur generationem fieri in inſtanti. Minus etiam conſequenter loquuntur alij, vt Conimb. 1. Phyſ. cap. 4. q. vn. art. 7. Greg. 1. d. 17. q. 2. art. 3. & alij Nominales, qui admittentes terminum paruitatis volunt generationē ab initio fieri in inſtāti, itaquod agēs naturale inducat certam particulā formæ totam ſimul in certa parte materiæ, poſt acquiſitionem verò primæ partis fieri deinceps ſucceſſiuè, quia nullum imminet periculum, quòd detur medietas minimi per ſe exiſtens (vt eueniret ab initio) nam præexiſtenti continuatur. Nec etiā iſti loquuntur conſequenter, quia ſi non datur minimum in generationis progreſſu, hinc clarè deducitur formam ex natura ſua non ſibi determinare certam quantitatem, cū poſſit eſſe ſub minori in infinitum, atq; ideò tota etiam, ac integra generatio æquè benè potuit incipere per vltimum non eſſe, & ſi minus minimo dari nō poteſt ſeparatum, hoc non prouenit ex natura ipſius formæ, ſed à contrario ambiente, quod eam corrumpit; aut ergo tàm ab initio, quàm deinceps generationem in inſtanti fieri debent aſſerere, aut nunquam, ſed ſucceſſiuè ſemper.

121 Tertiò principaliter, vt aliqua forma ſucceſſiuè introducatur, duo ad ſummum requiruntur, vnum eſt, quòd forma habeat aliquam latitudinem, ſiuè extenſiuam, ſiuè intenſiuam, nam ſi terminus indiuiſibilis eſt, non poteſt, niſi totus ſimul acquiri, ac deperdi; alterum eſt, vt ſit impedimentum aliquod, quominus in inſtanti ſecundum omnes ſuas partes ipſa introducatur, lumē enim eſto præfatam habeat latitudinem, quia tamen nullum adeſt contrarium impedimentum, totum ſimul inducitur, ità colligitur ex Ariſ. 5. Phyſ. 18. 33. & 49. & docet Scot. 2. d. 2. q. 9. Z. vbi ait radicem omnis ſucceſſionis ſumendam eſſe ex reſiſtentia medij ad motorem, & mobile, quatenus ſcilicèt nō poteſt terminus ad quem à motore intentus ſtatim induci in mobili, ſed opus eſt mobile moueri per media interiacentia inter terminos à quo, & ad quem intelligēndo per media omne id, quod neceſſariò præcedit inductionem termini ad quem, vt diximus diſp. 15. Phyſ. q. 6. art. 1. Sed vtraque conditio interuenit in generatione ſubſtantiali, nam in primis forma materialis habet latitudinem ſaltim extenſiuam ſcilicet pluralitatem partium, adeſt etiam impedimentum, quo minus introducantur omnes ſimul, quia cum in ſubiectū contrarijs affectum induci debeant, oportet prius contrarium expellere, eiuſque reſiſtentiā vincere, quod ab agente naturali ſubitò fieri nequit, ſed paulatim per partē poſt partem, Dices, hoc eſſe impedimentū ab extrinſeco ratione diſpoſitionum, non ab intrinſeco formæ. Benè, ſed hoc ſufficit vt & ſucceſſio in generationē ipſam redundet, non enim ad ſucceſſionem inducendā requiritur, quod tale impedimentum prodeat ab intrinſeco formæ, ſed illud ſufficit, vndecunq; proueniat. Dices, prius à determinata parte contrarium expelli per alterationē prçuiā, & in ea parte in vltimo alterationis inſtanti partem formæ ſubſtantialis totam ſimul induci. Contra hoc iam renuimus, quia clarum eſt, quòd agens actione vniuoca agit in mediū, & in extremū, & nequit in extremū agere, quin agat prius in mediū, ſicut prius eſt mediū ipſo extremo, cū igitur determinata illa pars ſubiecti, in qua certa pars formæ tota ſimul dicebatur īduci, ſit diuiſibilis in duas partes, pri⁹ agēs introducet præuias diſpoſitiones in primā medietatē, quā in ſecundā, quia agit vniformiter difformiter, quādo ergo diſponit ſecundam medietatem, vel agit in primā, vel non, ſi agit ergo cum omnes diſpoſitiones introduxerit, inducet in eā formā ſubſtantialē, & ſic iā aſſignata non erat pars determinata, ſi nō agit, ergo aget in extremū non agendo in mediū, & cū ſecundū Aduerſarios vltimæ diſpoſitiones expellāt formā oppoſitā, iam illa medietas materiæ diſpoſita erit ab omni forma ſubſtantiali denudata.

122 Quintò, quin etiam ſi penitius naturam generationis ſubſtantialis veſtigemus, vt fit regulariter, aliquam ſucceſſionem reperiemus in ea independentem à ſucceſſione ipſius alterationis, etiamſi ſint ſimul cōnexæ; ratio eſt, quia licèt inter formas ſubſtantiales illa nō verſetur contrarietas, quæ inter qualitates adinuenitur, habēt tamen propriam repugnantiam, & incompoſſibilitatem

litatem in eodem ſubiecto, ratione cuius ſi materia eſſet ſub aliqua forma ſubſtantiali ſine ſuis accidentibus connaturalibus, atq; ideò nõ indigeret præuia alteratione ad ea expellenda, adhuc tamen generatio ipſa fieret ſucceſſiuè, & in tẽpore, quia non adhuc reperiret materiam nudam, & ſine im pedimento, ſed forma alia præoccupatam, cum qua incompoſſibilis eſt noua forma, ſicut ergo in motu locali ſola incompoſſibilitas diuerſorum vbi in eodem ſubiecto abſq. vera contrarietate, & graduali intenſione ſufficit ad ſucceſſionem motus localis, ita quoq, in propoſito ſola incompoſſibilitas duarum formarum ſubſtantialium in eadem parte materiæ ſufficit ad ſucceſſionem generationis etiam pręciſa contrarietate, & graduali intenſione, ac latitudine diſpoſitionum. Conſ. quia impedimentum in alteratione, nẽ tota qualitas inducatur ſimul, eſt alia qualitas ei contraria, & incompoſſibilis, quæ præinuenitur in paſſo, per quam reſiſtit, quæq; tota ſimul, cum partes habeat, vinci, & expelli non poteſt, ergo etiam in propoſito forma ſubſtantialis præcedens in materia reſiſtentiam cauſabit ſuo modo ob eius incõpoſſibilitatem cum forma introducenda, & ſic ex hoc capite poſſet in generatione admitti ſucceſſio aliquo modo per ſe, quia tamen terminus per ſe generationis abſolutè loquendo non eſt forma expellenda, ſed priuatio, & ad formæ expulſionẽ præuiæ diſpoſitiones multũ operantur, præſtat dicere ſucceſſionẽ in generatione adinueniri per accidẽs, & ratione præuiarum diſpoſitionum.

Sexto tandem probatur experiẽtia ipſa, nam experimur de facto formas ſubſtantiales ſucceſſiuè introduci, ignis enim non ſimul, ſed ſucceſſiuè occupat omnes partes ligni, & chartæ; Accedit, quamplures ex aduerſarijs id defendere de nutritione, quòd ſcilicet ſucceſſiuè fiat, ac in tempore, non in inſtanti, vndè ex hoc capite tenentur omnes ſoluere difficultates, quæ contra nos vrgeri ſolent, cum ergo ſolida non occurrat ratio, cur hoc de nutritione aſſeratur, & poſteà negetur de integra inanimatorũ generatione, præſtaret idem vtrobiq; aſſirmare, eò præſertim quia nutritio animatorum, & generatio inanimatorum in hoc conueniunt, quòd nunquàm requirunt determinatam materię partem, in qua ſubſtantialis forma introducatur.

123 In oppoſitum obijc. Primo & cenſetur ab omnibus argumentum difficile, ſi generatio fit ſucceſſiuè, ergo incipit per vltimum non eſſe, itaut ſit verum dicere nũc non eſt, & immediatè poſt hoc erit, tunc ergo quæritur, an in eo inſtãti, quod eſt vltimum non eſſe generationis, completa ſit diſpoſitio formæ introducẽdę in aliqua parte ſubiecti, aut non, ſi primum, neceſſariò debet fieri in eodem inſtanti, quando quidem nequit materia eſſe vltimatè diſpoſita pro receptione alicuius formæ, & non habere illam, ſi non, ergo falſum eſt generationem incipere in tempore immediatè ſequenti, quoniam ſi in inſtanti antecedenti non eſt materia vltimatè diſpoſita, reſtat illi vlterior diſpoſitio acquirenda per motum in tempore immediatè ſequẽti, forma autem non recipitur, niſi poſtquam talis diſpoſitio vltimatè introducta eſt.

Reſp. hanc difficultatem vrgere quoq; tenentes nutritionem fieri ſucceſſiuè, vt videre eſt apud Complut. diſp. 5. q. 8. Ioan. de S. Thom. q. 8. art. 4. Ruuium 1. de Gen. cap. 5. q. 3. qui multas adducit reſpõſiones, quas omnes reijcit; ſed quicquid alij dicant, nos iuxta noſtra principia dicimus, quod vel per vltimã diſpoſitionẽ intelligitur gradus aliquis formæ præcedenti incompoſſibilis, & ſic verũ eſt, in eo inſtanti, quod eſt vltimũ, non eſt generationis, diſpoſitionẽ formæ nõ eſſe completam, & vltimatam, quia talis gradus non venit, niſi cum forma, atq; ideò diſpoſitio vltima in hoc ſenſu nõ pręcedit, ſed potius cõcomitatur formam ipſam, & acquiritur nõ per alterationem, ſed per generationem ipſam concomitanter; ſi verò per diſpoſitionem vltimam intelligatur illa, quæ immediatè præcedit gradũ incompoſſibilẽ, quæ eſt purè introductiua, purè q; antecedens, cõcedimus in eo inſtanti materiam eſſe vltimò diſpoſitam, at neceſſe non eſt cũ tali vltima diſpoſitione adeſſe formã nouam, quia compoſſibilis benè eſt cum forma corrumpenda; neq; hæc gemina acceptio vltimæ diſpoſitionis eſt voluntaria,

luntaria, nam eam quoq; admittunt Thomiſtæ, præſertim Complur. cii. licèt in ea explicanda ſit aliqua diſcrepantia. Dices, diſpoſitio vltima in hoc ſecundo ſenſu non ponit in materia quicquid exigitur ad introductionem ſubſtantialis formæ, ſed adhuc deeſt aliquis gradus, ergo nequit ad eã immediatè ſequi introductio formæ. Negatur conſeq. quia quicquid deeſt, ſecum forma trahit in ipſa generatione immediatè poſt illud inſtans.

124 Sed adhuc inſtabis, ſi in inſtanti, quod eſt vltimũ, non eſſe generationis, introduxit agens vltimã diſpoſitionem in ſubiecto (quomodocunque dicatur vltima) cum ſubiectum ſit diuiſibile, prius debuit iſtã diſpoſitionẽ introducere in parte propinquiori, & poſtea in remotiori, cum ergo eam inducit in remotiori, cum in eodẽ tempore agat quoque in proximiorem iam vltimò diſpoſitam, vtiq; tunc temporis inducet in ea formam ſubſtantialem, vt ſuprà arguebamus, ergo antè illud inſtãs inchoata erat ſubſtãtialis generatio, atq; ideò falſum erit dicere, quod ſit vltimum non eſſe generationis. Reſponderi poſſet committi fallaciam conſequentis, etenim cum dicitur, in inſtanti quod eſt vltimum non eſſe generationis, eſt diſpoſitio vltima in ſubiecto, per vltimam diſpoſitionẽ intelligitur indiuiſibile illud terminans motum intenſionis, quatenus tamen indiuiſibile eſt, & hoc quia inſtans non poteſt eſſe menſura, niſi alicuius indiuiſibilis; cum verò dicitur, quòd hęc vltima diſpoſitio introducta fuit in ſubiecto diuiſibili, iam cõſideratur illud indiuiſibile intenſionis, quatenus diuiſibile eſt extenſiuè ex hoc, quòd agens extendendo intendit, & intendendo extendit, & ità fit tranſitus ad motum extenſionis, quomodò non poteſt inſtanti menſurari, ſed tempore, vndè illud inſtans non eſt terminatiuum motus extenſionis, ſed intenſionis, & ſicut motus intenſionis pręſcindit ab extenſione, ità & illud inſtans, atque ideò nõ valet inferre, quod ante illud inſtans erat generatio in ſubiecto; vide diſp. 3. q. 6. in fine. vbi aliam reſponſionem adduximus magis noſtris principijs conformem.

Secundò, ex Hurt. §. 17. poteſt agens naturale materiã aliquam diuiſibilẽ, & quantam momẽto diſponere, ergo ex hoc, quòd materia ſit diuiſibilis, non ſequitur diſpoſitionem, & conſequenter generationem fieri ſucceſſiuè, Antec. prob. materia generationis hominis, aut alterius viuentis tota ſimul recipit formam ex hoc, quòd viuẽtia terminũ paruitatis ſibi determinãt, ergo tota ſimul etiã in inſtãti diſponitur; Cõſeq; vero patet, quia generatio fit in eodẽ inſtanti, in quo cõpletur vlt. diſpoſitio in materia.

Reſp. arg. aliquam difficultatem facere poſſe negantibus pluralitatem formarũ in viuentibus, nos autem eam ponentes parũ perſtringit, negamus. n. aſſumptũ, ad cuius probat. dicimus, vel in ea ſermonẽ fieri de anima, & hanc cõcedimus totam ſimul ingredi ob rationẽ ibi allatam, vel de forma mixtionis, ſeù corporeitatis, & hanc negamus totam ſimul recipi, pedetentim enim, & ſucceſſiuè introducitur, vndè cor ſecundum Ariſt. lib. 3. de partibus animal. cap. 4 primũ generatur, & ſecundum Medicos, cor, cerebrum, & iecur ante omnia mẽbra fiunt; atq; ità diſpoſitio ad formam mixtionis non fit in inſtanti, ſed ſola diſpoſitio ad animam, quæ nil aliud eſt, quàm completa organizatio corporis, quæ in congerie illarum formarum conſiſtit, & de hac loquitur Doctor 3. d. 4. B. dũ ait, quòd in vltimo inſtanti alterationis inducitur forma corporis, qua corpus eſt perfectè organicum, & habetur vltima diſpoſitio ad animã, vt ipſe infrà ſe declarat. Dices, cur diſpoſitio ad animam fit in inſtanti, nec in eius inductione valet dicere, quòd agẽs vniformiter difformiter diſponit, vt dicitur de diſpoſitione ad formã mixtionis. Reſp. hoc eſſe diſcrimen, quòd cum diſpoſitio formæ corporis fiat per qualitates præuias contrarium inuenientes in ſubiecto, ideò agẽs vniformiter difformiter diſponit, nec valet illas omnes ſimul inducere; diſpoſitio verò animæ nil aliud eſt niſi perfecta corporis organizatio quæ per varias mixtionis formas habetur, quæ ità introducũtur, vt agens, poſt quam ſemel in vna parte materiæ introduxit formam carnis, vel oſſis v. g. expectat; nec amplius, tunc agit in eam introducendo animam, quia anima determinat ſibi

mini-

minimum, quod ſic, & corpus perfectè organizatum, ac indebitâ proportione, quæ perfecta organizatio non habetur ſine cęteris formis mixtionis, vndè patet manifeſta diſparitas in diſpoſitione ad formam mixtionis, & ad formam animæ.

125. Tertiò arguit P. Faber in Metaph. loc. cit. ſed re vera eius rationes tendũt ad probandum generationẽ ſubſtantialem nõ fieri ſucceſſiuè eo modo, quo volebat Ant. And. contra quem ibi diſputationem inſtituit, in alio enim ſenſu etiam ipſe conſentit, fieri ſucceſſiuè theor. cit. quia tamen quædam eius argumenta videtur abſolutè excludere velle omnem ſucceſſionem, ea ran gemus, probat ergo fieri in inſtãti. Primò, quia Doctor expreſsè ita docuit 2.d.2.q.9. in ſol. ad 2. prin. vbi ex hoc arguit indiuiſibile, vt eſt inſtans, eſſe aliquid poſitiuum, non priuatiuum, quia alioqui ſequeretur, quòd generatio ſubſtantialis, & aliç mutationes ſubitæ, vt illuminatio, fierent in nihilo, vel eſſent nihil, quia eorũ menſura, quæ eſt inſtans, eſſet nihil, & in 4.d.12.q.3. nõ vult per quemcunq; gradum caloris v.g. in aqua introductum ab igne corrumpi vnũ gradum frigoris, & formæ aquæ, & induci vnum ignis, quod tamẽ neceſſarium eſſet, vt forma ſucceſſiuè acquireretur, ſed docet, tunc formã ignis induci, quando inducti ſunt tot gradus caloris, quot ſunt incõpoſſibiles formæ aquæ, ergo generatio ſubſtantialis ſecundum ipſum nõ fit gradatim iuxtà ſucceſſionem alterationis, ſed tota ſimul alteratione peracta. Deindè probat ratione (quę apud ipſum tertio loco ponitur, quam enim affert ſecundo loco ſolum contra opinionem Ant. And. procedit, vt mox patebit art. ſeq.) ſi generatio eſt ſucceſſiua, vel eſſet ex parte materiæ, vel ex parte formæ, neutrum dici poteſt, tum quia tàm materia, quàm forma in ſe ſunt eſſentialiter indiuiſibiles, quia omnis diuiſio eſt à quantitate, tum quia termini generationis ſunt contradictoria nõ contraria, 5. Phyſ. 7. cum ſubſtantiæ nihil ſit contrarium, ergo generatio ſubſtantialis momento conſumabitur, cum non adſit contrarietas ſuperanda per motum.

Reſp. imò Doctorem 2.d.2.q.9. vt diximus manifeſtè docere generationem inanimatorum fieri ſucceſſiuè, cum ſibi non determinent *minimum, quod ſic,* quod vtiq; neceſſarium foret ad generationem inſtantaneam, ait autem menſuram generationis eſſe inſtans, non tempus, quia per ſe menſura generationis re vera eſt inſtans, tẽpus verò ſolum per accidens, quandoquidem tota ſucceſſio, quę in ea interuenit, ſanè nõ procedit ex intrinſeca latitudine formę, ſed ratione præcedentium diſpoſitionum contingit, ex hoc autem ſolũ deduci poteſt generationem per ſe nõ fieri ſucceſsiuè, non tamen concludit, quòd neq; ita fiat per accidens; verum etiam eſt, quod ait docere Doctorem 4.d.12.q.3. ſed falſum eſt opus eſſe, vt ad quemcunq; gradum caloris acquiratur vnus gradus formæ ignis, ſi generatio ſucceſſiuè fieri debet, immò neq; hoc modo putamus Ant. And. poſuiſſe generationem ſubſtantialem ſucceſſiuè fieri, ſciebat enim vnum gradũ caloris non eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad formam ignis; in hoc ergo ſenſu dumtaxat dicimus generationem fieri ſucceſſiuè ratione præcedẽtis alterationis, quòd cum agens partẽ remotiorem vltimatè diſponit, propinquiorem interim iam diſpoſitam forma ſubſtãtiali imbuit ob actionẽ vniformiter difformem, & cum talis diſtributio in infinitum fieri poſſit per partes proportionales nunquam ad primam perueniẽdo, in qua pars formæ tota ſimul fuerit introducta, hac de cauſa dicimus generationem fieri ſucceſſiuè, quod bene cohæret cum doctrina Scoti loc. cit. Ad rationem dicimus vtiq; neque ex parte materiæ, neq; ex parte formæ ſubſtantialis abſolutè ſucceſſionem attendi debere, non quidem quia indiuiſibiles ſint omninò antecedenter ad quantitatem, vt videtur innuere Faber, quia certum eſt apud Doctorem ſubſtantiam materialem, vt eſt materia, & forma, de qua hìc loquimur, eſſe entitatiuè diuiſibilem ante quantitatis aduentũ; ſed quia nõ quælibet ſubiecti diuiſibilitas inducit ſucceſſionem, lumẽ enim inducitur in aerem diuiſibilem in inſtanti, ſed diuiſibilitas præſertim ſubiecti contrarijs affecti, ex quibus reſiſtentia prouenit; itaq; in propoſito dici

poteſt

poteſt ſucceſſionẽ prouenire ex parte materiæ, & formæ, non abſolutè inſpectarũ, ſed ſub diſpoſitionibus, à quibus per ſe tota generationis ſucceſſio auſpicanda eſt; Ex quo etiam patet ad id, quod vltimò addebatur ex 5. Phyſ. probat enim ſolum in generatione ſucceſſionem non requiri ex intrinſeca eius ratione, quia non eſt inter terminos contrarios, ſed contradictorios, quod vtiq; gratis concedimus, at non probat ſucceſſionem ſaltim per accidens non redundare quoque in ipſam ratione diſpoſitionum, quod eſt noſtrum aſſertum.

126 Quartò tandem arguitur, quia diuiſibilitas ſubiecti nõ arguit neceſſariò ſucceſſionẽ in motu, alıter illuminatio fieret ſucceſſiuè, ergo quando ſubiectum eſt diuiſibile; non neceſſariò agens in ipſum vniformiter difformiter agit. Deindè quia ſi forma ſubſtãtialis poteſt ſucceſſiuè acquiri, iam nullum erit diſcrimen inter formã ſubſtantialem, & accidentalẽ, ſaltim quantum ad earum acquiſitionem; nec ſufficit dicere per hoc differre, quia ſubſtantialis, quantũ eſt de ſe, poteſt tota ſimul acquiri non illa; Minimè, quia etiam partes accidentalis formæ v.g. caloris, cum ſint de genere permanentium, poſſunt omnes ſimul acquiri, ſaltim de potẽtia Dei abſoluta. Demũ quia ex 6 Phyſ. formæ materiales non poſſunt deſinere per vltimũ eſſe, aliter darentur duo inſtantia immediata, vel materia ſine forma, ſed dato, quòd generatio ſit ſucceſſiua, forma corrumpenda deſineret per vltimum eſſe, vt ſupra nos cõceſſimus, &c. Reſp. ſatis patere ex dictis non cuiuſlibet ſubiecti diuiſibilitatẽ cauſare ſucceſſionem in acquiſitione formæ, ſed diuiſibilitatem ſubiecti cõtrarijs affecti, hæc enim præſertim cauſat reſiſtentiam mobilis ad motorem. Ad 2. iam adhuc reſtat differentia inter vtriuſq; formę acquiſitionem, tum quia in accidentalibus vera contrarietas reperitur, non in ſubſtantialibus, niſi per accidens ratione illarum, quæ ad ipſam præcedũt, velut diſpoſitiones, tum quia accidẽtales habent intrinſecam graduum latitudinem, ratione cuius ſuſcipiunt magis, & minus, non illæ, vt mox dicemus, ideò licèt vtriuſque acquiſitio ſit ſucceſſiua, ſucceſſio tamen in vna eſt per ſe, in altera per accidens, & quamuis calor de potentia abſoluta poſſit ſimul totus induci ſecũdum omnes gradus, quia tamen ſuapte natura cõtrarium habet, ideò connaturaliter ſucceſſiuè tantum induci poſtular, quòd ſi aliter fiat, hoc eſt ſupra eius naturam, quod de ſubſtantiali forma dici non poteſt. Ad 3. ſequeretur inconueniens illud, quando forma generanda inciperet per primum eſſe, hoc .n. dato, inquit Ariſt. formam corrũpendã per vltimum eſſe deſinere nõ poſſe; at nõ ſequitur, ſi forma generãda ponatur incipere per vltimum nõ eſſe, vt nos ponimus, quia idẽ inſtãs eſt vltimũ non eſſe rei generãdæ, & vltimũ eſſet rei corrũpendæ.

ARTICVLVS II.

Succeſſionem generationis, & corruptionis non prouenire ab intrinſeco formæ ſubſtantialis, quaſi ſecundum ſe ſuſcipiat magis, & minus, ſed ab extrinſeco.

127 HÆc aſſertio contra ſecundam opinionem extremã ſtatuitur, ſequiturq; ex dictis art. præced. vbi notauimus ſucceſſionem non eſſe referendam ad formã ipſam ſubſtantialem, ſed potius ad diſpoſitiones præuias, itaut ſi ſubiectũ in inſtanti, & ſecundum omnes partes diſponi poſſet, forma ſubſtantialis in inſtãti, ac indiuiſibiliter acquireretur; Colligitur ex *Scoto* 2. d. 2. q. 4. A. & B. vbi vult, quod corpora generabilia, & corruptibilia per ſe tempore non menſurantur, ſed tantum per accidens, quia fluxus, & ſucceſſio partium in ipſis prouenit ex aliqua forma naturaliter ſubſequente v.g. quantitate, vel qualitate, & in 1. d. 17. q. 3. & 8. Met. q. 3. negat magis, & minus in forma ſubſtantiali, quomodo admittitur in accidentibus, vndè conſequenter negat ibi motum ſucceſſiuum ad ſubſtantiam, ſicut eſt in accidentibus v. g. ſecundum intenſionẽ, & remiſſionem, quæ ſententia receptiſſima eſt contra Auerroiſtas. Probatur primò auctoritate Ariſ. qui in hoc preſertim ſenſu cap. de ſubſtantia in Logicis aſſignauit velut eius proprietatem per quam ab accidentibus diſtinguatur, nõ ſuſcipere magis, & minus per intenſionẽ,

& re-

& remiſſionem, vt ibi declarauimus diſp. 7. q. 1. art. 3. & quidem eam aſſignauit, vt propriā totius generis ſubſtātię, & ideò mi nùs rectè dixit Auerroes 3. de Cœlo com. 67. ſolū intelligi debere de ſubſtantijs perfectis ideſt mixtis, non autem de imperfectis, vt ſunt elementa, ſanè cum hæc omnia ſint ſpecies generis ſubſtantiæ, omnibus, & ſingulis affectio illa competere debet, tàm ſcilicèt ſubſtantijs perfectis, quàm imperfectis, cum paſſio generis etiam ſpeciebus conueniat per ſe ſecundò. Hac poſtea de cauſa pluribus in locis Ariſ. ſed præſertim 5. Phyſ. 55. dixit generationem ſubſtantialē indiuiſibiliter fieri, iſtud enim dictum verificatur in hoc ſenſu, quod ſcilicet indiuiſibiliter acquireretur forma ſubſtantialis, quantum eſt ex ſe, & per ſe, eſtò per accidens, & ratione diſpoſitionum ſucceſſiuè introducatur, vndè nō eſt ad modum lucis, quæ licèt in iſtanti introducatur quoad extenſionem, eo quod nulla pręuia diſpoſitio præſupponitur in medio, cum non habeat contrarium, attamen poteſt adhuc ſucceſſiuè acquiri ſecundum intenſionem, cum poſſit intendi, & remitti.

128 Deindè idem aſſertum, quod. ſ. forma ſubſtantialis nō ſuſcipiat magis, & minùs per intenſionem, & remiſſionem, probant Thomiſtæ hac ratione ex D. Tho. deſumpta 1. de Gen. 84. quia ſucceſsiuè acquireretur, & ſic ad ſubſtantiā eſſet motus contra Ariſ. 5. Phyſ. 10. quæ ratio nihil cōcludit, quia vt cōſtat ex dictis diſp. 15. Phyſ. q. 6. ſucceſſio nō conſtituit motū, vt à mutatione diſtinguitur, & tàm benè dari poteſt motus inſtantaneus, ſicut mutatio ſucceſsiua, alia proindè vtūtur Complut. 1. de Gen. diſp. 4. q. 3. & Io. de S. Th. q. 3. art. 1. deducta ex eodem S. Th. 1. p. q. 76. art. 4. & p. 2. q. 52. art. 1. quia. ſ. forma, quę dat ſpeciem rei, quam actuat, debet in indiuiſibili conſiſtere, non verò variationē pati ſecundum intēſionem, & remiſſionem, quia ſpecies ſunt, ſicut nu. 8. Met. q. 10. cum ergo forma ſubſtantialis tribuat ſpeciem ſubſtātiæ, non ſuſcipiet magis, & minus. Neque etiam hęc ratio valet, quia procedit de gradibus eſſentialibus, & quidditatiuis, ſecundum quos nec etiam accidentalis forma ſuſcipit magis, & minùs, ſed in indiuiſibili conſiſtit, vndè non ſuſcipere magis, & minùs in hoc ſenſu nequaquā diſtinguit ſubſtantiam ab accidentibus, vt diximus diſp. 7. Log. loc. cit. Hac de cauſa Scotiſtæ alia ratione vtuntur ex Scoto 8. Met. q. 3. quam paſſim alij acceptant; quia ſi formæ ſubſtātiales ad remiſſionem qualitatis remitterētur, ergo amoto contrario remittente nulla eſt cauſa intrinſeca redeundi ad priſtinum gradum intenſum, & ſic aqua calefacta ab igne amota nunquam ad priſtinam rediret frigiditatē, cum non poſſit forma ſubſtantialis vltrà ſuas vires agere; idem dicendum quando qualitas intenditur vltrà ſtatū naturalem ſubiecti, quia poſteà remittitur ad gradum priſtinum, quod nō eſſet, ſi forma ſubſtantialis fuiſſet intenſa. Neque tamen hęc ratio magnam vim continere videtur, alioquin quando videmus formā non poſſe amplius ſe ad priſtinū ſtatū reducere, debe remus indè remiſſionē ipſius cōcludere, vt patet de vino euaporato, vel aqua diluio, ꝙ nō amplius euadit perfectū, vt prius, ex Ariſt. 1. de Gen. 42. & viuēs poſt amiſſionē viriū infirmitate non ſēper denuò illas acquirit.

129 Potius ergo ex eo probandum eſt, nullam formam ſubſtantialem magis, & minùs hoc modo ſuſcipere, quia nequeunt plures formæ ſubſtātiales ſpecificæ, & completæ ſimul eſſe in eadē materia ſaltim naturaliter loquēdo, vt dictū eſt diſp. 5. Phyſ. q. 6. art. 2. hoc autem contingeret, ſi formę ſubſtantiales hoc modo magis, & minùs ſuſciperent, nam in aqua calefacta vſq. ad quartū gradum haberentur etiam quatuor gradus v. g. formæ ignis, cū forma ſubſtantialis ignis intendatur, ſicut ſua latitudo qualitatiua, & ſic naturaliter in eadem materia eſſent ſimul forma ignis, & aquæ; parū autem refert, quod ſint ſimul in gradu intenſo, vel remiſſo, quia abſolutè ſunt inuicem incompoſſibiles, & generatio vnius eſt naturaliter corruptio alterius, itaquod nec in fieri, nec in facto eſſe poſſunt ſimul eſſe, vt diximus q. præced. explicando illam propoſitionē in ſecundo ſenſu ex tribus ibi aſſignatis; hanc rationē innuit Doctor 2. d. 15. q. vn. diſputans contra Auerroem; & licèt ipſa etiam nō ſit ab inſtantijs prorſus

immunis, tamen ad hominem concludit rectiùs alijs contra Auerroiſtas, qui in præfato ſenſu explicant formam ſubſtãtialem magis, & minus ſuſcipere; Vera igitur, & legitima huius aſſerti probatio ex mox dicendis deducenda eſt, quando abſolute probabimus ſubſtantiam in nullo ſenſu poſſe magis, & minus ſuſcipere nec diuiſibiliter, nec indiuiſibiliter.

130 In opoſitum inſtat Ant. And. cit. Tũ quia calor intenditur, & remittitur, ergo & ignis, & conſequenter eſt per ſe ſucceſſio in ſubſtantijs, probatur conſeq. cauſa naturali ſimiliter ſe habente, & effectus ſimiliter ſe habet, ergo ex variatione effectus colligitur variatio cauſæ, ſed calor eſt effectus formæ ignis, ergo &c. Tũ 2. ſi formæ elementorũ nõ remittũtur ad remiſſionem ſuarũ qualitatũ, poſsẽt cõſeruari in materia ſine ſuis diſpoſitionibus, quia qua ratione duo, vel tres gradus remitti poſſunt abſque remiſſione formæ, pariter & omnes, cum ſint eiuſdẽ rationis. Tum 3. calor eſt paſſio ignis, at propria paſſio ſequitur formam, vt per ſe cauſam, ergo cũ propria paſſio per ſe intenditur, ſignum eſt, quòd forma quoq; per ſe intenditur. Tũ 4. ſi non quicũq. gradus caloris arguit aliquem gradum formæ ignis, accidens erit naturaliter ſine ſubiecto, probatur conſeq. forma accidentalis non ſubiectatur in materia, niſi mediante forma ſubſtãtiali, cum ergo primus gradus caloris in aquam introducitur, quærimus, qua forma mediãte ſubiectetur in materia, nõ per formã aquæ, quia hæc potius repugnat, non per formã generandã, quia nondũ eſt ibi ſecundũ aliquẽ gradum, nec per formã generãtis, quia hæc non eſt in materia aquæ; ergo &c. Tũ 5. quia alioquin ſequeretur ignẽ interdũ eſſe frigidiorẽ aqua, & aquã calidiorem igne, quando enim ex aqua generatur ignis, in vltimo inſtãti alterationis præcedẽtis habebit aqua ſeptẽ gradus caliditatis, aliter nõ ſũmè diſponeret ur ad formam ignis, & vnum tãtum frigoris, ergo tunc erit calidior igne, ſi verò è cõtra ex igne generetur aqua, ſequitur ob eandẽ rationẽ ignẽ fore frigidiorem aqua. Tum tand ẽ, quia vnius ignis calor eſt intẽſior calore alterius ignis, ergo forma vnius plures gradus habebit, quàm forma alterius, aliter nulla eſſet ratio, cur hoc indiuiduum ignis plures habeat caloris gradus, quàm aliud.

131 Reſp. ad hæc omnia Doctor loc. cit. 8. Met. q. 3. in additionibus propè finẽ, ad 1. neg. conſeq. cũ eius probatione, quæ tenet, quãdo variatio effectus prouenit ab intrinſeco cauſæ, nõ tamen quãdo prouenit ab extrinſeco, & à contrario, vt eſt in propoſito, calor enim ignis nõ remittitur à forma ignis, ſed à cõtrario, poteſt itaq. per contrarium remitti effectus, licèt non remittatur cauſa. Ad 2. neg. cõſeq. quia quælibet forma ſubſtantialis intrà quandam latitudinem ſibi determinat peculiares gradus qualitatis ad ſui conſeruationem, & licèt poſſit eſſe ſine alijs gradibus intra eam latitudinem, non tamen ſine iſtis, quamuis ſint eiuſdem rationis, vndè 2. d. 15. q. vn. ſoluendo hanc rationem Auerrois inquit Doctor, quòd ſicut non ſequitur hoc corpus poteſt eſſe ſine hoc loco, & ſine illo, ergo pari ratione ſine omni, ſic in propoſito non videtur valere hæc ratio, quam doctrinam ampliùs declarat 4. d. 12. q. 3. Ad 3. neg. aſſumptum, quod calor ſit propria paſſio ignis, ſicut riſibilitas hominis, quia nec indiuiſibiliter eſt ſequens, nec ſoli inhærens, ſed dicitur paſſio, quia eſt qualitas quędam neceſſariò conſequens formã ignis in gradu indeterminato intra determinatam latitudinem. Ad 4. neg. conſeq. vt enim diximus diſp. 3. Phyſ. q. 1. calor eſt in tota aqua, vt in adæquato ſubiecto, eſt tamen ibi violenter, quia remittitur forma aquæ, nec aliud miſterium videmus in hoc argumẽto, quod validiſſimũ putat Faber in Met. pro hac ſententia. Ad 5. ſupponitur falſum in argumẽto, quòd nempè forma ignis poſſit manere cum vno tantùm gradu caloris, cum enim latitudo eius qualitatiuã requiſita eſt vſq. ad medium, veriſimile eſt formam ignis non ampliùs in ea materia conſiſtere poſſe ob frigiditatem, vndè iuxtà hoc diceretur, quòd cum ignis vertendus in aquam amiſit vltimum gradũ ſuæ latitudinis, quẽ ſibi pro ſua conſeruatione præſcribit, tunc ſufficienter diſpoſitus eſt ad corruptionem in aquam, & ſic nunquàm ità remittitur, vt ſit minus calidus aqua; ſed quicquid ſit de

hoc,

hoc, inquit Doctor, illatum in argumento non eſſe abſurdum de igne, & aqua in via ad corruptionem, ſed eſſe inconueniens de de illis in eſſe quieto. Ad 6. paſſim aiunt Scotiſtæ non eſſe negandos gradus indiuiduales omninò formæ ſubſtantiali, vt benè conuincit argumentum, ſed negandos eſſe eo modo, quo ſunt in forma accidentali, habet enim hæc talem graduum latitudinem, vt illi gradus paulatim inducantur, vel dimittãtur, vndè eadem aqua modò eſt magis calida, modò minùs; ſecus eſt de forma ſubſtantiali, hæc enim poſt ſufficientẽ diſpoſitionem tota ſimul inducitur quoad omnes ſuos gradus, & poſtquàm ſemel inducta eſt, nõ amplius intenditur, & remittitur; itaq. argumentũ concludit tantùm, ſicut & alia quædã ibidẽ ab Ant. And. adducta, formas ſubſtẽtiales vtique ſuſcipere magis, & minùs, & in generatione vnam formã plures gradus perfectionales recipere, quàm aliã, nõ tamẽ diuiſibiliter, & ſucceſſiuè, ſed indiuiſibiliter, ac omnes ſimul.

132 Sed licèt hic modus tuendi ſubſtantiam magis, & minùs ſuſcipere, ſit plauſibilis non ſolum in ſchola Scotiſtarum, ſed etiam extra, ſequũtur etiam Albert. Ægid. Capreol. Riccard. Hiſpal. Caiet. p. 1. q. 85. art. 7. Bannez 1. de Gen. cap. 4. q. 3. Gueuara lib. 1. de interiori ſenſu tract. 7. cap. 5. Ruuius tract. de pluralitate formarum q. 3. & alij quamplures, immo Doctor ipſe probabilem exiſtimet in Met. loc. cit. Nihilominùs nec etiam in hoc ſenſu ſubſtantialẽ formam magis, & minus ſuſcipere poſſe eſt valdè probabilius, & magis rationi conſonum, doctrinæ peripateticę, ac etiã Scoticæ in lib. ſent. ac proindè Scotiſtæ non inferioris notæ negant quoq; in hoc ſenſu ſubſtantiam magis, & minùs ſuſcipere, Tatar. cap. de ſubſtantia q. 2. dub. 2. Bargius. 1. d. 8. q. 2 §. *ad aliud de attributione* Mairon. paſſũ 17. Cauell. in anim. diſp. 1. ſec. 10. & alij. Supponẽdum autem hic eſt, quòd ſubſtantiam ſuſcipere magis, & minùs eſt habere plures, vel pauciores gradus perfectionis indiuidualis inuicem compenetratos (dicimus autem *indiuidualis*, & non *ſpecificæ*, quia ſecundum iſtum gradum eſſe rerũ in indiuiſibili cõſiſtit) vndè apud opinantes ſubſtantiam magis, & minùs ſuſcipere, hæc maior, vel minor perfectio quò ad gradus indiuiduales in ſubſtantia explicari ſolet, ſicut in qualitate præciſa intẽſione, & remiſſione, qualitas enim tũc intenſior, & perfectior dicitur, quando plures partes qualitatis intenſiuæ ſunt in eadẽ ſubiecti parte, qui gradus vocantur ad differentiam partium extẽſionis eiuſdem qualitatis, & dicuntur eſſe quædam portiones perfectionales formæ ſpecificæ extrà eius conceptum quidditatiuum ipſam formam ſpecificam includentes, ſicut quodlibet indiuiduũ ſpeciem includit, ſed quia vniuntur inter ſe in ordine ad eandem ſubiecti partem, ideò conſtituunt formam perfectiorem intenſiuè, ſicut partes integrantes extenſionis faciunt perfectiorem formam extenſiuè, vt fuſius diſp. 3. dictum eſt; ſic ergo in propoſito dicunt illam ſubſtãtiam perfectiorem eſſe, quæ plures partes eiuſdem formæ in eadem materiæ parte vnitas habet, quæ partes gradus formæ ſubſtantialis dicuntur ad differentiam partiũ entitatiuarum extenſionis eiuſdem formæ, ratione quorũ graduum poteſt vna ſubſtantia perfectiorem operationẽ elicere, quàm alia, ſicut calidum, vt quinq. perfectiùs calefacit, quàm calidum, vt duo; hac præmiſſa explicatione ſuſcipiendi magis, & minùs, quam omnes præſertim Scotiſtæ recipiunt, probatur ſubſtantiam magis, & minùs ſuſcipere non poſſe.

133 Primo auctoritate Ariſt. non quidem ſuperiùs allata ex cap. de ſubſtantia, quia per eam non probatur abſolutè ſubſtantiam magis, & minus non ſuſcipere, vt putauit Merc. dilue. 1. ſed tantùm non ſuſcipere per intenſionẽ, & remiſſionẽ ad inſtar accidentium, vt notauimus in Logica diſp. cit. quod manifeſtè colligitur ex ipſo contextu, ait. n. quòd ſortes non eſt magis homo nunc, quã prius, quia habet ſemper idem eſſe, quod à principio habuit, ſed benè eſt magis modò albus, quàm prius, quia accidens motu continuo intenditur, & remittitur; Nec etiã ſufficienter probatur alia auctoritate ab eodem allãta ex 1. de Anim. 65. vbi ait Ariſt. potentiam viſiuam non minui, nec remitti quoad ſubſtantiam, ſed

ſi quid-

ſi quidpiam patitur, id contingere ratione organi malè diſpoſiti, vndè ſi ſenex acciperet oculum iuuenis, videret vt iuuenis. Nam hæc quoq; ad ſummum probat formã ſubſtantialem non ſuſcipere magis, & minùs motu continuo, velut accidentia, & ideò quoad ſubſtantiã ità perfecta eſt potẽtia viſiua in ſene, ſicut in puero; quod totũ benè notauit P. Faber Theor. cit. Nec etiã aptè probatur auctoritate ab eodem allata 8. Met. tex. 10. vbi Ariſt. comparans formam ſubſtantialem numeris inquit, quòd ſicut numerus nõ ſuſcipit magis, & minus, ità nec forma ſubſtantialis. Nam re vera illa auctoritas, aut eſt ad oppoſitum, aut non magis nobis fauet, quàm alijs, vt mox dicemus. Itaq; ad id probandum aptior videtur auctoritas ex 3. Met. 11. deducta, vbi in indiuiduis eiuſdẽ ſpeciei docet Ariſt. non dari prius, & poſterius, hoc eſt, magis, & minus perfectum, vt colligitur ex verbis, quæ immediatè ſubdit *vbicunq; aliud melius, aliud deterius eſt, prius eſt, quod melius eſt* vbi non vtiq; ſermo eſt de inæqualitate accidentali indiuiduorum, hanc enim perſpicuum eſt in ea reperiri, vnus enim hoc eſt altero ſanior, doctior, robuſtior, &c. ſed de perfectione intrinſeca, & entitatiua, quę in ſingulis indiuiduis variari non poteſt, & ex differentijs eorũ indiuiduantibus originem ducit, & in hac inquit eſſe prorſus æqualia, Nec ſatisfit, ſi dicatur, ſenſum Ariſt. eſſe indiuidua nõ eſſe inæqualia in participanda natura ſpecifica, & in perfectione eſſentiali, & in hoc ſenſu prius, & poſterius inter ea non reperiri, Minimè, nam ità negat prius, & poſterius in indiuiduis, vt admittit in ſpeciebus, at inter ſpecies prius, & poſterius admittit ratione differentiarum contrahentium præciſè, nõ autem ratione generis, in quo penitus æquiparantur, ergo talem ordinem negat in indiuiduis, qui ab inæqualitate differentiarum indiuidualium ſuſpicari poſſet, Et ob hanc indiuidualium differentiarum æqualitatem in perfectionę intrinſeca, ac entitatiua omnis analogia remouetur à ſpecie ſpecialiſſima, vt diximus diſp. 2. Log. q. 4. art. 1.

134 Secundò prob. auctor. Scoti, nam licèt in Met. problematicum ſe oſtendat in hac re, tamen in lib. poſteà ſent. non ſemel fauet negatiuæ parti, nam in 2. d. 16. q. vn. in fine negat potentias animæ in vno eſſe perfectiores, quàm in alio, vndè vnum eſſe altero ingenioſiorem, & acutiorem refundit in meliorem organi diſpoſitionem; & d. 20. q. 2. tenet indiuidua ſpeciei humanæ poſſe eſſe indifferenter à quolibet parente, ſicut & in alijs ſpeciebus, quod aſſertum ſuſtineri non poteſt, niſi omnia indiuidua in genere ſubſtãtiæ ſint eiuſdem perfectionis indiuidualis, vt innuit ibidẽ Doctor ſub C. & nos declarauimus diſp. 8. Phyſ. q. 3. art. 1. quia perfectius non poteſt ab imperfectiori produci; & in 4. d. 44. q. 1. ſupra F. poſtquam docuit in nutritione ſemper impuriorem, & imperfectiorẽ carnem generari, ſubdit hæc concluſio non aſſerit formam carnis recipere magis, & minus, ſi tamen illud poneretur, iſta impuritas eſſet propter remiſſionem formæ ſubſtantialis; poteſt tamen poni præciſè propter imperfectionem qualitatum naturalium conſequentium formam, quæ ſunt principium alterandi nutrimentum, quod quantò imperfectius alteratur, tantò ex eo caro impurior generabitur, ità Doctor, ergo ſecundũ eius mentem, ſi aliqua ſubſtantia eſt altera imperfectior, erit propter imperfectionem qualitatum, non propter remiſſionem, & imperfectionem formæ ſubſtantialis.

Tertiò probatur ab Auerſa q. 57. ſec. 7. tali ratione, quia ſi in indiuiduis ſpeciei v. g. humanæ hæc intrinſeca, ac entitatiua inæqualitas in perfectione indiuiduali reperiretur, iam illa inæqualitas eſſet vera differentia ſpecifica, probatur conſeq. quia nõ eſſet impoſſibile plura quædam indiuidua eiuſdem ſpeciei eſſe æqualia in eodem gradu perfectionis indiuidualis, ſtante autem hac cõmunitate perfectionis indiuidualis, iam ille gradus eſſet ſpecificus, & vniuerſalis, non indiuidualis, quia eſſet communicabilis pluribus indiuiduis conuenientibus in illo gradu, & prędicabilis intrinſecè de pluribus numero differentibus, vndè planè cõſtitueret diuerſitatem ſpecificam, non numericam. Hæc tamen ratio nõ probat intentum, alioquin ſequeretur calorẽ vt quatuor, ſpecie differre à calore, vt ſex a

hæc enim inæqualitas non eſt eis extrinſeca prorſus, & accidentalis, ſed intrinſeca, ac entitatiua, vt potè ex diuerſa eorum indiuiduali conſtitutione per plures, vel pauciores gradus perfectionales originata. Accedit rationem illam non minus ipſum vrgere, quàm alios, ſi enim ex hoc, quòd aliqua quædam indiuidua conuenire poſſint in certo gradu perfectionis indiuidualis, ſtatim infertur gradum illum eſſe ſpecificum, quia eſt communis pluribus numero differentibus; pariter vel magis ex hoc, quòd ipſe aſſerit omnia indiuidua intra eãdem ſpeciem conuenire in eodem gradu perfectionis indiuidualis, nec vnum aliud excedere, idem infertur, quòd gradus ille cõmunis ſpecificus erit, non indiuidualis.

135 Quartò, itaq; ratio fundamentalis huius aſſerti deducẽda eſt ex eo, quòd importat ſuſcipere magis, & minùs, hoc enim aliud non eſt, quàm plures portiones eiuſdem formę ſpecificę inuicem vniri, & compenetrari ad conſtituendam vnam formã perfectiorem, vt ſuprà diximus, & fusè declarat Canon. 5. Phyſ. q. 3. Sed ſic eſt, quod talis vnio gradualis nec ſubſtãtię, nec quantitati competere poteſt, ſed ſolis qualitatibus, ergo nec quantitas, nec ſubſtantia magis, & minus ſuſcipere poſſunt, maior patet ex communi modo explicãdi hoc, quod eſt ſuſcipere magis, & minùs; probatur minor, quia vt benè notauit Angeſtus lib. 2. de formæ propriet. 2. propr. dub. 1. quot formæ ſubſtantiales eiuſdem ſpeciei ſimul in eadẽ materia ſe ſe penetrarent nunquam ſe intenderent, aut vnam formam conſtituerẽt, vndè ſi duę animę equinæ ſimul in eodem corpore ponerẽtur, adhuc duæ animæ permanerent, nõ autem vna ex illis perfectior integraretur, ſicut fit ex duobus caloribus in eodem ſubiecto penetratis; ſic etiam ſi eſſent duę quantitates penetratæ, non facerent vnam quantitatem perfectiorem, ſed adhuc duæ quantitates permanerent, nec aliam vnitatem haberent, quam localem, vnio igitur gradualis, quæ eſt ratio ſuſcipiendi magis, & minùs, quãtum ex rerum naturis colligere licèt, ſolis conuenit qualitatibus, non autem ſubſtantiæ, vel quantitati; huius autem inquit Angeſt. non eſt alia quęrenda ratio præter ipſas rerum naturas, quarum quędam eſt intenſa tantum, vt accidens animę rationalis, quędam extenſa tantum, vt materia, & forma corporea, quędam intenſa, & extenſa, vt qualitas corporea, quędam nec extenſa, nec intenſa, vt anima, vel Angelus. Conf. quia ſi ex coniunctione duarum formarum ſubſtantialiũ poſſet fieri vna perfectior, vt in qualitatibus contingit, & non adhuc duę permanerẽt, idem quoq; de materia dici poſſet, ac deberet, quod nempè vna portio materię cum alia vnita, & compenetrata faceret materiam perfectiorem. Nec ſufficit, ſi dicas quod ſuſcipere magis & minus reſpicit ſubiectum, materia autem nullum reſpicit ſubiectum. Minimè quia ſi per impoſſibile albedo nullum ordinem ad ſubiectũ diceret, adhuc eſſet intenſior, ſi plures gradus in ſe haberet, ſufficit enim vt ſint plures portiones eiuſdem formę in vnum coniunctæ, & compenetratę ad faciendam intenſionem, ſi forma eſt intenſibilis, & ſic daretur vna materia perfectior alia. Rurſus ſi ſubſtantia poteſt in hoc ſenſu magis, & minus ſuſcipere, ſi duo equi in eodem loco ſe compenetrarent, tũc ex ipſis vnus integraretur equus perfectior ambobus; Dices, hoc repugnare propter quantitatem. Contrà, quia diſtinctio per quantitatẽ eſt extrinſeca, ergo non poſſet facere diſtinctionẽ illam ſubſtantialem indiuiduorum, tum quia cum quantitas ex principijs ſubſtantialibus oriatur, ſi hęc vniuntur, potius quantitas deberet illis ſubſtantijs parere, itavt vna quantitas deperdatur, vel ex ambabus vna fiat perfectior, quàm è contrà.

136 Quintò, ſi ponitur forma ſubſtantialis magis, & minus ſuſcipere ob plures, vel pauciores gradus perfectionales quos contineat, nulla poteſt afferri ratio, cur poſteà ipſi denegetur intenſio, & remiſſio, & qualitati concedatur; nã illi gradus in forma ſubſtantiali ità ſunt realiter diſtincti, ſicut in qualitate, quia ſunt plures partes intenſiuę eiuſdem formę, ſicut partes intenſiuę qualitatis; ergo ſicut ob hac diſtinctionem contingit in qualitate intenſio, & remiſſio, quatenus vnus deperditur alijs remanentibus, idem contingere poterit in

De Generatione X ſubſtan-

ſubſtantia, non enim apparet ratio indiuiſibilitatis, curq; in ſubſtantia debeant omnes, & ſinguli ſimul acquiri, vel deperdi, non autem in qualitate, aut è contra, ſemper enim quæretur ratio connexionis graduum in ſubſtantia, & diſſolutionis in qualitate. Accedit, quod ſicut ex perfectiori, & imperfectiori operatione inter indiuidua eiuſdem ſpeciei reperta arguunt Aduerſarij latitudinem gradualē inter formas ſubſtantiales eiuſdem ſpeciei, ſic etiam quia ab eodem indiuiduo videmus modò perfectiorem operationem prodire, modò imperfectiorem, nobis quoque licebit intenſionem, & remiſſionem ſubſtantialis formæ indè argumentari.

Sextò tandem hæc inæqualitas in perfectione indiuiduali præſertim adinuenta eſt ob animas rationales, ex quarum effectibus arguitur non eſſe perfectione pares, cum vnus ſit ingenioſior, alter hebetior, & tamen omnes ſunt eiuſdem ſpeciei; ſed iuxtà hunc modum explicandi, quid ſit ſuſcipere magis, & minus, nequit inter animas rationales præfata inæqualitas ſaluari, ergo vel negāda eſt, vel alio modo explicandū eſt, quid ſit ſuſcipere magis, & minus, prob. min. quia ſuſcipere magis, & minus eſt habere plures gradus, ſeu portiones formę in eadem parte, at anima rationalis eſt omninò indiuiſibilis. Dices poſſe hanc graduū pluralitatē reperiri etiam in re indiuiſibili, & ſpirituali, vt in accidentibus animę. Contra quia nec rationabiliter tales gradus in anima rationali ponūtur, ſiuè diuiſibiliter, ſiuè indiuiſibiliter, cum ipſa de ſe ſit ſubſtātia, nec extenſa, nec intenſa, ſicut Angelus.

137 Hac de cauſa Ruuius cit. & alij alio modo explicant, quid ſit ſuſcipere magis, & minus, vndè dicunt indiuidualem perfectionem importare, nō quidem illam graduum pluralitatem, ſed modum quendam ſubſtantialem, per quem natura determinatur ad hoc, & illud indiuiduum, atq; ità vnum indiuiduum, eſſe altero perfectius eſt habere vnum modum ſubſtantialē perfectiorem, quo coſtituitur in eſſe talis indiuidui ſic perfecti, qui ſubſtantialis modus reipſa à differentia indiuiduali non differt. At in primis hi Auctores non ſibi conſtant, alibi enim in qualitate explicant ſuſcipere magis, & minus, non per modum aliquem perfectioris exiſtentiæ, aut maioris radicationis in ſubiecto, ſed per latitudinem gradualem, & additionem gradus ad gradum, aut detractionem, ergo pari modo debent hoc explicare in ſubſtantia, vel ſi in ſubſtātia hoc ſaluari poteſt per ſolum modum ſubſtantialem, poterit etiam ſaluari in qualitate per aliquem modum accidentalem eiuſdem qualitatis. Deindè hic modus ſubſtantialis vel à natura dimanat, vel à differentia indiuiduali, ſi à natura, cum hæc ſit eiuſdem omninò rationis in omnibus, & ſingulis indiuiduis, non erit hic modus ſubſtātialis perfectior in vno indiuiduo, quàm in alio, idem ſequitur ſi pullulare dicatur à differentijs indiuidualibus, iſtæ namq. antecedenter ad talem modum ponuntur in perfectione indiuiduali omninò æquales. Tandem vnam ſubſtātiam eſſe altera perfectiorem arguimus ex perfectiori operatione, ergo maior perfectio debet in natura poni, quæ eſt ratio agendi, non in differentia indiuiduali, quæ eſt tantum conditio, itaut ipſamet natura latitudinē graduū indiuidualiū cōtineat, qua ratione negam⁹ intenſionē in qualitate prouenire ex perfectiori exiſtētia, vel radicatione qualitatis in ſubiecto, vel ex aliquo alio; ſed ex ipſa met qualitate dicimus oriri ſic, vel ſic adunata.

138 In oppoſ. argum. Primò, auctoritatibus, nam D. Aug. 15. de Trin. cap. 15. videtur ponere vnum intellectum alio perfectiorem. Item extat articulus quidam Pariſienſis damnans dicentes animā Chriſti nō eſſe perfectiorem anima Iudæ, quod nequit intelligi quoad accidentalia, hoc enim clarum eſt, ſed quoad ſubſtantialia. Ariſ. quoq. in prędic. cap. de ſubſt ait, primam ſubſtantiam eſſe magis ſubſtantiam, quàm ſecundam, & 1. de Gen. 18. ait, cuius magis differentiæ hoc aliquid ſignificant, magis ſubſtantia eſt, & 7. Phyſ. 34. ait, in generatione ſubſtantiali poſſe eſſe velocitatem, & tarditatem, vt in accidentibus, quamuis hæc velocitas, & tarditas ſint innominatæ in ſubſtantijs, & 2. de Anim. 94. notauit quoſdam eſſe ingenioſos, quoſdam non, quod alibi repetit, & 2. de Gen. animal.

mal.cap. 3. ait, ſicut anima eſt perfecta magis, vel minus, ità corpus præparatur, & tandem 8. Met. 10. habet, quod ſubſtantia ſecundum ſpeciem non ſuſcipit magis, & minus, ſed ſi quidem in materia ideſt quatenus eſt à differentia indiuiduali contracta. Scotus verò 8. Met. q. 3. in hanc ſent. inclinat, & 3. d. 15. H. ait, corpus Chriſti fuiſſe optimè complexionatum, ſicut anima illius corporis erat perfectiſſima.

Reſp. ad Aug. ex Scoto cit. 2. d. 16. loqui non de intellectu, & potentijs animæ formaliter, ſed de potentijs, quæ ſunt in ſecunda ſpecie qualitatis nempè de habilitatibus ad vtendum illis potentijs, quatenus vnus faciliùs vtitur intellectu, & faciliùs apprehendit, quàm alter propter perfectionem organorum, & ideò magis ingenioſus dicitur; hæc autem maior organorum perfectio non arguit magis, & minus in ſubſtantia animæ, quia poteſt & in qualitate conſiſtere, ſi ſcilicet carnes ſint molliores, ac etiam in ſubſtãtijs, quatenus aliquis perfectiori abundat humore, vel ſpiritus vegetiores habet, tamen cum iſtæ partes organorum ſint alterius ſpeciei, nil contra nos indè ſequitur loquentes de ſubſtantijs eiuſdem ſpeciei. Articulus Pariſienſis communiter negatur, cum non ſit à Pontifice determinatio illa confirmata. Tataret. tamen ait intelligi debere de accidẽtibus ſpiritualibus animæ connaturalibus, vt ſunt ingenioſitas, & perſpicuitas intelligendi. Ariſt. in prædicam. loquitur de ſubſtantia non quidem in eſſendo, ſed in ſubſtando, vt ibi explicatum eſt, 1. de Gen. loquitur de ſubſtantijs diuerſæ ſpeciei; 7. Phyſ. loquitur de ſucceſſione generationis quoad extenſionem, nõ quoad intenſionem, vt dictum eſt art. præced. in 2. de Anim. loquitur in ſenſu D. Aug. allegato. in 2. de Gen. animal. intelligitur de animabus diuerſæ ſpeciei, & ſic perfectius eſt corpus humanum, quàm equinum propter perfectiorem animã; in Metaph. loquitur conditionatè, non abſolutè, ait enim *& quemadmodum nec numerus habet magis, & minus, ità neq; ſubſtantia, quæ ſecundum formam eſt, ſed ſi eſt quidem, ea eſt, quæ ſecundum materiã eſt*, ideſt ſi debemus admittere ſubſtantiam magis, & minus ſuſcipere, hoc erit verum de ſubſtantia indiuiduali, non ſpecifica, vndè Faber theor. cit. dimidiatè textum adducit, vt faciat Ariſt. abſolutè loqui; Doctor in Metaph. eſt problematic⁹, ait enim non adeſſe rationem conuincentẽ, pro nec contra; in 3. ſent. explicatur, vt D. Auguſt.

139 Secundò, ex Ruuio agens per ſe modò inducit perfectiorem, modò imperfectiorem diſpoſitionem in materia, ergo melior diſpoſitio meliorem formã inducit, probatur conſeq. tum quia alioqui per accidens ſe haberet illa maior diſpoſitionis perfectio, ſi forma æquè informaret materiam diſpoſitam perfectè, & minus diſpoſitam; tum quia diſpoſitio ordinatur ad informationem formæ, ergo melior diſpoſitio ad meliorem informationẽ, ad quam requiritur melior forma, quia effectus formalis menſuratur ab entitate formæ intrinſecè. Conf. anima dicit ordinem determinatum ad conſtituẽdum hoc indiuiduum, ergo determinatè quoq; reſpicit tale corpus, ſine quo non eſſet tale indiuiduum, ergo non poteſt reſpicere corpus magis, & minùs perfectum, ſed ad perfectius corpus erit perfectior anima. Accedit etiam quod tanta interdum eſt differentia inter operationem vnius intellectus, & alterius, vt nequeat in ſolas diſpoſitiones referri.

Reſp. neg. aſſumptum, agens enim ſemper per ſe inducere intẽdit perfectiores diſpoſitiones, ſi non adſit impedimentum, & ſi imperfectiores producit, eſt de per accidens, hinc neg. quoq. conſeq. cum prima prob. forma enim per ſe reſpicit materiam perfectè diſpoſitã, quod ſi interdum eſt imperfectè diſpoſita, hoc eſt omninò per accidens, vt patet experientia, nam eadem anima, quæ prius corpus perfectum informabat, idem poſteà informat redditum imperfectum ex aliquo accidenti, ex quo patet non eſſe ex propria natura ad perfectũ omninò determinatam; Ad alteram prob. conceſſo anteced. neg. conſeq. ſi loquitur de informatione ſimpliciter, & abſolutè, hæc .n. ſemper eſt eadem in omnibus, vel loquitur de informatione in ordine ad faciliorem, vel difficiliorem ſeparationem, & ſic conceditur conſeq. nam cum maiori

difficultate abiügitur forma à materia perfectè diſpoſita, quàm imperfectè, neq; adhoc requiritur melior forma, quia tota hæc perfectio ſpectat ad vnionem formæ cum materia, non ad ipſam formã, neq; informatio hoc modo ſũpta eſt purus effectus formalis formæ, itaquod eius perfectio, vel imperfectio iuxta entitatem formæ metiri debeat, quia formę inferiores maiori nexu vniũtur cum ſua materia multoties, quàm forma ſuperior, ſed eſt effectus pendens pręſertim à diſpoſitionibus; imò, quia iſta differentia diſpoſitionum ſucceſſiuè poteſt in eadem materia reperiri, ex aliquo accidenti, argumentum retorqueri poſſet, quia cum eadem forma modò meliùs, modò imperfectiùs informet, conſequenter intenderetur, & remitteretur in ſua entitate, velut accidens.

Ad Conf. neg. animam dicere ordinem determinatum potius ad hoc, quàm ad illud corpus, quia anima non indiuiduatur per talem ordinẽ, vt volunt Thomiſtæ, immo diximus diſp. 8. Phyſ. q. 3. art. 1. aſſerere, quod hæc anima petat informare tale corpus ſcilicet gibbũ, vel rectum, aliud nõ eſt, quàm conſtituere animas alias quidẽ gibbas, alias ſimas, alias coclites, ſed quicquid ſit de antecedente, adhuc negatur conſeq. quia vt ſępius diximus, experimẽto cõſtat, quod anima informat idẽ corpus ſiuè perfectè, ſiuè imperfectè indiſpoſitum. Dices Pigmeos, & Monoculos à ſimilibus tãtum generari, & homines nigros à nigris. Reſp. id nõ eſſe ex determinatione animę ad tale corpus, quia de facto, & Pigmei à non Pigmeis generantur interdum, & vtiq; primus Pigmeus ab homine perfecto fuit genitus, vndè potius eſt propter aliquem defectum accidentalem corporis, & propter materię paruitatem, qui defectus proceſſu temporis potuit verti in diſpoſitionem naturalem corporis, iuxta dicta diſp. 3. qu. vlt. virtus tamen animæ in ſe ſemper eſt eadẽ; idem de nigris dicendum. Ad vlt. Conf. negatur aſſumptum, immo experientia notum eſt eundem hominem rudis ingenij acutiſſimũ euaſiſſe, & è contra ob organorum mutationem, ſic refert Plinius lib. 35. cap. 5. Carneadem indolis acerrimæ euaſiſſe, vt ſe elleboro albo purgauit, quod etiam quidam de Caietano affirmant, idem ergo dici poterit de diuerſis hominibus, ſi talia organa diuerſa ab initio accipiant.

140 Tertiò, in nutritione, quia propter reactionẽ alimenti debilitatur virtus nutritiua, ſemper impurior generatur caro, vt arguit Doctor 2. d. 15. & d. 29. q. vn. & 4. d. 44. q. 1. itaut caro propter impuritatem fiat tandem improportionata informationi animę. Itẽ vnus ignis eſt altero calidior, vnum vinũ vehementius agit, eſtq; altero generoſius, & dulcius, ergo quia ex operatione arguimus formã, dabitur vna forma perfectior alia intrà eandem ſpeciẽ. Nec ſufficit recurſus ad diſpoſitiones accidentales, quia cum iſta accidentia ſint formæ connaturalia, & agens nõ impeditum, debebit forma, ſi eſt eiuſdem virtutis cum alia, reducere ſe ad ſtatum perfectũ, & conſequenter omnes ignes, omnes carnes, omnia vina eſſent eiuſdem perfectionis, quo argumento Doctor 8. Met. q. 3. hanc tandem ſent. probabiliorem iudicat.

Reſp. argumentum ex nutritione deductum probare pluſquã velint, probat enim intenſionem, & remiſſionẽ ſucceſſiuã ſubſtantialis formæ, dicimus ergo, quod in nutritione cum caro agit in alimentum, repatitur ab illo, & cõſequenter debilitatur, nõ quidem quoad formam ſubſtantialem, ſed quoad inſtrumenta, quæ ſunt accidentia, quibus alterat alimentũ, ex quo ſequitur nõ poſſe ob vires refractas perfectè alimentũ alterare, & in ſeipſam conuertere, quin aliquid ex ipſo alimento remaneat, & quia contrarias habet qualitates, ideò ſemper agit in carnem, itaut vel deſtruit totaliter ipſam, vel ſaltim ipſam impedit, nè ad priſtinam redeat perfectionẽ; exemplũ eſt de vino, in quo ſi aqua admiſceatur proportionaliter ipſam in ſe conuertit, & poſt conuerſionem redit ad priſtinum, tamen ſi aqua eſt in magna quantitate, valdè vinum debilitat, quia nõ totaliter conuertitur, ſed remanent in ipſo partes aquæ tenuiores, & ſubtiliores, vndè ſi continuatur aquæ infuſio, vinum tandẽ corrumpitur, de quo iterum agemus diſp. 7. q. 5. ſic igitur in propoſito in nutritione generatur caro impurior

rior non ob remiſſionem ſubſtantialis formæ, ſed qualitatum, vt inquit Doctor in 4. cit. & ob admixtionem partium alimenti, à quibus impeditur actio formę ſubſtantialis; nec valet replica ibi facta, quia forma carnis eſt impedita, vndè videmus, quòd ſi illud impedimentum pharmaco auferatur, caro proprias vires reſumit. Dices Scot. in 2.d.19. ait nunquam carnem ad priorem ſtatum poſt nutritionem peruenire, imò ab ipſo ligno vitæ in Paradiſo poſito negat potuiſſe reduci carnem in priſtinam perfectionem, tum quia conuerſum nequit eſſe nobilius conuertente; tum quia ab ipſo ligno in agendo repaſſa fuiſſet, ac debilitata, ergo hæc impuritas eſt in ſubſtantiali forma. Reſp. Doctorem ibi arguere contra ponentes lignum vitæ habuiſſe virtutem conſeruandi hominem immortalem, etenim ſi cõuerſum nequit eſſe nobilius conuertente, & caro conuertens eſt corruptibilis, & mortalis, vtique nequit caro conuerſa, ſeù generata ex ligno vitæ, vt alimento, eſſe immortalis, hancq; virtutẽ priori carni communicare, imò, inquit ipſe, caro conuertẽs debuiſſet à ligno debilitari, & ideò nõ potuit vim habere cõſeruandi in perpetuum; non tamen ſe declarat, an iſta debilitatio fuiſſet quoad formã ſubſtantialem, an quoad accidentia tantum, itaut poſt conuerſionem ligni in carnem potuiſſet in priſtinum ſtatũ ſe reducere; ſed quicquid ſit de mente Doctoris ibi, certum eſt debilitationem virium, itaut nũquam recuperari poſſint, aliundè prouenire poſſe, quàm ex remiſſione ſubſtãtialis formæ, prouenire enim poteſt ex continua præſentia contrarij impedientis, vt eſt de vino multa aqua diluto, & etiam ex diminutione ipſius ſubſtantiæ, vt eſt de vino euaporato, à quo dilabuntur partes ſubtiliores, ac magis ſpiritoſæ, quæ ſunt partes extenſiuę, non intenſiuę; & in hoc ſenſu poterat Doctor aſſerere nunquã carnem poſt nutritionem ad priorem ſtatum peruenire poſſe.

141 Ad illud de igne negatur eſſe calidiorem alio ratione formæ, ſed id interdum apparet ob denſitatem materiæ, & maiorẽ quantitatem, hæc .n. valdè conferunt ad fortius, & eminus agendum, vt diſp. 2. dictũ *De Generatione*. eſt. Quod etiam vnum vinũ ſit alio vehementius, & dulcius, nõ prouenit ex maiori perfectione ſubſtantialis formæ, aliter omne vinum haberet in ſe aliquid dulcedinis, vel acritatis, ſi hæc eſſent accidentia naturaliter conſequentia ſubſtantialem formã, quod conſtat eſſe falſum, quarè hæc diuerſitas ex alio capite ſumenda eſt, quod .ſ. illę qualitates ab extrinſeco illi proueniant .ſ. à terra, aere, ſtellis, &c. ad quæ accidentia forma ſubſtantialis eſt indifferens, ex dictis diſp. 3. q. vlt. Notari etiã debet in propoſito, quòd in vino ſunt partes ſubtiliores, & craſſiores, illæ facilè euaneſcunt, iſtæ facilè in acetum conuertuntur, hoc autem euenit, quia partes illæ ſunt magis depuratæ, ac defęcatę à qualitatibus, & etiã à quibuſdam terreis ſubſtantijs, quæ in craſſioribus reperiuntur admixtę, vndè patet non eſſe corpus perfectè homogeneũ, ſed aliquid habere ætherogeneitatis, cũ ſit quoddam mixtum diuerſas etiam ſpecie ſubſtãtias in ſe continens, quas à lambico ſeparari videmus, vndè ſe habet veluti ſanguis, in quo etiam partes craſſiores, & ſubtiliores inueniuntur & hæ dicuntur ſpiritus vitales, ratione ergo iſtius compoſitionis poſſumus etiam concedere vnum vinum eſſe perfectius alio, etiam quoad ſubſtantiam, neq; id eſt contra nos de ſubſtantijs eiuſdẽ ſpeciei loquentes, quia dicimus vinũ partes quaſdã in ſe continere etiam ſpecie diuerſas. Doctor autẽ loc. cit. in Met. problematicus fuit, vt diximus, neque ob hoc argumentũ aliam ſententiam iudicauit probabiliorem, imò illud ſoluit in fine quæſtionis dicens argumẽtum non concludere, niſi probetur hanc diuerſitatem agendi conuenire formæ derelictæ, at in lib. ſent. fauet apertè negatiuæ parti.

QVÆSTIO VI.

De Cauſis Generationis, & Corruptionis.

142 IN hac quæſtione cauſa præſertim efficiens nobis veſtiganda eſt, materialis enim, formalis, & finalis ſatis ex hactenus dictis innoteſcunt; cauſa formalis ſiquidem, quæ non eſt, niſi earum eſſẽtia, ſatis per earum definitiones expli-

cata manet, cauſa materialis eſt cõmune ſubiectum vtriuſq; iam aſſignatum, finalis tandem eſt conſeruatio ſpecierum cum varietate indiuiduorum ad maiorem mundi ornatum; de cauſa itaque efficiẽte ſpecialem inſtituemus ſermonem,& primò cauſam efficientem generationis inquiremus, quia indè facilè erit corruptionis quoque cauſam deprehendere.

Supponit autem quæſitũ formas ſubſtantiales verè produci, verèq; corrumpi (anima rationali excepta,quę licet producatur, non corrũpitur) non verò apparenter tantum, vt iuentur quamplures ex Fautoribus inchoationum, & ſeminarij formarum dicentes,formam ante eius generationẽ preexiſtere actu, ſed veluti latentem,& actione poſteà agentis naturalis in lucẽ extrahi, & quaſi à materia depromi,quę fertur fuiſſe opinio Anaxagoræ, & denuò ſuſcitatur à Contaren. tom. 1. quęſt. de formarũ origine cap. 9. & ſeq. vbi argumento Auicennæ cõuictus, quòd debeat dari forma quędam corporeitatis perpetuò materię coæua, quæ ſe habeat veluti commune formarum ſeminariũ, vndè ſucceſſiuè educantur; nè fieri dicantur ex nihilo, ponit, & ipſe ſeminariũ formarũ,ſed differẽter ab Auicen. vbi enim iſte pro ſeminario ſtatuebat formã illam corporeitatis penitus materialẽ perpetuò materiæ coæuã,ille ponit ſubſtãtiam quandam ſpiritualem à Deo materiæ inſitam, ac concreatam, & vbi Auicen. aſſerebat alias particulares formas deinceps de nouo fieri ope illius corporeitatis, vt ſeminarij cõmunis, Contaren. inquit formas particulares latere in illa ſpirituali eſſentia, tanquam in ſeminario, & dum materia extrinſeci agentis auxilio afficitur diſpoſitione præparante ad aliquam naturã, tunc forma talis naturę exurgit,& in lucem prodit, vbi antè delitẽſcebat, & pariformiter cum materia ad aliam naturam tranſmutatur, tunc illa prior forma non quidem interit, ſed in eodem ſeminario reconditur,in quo tandiù latet, quouſq; ex conſimili diſpoſitione denuò excitetur; Fundamentum eius vnicum eſt, quia nil fieri poteſt ab agente naturali,quin ſubiectum aliquod conſtitutiuũ illius rei concurrat, velut pars intrinſeca eius, in hoc enim ſenſu ſemper docuit Ariſ. quicquid fit ex aliquo fieri, & non ex nihilo, vt patet 1. de Gen. 17. & 7. Met. 22. 1 Phyſ. 33. 34. & 75. cũ ergo formæ nõ habeant, ex quo poſſint ſubiectiuè conſtitui, concludendũ eſt eſſe ingenerabiles, & incorruptibiles,alioquin ex nihilo fieri dicerentur. Neque hoc euitatur, ſi dicas ſufficere, vt ſubiectum procedit, in quo forma producenda recipiatur. Minimè, nam Ariſ. 1. Phyſ. 82. probans materiæ neceſſitatem in quacunq; rerum productione, nè ex nihilo fieri dicantur, ait, *ſi enim fit, ſubijci aliquid oportet, ex quo fiat*, quibus verbis ſignificari videtur neceſſitas alicuius ſubiecti, ex quo res fiat conſtitutiuè, nam ſi determinare voluiſſet Ariſt. quòd illud ſubiectũ concurrere debeat, vt receptiuum tantum, non vtiq; dixiſſet requiri ſubiectũ, *ex quo fiat*, ſed dixiſſet *in quo fiat*.

143 Opinionem de inchoationibus formarum ſatis refellimus diſp. 2. Phyſ. q. 7. & eam funditus iamdudum diruerunt noſtri Scot. 2. d. 18. Baſſol. ibid. Canon. 2. Phyſ. q. 1. Ant. And. lib. de tribus princip. q. 7. & 7. Met. q. 11. Zerb. ibid. q. 9. Faber theor. 26. Angeſt. lib. 2. de form. propr. pag. nobis 17. Rubion 2. d. 12. q. 3. Fundamentum etiam allatum, quod eſt cõmune omnibus aſſertoribus inchoationum, eſtò coegerit Ferchium noſtrum veſtig. 1. admittere factionem ex nihilo naturaliter, & Contar. cit. negare nouam formarũ productionẽ, eſſe imbecille prorſus, ac nullius roboris, immo etiam cõtra eoſmet militare loc. cit. oſtendimus,& q. 1. art. 1. huius diſp. falſum enim eſt,& nunquam ab eis ſufficienter probatũ opus eſſe,nè res creati dicatur, vel ex nihilo fieri, debere fieri ex aliquo, velut ex parte, & hoc negant vniuerſaliter Theologi omnes in materia de recreatione, & miramur ſanè, quarè adeò peruicaces ſint iſti Seminarijſtę,& inchoatores formarum in hac propoſitione, quòd potiùs admittere velint factionem ex nihilo naturaliter, aut æternitatem formarum, ac alia abſurda in Philoſophia, quàm eam negare cum cõmuni Theologorum,& aliorũ Philoſophorum; præſertim cum Ariſ. nihil eis omninò faueat, quamuis.n. ſemper dicat, omne,

omne, quod fit, ex aliquo fieri, ac etiam frequenter inſinuet fieri ex alio tanquam ex parte, hoc non dixit, quia voluerit, aut formam nullatenus fieri, ſed eſſe ingenerabilem, vt deducit Contar. aut omninò fieri ex nihilo, vt deducebat Ferchius, ſed ideò ità dicebat, quia cum fieri propriè ſit compoſiti, vt oſtendit 1. Phyſ. 64. & 7. Met. 26. & 27. & 8. Met. 8. compoſitū verò fiat ex alio, vt ex parte, conſequēter quicquid propriè fit, ex alio fit vt ex parte; forma autem propriè non fit, ſed potius infit, vt ibidem oſtendit Ariſ. non ergo indè deducere debemus formā non fieri, aut ex nihilo fieri, ſed fieri in alio, & fieri cum alio, id eſt fieri in materia, & dependenter ab ea, adeò quod nequeat naturaliter fieri extra eā, quæ dependentia à ſubiecto in ſuo fieri impedit, nè creari dicatur, & ex nihilo fieri. Et hanc dependentiam à materia ad differentiam animæ rationalis expreſsè inſinuauit Ariſ. 2. de Gen. animal. cap. 3. cū dixit ſolā mentē ab extrinſeco, & de foris venire, cęteras formas ex intrinſeco deduci, quia licèt anima quoq; rationalis fiat in ſubiecto, nō tamen dici idcircò poteſt ex eo deduci, quia non fit in ea dependēter ab eo, cum ſuapte natura poſſit extra illud fieri, & conſeruari. Quare tota Seminariſtarū deceptio indè ortum duxit, quòd non capiunt, quid ſit formam educi de potentia materiæ, nec eductionem diſtinguere ſciunt ab inductione, & ſimplici receptione, cum tamē paſſim dicatur anima rationalis recipi in corpore, & in corpus induci, non tamen à corpore educi. Ferchius lib. p. defenſ. per totum inchoationes formarū tueri nititur noſtris occurrens fundamentis, variaq; aggerans argumenta pro formarum inchoatione, & Contareni tutela, contra quem latè diſputatur diſp. 12. Met. q. 4. art. 3. & lib. expurg. querel. 19. & 35.

144 Generationem quoq; ſubſtantialem dari, & formas ſubſtantiales de nouo produci probauimus q. 1. huius diſp. art. 1. & Rubion. cit. ait hoc eſſe adeò per ſe notum, vt nulla egeat probatione, vndè cōtra Contar. id amplius proſequi non eſt opus; ſi ſecundùm tamen nō eſt eius poſitionem inter quot quot Seminarium formarū conſtituerunt eſſe alijs omnibus irrationabilem. Primò, quia alij Seminariſtæ non negarunt formas ſubſtantiales de nouo produci, imò hoc libentiſſimè admittebāt, ſed nè creari dicerentur, conſtituebant Seminarium, & inchoationes formarum, vt nimirū aliquid ſemper formæ præcederet, vt ex eo fieri diceretur, at Contar. negat formas de nouo produci, ad quid ergo deſeruit Seminariū illud formarū ab ipſo ſtatutum, ſi non ponitur, vt ex eo velut ex ſemine traducantur; deſeruire dicet ad hoc, vt in eius gremio omnes formæ foueantur, ac dormiant, donec per præuias diſpoſitiones ab agēte naturali euocentur, & excitētur, ſed ſanè hac ratione potius cubile formarū, quam Seminarium debebat appellari. Deindè etiam ex alio capite irrationabilior cæteris eſt eius poſitio de Seminario formarum, quia cæteri omnes formarum Inchoatores hoc Seminarium poſuerūt eſſe quid corporeū, & materiale, vt Auicen. qui ponebat formam corporeitatis, at Contar. ponit hoc Seminariū eſſet eſſentiam ſpiritualem materiæ concreatam, ac ei perpetuo hærentē, quod à ſæculo non eſt auditum, & explicare tenetur, quare hoc Seminarium formarū debeat eſſe potius ſpirituale quidpiam, quàm corporale, ſiuè n. inſeruiat, vt formę ex eo traducantur, ſiuè vt in eius gremio foueantur, planè ad hoc munus obeūdum maiorem proportionem videbatur habere eſſentia corporalis, quàm ſpiritualis, cum & ipſæ formæ materiales ſint, & corporeæ, tenetur etiam explicare, quomodo hæc eſſentia ſpiritualis materiæ illabatur, ac inexiſtat, num ſ. vt forma informans, ſicut anima rationalis dicitur eſſe in corpore, an potiùs vt forma aſſiſtens, & quicquid dicatur, eſt purum, ac merum figmentum. Deniq; hæc eius poſitio eſt adeò difficultatibus obuia, vt hic Auctor plures prauiderit non exigui momenti, & ſoluere conatus ſit, ſed iam ægrè, & imbecilliter, vt vel eius reſponſiones manifeſtè ſuadeant, eius opinionem Anaxagoriſtis eſſe relinquendam, & à Peripato penitus eliminandam. Defenſionem verò Contarenæ opinionis de formarum Seminario a Ferchio aſſumptā lib. primo defenſionis per totum, latè impugna

uimus loc. cit. diſp. 12. Met. q. 4. a. 3. per totum, ſicut etiam in lib. Expurg. quæ loca ſunt omninò videnda pro huius difficultatis intelligentia.

145 Hac itaq, veritate ſuppoſita contra Anaxagoriſtas, quòd detur vera generatio ſubſtantialis, & productio de nouo non ſolùm compoſitorum, ſed etiam formarum ſubſtantialium, gemina occurrit difficultas, Prima eſt, an cauſa effectiua generationis, & productiua ſubſtantialis formæ ſit ipſum agens immediatum, quod prçuia alteratione materiã diſpoſuit, vt v.g. an ignis introducto priùs calore, & ſiccitate in ligno ſufficiẽs ſit ad educendam quoq; formam ignis ex ligni materia, an potiùs recurrendum ſit ad aliud agens ſeparatum, quod in materia ab agẽte immediato diſpoſita formas producat, vt ad Cęlum, ſicut putarunt Fernelius lib. de abditis rerum cauſis cap. 5. & Raguſeius diſp. 16. Peripat. cap. 17. vel ad Intelligentiam quandam ſeparatam, vt opinatus eſt Auicen. lib. 1. ſuffic. cap. 5. & 4. Met. cap. 4. vel etiam ad ipſum Deũ, & totius naturæ Auctorẽ, vt probabiliter proponit Areſius 1. de Gen. q. 20. ſec. 4. cõcl. 5.

Hæc opinio de productione omniũ formarum ab agente aliquo ſeparato refutata eſt diſp. 2. Phyſ. q. 7. art. 1. & diſp. 7. q. 6. art. 2. & ſanè hic recurſus in omnium formarum productione ad agens ſeparatum minimè neceſſarius eſt, quamuis .n. à corporibus cæleſtibus in his inferioribꝰ effectus q uàmplures producantur, vt dictũ eſt diſp. 2. de Cęlo q. 7. art. 2. & multi etiam à Deo, vt Auctore naturæ, ſicut infrà dicemus de productione animę vegetatiuæ, & ſenſitiuę præſertim in ouiparis, non idcircò fieri debet inductio vniuerſalis, nam ad eductionẽ quamplurium formarũ ſufficientiſſimum eſt agens ipſum immediatum, vt v.g. ignis ad producendam formam ignis, nam virtus huius agentis eſt vniuoca, & æquè perfecta, ac forma introducenda, & ſic de alijs multis, de quo videri poteſt P. Faber 7. Met. diſp. 15.

146 At obijciunt Fernel. & Raguſ. omnes formas à Cęlis produci, quia Sol, & homo generãt hominem 2. Phyſ. 26. & oportet hunc mundum inferiorem cęleſtibus lationibus eſſe continuum, vt omnis eius vis indè gubernetur 1. Metheor. cap. 2. tum etiam quia conſtat animalia, quæ fiunt ex putri, à Cęlis progigni, ergo multò magis, quæ fiunt per propagationẽ, vt nobiliora, poterunt ei adſcribi, vt genitori, & conſequenter alia omnia corpora.

Reſp. cum inquit Ariſt. hominem à Sole, & homine generari, ſanè ſignificare noluit Cælum animam, & hominem corpus producere, vt arguentes prætendunt, ſed vltrà agens immediatum, & cauſam vniuocã in generatione hominis concurrentem, qualis eſt homo, voluit quoq. inſinuare agentia vniuerſalia, & remota, quæ & ipſa ſuo modo ad diſponendum, & præparandum corpus pro animæ receptione concurrũt, & tale eſt Sol, in quo etiam ſenſu locutus eſt in alio loco, non enim innuere voluit hũc mundũ à ſuperiori gubernari quo ad productionem omnium formarum, alioquin etiam accidentalium formarum productio ei aſſignari deberet, ſed ſolum quoad continuum influxum in corpora per alterationem diſponenda regi, ac proindè non dixit hæc inferiora à ſuperioribus produci, ſed gubernari; Ad aliud negneganda eſt conſeq. quamuis enim quædã corpora producantur à Cęlis, vt diximus, non ſubindè trahi debet conſequentia vniuerſalis in omnibus.

147 Deindè inſtat Areſius, quòd ſolus Deus fons, & origo formarũ conſtitui poſſit, Tum quia Scotiſtæ etiam interdum ad cauſam primam recurrere coguntur, ergo ſatius videtur, id ſemper efficere. Tũ 2. quia neque ſubſtantiæ ſpiritu ales, quæ ſunt nobiliſſimæ, poſſunt alias ſimiles producere, ergo; non eſt adeò inconueniens id de ſubſtãtijs quoque corporeis affirmare. Tum 3. quia neq; ob id omnis actio ſubſtãtialis illis ſubtrahitur, quãuis enim homo animã nõ producat, adhuc tamen dicitur hominem producere ex eo ſolũ m, quòd animã à Deo productam materię vnit, ergo idem ſufficit affirmare de alijs agentibus. Tũ 4. quia non multùm intereſt inter creationem formæ, & eius productionẽ ex materia, quia materia minimũ ſubſidium pręſtat agenti, non enim eam ſuppeditat agẽti, quaſi prius

in

in ipſa lateret, ſed verè ab agente totaliter forma producitur, nec materia concurrit, niſi recipiendo, qui eſt minimus cõcurſus, ergo ſi agẽs naturale nequit creare, videtur etiam nec poſſe formas ex materia producere. Tum randè hoc totum cõfirmatur ex Ariſt. 1. de Cœlo 100. vbi rerũ omniũ productionẽ, & cauſalitatẽ Deo attribuit, cũ dicit, quòd viuere, ac eſſe cuiuslibet rei à prima cauſa clariùs, obſcuriuſuè dependet.

Reſp. neg. cõſeq. quia vt monet Doctor 4. d. 12. q. 3. recurſus ille fieri non debet, niſi in caſu magnæ neceſſitatis, & natura dignificanda eſt, quantum fieri poteſt, vt notat in 2. d. 2. q. 10. Ad 2. neg. etiam cõſeq. quia, vt monet 1. d. 7. q. vn. V. non poteſt aſſignari certa ratio, qua demonſtretur à priori formam aliquam eſſe, vel nõ eſſe actiuam, ſi enim hæc daretur, maximè eſſet perfectio ipſius formæ, & tamen videmus formas imperfectiores, vt elementorũ, eſſe ſimilium productiuas, & quaſdam mixtorũ valdè perfectiores minimè, vt conſtat de forma lapidis, ferri, auri, & aliorum metallorum. Ad 3. quicquid ſit de aſſumpto neg. conſeq. quia non eſt paritas de anima, & cæteris formis, illa enim cum ſit per ſe ſubſiſtere nata, non niſi creatione produci poteſt, quæ ſolius Dei eſt, aliarũ verò productio connaturalis eſt eductio, quæ agẽtibus naturalibus cõpetere poteſt. Ad 4. neg. aſſumptũ, tãtùm enim intereſt, vt ſecundũ cõmunem ad productionem formę ex materia virtus finita ſufficiat, non ad creationẽ. Ad probationem etiam negatur materiam minimum ſubſidium præſtare agenti naturali, quia non concurrit ſimpliciter recipiendo, & patiendo, nam hunc cõcurſum exercet etiam erga anima rationalem, ſed etiam ſuſtentando, quod eſt exercere verã cauſalitatẽ materialem Ad 5. agnoſcit ibi Ariſt. Deum pro prima omnium cauſa, à qua cuncta creata depẽdent in eſſe, & operari immediatè, vel ſaltim mediatè, ſed nõ circò auferre intendit cauſis ſecũdis propriam actiuitatem.

148 Altera difficultas eſt de efficiente, *vt quo*, an ſcilicet ſit forma ſubſtãtialis, vel accidens; Negantes ſubſtantiam eſſe immediatè actiuã, aſſerunt conſequenter ſolum accidens eſſe principiũ *quo* generationis, diſcrepant verò, nam aliqui volunt eſſe efficiens principale, & virtute propria attingere generationem ſubſtantiæ; alij verò inquiunt eſſe tantùm inſtrumentale, & nõ niſi in virtute ſubſtantiæ ſubſtantiam producere, ità Thomiſtæ paſſim, quod quidem non in eo ſenſu aſſerunt, quia velint pręter influxum accidẽtis dari quoq; influxũ ſubſtantialis formæ illud coadiuuantem, quia conſtanter tenent ſolum accidens operari in productione ſubſtantiæ; ſed intantũ dicunt operari in virtute ſubſtantiæ, atque vt inſtrumentum eius, quia ipſa eſt principiũ primum, & radicale, à qua accidentia ipſa virtutem mutuarunt producendi ſubſtantiam; vndè Thomiſtæ volunt ſubſtantiam ſemper otio torpere, nec aliquid prorſus, agere, niſi famulorum ſuorum miniſterio, quæ ſunt accidentia. Qui vero ponunt ſubſtantiam immediatè actiuam aſſerunt conſequenter ſubſtantialem formam eſſe principium *quo* generationis proximum, & immediatũ, immo accidens non concurrere ad talem productionem ſubſtantię, niſi diſpoſitiuè, ità Scotiſtæ paſſim ex Scot. 4. d. 12. q. 3. & ſequitur Arriaga diſp. 11. Phyſ. ſec. 2. vbi teſtatur hanc modò eſſe cõmunẽ apud Patres ſocietatis, poſtquã in eã inclinauit Suarez diſp. 18. Met. ſec. 2. qui tamẽ cõcedit accidens etiã attingere ſubſtantiam.

149 De hac re egimus ex profeſſo diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. vbi fusè negantes ſubſtantiam eſſe immediatè actiuam, profligauimus, vndè conſequenter ad ibi dicta nunc aſſerimus, accidens nec propria virtute, nec virtute ſubſtantiæ attingere generationem eius, ſed id eſſe munus ſolius formę ſubſtantialis. Concluſio cõſtat ex ibi dictis, ex quibus probatur breuiter quo ad ſingulas partes, nec enim incongruum erit aliqua repetere in gratiam Recentiorum Thomiſtarum, quos non niſi poſt Phyſicæ editionem vidimus. Primò quod accidens, vt agens principale, & propria virtute nequeat ſubſtantię generationem attingere, concedunt ipſi Thomiſtæ Recẽtiores præſertim Ioan. de S. Thom. in lib. de Gen. q. 12. art. 2. Mãca 2. Phyſ. q. 5. dub. 3. & probatur etiam ab eis ratione Scoti loc. cit. cauſa enim totalis

alicuius

alicuius effectus debet illum continere formaliter, ſi eſt vniuoca, vel eminenter, ſi eſt æquiuoca, quia nemo dat, quod nõ habet, ſed accidens neutro modo cõtinet ſubſtantiam, nõ formaliter, quia nõ eſt ſubſtantia, nec eminenter, quia non eſt perfectius, ſed valdè imperfectius illa, ergo &c. Nec valet dicere, quòd licèt accidens ſit imperfectius ſubſtantia in ratione entis, non tamen in ratione producentis. Quia vt ibi diximus contra Pererium, cuius eſt hæc ſolutio, vis productiua in entitate rei fundatur, & effectus continetur in entitate cauſæ formaliter, vel eminenter, ergo quod in eſſe entis non eſt perfectius, vel ſaltim æquè perfectum, ac aliud, nequit etiam eſſe in ratione producentis, quia ſemper vrget illud, quod nemo dat, quod nõ habet, vnde ſi accidens eſt inferioris entitatis ad ſubſtantiam, ſanè totam entitatem ſubſtantiæ continere nequibit, atque communicare.

150 Secundò, quòd neque in virtute ſubſtantiæ, atque vt inſtrumentum eius valeat attingere eius productionem contra Thomiſtas probatur, Tum eadem ratione, quia etſi dicant Thomiſtæ accidens concurrere in virtute ſubſtantiæ, tamen ſolis verbis diſcrepant à ſententia Pererij, quia etiam ipſi ponunt accidẽs ſe ſolo operari, ac eſſe cauſam totalem illius productionis itaut ſubſtantia nullo modo actualiter influat. Tum quia hactenus nequiuerunt Thomiſtæ ſufficienter explicare, quid ſit in accidẽte hoc, quod eſt agere in virtute ſubſtantię, quiduè virtus iſta præſeferat; dum negant peculiarem influxum ſubſtantiæ, quo adiuuet, & fortificet actiuitatem accidentis; nec opus eſt refellere modum explicandi Ioan. de S.Thom. & Manc. quia eſt ille Complut. & Maſij, quem in Phyſic. funditus euertimus etiã ex eorum principijs. Tum deniq; quia hic influxus ab accidente proueniens in virtute ſubſtantię ab ipſis ponitur inſtrumentalis, ergo præter iſtũ aſſignari debet influxus cauſæ principalis, nam vel accidẽs ſe habet vt inſtrumentum verè, & propriè à ſubſtantia motum, vel ſolùm ſimilitudinariè, quatenus ſubſtantia eſt radix illius, & conſequenter radicale, & remotum operationis principiũ, quomodo, quod eſt cauſa cauſę, dicitur etiam cauſati cauſa, ſi ſecundum, ergo cauſalitas accidentis potiùs erit principalis, quia talis radicatio potiùs eſt radicatio in eſſe, quàm communicatio operandi; ſi primum, ergo requiritur vera, & propria motio, & influxus immediatus ſubſtantiæ, quo accidens adiuuetur, aliàs non eſſet verè, & propriè inſtrumentum, præſertim in ſententia ipſorum.

Tertio tandem quod ſola ſubſtantia attingat productionẽ ſubſtantię, ſequitur ex dictis, quia quãdo ſunt duo, de quibus dubitatur, an ſint cauſæ alicuius effectus, conſiderare debemus, quodnam illorum habebat cum effectu maiorem proportionem, rationabilius enim eſt hoc eſſe cauſã talis effectus, quam illud, quod cum eo minorẽ, vel nullam protſus habet proportionem, at quando lignum comburitur, ignis ex ipſo productus maiorem habet proportionem cum ſubſtantia alterius ignis, quàm cũ eius calore, quia à toto genere magis proportionatur ſubſtantia cum ſubſtantia, quàm accidens, ergo &c. Accedit, quòd indignũ eſt omnem actiuitatem immediatã denegare ſubſtantiæ, & aſſerere ipſam continuo otio torpere, & tantum famulis ſuis, quæ ſunt accidentia, iubere, vt operentur, ſanè ſi tota entiũ vniuerſitas ità ſe habet, Regem haberent entia (quia inter ea apicem ſubſtantia tenet) inertem nimis, & otioſum, & accidentibus parum prodeſſet talem habere Dominum, vt in eius virtute operari dicantur, ſi eis manum in operando non porrigit, aliouè modo auxilium præbet.

151 Contrà, obijciunt Thomiſtę. Primò, quia plerunq. non adeſt præſens ſubſtantia, quæ dicitur cauſa principalis alterius, ſed ſola accidentia illius, vt cum Sol relicta aliqua virtute, ſeu diſpoſitione accidentali generat aurum, argentũ, & alia metalla in viſceribus terrę; à qua tàm longe diſtat. Tum 2. quia interdum non ſolùm non eſt præſens, vbi alia ſubſtantia producitur, ſed omninò non eſt in rerum natura, vt cum animal deciſo ſemine moritur, & ex illis diſpoſitionibus aliud generatur, & paſſim euenit in animalibus, quæ ex putri materia ortum habent, & ex ſolo diſpoſitionum concurſu generantur. Tũ 3. vnius potentiæ vnus tantum

tum eſt actus primarius, & immediatus, vt potentiæ viſiuæ videre, intellectus intelligere, à quibus ſpecificatur, ſed eſſentiæ, & ſubſtantiæ creatæ actus proprius,& immediatus eſt eſſe ſeu exiſtētia,hęc enim actuat illam, ergo preter hunc actum nullū alium proximum, & immediatum habebit, operatio enim eſt actus illius potentiæ, à qua proximè, & immediatè fluit. Tum 4. Eſſe eſt prius, quàm poſſe operari, ergo poſſe operari eſt quid accidentale ſubſtātię, atq; ideò ſolum medijs accidentibus illi conueniens. Tum tandem, quia ſi forma eſſet immediatum principium *quo* operationis, habens formā ſemper haberet operationē in actu,ſicut habēs animā sēper eſt viuēs actu, quod eſt falſum, quia aliquando quieſcit

Reſp. hęc argumenta eſſe adeò imbecillia, vt potius contra ipſos Thomiſtas militent; primùm parùm nos vrget admittentes actionē in diſtans ex dictis diſp.7.Phyſ. q.4. art.3. & ſi quid probat, probat etiam neq; ab accidentibus poſſe ſubſtantiam in illis caſibus produci: nam vel ſubſtantia diſtans per accidētia ſibi inhęrentia generat aliam, vel per accidentia denuò producta in paſſo, ſi primum, qua ratione dicis ſubſtantiam producere non poſſe, quia diſtat à paſſo, eadem ratione dicis ſubſtantiam producere non poſſe, quia diſtat à paſſo, eadem ratione nec poterunt accidentia illi inhęrentia,cum ſint æquè diſtantia ab illo; ſi ſecundum,qua ratione potuerunt illa accidentia produci in paſſo adeò diſtāte, poterit, & in eodem produci forma ipſa ſubſtantialis. Ad 2. inferius patebit virtutem formatiuam ſeminis non eſſe vndequaque accidentalem, quantū verò ſpectat ad animalia ex putri genita, dicimus cum Scoto 2. d.18. illas animas produci à ſolo Deo,vt Auctore naturæ,qui tenetur ſupplere defectum cauſarum naturalium, quando materia accidentibus diſpoſita exigit naturaliter productionem ſubſtantialis formę, ad quā eſt diſpoſita, vt diſp.vlt. dicemus. Nec alienum eſt à Philoſopho, inquit Doctor, in his caſibus ad Deum recurrere, cōmuniter .n. ab omnibus recurritur ad ipſum in corporis animatione,in qua reſidit,tur,quicquid ſolent contra hūc recurſum objicere Thomiſtę; neq; id eſt priuare cauſas ſecundas ſuis actionibus, quia ratio naturalis dictat nullam eſſe tunc cauſam creatā ſufficientem; imò, & ipſi Thomiſtę in hoc caſu tenentur nobiſcum facere hunc recurſum, cum enim ſecundum ipſos accidentia non agant, niſi in virtute alicuius ſubſtantiæ, cuius ſunt inſtrumenta, quæritur de diſponibus ad Ranam v.g. producendam in materia putri exiſtentibus, in cuius ſubſtantię virtute agant, nō Solis, quia hic nullo modo precontinet animalia,& virtutē illorum ſentiendi, & appetendi, non alicuius Ranę determinatę, quia Ranam illam ſupponimus ex putri generari, & nō per propagationem, non alicuius Ranę indeterminatę, & vagè ſumptę,quia actiones ſunt ſingularium, non vniuerſalium, & indiuidui determinati,non vagi, vndè hoc eſt recurrere ad Ideas Platonis; non in virtute illius ſubſtantię, in qua ſubiectantur, nam accidens ſecundum Thomiſtas agit in virtute illius ſubſtantiæ, à qua producitur, nō in qua recipitur, cū ergo ad nullū ſubſtantiam creatam poſſit rationabiliter recurſus fieri, velint, nolint, debent Thomiſtę nobiſcum recurrere ad ſupremum naturæ Auctorem.

152 Ad 3. iam diximus in Pyſ. in fine illius articuli ſoluēdo argumentū Complut. cum quo iſtud à Manca,& Io. de S.Th. allatum coincidit, contra ipſos etiam militare, nam & ipſi concedunt ſubſtantiam eſſe agens principale in generatione ſubſtātiali, accidens verò inſtrumentale tantum, & in actione accidentali concedunt accidens principaliter concurrere, quare & ipſi concedere tenentur vnius potentiæ duos eſſe poſſe actus, quia tàm ſubſtantia, quàm accidens ordināntur ad eſſe, & operari; Quod ſi dicant eiuſdem potentię plures eſſe poſſe actus inadęquatos, vnum primarium,alterum ſecundarium, & ſic ſe habere eſſe, & operari, quia operari conſecutiuè ſe habet ad eſſe, eadē quoq; ſolutio nobis ſuffragabitur; argumentū tamen falſo nititur fundamento,vt ibi diximus, quod nimirū ſubſtantia ſit in potentia ſubiectiua ad exiſtentiam, illamq; reſpiciat,vt actum realiter diſtinctum. Ad 4. pariter retorquetur ex ibi dictis, ſequitur .n. etiam in ipſis accidenti-bus

bus virtutem productiuam eſſe quid ſuperadditum illis, quia etiam in illis prius eſt eſſe, quàm operari; Vel ergo negatur aſſumptum, vel ſolum verificatur de prioritate rationis cum fundamento in re, quia per *eſſe* res conſtituitur abſolutè in ſe, & ad ſe, per *poſſe operari* conſtituitur relatè, & in ordine ad aliud, prius autem res in ſe concipitur, quàm alteri comparetur. Ad 5. negat Doctor ſequelam 2. d. 16. q. vn. §. *rationes iſtæ* cum ſua probatione, non enim eſt ſimile de dare vitã, & operari, quia anima eſt principium formale, quo viuens eſt viuens, quia ipſa dat eſſe viuũ in genere formalis cauſæ, ſed eſt principium operationis, ſecundum quod eſt reducta ad genus cauſæ efficientis; eſt ergo forma, inquit Doctor, immediatum principium formale eſſendi, item & operandi, ſed nõ ſimiliter ſe habet ad cauſam formalẽ, & effectiuam; imò, & argumentum retorqueri poteſt, quia ſubſtantia ità in ſe formam ſubſtantialem habet, ſicut accidentia, ſicut ergo forma ſubſtantialis, quia ipſam informat ſemper, ſemper quoque eam faceret actu operantem, ſi eſſet immediatum operationis principiũ, eadem ratione videtur idem poſſe deduci de accidentibus.

153 Reſtat igitur, vt accidentia in generatione ſubſtantiali concurrant, vt cauſæ diſpoſitiuæ, quę pręuia alteratione materiã præparant ad formam ſubſtantialem, veruntamen eius productionẽ non attingũt, ità diſertè docuit Ariſ. 2. de Anim. 41. vbi negat calorẽ eſſe cauſam nutritionis, quaſi ipſam formam ſubſtantialem attingat, & tex. 50. ait ſe habere reſpectu nutritionis, ſicut temonẽ in gubernatione Nauis, vbi, vt conſtat, ſe habet vt merum inſtrumentum; imò 2. de Gen. 53. 54. & 55. acriter carpit eos, qui rerum generationes tribuũt qualitatibus, & paſſionibus & negant formis ſubſtantialibus, quia illæ non concurrunt ad generationẽ, niſi *valdè inſtrumentaliter*, ait Philoſophus, quo verbo innuit eſſe talia inſtrumẽta, quæ nõ attingant terminum principalis agentis, ſed tota eorum actiuitas in diſpoſitione conſumetur. Quę res an ſaltim poſſit eſſe cauſa partialis inadæquatè cum ſubſtantia concurrens ad alterius ſubſtantiæ productionem. Arriag. cit. licèt id non concedat de facto, tamen ait nullam in hoc apparere repugnantiam, nos tamen in Phyſ. loc. cit. diximus veroſimilius eſſe non poſſe.

Ex his facilè eſt colligere, quænã ſit cauſa efficiens corruptionis, quando. n. res corrumpitur poſitiuè per actionem poſitiuam formæ contrariæ, (quo modo regulariter cõtingit corruptio, quia generatio vnius eſt corruptio alterius) tunc eadem illa cauſa, quæ generat vnam formam, eſt agẽs *quod* deſtruens aliam cum ea incompoſſibilem, forma autem introducta eſt principiũ *quo* immediatum. Dices, non eſſe eandem rationẽ de generatione, & corruptione, quia licèt imperfectius nequeat perfectius generare, valet tamen illud corrumpere, vt conſtat de igne comburente viuens, ergo accidens, eſtò nequeat eſſe cauſa generationis ſubſtantialis, poterit tamen eſſe cauſa corruptionis. Ad hoc iam ſufficienter diximus loc. cit. in Phyſ. in ſol. ad 3. prin. quæ non oportet hic repetere.

QVÆSTIO VII.

An quod eſt corruptum, poſſit denuò produci, & generari naturaliter, vel ſaltim ſupernaturaliter.

154 Prima opinio extrema, quæ Platonicis ſolet adſcribi, non ſolum *ſupernaturaliter*, ſed etiam naturaliter hoc ſtatuit poſſibile, & de facto ità contingere, quòd non ſolum quidam effectus numero iidem redeũt, ſed omnia prorſus huius vniuerſi indiuidua peractis certis annorum periodis poſt completã circulationẽ octauæ ſphæræ per motum naturalem, quæ ſecundum aliquos triginta ſex millibus annis finitur, ſecundum alios quadraginta nouem millibus ex tabulis Alphonſinis, ità referũt D. Aug. 12. de Ciuit. cap. 13. D. Hier. in cap. 1. Eccleſ. Ficinus lib. 11. de theol. Platonis, Alcinous cap. 12. de doctrin. à Plat. quàm opinionem nõnulli tribuunt etiã Pythagoricis, qui animarum regreſſum tandem ad eadem corpora admiſerunt poſt multas, & varias aliorum corporum informationes; vndè P. Ferchius, qui vt argumentum de infini-

infinitate animarum ex motus æternitate, ac animæ immortalitate deductum diſſolueret, admittit animarum circulationem in humana corpora in Ariſt. ſent.veſtig.6. lib.2. cap.10. & 14. tenetur & ipſe admittere ſaltim in ſpecie humana hoc eſſe naturaliter poſſibile, ſicut enim naturaliter videmus eãdem materiã ad diuerſas formas tranſire, cur poſt multas annorũ centurias contingere nequit eandem materiam ab eadẽ rurſus anima informari,ſi animę continuò redeunt ordine circulari ad corpora informanda? vt ergo Pythagorici ob hanc circulationem dicebant poſſe tandẽ idem indiuiduũ viuens redire denuò, poſtquam corruptũ eſt,vt refert Amicus in Phyſ.trac. 14.q.8. dub.1. ità quia Ferchius circulationem Pythagoricam ſuſcipit in ſpecie humana admittere debebit poſſe naturaliter eundem hominem redire.

Secunda opinio extrema negat vllum indiuiduum ſemel corruptum amplius redire poſſe idem numero ſiuè per potentiam naturalem, ſiuè ſupernaturalem, (ſolo homine excepto) quia de alijs entibus poſt eorum corruptionem non remanent actu ſingulæ partes, forma enim omninò deſtruitur, at anima hominis, eiuſq; materia permanẽt in actu,& ideò poterit Deus hominẽ reparare,nõ verò alia entia; tribuit Durãd. 4.d.43.q.3. Abulẽſ. in cap.22.Math.q.238 Marſil.2.de Gen.q.18.D.Tho.3.p.q.77.art. 5.& 4.ſent. d.44.q.1.quę opinio etiam ſine tali exceptione de homine communis fuit Epicureis,Stoicis,Sadducæis,& alijs Philoſophis, qui & animã mortalẽ poſuerunt,& reſurrectionẽ hominis impoſſibilẽ,vt refert Tertull. lib.de Preſcrip. Hæret. cap.7.

Aliæ deniq; opiniones mediant inter iſtas, quamplures enim negant naturaliter poſſe hoc contingere, ſupernaturaliter tamen admittunt, quæ communis eſt inter Theologos.D.Tho.4 cõtra gentes cap.81. vbi Ferrar. Capreol.4.d.43.q.1. Hiſp.q.1. art.1.vbi Gab.Argẽt.& alij Scolaſtici Hẽr. quol.7. q.16. Suar.3. p.tom.2.diſp. 44.ſec. 2.Fonſec. 8. Met. cap.5. q.1. Complut. in lib.de Gen.diſp.13.Io.de S.Tho.ibidem q. 12.art.1. Conimb. 2. de Gen. cap.11. q.1. art.3.Tol.q.34 Ruuius 2.de Gen. trac.vlt. & alij paſſim, qui licèt in primo pũcto conueniant de potentia naturali, non tamen omninò conueniunt in ſecundo, quidam namq; vniuerſaliter affirmant, quodcunq; ens corruptũ poſſe idẽ numero à Deo reparari, ſiuè ſit permanens, ſiuè ſucceſſiuũ, vt Conimb.cit.Suar.diſp.50 Met.ſec.9.Auerſa q.37. ſec. 10. Moriſ. diſp. 3. Phyſ. q. 24. Amic.cit.qui alios citat; alij verò concedũt ſolum de permanentibus, negant de ſucceſſiuis,ità Capreol.Ferrar.Henric.Ruuius Io.de S.Th.Complut. Fõſec. cit. Vaſq. 1.p. diſp.33. nu.19. Alij tandem nõ ſolũ id vniuerſaliter affirmant de quocunque entium genere in ordine ad diuinam potentiam, verumetiam de aliquo effectu concedunt in ordine ad potẽtiam naturalem, itaquòd non repugnet ex parte cauſarũ naturalium aliquem effectum eundem numero reproduci,ita Scotus 4.d.43.q.3.Riccard.ibi art. 3.q.1.Ocham.q.10. Baſſ.q.2.art.3.Mair.4. d.44.q.4.& alij Scotiſtę in eum locũ.Rada in 4.contr. 15. art. 3. Faber 5. Met. diſp.6. cap. 2. Tromb. 8. Met. q. 4. & ſequuntur Neotherici paſſim, vt poſteà dicemus.

ARTICVLVS I.

Reſolutio quæſiti quoad potentiam ſupernaturalem.

155 Dicendum eſt in ordine ad potentiam Dei abſolutam poſſe quodcunq; ens,ſiuè permanens, ſiuè ſucceſſiuũ reproduci,etiamſi fuerit anteà nedum corruptum, ſed etiam prorſus annihilatũ.Ità Scot.4.d.43. qu.1. & cum eo Recentiores omnes, & quidem de homine patet, quia eſt articulus fidei, probat verò Doctor cõcluſionem vniuerſaliter.Primò, ex D.Aug. 22. de Ciuit. Dei cap. 20. vbi loquens de carne reddenda homini in reſurrectione, inquit, etſi omnibus periiſſet modis, nec vlla eius materia in vllis naturæ latebris mãſiſſet, tamen ſi vellet, eã re pararet omnipotens, ergo totaliter deſtructũ, & corruptum in totali eſſe poteſt idem reparari.

Secundò probat ratione oſtenſiua, quia nulla adeſt repugnantia, nec ex parte Dei, qui idem, & immutabilis perſeuerat, nec ex parte creaturæ, quia antequàm eſſet, erat

erat creabilis, ergo poſt annihilationẽ erit etiam recreabilis, probatur conſeq. quia nõ eſſe ſequens annihilationem eſt eiuſdem rationis cum non eſſe præcedente creationem, ergo ſi ante creationem nõ priuabat poſſibilitate creaturam illam, nec etiã poſt annihilationem, probatur antecedẽs, quia duæ mutationes oppoſitę habent idem pro termino, vna pro termino à quo, alia pro termino ad quem, nec videtur aliũdè poſſe hæc implicantia deduci.

Durand. cit. quaſdam affert ſolutiones ad hoc argumentum, quę manifeſtè petũt principium, & ſupponunt, quod eſt in quęſtione, caput tamen, ex quo pręſertim implicantiam, inquit, attendi debere, eſt interruptio, quia quælibet res eſt eadem ſibi ipſi, vndè dum non eſt corrupta, ſemper manet eadem, at verò poſtquã eſt corrupta eum ipſa non maneat, nec poteſt iterũ produci. At Doctor ibidem luculenter oſtendit neque ex hoc capite eſſe implicantiam hoc modo, ſi Deus producat aliquid in inſtanti A, & ipſum cõſeruet in tempore immediate ſequenti, tunc erit idem numero in primo inſtanti, ac in tempore ſequenti, quod terminatur ad inſtans B, ergo ſi Deus productum in inſtanti A, nolit conſeruare in tempore intermedio, & iterum reproducat in inſtãti B, idem numero erit in vtroq; inſtanti, quamuis interruptum tempore intermedio, Prob. conſeq. tum quia identitas ipſius rei in inſtanti B, & A, non dependet eſſentialiter à conſeruatione eiuſdem in tempore intermedio, quia in nullo genere cauſæ, vt patet, tum quia ſi eſſet dependentia hęc à conſeruatione in tali tempore, tunc Deus creationẽ rei, quam creauit in inſtanti A, non poſſet differre vſque ad inſtans B, nam identitas rei in hoc inſtanti poſteriori depẽderet eſſentialiter ab eſſe eiuſdem rei conſeruato in tempore intermedio, atque ità nõ potuiſſet Deus creationem mundi vſq; ad pręſens tempus differre, ſed neceſſariò multò anteà illud creauit; tum quia diuerſitas poſterioris non arguit diuerſitatem prioris eſſentialiter, ſed illa inſtantia ad ipſum eſſe rei ſunt poſteriora eſſentialiter, vnde, & illud eſſe manet idem in quibuſcunq; inſtantibus ſuccedentibus, ergo ſiuè fiat continuatio inter illa inſtantia, ſiuè non, non minùs ipſum eſſe rei erit ſemper idem.

156 Tertiò, probat Doctor ex abſurdis, quæ ſequũtur ex illa radice, quòd eſſe ſimpliciter interruptũ, vel deſtructũ nõ poteſt redire idem; ſequitur enim quòd Deus non poſſet brutũ idẽ numero reſuſcitare, cuius oppoſitũ nonnunquã legitur à Sãctis miraculosè factũ, vt patet de Tauro, quẽ S. Syluester reſuſcitauit Romæ præsẽtibus Conſtãtino, & Hęlena tũc nouiter cõuerſis, & hoc Deo negare eſſe poſſibile videtur magnæ infidelitatis, inquit Doctor; ſequitur etiã, quod nec Deus in reſurrectione hominis poterit eãdem numero formã corporis reparare, nec eadẽ numero accidẽtia, quia hæc omnia fuerũt corrupta, item nec tertia entitas, quæ iã eſt deſtructa per mortem.

Quartò, eædem rationes probãt quoque de rebus ſucceſſiuis, quia. ſ. eſt idem terminus à quo, & terminus ad quẽ in creatione, ſeù productione, ac in récreatione, & reproductione, nam per annihilationem, vel corruptionem res reducitur ad eandem nihilitatẽ, quam priùs habebat ante recreationem, & productionẽ, non maiorem, ſiuè res illa ſit permanẽs, ſiuè ſucceſſiua. Tum quia, ſicut res permanens non eſt alligata certo tempori quoad ſui productionẽ, ſed potuit à Deo produci multò anteà, vel poſt illud tempus, in quo de facto producta eſt, ità pariformiter dicendum de motu, quę. n. contradictio eſt, vt reuolutio Cœli hodierna anticiparetur à Deo viginti, vel quinquaginta annis? quòd ſi res ità ſe habet, poterit eadem facilitate illã repetere poſt tantundem temporis, & ſic de omni alio motu dicendum erit, ac duratione eius intrinſeca, quod eſt tempus reale, ac intrinſecum. Tum quia ratio ſucceſſionis non ponit in eis ſpecialem implicãtiam, ſucceſſio enim formaliter aliud nõ dicit, niſi ordinẽ prioris, & poſterioris inter partes rei ſucceſſiuę, itaquod ſub tali relatione nequeant ſimul coexiſtere in eodem temporis ſpatio, ſed vna neceſſariò accipiatur poſt aliam, vt diximus diſp. 15. Phyſ. q. 6. art. 1. at hoc totum haberetur in reproductione rei ſucceſſiuæ, non. n. reproducerentur omnes

eius

eius partes ſimul, ſed adhuc vna poſt aliam eodem omnino ordine ſeruato adinuicem, quem habuerunt in prima productione.

157 Dices, non poſſe ſeruare eundem ordinem ad tempus imaginariũ, cui hodiè v.g. coexiſtit hodierna circulatio; nec enim dici poteſt redire quoq; idem tempus imaginariũ, vt fortè diceretur de tempore reali, nã imaginariæ durationis partes ità concipiuntur fluere, vt quæ ſemel fluxit, non poſſit amplius concipi, vt iterũ fluens, quia vẽdicat ſibi certam ſeriem in tota duratione inuariabilem. Hæc inſtantia tamen, in qua totus conſiſtit cautllus oppoſitæ ſententiæ, parum viget, quia nec motus, nec tempus formaliter conſiſtit in illa coexiſtentia ad imaginariã duratione inuariabili tenore fluentẽ, ſed in exiſtentia ſucceſſiua partium motus, coexiſtentia autem illa ad partes durationis imaginariæ eſt connotatum prorſus extrinſecum, & accidentale, vt diximus diſp. 13. Phyſ. q.4. art.1. quare duratio realis poteſt ſumi dupliciter, primò vt dicit reſpectum correſpondentiæ ad imaginariam, alio modo ſecundum ſe, & propriam entitatem, primo modo non poteſt ſemel tranſacta redire, quia nõ redit ſpatium, cui correſpondet, ſecundo modo vtiq; quia enim ſic ei accidit correſpõdentia ad talem, vel durationem imaginariam, ità ſalua identitate ſuę met entitatis, & exiſtentiæ poteſt variare reſpectum coexiſtentiæ, & nunc habere correſpondentiam ad talem durationem, nũc verò ad aliam, dũmodo ſit æqualis hæc, & illa duratio imaginaria; atque ità idem ipſe motus cum eadẽ ſua intrinſeca ſucceſſione potuiſſet ab initio heri prius, vel poſteà in comparatione ad tempus imaginarium cum totali indifferentia ex parte ſua. Confirmatur, quia ſi vera eſſet hæc Aduerſariorum doctrina, ſequeretur nec Angelum poſſe reproduci, vt benè notarunt Conimb. quia eius æuum non minùs reſpicere, ac cõmenſurari deber cum duratione imaginaria, quàm motus, & tẽpus, cũ nullũ illorũ concipiatur a nobis ſi..e coexiſtentia cum tali duratione.

158 Quinto demũ probatur ex Rubion. 4.d.43.q.2. concluſio in vniuerſum de quocunq. ente tàm permanenti, quam ſucceſſiuo; Tum quia ſi nullum horum, poſtquam corruptum eſt, poteſt amplius reparari, hoc eſſet, vel quia non exiſtit, vel quia præceſſit, vel quia corruptum fuit, non pri num. quia nec ante primam productionem exiſtebat, nec ſecundum, quia multæ res exiſtunt, quę præfuerunt, nec tertium, quia quando primò non exiſtebat res, erat poſſibilis, ergo etiam modò poſt corruptionem. Prob. con ſeq. id ſolum deſtruit annihilatio, vel corruptio, quod ponit generatio, vel creatio, ſed hæc ſolum ponit actualitatem rei, non poſſibilitatem, quæ iam præſupponitur, ergo &c. Tum quia non magis diſtat impoſſibile à poſſibili, quam poſſibile ab impoſſibili, ſed per nullam potentiam impoſſibile fieri poteſt poſſibile, ergo per nullam potentiam poſſibile fieri poteſt impoſſibile. Tum etiã quia quod eſt Deo poſſibile per nullam actionem cauſæ ſecũdæ fieri poteſt illi impoſſibile, ergo nullum ens poſſibile productum, ſi poſtea per actionem cauſæ ſecundæ deſtruatur, poteſt fieri Deo impoſſibile. Tum tandem quia nulla in hoc apparet implicantia, vt ex ſolutione obiectionum mox conſtabit.

Aliqui dicunt has rationes non magis concludere poſſibilitatem reparationis rei corruptę in ordine ad potentiam ſupernaturalem, quàm naturalem; ſed valdè falluntur, quia non eſt eadem ratio de poſſibilitate rei in ordine ad hanc, & illam potentiam, quia in termino potentiæ naturalis non ſufficit potentia Logica, ſed requiritur Phyſica, & in cauſa requiritur potentia expedita, quæ expeditio non pendet ex vna ſola cauſa, ſed ex concurſu plurium cauſarum cum cæteris circumſtantijs, quæ non poſſunt regulariter rurſus coire ad eundẽ effectum, ſed de hoc dicemus art. ſequen.

159 In oppoſ. obijc. Primo vniuerſaliter probando de quocumque ente, quòd ſemel deſtructum, nequeat ampliùs reparari, Tum quia ad præteritum non eſt potentia ex communi axiomate, qua ratione Ariſt. 6. Ethic. cap 2. approbat dictũ Agathonis, quòd hoc ſolo priuatur Deus, ingenita facere, quæ facta ſunt. Sed ſi faceret præſens, quod præterijt, illud denuo producendo, præteritum faceret non præteritum,

tum, quia quod eſt præſens, non eſt præteritum, ergo &c. Tum 2. quia tunc illa res bis eſſet, & conſequenter duplicem haberet durationem, & exiſtentiam, quia duobus diſtinctis temporibus coexiſteret, ſed hoc repugnat, quia tunc non eſſet eadem res. Tũ 3. iteratio, & reditio repugnat identitati, & vnitati, quia ponit numerũ, quem negat identitas, ergo implicat in adiecto eandem rem redire. Tum 4. identitas effectus pendet ex identitate actionis, nã actiones diſtinguũtur per terminos, & è contra, cũ actio, & terminus identificẽtur 3. Phyſ. 47. ſed nec Deus poteſt eandem actionem rurſus edere, quia nec eundẽ motum, nec tempus, à quorum vnitate pendet actionis vnitas ex 5. Phyſ. Tum 5. quia nec inciperet res in ſua reproductione per primũ eſſe, quia anteà habuit eſſe, nec per vltimum non eſſe ob eandem rationem. Tum 6. quia tempus mediãs inter corruptionem ac reparationem diuideret reparatum, à corrupto, atq; ità non eſſet idem, quod fuit corruptum, ac denuò reparatur, quia non eſſet omnino indiuiſum. Tum tandem, quia nõ plùs modo poteſt facere Deus per liberam volũtatem, quàm ſi neceſſariò ageret, quia libertas non auget potentiam, ſed ſi neceſſariò ageret interrupta actione non poſſet amplius eũdem effectũ reproducere, ſicut data Hypotheſi, quod actio Patris æterni, quà neceſſariò producit filiũ, interrumperetur, non amplius eundẽ, ſed aliũ filium produceret, ſi denuò generaret, ergo &c.

Reſp. ad præteritum nõ dari potentiam reduplicatiuè, vt præteritum eſt, quaſi fieri poſſit, vt id, quod fuit, non fuerit, quem ſenſum innuit dictum Agathonis, datur tamen potentia ad præteritum ſpecificatiuè, vt nimirum iterũ ſit, quod iam fuit, eo modo, quo dicimus album fieri poſſe nigrum, non reduplicatiuè, ſed ſpecificatiuè, quarè negatur minor, quia licèt id, quod eſt præſens ſecundum coexiſtentiam, quam modò habet ad moram imaginariam præſentem, nequeat dici præteritũ, poteſt tamen dici tale ſecundum aliam coexiſtentiam, quam anteà habuit. Ad 2. neg. ſequela maioris. non enim ſi res bis exiſteret, duplex eſſe haberet, ſed idem bis productum, nec conſequenter duplicem exiſtentiam, ac durationem intrinſecam, ſed eandem bis repetitam, quarè geminaretur ſolum coexiſtentia ad duplex tempus extrinſecum reale, vel imaginarium interruptum, quod totum declarari poteſt exemplo corporis in pluribus locis replicati ſeruata proportione tẽporis, & loci. Ad 3. iteratio, quo modo ponit numerum, ita quoq; repugnat vnitati; ſi ponit numerum rerum, repugnat vnitati rei, ſi ponit numerum non rerum, ſed coexiſtentiarum eiuſdẽ rei ad diuerſa tempora, ſiuè realia, ſiuè imaginaria, ſic non repugnat vnitati rei, ſed vnitati coexiſtentiæ, itaq; in caſu geminaretur coexiſtentia, non res. Ad 4. poteſt negari maior, & minor, maior quidem, quia abſolutè loquendo poteſt idem effectus eſſe terminus diuerſarum actionum, immo & agentiũ diſiunctim, vt diximus diſp. 8. Phyſ. q. 3. art. 1. vndè inquit Doctor cit. 4. d. 43. q. 1. §. *aliter ponitur*, fallaciam eſſe conſequentis ex diſtinctione actionum, & mutationum inferre diſtinctionem terminorũ, benè quidem ex diſtinctione terminorum arguitur alietas actionum, non tamen è contra, quia idem terminus acquiri poteſt duplici via, vt idem vbi ſpecie motu locali, & motu recto, & eadem Rana per generationem vniuocam, & æquiuocam, cum verò inquit Ariſt. terminum, & actionem identificari, loquitur de actione pro re acta, vt explicat Doctor 4. d. 13. q. 1. poteſt etiam negari minor, poteſt ſiquidem eadem ipſa actio replicari, ſicut de facto eadẽ actio ſub ratione cõſeruationis toto ſequenti tempore perſeuerat, & ſi aliqua eſſet difficultas de actione ſucceſſiua ratione motus, & tẽporis, à quibus dependet, ſaltim nõ eſſet de illa actione, quæ indiuiſibiliter exerceretur. Ad 5. inciperet per primum eſſe, vel vltimum nõ eſſe, non quidem ſimpliciter, & abſolutè, vt eſt in prima productione, ſed tantum relatè comparando ſcilicèt hoc primum eſſe reproductionis ad nõ eſſe immediatè præcedẽs. Ad 6. ſicut idem corpus pluribus in locis replicatum dicitur à ſe diuiſum localiter, nõ entitatiuè, ita eadem res reproducta diuideretur à tẽp[illegible] producta temporaliter, non entita[illegible], vndè illa diuiſio

non

non cadit ſuper exiſtentiam rei abſolutè, ſed potius ſuper coexiſtentiam ad diuerſa tempora. Ad 7. ſi argumentũ valeret, probaret quoq. Deum non poſſe hominem reſuſcitare, poteſt itaq; negari maior, quia libertas auget potentiam, ſaltim quoad exercitiũ operationis, ſi enim Deus non eſſet liber, limitatus eſſet ad certum modum operãdi; poteſt etiam negari minor, nam omnia reproduceret, ſi eſſet virtutis infinitæ, vt nunc eſt, ſicut etiam data illa Hypotheſi Pater non alium, ſed eundem filium gigneret, quia alius poſſibilis non eſt.

160 Secundo probatur idipſum ſpecialiter de entibus ſucceſſiuis repugnare ex peculiari eorum natura; de ratione enim entis ſucceſſiui eſt, vt habeat partes ſuas in continuo fluxu cum certo ordine prioris, & poſterioris, atque ità trãſeat, vt amplius exiſtere nequeat, & præſertim eius vnitas ex continuitate dependet, vt Ariſt. dicit 5. Phyſ. 39. ſed hæc omnia repugnant cũ eius reproductione, ergo &c. Prob. min. quia ſi interrumpitur, iam ſoluitur continuitas; ſi reproducitur, nõ tranſit irreuocabiliter; ſi idẽ motus repetitur, pars, quę erat prior, efficietur poſterior eadem parte poſteriori priùs elapſa, & tandem poterit ità aſſiduò reproduci, vt non ſit fluxus, ſed ſemper permaneat idem motus. Reſp. de ratione entis ſucceſſiui eſſe vtique quod habet partes ſuas continuò fluentes vnam poſt aliam, nõ tamen cum tali certo ordine, vt hęc poſt illam fluat adeò neceſſariò, vt neque a Deo poſſit inuerti hic ordo, & quando adeſſet talis neceſſitas, adhuc talis ordo conſeruari poſſet in reproductione totius illius entis ſucceſſiui, quia vna pars iterata deberet ad aliam comparari quatenus iteratam, & nõ iam præteritam; nec item de eius ratione eſt ità tranſire, vt amplius nequeat redire, ſed tranſire diuiſibiliter, & ſucceſſiuè, quę diuiſibilitas, & ſucceſſio ſemper incolumis maneret, quantumcunq. aſſiduò reproducatur, quia ſemper repeteretur cum eodẽ partium fluxu, & eo caſu ſemper permanere diceretur idem motus eo ſenſu, quo modo dicimus motũ permanere ideſt perſeuerare per horam ſecundum conditionẽ ſcilicet ſuæ naturæ fluentis; haberet deniq. eo caſu continuitatem quoq. ad eius vnitatem requiſitam, quia reproduceretur cum omnibus, & ſingulis eius partibus inuicem continuis, hęc ſiquidem eſt cõtinuitas, quæ ad motus vnitatem requiritur, non autem opus eſt, vt ad alium motum continuetur, vel ad ſeipſum prius exiſtentem, vt bene notat Doctor §. cit. Baſſol. art. 3. §. *ad motiua aliorum*; & Rubion cit. quo etiam modo dicimus eandem quantitatem permanere continuam, etiam ſi in pluribus locis diſſitis à Deo replicaretur.

161 Tertio probatur ex manifeſtis, quæ indè ſequuntur, implicantijs; ſequitur enim primò quòd ſucceſſiuum erit permanens, poſſet enim idem manere ſub tempore pręterito, præſenti, & futuro, ſi ſ. in his temporum differentijs reproducatur. Secundò poſſe ſimul totum conſeruari ſecundũ omnes eius partes, quia minùs eſt conſeruare rem exiſtentem nè corrumpatur, quàm reparare corruptam. Tertio, idem eſſe ſimul prius, & poſterius, nam pars prior motus iam producti, ſi reproducatur, ſubſequetur partem poſteriorem motus primò producti. Quartò, idem moueri motibus contrarijs ſimul, & ſemel, moueatur enim aliquid ab A, in C, per B, ſi poteſt reparari pars motus quæ erat ab A, in B, durante alia, quę eſt à B, in C, ſequitur quod mobile ſimul accedet ad B, ſecundum illam partem motus reparatam, & recedet ab ipſo B, ſecundum aliam partem motus adhuc durantem. Quinto, idem corrumpi ſimul, ac generari in eodem inſtanti ex hypotheſi nimirum quòd in eodem inſtanti ſuæ corruptionis reproducatur.

Reſp. nullam ſequi implicantiã; primũ non ſequitur, quia vt notat Rubion, non eo ipſo, quòd aliquid habet eſſe in pluribus differentijs tẽporis, eſt permanens, ſed tantum illud, quod habet eſſe ſimul, & totum, nam ſi illud habeat per partes, & ſucceſſiuè correſpondendo illis, ſicut haberet motus reparatus, ſaluatur adhuc, quòd ſit ſucceſſiuum. Neq; 2. quia conſeruatio partium ſimul naturæ ſucceſſiuorum directè aduerſatur, faciliùs autem eſt rem conſeruare, quàm reparare corruptam, quãdo ex conſeruatione non ſequitur deſtructio naturæ

ipſius rei. Neque 3. tunc enim idem eſſet prius, & poſterius, ſed non ſecundum idem, quia eſſet prius, vt coexiſtit vni tempori priori, & poſterius, vt coexiſtit alteri tempori poſteriori. Neq. 4. quia pars illa motus ab A, in B, licèt durante alia à B, in C, reparari non poſſit, benè tamen illa ceſſante, inquit Baſſol. neq. enim neceſſe eſt defendere rem ad reproduci poſſe omnibus modis, cum multi contradictionem inuoluant; poſſet etiã illa pars reparari alia durante, ſed ordine inuerſo, quæ ordinis partium motus inuerſio eius identitatem ſubſtantialem non lædit, ſed eſt variatio tantũ accidentalis, vt notant Conimb. concedit etiam Baſſol. totum, quia inquit non eſſe abſurdum diuina virtute idem corpus moueri motibus cõtrarijs. Neq. vltima ob implicationẽ illius hypotheſis, hinc tamen non ſequitur rem reproduci nõ poſſe abſolutè, quia poterit in alio inſtanti reparari.

162 Quarto, quia videt Ruuius rationes allatas non conuincere, has duas adhibet, velut demonſtrantes, prima eſt, quia vnitas motus ex quatuor attẽditur, vt docuit Ariſ. 5. 7. & 8. Phyſ. ex vnitate motoris, mobilis, termini, & temporis, ſed ad reproductionem motus variatur tẽpus reale, & verum, vel ſi iſtud reproducatur, variatur tamen imaginariũ, quia hoc non poteſt fingi redire, cum fluere concipiatur irreuocabiliter, ergo ſi repugnat, quòd redeat idem tempus ſaltim imaginatiũ, repugnat quoq; quòd redeat idem motus. Nec valet dicere, inquit Ruuius, quòd tempus eſt extrinſecũ motui; tum quia etiam ſubiectum eſt extrinſecum motui, & tamen nequit eſſe ſine ſubiecto; tum quia licèt tempus ſit extrinſecum, tamen ex naturali ordine eſt tanta connexio inter motum, & tempus ſaltim imaginarium, vt ſicut nequit concipi motus ſine duratione imaginaria, ità neq; hic motus ſine hac duratione. Altera ratio eſt, ſicut corpus per ſuam extẽſionem permanentem eſt præſens ſpatio imaginario loci, ità motus per ſuam extenſionem ſucceſſiuam eſt preſens ſpatio imaginario temporis, ſed repugnat idem corpus per eandem præſentiam ſimul eſſe præſens pluribus locis adæquatis ſpatij imaginarij, ergo implicat etiam, quòd idem motus per eandem numero durationem ſit præſens diuerſis ſpatijs temporis imaginarij, quod ſequeretur, ſi idem numero repararetur.

Reſp. ad 1. dependẽtiam motus ad tempus extrinſecum quoad ſuam vnitatem eſſe prorſus accidentariam, & à poſteriori, vt declarauimus diſp. 15. Phyſ. q. 7. art. 2. vndè inquit Ariſ. 5. Phyſ. 36. quòd ſi eſſet idẽ mobile, & eadem rediret ſanitas, rediret quoq. eadem mutatio, quamuis in alio tempore; quare cum ait Ariſ. vnitatem motus pendere à temporis vnitate, non loquitur de vnitate indiuiduationis, quaſi in ordine ad hoc tempus indiuiduetur hic motus, ſed de vnitate continuitatis, quia vt motus dicatur vnus, nulla debet incidere inter eius partes interruptio, atque ideò adhuc benè poterit vnus, & idem motus continuus ſecundum eandem ſuam cõtinuitatem replicari in alio, & alio tempore pariter continuo, quantum ergo eſt ex ſua entitate motus non magis eſt alligatus vni certo tẽpori imaginario, quàm corpus vni certo loco, in ordine ad potentiam ſupernaturalem; & ſanè vnitas motus magis dependet à ſubiecto, quàm à tempore, vt loc. cit. diximus, vndè negatur paritas de ſubiecto, & tempore aſſumpta. Altera ratio benè deducta eſt pro nobis, ſicut enim corpus ſecũdum eandem ſuam extenſionẽ poteſt à Deo replicari in pluribus partibus ſpatij imaginarij per diuerſas pręſentias, & coexiſtentias ad illud, ità motus ſecundum eandem extenſionem ſuam intrinſecam replicari poteſt à Deo in pluribus partibus durationis imaginarię per diuerſas pręſentias, & coexiſtentias, & ſic ad argumentum concedimus, quod ſicut corpus per eandem præſentiam nequit eſſe pręſens pluribus locis adæquatis ſpatij imaginarij, ità nec motus poteſt eſſe præſens pluribus partibus imaginariæ durationis per eandem coexiſtentiam, ratio eſt, quia hæc determinatam, & certam partem durationis imaginariæ reſpicit pro termino.

163 Nititur Ruuius has ſolutiones euertere, quia fundantur in hoc, quòd motui, & tempori, tempori conueniat reſpectus ad ſpatium imaginarium per ſolam coexiſtentiam,

ſtentiam, atque ideò ſit illis extrinſecus, & accidentalis, vt eſt corporibus præſentia ad locum, ſed hoc eſt falſum, inquit, quia eſſentialis eſt tempori, & motui ſucceſſiua extenſio partium, ſed per hanc extēſionem occupant, & quaſi replent ſpatium ſucceſſiuum imaginariæ durationis, & illi fiunt præſentiá, ergo talis præſentia eſſentialis eſt illis, & pertinet ad intrinſecam eorum indiuiduationem. Confirmat id Fonſeca, quia hodiernus motus Solis, & dies dicitur ex eo, quòd incidunt in hodiernum ſpatiũ imaginarium ſucceſſiuũ, nam ſi incidiſſet in eſternum non eſſet hodiernus motus, & tempus, ſed heſternus, ergo motus habet ſuam indiuiduationem à ſpatio imaginario ſucceſſiuo. At fruſtrà conatur Ruuius euadere paritatem aſſumptam de præſentia corporum in ſpatio locali, & rerum in ſpatio durationis, eſt enim fundatiſſima, & adæquata, ſicut enim in corporibus priùs éa concipimus in ſe extenſa per propriam quantitatem, & poſteà coextendi loco, & hinc arguimus extenſionē in loco, ſeù præſentiam ipſis accidere, quia illa ſupponit iam in ſeipſis extēſa, ſic quia motum priùs in ſe concipimus extenſum per ſucceſſionem ſuarũ partium, deindè coexiſtere tanto durationis ſpatio, vel tanto, hinc debemus concludere talem præſentiam eius entitati accidere, ac ſuperuenire, quare ad inſtantiam neg. min. ad cuius probationē dicimus ſucceſſiuam extēſionem in ſe eſſe eſſentialem motui, & per hanc replere, & occupare ſpatium durationis fundamentaliter, formaliter verò per ipſam præſentiã, & coexiſtentiam ſuperuenientē. Incaſſum etiam fatigatur Fonſeca, ſi contendit entitatem realem motus indiuiduari per reſpectum ad durationem imaginariam, qui eſt rationis, ſi enim indiuiduum eſt reale, etiã per quid reale indiuiduari debet; & eius ratio non probat motum ſecundum ſuam entitatē realem ab illo ordine ad ſpatium imaginarium indiuiduari, ſed tantum ſecundum illas denominationes hodierni, & eſterni, quæ pertinent ad prædicamentũ Quando, vt diximus in Logica; & ſic etiam tempus reale ſecundum ſe non indiuiduatur ab hac duratione imaginaria, ſed ſolũ vt induit rationem formalem *Quando*.

164 Quinto, tandem hoc idem ſpecialiter oſtēditur implicare de tempore, nam ſi tempus, ſeù duratio motus Cœli, quo menſurantur res ſublunares, poſset a Deo reproduci, poſſent redire omnes anni, qui fluxere à mundo condito, & ſi hanc replicationem inciperet ab vltimo anno elapſo & ſic deinceps vſque ad mundi initiũ, tunc annus Natiuitatis Chriſti Domini præcederet annum natiuitatis Adæ. Tum 2. quia poſſent omnes illi anni ità reproduci, vt tantum coexiſterent moræ imaginariæ vnius horæ, nam in hora nunc fluenti poterit à Deo reſtitui hora proximè elapſa, & rurſus alia, quę fuit illi proxima, & ſic deinceps vſq; ad mundi initium, quod prorſus repugnare videtur, quia tunc non eſſet ſucceſſio vnius horæ ad aliam, ſed omnes eſſent ſimul. Tum 3. è contra poſſet vna, & eadem hora ſpatio coexiſtere mille annorum, ſi nimirum per totum illud temporis ſpatium eius reproductio cõtinuetur, quòd prorſus quoq; repugnat, quia eadem hora eſſet in infinitum longior ſeipſa. Tum 4. ſi hora proximè elapſa in hora modò fluenti reproducitur, vel ſic reproducta faceret maius tempus, vel omninò idem, ſi omninò idem, ergo eſſet permanēs, & nõ fluēs, quia non correſponderet diuerſo tempori imaginario fluenti, ſi maius, ergo non erit idem tempus. Tum 5. quia tēpus non fluit, niſi deſinente vna parte, & incipiente alia, componitur enim ex præterito, præſenti, & futuro, ſi autem reproduceretur idem tempus præteritũ non conſtaret ex præterito, & præſēti, ſed ſolùm ex præſenti, præteritum enim fit præſens, & ſic non flueret per deſitionem vnius partis, & acceſſionē alterius, ſed ſtaret in eodem. Tum 6. quia idem tempus poſitiuum non poteſt correſpondere durationi imaginarię heſternæ, & hodiernæ, quia ſi correſponderet vtriq; faceret additionē, quia aliquid maius poſſet menſurari per illud tēpus ſic correſpondens vtrique quàm ſi vni tantum durationi correſponderet. Tum 7. quia ſi hora, quæ iam iam fluit, reparetur in vltimo inſtanti terminatiuo eius, itaut idem inſtans ſit primum non eſſe, & vltimum non eſſe, tunc

ſibi ipſi cõtinuaretur, quòd repugnat, quia non continuantur, niſi realiter diſtincta. Tum 8. quia ſi in vno inſtanti horæ elapſę creauit Deus vnum Angelũ, ſi eam denuò reuocat nõ reproducendo Angelum in illo eodẽ inſtanti, contradictoria ambo erũt vera, quod Deus in eo inſtanti creauit, & non creauit Angelum. Tum tandem, quia eſt commune adagium, quòd *fugit irreuocabile tempus*.

165 Ad ſolutionem harum obiectionum aduertẽdum eſt ex Conimb. cit. art. 2. quod ex Mairon. ſũpſerunt 4. d. 44. q. 3. cũ agitur de poſſibilitate productionis, vel reproductionis alicuius, alicuius rei, non eſt opus, vt illa omnibus modis excogitabilibus eſſe poſſit, ſed ſufficit, ſi ſit aliquomodo, etiã ſi alijs modis implicet, eò quòd in illorũ modorũ poſitione oritur aliqua implicatio; ex hoc enim multæ labaſcunt ex relatis obiectionibus, quia nõ omnes directè probant implicare abſolutè reproductionẽ tẽporis, implicare cũ tali circũſtantia, & tali modo, quod gratis concedemus cum Mairon. cit. Ad 1. itaq; dicimus poſſe reproduci omnes annos elapſos ordine retrogrado, quia de ratione ſucceſſiui eſt, quod habeat partes priores, & poſteriores, quæcunq; ſit prior, vel poſterior, quòd enim de facto hæc ſit prior, illa poſterior, eſt quid accidentale, vndè ſi inuerteretur ordo, nil idcircò ſubſtantiale ſpectans ſcilicèt ad integritatem entis ſucceſſiui illi deperiret, ſicut in agitatione aquæ, qua aliæ partes aquæ alijs immediatè vniuntur, nihil perit ſubſtantiæ aquæ, & tunc annus natiuitatis Domini pręcederet annum natalis Abrahæ non ſecundum eandem coexiſtẽtiam ad tempus imaginariũ, ſed diuerſam, quòd non repugnat; & quandò etiam hoc ordine inuerſo anni elapſi reuocari non poſſent, non hinc abſolutè deducendũ eſſet, nullatenus poſſe reuocari, ſed non tali modo, ſed alio, eo ſcilicèt ordine, quo pridem fuerunt producti; quo etiam modo dilui poſſet ſecunda, & tertia obiectio; quia non directè probant horã reproduci non poſſe, nec omnes annos elapſos, ſed probant non poſſe reproduci tali modo, vt ſcilicèt vna hora coexiſtat mille annis, vel mille anni decurrant vnius horæ ſpatio, quibuſdam enim modis implicatorijs; neq; etiam idem corpus poteſt à Deo replicari in pluribus locis, vt diximus in Phyſic. vt tamen conſtet, quo etiã ſenſu poſſint admitti hypotheſes illæ, liber ad ſingulas reſpondere. Ad 2. itaq; dicimus poſſe vtiq; reuolutiones Cęli pręteritas iterum reuocari atque ità velocitari à Deo, vt vnius horæ ſpatio peragantur, eo ferè modo, quo videmus magnitudinẽ viginti palmorũ ad vnius palmi locum per condenſationẽ reſtringi, in qua velocitatione partes motus valdè conſtiparentur, & quaſi ſe compenetrarent in ordine ad ſpatium durationis imaginatiæ. Et cum dicitur, quòd tunc plura eſſent ſimul, ait Baſſol. §. cit. in Sol. ad 2. nullum eſſe inconueniens plures horas eſſe ſimul eo modo, & non ſibi ſuccedere, quia tunc non ſe haberent, vt partes vnius temporis continui, ſed potius vt quædam particulę temporis diſcontinuatę, plures autem partes tẽporis diſcontinuatas eſſe ſimul, ſeù ſimul decurrere, non eſt abſurdum, vt de facto videmus in duobus motibus ſpatio vnius horæ peractis, tunc enim ſimul plures durationes horariæ decurrũt, & non vna poſt aliam, quod declaratur ab eo exemplo quantitatis continuę, manente enim vna linea totali, & partibus eius adinuicẽ continuatis, impoſſibile eſt medietatem eius alteri iuxta poni, & non tamen ſi diuidatur, poſſunt inuicem iuxtà poni, quam ſolutionem etiam Conim. & Amicus acceptare videntur. Sed hæc Baſſolij ſolutio non placet, quia non eſt ratio, cur eadẽ hora non poſſit immediatè reparari poſt corruptionem, & poſſit mediatè, & abſurdum, quod colligitur in argumento, non oritur ex reparatione immediata, ſed ex reparatione ſimpliciter eiuſdem horæ, ſiuè immediatè, ſiuè mediatè reparetur. Præſtat ergo dicere nec etiam in eo caſu vnam horam, ſeu reuolutionem, fore ſimul cum alia, tanta enim eſſet velocitas motus, vt licèt omnes præteritæ reuolutiones mora imaginaria vnius horæ peragerentur, ſingulæ tamen diſtinctis partibus illius horæ adhuc correſponderent; verum tamen eſt, quòd licèt eo caſu haberetur tota entitas omnium annorũ, & totius motus, non tamen

men habebit ratione menſuræ tot annorū, quia ad ratione mēſuræ vltra entitatē realē motus requiritur tanta velocitas,& nō maior,quòdq. anni,mēſes, dies, & horę certo quodam interuallo ſe ſubſequantur, ſicut à pari, cum corpus viginti palmorū ad locū vnius palmi redigitur per denſitatē, etiāſi tota illius entitas perſiſtat, amittit tamē rationē menſurę viginti palmorum; vt igitur redirēt anni præteriti, etiā in ratione menſurę, oporteret, vt Cœli eodem impulſu,& actione motrice per idem ſpatiū,& eodem Vbi moueantur, quo priùs moti fuit, ſic enim habebitur eadē duratio cum eadem ſucceſſione, & hic eſſet connaturalior modus reproducendi omnes annos elapſos.

166 Ad 3. eo caſu eadem hora per iteratam ſui replicationem duraret ſucceſſiuè per mille annos, non quòd intrinſecè poſſideret durationem millenariam, ſed quia horaria duratio replicata multoties coexiſteret ſpatio imaginatio annorum mille,& ſic hora illa non fieret lōgior ſe ipſa quoad intrinſecam quantitatem,ſed ſolùm quoad extrinſecam denominationem ſumptā ex coexiſtentia ad maiorem imaginariam durationem, ſicut palmare corpus per mille loca replicatum non fieret longius ſeipſo quoad intrinſecam extenſionē, ſed ſolùm quoad denominationē extrinſecam ex ſpatio locali deſumptam, cui coexiſtit. Ad 4. patet per idem, nam hora reproducta non faceret maiorem durationem quoad intrinſecam extenſionem,ſed tantùm quoad extrinſecam, quatenus coexiſteret duplici horę temporis imaginarij, quia bis exiſteret. Ad 5. neg. min. quia tēpus reuocatū adhuc flueret ſecundum partes priores, & poſteriores, & ideò aſſignaretur in eo prēteritū, preſens,& futurum; & vna pars reproducta deſineret, & alia noua ſuccederet, totū verò illud tempus de præterito dicitur fieri præſens, quia totum rurſus reproducitur, non autem, quia in ipſa actuali reproductione aſſignari nequeat pars prior, quæ abit, & poſterior, quæ aduenit. Ad 6. neg. aſſumptum, Ad probat. dicitur per tempus idem correſpondens durationi imaginarię heſternæ, & hodiernæ poſſe vtiq; maiorē, & longiorem motum menſurari, non quia in ſe factum ſit maius per aliquam additionem, ſed ob duplicem illā coexiſtentiā, ſicut palmus cēties replicat° poſſet dimetiri magnitudinem centum palmorū ob coextenſionem extrinſecam, quam habet ad centum loca palmaria, non ob maiorem molem acquiſitā. Ad 7. non eſt neceſſe aliquod tēpus reproduci illo modo, cū poſſit alio reproduci,ſed quando etiā illo reproduceretur, nō inconuenit idem ſucceſſiuū ſibi continuari ſecundum diuerſas partes, itaq; eo caſu totū tempus,quod reſtituitur, habet ſuas partes, & cum in eo inſtanti ſuę deſitionis denuò repetatur, primò repetetur prior pars, & aliæ deinceps, & ſic prior pars temporis in reproductione continuabitur parti, quæ iam poſteriùs fuit producta, & ſic continuatio non erit eiuſdem partis ad ſeipſam. Ad 8. cuum illud inſtans temporis realis duplici inſtanti imaginariæ durationis coexiſtat, nulla ſequitur cōtradictio, nam Angelus ille dicetur productus in eo inſtāti temporis realis, vt coexiſtit priori inſtanti tēporis imaginarij, nō verò prout coexiſtit poſteriori. Ad 9. commune proloquium multipliciter verificari poteſt abſque præiudicio concluſionis noſtræ, primò de tempore præterito, quatenus tale, ſic enim reuocari non poteſt per vllā potentiam, vt ſupra diximus, deindè de tempore in ſe in ordine tamen ad potentiā naturalem, rurſus de tempore imaginario in ordine ad quācunq; potentiam, hoc .n. concipitur irreuocabiliter fluere, & tandē intelligi quoq; poteſt de ipſo tempore reali, vt incidit in tempus imaginarium, quomodò induit rationem *Quando*, ſicut de ſuperficie reali dici ſolet, quòd incidit in localem imaginariam, eſt immobilis, licèt ſecūdum ſe mobilis ſit. Dices cū Ruuio, tempus imaginariū concipitur ad modū temporis veri, alioqui eſſet omninò liberè, ac ſine fundamēto fictum, ergo cū concipiatur, vt irreuocabile, tale erit à parte rei tempus verū, cū ſit cōceptio fundata. Neg. conſeq. nō enim neceſſe eſt, vt ens rationis fundatū exprimat in omnibus adamuſſim ens reale, in quo fundatur, ſed ſufficit, quòd illud adumbret in quibuſdam, vt paſſim cernitur in huiuſmodi entibus rationis.

ARTICVLVS II.

Reſolutio quæſiti quoad potentiam naturalem.

167 OPinio Platonicorum initio quęſtionis relata .ſ. non ſolùm eaſdem res numero viribus naturę redire poſſe, ſed etiam de facto redituras poſt completam circulationem octauæ ſphęræ, imò infinities rediſſe ſuppoſita mundi ęternitate latè improbatur à D.Aug. 12.de Ciuit. Dei cap.13. vt refert Doctor loc. cit. quibuſdam ſcripturæ locis *Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur,&c.* Rom.6. *Semper cum Domino erimus*, ad Theſ.4. *Tu Domine ſeruabis nos, & cuſtodies nos à generatione hac in æternum*, Pſal.21.vndè de ſic opinantibus benè ſubdit Pſalmiſta (inquit Auguſt.) *in circuitu impij ambulant*, ideſt dicunt reditiones circulares. Reprobat etiam hoc figmentum per rationem ex beatitudine deductam, quia ſecundùm iſtū circulū nulla eſſet vera beatitudo, eò quòd anima beata reditura eſſet ad miſerias,quas priùs habuit,& ità dū beata eſt, aut credit ſe nunquam reditura, & ſic falſa opinione beata eſt,aut credit ſe reditura,& tunc timet, & per conſequens nō eſt beata.

Refellit etiam Doctor hàc fabulam aliis rationibus.Tum quia falsò innititur fundamento,ratio enim eorū erat, quia redeunte cauſa eadem idem redibit effectus,completa autē circulatione octauæ ſphęrę omnia corpora cæleſtia redibunt ad eundem ſitum,& eundem numero motum repetēt, quem priùs fecerunt,atq;ideò eoſdem numero effectus reproducent,hoc fundamētum eſt falſum, inquit Doctor, conceſſo enim quòd octaua ſphęra reditura ſit tandem poſt ſuam completam circulationem ad idem punctū, à quo moueri cępit, falsū tamen eſt, quòd reliqui orbes cæleſtes ad idem etiam redirent punctum, à quo moueri cęperunt, vt Aſtrologi contra Platonē certiſſimis demonſtrationibus concludūt, quia motus orbiū cæleſtium adeò inter ſe varij ſunt, vt incōmenſurabiles cenſeātur, itaquod nunquā omnes coniunctim ad eundem ſitum,& aſpectū, quem anteà habuerunt redire valeant,vt bene Clauius demōſtrat in cap.1. Sphæræ §. *de periodis motuum cæleſtium*. Tum quia hæc etiam ratio eſt diminuta, quia ad identitatem effectus nō ſufficit cauſa efficiens, ſed præſertim eadem materia requiritur, materia verò tunc,cum orbes omnes cęleſtes ad eundem ſitum recurrerint, poteſt eſſe alia, vel alium ſitum habere in cōparatione ad Cęlum,quia per actionem agentis liberi poſſunt corpora impediri, nè ſint in eo ſitu, vbi priùs erant, & etiam per actionem naturalē poteſt aliquod corpus eſſe diuiſum, & ità materia diſperſa. Poſtremo refellit ex abſurdis, quæ ex hac opinione ſequuntur in ſpecie humana, nam ex parte intellectus ſequitur, quod addiſcere non ſit niſi reminiſci, vt infert Ariſ.1. Poſt 4. quia inconueniens eſt, vt probat in fine ſecūndi poſt. nobiliſſimos habitus eſſe in nobis, & latere nos; ex parte voluntatis tollit omnes actus liberos, nam ſi redituri ſunt ijdem omninò effectus, ergo neceſſe erit in ea dē prolabi peccata in hoc ſæculo,quæ in ſuperiori patrata fuere, nec liberum erit cuiq; vxorem ducere, vel in cælibatu permanere,cū ad eundem ſtatum vitæ ciuilis redire cogatur in hoc ſæculo, quem habuit in elapſis. His de cauſis Ariſt.5. Phyſ.37.& 38. ſed ex profeſſo 2. de Gen. in fine docet res corruptibiles non eaſdem numero redire, poſtquā ſemel interierunt, ſed ſolū eaſdem ſpecie, quod etiam ſignificauerat in poſt prædic. cap. de oppoſitis, dum dixit à priuatione ad habitum non dari regreſſum.

168 Eijſdem ferè rationibus profligatur Pythagoreorum opinio de animarum circulatione, ſiuè hæc admittatur in quæcūque corpora animabilia promiſcuè, ſiuè in ſola humana,vt nuper Ferchius ad Ariſt. mentem ſuppoſita mundi æternitate, quia & ipſi admittere coguntur animarum regreſſum ad eadē corpora poſt varias aliorum corporum informationes; Nec dicat Ferch. ſemper animam in corpus nouū regredi, quia licèt redire poſſit eadem materia, quia hæc non corrumpitur,ſed permanet eadem in genito, & corrupto, non tamen redire poteſt eadem mixtionis forma, quæ corpus conſtituit, quia hæc corrumpitur.

pitur. Nam hæc ſolutio locum non habet apud negantes pluralitatem formarum in compoſito, neque apud eum, qui ponet et omnem formam ſubſtantialem incorrupti bilē, ſicut eſt materia, vt ipſe ſatis probabile cenſet eadem veſtig. 6. lib. 1. cap. 2. Deindè rationes illæ abſolutè impugnant circulationē animarum, ſiuè in eadem corpora numero, ſiuè ſpecie, ſic enim tollitur vera beatitudo animæ, vt conſtat ex diſcurſu Auguſtini relato contra Platonicos, nam reditura eſſet ad miſerias, ſiuè in eodem numero, ſiuè in eodem ſpecie corpore, parũ refert. Nec dicat Ferch. id sētire in ſent. Ariſt. ſuppoſita mundi æternitate, non autem ſecundũ veritatem; Nam candidiores Philoſophi de mente Ariſt. immortalitatē animæ defendunt, vt in ſtatu ſeparationis beari poſſit, ſed hanc non aſſequitur, ſi ponatur immortalis, & ſeparabilis cum debito regrediendi ad corpora ſemper, atque ideò nihil refert animā ſtatuere immortalē & ſeparabilē hoc modo, vel abſolutè mortalem, ad quid enim hæc immortalitas, quę animam in meliori ſtatu non ponit, quàm mortalitas ipſa? ſanè minimè opus erat, vt tam prolixa diſputatione Ferchius Alexandreos aſſertores mortalitatis animæ inſectaretur, & redargueret, ſi adeò exilem, & ſeruilem immortalitatem ei adſcribere volebat, nā tandē dat eis manus ad deſtruendum aliũ animæ ſtatum, in quo rectè geſtorum prēmia referat, malè verò pœnas luat, vndè ſatius fuiſſet quod cum eis in animæ mortalitatem conſenſiſſet, quàm cum Pythagoreis in eius regreſſum ad corporea; fabuloſior ſiquidem eſt animarum circulatio, etiam in ſola corpora humana, quàm ipſa mortalitas, & vtrique ex Philoſophia potiores rationes, & ex Ariſt. plura, ac manifeſtiora habemus loca pro animæ mortalitate, quàm eius circulatione.

169 Sed agè loquamur in Ariſt. Sent. nullibi eam reprobauit, ait Ferch. niſi vt à Pythagoricis ponebatur de quolibet in quodlibet corpus, etiam brutale, vt cōſtat 1. de Anim. 53. ſed nullibi quoq. eam aſſeruit, ſubdimus nos, adeòut non magis ipſe affirmare hoc poſſit in Ariſ. ſent. quā nos negare. Nec dicat hoc colligi ex 2. de Gen. cap. vlt. vbi ponit in rebus generabilibus circulũ in ſpecifica identitate ad eorum perennem conſeruationem, in perpetuis verò ponit circulũ in numerica idētitate, & ideò quia corpora humana sũt corruptibilia, redeunt eadem ſpecie tantùm, at quia rationales animæ ſunt indeſinentes, eædem numero ſecundum circulum reuertentur; quod etiam cōfirmat ex 4. de Gen. anim. l. cap. vlt. vbi ait Ariſt. animalium ortus circuitu cęleſti gubernari, nempè ſubcęleſtia cęleſtem circulationem imitetur. Sed certè nil minus cogitauit Ariſt. præfatis in locis, quàm aſſerere animarum rationalium circulationem, nam primo loco per ingenerabilia eadem numero recurrētia in circuitu cęleſtes intelligit orbes, vt omnes exponunt præſertim Scot. 4. d. 43. q. 1. ad 3. prin. & conſtat ex ipſo contextu, ſic enim reuoluuntur in gyrum, vt eadem numero ad idem reuertantur pūctum, quia eorum circulatio eſt per motum localem, non generationis, & corruptionis, anima autem, ſi per circulũ reuerteretur in corpora, ſanè talis circulatio nō fieret per ſolum motum localem, ſed per veram mutationem ſubſtantialem, qualis eſt generatio; alio verò loco intendit ſolum Ariſt. oſtendere circulationē in corruptibilibus in ſpecifica identitate per generationem pendere à circulatione orbium cæleſtium, præſertim Solis, & Lunę factam per motũ localem in identitate numerica, alioqui probaret quoque reditum, & circulationem animarum brutorum, cum de cuiuſcunque animalis ortu, & interitu ibi loquatur.

170 Deindè Ferchianam hanc animarum circulationem directè impugnat ratio Ariſt. 1. Poſt. loc. cit. qua reijciebat circulationem Platonicam, ibi enim contra Platonem inferebat, quòd noſtrum ſcire eſſet quoddam reminiſci eorum, quæ ſciuimus in alio ſæculo, hæc ratio autem æquè conuincit, ſiuè anima in idem numero corpus redire dicatur, ſiuè in idem ſpecie, habitus enim, & ſpecies intelligibiles in anima recipiuntur, & conſeruantur, non in toto cōiuncto, & cum nulla ſit ratio, cur in ſtatu ſeparationis illa adhuc non retineat, cum ab organis nō dependeant, & habeant eſſe

permanenter ad differentiam actuum, nec nullum contrarium eis opponatur, conſequenter quando rurſus redibit ad informãdum corpus, ſpecies ſuppeditabit ad recognoſcenda obiecta anteà nota, ſiuè in alio corpore, ſiuè in eodem, vndè ratio contra Platonem non procedit, quia poneret animam redire in idem corpus, ſed abſolutè, quia ponebat eam rurſus in corpus reuerti, ſiuè ſit idem numero, ſiuè ſpecie, & ideò circulationem animarũ impugnat quocunque modo ponatur. Reſp. Ferchius Ariſt. huic dubitationi ſatisfacere 3. de Anim. 20 dum inquit, *non reminiſcimur autem, quoniam intellectus paſſiuus corruptibilis eſt, & ſine hoc nihil intelligit*, hæc igitur eſt ratio, cur non reminiſcimur eorum, quæ anima in alio corpore cognouit, quia reminiſcentia, & memoria non ſunt ſine imaginatione, nec intellectus intelligit quicquam eorum, quæ pertinent ad reminiſcentiam ſinè imaginatione, cum ergo imaginatio præcedentium hominum corrupta ſit, non meminit eorũ in nouo corpore aſſumpto ad informandum. Sed nec Ariſ. textus adducitur ad rem, nec ſolutio in ſe ſatisfacit, Ariſ. .n. ibi non mouet dubitationem, cur non reminiſcamur eorum, quæ anima cognouit in alio corpore, ſed cur ſi intellectus eſt à corpore ſeparabilis, nõ reminiſcimur poſt mortem eorum, quæ nouit cõiunctus, & inquit, non reminiſci ob defectum imaginatiuæ, quæ ad reminiſcentiam inſeruit; quæ Ariſ. doctrina preſenti dubitationi applicari minimè poteſt, nam difficultas vrget de anima non in ſtatu ſeparationis, ſed nouo corpori coniuncta, cur non recordetur eorũ, quæ nouit in alio corpore, in quo ſtatu vtiq; ei imaginatio non deeſt, vt eius miniſterio valeat vti ſpeciebus iampridem acquiſitis in alio corpore; dicere autem, quòd ad hunc vſum neceſſaria foret imaginatiua alterius corporis, & non ſufficere imaginatiuam præſẽtis, vt Ferchius innuit, eſt prorſus voluntariè dictum, nam inquit Ariſ. 1. de Anim. 65. quòd ſi ſenex acciperet oculum, & organum iuuenis, videret vt iuuenis, ergo ſi ad operationẽ ſenſitiuæ, quæ vtique magis eſt organis alligata in ſuis operationibus, quàm intellectiua, ſufficeret aliud organum, dummodo eſſet ei coniunctum, tantò magis in propoſito dicendũ eſt de anima rationali, quòd imaginatiua corporis, quod nouiter informat, ſufficit ei ad exercendam quamcunq; operationem ab ea dependentem, quam in alio corpore poterat exercere, nec opus eſſe imaginatiua illius.

171 Inſuper, vt ipſe ibidem contra ſe vrget, admiſſo, quòd hæc ratio ſufficiens ſit pro obliuione geſtorum in alio corpore, quare in nouo corpore aſſumpto nõ recordatur geſtorum ſaltim extra corpus in proximo ſtatu ſeparationis? Reſpondet quoniã intellectus poſſibilis innaſcitur *in* corpore, ſicut tabula, in qua nihil eſt depictũ 3. de Anima 14. & iure ex proportione materiæ, materia quippè non recipit formam nouã, niſi veteribus abiectis, vt nuda accedat ad nudam, ità intellectus acceſſurus ad corpus denudatur ab accidentibus oppoſiti ſtatus ſcilicet ſeparationis; ratio quoque ſtatus coniunctionis (ſubdit) hoc exigit .ſ. propter ordinem potentiarũ cognitiuarũ in agendo, ſicut in eſſendo; in eſſendo materia eſt propter formam, corpus propter animam; in agendo actio corporis eſt propter actionem animæ, & actio formæ ſenſitiuæ propter actionem formæ intellectiuæ; hæc cum ità ſint, neceſſarium eſt intellectiones, & habitus animæ ſeparatę in iterata coniunctione deleri, nè anima occupata circa obiecta ſecum aduecta naturalem famulatũ reſpueret. At nec rurſus Ariſ. textus facit ad rem, nec ſolutio vim difficultatis eneruat, ſed potiùs cõfirmat, nam Ariſ. ibi ideò dixit intellectum poſſibilem innaſci in corpore, ſicut tabula, in qua nihil eſt depictum, quia ſupponebat tunc primò innaſci, & fieri, non autem quod præcederet in alio ſtatu, nam ſi hoc ſuppoſuiſſet, ſanè non dixiſſet accedere omni ſpecie nudũ; nec ratio, quam adducit hic Auctor ex proportione formæ ad materiam, conuincit, materia enim denudari debet veteribus formis, vt nouam ſuſcipiat, quia illæ, opponebantur nouæ, & eius acceſſum impediebant, at nõ videtur, cur anima debeat pariter exuere ſpecies, vel habitus, quos in ſtatu ſeparationis habebat, quia hæc acci-

dentia

dentia nō impediunt eius coniunctionem cum corpore; alia tandē ratio ex ſtatu coniūctionis deducta potiùs nobis fauet, ſi nāq; actio corporis eſt propter actionē animæ, & actio formæ ſenſitiuæ propter actionem intellectiuæ, quomodo hinc deducit intellectiones, & habitus animæ ſeparatæ in iterata coniunctione deleri, nè anima occupata circa obiecta ſecum aducta naturalē famulatum reſpuat? ſanè hæc cōſequentia ſupponit animā famulari corpori, non corpus animæ, quarè ex illo antecedenti oppoſitū ſui conſequentis potiùs deduci debet.

172 Tandem vltima quoq; ratio ex actibus, & habitibus volūtatis deducta, quam vrgebat Scotus contra Platonicam circulationem, contra quoq; Ferchianam militat, multi namq; habitus vitioſi in volutate generati in ſtatu cōiunctionis permanebunt in ipſa in ſtatu ſeparationis, & tamdiù conſeruari poterūt, quouſq; recurrente vice ſua iterum nouo corpori vniatur, & ſic iſte homo in eadē inclinabitur vitia, in quæ alter homo ex præcedenti corpore conſtitutus. Hæc igitur, & alia abſurda, quæ facilè conſideranti occurrent, ſequuntur in vera Philoſophia, ac etiam peripatetica ex animarum circulatione, quam Ferchius antiquatam, & obſoletam nuper ſuſcitauit, & quidem abſq. neceſſitate; argumentum enim illud de infinitate animarum ex mundi æternitate, & animæ immortalitate deductum, quod ipſum in hāc fabuloſam impulit opinionē, facillimè ſoluitur à Scoto 2.Met. q.6. §. *ad rationes*, & Tromb. trac. de pluriſic. anim. contra Auerroem art.2.p.2. in ſol.ad 6. quòd multitudo illa animarū, quæ modò extarent, adhuc non foret infinita cathegorematicè, ſed ſincathegorematicè tantum, quia ei fieri poteſt, imò quotidiè fit additio, vt diximus diſput. 10.Phyſ.q.3. Quomodo autē infinitas ſincathegorematica, quæ potētialitatem ſapit, etiā in rebus actualibus poſſit reperiri, declaramus ead. diſp.q.1. art.1. & diſp.9. q.2. art 6. ad 5. & mirum eſt, quomodo hic Auctor in Scoto, & Scotiſtis verſatiſſimus hanc ſolutionem non viderit, cum tamen omnes modos ſoluendi hunc nodum hucuſque excogitatos referre profiteatur cap.11. & quando hæc ſolutio nō placeret (cui tamen intellectus quicunq; benè affectus acquieſcere debet) reſoluté dicimus, ſatius eſſe in Ariſt. ſententia animæ mortalitatem tenere, quàm immortalitatem aſſerere cum tam abſurda appendici tranſmigrationis animarum, hoc enim turpius putamus abſurdum, vel ſaltim æquè turpè, & noſtræ fidei pernicioſum non minùs, quàm ſit ipſa mortalitas. Nec dicat Ferchius ex hypotheſi tantum aſſerere animarum circulationem, ſuppoſita nimirum æternitate mundi, quam abſolutè negat in Ariſ. ſententia, & qua negata penitus labaſcit argumentum. Nam in hoc quoq. ſenſu nos contra ipſum argumentamur admiſſa nimirum illa hypotheſi, quàm ad Ariſ. mentem eſſe veriſſimā demonſtrauimus diſp.1. de Cælo, q.1. vndè inter deſēſores immortalitatis animæ ad Ariſ. mentem fatemur, hunc Auctorem eſſe præ alijs mirabilem, vult enim in prima reſponſione ad difficultatem illam, quod Ariſ. neget, quod ex profeſſo docuit 8.Phyſ. per totum ſcilicet mundi æternitatē, & affirmet quod ſemper negauit, vel ſaltim nunquam aſſeruit. ſ. animarum circulationem in altera ſolutione, quæ Ferchius dixit lib.4.defenſ.pro defenſione circulationis animarum, de falſa huius opinionis impoſitione Platonicis, ac eiuſdem cenſura ſoluta ſunt, ac impugnata diſp.12.Met.q.5.art.2.& lib.expurg. querel.11.18. quæ verò contrà cōmunem Præceptorem, Scotiſtas, & nos euomit de animæ mortalitate expurgata, vide diſp.cit. Met.q.5.ar.2.& lib.expurg.querel.6.8.& 9

173 Profligatis itaque circulationibus tùm Platonica, tùm Pythagorica quomodocunq; ponatur; dicendum remanet pro quæſiti reſolutione in ordine ad potentiam naturalem de facto, & iuxtà cōmunem naturæ curſum, nec omnes, nec aliquos effectus redire, nullam tamen impotentiam intrinſecam aſſignari poſſe ex parte cauſarum naturalium, ſed ſolum extrinſecum impedimentū. Concluſio eſt Doctoris loc. cit. 4.d. 43. q.3. §. *quantum ad iſtum articulum*, vbi ſi accuratè legatur, non ait de facto aliquos effectus redire viribus naturæ, vt paſſim ei imponitur; etiam à Scotiſtis, ſed tātùm loquitur de poſſibili, vt benè

pon-

ponderauit Baſſolius, & ait aſſignari non poſſe rationem repugnantiæ ex parte cauſarum naturalium, cur virtute ipſarum interdum redire nequeat idem effectus, & in hoc approbat tertiam opinionē ab ipſo relatam, inquantum ſcilicet loquebatur de potentia, non de actu; Cōcluſio ſic intellecta probatur quoad ſingulas partes, & quidem in primis quo ad primā, quod viribus naturæ non redeant effectus omnes, iam probatum eſt contra Platonicos; quòd verò nec redeant aliqui, indè probatur, quia impedimentum, quod obſtat reparationi vnius, obſtat quoque reparationi aliorum, vt poſteà patebit; quòd tandē aſſignari nequeat ratio repugnātiæ ex parte cauſarum naturalium, ſed tantùm impedimētum ab extrinſeco, probatur, quia ratio præciſa, cur cauſa creata v.g. ignis indifferēter omninò ſe habens ad producendum hunc, vel illum calorem in hac aqua, producat hic, & nunc illū, & non iſtum, eſt determinatio à prima cauſa procedens, per quam determinatur ad hunc potius ſingularem effectum, quàm aliū ex multis, & propemodū infinitis, quos habet in ſua poteſtate, atque ita determinatur ad hunc effectum ſingularem, vt nolit cū ea concurrere ad illum, niſi ſemel, vt iam tradidimus diſp. 8. Phyſ. q. 2. art. 3. ergo impedimentū, nè idem redeat effectus prorſus procedit ab extrinſeco ſcilicet ex ſola Dei volūtate, non autem ex intrinſeca impotentia cauſarum naturalium, & ità inter alios luculenter docēt Rubion. loc. cit. q. 1. Baſſol. quęſt. 2. & Tatar. in poſtpræd. cap. de oppoſitis §. *tertio ſciendū*. & ſequuntur Conimb. & Auerſa cit. Suar. diſp. 6. Met. ſec. 3. num. 7. Hurtad. diſp. 10. Phyſ. ſec. 4. & alij Recentiores paſſim.

174 Sed inſtat nōnullus vel hoc Dei decretū de non concurrendo pluriès ad eundem effectum, ſed ſemel tantum, procedit ex mero Dei beneplacito, vel factū eſt iuxtà exigentiam cauſarū ſecundarum, aut intuitu boni totius vniuerſi, quod pulchrius apparet ex varietate indiuiduorum, quàm appareret ex cōtinua repetitione eorundē, ſi ſecundum dicatur, iam repugnantia, & cauſa huius impoſſibilitatis erit ex natura intrinſeca cauſarū petenda, & non ex mera Dei voluntate, ſi aſſeratur primum, eſt prorſus voluntariè dictum, quia decretum liberum Dei nō poteſt nobis conſtare, niſi ex reuelatione, vel aliquo effectu, at nullibi oſtenditur factam eſſe reuelationem, quòd Deus nolit concurrere niſi ad nouos effectus, ergo tale decretum debet nobis innoteſcere ex aliquo effectu, hic autē effectus nullus eſſe poteſt, niſi natura cauſarū, quod ſcilicèt ex natura ſua non poſſit producere effectus ſemel corruptos. *Reſp.* ex omnibus his capitibus concedi poſſe decretum illud Dei procedere ſub modo, procedit ex Dei beneplacito, quatenus ex mera ſua libertate, & liberalitate vult beneficium exiſtentiæ ad plures, & plures effectus extēdi, quàm ad paucos tantùm ſæpius repetitos; procedit ex indigentia cauſarum, quia cū ſint de ſe indeterminatæ ad plures, & plures numero effectus, exigūt à cauſa prima determinari ad hunc potiùs numero effectum, quàm ad illum, vt auferatur earum perplexitas in agendo; procedit demum ex bono totius vniuerſi, quia hic modus concurrendi ſemper ad nouos effectus oſtendit magis terū copiam, naturæ fęcunditatem, ſpecierum amplitudinem in ſuis indiuiduis, & cōmendat magis diuinam largitatem; nullū tamen ex his capitibus arguit intrinſecam impotentiā in cauſis ſecundis ad eos effectus repetendos, quātum eſt ex parte ſua, non primum, vt patet, non ſecundum, quia illa indeterminatio, & illimitatio cauſæ ſecundæ ad plures effectus in indiuiduo nō procedit ex eius ſterilitate, ſed potius ex eius maxima fœcunditate, vt illi adaptari poſſit dictum illud, *inopem me copia fecit*, ingens enim copia effectuum ab ipſa producibilium ipſam reddit indigentē determinatione primæ cauſæ; cui accedit, quod hæc indeterminatio reperitur in cauſa tā in ordine ad effectus iam productos, quam producendos, ſicut ergo non reddit illam intrinſecè impotentem in ordine ad iſtos, ità neq; in ordine ad illos iterum repetendos; nec tandem ex tertio capite poteſt hæc repugnantia deduci, ſi enim aliquando idem lumen, idem calor numero repararetur, planè nihil mali, vel inornatus, aut detrimenti accideret vniuerſo,

vel ſpeciebus caloris, & luminis, quia de minimis non curat Prętor.

175 In oppoſ. arg. Primò contra primã partem concluſ. probando, quòd omnes, vel ſaltim aliqui effectus de facto redeant ſecundum cõmunem naturæ curſum. Tum quia Eccleſiaſtes cap. 1. videtur ſtare pro circulatione Platonica, dũ inquit nihil eſſe ſub Sole nouum, nec poſſe quemquam dicere, ecce hoc iam recens eſt, iã enim pręceſſit in ſæculis, quæ ſunt ante nos. Tum quia, cum aqua diuiſa reunitur, eadem ſingularis aqua reparatur, cum ex ijſdem partibus non niſi idem totum coaleſcat. Tum 3. ex illis etiam, quæ corrumpũtur per deſtructionem informationis, quędam de facto redeunt, vt cum auricula, vel naſus abſcinditur homini, & deindè reunitus eiſdẽ partibus corporis informatur eadẽ anima rationali. Tum 4. quia identitas numerica effectus pendet ex eadem combinatione cauſarum, vndè ait Ariſt. 8. Met. 11. & 12. Met. t 1. ſi eadem materia, idemque agens perſeueret, eundem effectum productum iri, ſed interdum eędem cauſarũ combinationes redeunt, & cum eiſdem circumſtantijs excepta temporis circumſtantia, quæ ad identitatem effectus minimè neceſſaria eſt; ergo, &c. Tum 5. adeſt experientia notabilis in hac re de Muſca, quam quiſque pro libito facere poteſt, nam ſuffocata in aqua, dummodò non ſit in organis læſa, ſi poſteà Soli exponatur, aut in cinere tepido ſepeliatur, breui tempore reuiuiſcit, qua de cauſa Lucianus Philoſophus librum edidit inſcriptũ *encomium Muſcæ*. Nec oportet negare cum quibuſdam protetuis Muſcam illã fuiſſe mortuam, ſed tantùm conſopitam; videmus enim illam eſſe omni sẽſu deſtitutam, & ſine illa induſtria nõ reuiuiſcere. Tum tandem, quia Deus de facto tenetur præſtare concurſum cauſis ſecundis ad effectus eis connaturales, & ad quos potentiam habent ſufficiẽtem & completam in ſuo ordine, ità enim Deus cauſas ſecũdas adminiſtrat, vt eas motus ſuos agere ſinat, ſi ergo nulla eſt intrinſeca repugnantia ex parte cauſarum, vt eoſdem effectus iam productos repetant, & ad eos habent naturalem potentiam, ſanè etiam de facto illos producent, quia de lege ordinaria cõcurſus eſt eis debitus, vndè vanũ eſt dicere impedimentum prodire ex denegatione ſola diuini concurſus, quia hic nunquam denegatur, cum naturis rerum eſt debitus.

176 Reſp. D. Aug. apud Scotum, cum ait Eccleſiaſtes eadem præceſſiſſe, quæ sũt, & erunt, non intelligere de identitate numerali, ſed vt ſpecifica, aut generica; vel certè pręceſſiſſe in mẽte diuina. Ad 2. vrget præſertim eos, qui ſtatuunt totum integrale tertiã entitatẽ pręſeferre à partibus realiter diſtinctã, ſicut eſſentiale, vt diximus diſp. 5. Phyſ. q. 13. art. 2. quod nos non aſſerimus. Ais, quòd ſaltim tũc redibit eadem vnio, cum naturaliter eadem extrema reuniantur. Neg. quia nunquam regulariter reunitur aqua per vnionem in eiſdem partibus factam; ſed quando id etiam contingeret, Doctor cit. 1. in fine non habet pro inconueniẽti de relationibus, quòd eędem numero redeant, quia fortè non ſunt entia magni momẽti, imò Conimb. Amic. & alij gratis concedunt, quæ corrumpuntur pręcisè per diſſolutionẽ partium ſine vlla alteratione Phyſica, quomodo deſtruitur totũ integrale, poſſe ſecundum cõmunem naturæ curſum eadem numero redire, & ſolùm negant de illis, quæ propriè corrumpuntur, & Phyſicè per ſeparationem formę à materia. Ad 3. argumentum non habet difficultatem in brutis, quia cum habeant animam diuiſibilem, auricula agglutinata denuò non informatur eadẽ parte animæ, qua prius, ſed alia noua, atq; ideo non redit idem numero compoſitum, in homine verò, quia anima eſt indiuiſibilis, & eadem extenditur ad informandam partẽ denuò agglutinatam, dicẽdum redire idem compoſitum, quòd priùs, & ratio eſt, quia in illius partis abſciſſione nec materia, nec forma deſijt, impoſſibilitas autem reproductionis per cauſas naturales contingit, cum deſinit anima in tota materia ſibi adęquata. Ad 4. neganda eſt maior, vt mox dicemus, quia adhuc, & tota combinatio cauſarum eſt indeterminata ad plures effectus numero, vndè petit determinari à Deo, Ariſ. verò cit. loquitur de identitate ſpecifica, non numerica; qui verò concederet

maio-

maiorem, deberet negare minorem. Ad 5. ſi vera eſt experientia, vt ferunt, dicendum eſt non eandem reſurgere Muſcā, ſed aliā, quia nec eadem numero reparatur in eo cadauere anima ſenſitiua, ſed alia de nouo producitur, ſicut quandò auricula abſciſſa bruto rurſus agglutinatur, dicimus nō eandem redire animam ſenſitiuam, ſed aliam de nouo produci in ea parte, nec mirū eſſe debet ex eo cadauere de recenti extincto formam Muſcæ educi ab agente vniuerſali, cū ex putri materia tot animalia, & Muſcę ipſæ gignantur; arcanum quidem erit, cur id contingat in Muſcis, & non in alijs animalibus ex putri genitis. Ad 6. propoſitio illa aſſumpta non eſt immediata, ſed deducitur ex hoc, quòd nulla potentia naturalis eſt fruſtra, & ideò vt exerceatur in actibus ſuis, adiuuatur à Deo concurſu generali; vt autem potentia naturalis non ſit fruſtra, ſufficit, vt aliquando fuerit reducta ad actum, atq; ideò poſtquam ad actū redacta eſt, non amplius eſt opus, vt habeat concurſum Dei paratū ad eundem actum; ſic itaq; in propoſito, quamuis cauſa naturalis poſt aliquem effectum productū adhuc integram potentiam retineat ad illum reproducendum, & in nullo diminutam, nō petit concurſum Dei ad illum repetendum, quia potentia ad illum effectū iam ad actū reducta eſt, vndè magis congruit Deū præſtare concurſum ad alium numero effectū producendū, & ſic potentia illius cauſę nō remanet fruſtra, tum quia quantum ad illum actum iam exſaturata eſt, & actuata; tum quia habet concurſum Dei paratum ad alios effectus eiuſdem rationis, quos adhuc non produxit.

177 Deinde obijcitur contra alteram concluſ. partem adducendo varias rationes, quibus Auctores conati ſunt oſtendere hanc repugnantiam ex natura cauſarū naturalium. Primò Thomiſtæ ſic arguunt, idē numero effectus requirit eandem numero actionem, actio enim importat rem ipſam in fieri, vndè ſi fieri eſt diuerſum, non poteſt factum eſſe, & terminus eſſe idem, at actio præterita agentis naturalis redire nequit eadem numero, quia nec idem numero motus, & tempus, à cuius vnitate, & cōtinuitate dependet eius vnitas; ergo, &c. Secundò arguunt alij, quod nunquam fit, reducendum eſt in naturæ repugnantiam, at nunquam reproducitur naturaliter effectus corruptus, ergo quia id repugnat ex natura rei. Tertiò alij, indiuiduatio effectus pendet ex concurſu, & combinatione plurium cauſarum ſuperiorum, & inferiorum, vt ſubſtat omnibus circumſtantijs temporis, applicationis, & ſimilium, at corrupto effectu non poſſunt redire omnes illæ cauſæ cum eiſdē circūſtantijs naturaliter, quia ſaltim non eadem Cęli influentia, nō idem tempus, ergo, &c. Quartò, alij, reſurrectio mortuorū eſt miraculoſa, non alia de cauſa, niſi quia eſt reproductio rei anteà corruptæ, ergo nequit naturaliter forma corrupta reproduci. Quintò, alij, poſt aliquē effectum productum amittit cauſa potentiam ad illum repetendum, quod patet in cauſa materiali, quæ nō habet potentiam ad formas corruptas, nam eſſet fruſtrà, ergò idē pariter dicendum de cauſa efficiente. Sextò, alij, in omni corruptione diuiditur materia, ita quod non ex tota materia, quę præfuit in corrupto, generatur genitum, cum ergò nō adſit eadem numerò materia, nec idem numerò reproduci poterit viribus naturæ. Demū eſt cōmune adagium, & axioma apud Ariſ. à priuatione ad habitum nō eſſe poſſibilē regreſſum naturaliter, & certè id non dixit Ariſ. quaſi impoſſibilitatem prouenire arbitraretur ex voluntate Dei, quem ad extrà neceſſariò operari putauit, ſed quia ſenſit ab ipſa rei natura eam impoſſibilitatem oriri; idem habet 5. Phyſ. 36. & 2. de Gen. cap. vlt.

Reſp. nullam harum rationum reuera oſtendere repugnantiā intrinſecā in cauſis naturalibus ad reproductionem eiuſdem effectus, non quidem prima ratio, quam adeò magnificant Thomiſtæ, tum quia vt conſtat ex dictis art. præced. ad 1. pro 4. conſ. poteſt idem effectus diuerſis actionibus produci diſiunctim, vndè falſum eſt illud antecedēs abſolutè ſumptum; tum quia eadem eſt quęſtio de effectu, & actione, an poſſint redire eadem numero, vt ait Baſſol. tum

tum quia falſum eſt vnitatem actionis pendere ex vnitate, ac idẽtitate temporis, quia videmus eandẽ actionem durare pro diuerſis inſtantibus, & dum durat in poſterioribus, non dependet à ſeipſa, vt exiſtente in prioribus, vt art. præced. cum Scoto deducebamus, ſignum euidens actionem ſecundum ſuam ſubſtantiam non indiuiduari à circumſtantia temporis, ſed indifferenter exerceri poſſe in vno tẽpore, ac in alio, tum tandem quia etiam de ipſo tempore, & motu eadem quæſtio recurrit, an ex natura rei poſſit redire. Neque ſecunda ratio concludit, maior enim eſt abſolutè falſa, cũ multa ſint naturaliter poſſibilia, quę nunquam exiſtent, immo qui vellet negare minorem in quibuſdam effectibus, non poſſet conuinci, niſi arguendo ab alijs effectibus, in quibus manifeſta cernitur diuerſitas; vndè enim certi eſſe poſſumus, quòd calor, vel frigus quod hodiè ſentimus, non ſit idem numero cum eo, quod heri ſentiebamus? Nec etiã tertia ratio, quæ pariter eſt Thomiſtarum, concludit, nam maior eſt falſa, cum adhuc tota illa combinatio cauſarum, maneat indeterminata ad plures effectus numero, vt probatum eſt diſp. 8. Phyſ. q. 2. art. 3. quin etiam ſi hæc doctrina vera eſſet, probaret argumentum nec per potentiam diuinam poſſe effectũ corruptum redire, quia nec Deus facere poteſt rẽ eandẽ numero ſine eadem numero indiuiduatione, cum ergo idem numero tempus, & motus nequeat à Deo repeti ſecundũ Thomiſtas, non poterit à Deo neq; ens permanens idem numero reſtitui, minor quoque valdè dubia eſt, interdum enim idem agẽs eidẽ materię approximatur denuò, immò de facto idẽ Cælũ hodiè mouetur ab eodẽ Angelo, à quo heri, & ſuper idem ſpatium, & tamen nõ ſit idem motus, alioquin omnes dies forent vnus ſolus dies, recurrere autẽ ad tẽpus imaginariũ, quod indiuiduet motum hodiernum, & heſternum, eſt prorſus vanum, quia indiuiduatio realis non pendet à nihilo, & à re imaginaria.

178 Nec 4. quia vt notauit Hurt. diſp. 2 Phyſ. §. 41. ex Scoto hic art. 2. reſurrectio mortuorum erit naturalis quo ad ſubſtantiã, vt dici ſolet de viſu reſtituto cęco, quia tota hominis reſurgentis eſſentia eſt naturalis, erit verò ſupernaturalis quoad modũ ex multis capitibus, quia nimirum tot millia hominum in ictu oculi reſurgent ſine concurſu maris, & feminæ, ſine præuijs diſpoſitionibus naturalibus, & denique ex hoc ipſo capite ſupernaturalis erit, ac miraculoſa, quia cum ſolo homine legem infringit cæteris rebus ſtaturam de illis non reproducendis; quod etiam tenet Arriag. diſp. n. 11. Phyſ. 45. Notat tamen Doctor, quòd etiamſi viribus naturæ reparari poſſet poſt hominis interitũ forma mixtionis cum cæteris diſpoſitionibus, adhuc tamen attingere non poſſet animationẽ eius, quia ſicut eam non attingit in prima productione, ità neq; in ſecunda, eiuſdem enim omninò rationis eſſet iſta reproductio, ſi poſſibilis foret, ac prima productio. Nec quinta, nam falſum aſſumit, talis enim potẽtia, inquit Doctor, vel eſt eſſentia ipſius cauſæ ſiuè materialis, ſiuè efficientis, vel paſſio conſequens ei realiter identificata, ac proindè ſemper integra manens, & incolumis etiam poſt effectum productum, quod de potentia materiæ oſtendimus diſp. 2. Phyſ. q. 5. art. 2. Nec ſexta quia in eo caſu ſaltim redire poteſt aliqua pars corrupti, cum maneat pars materiæ, & ſaltim Deus, vel Angelus poſſet totam materiam reunire, & agẽti applicare, quod proprijs viribus eundem reproduceret effectum, imò hoc naturaliter poſſet contingere, inquit Doctor, ſi ignis in aliquo vaſe ſeruatus totus cõuerteretur in aerem, nulla enim tunc eſſet diuiſio materiæ. Nec tandem vltima, nam inquit Doctor dictũ illud Ariſt. intelligi debere in ordine generationis naturalis ſecundũ deſcenſum, vt explicuimus diſp. 9. Log. q. 1. art. 2. adeò vt non habet vniuerſalẽ veritatem in omni prorſus generatione; vel intelligitur de reditione immediata, quia ſecundum cõmunem naturæ curſum poſt corruptionem vnius formę non ſuccedit forma præcedens corrupta, ſed alia, & alia, non verò intelligitur de reditione etiã mediata, nam poſt multas tranſmutationes contingere poteſt, vt idem numero redeat, & producatur; in alio loc. loquitur dubitatiuè, & potiùs colligitur oppoſitum, vt colligit

ligit Doctor;in 2.de Gen.cap.vlt.aii Baſſol. loqui de generatione indiuiduorum non in circulum,ſed in rectum, quo quidem ſenſu ſemel productum non poteſt amplius reproduci; & certè Ariſt. locis cit. negat factum, non poſſibilitatem: vndè 2. de Gen. in fine inquit; quorum ſubſtantia corruptibilis eſt, *neceſſe eſt ſpecie, numero autem non reuerti*, ait ergo non oportere eadē numero reuerti;non tamen quòd ſit im poſſibile, nec valet dicere agens naturale poteſt hoc, ergo facit aliquādo, quia multa poſſibilia ſunt naturaliter,quæ non fiunt, immo & illud axioma ait Rubion. tantùm de facto intelligi debere, nō autem de poſſibili, quod probat euidenti ratione, quia non magis diſtat priuatio ſequens corruptionē formæ ab habitu ſcilicèt ab ipſa forma, quàm priuatio antecedens eius generationē,ergo ſi naturaliter fieri potuit progreſſus à priuatione antecedēti ad formā, cur non etiam ab eadem ſubſequenti?

179 Antonius Roccus, qui ſe Scotiſtam profitetur, 2.de Gen.q.16.tenet,& ipſe implicare corruptum idem numero poſſe viribus naturæ reparari, quod reiecta prius cōmuni ratione Thomiſtarum probat ipſe duplici ratione; prima eſt; Entia finita determinatū modum agendi, vel præfinitam operandi potentiam ab authore naturę habent, hęc autem potentia ad actum ordinatur, vnius ergò actus vnica eſt potentia, & ſic habito actu,potentia amplius nō exiſtit, remota verò potentia, nec aliquid ſecundùm ipſam poſſibile eſt produci; altera ratio eſt,quia ordo naturæ talis eſt, vt inferiora à ſuperioribus dirigantur, atque ſine ipſis cauſare nihil poſſint, ipſa autem corpora ſuperiora, vel cęleſtia nunquā omnia ſimul in eodē ſigno, vel aſpectu eſſe queūt, vt aiunt Aſtrologi, ergo &c. Has rationes adducere placuit, non quia diuerſæ ſint ab allatis, coincidūt enim cū tertia,& quinta, ſed vt pateat,quā parū verſatus ſit hic Auctor in Scotica doctrina, quā profitetur, etiam in illis quæſtionibus,quas Doctor ex profeſſo pertractat, has enim ambas rationes reijcit Doctor cit.4.d.43.q.3. velut ineptas, ac inſufficientes, primā quidē lit.H. vbi oſtēdit falſum eſſe in aduētu actus potentiam corrumpi, cum potiùs perficiatur, vndè potentia obiectiua eſt, quæ in aduentu actus euaneſcit, non autem ſubiectiua, & actiua, dum enim quis intelligit, non dicitur admittere potentiam ad illum actum, ſed ad ſummum amittit ordinem, quem habebat potentia prioritatis ad actū in duratione,quià tunc non præcedit actum hoc genere prioritatis, ſed eſt ſimul cum actu; falſum etiam eſt vnius actus vnicam eſſe potentiā, quia vna, & eadem potentia poteſt actus plures reſpicere inadæquatos, & partiales, & ſic potentia calefactiua ignis reſpicit hunc, & illum calorem, intellectiua hanc,& illam intellectionem,& *ſic vniuerſaliter* quodlibet agens naturale, quod quidem dicitur habere determinatū agendi modum, & præfinitam potentiam, non quia limitetur ad vnum numero actum,ſed ad vnum in ſpecie iuxtà illud 2.Phyſ.natura determinatur ad vnū,ideſt ad vnū agendi modum,quemadmodum Doctor explicat quol.2.F. vt ignis ad calefaciendum, frigus ad infrigidandū, &c. Alteram quoque rationem refellit ibidem §. *tertia opinio*, vbi ait,quòd ad eundem effectum non eſt abſolutè neceſſaria eadem numero influentia, ſed ſufficit ſimilis, quod & Roccus ipſe ibi ad 2 concedere coactus eſt, dum ait, idem tēpus,atq; Cœlorum motum non requiri eſſentialiter ad identitatem effectus, ſed accidentaliter tantum; hæc *in* hunc Auctorem obiter diximus,quia in Epiſt. ad lectorem in lib. Phyſ. deridet aſſerētes neminē niſi ex Scoti religione ipſius doctrinam percipere; quaſi Leucophei coloris materialis pannus intellectū homini tribuat, id certè nos non aſſerimus,quia ſicut habitus non facit Monachum, ità nec Scotiſtam, vel Thomiſtam,aſſerimus tamē cinereis pannis indutos arcana Doctoris ſubtilis meliùs pertingere,& genuinas eius opiniones tradere; At inquit ibidem ſe quidem doctrinam Scoti velle profiteri, ſed nō in omnibus, nec ſua velle libertate priuari; benè, non ergò initio operis titulum præfigere debebat *quæſtiones omnes deſiderabiles ad mētem: Io. Duns Scoti Doctoris ſubtilis*,cum posteà in progreſſu operis pauciſſimè, vel nunquam Doctorem citet,

&c

& frequentiùs ab eo deflectat, nam parùm verſati in doctrina Scoti ex titulo operis decepti reſolutiones quæſitorum recipiũt, velut de mente Doctoris.

QVÆSTIO VIII.

An res adhuc exiſtens diuina ſaltim virtute poſſit reproduci.

180 Recentiores quidam ſententiam affirmantem tradiderunt, vt Coninch. tract. de Sacramentis q.75. art. 4. dub.3. vbi pro ſe citat Gab. in 4.d.11.q.1. art.3. Moriſan. diſp. 3. Phyſ. q.23. & diſp. 5.q.3. qui etiam docent non alia ratione, aliouè modo eandem rem poſſe ſimul, & ſemel à Deo in pluribus locis replicari, niſi per reproductionẽ ſubſtantialem eiuſdem rei in pluribus locis; imò nonnulli aſſeuerant idem poſſe ſeipſum denuò reproducere, cum anteà iam exiſteret, & ità de facto ait Suarez 3.p.tom.3. diſp.49. ſec.1. & fuſius diſp.50.ſec.4 & diſp. 26. Met.ſec. 5. Chriſtũ Dominum exiſtẽtem adæquatè per primam actionem à ſolo Deo, ſeipſum producere denuò Phyſicè ſub ſpeciebus ſacramentalibus, quam opinionem probabilem putant Amic. in lib. Phyſ. tract. 14. q.4. dub.1. art. 3. & Arriag. diſp. 7. Phyſ. ſec.9. quarè hæc ſententia de poſſibilitate reproductionis eiuſdem rei iam præexiſtẽtis videtur cõmunis Auctoribus aſſerentibus tranſubſtantiationem Euchariſticam eſſe productiuam, & nõ adductiuam tantùm Corporis Chriſti.

181 Dicendum tamen eſt impoſſibile ſimpliciter eſſe etiam per potentiam Dei abſolutam poſſe eundem numero effectũ ſemel productum, & adhuc exiſtentẽ denuò reproduci. Hæc eſt cõmunior, & verior ſententia, quam ſæpius innuit Doctor 1.d. 2. q.3. B. & 3. d. 1. q. 2. A. vbi negat eundem effectum procedere poſſe à duabus cauſis totalibus, ſicut contingeret in propoſito, item in 4. d. 10. q. 2. vbi concedit idẽ corpus poſſe à Deo replicari in pluribus locis, negat tamen id fieri per reproductionem eius ſubſtantialem, & d.11.q.3. eiuſdem lib. lit. N. negat dari poſſe actionem aliquam productiuam ab ſubſtãtiam præexiſtẽtem; idem fuſius habet 1.d.36. ab initio queſt. contra Henricum; quod etiam nos iamdudum docuimus in Phyſ. diſp. 8. q.2. art. 1. & diſp.11.q.9. Probatur ex ibi dictis euidẽtiſſimè, quia quælibet generatio, ſeù productio ſubſtantialis eſt à nõ eſſe ſimpliciter ad eſſe ſimpliciter ex ſuo formali, ac intrinſeco conceptu, habet enim pro termini à quo, & ad quem priuationem ſubſtantialem & formam ſubſtantialem, ergo nequit effectus, dum adhuc actu exiſtit, reproduci, quia materia illa non habet priuationem formę in ſe; & hęc ratio eſt adeò euidens, vt nullo modo diſſimulari queat; diſtinctio verò, quam adhibent Aduerſarij ad eludendum argumentum, de duplici productione prima, & ſecunda, & pariter de duplici eſſe ſubſtantiali primo, & ſecundo, ibi adducta eſt, & ſatis ſuperq; exploſa; vide hanc rationem ibi fusè deductam. Rurſus probatur ex alio principio eadem diſp.8.q.3.art.2. latè demonſtrato, quòd non poteſt idem numerò effectus ſimul, & ſemel à pluribus cauſis totalibus eſſentialiter pendere, nec duplici productione totali produci, aut conſeruatione conſeruari; ità autem contingeret in propoſito, nam ſi idem numero effectus, cum adhuc exiſtit, reproducitur, tunc vel reproduceretur ab illa eadẽ cauſa, à qua primò productus fuerat; vel ab alia, ſi primum, dependeret ab ipſa duabus depẽdentijs totalibus, vt ſunt generatio, & regeneratio, ſi ſecundum, haberet etiam duas dependentias totales ad duas cauſas totales. Præterea ſi poſſet idem homo ſubſtantialiter reproduci itaut omninò independens eſſet à prima productione, tũc poſſet ſimul eſſe viuens, & non viuens, Ratio eſt, quia per vtramq; actionem accipit eſſe totaliter, & accipit eſſe per vnam omninò independenter ab alia, cum.n. vnaquæq; ſit actio totalis, eũdem effectum attingit independẽter ab alia, poterit ergo ex defectu vnius actionis mori, & altera perſeuerãte adhuc viuere, atq; ità ſimul, & ſemel erit viuens, & non viuens, quod prorſus implicat. Item ſi idem effectus poteſt bis produci per duplicem actionem, quarũ vna ſequatur aliã, ità per ceſſationem interpolatam huius du-

plicis

duplicis actionis poterit bis corrumpi; hoc autem prorſus implicat, quia ſi res ſemel deſinit, præſertim ſi talis deſitio ſit annihilatio, ità deſtruitur, vt nihil eius omninò remaneat, vt demonſtrauimus diſp. 8. cit. q. 3. art. 2. in ſecunda probatione concluſionis, vbi fuſiùs hæc ratio pertractatur.

182 Reſpõdent Coninch, & Moriſ. eandem varietatem admitti poſſe, & debere in eadem re ſæpiùs exiſtente per replicationẽ, & reproductionem, quæ in diuerſis, quia ob multiplicem productionem, quarũ vna eſt independens ab alia, eadem res euadit multiplex virtualiter, & diuerſis æquiualet, ac proindè admittũt poſſe idem indiuiduũ ſimul eſſe, & non eſſe ſecundum varias geminationes ſuæ entitatis, poſſe bis, & ampliùs corrumpi, non ſecus ac ſi forent plura, ac diuerſa indiuidua; & inquiunt nihil horum abſurdum eſſe, quia oppoſita non ineunt eidem omninò ſecudum idem, ſed tantum ſecundum idem eſſe pluries replicatum, & iteratum, ſicut eidem diuinæ eſſentiæ inſunt oppoſita in diuerſis perſonis, & eidem animæ ſecundum diuerſas corporis partes, quas informat, nam eadem rationalis anima poteſt annihilari ſecundum entitatem qua informat manum, & conſeruari ſecundum eandem, qua informat cætera mẽbra, quia eſt veluti virtualiter multiplex; & ſic tandem concedunt poſſe eundem numero effectum plures productiones totales terminare, quando eſt virtualiter multiplex, vt in propoſito eſſet de effectu pluriès reproducto.

Hæc ſolutio prorſus vana eſt, nam in primis principium petit, & circulum cõmittit, cum inquit effectum poſſe plures productiones totales terminare, quando eſt virtualiter multiplex, & eſſe virtualiter multiplicem, quia terminat plures productiones; deindè admiſſa hac virtuali multiplicitate adhuc argumẽtum nõ ſoluitur, quia contradictio ſecundũ eſſe, & non eſſe, quæ eſt prima in toto ordine entium, infert inter extrema, de quibus enunciatur, realem diſtinctionẽ, & actualem rerum pluralitatem, nõ autem virtualem duntaxat; & ſanè ſi ſola virtualis multiplicitas ſufficit ad hanc contradictionem ſaluãdam ſecundũ eſſe, & non eſſe, præcluditur omnis via indagandi realem diſtinctionem inter entia, ſemper enim occurri poterit hæc, & ſimilia oppoſita prædicata inferre tantùm virtualem rerum multitudinem, & diſtinctionem, non verò actualem; Neq; allata exẽpla ſunt ad rem, nam de eſſentia diuina in diuerſis perſonis conſiderata nõ enunciantur prędicata contradictoria ſecundum eſſe, & non eſſe, quæ inferant realem diſtinctionẽ eius à perſonis, ſed talia tãtùm, quæ inferunt diſtinctionem rationis eiuſdem a ſeipſa, & ex natura rei à perſonis; & falſum eſt, cùm anima deſinit informare manum aridam, vel præciſam perſeuerante *informatione* aliarum partium, tunc deſinere entitatem animæ in manu, & eandem conſeruari in cæteris partibus, deſinit enim ſola vnio animæ cum tali parte perſeuerante vnione ad alias partes; quod ſi in manu annihilaretur ipſamet animæ entitas, ſanè in alijs partibus remanere non poſſet, quia eſt eadem prorſus, ac indiuiſibilis entitas in omnibus partibus.

183 Secundo principaliter falſum eſt, quod dicebant Coninch. & Moriſan. non poſſe idem corpus in duobus locis poni, niſi per reproductionem ſubſtantualem, id enim fieret ſolum per productionem nouę pręſentię, vt fusè oſtenſum eſt diſp. 9. Phyſ. q. 9. vbi etiam eorum argumenta diſſoluimus; quod adhuc etiam breuiter oſtenditur; quia, vt inquit Doctor 4. d. 10. q. 2. corpus poni ſimul, & ſemel in pluribus locis aliud non eſt, quàm ſimul accipere plura vbi, ac diuerſas præſentias, ſicut ergo poteſt diuinitus accipere plures calores, vt octo, ac etiam contraria in ſummo abſque eo, quod reproducatur ſecundùm ſubſtantiam, ità pariter poterit ſuſcipere diuerſas vbicationes abſq; vlla reproductione ſubſtantiali; Deindè cum Angelus ſe dilatat in ſua ſphæra locali; ſuamque ampliat præſentiam, vtique hoc fit abſque vlla eiuſdem reproductione ſubſtantiali per ſolã acquiſitionẽ nouæ vbicationis, quemadmodum etiam contingit de anima, cũ extẽditur ad nouas partes materiæ informandas, ergo idem pariter cenſendum eſt de corpore, ſi ſimul, & ſemel poneretur in pluribus locis.

Tan-

Tandem admiſſa etiam hac ſubſtantiali reproductione eiuſdem rei, hæc prorſus impertinens eſt ad eã collocandã in pluribus locis, quia ex vitalis reproductionis in ſe cõſiderate non magis poneretur corpus hìc, quã alibi, ergo vt in pluribus locis collocare tur, vltrà hanc reproductionem ſubſtantialẽ, adhuc cõcedi debet diſtincta, & peculiaris actio productiua præſentiæ, quòd ſi hæc ſemel admittatur, illa prorſus ſuperfluit.

184 Tertiò tandem adhuc falſius eſt idẽ poſſe à ſemetipſo reproduci iam priùs producto ab alia cauſa diſtincta, quià inter producens, & productum, cauſam, & cauſatũ cadit indiſpenſabiliter diſtinctio realis, vt fusè oſtẽdimus diſp. 8. Phyſ. q. 2. art. 1. & quidem ex ipſis terminis manifeſtũ eſt producens, & productum eſſe correlatiua, & conſequenter neceſſariò debere diſtingui, nec poſſe idem ſeipſum producere, & hoc ipſum concedit Arriag. cit. n. 113. Adhuc tamen ſubdit probabilius eſſe oppoſitum, quia non videt nullam rationem, qua id efficaciter probetur, ſcilicèt producens, & productum debere realiter diſtingui; At certè vrgentiſſimę ſuppetunt rationes, quibus id probatur, vt conſtat ex loc. citat. & inſuper ſi hoc ipſum eſt ex terminis notũ, vt ipſe concedit, iam nulla eſt neceſſaria ratio ad id probandum, quia vt ait Ariſt. 1. Poſt principia cognoſcimus, inquantum terminos cognoſcimus, alioquin omnia prima principia negari poſsẽt, quia nõ adeſt ratio à priori, qua demoſtrari poſſint; & quidem hoc ſemel negato principio, non apparet vndè probari poſſit diſtinctio realis inter diuinas perſonas.

In oppoſ. obijc. quia idem numero effectus latet infinitiès in potẽtia infinita creatoris, ergo ſæpiùs poteſt reproduci, etiam quando extat in rerum natura, quia actualis eius exiſtentia nec exhaurit omnipotentiã Dei, nec rei affert impoſſibilitatem eſſendi. Tum 2. quia corpus Chriſti Domini adhuc exiſtens in Cælis ſæpiùs reproducitur, dum accipit eſſe modo ſacramentali per conſecrationem, non enim ſolùm adducitur ſub ſpeciebus per cõſecrationem, quia nuda adductio nequit dici actio ſubſtantialis, & tranſubſtantiatio, cum terminus illius ſit modus accidentalis ſ. Vbi, ſed verè de nouo producitur ſecundũ eandem ſubſtantiam prçexiſtentem, atq; ideò talis actio dicitur à Catholicis trãſubſtantiatio. Tum 3. ſi Deus poneret animã ſeparatam Romæ, & Venetijs, & poſteà Romæ ſolum applicaret animæ corpus organizatum, tunc Romæ ſolùm homo produceretur, non Venetijs, quia ibi ſolum eſt anima; ſi denuò poſteà corpus replicaret Venetijs, ipſumq. animæ applicaret, reproduceretur idem homo, quia & eſt eadem numero anima, & idẽ numero corp⁹, & adeſt noua informatio corporis, ex qua neceſſariò debet reſultare compoſitum idem iteratum. Tum 4. quia non eſt poſſibile corpus replicare in pluribus locis per ſolam adductionem, ſed neceſſariò exigitur ſubſtãtialis reproductio, probat Coninch. cit. aſſumptũ multipliciter, ſed præſertim quia ſi Deus velit Petrum Romę exiſtentem replicare Venetijs per ſolam productionem Vbi Veneti in ipſo, vel tale Vbi producit in eo exiſtente Romæ, vel Venetijs, non primum, quia Vbi Venetũ poneretur Romæ, quod repugnat, nam indiſpenſabiliter alligatũ eſt ſpatio veneto, ſed neq; ſecundum rectè aſſeri poteſt, quia antè productionẽ illius Vbi Petrus Venetijs exiſteret, reſtat ergo, vt replicetur Venetijs per veram reproductionem ſubſtantialem eius ibidem, rurſus probat idem aſſumptum, quia illæ duæ vbicationes opponuntur, vt calor, & frigus, circa idem ſubiectum, ergo qui ſupernaturaliter eſſet in duobus locis hoc modo poſitus, non poſſet amplius ſe naturaliter mouere propria virtute, quia produceret Vbi incompoſſibile cũ eo, quod iam habebat, ſicut ſi Deus conſeruaret frigus, vt octo, in aqua, non poſſet ignis introducere naturaliter calorẽ. Tum tandem quia Scotus ipſe 4. d. 10. q. 2. concedit corpus in duobus locis exiſtens habere poſſe, ac debere eadẽ numero accidentia abſoluta, ergo idem exiſtens reproduci poteſt, probatur conſeq. quia calor v.g. ab igne Romæ productus in corpore ibi exiſtente producitur etiam Venetijs in eodem corpore ibi exiſtente, nõ ab igne, quia deeſt debita approximatio, ergo per aliam productionem à Deo factam.

185 Reſp. ad 1. effectus latere infinities in potentia creatoris, quatenus infinities poteſt illos deſtruere, & rurſus eoſdem reparare, non verò quia poſſit eos etiam ſæpius reproducere, quando adhuc exiſtunt, ob implicantiam, quam innuimus in concluſione probanda. Ad 2. neg. aſſumptum cum eius probatione, nam probabilius eſt tranſubſtantiationẽ Euchariſticam eſſe adductiuam tantùm corporis Chriſti ſub ſpeciebus, non autem productiuam, vt Doctor innuit 4. d. 11. q. 3. lit. N. & quol. 10. lit. H. quomodo autẽ adhuc ſecundum hãc viam cõuerſio panis in corpus Chriſti ſit ſubſtantialis, & verè dici poſſit tranſubſtantiatio, benè declarat Doctor ibibem, & nos explicuimus diſp. 11. Phyſ. q. 9. in ſol. ad 1. cõtra 1. concluſ. imò quando etiã vellemus tranſubſtantiationẽ Euchariſticã ponere productiuã, ſanè non deberet poni per modũ reproductionis, ſiuè nouę productionis corporis Chriſti, ſed veluti per modũ nouę cõſeruationis, vt explicat Doctor quol. cit. ſub Leo nimirũ modo, quo vermis deſinẽs verè diceretur in Solẽ ſubſtantialiter conuerſus, & Sol verè diceretur illi ſuccedere in eſſe, ſi Deus proſequatur Solẽ cõſeruare in eſſe ex vi deſitionis vermis, aliàs ipsũ non cõſeruaturus, hoc enim modo poteſt vtiq; aliquid conuerti in præexiſtens, & admitti trãſubſtãtiatio in illud, nõ quidẽ per modũ nouę productionis, ſed nouæ cõſeruationis in ſenſu explicato. Dices, verba conſecrationis habent vim ſufficientem producẽdi corpus Chriſti, ergo de facto producunt, quia cauſa nõ impedita cauſat. Reſp. directè nõ habere, niſi virtutem verificãdi orationẽ conſecratiuã, quã cõponunt, hæc autẽ verificatur eo ipſo, quòd ponitur corpus Chriſti ſub ſpeciebus, ſiuè id fiat per nouã eius productionem, ſiuè per ſimplicẽ adductionem, quare indirectè ſolùm habent verba conſecrationis virtutem producendi corpus Chriſti ſub ſpeciebus, quatenus ſi corpus Chriſti non eſſet in rerum natura, ad prolationem verborum produceretur, ſed quia modò præexiſtit talis virtus impeditur; videatur Camerar. part. 2. diſp. Phil. qu. 20. vbi multa abſurda deducit ex tranſubſtantiatione poſita ab Aduerſarijs per modum nouæ productionis, nempè quod in dies renouaretur Chriſti incarnatio, & nouo modo quàm olim facta fuerit in vtero Virginali; quod Chriſtus Dominus, vt eſt in Hoſtia conſecrata non eſſet Filius B. Marię, quia ad talem ſubſtantialem reproductionem ipſo nullo modo concurreret; quod in dies Chriſtum deſtrueremus, imò, & annihilaremus, ſi corruptis ſpeciebus ſacramẽtalibus ſubſtantialiter deſinit, & alia conſimilia, quæ in alia ſententia facilimè vitantur. Ad 3. patet ex dictis diſp. cit. q. 9. concl. 2. quomodo nec forma replicari poteſt ſinè ſubiecto, quod alibi informat, nec è contra ſubiectum ſine forma, loquendo de formis abſolutis, quia huiuſmodi formæ, nec in ſua entitate, nec in modo informandi pẽdent à loco, ac determinata præſentia, vt ibi luculenter declarauimus, quare ſi corpus aliquod eſt animatum Romæ, erit quoq; animatum Venetijs, & è contra ſi anima eſt corpori vnita Romæ, erit etiã vnita Venetijs, neq; ex hoc, quòd idem corpus Romæ, & Venetijs ſimul informatur ab anima, adeſt duplex eiuſdẽ cõpoſiti productio, quia eſt eadẽ anima, eſt idẽ corpus, & conſequẽter eadem productio, & idem compoſitum vnica productione productũ.

186 Ad 4. neg. aſſumptũ, ad 1. eius prob. dicimus, idem argumentum prorſus fieri modò poſſe, dũ Petrus de vno loco ad aliũ migrat, putà de tẽplo in plateã, talis enim præſẽtia ad plateam vel producitur in ipſo exiſtente in templo, vel in platea, &c. dicendum ergo cũ Doctore quol. 11. quòd cũ Vbi ſit reſpectus extrinſecùs aduenięs, qui ex ſuo genere præexigit extremorum approximationem, vt producatur, prærequirit approximationem corporis ad ſuperficiem ambientem, aut ſpatium, vt in eo formaliter vbicatum dicatur, vndè re vera talis Vbicatio producitur in corpore exiſtente in tali ſpatio, ſed in illo priori naturæ ſic exiſtens in ſpatio non dicitur ibi formaliter vbicatum, ſed tãtum fundamentaliter, ſicut à pari reſpectus vnionis inter materiam, & formam non reſultat, niſi priùs forma ſupponatur in materia recepta, ſed in illo priori naturæ nõ dicuntur vnita formaliter, ſed tantum fundamentaliter, formali-

malitas enim denominationis expectatur à reſpectibus in poſteriori ſigno reſultantibus, ad hoc enim dantur reſpectus, & modi, vt per eos res denominentur formaliter tales,& hoc eſt cõmune omnibus extremis relationum, quòd antecedẽter ad illas dicuntur fundamentaliter talia, formaliter verò per ipſaſmet relationes indè reſultantes, vt diximus in vniuerſum in Log. diſp. de Relatione; itaque in caſu allato Petrus Romæ exiſtens replicaretur Venetijs per productionẽ Vbicationis in eodẽ prius natura exiſtente Venetijs fundamẽtaliter, nõ formaliter; ad alteram verò probationem eiuſdem aſſumpti ſatis diximus diſp. 11. cit. q. 8. in ſol. ad 6. cõtra 3. concl. quę nõ oportet hìc repetere. Ad 5. conceſſo antecedente neg. conſeq ad probationem dicimus, calorẽ ab igne productum in corpore Romæ replicari à Deo in eodem corpore Venetijs exiſtente, non quidem reproducẽdo eundem calorem Venetijs, ſed ſolùm producendo aliam præſentiã localem illius caloris, ex ſuppoſitione enim antecedentis miraculi, quòd idem corpus Romę exiſtat, & Venetijs, neceſſariò ſequitur hoc aliud, quod accidẽtia abſoluta, quæ in vno loco habet, habeat etiã in alio ad euitandã contradictionẽ; quare calor ille etiam Venetijs exiſtens à ſolo igne eſt productus Romæ exiſtente, non autem à Deo per nouã productionem; hoc autem non debet intelligi reduplicatiuè, itaquod ignis Romæ exiſtẽs producat calorẽ Venetijs, cùm ad tantam diſtantiam agere nequeat, ſed ſpecificatiuè, vt ſenſus ſit, ignem Romæ exiſtentem producere calorem, qui eſt Venetijs, quia ſicut eſt idem corpus Romæ exiſtẽs, ac Venetijs, ità eſt idem calor, qui in eo producitur Romę & à Deo replicatur Venetijs, & hoc eſt, quod ait Doctor loc. cit. corpus exiſtens Romæ calefieri ab igne ſibi ibidẽ applicato, alibi verò non calefieri, quia calefactio ſolùm ibi exercetur, vbi facta eſt debita applicatio, vtq; tamen calidum eſſe per eundem calorem ſcilicet à Deo replicatum in alijs locis diſtitis, in quibus reperitur idem corpus; quam doctrinam fusè declarauimus diſp. 11. Phyſ. cit. quęſt. 6. in ſol. ad 2. contrà ſecundã concluſionem.

APPENDIX.

187 Cæterùm Pontius in append. pag. 199. nu. 268. ſolutionem aſſignatam ad 4. argumentũ, quòd erat Conincluj, quamuis ſit inter Scotiſtas cõmunis, & frequens, admittere non vult, & replicat impugnationem, quam anteà fecerat diſp. 15 Phyſ. n. 79. quęrendo à quo haberet Petrus formaliter illam demominationem eſſendi Venetijs fundamentaliter pro illo priori, antequam aduenirer Vbi; non à ſeipſo, quam ex ſe eſt indifferens ad exiſtendum fundamentaliter in quocunq; loco, in quo poteſt eſſe formaliter; nõ ab aliqua alia forma diſtinctam, quia nulla talis ponitur, & ſi poneretur, fruſtra poneretur præter ipſam Vbi ſequens; non etiã ab actione, quia nullã admittimus, a qua hoc haberet præter adductiuam; ab hac autem non poſſet illam denominationem habere, niſi quatenus per eum ponitur Vbi ſequens.

Neque per doctrinam in reſponſione allatam, ait n. 269. tollitur præfata difficultas, vt nos prætendimus, nam vniuerſaliter verum eſt, quod quotieſcunque aliquid eſt ex ſe indifferens ad aliquas denominationes, præſertim ſi ſit finitum, & limitatum, debeat determinari ad denominationem per aliquid à ſe diſtinctum extrinſecum, vel intrinſecum; vnde ſi extrema relationum, ſimilitudinis v. g. ſint indifferentia ad habẽdam hanc denominationẽ, quod ſint fundamẽtaliter ſimilia ante relationem, à qua habeat illam denominationem formaliter, debet dari aliquid, vndè determinentur, & habeant illam denominationem; ergo cum Petrus ſit ex ſe indifferens, vt ſit vel non ſit fundamentaliter Venetijs ante relationẽ vbi, debet neceſſariò dari aliqua forma, à qua habeat illã denominationẽ; & ſi nõ poſſet aſſignari, nõ debet dici, quod ſit fundamẽtaliter ibi; ſed nõ poteſt aſſignari talis forma; ergo manet difficultas. Conf. quia extrema relationum intrinſecus aduenientium habẽt ex ſeipſis eſſe determinata ad denominationem taliũ relationum poſitis conditionibus requiſitis ad reſultantiã; ergo poſſunt facilè concipi fundamẽtaliter ſeipſis relata antè reſultan-

tiam relationũ; ſed Petrus nec ex ſe, nec ex aliquo alio antè vbi habet eſſe fundamentaliter Venetijs, ergo non eſt tam facile intelligere Petrum eſſe fundamentaliter Venetijs ante Vbi, ac intelligere extrema relationũ intrinſecus aduenientium eſſe fundamentaliter relata antè relationes illas; quare concludit amplectendã eſſe reſponſionem ſuam, quam dederat diſp.15.Phyſ. nu.80. non produci nempè Vbi in Patre in aliquo priori exiſtẽte Venetijs etiam naturę, nã cũ ab ipſo Vbi Veneto habeat Petrus eſſe formaliter Venetijs, non debet prius vlla ratione eſſe Venetijs, quam habeat ipſum Vbi Venetum.

188 Verum hanc reſponſionẽ amplecti non poſſumus, quia re vera non ſatisfacit argumento Coninchij, cuius vim Poncius percepiſſe nõ videtur, quæ vt magis pateat ſupponendũ eſt, vt ab omnibus conceſſum quod ſubiectum precedit natura accidens, quod ſuſtentat, ſicut materia dicitur natura præcedere formam; ſupponendum inſuper accidens produci in ſubiecto exiſtente; his ſuppoſitis quærit Coninchius, dum Petrus Romę exiſtens replicatur quoq. Venetijs per productionem Vbi in ipſo, planè producitur in Petro iam exiſtẽte in rerum natura, & cum nequeat Vbi Venetum produci in ipſo Romę exiſtente, dicendum eſt produci in Petro exiſtente Venetijs; concedendum eſt ergò neceſſariò Petrum pręexiſtere natura Venetiis, vel ſic præexiſtentem intelligi antè reſultantiam Vbi Veneti, cum ſubiectum vniuerſaliter præcedat ſaltim natura accidens, quod ſubiectat; cũq; nequeat intelligi Venetijs præexiſtens formaliter antè Vbi Venetũ, quia per tale Vbi dicitur ſic formaliter vbicari, reſtat vt dicatur præexiſtere Venetijs fundamentaliter, vt nos reſpondebamus.

Ex qua etiã doctrina eius obiectionibus occurritur; procedunt enim veluti ſi diceremus in aliquo inſtanti temporis Petrum præexiſtere fundamentaliter Venetijs ante reſultantiam Vbi Veneti, & contendunt factam eſſe aliquam mutatonẽ in Petro, per quam ſit determinatus ad exiſtendum fundamentaliter Venetijs ad quod erat indifferens; verum hoc non aſſerimus, ſed dicimus Petrum intelligi præexiſtentẽ Venetijs fundamentaliter antè reſultantiam Vbi Veneti, & loquimur de prioritate non temporis, ſed naturæ; & cum exiſtentia rerum non menſuretur per inſtantia naturę, ideò talis prioritas explicari ſolet per verbum intelligitur, & in quo, non autem per verbum exiſtit, vel eſt, & in quo, vndè vt recte loquamur, non debet dici Petrus proprie in aliquo inſtãti naturæ exiſtere Venetijs, in quo non habeat Vbi Venetum; ſed intelligi in aliquo naturæ inſtanti Venetijs præexiſtens, in quo non intelligitur habere Vbi Venetũ, & in hoc ſenſu diximus ſuprà ad 4. Petrum Romæ exiſtentem replicari Venetijs per productionẽ Vbi in eodẽ priori natura exiſtente Venetijs fundamẽtaliter.

189 Itaq; ad argumentum reſpondetur primò impertinentem eſſe illam interrogationem à quo haberet Petrus formaliter illam denominationem eſſendi Venetijs fundamentaliter, imò videri contradictionẽ in adiecto, dum enim aliquod ſubiectum non actu habet aliquam formã, ſed eſt in potẽtia proxima ad illã recipiendã, dicimus *illud* eſſe fundamentaliter tale in ordine *ad* denominationem ab illa habendam, quatenus eſt in potentia proxima ad illam ſuſcipiendam, ſed non dum actu eſt formaliter tale; & vocare illud tale formaliter fundamentaliter eſt implicantia in terminis, quia eſſe tale fundamentaliter ſemper pręcedit eſſe tale formaliter; & eſſe tale fundamẽtaliter nõ dicit eſſe tále per aliquã denominationẽ formalem, ſed eſſe in potẽtia proxima ad huiuſmodi denominationẽ ſuſcipiendam, ſed admiſſo etiam huiuſmodi improprijſſimo loquẽdi modo dicimus, Petrum illam qualemcunq; denominationẽ eſſendi fundamentaliter Venetijs in aliquo priori naturæ habere ab ipſamet actione adductiua, quæ ſicut pro tali temporis inſtanti facit Petrũ formaliter Venetijs vbicatũ per productionem Vbi in ipſo, ſic etiam eſt in cauſa, vt idem Petrus in aliquo priori naturę intelligatur Venetijs pręexiſtẽs fundamentaliter; ſicut in actione productiua ſi vna, & eadem actione ſol lucidus produceretur, actio illa in aliquo priori naturę intelligeretur prius ad ſolẽ terminata, & poſterius ad lucem.

190 Ad

190 Ad Conf. qua probat per doctrinam in reſponſione principali adductam nõ tolli difficultatem, patet ex modò dictis, à quo haberet Petrus, quod præintelligatur eſſe Venetijs fundamentaliter, in aliquo priori naturæ, antequã ſit ibi formaliter per productionẽ Vbi Veneti, Ad aliam Conf. conceſſo primo entimemate, negatur minor ſubſumpta, cũ aſſignatũ ſit vndè habeat Petrus eſſe prius natura fundamẽtaliter Venetijs, quã ſit ibi formaliter per Vbi Venetũ; & quantũ ad hoc eadẽ currit paritas de reſpectibus extrinſecùs aduenientibus, ac de intrinſecus accedẽtibus, cũ vtrobiq. neceſſe ſit ſubiectũ ſaltim natura præcedere formam, quam ſuſtentat. Dices vtiq; opus eſſe quod ſubiectum ſaltim natura præexiſtere intelligatur ad Vbi, non tamen, quod præintelligatur præexiſtere hìc, quia talis denominatio præcisè expectatur ab Vbi. Reſp. ita eſſe, vndè in illo priori naturæ Petrus formaliter loquendo nec eſt Venetijs præſens, neq; abſens, quia in eo priori naturæ præſcindit ab eſſe hic, vel ibi formaliter; atque ideò dicimus non poſſe dici ibi præexiſtere, niſi fundamentaliter, quatenus eſt in potentia proxima ad ibi formaliter exiſtendum.

191 Sed vlterius Pócius in append. pag. 201 n. 270. refellit ſolutionem datam ad 3. Conf. argumenti principalis impugnando doctrinam de neceſſaria replicatione accidentium abſolutorum cum corpore replicato in pluribus locis; cũ enim ipſe diſp. 15. Phyſ. n. 90. Scotum explicuiſſet de neceſſitate in ordine ad potentiam ordinariã, non autem abſolutam; & nos dixerimus, diſp. 11. n. 144. rationem, qua Scotus probat 4. d. 10. q. 2. H. & q. 4. R. accidentia abſoluta replicari debere cum corpore replicato, ſatis euidenter oſtendere quod Doctor loquatur non tantùm de potentia ordinaria, ſed de abſoluta, quia contradictoria, quæ infert ex oppoſito, ſunt contradictoria etiam reſpectu potentiæ abſolutæ. Replicat Poncius loc. cit. hoc eſſe euidenter falſum, nam aliqua concluſio poteſt teneri quoad potentiam naturalem propter contradictionem, quæ ſequeretur, ſi oppoſitum poſſet fieri naturaliter, quæ tamen non poſſet teneri quoad potentiam ſupernaturalem, quia illa contradictoria, quæ ſequeretur quoad potentiam naturalem, non ſequeretur quoad abſolutam; ſic communiter tenetur cum Philoſopho, quod contraria in ſummo no poſſunt eſſe ſimul quoad potentiam naturalem, quia indè ſequeretur contradictio, nimirum quod vtrumq; eſſet in ſummo, & non eſſet in ſummo. Sed tenetur tamen communius, quod poſſent eſſe in ſũmo quoad potentiam abſolutam, quia ad illam non ſequeretur illa contradictio, nec alia; ergo ex eo quod Scotus inferat cõtradictionem ex eo, quod formæ abſolutę non comitarentur corpus replicatum, non ſequitur euidenter, quod hoc debeat intelligi de potentia abſoluta, niſi conſtet euidenter, quod illa contradictio ſequeretur etiam ſi per potentiam abſolutam fieret, vt non comitarentur; ſed certè hoc non ſolum non eſt euidens, ſed nec eſt verum; ergo non eſt euidens nec verum ex illa ratione, quod Scotus loquatur de potentia abſoluta. Imò cum non ſequatur illa contradictio, ſi fieret de potentia abſoluta vt non comitarentur, vt ſatis probaſſe ait in citata quæſt. videtur manifeſtum, quod Scotus debeat intelligi de potentia naturali.

192 Reſp. conceſſo toto primo diſcurſu negando minorem ſubſumptam, nam contradictoria, quæ ſequuntur ad hoc, quod contraria ſint ſimul in eodem ſubiecto in ſummo, ſequuntur tantùm in ordine ad potentiam naturalem, vt conſtat ex diſp. p. q. 5. art. 2. num 60. non autem ſupernaturalem; at contradictoria, quæ ſequuntur ad replicationem eiuſdem corporis in pluribus locis ſine replicatione formæ abſolutæ à loco independentis, nedum ſequuntur in ordine ad potentiam naturalem, ſed etiam in ordine ad potentiam ſupernaturalem, quandoquidem reſpectu diuerſorum locorum talis cõtradictio tolli nõ poſſit, vt conſtat ex dictis diſp. 11. Phyſ. q. 9. n 145. & rurſus mox dicemus; Et quia Poncius ait minorem illam ſatis ab ipſo fuiſſe probatam diſp. 15. Phyſ. q. 6. quibus miratur nos non reſpondiſſe (cuius tamen cauſa ſatis aſſignata eſt in Metaph. in

epiſt. ad lectorem) adeamus hunc locum ab ipſo citatū, & videamus quàm ſtrenuè minorem illam probauerit, quod .ſ. de potētia abſoluta poſſit replicari corpus abſq; formis abſolutis.

Primò, itaq. arguit diſp. 15. cit. n. 90. nō debent accidētia abſoluta neceſſariò replicari, nec ex eo, quod coniungantur phyſicè cum ſubiecto replicato, quia non replicatur Vbi, nec aliquod accidens à loco dependens, nec ex eo, quod ſint independentia à loco, & ipſo priora, quia hoc facit tantùm, quod poſſent replicari, licet accidens dependens à loco, non poſſit replicari, ſed ex hoc non ſequitur, quod debeat neceſſario replicari, cur enim id ſequeretur? aut cur neceſſarium eſſet quoad potētiam abſolutam? neq. hoc eſt neceſſariū ex vtroq. capite, nec vlla alia ratio neceſſariç replicationis afferri poteſt, ergo &c.

Reſp. neceſſariam eſſe replicationem accidentium abſolutorum in corpore replicato ex ſecundo capite, nam eo ipſo quod accidentia ſunt loco priora, & ab eo independentia, per diuerſitatem locorum contradictoria tolli non poſſunt, vt tolluntur in accidentibus à loco dependentibus; vndè remanent illa contradictoria etiam in ordine ad potentiam abſolutam; cuius oppoſitum in argumento non probatur probatione vllius momenti, ſed ſolum per puncta interrogatiua.

193 Secundò, de facto naturaliter aliquid abſolutum, & prius loco, ac independens ab eo coniungitur phyſicè cum alio abſoluto, nec tamen reperitur vbicunque reperitur illud aliud abſolutum, ergo licet ex duobus abſolutis vnum ponatur in alio loco manendo in priori, non eſt neceſſe vt aliud abſolutum, quamuis coniungatur phyſicè cum ipſo, & ſit prius loco, ponatur in alio loco, probatur antecedens, quia caput vnitur phyſicè animæ rationali, & eſt quid abſolutum, ac prius loco, & tamen non ponitur vbicunque ponitur anima, nec enim ponitur in loco pedis, vbi etiam reperitur anima.

Reſp. argumentum probare pluſquam velit arguens, ſi enim concludit, probat etiam ex natura rei, & de lege ordinaria poſſe Deum replicare corpus abſque accidente abſoluto à loco independente, quod tamen nec arguens concedit, iuxtà enim naturæ exigentiam vult Deum debere replicare corpus cum ſuis accidentibus abſolutis à loco independentibus, quare & ipſe quoque ad ſolutionem argumenti tenetur: itaque conceſſo antecedente cum eius probatione negatur conſequentia vniuerſaliter deducta, & in quocunque caſu, de facto enim caput non replicatur cum anima in pede, tum quia non eſt illimitatum in ordine ad locum, ſicut anima, tum quia ex hoc nulla ſequitur contradictio, neque ex parte animæ informantis, neque ex parte capitis informati, tollitur enim contradictio ex parte animæ, quod informet caput, & non illud informet, vt eſt in pede, non quidem per ſolam locorum diuerſitatem, cum enim eius vnio ſubſtantialis ad quamcunque partem ſit ab hoc, vel illo loco independens, impertinens eſt locorum diuerſitas ad illam contradictionem tollendam, ſed ſolùm per diuerſitatem vnionis, quia non eadem vnione vnitur cum capite, & cum pede, cum termini vnionis ſint diuerſi, & eodem modo tollitur contradictio ex parte capitis informati, nam informatur per vnionem ſubſtantialem, quam habet anima cum ipſo, non verò informatur in loco pedis, quia eſt diuerſa vnio, quam habet anima cum pede ab illa quam habet cum capite, at non ſaluari poſſet contradictio, ſi anima extrà caput replicaretur per ſolam præſentiam localem, & per aliam vnionem aliam partem non informaret, quia eadem anima ſimul formaret, & nō informaret idem ſubiectum, & idem ſubiectum ſimul informaretur, & non informaretur, & tunc nō adeſſet diuerſitas vnionis contradictionem tollens, nec locorum diuerſitas ſufficeret, quia hæc eſt omninò impertinens ad hoc, vt oſtenſum eſt diſp. 11. Phyſ. q. 9. num. 144. & adhuc infrà magis conſtabit. Poteſt itaque vnum abſolutum alteri Phyſicè coniunctum replicari altero non replicato, quando nulla ſequitur contradictio, vt in exemplo allato, quæ quidem non tollitur ob locorum diuerſitatem, vt argu-

argumentum tacitè ſupponit, ſed ob diuerſitatem ſolam vnionum, quas habet anima cum capite, & cum pede.

194 Tertiò, non ex ratione formę, vt ſic, oritur vt replicato ſubiecto replicari debeat, quia formę, à loco dependentes nō replicantur; nec ex ratione formę talis v.g. abſolutę quia non poteſt oſtendi cur ex ratione abſolutionis oriatur, quod neceſſariò debeat replicari replicato ſubiecto, licet ex illa oriatur, quod poſſit replicari.

Reſp. id non oriri neque ex ratione formæ vt ſic, neq; ex ratione formæ abſolutę, vt ſic, ſed vt abſolutę à loco, & à loco independentis, vndè quamuis paternitas ſit forma relatiua, quia tamen eſt independens à loco non enim denominat Paulum v.g. Patrem, quia ſit in hoc, vel illo loco, ſed abſolutè, ac independenter à loco, ideò nequit replicari Paulus in pluribus locis, quin replicetur ſecum paternitas, alioquin contradictoria verificarentur de ipſo, quæ per ſolam locorum diuerſitatem tolli non poſſet; itaque ex ratione formæ ſic abſolutę non ſolùm infertur, quod poſſit replicari replicato ſubiecto, ſed etiam quod neceſſariò replicari debeat ad euitandum contradictionem, quæ per ſolam locorum diuerſitatem ſaluari non poteſt, ſicut ſaluatur in non replicatione formarum à loco dependentium.

Quartò, anima rationalis eſt in vno loco vnita capiti, & in alio loco cum negatione vnionis ad caput, nec indè ſequitur vlla contradictio; ergo poteſt ſubiectum eſſe vnitum formæ in vno loco, & in alio loco non eſſe vnitum ipſi abſque contradictione. Ad hanc rationem iam diximus diſp. 11. Phyſ. q. 9. n. 156. contradictionem tolli, non ob locorum diuerſitatem, ſed propter diuerſas vniones, quas habet ad diuerſas corporis partes.

Contra hanc ſolutionem inſtat Poncius nu. 97. ratione iſtarum diuerſarum vnionū accidere poteſt, vt aliquid ſit coniunctum cum ea, vt ſubeſt vni vnioni, quod non eſt coniunctum cum illa, vt ſubeſt alteri; ergo pariter corpus ratione diuerſarum præſentiarum poterit habere aliquid coniunctum ſecum, vt ſubeſt vni præſentiæ, quod non eſt coniunctum cum ipſo, vt ſubeſt alteri. Deindè falſum eſt, quod diuerſitas vnionū animæ ſit ratio præciſa, cur habeat coniunctionem cum capite, & negationem coniunctionis cum pede; nam ſi omnes partes corporis ponerentur in eodem loco, haberet illas diuerſas vniones, & tamen non eſſet verum de illo dicere, quod haberet vllibi negationem coniunctionis cum capite; vndè vt habeat hanc negationem neceſſariò requiritur, quod ſit in diuerſis locis, & hoc ſufficit ad hoc, vt abſque contradictione poſſit habere coniunctionem in vno loco, & negationem coniunctionis in altero loco, quamuis non haberet diuerſas vniones ad diuerſa ſubiecta; Quod probat alio exemplo de Angelo, Angelus poteſt eſſe intimè præſens penetratiuè cum corpore Petri in loco Petri, & ſimul exiſtere in alio loco abſq. illa intima præſentia ad Petrum, & hoc pręciſè ex eo, quod habeat diuerſas pręſentias locales, ſeù vnam ęquiualentem diuerſis, ergo diuerſitas præſentię localis ſufficit, vt ſubiectum habeat formam, vt ſub vna præſentia exiſtit, & negationem eius, vt exiſtit ſub altera præſentia.

195 Ad primum conceſſo antecedente diſtinguitur cōſequens, poteſt habere corpus ratione diuerſarum potentiarū aliquid coniunctum ſecum &c. Quod ſit ſimul, aut poſterius loco, ac ab eo dependens, conceditur conſequentia; quod ſit prius, ac independens à loco, qualis in propoſito eſt animæ informatio, negatur conſequentia. Ad aliud negatur aſſumptum cum eius probatione, nam etiam in eo caſu, quod omnes partes corporis ponerentur in eodem loco, anima vt vnita cum pede haberet negationem coniunctionis cum capite, quandoquidem etiamſi pes, & caput eſſent in eodem loco compenetrata, adhuc verum eſt dicere, quod anima quatenus eſt in capite non eſt in pede, & quatenus eſt in pede, nō eſt in capite, vndè adhuc in eo caſu contradictio ſaluatur ratione diuerſarū vnionū. Ex quo retorqueri poteſt argumentum ad probandū contradictionē illam non tolli per diuerſitatem locorum, ſed præcisè per diuerſitatem vnionum, quandoquidem ſi

pes, & caput in eodem loco ponantur, adhuc anima, vt in pede, habet negationem coniunctionis, ſeu vnionis cum capite, qamuis enim ſit illi intimè præſens, quia ſupponuntur eſſe in eodem loco, tamen non eſt ei vnita per informationem, quatenus eſt in pede; ergo quod informet caput, vt eſt in capite, & non informet illud, vt eſt in pede, verificatur ſolum ratione diuerſarũ vnionũ, quas adhuc in eodem loco retinet cum pede, & capite. Ad exemplum de Angelo conceditur antecedens, quia penetratio cum corpore Petri eſt forma dependens à loco, cum non importet, quam coexiſtẽtiam Angeli in eodem ſpatio cum Petro; & diſtinguitur conſequens; vt ſubiectum habeat formam, vt ſub vna præſentia exiſtit &c. à loco dependentem conceditur, independentem, qualis eſt, de qua loquimur in propoſito, negatur.

196 Quintò vrget exemplum de humanitate Chriſti, tanquã ab Arriaga non adduceretur quæ eſt intimè cõiuncta Verbo, & in ipſo ſubſiſtẽs, quæ tamẽ nõ reperitur vbicunq; reperitur ipſum Verbũ; ergò nõ eſt neceſſarium, vt vbicunq; reperitur ſubiectum reperiatur ipſa forma etiam abſoluta; & cõſequenter quamuis replicaretur ſubiectum, non debet, neceſſariò replicari forma abſoluta. Et quia ad hoc pariter argumentum diximus loc. cit. n. 156. non valere paritatem de humanitate vnita Verbo, & forma vnita ſubiecto, quia forma vnitur ſubiecto totaliter, & adæquatè; & humanitas eſt vnita Verbo inadequatè ob eius illimitationem.

Contra rurſus inſtat Poncius n. 98. ideò humanitas non dicitur vniri Verbo adæquatè, ſed inadæquatè, quia non ſic vnitur ipſi, vt debeat eſſe vbicunq; ſit Verbum. ſed ſi ſubiectum replicaretur abſq; replicatione formæ, etiam dici poſſet de forma, quod non vniretur ſubiecto illi adæquatè, ſed inadæquatè; ergò falſo ſupponit Maſtrius, quod forma vniatur ſubiecto adequatè, ſic vt nõ poſſit, inadæquatè vniri. Conf. quemadmodum Verbum eſt quid illimitatum quoad locum naturaliter; ita corpus quod poneretur in pluribus locis eſſet quid illimitatum quoad locum ſupernaturaliter. ergo quemadmodum, ex illimitatione Verbi poteſt fieri, quod humanitas non vniatur ipſi adæquate; poteſt etiam fieri, quod accidens non vniatur ſubiecto exiſtenti in diuerſis locis, niſi inadæquate; & hoc ſuppoſito poſſet forma eſſe coniuncta cum ipſo, vt in vno loco, quin coniungeretur cum ipſo, vt in alio loco.

Reſp. hoc pariter argumentũ plus probare, quã velit arguens, nam probat, quod etiam ex natura rei, ac lege ordinaria replicato corpore non debeat Deus replicare formas abſolutas in eiſdem locis, ſicut ex natura rei non replicatur humanitas cũ Verbo, eſtò ſit ei intimè coniuncta; vndè & arguens quoq; tenetur ad argumenti ſolutionem; ad quod ſufficit iam allata diſp. 11. Phyſ. nu. 156. ſi rectè intelligatur, qualis ſit illimitatio Verbi, quæ facit, vt ſine vlla contradictione humanitas non ſit vbicunq; eſt Verbum, & adhuc vbicunque dicatur humanatum; hæc enim non eſt qualiſcunque illimitatio localis, ſed illimitatio localis independens, qualem nunquam acquirere poteſt corpus quantumcunque replicetur, cum ſupponat entitatiuam infinitatem in ſic illimitato; neque nouum eſt, quod multa in diuinis verificari poſſint ratione infinitatis, quæ in creatis verificari nequeunt, ex quo fit vt non valeat ſemper, & in quocunq; caſu paritatem aſſumere à diuinis ad creata; nam in diuinis v.g. verificantur identicè predicationes in abſtracto, vt quod diuina bonitas eſt diuina ſapientia, quæ prædicationes non tenẽt in creatis; & in diuina eſſentia ratione ſuæ illimitationis ſtant ſimul relationes oppoſitæ producentis, & producti, quæ repugnant in eadem numero natura creata; & ratione ſuæ illimitationis actus liber diuinę voluntatis abſque additione nouę entitatis poteſt, vel deperditione tendere, & non tendere ad extra, quod voluntati creatæ repugnat; ſic ergò in propoſito ex hoc, quòd humanitas vnita Verbo non ſit vbicunque Verbum reperitur ob ſuam illimitationem abſq; contradictione non licet argumentum ad creata transferre, alioquin poſſet ſic argui in alijs.

197 Vndè ad argumentum cõtra prio-

rem reſponſionem allatam conceſſa maiori, negatur minor, nam forma abſoluta ità adæquatè vnitur ſubiecto, vt vbicunq; illud replicatur, debeat, & forma ſecũ replicari ad euitandam contradictionem quam tollere nõ poteſt pura illimitatio localis corporis replicati; Ad Conf. pariter conceſſo antecedente negatur conſequentia ob rationem allatam, quià maior eſt illimitatio localis verbi ob eius immenſitatem, ac infinitatem entitatiuã, quam ſit illimitatio corporis replicati in pluribus locis; vndè illa ſufficiens eſt, vt humanitas nõ ſit vbicunque verbum reperitur, & tamen vbicunque dicatur humanatum abſque vlla contradictione; at ſola replicatio, vel illimitatio localis corporis replicati non eſt ſufficiẽs, vt albedo nõ ſit vbicũq. corpus reperitur, & tñ vbicũq. dicatur albũ; quia quãtumcunq. replicetur ſemper eſt finitum, & limitatum in entitate, nec vnquam dici poteſt immẽſum; atq. ideò eius illimitatio ſufficiens non eſt ad euitandã contradictionẽ.

Sextò, Arguit nu. 93. calor productus hic in corpore, & in Indijs poſito non replicatur abſque vbi nouo Indico in ipſo producto, quod vbi à ſolo Deo eſt producibile; ſed Deus non tenetur neceſſariò illud producere; ergò poteſt calor non replicari; probatur minor, quia actio, qua produceretur, diſtinguitur realiter ab omnibus alijs actionibus, quæ ibi reperiuntur; ergò non obſtantibus illis Deus poteſt non habere illam actionem; videtur enim neceſſarium, quod Deus poſſit abſtinere à quacunque actione realiter diſtincta non obſtante, quod ſit altera actio.

Reſp. Ex iam dictis diſp. 11. Phyſ. q. 9. diſtinguendo minorẽ, nõ tenetur Deus neceſſariò illud vbi producere neceſſitate ſimpliciter, & abſoluta; conceditur; neceſſitate ſecundum quid, & ex ſuppoſitione, negatur; nam ex vi prioris miraculi, quo replicauit corpus, tenetur etiam replicare accidentia eius abſoluta, ne ſequatur contradictio; & eodem modo ad probationem minoris, conceſſo antecedente, diſtinguẽdum eſt conſequens; Deus poteſt non habere illam actionem, ſimpliciter, & abſolutè conceditur; ex ſuppoſitione, negatur; nec refert, quod illa actio ſit realiter diſtincta ab alijs, nam actio quoque qua producitur ſimilitudo realiter diſtinguitur ab actione, qua producuntur eius extrema, & tamen ex ſuppoſitione, quod Deus duo alba produxerit, tenetur etiam producere ſimilitudinem ad illa neceſſariò conſequentem; ſicut etiam ſuppoſito, quod concursũ præbuerit ad exiſtentiam naturæ ſubſtantialis, tenetur concurrere quoque ad ſubſiſtentiam eam neceſſariò conſequentem, & producta quantitate tenetur neceſſariò cõcurrere ad figuram indè reſultãtem, vt dictum eſt diſp. 8. log. q. 3. propè finem; ſic in ſententia Poncij negantis grauitatem, & leuitatem eſſe accidentia diſtincta à forma grauium, & leuium, ex vi prioris miraculi, quo Deus corpus Chriſti adduxit, vel produxit (iuxtà varias ſententias) ſub ſpeciebus Sacramentalibus, tenetur etiam producere impulſum, quo illæ ſpecies feruntur deorſum, & tamen certum eſt hanc actionẽ eſſe ab illa priori realiter diſtinctã.

198. Septimò, Tandem arguit n. 101. ſi formæ abſolutę debent neceſſariò replicari propter neceſſariam connexionem cũ ſubiecto, & quia aliàs ſequeretur, quod ſubiectum haberet, & non haberet illas; ergò conſequenter teneri deberet formas etiam reſpectiuas dependentes à loco debere replicari, quià & æquè vniuntur phyſicè ſubiecto, & æquè ſequeretur contradictio illa, ſi non replicarentur; Nec refert, quod dependeant à loco determinato, nã dependentia illa non debet eſſe talis, vt nõ poſſint eſſe in alio loco; ſed vt nõ determinent ſubiectum, niſi in ordine ad illũ locũ & licet ſint in alio loco, non tamen faciũt ſubiectũ præsẽs in illo alio loco, ſed in illo loco, à quo dicuntur dependere; Vndè licet reſpectu ſectionis, à quo corpus hic poſitũ habet ſedere, poneretur ſimul cum eodem corpore in Indijs, non faceret illud corpus ſedere in Indijs, & conſequenter poſſet corpus illud non obſtante illo reſpectu ſtare in Indijs, ſicut enim ſi poneretur intellectio obiecti hic exiſtentis in India, faceret intellectum intelligentem hoc obiectum, & non aliquod obiectum Indicum, quià ex natura ſua determinatur ad hoc obiectũ;

ità

ità ſeſſio,qua corpus ſedet hic,poſita in Indijs faceret corpus ſedere hic,& non in Indijs, quia ex natura ſua ad hoc determinatur.

Reſp. Negando conſequentiam, & paritatem, quia ad formas reſpectiuas à loco dependentes non ſequitur illa cōtradictio, cum tollatur ex diuerſitate locorum, quod non euenit in formis abſolutis. Et falſum omninò eſt,quod vbi,ſeſſio, & aliæ huiuſmodi formæ non pendeant à loco determinato, & monſtrum in Phyloſophia hactenus inauditum, quod vbi Romanū v. g. poſſit in Indias à Deo transferri; & replicari; nam huiuſmodi locales formæ cenſentur in omni ſchola huic, vel illi ſpatio eſſentialiter alligatæ, adeò ut ità implicet poſſe aliò transferri, ſicut ſpatium ipſum; Tum quia præſentia localis, vt colligitur ex definitione loci tradita 4. Phyſ. 41. fit per applicationem corporis ad locū, itaquod ſuperficies conuexa locati ſit intra ſuperficiem concauam corporis locantis,ac adeò intimè,& ſuperficies illæ ſe phyſicè tangāt, ſintque ſibimet immediatæ;ergò repugnat omninò præſentiæ locali, quod poſſit alio transferri, & quod vbi Romanum, ſi per impoſſibile in Indias transferretur, poſſet corpus ibi replicatum conſtituere Romæ præſente, vt inquit Poncius; Tum quia reſpectus extrinſecùs adueniens, qualis eſt præſentia localis,petit extremorum approximationem, tanquam præuiam conditionem, vt inſurgat,nec reſultare poteſt inter extrema poſita in quacunque diſtantia, & per hoc diſtinguitur à reſpectu intrinſecùs adueniente,ergò repugnat vbi Romanum reſultare, vel fundari in Petro, vt in Indijs exiſtente.

199. Nec ſuffragatur exemplum, quod adducit de intellectione obiecti hic exiſtētis, quę replicata in Indijs in intellectu Petri,faceret eum intelligentem hoc pręcisè obiectum,& non aliquod obiectum Indicum, quia ex natura ſua ad hoc determinatur obiectum. Non enim valet paritas de intellectione, & præſentia locali, nam intellectio non dicit purum reſpectum,ſed formam abſolutam de genere qualitatis, & licet reſpectum tendentiæ, vel attingentiæ connotet ad hoc obiectum, quia tamen intellectio abſtractiua indifferenter reprę-ſentat obiectum, ſiuè ſit præſens, ſiuè abſens,abſtrahit enim ab his conditionibus, ideò replicari poteſt cum Petro in Indijs, & ibi eum facere intelligentem hoc præcisè obiectum,at ſeſſio,ſiuè præſentia localis non eſt huiuſmodi, non enim abſtrahit ab hic,ſeù ab hoc ſpatio, ſed neceſſariò dicit intimam applicationem Petri ad hoc ſpatium,vel ad hanc ſuperficiem ambientem: ſed de actibus vitalibus abſtractiuis,& intuitiuis quid ſit in hac materia dicendum, vide diſp. 11. Phyſ. n. 154.

Poſt ſolutionem rationum Poncij, nunc videndum eſt, quomodò ipſe benè occurrat rationibus Scoti,& noſtris; itaque diſp. 15. cit. n. 94. & 95. adducit quaſdam Scoti auctoritates ex 4. diſt. 10. q. 2. & 4. quas ità explicare conatur, vt non videantur contra eius opinionem militare; ſed rationem principalem,quam facit q. 4. K ex contradictione deductam,adducit quidem n. 96. ſed non ſub nomine Scoti,eo quia ſolutio, quam affert ad illam, in terminis ibi à Doctore refellitur; vndè ne videretur in hac quęſtione apertè contendere cum Doctore, non refert eam ſub eius nomine, cum tamen hoc fuerit principale eius fundamētum;Ratio itaque Doctoris ibidem eſt iſta, quam latè defendimus diſp. 11. cit. n. 144. corpus,in pluribus locis replicatum eſt idē numero,ergò quæ ei conueniunt abſolutè, ac independenter à loco,neceſſariò conuenire debent vbicunque ponatur, alioquin ſequeretur contradictio,quod idem numero ſubiectum eſſet album, & non eſſet album,viuens, & non viuens: probat conſequentiam Scotus,nam iſta affirmatio,& negatio non poſſet dici ineſſe ſecundum diuerſa putà ſecundum hoc, vbi, & illud, vel præſentiam hanc, & illam,quia ſicut affirmatio iſta non eſt nata ineſſe ſecundum vbi, ità negatio è conuerſo; ex quo adhuc ſic arctius vrget argumentum, de eodem ſecundum idem non ſunt ſimpliciter vera contradictoria, & non oportet addere ad idem, quando iſtud prædicatum eſt abſolutum,corpus ſi hic non habet abſoluta, & ibi habet, hoc eſt idem, & ſimul, & ſecun-

dum

dum idem, duæ primæ conditiones patent, probatio tertiæ, quia nihil aliud eſt hic, & ibi, niſi vbi, & vbi, ſed nec affirmatio abſoluta, nec negatio ineſt ſecundum vbi, quod patet, quia poſito quod corpus benè poteſt localiter moueri hic, & ibi non, pro tanto, quià iſta inſunt ſecundũ vbi aliud, & aliud: tunc eſt fallacia conſequentis arguẽdo ſic. non mouetur hic, ergò non mouetur, licet teneat gratia materiæ, & ſimiliter ſi idem haberet duas ſuperficies, ſecundum vnam poſſet eſſe album, ſecundum aliam nigrũ, & non eſſet contradictio, quia non ineſſent ſecundum idem; ſed de abſoluta affirmatione, & eius negatione, ſi inſint eidem, in quo non ſit differentia, niſi tantum reſpectuum, manifeſtum eſt, quod ſecundum idem inerunt, quia illi reſpectus non poterant eſſe ratio, ſecundum quam affirmatio, & negatio ineſſet, quia reſpectus eſſet naturaliter poſterior abſoluto.

200. Hæc eſt ratio Scoti, quam hic ex integro, & ad verbum tranſcribere placuit, vt iudicet prudens lector, an de Scoti mente cõcludat neceſſitatem replicationis formarum abſolutarum ex quadam congruẽtia naturali, vt Poncius interpretatur, an de neceſſitate abſoluta, & an Poncius eam benè ſoluat, & abſque violentia Scoticæ intentionis: Reſpondet itaque n. 96. negando ſequelam, nam ſi ſubiectum habeat formam in vno loco, quamuis non habeat illam in alio loco, abſolutè, & ſimpliciter dici debet de illo, quod habeat illam formam; & non poteſt dici de ipſo abſolutè, & ſimpliciter, quod non habeat illam, quamuis poſſit dici de ipſo, quod non habeat ipſam in tali loco; habere autem formam abſolutè, & ſimpliciter, & non habere illam in aliquo particulari loco non eſt contradictio, nec habere ipſam in vno loco, & non habere ipſam in alio loco. Confirmat hanc ſolutionem ad hominem, quia Aduerſarij (inquit) concedunt corpus in vno loco habere vbi, quod non habet in alio, nec tamen admittent indè ſequi cõtradictionem; ergo habere formam in vno loco, & non habere ipſam in alio loco non eſt cõtradictio; ità Poncius occurrit Scoticę rõni, quę eſt cõmunis reſpõſio Arriagæ, Auerſæ, Amici, Ouiedi, & aliorũ recẽtiorũ.

Sed euidenter oſtendamus hanc ſolutionem, directè militare contra doctrinam Scoti in ſua ratione contentam, deindè nõ bene illi ſatisfacere, & quidem quod præfactæ doctrinæ refragetur, ſatis conſtat rationem allatam cõſideranti, vbi Scotus duo dicit: primum eſt, quod in formis abſolutis contradictio tolli nequit per diuerſitatem locorum, nam talis affirmatio, & negatio non poteſt dici ineſſe ſecundum diuerſa vbi, vel præſenciam hanc, & illam; huius oppoſitum aſſerit Poncius in ſua reſponſione, dum inquit habere formam abſolutam in vno loco, & non habere ipſam in alio loco, non eſſe contradictionem. Alterum eſt, quod in formis à loco dependentibus, vt ſunt motus, vel quies, bene poteſt tolli contradictio per diuerſitatem locorum, nõ tamen in formis abſolutis à loco independẽtibus, quia illi reſpectus diuerſarum præſẽtiarum non poſſunt eſſe ratio, ſecundum quam affirmatio, vel negatio ineſſet; Sed huius quoque oppoſitum docet Poncius in illa confirmatione, vbi contendit, quod ſicut in formis à loco dependentibus tollitur contradictio per locorum diuerſitatẽ, ita quoque ſit diſcurrendum in formis abſolutis à loco independentibus, ecce quã adamuſſim ad mentem Scoti defendat Põcius hanc ſuã concluſionẽ cũ recentiorib.

201. Quod verò præfata ſolutio vim argumenti Scotici non euacuet, ſatis oſtendimus diſp. 11. Phyſ. q. 9. cit. n. 144. & ſicut Poncius in append. pag. 202. n. 171. miratur nos non adduxiſſe ibi ſua fundamenta, impugnationes, & replicas ad noſtras reſponſiones; ità pariter miramur nos quoq. cur ipſe non adduxerit impugnationes, quas ibi vrgemus contra hanc ſuam reſpõſionem, quę eſt communis inter Recẽtiores, n. 145. & 146. eaſque non ſoluerit, cum conuincẽter illam reſponſionem dirimãt, conſiſtunt autem in hoc, quod illa contradictoria nequeunt de Petro Romæ v. g. & Venetijs replicato verificari ratione diuerſorum locorum ac præſentiarum, quia nulla illarum eſt ratio, cur Petro conueniat talis affirmatio, & negatio, quod ſit albus, & quod non ſit albus, ſciens, & non ſciens, ſicut

cut

cut euenit in formis à loco dependentib., quamuis enim vbi Romanū aliquo modo poſſit eſſe ratio, cur dicatur albus, vel ſciēs Romæ, tamen non eſt ratio, cur dicatur albus, vel ſciens abſolutè loquendo, nam tam bene eſſet ſciens ſi à Roma diſcederet, ac ſi ibi præſens permaneret, cum ergò ex diuerſitate locorum talis contradictio tolli nequeat, opus erit replicare huiuſmodi formas à loco independentes, vbicunque ponatur Petrus.

Conf. non magis dependenter à loco verificatur de Petro, quod ſit Philoſophus, vel Theologus, quam quod ſit Pater, vel ſimilis; ſed diuerſitas locorum tollere non poteſt contradictionem, quæ ſequeretur in caſu, quod replicaretur Petrus ſine paternitate, vel ſimilitudine; ergo idem dicendū de illis accidentibus abſolutis; maior patet, quia quò formæ ſunt magis abſolutæ, minus à loco dependēt, probatur minor, quia in eo caſu impertinens eſſet velle ſaluare hanc contradictionem, quod Petrus ſit pater & non ſit pater ob locorum diuerſitatem, quia non eſt Pater Pauli verbi gr. eo quod ſit Romæ, vel Venetijs, ſed independenter ab illis. Nec dicas paternitatem neceſſario replicari debere cum Petro, eo quia non habet propriam præſentialitatē, vt accidentia abſoluta; quia argumentum non vrget ex hoc capite, ſed vrget ex paritate contradictionis, quæ ſicut in eo caſu, ſiuè ſit poſſibilis, ſiuè non, minime tolleretur per locorum diuerſitatem, ità neque in illis accidentibus abſolutis, quādoquidem affirmationes, & negationes tam iſtarum, quam illarum formarum de Petro verificantur omninò independenter à loco.

202. Neque verum eſt, quod ait Pōcius in reſpōſione, quod ſi ſubiectum habet formam in vno loco, quam non habet in alijs, abſolutè, & ſimpliciter debet dici de illo, quod habeat illam formam, imò hæc eſſet fallacia a ſecundum quid ad ſimpliciter, ſicut enim cum dicitur, Ethiops eſt albus ſecundum dentes, ergò eſt albus, Cōſequentia non tenet, quia arguitur a minus amplo ad magis amplum, & a toto determinato per aliquam particulam diminuentem ad ſeipſum ſimpliciter dictum, ſic in propoſito ſuppoſito, quod Petrus ſit replicatus in pluribus locis, & Romæ tantùm habeat albedinem, non valet arguere Petrus tantùm Romæ eſt albus; ergò eſt ſimpliciter, & abſolutè albus, quia arguitur a minus amplo ad magis amplum, & a particula diminuēte, vel ſaltem nimis reſtringente. Confirmatur, quia hæc propoſitio abſolutè prolata, Petrus eſt albus, & doctus, quatenus eſt ex natura ſua ampliatur ad omnem locū, in quo poteſt eſſe ſucceſſiuè naturaliter, cū illi conueniant huiuſmodi formæ omninò independenter à loco; ergò pariter ampliatur ad omnem locum ſimul, in quibus eſſe poteſt ſupernaturaliter: atque ideò ex hypoteſi, quod ſit ſimul in pluribus locis, ſed in vno tantùm habeat formam abſolutam, non valet arguere, in hoc tantùm loco Petrus eſt albus, ergò eſt abſolutè, & ſimpliciter albus, ſed eſt fallacia à ſecundum quid ad ſimpliciter, quod ſi valet hæc argumentatio, valeret etiam iſta, Ethiops eſt albus in hac tantùm parte, ſcilicet in dentibus, ergò eſt abſolutè, & ſimpliciter albus, quod tamen negant Dialectici paſſim.

Hinc igitur ſatis liquet, quàm fallax ſit ſolutio Poncij ad Scoticum argumentum: confirmatio verò, quam vrget ad hominē, de formis à loco dependentibus, nihil etiā valet, quia in illis benè ſaluatur contradictio per diuerſitatem locorū, vt notat Scotus in argumento, & 4. d. 10. q. 2. litt. S. in fine quæſtionis, & 2. d. 2. q. 7. ad 4. prin. at nō ità ſaluatur in formis a loco independentibus, vt ſæpius repetitum eſt ad nauſeam vſque. Aliam quoque ibidem addit confirmationē ab exemplo de anima, & humanitate verbi deductam, cui ſuprà ſatisfactum eſt, & hæc ſunt, quæ in hoc loco dicenda occurrebant ad ſatisfaciendum P. Poncio adeò enixè petenti ſuarum impugnationum, & replicarum ſolutiones, quas tamen nimis confidenter appellat ſuas, quia paſſim apud omnes Recentiores habentur, illa dūtaxat ſpeculatione exceptā, quod præſentiæ locales nō ſint adeò ſpatio locali determinato addictæ, quin aliò transferri poſſint, & replicari, nam re vera nullum tale portentum inuenitur nec apud veteres, nec Recentiores.

Ve-

203. Verùm quia Ouuiedo controu. 15. Phyſ. puncto 10. n. 18. hanc ipſe quoque rationem appellat frigidam, adhuc diſcutiẽdum eſt, an re vera hæc ratio frigeat, vel potius eius reſponſio, reſpondet itaque corpus eſſe album, & non eſſe album eſſe independens à loco, eſſe tamen album Matriti, aut Toleti non eſſe independenter à loco, quia eſſe album Matriti dicit formaliter albedinem, & pręſentiam, ex vi cuius Matriti conſtituitur, & eſſe album Toleti formaliter dicit pręſentiam albedinis.

Sed hęc ſolutio quoq. confutata eſt diſp. 11. Phyſ. q. 9. n. 145. & 146. quãdoquidẽ falſum omninò eſt corpus eſſe album Toleti per ſolam albedinis pręſentiam, non enim corpus denominatur album ex ſola albedinis præſentia, ſed ab eius vnione informatiua, ſi enim eſſet intimè pręſens corpori, & non ei inhæreret, nunquam diceretur album, cum ergò vnio informatiua à quolibet determinato loco pręſcindat, nã indifferenter eſſe põt vnita corpori, ſiuè Matriti, exiſtẽti, ſiuè Toleti, planè ex tali locorũ diuerſitate tolli nequit contradictio, quod ſit Matriti albũ, & non Toleti, quia huiuſmodi præſentiæ non ſunt ratio, cur in vno loco corpori cõueniat affirmatio albedinis, & in alio negatio, & in hoc conſiſtit vis argumẽti, quam Aduerſarij percipere nolunt.

Quòd adhuc cõfirmatur eam magis declarando, & interim ſoluendo fundamentum Ouuiedi, à quo petimus, quomodo Deus Petrum Matriti exiſtentem cum albedine replicaret Toleti ſine albedine, reſpondet n. 17. hoc pacto fieri, quia albedo habet præſentiam diſtinctam à præſentia corporis; poteſt ergò replicare corpus Toleti per aliam præſentiam ſuperadditam non replicando aliam præſentiã in albedine, quo caſu corpus erit album Matriti, & non erit album Toleti, quia non eſſe album Toleti nihil aliud eſt, quam albedinem nõ habere præſentiã Toleti, & ità corpus non erit album Toleti, non quia corpus abſolutè albedinem non habeat, ſed quia non habet albedinem præſentẽ Toleti. Sed contra, quia corpus non denominatur album ex ſola præſentia albedinis, ſed ab eius vnione informatiua, vt dictum eſt, & negari nequit; ergò ſi corpus non eſt album Toleti, id erit, quia ibi non habet vnitam albedinem; ſed ſi non habet vnitam albedinem Toleti, nec etiam habebit eam vnitam Matriti, ergo nec hic, nec ibi erit album, minor ſubillata probatur, quia eſt eadem prorſus vnio, quam habet albedo cũ corpore Matriti, & quam etiam haberet Toleti, cum ſint eadem prorſus extrema, ergo deficiente vnione Toleti, deficiet quoque Matriti, & ſic nec hic, nec ibi albũ erit.

204. Dices non eſſe corpus album Toleti non ob defectum vnionis albedinis cũ corpore, ſed ob defectum præſentiæ albedinis. Contrà, nam probatum eſt, corpus non dici album per ſolam albedinis præſentiam: ergò pariter non ammittit talem denominationem ex ſolo defectu præſentiæ albedinis, nã in cauſis præciſis, ſicut affirmatio eſt cauſa affirmationis, ità negatio eſt cauſa negationis. Dices ideò nõ eſſe albũ Toleti, quia ibi nõ eſt replicata vnio albedinis cũ corpore, vndè non ſolũ deficit præſẽtia albedinis, ſed ẽt vnionis. Contra, quia modus vnionis non habet diſtinctam præſentiam à ſuo ſubiecto etiam in ſententia ipſius Ouuiedi, ergò ſi albedo nõ denominat corpus album Matriti, id nequit eſſe ob defectum pręſentię vnionis in tali loco, ſed abſolutè per deſitionem ipſius vnionis, vt fuſius deductum eſt diſp. 11. Pyſ. q. 9. cit.

Ratio tandem à priori, cur nequeat ſaluari contradictio, quod corpus ſit album Matriti, & non ſit album Toleti per diuerſas illas præſentias, iſta videtur, quia præſentia albedinis Matritana non eſt ratiò, cur corpus ſit album Matriti, vt putant Arriaga, & Ouuiedo, ſed præciſè eſt ratio, cur albedo ſit Matriti, vndè nequit denominare formaliter corpus album Matriti, ſed tantùm concomitanter, & ſpecificatiuè, quatenus .ſ. præſentẽ conſtituit Matriti albedinem, quæ informat corpus ibi exiſtẽs, vndè cum non ſit ratio formalis, quare corpus ſit album Matriti, neque negatio præſentiæ albedinis Toleti ſit ratio formalis, cur corpus non ſit album Toleti, nequit ſaluari contradictio per diuerſas illas pręſentias, quia independenter ab illis conuenit corpori vnio albedinis cum ipſo, vel ne-

negatio talis vnionis, ex quo tandem fit, quod valeat illa conſequentia, ſi benè ponderetur, corpus eſt album Matriti, & non aſt album Toleti, ergo abſolutè corpus eſt album,& non eſt album, neque hoc eſt arguere à minus amplo ad magis amplũ, ſeù à ſecundum quid ad ſimpliciter, vt inquit Ouuiedo,quandoquidem diuerſæ illę præſentiæ non ſunt rationes, per quas Petro conueniat Matriti eſſe album,& Toleti nõ eſſe album, quia præſentia albedinis formaliter ſolùm conſtituit albedinem Matriti præſentem, non autem facit formaliter Petrum ibi album,ſed eſt formaliter albus per albedinem ſibi inhærentem, & quia albedo informat Petrum Matriti exiſtentẽ, concomitanter ſolum dicitur facere Petrũ Matriti album,& merè per accidens, quatenus merè accidit,quod Petrum informet tali loco exiſtentem,nam ęquè benè informaret in quocunque alio loco, cum ex ſua natura præſcindat à quocunque determinato loco quantum ſpectat ad munus informandi,ac denominandi Petrum albũ.

DISPVTATIO SEXTA.

De Elementorum Generatione.

POſt generationem ſubſtantialem,vt ſic in communi conſideratam,de mutua elementorum generatione pertractamus, vt hinc deinceps ad mixtorum generationem, quorum hic vt principia conſiderantur elementa ipſa gradum faciamus, vt iampridem diximus in quaeſt. Probam. ad hos libros, de ſola verò elemẽtorum generatione diſputatio hac pertractabit,quia de qualitatibus alteratiuis elementorum egimus iam diſp. 1. de motiuis autem, aliiſq. ad elementa ſpectantibus in lib. de Cœlo diſſeruimus,vnde breuibus rem expediemus.

QVÆSTIO PRIMA.

An Elementa ſint generabilia, & corruptibilia.

1 QVamplurimi ex veteribus ante Ariſt.quorum dux fuit Empedocles, quatuor elementa poſuerunt ingenerabilia, & incorruptibilia ſubſtantialiter, licèt ſecundùm qualitates alterabilia, vnde materiam primam ab elementis non diſtinxerunt, ſed eſſe ipſamet quatuor elementa dixerunt, quæ ad compoſitionem mixtorũ tanquam ſubiectum receptiuum formarũ concurrunt,qua ratione omnem compoſitionem ex materia, & forma negarunt ab elementis, & in mixtis formaliter remanere ſecundùm proprias entitates aſſeruerũt, de ratione enim materiæ eſt, vt in compoſito permaneat, & inexiſtat. Hãc opinionẽ licèt iamdiu à ſchola præſertim peripatetica exulet, non deſunt tamen ex recẽtioribus,qui probabiliſſimam, imò rationi,& experientiæ valdè conſonam iudicent; ità Gomeſius Periera in Antoniana Margarita apud Arriag.diſp.2 Phyſ.ſect.1. & Scribonius lib. 1.Phyſ.n. 128.& ſeq. Franciſcus Patritius tom.4.diſcuſſ.lib.3.à medio, Leſſius lib.3.de Numine nu.16.& 21.lib.3.de Summo bono n. 56. Scipio Capitius lib.2. de Princip.rerum fol.105,quos citat,& ſequitur Camerarius in ſuis diſputat. Philoſoph.p.2. q.1. vbi etiam aliquos Patres refert,.ſ. Athenagoram in apologia pro Chriſtianis, quæ habetur tom. 1. Bibliothecæ Sanctorum Patrum pag.601. &611. Anſelm.in Monol. cap. 6. Anaſtaſium Sinaitam lib. 1. in Exameron,& Iuſtinum Martirem in libr. Reprehenſionis decretorum Ariſtot.

2 Dicendum eſt tamen cum communi Theologorum,& Phyloſophorum placito, elementa eſſe generabilia,& corruptibilia, non tantùm ſecundùm partes, ſed etiam ſecundùm totum,licèt quò ad actualẽ corruptionem ſolum ſecundùm partes corrũpantur,& generentur,ità ſępiſſimè Doctor, ſed ex profeſsò in 2. d. 15. Prima pars, quod ſint

ſint generabilia, & corruptibilia, non niſi exemplis probari poteſt, ex quibus poſtea licet inferre non eſſe elementa ſimplicia corpora omni ſubſtãtiali compoſitione ex materia, & forma carentia, ſicut nos in ſẽt. Ariſt. ponimus cęlum, nec eſſe materiam primam, ſed ex illa conſtantia tanquam ex communi ſubiecto (niſi vellent creationem, & annihilationem admittere, quod non eſt phyloſophiſicè dictum) probatur igitur elementa generari, & corrumpi, maximè exemplo ignis, nam quotidie videmus ignem corrumpi, & in aerem tranſire, flamma enim candelæ ad aliquod tantum ſpatium lucet, & poſtea in aerem conuertitur, idem de alijs flammis conſpicitur. Dices, ignem non amplius apparere, non quia in aerem verſus ſit, ſed quia paulatim ita rarus efficitur, vt amplius non appareat, etiã ſi in aere adhuc perſiſtat; quod patet experientia, nam ſi quis ſupra candelam etiam eo loco, vbi ignis non apparet, chartã extendat, illa concipiet flammam, vel etiã volitabit ſurſum tendens, quæ duo ſigna ſunt manifeſta, ibi aliud præter aerem exiſtere.

3 Sed effugium hoc vanum eſſe comprobatur, quia ſi ignis non deſtrueretur in aerem, certè ſi in cubiculo vndique clauſo aliqua adeſſet flamma non exiguę magnitudinis, non poſt multum temporis tota aula eſſet igne plena, & conſequenter, veſtes, arcæ, & omnia ibi exiſtentia comburerentur, nec ibi reſpirari poſſet; immo daretur aeris, & ignis penetratio, vel ſi condenſarentur, iam ignis conſpici deberet. Similiter igni conceptus in cucurbitulis, ſi non extingueretur, & in aerem denſiorem igne non conuerteretur, duo ſequerentur contra experientiam ipſam, primò, quod caro non deberet intumeſcere ad replendum vacuum, quia per aduerſarios, ideò ignis ille amplius nõ apparet, quia rarior euadit, & conſequenter maiorem occuparet locum; ſecundùm, quòd caro illa, ſi diutius cucurbitula applicata illi maneat, deberet comburi, nam ignis ille foras non euaporauit, ſed incluſus permaneret in cucurbitulis, & quamuis ſit rarior, & raritas aliqualiter minuat actiuitatem agentis, hoc tamen compenſatur ex propinquitate, & approximationis diuturnitate, ſi enim ignis in ſua raritate exiſtens nullatenus poſſet agere, certè nunquam poſſet concurrere ad mixtionem refrangendo qualitates cõtrarias elementorum. Nec inſtantia de charta aliquid valet, nam concedimus propè flammam chartam comburi, quia non implicat agens agere in diſtans, vel quia verè ibi adſint exhalationes igneæ, non tamen ex hoc licet inferre nunquam flammã corrumpi, aliter ſemper charta combureretur in quacunque diſtantia.

4 Aliud experimentum eſt, quòd ſi in vas aquæ plenum ferrum candens, vel titio immergitur, ſtatim ignis extinguitur, non enim amplius cõſpicitur in ferro, vel titione, non permanet in aqua, hanc enim naturaliter refugit, nõ euaporat ex aqua, quia ſi vas illud eſſet è ſuperiori parte occluſum iam non poſſet euaporare, & tamen ferrũ non amplius ignitum appareret, vel ſi in orificio, è quo totus ignis exhalare deberet, apponeretur ſtuppa, vel ſimilis eſca, accẽderetur, quod eſt falſum. Tertiò videmus quędam corpora mixta ferè tota in ignem tranſire, vt ſtuppam, oleum, puluerem tormentarium, ſulphur, & ſimilia; non eſt autem veriſimile, in iſtis corporibus tãtum ignem præextitiſſe, vt aſſerit Camer. quia tantus ignis valde excederet alia elementa in illis mixtis incluſa, cum tota ferè hæc mixta reſoluantur in ignem, & conſequenter non poſſet ab alijs elementis detineri, quin ſurſum euolaret, & mixtionẽ illã diſſolueret; Neque dicas detineri à forma mixti, nam hæc forma nequit cohibere ignem, quin agat, ſi valde excedit alia; & multũ prędominatur, aliter nunquã mixtum illud corrumperetur Nec valet, quòd ibi elementa ſint in eſſe refracto quò ad qualitates. Tum quia quandoq; hæc mixta maximè calefiunt, ita ut ferè intendatur calor vſq. ad ſeptimum gradum, vt eſt oleum feruens, quo exceſſu, ſi ignis in illis lateret, deberet excitari ad agendum, & per conſequens ad diſſoluendam mixtionem; certè maior eſt calor in oleo feruente, quam calor in carne putreſcente a calore ambiẽtis productus, ſed iſte eſt cauſa putrefactionis carnis, & diſſolutionis in elementa, vt

di-

dicemus diſp.ſeq. q. vlt. eo quia intendendo calorem in carne, deſtruit proportionẽ, & ſimetriam primarum qualitatũ, ex quo deinde ſequitur corruptio mixti, & putrefactio, ergo multò magis calor in oleo feruente deberet proportionem elementorũ deſtruere, ignemque qui ſopitus, & veluti dormiens ponitur in oleo, excitare ad pugnam, & victoriam erga cætera elementa iam ab exceſſu illo caloris valde debilitata. Si igitur ignis iſte non præfuit in illis mixtis, ergo de nouo generatur, ergo etiã alia elementa poſſunt generari, & corrumpi, non enim eſt maior ratio de vno, quàm de altero. Quod amplius probabitur q.ſeq. dum oſtendetur elementa ad inuicem trãſmutari, & diſp. ſeq. q. 3. dum demonſtrabitur elementa formaliter in mixto non permanere, ſed virtualiter, nam ſi in generatione mixtorum elementa non manent, ergo corrumpuntur.

Secunda pars, quòd actu corrumpãtur ſolùm ſecundum partes, prob. quia sũt inter ſe adeò proportionata quò ad actionem, & reſiſtentiam, & eorum vires adeò æquilibratæ moderante Cœlo peculiaribus influentijs eorum actiones, vt nequeat naturaliter vnum totaliter aliud in ſe conuertere, vt notauit Doctor 4.d.49.quæſt.13 infra B. tum quia deſtrueretur ordo vniuerſi præfixus ab agente ſupremo, quod poſſibile non eſt viribus naturæ, quia vt docet Scot. 2.d. 2. q. 12. C. ordo præfixus à ſuperiori agente videtur neceſſarius vnicunque agenti inferiori. Tum quia ſi eſſet elementum rarius, quod in ſeipſum conuerteret denſius, ab hoc ſpatio ſublunari capi non poſſent; ſi verò denſius in ſe conuerteret rarius, iam daretur vacuum naturaliter, quia minorem locum occuparent.

5 In oppoſ.arguit Camer.elementa actu neque ſecundùm totum, neque ſecundùm partes corrumpuntur, ergo non ſunt corruptibilia, ſed incorruptibilia, conſeq. patet, quia talis potentia deberet quandoque ad actum reduci; antec.prob. experimentis, & ratione; nam primò vt aer in ſe conuertat ignem, debet remittere calorẽ ignis, quod non poſſet efficere, ſi aer non habet calorẽ cum frigore mixtum, vt eſt probabilis ſententia, ſi dicas infrigidari ab extrinſeco; ergo in eſſe puro exiſtens non poſſet ignem corrumpere. Deinde quomodo ignis in ſe conuertet aerem, nequit enim per ſuã ſiccitatem, quæ eſt minimæ actiuitatis, corrũpere humiditatem aeris, neq. per calorem, quia calor non opponitur humiditati, immo eſt cum illa compoſſibilis, vt patet in aqua calida. Tum 3. formæ elementorum non conſiſtunt cum qualitatibus in eſſe remiſſo, quòd ſpeciatim aſſeritur de forma ignis, ergo ſi aqua introduxit tres gradus frigoris in ignem, iam forma ignis corrumpitur, nec poteſt itroduci forma aquæ, quia non eſt ſumma frigiditas, quæ requiritur ad introductionem formæ aquæ, ergo materia eſſet ſine forma. Tum 4. vt aliquid in ignem vertatur, debet eſſe viſcoſum, quia ignis eget pabulo, elementa puta non ſunt viſcoſa. Tum 5. ſi ampulla vitrea aere plena benè obturata in aqua ponatur, quantũuis per mille annos ibi exiſteret, & valde frigefieret, nunquam tamen in aquam, nec ſecũdum minimam partem, verteretur. Tum 6. aqua eſt tenaciſſimæ naturę, vnde ſi dum ebullit, diligenter exciperetur vapor diſtillatorio vaſe, tantum aquæ exciperetur, quantum ex olla euanuit, ergo ab igne aqua ſolùm in vaporem conuertitur, qui eſt ſubſtãtialiter aqua, non deſtruitur. Tum 7. cineres, qui ſunt eſſentialiter terra, non poſſunt ab igne corrũpi, vnde licet ſtipula, vel ſtuppa comburatur, experimur ſemper aliquod terreſtre, vel aqueum permanere, ergo ſi ab agente tàm vehementi, qualis eſt ignis, corrũpi non poſſunt, nec ab vllo alio agente corrũpentur. Ex quibus deinde colligit Camer. elementa non differre à materia prima, quia non ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate, ſi eſſet aliqua neceſſitas huius diſtinctionis, maximè eſſet corruptibilitas elementorũ, quæ eſt medium, quo Philoſophi neceſſitatem oſtendũt materiæ primę, ergo ſi ſunt incorruptibilia, hæc ratio in ipſis non vrget, & quoniam elementa in omnibus mixtis formaliter reperiuntur (quod probat authoritate, & ratione) idcircò aſſerendum eſt materiam primam adæquatè aliud non eſſe, quàm ipſa elementa col-

lectiuè

collectiuè accepta, inadæquatè verò quodlibet elementum ſeorſim acceptum; hinc Ariſt. 5. Meth. cap. 3. eadem definitione definuit materiam primam, & elementa.

6 Reſp. neg. 2. partem antec. quòd ſecundum partem non corrumpantur, & ad primam prob. dicemus q. ſeq. n. 16. Ad 2. dicimus poſſe ignem per ſiccitatem aerem corrumpere, quia licet ſiccitas ſit minimæ actiuitatis, humiditas tamē eſt minoris reſiſtētiæ, vt diximus diſp. 1. q. 4. poteſt etiam calor ſaltim indirectè, & per accidens agere in humiditatem, vt explicuimus diſp. 1. n. 7. tum quia maximus calor, vt eſt igneus, non eſt cum humiditate compoſſibilis. Ad 3. neg. aſſumptum in eſſe innaturali loquēdo, & via corruptionis, vt enim ſæpius dicemus in ſequentibus, poteſt forma aquæ ſtare cum minima frigiditate, ſed violēter, ſic forma ignis; verum eſt tamen, quòd minorem remiſſionem propriarum qualitatum admittit forma ignis, quàm aliæ formæ elementares. Ad 4. negatur etiam aſſumptū, ſufficit enim quòd ſit calefactibile, & diſiccabile; cur autem ignis in propria ſphæra non egeat pabulo, & alimento, vt ignis noſter, diximus diſput. 4. de cælo. n. 17. Ad 5. concedimus in illo caſu nunquàm aerem in aquam verti, quia iam deberet vacuum admitti, eo quia aer condenſari deberet; ex hoc tamen non eſt vniuerſaliter inferendū nunquam aerem in aquam tranſmutari, vt oſtendemus n. 8. Ad 6. negamus totam aquam de nouo recipi, ſed tantum in maiori parte; non deſtruitur autem totaliter, quia vapor ille ſurſum tendendo recedit ab igne, & niſi à frigore ſuperueniente condenſetur, in aerem reſoluitur, vt communiter euenit de vaporibus etiam in nubes congregatis, ſi enim propter ſubtilitatem, & remiſſiorem humiditatem nubes illæ in pluuiam non reſoluuntur, euaneſcunt, quod eſt ſignum conuerſionis in aerem. Ad 7. negamus cineres eſſe terram ſubſtantialiter, nam diuerſorum mixtorū cineres diuerſas habent virtutes, & proprietates, imò ferè eaſdem cum illis mixtis; neq; ex hoc, quòd ab igne non deſtruātur, arguere debemus incorruptibilitatem omnimodam, aliter adamas, & linū quodam, quo antiqui vtebantur in combuſtione cadauerum, quia igne non conſumuntur, eſſent incorruptibilia; idem etiam dici poſſet de lapide Amianto, de lapide Asbeſto, & alijs, quæ ignem ſemel conceptum diutiſſimè retinent, vt referunt Authores, quamuis igitur non poſſint immediatè in ignem conuerti, negamus tamen nullatenus poſſe corrumpi, per applicationem enim variorum agentium, & aliarum rerum mixtionem poſſent ita alterari, vt corrumpantur; quamuis non ita frequenter hoc ſit experientia compertum. Hinc falſum omninò eſſe colligitur corollarium illud, quòd materia prima non ſit realiter ab elemētis diſtincta, tum propter corruptibilitatē elementorum; tum quia forma ſubſtantialis medijs accidentibus materiæ vniretur, non immediatè, quod eſſe falsū oſtēdimus diſp. 5. Phyſ. q. 8. art. 1. quomodo autem intelligenda ſit definitio materiæ aſſignata ab Ariſ. 5. Meth. dicemus diſp. ſeq. n. 29.

QVÆSTIO SECVNDA.

An quodlibet elementum ex quolibet alio elemento generari poſſit, & quomodo.

7 SVppoſito cum communi ſentētia generabilia eſſe corruptibilia, quærimus modò, an poſſint inuicem trāſmutari. Negant aliqui abſolutè poſſe vnum elementū in aliud immediatè conuerti, & volunt opus eſſe, vt priùs in mixtū aliquod conuertatur, quod poſtea reſoluatur in aliud elementum, ità præſertim ex recentioribus Areſ. 2. de Gen. q. 15. Arriag. diſp. 4. de gen. ſect. 6. vbi ſolùm conuerſionem mutuam inter aerem & aquam admittere videntur, & hanc ipſam, addit Areſ. fieri non virtute vnius elementi aliud in ſeipſum conuertētis, ſed virtute alicuius extrinſeci agentis. Alij diſtinguunt de elementis ſimbolis, ac diſſimbolis, quæ ſcilicèt in vna, vel in nulla prorſus qualitate conueniunt, & inter illa ſolùm conuerſionē admittunt immediatā, in cæteris verò, vt ſunt ignis, & aqua, aer, & terra, negant, & inquiunt, prius debere elementum conuerti in mixtum medium imperfectum participans vtriuſque naturam,

qualis ponitur exhalatio inter ignem,& terram, vapor inter aerem, & aquam vel in aliud ſimbolum elementum, vt poſtea in diſſimbolum tranſeat, ità Soto 4.Phyſ.q.2. ar.1.Valleſ.ibid.cap.5.& Ruuius 2.de Gener.cap.6.tract. de elem. Gener. q.1. Alij tandem vniuerſaliter admittunt mutuam tranſmutationem inter omnia, & ſingula elementa, ſiuè ſimbola ſint, ſiuè diſſimbola, ità Marſil. 2.de Gen.q.9.Saxon.q.7.Conimb.cap.4.q.1.art.2. Auerſa q.1.ſect.10. Hurt.diſp.6.de Gen.ſect.7.Tolet.q.8.Bannes q.vn.Complut.diſp.11.q.1.& eſt communis Interpretum Ariſt.Sententia,quam luculenter declarat Angeſt.lib.2.de Form. propriet.prop.7.dub. 5.

8 Dicendũ eſt cum communiori ſententia, poſſe ex quolibet elemento aliud quodcunque generari immediatè, ſiuè ſint ſimbola, ſiuè diſſimbola; Eſt Ariſt. apertè 2. de Gen.24.& ſequẽtib.vndè ait, *vniuerſaliter quidem manifeſtum eſt, quòd omne ex omni generari natum eſt*; quòd autem intelligat de omnibus elementis tàm ſimbolis, quàm diſſimbolis, conſtat ex eo, quòd hoc inductione probat etiam in diſſimbolis; & demũ, quòd loquatur de immediata tranſmutatione, conuincitur ex ratione, quam adducit, vt mox perpendimus, & ex ipſomet contextu; & quid de tranſmutatione mediata nulla extabat dubitatio, ſic enim etiam quodlibet mixtum quantumcunque perfectum poteſt fieri ex quolibet, & tamẽ non dicimus hominem fieri ex lapide, ſed de immediata tantum poterat eſſe dubiũ; conſentit Doctor 4.d. 43.q.3.E.& F.vbi inter omnia, & ſingula elementa concedit mutuam tranſmutationem immediatam, & alibi ſæpè, & hoc ipſum colligitur ex loco ſupra cit.4.d.49.q.13.

Primò itaq; probatur de elementis ſimbolis, nam paſſim videmus aerem in ignẽ, & è conuerſo tranſmutari, vt patet cum ex reflexione radiorũ, aut ſilicis, & chalybis attritu accenditur aer, aerem in aquã conuerti, vt in ſubterraneis locis, aquam etiam in aerem, terram in aquam, & aquam in terram conuerti patet præcipuè in fluminibus, & tandem terram in ignem, nam exhalationes, quæ ſecundum veriorem, & communiorem à terra eſſentialiter non differunt, facillimè accenduntur, vt conſtat de impreſſionibus ignitis in ſublimi apparentibus, & in montibus ignem euomentibus veriſimile eſt admitti debere aliquam conuerſionem terræ in ignem, licèt pabulum principale illius ignis ſit vena aliqua ſulphurea, vel quidpiã ſimile; quod verò ignis in terram conuertatur, probari poteſt caſu, quo modicus ignis terra operiatur, nam tunc extinguitur, & materia illa nequit eſſe ſine forma ſubſtantiali, ergo alia forma acceſſit, non videtur autem poſſe eſſe formam aeris, & aquæ, quia terra non *habet in* ſua virtute formas illas; tum quia ſi agens corrumpens ignem eſt terra inducendo proprias diſpoſitiones, nequit poſteà introducere aliam formã, niſi quæ petit diſpoſitiones illas, talis autem eſt forma terræ.

9 Secundo probatur idipſum de diſſimbolis pariter experimento, nam ſi in fornacem gutta aquæ inicijatur, percontamur in quodnam conuertatur, vel enim conuertitur in aerem, vel in aliquod mixtũ ſcilicèt fumum, vel in ignem imme*diatè*; non primum, nec ſecundum, quia ignis, vt ignis eſt agens vniuocum, & nequit producere niſi ignem, ergo nequit producere formam aeris, vel mixti. Dices hoc eſſe ab agente vniuerſali. Contrà, diſpoſitiones introductæ ab igne nõ ſunt diſpoſitiones alicuius mixti, vel aeris, ſed ignis, ergo agens vniuerſale potiùs coagit ad formam ignis, quàm ad aliam formam. Reſpondent in tali caſu per accidens introduci ab igne diſpoſitiones pro forma mixti, paulatim enim remittitur frigiditas, & humiditas aquæ per introductionem caloris, & ſiccitatis anteà, quàm perueniatur ad calorem, vt octo deſtruendo totam frigiditatem, quia non tranſitur ab extremo ad extremũ, niſi per medium; in quo miſcentur omnes quatuor qualitates, generabitur mixtum, antequam tranſeatur ad contrarium elementũ, quia omnes illæ qualitates ſic remiſſæ, & attemperatæ deſeruiunt ad tale mixtum v.g. fumum. Contrà, tum quia in caſu poſito tanta eſt actiuitas ignis circa illam aquæ guttulam, quòd fortiorem imprimit qualitatem, quàm requiratur ad tempera-

mentum mixti;tum quia etiamſi paulatim remittantur qualitates vnius elementi per introductionem oppoſitarum alterius,non propterea opus eſt, quod ſtatim corrumpatur, & generetur mixtum, optime notat Angeſt. cit. quia cum tali remiſſione poteſt adhuc propriam formã retinere, licèt non in ſtatu naturali, ſed violento,& in via ad corruptioné,quod ſatis conſtát in aqua, quæ adhuc retinet formam elementi,etiãſi nimis calefiat,ergo adhuc illę qualitates ſic remiſſæ,& attẽperatæ non erunt ſufficientes diſpoſitiones pro forma mixti, quia nõ ex quocunque qualitatum concurſu, vel temperamento generatur mixtum, ſed ex tali,quod habeat modum permanentis,nõ autem merè tranſeuntis ad aliud elementum, quia non ſolum primæ qualitates sũt diſpoſitiones,ſed etiam grauitas,& leuitas at leuitas,quam acquirit in caſu poſito gutta illa aquę,eſt leuitas ignis,non aeris,quia ab igne producitur, & vna ſpecie diſtingui tur ab altera,vt diximus diſp. 3. de Cælo q. 1.ergo,&c.

10 Tertio probatur ratione ipſius Ariſt. quæ,vt diximus, concludit tàm de elementis ſimbolis,quàm de diſſimbolis, omnia, & ſingula elemẽta ſunt adinuicem contraria, & actiua ratione ſuarum qualitatum, poteſt ergo vnumquodque agere in aliud, & in eo producere ſuas qualitates,ac conſequenter propriam formam, qua immediatè expellatur forma alterius elementi. Reſp. Arriag.neg.conſeq. licèt enim quoduis elementum operetur in aliud,cum hoc tamen ſtat,vt antequam in illud diſpoſitiones requiſitas ad propriam formam introducat,inducat alias contrarias quidem elemento,in quod agit, & ſufficientes ad aliã formam diſtinctam, non tamen ad ipſam elementi operantis, vt v.g. ignis antequam introducat in paſſo ſeptimum gradum caloris ad formam ignis requiſitum,introducit quartum,& quintum, qui ſufficit ad debellandum contrarium elementum, non tamen ad introducendum ignem. Hæc ſolutio non valet, quia vt dicebamus cũ Angeſt.elementa non ita ſuas ſibi determinãt qualitates, vt ſtatim ac ab agente contrario defectæ fuerint à ſummo,vel excellenti gradu,ſtatim formam ſubſtantialem amittant, ſed eas ſibi aſſiſcunt in tali latitudine,vt adhuc ſub ſtatu violento, & ſub diſpoſitionibus contrarijs propriam retinere queant formam, quouſque aliud generetur elementum contrarium,& hoc veritate coactus ibidem fatetur Arriag. dum n. 142. ait, quòd ſi elementa pugnantia ſint diſſimbola,ex vtriuſque pugna immediatè reſultabit mixtum, non verò elementum oppoſitum, quia producentur in paſſo omnes quatuor qualitates, quæ coniunctæ nõ ſunt diſpoſitio ad elementum, ſed ad mixtum,niſi fortè in eo gradu producantur, & alia accidentia comitentur, quæ ad nullũ mixtum diſponant, ideòque non introducatur vlla forma ſubſtãtialis, donec fortius elementum in gradu requiſito ad propriã formam introducat ſuas diſpoſitiones in paſſum,hæc ille;ergo cõcedit ſaltim in aliquo caſu vnum elementum diſſimbolum poſſe in aliud immediatè conuerti,& eſt id quod nos hic contendimus, neque enim nos volumus ſemper ita cõtingere ;ſed ſolùm id non repugnare ex naturali conſtitutione,ac generatione elementorum.

11 Reſpõdet Ruuius,quòd licèt hoc admitti poſſit in elementis ſimbolis,quę maximè non diſtant,non tamẽ in diſſimbolis quæ maximè diſtant,& ideò talis diſtantia pertranſiri non poteſt ſine trãſitu per medium,hoc eſt,ſine acquiſitione alicuius formæ mixti,vel elementi ſimboli; id oſtendit exemplo ſeminis,quod non poteſt tranſire immediatè per hominem, nec homo in terram propter maximam diſſimilitudinẽ diſpoſitionum; ſed illud tranſit in hominem mediante forma embrionis, hoc verò in terram media forma cadaueris; ſic etiam, inquit Arriag. pomum non immediatè vertitur in hominem,ſed prius in chilum, quare cum elementa diſſimbola valdè diſtent ſecundum diſpoſitiones,non poterit vnum immediatè trãſmutari in aliud, ſed medio alio corpore magis ſimili. At neque hæc ſolutio eſt admittenda; licèt enim ob contrarietatem diſpoſitionũ elementa diſſimbola maximè diſtare dicantur, non tamen ea eſt diſtantia, quæ petat neceſſariò tranſitum per mediũ per ſe ab

extremis diuerſum, qualis reperitur inter formam ſeminis,& animalis, inter quas neceſſariò,& indiſpenſabiliter mediat forma embrionis, ratio eſt, quia forma embrionis eſt forma ſubordinata formæ hominis, & neceſſaria ad eam diſpoſitio, nam ibi fit proceſſus ab imperfectiſſimo ad imperfectiſſimum,atq; ideò opus eſt omninò trãſire per medium, & ſic de alijs exemplis allatis,at non ita contingit in generatione elementorum, cum enim non ſint corpora adeò perfecta,ſicut viuentia,non exigũt ex ſua natura tranſire per tot generationes,formaſque diuerſas,quarum vna ſit diſpoſitio ad aliam, & ideò etiam in elemẽtis diſſimbolis fieri poteſt tranſitus ab vno in alterum abſque tranſitu per medium ſpecie diuerſum ab illis abſolutè loquendo; dicimus abſolutè loquendo,quia regulariter elementa diſſimbola non tranſmutantur adinuicem,niſi mediante ſimbolo, aut alio mixto, cum quo maiorem habeant affinitatem, quàm inter ſe,vt notauit Angeſt. cit. vnde per aſſertionem poſitam non cõtendimus ſemper ex vno elemento aliud generari immediatè, ſed ſolũ quòd poteſt ità fieri,neque ex vi diſpoſitionis,& diſtantiæ eorum repugnat,vt Ruuius volebat.

Accedit, quòd ſi hac ratione nequit admitti immediata tranſmutatio inter elementa diſſimbola,quia non fit tranſitus ab extremo ad extremum, niſi tranſeũdo per medium, hac eadem ratione etiam inter ſimbola negari debebit,quia ſucceſſiuè fit eorum tranſmutatio, & quamuis in duab. qualitatibus non diſconueniant, diſſident tamen in altera, vnde ſaltim quoad illas qualitates, in quibus contrariantur, neceſſarius erit tranſitus ab extremo ad extremum per medium. Dices cum Arriag. ex pugna elementorum ſimbolorum non poſſe reſultare ſufficiẽtem diſpoſitionem pro mixto,quia hæc debet eſſe coniunctio omnium quatuor qualitatum, quas nequeunt illa elementa producere, cum in vna conueniant,benè tamen ex pugna diſſimbolorum. Contrà, ergò iam illa propoſitio de tranſitu ab extremo ad extremum per medium non erit vniuerſaliter vera,vel ſaltim in eo ſenſu, in quo aſſumitur ab Aduerſario; tum quia vt etiam ex ipſo Arriag. notauimus, poteſt contingere caſus, quo neque ex pugna diſſimbolorum reſultet diſpoſitio idonea pro mixti conſtitutione ob nimiam applicationem, & vehementem actionem alterius elementi, vt diximus de gutta aquæ in fornacem iniecta.

12 In oppoſ. obijcitur Primo quòd elementa diſſimbola non ſint adinuicem immediatè tranſmutabilia,quia nequit tranſiri de extremo ad extremum, niſi per medium, ſed elementa diſſimbola ſunt extrema,ergo &c. Maior patet,quia ſemen non ſtatim tranſit in formã corporis, ſed priùs in formã embrionis poſteà in formam ſanguinis,& tandem carnis. Deindè ſpecialiter probatur de terra,& aere, terra nequit conuerti in aerem immediatè,quãdo enim aer viſus eſt augeri terra? & ratio eſt, quia eſt adeò grauis, & denſa, vt nequeat immediatè in aerem reſolui, ſed prius in exhalationes conuertitur; & alioqui iam cacumina montium in aerem conuerſa fuiſſent,cum ibi aer ſit purior, & in ſuis qualitatibus vegetior; at neq. aer poteſt in terram verti,quia terra non eſt tantæ actiuitatis,quare ſi infrà terram exiguum valdè foramen fieret, in æternũ exiguus ille aer in eo foramine exiſtens non conuertetur in terram. Tandem id ipſum adhuc euidentius de igne, & aqua oſtenditur non poteſt ignis conuerti in aquam immediatè, nam potiùs vertitur in fumum, & aerem, dum ab eo extinguitur, pone titionem accẽſum intrà aquam totius Oceani,non tranſibit in aquam immediatè, ſed ibi manebit extinctus; nec minus aqua poteſt conuerti in ignem, quia nunquam viſum eſt ignem ex aqua nutriri,& augeri,vt videmus ex oleo, & butiro iniecto, & lampadis flamma deficiente oleo ſtatim extinguitur, eſto qua remaneat;Et flamma candelę aquæ guttula reſperſa non valet illam in ſe conuertere, ſed fortiter illam excutit, immo nec in rogum iniecta vertitur immediatè in ignẽ, vel flammam, ſed prius in fumum, ex quo flamma gignitur,cum nil aliud ſit flammã quàm fumus accenſus ex 2 de Gen. 27. qua etiam de cauſa aqua vehementer calida numquam immediatè conuertitur in ignẽ, ſed

ſed priùs reſoluitur in vapores. Accedit, quòd vt aqua ab igne corrumpatur, neceſſe eſt, vt ambæ qualitates remittantur per introductionem contrariarũ, priuſquam totaliter expellantur, ergo in aqua prius erũt quatuor qualitates remiſſæ, quàm duæ intenſæ, ſed illæ diſpoſitiones ſunt ad aliquã formam mixti, ergo aqua prius in aliquod mixtum conuertitur, quàm in ignem.

13 Reſp. ſi hæc argumenta adducerentur ſolùm ad probandum ità regulariter contingere inter elementa diſſimbola, quòd immediatè non fit vnum ex alio, ſed mediatè, poſſent admitti, verùm quia etiã impoſſibilitatem oſtendere intendunt, ideò ex hac parte diſſolui debent; Ad 1. vera eſt maior, ſi ordo inter extrema, & medium, ſit eſſentialis, & per ſe, qualis eſt inter formas adductas pro exemplo ad probationẽ eius, falſa verò, ſi ſit accidentalis dumtaxat, vt eſt in propoſito; vel conceſſa maiori negandum eſt tale medium ſemper eſſe diuerſum ſubſtantialiter ab extremis, & ſic argumentum non probat prius debere generari elementum medium, aut mixtum, ſed prius debere materiam accipere ſtatum medium, vt per ipſum tranſeat ad proximas, & vlteriores diſpoſitiones pro alio alimento, ſub quibus adhuc perſeuerare poſſit forma prior via corruptionis, quouſque à forma poſteriori alterius alimenti expellatur. Ad 2. de terra, & aere dicimus, quòd ſicut terra regulariter reſoluitur in exhalationes adeo aeri ſimiles, ità ex vehementi actione agentis poterit interdum reſolui in aerem immediatè, imò quãuis non reſolueretur in aerem, niſi media exhalatione, adhuc habemus intentum, quia vt diximus diſp. 4. de Cœlo q. 4. art. 5. & 7. nec vapores ſunt mixta ſubſtantialiter diuerſa ab aqua, nec exhalationes à terra, quicquid hic reclamet Ruuius, licèt enim moueantur ſurſum, hoc eſt ab extrinſeco propter impreſſum calorem à Sole, & virtutem attractiuam ſyderum, vt ibi diximus, eo etiam admiſſo adhuc habetur intentum, quod terra immediatè poteſt in aerem verti, alioquin nec in ignem poſſet immediatè tranſmutari, quia hoc regulariter fit per exhalationes, quod eſt cõtra Ruuium, nec ſequitur, quod cacumina montium iam in aerem abiſſent, nam, & terra actione Solis exhalat, nec ob id montium apices ſunt in exhalationes reſoluti, & ratio eſt, quia elementa ſunt ità inter ſe contemperata, vt mutuò agant, atque reſiſtant ob eorum cõſeruationem; eadem de cauſa aer incluſus in illo foramine intrà terram facto non conuertetur in terram, & fortè etiam nimio frigore terræ poterit ità addẽſari, vt aliquo temporis progreſſu tandem conuertatur in terrã. Ad 3. de aqua, & igne, licèt ignis, dũ extinguitur, regulariter conuertatur in fumum, & aerem, poterit tamẽ abſolutè loquendo verti etiam immediatè in aquam, & fortè ità accideret in caſu illo poſito de titione intrà Oceanum immerſo (ſicut è contra dicimus de gutta aquæ ardẽti fornaci iniecta) quòd immediatè ignis verteretur in aquam, quòd autem carbo extinctus ibi remaneat, non officit, quia carbo eſt quodpiam mixtum prorſus ab igne diſtinctum, quod regulariter manet poſt ignis extinctionem, velut eius cadauer, nõ quod ignis in ipſum conuertatur, cum potiùs ipſe conuertatur in ignẽ, ſed quia ignis ex eius materia depaſcebatur; Poteſt quoque ignis in ſe aquam conuertere abſolutè loquendo, quod aũt aqua non nutriat ignẽ in lampade, & iniecta gutta in eius flãmulam ſtatim excutiatur, eſt, quia longiùs temporis ſpatium, maiorq; ignis copia ad talẽ conuerſionem requireretur; qua de cauſa in rogum iniecta vertitur ignem, nec enim ſemper opus eſt flammam ex fumo generari, licèt ità regulariter contingat; quòd ſi etiam in tali caſu dicatur guttã illam priùs in fumum reſolui, reſpondemus illum non eſſe fumum, ſed vaporem aqueum fumo valdè conſimilem, nec ab aqua ſubſtantialiter diuerſum; per quod patet ad aliam inſtantiam de aqua calida quæ priùs in vapores abit, nam vapores, vt diximus, non ſunt ſubſtantialiter ab aqua diuerſi.

14 Ad vltimã rationem, quæ pro hoc adducebatur, iã dictũ eſt, quòd etiãſi paulatim remittãtur qualitates vnius elementi, & introducantur oppoſitæ, minimè opus eſt, q; ſtatim corrumpatur, & generetur mixtum vel elementum ſimbolum, quia in via ad cor-

corruptionem adhuc forma aquæ perſeuerare poteſt ſub illis gradibus caloris,& ſiccitatis eius naturæ diſconuenientibus. Dices,faciliùs introducitur calor in aqua,quã expellatur humiditas,quia calor eſt actiuus in ſummo gradu,ſiccitas in infimo,ergo eo tempore,quo ignis producit vnũ, vel duos gradus ſiccitatis in aqua,producet ſex caloris, hæc autem eſt proxima diſpoſitio ad formam aeris,qui eſt humidus,& calidus, cum ergo poſita proxima diſpoſitione ponatur & forma, vtiq; aqua priùs in aerem conuertetur, quàm in ignem. Reſp. Angeſt. quòd ignis agens in aquam,quam circumdat, ſicut eſt ignis fornacis reſpectu guttulæ iniectæ, vehementi calefactione fortificat actionem ſiccitatis,ſic quòd humiditatem aquæ citò diſſipat, ſicut frigiditatem, quare ſaltim in tali caſu aqua immediatè conuertitur in ignem, quicquid ſit in alijs caſibus. Dices,quantumcunq; ſit valida agentis actio,nihilominus ſit ſucceſſiuè, ergo qualitates aquæ per introductioné oppoſitarum,& remiſſionem redigũtur priùs ad aliquam mediocritatem, quæ erit ſufficiens diſpoſitio pro forma alicuius mixti; ſed poſita vltima diſpoſitione ponitur neceſſario forma, ad quã diſponit,ergo, &c. Reſp. apud nos vltimam diſpoſitionem cõſiſtere cum forma veteri,quia hæc nunquã expellitur, niſi à noua forma; poteſt ergò cõtingere in aliquo caſu,vt ſint introductę diſpoſitiones ſufficientes pro aliqua forma & tamen forma non inducatur ob preſẽtiam validioris agentis eius inductionem impedientis, & ſic eſſet in propoſito, nam cùm ignis induceret remittendo qualitates aquæ mediocritatem quandam, quæ eſſet ſufficiens diſpoſitio pro forma mixti, quia tamen id eſt per accidens,quatenus nõ potuit ignis in ea temporis mora qualitates aquæ remittere, quantũ ſatis erat,vt forma ignis induceretur, per ſe enim intendit ſibi ſimile producere, ideò actionem ſuam diſpoſitiuam proſequitur,& quia interim nõ adeſt agens formam mixti inducens,& adeſt agens formam ignis intendens,ideò tãdem hæc ſequitur,non illa.

15 Secundo principaliter objicimus,quòd neq; etiam in ſimbolis elementis ſit mutua tranſmutatio immediata; in primis probatur, quòd ignis nequeat in aerem cõuerti, quia oporteret caliditatem ignis remitti ad caliditatem aeris, cum aer non ſit ità calidus,vt ignis,ſed hoc non eſt poſſibile,quia vel remitteretur à caliditate aeris,quod eſt falsũ,quia non cõtrariatur caliditati ignis, vel ab humiditate aeris,& neque hoc,quia caliditas,& humiditas non contrariantur; tum quia quando flamma euaneſcit, deſinit in fumum,non in aerem. Secũdò, quòd neq. aer poſſit in ignem cõuerti,quia ignis ſemel in aere incenſus nunquam extingueretur, pręcipuè quia ſolùm perit ignis propter defectum pabuli, & ferè iam totus aer eſſet incenſus, vel ſaltim intra cubiculum, vel fornacem breui totus aer deberet igneſcere, quod eſt contra experientiam, quia etiam in fornace perit ignis ex defectu pabuli,ſi ligna non apponantur. Tertiò,quòd neq; terra poſſit in ignem immediatè cõuerti, quia terra non eſt combuſtibilis, vt apparet in cinere, quæ,quia eſt pars terrea à mixto relicta,igneſcere nequit,& lateres in fornace integri permanent;tum quia cũ ſit denſiſſima, antequam perueniret ad raritatem ignis, priùs attingeret raritatẽ aeris,atq. adeò priùs in aerem cõuerteretur. Quartò,quod nec terra poſſit in aquã conuerti immediatè, quia ſi ponatur exigua pars terræ in amphora aquę,cadat ad fundum,& ibi perpetuò manebit, nec conuertetur in aquam, nec flumina augentur conuertendo in ſe littora, etiamſi rapiant ſecũ partem terræ; & ſic diſcurrere licet in alijs combinationibus elementorum.

16 Reſp. ad 1. quòd ſi ponantur tres qualitates in elementis, facilis eſt ſolutio, tunc enim erit in aere aliqualis frigiditas, quę ſufficiet ad remittendum calorẽ ignis, quantum ſufficit pro generatione aeris; ſi verò duę tantum, vt probabilius cenſuimus, diſp. 1. q. 6. tunc dicendum, quòd licèt caliditas ignis non remittatur ab aere, nihilominus propter humiditatem aeris inductam, nonnihil hebetatur eius actiuitas,ſiccitas enim acuit potentiam actiuam, & hoc ſufficit pro introductione formę aeris,nam poſtquam eſt introducta, tunc deſtruitur prior caliditas,& altera proportionata

nata generatur, nec opus eſt, vt ſępè diximus flamma ſemper in fumum verti,) poteſt enim pro caſuum varietate quandoq; in aerem verti, & quandoque in aliud elementum. Ad 2. neg. conſeq. quia licèt aer poſſit eſſe pabulum ignis, habet tamẽ quoque vim reſiſtendi, vt enim notat Doctor 4. d.49.q.13.infra B. vires elementorum ſunt contemperatæ in agendo, & reſiſtendo, vt perpetuo conſeruari poſſint, hoc tamen non impedit, quin in pugnando aliqua aeris particula deuincatur, & conuertatur in ignem; quia autem, ratione ſuperior aeris regio adeò ſphæræ ignis contigua ſeruetur incolumis, & ab eius voracitate immunis, diximus diſp.4. de Cælo q.11.art. 1. Ad 3. ſanè negari nequit conuerſio terræ in ignẽ, cum adeò facilè videamus ex ſilice ignem excitari chalybis attritu, cineres quoq. poſſunt igniri, licèt difficilimè, & quādo igniti non poſſent, parum refert ad rem, quia cinis potius mixtum eſt, quā terræ elementũ, ex n.6. lateres autem, cum ſint quid cōpactum ex terra, & aqua, potius ignis cōdenſat, quàm rarefaciat partes eorum deſtruēdo humorem illũ, & fortè etiā aliquæ particulæ igneſcunt, quod euidentius in calce cernitur, in qua partes quāplures igneę deliteſcunt; Cũ verò terra cōuertitur in ignẽ, vtiq. prius ad aeris raritatẽ peruenit, ſed ob præſentiā ignis, eiuſq. vehementem actionem educitur forma ignis, licèt pro tũc impuri, non autem aeris, nec eſt incōmodum, eouſq. formā terræ ſub illa raritate perſeuerare, non quidẽ in ſtatu naturali, ſed violento, ac in via ad corruptionem, nā & hoc modo aquam perſeuerare videmus ſub nimio gradu caloris, quā eius natura patiatur; & præcipuè ſecundùm nos admittẽtes vltimam diſpoſitionem poſſe ſtare cũ forma vetere, id nullum erit inconueniẽs. Ad 4. dicimus tẽporis decurſu particulam illā terræ amphoræ iniectā conuerti in aquā, quod eò magis contingere in alueis fluminum credibile eſt, hæc autem omnia negarunt Areſ. & Arriag. quia in quibuſdam elemẽtis non eſt adeò obuia ſenſibus talis immediata transſmutatio, ſicut in alijs, & illā videre voluiſsẽt ictu oculi perfici, vt videmus ignem in ſe conuertere ſtuppam.

QVÆSTIO III.

An facilior, & citior ſit tranſitus inter elementa ſimbola, quàm inter diſſimbola.

17 Elementa ſimbola ſunt, quæ in aliqua qualitate conueniunt, vt aqua, & aer in humiditate conuenientia, diſſimbola verò, quæ in ambabus diſſonant qualitatibus, & opponuntur, vt aqua, & ignis; hoc ſuppoſito, Ariſt. 2. de Gener. 25. affirmatiuè reſpondet, rationem reddens, inquit, quia in conuerſione elementi diſſimboli vtramque qualitatem opus eſt permutari, cum in vtraq. diſconueniāt, at in conuerſione ſimboli ſufficit vnius qualitatis permutatio, quia in altera conueniunt, faciliùs autẽ eſt vnum, quàm multa tranſmutare.

Circa hoc Ariſtot. dictum, eiuſque probationem occurrit non ſpernenda difficultas, quamuis enim difficilius duo ab vno ſuperētur, & faciliùs vnum à duobus, æquè tamen facilè eſt, vel difficile vnum ab vno, atque duo à duobus ſuperari; Ratio eſt, quia qualis eſt proportio duorum ad duo in agendo, & reſiſtendo; talis eſt vnius ad vnum, & è contra; cum ergo in elementis diſſimbolis pugnent ambæ qualitates ex vtraque parte agendo, & reſiſtendo, ſanè ſi cętera ſint paria, æquè facilis erit vtrobique tranſmutatio in ſimbolis, & diſſimbolis, & conſequenter ęquè velox, quia facilitas celeritatem metitur auferendo impedimenta, quę retardant actionem; hæc difficultas Peripateticos diſtraxit in varios dicendi modos.

Tatar. 2 de gen. q. vlt. §. *primo ſciendum*, Angeſt. loc. cit. cum Marſil. q. 10. eiuſdem libri, & Saxon. q. 8. manifeſtè ab Ariſ. recedendo dixerunt vel faciliorem, vel ſaltim æquè facilem eſſe tranſitum in elementis diſſimbolis, ac in ſimbolis, Ariſ. verò dixiſſe faciliorem eſſe in ſimbolis non ratione velocitatis, ſed paucitatis corrumpendorũ, nam in diſſimbolis opus eſt vtramque qualitatem corrumpi, in ſimbolis ſufficit vnius corruptio, & Angeſt. liberè fatetur Ariſto. valdè impropriè eſſe locutum, ſicut ſi quis diceret, faciliùs vnum lapidem deſcende-

re, quàm duos, quia pauciora requiruntur ad primum, quàm ad ſecundum. Diſplicet hic dicendi modus, tum quia Ariſt. nimis vecordem faciunt; tum quia Ariſt. expreſsè inquit in ſimbolis eſſe faciliorem tranſmutationem, & magis celerem, in diſſimbolis difficiliorem, ac tardiorem, vt videre eſt in ipſo contextu in varijs verſionib.; tū quia vt diximus, facilitas, maior, vel minor metitur celeritatem, vel tarditatem tranſmutationis ob plura, vel pauciora impedimenta ſuperanda.

18 Tolet. 2. de Gen. q. 9. inquit, ſimbolū faciliùs mutari, quia qualitas contraria minùs reſiſtit alteri contrariæ ob conſortium qualitatis communis vtrique elemēto, v.g. humiditas aeris ob coniunctionem cum calore, in quo cōuenit cum igne, minùs reſiſtit ſiccitati eiuſdem ignis, quàm humiditas aquæ coniuncta cum frigore. Diſplicet etiam hęc expoſitio, tū quia non eſt de mēte Ariſt. qui non hanc rationem aſſignauit ſui aſſerti, ſed quia faciliùs vnum tranſmutatur, quàm duo, tùm quia tenebatur reddere rationē, cur conſortium qualitatis ſimbolæ minuat reſiſtentiam contrariæ, cum potiùs videamus eam coadiuuare, frigiditas namq; in terra roboratur à ſiccitate, vt magis reſiſtat calori ignis; tùm quia etiam hoc dato non ſequitur faciliùs mutari ſimbolum, quàm diſſimbolum, quia ſi in diſſimbolis reperitur maior reſiſtentia, quia vna qualitas diſſimbola aliam coadiuuat in reſiſtendo, reperietur quoque eadem de cauſa maior actiuitas in alio elemento diſſimbolo, quia plùs dicentur agere duę qualitates, quàm vna ſola, & vna aliam coadiuuabit in agendo.

Io. de S. Tho. q. 10. art. 4. ſic rem explicat; licèt in elementis diſſimbolis pugnent duæ contrariæ qualitates contra duas, in ſimbolis verò vna tantū, tamen non ità facilè, & promptè vtraq. operatur, ſicut quādo vna ſola qualitas alteri contrariatur, vt v. g. ignis cōtrariatur aquæ ſecundum calorem, & ſiccitatem, ſed difficiliùs ſiccitas ignis tollit humiditatem aquæ, quàm aeris, ratio eſt, quia magis iuuari poteſt ſiccitas ignis à calore ſibi coniuncto reſpectu aeris, quam reſpectu aquę, cum in aqua occupetur vtraque qualitas circa ſuum oppoſitum in gradu ſummo, aut excellenti, in aere verò ſolùm occupatur circa vnam, & ideò iuuari poteſt altera in ſui introductione; quare concludit, quòd duæ qualitates, quando vtraq; habet ſuum contrariū, quod agat, non ità ſe iuuant adinuicem, ſicut quando vna tantū qualitas eſt corrumpenda. At neq. iſta reſponſio ſatisfacit, falſum quippè eſt, quòd quando ambę qualitates pugnant cum alijs duabus non ſe inuicè iuuent, ſicut quando vna tantum pugnat cum altera, dum. n. ignis agit in aquā per calorem, & ſiccitatem, calor certè valdè coadiuuat, & promouet actionem ſiccitatis, & ſiccitas è contra actionem caloris, vndè ſiccitas dicitur lima caloris; ratio autem, cur ſiccitas ignis faciliùs, & citiùs humiditatē ab aere abſumat, quàm ab aqua, non eſt, quæ aſſignatur in allata ſolutione, ſed eſt, quia aer eſt rarior, atque ideò minùs reſiſtens, & humiditas aeris eſt minùs vaporoſa, atq. ideò facilius à ſiccitate ſuperatur; Accedit, quòd etiamſi qualitates diſſimbolę in agendo non ſe fouerent mutuò, quia vnaquæq; occupata eſt circa ſuū contrarium deſtruendum, non adhuc ſequitur faciliùs ſimbolum trāſmutari, quia ſemper vrget hæc ratio, quòd plùs dicūtur agere duæ qualitates, quàm vna ſola, & plus quælibet coniūcta cum alia etiā ſimul agente, quàm ſi ſola ageret; Tandem hæc explicatio non eſt ad Ariſ. mentem, qui non hanc, ſed aliam longè diuerſam reddidit rationem ſuæ doctrinæ.

19 Conimb. lib. 2. de Gen. cap. 4. qu. 2. inquiunt, quòd vtiq. elementa diſſimbola agunt ſecundū ambas qualitates, ſimbola verò ſecundum vnam tātum, ſed quia ambæ non conueniunt elementis in ſummo, ſed vna tantùm, ideò quandò pugnant diſſimbola, ex parte qualitatis remiſſæ fit imbecillis pugna; at quando ſimbola pugnāt, licèt in vna tantùm qualitate decertent, tamen quia ambo illam diſſimbolam qualitatem habent in gradu excellenti, vel ſummo, citiùs pugna finietur, cum magis ſtrenuè fiat. Hęc doctrina falſa eſt, nam etiam in ſimbolis poteſt eſſe pugna ſecundū qualitatem, non in ſummo participatam, vt cū

aer

aer in ſe conuertit aquam, ſit pugna ratione frigoris, & caloris, & tamen calor ab aere non participatur in ſummo; ſi dicas ſufficere, quòd participetur in gradu excellenti; hoc nihil eſt, quia nulla eſt qualitas, quæ ab elementis non participetur in gradu ſummo, vel ſaltim exccellenti, vt diſp. 1. diximus, vndè in hoc ſenſu nullum erit diſcrimen inter pugnam ſimbolorum, & diſſimbolorum in ſuis qualitatibus; Sed quando etiam hæc doctrina vera foret, adhuc non ſuffragatur, quia ſemper vrget illa ratio ſæpiùs inculcata, quòd plùs agunt duæ qualitates quàm vna ſola; ſi dicas hanc vnā agere citiùs, quia procedit à qualitate in gradu excellenti; hoc non ſufficit, quia ibi in diſſimbolis eſto vna ageret remiſsè, alia tamen agit intensè, atq; ideò adhuc verum erit dicere, quòd plùs agunt illæ duæ qualitates in diſſimbolis, quā vna in ſimbolis; demum hęc expoſitio non quadrat rationi adductæ à Philoſopho.

Areſius 2. de Gen. diſp. 3. q. 16. inquit, quòd vel conſideratur actio alicuius cauſæ extrinſecæ conuertētis vnū elementum in aliud, vel conſideratur ipſa actio elementorum inuicem pugnantium, cuius virtute elementum ſuperans in ſe conuertit aliud; in hoc ſecundo ſenſu, inquit, dictum Ariſt. verificari non poſſe, nec rationem pro eo allatam valere, ſed tantū in priori ſenſu, & iuxtà illū Ariſt. eſſe locutum. Sed certè hæc explicatio magis diſtat ab Ariſt. mēte, quā alia hactenus relata, nam vt conſtat ex ipſo contextu, & expoſitorum vnanimi conſenſu loquitur ibi Ariſ. de mutua elemētorum transſmutatione per propriam eorum virtutem, & actionem. Tum quia vt notauit Auerſa q. 41. ſec. 11. eadem quoque difficultas procedit de extrinſeco agente, nam ſi operatur per duas qualitates contrarias ambabus qualitatibus elementi patientis, ſe habebit omninò ad inſtar elementi diſſimboli agentis in aliud diſſimbolum; ſi operatur per vnam tantùm qualitatem cōtrariam alteri eiuſdem elementi, ſe habebit omninò ad inſtar ſimboli.

20 Auerſa ipſe loc. cit. totum hoc miſterium reducit ad formas ſubſtātiales elementorum, & ait formam elementi diſſimboli magis reniti, & reſiſtere, cum in pluribus qualitatibus debeat ſuperari à ſuo contrario; at verò forma aduerſa, quæ per duas qualitates agit, non per hoc citius, & validius operari, ſed potius magis retardari ex maiori contrarietate, ac reſiſtentia, quam inuenit; & ratio huius diſcriminis in reſiſtendo, ac agendo eſt, quia paſſum per ſe reſiſtit, ad hoc vt ſe conſeruet, & ideò contra geminatas aduerſarij vires plus renititur, agens verò non per ſe, & primariò operatur, vt oppoſitam formam deſtruat, ſed potiùs vt producat ſibi ſimile, vnde vbi maiorem inuenit ſimilitudinem, faciliùs, & velociùs agit, vbi autem maiorem inuenit diſſimilitudinem, & reſiſtentiam, potius retardatur. Hæc etiam ſolutio nō ſolùm omninò aliena eſt ab Ariſt. mente, ſed neque difficultati ſatisfacit, nam ſemper verum eſt duas qualitates plus agere, quam agat vna ſola cęteris paribus; tū quia falſum eſt, quòd duę inueniant maiorem reſiſtentiam in paſſo, quàm vna ſola, nam ſeruata proportione vnius ad vnum, & duorū ad duo æqualem inueniunt; tum quia etiamſi maiorem inuenirent reſiſtentiam, maiorem quoque habent actiuitatem, qua illam ſuperent, quàm vna ſola; tandem ratio, quæ afferebatur diſcriminis in agendo, & reſiſtendo, eſt prorſus vana, & æquè concludit in ſimbolis, ac diſſimbolis elementis; tàm enim elementum ſimbolum, quàm diſſimbolum non per ſe, & primariò operatur, vt oppoſitam formam deſtruat, ſed potiùs vt producat ſibi ſimile; & eſtò ſit maior ſimilitudo inter duo ſimbola, quàm inter diſſimbola, atque ideò maior reſiſtentia hic, quàm ibi, nihilominus quia hìc etiam habetur maior actiuitas, qua illa reſiſtentia ſuperetur, quia duæ pugnant qualitates, nō vna tantùm, ideò hìc nō magis retardatur actio, quàm ibi, ita enim ſeruata proportione retardatur actio vnius qualitatis per reſiſtentiam contrariæ, ſicut actio duarum per reſiſtentiam aliarum duarum.

Quamplures Ariſt. interpretes docent ſimbola trāſmutari faciliùs, quia in eis vna tantùm qualitas per ſe corrumpitur à contrario, altera verò per accidens ad corruptionem ſubiecti, & ſic facilè cedit ſine reſi-

ſtentia, in diſſimbolis ambæ corrumpũtur per ſe, quia igitur difficultas, vel facilitas generationis attenditur ex qualitatibus per ſe corrumpendis, vtpotè ratione quarum inter ſe elementa pugnant, & non ex corrumpendis per accidens, quarum ratione non pugnant, hac de cauſa dicimus ſimbola faciliùs tranſmutari, quàm diſſimbola. Hæc explicatio magis ad veritatem accedit, & ad mentem Ariſt. vndè, & illam nos recepimus diſp. 3. Phyſ. q. 1. ad 1. prin. verùm maiori adhuc indiget declaratione, nã ſic abſolutè prolata non ſatisfacit, quia ſemper integra manet principalis difficultas, cur vna qualitas citius ab vna per ſe corrumpatur, quàm duæ à duabus.

21 Complut. & Ruuius hìc aliter adhuc rem explicant, inquiunt enim ſimbolum faciliùs, & citius tranſmutari, nõ ſolũ quia qualitas ſimbola non eſt permutanda, ſed etiam quia ipſa diſſimbola nõ eſt totaliter deſtruenda, vt introducatur forma alterius elementi ſimboli, v.g. introducatur forma ignis in materiam aeris, minimè opus eſt, vt aeris humiditas totaliter deſtruatur, vel ſaltim in eo gradu, quo deberet ab aqua expelli, vt in eius materiam induceretur forma ignis; & ratio eſt, quia in materia præhabente ſimiles diſpoſitiones alicui formæ minor gradus ſufficit illius diſpoſitionis, quæ deficit, quàm in materia habente eas omnes diſſimiles, quia hic defectus ſuppletur à conſortio aliarum qualitatum cũ forma introducenda affinitatẽ habentium; quod apto manifeſtant exemplo, nam minor calor in ſtuppa productus à ferro candenti ſufficiens eſt ad diſponendam eam pro forma ignis, cum tamen idem calor in eodẽ ferro ad id non ſit ſufficiens, eò quod habet alias diſpoſitiones cum forma ignis magis repugnantes, quàm ſtuppa, hac igitur de cauſa facilior, & celetior eſt generatio ſimboli ex ſimbolo, quia qualitas ſimbola remanet, & contraria non totaliter deſtruitur, vel ſaltim non ad eum gradum, quo ambæ deſtruuntur in diſſimbolis. Hæc quoque expoſitio ſatis benè rem declarat, nam luculenter oſtendit, quòd plura ſunt impedimenta ſuperanda in tranſmutatione diſſimboli, quàm ſimboli, & quòd pauciora mutãtur in generatione huius, quàm illius, vt dicebat Ariſt. nam in generatione ſimboli nõ ſolum remanet ſimbolica qualitas, ſed etiã aliquis gradus qualitatis contrariæ, quem non oportet deſtrui, vt introducatur forma alterius elementi, ſatisfacit etiam principali difficultati, cur vna qualitas contraria in ſimbolis citius ab oppoſita deſtruatur, quàm duæ à duabus in diſſimbolis, ratio eſt, quia in diſſimbolis vtraque qualitas ſuperãda eſt vna in gradu ſũmo, altera in excellenti, vbi in ſimbolis id neceſſariũ non eſt, quia nec ipſa contraria qualitas totaliter, aut excellenter ſuperãda eſt. In hoc ſolũ deficere videtur prædicta expoſitio, quòd Ariſt. inquit in ſimbolis faciliorẽ eſſe tranſmutationẽ, in diſſimbolis difficiliorem, quia in his ambæ qualitates mutantur, in illis vna tantũ, facilius autẽ eſt vnũ, quã multa trãſmutare, itaque Ariſt. ex ſola ſuperſtite qualitate ſimbolica deducit maiorẽ facilitatem generationis in ſimbolis, at allata expoſitio eam attendit, nedum ex incolumitate qualitatis ſimbolæ, ſed etiã ex aliquo gradu ſuperſtiti qualitatis diſſimbolæ, quẽ non oportet eſſe deſtructum, vt forma alterius elementi introducatur.

22 Pro deciſione huius dubij, & recta intelligentia, tum dicti Ariſtotelici, tum probationis eiuſdem, recolendũ eſt, quod diximus diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 3. ſubſtãtiam tranſeunter quoq. producere accidentia in externo ſubiecto, itaquod ignis nõ ſolo calore calefacit, ſed etiam propria forma ſubſtantiali actione æquiuoca, quòd ſi res ità ſe habet, vt ibi fusè probamus, cum elemẽta inter ſe pugnant, non tantum qualitates pugnabunt actione vniuoca, ſed etiam formæ ſubſtantiales actione æquiuoca, & ſic forma ignis cõcurret cum calore ad expellendum frigus ab aqua: itaq. vt ad ſolutionem difficultatis accedamus, attẽdendum eſt, quòd licèt cum diſſimbola pugnãt, duæ qualitates agant, & non vna tantum, vt in ſimbolis, tamen agens æquiuocum ſcilicet forma ſubſtantialis adhuc eſt vnicum, tàm in his, quàm in illis, cum ergo in diſſimbolis forma ſubſtantialis cum duplici hoſte dimicet, in ſimbolis cum vno tantum, ſanè de iſto facilius, & citiùs triumphum obti-

ne-

nebit, quàm de illis. Nec valet dicere, quòd in pugna diſſimbolorum ſimul cum ipſa ſubſtantiali forma duę pugnant qualitates, in pugna ſimbolorum in vna tãtum, atque ideò recurrit argumẽtum. Non valet, quia iuxtà allatam doctrinam facilitas, & difficultas generationis nõ ex ſola actione vniuoca qualitatum metiri debebit, ſed etiam ex æquiuoca formarum ſubſtantialium, quarè licèt argumentum vrgeat de facilitate, & difficultate, celeritate, & tarditate, & prout attendunt ex actione vniuoca qualitatum, quod ſeruata proportione æqualis erit hic, & ibi, quia ità citò vna qualitas contraria perimitur ab alia, ſicut duæ à duabus cæteris paribus, tamen nõ vrget, pro vt attendũtur ex actione æquiuoca formarum, quia quoad hanc actionem non multiplicantur agentia, nec virtutes actiuæ in diſſimbolis, & ideò citius, & facilius ſortitur effectum in ſimbolis, quam in diſſimbolis; quia ibi minora inuenit impedimenta, minoremque repugnantiam.

23 Contra aſſertum in ſe nonnullæ obijci ſolent dubitationes, primò quia tranſmutatio vnius elementi in aliud fundatur in eorum contrarietate, vt diximus quæſt. præced. ergo quæ maiorem habent contrarietatem, vt diſſimbola, erunt melius, & facilius tranſmutabilia. Deindè quia oppoſitũ experientia docet, gutta enim aquę facilius, & citius vertitur in ignem, quàm particula terræ, quæ tamẽ eſt ſimbola igni. Conf. quia ignis ad conuertendum in ſe aerem agit per ſolam ſiccitatem parũ actiuam, & ad conuertendũ aquam per calorẽ maximè actiuũ, citius ergo, & facilius in ſe conuertet aquã, quàm aerẽ. Demũ etiam in generatione ſimbolorũ vtraq. qualitas corrũpitur, quia corrumpitur compoſitũ, quod ſecundũ nos eſt propriũ accidentiũ ſubiectum ex diſp. 3. Phyſ. quęſt. 1. ergo in vtriſq. erit eadẽ difficultas, vel facilitas, nec ratio ab Ariſt. adducta valebit, quod ſcilicèt in ſimbolorum generatione vna tantũ qualitas intereat, & alia permaneat.

Reſp. neg. ſeq. nã aliud eſt loqui de ipſa transmutatione in ſe, aliud de modo, quo exercetur, vtiq. cõtrarietas eſt radix tranſmutationis, & ab ea pendet poſſibilitas, vel impoſſibilitas eius, non tamen in modo, & in cęteris conditionibus, ſic enim pendet ab alijs, nempè ex maiori, vel minori virtute agentis, diſpoſitione ſubiecti, &c. quarè maior contrarietas non accelerabit generationem, ſed potius remorabitur. Ad 2. aſſertum Ariſt. debet intelligi cæteris paribus, ac in poſito caſu cętera non ſunt paria, nam particula terræ plus habet materiæ, quàm gutta aquæ ſub eadem extenſione, quod ſi attenuaretur illa portio terræ per exhalationes vſq. ad tenuitatem aquæ, certè facilius conuertetur in ignem, quàm aqua; addimus prædictum aſſertum intelligi debere quantũ ad id, quòd ſequitur in elementis ex vi primarũ qualitatum, quicquid per accidens cõtingat interdũ ex varia complexione ſecundarum, & ſic in propoſito facilius terra in ignem conuertitur, & in aquam, quàm aqua in ignẽ ſi primas inſpexerimus qualitates, at quia terra eſt valdè denſa, & vnita in ſuis partibus, difficulter ex hoc capite vertitur in ignem. Ad 3. neg. ſeq. quia indiſpoſitio materiæ aquę ad formam ignis plùs valet ad retardãdam ignis generationem, quàm exceſſus actiuitatis caloris ad eam promouendam. Ad 4. neg. item ſeq. quia qualitas diſſimbola per ſe corrũpitur ex actione contrarij, ſimbola verò ſolũ per accidẽs ex deſitione ſubiecti id verò quod ſic corrũpitur, nõ reddit difficiliorẽ tranſitũ, quia non reſiſtit agenti, & cum Ariſt. ait, qualitatem ſimbolam permanere eandem in genito, & corrupto de identitate ſpecifica intelligendus eſt, nõ numerali, vt dictum eſt diſp. præc. q. 3. art. 2.

Dices, malè ergo elementa ſunt diſpoſita, vt ſimbola ſint propinqua, & vnum ſit locus alterius, hoc enim ſtante tantum abeſt, vt vnum eſſet alterius conſeruatiuum, quale ſolet eſſe munus loci erga locatum, quòd potius illud continuò deſtrueret, vt v.g. ignis aerem. Reſp. neg. ſeq. cum hoc enim quod ſimbola facilius tranſmutẽtur, optimè ſtat, vt ignis v.g. conſeruet aerem, & aer aquam, eo modo, quo elementa poſtulant conſeruari, nõ enim conſeruari petunt velut omninò incorruptibilia tàm ſecundum totum, quàm ſecundum partes, & ſemper eadẽ permanere, vt diximus quęſt.

r. ſed conſeruari petunt ſecundùm totum cum continua varietate partium (præſertim vbi ſunt contermina) earum nempè corruptione, & facili æquiualentis reparatione, ſic enim corruptibilia maximè congruenter naturæ ſuę conſeruantur per nouam partium ſucceſſionem corruptis prioribus, quod, quia maximè fit, inter elementa ſimbola, facillimè enim vnius pars in alterum tranſit, optimè inuicē ſe conſeruant.

QVÆSTIO IV.

Num ex congreſſu duorum elementorum poſſit tertium oriri.

24 ARefius 2. de Gen. diſp. 3. q. 17. negat id eſſe poſſibile, ſaltim Phyſicè, ſiuè elementa ſimul congredientia ſint ſimbola, ſiue diſſimbola. Oppoſitum de diſſimbolis docet Ariſt. ex profeſſo 2. de Gen. 27. quem ridiculè nimis interpretatur Areſ. dum ait. Ariſt. loqui ibi ex hypotheſi, & nihil affirmare, inquit enim *ſi autem vnumquodque alterum corruptum fuerit*; hoc certè nimis ridiculum eſt, ac inſulſum, quia Ariſt. ibi id probat ex profeſſo, neq. ex illo modo loquendi benè deducitur, quòd hoc Ariſt. iudicauerit impoſſibile abſolutè loquendo, quamuis enim de rebus impoſſibilibus hoc pacto loqui ſoleamus, nihilominus frequenter etiam ità loqui ſolemus de poſſibilibus, vt ſi dicamus, ſi vnum corpus generatur, aliud corrūpitur, non ob id innuere volumus generationem, & corruptionem eſſe impoſſibilem, & Ariſt. ipſe ſuperiùs tex. 25. probare volens vnum elementū ex alio generari, aiebat de congreſſu ignis, & aeris *ſi ſiccitas vincatur ab humiditate, orietur aer, rurſum ex aere aqua fiet, ſi calorem frigus euincat*, & tamen nemo dicet ex hoc Ariſt. iudicaſſe impoſſibilē tranſmutationē elementorū adinuicē.

25 Dicendum eſt igitur cum Ariſt. & cōmuni ſententia, quòd licèt ex congreſſu elementorum ſimbolorum nequeat tertiū ſpecie diuerſum ab eis emergere, benè tamen poteſt ex congreſſu diſſimbolorum; Probatur concluſio quoad primā partem, ex Ariſt. ibidem nequit elemētum aliquod produci, niſi in materia præhabeantur diſpoſitiones ipſius connaturales, ſed in congreſſu ſimbolorum nequit haberi ſufficiēs diſpoſitio pro tertio elemento, ergo &c. maior patet, probatur minor, nam ſi concurrunt v.g. aer, & aqua, vel corrumpitur humiditas vtriq. communis, & ſic permanerent tantum duæ qualitates contrariæ, ſcilicet frigus, & calor, quę non ſunt diſpoſitiones naturales alicuius elementi, vel corrumpentur ambæ contrarię remanentibus ſimbolis, & neque ſic conſurget tertium elementum, quia ex ſimplici humiditate elementū non conſurgit, ſed cōiungatione quadam qualitatum ſingula efformantur elementa; vel tandē vna tantùm ex contrarijs deſtruitur ſcilicèt caliditas, & ſic quia hæc corrūpi nequit, niſi per generationem frigoris iam in aere erunt frigus, & humiditas, quæ ſunt diſpoſitiones aquæ, quatè nō erit productio alicuius tertij, ſed alicuius vniuoci, idem dicendum, ſi frigus corrumpatur, quia tunc reſultaret aer.

26 Deindè probatur concluſio ex Ariſt. quoad alterā partem, nempè quòd ex congreſſu elementorum diſſimbolorum poſſit æquiuoca generatione tertium emergere elementum, vt v.g. aerem ex igne, & aqua; corrupta namq. frigiditate aquę remanente humiditate, & corrupta ſiccitate ignis remanente caliditate cōſurgit aer; ſimiliter ex congreſſu terræ, & aeris poteſt conſurgere ignis, corrupta enim frigiditate terrę, remanēte ſiccitate, & corrupta humidita te aeris remanēte caliditate efficitur ignis. Quod ſi modo non ità facilè fiat hic congreſſus, eſt propter elementorum impuritatem, & diſtantiam, non tamen abſolutè repugnat naturaliter, & Phyſicè fieri, vt contendebat Areſius, ſi enim applicentur ſimul ignis, & aqua, adeò vt calor ignis valdè ſuperet aquæ frigus, & è contra, humor aquæ ſiccitatem ignis, poterunt iſtæ qualitates agendo, & reagendo ad eū gradum ſe perducere, vt tandem in materia reperiatur humiditas, & caliditas, quales ſufficiunt ad introductionem formæ aeris depulſa ex vna parte forma aquæ, ex altera forma ignis, Tum quia quòd calidum ſuperet frigidum, vel ab ipſo vincatur, independenter eſt ab alijs qualitatibus, ſimiliter

ter de ſicco, & humido, ergo nō eſt omninò impoſſibile Phyſicè elemēta diſſimbola ità applicati adinuicem, vt ignis v.g. inducat calorem in aquam, non verò ſiccitatem omnimodā, & tūc erit diſpoſitio aeris. Tum tādem quia dum aqua in prunas aſpergitur, conſtat ignem extingui, & aquā conſumi, & in tali caſu veriſimile eſt non niſi in aerem conuerti, neque dicas in vaporem reſolui, quia ſupponimus aquam ſubſtantialiter conſumi; at vapor eſt ſubſtantialiter aqua, vt ſæpè diximus; cum ergo aqua igni iniecta conſumitur, veriſimilius eſt in aerem verti, quam in aliud elementum, vel mixtum.

27 In oppoſitum ſolet obijci, quia ſi duo elementa ſe interimūt, vt ex eorum deſtructione tertium emergat per accidens, vnū, & idem elementum fortius erit ſimul, & ſemel, ac imbecillius altero, fortius, quia vincit alterum, & perimit, debilius, quia ab altero ſuperatur, & extinguitur. Tum 2. ſi ignis v.g. & aqua congrediuntur, frigus, & calor, ſiccitas, & humor inuicē pugnāt, & ſic agendo, & repatiendo ad quandam mediocritatem ſe reducūt, quæ eſt diſpoſitio pro mixti conſtitutione, nō autem elementi. Tū 3. in tali congreſſu ignis, & aquę non videtur contingere poſſe, quod dicebatur vt ſcilicèt in igne tota corrūpatur ſiccitas, & in aqua tota frigiditas, vt indè generetur aer, vel è conuerſo in igne calor, & in aqua humiditas, vt generetur terra beneficio ſiccitatis, & frigiditatis remanentiū; ratio eſt, quia ſi ignis potens eſt ad expellendā humiditatē, poterit multò magis expellere frigus, & aqua ſi potēs eſt expellere ab igne ſiccitatē, poterit etiam multò magis calorem. Tum 4. eo ipſo quòd ignis, & aqua ſe corrumpunt mutuo, nequeunt attingere productionem tertij elemēti ſcilicèt aeris, quia non exiſtunt in eo inſtanti, quo erat producendus aer, quod autem nō exiſtit, effectum realem cauſare non poteſt, præcipua enim conditio cauſæ eſt exiſtentia ex dictis in Phyſic.

Reſp. ad 1. frequenter vnum elementū eſſe debilius altero ſecundum vnam qualitatem, & fortius ſecundum aliam, quarè vbi hoc in vtroque elemento reperietur, ſuperabit in vna, & ſuperabitur in alia, quia, vt diximus, vna qualitas eſt independens ab alia, nec in agendo, & reſiſtendo ſunt æquales, vnde idem elementū erit fortius, & debilius altero ſecundum diuerſas qualitates, quod nullum eſt inconueniens, imò ſummè neceſſarium, vt elementorum vires ſint æquilibratæ. Ad 2. dicimus in hoc congreſſu poſſe contingere, quòd vna qualitas parùm repatiatur à ſua contraria, quia propter intēſiorem actiuitatē poteſt ſuam contrariam deſtruere, & conſequenter impedire, nè in ſeipſam reagat tàm intensè; poteſt autem hoc contingere, præſertim ſi qualitas illa iuuetur a cauſis vniuerſalibus, putà ſi vigeret conſtellatio calida, & humida, iam ignis quò ad calefactionē, & aqua quo ad humectationem iuuarentur, vnde reſultarent diſpoſitiones aeris, ſi nō in eſſe perfecto, ſaltim in eſſe imperfecto, & remiſſo, quod ſufficit ad generationē aeris; nam poſtea forma aeris ſibi acquirit perfectas qualitates naturaliter conuenientes; illa autem diſpoſitio non erit alicuius mixti, quia propter minimam remiſſionem caloris in igne, & humiditatis in aqua, calor, & humiditas remanent quaſi in eſſe ſummo; non in eſſe refracto, & ad mediocritatem redacta, & conſequenter erunt diſpoſitiones aeris, non mixti. Ad 3. neg. aſſumptū, quia vt ſæpè dictum eſt nō adeſt iſta neceſſaria depēdentia inter qualitates, vt ſi ignis ſuperet in calore v.g. etiam in humiditate debeat excedere.

28 Pro ſolutione quarti argum. eſt inter Doctores diſſidium in aſſignatione cauſæ effectiuæ huius tertij elementi. Quidam enim vt Zab. lib 2. de qualit. element. ca. 8. docent elementū aeris v.g. produci in hoc caſu per actiones, quibus ignis, & aqua adinuicem agūt; quod Complut. hic explicant, eo quia putant non requiri in eodem inſtāti generationis, quòd ſit agens in actu, dummodò præfuerit, quia generatio non eſt actio ab alteratione diſtincta: in hanc opinionem videtur inclinare Ange . . dum fol 56. de propr. form. diſtinguit de actione inceptiua, & complectiua, & ait aerem ab igne, & aqua inceptiuè generari, non complectiuè, vbi etiam ſuſtinet, quod non eſt,

eſt, ſed immediatè fuit, poſſe aliquid producere. Hic dicendi modus ſuaderi poteſt tum ex Ariſt. qui 1. Metheor.ſum.4.c.1.ait frigiditatem terræ cauſam eſſe, cur aer in aquam conuertatur in locis ſubterraneis, & 2. de Gen.26. inquit generationem elementorum circularē eſſe, quia ad inuicem tranſmutantur; Tum quia primę qualitates ſunt veluti ſemina elemētorum, ergo quia duo elementa diſſimbola continent qualitates proprias vnius elementi, poterunt per ſe producere illud elementum; & tandem confirmat Angeſtus, quia ſi ignis per totā horā intenderet calorē, & in inſtāti terminatiuo deſtrueretur, in illo inſtanti calor complctè dicetur productus, & nonniſi ab igne, qui tamen nō exiſtit in illo inſtanti.

29 Sed hæc ſententia refutari poteſt tum ex dictis diſp.7. Phyſ. q.4. art.1. vbi oſtendimus omnem cauſam efficientem requirere exiſtentiam, & q. 6. art. 2. quòd accidens nec in virtute ſubſtātiæ attingere poteſt productionem ſubſtantiæ; cum igitur tertium elementum generatur, vel ambo intereunt, & ſic nō exiſtunt, vel vnum tantū ſit ignis, qui remaneat, tunc nequit ignis propria virtute producere diſpoſitiones omnes elementi aeris, quia non continet humiditatem, ergo nō erit per ſe cauſa aeris, quia continens effectum videtur continere diſpoſitiones illius effectus neceſſarias; Neque dicas ignem vt cauſam partialem concurrere cum aqua, quę in virtute remanet ſcilicet in frigiditate, quæ eſt virtus ipſius. Non valet, quia nec frigiditas aquæ remanet in inſtanti generationis, nec ſi remaneret, poſſet tanquam inſtrumentum aquæ attingere ſubſtantiam aeris. Si dicas ſaltim poſſet ignis partialiter cū Cęlo concurrere ad generationem aeris. Cōtra hoc eſt, quia ignis calefaciendo nō intēdit productionem aeris, ſed ignis, & ad generationem ignis ex ſe ordinat calefactionem illam, quòd autem ſequatur aer, eſt præter ignis intentum, ergò neque dicetur per ſe cauſa partialis, cauſa enim per ſe agit ex intenſione. Quod addūt Complut. iam diximus diſp. præced. nu. 23. & ſeq. diſtinctio Angeſti nil ualuat, quia tenetur aſſignare cauſam completiuam generationis, inceptiua enim eſt ſolū alteratiua. Nec motiua aliquid vrgent, nam Ariſt. in primo loco non determinat terram eſſe per ſe cauſam efficientē, ſed ſolum eſſe cauſam, quod intelligi debet de cauſa per accidens, quatenus inducit frigiditatē, vt producat aliam terram, ſed præter intentum reſultat aqua; in 2. loco loquitur de generatione vniuoca quę aliquo modo circularis eſt, quia quodlibet elementū vniuocè poteſt ex quolibet alio produci, non de æquiuoca actione. Ad 2. qualitates in ſe propriè non ſunt ſemina elementorum, ſed veluti ſemina, quia ſunt diſpoſitiones, attamen vt in vno elemento reperiuntur, nō ſunt per ſe ſemina, & diſpoſitiones, niſi elemēti eiuſdem ſpeciei, quia dicuntur diſpoſitiones, vt ſubordinantur agenti principali, vt ſic autem ab agente principali ordinantur ad generationem vniuocam. Ad 3. neg. in illo inſtanti calorem dici ab igne complctè produci, cū ignis non exiſtat, ſed compleri vel à ſeipſo, ſi ponatur indiuiſibile illud ex partibus caloris emanare, vel ab alia cauſa vniuerſali.

30 Mercenarius autem pro cauſa aſſignat aliud elementum vniuocum, ſcilicèt in generationem aeris alium aerem, & in generatione aquę aliam aquam; addit Auerſa q.37. ſect.5. ad 7. non eſſe aerē aliquem in particulari, ſed in cōmuni, in cuius virtute diſpoſitiones illæ agere dicuntur. Verum quamuis ſi iſtud elementum adeſſet, poſſet concedi per ſe producere vniuocè elementum ſimile, ſi ſcilicèt applicaretur in vltimo inſtāti, in quo completa eſſet diſpoſitio aerea, vel aquea; difficultas tamen vrget, ſi non adeſſet, putà ſi terra, & aer applicarentur, & aqua non ſit præſens, vt agat; Aſſerere autem cum Auerſa aerem, vel aquam in cōmuni eſſe per ſe cauſam, eſt omninò falſiſſimum, tum quia actiones ſunt ſuppoſitorum, & ſingularium, tum quia agens per ſe, & principale debet eſſe præſens; tum tandē, quia accidentia neque remanēt in inſtanti generationis, nō enim ſubiectantur in materia prima, ſed in compoſito, vt dictum eſt diſp. 3. Phyſ. q. 1. nec ſi remanerent, poſſent attingere formam ſubſtantialem.

31 Dicendum igitur per ſe cauſam eſſe cęle-

cæleſtem virtutem, nam ſi in ſublunaribus nequit reperiri cauſa per ſe alicuius effectus, recurrendum eſt ad cauſas vniuerſales, in caſu non adeſt in ſublunaribus per ſe cauſa huius tertij elementi, non enim ſunt elementa; tum quia non exiſtunt; tum quia non videntur æquiuocè virtualiter ad inuicē contineri, aliter idē reſpectu eiuſdē eſſet perfectius, & imperfectius, cauſa enim æqui uoca eſt nobilior effectu, ergo ſi aqua poſſit ab aere æquiuocè produci, eſſet imperfectior aere, ſi è contra aer poſſet ab aqua æquiuocè generari, aqua eſſet perfectior. Nec poteſt eſſe aliquod mixtum; nam non experimur hanc virtutem in mixtis, maximè enim eſſet, cū ex ſilice, & chalybe producitur ignis, quòd exemplum aliqui ſolēt adducere; & tamē vidimus diſp. 2. de Cœlo nu. 136. & ſeq. ab aſtris ignem illū produci, nam illa mixta potiùs terrā, vel aquā cauſarent, quæ ſunt elementa prędominantia, quàm ignem, & ſolum concurrunt ad rarefactionem aeris; tum quia licèt detur aliquod mixtum talis virtutis, cōtingere tamen poteſt, quod abſit, quo caſu recurrendum eſſet neceſſario ad agens vniuerſale.

DISPVTATIO SEPTIMA.

De Generatione corporis mixti, ſeù de mixtione.

Statuimus ſubiectum in his libris corpus mixtum, in cuiusgratiam hic omnia conſiderantur; cum igitur hucuſque de his, quæ ad cognitionem mixti corporis inſeruiunt, egerimus, remanet vt de generatione ipſius pertractemus, ſeù de mixtione, & de corruptione illi oppoſita, quapropter præſens diſputatio principem locum obtinet inter cæteras.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit mixtio, miſcibile, & mixtum.

1 Mixtio ſecundum nominis Ethimologiam ſignificat coniunctionem plurium corporum confuſa quadam ratione, qua ratione accidentia in eodem ſubiecto, vt albedo, & dulcedo in lacte, non dicuntur miſceri, quia non ſunt corpora, nec quando diuerſa corpora ordinatim vniuntur, ſcilicèt quæ ſunt vnius rationis ex vna parte, & quæ alterius rationis ex alia, hæc enim potiùs eſt quædam iuxtà poſitio, non mixtio, requiritur enim vt aliqualiter inter ſe confundantur. Plures acceptiones à Doctoribus aſſignari ſolent huius mixtionis, at prout colligitur ex Ariſt. 1. de Gen. à tex. 82. & ſeq. triplex eſt, impropria, propria, & propriſſima; mixtio impropria eſt, per quam multa corpora, vel multæ particulæ eorum confuſa quadam vnione coniunguntur ſecundū approximationem localem, immutatis verò manentibus omninò eorum ſubſtantijs, & hoc ſiuè poſſint adhuc diſcerni, vt eſt mixtio hordei, & frumenti, ſiuè non, vt farina ex granis hordei, & tritici. Mixtio propria eſt, cum aliqua ita coniunguntur, vt per mutuā actionem, & reactionem cōmunicent inter ſe qualitates, & ad certam temperiem ſe reducāt, nō tamen aliquod ſubſtantiale tertium diſtinctum reſultat, ſic aqua calida, & frigida ad inuicem attemperantur, & ad tepiditatem ſe reducunt, ſic etiam pharmacopolæ vt plurimum multa conficiunt medicamina; hęc mixtio ab aliquibus, craſis, vocatur. Tertia eſt, cum ex vnione aliquorum, & ex mutua ipſorum alteratione aliquod tertium ſubſtantiale diſtinctum reſultat, & de iſta loquimur in præſenti; ad quam tria concurrunt, primum eſt localis coniunctio eorū, quę miſcēda ſūt. Secundū eſt mutua ipſorum alteratio, per quam ſingulorū materiæ diſponuntur in eo gradu, & proportione, quā requirit forma mixti introducenda; Tertium eſt introductio formæ mixti.

2 Miſcibilia ſunt corpora illa, quæ apta ſunt coniungi, & ad mixtionem concurrere, & hoc ſiuè ſecundū approximationem tantùm localem, ſiuè ſecundùm alterationem tantùm, ſiuè ſecundum mutationem

ſubſtan-

ſubſtantialem, ex qua tertium aliquod reſultet, iuxtà diuerſitatem mixtionis. Attamen loquendo de miſcibilibus concurrentibus ad mixtionem, de qua eſt ſermo, plures aſſignātur conditiones ab Ariſtot. tex. 87. & ſeq. Prima, vt ſint actiua, & paſſiua adinuicem, ratione cuius materia, & forma, ſubiectum, & accidens, ſublunaria, & celeſtia, nequeunt miſceri; Secunda quòd poſſint facilè diuidi, ac cōminui in minutas partes, quia ſic faciliùs poſſunt ad inuicem agere, hinc ferrum, & lapis non miſcentur; Tertia, vt nō ſint magna, nec multa, nam ex magna rerum multitudine, vel mole difficilè poteſt fieri mixtio, quia difficilè alterantur; Quarta vt proportionabiliter miſceantur; ideſt vt habeant proportionem aliquam ſecundum actiuitatem, & reſiſtentiam, quia ſi actiuitas vnius multū ſuperat reſiſtētiam alterius, non fit mixtio, ſed auctio, vt in nutritione euenit ex alimento, & cum ex ligno fit ignis. Ex quibus colligit Ariſt. miſcibile illud eſſe, quod agit, & repatitur, & facilè diuidi poteſt, item quòd humida facilius miſcētur, quàm ſicca, & ex humidis, quæ non ſunt viſcoſa, vt ſunt oleum, mel, pinguedo, &c. hæc enim non tam facilè penetrari poſſunt.

3 Mixtum eſt id, quod ex mixtione reſultat, & quandoque eſt vnum per accidēs, ſi de prima, & ſecūda mixtione loquamur, eſtq; totum quoddam integrale, & aggregationis, at ſi reſultat ex propriſſima mixtione, eſt vnum per ſe, quia eſt totum quoddam eſſentiale.

4 Mixtionem propriſſimam definiuit Ariſt. in fin. 1. lib. de Gen. quòd ſit *miſcibilium alteratorum vnio*, ideſt vt explicat Scot. in 2. d. 15. ad 1. eſt generatio alicuius, in quo continentur, & vniuntur miſcibilia, quæ fuerunt alterata, & mixta; alij Doctores variè explicant hanc definitionem, clariùs definitur à Ruuio, Mixtio eſt mutatio ſubſtantialis ad formam mixti ex miſcibilibus congregatis, & per mutuam alterationem diſpoſitis, atque corruptis, in qua virtualiter vniuntur, & continentur: ly mutatio ſubſtātialis ſtat loco generis, per ly formam mixti excluduntur generationes elementorum, in quibus elementis miſcibilia non vniuntur, & cōntinentur, per ly ex miſcibilibus, &c. explicatur terminus à quo, per quem differt à generatione illius mixti, quod non fit ex præuia alteratione miſcibilium, ſed ex altero mixto immediatè producitur, vt ſunt viuentia ex ſemine genita, quæ generatio non eſt propriè, & rigoroſè mixuo; ly in qua virtualiter continentur, &c. explicat rationem formalem mixti, quod eſt virtualiter continere in ſeipſo elementa, vt dicemus.

5 Hinc deducitur mixtionem propriè, & formaliter non diſtingui à generatione aliorum mixtorum, quæ ex alijs *mixtis* generantur; quia cum relationes, & mutationes ſolum ex terminis ad quos ſpecificētur ex dictis diſp. 15. Phyſ. q. 7. art. 1. ſi vnum mixtum ex alio mixto generetur, & aliud eiuſdem rationis ex miſcibilibus alteratis, vt ſunt animalia ex putri, & ſemine producta, iſtæ generationes non erunt eſſentialiter diſtinctæ, ſed ſolum accidentaliter ratione termini à quo, ſeu vt rectius loquimur, (nam terminus à quo per ſe eſt priuatio formæ) ratione alicuius præſuppoſiti, nam mixtio præſupponit coniunctionē, & alterationē prçuiam miſcibiliū, à quibus mixtio ſumit denominationem, & ad quæ dicit habitudinem; & quamuis ſit de hoc inter Doctores aliqua diſſenſio, *facilitèr* tamen ex dictis diſp. cit. Phyſ. diſſoluitur.

Scaliger tamen exercit. 3. & Arriaga hic aiūt definitionem Ariſt. vitioſam eſſe, quia mixtio hac definitione definitur per miſcibile, quod eſt æque ignotum, & per mixtionem explicatur, quod eſt cōmittere circulum in definitionibus. Verum conſtat ex dictis in Log. diſp. 8. q. 11. explicando vltimā proprietatem relatiuorum, eſſe ſcilicet ſimul cognitione, & definitione, non eſſe inconueniens relatiua ad inuicem definiri, tum quia Ariſt. explicat miſcibile per alias conditiones, vnde non eſt æquè ignotum, vt mixtio Verùm eſt tamen, vt notat Auerſa q. 43. ſect. 1. quod ſi ſpectemus ſimplicē ſenſum verborum, potius eſt quædam ſimplex propoſitio, quàm definitio mixtionis.

6 Miſcibilia propriè ſunt omnia quatuor elementa, quia verè eis conueniunt omnes conditiones aſſignatæ, & experientia conſtat

ſtat ex commixtione elementorum, & alteratione tertium aliud generari;ita docuit Ariſt.2. de Gen.49.& probat, quia vnumquodque à terra habet conſiſtentiam, ab aqua terminabilitatem, ſeu coagmentationem, aer autem, & ignis requiruntur, quia ſunt aquæ, & terræ contraria, & vt frigiditatem illorũ attemperent; tum quia viuentia ex omnibus elementis nutriuntur.

Dices, non videtur ignẽ poſſe concurrere ad mixtionem, deberet enim deorſum pelli, quod eſt contra ipſius naturam, nec apparet, quodnam ſit mouens, falſum enim eſt, quòd aliqui dicunt, Cęlum ſuo motu quaſdam ignis particulas deorſum trudere, nam tranſeũdo per mediam aeris regionem deberent extingui. Tum quia Ariſt.4. Metheor. ſum. 2. c. 3. docet, omnia mixta eſſe aquea, vel terrea, ergo nullum aliud elementum ingreditur mixtionem; Neque dicas Ariſt. loqui de elemento prædominante. Nam in oleo prædominatur aer, vnde mixtum aereum ab eodẽ ibid c. 2. vocatur, & tamen eſt mixtum aqueum, quia diſſoluitur calore, ſignum euidens non componi ex aere tanquam ex prædominante, quia aer eſt calidus, ſed ex terra, & aqua; hinc ſi mixtum habet multum terræ, dicitur terreum, ſi multum aquæ, aqueum. Tum 3. ex iis mixtum componitur, in quæ deinde diſſoluitur, hæc autem ſunt aqua, & terra, aer autem, & ignis nõ apparent. Quibus permoti Cardanus lib. 2. de Subtil. Areſ. 1. de Gen. q. 50. ſect. 2. Ruu tract. de mixt. q. 1. & alij putant naturaliter impoſſibile omnia quatuor elementa concurrere ad mixtionem.

Dicimus tamen, quòd licèt non neceſſariò requirantur ſemper omnia quatuor elementa ad mixtionem, vt infra num. 37. poteſt tamen quandoq; accidere, quamuis enim ignis à propria ſphæra nõ deſcendat, in viſceribus tamen terræ ignem reperiri ſatis liquet ex Ætna, aliiſque montibus flammiuomis, & aquis termalibus calidiſſimis, vt diſp. 4. de Cęlo num. 61. diximus, quas niſi penetrarent exhalationes igneæ, nunquam iſta feruerent. Ariſt. autem omnia mixta appellauit aquea, vel terrea ratione molis, ſeu quantitatis, quia ſemper plus eſt iſtorum elementorum, & quandoque aliquod ex iſtis excedit, non autem quòd illa ſola componant; alia autem elementa, quamuis ſint mole minora, poſſunt tamen prædominari, quò ad virtutes actiuas, & motiuas propter multas exhalationes igneas, & aereas, quæ molem non faciunt, ſic oleum dicitur mixtum aereum, calx, & piper ignea dominantur. Quomodò autem mixtum dicatur in quatuor elementa diſſolui dicemus q. 3.

7 Deinde liquores illi, qui non habent contrarias qualitates, non dicuntur propriè miſcibilia, quia non poſſunt ad inuicem agere, & pati, cum omnis actio fiat inter contrarias qualitates, & quamuis adinuicem diuiderentur in minutiſſimas partes, non ob id corrumperentur, quia nec diuiſio fiet in infinitum, nam ſtatim ac peruenerit ad aliquas particulas ita minimas, vt nõ habeant virtutem amplius diuidendi, (ad agendum enim requiritur determinata virtus ex dictis diſp. 2. q. 5. ceſſabit diuiſio, neque erit corruptio, quia inanimata non determinant ſibi minimum ex dictis, diſp. 9. Phyſ. q. 3. Hinc non rectè Complut. diſp. 9. q. 2. & Ioan. de S. Thom. de Gen. q. 6. art. 2. docent quandoque liquores eiuſdem ſpeciei contrarias qualitates habẽtes, ſi permiſceantur, ad inuicem corrumpi, & alium numero diſtinctum generari; Nam ſi formæ illę ſubſtãtiales ſunt eiuſdem ſpeciei, ſi vna ſtat ſub illis diſpoſitionibus, etiã altera, & conſequenter, quamuis fieret alteratio quò ad illas qualitates contrarias, nõ tamen fieret corruptio ſubſtantialis formę, quia ſi vna diſpoſitio eſt compoſsibilis cum vna forma ſubſtantiali, erit quoque compoſſibilis cũ aliis eiuſdem ſpeciei; vnde nunquam vnum indiuiduum immediatè corrumpitur in aliud eiuſdem ſpeciei; ſed in aliud alterius ſpeciei. At liquores contrarias qualitates habentes, quas ſibi quilibet determinat, & conſequẽter alterius, & alterius ſunt ſpeciei, verè, & propriè miſcibilia dicũtur, habẽt enim omnia requiſita.

Petes, quot miſcibilia requiruntur ad mixtionem? Reſp. loquendo de mixtione vt à generatione mixti diſtincta, ſaltim duo exiguntur miſcibilia; an verò quandoque

 Bb poſſit

poſſit mixtum ex vno tantum elemento generari dicemus infra num. 37. & q. 5.

QVÆSTIO II.

Quo pacto fiat alteratio præuia ad mixtionem.

8 QVoniam ad mixtionem prærequiritur miſcibilium alteratio, vt ordinatè procedamus, prius de iſta alteratione loquendum, quo pacto ſcilicèt per primas qualitates alterentur ad inuicem miſcibilia, antequam reſultet mixtum, deinde de ipſa generatione mixti. Et quidem certum eſt in hac alteratione omnes quatuor primas qualitates ad inuicē agere, & quamlibet à ſua contraria refrangi; ſed quoniam Ariſt. 4. Metheor. c. 2. aſſerit tunc generationem mixti fieri, cum qualitates actiuæ ſcilicèt calor, & frigus, dominantur ſubiectæ materiæ imbutæ paſſiuis qualitatibus .ſ. humiditate, & ſiccitate, hinc orta eſt quæſtio inter Philoſophos, an ſolùm calor, & frigiditas concurrāt actiuè ad eductionē formæ ſubſtantialis è materia, humiditas verò, & ſiccitas ſint diſpoſitiones materię, an verò omnes quatuor actiuè concurrāt; etſi primum dicatur, in quo ſenſu explicari debet dominium illud.

9 Aliqui putarunt ſolum calorem, & frigiditatem actiuè, & per ſe concurrere ad eductionem formæ, & hoc, quia excedunt alias, & dominantur ſecundum intenſionem graduum; à quibus parum diſtat Buccafer. docens hoc dominium eſſe ſecundum virtutes. Albertus verò apud Angeſt. de propriet. form. pag. 98. Pomponatius, quem refert, & ſequitur Zab. lib. 1. de Gen. mixti, putant cum Auerr. ſolum calorem per ſe concurrere, frigus verò per accidens, quatenus mitigat calorem; quam opin. ſic explicat Zab. nam quando elementa ad mixtionem concurrūt, per contrarias qualitates ad inuicem agunt, & patiuntur, quoniam autem calor, & frigus maximam agendi vim habent, ideò abſoluitur primo loco horum contemperatio, & fit ex his vna qualitas media, quæ vocatur temperatus calor, qui poſtea agit in humidum, & ſiccum, & hæc eſt ſecunda actio, non quidem producēdo nouum calorem, quia iam calor in illis reperitur per præcedentem mutuam actionem, ſed immediatè, & per actionem immanētem producit in humido, & ſicco extenuādo illam vnionem, & terminationem pro eductione formæ mixti, quæ nequit educi, niſi miſcibilia permiſceantur, nequeunt verò permiſceri, niſi extenuentur, hæc autem extenuatio fit à calore per ſe, per accidens verò à frigore, quatenus contemperat calorem; ſicut enim non quilibet calor requiritur ad formā mixti, ita nec quælibet extenuatio, ſed determinata, & determinatus calor, hanc autem determinationem calor ſuſcipit à frigore, & hoc eſt dominiū actiuarum qualitatum ſupra paſſiuas, quia iſtæ ſolum ſe tenent ex parte materiæ, illæ verò agūt ad eductionē formæ extenuando, & vniendo ſecundum debitam proportionem requiſitam ad formam; vnde dominium non debet attendi ſecūdum gradus, ſed ſecundum proportionem explicatam. Benè verum eſt, quòd poſtea mixto iā genito frigus agit per ſe conſtipādo, & cōgelando partes mixti, quod eſt vltimum complementū ipſius mixti. Cōmunis tamen opinio ſuſtinet omnes has qualitates actiuè concurrere ad eductionem ſubſtantialis formæ mixti, ita Angeſt. cit. & Auerſa q. 43. ſect. 7.

10 Dicimus primò, ad eductionē formę ſubſtantialis omnes quatuor qualitates actiuè concurrere, & vt inſtrumenta, ad extenuationem verò, permixtionem partium, ac terminationem calorem, & frigus per ſe actiuè concurrere, alias verò ſolum paſſiuè. Prima pars quòd omnes actiuè concurrant, Prob. ex Ariſt. cit. vbi vniuerſaliter ait generationem mixti eſſe opus harum qualitatum. Tùm quia omnes quatuor ſunt connaturales formæ educendæ, ergo quia omnes ſūt de genere actiuorum ex diſp. 1. q. 1. & 4. omnes actiuè concurrunt ad eductionem, conſeq. prob. quia formæ elementaris humiditas, & ſiccitas actiuè concurrunt, quia ſunt illi connaturales, vt etiam Zab. concedit, ergo quia ſunt etiam mixto connaturales, habebunt proprias actiuitates eo modo, quo poteſt accidens concurrere actiuè ad generationem

nem ſubſtantiæ. Tum quia ideò per aduerſarios calor, & frigus actiuè concurrunt, humiditas, & ſiccitas paſſiuè, quia reſpectu alicuius ſecundæ qualitatis neceſſariæ ad generationem mixti, vt eſt illa extenuatio, congregatio, & terminatio, verè ita ſe habent, ſed dantur etiam aliæ ſecūdæ qualitates ad generationem mixti requiſitæ, quæ humiditati, & ſiccitati præcipuè tribuuntur, vt ſunt durities, & mollities, ergo quo ad hæc etiam ipſæ actiuæ dici debent.

11 Secunda pars, quòd reſpectu congregationis, & extenuationis partium calor, & frigus per ſe actiuè concurrant, Prob. ex Ariſt. cit. qui indifferenter de vtroque loquitur; Tum quia de frigore oſtenditur, nam quando elemētum frigidum ex calido generatur, adhuc frigus reſpectu humiditatis, aut ſiccitatis actiuum dicitur, & iſtæ qualitates paſſiuæ, quia cauſat terminationem, vnionē, & congregationem partium ad formam requiſitas, & ex ſe eſt productiuum talis effectus, ergo etiam in generatione mixti, quia non ſolum diſgregatio, & extenuatio partium prærequiritur, ſed etiam aliqua congregatio; hinc non ſolum calor per ſe agit cauſādo diſgregationem, ſed etiam frigus producendo congregationem. Tum quia vel partes humidi, & ſicci habent congregationem, & terminationem requiſitam ad formam mixti, vel non habent, ſi ſecundum, ergo quia prærequiritur, debebit illis cauſari per ſe, non à calore, qui potius ſegregationem cauſat ex diſp. 1. q. 2. art. 2. ergo à frigore; ſi primum, ergo ſaltim frigus per ſe aliqualiter cauſat conſeruando illam, & defendendo à contrarijs. Nec valet, quod ait Zab. illum effectum prouenire à qualitate media inſurgente ex calore, & frigore temperatis, ſed non quatenus habet frigus, ſed quatenus calorem. Non valet, quia qualitas illa media (quæ ſolū dicitur media per aggregationem, non quòd ſpecie ab extremis diſtinguatur ex diſp. 1. q. 5. art. 1.) per ſe agere debet, non ſolum vt continet calorem, ſed etiam frigus, quia non ſolum per ſe requiritur attenuatio, ſed etiam congregatio, quæ eſt effectus frigoris, non caloris, vt patet ex eorum definitionibus, & maximè ſi humida, & ſicca ſint magis attenuata, quàm expoſtulet forma mixti, quo caſu potius frigus principalius concurreret ad iſtum effectum, quam calor. Quòd ſi dicas illam congregationem, & conſtipationem potius ſubſequi generationē mixti, quàm præcedere. Hoc eſt apertè falſum, nam ſi ſolum ſubſequeretur, ergo materia ante mixti generationē eſſet plus extenuata, quàm forma generanda expoſcat, & conſequenter plus caloris haberet, quod eſt falſum, quia ſecundum ipſum Zab. calor debet excedere ſecundum proportionem formæ generandæ, ergo ſi extenuatio non eſt ſumma, ſed moderata, iam erit mixta cum aliqua conſtipatione, tum quia non eſt minor ratio, cur aliæ diſpoſitiones debeant præcedere in materia, & ſola conſtipatio debeat ſubſequi. Tandem, quòd humiditas, & ſiccitas ad iſtum effectū merè paſſiuè ſe habeant, patet, quia congregare, & diſgregare ſunt effectus caloris, & frigoris, vt habetur ex eorum definitionibus.

12 Dicimus 2. ad hoc vt calor, & frigus iſta actione agant in paſſiuas, nō eſt neceſſe, vt ipſas ſuperent ſecundum gradus, imò hoc eſt naturaliter impoſſibile, ſed ſufficit dominium in illas ſecūdum proportionem ad formam mixti requiſitam. Prima pars prob. quia humiditas, & ſiccitas, vel ſunt in gradibus æqualibus vt quatuor, vel vna erit altera intenſior, ſcilicèt humiditas, vt quinq; vel ſex, ſiccitas vt tria, vel duo, aut è contra, ſed quocumque dato nunquā frigus, & calor poſſint ſecundū intenſionem illas excedere quia ſi admittitur primum, tunc calor, & frigus, vel erunt in eiſdem gradibus æqualibus, & ſic non dominantur ſecundum intenſionem, vel calor erit intenſior, quàm frigus, ſcilicèt calor vt ſeptem, frigus vt vnum, vel è contra, & tunc licèt vna qualitas iſtarum poſſit excedere paſſiuas, non tamen ambæ, aliter eſſent in eodem ſubiecto ſecundum gradus intēſos, quod naturaliter repugnat. Secunda pars patet, quia iſta actio non eſt inter contraria, ſed potius circa ſubiectum, & conſequenter nō requiritur exceſſus quò ad gradus, ſed ſolùm ſecundum proportionem

actiuitatis in ordine ad formam, quatenus ſcilicèt ſi forma requirit attenuationem vt duo, requirit etiam calorem vt duo, à quo debebit attenuatio illa cauſari, qui calor poterit agere hac actione in humidum etiam vt ſex, & ſi minor eſſet calor, non poſſet cõcurrere ad iſtam extenuationem requiſitã; & hoc eſt, quod ait Ariſt. cit. dum inquit, tunc eſſe generationem mixti, cum qualitates actiuæ dominantur ſubiectę materiæ vnicuique naturæ ideſt cum habent talem actiuitatẽ proportionatam cuicumq; naturæ producendæ; in quo ſenſu explicari poteſt opinio Buccafer. vt notat Zab.

13 In oppoſ. obijc. primò, quod frigus per ſe ad mixtionem non concurrat, quia calor eſt cauſa generationis, frigus potius eſt cauſa corruptionis, vt patet pręcipuè de calore cæleſti, nam in hyeme, quia Sol recedit, & aduenit frigus, omnia intereunt, in ęſtate verò per approximationem Solis, & caloris omniũ rerum fit generatio, hinc frigus ab Ariſt. 4. Metheor. vocatur corruptiuum, à Galeno 2. de Accid. c. 3. dicitur in actione nullum cõferre iuuamentũ. Secundo arg. quòd calor, & frigus non ſint actiua in humidum, & ſiccum cauſando extenuationem, & conſtipationem, quia calor, & frigus non producunt ſecundarios effectus, niſi per primarios, ſcilicèt refrigerando, & calefaciendo, eò vel maximè, quia actio eſt inter contraria, ergo ſi calidum, & frigidum agunt in humidum, & ſiccum aliqua actione, hoc erit media calefactione, & infrigidatione, ergo prius producunt in illa aliũ calorem, & aliud frigus, ſed nulla res poteſt à calore calefieri, niſi ſit frigida, nec à frigore pati, niſi ſit calida, ergo ante iſtam actionem humidũ, & ſiccũ erant calidã ſimul, & frigida, quod eſt falsũ, aliter daretur proceſſus in infinitum.

14 Reſp. ad 1. neg. aſſumptum, nam nulla cauſa eſt per ſe corruptiua, ſed per accidens, quia natura non intendit per ſe malum, & corruptio vnius eſt generatio alterius, & conſequenter frigus, ſi eſt corruptiuum, debet etiam eſſe generatiuum; nec exemplum adductũ aliquid valet, nam retorqueri poteſt, quia calor ſummus adueniẽs omnia deſtruit, & cõuertit in ignẽ; ſed adueniente frigore, aliqua generantur, ergo frigus eſſet per ſe cauſa generatiua, calor deſtructiua; quare dicendum, nec calorem ſummum, nec frigus immoderatum eſſe per ſe cauſas generationis mixtorum, ſed in eſſe moderato, & attemperato ſecundum proportionem mixtorum, & quia in hyeme frigus eſt immoderatum reſpectu generationis viuentium, idcirco non generantur in hyeme, ſolùm poſſet concedi calorẽ principalius requiri maximè in viuentibus, cum ſit principalius inſtrumentum animæ, non idcirco tamen debemus excludere omninò frigus à ratione *per ſe* cauſæ, ſed ſolũ quod ſit cauſa minus principalis; vnde dictum Ariſt. & Gal. non debet abſolutè intelligi, ſed cõparatiuè. Quibus accedit, quod dantur plura mixta, quę principalius expoſtulant frigus, minus principaliter calorem; tum quia calor quoque eſt præcipua cauſa putrefactionis mixtorum, vt dicemus q. vlt. Ad 2. ex Zab. reſp. quod in alteratione elementorum datur actio tranſiens, qua vnum contrarium agit in aliud, & hac actione elementa contemperantur, ita vt quodlibet habeat aliquid omnium qualitatum, poſtea datur actio immanens, quia poſtquam elementa ſunt quò ad qualitates refracta, calor, & frigiditas in illo toto aggregato ex elementis *in*exiſtentes agunt in ipſum totum actione immanenti, quatenus ſiccum eſt, & humidum producendo illam diſgregationem, & congregationem; tunc ad argum. reſp. antec. non eſſe verum de actione immanente, ſed de tranſeunte, imò nec eſt verum omnem actionem eſſe inter formaliter cõtraria, niſi de agente vniuoco. Vel 2. reſp. ad antec. omnis actio inter elementa eſt per effectus primarios, vel formaliter, vel præſuppoſitiuè, actio tranſiens eſt formaliter per illos, immanens verò præſuppoſitiuè, ſic illa qualitas media in aggregato ex elementis actione immanenti agit præſupponendo actionem primariam calefactionis, & refrigerationis, qua totum illud aggregatum fuit alteratum.

QVÆ-

QVÆSTIO III.

Quomodo elementa maneant in mixto.

15 MIſcibilia, & maxime elementa manere aliqualiter in mixto docuit Ariſ. tum definiendo mixtionem quòd ſit miſcibilium alteratorum vnio, tum definiendo ipſa elementa 3. Cęli 31. dum dixit, *Elementum eſt corpus, in quod cætera corpora diuiduntur, in quibus potentia, aut actu ineſt, ipſum verò in ſpecie diuerſa eſt indiuiſibile,* hinc iure merito quęrimus de modo, quo remanere dicuntur in mixto; Et quidem in duas principales claſſes ſunt Doctores inter ſe diuiſi, quidam enim dixerunt manere formaliter, & vt ait Ariſt. in actu quo ad proprias ſubſtantias, ſed in eſſe refracto, & remiſſo, alij verò in potentia, & virtualiter; ſed valde deinde inter ſe diſſident in explicatione harum opinionum.

Qui enim ſuſtinent formaliter manere, ſed in eſſe refracto, non eodem modo explicant refractionem iſtam; nam Auic. lib. 1. Suffic. c. 10 ait elementa refrangi, & remitti quò ad proprias qualitates, non quò ad ſubſtantiales formas, quam refractioné qualitatum Raguſeius diſp. 19. & citatur etiam Fernel. lib. 2. & 3. Phyſiolog. explicat, non quidem quò ad gradus ipſarum, nam inquit qualitates elementorũ in mixto remanere etiam in ſummo, ſed quò ad actionem, nam elementa in mixtione conſcindũtur in minutiſſimas particulas, itaut in qualibet parte mixti reperiantur ſemper quatuor particulæ elementorum, attamen quia ad mixtionem concurrunt ſecundum paritaté virium, vt inquit Ariſt. hinc vnum elementum impedit aliud quò ad actionem, nec amplius ſunt ſui iuris, ſed potiùs in tertium commutantur; quare refractio ipſorum erit quò ad vires exercendas, non quo ad graduum remiſſionem. Alij verò, vt Mercen. lib. 1. diluc. & Camerarius par. 2. q. 1. explicant refractionem iſtam quò ad gradus qualitatùm, itavt propter actionem, & reactionem, quas inter ſe, & mutuò exercent, admittunt qualitates eſſe in ſummo, & ad quoddam medium refranguntur iuxtà mixti cuiuslibet temperamentum.

16 Auerroes verò non ſolum putauit in mixto reperiri qualitates elementorum refractas quò ad gradus, ſed etiam quò ad formas ſubſtantiales, quas ſuſcipere magis, & minùs aſſeruit, & poſſe intendi, & remitti. Sed neq; hæc formarum ſubſtantialium refractio eodem modo ab Auerroiſtis explicatur; Aliqui enim vt Achill. lib. 2 de Elem. art. 3. Sueſſ. 1, de Gen. Iand. 6. Phyſ. q. 2. Contar. lib. 3. de Elem. alter Contar. iunior to. 2. q. de Mixt. & Dand. 2. de An. digreſſ. 8. hanc refractionem explicãt per veram remiſſionem vt in qualitatibus ſcilicèt per amiſſionem pluriũ graduum, itaut elementa in eſſe refracto non differãt ſpecie à ſeipſis in eſſe perfecto, ſicut albedo vt duo non differt ſpecie ab albedine vt octo: Alij verò vt Bauon. 3. d. 16. & ex noſtris Canon. 5. Phyſ. q. 2. art. 2. vbi Aureo. citat, & Zab. lib. de Mixt. à quibus parùm differt Piccol. li. de Mixt. c. 9. docèt in mixto vnam formam reperiri formaliter continentem formas elementorum ſecundum aliquos gradus, quem dicendi modum explicat Areſ. 1. de Gen. q. 51. ſect. 4. exemplo animę rationalis formaliter continentis animam ſenſitiuam, & vegetatiuam ſecundum gradus formales, ſic forma mixti, inquit Areſ. formaliter continet formas elementorum non ſecundum entitates reales, ſed quò ad gradus formales, licèt non ſecundum omnem, & integram eorum rationem, qua ratione dicuntur contineri in eſſe refracto, & perfectiùs continetur forma elementi prædominantis. Zab. verò ait, formã mixti aliud non eſſe, quàm collectionem plurium graduum, & realitatum formarum elementorum, & ſimetriam illam eſſe formalitaté mixti; itaut cum forma ignis, & aliorum elementorũ habent omnes realitates, conſtituunt elementa in proprio eſſe ſpecifico, at quando admittunt aliquas realitates, & adinuicem miſcentur, ſic conſtituunt varia mixtà iuxtà varias admixtiones, & deſinunt eſſe elementa, nec habent amplius idem eſſe ſpecificum, ſed tranſeunt in eſſe carneum, aureum, &c. & idcirco vnũ elementum dicitur in aliquo prædominari, quia plures realitates illius reperiuntur in illo mixto.

Ex quibus colligitur aliud diſcrimen, quod inuenitur inter iſtos Doctores, aliqui enim in mixto ponunt formam mixti realiter à formis elementorum diſtinctam, alij verò hanc mixti formã aſſerunt eſſe ſolum collectionem, & ſimentiam formarũ elementarium, nec aliam formam agnoſcunt realiter ab illis diſtinctam, & de nouo aduenientem in generatione mixti.

17 Alia extrema opinio docet elementa non formaliter, ſed virtualiter in mixto manere, ita Scotiſtę cũ Scoto 2. d. 15. Thomiſtę cum D. Thom. 1. p. q. 76. art. 4. Nominales, Suarez diſp. 15. Meth. ſec. 10. Iol. 1. de Gen. q. 17. Conimbr. cap. 10. q. 4. Ruu. trac. de Mixt. q. 4. Hurt. diſp. 6. ſect. 2. Mur. diſp. 5. q. 3. Arriag. diſp. 2. Phyſ. ſec. 1. Auerſa q. 43. ſect. 3. & 4. Fonſ. 7. Met. c. 16. q. 2. & alij. Quid autem ſi elementa virtualiter in mixto manere, non ſimiliter ab omnibus explicatur. Aliqui enim hanc continentiam explicant in ordine ad qualitates tantum elementorum, & virtualitate accidentali, non ſubſtantiali, aut in ordine ad formas ſubſtantiales, ſed quatenus in mixtis reperiuntur primæ qualitates, quæ virtutes dicuntur elementorum: ita Thomiſtæ quibus adhærent Ruu. & Conimbr. qui adhuc diſſident, nam aliqui qualitates iſtas non formaliter remanere in mixto, aſſerũt, ſed virtualiter incluſas in quadã qualitate reſultante ex illis quatuor de nouo, citantur Sonc. 10. Meth. q. 2. Iauellus 8. Met. q. 4. Greg. 1. d. 17. q. 5. art. 2. & à Ruuio citatur Scotus; Alij verò non vnam, ſed duas admittunt qualitates reſultantes vnam ex calore, & frigore, aliam ex humiditate, & ſiccitate ita Dur. 2. d. 30. q. 5. Saxon. 2. de Gen. q. 19. Conciliator differ. 6. alij concedunt qualitates primas remanere in mixto formaliter, ſed adhuc admittunt quintam qualitatem virtualiter illas includentem, alij tandem ſolum quatuor qualitates primas ponunt in mixto, ita communior. Scotus verò licèt admittat has qualitates primas formaliter remanere in mixto, nec aliam qualitatem illas virtualiter continentem agnoſcat, adhuc tamen hanc virtualem continentiam elementorum explicat in ordine ad formas ſubſtantiales, quia vult formam ſubſtantialem mixti includere virtualiter formas elementorum, & fortè ab hac Sent. Canon. & Areſ. nonniſi ſolis verbis diſcrepant, vt videbimus; ſequuntur Suarez, Iol. Auerſ. & alij.

ARTICVLVS I.

Oſtenditur, & explicatur continentia virtualis elementorum in mixto.

18 Dicimus primò, elementa non formaliter, ſed virtualiter remanere in mixto; ita Doctor cit. quam concluſ. oſtendimus præcipuè ex confutatione aliorum; & Primò prob. nõ remanere formas elementares in eſſe refracto quò ad vires, vt dicebat Raguſ. nam Ariſt. 2. de Gen. 48. ait, *Quæ miſcentur, ſecundùm excellentias ſe corrumpunt, & tunc neque illorum contrarium alterutrum ſimpliciter erit, ſed medium*, inſuper *Et primò quidem elementa ita tranſmutãtur, ex his autem carnes, & oſſa, & quæ talia calido quidem facto frigido, frigido autem calido, quando ad medium veniunt*, & 1. de Gen. 88. ait miſcibilia actiua debere eſſe, & paſſiua, ex quo deinde in fine deducit mixtionem eſſe miſcibilium alteratorũ vnionem; ex quibus patet miſcibilia in mixtione debere alterari ad inuicem, & agere, & pati actione alteratiua, quod eſt intendi, & remitti ſecundùm qualitates, ergo qualitates elementares non erunt in ſummo in mixtis. Nec valet, quod ait Raguſ. elementa alterari non quò ad remiſſionem qualitatum, ſed quò ad viriũ ſuſpenſionẽ, ſicut ſi duo homines viribus æquales certarẽt inter ſe, inter vtrũq; daretur actio, & paſſio, nõ quò ad remiſſionẽ gradum fortitudinis, & viriũ, ſed quò ad inhibitionẽ, nè vnus alterũ deijciat. Non valet, quia alteratio tendit ad qualitatem, ſi eſt intenſio, & ad deperditionem qualitatis, ſi eſt remiſſio; at in elemẽtis non adſunt aliæ qualitates actiuæ vniuocè prȩter primas, ergo circa illas contingit alteratio. Tũ quia ſecũdũ Ariſt. illa alteratione debent elementa alterari, qua poſtea frigidũ denominatur calidum, & è contra, ſed ex ſola inhibitione viriũ nunquam

quam calidũ dicetur frigidum, ſed potius non calidum, quatenus caret actione caloris, ergo &c. Tũ quia vel vnũ elementum agit in aliud actione poſitiua, vel non, ſi ſecundũ, ergo nõ agit, nec alterat, ſi primũ, ergo aliquid in illud aliud producit, actio enim poſitiua terminũ poſitiuum expoſcit, iſtud autem productũ erit aliquis gradus propriæ qualitatis primę, quia frigidũ v.g. nihil producit, niſi frigiditatem, ergo corrumpit aliquem gradũ qualitatis oppoſitę, in his enim generatio vnius eſt corruptio alterius, ergo calor non erit ſummus v.g. in igne. Nec exemplũ adductũ valet, quia verè homines illi ad inuicē agunt, & patiũtur producendo impulſum, quæ eſt quędã qualitas, at nõ ſequitur ex hoc remiſſio fortitudinis, quia impulſus ille non opponitur formaliter fortitudini, itaut ex generatione vnius inferatur corruptio alterius, vt eſt in primis qualitatibus; præterquãquod etiam vires propter impetum impreſſum hebetantur, licèt poſtea denuò reſurgant, quia ſubſtantialis forma non minuitur.

19 Accedit etiam, quia ſequeretur omnium mixtorum eſſe idem temperamentum, quod eſt falſum, ſeq. probat. quia temperamentum eſt diſpoſitio primarum qualitatum, vt q. ſeq. dicemus, ergo ſi primæ qualitates omninò in ſummo remanent, eodem modo eſſent in omnibus mixtis diſpoſitæ. Raguſ. negat ſeq. quia elementa non omninò paribus viribus ad mixtionem accedunt, ſed quodãmodo imparibus, itaut vnũ elemētum pauliſper alterum excedat, & ideò quia modò hoc, modò illud excedit, inſurgit temperamenti varietas. Contrà, vel iſte exceſſus eſt ſufficiens, vt excedens agat in debilius, vel non, ſed adhuc vires habet impeditas; ſi primũ, ergo aget, cũ ſit agens naturale, & ſic debilius nõ habebit qualitatem in ſummo; ſi ſecundum, cum iſte exceſſus ſit tenuis, vt diximus diſp. 2. q. 1. art. 2. & q. 5. certè nequit eſſe cauſa diuerſitatis temperamenti, quia temperamenta mixtorum ſunt ità inter ſe diuerſa, vt vnum non pauliſper, ſed ſecundum plures, & plures gradus alterum mixtum excedat, vt patet præcipuè in venenis. Et tandem quia hæc opinio deberet admittere alias primas qualitates præter illas elementorum, nam calor, & frigus v.g. elementorum per ipſum non percipiuntur, & tamen mixtum percipitur calidum, vel frigidum, ergo iſte calor, vel frigiditas erit à calore, vel frigore elementari diſtincta, deberet etiam admittere in puluere tormentario ſummum calorem, in ſtuppa, & ferro ſummam humiditatem, in vino ſummam ſiccitatem, quę omnia ex ipſis terminis apparent falſa.

20 Secundò, quòd non maneant refractę formæ ſubſtantiales ſecundũ gradus qualitatis, ſed perfectæ ſecundum ſubſtantias, probatur, quia vel iſtę elementares formę ſunt inter ſe compenetratæ, itaut quælibet informet quamlibet partem materiæ, & hoc eſt falſum, quia vt arguit Doctor, nequeunt in eodem ſuppoſito eſſe plura ſuppoſita diſtincta, & diſparata, at quælibet forma elementi nata eſt conſtituere proprium ſuppoſitum, cum nõ ſit alteri formę elementari ſubordinata, nec cõmunicabilis, tum quia darentur plures quantitates, quæ ſcilicèt conſequũtur elementares formas, ſimul compenetratæ; nec elementum formæ ad inuicem ſe excluderēt ab eadem materia, ſed compoſſibiles eſſent, vnde nunquam ex vno elemento aliud generaretur, & tandē poſſet eodem modo argui, quo diſp. 4. q. 3. impugnatur opinio ponēs per rarefactionem nouam quantitatem acquiri, nam cum tota materia mixti ſit maior qualibet materia elementorum, cũ integretur ex illis, iam forma ignis v. g. deberet coextendi ad informandã non ſolùm propriã materiã, ſed etiã materias aquæ, aeris, & terræ; quæ omnia ſunt falſa. Vel elementa ſolùm iuxta ponuntur ſecundum minutiſſimas particulas, & hoc etiam eſt falſum, inquit Scotus, quia ſic nõ quælibet pars mixti eſſet mixta, vt docet Ariſt. Nec valet, quod ait Raguſ. quamlibet eſſe mixtam, quia elementa in mixto non ſunt ſui iuris, ſed inter ſe confuſa, ac ſi non eſſent; Etenim verè, & propriè entitates elementorum eſſent à parte rei iuxta poſitæ ſecundum minutiſſimas particulas, & ab Angelo cognoſcerentur, quòd autem non ſint ſui iuris, ſolum impedire poſſet mu-

tuam actionem primarum qualitatum, nō autem conſtitutionem compoſiti elementaris, qui eſt effectus in genere cauſæ formalis inimpedibilis à Deo quandiu forma eſt in materia, reſpectu cuius effectus forma eſt ſui iuris, ergo verè, & realiter quælibet pars mixti nō eſſet mixta. Nec quoq. iuuat, quod alij dicunt, quamlibet partem mixti eſſe mixtam, non propter elementa, ſed propter formam mixti, quæ per totum diffunditur. Non valet, quia intētum Philoſophi eſt oſtendere elementa ita inter ſe miſceri, vt mixtio non ſit iuxta poſitio elementorum, vnde loquitur de miſcibilibus, non de forma mixti, itaut qualibet pars mixti contineat omnia miſcibilia.

21 Accedit, quòd cum inanimata non determinent ſibi minimum, poſſet pars illa formæ mixti informans portiunculam aquæ ſeparari, & ſeparata exiſtere, ergo de ratione mixti non eſſet includere omnia elementa, ſequela patet, quia forma mixti reſpiceret particulam illam aquæ vt diſpoſitionem adęquatam, & naturalem, nec ſe habet vt anima, quæ varias ſimul expoſcit formas partiales pro ſui conſeruatione, qua ratione exigit minimum naturale. Tū quia non videtur, quo pacto piſcis poſſit ignem in ſe continere, quin ab Oceano extinguatur, videmus enim paruulam ſcintillam inflammare tormentarium puluerem, eo quia ignis tunc excedit; exiguum aquæ applicatum calci (quo exemplo vtitur Raguſ.) quia diſſoluit harmoniam elementorum, diſſoluit calcem, ergo multo magis tota immenſitas Oceani extinguet modicum ignem incluſum in piſciculo, ſicut ferrum ignitum immerſum in aquam extinguitur. Neque dicas formam mixti cōſeruare illum ignem, & defendere, ſicut conſeruat calorem piſcis, nè ab aquæ frigore deſtruatur. Nam contra hoc eſt, quia calor ille naturalis prouenit, & conſeruatur ab anima, vnde recedente anima, ſtatim recedit calor in piſce, & deſtruitur ab aqua, ergo forma mixti non poteſt ignem conſeruare; tum quia ante introductionem formæ mixti in aquis geniti, deberent particulæ ignis applicari, & commiſceri in aquis, & cum aquis, quod naturaliter videtur impoſſibile, deberet enim extingui; de quo dicemus num. 37. Tum quia nullum elementum eſſet prædominans in mixto, vt dicebamus num. 19. omnia ferè elementa violenter quieſcerent, maximè leuia, nam quamuis non ſint in mixto ſui iuris, & habeant vires, vel qualitates refractas, non ob id amittunt proprias paſſiones, & inclinationes ad locum ſurſum; & quamuis ſint ordinata ad mixti generationem, adhuc in ordine ad proprias naturas violenter quieſcerent, ſicut de motu aquæ ad replendum vacuum diximus diſp. 12. Phyſ. q. 2. tum quia *ignis in marmore* eſſet ſub maiori *denſitate, & grauitate*, quàm expoſcat ipſa aqua; vinum etiam calidum extinguit ſua humiditate ignem, cur ergo illa humiditas non eſt ſufficiens ad extinctionē ignis incluſi in vino?

22 Tertiò, quòd non remaneant elementares formæ in eſſe refracto quò ad ſubſtantiam, oſtenditur illis rationibus, quibus diſp. 5. q. 5. art. 2. probauimus ſubſtantiam non ſuſcipere magis, & minus, & contra Auerr. faciunt etiam præcedentes rationes; contra Zab. quoq. argui poteſt, quia vel illi gradus ſunt aliquid Phyſicum, vel Metaphyſicum; ſi ſecundum; ergo eædē omninò realitates Metaphyſicæ eſſent ante, & poſt corruptionem ſubſtant*ialem*, quod eſt falſum, quia realitates Metaphyſicæ deſtruuntur omninò ad corruptionem indiuidui; tum quia non eſſent niſi quædam realitates communes mixtis, & elementis à quibus prædicata communia ſumuntur, quia realitates pertinentes ſolùm ad elementa ſunt differentiæ ſpecificæ conſtituentes elementa in propria ſpecie, nec alia realitas Metaphyſica reperitur conſtitutiua ſpeciei, omnis enim vel eſt genus, vel differentia; & ſic vnum elementum poſſet dici in alio elemento remanere, quia in illo adeſt realitas communis, quæ omnia ſunt falſa. Si primum, iſtud tale Phyſicum erit ſingulare, & per conſequens ad aliquam ſpeciē pertinebit, vel ergo iſta realitas pertinet ad ſpeciem elementi, & ſic erit eadem cum forma elementi, vel alterius ſpeciei, & ſic in elementis eſſent plures formæ ſpecificæ,

æ,vnde nõ eſſent corpora ſimplicia. Tum quia ſpecialiter contra ipsũ arguitur,quod non ponit nouam formam diſtinctam ab iſtis gradibus elementaribus,ſic enim mixtum eſſet ſolum quid aggregatum per iuxta poſitionem plurium; non quælibet pars mixti eſſet mixta; daretur noua generatio ſubſtantialis;abſque termino formali, nequeunt enim illæ realitates terminare generationem mixti, quia iam præceſſerant in materia; nec ordo ille, & ſimetria, hæc enim eſt ſimplex relatio; mixtum non eſſet elementis perfectius,quia includeret im perfectiores realitates elementorum, iſtæ enim cum remaneant in mixto,habent rationem potentię reſpectu illarum, quæ in generatione mixti deperduntur, à quibus actuantur,& fiunt in vltimo eſſę, non poſſent conficere mixtum vnum per ſe, quia non ſe haberent vt actus, & potentia; elementa eſſent tota ætherogenea conſtantia ex iſtis realitatibus. Motus naturalis nõ eſſet velocior in fine, quàm in principio,nã ſi lapis è cælo deſcenderet, velocius per ignem moueretur, quàm per aerem, quia per ignem realitates aeris, aquæ, & terræ pellerent deorſum, realitates ignis ſolùm reſiſterent, vel ſaltim eſſent indifferentes, at cum deinde per aerem moueretur, ſolũ realitates aquæ, & terrę impellerent, non realitates ignis, & aeris, per aquam ſolum realitates terræ detruderent, ergo ſemper motus retardaretur, quia remitteretur virtus impulſiua: quę omnia ſunt abſurda. Ad Areſ. dicemus n. 24.

Quartò,quòd virtualiter remaneant, & in potentia,ſequitur à ſufficie[illegible]diuiſione, & prob.auth.Ariſt. nam 1. d[illegible]. 84. & 86. apertè aſſerit elementa potentialiter,& ſecundùm virtutes manere in mixto,quod repetit 2.de part. Anim,cap.1.& 3.cęli 31. proponit iſtam quæſtionem, an maneant actu,vel potentia in mixto, & non eſt veriſimile,quòd per manere in potentia intelligat de permanentia ſecundùm vires colligatas,vel ſecũdum qualitates, aut formas refractas,quia tunc non fuiſſet adæquata diuiſio, remanebat enim alius modus ſcilicet manendi virtualiter, itaut nihil omnino elementorum ſit actu in mixto. Verum eſt tamen, quòd varię ab aduerſarijs authoritates iſtæ extorquentur,magis tamen patebit ex ſequen.concluſ.

23 Dicimus 2. dantur in mixto primæ qualitates non virtualiter in aliqua incluſę, ſed formaliter,qua ratione mixtum dicitur elementa continere virtualitate accidentali;Concluſio eſt Scoti in 2.d.15.ad 2.princ. vbi apertè ait dari in mixto qualitates ſimiles qualitatibus elementorum, quamuis in illa additione dicat nõ eſſe ſimiles in ſpecie, ſed in genere;clarius hoc habet ad 4. & in 4.d.3.q.3.ad 1.princ. concedit aquam artificialem,quæ ſecundum ipſum eſt vnũ mixtum, habere frigiditatem, & humiditatem ſimiles qualitatibus aquæ elementaris, & d.44.q.1.E.& d.49.q.13. ferè per totam id multotiès repetit, vnde miramur, quomodo Ruuius ipſum citet pro parte oppoſita. Et prob.primò,quòd non detur qualitas virtualiter continens primas,tum ex Ariſt. citando n. 26. quibus in locis has qualitates admittit in mixto; tum quia experimur sẽſu tactus has qualitates in quolibet mixto in ſuo ſtatu naturali permanente, nam viuẽs intùs eſt calidũ,metalla frigida,qualitates aũt virtuales nõ ſunt ſenſibiles in ſeipſis ſolus.n. color formalis mouet viſũ, & formalis ſonus auditũ, non aliquid virtualiter cõtinẽs colorẽ,aut ſonũ,ergo ſolus formalis calor,& formale frigus poſſunt mouere sẽſum tactus,non aliquid virtualiter calidũ, aliter piper, allium, & huiuſmodi ſemper calida perciperentur,quod eſt falſum;ſi ergo dantur in mixto iſtæ primæ qualitates formaliter, non datur qualitas illas virtualiter continens,nam eſſet ſuperflua,quia poſſet mixtum per primas formales qualitates ſe defendere à cõtrarijs, & per ſuam formam ſubſtantialem poteſt recuperare defectus primarum,ſicut aqua propria forma ſubſtantiali ſe reducit ad priſtinam frigiditatem. Non tamen negamus in mixto aliquas qualitates virtuales,ſed ſolum qualitates virtuales continentes primas qualitates, quibus medijs mixta in ſeipſis, & actione immanenti producant primas qualitates formales; nam dantur aliqua mixta productiua tranſeunter in alienum ſubiectum per qualitatem virtualem calorẽ for-

ma-

nialem, vel frigus; vide diſp. 1. q. 3. Quod autem hæ formales qualitates ſint eiuſdem ſpeciei cum elementaribus oſtendimus diſp. cit. q. 7.

Ex hoc colligunt Doctores mixtum virtualiter continere elementa virtualitate accidentali, nam qualitates iſtæ primæ, quę in elementis ſunt diſperſæ, quia in vno ſolū duæ qualitates non contrariæ reperiuntur ex dictis diſp. 1. q. 6. in mixto omnes ſunt coniunctæ, cum naturaliter poſcat temperiem, & mixtionem omnium qualitatum, & quia iſtæ qualitates elementis conueniunt in ſummo, & excellenti gradu, ipſis ſpecialiter ſunt attributæ, & appropriatæ, & conſequenter, quia in mixtis in eſſe temperato reperiuntur, rectè quò ad iſtas qualitates poſſunt dici elementa virtualiter in mixto contineri, quia adſunt in mixto virtutes elementorum, vt dicebat Ariſt. cit.

24 Dicimus tertio, formam mixti virtualiter continere formas elementares virtualitate ſubſtantiali; ita Doctor cit. lit. B. Prob. primò exemplo, nam medium ſpecie ab extremis contrarijs diſtinctum dicitur participare de extremis, quod non eſt intelligendum de formali participatione, itaut verè entitas albedinis, & entitas nigredinis ſint actu in rubedine, quia rubor eſt æque ſimplex entitas, ſicut extrema, ſed dicitur medium per participationem propter naturalem quandam conuenientiam, quam habet cum extremis, quæ conueniētia non adeſt inter extrema; ita in propoſito dicēdum, nam mixtum eſt medium aliquod inter elementa, & illa participare dicitur, quia quandam naturalem conueniētiam habet cum qualibet forma cuiuslibet elementi, quatenus ſcilicet ex natura ſua, & radicaliter expoſcit pro diſpoſitione illam qualitatem, quam poſtulat forma illius elementi, quę conuenientia non eſt inter elementa. Accedit ratio, quia continētia virtualis eſt duplex, vna in genere cauſæ efficientis, qua vna forma aliam dicitur continere, quia poteſt illam producere, vt Sol virtualiter continet calorem; alia in genere quaſi formalis cauſæ, & hęc eſt duplex, prima, qua vna forma cum ſit perfectior, perficit materiam perfectiori gradu, quam forma imperfectior, & conſequenter in gradu formæ imperfectioris, ſed eminentiori modo; ſecunda, qua forma continens poteſt operationes, & effectus formales alterius formæ cauſare, ſicut anima rationalis dicitur continere ſenſitiuam; in propoſito forma mixti non continet formas elementorum continentia virtuali effectiua, quia nequit illas producere, ſed continentia virtuali ſecūdo modo, quia eſt illis perfectior, & aliqualiter tertio modo, quia poteſt cauſare in aliquo gradu effectus ſcilicet qualitates elementorum, & motum; quæ continentia non eſt accidentalis *ſolum, ſed ſubſtantialis*, quia continet principium exigitiuum, & cauſatiuum illarum qualitatum, quod eſt ſubſtantialis forma elementi, aliter dici poſſet animam rationalem continentia, & virtualitate ſolum accidentali cōtinere ſenſitiuam, quia poteſt producere effectus illius ſcilicet operationes, quæ sūt accidentia, quamuis per accidentalem à poſteriori explicetur ſubſtantialis continētia. Et reuera, ſi res benè perpendatur, non eſt magna diſcrepantia inter nos, & Thomiſtas, ſed totum diſſidium prouenit ex varia acceptione huius virtualis continentię, vt videbimus in ſolut. arg. Hoc etiam voluit innuere Areſ. dum hanc continentiam formalem appellauit, & *actualem, eo* modo, quo rationalis continet ſenſitiuam; Sed ſcerię in hac explicatione parumper exceſſit, rationalis enim dicitur ſenſitiuam actu continere ſecundum propriam rationem formalem ſentiendi, quia informando materiam, verè, & formaliter cōſtituit hominem ſub gradu ſenſitiuo, perfectèq; exercet effectus formales, & operationes ſentiendi, vt ſic, at forma mixti informando materiam non conſtituit compoſitum ſub gradu elementari, nec ratio formalis ignis, vel aquæ adeſt in forma lapidis, aliter verè lapis eſſet ſub ſpecie ſubalterna elementi, ſicut homo ſub genere animalis: hinc rectiùs appellatur hæc continentia virtualis, & potentialis, quàm actualis, & formalis; eo vel maximè, quòd licèt qualitates mixti alteratiuæ, & primæ ſint eiuſdem ſpeciei cū elementarib. non tamen qualitates motiuæ, vt fusè diximus diſp. 3. de cælo q. 1.

25 Ex

25 Ex his colligitur, quomodo ſit verũ vnum elementum præualere alteri in mixto, & prædominari, quia ſcilicet forma mixti magis aſſimilatur, & conueniẽtior eſt cũ forma vnius elementi, quàm cum altera in qualitate, & per cõſequens etiã in entitate, quatenus eſt principiũ radicale illius qualitatis. Similiter in corpore ætherogeneo ſecundum diuerſas partes poteſt dici hoc, & illud elemẽtum prædominari, ſic in corpore animato propter quatuor humores quatuor elementis correſpondentes (nam in flaua bili præualet ignis, quia ex ſe petit excedere in ſiccitate, & calore, in ſanguine præualet aer, quia excedit in calore, & humiditate; in pituita pręualet aqua, quia excedit in frigiditate, & humiditate, & in atra bili terra propter exceſſum frigiditatis, & ſiccitatis) membra diuerſimodè dicuntur temperata, & in vno vnum elementum dicitur habere dominium, in alio aliud, iuxta exceſſum humorum, vel qualitatum.

ARTICVLVS II.

Soluuntur obiectiones.

26 IN oppoſ. arg. contra 1. concluſ. primò authoritatibus Ariſt. Prima authoritas ſumitur ex 1. de Gen. c. de mixtione, vbi plura dicit ad mixtionem ſpectantia, nam tex. 83. probat Ariſt. mixtionem non eſſe generationem, quia in generatione alterum corrumpitur, at ſi in mixtione omnia elementa corrumpuntur, mixtio eſſet generatio; deinde tex. 84. duas propoſitiones affert, prima eſt *videtur enim, & quæ miſcentur priùs ex ſeparatis conuenientia, & poſſibilia ſeparari rurſus*, ergo ſi elementa poſt mixtionem poſſunt à mixto ſeparari, verè in mixto ſecundum aliquod eſſe formale remanent, quod etiam docet 3. Phyſ. 45. oſtendens non dari quintum elementum, quoniam ex mixtis quatuor ſola ſeparantur; Secunda eſt, *neq. permanent igitur actu, vt corpus, & album, neq. corrumpuntur, nec alterum, neq. ambo*: quod etiam repetit tex. 88. vbi negat guttam vini cum decem millibus congijs aquæ miſceri, quia corrumpitur, & tex. 90. vbi ait. *Hæc enim neq. corrupta eſse neceſsarium eſt mixta*, ergo aliquo modo formaliter permanent, & tandem in fine libri definit mixtionem, quòd ſit *miſcibilium alteratorum vnio*, non dixit corruptorum. Secunda authoritas ſumitur ex 2. de Gen. 48. vbi ait, quòd quando in congreſſu duorum elementorum vnum eſt abſolutè actu; alterũ verò poteſtate, non eſt mixtio, ſed generatio, ſed quando ambo in tertium tranſeunt, tunc eſt mixtio, *Quia*, inquit, *quæ miſcentur, corrumpunt excellentias ad inuicem*, ergo aliquo modo ſecundum eſſe non excellens permanent. Tertia authoritas ſumitur ex 1. de cælo 7. & 12. vbi determinat Ariſt. mixtum moueri localiter ſecundum præualens elementum, ergo verè ſũt elementa in mixto, quia effectus in actu requirit cauſam in actu. Quarta, eſt in 3. de Cęlo 67. vbi probat elementa non habere propriam figurã, quia ſi haberent, illã conſeruarent in mixto, ergo verè ſecundum ſubſtantiam ſunt in mixto. Quinta habetur in 1. de An. 39. vbi docet, quòd niſi in corporibus animatis anima retineret elementa, iam diſcederent; & in diuerſa loca tenderent, ad quæ naturaliter inclinantur; & tex. 52. quærens cur ſenſus non ſentiant elementa, ex quibus conſtant, ait, quia non eſt medium inter illa, & ipſum ſenſum, & 2. Cęli 34. quærens, vnde ſint rerum defectus naturales, & impotentiæ animalium, præſertim ſenectus, & mors, reſpondet eſſe, quia conſtant ex alimentis extra ſuum locum conſtitutis, & per conſequens in propria loca conantibus abire, vnde fit, vt diſſoluantur, & 1. de Gen. anim c. 18. negat ſemen poſſe decidi ex omnibus partibus animalis, quia decideretur etiam ex elemẽtis. Sexta ſumitur ex 7. Meth. in fine, vbi Ariſt. ſimul hęc exempla coniungit, ſicut litteræ B, & A, ſunt in ſyllaba Ba, & ſicut terra, & ignis ſunt in carne. Septima habetur in 2. de Part. Anim. c. 1. & 2. vbi ait totius viuentis materiam eſſe partes ætherogeneas earum autem materiã eſſe homogeneas, atque tandem harum materiam eſſe elementa, ergo ſicut partes ætherogeneæ in viuente formaliter reperiuntur, & homogeneæ in ætherogeneis, ita elementa in homogeneis; hinc 5. Meth. 4. tres defini-

finitiones elementi tradidit, prima eſt *elementum eſt, ex quo inexiſtente aliquid primò corrumpitur indiuiſibilia ſpecie in aliam ſpeciem*: Secundas eſt, *elementa corpora dicuntur vltima, in quæ alia corpora, diuiduntur*: Tertia eſt, *elemẽtum eſt, quod primò vnicuique ineſt*: ex quibus colligitur elementa eſſe materiam mixtorum, cuius eſt formaliter reperiri in compoſito; Neq; dicas elementa eſſe materiam tranſeuntẽ, quomodo vinum dicitur materia aceti; Nam ſic cibus poſſet dici materia, & elementum hominis, quatenus materia prima cibi iam eſt ſub forma hominis: Neque ſatisfacit, quod alij dicunt, elementa componere ſecundum ſuas qualitates; non valet, quia tunc mixtio formaliter eſſet accidentium contra Ariſt. 1. de Gen. 43. ac proinde mixtum eſſet denominatio accidentalis; nec ex accidentibus poteſt componi ſubſtantia.

27 Reſp. ad 1. auth. quòd cum Ariſ. in tex. 83. negat mixtionem eſſe generationẽ, nõ intelligendus abſolutè, quia etiam mixtio eſt generatio ſubſtantialis, vt diximus q. 1. ſed de illa generatione loquitur, in qua vnum ita deſtruitur, vt nullo modo in alio remanere dicatur, vt patet ex ratione, quã adducit, itaut ſit ſenſus, mixtio non eſt generatio, quaſi quòd omnis generatio ſit mixtio, & ad conuertentiam dicantur, ſed ſolum illa generatio erit mixtio, qua, quæ miſcentur, vniri dicuntur in mixto producto, ſaltim virtualiter, & in tertiam quandam tranſeant naturam; in prima propoſitione tex. 84. ſolum aſſerit, elementa, quia virtualiter continentur, poſſe iterum ſeparari, nõ quidem eadem numero, ſed ſpecie, quia benè ex corruptione mixti poteſt quodlibet elementum generari, licèt ſicut nõ eſt neceſſe, vt omnia elementa concurrant ad generationem, vt dicemus, ita nec eſt neceſſe, vt in omnia quatuor elementa corrumpatur, & hoc modo etiam explicari debet in 3. Phyſ. In ſecunda propoſitione eſt ſermo non de permanẽtia formali, quia hæc eſt actualis, ſed de virtuali, vnde ſubinfert *Saluatur enim virtus eorum*, quod non verificatur de gutta vini, quæ in aquam cõuertitur, non in quoddam tertium: per idẽ ad propoſitionem ex tex. 90. nam quia aliquo modo ſaluantur, ideo non corrumpuntur totaliter, quia remanent virtualiter; cũ verò in definitione ponitur *alteratorum*, rectè ait Scot. hoc participium eſſe præteriti temporis, & ſenſum eſſe, quòd illa, quæ virtualiter in mixto vniuntur, & ſecundum proportionem, iam fuerunt alterata, & rectè non dixit corrupta, tùm quia non totaliter, ſed ſecũdum aliquam proportionem remanent in mixto, tum etiam vt aſſignet differentiam mixtionis à generatione, quoniam mixtio connotat alterationem proportionatam miſcibilium. Neq; dicat Contar. ſtante hac expoſitione magnum negligentiæ defectum obijci poſſe Ariſtoteli, quòd ipſam definitionem clarè, & diſtinctè non aſſignauerit. Etenim quærere claritatem in verbis Ariſ. eſt quærere nodum in ſcyrpo, huius teſtes ſint ipſi expoſitores; præterquamquod dicere poſſumus illam non eſſe exactam definitionem mixtionis, ſed ſimplicem propoſitionem veram de mixtione enunciatam, maximè ſi in ſenſu, quem prima facie dant intelligere verba, exponatur. Secunda Auth. non vrget, quia ſolum ait, quæ miſcentur, tranſeunt in tertiam naturam propter alterationem præuiam, & dicuntur remanere non ſecundum excellentias, quia virtualiter permanent, & ſecundum qualitates refractas. Tertia auth. intelligitur ſecundum proportionem, quatenus forma mixti magis aſſimilatur vni elemento, quàm alteri, vt diximus n. 25.

28 Ad 4. dicimus Ariſt. ibi arguere contra Platonẽ, & Democritum, qui ponentes quidem elementa formaliter in mixto, aſſerebant adhuc habere proprias figuras inſeparabiles, vndè rectè ad hominem concludit, non ex propria ſententia: quomodo intelligendus eſt in lib. de Senſu, & Senſi. c. 2. vbi reprehendit primò Empedoclem, quòd putaret oculum conſtare potiſſimum ex igne, dicitque, Democritum benè ponere oculum eſſe potius aquam, quod dictum fuit ad hominem ſuppoſitã illorum opinione de permanentia formali elementorũ in mixto; vnde poſtea concludit Ariſt. oculum eſſe aqueum, quia habet aquæ proprietates ſcilicet humiditatem, fluxibilitatem, cla-

claritatem, ſplendorem, &c. vnde notanter dixit aqueum, non aquam, vt loquebatur Democr. quia non eſt formaliter aqua, ſed ſolùm virtualiter, & propter aſſimilationem in qualitatibus. Ad 5. dicimus Ariſt. in text. 39. arguere cõtra Empedoclem ponentem elementa ſecundum ſubſtantias in mixto, & formam mixti, quæ nihil ageret; immò augmentationẽ fieri dicebat à naturali motu elementorũ, ex quo arguit Ariſt. quia ſi forma mixti nihil ageret, iã elemẽta diſcederẽt à mixto, ergo ad hoc vt detineãtur, debet forma mixti aliquã actionẽ habere, q eſt cõtra Emped. vnde loquitur ad hominẽ. Quòd verò ait Raguſ. non eſſe inter ipſos diſſidiũ de cõtinẽtia formali elemẽtorũ, ſed de principio auctionis, & cõſequẽter quò ad primã propoſitionẽ loqui Ariſt. ex propria ſent. Cõcedimus ibi Ariſt. nõ quærere continentiam formalem, vel virtualẽ elemẽtorum, ſed falſum eſt in hoc conuenire cum Emped. aſſumit autem hanc cõtinentiam formalem ab Emped. conceſsã, vt improbet otioſitatẽ formæ mixti in ſent. Emped. In text. 52. ſumit elementa non pro ſubſtantijs, ſed pro qualitatibus ipſorum, nam ſubſtantia non eſt per ſe ſenſibilis, & conſequenter nec ſenſus percipere poteſt elementa, quæ ſunt ab ipſo ſeparata; ait igitur, qualitates elementares, quæ ſunt in ſẽſu, non percipiuntur, quia deficit medium; vel accipit elementa pro illis corporibus, & humoribus in viuente repertis, correſpondentibus elementis ipſis, vt infra dicemus; quomodo intelligendus eſt in 2. de Cœlo 34. dum ait viuentia corrumpi, quia elemẽta componentia petunt propria loca, & in 1. de Gen. anim. c. 18. dum negat ſemen ex omnibus partibus corporis decidere.

29 Ad 6. dicimus intentum Ariſt. ibi eſſe, oſtendere compoſitum quid diſtinctum eſſe ab elementis componentibus, & exẽplificat de ſyllaba BA, & de carne ex igne, terra, non quia putet verè, & formaliter ignem, & terrã in carne reperiri, ſed quia iam ſupra in 5. Met. 4. loquens de elementis exemplificauit etiam non ſolùm de literis, ſed etiã de quatuor elementis ſecundum opinionem Antiquorum, vt mox dicemus, hinc eodem modo volens in 7. declarare compoſitum eſſe à partibus componentibus diſtinctum, in quas vltimò diuiditur, propter quod vocantur elementa, exemplificat iiſdem exemplis, quibus vſus fuerat in 5. Meth. & conſequenter ſicut in in 5. hæc ſimplicia cõrpora vocauit elemẽta ſecundum antiquos ponentes illa eſſe principia rerum naturalium, ita in 7. ait hæc elementa in mixto eſſe, & ab ipſis mixtis diſtingui, ſuppoſita illa opinione, aliter ſequeretur, ſi exempla eſſent in omnibus ſimilia, quòd ſicut litteræ integræ manent in ſyllaba, quæ non eſt, niſi quid ex illis aggregatum, ita elementa omninò immutata aggregarent mixtum, quod non concederent aduerſarij. Ad 7. dicimus comparationem non fieri in hoc, quòd ſicut partes homogeneæ manent in ætherogeneis formaliter, ita elementa in homogeneis, aliter ſicut ætherogenea, vt ſic, dicunt quandam collectionem partium, & non vnum per ſe, ita mixtum, quod eſt falſum, nec mixtum, homogeneum dici poſſet, ſi formaliter elementa contineret, ſed debere comparationem attendi, quòd tam partes ætherogenei ſunt materia homogenei, quàm elemẽta ſunt materia mixti, licèt illæ ſint materia formaliter permanens, iſta verò materia virtualiter permanens, ſed formaliter tranſiens. Ad illas definitiones ex 5. Met. reſpond. ex Scoto in 2. cit. & ſuper illum tex. Met. quòd ſolùm prima eſt vera definitio, & ſolum materiæ primæ conuenit, non alijs, quia hæc ſolum eſt omninò irreſolubilis in partes diuerſæ rationis, hoc enim ſonat ly *indiuiſibilis ſpecie in aliam ſpeciem*, quamuis enim materia non ſit ſub ſpecie completa, eſt tamen ſub ſpecie incompleta ex dictis diſput. 7. Log. q. 1. art. 1. Nec vrget inſtantia verbalis, quam facit Contar. quòd ſcilicèt hoc nomen elementi, quia frequentius ab Ariſt. tribuitur ſimplicibus corporibus, quam materiæ, cum abſolutè Ariſt. tradidit definitionem elementi, de illis eſt intelligenda, non de iſta. Non vrget, quia ſtatim ſe declarat Ariſt. loqui de materia prima per ly *indiuiſibilis ſpecie*; ſecunda verò non eſt definitio. ſed eſt exemplum, & declaratio definitionis poſitæ, non quòd illa definitio quatuor elementis conueniat, ſed

ſed adducit exemplum in ſententia antiquorum ponentium principia rerum naturalium eſſe elementa, vnde ait *Similiter etiam corporũ elemẽta dicunt per* ly *dicunt* annuit ſententiam veterum, Tertia ſimiliter non eſt definitio, ſed quoddam attributum conueniens omnibus elementis, ſiuè propriè, ſiuè impropriè ſumptis, quàm diſtinctionem ibi antea premiſerat: ex quo patet non loqui ibi Ariſt. de iſtis elementis: Vel dicendum ſub illis definitionibus comprehendi etiam elementa, quia ſunt materia mixtorum, ex quibus fiunt mixta, & in quibus elementa permanent, nõ permanentia formali, vt materia prima, ſed virtuali, quo ſenſu nec vinum, nec cibus poſſunt dici propriè elementa aceti, & hominis, quia non permanent virtualiter, nec ſunt prima corpora.

30 Secundo arg. ſi formæ ſubſtantiales elementorum non manent in mixto, eodẽ modo remanere dicentur in mixto, ac vnũ elementum in alio, quia aqua ſaltim in humiditate habet conuenientiam cum aere. Tum 2. quia æquè ſimplex dicetur elementum, ac mixtum, cum vtrobique ſola compoſitio ex materia, & forma reperiretur. Tum 3. materia prima poſſet quamlibet formam ſine ordine recipere, quod eſt falſum, nam mixtum ſemper præſupponit formas elementares, ſeq. prob. quia hæc præſuppoſitio nequit ex alio capite proueni re, quàm ex continentia formali elementorum in mixtis. Tum 4. non maiori ratione elementa materia mixti dicerentur, quàm ſemen materia hominis, & homo materia cadaueris, quia homo præſupponit ſemen, & cadauer præſupponit hominem. Tum 5. paſſio non eſt ſine ſubiecto, qualitates primæ ſunt paſſiones elementorum, & in mixto reperiuntur, ergo etiam elementa. Tum 6. ſecundum Scotum in 2. cit. eodem modo ſunt elementa in mixto, quomodo contraria in medio, & vegetatiua, & ſenſitiua in rationali, ſed contraria formaliter ſunt in medio, & gradus vegetandi, & ſentiendi ſunt formaliter in anima rationali, aliter homo non diceretur formaliter ſentiens, ergo etiam elementa ſunt formaliter in mixto.

31 Reſp. ad 1. neg. ſeq. quia vnum elementum non habet conuenientiam cum alio in omnibus qualitatibus, vt eſt mixtũ reſpectu omnium elementorum. Ad 2. ſi loquimur quò ad compoſitionem ſubſtãtialem, poſſet concedi conſeq. at ſi loquimur quò ad diſpoſitiones neceſſarias tàm in generatione, quàm in conſeruatione, eſt falſa, nam forma elementi duas tantùm qualitates diſpoſitiuas requirit, forma verò mixti omnes quatuor qualitates primas, & etiam alias ſecundas. Ad 3. ex Scot. neg. ſeq. quia licèt in perficiendo materiam vna forma non perficiat mediante aliã; tamen quò ad ordinem tranſmutationis vna forma præſupponit aliã, ſic ſemen præſupponitur ſanguini, ſanguis carni, caro homini, vinum aceto, &c. ſic forma mixti præſupponit formam elementi, ita vt nunquam forma mixti inducatur in materia, niſi priùs præceſſerit forma elementi, quod explicabimus reſpondendo ad vlt. Ad 4. iam diximus ſemẽ non poſſe dici materiam hominis ad modũ elementi, quia non permanet virtualiter in homine, vt elementum in mixto. Ad 5. falſũ eſt qualitates primas eſſe rigoroſè proprietates elementorum, quia ſunt ſeparabiles, aliter cum aqua calefit, deberet in ſe recipere ignem, aut aerem, & ſic duæ formæ in eodem ſubiecto; dicuntur igitur proprietates appropriatè, & largè, quatenus illis primò, & in exceſſu conueniunt. Ad 6. non eſt multum de exemplis curandũ, quia non ſemper currunt quatuor pedibus, vnde ad illud de contrarijs dicimus, quòd media aliquando ſpecie ab extremis differũt, vt probabilior opinio ſuſtinet de coloribus medijs, & in iſtis extrema virtualiter continẽtur; exemplum de anima rationali, & ſenſitiua non valet in omnibus, aliter ſicut anima rationalis eſt principium formale *quo* ſentiendi, & vegetandi, ita forma mixti eſſet principium formale *quo* mixtũ ſit aqua, aer, ignis, & terra, quod eſt falſũ, valet ergo quò ad primam virtualem continentiã in genere cauſę quaſi formalis explicatã cõcl. 3. quòd ſcilicet ſicut rationalis excedit in gradu perfectionis ſenſitiuam, ita forma mixti excedit elementares, qua ratione dicitur illas continere virtualiter.

32 Se-

32 Secundo arg. experientia, videmus enim mixta reſolui in elementa, vnũquodque autem reſoluitur in ea, ex quibus conſtat, antec. prob. nam in combuſtione ligni accenditur flamma, quæ eſt ignis, ſegregãtur cineres, quæ ſunt terra, exhalat fumus, qui eſt vapor aereus, & effluit humor aqueus ex ligni extremitatibus; Ex cadauere etiam dum putreſcit, hęc omnia ſegregantur; Ex herbis, & floribus a lãbicco educitur aqua, vel oleum, quod deinde in aerẽ, & ignem reſoluitur; In calce ante infuſionem aquæ ignis ſopitus iacet, ſed poſtquam aqua ſuperefunditur, ſtatim ad ſuum locum tendit, & lapis reſoluetur. In vrina manifeſtè apparet terra, quę reſidet in fundo vaſis; neque dicas eiuſmodi terreſtres partes à virtute concoctiua animalis produci, quia virtus concoctiua ſanorum hominum non eſt productiua terræ, ſed mediante calore ſeparat partes alimenti craſſiores a tenuioribus, ex quo habetur partes illas terreas præfuiſſe in alimento. Per colliſionem duorum corporum ſcilicet ſilicis, & chalybis, excitatur ignis, qui non fit de nouo: nulla enim poteſt aſſignari cauſa productiua, ſi namque dicatur, vt diximus diſput. 2. de Cœlo num. 236. produci à Cælo propter maiorem aeris raritatem à motu cauſatam, hoc eſt falſum, quia ignis excuſſus eſt craſſus, & denſus, vt patet ex eius deſcenſu; tum quia ignis rarior aere in tantilla quantitate non comburere fomitem; tum quia in quolibet confrictu duriorum corporum ignis excitaretur, quia ſemper incaleſcit aer, quod eſt falſum; excutitur igitur, quia partes durioris corporis momento ſe comminuuntur, atque ita fit, vt ignis, qui ibi latebat, ſoluto vinculo ſubitò exiliat.

33 Reſp. ex Angeſto de Propr. form. pag. 96. in quolibet mixto eſſe perfuſa realiter quædam elementa in poris vt aquoſitatem, aerem, terram, quæ tamen non eſt vera mixtio, cum ſint diſcontinua corpora, & ſolùm iuxta poſita; quare ſicut elementa ſunt impura ex mixtorum perfuſione, ſic mixta ſunt impura ex elementorum admixtione; inſuper in mixto eſſe maximam partium difformitatem, quarum aliquæ ſunt plus terreæ, aliquæ aqueæ, aliquæ aereæ, aliquæ igneæ, ſiuè horum naturis valde ſimiles, & virtutibus, ac proprietatibus diuerſas, & artificio a mixto ſegregabiles; qua ratione dicitur elementa à mixto ſeparari; ideſt partes ſeparari naturis illorum magis ſimiles, quæ partes tamen ſunt verè mixta quædam corpora, hoc totum patet in quatuor corporis humani humoribus, vt diximus n. 25. Ex his ad arg. dicimus nunquam mixta immediatè in elementa reſolui tanquam in partes formaliter componentes, ſed in alia mixta elementis ſimilia, vel ſi reſoluũtur in elementa, hoc erit non per verã mixtionem, ſed per quandam adhæſionem in poris; vnde in ligni combuſtione flamma illa antea non erat, ſed de nouo aduenit ab agente extrinſeco, cuius virtute plures ligni partes in flammam conuertuntur, nec cineres ſunt terra, nec fumus aer, ſed quid mixtum; nam diuerſorum mixtorum cineres, & fumus diuerſas habent virtutes, quod magis patet in humoribus corporis humani, nemo enim aſſeret flauam bilem eſſe ignem, ſanguinem, aerem, pituitam aquã, & atram bilem terram; ſimiliter oleum ex herbis eductum non eſt eſſentialiter ignis, & aer; humor verò ille aqueus vel non eſt eſſentialiter aqua, vt habet Scotus 4. d. 3. q. 3. quod patet, quia poſtea retinet plures ligni proprietates, & herbarum, vnde nec vti licet in Baptiſmo; vel ſi eſt aqua, erit permixta in poris. Idem dicas de partibus illis terreis in vrina repertis, quæ ſi eſſent vera terra, vtique in qualibet vrina reperirentur, & quilibet morbo lapideo laboraret, eſt igitur aliquod mixtum de nouo genitum in renibus, aut alijs partibus corporis animalium, vt docet Licet. de Lap. Bonon. cap. 7. & 8. ex materia craſſa, & criſcida quandoque poſt actionem caloris à nimio frigore condenſante materiam illam in lapidem quandoque ab excadente calore reſoluente tenuiores partes in halitum inſenſibilem, & craſſiores velut adurente, vt ſolet ab igne indurari lutum in lapidem. In calce vel aliquid ignis reperitur incluſum, non quidem in generatione illius lapidis aduſti, aliter ante combuſtionem ſi immergeretur in aqua, idẽ ſequeretur effe-

ctus,

ctus, ſed poſt combuſtionem, qui propter paruitatem non poterat ſentiri; vel dicendum, quòd cum lapis aduſtus maximam habeat ſiccitatem, & caliditatem, adueniente aqua reſoluitur, nō quidem in ignē, ſed in fumum propter cōtrarietatem illarum qualitatum. Per colliſionem duriorū corporum generatur ignis de nouo à Cęlo inueniente aerem rarefactum per affrictū, & ad formam ignis diſpoſitum; at ſi tātùm excitaretur, & nō generaretur, iam in qualibet diuiſione mixti deberet ignis euolare, & fomentum accendere, ſi eſſet iuxta poſitum; & quamuis deſcendat, hoc eſt, quia adhæret quibuſdam chalibis ramentis, quæ facilè concipiunt ignem, cum ſint metallica, ac ſulfurea, & licèt aer rarefactus, & accenſus ſit in parua quātitate, potens eſt tamen materiam illam ignire propter diſpoſitiones ſulfureas in illa repertas; tandem nō excitatur ignis in quolibet confrictu, quia nec ſēper aer nimiū rarefit, & incaleſcit, vt diximus diſp. de Cęlo cit.

34 Tertio in mixtione nō datur deſtructiuum formarum elementarium, ergo in mixtione formę elementares non deſtruuntur, ſed permanent, antec. prob. quia non corrumpuntur à forma mixti genita, quia ſubſequitur, non præcedit corruptionem, non à mixto generante, quia nullum mixtum habet vim producendi ſibi ſimile, vel ſi eam habet, multoties non adeſt; neque à Cęlo, quia quod corrumpit aliud, illud corrumpit qualitate cōtraria, ergo ſi ignis corrumpitur à Cælo, hoc erit mediante frigore, & humiditate, & conſequenter non corrumperet aquam, & ſic de alijs. Tum 2. vel elementa pari virtute vniuntur, vel impari, ſi primum, ergo non corrumpuntur, quia actio prouenit à proportione maioris inæqualitatis; ſi ſecundum, ergo non omnia corrumpuntur, ſed ſolū debilius. Tum 3. quotieſcumq; remanent diſpoſitiones requiſitæ, & ſufficientes ad conſeruandam formam, quæ iam erat in ſubiecto, remanet adhuc illa forma, ſed adueniente forma mixti remanent adhuc ſufficientes diſpoſitiones pro conſeruatione formarum elementarium, ergo &c. maior patet, ſi enim non eſſet vniuerſaliter vera illa propoſitio, nunquam poſſet ſciri, quænam forma ſubſtantialis ſit in ſubiecto; min. prob. quia omnia elementa ſunt compoſſibilia cum quolibet gradu qualitatis actiuæ contrariæ, quę reperiatur in productione quorundam mixtorum, ergo ſaltim in illis mixtis non corrumpentur, quòd ſi conceditur ſemel, ſemper concedi debet, iam enim duæ formæ ſubſtantiales non erunt incompoſſibiles; antec. prob. in productione ranæ ex gutta pluuiæ in puluerem decidentis, aqua enim tunc non caleſit magis, quàm dum eſt feruentiſſima in olla, neque exiccatur magis, quàm dum glaciatur, & tamen eſt aqua cōpoſſibilis cum calore, quo feruet, & cum ſiccitate, qua glaciatur, ergo etiam eſt compoſſibilis cum calore, & ſiccitate, quibus generatur rana, ſic aer ex natura ſua calidus conſeruatur in hyeme perfrigida; terra etiam & ſi valde frigida, adhuc forma ipſius manet in exhalationibus calidis, vt ad ſecundam aeris regionem aſcendant; ex quibus idem de igne dicendum eſſe colligitur. Tum 4. elementa ſunt ordinata ad mixtionem tanquam ad ſuum præſtantiſſimum, & optimum, ad quod poſſint ipſa concurrere, ergo mixtio non eſt deperditio elementorum, quia nihil ordinatur à natura ad ſui corruptionem tanquam ad ſummum bonum.

35 Reſp. ad 1. neg. antec. ad prob. dicimus elementa à generante corrumpi, ſiuè hoc ſit Cælum, ſiuè aliud mixtum, de quo infra q. 5. ad hoc autem non ſemper requiritur, quòd generans inducat diſpoſitiones incompoſſibiles cum forma corrumpēda, non enim accidens attingit corruptionem ſubſtantię, ſed ſufficit, vt inducat diſpoſitiones ſufficientes pro forma generāda, quarè negamus ignē corrumpi à contraria qualitate, ſed à generatione immediatè per propriam formam ſubſtantialem propter incōpoſſibilitatem ſubſtantialium formarum, neq. ſemper ex compoſſibilitate diſpoſitionum valet arguere compoſſibilitatē formarum ſubſtantialiū, niſi quādo diſpoſitiones illæ ſunt vtriq. formę connaturales, modò licèt forma aquę v.g. ſit compoſſibilis cum tali gradu caloris, ac eſt forma ranæ, non idcirco debemus arguere formas aquæ, & ranæ

tanæ eſſe compoſſibiles, quia gradus iſti nõ ſunt vtriq; cõnaturales. Ad 2. elementa nõ vniuntur omninò pari ratione, ſed aliquo modo pari virtute, itaut vnum ab altero parum excedatur, à quo etiam repatitur, iuxta dicta diſp. 2. q. 3. eſt tamen not. quòd in mixtione nunquam vnum elementum corrumpitur ab alio elemento, ſed omnia à generante. Ad 3. patet ex dictis ad p. Ad 4. ſi valeret, concluderet formam ſeminis, ſanguinis, & cuiuſque alimenti manere in viuēte, quia à natura ordinatur ad viuens, vt ad finem, quare neg. conſeq. & ad probat. dicimus eſſe veram de fine intrinſeco rei, nõ de extrinſeco, etenim ſicut aliquando natura permittit, imò ordinat lęſionem alicuius membri minùs principalis propter conſeruationem principalioris, ſic ordinat corruptionem elementorum propter bonum vniuerſi, & acquiſitionem perfectionis entis, quale eſt mixtum, non quidem vt ad finem intrinſecum, & bonum ipſorum, ſed extrinſecum.

36 Quarto ſi elementa non permanent formaliter in mixto, ergo non neceſſariò præſupponi debent generationi mixtorum, ſed quodlibet poſſet ex vno tantum elemēto generari, quod eſt falſum, quia ſic non eſſet mixtio; & nutritio poſſet fieri ex vno elemento contra Ariſt. 2. de Gen. 50. Tum 2. ſi ſolum virtualiter eſſent in mixto, ergo Cœlum eſſet mixtum, quia virtualiter continet elementa, homo quoque non eſſet formaliter terra, & ſic falſa eſſet illa propoſitio *puluis es, & in puluerem reuerteris.*

Reſp. primum argum. tangere difficultatem illam, quot elementa neceſſariò ad generationem mixti prærequirantur; quidam enim omnia quatuor aſſerunt interuenire, & addit Piccol. lib. de Mix. c. 13. quòd ſi aliquando vnum ſolum elementum adeſt, antequã inſurgat forma mixti, prius in illo elemento introduci debere formas aliorum in eſſe refracto. Cardanus lib. 2. de Subtil. & Areſ. 1. de Gen. q. 50. aſſerũt duo ſolum interuenire ſcilicèt aquam, & terrã, cætera virtute ſcilicèt qualitatibus medijs; vnum tamen elementum non ſufficere præter citatos ſequuntur Licetus lib. 2. de his, qui diù viuunt ſine alimento c. 41. *De Generatione.* Dand 2. de An. digreſſ. 25. Coninch. de Sacram. q. 74. art. 8. dub. vn. & alij.

37 Dicimus tamen vnum mixtum poſſe ex alio mixto generari, vt patet pręcipuè in viuentibus, & tunc iſta generatio eſſet aliqualiter mixtio, quatenùs miſcibilia virtualiter pręcederent in mixto corrumpendo: Poſſe quoque ex vno tantum elemento produci, quod probat Scot. 2. d. 15. D. ex Gen. 1. vbi piſces, & alia animalia ex aqua ſola dicuntur producta, & patet, cum aqua in vinum conuertitur, vt dicemus q. 5. ſed hanc non eſſe mixtionē diximus ſupra q. 1. ſed ſolum mixti generationē. Poſſe quoq. ex duabus tantum elementis generari ſcilicèt aqua, & terra, cæteris per virtutes cõcurrentibus eſt probabile; non enim ignis ſubſtantia ſemper interuenit, maximè cum mixta in aere, vel in aqua generantur, non enim eſt veriſimile tũc particulas ignis ſub concauo Lunæ exiſtentis motu Cæli inferiùs detrudi, quia ſaltim ignis ille non poſſet tàm deorsùm deſcendere, quin extingueretur, & maxime in aquis, nec tandiù permanere; nec eſt verum per totum tepe-riri igneas exhalationes, hæ enim ſi non differunt à terreis exhalationibus, certè nõ ignis ſubſtantia, ſed virtus illius cõcurreret ſcilicèt calor, nam exhalationes iſtę nõ differunt eſſentialiter à terra ex dictis diſp. 4. de Cęlo nu. 173. at ſi ſunt verè igneę, quomodo in vaſtitate aquarum Oceani nõ extinguuntur? quomodo tormentarius puluis ab illis non accenditur? quomodo poſſet propè ingentem ignem animal extare? ſi enim dantur exhalationes iſtæ vbique perfuſę, maximè à maximo orientur igne. Nec tandem valet, quod ait Piccol. debere ſcilicèt formam ignis ante mixti formam de nouo produci, tum quia non adeſt iſta neceſſitas, nec poſſet in aquis generari; tum quia vel introduceretur in eadem materia, in qua adeſt alia elementaris forma, & ſic duę formæ non ſubordinatæ in eadem materia, quod naturaliter implicat; vel in diuerſa parte materię, & ſic deberet corrumpi pars formæ alterius elementi, nec poſſet aſſignari corrũpens illã, & generãs ignem, nũ igitur neceſſario requiritur ignis ſecundum ſubſtantiam; & quandoq; nec requiri-

tur aer, non eſt tamen abſolutè negandum, quin aliquando concurrat, maximè quia facilè permiſcetur, & ſe inſinuat in poris illius aggregati ex aqua, & terra, vnde poterit etiam agere, & pati; ex quibus patet ad 1. arg. an verò nutritio poſſit fieri ex vno tantùm elemento, dicemus diſp. ſeq. Ad 2. negamus Cęlum dici mixtum, quia elemẽta continet virtualiter effectiuè, nõ virtualiter in genere quaſi formalis cauſæ; nec homo eſt formaliter terra, ſicut nec eſt formaliter ignis, aut aer; dicitur tamen pulnis, quatenus primò ex terra fuit compactus, & in terram tandem vltimata corruptione reſoluitur.

38 Contrà 2. concl. arg. ex de Gen. 48. vbi dicitur per mixtionem calidi, & frigidi, humidi, & ſicci generari mixtum, quaſi medium inter extrema, medium autẽ neutrum eſt extremorũ, ergo qualitates mixti ſunt aliæ à qualitatibus elementorũ. Tum 2. contraria vt ſunt iſtæ qualitates, nõ poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto. Tum 3. ſi non adeſſet ſaltim aliqua quinta qualitas, quodlibet mixtum facilè corrumperetur, quia proportio primarum qualitatum debilis eſt, facileq; deſtruitur à contrarijs extrinſecis, ergo dari debet aliqua qualitas ſua virtute continens omnes quatuor, quę poſſit corroborare illas, & intendere, ſi ab aliquo extrinſeco contrario fuerint remiſſæ. Tum 4. cum illa proportio qualitatum in indiuiſibili conſiſtat, faciliter diſſolueretur per augmentum quantumuis parum vnius qualitatis, quod eſt falſum, quia tunc mixtum non eſſet in ſtatu naturali, & conſequenter animal ægrotaret, & tamen experimur, etiamſi homo per motum nimis incaleſcat, non ob id priſtinam amittit ſanitatem. Reſp. medium non eſt aliquod extremorum ſecundùm excellentiam, eſt tamen aliquod extremorũ per participationem. Ad 2. neg. aſſumptum in gradibus remiſſis ex dictis diſp. 1. q. 5. Ad 3. ſufficere formam ſubſtãtialem, vt euenit in elementis, nec ſunt multiplicãda entia ſine neceſſitate, vt diximus diſp. 1. q. 3. Ad 4. concedimus animal tunc ęgrotare, ſed talis morbus propriè eſt ſpeculatiuus, & philoſophicus, non practicus, & medicus, qui ſolùm eſt ille, qui notabiliter lædit corpus, vel proximè lędere poteſt potentias corporis, nè proprias exerceant functiones; tum quia forma ſubſtãtialis determinat ſibi diſpoſitiones cõnaturales in aliqua latitudine, nõ omninò in indiuiſibili, ex dictis diſp. 3. q. 6.

39 Contra vlt. arguũt Thomiſtę, ſi forma mixti virtualiter continet formas elementorum, iam tribueret materiæ denominationem aeris, ignis, &c. quod eſt falſum. Tum 2. non omnia mixta perfectiora ſunt elementis ſimul ſumptis, quia dantur aliqua, quæ nequeunt ſibi ſimilia generare, quod tamen competit *elemẽtis*. Tandem deberent perfectiori modo tribuere, & perficere operationes elementorũ, quod patet eſſe falſum. Reſp. ad 1. neg. ſeq. quia non continet formas elemẽtorum quò ad gradus formales, nec ſicut rationalis continet ſenſitiuã, vt diximus explicando concluſ. Ad 2. neg. aſſumptum, ſemper enim natura via generationis procedit ab imperfecto ad perfectum, & ſi probatio valeret, probaret vtique aliqua viuentia, quæ ſcilicet tantùm ex putri generantur, eſſe elementis imperfectiora, immò & Angelos nõ igitur perfectio ſimpliciter in ſubſtãtijs attendi debet ex hoc, quòd poſſint ſibi ſimilia generare, ſed præcipuè, quòd vna ſit actualior altera; ſic ſunt mixta *in ordine* ad elementa. Ad 3. neg. etiam aſſumptum, quia nec rationalis perfectiùs exercet operationes ſentientis animæ, & tamen continet illam ſecundùm gradum formalem; ſufficit igitur vt mixta exerceãt aliquo modo operationes elementorum, quia non continent, illa virtualiter ſecundum excellentias, ſed in eſſe quaſi refracto.

QVÆSTIO IV.

De Temperamento mixtorum.

40 Certum eſt ex dictis diſput. 3. q. vlt. quamlibet formam mixti non expoſcere primas qualitates in quodcunque gradu, ſed in determinato, nec omnes formas mixtorum poſtulare qualitates iſtas in eadem intenſione, ſed vnam in tali, alteram in alia intenſione, & iſta proportio qualitatum in tali intenſione determinata

&c

& remiſſione vocatur temperamentũ, ſeu diſpoſitio, & complexio congrua formæ mixti; loquimur autem de temperamento primarũ qualitatum, nam ex iſtis aliç qualitates ſecundæ prouenuint, & quamuis ab aliquibus fiat ſermo etiam de temperamẽto qualitatum motiuarum, ſcilicet grauitate, & leuitate, in noſtra tamen Sententia hæc difficultas non vrget, quia non ponimus virtutem motiuam eſſe quid aggregatum ex grauitate, & leuitate ſecundum intenſionem, & remiſſionẽ, ſed vnamquamque virtutem eſſe ſpecie diſtinctam ab alia ex dictis diſp.3. de Cælo q.1.

41 Temperamentum igitur, ſiue complexio eſt primarum qualitatum ſymethria & proportio, quæ ſymethria non eſt qualitas quædam à primis diſtincta, vt oſtendimus n.23. ſed formaliter dicit ordinẽ, & relationẽ ad inuicem illarũ qualitatum, an verò temperamentum formaliter dicat relationẽ illam, & fundamentaliter connotet primas qualitates ſic diſpoſitas, vel formaliter dicat primas qualitates eſt quæſtio de nomine; Conimbr. 2. de Gen.c.8. q.1. ſuſtinent hoc ſecundum, quod probant ex varijs attributis tẽperamenti ſcilicèt, quòd vnum alteri ſit contrarium, quòd ſit cauſa multarum operationum, & functionẽ corporis, diſpoſitio materiæ ad recipiendam formam, &c. quæomnia non de relatione, ſed de ipſis qualitatibus verificantur; Verũ ſi dicatur hæc attributa conuenire temperamento ratione fundamenti, non facilè poſſet impugnari, quia ſæpiſſimè proprietates fundamenti relationi tribuuntur; ſymethria enim formaliter non niſi relationem ſignificat, & hæc in recto ponitur in definitione, quare videtur eſſe formale ſignificatum temperamenti. Solet autẽ temperamentum primò diuidi in vniforme, & difforme; primum vocatur temperamentum æquale ad pondus, vt quando omnes qualitates ſunt æquales in gradu, & intenſione, puta quia omnes ſunt vt quatuor; difforme eſt, quando aliqua qualitas excedit in gradu, & hoc appellatur temperamentum equale ſecundum iuſtitiam, quia quòd eſt alicui debitum, ex iuſtitia illi tribui debet, qua ratione etiam temperamentum vniforme poteſt dici æquale ſecundũ iuſtitiam, quatenus eſt debitum formæ mixti, hoc autem eſt duplex, vel ſimplex, vel compoſitum, ſicut dupliciter poteſt contingere talis exceſſus, vel enim vna ſola qualitas excedit oppoſitam, & ſic inſurgit temperamentũ difforme ſimplex, & quia quatuor ſunt primæ qualitates, hinc temperamentum iſtud quadruplex erit, vnum, in quo calor excedit frigus, humiditas autem, & ſiccitas ſunt æquales in gradu, ſecũdum, in quo frigus excedit, tertium, in quo, humiditas ſola, quartum, in quo ſiccitas ſuperat; at ſi duæ qualitates excedunt oppoſitas, dicitur temperamentũ difforme compoſitum, eſtq; etiam quadruplex, ſicut naturaliter quadrupliciter poſſũt primç qualitates combinari, primũ, in quo dominantur calor, & ſiccitas, & dicitur igneum, quia aſſimilatur igni, ſecundum, in quo abundat calor, & humidum, & dicitur aereum, tertium in quo ſuperat frigidum, & humidũ, & nominatur aqueum, quartum in quo excedit ſiccum, & frigidum, & eſt terreũ. Quatuor his temperamentis in viuentibus quadruplex coniungitur complexio à quatuor humoribus denominata, colerica conſequitur temperamentum igneum, ſanguinea aereum, flegmatica aqueum, melenconica terreũ, & ſi enim temperamentum, & complexio re vera ſint idem, obtinuit tamen, vt complexionẽ, niſi de animantibus, & cum reſpectu ad quatuor humores non dicamus, vnde complexionem aliqui diſtinguunt à temperamẽto, quòd temperamentum à naturali elementorum proportione deducitur, complexio verò etiam ab humore aduentitio deriuari poteſt.

42 Primum temperamentum ſcilicèt æquale ad põdus, erit veluti ſpecies athoma, quia cum illa proportio çqualitatis in indiuiſibili conſiſtat, non poſſunt plures ſpecies inferiores reperiri, ſed ſolùm plura indiuidua; alia verò erunt veluti genera ſubalterna, quia exceſſus ille poteſt eſſe modò maior, modò minor, ita vt vna forma determinatum exceſſum requirat in ſubiecto, nõ quemlibet; hæc tamen determinatio non dicit vnum indiuiſibile, ſicut primum temperamentũ, ſed latitudinẽ quandã habet,

incluſam tamen proprijs terminis intrinſecis, vnde indiuidua illius ſpeciei mixtę poſſunt differre in exceſſu intra tamē latitudinē illā, quapropter nouē erunt ſpecies temperamenti, vnū tēperamentum vniforme, & octo difformia, ſcilicèt quatuor ſimplicia, & quatuor compoſita; & de iſtis quęrimus, an reperiantur in mixtis ſecundum omnes nouem ſpecies, an tantum ſecundum aliquas.

Areſ. 1. de Gen. q. 53. ſect. 2. putat in omni mixto frigus dominari, & conſequenter ſolùm tria temperamenta de facto admittit difformia, primum ſimplex, in quo ſolùm frigus excedit, alia duo compoſita, ſecundum ſcilicèt in quo frigus, & humiditas, tertium, in quo frigus, & ſiccitas ſuperant. Auerr. autem 1. Cęli com. 7. & 2. de Gen. 48. Conciliator diff. 18. Zab. lib. 2. de Motu grauium, & leuium c. 6. Bannes 2. de Gen. c. 7. q. vn. Vaſq. 3. p. tom. 1. diſp. 57. Lorca diſput. 53. Nazarius q. 13. art. 2. contr. 2. Complut. de Gen. diſp. 12. q. vn. Ioann. de S. Thoma q. 11. art. 2. & alij negant naturaliter dari poſſe temperamentum vniforme, at Tatar. 2. de Gener. q. vlt. §. *Dubitatur primò*, Conimbr. 2. de Gen. c. 8. q. 2. art. 3. Ruu. ibid. tract. de Temp. q. 2. Auerſa q. 43. ſect. 5. Fernel. lib. 8. Phyſiol. c. 4. Contar. tom. 2. q. de mixto æquali, & quamplures alij apud Conimb. partē affirmatiuam ſuſtinēt de omnibus ſpeciebus tēperamenti.

43 Dicendum eſt, dari de facto octo temperamenta difformia, nec repugnare naturaliter temperamentum vniforme, & æquale ad pondus. Prima pars eſt contra Areſ. & colligitur ex Scot. 2. d. 15. ad 4. prin. & d. 19. A. & 3. d. 16. ſupra A. & 4. d. 46. q. 13. B. quibus in locis aſſerit in aliqua hominis parte, & in aliquo mixto calidum dominari; prob. quia in animalibus præcipuè perfectis dominatur calor, vt patet experientia, quicquid enim ſit de temperamēto corporis pro altera parte, & partium ipſius (de quo mox aliqua dicemus) negari tamen nequit, quin, vt animalia talia ſint, expoſcant prædominium caloris, videmus enim leones, lupos, &c. multùm caloris intùs habere, itaut viſcera fumigare conſpiciuntur, ſignum euidens calorem excedere, & ſuperare frigiditatem; clariùs hoc apparet in fumo, in quo ignis valde pręualet, eſtq; mixtum quoddam, de facto igitur datur temperamētum difforme per exceſſum caloris. Deinde quòd detur etiam per exceſſum frigoris, patet in metallis, & venenis, idem de humido, & ſicco dicēdum.

44 Secunda pars, quòd non repugnet tēperamētum vniforme, colligitur ex Scot. 4. d. 49. q. 13. B. vbi referens vnam ſententiam, cur corpora beata erunt impaſſibilia ſcilicèt propter iſtud temperamentū ęquale ad pondus, illam impugnat, nō quia abſolutè iſtud temperamentum ſit *impoſſibile*, ſed ſolum quia nequit *in corpore humano* reperiri; ergo ſecundū Scotum poteſt in alio corpore reperiri, & in 3. d. 15. H. docet ſenſum tactus corporis Chriſti fuiſſe perfectè perceptiuū, quia ſecundùm proportionem bonæ diſpoſitionis corporis eſt diſpoſitio exiſtentiæ tactus ex 2. de An. 94. & illud corpus fuit optimè complexionatum, ſicut anima illius corporis erat perfectiſſima, hæc Scot. at ſenſus tactus requirit hāc æqualitatē temperamēti, vt dicemus, prob. poſſunt miſcibilia alterari ad æqualitatem, ergo non repugnat dari temperamentum vniforme, conſeq. patet, quia nulla apparet repugnātia, quòd poſſit dari aliqua ſubſtantialis forma poſtulans pro ſui *diſpoſitione*, & temperamēto qualitates in æquali gradu, ſi qualitates iſtæ taliter attemperari poſſunt, antec. prob. poſſunt calidum vt ſex, ſed frigidum vt duo, & frigidum vt ſex, ſed calidum vt duo ad inuicem miſceri, & alterari, vt ambo euadant calida, & frigida vt quatuor, nam antequàm calidum vt ſex aſſimilet ſibi frigidum vt ſex introducendo quatuor gradus caloris, neceſſariò prius introducet duos gradus caloris, quo tempore, quòd erat frigidum vt ſex, euadit frigidum, & calidum vt quatuor, & quia frigidum etiam reagit in calidum, iam in eodem tempore introducet in illud duos gradus frigiditatis, & ſic ambo miſcibilia erunt alterata ad ęqualitatem, idem dicendum de humiditate, & ſiccitate.

Reſp. Complut, & Ioan. de S. Thom. neg. antec. quia actio ſemper prouenit ex proportione maioris inæqualitatis, & conſequen-

ſequenter ſemper vna qualitas debet prædominari, quare naturaliter repugnat qualitates refrangi ad æqualitatem. Contrà, ſi hæc reſponſio valeret, certè nulla daretur reactio, prob. ſeq. nam ſi ad hoc vt qualitas agat in contrariam, requiritur dominium, & exceſſus ſecundum gradus, certè nunquam calidum vt tria poſſet reagere in frigidum vt quinq. quod eſſe falſum oſtendimus diſp. 2. Accedit, quòd ſi calidũ vt octo applicetur frigido vt ſeptem, certè poterit expellere tres gradus frigoris introducendo tres gradus caloris, & ſic qualitates iſtę eſſent in illo ſubiecto in gradibus æqualibus, licèt autem in hoc caſu non eſſet vera mixtio, quia non concurrerent plura miſcibilia, attamen poſſet Deus infundere in illud ſubiectum formam aliquam, cui connaturale ſit temperamentum illud æquale, non enim apparet ratio, cur talis forma ſit impoſſibilis, ergo naturaliter non repugnat hoc temperamentum.

45 Secundo probari ſolet ex ſenſu tactus, qui ex 2. de An. 118. iudicatorius eſt qualitatum tangibilium, non ſecundum quamlibet intenſionem, ſed tantum ſecundum excellentias, & exuberantias, quibus vna qualitas excedit aliam qualitatem, ergo perfectiſſimus ſenſus tactus poſtulat in ſe ex ſua ratione formali temperamentum vniforme, & prob. conſeq. quia ſi vna qualitas in ſenſu excederet aliam, ſcilicèt ſi manus eſſet calida vt quinq. non poſſet manus iſtum exceſſum caloris vt quinq; in ſẽſibili exiſtentem ſentire, quia non ſentit qualitates eiuſdem intenſionis cũ proprijs. Nec valet, quod aiunt Complut. & Ioan. de S. Thom. ad tactum ſufficere quandam æqualitatem Phyſicam, hoc eſt parùm excedentem quatuor gradus, nõ verò requiri neceſſariò ęqualitatem Mathematicam, & rigoroſam. Non valet, nam licèt de facto ita res ſe habeat, quia vt dicemus, ſenſus tactus modò in nobis ab extrinſeco ferè ſemper eſt alteratus, attamen cum de ſua ratione formali ſit veluti iudex inſtitutus à natura ad iudicandos exceſſus qualitatum, & natura in ſuis actionibus ſit perfecta, & ex altera parte nulla appareat implicãtia huius perfectę, & Mathematicę ęqualitatis in primis qualitatibus, nõ eſt, cur negare debeamus hanc æqualitatem ſtatui perfectiſſimi tactus; eò vel maximè quòd rationes in contrarium nihil concludunt, nec debemus affirmare impoſſibilitatem alicuius rei ſine valida ratione.

46 Diximus non repugnare hoc tẽperamentum, quia quòd detur de facto, non eſt ita euidẽs, vt notauit Angeſtus de prob. form. pag. 125. nam in primis non eſt notum dari aliquod mixtũ inanimatũ huius temperamenti, & ſi hoc temperamentũ reperiretur, maximè deberet admitti in viuẽtibus, & pręcipuè in homine, quod eſt perfectiſſimum animal, at corpus ætherogeneum nequit ſecundùm quamlibet partem hoc temperamentum expoſcere, quia cum illæ partes ſpecie differant, certè diuerſum omninò temperamentum requirunt, non idem, & ſimile. Nec poteſt dici reperiri in aliqua parte, quia licèt hæc pars ex ſe poſtularet hoc temperamentũ (qua ratione dicitur innatũ) attamen cum in homine ſint partes calidiores, imò in toto viuente calor maximè vigeat propter copiam ſanguinis, & caloris naturalis prouenientis ab anima, conſequenter nulla ferè pars habet innatũ temperamentũ, quia vna pars alterat aliã, (quæ proportio qualitatũ ab aliquibus dicitur temperamentum influxus, conſurgens ſcilicèt per influxum, & actionẽ vnius partis cum alia) vnde licèt cerebrum ex natura ſua ſit frigidum, attamẽ in homine apparet calidũ propter actionẽ calidioris partis. Nec aliquid habet probabilitatis, quod quidam aſſerunt, ex hac partium difformitate in frigore, & calore conſurgere temperamẽtum æquale ad pondus in toto ætherogeneo collectiuè ſumpto, quod vocant temperamentum aggregationis; non enim tanta apparet neceſſitas, vt in viuente ſit quædã æquilibratio partium, vt quantùm frigoris excedit in partibus frigidioribus, tantum caloris ſuperet in calidioribus, atque ita ſit æqualis compenſatio hinc indè; tum quia calor in animalibus perfectis videtur prædominari; ſolum in aliqua parte poterit eſſe æqualitas Phyſica, non Mathematica; talis autem pars in homine erit cutis, hęc enim inter ordinem partium

calidarum vltimum locũ obtinere dicitur à medicis, inter ordinem frigidarum, humidarum, & ſiccarum etiam in infimo ponitur loco, quod eſt accedere ad æqualitatem mediam; & inter omnes partes cutis temperatior eſt cutis manus,& quod in cute manus eſt temperatius magis accedens ad æqualitatem eſt cutis volæ manus, præcipuè quæ in digitorum extremitatibus reperitur; ſuper omnes autem partes magis temperata eſt pars illa exiſtens in pulpa extremitatis indicis,vt notauit ex Auic. Angeſt. cit. pag. 132. quæ pars quaſi regula, menſura,& iudex eſt à natura ordinata exceſſuum, & defectuum qualitatis; eſtq; ſatis veriſimile fuiſſe in optimo ſtatu,& tẽperamẽto in corpore Chriſti Domini,& fore poſt reſurrectionẽ in corporibus Beatorũ.

47 In oppoſ. arg. ex Areſ. oſtendendo omnia mixta eſſe frigida;Tum quia tria sũt elementa frigida terra, aqua, & aer, ergo frigus habet prædominari; Tum 2.omnia mixta ſaltim perfecta habent cõſiſtentiam, & craſſitiem, pluſ,quàm ignis, vel aer, ergo in omnibus mixtis prędominatur aqua, vel terra, & per conſequens, frigus, vnde dicebat Ariſt.4. Metheor. ſum. 2.c.3. omnia mixta aquea eſſe,vel terrea. Tum 3. videmus cadauer ſtatim poſt animæ diſceſſum frigeſcere ſecundum omnes partes, etiam illas,quæ calidæ reputantur, vt ſunt cor,ſanguis, iecur,&c. ſignum euidens eſſe frigidi temperamenti; idem apparet in ſulfure, & alijs, quæ calida abſolutè iudicantur. Tum 4.è contrà quòd omnia mixta ſint abſolutè calida,& cõſequenter quòd non detur temperamentũ difforme ex frigoris exceſſu, prob. omne mixtum fit per aliquam digeſtionem, quia fit per mixtionem humidi, & ſicci, quæ eſt quoddam digeſtionis opus, ſed omnis digeſtio fit à calore, ergo omne mixtum fit à calido, & conſequenter erit abſolutè calidum. Tũ 5. omne mixtum putreſcit, at putredo fit ex prædominio caloris.

Reſp.ad 1. aſſumptum eſſe falſum ex diſp.1. q.6. art. 1. aer enim eſt calidus, non frigidus; tum quia etiam hoc admiſſo, dicere poſſemus calorem à fortiori agẽte imprimi excedente virtutes aliorum elementorum, ſcilicèt ab igne, & Cælo. Ad 2. ex maiori conſiſtentia, vel denſitate non debemus ſemper arguere prędominium terræ, vel aquæ, quia poterit hæc denſitas, & ſoliditas prouenire ex maiori copia aquæ, vel terræ, quæ arguit ſolùm dominium extenſiuum, at calor poterit quò ad intenſionem excedere, ferrum enim candens, & metalla feruefcentia habent maximũ calorem, & tamen nõ idcirco sũt rariora aqua, vel aere, quia ſoliditas maximè prouenit ex viſcoſitate,& tenacitate humidi coagulantis terreas exhalationes, quæ poterit iuuare ad prædominium caloris, *quatenus* calor tenaciùs adhæret in materia *denſa*, quàm rara, Ad 3. quamplures ſuſtinent omnia corporis membra quò ad temperamẽtum innatum eſſe frigida, & ſolùm calida apparere propter temperamentũ influxus, ita Angeſ.cit.quo admiſſo non ſequitur inductio quædam vniuerſalis. vel neg. aſſumptum, & ad experientiam dicimus frigus illud in cadauere ab extrinſeco prouenire ſcilicèt ab ambiente; vel propter intenſiorem calorẽ in noſtris manibus exiſtentem, vnde frigidiora apparent. Ad 4. ex Angeſto cit. quòd poteſt fieri à calore digeſtio, ſeu mixtio humidi, & ſicci, ſed deinde poteſt euenire frigus expellens calorem, & congelans materiam illam, in *qua prædominabitur*. Vel dicendum, quòd ad hoc vt fiat d geſtio, non opus eſt calorem quo ad intenſionem excedere frigus, ſed ſatis eſt quòd adſit licèt nõ in tanta intenſione, vt mox dicemus. Ad 5. patebit q. vlt. quòd ſcilicèt putredo fit à calore ambientis non innato, & connaturali.

48 Secundo arg. cõtra 2. partem, quòd non detur temperamẽtum vniforme, quia in omni mixtione debet dari elementum prędominans, quia actio non prouenit niſi ex proportione maioris inæqualitatis ex diſp. 2. q. 1. art. 2. ergo omne mixtũ ſemper aſſimilabitur elemento prædominanti, nã quando plures cauſæ ad eundem effectum concurrunt, ſi vna eſt potentior, & prędominans, effectus magis aſſimilatur iſti, quàm illis, & per conſequens nequit mixtum eſſe vniformiter temperatum. Si dicatur cùm Ruuio poſſe elementa miſceri,

abſque

abſque quòd vnum alteri prædominetur, quia quod eſt actiuius, poſſet applicari in minori quantitate, & minus actiuũ in maiori mole, & denſitate, ita vt ex hoc capite fiat compenſatio Contra, inſtant Complut. quia facta adhuc tali applicatione ſi vnum elementum non præualet, nulla eſſet actio, & conſequenter nec mixtio, ſeq. prob. quia actio ſemper debet à proportione maioris inæqualitatis prouenire. Tum 2. nequeunt duo contraria inſtrumenta eſſe æqualiter conuenientia eidem formæ quia ſe ſe impe. dirēt, & tolleretur actio, ſed qualitates primæ ſunt inſtrumenta ſubſtantialis formæ, ergo nequeunt in gradu æquali illi conuenire. Tum 3. ſi gradu æquali applicarentur qualitates iſtæ, adhuc temperamentum nõ eſſet æquale ad pondus, quia vna eſſet actiuior ſcilicèt calor, & conſequẽter erit temperamentum difforme in actiuitate; ſi verò æquantur quò ad actiuitatem, iam minus actiua eſſet intẽſior in gradu, ergo ſemper erit temperamentum difforme; non enim ſufficit compenſatio, quòd ſcilicet minus actiua ſit in maiori mole, vel denſitate; Etenim vt diximus diſp, 2. q. 1. art. 1. maior moles, vel denſitas non auget intenſiuè virtutem actiuam agentis, ideòque ſemper erit difformitas in actiuitate.

Reſp. ſi argum. valeret, iam nulla eſſet reactio; quapropter negamus, cum elementa æqualitèr applicantur, nullam interuenire actionem, adhuc enim tunc eſt proportio maioris inæqualitatis potentiæ actiuæ v.g. caloris ſupra potentiam reſiſtitiuam formalem frigoris, inter quas potentias debet fieri comparatio ex dictis diſp. 2 nu. 17. & ſeq. negamus tamen conſeq. quòd elementum illud, ſiuè calor abſolutè debeat dici prædominans, quia adhuc frigus ſecundum ſuam actiuam virtutem excedit potentiã reſiſtitiuam caloris, & ſic eſt vtrobique compenſatio, tum quia elementa, cum ſunt æqualiter temperata, non agunt, ſed ante attemperationem. Ad 2. neg. maior cũ probatione, quia ſicut qualitates illę attemperatę faciũt vnũ principiũ actiuum mediũ, ita poſſunt cõcurrere ad actionem mediã; alij dicũt, quòd cũ æqualitate qualitatũ, ſtat inæqualitas inclinationis formę itavt forma ſit magis determinata ad agendum hac qualitate, quàm illa. Ad 3. cõcedimus non poſſe dari temperamentum vniforme in gradu, & actiuitate ſimul, ſufficit, quòd detur in vno iſtorũ, quia ſi eſt in gradu, exceſſus actiuitatis compẽſatur per exceſſum reſiſtentiæ formalis in oppoſita qualitate; & quamuis moles, & denſitas non intendant actiuitatem, valde tamen iuuant ad actionem, vt ibi diximus.

49 Tertio ad idem, quòd nequeat hoc temperamẽtum in homine reperiri, prob. quia omnis operatio viui à calido, & humido perficitur ſcilicèt ſpiritu, & ſanguine, aut aliquo proportionabili; & quælibet pars viui in ſe conuertit alimentum, quæ cõuerſio fit actione caloris ex 2. de An. 50; ergo in qualibet parte viua prædominatur calor: quibus accedit, quod ait Ariſt. in lib. de Morte, & Vita c. 1. quòd vita ſit permanſio calidi, & mors caloris extinctio; & lib. de Long. & Breuit. c. 2. animal eſſe natura calidum, & humidũ, vnde quantum homo ad ſenectutem accedit, tantùm calor, & humidũ decreſcunt, & augẽtur frigus, & ſiccitas. Tum 2. perfectiori animali qualis eſt homo, perfectius debetur temperamentum, temperamentum vniforme eſt imperfectius, ergo, &c. min. prob. quia ex Ariſtot. ſect. 5. probl. 22. corpora ad æqualitatem temperata facile incidunt in morbum, facilèq; curantur, ad inæqualitatem verò temperata non facilè infirmantur, nec facilè curantur, ergo ſi corpora vniformiter temperata facilè infirmantur, hoc temperamentũ erit imperfectiùs. Tandem hoc corpus haberet temperamẽtum æquale ad pondus ſecundùm grauitatem, & leuitatem, quia grauitas, & leuitas ex mixtione primatũ qualitatũ proueniunt, quod eſt falſũ, ergo &c. falſitas patet, primò quia nullum locũ naturalem haberet, hic enim maximè eſſet locus medius inter aquam, & aerem, qui tamen nequit eſſe, nam aer, & aqua ſunt immediata, & ſuperficies cõcaua aeris eſt locus naturalis aquę; tùm quia ſi illud corpus a proprio loco extraheretur, non haberet virtutem intrinſecam motus ad locum naturalem, quia grauitas, & leuitas propter æqualitatẽ mutuò

ſe impedirent ;& tandem quia Ariſt. 1. de Cęlo 7. abſolutè ait, mixtum moueri à prędominante elemento, ergo non reperitur mixtum aliquod, in quo grauitas, vel leuitas non præualeat, & conſequenter etiam elementum.

50 Reſp. ad 1. concedimus actionem vitę perfici à calido, & humido, nō tamen neceſſariò excedentibus frigidum, & ſiccū, nam calor naturalis, cuius virtute fit digeſtio, eſt complexio quædam, ſeu attemperatio qualitatum cōuenientium ſubſtantiali formæ, quæ attemperatio, licèt quandoque ſapiat plùs frigidi, quàm calidi, digerit tamen vi calidi, quod habet, vnde conuerſio ſanguinis in lac à mammillis facta fit à complexione naturali mammillarum, quæ ſanguini comparatæ ſunt frigidæ, idem de conuerſione ſanguinis in ſpiritus animales à cerebro facta dicendum; concedimus igitur actiones vitales præcipuè in calido, & humido conſiſtere, & vt plurimum excedente, non tamen in omnibus, nam formicæ, turtures, piſces, ſalamandra, papauer, cicuta, mandragora, & alia à frigido dominantur; viuens igitur dicitur eſſe natura calidum, & humidum comparatum ſibi ipſi mutuo, & extincto, non abſolutè, niſi vt in plurimū, & ſecundū omnes partes ſimul ſumptas. Ad 2. maior, vel minor temperamenti perfectio attendi debet precipuè ex hoc, quòd inſeruit perfectiori, vel imperfectiori operationi, quare parum refert, quòd ſit temperamentum vniforme, vel difforme, quòd facilè, vel difficulter acquiratur, & deperdatur; cum igitur ad ſenſationem tactus perfectiſſimā requiratur temperamentum vniforme, & hæc operatio excellit in homine, idcirco temperamentum iſtud homini natum eſt conuenire. Ad 3. primò neg. ſeq. quia vt diximus, grauitas, & leuitas non ſunt in omnibus eiuſdem ſpeciei, vnde principium motiuum nō eſt quid ex illis aggregatum; tum quia non ſemper grauitas, & leuitas inſequuntur primas qualitates, vt patet in ſulfure, in quo ignis prædominatur, & tamen deſcēdit in aere, & aqua, poteſt enim à maiori mole grauioris elementi prouenire. Deinde admiſſa ſeq. negatur falſitas; & ad 1. probat. dicimus vtiq. locum medium inter aerem, & aquam fore illi naturalem; nec aqua, & aer ſunt ita immediatā, vt nequeat corpus aliquod mediare, vt patet de oleo, & ligno, ſed dicūtur immediata reſpiciendo partes principales vniuerſi, quæ ſunt quatuor elementa, & Cælū: ad 2. neg. ſeq. quia ſi eſſet in corpore grauiori, leuitas moueret, grauitas non impediret, ſi in leuiori, leuitas non impediret, ſed grauitas impelleret, quia grauia, & leuia in proprijs lócis non grauitant, nec leuitant; ſequeretur autem corpus iſtud nō velocius moueri in fine, quā *in principio*, vt diximus n. 22. ad 3. dicimus Ariſt. ideo ſic locutum, quia reuera vix reperitur tale corpus; vel quia adhuc moueretur ab elemento prędominăte, nam ſi eſſet in aqua, moueretur a leuitate aeris, ſi in aere, moueretur à grauitate aquæ, vel terræ: cętera, quæ de temperamētis mixtorū ſolent pertractari, apud Conimbr. eruditè, & eleganter reperies declarata.

QVÆSTIO V.

De cauſis effectiuis mixtorum, vbi ſpecialiter agitur de conuerſione aquæ in vinum.

51 HVc vſque cauſam *materialem*, & formalem mixtorū explicuimus, & conſequenter etiam finalem, dum declaramus formam mixti, hæc enim eſt finis mixtionis iuxta dicta diſp. 1. Phyſ. q. 4. remanet vt aliqua de efficienti dicamus. Et quidem certum ex Scot. 2. d. 15. D. quem communior opinio Doctorum ſequitur, miſcibilia nō eſſe cauſam effectiuam mixtorum, nam quando fit mixti generatio, nō ſunt miſcibilia, quia ex dictis q. 3. corrumpuntur ſubſtantialiter, at ad effectiuè cauſandū requiritur exiſtentia ex diſp. 7. Phyſ. q. 4. art. 1. tùm quia cauſa ęquiuoca eſt perfectior ſuo effectu, mixta ſunt perfectiora miſcibilibus, ſeu elementis etiam ſimul ſumptis, quia hæc ſe habent veluti materia, & ad mixta ordinantur; alia igitur cauſa erit inueſtiganda, quę vel erit aliud mixtū, vel Cœlum, vel Deus, ſi enim negatur à mixtis virtus productiua alterius mixti vni-

uoca

uoca actione, neceſſariò ad cauſas vniuerſales recurrendum erit, quæ ſunt Cælũ, & Deus; quæſtio igitur eſt, an mixta habeant talem virtutem producẽdi ſibi ſimile, ſiue ex vna, ſiuè ex pluribus elementis; non loquimur autem de mixtis animatis, de his enim dicemus diſp. ſeq. ſed de inanimatis, & quamuis de omnibus in cõmuni determinandum eſt; ſpecialiter tamen de conuerſione aquæ in vinũ agemus, quia inter recẽtiores acriter modò controuertitur, & occaſionem dedit Ariſt. in his libris, volẽs enim explicare mixtionẽ, ſępe vſus eſt exẽplo aquæ, & vini ad inuicem permixtorũ.

Partem negatiuam ſuſtinent Areſ. 1. de Gen. q. 52. Zab. lib. de Accret. c. 19. Piccol. 1. de Gen. in tex. 74. & 88. Bonamicus lib. 7. de Motu c. 24. & lib. 3. de Alimentis c. 3. Licetus lib. 2. de his, qui diu viuunt ſine alimento c. 41. Dandin. 2. de An. digreſſ. 25. Aguilon. lib. 5. optic. propoſ. 18. Coninch. de Sacram. q. 74. art. 8. dub. vn. Ioan. de Lugo de Euchar. diſp. 4. nu. 54. & ſeq. Cametarius p. 2. q. 1. quamplures alij. Affirmatiua ſententia cõmunior fuit apud veteres, imò de ipſa parùm, vel nihil dubitarunt, & ex Recentioribus ſequũtur Conimbr. 1. de Gen. c. 10. q. 1. art. 2. Nobilius c. 5. qu. 5. Suarez 3. p. to. 3. diſp. 45. ſect. 4. Vaſq. de Euchar. diſp. 178. nu. 4. Contar. tom. 2. q. de mixt. cap. 2. Auerſa q. 44. ſect. 3. & alij.

52 Dicimus non eſſe ab omnibus mixtis denegandam virtutem actiuam alterius, & præſertim vino conuenire, quod potens eſt etiam aquam ſolam in ſe ipſum conuertere; ita Scot. 2. d. 19. A. & 4. d. 11. q. 7. & d. 44. qu. 1. ſupra F. Hæc concluſio non eſt vniuerſaliter de omnibus mixtis intelligenda, nam vt ex Scot. 1. d. 7. quæſt. vn. V. notauimus diſp. 7. Phyſ. qu. 6. art. 2. pro ſtatu iſto non habemus rationem à priori oſtendẽtem vnam formam eſſe actiuam, non aliam, maximè enim eſſet perfectio formæ, & tamen videmus perfectiores nec vniuocè, nec æquiuocè eſſe ſubſtantialiter productiuas, vt eſt in Angelis, multa animata non generant ſibi ſimile, vt ſunt quę ſolùm ex putri generantur, & tamen elementa, quæ ſunt imperfectiora, poſſident hanc virtutẽ, ſolùm igitur à poſteriori poſſumus cognoſcere, quænam ſubſtantia ſit, vel non ſit alterius productiua, vnde pro veritate huius concluſ. ſufficit aliquas experientias adducere, & rationes, quæ pro negatiua parte ſolent afferri, diſſoluere. Primum exemplum ſit de Magnete, vt notat Ferdinand. Medicus tract. 2. de Facult. q. 1. concluſ. 5. *Magnes* (inquit) *attrahit ferrum, vt ferrum transmutetur in ſubſtantiam magnetis, vt vnuſquiſque poterit videre, ſi diutius magnes retineat ferrũ*, vnde Claud. in quodã Epigram. dixit,

Ex ferro meruit vitam ferriq. rigore
Veſcitur, has dulces epulas, hæc pabula nouit,
Hoc abſente perit,

Si igitur magnes creſcit, ferrũq. in propriã ſubſtantiã cõuertit, iam generat ſibi ſimile. Idem de plũbo docent Galen. lib. 9. de Simplic. medicam. facult. c. de plumbo, & Georgius Agricola lib. 5. de Ortu, & cauſis ſubterraneorum, ſcilicet plumbum in locis humidis aſſeruatum, vel in tectis domorum notabiliter tùm mole, tùm pondere excreſcere, quod nequit eſſe, niſi per conuerſionem aeris humidi, vel aquei humoris in propriam naturam; quod etiam affirmat Scaliger exerc. 104. nu. 17. vbi idẽ de petra ſalis aſſerit, qua ratione Marſ. Ficinus lib. de Vita cęlitùs comparanda c. 3. & Fernel. lib. 2. de Abditis rerum cauſis deduxerunt hanc virtutem in omnibus lapidibus, & metallis reperiri, imò Cardanus ad omnia corpora hoc ipſum extendit. Tertium exemplum eſt de aceto, quod vinum in ſe conuertit, imò aquam ipſam, maximè ſi feruens erit, non ſolum enim tàm acre conſeruatur, ſicut antea, verum etiam acrius per infuſionem ferueſcentis aquæ euadit, dummodò ſit proportionata quantitas. Quartum exemplum ſit de humoribus noxijs in homine exiſtentibus, hi enim non ſunt animati, vt omnes ferè concedunt, & tamen ſi in ſtomacho reperiuntur, vel in alijs corporis partibus, cibum conuertunt in ſimiles humores; quamuis autem potentia nutritiua corporis concurrat, negari tamen non debet, quin humores ipſi ſaltim partialiter influant, aliter nõ eſſet ratio, cur potentia cibum conuertat

in

in tales humores, & non in alios, cum per ſe ſit ordinata ad producendos humores proficuo nutritioni inſeruientes.

53 Quintum exemplum afferri ſolet de gutta aquæ in dolio vini immiſſa, quæ actione ipſius vini tranſmutatur in vinum, quo exemplo vſus eſt Ariſt. 1. de Gen. 34. 39. & 42. ad explicandam mixtionis naturam, quæ eſt ſubſtantialis mutatio; quamuis aduerſarij dicant non eſſe multùm exemplis fidendum, eo quia aqua in vinum apparenter, & mutatione quadam morali conuerti dicitur. Attamen quia Ariſt. intendit explicare conuerſionem ſubſtantialem augumentationis veram, non apparentem, vt cum vnum miſcibile excedens in ſe conuertit aliud, per quam conuerſionem dicitur augeri; & in tex. 39. non ſolum adducit exemplum de aqua vino immixta, ſed etiam de igne, cui apponuntur ligna, quæ non eſt mutatio apparens, ſed vera, & realis, idem quoque de mutatione aquæ in vinum in ſent. Ariſt. erit dicendum. Tum quia vt dicemus diſp. ſeq. poteſt vnum elementum pro nutritione tanquam alimentum inſeruire, vinum quoq; eſt alteratiuum, facilè permeabile, ſicut aqua, ergo ſi gutta aquæ poneretur in dolio vini, quia diuideretur in minutiſſimas partes, quarum quælibet alteraretur à vino, ergo etiam corrumperetur, & in vinum conuerteretur; eò vel maximè, quia nulla apparet implicantia, vt mox videbimus.

54 Contra hanc ſent. & præcipuè de conuerſione aquæ in vinum acriter inuehitur Areſ. prob. igitur primò vniuerſaliter, quòd nullum mixtum ſit alterius ſimilis cauſatiuum, quia mixta habent qualitates primas refractas, non in gradu excellenti, vt elementa, ergo per qualitates primas non poterunt alia corpora in ſe conuertere, neque per qualitates virtuales, quia virtuales non agunt, niſi producendo qualitates formales, ergo ſi iſtæ non habent talem virtutem, nec illæ. Tum quia natura hanc virtutem ſolum debuit concedere illis corporibus, quæ ſine tali conuerſione conſeruari nequirent, vt ſunt viuentia, & etiam ignis, qui alimento indiget, ergo non fuit alijs conceſſa, aliter non eſſet ratio, cur omnia corpora, illam non habeant. Reſp. ad 1. nec etiam animata habēt primas qualitates in excellenti gradu, & tamen poſſunt alia in ſeipſa conuertere, hæc etiam per ſuas qualitates virtuales agunt in alimentum, quare ſicut viuentia per qualitates formales, & occultas virtutes alterant cibum, & deinde propria ſubſtantiali potentia in ſeipſa conuertunt, ſubſtātia enim eſt, quæ immediatè attingit productionem ſubſtantiæ, idem de quibuſdam mixtis erit dicendum. Ad 2. neg. aſſumptum, quia elementa poſſunt ſe conſeruare, & tamen ſunt ad inuicem tranſmutabilia; *nec idcirco cogimur hāc virtutem in omnibus corporibus dicere*, ſicut nec omnium eſt idem temperamentum, niſi vbi adeſt experientia, & ratio à poſteriori ſuadet, à priori autem alia ratio reddi nequit, niſi, quia hoc eſt hoc, & illud eſt illud, vt cum Scoto notauimus num. 52.

55 Secundo ſpecialiter de vino arg. ex Ariſt. qui 2. de Gen. 50. negat ex vno elemento fieri poſſe nutritionem, ſed ex quatuor elementis, ergo aqua ſola non eſt in vinum immediatè tranſmutabilis, quod etiam repetit in lib. de Senſu, & ſenſib. c. 5. & 4. Metheor. ſum. 2. c. 3. In 1. de Gen. 34. quærens, cur *in* nutritione, quod nutritur, dicatur augeri, in mixtione verò *utrumq;* miſcibile augeri dicatur, reſpondet, quia alimenti ſubſtantia in nutritione non manet, miſcibilium autem ſubſtantia in mixtione manet, & affert exemplum de aqua in vino immiſſa, ergo per Ariſt. aquæ ſubſtantia non mutatur in vinum, ſed permanet, hinc cōcludit *Quando illic quoq;* (.ſ. in mixtionem vini) *quod euincit, & ſuperat in ipſa mixtione, augeri dicitur, ceu vinum, nam vniuerſa mixtura vini, non aquæ functionem exercet,* vbi non ait vinum, ſed mixturam, vt innuat aquam verè remanere, ſed eius vires à maiori copia vini refrangi, vt nō percipiantur. In 3. ſect. prob. multa quærens de vino diluto, iam ſupponere videtur ſubſtantiam aquæ remanere, non deſtrui; vnde libr. Poetic. c. 23. ait vinum dilutum vulgò appellari abſolutè vinum, & impropriè, quia ſcilicet ſubſtantiam aquæ habet admixtam. Reſp. ad 1. auth. de nutritio-

tritione dicemus diſp. ſeq. vbi ex profeſsò hoc quæſitum examinabimus, cum de nutrimento agemus. Textus 34. ex 1. de Gen. eſt ad oppoſ. nam exemplum de aqua, & vino, non debet referri ad mixtionem veram, ſed ad nutritionem, tum quia ſequeretur ſubſtantiam miſcibilium formaliter remanere in mixto, contra dicta q. 3. tum quia cum gutta aquæ infunditur in vinum, hæc mixtio potiùs aſſimilatur nutritioni, quàm veræ mixtioni, in hoc enim miſcibilia debent in debita proportione miſceri, at in nutritione viuens excedit alimentum, ſicut vinum ſuperat aquam, vnde ſicut nutritum dicitur augeri, ſic inquit Ariſt. vinũ dicitur augeri in hac impropria mixtione, quia ſuperat, & euincit aquam, ergo ſicut cibus conuertitur in viuens, ita aqua in vinum, appellauit autem hoc totum mixturam, non vinum, vt innueret ſe loqui de vino, cui eſt gutta aquæ appoſita, non de vino ſolo. Tandem vinum dilutum nequit propriè dici vinum purum, quia illud dicitur dilutum, quod ad victum humanum inſeruit, in quo plurimum de aqua miſcetur, quæ nequit totaliter in vinum conuerti, vt dicemus.

56 Tertio arg. ratione; vinum non habet accidentia, quibus corrumpat aquam, ergo non poteſt eam in ſe conuertere, patet conſeq. prob. antec. quia vel eſſent qualitates formales, vel virtuales; non illæ, quia vinum eſt frigidum, & humidum formaliter, quæ ſunt accidentia conſentanea aquæ, & quamuis habeat aliquos gradus caloris admixtos, non ſunt tamen corruptiui aquæ; nam aqua feruens non deſtruitur, & tamen longè maiorem retinet calorem formalem, quàm vinum; neque qualitates virtuales deſtruent aquam, quia illæ non agunt, niſi a qualitatibus formalibus ſint excitatæ, vt patet in pipere, veneno, & in ipſo vino, quod non calefacit, niſi priùs à calore ſtomachi excitetur. Accedit deindè quod per quamlibet etiam minimam aquæ infuſionem vinum debilius euadit, ergo vinum non conuertit aquam in ſe, antec. patet experientia; Neque dicas, debilitari, quando plurimum aquæ miſcetur; Nam ſi quantitas vini, quæ eſt in cyatho, poſſet in ſe conuertere tres, vel quatuor aquæ guttulas, certè quantitas, quæ eſt in dolio, poterit tres, vel quatuor ſextarios conuertere, & ſi hæc parua vini quantitas interpolatim admiſceretur, ſi ſcilicèt poſt multùm temporis, quod iudicetur ſufficiens ad conuertẽdam aquam in vinum, denuò ponatur aliquid aquæ, & ſic per aliquot menſes vinum aquæ inſpergatur, adhuc tamen in vinum illud foret aquoſius, aliter facilè eſſet per ſolam infuſionem aquæ, & multum lucrari, & in infinitum augeri vinum, vt contingit in igne, quod eſt falſum; prima conſeq. prob. quia natura non tribuit virtutem actiuam alicui, ex qua reſultet illi aliquod detrimentum, quia finis potentiæ actiuæ eſt in perfectionem agentis, ergo ſi ex mixtione aquæ debilitatur vinum, non habebit potentiam agendi in aquam; tum quia ſi vinum potuit aquam deſtruere, ergo non eſt ab illa repaſſum, vel ſi in pugna aliquid amiſit, poſſet poſt victoriam ſe reducere ad priſtinum ſtatum, vt euenit in aqua calefacta, & in nutritione viuentis, vbi potentia conuerſiua in principio tàm fortis eſt, vt poſſit conuertere, non ſolum quod ſufficit ad reſtaurationem deperditi, ſed etiã ad augmentum, ergo virtus actiua vini ſaltim in principio non deberet debilitari, ſi aquam in ſe conuerteret, igitur ſi ſtatim labefactatur, erit, quia remanet aquæ ſubſtantia.

57 Reſp. ad 1. ſi valeret, ſequeretur nullam fieri nutritionem, quia ſanguis quò ad qualitates formales aſſimilatur carni, & iecori, nec vnquam aquam poſſe deſtrui ab aere, & in aerem conuerti, vel ab alio mixto etiam viuente, quia aer ſecundum ipſum eſt frigidus, quare aſſimilatur aquæ in humiditate, & frigiditate, & omnia mixta in ſententia ipſius à frigido prædominantur, nec vinum poſſet in acetum conuerti, eadem enim ratio confici poſſet, dicimus igitur vinum nõ corrumpere aquam per qualitates, per has enim ſolùm illam diſponit ad propriam formam, ſed per propriam formam ſubſtantialem, quia aliam ſimilem producit, vt diximus diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 2. quòd autem vinum alte-

ret

ret aquam per propria accidentia, nec ab ipſo negatur. Similiter ad 2. ſi valeret, omnem actionem tolleret de medio, ſi agens poſſet à paſſo repati, per hanc enim repaſſionem debilitatur virtus agentis, ergo non debebat hæc virtus à natura concedi, quia reſultat in detrimentum ipſius agentis.

58 Quapropter aduertendum, quòd in qualibet reactione virtus agentis debilitatur, vt patet, hoc autem poteſt dupliciter contingere, vel enim poſt actionis victoriam nihil remanet de paſſo, vel ſi aliquid remanet, hoc tamen non manet applicatum agenti, & in hoc caſu, poteſt agens reaſsumere vires, vel aliquid remanet applicatum agenti, quod agens nequit conuertere, & deſtruere, eſtque impeditiuum actionum agentium, vt euenit in humoribus noxijs per concoctionem in ſtomacho generatis, & in hoc caſu nunquam agens poterit vires, quas in reactione amiſit, recuperare, vt diximus diſp. 5. nu. 140. Cum igitur vinum agit in aquam, hoc erit maximè medio calore, & conſequenter hæc actio erit quædam digeſtio, ſeu depuratio purioris ab impuro, & purius conuertitur in vinum, impurius, & magis terreſtre remanet, quod eſt cauſa, cur vinum debilitetur, & nunquam vires de nouo recipiat, quod patet in igne, qui licet ſit actiuiſſimus, ſua tamen actione deputat partes ligni, & puriores in ignem conuertit, impuriores, & terreſtriores in cineres, quas tamen nunquam conſumit, & ſicut ſi applicatur maximo igni lignum, vel charta quantumuis exigua, adhuc tamen pars aliqua in cineres conuertitur, ita de paruula gutta aquæ eſt dicendum, quòd nunquam tota aliter in vinum conuertitur, ſed aliquid impurius ſemper remanet, & eo minùs, quò vinum eſt actiuius, & quia acetum eſt valde actiuũ, ideò plùs aquæ in ſe conuertit, hinc negamus poſſe vinum in infinitum creſcere per appoſitionem aquæ, quia euadendo impurius, nequit tandem aquam conuertere: quare ad argum. neg. conſeq. ad 1. probat. dicimus hoc habere agentia ſublunaria, vt poſſint ad inuicem agere, & pati; nec per virtutem actiuam patiuntur, ſed agunt, quare rectè à natura conceditur, quamuis per paſſiuam potentiam poſtea repatiantur: nec ſemper poſt actionem agens redit ad priſtinum ſtatum, niſi ſit ab Agente contrario expeditum, vt contingit in aqua calefacta ab igne remota; exemplum de potentia nutritiua eſt ad oppoſitum, quia in principio etiam hebetatur virtus, & niſi per expurgationem depuraretur ab excrementis, nõ rediret ad priſtinũ ſtatũ, hęc autẽ depuratio nõ cõtingit in vino.

59 Quarto, accidentia aquæ manent poſt mixtionem in vino, vinum enim aqua mixtum participat colorem, odorem, & ſaporẽ, ſi eſſet amara, vel dulcis, ergo etiam manet aqua, quia accidentia non migrant de ſubiecto in ſubiectum. Tum 2. ab extremo ad extremum non fit tranſitus, niſi per medium, ſed aqua inter liquores eſt extremum, vinum inter perfectiſſima computatur, ergo aqua, antequam in vinum mutetur, deberet in liquorem mediũ priùs conuerti, quem liquorem nullus vnquam ſomniauit; maior prob. experientia tum *in alteratione*, tùm in generatione ſubſtantiali, nam prius quam cibus in carnem tranſmutetur, oportet, quòd in chylũ, & ſanguinem conuertatur, etiam ipſum vinum, & tamen magis conuenit vinum cũ ſanguine, quam aqua cum vino; imò vitis ipſa aquam, & humorem terreum nonniſi poſt *varias ſub*ſtantiales mutationes conuertit in vinum, ergo nõ poteſt vinũ immediatè in ſe aquam conuertere, hanc enim virtutem à vite reciperet, in qua tamen non inuenitur. Tum 3. ſi aqua cõuerteretur in vinum, certè denſior euaderet, quia denſius eſt vinum, & minorem locũ occuparet, quod eſt contra experientiã ſi enim cyathus maiori ex parte vino plenus impleretur aqua, mixtura illa ex aqua, & vino ſẽper eundẽ occuparet locũ, nec cyathus aliqualiter vacuus cõſpiceretur, ergo aqua ſecũdum ſubſtantiã non eſt in vinum conuerſa, aliter minorem locum deinde occuparet, & poſſet denuo in cyathovinum, vel aqua infundi.

Reſp. ad 1. ex modò dictis, remanere accidentia aquæ, tum quia fit reactio, & in vino ab aqua ſimilia cauſantur accidentia, quæ adhuc remanent, quia vinum indifferenter ſe habet ad illa; tum

quia remanent quædam partes aquæ groſſiores, quæ accidentia illa conſeruant in vino. Ad 2. poteſt concedi vinum in ſe immediatè non immutare aquam, vt videtur innuere Scot. 4. d. 3. q. 3. ad 3. dum ait, quòd *nulla ars poteſt adhibere paſſo mixto actiuum ſcilicèt ignem, ita quod per illud agẽs fiat immediatè reſolutio in aquam elementarem, quia illud idem agens non poteſt habere virtutem ſine formis intermedijs mutandi, neque etiam ita taliter diuerſa in eundem terminum corrumpendi*. Vel ſi cõcederemus immediatam conuerſionem in vinum, adhuc nullum ſequitur inconueniens; non enim omnes formæ ſubſtantiales ſe habent vt extrema, & quamuis à vite non fiat hæc immediata cõuerſio, hoc euenit, quia vitis ſe habet vt agens æquiuocum reſpectu vini, ideoque debet ordinatè procedere; at vinum in conuerſione aquæ eſt agens vniuocum, ideoque potentius, & actiuius eſt, & hanc virtutem à vite æquiuocè habuit, dum propriam naturam ab illa recepit; Dices agens ęquiuocum perfectius eſt agente vniuoco, ergo ſi vinum poteſt immediatè aquam conuertere, multò magis æquiuocum. Reſp. antec. eſſe verum quò ad entitatem, non ſemper quò ad actiuitatem, ſol enim eſt ęquiuocè productiuus ignis, & tamen faciliùs, & citiùs ignis ab igne vniuocè cauſatur, quam æquiuocè à Sole. Ad 3. non eſſe tam magnam diuerſitatem inter raritatem vini, & aquæ, vt fiat notabilis, & ſenſibilis variatio, nec tota aqua conuertitur in vinum.

60 Quinto vel talis conuerſio fit virtute animæ vegetantis in vino, vel alia virtute; ſi primum, ergo vinum verè nutritur; ſi ſecũdum, ergo talis virtus eſt inſufficiens, quia vinum eſt effectus animæ vegetantis, ergo nequit produci à virtute imperfectiori, qualis eſſet illa. Tum 2. ſi quando vinum excedit vires aquæ, illam in ſe conuertit, ergo quando non ſuperat, ſed adæquat, deberent in aliquod tertium commutari propter mutuam actionem, quod eſt falſum, quia vinum dilutum communiter reputatur vinum aqua mixtum, non quid diſtinctum. Tum 3. daretur aliquod vinum, quod non eſſet corpus mixtum, quia ex vno tantum elemento ſcilicèt aqua generaretur; Neque dicas dici mixtum, quia præſuppoſuit omnes quatuor qualitates. Non valet, quia hęc mixtio eſt ſolum accidentalis. Tum 4. vinum non eſt opus ſolius naturæ, ſed etiam artis, quia natura producit vuam, ars exprimit vinum, ergo non poteſt in ſe aquam conuertere, & aliud vinum cauſare, prob. conſeq. quia vt opus naturale eſt ab anima vegetatiua, & nonniſi entis naturalis eſt cauſatiuum, vt opus artificiale non eſt generatiuum alterius, quia ars non eſt principium ſubſtantiale, vnde effectus imitatur ſuam cauſam quò ad naturalia, non quò ad artificialia, ſic licèt ſeminetur triticum ſine cortice, naſcitur tamen cum cortice, ergo ſi per vim naturalem vinum debet aliquid producere, potiùs vuam gigneret, quàm vinum.

Reſp. ad 1. vinum ex aqua gigni à virtute vini, quæ non eſt vegetatiua, eſtque ſufficiẽs, quia licet vinũ ſit opus, & effectus animæ vegetantis, non tamen eſt animatum, ideoque licèt æquiuocè fuit productũ à virtute perfectiori, vniuocè tamen poteſt gigni ab imperfectiori, quæ tamen ſit eiuſdem rationis, & perfectionis cum vino, ſic acetum ęquiuocè producitur in corruptione vini à virtute ſuperiori, at deinde vniuocè poteſt ab aceto generari, idem de plumbo, & alijs exemplis adductis n. 52. dicendum. Ad 2. dicimus progreſſu temporis mixtum illud ex aqua, & vino corrumpi, & in aliud tertium commutari, non enim eſt neceſſe, quòd hæc corruptio ſtatim fiat. Ad 3. etiam ipſe Areſ. concedit non ſemper in generatione mixti interuenire omnia elementa quò ad ſubſtantiam, ſed ſolum quò ad virtutes, & accidentia, & tamen corpus dicitur mixtum ex quatuor elementis; dicimus igitur vinum illud ex aqua genitum eſſe mixtum, & quia expoſcit pro diſpoſitionibus naturalibus omnes quatuor qualitates, & quia in forma ſubſtantiali aſſimilatur formis ſubſtantialibus elementorum, quas virtualiter continet, vt diximus n. 24. Ad 4. vinum eſt opus naturale quò ad ſubſtantiam, dicitur opus artificiale, quatenus exprimitur, & ſegregatur ab alijs rebus diſtinctis, & vt ſic poterit producere aliud

ens

ens naturale; nec exemplum de tritico valet, quia generatio illa eſt æquiuoca, & per virtutem ſeminalem, ideo poterunt planta, & ariſtæ generari à tritico, at vinum vniuocè producit aliud vinum.

61 Tandem arg. quibuſdam experientijs. Prima eſt, quod multis modis aqua vino mixta poteſt deinde à vino ſecerni, ſ. ſi ſpongia oleo imbuta obiuratur orificium vaſis pleni vino diluto, & ipſum vas inuertitur, per ipſam ſpógiam aqua pura effluit; item ſi vas ex ligno hæderæ fieret, & vino diluto impleretur, per illud vinum permeat ſecundum Plinium, vel aqua ſecundũ Ioan. Baptiſtam Portam; inſuper filum, vel linteum recenter lotum, ſine ſucco menuæ madefactum in vinum aqua mixtum immiſſum ad ſe attrahit aquam, & alijs quàmplutibus modis id fieri contingit. Secunda ſepè accidit in Gallia Ceſalpina, & alijs locis vbi vinum aqua miſceri ſolet, nam hyemis tẽpore frigidiſſimo ſentiuntur in vino quidã glaciei globuli, qui aliud non ſunt, quàm aqua iam mixta congelata; vnde contingit aliquando, vt aqua in glaciem conuerſa, & à vino ſeparata, vinum præſtantius hauriatur è dolio, quàm antea, ſed à calore ambientis diſſoluta aqua, & iterum vino immixta, ferè ſola aqua deinde extrahatur, ſignum euidens aquam remanere ſecundũ ſubſtantiam in vino. Tertia, vinum dilutum facilè poteſt dignoſci à puro, nam ouũ in muſto aqua mixto demergitur, in puro ſupernatat, & vinum dilutum calefactum, ſi in vas nouum fictile mittitur, euadit acetum, vel ſi in ſartaginem oleo feruenti plenam, obſtrepit, & foràs diffunditur, ſi ſuper linteum effundatur, aqua, quia ſubtilior, circundat vinum, & maiorem circumferẽtiam dilatatur; Multi ſunt, qui guſtu ſtatim agnoſcunt, ſi etiam parum aquæ reperiatur in vino; quæ omnia non contingerent, ſi aqua in vinum conuerteretur. Quarta quãdoque aqua in cyatho paulatim immiſſa non miſcetur vino, ſi ſuper vinum folium arboris, vel ſimile apponatur, & tamen nõ conuertitur in vinum, quod deberet euenire, quia ad hoc vt contraria agant ad inuicem, non requiritur permixtio, ſed ſufficit contactus. Quinta vinum diutiùs conſeruatur, ſi aqua maris miſceretur, vt referunt Columella, Dioſcorides, Athenæus, & alij, ergo aqua permanet in vino. Tandem nulla alia res, ſiue palea, ſiue terra, ſiue oleum, aut alius liquor in vinum conuertitur, nec ipſa vua, ergo multò minus aqua. prob. conſeq. quia nulla apparet ratio oſtendens hanc conuerſionem; nec adeſt aliqua experientia, nam nullo ſigno dignoſci poteſt, quando aqua eſt iam in vinum conuerſa, nulla enim apparet mutatio, poſtquã aqua diù mixta fuit, quæ etiam ſtatim non appareat, ſi ergo in principio aqua non cõuertitur, non poſſumus deinde inferre progreſſu temporis conuerti in vinum; *quibus* accedit, quòd aqua eſt tenaciſſimæ naturæ, vnde ſi eam conijcias in cadentem ollam ferream, & vapores à lambicco excipias; totam omnino integram recipies, ergo ſi reſiſtit igni, multò magis vino.

62 Reſp. hæc experimenta ſolum probare aliquas aquæ partes remanere in vino; quod nos concedimus; vnde ad primam dicimus aquam poſſe ſegregari ſecundùm totum, ſi poſt mixtionem ſtatim ſeparetur, tàm enim breui ſpatio temporis non potuit fieri conuerſio, ad quam attendi debet non ſolùm tempus, ſed etiam vini generoſitas, verum eſt tamen, quòd extrahitur quoque humor quidam aqueus *ſpecie* ab aqua elementari diſtinctus, non ſolùm à vino diluto, ſed etiã puro; Nec valet, quod vrget Areſ. quòd ſi vinum humorem illum nequit in ſe conuertere, multo minùs aquã elementarem. Non valet, quia humor ille eſt vino cõnaturalis, ſicut in quolibet mixto, & viuente conſpicitur, in quib. reperiuntur varij humores elementis ſimiles. Secunda experientia eſt pro nobis, nam ſæpe in illis regionibus ad medietatem infunditur aqua in vino, quæ ſi totaliter remaneret, nõ tàm pauci, ſed in maiori multitudine globuli illi animaduerti deberent in vino; quapropter erunt ſolum partes illæ terreſtriores aquæ non iam in vinum conuerſæ. Per idem ad 3. tum quia vinum per admixtionem aquæ debilitatur; ſed ſi non eſt quantitas notabilis, non facilè dignoſcitur. Quarta non vrget, quia quando agentia nõ ſunt maximæ actiuitatis, non ſufficit ſim-

plex

plex contactus, ſed requiritur permixtio, & præſertim in liquoribus, qui propter ſubtilitatem, & raritatem non agunt valde in diſtans; præterquam quod falſum eſt, quod in extremitatibus non ſit aliqua pugna, conuerſio, niſi propter virium æqualitatem impediatur actio. Quinta non officit, quia aqua maris propter ſuccos terreſtres, & craſſiores reſiſtit corruptioni, & ideo minùs de ipſa conuertitur in vinum, magiſque iuuat ad conſeruationẽ vini. Tandem nec eſt clarum, an res alias ſecundùm partes ſubtiliores, & humidiores vinum in ſeipſum conuertat, maximè loquẽdo de vuis, ſolũ enim remanent partes craſſiores; falſum etiã eſt nullam adeſſe pro nobis experientiam, nã cum id experiamur in aceto, non eſt cur vino denegemus; tum quia maximè vrget exemplum illorum globulorũ glaciei, qui hyemali tempore reperiuntur in vino: nec obſtat tenacitas aquæ, aliter aqua eſſet naturaliter incorruptibilis, ſi nec ab igne deſtrui poſſet: quod eſſe falſum oſtendimus præced. diſp. q. 1. quapropter ad experiẽtiam illam negamus, vt ibi etiam diximus, totam aquam à lambicco recipi abſq. alicuius partis deperditione, in maiori parte tamen accipitur, quia breuiſſimum eſt tẽpus applicationis, ſtatim enim in vapores reſoluitur, qui cum ſpecie non diſtinguantur ab aqua, non eſt mirum, ſi artificio illo denuò recipiatur; ſic ſi quis manum paululum ponat in igne, & ſtatim retrahat, non adureretur. Ex quibus patet non adeſſe rationes pro vtraque parte conuincentes, & quia experientia in alijs rebus apertè ſuadet mixta poſſe vniuocè ab alijs mixtis produci, probabiliter id non erit negandum de vino. Quæ Ferchius contra nos obiecit in hac materia lib. de enſ. pag. 116. vide ſoluta lib. expurg. querel. 39.

QVÆSTIO VI.

De corruptione mixtorum, eiuſque ſpeciebus.

63 SIcut quælibet ſpecies acquiſitiuæ mutationis ſuam habet oppoſitam de perditiuam, iſta mixtio habebit ſuã contrariam, quæ erit corruptio mixti, ideo pro complemẽto huius diſp. pauca de iſta corruptione dicemus, nam reliqua apud Z ab. lib. 1. de mixt. videri poſſunt; hæc itaq. corruptio omnibus mixtis conuenit, quatenus mixta ſunt, quod addimus propter animata, quæ dupliciter poſſunt conſiderari, vel vt mixta, vel vt animata; vt mixta habent aliter corrumpi, quàm vt viuentia, nam vt animata poſſunt morte, morbo, iugulatione, ſuffocatione, arefactione, & ſimilibus deſtrui, & tamen adhuc remanet ratio mixtionis in illis, licèt poſtea ſubſequatur corruptio mixti.

De corrup. autem mixti loquens Ariſt. 4. Metheor. c. 1. duas aſſignauit ſpecies, ſcilicèt corruptionem naturalem, quæ putredo, aut marcedo dicitur, & violentam; corruptio naturalis eſt, cum mixtum reſoluitur in omnia elementa, ex quibus conſtat, & ideo dicitur naturalis, quia (vt de corruptione diximus diſp. 6. n. 46. & ſeq.) ſecũdum leges à natura vniuerſali determinatas mixtum deſtrui debet in ea, ex quibus componitur, qualia ſunt omnia elementa, modo declarato q. 4. corruptio verò violenta eſt, cum mixtum non reſoluitur in omnia elementa, ſed propter validam actionem vnius elementi totum ferè mixtum in illud conuertitur; huius autem duæ ſunt ſpecies, ſcilicèt combuſtio, vt cum ignis mixtũ aliquod in ſe conuertit præter paucas cineres propter maximam reſiſtentiam; alia dicitur petrificatio, quæ euenit propter actionem ſummi frigidi condenſantis, vnde de quercu diù ſub aquis detecta dicitur in lapidẽ conuerti; quod quidem mirum nõ eſt, quia ſicut quodlibet elementum poteſt conuerti in quodlibet aliud elementum, quando adeſt proportio maioris actiuitatis; ita elementum ſummè frigidum poterit totum mixtum in lapidem, vel in ſeipſum conuertere, & licèt Ariſt. loc. cit. ſolum de combuſtione ſit locutus, hoc fecit, quia de corruptione violenta per ſe non attinet agere ad Philoſophum, ideoque ſatis erat de illa aliquod exemplum adducere; dicitur autẽ violenta, quia non eſt ſecundum leges naturæ vniuerſalis, ſicut mors à ſenectute proueniens ab Ariſt. lib. de Vita, & morte dicitur naturalis, quia fit ſecundum leges à natura

tura præfinitas,proueniens verò à morbo, iugulatione,&c. dicitur violenta,quia præter modum à natura inſtitutum.

64 Putredo definitur ab Ariſt. cit. quod ſit *corruptio eius caliditatis, quæ in vnoquoque humido propriè, & ſecundùm naturam ineſt, ab aliena caliditate, quæ eſt ambientis*. Pro cuius intelligentia omnes particulæ ſunt explicandæ; & primò incipiendo à cauſa,per ambiens intelligitur nō ſolùm aer, & aqua, ſed quodlibet aliud habens calorem, qui moderatè excedat calorem mixti putreſcentis, nam ſi immoderatè excederet, non eſſet putredo, ſed potiùs combuſtio;hinc cum ſanguis putreſit in venis,ambiens putrefaciens erit caro, aut aliqua alia pars corporis calore extraneo affecta, vt notauit Scot. 2. d. 15. H. Iſte calor ambiens dicitur corrumpere calorem naturalem, quia in vnoquoq. mixto, licet homogeneum appareat,reuera tamen ſunt aliæ quæ partes diſſimiles inter ſe agglutinatæ, quæ diuerſitas quandoque eſt ſubſtantialis, quandoque accidentalis, & quia proprium eſt caloris diſſimilia abinuicem ſegregare,hinc calor ambiēs agit in mixtum per calefactionem intendēdo calorem naturalem, ſeù partes illas calidiores, & ſubtiliores, & conſequenter ſegregat partes mixti ad inuicem, & ſic dicitur corrumpere caliditatem naturalem, non quia verè caliditatem illam deſtruat, ſed calefactione relaxando poros,& attenuando partes calidiores, illas facit euaporare, at quoniā nequeunt poſtea diù permanere,corrumpuntur, ad quam euaporationem ſequitur, inquit Ariſt. coeuaporatio partium humidarum, ac tandem continuando actionem mixtum pænitùs putreſcit, ac diſſoluitur in elementa,ſeu in partes elementis ſimiles,& hinc eſt,quòd putreſcibile priùs fit calidius, poſtea humidius, vt patet in aceruo tritici. Additur tandem *in vnoquoque humido*, quia hæc eſt vna conditio putreſcentis, vt humidum ſit, & hoc ſiue humiditate naturali,vt caro,lac,&c. ſiuè aduentitia,vt lignū ab aqua madefactum;ratio eſt, quia humida facilius ſegregantur,quàm ſicca,& quia putredo eſt ſegregatio partium diſſimiliū, ideirco humiditas debet eſſe vna ex præcipuis conditionibus putreſcentis, & hæc eſt ratio, cur lignum aridum non ità facilè putreſcit,niſi humectetur aqua,vel aliquo alio humido, & caro, niſi fuerit aſperſa ſale, facilius putreſcit propter maiorem humiditatem,quæ per ſalis aſperſionem poſtea deſiccatur. Ex quibus colligit Ariſtot. facilius putreſcere mixta humida,quàm ſicca, facilius in æſtate, & in loco calidiori, quàm in hyeme, & loco frigidiori, propter calorem ambientis, facilius mixta moderatè calida, quam frigida, quæ poſſunt ambienti calori reſiſtere, facilius diuiſa, quàm vnita, iſta enim magis reſiſtunt,& difficilius calidiora, in quibus ambiens nequit inducere calorem intenſiorem, & tandem difficilius putreſcere,quę mouentur,quàm quæ quieſcunt, quia ſcilicet minus pati poſſunt ab ambiente.

65 Ex his omnibus deduci debet hanc definitionem non eſſe formalem, vt putauit Zab. ſed cauſalem, nam ratio formalis putredinis conſiſtit in corruptione formæ mixti,cuius corruptionis cauſa eſt ſegregatio illa partium diſſimilium; cum igitur Ariſt. ſolum de illa ſegregatione mentionē fecerit in hac definitione, iam cauſalis erit, non formalis,aſſumptum prob. quia putredo eſt corruptio oppoſita generationi mixti, vt ibid. docet Ariſt. ſed generatio mixti propriè non conſiſtit in illa præuia alteratione,ſed in introductione formę mixti; ergo putredo in corruptione eiuſdem mixti conſiſtet, niſi per corruptionem caliditatis intelligas corruptionem totius coniuncti, ſeu mixti,vt aliqui explicant,tūc enim poſſet dici definitio formalis. Verum eſt etiā, quòd ſicut generatio quandoque ſumitur pro illa præuia alteratione, quæ via eſt ad introductionem, ita etiam putredo poteſt hoc modo accipi,ſed in rigore, & propriè ſumi debent pro introductione, & corruptione formæ mixti.

66 Sed pro maiori dilucidatione doctrinæ allatæ dubitatur. Primò, quia aurum, metalla,lapides,adamas non putreſcunt,& tamen ſunt mixta, ergo putredo non conuenit omnibus mixtis. Ex oppoſito multa putreſcunt,non tamen propter caliditatem ambientem,vt ſi aliquod mixtum in vacuo

eſſet,

eſſet calor, & tamen deberet putrefieri; item caſtaneæ, & nuces intùs putreſcunt, non extra, & tamen calor ambiens potius eſt in exteriori parte; in aere etiam frigidiſſimo multa putreſcunt, quæ calidiora ſunt ipſo aere ambiente, vt caro, ſanguis, lac, &c. ergo cauſa putredinis non eſt caliditas. Reſp. licet Doctor cit. de mixtis non habētibus partes fluentes maneat dubius, an marceſcant, poſſumus tamen concedere putredinem illis cōuenire, vnde metalla eruginem emittunt, vt patet in ferro, aurum vero antiquum, & argentum obſcuriorem habēt colorem, idem de lapidibus dicendum; licet ob magnam ſiccitatem, & frigiditatem non faciliter putreſcant, ſufficit vt tandem poſt multum temporis marceſcant, ſaltim propter humidum aliquod aduentitium. Mixtum in vacuo non putreſceret actu, quamuis eſſet putrefactibile propter admixtionem contrariorum, quæ, vt notat Scot. cit. quando ſunt in medio, & in gradibus remiſſis, nō agunt ad inuicem, ſed requiritur cauſa extrinſeca, qualis eſt calor ambiens; in centro verò exiſtens cor rumperetur, vel per calorem, ſi ibi eſſet, vel à ſumma frigiditate conuerteretur per petrificationem in lapidem. Caſtaneæ, & nuces intus putreſcunt, quia partes internæ propter maiorem humiditatē ſunt magis aptæ ad putreſcendum. Tandem mixta frigidiſſimo aere putreſcunt, quia frigus aeris mortificat, & deſtruit calidum naturale, & ad gradum caloris aerei reducit illum, vnde faciliter poſtea mixtum poteſt intendi calefactione, vel aeris, propter maiorem extenſionem, & molem, vel Cæli.

67 Secundo dubitari poteſt, quia Ariſt. poſt allatam definitionem putrefactionis ſubiungit; *Quare ſecundùm indigentiam patitur calidi, qua autem indigens tali virtute frigidū omne, amba vtiq. cauſæ erūt, & putrefactio cōmunis paſſio, & frigiditatis propria, & caliditatis alienæ*; ergo per Ariſt. non ſolum caliditas ambientis, ſed etiam frigiditas putreſcentis eſt cauſa putredinis; ergo definitio allata nō eſt ſufficiens. Tum quia etiam cōbuſtio eſt à caliditate ambientis, ergo non differret à putredine. Reſp. relictis varijs expoſitionibus, quod calor ambiēs eſt per ſe cauſa actiua, frigus verò ſolum cauſa per accidens, hinc in definitione ſolum de calore fecit mentionem, deinde verò de vtraq; cauſa; hoc autem declaratur, quia quod attenuat, & ſegregat partes, eſt calor extrinſecus, & quia ſegregantur partes calidiores, & humidiores, remanent partes frigidiores, quæ cum non ſint proportionatæ formę mixti, ſequitur ipſius deſtructio, vnde frigus non verè agit, ſed ſolum remanet poſt ſegregationem, & hoc eſt, quod vult dicere Ariſt. dū ait; *Quare ſecundum indigentiam patitur calidi*, &c. hinc ſubiungit poſtea *Propter hoc enim, ſicciora fiunt, quæ putreſcunt omnia, & tandem terra, & fimus*, annuens ſolum partes frigidiores abſq; calidioribus remanere. Poſſemus etiam dicere frigus actiuè nonnihil concurrere, quatenus congregat partes ſicciores, ſicut calor euaporare facit calidiores; ſolū autem de actione calorifica fecit Ariſt. in definitione mentionē, quia hæc eſt principalior. Ad 2. combuſtio multipliciter à putredine differt; primò quia à combuſtione, non deſtruitur calor innatus, ſed potius augetur, at in putrefactione deſtruitur, quia extrahitur; ſecundò, quia cōbuſtio primo, & per ſe ad corruptionem omnis humidi, & frigidi tendit, putredo verò ſolū ad ſegregationem, quæ diuerſitas oritur, quia actio caloris in putredine eſt tenuis, & lenta, vnde non abſumit humidum, antequam corrumpantur calidiores partes, at in combuſtione propter exceſſum caloris eſt intenſior, & conſequenter ſtatim in humidum tendit ad exiccandum; & hinc eſt, quod aliquando ignis etiam putrefacit, ſi eius actio ſit remiſſa propter diſtantiam, aut reſiſtentiam putreſcentis, ex oppoſito in zona torrida propter exceſſum caloris potius fit exiccatio, quàm putredo.

68 Tertiò, dubitatur ex eo, quod Ariſt. cit. ait omnia elementa præter ignem putreſcere; & tamen in 25. p. probl. 19. negauit aerem putreſcere, & l. de Longitud. & breuit. vitæ docuit ideo pinguia nō putreſcere, quia multum aeris includunt; inſuper terra, & aqua nullum habēt proprium calorem, ergo vel non putreſcunt, vel pu-

tredo nõ ſemper eſt à caliditate. Tum quia ſi tali putredine putreſcerent, redirent ad propriam naturam, quia hæc putredo eſt reſolutio in elementa, quare potius eſſet depuratio, quam putredo. Reſp. vtiq. elementa, ſi pura eſſent, non putreſcerent, quia putredo ſolum competit mixtis, ſed quia tria elemẽta poſſunt recipere peregrinas impreſſiones, non autem ignis propter maximam actiuitatem, qua omnia in ſeipſum conuertit, hinc ignis, & alia elementa pura interire poſſunt, non putreſcere, at elemẽta impura ſunt aliquo pacto mixta, & conſequẽter aliquid caloris habent, vnde partes tenuiores poſſunt extrahi, & putredinẽ aliquam cauſare; idcirco cũ Ariſt. negauit in primo loco aerem putreſcere, locutus eſt de ſuprema aeris regione, quæ propter viciniam ignis, & intenſionem caloris nõ facilè admittit peregrinas impreſſiones; in 2. loco ſolùm innuere voluit difficultatem putrefactionis aeris, non impoſſibilitatem; terra, & aqua poſſunt habere calorem aliquem aduentitium. Verum eſt, quòd ſi putredo erit perfecta, fieret vtique reſolutio in elementa pura, ſed hoc raró euenit, nam ſæpiùs aliquod aliud mixtum generatur, qua ratione vocatur ab Ariſ. putredo ſecũdùm partem, ſ. vel quia aliquando eſt tantùm putredo ſecundum accidentia, vel quia propter magnam humiditatis copiam nunquàm poteſt totaliter corrumpi. Frequentiùs ex putrefactione rerum, quando nõ totaliter finitur, generantur animalia, quã plãtæ, quia plãta habet multum de terreſtri ſubſtantia, humidũ autem per putrefactionem eductũ eſt ſubtile, & multum aereum, quod non eſt materia apta plantæ; hinc eſt, quòd talibus animalibus ſępè creſcunt alæ, quia ſunt de leuiori, & ſubtiliori humido, & valde multiplicantur propter numeroſam diuiſionem partium rei putrefactæ, putredo.n. habet diuidere, & ſegregare componentia rei putrefactę.

Dices, ſi quodlibet mixtũ haberet iſtam partiũ diuerſitatẽ, quodlibet eſſet ætherogeneum. Neg. conſeq. licet.n. interdũ hæc diuerſitas partiũ ſit eſſentialis, plerumq. tamen eſt accidẽtalis, cũ.n. forma mixti petat aggregationẽ primarum qualitatũ, non eſt incõueniẽs reperiri in mixto partes aliquas, in quibus magis vigeat vna qualitas.

DISPVTATIO OCTAVA.

De viuentium generatione, nutritione, & augmentatione.

Adnotauimus in quæſt. Proœm. Ariſtotelem in his libris agere de nutritione, & augmentatione, non quidem vt operationes quædam vitales ſunt, ſed vt mutationes quædam ad formam occaſione deſumpta ab Antiquis, qui non rectè has mutationes vel inter ſe, vel à rarefactione, & condenſatione diſtinguebant; nos autem de his agemus, aliquatenus etiam vt operationes vitales ſunt, vt exactior habeatur cognitio; vnde in hac diſputatione paululum tranſcendimus limites horum librorum, nec immeritò, quia faciliùs ad libros de Anima, ad quos pertinet harum mutationum diſcuſſio, progredi poterimus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit, & qualis viuentium generatio.

1 NOtat Doctor p. d. 13. qu. vn. ad 1. prin. generationem bifariam ſumi, primò communiter pro generatione ſubſtantiæ, quo ſenſu de ea locuti ſumus diſp. 5. alio modo ſpecialiter pro productione viui ex viuo, & in hoc ſenſu de ea ſermonem hic inſtituimus, vt liquet ex titulo quæſiti. Thomiſtæ paſſim ſic eam definire ſolent ex D.Th. 1. p. q. 27. art. 2. *vitalis generatio eſt origo viuentis à viuẽte, à principio vitæ coniunctio, in ſimilitudinem naturæ*, à qua definitione parùm diſcrepat, quam tradidit Doctor loc. cit. & 3. d. 8. qu. vn. §. *ad quæſtionem*, quod nempè eſt *productio*

ductio naturalis viuentis à viuente ſimilis producenti in natura, vbi vides in definitione allata à D. Th. deficere, quòd ſit origo naturalis, & in altera allata à Scoto, quòd ſit à principio vitæ coniuncto; ſed re vera nemo illorum particulas illas iudicarunt ſuperfluas, ſed potiùs eas ſubintelligi voluerũt, quarè præſtabit vnam per aliam ſupplere, & declarare.

Primò itaq; dicitur *origo, ſeù productio*, quia cum ſæpius dictum ſit generationem conſiderari poſſe ſub duplici titulo mutationis .ſ.& productionis, hìc præſertim de ea ſermo. fit ſub ratione productionis, & originis, non autem ſub ratione mutationis, in hoc .n. ſenſu ſatis de illa ſermonem habuimus diſp. cit. & tenet hæc particula locum generis, quia eſt cõmunis etiam generationi cõmuniter ſumptę pro quacunque ſcilicet productione ſubſtantiali.

2 Secundò, dicitur *naturalis*, quia vt notat Doctor in 1. loc. cit. in tali productione ex parte agentis requiritur inclinatio naturalis, ſiuè forma naturalis, quæ ſit principium generandi, vndè ait Scot. ibidem, quòd licèt conſiderando generationẽ ſub ratione mutationis, naturalitas eius attendatur ex parte principij paſſiui .ſ. ſubiecti naturaliter inclinati ad formam recipiendam, tamen ſi ſumatur ſub ratione productionis, vt in propoſito, naturalitas eius ſumi debet ex parte principij actiui, quatenus .ſ. agens producit principio naturaliter inclinato ad agendum; Ratio huius particulæ reddi poteſt, quia vt productio alicuius viuentis ſit generatio, non ſolum exigitur, vt ſit origo viuentis ſimilis producenti in natura, ſed debet ità producere viuens, vt ex vi proceſſionis, & originis ſit ſimilis producenti in natura, ſed talis non eſt niſi proceſſio naturalis, ergo particula hęc eſt omninò neceſſaria, maior probatur ex 2. de Anim. 24. quia per generationem, vt ſic, producitur terminus ſimilis producenti in natura, naturaliſſimum .n. opus eſt viuentis generare ſibi ſimile; probatur minor, quia ex 2. Phyſ. natura eſt determinata ad vnum .i. ad vnum ſpecie effectum, vt Doctor explicat quol. 2. F. quia agens naturale agit per formam determinatam ad vnum, nec eſt ibi principium indeterminatum reſpectu oppoſitorum, ſicut eſt voluntas, itaq; per hanc particulam excluduntur productiones omnes viuentis à viuente factæ per principium liberum, nam & primi homines facti ſunt à Deo viuente, etiam aliquo modo ad eius imaginem, & ſimilitudinem, pariter & Angeli facti ſunt viuentes à Deo viuo, ſed quia iſtæ, conſimileſq; productiones viuentium factę ſunt per principium liberum, idcircò à linea generationis vitalis meritò excluduntur; Imò defectu huius particulę pręcisè, ait Doctor in 3. loc. cit. proceſſio Spiritus Sancti in diuinis non dicitur generatio, quemadmodum productio Verbi, quia nimirum procedit per principium liberum .ſ. per voluntatem, non autem per intellectum, ſicuti Verbum; vndè quamuis Spiritus Sãcti productio ſit origo viuentis à viuente principio vitæ coniuncto in ſimilitudinem naturæ, quia proceſſio Spiritus Sancti eſt quidẽ proceſſio rei ſimilis identicè ſaltim, & concomitanter, quia eſt proceſſio intrà Deum, & generali ratione quicquid eſt in Deo, Deus eſt, adhuc tamen non eſt generatio, quia non eſt origo naturalis, & per principium naturale facta, ſed liberum.

3 Et hæc eſt prima, & immediata ratio, cur Spiritus Sancti productio nõ ſit generatio, nam quod paſſim inquiunt Thomiſtæ, huius rationem eſſe, quia Spiritus Sanctus nõ procedit vt ſimilis ex vi productionis ſuæ, eſt quidem verum, ſed non eſt prima, & immediata ratio, nam adhuc reddi debet ratio, cur non procedat ſimilis ex vi ſuę productionis, nec alia reddi poteſt pręter allatam, quia .ſ. eius productio per principium liberum exercetur, non autem per naturale, quemadmodum productio Verbi, hinc .n. oritur, quod ex vi ſua non tendit ad aſſimilãdum perfectè terminũ productum principio producenti, quia non exercetur per principium determinatum ex ſe ad vnum ſpecie effectum, ſed indeterminatum, Hinc etiam pendet alia ratio, quam multi reddere ſolent, cur Spiritus Sancti productio nõ ſit generatio, quia nimirum Verbũ ex vi ſuæ productionis procedit, vt imago Patris, non autem Spiritus

Sanctus, nam & huius diſcriminis rationem aſſignare debent, nec conuenientior aſſignari poſſe videtur, niſi quia imago naturaliter procedit, & imprimitur ab imagato, in alio .n. ſenſu falſum eſt Spiritum Sanctum quoq; non eſſe Patris imaginem, cum ſit eidem ſimilis in eadem etiã numero natura, ſicut Filius, quod totum diſertè paucis docuit Doctor 1.d.10. ad 1. prin.

4 Tertiò dicitur *viuentis à viuente*, ad excludendas generationes inanimatorum quorumcunq; ac etiam animatorũ à principio nõ viuente, ſi tale virtutem habet ſufficientem ad animata producenda, vt quidam dicunt de animalib. ex putri genitis, quæ effici opinantur à corporibus cæleſtibus, vt à cauſis principalibus; quamuis ergo ignis producat ignem ſibi ſimilem in natura ſpecifica, quia tamen non producitur, vt viuens à viuente, ideò talis productio non dicitur generatio ad ſenſum hic intentum; excluduntur quoq, per hanc particulã pili, vngues, & ſimilia, licèt .n. procedant actiuè à viuente, & ipſo materiam ſubminiſtrante, ex qua formentur, quia tamen in ſe verè non viuunt ſecundum communiorem, hac de cauſa eorum productio dici nequit generatio in hoc ſenſu, quòd ſi hæc animata ponantur de quo in lib. de An. tũc per aliam particulam excludi debebunt, nempè quia non producuntur in ſimilitudinem naturæ, cum non conueniant in eadem natura ſpecifica cum illo, à quo procedunt; nec propriè ſunt viuentia diſtincta, ſed potius partes eiuſdem viuentis.

5 Quartò dicitur *à principio vitæ coniunctio*, quod intelligi debet de principio actiuo, non paſſiuo, quod vt materia tantũ ſe habet, qua ratione nec Eua dici poteſt genita ab Adamo, licèt formata fuerit ex eius coſta, nec animalcula quędam, & vermes ex corporibus animalium enaſcentes ex ſudore, alijſq. excrementis, dici poſſunt ab eis generari, quia tantum materialiter concurrunt ſubminiſtrando materiam, ex qua formentur; hoc autem principium debet eſſe aliquando coniunctum generanti intrinſecè, & cõſubſtantialiter, vt genitum dici poſſit de ſubſtantia generantis coaleſcere, & filius de ſubſtantia patris, hæc ergo coniunctio non debet explicari per ſolam præſentiam localem, ſed per quãdam conſubſtantialitatem, vt docet Doctor 1. d.5. q.2. H. itaut genito communicetur à generãte aliquid, quod erat prius eius ſubſtantia, vel aliquo modo aliquid eius, hoc autem in diuinis eſt eadem numero natura, quæ à Patre cõmunicatur Filio, in plantis verò brutis, & hominibus eſt ſemen, quòd à generante deciditur, hac .n. ratione dicitur genitum fieri de ſubſtantia generantis; vndè per hanc particulam (quam licèt non expreſſerit Doctor 3. d. 8. q. vn. luculenter tamen illã inſinuat *in 1. loc. cit.*) excluduntur generationes, *quę fiunt à Dęmonibus* per incubum, & ſucubum, nam in his Dęmon nil ſui, vel quod eſſet de eius ſubſtantia, genito communicat, ſed tãtum alienum ſemen transfert in vas fœminæ, quarè fętus enaſcens partus dici debebit hominis, qui ſemen decidit, non autem Dæmonis, vt declarat idem Doctor 2.d.8. q.vn. H. Hinc etiam fit, vt in ouiparis generatio, & partus tribuatur auibus oua ponentibus, non autem eis, quæ tantum illa fouent; confirmat autem hanc veritatem, quod paſſim experimur pullos ex ouis erũpentes non incubanti aſſimilari, ſed ei, quę edidit oua, vt cum gallina anatis oua fouet, anates prodeunt, non gallinæ.

6 Quintò dicitur *in ſimilitudinem naturæ*, vbi in primis dubitari ſolet, quid intelligatur nomine *naturæ* Io. Maior apud Bargium 1.d.13.§. ad arg. princip. nomine naturæ intelligebat non quamcunq. eſſentiam, ſed talem, qua genitum ſit potens producere viuens, ſicut generans, qua ratione negabat Spiritum Sanctum oriri vt ſimilem in natura, quia licèt per ſuam proceſſionem diuinam eſſentiam à Patre, & Filio mutuaret, tamen vt naturam, quia nõ accipit ipſam, vt fęcundã, atque ideò concludebat eius productionem nõ eſſe generationem, nec ipſum eſſe filium, qui modus dicẽdi ſolet quoq. Riccardo tribui. Sed licèt hæc acceptio naturæ poſſit admitti iuxtà tritam illam naturæ definitionem quòd *eſt vis inſita rebus ex ſimilibus ſimilia procreans*, quam Doctor memorat p.d. 10. q. vn. ab initio, certum tamen eſt ferè apud omnes,

omnes, atq; compertum naturam in præfata definitione nequaquam ità ſumi, pro virtute nimirum producēdi, aut generandi aliquid ſimile generāti, ſed pro eſſentia, & quidditate, quàm res participant in certo gradu; tum quia vt arguit Bargius ex illa acceptione naturæ ſequitur, nedum productionem Spiritus Sancti non poſſe dici generationem, ſed neq. etiam productionem Filij, quia Filius non poteſt producere alium Filium, vt Pater, quia autem ratione Spiritus Sancti productio non ſit generatio, benè tamen productio Filij, iam ſuprà declarauimus.

7 At rurſus eſt dubitatio, qualis, & quanta debeat eſſe ſimilitudo, vt vnum viuens dicatur ab alio vitaliter genitum, ac eius Filius; & ratio dubitandi eſt, quia ſola ſimilitudo generica ſufficere non videtur, nam tunc vermis dici poſſet Filius Solis, cum ſecum conueniat in aliqua ratione generica; ſi autem requiritur ſimilitudo vniuoca ſpecifica, vt communiter velle videntur, tunc productio muli ex equa, & aſino non erit vitalis generatio, nec mulus dici poterit Filius eorum, cum non ſit eiuſdem ſpeciei cum ipſis. Ad hoc paſſim reſponderi ſolet generationem muli, aliaſq; cōſimiles vtiq; deficere à ratione veræ, & propriæ generationis vitalis, adhuc tamen dici debere generationem vitalem, quia vterq; generans nititur, quantum in ſe eſt, ſibi aſſimilare effectum, licèt per accidens talis ſimilitudo impediatur, quare ad hoc ſatis erit, quod ex intento naturæ debeat animal ſimile generari, & ità videtur inſinuare Ariſt. 7. Met. 28. vbi docet in viuentibus genitum eſſe ſimile genitori, *niſi quid præter naturā contingat, vt equus mulū.* Hoc tamen nequaquam ſufficere videtur, alioquin ſi natura intendens generare animal, non produceret niſi quoddam monſtrum inanime, adhuc talis productio dici deberet vitalis generatio, & tale productum filius, quod eſt omninò falſum, quia filiatio fundatur ad minus in natura viuente; Potius ergo dicendum eſt ſimilitudinem inter patrem, & filium requiſitam neq; tantam eſſe debere, vt ſit ſpecifica, & athoma, neq. adeò tenuē, vt ſit præcisè in ratione aliqua generali entis, vel ſubſtantiæ, ſed ſufficere, quòd ſit in aliquo genere vltimo, in quo diuerſæ ſpecies conueniant, & tale reperitur commune aſino, equo, & mulo, licèt tale genus ſit innominatum, & hoc totum colligitur ex Ariſt. ibidem.

8 Notat tamen Scotus loc. cit. 3. d. 8. q. vn. C. quòd ſi generatio viuentium preſsè ſumatur pro ea, quæ fundat denominationes patris, & filij, ſic debet addi alia particula. ſ. *in ſimilitudinem naturæ intellectualis*, nam propriè loquendo ſolus homo eſt, qui pater, vel filius dici conſueuit; vel ſi ad bruta quoque denominationes iſtas extendere velis, & ampliare, addi debet in ſimilitudinem naturæ intellectualis, vel ſenſitiuæ; nequaquam verò ſufficit, vt vnum viuens pater dicatur alterius, aut filius, ſola ſimilitudo naturæ vegetatiuæ, vt conſtat ex communi vſu loquentium, nec. n. planta generans dicitur mater, vel pater alterius, nec planta genita dicitur filia.

Quæres, an conceptus viuentis, vt ſic, ſit cōmunis vniuocè Deo, & cęteris viuentibus. Negat Poncius diſp. 7. de anima n. 6. & in append. apol. n. 142. contendit id eſſe de mente Scoti, vel ſaltim non præter eius intentionem dicens non recordari quo loco Doctor oppoſitum doceat, vel aliquid, ex quo id directè, vel indirectè ſequatur; & probat hoc inſuper ex ipſomet conceptu viuētis, vt ſic in actu primo, quem aſſignamus diſp. p. de anima q. 2. oſtendens talem conceptum non conuenire Deo.

Sed quamuis Doctor hoc punctum non tractet ex profeſsò, attamèn ex eius principijs euidenter deducitur talem conceptum communem admitti debere Deo, & cæteris viuentibus vniuocum; cum enim id concedat de conceptu entis, quod eſt cæteris communius, ac magis tranſcendens, tantò magis id concedendum erit de alijs conceptibus tranſcendentibus, & minus communibus; tùm quia p. d. 8. q. 3. id vniuerſaliter concedit de omnibus perfectionibus attributalibus, quæ ſunt communes Deo, & creaturis, vtpotè quæ in ſuo conceptu tranſcendenti nullam includunt perfectionem, at vita vel eſt prædicatum Dei quidditatiuum, ſicut ens, vel ſaltim attributalis perfe-

perfectio; ergò iuxtà principia Scoti dicendum eſt conceptum viuentis, vt ſic, poni debere vniuocum Deo, & creaturis.

Neque opus erat, quod Poncius recurreret ad conceptum viuentis à nobis aſſignatum loc. cit. vt indè oppoſitum deduceret, quia ibi aſſignamus cõceptum vitæ in actu primo, non in ſecundo, qualis eſt vita Dei; neque talem conceptum diximus ibi eſſe vniuocum Deo, & cęteris viuentibus; quinimò adducẽdo ibi n. 17. argumentum ipſum à Poncio productum duplicẽ aſſignamus reſponſionem, in quarum prima vltrò concedimus nõ habere Deum vitalitatem productiuã ergà ſuas perfectiones, eſtò etiã in ſecũda viam indicemus, quo pacto Deo quoq; applicari poſſit illa deſcriptio; Tum quia licet ille cõceptus viuentis in actu primo aliquam imperfectionem includere videatur, ob quam Deo repugnare videtur; non ob id negandum eſt talem cõceptum Deo quoq; conuenire poſſe, quia talis imperfectio non ponitur in ea deſcriptione, quia ſit de ratione viuentis, vt ſic, ſed quia ob debilem noſtrum concipiendi modum non aliter conceptum viuentis circumſcribere valemus, niſi per eã imperfectionem; vndè, & ibi proteſtamur eam deſcriptionem eſſe à poſteriori traditã iuxtà captum noſtrum, non à priori; Neque hoc nouum eſt, & ſingulare, quandoquidẽ reperiantur etiam aliæ perfectiones attributales Deo, & creaturis communes, vt v.g. perfectiones, quas liberas appellant, qualia ſunt diuina decreta, quæ à nobis explicari nequeunt ſine imperfectione admixta; ex qua radice oritur difficultas explicandi formalitatem diuini decreti; non ergò ob ignorantiam noſtram, ac noſtri intellectus imbecillitatem negare debemus vniuocationem conceptuum omnium tranſcendentium Deo, & creaturis communium.

QVÆSTIO II.

De cauſis generationis viuentium per propagationem productorum.

9 VT innuimus præced. quæſt. dupliciter poſſunt produci viuentia, vel per veram propagationem, quo pacto definita fuit, & explicata, quòd ſit origo viuentis à viuente, &c. vel per putrefactionem è vt ſunt plantæ, & animalia imperfecta genita ex putri, quæ productio .l. non ſit generatio iam definita, verè tamen eſt productio alicuius viuentis; cauſas vtriuſq; inueſtigare debemus; in præſenti de prima loquimur, & vt patet ex definitione allata, duo ſunt, quæ, vt cauſæ, ſolent aſſignari .ſ. ſemen inſinuatũ per ly *principio vitæ coniuncto*, & parentes, dum dicitur, quòd ſit *origo viuentis à viuente*, prius igitur de ſemine agemus inquirendo, quidnam ſit, & quomodo ad generationem *concurrat*, deinde quo pacto ſe gerant *parentes*, *mas* .ſ. & fœmina in productione fœtus.

ARTICVLVS I.

De Semine.

10 SEmen definit Scotus 2. d. 18. q. vn. F. quòd ſit *corpus quoddam, cuius forma non eſt per ſe intenta à natura, ſed propter aliud*, vt .ſ. ex illo generetur aliquid ſimile generanti; quod probat, quia videmus naturam non ſiſtere in ſemine, ſed vlterius procedere ad formã & perfectã animalis, vel alterius viuentis. Duplex. n. *proceſſus* eſt in formis, vnus aſcendendo ab imperfecto ad perfectum, vt à forma *ſeminis* ad formam embrionis, à forma embrionis ad animam, alter proceſſus eſt deſcendendo è conuerſo à perfecto ad imperfectum, reſoluendo .ſ. in cadauer, & in fęces; ſemen igitur eſt quoddam corpus imperfectum productum à generante, vt ſit via aſcendendi ad vlteriores formas perfectas; quæ deſcriptio videtur data per cauſam finalem.

11 Exactius ſemen declarat Hurt. diſp. 2. ſect. 4: ex Laurentio Andræa lib. 8. q. 3. controuerſiæ anathomicæ, dum ait, quod ſit *corpus humidum, album, ſpumoſum, ex reliquiis alimenti vltimi, & ſpirituum vbique oberrantium permixtione vi ſola teſtium elaboratũ ad perfectam animalis generationem*, quæ definitio conuenit ſolum ſemini animalium perfectorum, quòd ſit humidum patet, non .n. proprijs terminis continetur; eſt album, quia partes, quę illud efficiunt, continent, & eo nutriuntur,

ſunt

ſunt albæ; eſt ſpumoſum, quia materia illa eſt validis ſpiritibus plena, ex quorum agitatione ſerueſcit, vt mare agitatione ventorum etiam ſpumat. Hinc.l. aliqui dixerint ſemẽ eſſe corpus quoddam homogeneum, quorum opinionẽ videtur approbaſſe Scotus in 2. cit. attamen ſecundũ omnes Medicos ſemen eſt corpus ætherogeneum, in ſemine .n. ſunt aliquæ partes groſſæ, & materiales, quæ non ſunt actiuæ, ſed paſſiuæ, & aliquæ ſunt ſubtiliores, & ſpumoſæ, & iſtæ ſunt actiuæ; quod poteſt confirmari exemplo tritici, & caſtanearum, in his .n. eſt quædam particula acuta, in qua exiſtit vis actiua, qua corrupta nõ amplius germinant, vnde formicæ, vt diutius in hyeme conſeruent triticum, nẽ germinet, particulam illam corrodunt, & hanc opinionem ſequutus eſt Doctor 3. d. 2. q. 3. & d. 4. q. vn.

12 Dicitur *ex reliquijs alimenti vltimi*; circa quod eſt not. quòd Magiſter ſent. 2. d. 30. vult, quòd ſemen non ſit ſuperfluum alimenti, ſed de ſubſtantia ipſius generantis; D. Bon. ibid. art. 3. q. 1. ait ſemen eſſe partim ex ſuperfluo alimẽti, partim ex ſubſtantia generantis; pater. n. generãdo tranſmittit, inquit, in filium aliquid de radicali humiditate, ſeù de propria ſubſtãtia, quod per virtutem naturæ toti corpori filij miſcetur perfectè, vt nulla pars ſit ſignabilis in corpore filij, in qua non ſit aliquid de illo humido, quod à patre traduxit, & ſic deinceps filius alium generando tranſmittit aliquid ſui, quod etiã eſt aliquid patris. Communis ſententia tum Philoſophorum, & Medicorum, tum etiam Theologorum eſt, quòd ſemen totum ſit ſuperfluum alimenti, ita Scot. 2. d. 18. cit. & d. 32. §. *Circa ſecundum articulum*, & habetur expreſsè ab Ariſt. 1. de gen. anim. c. 17. & 18. probatur, quia ſemen non eſt animatũ, vel dicemus. Tum quia in corpore tãquam ſuperfluitas continetur in quibuſdam vaſis ſicut cæteræ ſuperfluitates, vnde natura per moderatã ſeminis emiſſionem alleuiatur, nunquam tamen per abſciſſionẽ etiam minimæ partis ſubſtantialis cauſatur alleuiatio naturæ. Tum quia vbi minimũ, vel nihil reperitur de ſuperfluo alimenti, ibi minimum vel nihil reperitur de ſemine, vt patet in pueris, qui totum ferè cibum conuertunt in ſubſtantiam, hinc eſt, quòd ſemen non emittunt. Tum quia pars ſubſtantialis deciſa potius tendit ad corruptionem, vt patet de manu, pede, &c. quod autẽ tendit ad corruptionem, non poteſt eſſe principium generationis in eadem ſpecie. Tum quia intelligibile eſt, quod ait Magiſter, eãdem .ſ. portionẽ ſubſtantiæ ab Adamo per generationem communicatam, in omnes poſteros eſſe transfuſam abſque aliqua noua additione, naturaliter .n. res non extenditur, niſi vel per rarefactionem, vel per iuxta poſitionem, quomodo ergo illa ſubſtantiæ portio potuit tot hominibus communicari ſine additione, aut rarefactione? certè hic dicendi modus parũ differt ab opinione Anaxagoræ de athomis, ſicut .n. iſte aſſerebat, è quolibet poſſe quodlibet extrahi, ſic Magiſter ait, è portione illa ſubſtantiæ Adami poſſe extrahi quamcunq. aliam materiam ad generationem hominum neceſſariam; tum quia cùm homo moritur corrumpitur tota ſubſtantia, ergò & portio illa Adæ, ergo nequit in alijs conſeruari, aliter idem eſſet & non eſſet.

13 Neq; dicendi modus D. Bon. minores patitur difficultates; quomodo .n. portio ſubſtantiæ patris poteſt cõmiſceri perfectè cum tota ſubſtantia filij, vt in iſto nõ ſit aſſignabilis pars aliqua, in qua nõ ſit aliquid de ſubſtãtia patris? vel .n. in filio præter materiam humidi paterni adeſt alia materia, vel nõ, ſi primum, ergo quia hæc alia materia habet ſuam formam ſubſtãtialem diſtinctam à forma humidi paterni (aliter eadem forma in pluribus eſſet materijs) certè in hac portione nulla erit pars aſſignabilis humidi paterni; ſi ſecundum, ergo eadem materia pluribus formis informaretur .ſ. forma humidi paterni, & forma noua adueniente, quod etiam implicat naturaliter; quod etiã magis implicare oſtenditur in plantis, quo .n. pacto ſubſtantia illa modica ſeminis poteſt in qualibet arboris parte reperiri tàm in ligno, quàm in folijs, & fructibus? Semen igitur (loquendo de ſemine animalium) eſt ſuperfluum alimenti, non quidem inutile, quæ .n. ex inutili excremento gignuntur, vt pediculi, &c.

vermes, nō dicuntur filij animalis; eſt itaq. vtile, quia .l. ſit nutritioni ſuperfluum, eſt tamē neceſſarium generationi; quodlibet. n. viuens prius intendit propriam conſeruationem, deinde conſeruationem ſpeciei, ad ſui conſeruationem per nutritionē alimentum in ſe transmutat, propter ſpeciei permanentiam partem aliquam alimenti ipſi non neceſſariam cōſeruat ad generationem alterius indiuidui; hinc Ariſtot. 1. de gener. anim. c. 18. ait ſemen nec in prima ætate, nec in ſenectute, nec in morbis adeſſe, carēt hoc ægri ob imbecillitatē, ſenes, quia nō ſatis natura poteſt cōcoquere, pueri, quia propter incrementū totum alimentum in corporis nutrimentum abſumitur, priuſquam aliquid excrementi remaneat.

14 Contra arguitur ex D. Aug. 9. ſuper Gen. ad litt. dicente, quòd nos ſumus in Adam ſecūdum rationem ſeminalem, & ſecundum corpulentum ſubſtantiam, qui loquendi modus familiaris eſt apud Patres, dum rationem aſſignant, cur Adæ peccatum in poſteros transfundatur. Tum 2. Adam, & Eua fuerunt perfecti in prima conſtitutione, ergo tunc poterant generare, hæc. n. potentia eſt de perfectione viuentium, & tamen non habebant tunc ſuperfluum alimenti. Tum 3. per emiſſionem ſuperflui non debilitatur natura, per emiſſionem tamen ſeminis debilitatur. Tum 4. filij magis aſſimilantur parentibus quò ad ſubſtantiam, quàm quò ad alimētum, hoc .n. eſt vel caro brutorum, vel fructus plantarum, vnde ex parentibus leproſis filij generantur leproſi; ergo filij participant ſubſtantiam parentum, non ſuperfluum. Tum 5. generare eſt aliquid de propria ſubſtantia producere, ergo filius non eſt de ſuperfluo parentum. Tandem hoc patet per legem cognationis, ſtipes .n. non poteſt contrahere, non alia ratione, quàm propter vnitatem carnis, & ſanguinis.

Reſp. ad 1. ex dictis n. 5. quòd filius dicitur eſſe de ſubſtantia patris, & in lumbis parentum contineri, quatenus ſubſtantia, quam habet, ſubminiſtratur à parentibus, per cōmunicationem ſeminis, quod eſt aliquid parentum, & ſicut in nutritione prolis in vtero proles dicitur carnem à ſubſtantia matris accipere, quamuis ex menſtruo ſanguine nutriatur, qui vtique eſt ſuperfluum alimēti, & hoc quia ſanguis ille eſt aliquid matris, .l. non de ſubſtantia, ita in generatione dicēdum; quia ergo omnes originem duximus ab Adam per naturalem propagationem, idcirco omnes in lumbis Adæ dicimur contineri mediatē. Ad 2. in prima conſtitutione Adam, & Eua ſemen habebant à Deo productum, ſicut etiam ſanguinem, alioſque humores, qui tamen ex alimenti concoctione generantur. Ad 3. per emiſſionem ſeminis immoderatā debilitatur natura, quia deficit alimentum nutritiuæ potentiæ, vt dicemus. *Ad 4. filij aſſimilantur* quò ad ſubſtantiā, quia ſemini communicatur virtus productiua corporis ex dicendis, ſic etiam aſſimilantur quò ad animam, & tamen anima non eſt de ſubſtantia corpulenta parentum, naſcūtur tamen leproſi, quia materia illa inficitur prauis qualitatibus, hoc autem nō eſt ſemper verum, vt patet experientia, ſignum euidens ſemen non eſſe ſubſtantiam parentum. *Ad* 5. patet ex dictis n. 5. Ad 6. dicimus cognationem contrahi, eo quia plures ab eodem ſtipite accipiūt eſſe per ſanguinū cōmunicationem, ſanguis. n. licèt non ſit pars integralis, & ſubſtantia viuētis, eſt tamen quid conſubſtantiale, & vt alij *loquuntur, pars* ſubintegralis, quatenus neceſſariò requiritur ad conſeruationem viuētis, vt dicemus in lib. de An. vnde etiam in copula carnali contrahitur affinitas propter ſeminū commixtionem, quamuis viri ſemen non vertatur in ſubſtantiam mulieris, & tamen modo quodam ciuili habentur, ac ſi eſſent vna caro iuxtà illud Euāgelij, *Erunt duo in carne vna*: ſi ergo ad affinitatem ſufficit mixtio ſanguinum, multò magis ad conſanguinitatem ſatis erit, quòd plures ab eodem accipiant eſſe, vt ſic. n. reputantur, ac ſi eſſent vna caro, ſanguis. n. vertitur in generatione in ſubſtantiam geniti.

15 Dicitur inſuper in definitione, quod ſit *vi ſola teſtium elaboratum, &c.* Pro cuius intelligentia not. quod fuit opinio Hippocr. lib. de genit. & Alb. 2. de an. cap. 7. tract. 2. dicentium ſemen decidi ab omnibus membris, eò quia totum corpus, &

omnes

omnes eius partes frequẽti Veneris vſu debilitantur, in ſemine quoq; cõtinetur figura membrorum omnium, per quam filij ſunt quandoq; adeo ſimiles parentibus. Suarez 2. de An. c. 12. ait partem materialem, ſeù craſſiorem a teſtibus elaborari, ſpiritus autem incluſos, & partem ſubtiliorem probabile eſſe nõ fieri ab infimo aliquo membro, & ignobili, ſed fortè à corde cuius eſt procreare vitales ſpiritus, iuuãtibus etiam alijs partibus principalibus, vt debitũ tẽperamentũ, & virtutẽ ſemen ipſum recipiat, & aptum vndiq. euadat inſtrumentum ad admirabilẽ illã organizationẽ perficiendã.

Verùm opinio Hippocr. eſt falſa, tùm quia id non apparet in arborum ſemine, hoc.n. in determinata parte arboris formatur, non ex toto arbore. Tũ quia ſi ideò neceſſaria foret deciſio ſeminis ex omnibus partibus, vt illud poſſet ſimilia membra efformare, iam ſi generanti vtrumq; brachiũ feſit, vel pes, vel ſit monoculus, non poſſet integrum filium generare, quod eſt contra experientiam; quaptopter ſimilitudo illa non prouenit à materia ſeminis, ſed à virtute ab anima in illud deriuata. Debilitas verò ex nimia ſemini effuſione in toto corpore cauſatur ex eo, quòd pars illa, in qua fit ſemen, & ex qua deciditur, fugit ſanguinem à vicinioribus partibus, quæ per hoc debilitantur. Quod additur a Suarez non videtur ſatis firmum, ſi .n. teſtes ſolum partem materialem ſubminiſtrarent in confectione ſeminis, ſpiritus verò, ſeù pars actiua à corde proueniret, ſequeretur eunuchos poſſe generare, hi namq; ſemen aliquod emittunt, ergo pars materialis ſeminis non prouenit à teſtibus, & quia habent cor, aliaſque principales partes, conficient quoque partem ſeminis actiuam, & ſic haberent ſemen fecundum; potius ergo dicendum materiam ſeminis à renibus, lumbis, & venis præparari, perficique tamen à teſtibus, à quibus virtutem accipiunt prolificam. concurrentibus tamen ſpiritibus vitalibus per arterias à corde prouenientibus; qua ratione in ſcriptura ſacra caſtitas lumbis aſcribitur, iuxta illud Lucæ 7. *ſint lumbi veſtri præcincti*.

16 Vt autem clarius pateat vis actiua ſeminis, videndum eſt, an ſit animatum. Partem affirmatiuam ſuſtinent Galen. lib. de Maraſmo, Peramatus lib. de Semine, Zim. 2. de An. tex. 43. Valeſ. lib. 2. contr. c. 9. Licetus lib. 1. *de Spontan. viuent. ortu* c. 73. & ſeq. vbi ſe citat in lib. *de ortu animæ humanæ*, & *De perfecta conſtitutione hominis in vtero*, quibus in locis ait ſemen eſſe animatum anima vegetatiua in plãtis, in brutis verò etiam anima ſenſitiua diſtincta ab anima producentis ſemen, idem docet Camerarius in ſuo curſu p. 2. qu. 11. & quicunq. ex ſchola Thomiſtica docent partes corporis fluidas eſſe animatas. Ab his parum diſtant Suarez 2. de An. c. 12. & Zanardus de vniuerſo elem. p. 2. q. 51. docentes ſemen viuere quò ad partes ſubtiliores, & ſpiritoſas, non quò ad partes craſſiores, & materiales. Partem negatiuam amplexus eſt Scot. 2. d. 18. q. vn. & d. 20. q. 2. & in 3. d. 3. q. 2. & in 4. d. 10. q. 4. A. & d. 44. q. 1. princ. ſequũtur quicunq. id negant de ſanguine, Fernel. lib. 7. ſuæ Phyſiolog. c. 13. Iandunus 7. Meth. qu. 19. Conimbr. 1. de Gen. c. 4. q. 25. art. 2. Ruu. 2. de An. tract. de potentijs animæ veget. q. 3. Hur. diſp. 1. de An. ſect. 6. Roccus 2. de An. q. 5. Auerſa q. 44. ſec. 4. Moriſ. diſp. 1. de An. q. 8. Dand. lib. 3. de corpore anim. c. 4. Onufrius tract. 1. de An. diſp. 2. p. 2. q. 5. Arriag. diſp. 1. de An. nu. 298. & alij.

17 Prob. hæc ſententia ex Ariſt. 2. de An. 10. vbi expreſsè ait ſemen in potẽtia viuente, non actu, quod etiam repetit 2. de gen. anim. c. 1. & 3. Nec valet expoſitio Camer. quòd Ariſt. loquatur de viuere in actu ſecundo, quo pacto ſemen, quando non generat, dicitur eſſe in actu primo viuens, & in potentia. Non valet, quia Ariſt. comparat ſemen ad corpus, quod abiecit animã, & ad partes corporis anima priuatas, vt patet legenti textum, hæc autem non dicuntur eſſe in potentia quò ad actum ſecundũ ſolum, ſed etiam quò ad actum primum. Prob. etiam ratione, quia vel eſt animatum, eadem anima cum illa generantis, vel diuerſa, non primũ, quia ſemen non eſt corpori continuum, vt patet, anima autem nequit partes diſcontinuas informare, vt dicemus in lib. de Anim. tum quia ſemen de-

ciſum non amplius illa anima informaretur; tum quia non eſt pars integralis hominis, nam ſine illo perfectus homo eſſe poteſt, vt eſt puer; tum quia eſt contra partis inclinationem totum ſponte deſerere, ſicut facit ſemen, quod aliquãdo ſponte fluit è corpore; tum quia eſt ſuperfluũ alimenti, quod eſt inanimatum. Neq. ſecundum, quia vel eſt eiuſdem rationis cum anima generantis, vel alterius; non primum, quia animæ eiuſdem rationis expoſcunt eadem organa, ſemen non habet organa eadem cum corpore, non.n. habet os, carnem, neruos, &c. nec apparent in ſeminibus plantarum folia, truncus, rami, &c. Tum quia in generatione ſolum fieret acquiſitio formæ corporis, non animæ, hæc .n. iam reperitur in ſemine, vel ſi noua anima etiam aduenit, iam prima interijt, & nonniſi actione eiuſdem, ergo idem ſeipſum deſtrueret, quæ omnia ſunt abſurda. *Si dicas* partes ſubtiliores non agere in ſeipſas, ſed in craſſiores producẽdo formam corporis, & animam; contra hoc eſt, quia forma corporis eſt ſubiectum conueniens animæ, ad quod dicit inclinationem, ergo anima exiſtens in partibus ſubtilioribus, ſi potẽs eſt producere formã corporeitatis, ſibi ipſi illam compararet, vt perfectè exiſtat in rerum natura. Tandem ſi eſt eiuſdem rationis, quare anima vegetatiua nequit diù conſeruari in tota arbore, vel in aliqua eius parte ſine alimento, cõſeruatur tamen in ſemine diutiſſimè cõſeruato? certè perfectius videtur exiſtere anima in tota arbore, quæ eſt corpus aptè organizatum, quam in paruulo ſemine. Neq. dicas eſſe diuerſæ rationis, quia ſic omnis viuentium generatio eſſet æquiuoca, nulla vniuoca, neque aliquod viuens poſſet ſibi ſimile generare, quod eſt falſum.

18 In oppoſ. arguitur ex Ariſt. 2. de gen. anim. c. 3. in princ. dicente, *Quippe cum nihilo minùs ſemina, & conceptus animalium viuant, quàm ſtirpes, & aliquãdo prolifica ſunt*; Tum 2. ſanguis menſtruus virtute ſeminis vertitur in ſubſtãtiã viuẽtis, ergo ſemen eſt viuens, nã animatũ nequit a nõ viuẽte produci, omne .n. fit ab eo, quod actu eſt tale. Tũ 3. arborũ ſemina nutriuntur, & augentur, dũ arbori ſunt vnita, ergo viuũt; ſemen quoq. animalis in vtero matris nutritur, & augetur, vt in corpus efformetur, quod nequit prouenire ab anima matris, cum non ſit pars integralis ipſius, ergo erit à propria ſeminis anima. Tum 4. ſemen mouet materiam ad fœtum, & mouetur per ſpiritus vitales in eo exiſtentes, quæ ſunt inditia vitę. Tandem in ſemine eſt virtus generatiua, & formatiua fœtus, hæc autem potentia eſt vitalis, & per conſequens nequit reperiri in non viuente, ergo &c.

Reſp. ad 1. Ariſt. ibi intelligi non de omni ſemine, ſed de ſemine ſtirpium, quod quandoq. viuit, vt dicemus ad 3. *ſignũ euidens,* quod ait viuere *anima vegetatiua,* & tamen ſemen animalium ab aduerſarijs dicitur viuere anima ſenſitiua. Vel dicimus hunc locum explicandum, vt locus ex 2. de An. ſicut ipſemet ſubiungit, *Sed quamobrẽ eam* .i. animam *primum haberi neceſſe ſit, ex ijs, quæ de anima alibi diſſeruimus, apertum eſt*; quod .ſ. viuat in potentia, non in actu. Ad 2. negamus ſemen ſiuè principaliter, ſiuè inſtrumẽtaliter attingere animationẽ fœtus, ſolum .n. concurrit ad formationem corporis, vt dicemus, habet tamen hanc formam nõ quidem in actu formali, ſed virtuali, & in potẽtia actiua. Ad 3. concedimus arborum ſemina quãdoq; viuere, dum .ſ. ſunt arbori vnita, non *quidem vt ſemina,* ſed vt fructus, vnde quamdiu augentur, à ruſticis non reputantur ſemina, quia non ſunt adhuc apta generationi, cum nõ ſint maturata, quando verò habent rationem ſeminis, diſcontinuãtur, & admittunt animam, neq; ex hoc inferas ſemen animalium etiam quandoq; viuere debere, nunquam .n. cõtinuatur corpori animalis, eſtq; ſuperfluum alimenti, vbi ſemen arboris eſt quid diuerſum ab alimento, & per mutationem ſubſtantialem ex alimento productum, quia habet rationem ſeminis, & fructus, ſeu cõceptus. Semen animalis in vtero matris nõ nutritur ante informationem animæ, ſed ſolum augetur per iuxta poſitionem, in quam materiam introducit formam corporis concurrentibus alijs cõcauſis. Ad 4. ſicut motus in ſpiritibus vitalibus non arguit animam in illis vt ſuo loco probabimus, ita nec in ſemine, argentũ viuum moue-

mouetur, & tamen caret anima, non ergo quilibet motus localis arguit vitam; tum quia ſemen mouetur extra corpus à potentia expulſiua excitata à calore, & ſpiritibus, non à ſeipſo.

19 Ad 5. aliqui antiqui admirantes viuentium corporum ſtructuram, & compoſitionem, præſertim corporis humani, negarũt in rebus creatis ſaltim ſublunaribus virtutem reperiri tàm admirabilis artificij productiuam, ſed hunc effectum tanquam vires ſublunares excedentem in animam mundi, vel in aliquam intelligentiam, aut in ipſum Deum retulerunt: hanc etiam opinionem ſequitur P. Faber theor. 69. ſed alio innixus fundamento, quia .ſ. ſuſtinet cum Scoto 2 d. 18. ſemen homogeneum eſſe, & ſimilare, ex quo ſequitur non poſſe ſeipſum alterare, & in tot partes diuerſas tranſmutare, idcirco quia non datur in rebus creatis ſufficiẽs principiũ formatiuum corporis, ad Deum recurrit tanquam ad authorem naturę. Attamen non eſt deneganda hæc actiuitas in ſublunaribus viuẽtibus verè.n. viuentia per virtutem generatiuam habent, vt poſſint ſibi ſimile producere, .l. effectus ſit præſtantiſſimi artificij, ratio eſt, quia tunc ad cauſas vniuerſales eſt recurrendum, quando ſublunaria ſunt imperfectiora illis effectibus, vnde non poterit argui ſufficiens actiuitas; modò viuentia eiuſdem ſpeciei ſunt eiuſdem perfectionis, ergo vnum poterit ab alio produci; datur igitur in viuẽte hæc virtus generatiua, de qua in ſeq. art. & per hanc virtutem cõmunicat ſemini vim quandam efformandi, non quidem viuens, quia cum non ſit animatũ, non poteſt principaliter producere viuens, eo quia imperfectum non poteſt eſſe cauſa perfectioris ex dictis diſp. 7. Phyſ. neq; inſtrumentaliter, nam inſtrumentum non attingit terminum principalis agentis ex dictis ibid. q. 5. quare ſemen hac virtute concurrit ad formationem corporis, ſecundũ .n. partes ſubtiliores agit in craſſiores, quę in corpus transformantur, illæ verò poſt corporis formationem euaneſcunt, vel in ſubſtantiam viuentis conuertuntur virtute potentiæ nutritiuæ illius. Hinc ad argum. negamus hanc potentiam in ſemine vitalem eſſe, nõ enim eſt productiua viuentis, ſed corporis pro altera parte compoſiti.

20 Obijcies cum P. Fabro Scotum cit. negantem actiuitatem aliquam in ſemine; tũ quia ſemen in inſtanti generationis non eſt, & quando eſt, debet de proximo conuerti in id, quod debet generari, hoc autẽ habet rationem paſſiui, non actiui. Tum quia imperfectius nequit eſſe cauſa perfectioris, ſemen eſt imperfectius, non ſolum viuente, ſed etiam forma corporeitatis, ad quam eſſentialiter eſt ordinatum. Si dicas non eſſe huius cauſam totalem, ſed partialem, quatenus concurrit vel cum matre, vel cum aſtris ad productionem corporis. Cõtra eſt, quia ſic dici poſſet, etiam partialiter concurrere ad animationem, non .n. implicat imperfectius partialiter attingere perfectius. Reſp. Scotum ibi locutum fuiſſe ſecundum illam opinionem, quæ ponit ſemen vniforme, quo pacto concludunt rationes ipſius, quod nõ poſſet ſeipſũ alterare, attamen in 3. d. 4. F. ex profeſſo aliam veriorem ſententiam eſt amplexus, quòd ſit corpus ætherogeneũ; ita exponũt Gratianus in 2. d. 18. & Cauellus diſp. 1. de An. ſect. 15. In inſtãti autẽ generationis formæ corporis ſemen nõ eſt ſecundũ partes craſſiores, quę cõuertũtur in corpus, eſt tamen ſecũdũ ſubtiliores, quę actiuę ponũtur. Ad aliud dicimus vtiq. cum ſemine cõcurrere matrẽ, vel ſolẽ, & aſtra, vt dicemus in ſeq. art. ex hoc autẽ nõ debemus actiuitatẽ ſemini denegare. aliter pater nullo modo actiuè cõcurreret ad generationẽ filij, ſed ſolũ ſubminiſtrãdo materiã, quod eſt falsũ, quia filius quãdoq, patri aſſimilatur, quod eſt ſignũ actiuitatis. Si quis tamen velit aſſerere ſemẽ adhuc partialiter concurrere ad animationẽ, certè nõ poſſet validè impugnari, quia poteſt non viuũ cõcurrere ad aliquod viuẽs, vt patet de obiecto partialiter cõcurrẽte ad intellectionẽ, quæ eſt actus vitalis.

ARTICVLVS II.

Quomodo parentes concurrant ad generationem prolis?

21 TRia interueniunt in generatione prolis, ad quę poſſunt parẽtes actiuita-

tredo nõ ſemper eſt à caliditate. Tum quia ſi tali putredine putreſcerent, redirent ad propriam naturam, quia hæc putredo eſt reſolutio in elementa, quare potius eſſet depuratio, quam putredo. Reſp. vtriq. elementa, ſi pura eſſent, non putreſcerent, quia putredo ſolum competit mixtis, ſed quia tria elemẽta poſſunt recipere peregrinas impreſſiones, non autem ignis propter maximam actiuitatem, qua omnia in ſeipſum conuertit, hinc ignis, & alia elementa pura interire poſſunt, non putreſcere, at elemẽta impura ſunt aliquo pacto mixta, & conſequẽter aliquid caloris habent, vnde partes tenuiores poſſunt extrahi, & putredinẽ aliquam cauſare; idcirco cũ Ariſt. negauit in primo loco aerem putreſcere, locutus eſt de ſuprema aeris regione, quæ propter viciniam ignis, & intenſionem caloris nõ facilè admittit peregrinas impreſſiones; in 2. loco ſolùm innuere voluit difficultatem putrefactionis aeris, non impoſſibilitatem; terra, & aqua poſſunt habere calorem aliquem aduentitium. Verum eſt, quòd ſi putredo erit perfecta, fieret vtique reſolutio in elementa pura, ſed hoc rarò euenit, nam ſæpiùs aliquod aliud mixtum generatur, qua ratione vocatur ab Ariſ. putredo ſecũdum partem. ſ. vel quia aliquando eſt tantùm putredo ſecundum accidentia, vel quia propter magnam humiditatis copiam nunquam poteſt totaliter corrumpi. Frequentiùs ex putrefactione rerum, quando nõ totaliter finitur, generantur animalia, quã plãtæ, quia plãta habet multum de terreſtri ſubſtantia, humidũ autem per putrefactionem eductũ eſt ſubtile, & multum aereum, quod non eſt materia apta plantæ; hinc eſt, quòd talibus animalibus ſępè creſcunt alæ, quia ſunt de leuiori, & ſubtiliori humido, & valde multiplicantur propter numeroſam diuiſionem partium rei putrefactæ, putredo.n. habet diuidere, & ſegregare componentia rei putrefactę.

Dices, ſi quodlibet mixtũ haberet iſtam partiũ diuerſitatẽ, quodlibet eſſet ætherogeneum. Neg. conſeq. licet.n. interdũ hæc diuerſitas partiũ ſit eſſentialis, plerumq. tamen eſt accidẽtalis, cũ.n. forma mixti petat aggregationẽ primarum qualitatũ, non eſt incõuenieñs reperiri in mixto partes aliquas, in quibus magis vigeat vna qualitas.

DISPVTATIO OCTAVA.

De viuentium generatione, nutritione, & augmentatione.

Adnotauimus in quæſt. Proœm. Ariſtotelem in his libris agere de nutritione, & augmentatione, non quidem vt operationes quædam vitales ſunt, ſed vt mutationes quædam ad formam occaſione deſumpta ab Antiquis, qui non rectè has mutationes vel inter ſe, vel à rarefactione, & condenſatione diſtinguebant; nos autem de his agemus, aliquatenus etiam vt operationes vitales ſunt, vt exactior habeatur cognitio; vnde in hac diſputatione paululum tranſcendimus limites horum librorum, nec immeritò, quia faciliùs ad libros de Anima, ad quos pertinet harum mutationum diſcuſſio, progredi poterimus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit, & qualis viuentium generatio.

1 NOtat Doctor p. d. 13. qu. vn. ad 1. prin. generationem biſariam ſumi, primò communiter pro generatione ſubſtantiæ, quo ſenſu de ea locuti ſumus diſp. 5. alio modo ſpecialiter pro productione viui ex viuo, & in hoc ſenſu de ea ſermonem hìc inſtituimus, vt liquet ex titulo quæſiti. Thomiſtæ paſſim ſic eam definire ſolent ex D. Th. 1. p. q. 27. art. 2. *vitalis generatio eſt origo viuentis à viuẽte, à principio vitæ coniunctio, in ſimilitudinem naturæ*, à qua definitione parùm diſcrepat, quam tradidit Doctor loc. cit. & 3. d. 8. qu. vn. §. *ad quæſtionem*, quod nempè eſt *productio*

ductio

ductio naturalis viuentis à viuente ſimilis producenti in natura, vbi vides in definitione allata à D. Th. deficere, quòd ſit origo naturalis, & in altera allata à Scoto, quòd ſit à principio vitæ coniunctо; ſed re vera nemo illorum particulas illas iudicarunt ſuperfluas, ſed potiùs eas ſubintelligi voluerūt, quarè præſtabit vnam per aliam ſupplere, & declarare.

Primò itaq; dicitur *origo, ſeu productio*, quia cum ſæpius dictum ſit generationem conſiderari poſſe ſub duplici titulo mutationis .ſ. & productionis, hìc præſertim de ea ſermo fit ſub ratione productionis, & originis, non autem ſub ratione mutationis, in hoc .n. ſenſu ſatis de illa ſermonem habuimus diſp. cit. & tenet hæc particula locum generis, quia eſt cōmunis etiam generationi cōmuniter ſumptę pro quacunque ſcilicet productione ſubſtantiali.

2 Secundò, dicitur *naturalis*, quia vt notat Doctor in 1. loc. cit. in tali productione ex parte agentis requiritur inclinatio naturalis, ſiuè forma naturalis, quæ ſit principium generandi, vndè ait Scot. ibidem, quòd licèt conſiderando generationē ſub ratione mutationis, naturalitas eius attendatur ex parte principij paſſiui .ſ. ſubiecti naturaliter inclinati ad formam recipiendam, tamen ſi ſumatur ſub ratione productionis, vt in propoſito, naturalitas eius ſumi debet ex parte principij actiui, quatenus .ſ. agens producit principio naturaliter inclinato ad agendum; Ratio huius particulæ reddi poteſt, quia vt productio alicuius viuentis ſit generatio, non ſolum exigitur, vt ſit origo viuentis ſimilis producenti in natura, ſed debet ità producere viuens, vt ex vi proceſſionis, & originis ſit ſimilis producenti in natura, ſed talis non eſt niſi proceſſio naturalis, ergo particula hęc eſt omninò neceſſaria, maior probatur ex 2. de Anim. 24. quia per generationem, vt ſic, producitur terminus ſimilis producenti in natura, naturaliſſimum .n. opus eſt viuentis generare ſibi ſimile; probatur minor, quia ex 2. Phyſ. natura eſt determinata ad vnum .i. ad vnum ſpecie effectum, vt Doctor explicat quol. 2. F. quia agens naturale agit per formam determinatam ad vnum, nec eſt ibi principium indeterminatum reſpectu oppoſitorum, ſicut eſt voluntas, itaq; per hanc particulam excluduntur productiones omnes viuentis à viuente factæ per principium liberum, nam & primi homines facti ſunt à Deo viuente, etiam aliquo modo ad eius imaginem, & ſimilitudinem, pariter & Angeli facti ſunt viuentes à Deo viuo, ſed quia iſtæ, conſimileſq; productiones viuentium factę ſunt per principium liberum, idcircò à linea generationis vitalis meritò excluduntur; Imò defectu huius particulę præcisè, ait Doctor in 3. loc. cit. proceſſio Spiritus Sancti in diuinis non dicitur generatio, quemadmodum productio Verbi, quia nimirum procedit per principium liberum .ſ. per voluntatem, non autem per intellectum, ſicuti Verbum; vndè quamuis Spiritus Sācti productio ſit origo viuentis à viuente principio vitæ coniunctо in ſimilitudinem naturæ, quia proceſſio Spiritus Sancti eſt quidē proceſſio rei ſimilis identicè ſaltim, & concomitanter, quia eſt proceſſio intrà Deum, & generali ratione quicquid eſt in Deo, Deus eſt, adhuc tamen non eſt generatio, quia non eſt origo naturalis. & per principium naturale facta, ſed liberum.

3 Et hæc eſt prima, & immediata ratio, cur Spiritus Sancti productio nō ſit generatio, nam quod paſſim inquiunt Thomiſtæ, huius rationem eſſe, quia Spiritus Sanctus nō procedit vt ſimilis ex vi productionis ſuæ, eſt quidem verum, ſed non eſt prima, & immediata ratio, nam adhuc reddi debet ratio, cur non procedat ſimilis ex vi ſuę productionis, nec alia reddi poteſt pręter allatam, quia .ſ. eius productio per principium liberum exercetur, non autem per naturale, quemadmodum productio Verbi, hinc .n. oritur, quod ex vi ſua non tendit ad aſſimilādum perfectè terminū productum principio producenti, quia non exercetur per principium determinatum ex ſe ad vnum ſpecie effectum, ſed indeterminatum, Hinc etiam pendet alia ratio, quam multi reddere ſolent, cur Spiritus Sancti productio nō ſit generatio, quia nimirum Verbū ex vi ſuæ productionis procedit, vt imago Patris, non autem Spiritus

Sanctus, nam & huius diſcriminis rationem aſſignare debent, nec conuenientior aſſignari poſſe videtur, niſi quia imago naturaliter procedit, & imprimitur ab imagato, in alio .n. ſenſu falſum eſt Spiritum Sanctum quoq; non eſſe Patris imaginem, cum ſit eidem ſimilis in eadem etiā numero natura, ſicut Filius, quod totum diſertè paucis docuit Doctor 1.d. 10. ad 1. prin.

4 Tertiò dicitur *viuentis à viuente*, ad excludendas generationes inanimatorum quorumcunq; ac etiam animatorū à principio nō viuente, ſi tale virtutem habet ſufficientem ad animata producenda, vt quidam dicunt de animalib. ex putri genitis, quæ effici opinantur à corporibus cæleſtibus, vt à cauſis principalibus; quamuis ergo ignis producat ignem ſibi ſimilem in natura ſpecifica, quia tamen non producitur, vt viuens à viuente, ideò talis productio non dicitur generatio ad ſenſum hìc intentum; excluduntur quoq, per hanc particulā pili, vngues, & ſimilia, licèt .n. procedant actiuè à viuente, & ipſo materiam ſubminiſtrante, ex qua formentur, quia tamen in ſe verè non viuunt ſecundum communiorem, hac de cauſa eorum productio dici nequit generatio in hoc ſenſu, quòd ſi hæc animata ponantur de quo in lib. de An. tūc per aliam particulam excludi debebunt, nempè quia non producuntur in ſimilitudinem naturæ, cum non conueniant in eadem natura ſpecifica cum illo, à quo procedunt; nec propriè ſunt viuentia diſtincta, ſed potius partes eiuſdem viuentis.

5 Quartò dicitur *à principio vitæ coniunctio*, quod intelligi debet de principio actiuo, non paſſiuo, quod vt materia tantū ſe habet, qua ratione nec Eua dici poteſt genita ab Adamo, licèt formata fuerit ex eius coſta, nec animalcula quędam, & vermes ex corporibus animalium enaſcentes ex ſudore, alijſq. excrementis, dici poſſunt ab eis generari, quia tantum materialiter concurrunt ſubminiſtrando materiam, ex qua formentur; hoc autem principium debet eſſe aliquando coniunctum generanti intrinſecè, & cōſubſtantialiter, vt genitum dici poſſit de ſubſtantia generantis coaleſcere, & filius de ſubſtantia patris, hæc ergo coniunctio non debet explicari per ſolam præſentiam localem, ſed per quādam conſubſtantialitatem, vt docet Doctor 1. d. 5. q. 2. H. itaut genito communicetur à generāte aliquid, quod erat prius eius ſubſtantia, vel aliquo modo aliquid eius, hoc autem in diuinis eſt eadem numero natura, quæ à Patre cōmunicatur Filio, in plantis verò brutis, & hominibus eſt ſemen, quòd à generante deciditur, hac .n. ratione dicitur genitum fieri de ſubſtantia generantis; vndè per hanc particulam (quam licèt non expreſſerit Doctor 3. d. 8. q. vn. luculenter tamen illā inſinuat in 1. loc. cit.) excluduntur generationes, quę fiunt à Dęmonibus per incubum, & ſucubum, nam in his Dęmon nil ſui, vel quod eſſet de eius ſubſtantia, genito communicat, ſed tātum alienum ſemen transfert in vas fœminæ, quare fętus enaſcens partus dici debebit hominis, qui ſemen decidit, non autem Dæmonis, vt declarat idem Doctor 2. d. 8. q. vn. H. Hinc etiam fit, vt in ouiparis generatio, & partus tribuatur auibus oua ponentibus, non autem eis, quæ tantum illa fouent; confirmat autem hanc veritatem, quod paſſim experimur pullos ex ouis erūpentes non incubanti aſſimilari, ſed ei, quę edidit oua, vt cum gallina anatis oua fouet, anates prodeunt, non gallinæ.

6 Quintò dicitur *in ſimilitudinem naturæ*, vbi in primis dubitari ſolet, quid intelligatur nomine *naturæ* Io. Maior apud Bargium 1. d. 13. §. ad arg. princip. nomine naturæ intelligebat non quamcunq. eſſentiam, ſed talem, qua genitum ſit potens producere viuens, ſicut generans, qua ratione negabat Spiritum Sanctum oriri vt ſimilem in natura, quia licèt per ſuam proceſſionem diuinam eſſentiam à Patre, & Filio mutuaret, tamen vt naturam, quia nō accipit ipſam, vt fęcundā, atque ideò concludebat eius productionem nō eſſe generationem, nec ipſum eſſe filium, qui modus dicēdi ſolet quoq. Riccardo tribui. Sed licèt hæc acceptio naturæ poſſit admitti iuxtà tritam illam naturæ definitionem quòd *eſt vis inſita rebus ex ſimilibus ſimilia procreans*, quam Doctor memorat p. d. 10. q. vn. ab initio, certum tamen eſt ferè apud omnes,

omnes, atq; compertum naturam in præfata definitione nequaquam ità ſumi, pro virtute nimirum producēdi, aut generandi aliquid ſimile generāti, ſed pro eſſentia, & quidditate, quàm res participant in certo gradu; tum quia vt arguit Bargius ex illa acceptione naturæ ſequitur, nedum productionem Spiritus Sancti non poſſe dici generationem, ſed neq. etiam productionem Filij, quia Filius non poteſt producere alium Filium, vt Pater; quia autem ratione Spiritus Sancti productio non ſit generatio, benè tamen productio Filij, iam ſuprà declarauimus.

7 At rurſus eſt dubitatio, qualis, & quanta debeat eſſe ſimilitudo, vt vnum viuens dicatur ab alio vitaliter genitum, ac eius Filius; & ratio dubitandi eſt, quia ſola ſimilitudo generica ſufficere non videtur, nam tunc vermis dici poſſet Filius Solis, cum ſecum conueniat in aliqua ratione generica; ſi autem requiritur ſimilitudo vniuoca ſpecifica, vt communiter velle videntur, tunc productio muli ex equa, & aſino non erit vitalis generatio, nec mulus dici poterit Filius eorum, cum non ſit eiuſdem ſpeciei cum ipſis. Ad hoc paſſim reſponderi ſolet generationem muli, aliasq; cōſimiles vtiq; deficere à ratione veræ, & propriæ generationis vitalis, adhuc tamen dici debere generationem vitalem, quia vterq; generans nititur, quantum in ſe eſt, ſibi aſſimilare effectum, licèt per accidens talis ſimilitudo impediatur, quare ad hoc ſatis erit, quod ex intento naturæ debeat animal ſimile generari, & ità videtur inſinuare Ariſt. 7. Met. 28. vbi docet in viuentibus genitum eſſe ſimile genitori, *niſi quid præter naturā contingat, vt equus mulū.* Hoc tamen nequaquam ſufficere videtur, alioquin ſi natura intendens generare animal, non produceret niſi quoddam monſtrum inanime, adhuc talis productio dici deberet vitalis generatio, & tale productum filius, quod eſt omninò falſum, quia filiatio fundatur ad minus in natura viuente; Potius ergo dicendum eſt ſimilitudinem inter patrem, & filium requiſitam neq; tantam eſſe debere, vt ſit ſpecifica, & athoma, neq. adeò tenuē, vt ſit præcisè in ratione aliqua generali entis, vel ſubſtantiæ, ſed ſufficere, quòd ſit in aliquo genere vltimo, in quo diuerſæ ſpecies conueniant, & tale reperitur commune aſino, equo, & mulo, licèt tale genus ſit innominatum, & hoc totum colligitur ex Ariſt. ibidem.

8 Notat tamen Scotus loc. cit. 3. d. 8. q. vn. C. quòd ſi generatio viuentium preſsè ſumatur pro ea, quæ fundat denominationes patris, & filij, ſic debet addi alia particula. ſ. *in ſimilitudinem naturæ intellectualis*, nam propriè loquendo ſolus homo eſt, qui pater, vel filius dici conſueuit; vel ſi ad bruta quoque denominationes iſtas extendere velis, & ampliare, addi debet in ſimilitudinem naturæ intellectualis, vel ſenſitiuæ; nequaquam verò ſufficit, vt vnum viuens pater dicatur alterius, aut filius, ſola ſimilitudo naturæ vegetatiuæ, vt conſtat ex communi vſu loquentium, nec. n. planta generans dicitur mater, vel pater alterius, nec planta genita dicitur filia.

Quæres, an conceptus viuentis, vt ſic, ſit cōmunis vniuocè Deo, & cęteris viuentibus. Negat Poncius diſp. 7. de anima n. 6. & in append. apol. n. 142. contendit id eſſe de mente Scoti, vel ſaltim non præter eius intentionem dicens non recordari quo loco Doctor oppoſitum doceat, vel aliquid, ex quo id directè, vel indirectè ſequatur; & probat hoc inſuper ex ipſomet conceptu viuētis, vt ſic in actu primo, quem aſſignamus diſp. p. de anima q. 2. oſtendens talem conceptum non conuenire Deo.

Sed quamuis Doctor hoc punctum non tractet ex profeſsò, attamēn ex eius principijs euidenter deducitur talem conceptum communem admitti debere Deo, & cæteris viuentibus vniuocum; cum enim id concedat de conceptu entis, quod eſt cæteris communius, ac magis tranſcendens, tantò magis id concedendum erit de alijs conceptibus tranſcendentibus, & minus communibus; tùm quia p. d. 8. q. 3. id vniuerſaliter concedit de omnibus perfectionibus attributalibus, quæ ſunt communes Deo, & creaturis, vtpotè quæ in ſuo conceptu tranſcendenti nullam includunt perfectionem, at vita vel eſt prædicatum Dei quidditatiuum, ſicut ens, vel ſaltim attributalis

perfectio;ergò iuxtà principia Scoti dicendum eſt conceptum viuentis, vt ſic, poni debere vniuocum Deo, & creaturis.

Neque opus erat,quod Poncius recurreret ad conceptum viuentis à nobis aſſignatum loc.cit. vt indè oppoſitum deduceret, quia ibi aſſignamus cōceptum vitæ in actu primo,non in ſecundo, qualis eſt vita Dei; neque talem conceptum diximus ibi eſſe vniuocum Deo,& cęteris viuentibus; quinimò adducēdo ibi n.17. argumentum ipſum à Poncio productum duplicē aſſignamus reſponſionem, in quarum prima vltrò concedimus nō habere Deum vitalitatem productiuā ergà ſuas perfectiones,eſtò etiā in ſecūda viam indicemus, quo pacto Deo quoq; applicari poſſit illa deſcriptio; Tum quia licet ille cōceptus viuentis in actu primo aliquam imperfectionem includere videatur, ob quam Deo repugnare videtur; non ob id negandum eſt talem cōceptum Deo quoq; conuenire poſſe, quia talis imperfectio non ponitur in ea deſcriptione, quia ſit de ratione viuentis, vt ſic, ſed quia ob debilem noſtrum concipiendi modum non aliter conceptum viuentis circumſcribere valemus,niſi per eā imperfectionem; vndè, & ibi proteſtamur eam deſcriptionem eſſe à poſteriori traditā iuxtà captum noſtrum, non à priori; Neque hoc nouum eſt, & ſingulare, quandoquidē reperiantur etiam aliæ perfectiones attributales Deo, & creaturis communes, vt v.g. perfectiones, quas liberas appellant, qualia ſunt diuina decreta, quæ à nobis explicari nequeunt ſine imperfectione admixta; ex qua radice oritur difficultas explicandi formalitatem diuini decreti; non ergò ob ignorantiam noſtram, ac noſtri intellectus imbecillitatem negare debemus vniuocationem conceptuum omnium tranſcendentium Deo, & creaturis communium.

QVÆSTIO II.

De cauſis generationis viuentium per propagationem productorum.

9 VT innuimus præced. quæſt. dupliciter poſſunt produci viuentia, vel per veram propagationem, quo pacto definita fuit, & explicata, quòd ſit origo viuentis à viuente,&c. vel per putrefactionem e vt ſunt plantæ, & animalia imperfecta genita ex putri, quæ productio .l. non ſit generatio iam definita,verè tamen eſt productio alicuius viuentis; cauſas vtriuſq; inueſtigare debemus; in præſenti de prima loquimur, & vt patet ex definitione allata, duo ſunt, quæ, vt cauſæ, ſolent aſſignari .ſ. ſemen inſinuatū per ly *principio vitæ coniuncto*, & parentes, dum dicitur, quòd ſit *origo viuentis à viuente*, prius igitur de ſemine agemus inquirendo, quidnam ſit, & quomodo ad generationem concurrat, deinde quo pacto ſe gerant parentes, mas .ſ. & fœmina in productione fœtus.

ARTICVLVS I.

De Semine.

10 SEmen definit Scotus 2.d.18.q.vn.F. quòd ſit *corpus quoddam, cuius forma non eſt per ſe intenta à natura, ſed propter aliud*,vt.ſ.ex illo generetur aliquid ſimile generanti; quod probat,quia videmus naturam non ſiſtere in ſemine, ſed vlterius procedere ad formā & perfectā animalis, vel alterius viuentis. Duplex.n. proceſſus eſt in formis, vnus aſcendendo ab imperfecto ad perfectum, vt à forma ſeminis ad formam embrionis, à forma embrionis ad animam, alter proceſſus eſt deſcendendo è conuerſo à perfecto ad imperfectum, reſoluendo.ſ. in cadauer,& in fęces;ſemen igitur eſt quoddam corpus imperfectum productum à generante, vt ſit via aſcendendi ad vlteriores formas perfectas; quæ deſcriptio videtur data per cauſam finalem.

11 Exactius ſemen declarat Hurt. diſp. 2. ſect. 4: ex Laurentio Andræa lib.8. q.3. controuerſiæ anathomicæ, dum ait, quod ſit *corpus humidum, album, ſpumoſum, ex reliquiis alimenti vltimi, & ſpirituum vbique oberrantium permixtione vi ſola teſtium elaboratū ad perfectam animalis generationem*, quæ definitio conuenit ſolum ſemini animalium perfectorum, quòd ſit humidum patet, non .n. proprijs terminis continetur; eſt album, quia partes,quę illud efficiunt, continent, & eo nutriuntur,

ſunt

ſunt albæ; eſt ſpumoſum, quia materia illa eſt validis ſpiritibus plena, ex quorum agitatione feruefcit, vt mare agitatione ventorum etiam ſpumat. Hinc.l.aliqui dixerint ſemẽ eſſe corpus quoddam homogeneum, quorum opinionẽ videtur approbaſſe Scotus in 2. cit. attamen ſecundũ omnes Medicos ſemen eſt corpus ætherogeneum, in ſemine.n. ſunt aliquæ partes groſſæ, & materiales, quæ non ſunt actiuæ, ſed paſſiuæ, & aliquæ ſunt ſubtiliores, & ſpumoſæ, & iſtæ ſunt actiuæ; quod poteſt confirmari exemplo tritici, & caſtanearum, in his.n. eſt quædam particula acuta, in qua exiſtit vis actiua, qua corrupta nõ amplius germinant, vnde formicæ, vt diutius in hyeme conſeruent triticum, nẽ germinet, particulam illam corrodunt, & hanc opinionem ſequutus eſt Doctor 3.d.2.q.3.& d.4.q.vn.

12 Dicitur *ex reliquijs alimenti vltimi*; circa quod eſt not. quòd Magiſter ſent. 2. d.30. vult, quòd ſemen non ſit ſuperfluum alimenti, ſed de ſubſtantia ipſius generantis; D.Bon. ibid. art.3. q.1. ait ſemen eſſe partim ex ſuperfluo alimẽti, partim ex ſubſtantia generantis; pater.n.generãdo tranſmittit, inquit, in filium aliquid de radicali humiditate, ſeù de propria ſubſtãtia, quod per virtutem naturæ toti corpori filij miſcetur perfectè, vt nulla pars ſit ſignabilis in corpore filij, in qua non ſit aliquid de illo humido, quod à patre traduxit, & ſic deinceps filius alium generando tranſmittit aliquid ſui, quod etiã eſt aliquid patris. Communis ſententia tum Philoſophorum, & Medicorum, tum etiam Theologorum eſt, quòd ſemen totum ſit ſuperfluum alimenti, ita Scot. 2.d.18. cit.& d.32. §. *Circa ſecundum articulum*, & habetur expreſsè ab Ariſt. 1. de gen.anim.c.17.& 18. probatur, quia ſemen non eſt animatũ, vel dicemus. Tum quia in corpore tãquam ſuperfluitas continetur in quibuſdam vaſis ſicut cæteræ ſuperfluitates, vnde natura per moderatã ſeminis emiſſionem alleuiatur, nunquam tamen per abſciſſionẽ etiam minimæ partis ſubſtantialis cauſatur alleuiatio naturæ. Tum quia vbi minimũ, vel nihil reperitur de ſuperfluo alimenti, ibi minimum vel nihil reperitur de ſemine, vt patet in pueris, qui totum ferè cibum conuertunt in ſubſtantiam, hinc eſt, quòd ſemen non emittunt. Tum quia pars ſubſtantialis deciſa potius tendit ad corruptionem, vt patet de manu, pede, &c. quod autẽ tendit ad corruptionem, non poteſt eſſe principium generationis in eadem ſpecie. Tum quia inintelligibile eſt, quod ait Magiſter, eãdem .ſ. portionẽ ſubſtantiæ ab Adamo per generationem communicatam, in omnes poſteros eſſe transfuſam abſque aliqua noua additione, naturaliter.n. res non extenditur, niſi vel per rarefactionem, vel per iuxta poſitionem, quomodo ergo illa ſubſtantiæ portio potuit tot hominibus communicari ſine additione, aut rarefactione? certè hic dicendi modus parũ differt ab opinione Anaxagoræ de athomis, ſicut.n. iſte aſſerebat, è quolibet poſſe quodlibet extrahi, ſic Magiſter ait, è portione illa ſubſtantiæ Adami poſſe extrahi quamcunq. aliam materiam ad generationem hominum neceſſariam; tum quia cùm homo moritur corrumpitur tota ſubſtantia, ergò & portio illa Adæ, ergo nequit in alijs conſeruari, aliter idem eſſet & non eſſet.

13 Neq; dicendi modus D.Bon. minores patitur difficultates; quomodo.n. portio ſubſtantiæ patris poteſt cõmiſceri perfectè cum tota ſubſtantia filij, vt in iſto nõ ſit aſſignabilis pars aliqua, in qua nõ ſit aliquid de ſubſtãtia patris? vel.n. in filio præter materiam humidi paterni adeſt alia materia, vel nõ, ſi primum, ergo quia hæc alia materia habet ſuam formam ſubſtãtialem diſtinctam a forma humidi paterni (aliter eadem forma in pluribus eſſet materijs) certè in hac portione nulla erit pars aſſignabilis humidi paterni; ſi ſecundum, ergo eadem materia pluribus formis informaretur.ſ. forma humidi paterni, & forma noua adueniente, quod etiam implicat naturaliter; quod etiã magis implicare oſtenditur in plantis, quo.n. pacto ſubſtantia illa modica ſeminis poteſt in qualibet arboris parte reperiri tàm in ligno, quàm in folijs, & fructibus? Semen igitur (loquendo de ſemine animalium) eſt ſuperfluum alimenti, non quidem inutile, quæ.n. ex inutili excremento gignuntur, vt pediculi, &c.

vermes, nō dicuntur filij animalis; eſt itaq. vtile, quia .I. ſit nutritioni ſuperfluum, eſt tamē neceſſarium generationi; quodlibet. n. viuens prius intendit propriam conſeruationem, deinde conſeruationem ſpeciei, ad ſui conſeruationem per nutritionē alimentum in ſe tranſmutat, propter ſpeciei permanentiam partem aliquam alimenti ipſi non neceſſariam cōſeruat ad generationem alterius indiuidui; hinc Ariſtot. 1. de gener. anim. c. 18. ait ſemen nec in prima ætate, nec in ſenectute, nec in morbis adeſſe, caret hoc ægri ob imbecillitatē, ſenes, quia nō ſatis natura poteſt cōcoquere, pueri, quia propter incrementū totum alimentum in corporis nutrimentum abſumitur, priuſquam aliquid excrementi remaneat.

14 Contra arguitur ex D. Aug. 9. ſuper Gen. ad litt. dicente, quòd nos ſumus in Adam ſecūdum rationem ſeminalem, & ſecundum corpulentum ſubſtantiam, qui loquendi modus familiaris eſt apud Patres, dum rationem aſſignant, cur Adæ peccatum in poſteros transfundatur. Tum 2. Adam, & Eua fuerunt perfecti in prima conſtitutione, ergo tunc poterant generare, hæc. n. potentia eſt de perfectione viuentium, & tamen non habebant tunc ſuperfluum alimenti. Tum 3. per emiſſionem ſuperflui non debilitatur natura, per emiſſionem tamen ſeminis debilitatur. Tum 4. filij magis aſſimilantur parentibus quò ad ſubſtantiam, quàm quò ad alimētum, hoc .n. eſt vel caro brutorum, vel fructus plantarum, vnde ex parentibus leproſis filij generantur leproſi; ergo filij participant ſubſtantiam parentum, non ſuperfluum. Tum 5. generare eſt aliquid de propria ſubſtantia producere, ergo filius non eſt de ſuperfluo parentum. Tandem hoc patet per legem cognationis, ſtipes .n. non poteſt contrahere, non alia ratione, quàm propter vnitatem carnis, & ſanguinis.

Reſp. ad 1. ex dictis n. 5. quòd filius dicitur eſſe de ſubſtantia patris, & in lumbis parentum contineri, quatenus ſubſtantia, quam habet, ſubminiſtratur à parentibus, per cōmunicationem ſeminis, quod eſt aliquid parentum, & ſicut in nutritione prolis in vtero proles dicitur carnem à ſubſtantia matris accipere, quamuis ex menſtruo ſanguine nutriatur, qui vtique eſt ſuperfluum alimēti, & hoc quia ſanguis ille eſt aliquid matris, .I. non de ſubſtantia, ita in generatione dicēdum; quia ergo omnes originem duximus ab Adam per naturalem propagationem, idcirco omnes in lumbis Adæ dicimur contineri mediatè. Ad 2. in prima conſtitutione Adam, & Eua ſemen habebant à Deo productum, ſicut etiam ſanguinem, aliosque humores, qui tamen ex alimenti concoctione generantur. Ad 3. per emiſſionem ſeminis immoderatā debilitatur natura, quia deficit alimentum nutritiuæ potentiæ, vt dicemus. Ad 4. filij aſſimilantur quò ad ſubſtantiā, quia ſemini communicatur virtus productiua corporis ex dicendis, ſic etiam aſſimilantur quò ad animam, & tamen anima non eſt de ſubſtantia corpulenta parentum, naſcūtur tamen leproſi, quia materia illa inficitur prauis qualitatibus, hoc autem nō eſt ſemper verum, vt patet experientia, ſignum euidens ſemen non eſſe ſubſtantiam parentum. Ad 5. patet ex dictis n. 5. Ad 6. dicimus cognationem contrahi, eo quia plures ab eodem ſtipite accipiūt eſſe per ſanguinū cōmunicationem, ſanguis. n. licèt non ſit pars integralis, & ſubſtantia viuētis, eſt tamen quid conſubſtantiale, & vt alij loquuntur, pars ſubintegralis, quatenus neceſſariò requiritur ad conſeruationem viuētis, vt dicemus in lib. de An. vnde etiam in copula carnali contrahitur affinitas propter ſeminū commixtionem, quamuis viri ſemen non vertatur in ſubſtantiam mulieris, & tamen modo quodam ciuili habentur, ac ſi eſſent vna caro iuxtà illud Euāgelij, *Erunt duo in carne vna*: ſi ergo ad affinitatem ſufficit mixtio ſanguinum, multò magis ad conſanguinitatem ſatis erit, quòd plures ab eodem accipiant eſſe, vt ſic. n. reputantur, ac ſi eſſent vna caro, ſanguis. n. vertitur in generatione in ſubſtantiam geniti.

15 Dicitur inſuper in definitione, quod ſit *vi ſola teſtium elaboratum, &c.* Pro cuius intelligentia not. quod fuit opinio Hippocr. lib. de genit. & Alb. 2. de an. cap. 7. tract. 2. dicentium ſemen decidi ab omnibus membris, eò quia totum corpus, &

omnes

omnes eius partes frequẽti Veneris vſu debilitantur, in ſemine quoq; cõtinetur figura membrorum omnium, per quam filij ſunt quandoq; adeo ſimiles parentibus. Suarez 2. de An. c. 12. ait partem materialem, ſeù craſſiorem à teſtibus elaborari, ſpiritus autem incluſos, & partem ſubtiliorem probabile eſſe nõ fieri ab infimo aliquo membro, & ignobili, ſed fortè à corde cuius eſt procreare vitales ſpiritus, iuuãtibus etiam alijs partibus principalibus, vt debitũ tẽperamentũ, & virtutẽ ſemen ipſum recipiat, & aptum vndiq. euadat inſtrumentum ad admirabilẽ illã organizationẽ perficiendã.

Verùm opinio Hippocr. eſt falsa, tùm quia id non apparet in arborum ſemine, hoc. n. in determinata parte arboris formatur, non ex toto arbore. Tũ quia ſi ideò neceſſaria foret deciſio ſeminis ex omnibus partibus, vt illud poſſet ſimilia membra efformare, iam ſi generanti vtrumq; brachiũ ſecet, vel pes, vel ſit monoculus, non poſſet integrum filium generare, quod eſt contra experientiam; quapropter ſimilitudo illa non prouenit à materia ſeminis, ſed à virtute ab anima in illud deriuata. Debilitas verò ex nimia ſemini effuſione in toto corpore cauſatur ex eo, quòd pars illa, in qua fit ſemen, & ex qua deciditur, fugit ſanguinem à vicinioribus partibus, quæ per hoc debilitantur. Quod additur a Suarez non videtur ſatis firmum, ſi. n. teſtes ſolum partem materialem ſubminiſtrarent in confectione ſeminis, ſpiritus verò, ſeù pars actiua à corde prouenireт, ſequeretur eunuchos poſſe generare, hi namq; ſemen aliquod emittunt, ergo pars materialis ſeminis non prouenit à teſtibus, & quia habent cor, aliaſque principales partes, conficient quoque partem ſeminis actiuam, & ſic haberent ſemen ſecundum; potius ergo dicendum materiam ſeminis à renibus, lumbis, & venis præparari, perficique tamen à teſtibus, à quibus virtutem accipiunt prolificam. concurrentibus tamen ſpiritibus vitalibus per arterias à corde prouenientibus; qua ratione in ſcriptura ſacra caſtitas lumbis aſcribitur, iuxta illud Lucæ 7. *ſint lumbi veſtri præcincti*.

16 Vt autem clarius pateat vis actiua ſeminis, videndum eſt, an ſit animatum. Partem affirmatiuam ſuſtinent Galen. lib. de Maraſmo, Peramatus lib. de Semine, Zim. 2. de An. tex. 43. Valeſ. lib. 2. contr. c. 9. Licetus lib. 1. *de Spontan. viuent. ortu* c. 73, & ſeq. vbi ſe citat in lib. *de ortu animæ humanæ*, & *De perfecta conſtitutione hominis in vtero*, quibus in locis ait ſemen eſſe animatum anima vegetatiua in plãtis, in brutis verò etiam anima ſenſitiua diſtincta ab anima producentis ſemen; idem docet Camerarius in ſuo curſu p. 2. qu. 11. & quicunq. ex ſchola Thomiſtica docent partes corporis fluidas eſſe animatas. Ab his parum diſtant Suarez 2. de An. c. 12. & Zanardus de vniuerſo elem. p. 2. q. 51. docentes ſemen viuere quò ad partes ſubtiliores, & ſpiritoſas, non quò ad partes craſſiores, & materiales. Partem negatiuam amplexus eſt Scot. 2. d. 18. q. vn. & d. 20. q. 2. & in 3. d. 3. q. 2. & in 4. d. 10. q. 4. A. & d. 44. q. 1. princ. ſequũtur quicunq. id negant de ſanguine, Fernel. lib. 7. ſuæ Phyſiolog. c. 13. Iandunus 7. Meth. qu. 19. Conimbr. 1. de Gen. c. 4. q. 25. art. 2. Ruu. 2. de An. tract. de potentijs animæ veget. q. 3. Hur. diſp. 1. de An. ſect. 6. Roccus 2. de An. q. 5. Auerſa q. 44. ſec. 4. Moriſ. diſp. 1. de An. q. 8. Dand. lib. 3. de corpore anim. c. 4. Onufrius tract. 1. de An. diſp. 2. p. 2. q. 5. Arriag. diſp. 1. de An. nu. 298. & alij.

17 Prob. hæc ſententia ex Ariſt. 2. de An. 10. vbi expreſsè ait ſemen in potẽtia viuere, non actu, quod etiam repetit 2. de gen. anim. c. 1. & 3. Nec valet expoſitio Camer. quòd Ariſt. loquatur de viuere in actu ſecundo, quo pacto ſemen, quando non generat, dicitur eſſe in actu primo viuens, & in potentia. Non valet, quia Ariſt. comparat ſemen ad corpus, quod abiecit animã, & ad partes corporis anima priuatas, vt patet legenti textum, hæc autem non dicuntur eſſe in potentia quò ad actum ſecundũ ſolum, ſed etiam quò ad actum primum. Prob. etiam ratione, quia vel eſt animatum, eadem anima cum illa generantis, vel diuerſa, non primũ, quia ſemen non eſt corpori continuum, vt patet, anima autem nequit partes diſcontinuas informare, vt dicemus in lib. de Anim. tum quia ſemen de-

ciſum non amplius illa anima informaretur; tum quia non eſt pars integralis hominis, nam ſine illo perfectus homo eſſe poteſt, vt eſt puer; tum quia eſt contra part is inclinationem totum ſponte deſerere, ſicut facit ſemen, quod aliquãdo ſponte fluit è corpore; tum quia eſt ſuperfluũ alimenti, quod eſt inanimatum. Neq. ſecundum, quia vel eſt eiuſdem rationis cum anima generantis, vel alterius; non primum, quia animæ eiuſdem rationis expoſcunt eadem organa, ſemen non habet organa eadem cum corpore, non.n. habet os, carnem, neruos, &c. nec apparent in ſeminibus plantarum folia, truncus, rami, &c. Tum quia in generatione ſolum fieret acquiſitio formæ corporis, non animæ, hæc .n. iam reperitur in ſemine, vel ſi noua anima etiam aduenit, iam prima interijt, & nonniſi actione eiuſdem, ergo idem ſeipſum deſtrueret, quæ omnia ſunt abſurda. Si dicas partes ſubtiliores non agere in ſeipſas, ſed in craſſiores producẽdo formam corporis, & animam; contra hoc eſt, quia forma corporis eſt ſubiectum conueniens animæ, ad quod dicit inclinationem, ergo anima exiſtens in partibus ſubtilioribus, ſi poteſ eſt producere formã corporeitatis, ſibi ipſi illam compararet, vt perfectè exiſtat in rerum natura. Tandem ſi eſt eiuſdem rationis, quare anima vegetatiua nequit diù conſeruari in tota arbore, vel in aliqua eius parte ſine alimento, cõſeruatur tamen in ſemine diutiſſimè cõſeruato? certè perfectius videtur exiſtere anima in tota arbore, quæ eſt corpus aptè organizatum, quam in paruulo ſemine. Neq. dicas eſſe diuerſæ rationis, quia ſic omnis viuentium generatio eſſet æquiuoca, nulla vniuoca, neque aliquod viuens poſſet ſibi ſimile generare, quod eſt falſum.

18 In oppoſ. arguitur ex Ariſt. 2. de gen. anim. c. 3. in princ. dicente, *Quippe cum nihilo minus ſemina, & conceptus animalium viuant, quàm ſtirpes, & aliquando prolifica ſunt*; Tum 2. ſanguis menſtruus virtute ſeminis vertitur in ſubſtãtiã viuẽtis, ergo ſemen eſt viuens, nã animatũ nequit a nõ viuẽte produci, omne .n. fit ab eo, quod actu eſt tale. Tũ 3. arborũ ſemina nutriuntur, & augentur, dũ arbori ſunt vnita, ergo viuũt; ſemen quoq. animalis in vtero matris nutritur, & augetur, vt in corpus efformetur, quod nequit prouenire ab anima matris, cum non ſit pars integralis ipſius, ergo erit à propria ſeminis anima. Tum 4. ſemen mouet materiam ad fœtum, & mouetur per ſpiritus vitales in eo exiſtentes, quæ ſunt inditia vitę. Tandem in ſemine eſt virtus generatiua, & formatiua fœtus, hæc autem potentia eſt vitalis, & per conſequens nequit reperiri in non viuente, ergo &c.

Reſp. ad 1. Ariſt. ibi intelligi non de omni ſemine, ſed de ſemine ſtirpium, quod quandoq. viuit, vt dicemus ad 3. ſignũ euidens, quòd ait viuere anima vegetatiua, & tamen ſemen animalium ab aduerſarijs dicitur viuere anima ſenſitiua. Vel dicimus hunc locum explicandum, vt locus ex 2. de An. ſicut ipſemet ſubiungit, *Sed quamobrẽ eam .i. animam primum haberi neceſſe ſit, ex ijs, quæ de anima alibi diſſeruimus, apertum eſt*; quod .ſ. viuat in potentia, non in actu. Ad 2. negamus ſemen ſiuè principaliter, ſiuè inſtrumẽtaliter attingere animationẽ fœtus, ſolum .n. concurrit ad formationem corporis, vt dicemus, habet tamen hanc formam nõ quidem in actu formali, ſed virtuali, & in potẽtia actiua. Ad 3. concedimus arborum ſemina quãdoq; viuere, dum .ſ. ſunt arbori vnita, non quidem vt ſemina, ſed vt fructus, vnde quamdiu augentur, à ruſticis non reputantur ſemina, quia non ſunt adhuc apta generationi, cum nõ ſint maturata, quando verò habent rationem ſeminis, diſcontinuãtur, & admittunt animam; neq; ex hoc inferas ſemen animalium etiam quandoq; viuere debere, nunquam .n. cõtinuatur corpori animalis, eſtq; ſuperfluum alimenti, vbi ſemen arboris eſt quid diuerſum ab alimento, & per mutationem ſubſtantialem ex alimento productum, quia habet rationem ſeminis, & fructus, ſeu cõceptus. Semen animalis in vtero matris nõ nutritur ante informationem animæ, ſed ſolum augetur per iuxta poſitionem, in quam materiam introducit formam corporis concurrentibus alijs cõcauſis. Ad 4. ſicut motus in ſpiritibus vitalibus non arguit animam in illis vt ſuo loco probabimus, ita nec in ſemine, argentũ viuum moue-

mouetur, & tamen caret anima, non ergo quilibet motus localis arguit vitam; tum quia ſemen mouetur extra corpus à potentia expulſiua excitata à calore, & ſpiritibus, non à ſeipſo.

19 Ad 5. aliqui antiqui admirantes viuentium corporum ſtructuram, & compoſitionem, præſertim corporis humani, negarũt in rebus creatis ſaltim ſublunaribus virtutem reperiri tàm admirabilis artificij productiuam, ſed hunc effectum tanquam vires ſublunares excedentem in animam mundi, vel in aliquam intelligentiam, aut in ipſum Deum retulerunt: hanc etiam opinionem ſequitur P. Faber theor. 69. ſed alio innixus fundamento, quia .ſ. ſuſtinet cum Scoto 2 d. 18. ſemen homogeneum eſſe, & ſimilare, ex quo ſequitur non poſſe ſeipſum alterare, & in tot partes diuerſas tranſmutare, idcirco quia non datur in rebus creatis ſufficiẽs principiũ formatiuum corporis, ad Deum recurrit tanquam ad authorem naturę. Attamen non eſt deneganda hæc actiuitas in ſublunaribus viuẽtibus verè .n. viuentia per virtutem generatiuam habent, vt poſſint ſibi ſimile producere, .l. effectus ſit præſtantiſſimi artificij; ratio eſt, quia tunc ad cauſas vniuerſales eſt recurrendum, quando ſublunaria ſunt imperfectiora illis effectibus, vnde non poterit argui ſufficiens actiuitas, modò viuentia eiuſdem ſpeciei ſint eiuſdem perfectionis, ergo vnum poterit ab alio produci; datur igitur in viuẽte hæc virtus generatiua, de qua in ſeq. art. & per hanc virtutem cõmunicat ſemini vim quandam efformandi, non quidem viuens, quia cum non ſit animatũ, non poteſt principaliter producere viuens, eo quia imperfectum non poteſt eſſe cauſa perfectioris ex dictis diſp. 7. Phyſ. neq; inſtrumentaliter, nam inſtrumentum non attingit terminum principalis agentis ex dictis ibid. q. 5. quare ſemen hac virtute concurrit ad formationem corporis, ſecundũ .n. partes ſubtiliores agit in craſſiores, quę in corpus transformantur, illæ verò poſt corporis formationem euaneſcunt, vel in ſubſtantiam viuentis conuertuntur virtute potentiæ nutritiuæ illius. Hinc ad argum. negamus hanc potentiam in ſemine vitalem eſſe, non enim eſt productiua viuentis; ſed corporis pro altera parte compoſiti.

20 Obijcies cum P. Fabro Scotum cit. negantem actiuitatem aliquam in ſemine; tũ quia ſemen in inſtanti generationis non eſt, & quando eſt, debet de proximo conuerti in id, quod debet generari, hoc autẽ habet rationem paſſiui, non actiui. Tum quia imperfectius nequit eſſe cauſa perfectioris, ſemen eſt imperfectius, non ſolum viuente, ſed etiam forma corporeitatis, ad quam eſſentialiter eſt ordinatum. Si dicas non eſſe huius cauſam totalem, ſed partialem, quatenus concurrit vel cum matre, vel cum aſtris ad productionem corporis. Cõtra eſt, quia ſic dici poſſet, etiam partialiter concurrere ad animationem, non .n. implicat imperfectius partialiter attingere perfectius. Reſp. Scotum ibi locutum fuiſſe ſecundum illam opinionem, quæ ponit ſemen vniforme, quo pacto concludunt rationes ipſius, quod nõ poſſet ſeipſũ alterare, attamen in 3. d. 4. F. ex profeſſo aliam veriorem ſententiam eſt amplexus, quòd ſit corpus ætherogeneũ; ita exponũt Gratianus in 2. d. 18. & Cauellus diſp. 1. de An. ſect. 15. In inſtãti autẽ generationis formæ corporis ſemen nõ eſt ſecundũ partes craſſiores, quę cõuertũtur in corpus, eſt tamen ſecũdũ ſubtiliores, quę actiuę ponũtur. Ad aliud dicimus vtriq. cum ſemine cõcurrere matrẽ, vel ſolẽ, & aſtra, vt dicemus in ſeq. art. ex hoc autẽ nõ debemus actiuitatẽ ſemini denegare, aliter pater nullo modo actiuè cõcurreret ad generationẽ filij, ſed ſolũ ſubminiſtrãdo materiã, quod eſt falſũ, quia filius quãdoq; patri aſſimilatur, quod eſt ſignũ actiuitatis. Si quis tamen velit aſſerere ſemẽ adhuc partialiter concurrere ad animationẽ, certè nõ poſſet validè impugnari, quia poteſt non viuũ cõcurrere ad aliquod viuẽs, vt patet de obiecto partialiter cõcurrẽte ad intellectionẽ, quæ eſt actus vitalis.

ARTICVLVS II.

Quomodo parentes concurrant ad generationem prolis.

21 TRia interueniunt in generatione prolis, ad quę poſſunt parẽtes actiuita-

uitatem, & concurſum habere, .ſ. ſeminis deciſio, corporis organizatio, & animæ informatio, de iſtis ordinatè diſcurrendū eſt.

Circa ſeminis deciſionē eſt opinio Ariſ. 1 de Gen. anim. c. 19. & 20. & Thomiſtarum aſſerentiū matrē nō cōcurrere actiuè emittendo verum ſemen, ſed tantū paſſiuè ſubminiſtrādo materiam, circa quā agat virile ſemen, .ſ. ſāguinem menſtruū, ſāguis menſtruus eſt excremētum ſanguineum genitum à calore debili fœminæ propter ſpeciei cōſeruationē, dicitur menſtruus, quia quolibet menſe emittitur, & excernitur, nam fœminę, cum ſint hominibus frigidiores, & humidiores, non poſſunt totū alimentum in ſubſtantiam corporis cōuertere, ideoq; multo ſanguine abundant, qua ratione excrementitius dicitur, quia ſuperfluit nutritioni, ideoq; nè grauetur natura, paulatim ad venas vteri tranſmittitur, vt foras euomatur; incipit hæc expurgatio regulariter anno decimo quarto ætatis fœminæ, tunc enim copia incipit grauare, & calor dilatare venas, ceſſat circa quinquageſimum annū, quia tunc valdè debilitatur calor, vt nō poſſit cibum in ſanguinem laudabilē conuertere, aut forâs expellere, ceſſat quoque in lactantibus, & prægnantibus, nā lac ex iſto ſanguinē fit, & ex eodem fœtus in vtero nutritur; hic .n. ſanguis in principio perfectus eſt, at cum expurgatur, eſt noxius, quia tendit ad corruptionem. Aſſerunt igitur hi Doctores matrem ſolū concurrere præbendo hunc ſanguinē, non emittendo ſemen, & conſequenter paſſiuè, nō actiuè, ſāguinis .n. illi⁹ eſt pati, ſeminis verò agere.

22 Oppoſita ſententia eſt omnium Medicorum, & Scoti 3. d. 4. q. vn. matrem .ſ. nō ſolum ſanguinem menſtruū ſubminiſtrare, ſed etiam ſemen, & conſequenter actiuè ſe habere, non tantum paſſiuè; eſtque communis tum apud veteres, tum apud recentiores, eo quia in re medica Philoſophis Medicos præferre debemus. Prob. ex anathomica arte, nam in fœminis conſpiciuntur eadem vaſa ſemen deferentia, cōquentia, & ſeruantia, non ſecus ac in viris, tria enim ſunt membra ad productionem ſeminis neceſſaria .ſ. vaſa ſeminaria, teſtes, & paraſtatæ, vaſa ſeminaria à teſtibus ſurſum aſcendunt deferentia ad teſtes ſuperfluitatē ſanguinis, & ſpiritus vitales, ſuntq. duo dextrum à trunco venæ cauæ oriens, & ſiniſtrum ab emulgente ramo, Teſtes ſunt partes molles, glādulosæ, albæ, cauernoſæ, in quibus ſemen excoquitur, & perficitur; paraſtatæ ſunt duo vaſa candida, glanduloſa, & cauernoſa, orta à teſtibus, & ſemen in teſtibus elaboratum deferentia; hæc membra tàm in viris, quàm in fœminis adſunt, niſi quòd teſtes in viris ſunt maiores, & extra corpus, in fœminis ſunt minores, intra corpus, in dextero, & ſiniſtro vteri latere collocati; paraſtatæ in viris ſemen deferunt ad penis radicem, in fœminis ad fundum matricis, cum igitur natura nil faciat fruſtra, ſi eadem vaſa in viris, & fœminis efformauit, eundem effectū cauſabunt in ambobus .ſ. ſemen. Neq. dicas in vaſis fœmineis nihil coctum, & elaboratum reperiri, ſed quid aqueum, crudum, & ſeroſum; eundemque finem iſtorum vaſorum habuiſſe naturam in fœminis, ac mammarum in viris. Nō valet, quia vaſa iſta etiam in fœminis, intorta gyris, & anfractibus implicata conſpiciuntur, quos gyros, & anfractus natura ad nouam coctionem, & elaborationē ordinat, ergo ſicut in viris ſemē concoquunt, ita in fœminis, vnde ambo flammis luxuriæ ante ſeminis emiſſionem torquentur, poſt emiſſionem quietantur.

23 Neque eſt par ratio de mammillis virorum, quia iſtæ ſunt tantū ad ornatum, & robur preſertim cum glandoſę non ſint, vt in fœminis, at iſtorum muliebrium vaſorum, & præcipuè teſtium, alius non poteſt eſſe vſus in fœminis, quam ſeminis productio, cum eorum ſubſtātia tàm in fœminis, quàm in viris æque glandoſa ſit. Præterquam quod Veſalius lib. 5. c. 8. & Cardanus lib. 12. de ſubtil. narrant de quodam trigeſimum quartum annum agente tantū lactis ex eius māmillis profluxiſſe, vt infantem lactare potuerit; & Dand. lib. 3. de part. homog. c. 18. teſtatur ſe accepiſſe à viris fide dignis, homines in Braſilia communiter tantū lactis habere, vt ipſimet ſuas alent proles; & Ametrius V. Hyereſolimorum Rex non minores quàm fœminæ, dicitur habuiſſe māmas; quia verò fœmina rariorem

riorem habet mamillarum ſubſtantiam, vt docet Ariſt. 1. de hiſt. anim. c. 12. copioſiorem ideo recipit lactis materiam, & abundantius concoquit.

Probat etiam aſſertū Scotus, quia filius quandoq; magis aſſimilatur matri, quam patri, ergo in matre eſt aliqua virtus actiua, conſeq. patet, quia agens eſt, quod intendit aſſimilare ſibi effectum, itaut effectus nulli aſſimilatur, niſi propter aliquam actionem illius, principium. n. paſſiuum, vt paſſiuum non eſt principium diſtinguendi, nec aſſimilandi. Neque dicas illam ſimilitudinem prouenire, quia mater ſanguinem præbet, ex quo nutritur filius. Non valet, quia etiā materia, ex qua pediculus efficitur, eſt ab homine, cui tamen nunquam aſſimilatur, eo quia nihil eſt in illa, quod ſit actiuū principium. Qua ratione aries cum oue congrediens generat caprum lana mollem, & aſinus ex equo, & equus ex aſina generant mulum, ſi .n. fęminæ non concurrerent actiuè, certè aſinus cū equa, nonniſi aſinum, & equus cum aſina nonniſi equum produceret, quia materia nō eſt efficiēs. Tandem quia non aliter mater in generatione ſe haberet, ſi ſolum paſſiuè concurreret, ac terra reſpectu mineræ, & homo reſpectu generationis vermis, & cōſequenter ſi aſina, vel equa mater muli dici poteſt .l. ſint diuerſæ ſpeciei, etiā mulier mater pediculi dicetur.

24 Contra arg. quia fęminæ ſunt pueris ſimiles voce, & impubertate, ſicut etiā ſpadonibus, pueri autem, & ſpadones ſemen non efficiunt. Tum 2. fęminæ ex vſu Veneris non macreſcunt, nec elanguent, vt viri, ſicut habetur Pro. 20. *Tria ſunt inſatiabilia infernus, & os vuluæ, & terra, quæ non ſatiatur aqua* Tum 3. in omni actione reperiuntur agens, & patiens, in generatione autem animalium mas eſt principium actiuum, fęmina paſſiuum, ergo hæc actiuè non concurrit, aliter confunderentur munera vtriuſq; parentis, vterque enim ſi ageret, eſſet pater, & ſi pateretur, eſſet mater. Tum 4. ſequeretur Chriſtum Dominum fuiſſe conceptū ex ſemine Virginis Sacratiſſimæ, ipſa enim concurrit omnimodè ad generationem Filij, ſicut cęteræ matres, nē dimidiatū matris officium, & munus Deiparæ Virgini attribuamus cum maternitatis iactura, & nè multiplicemus miracula ſine neceſſitate, dum cauſam ſupplentem inducimus id, quod à naturali potuit præſtari ſine abſurdo; hoc autem videtur contra ſenſum Eccleſiæ aſſerētis in officio Circumciſionis, *Et procedens homo ſine ſemine*, quibus verbis omne ſemen videtur excludi; eſt etiā contra multos Patres, & ratio eſt, quia videtur nōnihil lædi immaculata, & puriſſima virginitas Deiparę, .l. nō ſit ex coitu cum viro, ſicut vir virginitatē amittit effuſione ſeminis, licèt non ſit cum fęmina.

Reſp. ad 1. negando paritatem in omnibus, aliter eſſent etiam infęcundę, vt pueri, & ſpadones; tū quia ſunt aliqui viri mulieribus ſimiles, & fæminæ quædam ſimiles viris in voce, & barba, ergo iſtæ deberent ſemen emittere. Ad 2. neg. aſſumptum, .l. non ita langueſcant, vt viri, ex hoc, quod intra ſe emittunt ſemen, ſunt viris humidiores, & ex maiori ſanguinis abundantia faciliùs vitales ſpiritus poſſunt refici; authoritas ſcripturæ ſolum explicat inſatiabilitatem concupiſcentiæ, quæ ad vſum Veneris excitat etiam impotentes; imò ex hoc debet argui oppoſitū, ſi enim fæminę magis æſtuant libidine, quàm viri, argui debet valdè à feminis ſtimulis agitari. Ad 3. vtiq. pater eſt actiuū principium, & mater paſſiuum quò ad ſeminis receptionē, vel quò ad ſubminiſtrationem ſanguinis mēſtruoſi adhuc tamen vtraque ſemina agunt, & patiuntur propter partium ætherogeneitatē, vt dicemus. Ad 4. concedimus Chriſtum Dominum ex ſemine Virginis conceptum, quod docetur à multis Patribus, præcipuè Anſel. de Concep. Virg. & peccato orig. c. 8. Beda in cap. 11. Lucæ lib. 4. c. 49. apud Hurt. qui exactè hanc quæſtionem pertractat; Eccleſia verò, & Patres ſolū intēdunt excluſionem virilis ſeminis, vt ex eodem officio deducitur, *Templum Dei factus eſt vterus neſciens virum.* Neq. ex hoc diminuta fuit Beatæ Virginis integritas, nam habitus virtutis virginitaris, vt ait Hurt. ſemper in illo fuit, quia voto omnes etiam honeſtos viri cōgreſſus repudiauit; integritas corporis fuit perfectiſſima, quia nec Chriſtus Dominus clauſtra erupit, & ſemē abſq.

vlla

vlla ſenſuali motione in loco conuenienti fuit collocatũ; ad illud, quod adijciebatur de viris, dicimus ſeminis effuſionem inuoluntariam illis non adimere virginitatem.

25 Secundò arguitur, & eſt grauis difficultas; ſi fęmina emittit ſemen, certè erit eiuſdem rationis cũ ſemine virili, quia ſanguis vtriuſq; & potentiæ ſunt eiuſdem ſpeciei, quapropter maſſa vtoruũ; ſeminũ, & maſſa ſeminis muliebris ſolo numero differrent, & accidentaliter, ſubſtantialiter tamen eſſent eiuſdem rationis, hoc ſuppoſito clarum eſt, quòd ſemen muliebre poſſet ita augeri tàm quantitatiuè, quàm qualitatiuè, vt maſſam vtriuſque ſeminis adæquet, contingit.n. aliquam fęminam reperiri calidiorem, & ſicciorem aliquo viro, ex quo tandem ſequitur poſſe fieri generationem ſine virili ſemine, quod implicat naturaliter. Accedit, quòd quandoq. inuentæ ſunt quædam mulieres, quæ ſine proprij ſeminis emiſſione conceperunt.ſ. non percepta delectatione, vt refert Auerroes apud Zerb.8.Met.q.2. ſi ergo ſemen mulieris non eſt neceſſarium ad generationem, quia natura nil facit fruſtra, dicendum eſt fęminas ſemen non efficere.

Huic difficultati Mayronus 3.d.4. art.4. concedit poſſe fieri generationem ſine virili ſemine. Sed hoc aſſerit ſine fundamento, vt.n. ſæpè diximus, quòd aliqua res ſit alicuius effectus actiua ſolum ab experientia deduci poteſt, igitur ſi nunquam experti ſumus fęminam abſque viri congreſſu concipere, imò in auibus oppoſitum videmus, nam oua ſubuẽtanea gallinarum non ſunt idonea ad generationem, non debemus aſſerere, hoc eſſe naturaliter poſſibile. Tũ quia conceptio Chriſti Domini in vtero Deiparæ abſq. virili ſemine non fuiſſet ſupernaturalis, & miraculoſa. Quare concludẽdum eſt ſemen virile eſſe naturaliter neceſſarium ad conceptionem fętus. Hoc tamen eſt intelligendum de animalibus ex cõgreſſu maris, & fęminæ producibilibus, nam quę ex putri generantur, non indigẽt hoc ſeminum mixtione; dantur etiam quędam animalia ouipara non diſtincta in ſexum virilem, & fęmineum, & iſta etiam nõ habent hanc indigentiam, talia ſunt tubeliones, hiatulæ, Erythrini, quæ, cum ſint animalia imperfecta, ſe habent vt plantæ, in quibus hæc ſexuũ diſtinctio non adeſt.

26 Reſpondet Lichet. 3. d.4. negando poſſe vnquam ſemen muliebre ſupplere concurſũ ſeminis virilis, quia quando ſunt aliqua entia, quorum vnum eſt tantum natum eſſe cauſa partialis principalis, vel non principalis, & aliud ſimiliter cauſa partialis, nunquam vnum poteſt ſupplere vicem alterius, quia effectus ille tantum natus eſt produci à duabus cauſis partialibus ſecundis, affert exemplum de intellectu Franciſci, qui eſt eiuſdem ſpeciei cum intellectu Ioannis, & tamen ille, quantumcumque intenderetur, nũquam poſſet ſupplere cauſalitatem iſtius reſpectu intellectionis propriæ. Parum diſtant Conimbr.1. de Gener. c.4.q.27. art.2. dicentes non poſſe dari huiuſmodi incremẽtum virtutis in cauſis partialibus inſtrumẽtarijs, quarum vna neceſſariò, & ex naturæ lege quò ad ſuum concurſum ab alterius conſortio, & virtute dependet, quomodo ſe habent vis actiua vtriuſque parentis.

Hęc tamẽ ſolutio potius eſt petitio principij, hoc.n. quæritur, cur.ſ. cauſa partialis concurrens cũ altera cauſa partiali eiuſdem rationis nequeat ſuppleri per augmentum virtutis alterius, videmus.n. quòd ſi duo ferant pondus vt decem, quòd ſit improportionatum viribus ſingulorum, ſi vis actiua vnius intenderetur, ſe ſolo poſſet illud ferre, & hoc quia ſunt eiuſdem rationis, ita ſi ſemen virile excederet muliebre exceſſu vt decem, ſi temperamentum mulieris eodẽ exceſſu ſuperaret temperamentum viri, eodem modo ſemen muliebre ſe haberet in ordine ad ſemen virile, & conſequenter eſſet eiuſdẽ actiuitatis, hinc poſſet ex iſto concipi fœtus, vel ſi dicatur requiri aliud ſemen pro materia, poſſet Dæmon ſemen huius mulieris trãsferre in matricem alterius, & ſic fieret conceptio humana ſine virili ſemine. Nec exemplum de duobus intellectibus eſt ad propoſitũ, nam intellectus illi nunquam ſimul concurrunt ad productionem eiuſdem intellectionis. Quod addunt Conimbr. de cauſis inſtrumẽtalibus, per idem impugnatur, præter-

quam-

quamquod ſemé, quia attingit productionem formæ corporeitatis, non erit inſtrumentalis cauſa ex dictis diſp.7. Phyſ.q.5.

27 Rectiùs dicetur cum Angeſto de propr. mat.pag.18. & Tatar.2.Phyſ.q.2.§. *Primò ſciendum*, & habetur à Scot.1.d.3. q.7. L.& quol.15. H. patrem, & matrem eſſe cauſas eſſentialiter ſubordinatas, quæ ita ſe habent, vt vna nequeat ſine altera agere, & quia in indiuiduis eiuſdem rationis non adeſt eſſentialis ſubordinatio, dicendum erit potentias generatiuas eſſe alterius rationis, & ſpecie differre; quamuis .n. ſanguis ſit eiuſdē rationis in ambobus, & ipſi ſimiliter ſint eiuſdem naturæ, attamen ſicut differūt in organis, ita debemus etiam aguere virtutem vnius eſſe diuerſam ab alterius virtute, loquendo de potentia generatiua completa, & totali. ſ. ex anima, & organo corpore conſtituta. Neq. ex hoc inferri debet diſtinctio ſpecifica in natura inter marem, & fœminam; hæc .n. diſtinctio deduci debet ex principaliori actione, & ex pluribus, non ex vna tantum; ſicut nec ſpadones, aut claudus, vel cæcus à natiuitate ſpecie differunt ab alijs hominibus, & hermaphroditæ vtramq. habent virtutem, quod nō eſſet, ſi ſpecie mas, & fœmina differrent. Ex quo ad Confir. dicimus ſæpe contingere fœminas ſemen non emittere in congreſſu, negamus tamen tunc fieri conceptionem, & ſi quandoq; non percipiant delectationem, hoc erit, vel quia debilioris ſunt naturæ, vnde parùm caloris continent, vel quia propter vehementem animi auerſionem, & dolorem non attendunt ad delectationem ſenſualem.

28 Circa ſecundum, organizationem. ſ. corporis, not. quod quamuis nil certum de modo, & tempore huius organizationis ſtatuere poſſumus, ſed potiùs diuinando rem explicare, tamen quæ maiorem habēt probabilitatē adducemus. Poſtquam igitur ſemina illa in matrice recipiuntur, exquiſitè miſcentur inter ſe, orificium matricis perfectiſſimè clauditur, vt nec cuſpis acus ingredi poſſit, matrix verò ſeſe contrahit, & circa maſſam illam corrugatur, vt nullum ſpatium intùs relinquat, ſicque comprehendendo ſemen proprio calore, & actiua virtute illud fouet, & ad agēdum promouet; & primo ex vtroque ſemine fit ſegregatio partium craſſiorum à ſubtilioribus, illæ in extremitatibus circumferentiæ pelluntur, iſtę intrinſecus reconduntur, ex illis fit membrana, qua fœtus tegitur, *Secundina* à Latinis appellata, continetq; in ſe excrementum quoddam ſeroſum, in quo fœtus veluti natat; ex iſtis accedente ſanguine menſtruo formatur fœtus, ex ſanguine fiunt partes carnoſæ, ex ſemine fiunt partes ſpermaticæ, quæ ſolidiores, & ſicciores ſunt, vt oſſa, nerui, &c. ſed antequā fiat fœtus efformatio, per ſex dies maſſa illa ſpumoſi lactis habet ſimilitudinem; deinde incipit membrorū efformatio, circa quam eſt diſſidium inter Doctores, vt eſt videre apud Conimbr.1.de Gen. c.4.q.29. art. 2. Empedocles medullā ſpinalem primò produci aſſeruit tanquam carinā in naui, Democritus vmbilicum, Alchmeon caput, Hippocrates, & Medici iecur, Ariſ. lib. de iuuent. & ſenect. c.1. cor, qui duo vltimi propriam opinionem experientijs comprobant; Hippocrates .n. teſtatur in quadam genitura ſe vidiſſe ſolum iecoris veſtigiū; Ariſt. verò idem de corde fatetur, quapropter vna experientia aliam deſtruit, vt neutri adhibeatur fides; Alij docent tria præcipua membra ſimul confici cor, iecur, & cerebrum, eo quia circa ſextum diem in illa maſſa tres apparent bullæ, ex craſſiori iecur efficitur, ex tenuiori cor, & ex humore cerebrum, verum valde probabilis eſt opinio docens omnia membra ſaltim principalia ſimul delineari; .l. poſtea ordinatim perficiātur, prius .ſ. quæ minorem exigunt concoctionem, & partium ætherogeneitatem, ita Valleſ. lib.2. controu.c.7. & alij, quos refert, & ſequitur Hurt. diſp. 2. de Gen. ſect.7. tum quia partes corporis principales mutuò ſe iuuant, & ſunt neceſſariò connexæ; tum quia ſemen virtutem habe producēdi omnia illa membra, ergo quia eſt debitè applicatum aget in materiam ſecundum totā virtutem delineando principaliores partes.

29 Poſt hæc diebus nouem maſſa illa conuertitur quaſi in ſanguinem coagulatum, in quo diſtincta apparent illa tria mem-

membra, & guttæ quædam rubræ, & quaſi fila; deinde ſequentibus diebus maſſa illa ſolidatur, & perfecta inducit lineamenta membrorum; vſque ad animationis tempus; huius temporis periodus citiùs abſoluitur in maribus, quàm in fęminis, illi, .n. ex ſemine calidiori, & robuſtiori gignuntur, iſtæ ex frigidiori, & imbecilliori; quot verò dies conſumantur, non eſt eadem ſententia. Quidam .n. in maribus quadraginta circiter dies enumerant à conceptione vſq; ad animationem, in fęminis octuaginta, & hoc, quia in lege veteri fęmina, ſi maſculum pareret, quadraginta diebus, ſi fœminam, octuaginta ſeſe domi continebat, & ab ingreſſu templi ceſſabat, quem numerum diuinarum litterarum interpretes ad imitationem naturæ, ac tẽporis, quo in vtero corpus effingitur, præſcriptum fuiſſe aiunt; Medici ferè omnes ſolum triginta dies in maribus computant, in fęminis quadraginta ex anatome fundamentum deſumentes; quod experimentum ſi eſt verum, negandum eſt rationem, & motiuum veteris legis fuiſſe imitationem temporis confectionis prolis in vtero, ſed aliud, vt eſt videre apud expoſitores, Theodoretus apud Hurt. cit. ait motiuum fuiſſe, vt feminæ poſt partum quieſcerent, & vires aſſumerent, & quia magis laborãt in geſtatione fęminę in vtero, quã maris, idcirco tẽpus purgationis in generatione femellę eſt duplicatum.

30 Quærimus igitur ſecundò, quomodo parentes concurrant ad iſtam organizationem, pro quo not. ex Ariſtot. 1. de Hiſt. anim. c. 5. quod generantium ex congreſſu maris, & fęminæ alia ſunt viuipara, quæ fętum viuum pariunt, alia ouipara, quæ oua, alia vermipera, quę vermem informem gignũt papilione inuolutum. In qua difficultate certũ eſt Patrẽ immediatè poſt ſeminis deciſionem non concurrere ad orginazionẽ, quia poteſt contingere, quod ſit mortuus, & tamen fœtus adhuc formaretur.

Dicendum eſt, ad formationem corporis tàm patrem, quàm matrem vi ſeminum actiuè, & paſſiuè concurrere, ità tamen vt mater propria virtute immediatè attingit organizationem, præterquam in ouipatis; ita colligitur ex Scot. 3. d. 4. q. 1. & d. 2. q. 3. C. Probatur, & explicatur ſimul, & primò quòd vi ſeminum vterq; actiuè, & paſſiuè concurrant, quia ſemen ex dictis eſt ætherogeneum, ergo partes ſubtiliores vtriuſq; agunt in partes craſſiores; tum quia vt ait Maironus in 3. cit. ſi ſemen patris paſſiuè etiam non concurreret, & per modum materiæ remanẽtis in fętu, iam proles nullam haberet conſubſtantialitatem cum patre, niſi in ſe, & in ſua ſubſtãtia aliquid de materia patris tranſiret, & conſequenter iſta generatio non eſſet principio vitæ coniuncto, hoc tamen concurſu principalius concurrit mater, quia ſemen matris eſt magis paſſiuum; tum quia materiam ſubminiſtrat menſtruoſi ſanguinis, ſicut concurſu actiuo ſeminis principalior eſt pater; excedit tamen mater cõcurſu immediato, quia propria virtute etiam concurrit ad organizationem, quod poteſt probari ex hoc, quòd extra vterum nequit fieri conceptio, quamuis vtrumque ſemen adſit cum materia neceſſaria; tum quia effectus non videtur excedere actiuitatem matris, & ſemen imperfectius eſt ipſa forma corporis, quare alia cauſa aſſignãda erit principaliter huius organizationis, quæ aptior nequit aſſignari, quàm mater. Excipimus ouipara, nam gallina v.g. pariens oua, ſi interierit, adhuc poſſent ex ouis educi pulli, ergo ad hanc eductionem non requiriter concurſus gallinæ immediatus. Dices in hoc caſu ſaltim auis incubans poſſet concurrere. Contrà, auis incubãs proprio calore ſolum excitat virtutem ſeminalem ouorum, quia etiam ſi alteri aui diuerſæ ſpeciei ſupponerentur, generarentur pulli eiuſdem ſpeciei cum gallina, & tamen ſi auis incubans haberet concurſum immediatum, deberet produci pullus tertiæ cuiuſdam ſpeciei, vt videmus accidere in ſimilibus congreſſibus; tũ quia adhuc pulli formarentur, ſi oua fimo ſubijcerentur, vt experientia conſtat.

31 Tandem remanet explicandus concurſus ad animationem; Poſtquam .n. corpus eſt organizatum, aduenit anima (ſiuè hæc ſit prius vegetatiua, deinde ſenſitiua, & poſtea rationalis in homine, ſiuè primò rationalis, quæ cæteras contineat, infundatur, parùm refert ad præſens) & tunc pro-

prię

priè incipit nutriri, & augeri alimẽtum attrahens per venam vmbilicalem, quod deinde iecur recipit & omnibus mẽbris ſubminiſtrat, nondum tamen mouetur propter imbecillitatem cerebri, & mollitiem neruorum, progreſſu tamen temporis paulatim à calore exiccãtur, & ſolidãtur, itaut mas tertio menſe, fęmina verò quarto menſe incipit ſe mouere, & calcitrare, & quando planè *perfectus* fuerit (quod plerumq. fit in fine noni menſis, vel ſub initium decimi, rariſſimè in initio vndecimi, aliquando verò citiùs. ſ. ſexto, ſeptimo, vel octauo menſe) prodit in lucem, partim vteri conatu, qui illius mole, & excrementorum copia grauatus ſe exonerare quęrit, partim proprio, & ſuo motu, nam calcitrãdo rumpit ſecũdinas, quibus inuoluebatur, & valuę vteri dehiſcunt, & infans foràs prorũpit.

In hac animatione dubitatur primo, an mater ſua vi attingat animæ eductionem, & vnionem cum corpore, quando anima eſt materialis, deinde de patre, an vi ſeminis mediatè attingat; & tandem quia anima rationalis in homine eſt ſpiritualis, & à Deo immediatè creatur, an ſaltim parentes vel mediatè, vel immediatè attingant vnionem animæ cum corpore.

32 De cõcurſu in ordine ad animas ſenſitiuas non eſt ardua difficultas, dicimus. n. matrem immediatè concurrere ad eductionem animę, & informationem, ſi ſunt viuiparæ, aut vermiparæ (dummodo ſupponatur vermem illum eſſe viuum) ita colligitur ex Scoto 4. d. 11. q. 3. AA. & 3. d. 4. F. prob. quia non eſt recurrendum ad cauſas vniuerſales, niſi quãdo neceſſitas vrget, vel ratio ſuadet, quod non accidit in propoſito, etenim tunc effectus ad cauſam vniuerſalem referri debet, quando excedit vires agentis creati, ſed iſte effectus non excedit vires matris, cum ſit eiuſdem perfectionis, ergo, &c. an autem ſemen etiam partialiter concurrat, quamuis inanimatum, dubium eſt, vt innuimus art. præced. in fine; & quidem ſi hãc actiuitatem in partibus ſubtilioribus ſeminis admittamus, ſaluaretur cõcurſus mediatus maris in prolem, etiam vt animatam, ſi verò negamus talem concurſum, ſic mas immediatè concurrit ad decisionem ſeminis, mediante ſemine ad organizationem tantum, non verò ad animationem, quia in eo inſtanti ſemen non ponitur agere.

Dices, aſina mulum producẽs nequit ad animationem concurrere, quia mulus perfectior eſt aſina; Tum quia ſequeretur matrem perfectiùs attingere generationem prolis, quàm pater, & ſic eſſet cauſa principalior, quod eſt falſum. Reſp. mulum nõ eſſe eſsẽtialiter perfectiorem aſina, & hoc, quia maior perfectio eſſentialis ex perfectiori actione deduci debet, .l. ergo mulus robuſtior, & grandior ſit, cum producatur etiam ex ſemine equi, nõ tamen poteſt generare, qui mot⁹ inter materiales eſt actio admodum nobilis. Ad aliud ait Doctor in 3. d. 4. F. patrẽ nobiliùs agere quò ad deciſionem ſeminis, quod etiam eſt perfectius, nobiliùs verò matrem quò ad corporis formationem, neq. hoc eſt inconueniens, quia facta deciſione ſeminis, tota ſequẽs formatio vſque ad partum videtur principaliter ſequi conditiones matris.

33 Tota difficultas reducitur ad vnionẽ animæ rationalis, an. ſ. parentes attingant hanc vnionem, affirmant recentiores ferè omnes, vt Hurt. Conimbr. Auerſa, Ruuius, Arriaga, & alij, qua ratione aiũt patrẽ dici cauſã filij. l. animã non producat, Moriſanus hoc negat de patre, concedit de matre.

Dicendum eſt tamen iuxtà noſtra principia, neq. patrem, neq. matrem attingere vnionem animæ rationalis cum corpore, ſed à ſolo Deo fieri; Hæc concluſio colligitur ex Scot. 4. d. 43. q. 3. art. 3. vbi ait ſolum Deum eſſe cauſam effectiuam huius vnionis creando, & infundendo animam; idem inſinuauit in 3. d. 16. q. 2. F. & G. & 4. d. 12. q. 1. O. vbi docet agens cauſans formam, cauſare quoq. vnionẽ, & compoſitũ prob. vnio ex dictis diſp. 5. Phyſ. q. 9. eſt relatio extrinſecus adueniens, de cuius ratione eſt, quod habeat propriam nouitatem, & efficientiam, vnde non cauſatur neceſſariò à cauſa extremorum, ſed ab alia diſtincta, v.g. informatio caloris in manu nõ cauſatur efficienter à producente manum, quia poteſt eſſe manus ſine calore, neq. ab ipſa manu, niſi in genere cauſæ ſubiectiuæ, &

materialis, nec etiam à calore, nam poſſunt eſſe calor, & manus in rerum natura abſq; iſta informatione, fit igitur ab igne, non quatenus producit calorem, ſed vt inducit illum in manu, eſtq. cauſa informationis actiuæ caloris, & paſſiuæ in manu, ſicut mouens corpus cauſat efficienter vtrumque reſpectũ locantis in ſuperficie, & locati in corpore, ſed parentes non inducũt animam rationalem in corpore, ſed Deus immediate illam creat, & inducit cauſando animationem, ergo parentes non cauſant vnionem ſed Deus ſolus; prob. min. quia parentes nullam actionem exercent circa corpus neceſſitãtem ſimpliciter Deũ ad animæ productionem, & infuſionem, aliter liberè non crearetur, nec infunderetur à Deo, ſolum .n. ex libero Dei decreto ad organizationem perfectam corporis ſequitur animatio; & in ſententia Ariſt. ponentis Deum ad extra neceſſariò agere, nõ idcircò parẽtes cauſabunt hanc vnionem, quia etiam in Ariſ. ſententia nullam cauſalitatem per ſe exercent circa animam rationalem, ſed ſolum ad formationem corporis concurrunt, ad quam immediatè, & neceſſariò in ſent. ipſius ſequitur animatio, at iſta organizatio nullo pacto concurrit effectiuè ad vnionem, ergo iſta mediante nullum cõcurſum effectiuum parentes habebunt reſpectu vnionis; quod magis patebit diluẽdo obiectiones. Accedit valdè difficulter explicare Aduerſarios, quo pacto cum homo generando operetur, vt agens corporeũ, poſſit hãc vnionẽ attingere, quæ ſaltem ex parte animæ ſpiritualis eſt, & varij varia dicunt, vt eſt videre apud eos.

34 In oppoſ. arguit præſertim Auerſa q. 14. ſect. 3. ſi homo non attingeret vnionem animæ, ergo non generaret realiter alium hominem, prob. conſeq. quia producere diſpoſitiones nõ eſt producere ſubſtantiã hominis, ſed accidentia, ergo præter diſpoſitiones debet attingere ſubſtantiam, non poteſt materiam, vel animam producere, ergo vnionem. Tum 2. quia ſic non magis homo concurreret ad generationem hominis, quàm Cœlum ad generationem animalium ex putri; imò cum de facto Cœlum in generatione hominis concurrat, iuxtà illud, Sol, & homo generant hominem, non magis ad hominem generandum concurreret homo, quàm Cœlum. Tum 3. ſi homo generans producit tantum diſpoſitiones, homo genitus non poſſet dici filius eius, quia filius fundat relationem filiationis ſecundum illud eſſe, quod producitur, & in quo eſſentialiter, & ſubſtantialiter patri aſſimilatur, quia filiatio eſſentialiter eſt relatio geniti ſecundum ſubſtantiã in ſimilitudinem naturæ, ergo ſi filius à patre produceretur ſolum, quia pater diſpoſitiones producit, non diceret relationem filiationis; nec talis generatio eſſet vniuoca quia actio agentis non terminaretur ad aliquod ſimile, & eiuſdem rationis cum natura patris. Tum 4. cætera animalia ex vi ſeminis producunt ſibi ſimilia, & attingunt animæ vnionem, ergo etiam homo perfectiſſimum animal. Tum 5. attingens vltimam diſpoſitionem producit formã, quia potens in media, poteſt etiam in finem ex 7. Met. 30. & forma eſt finis 2. Phyſ. c. 7. ſed homo producit omnes diſpoſitiones vnionis animæ, ergo, &c. Tum 6. vnio animæ ad nouas partes per nutritionem comparatas fit à cauſa ſecunda .ſ. ab homine, nam nutritio eſt à principio vitali ſe mouente ab intrinſeco, ergo prima vnio in generatione fiet etiam ab homine. Tandem accidens attingit vltimam diſpoſitionem formæ ſubſtantialis, non tamen dicitur cauſa formæ ſubſtantialis, ergo vt homo dicatur cauſare hominem, præter attingentiã vltimę diſpoſitionis aliquid aliud exigitur, quòd .ſ. attingat vnionem.

35 Reſp. ad 1. neg. conſeq. nam .l. attingeret vnionem, non ideo ſubſtantiam hominis attingeret, cũ vnio in noſtra ſententia ſit accidens; ad prob: neg. antec. diſpoſitiones .n. hominis non ſunt pura accidentia, vt in non viuentibus, ſed ſunt formæ illæ partiales ſubſtantiales integrantes formam corporeitatis; quæ cum realiter ab homine producantur, & ſint pars intrinſeca conſtituens hominem genitum, producendo talem formam verè poteſt dici producere ſubſtantialiter hominem; ſicut B. Virgo dicitur verè Mater Dei, & Chriſti, quamuis vnionem hypoſtaticam non

attin-

attigerit, ſed ſolum quia humanitatem Chriſti produxit, quæ in eodē inſtanti productionis fuit hypoſtaticè Verbo vnita, ita vt actio Deiparæ non fuit terminata ad humanitatem in ſe, ſed vnitam, vt docet Scot. 3. d. 4. q. vn. & d. 2. q. 3. eſtq. hæc humanitas de intrinſeca ratione Chriſti; idem de homine dicendum, non. n. actio parentum terminatur ad corpus in ſe, ſed animę vnitum, quia in eodem inſtanti, in quo vltimò fit corpus, animatur. Ad 2. neg. aſſumptum, quia Cœlum producit formam illam animalis non communicando aliquid ſui, homo vero cōmunicat, & præſtat materiam, ex qua producitur. Ad 3. neg. conſeq. ad probat. dicimus illud eſſe filij .ſ. naturam productam, quæ eſt illa tertia entitas, verè dici poſſe productam à parentibus, quia aliquid eius, putà corpus, cauſatur ab illis, & actio illorū non priùs terminatur, quàm ſit animatio ex Scot. cit. tum quia pater intendit ſtatim per deciſionem ſeminis compoſitum producere, quòd ſi non producit, niſi medijs illis mutationibus, hoc prouenit ex imperfectione agentis, vt notat Scot. 1. d. 5. q. 2. H. hinc verè dici poteſt vniuoca generatio. Ad 4. neg. paritas, quia ex dignitate animæ rationalis eſt, quod à creatura fieri nequeat. Ad 5. aſſumptum non eſt verum vniuerſaliter pręcipuè, quando forma eſt alterius ordinis à diſpoſitionibus, vt eſt anima rationalis, quæ eſt ſpiritualis; & quando ſunt eiuſdem ordinis, ſed alterius prædicamenti, nec etiam eſt verum, calor enim ignis eſt cauſa vltimæ diſpoſitionis formæ ignis, non tamen cauſat illam; nec Ariſt. ibi hoc aſſerit, ſolum. n. oſtendit omnia fieri quodammodo vniuoca generatione, & .l. hoc doceret, intelligendus eſt de diſpoſitionibus, & forma eiuſdem generis, & ordinis. Ad 6. neg. paritas, plus. n. requiritur ad generationem, quàm ad nutritionem, generatio. n. non præſupponit corpus anima informatum, vt præſupponit nutritio, vnde videmus mulos, ſpadones, & animalia ex putri genita ſeipſa nutrire, non tamen habere generatiuā virtutem. Ad vlt. non valet paritas, quia vt dictum eſt, forma corporis eſt de intrinſeca ratione hominis producti, non ſic accidētia reſpectu formę ſubſtantialis. Vide Scotum in 7. Met. q. 10. pro vtraq. parte diſputantē, & Maur. ibidē.

Dices, Scotus in 1. d. 5. q. 2. H. ait patrem dici patrem per ſeminis deciſionem, & 4. d. 13. q. 1. V. docet patrem dici patrem, non quia genuit, ſed quia habet filium coexiſtentem, ergo non dicitur pater, quia attingit vltimam diſpoſitionem animæ, vt hucuſque aſſeruimus. Reſp. in primo loco loquitur vel de actione immediata, vel ſecundum illam opinionem, quæ ſemen ponit homogeneum. In ſecundo loco inquirit Doctor fundamentū relationis paternitatis, & ait hoc eſſe potentiā productiuam, vt habet terminum productum, non actionem, per hanc. n. ſolum tanquam per diſpoſitionem præuiam fundat talem relationem, vt ipſemet ibi ſe declarat.

QVÆSTIO III.

De cauſis generationis viuentium naſcentium ex putri.

36 Viuentia quædam ſunt talis naturæ, vt nonniſi per propagationem oriri petant per veram generationem vitalem, de quibus locuti ſumus, alia verò ſponte oriuntur, & ex putreſcente materia, quædam tandem vtroq. modo gignuntur, quæ differentia tàm in plantis, quàm in brutis reperitur, equi. n. ſolum ex ſemine per propagationem fiunt, apes tantum ex putri, mures vtroq. modo, idem in plantis contingit .l. non tàm euidenter appareat; hinc quæ fiunt per ſolam propagationem ex ſemine, viuentia nuncupantur perfecta, quia plura requiruntur ad illorum conſtitutionem, alia verò dicuntur imperfecta, eo quia pauca exigunt, vnde à pluribus, & diuerſimodè poſſunt produci, facile. n. eſt, quod talis virtus in multis reperiatur; cum igitur de generatione ex ſemine in pręced. quęſt. egerimus, remanet, vt aliqua de genitis ex putri dicamus inueſtigādo illorum cauſas, de quibus fusè agit Fortunius Licetus in opere *de ſpontaneo viuentium ortu*; Et quidem quod attinet ad cauſam finalē, non eſt tàm ardua difficultas; quamuis. n. varij fines aſſignentur à Doctoribus, vt eſt videre apud Licet cit. lib. 1. à cap. 1. vſq.

ad 35. breuiter tamen dicimus finem internum harum generationum eſſe ipſam animam, & compoſitum, ſicut finis cuiuſcunque actionis eſt terminus ex ea productus; finem verò externum eſſe multiplicem .ſ. vel bonum vniuerſi reſultans ex multiplici ſpecierum varietate, & conſeruatione, vel vtilitatem, quam hæc imperfecta viuentia perfectioribus afferunt, maximè homini, inſeruiunt .n. vel pro alimento, vel pro medicamine, aut aliquo alio fine; Hinc falſa eſt opinio dicentium hęc viuentia temerè, & caſu produci. Etenim quę caſu, & per accidens fiunt, non habent determinata principia, nec ſemper eodem, & immutabili modo generantur, & hæc viuentia à determinatis cauſis proueniunt, determinatoq. modo produci petũt. Poſſunt tamen aliqualiter effectus caſuales appellari, quatenus non fiunt iuxta intentionem agentis particularis intẽdentis ſibi ſimile generare.

37 Difficultas eſt de alijs cauſis, præſertim efficienti; nam Deus, Intelligentia quędam Deo inferior, & à materia ſeparata, anima mũdi, Cęli, calor ambientis, vel materiæ putreſcentis vt inſtrumentum eſt vel cæleſtium corporum, vel alterius viuentis eiuſdem ſpeciei, aſſignantur tanquam cauſæ effectrices horum viuentium à Doctoribus iuxtà opinionum varietatem. Specialem tamen opinionẽ circa hoc habet Licetus, quam propter nouitatem exactiùs explicabimus, ait .n. lib. 3. à cap. 17. omnia hæc viuentia vniuocè generari ab alio ſimili, & eiuſdem ſpeciei, pro quo ſupponit, formam quandoque contineri in materia vt in ſubiecto, tribuendo illi actum primũ, & ſecundum, cum .ſ. ſubiectum eſt rectè diſpoſitum, & calorem habet proportionatum, vt ſunt viuentia connaturalem calorẽ habentia ad operationes vitales exercendas, quo tanquam præcipuo inſtrumento vtuntur; quandoq; deficiente calore, forma, ſeù anima non tribuit actũ ſecundum, ſed primũ ſolum, quandoq. verò adhuc deficiẽte calore anima nõ ampliùs eſt in corpore, vt in ſubiecto, quia nec actum ſecũdum, nec primum tribuit, ſed eſt in illo, vt in vaſe, cui omnino nihil cõferat; neque per ſe, neq. per accidens. Supponit etiam materiam horum viuentium eſſe aliquod corpus aliqua anima priùs informatum, in quo propter defectum caloris non ampliùs illa anima reſideat, vt in ſubiecto, ſed vt in vaſe; quapropter ſi à Cęlo, vel alijs extrinſecis agentibus calor ille intenderetur, ſicut prius, tunc illa anima ſeipſa cõmunicatur corpori, & fit viuens eiuſdem ſpeciei; non in indiuiduo, quia eſt alia materia numero, l. eadem numero anima; ſi verò calor ampliùs remitteretur, itaut non poſſit corpus illud tanquam vas inſeruire animę, tũc ad labefactationem caloris anima eſſentialem patitur mutationem, & in animam viliorem tranſmutatur, quæ corpori illi inſidet, vt in vaſe, & quando corpus illud denuò diſponitur, anima ſeipſam exhibet illi corpori vt actus informans, & viuificans. Quoniã autem contingit ex terra, & aqua, quę corpora ſunt inanimata, aliquod viuẽs procreari, & ex lignis aliquod animal, quod perfectius eſt illis, vt generationem vniuocam in iſtis caſibus ſaluet, & non admittat perfectius ab imperfectiori produci, ait in lib. 3. tàm terram, quàm aquam, & aerem continere plura ſtirpiũ, animaliumq. corpuſcula, in quibus animæ vt in vaſis reſident, quæ corpuſcula ab ambientis calore digeſta in corpus viuens promunt, anima in illis deinde reſidente vt forma vitali, agitanturque iſta corpuſcula à ventis, & ſpiritibus in aere pulueruIento.

38 De cauſa materiali horum viuẽtium eſt opinio eiuſdem Liceti eſſe corpus priùs aliqua anima informatum, quod propter caloris remiſſionem animam vt formam amiſerit, ſed adhuc illam continẽs, vt vas, alij vniuerſaliter docent eſſe materiam putreſcentẽ. Tandem de cauſa formali (prętermittendo opiniones illas, quę vel putredinem, vel coctionem pro forma horum viuentium ſtatuunt, putredo .n. vel coctio non ſe habent, vt formæ viuentium, ſed potiùs vt diſpoſitiones, & alterationes pręuiæ) eſt communis ſententia, quod ſit anima, dubitari tamen ſolet, an animæ illorum animalium, quæ ex putri ſimul, & ex coitu generantur, vt ſunt mures, ſint eiuſdem ſpeciei, an diuerſæ; Auerroiſtæ diſtinctionem ſpecificam ſtatuunt inter illa op-

poſita opinio eſt communis tum apud veteres, tum recentiores.

Dicimus tamen cauſam effectiuam horum viuentium quò ad animationem eſſe Deum, materialem cauſã ſubſtantiam putreſcentem, & concoctam, formalem verò eſſe animam eiuſdem ſpeciei, cum illa ex ſemine educta. Hæc concluſio quò ad primam partem de cauſa efficiẽti, nequit aliter probari, quàm ex confutatione aliarum opinionum, tunc .n. ad cauſam primam eſt recurrendum, quando in cauſis ſecundis non reperitur ſufficiẽs actiuitas producendi effectum; modò in propoſito, nec Intelligentia ſecunda poteſt producere iſta viuentia, quia Angeli in ſententia omnium Theologorum nõ poſſunt cauſare formam aliquam abſolutam, non quidem in ſeipſis, vt falsò interpretatur Licet. lib. 1. c. 73. contra Scotum, vt ſic .n. producunt ſuos actus vitales, ſed in his inferioribus, in quibus motum localem, & ſecundum aliquos impulſum cauſant, & ſolum poſſunt actiua paſſiuis applicare, Nec anima mundi aſſignari poteſt pro cauſa, quia hæc non datur ex dictis diſp. 1. de Cęlo. nu. 19. Neq. Cœli erunt cauſa, iſti .n. quamuis poſſent formã corporeitatis gignere, non tamen animam, vt oſtẽdimus diſp. 2. de Cęlo q. 7. art. 2. Neque calor, hic namq. cum ſit accidens, neq. ex ſe, neque in virtute ſuperioris cauſæ poterit attingere horum ſubſtantiam, vt latè probauimus in Phyſ. diſp. 7. q. 6.

39 Nec opinio Liceti ſuſtineri poteſt, multa .n. in ſe continet imperceptibilia; Primò .n. nequit intelligi, quid ſit animam contineri in materia tãquam in vaſe, vel .n. cum materia vnum per ſe conſtituit, ergo ſe habebit vt forma illius corporis, quia vnũ per ſe non fit, niſi ex per ſe actu, & per ſe potentia, & conſequenter anima tribuet illi corpori eſſe animatum, hoc enim eſſe eſt effectus primarius animæ, vt eſt cauſa formalis, qui nec per Dei potentiam poteſt impediri, ſicut nequit Deus efficere, quòd albedo ſit in pariete, & non reddat illum album; vel cum illo corpore non conſtituit vnum per ſe, ſed ſolum ſunt vnita, ſicut cõtinens, & contentum, & ſicut aqua, & vas, & hoc eſt abſurdum, quia ſic anima eſſet à ſubiecto independens, & ſeparabilis, & conſequenter immortalis, vt rationalis, formam .n. eſſe à ſubiecto dependentem eſt eius eſſe fieri in ſubiecto, & conſeruari in ſubiecto, itaut ſubiectum per ſe concurrat in genere cauſę materialis, at nequit ſubiectum exercere ſuam cauſalitatem erga aliquam formam, niſi illam ſuſtentet, recipiat, & ab illa informetur, nam materialis cauſa dicit paſſiuitatem, & potentialitatem ad recipiendam formã, & informationem paſſiuam, at ſi forma eſſet in materia, vt in vaſe, ab illa non dependeret, nec illam informaret, ſicut nec aqua in ſuo eſſe pendet à vaſe, cui eſt vnita: & magis apparet abſurditas huius dicti, dũ idem affirmat etiam de forma accidentali. Deinde etiam ſi poſſit anima reſidere in aliquo corpore tanquam in vaſe, non apparet tanta neceſſitas connexionis, vt ſemper debeat anima illa inſequi corpus in quocunque loco, & tempore, & cum qualibet ſubſtantiali corruptione; ſit triticum v.g. in quo reſideat anima vegetans vt in ſubiecto (quod tamen non eſſe animatum oſtendimus q. præced. art. 1.) ex iſto fiat panis, iam propter mutationem iſtam ſubſtantialem anima tritici non poteſt eſſe in pane, niſi vt in vaſe, comburatur panis, tunc pars aliqua vertitur in ignem, alia in aereum fumum, & altera in cineres, vel ergo anima adhuc inſequitur materiam illam, vel deſtruitur omnino, ſi ſecundum, igitur neq. quando arbuſta comburuntur, cineres retinent animam, & tamen fęcũdant terram, vt magis fructifera euadat, quem effectum ipſe tribuit animabus arborum circa cineres volitantibus; ſi primum, hoc incredibile videtur, quòd anima illa ſit tantæ actiuitatis, & reſiſtentiæ, vt nec ab igne deſtruatur, tũ quia nõ eſt maior ratio, cur potiùs partem cineream inſequi debeat, ac comitari, & nõ aeream, & vaporoſam.

40 Tertiò adhuc falſum eſt animam illam ſeipſa vniri deinde corpori digeſto, vt oſtendimus in Phyſ. diſp. 5. qu 3. art. 3. de anima rationali cum Scoto 4. d. 12. q. 1. L. & d. 43. q. 3. art. 3. quæ rationes vniuerſaliter de omni forma concludunt. Tandem minùs rationabile eſt, quod ſubdit ad la-

befactationem caloris animam eſſentialiter mutari in aliam imperfectiorem, remanet .n. explicandū, à quo iſta imperfectior anima producatur, non à præcedēte, quia deſtruitur ad generationem iſtius, nec iſta generatio eſſet vniuoca, ſed æquiuoca contra ipſum aſſerentem, omne, quod fit, vniuocè fieri; neque ab alia eiuſdem rationis, quia non datur, nec à ſeipſa, quia nihil eſt cauſa ſui ipſius. Cum igitur non detur in cauſis ſecundis aliquid, cuius virtute hæc viuentia producantur, certè ad Deum recurrere debemus, qui vt author naturæ omnem defectum cauſarum ſecundarum debet ſupplere. ita Scotus 2.d.18.q.vn.

Ex his oſtenditur altera concluſ. pars de cauſa materiali, quòd.ſ. non requiratur neceſſariò, vt ſubſtantia fuerit priùs aliqua anima informata, illa .n. animarum volitatio eſt prorſus voluntaria, & ſuperflua; ſufficit igitur, quòd ſit aliqua ſubſtantia putreſcens; ſed not. quod hic non accipimus putredinem ſtrictè, vt ſolis mixtis conuenit, aliter nunquā ex aqua ſola, vel aqua, & terra poſſet aliquod viuēs generari, contra experientiā, ranæ .n. ex mixtione pluuiæ, & pulueris producuntur, teſtacea animalia ex mixtione aquæ, & terræ, & in ſtagnis, ac paludibus lenticula paluſtris, Mnaſius, Folium, aliæq; herbæ naſcuntur, quæ radicibus minimè terram attingunt; quapropter intelligendum eſt de putredine largè ſumpta, vt etiam conuenit elementis. Rurſus aduertendum, vt etiam adnotauit Licetus lib. 1. c. 49. dū dicitur ſubſtantiam putridam eſſe materiam, nō eſt intelligendum formaliter, ſed concomitanter, ſubſtantia .n. dum putreſcit in partes ſubtiliores, & puriores calore concoquuntur, & in ſubſtantiam viuentem vertuntur, craſſiores vt excremēta putreſcunt, & in elementa reſoluuntur, hinc non partes putreſcentes propriè ſūt materia, ſed cōcoctę, verū eſt tamē, q; nō fit cōcoctio ſine putredine.

41 Tertia concluſ. pars, quod forma ſit eiuſdem rationis in his, quę ſimul ex putri, & propagatione ſunt generabilia, probat Scotus 1.d.2.q.7. R. ad 1. princ. inductione; nam in accidentibus videmus eundem ſpecie calorem vniuocè, & æquiuocè generari à Sole, & ab igne, vt calido, vt diximus diſp. 1.q. vlt. in ſubſtantijs inanimatis idem experimur, ignis .n. ex chalybe, & ſilice productus eſt eiuſdem ſpeciei cū igne vniuocè ab altero genito, ergo idem de viuentibus dicendum, aliter deberet aſſignari ratio diſparitatis, quæ tamen non aſſignatur, quia rationes ab aduerſarijs adductæ vniuerſaliter de omnibus concludunt. Tū quia genita ex putri, & per propagationē habent eadem omninò accidentia, eaſdem operationes circa eadē obiecta, ab eiſdem conſeruantur, & ab eiſdem corrumpūtur, habent eundem motum, ſiuè ſurſum, ſiuè deorſum, ſiuè progreſſiuum, & eadem organa; rurſus habent eandem figuram, compoſitionem, & complexionem, & proprietates, quæ omnia arguunt identitatem ſpecificam formæ.

42 Reſpondent aduerſarij, inter iſta reperiri eſſentialem differentiam, nam genita ex putri nō ſunt fœcūda, & alterius eiuſdem rationis productiua, vt ſunt genita per propagationem, principalior tamen operatio in naturalibus eſt, ſibi ſimile generare ex Ariſt. 1. de Gen. an. c. 20. & 2. de An. 34. cum ergo differant in principali operatione, parùm refert, ſi in alijs conueniant. Quòd autem non generent ſibi ſimile, ſolum probant authoritate Ariſtotelis quam infra adducemus. Attamen licèt eſſet verum aſſumptum, non idcirco eſſet hęc differentia ſufficiens ad inducendum differentiam ſpecificam, ſi in omnibus alijs cōueniunt, nam multi homines ex propria complexione ſunt infæcundi, & ſunt eiuſdem ſpeciei cum alijs. Deinde adeſt experientia in contrarium, multas .ſ. plantas, & animalia ſpontè nata alia ſibi ſimilia procreare, vt eſt videre apud Conimbr. lib. 2. de Cęlo c. 3. q. 7. & Ioan. Bapt. Porta lib. 2. Magiæ natur. c. 2. hæc eſt certa, quòd in nauibus recenter conſtructis generantur interdum mures ex putri, qui niſi capiantur, breui tempore magnus murium prouentus apparet, idem de ſcorpionibus, & ſerpentibus refertur ab Apponenſe, & Auicenna; imò D. Aug. 3. de Trin. c. 3. & 9. & in epiſt. ad Deogratias, & D. Ambr. de incarnat. Verbi in fine ſunt eiuſdem opinionis.

nis. Cum igitur tot authores contrarium ſint experti, non eſt cur oppoſitum ſentiamus, innixi ſolum quadā authoritate Ariſt. non tàm euidenti, eò vel maximè quòd in experientijs eſt magis credendū pluribus, quàm vni, etiā perſpicaciſſimi ingenij. Tū quia non deſunt authoritates Ariſt. pro nobis, nā 7. Meth. 22. & 23. ait, quòd ſicùt aliqua eadē fiunt ab arte, & caſu, ita quædā fiunt natura, & caſu; & 6. de hiſt. anim. c. 15. & lib. 5. c. 1. docet quædam animalia coitu, & ſpontè produci, quæ loca .ſ. ab aduerſarijs explicentur de identitate generica, nō ſpecificā, falsò tamen vt rectè oſtendit P. Faber theor. 71. ſaltim deducere debemus Ariſtotelē pro vtraq; parte poſſe adduci, & cōſequēter nō debemus tā firmiter opinioni Auerrois adhęrere, vt tot experiētias ab authoribus fide dignis relatas negemus propter dubiam Ariſt. authoritatem.

43 In oppoſ. contra 1. partem concluſ. arguit Licetus lib. 1. c. 72. quòd Deus nō ſit cauſa immediata horum viuentium; Tum quia Deus non mouet phyſicè, & efficienter, ſed ſolum metaphoricè, & in ratione finis, quia inter mouens, & mobile debet eſſe proportio, àt inter Deum infinitum, & materiam horū viuētium finitam nulla eſt proportio; hinc Scotus ipſe negauit Deum immediatè mouere Cęlum. Tum 2. motus eſt actus imperfectus tum mobilis, quia caret perfectione per motum acquiſibili, tum mouentis, quod nō ſimul habet totam perfectionem operationis, àt Deus habet omnes functiones perfectiſſimas, ergo nequit mouere materiam horum viuentium producendo animam. Tum 3. ex 2. de gener. anim. cap. 3. Ariſt. ſolam rationalem animam ait de foris aduenire, hoc eſt à Deo produci, ergo omnes aliæ animę ab aliquo agente creato producuntur, & quod maius eſt, idem habetur ex Gen. 1. vbi Moyſes loquendo de generatione plantarum, & animalium omnium, nō ait illa à Deo immediatè fuiſſe producta, ſed plantas, iumenta, & reptilia à terra, piſces, & volucres ab aqua, at cū ad hominis productionem peruenit, tunc Deus dixit, *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*, vt innueret ſolum hominem à Deo immediatè creatū. Tum 4. in prima mundi conſtitutione Deus tantum plantas illas produxit, quæ fructiferæ ſunt, & ſementiferę, vt colligitur ex ipſo textu, *Protulit terra herbam facientem ſemen, lignumque faciens fructum, & habens vnumquodque ſementem ſecundùm ſpeciem ſuam*, idem de animalibus dicendum, & hoc, quia viuentia perfecta non niſi ex ſemine petunt naturaliter produci, idcircò in principio neceſſe fuit produci à Deo, viuentia verò imperfecta non fuerunt à Deo tunc creata, non. n. eſt veriſimile in primis noſtris parentibus pediculos creaſſe, vermes inteſtinarios, volucellas è muſto producibiles, ſi muſtum non extabat; ſi igitur in mūdi primordio viuentia ſponte naſcentia non produxit Deus, vtpotè quia à cauſis ſecundis pendent, multò minus poſt mundi conſtitutionem illas producit. Tum 5. ſi cauſę ſecundæ poſſunt viuentia producere perfectioris conditionis, multò magis viuentia ex putri, quæ ſunt imperfectiora, nam vt ait Ariſt. lib. de mundo c. 7. Deo longè minùs conuenit functione propria immediatè adminiſtrare omnia, quæ in hoc ſubcęleſti mundo quomodocumq; fiunt, & ſpeciatim materiam putreſcentium animare in viuens fœdiſſimæ conditionis. Tum 6. cauſa proxima differt à remota, quòd illa eſt propria vnias effectus, hæc verò pluribus communis, at Deus eſt cauſa cōmuniſſima, ergo &c. Tum 7. effectuum genere differentium nō eſt eadem numero per ſe cauſa efficiens ex 2. Phyſ. 30. Deus eſt ſummè vnus, eſtque proxima cauſa animæ rationalis, ergo non eſt cauſa animarum ſenſitiuæ, & vegetatiuæ, quæ genere differunt à rationali.

44 Reſp. ad 1. neg. aſſumptum, vt .n. notauimus diſp. 2. de cælo nu. 144. cum dicitur, Deum mouere vt finem, & metaphoricè non effectiuè, eſt ſenſus in ordine ad cæleſtes motus, & Intelligentias, non vniuerſaliter, quia Deus cum omnibus cauſis ſecūdis effectiuè cōcurrit, vt diximus diſp. 8. Phyſ. q. 1. art. 1. etiam in ſent. Ariſt. imò ſi hoc non eſſet verum, anima rationalis non produceretur immediatè à Deo, contra ipſum Licetum. Ad probat. dicimus in-

tet mouens, & mobile nó debere eſſe proportionem in entitate, ſed in potentia actiua, & paſſiua, qualis reperitur inter Deum, & materiam putreſcentem, nemo .n. negabit Deum poſſe materiam aliquam trãſmutare, ſicut corpus humanum tranſmutat inducendo animam rationalem. Ad 2. diximus diſp. cit. nu. 143. tunc motum arguere imperfectionem in mouente, quando in illo non adeſt perfecta potentia productiua, quòd ſi imperfectum cauſat, vel quia ſic vult, vel quia ſic exigit natura effectus, motus non infert imperfectionem in mouẽte, vt euenit in propoſito. Ad 3. ideo Ariſt. docuiſſe animam ſolam rationalem de foris aduenire, quia hæc ſola eſt à corpore independens; quamuis temporaneam creationem non agnouerit; reliquæ verò animæ dependenter à corpore fiunt, etiam iſtæ, de quibus loquimur, à Deo per veram eductionem, & hoc voluit innuere diuina ſcriptura, non enim eſt ſermo, quòd terra, & aqua in genere cauſæ efficientis omnia viuentia produxerint, ſed ſolum in genere materialis cauſæ, vt deducunt Abulenſis, & Perer. ſuper illum locum Gen. ex. cap. 2. *In die, qua produxit Deus cælum, & terram, & omne virgultum agri*, & rurſus: *Plantauerat autem Dominus Paradiſum voluptatis, produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuaue*; quapropter omnia efficienter à Deo fuerunt producta, cum hoc tamen diſcrimine, quòd in productione aliorum viuentium terra, & aqua habuerunt concurſum materialem, at in productione hominis ſolus Deus concurrit, quia anima humana creatur, non educitur. Ad 4. dicimus eſſe opinionem multorum Doctorum, ſcilicet Alenſis 2. p. q. 54. Mem. 1. Perer. lib. 1. in Gen. Mol. de oper. ſex die. diſp. 20. & aliorum in mundi primordio Deum produxiſſe viuentia illa, quæ ex elementorum putredine oriuntur, non quæ ex mixtis putreſcentibus, quia non adhuc erat congrua materia; ſed quicquid ſit de hoc, admittimus Deum hæc viuentia non produxiſſe, negamus tamen poſtea non efficere animas illorũ, quando materia idoneè diſponitur, quia ſic creauit mundum, vt deinde ſua prouidentia, & omnipotentia conſeruet, & regat, & conſequenter, vt eſt author naturæ, ſupplet defectus ſecundarum cauſarum. Ad 5. ſæpe ſæpius diximus ex maiori perfectione non argui actiuitatẽ in rebus, aliter homo poſſet omnia producere, cũ ſit omnium perfectiſſimus; quapropter dicimus cauſas ſecundas non habere hãc vim producendi genita ex putri, quia quæ concurrũt, ſunt inanimata, & imperfectiora. Neque ex hoc vileſcet concurſus diuinus, indecens enim eſſet Regem omnia immediatè, & ſe ſolo efficere, at valde cõſonum eſt prouidentiæ ipſius inopiam, & imbecillitatem ſubditorum ſupplere, ita efficit Deus, qui ſumma prouidentia omnia ſuauiter diſponit, & certè maiorem admirationem ex iſtis minutiſſimis animalibus ſumere debemus, vberioremq; laudem in ſummum artificem rependere, dum tàm minima corpore, & acuta ſenſu conficit, magiſque ſtupemus opera formicarum, quàm fortitudinem Leonis. Ad 6. Deus eſt cauſa communis, quatenus cum omnibus cauſis concurrit, poteſt tamen ſe ſolo aliqua efficienter producere, & tunc habet rationem cauſæ proximę aliter non poſſet creare rationalem animam. Ad 7. dictum Ariſt. valere de cauſis creatis, & particularibus, nó de vniuerſali, & increata, cuius eſt defectus ſecundarũ ſupplere.

45 Secundò, idem arguit li. 2. à cap. 17. directè probans ſuam opininnem, quæ in duobus principijs fundatur, primum eſt, omnem ſubſtantiam ab agente proximo vniuocè produci; alterum eſt, formá quandoque contineri poſſe in materia tanquam in vaſe. Primum probat pluribus authoritatibus Ariſt. Prima deſumitur ex 7. Met. 22. vbi dicitur, omnes ſubſtãtias naturales immediatè fieri à forma eiuſdem ſpeciei. Secunda ex tex. 30. eiuſdem lib. clariùs habetur, quòd *quodammodo omnia fiunt ex vniuoco*, quod explicat deinde tex. 31. non ſolùm in artefactis, nam domus extra fit ex domo intra, ſed etiam in viuentibus, tàm quæ ex ſemine, quàm quæ ſponte, & caſu, ſeu ex putri fiunt, & in tex. 32. cócludit; *Cæterùm ex his proprium ſubſtantiæ accipere eſt, quòd neceſſe eſt præexiſtere ſemper*

aliam

aliam ſubſtantiam actu exiſtentem, quæ facit, vt puta animal, ſi animal fit, quale verò, aut quantum non eſt neceſſe, niſi potentia ſolùm, ergo vt fiāt ſponte naſcētia, alia cōſimilis ſubſtantia præexiſtere debet, aliter ſufficeret præexiſtere in potentia, vt euenit in accidentibus, quod eſt contra Ariſt. Tertia ſumitur ex 12. Met. 13. vbi habet hæc verba, *Deinde qualibet ſubſtantia ab vniuerſo fit*, & tex. 18. ait contra Platonem non eſſe ponendas ideas ſeparatas ex hoc capite, vt aſſignetur cauſa efficiēs vniuoca, quia dantur in ſingularibus. Quarta ex 1. de gen. 30. *Generatur igitur ſimpliciter alterum ex altero, aut eiuſdem generis, aut eiuſdem ſpeciei, vt ignis ab igne, aut homo ab homine, aut ab actu, durum enim à non duro*, vbi vult Ariſt. ſubſtantiam à ſimili fieri, & vniuocè, accidens verò æquiuocè. Quinta ex 1. magn. moral. c. 10 *Rurſus hinc etiam potuerit quiſpiam euidentiùs intueri, quòd omnis natura eius eſt eſſentiæ procreatrix, qualis ipſa eſt, veluti ſtirpes, & animalia*. Sexta ex 1. de part. anim. ca. 1. vbi loquens de artificialibus, & ſponte natis, ait, *His igitur cauſa efficiens ſimilis antecedat, neceſſe eſt*. Alterū principium plutibus etiam confirmat, ſed nullius momenti, ait. n. omnes formas etiam accidentales poſſe in aliquo reperiri, vt in vaſe, ſic ſpecies viſibiles in medio perſpicuo, imago in ſpeculo, habitus ſcientificus in dormiente, calor in aqua, quæ omnia ſunt in materia, vt in vaſe, quia nihil ſunt eius, nec illi aliquid cōferunt, neque illam perficiunt.

46 Reſp. ex Scot. 7. Met. com. tex. 30. quòd dantur tres gradus generationis vniuocæ, primus eſt, quando generans, & genitum aſſimilantur in forma, & in modo eſſendi formæ, vt sūt naturalia. ſ. cum ignis generat ignem; Secundus eſt quādo generans, & genitum habent ſimilem formam, non tamen ſecūdùm eumdem modum eſſendi, vt in artificialibus domus extra, & domus intra; Tertius eſt quando genitum non habet cum generante ſimilem formā formaliter, ſed ſolùm virtualiter, quæ virtus vocatur ab Ariſt. 7. Met. 30. pars rei, in quocumque reperiatur ſiue in generāte diſtincto, ſiue in ipſa materia, quæ debet trāſmutari, qui gradus minimus eſt, ſicut ſimilitudo virtualis eſt minima, & quòd hoc ſit de mente Ariſt. patet, quia ibi affert exemplum caloris reſpectu ſanitatis, & quamuis hæc cauſatio ſit propriè æquiuoca, vocatur tamen ab Ariſt. vniuoca propter ſimilitudinem virtualem, cum. n. diſputaret contra Platonem ponentem ideas propter generationes rerum, vt. ſ. fierent à ſimili, & ſimilitudo virtualis ſufficiat ad generationem, idcirco Ariſtot. ait nō eſſe neceſſarias ideas ex hoc capite, quia omne, quòd fit, à ſuo ſimili vel formaliter, vel virtualiter fit, vnde non intelligit de ſimilitudine tantū formali, aliter aſſertum non eſſet vniuerſale, quia multa æquiuocè fiunt, nec exemplum de calore cauſante ſanitatem eſſet ad propoſitum. Ex his patet ad 1. 2. & 3. authoritatem, & quòd ait in tex. 32. ad generationem ſubſtantiæ aliam actu præexiſtere neceſſe eſſe, hoc ſubdidit, vt innueret differentiam inter ſubſtantiam, & accidēs, nam accidens, vt fiat, non neceſſariò aliud accidens præſupponit, ſed ſufficit, vt ſit ſubſtantia illud continens virtualiter, at ſubſtantia neceſſariò aliam præſupponit, quia nequit fieri ex accidente. Ad 4. per ly *aut ab actu* intelligit agēs æquiuocum, tàm in ſubſtantia, quàm in accidente. l. de hoc exemplificet, quodlibet. n. agens æquiuocum eſt in actu virtuali; vel per ly *eiuſdem generis* intellexit cathegoriam ſubſtātiæ amplè ſumptam, vt etiam ſubſtantias abſtractas comprehendit. Ad 5. dicimus, quòd per ly *omnis natura* non debet intelligi de omnibus viuentibus in ſpecie, & in indiuiduo, ſed de omnibus viuētibus in genere animatorum, ſiue informata ſint anima rationali, ſiue ſenſitiua tantùm, ſiue ſolùm vegetante, aliter ſibi cōtradiceret, dum 2. de An. 34. ait productionem ſui ſimilis conuenire viuētibus perfectis, non mutilatis, aut ſpontaneam generationem habentibus, hoc eſt ex putri genitis, & dum 6. de hiſt. anim. c. 16. ait, anguillas non producere ſibi ſimile, quod de alijs etiam docet 1. de gen. anim. c. 1 & 16. Ad 6. patet ex dictis ad primam. Quod addit de altero princip io, non indiget diſcuſſione, nam quàm ſit abſurdum, ex ſe patet.

tet, quis enim in principijs logicalibus aliquantulum verſatus negabit, accidens non ſubiectari in ſubiecto, & ſi illud informat, certe ſuum eſſe communicabit, denominabitque, hinc aqua calore dicitur calida, imò calefacere, & dormiens vere dicitur habitualiter ſcientificus, licet actu non diſcurrat; quod verò quandoque non tribuat omnem denominationem ſubiecto, parũ refert, quia denominationes aliquę exigũt alias conditiones, nunquam tamen informationem negare debemus.

Tertiò, contra aliam partem de cauſa formali arguitur, quòd genita ex putri, & ex ſemine ſpecie differant. Tum quia quæ habent diuerſam materiam, habent etiam diuerſam formam, quia non quodlibet ex quolibet generatur, ſed genita ex putri, & ex ſemine habent diuerſam materiam, vt patet, ergo &c. Tum 2. ſi hoc eſſet, fruſtra natura paraſſet diſtinctionem ſexuum maris, & fœminæ, quia poſſet ſpecies illa conſeruari per generationem ex putri. Tum 3. quia ſic vel ex ſemine, vel ex putri caſu fierent, nõ per ſe, & conſequenter ſpecie differrent, quia quod fit à caſu, ſpecie diſtinguitur ab eo, quod per ſe fit, eſtq; illi contrarium, nam hoc contingenter fit, illud verò neceſſario. Tum 4. motuum ſpecie diuerſorum diuerſi ſpecie ſunt termini, ſed productiones ex putri, & ex ſemine ſpecie diſtinguũtur, ergo etiam termini. Tandem ex Ariſt. in 1. de gen. Anim. cap. 1. vbi ait, *Quę non ex coitu, ſed ex putri materia oriuntur, ea generant quidem, ſed genere diuerſum quodque gignitur, nec mas eſt, nec fæmina, talia ſunt nonnulla è genere inſectorum.* Et 5. de hiſt. anim. c. 1. docet, quod in genere piſcium quidam ex limo gignuntur, qui cum alijs ſunt eodem genere, ſed ſpecie diſtincti, & 2. de An. 34. aſſerit naturaliſſimum eſſe omni viuenti ſibi ſimile generare, præter imperfecta, & ſponte genita, ſi ergo iſta non generant ſibi ſimile, orta verò ex ſemine habent talem facultatẽ, iam ſpecie differunt.

4º Reſp. ad 1. diſtinguendo de materia, ex Scot. cit. quòd vel intelligitur de materia prima, & ſic aſſumptum eſt verum, ſed falſa min. vel de materia ſecunda, ſeù vt informata ſubſtantiali forma, & ſic falſa eſt maior, nam ignis ex aere, ex terra, ex ligno fieri poteſt, Verum eſt tamen, quòd aliqua entia ſunt, quæ nequeunt, niſi ex aliquo determinato generari, vt acetum ex vino, ſed hoc parum refert, Vel dicimus, quòd materia poteſt conſiderari, vel vt eſt ſub oppoſita forma ſubſtantiali, & ſic idem poteſt ex diuerſis materijs produci, vel vt eſt ſub diſpoſitionibus præcedentibus formam introducendam, & hoc modo idem ſemper ex eadem materia fit; ignis v.g. ſemper fit ex materia diſpoſita per caliditatem & ſiccitatem, ſiuè in illa ſit forma aeris, vel ligni, & in hoc ſenſu concedimus genita ex putri, & ex ſemine fieri ex eadem materia .ſ. eodem modo diſpoſita. Ad 2. ſicut non fruſtra natura dedit igni virtutem productiuam alterius ignis, quamuis æquiuocè poſſit generari, ità de iſtis viuentibus eſt dicendum; illa verò propoſitio, fruſtra fit per plura, &c. in propoſito verificatur in eadẽ numero generatione; puta ſi hæc fit ex ſemine, fruſtrà concurreret materia putrida, Ad 3. fusè reſpondet Doctor, breuiter tamen dicimus genita ex putri non propriè eſſe effectus caſuales, quia habent cauſam determinatam, vnde non fiunt ex qualibet materia putreſcente, dicuntur autem caſuales ſimilitudinariè, quatenùs eueniunt pręter intẽtionem inferioris cauſæ, calor enim putreſcens materiam non intẽdit generationem viuentium, at in ordine ad cauſam vniuerſalem per ſe fiũt; præterquamquod poteſt in eadem ſpecie vnum indiuiduum per ſe fieri, & aliud caſualiter, vt patet de ſanitate, quæ poteſt acquiri, & ab arte, & à caſu; neque ex hoc inferas, hæc viuentia à caſu rarò fieri debere, quia effectus caſuales rarò eueniunt; ſufficit enim vt contingãt vt in plurimùm, prout materia, ex qua fiunt; vt in plurimùm putreſcit. Ad 4. diximus diſp. 15. Phyſ. qu. 7. art. 1. cum Scoto hìc nõ ſemper ad diſtinctionem ſpecificam motuum inferri diſtinctionem ſpecificam terminorum; pro nunc dicimus generationem vniuocam, & æquiuocam poſſe ſumi vel pro toto progreſſu, quo termini generantur, & ſic ſpecie differunt, quia alię mutationes interueniunt in generatione ex ſe-

[mine

mine, & aliæ in generatione ex putri, vel pro introductione vltimæ formæ ſubſtantialis .ſ. animæ, & hoc pacto ſunt eiuſdem ſpeciei, & solũ connotatiuè diſtinguuntur penès agentia, vide ibi. Ad 5. reſpondet Licetus lib. 4. c. 21. animantium ex putri alia eſſe imperfectiſſima, quę nihil generant, alia imperfectiora, quæ aliquid generant viuens alterius ſpeciei, prorſus infęcundum, vt pediculi generant lendes, & muſcæ vermiſculos, alia imperfecta, quæ ex coitu alia ſimilia procreant etiam fœcunda, .I. ob imbecillitatem naturæ non tranſcendũt quartam generationem, ad Ariſt. ait loqui de viuentibus imperfectioribus, & medijs, vt patet ex verbis ipſius, *At verò non ex coitu, ſed ex putri materia oriuntur, &c. talia ſunt nonnulla in genere inſectorum*, vbi non ait omnia, ſed nonnulla; per quod patet ad alias authoritates.

QVÆSTIO IV.

De Viuentium Nutritione.

49. Nvtritio dupliciter ſumi poteſt, vel impropriè .ſ. pro quacunq. conuerſione vnius corporis in alterius ſubſtantiam, & hoc pacto etiam non viuentibus conuenit, vnde ignis nutriri dicitur oleo, ſtuppa, vel ligno; ſecundò ſumitur propriè pro conuerſione alicuius ſubſtantię in ſubſtantiam alterius facta à virtute vitali intrinſeca per intus ſuſceptionem alimẽti ſecundùm omnes partes viuentis propter reſtaurationem deperditi ex propria virtute ab intrinſeco, & hæc eſt propria viuentiũ, & à prima differt, quia illa non eſt actio vitalis, & regulariter non fit per intus ſuſceptionem, & ſecundùm omnes partes, ſed per iuxta poſitionem, & ſecundùm aliquas partes, vt cum igni apponitur ex vna parte pabulum, & combuſtibile, vel ſi fieret aliquo modo per intus ſuſceptionem, vt cum vinum augetur ex appoſitione aquæ, aqua .n. commiſcetur ſecundùm omnes partes cum vino, attamen hæc auctio, & conuerſio aquæ in vinum non eſt propter reſtaurationem deperditi, itaut vinum in ſe conuerteret aquam, quia priùs ſecundùm aliquas partes fuerit corruptum; & tandem .I. aliqu ando in non viuẽtibus ex iſta conuerſione ſequatur reſtauratio deperditi, vt cũ ignis ex appoſitione olei augetur, & reſtaurat partes illas, quas propter olei contrarietatem amiſerat, hæc tamen reſtauratio per accidens ſe habet ad conuerſionẽ olei, non .n. conuerſio hæc eſt inſtituta à natura, vt partes illæ reſtaurentur, nam deſtructio illarũ prouenit ex mutua actione ignis & olei. Nutritio verò viuentium fit per intus ſuſceptionem alimenti in ipſo viuente, à viuẽte vitali, qualis eſt potentia nutritiua ſecundum omnes partes, quia quælibet pars viuentis nutritur, vt dicemus.

50. Fit etiam propter reſtaurationem deperditi, non quidem ex mutua actione viuentis, & nutrimenti, ſed ex actione caloris naturalis in hùmidum radicale. Pro quo eſt not. ex ſuſius dicendis qu. vlt. quod cũ quælibet forma in ſubiecto permaneat, quia conuenientes habet qualitates, & diſpoſitiones, quæ temperamentum appellantur, idem de anima etiam rationali dicendum, hæc .n. licèt quò ad eſſentiam à corpore non dependeat, quò ad informationem tamen prærequirit diſpoſitiones præuias, ſeù proprium temperamentum, & mixturam primarum qualitatum, ſed præcipuè calidum, & humidum; hic calor dici ſolet innatus, quia ab initio vitæ comitatur viuens, & naturalis, quia ad omnia opera vitæ eſt naturale inſtrumentũ, ab aliquibus ponitur exiſtere in ſpiritibus vitalibus; rectius tamen ponitur ſubiectari in humido radicali, ſeu in carne, & partibus humidis. I. à ſpiritibus maximè fouetur, ratio eſt, quia calor iſte dicitur implantatus, quòd viuentis partibus inhęreat, ſpiritus autem huiuſmodi non ſunt partes animatæ viuẽtis, aut ſaltim nõ ſunt ſolę: repetitur igitur in omnibus viuentibus etiam in plantis, quia etiam plantæ concoquerę debent alimẽtum, concoctio autem fit per calorem, vnde plantæ melius, & copioſius incipiunt nutriri, quando accedente Sole exiguus illorum calor fouetur à calore cæleſti. Calor autem eſt talis naturę, quod niſi ei detur alimentum, conſumit humidum, hinc arbor euulſa areſcit, & membra progreſſu temporis indurantur, & hoc contingit in omnibus partibus, non ſolùm .n. vna pars calidior agit in aliam humidiorem, ex hoc

hoc quòd viuens conſtet ex partibus diſſimilaribus, ſed etiam quælibet pars conſumitur, cum ergo dicitur calorem naturalẽ ſuſtentari humido, paſci humido, & agere in humidum, intelligi etiam debet coniunctiuè de calore exiſtente in eiſdem partibus, quæ conſumuntur, vt habetur ex Scot. 2.d.15. ad 4. princ. & d.19. A.

51 Hæc actio non debet intelligi, quòd calor in illa parte exiſtens producat ibidẽ maiorem calor, & ſic calefaciẽdo humiditatem imminuat, quia ex diſp.2. nulla qualitas poteſt ſeipſam intendere in ſubiecto; tum quia calor propriè agit in frigidũ, cui opponitur; ſed conſumit rarefaciẽdo, quia .ſ. magis attenuat, & reſoluit partes humidiores, quæ faciliùs abeunt in vaporem, nõ ſic partes ſicciores, & duriores; qua actione debilitatur etiam ipſe calor, quia ſic partes calidiores exhalant, & in vaporem reſoluuntur; vnde videmus corpora in æſtate magis attenuari propter additionẽ extrinſeci caloris, ita explicat Scotus in Reportatis 2. d. 19. cum igitur calor vitalis conſumat humidum radicale, ſeu ſubſtantiale, viuens indiget cibo, qui humidũ nutrimentale vocatur, vt poſſit reſtaurare, quod perditum erat per calorẽ; aliter deſtrueretur, quia requirit pro ſui conſeruatione determinatum temperamẽtum qualitatũ. Quapropter corruptio iſta partium viuentis nõ prouenit ex hoc, quòd viuens, & alimẽtum ad inuicem agat, ſed præcedit hanc actionem, & de iſta nutritione in præſenti loquimur, quam ſupponimus dari contra Magiſtrum ſent. in 2. d.30. vt ex dicẽdis patebit, non .n. clarè oſtendi poteſt dari nutritionem in viuentibus, niſi priùs declaretur exactè quid ſit, & quomodo fiat, qua ratione hæc omnia prænotauimus, vt aliqualis cognitio habeatur. Ad hanc nutritionem tria pertinent potentia nutritiua, nutrimẽtum, & actus ipſe nutritionis, quæ omnia explicari debent pro exacta cognitione formalitatis nutritionis.

ARTICVLVS I.
De nutrimento.

52 Nutrimentum, quod potentiæ nutritiuæ obiectum ab Ariſt. vocatur, & alimentum, eſt id, ex quo fit nutritio, eſtque duplex, proximũ, & remotum; primum eſt id, quod immediatè verti debet in ſubſtãtiam aliti, & hoc in plantis eſt ſuccus ille per radices attractus, in quem terra, & aqua eſt conuerſa, ſicut in animalibus exanguibus eſt humor quidam proportionalis ſanguini ex Ariſt. 2. de part. Anim. c.3. at in ſãguineis ab eodem ponitur ſanguis; hoc autem intelligendũ eſt principaliter, & originatiuè, nam probabilis eſt etiam illorum opinio, quos ſequitur Angeſtus de propr. form. pag. 115. & Conimbr. 1. de gen. ca.5. qu.8. aſſerentiũ alios humores in corpore .ſ. chylum, pituitam, atram, & flauam bilem, de quibus infra, ſaltim quibuſdam corporis partibus inſeruire pro immediato alimento; immò ſanguis ipſe aliqualiter alterari debet, & diuerſimodè iuxtà partium diuerſitatem, oſſa .n. ex eodem Ariſt. 2. de part. Anim. c.6. nutriuntur ex medulla, & nerui ex 3. de hiſt. anim. c.5. aluntur humore albido, glutinoſo, & mucori ſimili, quæ omnia ſunt ſanguis taliter affectus, & alteratus.

53 Nutrimentum remotum eſt id, ex quo proximum conficitur, & in cibum aſſumitur, eſtque varium iuxtà diuerſitatem viuentium, non .n. quodlibet nutrimentum eſt cuilibet viuenti proportionatũ, nã quod vni eſt venenum, alteri eſt ſalubre alimentum; dubitari tamen ſolet de aliquibus, an poſſint eſſe alimentum, & in ſpeciali de accidentibus, de odore, de vino, & de ſingulis elementis. Quidã .n. ex Thomiſtis concedunt accidentia nutrire poſſe propter authoritatem D.Thom. 3. p. q.77. art.5. & 6. dicentis, vermes, & cineres, quæ generantur ex ſpeciebus ſacramentalibus, generari ex quantitate ſupplente vices materiæ, eademque quantitate ali, quæ nutriuntur. De odore quidam diſtinguunt, quòd poteſt dupliciter ſumi, vel pro qualitate, vel pro exhalatione vaporoſa è corporibus odoriferis digrediente, quæ corpus eſt ſubſtantiale, tenue, rarum, & facilè adhæreſcens, hinc eſt, quod ex tactu odoriferi corporis aliquandiu retinemus odorem, quia ex tactu exhalationes illæ tranſierunt ad tangentem, illique adhæſerunt, hæc etiam de cau-

ſa roſa euaporãdo marceſcit, & poma corrumpuntur, non.n. ſufficit ſola ſpecierum omiſſio abſque ſubſtantiæ vaporatione; de odore in primo ſenſu idem indicium faciẽdum eſt, quod de puro accidente, at in 2. ſenſu quidam apud Conimbr. 1. de gen. c. 5 q. 7. art. 2. & Suarez 3. de An. ca. 27. concedunt poſſe nutrire. Negauit etiam vinum pro alimento inſeruire Hieronymus Mercurialis cõtra communem Doctorum ſententiam. Et tandem idem negant de ſimplici elemẽto Bonamicus lib. 3. de alimento c. 3. Licetus *de his qui diu viuunt* lib. 2. Dandinus 2. de An. digreſſ. 25. Arcſ. 1. de gen. qu. 52. ſect. 2. & alij; affirmat Auerſa q. 50. ſect. 3. cũ Theophraſto lib. 2. de cauſis plantarũ cap. 7. & alijs apud Licetũ cit.

54 Dicẽdum eſt, nec accidẽtia, nec odoriferam exhalationem poſſe habere rationem nutrimenti, benè tamen vinũ, & probabiliter elementa ſingula. Probatur concluſio, & primò de accidentibus à Scoto 4. d. 12. q. 6. A. in nutritione forma viuentis inducitur in materia alimenti per conuerſionem illam ſubſtantialem, ſola accidentia non poſſunt recipere in ſe ſubſtãtialem, formam, ergo &c. prob. min. forma determinata ad aliquod receptiuum nullo modo poteſt aliud perficere, ſicut nec albedo Angelum, nec ſapientia lapidem, ſed forma ſubſtãtialis determinatur ad materiam ſubſtãtialem vt ad proprium ſuſceptiuum, ergo nullo modo perficere poteſt quantitatem; Tum quia forma de genere priori non poteſt perficere ſuſceptiuum de genere poſteriori, quia actus ordine originis præſupponit potentiam, ergo nec forma ſubſtantialis poteſt perficere quantitatem. Tum quia in nutritione fit vnum per ſe, ex forma ſubſtãtiali, & quantitate nequit fieri per ſe vnum, ſicut nec ex materia ſubſtantiali, & forma accidentali. Tum quia in nutritione forma materialis educitur de potentia materiæ alimenti, nulla autem forma ſubſtantialis educitur de quantitate, & in ipſius potentia continetur.

Dices hæc omnia conuincere naturaliter, non ſupernaturaliter, quia poteſt Deus communicare quantitati proprietates materiæ, quod per ſe ſubſiſtat, & ſit ſubiectum forma ſubſtantialis. Contrà, hoc.n. impugnant rationes allatæ, nam quacunque proprietate cõmunicata quantitati, adhuc quantitas eſſet eſſentialiter accidens, ergo nõ poſſet cõſtituere vnum per ſe cũ forma ſubſtantiali, nec illam in ſua poteſtate continere. Tum quia potentia materiæ vel eſt de eſſentia materiæ, vel eius proprietas, ergo nequit a Deo communicari quantitati, ſicut nec eſſentia hominis, nec paſſio riſibilitatis poteſt etiam ſupernaturaliter conuenire aſino, vel equo. Tum quia ait Doctor, ſi ex ſpeciebus ſacramentalibus poſſet quis nutriri, itaut quantitas illa ſit ſubiectum ſubſtantialis formæ, tunc puer nutritus ex iſtis ſpeciebus vſque ad finem vitæ, non reſurgeret niſi homo compoſitus ex quantitate, & forma ſubſtantiali, vnde non eſſet eiuſdem rationis cum cæteris hominibus, ſicut ſi ignis genitus ex illis ſpeciebus, aut cineres ſolùm ex quãtitate, & forma ſubſtantiali conſtarent, non eſſent eiuſdem ſpeciei cum alijs cineribus, & igne, materia.n. eſt pars quidditatis compoſiti ex dictis in Phyſ. Falſum eſt igitur accidentia à ſubiecto ſeparata poſſe nutrire; quòd ſi quis ſpeciebus ſacramentalibus cibaretur, nutriretur, quia accidentibus illis alteratis vi caloris naturalis; dum ſunt in vltima diſpoſitione, quę eſſet alioquin ſufficiẽs ad introducẽdam formam ſubſtantialem, ſi ſub illis materia panis exiſteret, tũc crearetur à Deo vel ſolùm materia prima, in quam viuens poſſet agere educendo ſubſtãtialem formam, vel ſimul materia cum forma ſubſtantiali, vt alijs placet.

55 Secundo, quòd nec odores nutriant, eſt Ariſt. 3. de An. 64. & lib. de ſenſu, & ſenſi. c. 5. verſus finem vbi contra Pythagoricos duabus rationibus oſtendit, prima eſt, id, quod non eſt incraſſabile, non eſt nutritiuum, at odoratæ exhalationes non sũt incraſſabiles, ergo &c. min. prob. quia exhalationes ſunt maximè ſimiles aeri, aer autem nõ videtur poſſe incraſſari, vt oportet, maior prob. omne nutribile eſt compoſitum .i. craſſum (ſic .n. interpretati debet ly compoſitum appoſitum ab Ariſt. aliter nullum aptum ſenſum efficeret) vnde ex eo, quod cogitur alimentum in maſſam,

reliquun-

relinquuntur in omni alimento excrementa; per quod videtur Ariſt. tacitè probare alimentum etiam debere eſſe proportionaliter incraſſatum, quantum autem valeat hæc ratio, videbimus infra nu.61. Secunda ratio eſt, & magis conuincit, quia exhalatio odorifera nō ſeruatur in ea ſede, in qua conficitur alimentum, ergo non immutatur à virtute nutritiua, aſſumptum patet, quia nutrimenta cōficiuntur in ſtomacho, in epate, in corde, vel etiam in venis, vt dicemus, at huiuſmodi odores directè petūt cerebrum vbi nullum eſt inſtrumentū concoctionis alimentorum, videmus .n. cerebrū immediatè cibo non ali, niſi priùs per varias digeſtiones depuretur, & concoquatur; quamuis Ioānes Braus lib. de ſaporum, & odorum differentijs ca. 14. contendat odoroſos halitus per poros corporis intrudi, ibique in ſubſtantiam alibi conuerti; quod dictum poſſet aliqualiter concedi, ſi hac intruſione ad ventriculū peruenirent, in quo poſſet deinde fieri debita cōcoctio, ſi .n. poma v.g. poſſunt eſſe alimenta, multo magis vaporoſæ exhalationes, quæ puriores ſunt, & ad conuerſionem magis idoneæ; ſolū poſſet obſtare tenuitas ipſarum, ſed de hac infra nu.61. Verum eſt tamen, quod cum exhalationes iſtę propter ſubtilitatem facilè digerantur, ſic etiam ſanguinem ſubtilem generant, & facilè à membris reſoluuntur, vt .n. docet Hippocr. lib. de alimentis, & aphor. 18. quę celeriter nutriunt, celeriter etiam conſumūtur, & euaneſcunt, vnde ruſtici, & laborantes cibis craſſioribus, & groſſis veſci debent, quia hi cibi ſanguinem groſſum cauſant, & tardioris reſolutionis, ruſtici autē propter laborē, & exercitiū multum cibi conſumūt.

56 Tertio, quod vinum ſolum ex ſe nutriat, prob. tum ex Ariſt. ſect. 3. probl. 13. & 15. vbi ait merum difficiliùs concoqui, quàm dilutum, vnde ſupponit vtrumque concoqui, & immutari; Tum quia non apparet ratio in contrarium vrgens, nam vinum accedit ad locum concoctionis, eſt incraſſabile vi caloris, vt docet Ariſt. 4. Meteor. ſum. 4. c. 1. vbi ait, vinum condenſari, & magis nouū, quia magis terreum eſt, quam antiquum, vnde plures feces, & excrementa conficit, ergo erit nutritiuum. Tandem quamplures ſolo vino per aliquot dies nutritos eſſe refert Licetus lib. 2. *de his qui diù viuunt ſine alimento*, cap. 118.

Poſtremò, quod ſimplex aliquod elemētum poſſit eſſe nutrimentum, prob. nam ſerpentes terra nutriūtur iuxtà illud Gen. 3 *Terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ*; talpa ex Plin. li. 10. natur. hiſt. & lupus interdum teſte Ariſt. 8. de hiſt. anim. c. 6. terra nutriuntur; & ca. 2. docet capitones, & teſtacea limo, & luto ali, quod eſt quid ex aqua, & terra commixtum, quod etiam aſſerit de anguillis, additq. anguillas aqua dulci veſci, & eò magis, quò purior fuerit aqua, ait .n. *Plurimæ dulci humore viuunt, idque qui viuarijs anguillarijs dant operam, ſeruant, vt quàmmaximè pura, ſinceraque ſit aqua affluens ſemper, & effluens per ripas, vbi viuaria extruunt; nam niſi aqua ſit clara, breui ſtrangulatæ intereunt*, & clariùs affirmauit ſect. 1. prob. 13. aquam eſſe alimentum ad differētiam aeris: plantæ, & flores è terra auulſi in aquis aliquandiu viuunt, & augentur, herbæ quædam radicibus nullis infixæ fluitant, & creſcunt in mari. Chamæleon ſolo aere viuit ex Plin. lib. 8. ca. 33. & Tertull. lib. de balneo, Chamæleon, inquit, ieiunus ſemper, & indefeſſus oſcitans veſcitur, & follicans ruminat, & quamuis à Scalig. exercit. 196. aſſeratur muſcis cibari; hoc tamen ſolùm conuincit, nō ſolo paſci aere, ſi .n. quotidianus cibus eſſent muſcæ, certè non à ſolo Scaligero fuiſſet hoc obſeruatū; De igne etiam prob. ex Ariſt. 5. de hiſt. anim. ca. 19. & Plin. lib. 11. ca. 36. aſſerentibus in ærarijs Cypri fornacibus beſtiolas quaſdā muſcis aliquantùm grandiores degere, quæ ſi ex igne exeant, pereūt, quas ea de cauſa igne paſci arbitrantur, & Pyrauſtas vocāt: idem de Salamandra communiter aſſeritur.

57 Reſpondent elementa apud nos pura non eſſe, quare quæ vno elemento nutriri videntur, multis nutriuntur, & præcipuè aqua maris plurium ſordium, exhalationum, & mixtorum collectionem continet, vnde non eſt mirum, ſi herbæ ibi naſcantur, ijs .n. ſordibus nutriuntur, & generantur; quod additur de pyrauſtis fabuloſum

ſum putant, & ab Ariſt. narratiuè dictum, non aſſertiuè, cũ ipſe 3. de hiſt. anim. c. 19. expreſsè tradat nullum animal in igne poſſe viuere, quamplures etiam teſtantur experientia Salamandram in igne nõ diù viuere, ſed vri, & conſumi, quoniam autem prǽhumidæ, & frigidæ eſt naturæ, ſuoque attactu prunas aliquandiu extinguit, æſtimatũ eſt à nonnullis illã impunem in igne morari; attamẽ admiſſa hiſtoria de pyrauſtis aiũt in ęrarijs illis fornacibus multas inueniri partes mixtorũ illorum, quæ conflantur in æs, quibus illæ beſtiolæ paſcuntur.

58 Verùm .l. admittamus libẽter, ignẽ propter maximam actiuitatem, quam habet, non eſſe idoneum pabulum viuentiũ, non idcirco idem aſſerendum de alijs elementis; quamuis .n. elementa modò apud nos ſint impura, adhuc tamen, vt notat Auerſa, proprias retinent ſubſtantiales formas, & in illa mixtura aliqua dabitur particula aquæ v.g. quæ non ſit alijs exhalationibus commixta, aliter ſi quælibet pars aquæ eſſet exhalationibus, alijſque ſordibus compacta, certè in eadem materiæ portione reperirentur ſimul forma aquę, exhalationũ, &c. quod eſt falſum, illa igitur aquæ particula verè nutriret, & ſi ſeparata omnino ab extraneis applicaretur viuenti, eſſet verum alimentum, ſicut in alijs cibis contingit; nec obſtat, quòd illa particula ſit alienis ſaltim qualitatibus affecta, quia hęc impuritas ſtat cum puritate ſubſtantiali, & cibus nutrire dicitur ſecũdùm propriam ſubſtantiam, non ſecundùm accidentia, vnde ſi reperiretur elementum purum puritate ſubſtantiali, & accidentali, adhuc poſſet pro alimento inſeruire. Prȩterquam quod ſermo eſt de elemẽtis, prout de facto apud nos exiſtũt, vnde aduerſarij negant hoc fundamento aquam poſſe in vinum conuerti, craſſeſcere, &c. & certè exemplum de floribus, & plantis è terra diuulſis, & in aqua etiam igne valde purificata immerſis maximè vrget. Tum quia nulla adeſt ratio in oppoſitum ſatis conuincẽs, vt videbimus.

In oppoſ. obijc. 1. quòd odores nutriant, nam ſpiritus, & cerebrum cõfortatur odoribus; Democritus odore calidi panis, & vini quatriduo vitam traduxit, & Plin. lib. 7 ca. 2. memorat populos in India reperiri ad Gangis fontes, qui ſolo odore, & halitu florum, & pomorum vitã ſuſtentant. Reſp. odores confortare cerebrum, non nutrire, & hoc, quia vt ait Ariſt. de ſenſu c. 1. cerebrum frigidum eſt, & vapore odorifero, vt potè calido temperatur, ac fouetur, quare potiùs ſe habet vt medicamentum, quàm vt alimentum. Democriti vita per odores fuit protracta, qui exhalationes eiuſmodi multum vaporis humidi admixtum habẽt, quare ſpiritus agglutinatæ, quibus ſunt ſimillimæ, ſua humiditate eos conſeruarunt contra actionem calidi naturalis, & externi, quod exiccãdo humidum ſpiritibus admixtum extenuat animantia, & tandem extinguit, niſi velimus dicere exhalationes illas per continuam applicationem vſque ad ventriculum perueniſſe, & hinc aliquantulum pro alimento inſeruiſſe. Quod Plinius narrat, vel per hyperbolem dictum eſt, vel fabuloſum.

59 Secundo, quòd vinum non nutriat, oſtenditur, quia ſi nutriret, malè Theologi docuiſſent vino quantũuis copiosè hauſto ieiunium Eccleſiaſticum non violari, ſi .n. violatur comeſta quacumq; re nutriente, cur non epoto vino? Tum quia nullum viuens hactenus ſolo vino diu vixit; neque dicas id accidere, quia vinum eſt exigui nutrimenti, contra enim eſt, quia herbæ ſunt etiam exigui nutrimenti, & tamen illis aliqui diù vixerũt. Reſp. Eccleſiam prohibuiſſe pro ieiunij obſeruantia, quæ propriè, & vſu humano primò, & per ſe recipi ſolent ad nutriendum, huiuſmodi non eſt potus, ſeù quæ ſunt inſtituta ad potum, ſicut eſt, aqua, vinum, ceruiſia, ſuccus pomorum, & alia huiuſmodi, ſicuti quamuis piſces quidam plùs nutriant, quàm quædam carnes, quia tamen ex genere ſuo carnes plùs nutriunt, illi piſces non interdicuntur; addi poſſet nutrimentũ ex vino ſicuti citiſſimè fit, ita etiam ſtatim euaneſcere, atque ideò non magni æſtimatur. Et hac ratione non poteſt homo ſolo vino diù conſeruari, nam cum vinum ſit celeriter nutriens, neceſſe erit, vt qui ſolo vino nutriri velit, vel multum hauriat, quod potius vitam extinguit, vel parũ, ſed ſępe haurire poſſit, atque

ſtra cum lagena circumeat, quod eſt valde difficile longo vitæ tempore. Tum quia ad nutritionem valde confert aſſuetudo, adeo vt veneno aliqui legantur ſuiſſe nutriti, inſueſcere autem vino a teneris difficillimũ eſt, quia vinum infantibus eſt multum noxium; & tandẽ quamuis hoc non ſit litteris traditum, forte aliquando contigiſſe non eſt deneganđũ. Imò Licetus cit. hoc refert c.18. ex Coſſço 2. de pot. in morb. c.30.

60 Tertiò, quòd elementa ſimplicia nõ nutriant, prob. expreſsè auth. Ariſt. 2. de gen. 50. vbi ex eo, quod nihil nutritur vnico elemento, probat illa, quæ nutriuntur, eſſe mixta ex pluribus elementis, cum nutriamur iiſdem, ex quibus conſtamus, vbi plantæ, addit, quæ videntur maximè ſola aqua viuere, nõ tamen ſola nutriuntur, ſed ſaltim aqua, & terra mixtis, vnde agricolæ, vt meliùs uigent, ligonibus, & roſtris miſcent aquam terra; idem repetit de ſenſu, & ſenſib. c. 5. verſùs finem vbi contra Pythagoricos negat ſimplex elementum nutrire, & præſertim loquitur de aqua, & aere. Tum quia (& eſt ratio Ariſt. cit.) ſingula elementa non ſunt cohærentia, commaſſabilia, & concraſcentia, nec poſſunt accipere craſſitiem nutribili debitam, ergo neque nutrire, conſeq. prob. quia nutribile eſt craſſeſcens, ideoque ad mixtum generandũ docuit Ariſt. omnia elementa debere concurrere, magis tamen illa, quæ faciunt cohærentiam, conſiſtentiam, & commaſſabilitatem partium, ex quibus oritur illa, quæ ab Ariſt. cit. appellatur mixtorum corpulentia, hæc autẽ elementa ſunt terra, & aqua, ex terra enim eſt conſiſtentia partium, ex aqua cohærentia, vt apparet in luto; antec. prob. quia certum eſt vi caloris (qui miniſter eſt alimenti concoquendi in ſanguinem 2. de Anim. 50.) nullum elementum per ſe ſumptum craſſeſcere, patet id in aqua, quæ calore nunquam craſſeſcit ad ſenſum, ſed aliqua pars euolat, & attenuatur maximè, alia verò non ita incraſſatur, vt accipiat corpulentiam quæ apparet in partibus viuentium; patet etiam idem in aere, qui tenuatur actione caloris potiùs, quàm incraſſatur; terra, etiamſi comburatur, in tenuiſſimos, ac penè inſenſibiles vertitur pulueres; neq; de igne attinet dicere, cui cum calor in ſummo debeatur, eſt maximè tenuis; meritò ergo Ariſt. 3. de part. anim. c.6. ad finem, & lib. 2 c.3. aliiq. Medici aptiſſima nutritioni dicunt eſſe corpora, quę habent humiditatem, & ſiccitatem, vt hac contrarietate ſe mutuò cõmaſſent. Tum 3. alimentum debet conuerti in ſubſtantiam aliti, eiq. fieri ſimile per virtutem potentiorem valentem illud tranſmutare, at calor naturalis non eſt potẽtior qualitatibus elementorum, quia qualitates mixti ſunt per participationem qualitatum elementorum, ergo ſimplex elementum non poteſt eſſe nutrimentum viuentium.

61 Reſp. ad 1. rectè ibi Ariſt. oſtendere animata ex quatuor elementis conſtare, quia nutrimentum, ex quo aluntur, ex illis conſtat, non quòd ſemper, & neceſſariò debent viuentia ex quatuor elementis ali, hoc .n. eſt contra ipſum Ariſt. ait namque ibi, plantas ex terra, & aqua nutriri, quamuis ex omnibus quatuor elementis componantur, ſed quoniam vt plurimùm, & faciliùs viuentia ex pluribus elemẽtis aluntur; ex hoc tamen nõ debet inferri nullum elementum quandoque ſe ſolo poſſe nutrire; Vel negauit elementa ſingula nutrire, quaſi quòd neceſſariò certum aliquod viuens ex poſcat certum elementum pro nutrimento, & non poſſit ex pluribus ſimul cibari. Ad 2. vel per ly craſſeſcere intelligitur, ꝙ alimentum debet per nutritionem conuerti in ſubſtantiam aliti, quæ corpulenta eſt, conſiſtens, & cohærens, & hoc eſt verum, negamus tamen elementa virtute nutritiua viuentis non poſſe conuerti in hanc ſubſtãtiam craſſam, & conſiſtentẽ, ignis enim, & aer, quamuis ſint tenues, & rariſſimi, poſſunt in terram, quæ corpulenta eſt, & conſiſtens, conuerti, ſanguis, & ſpiritus .l. ſint fluidi, conuertuntur in ſubſtãtiam ſolidam carnis, aut oſſis; Vel per ly craſſeſcere eſt ſenſus, quod nutrimentum debet accipere maiorem ſoliditatem, & craſſitiem ante conuerſionem in ſubſtantiam aliti, quàm habeat in ſe, & hoc non eſt ſemper verum, chylus .n. ſanguis, & cæteri humores ſunt fluidiores, quàm cibus, ex quo extrahuntur; Vel tandem eſt ſenſus, quòd per concoctio-

coctionem cibus digeri debet, vt reſoluatur vi caloris in partem puriorem,& ſubtiliorem, & in partem impuriorem, & craſſiorem, quæ fæces appellari ſolent, & hoc eſt verum, quando nutrimẽtum remotum eſt craſſius nutrimento proximo; at quãdo eſt tenuius, potiùs debet inſpiſſari, vt in nutrimentum proximum conuertatur; vnde ſi aqua eſt craſſior chylo, poterit hoc modo craſſeſcere, & in partem puriorem, ac impuriorem conuerti, ſi eſt tenuior, pars craſſior poterit in chylum mutari, ſubtilior verò euaporare, nec refert, quòd calor potiùs attenuet aquam, & aerem, quàm condenſet; etenim.l. calor ſit miniſter principalis potentiæ nutritiuæ, non tamen ipſe ſolus, ſed aliæ qualitates concurrunt per ſe, vt diximus diſp. præced. q.2. quare aer poterit condenſari à frigore cõnaturali viuentis, aqua à virtute conuerſiua, aliiſque qualitatibus; præterquam quod aqua craſſior eſt ſpiritibus vitalibus, vnde potius debet à calore naturali ſubtiliari, quàm condenſari, vt in nutrimentum proximum vertatur. Terra quoque licèt à calore naturali non poſſit cohærentiam recipere, poterit tamẽ ab humido naturali humefieri, nã omnes quatuor qualitates cõcurrunt ad alterationes præuias nutritioni,& mixtioni; Similiter de igne dicendum, ſuppoſita veritate generationis pyrauſtarum, quòd craſſeſcat virtute frigidi naturalis illarũ, quapropter ad ãigum. negatur antec. ad probat. patet ex dictis, nec aliud probat hæc Ariſt. ratio, ſolùm .n. conuincit vt in plurimùm, non abſolutè. Ad 3. ſi valeret, concluderet elementa nec ſe ſola, nec ſimul ſumpta poſſe in mixtum conuerti, quia qualitates mixti ſemper ſunt qualitates participatæ; quare maior non debet intelligi de potentiori virtute quò ad intenſionem, ſic.n. plantæ non poſſent aqua,& terra permixtis nutriri; ſed ſufficit, vt qualitates viuentis poſſint elementa alterare ad temperamentum nutrimenti proximi, ad quod non requiritur intenſior qualitas, non .n. implicat calorem vt vnum agere in frigidum vt octo, nã adhuc actio proueniet ex proportione maioris inæqualitatis, quia potentia actiua caloris ſuperaret potentiam reſiſtitiuam frigoris vt diximus diſp. 2. qu. 1. art. 2. De hac re vide Licet. cit. vbi oppoſitã ſuſtinet opinionem nec ſine probabili fundamento, nõ enim adſunt pro altera contradictionis parte conuincentes rationes.

ARTICVLVS II.

De Potentia nutritiua, eiuſque actu nutritionis.

62 POtentia nutritiua definitur ab Ariſt. 2. de An. 48. *Eſt potentia, quæ viuẽs conſeruat ſeipſum, quatenus eſt huiuſmodi*, & quamuis Conymbr. ly *quatenus eſt huiuſmodi* explicent, quatenus viuens eſt, rectiùs tamen alij intelligunt, quatenus eſt hoc in indiuiduo, quia poteſt viuens vt viuẽs cõſeruare ſeipſum in ſpecie per multiplicationem indiuiduorum, quod non fit per potentiam nutritiuam vt ſic, ſed generatiuam, at potentia nutritiua viuens ſeipſum conſeruat in indiuiduo.

Hanc potentiam nutritiuam quamplures à calore vitali, vel à temperamento primarum qualitatum non diſtinguunt; qua ratione calorem vitalem ab elemẽtari ſpecie diſtinctum ponunt. Sed falsò, tum quia hi calores ſunt eiuſdem ſpeciei, vt diximus diſp. 1. q. 7. tum quia temperamentum nõ eſt potentia vitalis, ſicut eſt nutritiua, tum quia potentia nutritiua eſt principiũ transmutationis alimenti in ſubſtantiam aliti, attingitq; ſubſtãtiam de nouo generatam; calor autem, aut temperamentum, cum ſit accidens, nequit generationem ſubſtantiæ attingere ex dictis in Phyſ. diſp. 7. quapropter erit hæc potentia facultas quædam, ſeu virtus animæ vegetatiuæ, reſidetque in omnibus partibus animatis viuentis, quia ex dicendis omnes partes viuentis nutriri debent, vnde facultas animæ erit potentia quædam partialis nutritiua, totum autem coniunctum ex hac facultate, & parte corporis animata erit potentialis totalis, & adæquata, vt de potẽtijs ſenſitiuis dicemus in lib. de anima, Et quamuis ab Ariſt. quandoq. nutritio calori tribuatur tãquam potentiæ, intelligi debet de potentia inſtrumentali, non principali, quia inter alias qualitates calor maximè inſeruit ad hanc opera-

operationem vitalem, & experientia conſtat. Hæc verò potentia, ſeu virtus adæquata, & totalis diuerſæ rationis eſt, nõ ſolum in varijs viuentium ſpeciebus, ſed etiam in eodẽ indiuiduo iuxta diuerſitatem partium formę corporeitatis, diuerſos quoq; produ cit effectus, nã potẽtia nutritiua carnis pro ducit carnem, potentia oſſis cauſat os, &c.

63 Attamen quia ad nutritionem multę prærequiruntur actiones, vt mox dicemus, per quas paulatim diſponitur alimentum ad conuerſionem ſubſtantialem, hinc pręter potentiam nutritiuam, cuius principaliter eſt conuertere alimentum in ſubſtantiam aliti, plures etiam aliæ virtutes concurrunt ei inſeruientes, vel per totum corpus diffuſæ, vel in certis partibus reſidentes, item vel cõmunes omnibus viuẽtibus, vel propriæ quibuſdam tantùm, præſertim animalibus perfectis. Prima dicitur virtus attractiua, qua partes omnes ad ſe trahunt alimentum neceſſarium, & maximè partes illæ, quæ præparare, aut immittere, vel deferre debent alimentum, vt ſunt radices in plantis, ventriculus, hepar, & venæ in animalibus. Secunda potentia dicitur retentiua, qua partes illæ retinent alimentum attractum, & proportionatum, vel vt in ſe conuertat, vel vt diſponant, & perfectiùs præparent, vel ad aliquem aliũ vſum. Tertia dicitur expulſiua, qua partes à ſe reijciũt partem alimenti, vel quia noxia, & inutilis, vel vt ad aliam partem tranſmittant. Quarta dicitur ſecretiua, ſeu ſeparatiua, qua partes puriores alimenti ab impurioribus ſegregantur, in qualibet .n. digeſtione depuratur nutrimentum, & ab ipſo aliqua ſuperfluitas ſecernitur. Quinta dicitur appetitiua, qua pars quælibet appetit alimẽtum neceſſarium, quando caret illo. Tandem ſunt aliæ potentiæ peculiares concoctiuæ diuerſimodè alimenti iuxtà varias mutatio nes, & digeſtiones nutrimenti, vt dicemus, qualis eſt in ſtomacho virtus chylifactiua, in hepate virtus ſanguifactiua. An autem hæ potentiæ ſint ab anima, & inter ſe realiter diſtinctæ, vel ſolum formaliter, aut ratione videbimus in lib. de Anima.

64 Quò ad alteram partem difficultatis de actu nutritionis aduertendum, quòd plures actiones pręcedunt, antequam alimentum in ſubſtantiam conuertatur aliti, & hoc, quia inter ſubſtantiam viuentis, & cibum eſt magna diſtantia, ideoque debet per varias actiones diſponi, & in nutrimentum proximum cõuerti, & quoniam actiones iſtæ ſunt quædam digeſtiones, & concoctiones, idcircò aliqua priùs de coctione in cõmuni, eiuſq. ſpeciebus pauca dicemus.

Coctio, ſeu digeſtio eſt perfectio, *facta à calore naturali, & proprio ex oppoſitis paſſiuis, quæ propria cuiq. materia exiſtũt,* ita Ariſt. 4. Metheor. ca 3. dicitur perfectio, hoc eſt actio perfectiua, quia mixtum per digeſtionem vlteriùs temperatur, & ad certos vſus in natura congruentes magis redditur idoneũ, vt pomi maturatio, hinc coctio eſt motus ab imperfectiori qualitate ad perfectionem, & quandoque accedit ſubſtantialis mutatio; Modus digeſtionis eſt iſte, quando .n. temperamentum mixti eſt imperfectum, præcipuè propter excedentiam humidi, calor naturalis conſumit humidum excedens, & ad debitam proportionem reducit iuxtà mixti naturam, hinc cauſa efficiens principalis erit calor internus, quandoq. verò accedit externus calor Solis, ignis, & quorumcumq. calefacientium, vt calor Solis adiuuat fructuum maturationem, & alimentum in ventriculo coquitur non ſolùm calore ventriculi (qui externus dicitur reſpectu cibi, internus verò reſpectu ventriculi, & viuentis) ſed etiam proprio calore excitato à calore ventriculi, carnes elixantur, vel aſſantur nõ ſolùm à calore ignis, ſed etiam à proprio excitato ab igne. Dicitur ex oppoſitis paſſiuis, &c. quia calor ſua actione humidum ſolidat, vt ſuperfluum tollatur, & ſiccum attenuat, nè nimis terreſtre ſit, & quia agẽs, & patiens relatiuè opponuntur, idcircò hę qualitates dicuntur oppoſitę calori. Ex hac coctione plures ſequũtur effectus. Primus eſt caliditas, cocta enim calidiora ſunt incoctis, ſic vina vetera ſunt calidiora recentibus; quod intelligi debet de proprio calore, nam muſtum eſt calidius vino non intenſiori calore vini, ſed calore extraneo ab alijs excrementis proueniẽte, intelligi quoque debet facta comparatione inter rem

cru-

crudam, & eandem coctam, ſi .n. mutaretur ſubſtantialiter, oppoſitum poteſt contingere, vt patet de lacte, quod eſt ſanguis magis decoctus, & tamen frigidius. Secundus effectus eſt dulcedo, concocta .n. fiunt crudis dulciora, vt ex natura dulcedinis, & experimento patet, ſic caſtaneæ, & alij fructus immaturi ſunt acerbi, cocti fiunt dulces. Tertius eſt craſſities, quia in coctione humidum abundans abſumitur à calore, in halitum conuertitur, & reliquum cum ſicco benè vnitur; qua ratione calor licet per ſe attenuet, per accidens tamen incraſſat, vnde excrementa humana iudicantur cocta, & bona, ſi ſunt craſſiuſcula, contrà, ſi ſunt tenuia. Hinc eſt axioma, *Omnia, quæ coquuntur, craſſeſcere*, hoc autem intelligendum eſt ſi in coctione non fiat ſeparatio craſſiorū partium, nec mutatio ſubſtantialis; qua ratione muſtū ſeparatis fæcibus terreſtribus fit tenue, & vinum, & in deſtillatione ſubtiliores ſubſtantiæ, & magis ſpirituoſæ eliciuntur ſegregatis craſſioribus, chylus etiam coctus ex pane non eſt craſſior pane, nec ſanguis chylo, nec ſpiritus ſanguine, vt diximus nu. 61.

65 Huius digeſtionis, ſeù coctionis ſpecies tres aſſignantur. ſ. maturatio, elixatio & aſſatio; Maturatio propriè eſt *ea perfectio, quæ ortui naturali ſuccedit*, vt fructus priùs generantur, poſtea maturantur, ſic animalia, ſignum maturationis in viuentibus eſt generatio, quando .n. fructus ſemen habent fœcundum, & idoneum ad gegerandum, dicuntur maturi, ſic etiam animal. Elixatio eſt *coctio à calore humido nō pingui eius indeterminati, quod eſt in humido*, dicitur à calore humido, quia ſi eſſet calor ſiccus, non fieret elixatio, ſed aſſatio, vnde res elixatæ corpori humido immerguntur; dicitur non pingui, vt ſunt aqua, vinum, acetum, &c. quia ſi eſſet humidum pingue, vt ſunt oleum, butyrum, adeps liquata, &c. non eſſet elixatio, ſed frixio, quę magis conuenit cum aſſatione, vt dicemus, quàm cum elixatione; dicitur eius indeterminati, &c. quia calor agit in humidum rei elixatæ ſuperfluum, & abundans (qua ratione dicitur indeterminatum) ipſum extrahendo, & vincēdo; vnde quæ nullam ferè habent humiditatem, vt lapides, vel ſi habent, eſt tamen cum ſicco valde compacta, vt metalla, ligna, oſſa, &c. propriè nequeunt elixari, ideoque difficiliùs elixantur res, quæ ſunt magis terreæ, & ſiccæ, vt ſunt carnes ſeniorum animalium, faciliùs res humidiores.

66 Aſſatio eſt coctio humidi interni facta à calore ſicco, abſumendo ſcilicèt humidum ſuperfluum, reliquo magis collecto, & contracto; vnde res illa aſſari poteſt, quæ poteſt etiam elixari, hinc lignum propriè non aſſatur, ſed aduritur, nullo planè humore remanente, aduſtio .n. opponitur aſſationi. Differunt res elixatæ ab aſſatis, quia aſſatæ partes internas habent humidiores externis, elixatæ è contrà ſunt interiùs ſicciores, quā exteriùs, cauſa eſt, quia calido ſicco adurente in aſſatione conſtringuntur, atque clauduntur pori exteriores, & ferè incruſtantur, & impeditur egreſſus humidi interioris, at in elixatis à calido humido fit pororum apertio, atq. humiditatis internæ extractio. Ex quibus patet frixionem magis aſſationi, quàm elixationi aſſimilari, nam extremitas rei frixatæ conſtringitur, exiccatur, & quaſi aduritur, interiores tamen partes ſunt humidiores, vt patet, dum oua in ſartagine friguntur; at elixata laxiora fiunt ſecūdum ſe tota; cauſa eſt diuerſitas liquorū, liquor .n. pinguis abundat humore aereo, qua ratione eſt facilis inflammationis, & per ipſum vis ignea facilè defertur ad oua. v. g. itaut ferè vrantur, at liquor non pinguis abundat humore aqueo, & per ipſum vis ignea nō facilè defertur, imò hebetatur, frixa igitur ſunt media inter elixata, & aſſata, nam interiùs ſunt ſicciora aſſatis, & humidiora elixatis, exteriùs ſunt humidiora aſſatis, & ſicciora elixatis. Hæc obiter ſint dicta, quamuis .n. aſſatio, & elixatio arte fiant, multæ tamen coctiones naturales ſunt ſimiles iſtis, præſertim coctio cibi in ventriculo ſimilis eſt elixationi, calor enim ſtomaci ſe habet vt ignis, potus vt humor, cibus vt caro.

67 His prænotatis declarandæ ſunt alte rationes, & digeſtiones cibi præcedentes nutritionis actum; Prima igitur alteratio fit in ore, vbi cibus, etſi ſubſtantialiter non

mutetur, alteratur tamen, & præparatur ad digeſtionem tùm diuiſione, tùm qualitate, præparatur diuiſione, quoniam cibus in minutas partes diuiſus meliùs digeritur in ſtomacho, & citiùs, quòd ſi in groſſas partes diuiſus deglutiatur, cum difficultate digeritur, & tardiùs, vnde manēs aliquãdiù indigeſtus tendit ad putrefactionem, hinc anhelitus fętidus cauſatur; alteratur quoq. qualitate propter admixtionem ſaliuę, quę calorem habet innatum, aliasque diſpoſitiones, eo quia à ſtomacho, hepate, corde, & cerebro ad radices linguę tranſmittitur, ideoq. cibus propter ſaliuam alteratur in odore, colore, & ſapore. Deinde agitatione linguæ, quæ veluti manus eſt ventriculi, & gulę attractu cibus ſic alteratus defertur in ſtomachum, ſeu ventriculum, vbi fit prima digeſtio, & ſecunda alteratio. Ventriculus eſt veluti promptuarium, quia eſt primum vas cibi omnibus membris commune, & veluti paterfamilias prouidēs omnibus de alimento, idcirco in medio corporis ſituatus; eſt etiam vndiq; circumuallatus membris calidis, vt in coctione cibi iuuetur, veluti vas decoquēs carnes eſt carbonibus circumſeptus, membra hæc ſunt hepar à dextro, ſplen à ſiniſtro, cor è ſuperiori parte mediante diaſragmate, muſculi dorſi è poſteriori, & à parte anteriori muſculi ventris, & Zirbus adipinus, quæ omnia proprio calore fouent, & iuuant calorem ventriculi. Eius figura eſt rotunda vt potè omnium capacior, & aptior ad digeſtionē, quia cibus vnitus ſecundum omnes partes magis conſeruatur, quàm ſi eſſet angularis figuræ; non eſt tamen perfectè ſphæricus, ſed aliquantùm oblongus duo habens orificia, vnum ſuperius pro ingreſſu cibi os appellatum, alterū inferius pro egreſſu eiuſdē Ianitor vocatū; in hoc igitur loco cibus digeritur, & in quadam maſſa veluti lactea cōuertitur, quæ à Medicis Chylus dicitur.

68 Peracta digeſtione ventriculus chylum demittit per inferius orificium virtute expulſiuæ potentiæ in quædam inteſtina, vbi fit quædam ſegregatio, partes .n. terreſtriores veluti excrementa, & fæces in alia inferiora inteſtina pelluntur, partes verò puriores propriè chylus appellatæ per venas Meſeraicas dictas tranſmittūtur ad iecur, & per quandam amplam venam Portam vocatam ingrediuntur, & hìc fit tertia alteratio, & ſecunda concoctio. Iecur eſt membrum quaſi connexum, & gibboſum ea parte, qua diaphragmati vnitur, ex oppoſito eſt concauum quinq; pennulis, ſeù alis ſtomachum amplectens .I. in homine alulæ iſtæ non ſint ſemper ſeparatæ; eſtque ſubſtantiæ tamquam ſanguinis coagulati, venarum origo, & quatuor humorum principium effectiuum; chylus enim in iecore depuratur, & quia in ſe partes cōtinet difformes, quædam enim ſunt aereæ, quædam igneæ, quędam aqueæ, & tandem quædam terreæ, idcirco iecur propria actiuitate ex illo quatuor deducit humores .ſ. ſanguinē, pituitam, ſeù flegma, flauam bilem, ſiuè coleram, & atram bilem, ſeù melancholiam, ſanguis eſt calidus, & humidus aeri correſpondens, flaua bilis ignea calida, & ſicca, pituita frigida, & humida, vt aqua; atrabilis frigida, & ſicca, vt terrea. Hi humores neceſſarij ſunt in corpore, cū enim opponantur, vnus vires alterius retundit, nè nimis excedat; tum quia ſanguis tanquam principale nutrimentum corpori inſeruit; Pituita ſanguinis liquiditatem conſeruat, illumq. defert per totum corpus, membra corporis humectat, nè frequēti motu exiccentur, & quia eſt ſanguis incoctus, faciliter in ſāguinem vertitur, nutritionique inſeruit; Flaua bilis eſt nutrimētum fellis, & etiam aliorum membrorū ſimul cum ſanguine, vnde in venis etiam reperitur, & à felle profluit partim ad inteſtina punctiōctionem, & abſterſionem pro ſeceſſu ſua mordacitate cauſans, partim ad fundum ventriculi ſuo calore iuuans ad digeſtionē. Atra bilis etiam pro nutrimento inſeruit, & à ſplene ad orificium ſtomachi pergēs ſua acerbitate famem, & appetitum prouocat. Poſtquam autem hi quatuor humores in hepate ſunt geniti, ſegregantur; flaua bilis ad folliculum fellis mittitur, atra bilis ad ſplenem, pituita verò nullum habet locum ſpecialem, ſed ſimul cum ſanguine per totum defertur; fit etiam alia ſegregatio, nam cū chylo è ventriculo ad iecur humor quidam prouenit vehiculum nutrimēti dictū,

&

& quia ad nutritionem nõ eſt idoneus, per quaſdam venas emulgentes dictas egreditur, & tranſiens per renes, ex renibus per poros vritides in veſicam deſluit. Verum eſt tamen quod quædam animantia reperiuntur flaua, vel atra bili carentia ob quaſdam occultas cauſas, ſic mulus, aſinus, ceruus, caper, camelus, & alia felle carent.

69 Poſt hanc coctionẽ ſanguis alijs humoribus permixtus effluit per quamdam magnam venam, quæ dicitur Caua, eſtque in plures alias venas ramificata per vniuerſum corpus diſpenſas, è quibus membra corporis ſanguinem attrahunt, & poſt varias alterationes iuxtà membrorum diuerſitatem vnumquodq. in propriam ſubſtantiam conuertit. Verùm in hoc eſt inter medicos, & Ariſt. diſſidium, Ariſt. n. 3. de part. Anim. ca. 4. & 5. vult ſanguinem in corde concoqui, & è corde in alia membra diffundi; Medici autem in hepate ponunt ſanguinis originem, quod veriſſimum eſt, quia in corde præter venam cauam, per quam ab hepate cor ſanguinem haurit, nulli ſunt meatus, per quos poſſet reliquos humores ad proprias ſedes dimittere, neq. tanta eſt cordis capacitas, vt vniuersã alimenti maſſam capere poſſit, & decoquere, nec alij humores in corde generantur, ſed in iecore, in quo radix omnium venarum radicata experitur, quæ eſt vena caua, hæc enim licèt perueniat ad cor, in illud tamen terminatur, nec rurſus per alios ramos egrediẽs diſtribuitur in cæteras partes.

Conantur Buccius in diſp. de partium corp. principatu, & Dand. lib. 3. de corp. Anim. cap. 17. Ariſt. defendere, quòd loquatur de ſanguine arteriali, qui per arterias è corde in corpus diffunditur, cuius virtute ſanguis ab hepate dimanãs digeritur. Sed hoc non videtur eſſe de mente Ariſt. videtur .n. docere omnẽ ſanguinem è corde prouenire; doctrina tamen hæc veriſſima eſt, nam ſanguis in corde receptus magis perficitur, & expurgatur, ac in ſpiritus vitales conuertitur, qui nil aliud ſunt, niſi quædam puriſſima, & ſubtiliſſima ſubſtantia ex puriſſimo ſanguine ad modum vaporis extracta, quæ per venas deinde arteriales vbique diffunditur, & ſuo calore motui, ac nutritioni membrorum inſeruit, vt ſanguinem nutrimentalem ab hepate prouenientem in ſe conuertant, quorum pars aliqua per quaſdã obliquas, & anguſtas vias à corde perueniũt ad cerebrum, ibique magis depurantur, & in ſpiritus animales mutantur, qui cum perfectiores ſint, ſenſationibus, aliſque operationibus animæ ſenſitiuæ inſeruiunt.

70 In his omnibus digeſtionibus ſemper fit aliqua ſeparatio ſuperfluitatis, & purioris ab impuro, in prima enim digeſtione chyli ſuperfluitas dicitur fæx, ſiuè ſtercus: in ſecunda, quæ fit in hepate, ſuperfluitas eſt præcipuè vrina: aliarum verò digeſtionum ſuperfluitates reſoluuntur vel per nares, & aures, vel per apoſtemata, cum aperiuntur, aut in pilos, & vngues vertuntur, aut inſenſibiliter per poros egrediũtur, ſed maximè per ſudorem expurgantur. Sudor eſt ſuperfluitas humorum præſertim ſanguinis, vnde habenti ſanguineam complexionem plùs, quàm alijs accidet ſudor; cauſæ ſudoris ſunt fortitudo virtutis expulſiuæ cum ſpiritu quodam fumoſo, raritas pororum, & ſuperfluitas aquoſitatis, cui pus colericum, ſeù putredo coleræ miſcetur, vt ſui acritate faciat humidum aquoſum ad externa peruenire, & quia amaritudinem habet, reddit ſudorem ſalſum, rurſus quia calor extraneus valde concurrit ad ſudorem, eſtque cauſa putredinis ex dictis diſp. præced. q. vlt. idcirco ſudor fætet, quamuis sãguis ſit dulcis malo carẽs odore, & eo magis ſudor redditur fætidus, quò magis partes corporis ſunt ab extrinſeco calidæ, & vapores illi minus exhalant, minor .n. exhalatio, & euentatio auget calorem, & maiorem cauſat putredinem, vnde ſudor faciei minus fętet. Deduci quoq. poteſt ex his ratio, cur ſuperiores partes corporis magis ſudent, ſunt enim magis poroſæ, magis abundant materia ſudoris, nam caloris eſt ſurſum mouere, & fumos ſurſum eleuare, & materia ſudoris eſt humidum aquoſum, & quoniam cerebrum eſt fons humiditatis hinc facies maximè ſudat, & inter partes faciei magis ſudat frons, quia primò ſubeſt parti anteriori cerebri, quæ eſt alijs partibus humidior. Deducitur etiam motus immode-

moderatos prouocare ſudores, cum enim ſint calefactiui, poros aperiunt, & ſuperfluitates corporis per illos expellunt, magis quoque ſudor fit poſt quietem, quàm in ipſo motu, nam adueniente refrigerio in quiete ſpiritus circa partes corporis externas propter motum multiplicati ingroſſantur, & in materiam ſudoris conuertuntur, vnde labor parat materiam ſudoris.

71 In plantis verò, vt notauit Ariſt. 2. de part. Anim. c. 3. circa finem non interueniunt tot mutationes, nam ſtirpes viuntur ipſa terra, in qua radices infixas habent, & eius calore, perinde ac animalia vtuntur ventre, ſicuti .n. in ventriculo fit prima cibi, potuſq. concoctio in animali, ita prima terræ, & aquæ concoctio ad nutritionem plantarum cõficitur in ipſa terra radicibus plantarum proxima, ex quo duo diſcrimina colligit Ariſt. inter alimentum, & nutritionem plantarum, & aliorum animãtium; primum eſt, quòd alimenti plantarum concoctio fit extra plantæ ſubſtantiam, animalium verò intra, ſecundum plantas excrementa non emittere, excrementum .n. propriè eſt id, quod ſenſibiliter relinquitur in prima concoctione ex alimento, vt ſunt fęces, cum igitur hæc extra plantam fiat, excrementa remanent extra plantam, quòd ſecùs accidit in animali.

72 Cum igitur tot mutationes tum accidentales, tum ſubſtantiales interueniant in nutritione, nutritionis actus propriè conſiſtit in actu illo, quo ſanguis, vel alius humor vltimò à membris diſpoſitus propriã amittit formã ſubſtantialem, & in formam carnis, vel oſſis conuertitur, ſeu in ſubſtantiam aliti. Hinc rectè ait Scotus 4. d. 44. q. 1. C. nutritionẽ eſſe generationem quandã ſubſtantiæ, extendendo generationem ad omnem inductionem formæ ſubſtantialis in materia poſt priuationem, propriè tamen non poteſt dici ſimpliciter generatio per ſe entis, prout illud dicitur per ſe eſſe, quod non eſt pars alicuius, ſed poteſt dici aggeneratio, quia eſt generatio alicuius, quod per generationem fit idem alicui præexiſtenti, vel poteſt dici ingeneratio, quia eſt generatio partis in toto. Sicut ergo generatio poteſt ſumi, & vt mutatio, & vt productio, ſic etiam nutritio, quapropter nutritio, vt mutatio, erit tranſitus materię alimẽti à priuatione illius partialis formę aliti ad talẽ formã, nutritio vt productio, erit productio partialis ſubſtãtię viuẽtis ex conuerſione ſubſtãtiali alimẽti virtute potẽtiæ nutritiuę facta, quod magis patebit ex qu. ſeq.

73 Cæterum quia animalia non in vno determinato loco exiſtunt, nec habent alimentum ſemper in promptu, & approximatum, ſicut plantæ, ſed huc illuc mouentur, cibumque in diuerſis locis quęrere debent, idcirco quidam appetitus in ipſis reperitur, qui per famem, & ſitim mouetur ad appetendum alimentum, & conſequenter virtutem impellit motiuam ad quęrendũ illud. Fames .n. oritur quando in membris non eſt ſufficiens ſanguinis copia, mẽbra ſugunt venas, venæ hepar, hoc ſugit venas meſeraicas, & alias, quæ ad ſtomachum pertingunt, iſtæ è ſtomaco exugunt quicquid in ipſo eſt, quo facto ſtomachus corrugatur, vnde in ipſo fit dolor, maximè tamen circa os ſtomachi, quod etiam humore acido à ſplene affuſo per id tempus inficitur, qui humor mordacitate ſua dolorem accumulat, & quoniam ex defectu alimenti deficiunt quoq. ſpiritus vitales in toto corpore, hinc non ſolum dolorẽ in ſtomacho experimur, ſed etiam laſſitudinem membrorum omnium, ſpiritus .n. vitales vires corporis fouent, quapropter cũ phantaſia percipit diuulſionẽ, & corrugationem ventriculi ob penuriam alimẽti, apprehendit alimentum vt conueniens, & neceſſarium, tum proponit id appetitui ſenſitiuo, qui confeſtim in ipſum tendit per actũ appetendi, virtutemq. motiuam compellit ad ipſius acquiſitionem pro animalis conſeruatione. Rurſus quia non ſolum cibus eſt animali neceſſarius, ſed etiam potus, tum vt ſua tenuitate in venarũ anfractibus cibo ſolido ſternat viam, tum vt concoctioni ventriculi, quæ eſt quędam elixatio inſeruiat, tum etiam vt ariditatem membrorũ, ſanguiniſque caliditatem mitiget, idcirco quãdo ſuccus iſte deficit in corpore vel ob exercitationem, aut calorem, vel eſum cibi ſalſi, membra inareſcunt, & oritur attractio ſimilis ei, quæ in fame accidit, cauſaturque

utrique dolor quidam potiſſimum in vētriculo, oeſophago, & faucibus; oeſophagus eſt pars membranea neruea, duabus tunicis conſtans, à faucibus ad ſuperius os ventriculi deſinens, cibumque, & potum in ventriculum deferens; ſicque cauſatur ſitis; Fames igitur propriè conſiſtit in dolore diuulſionis ventriculi propter penuriam alimenti, in hoc.n. maximè cauſatur dolor, quia ſuctio membrorum tandem ad os vētriculi terminatur; Sitis eſt ſenſio, & dolor in ventriculo, oeſephago, & faucibus ob penuriam potus, & ſucci humidi.

74 Verum hìc explicandę veniunt definitiones famis, & ſitis ab Ariſt. traditæ 2. de An. 28. ait enim quòd fames eſt appetitus calidi, & ſicci, ſitis verò eſt appetitus frigidi, & humidi; Dicuntur appetitus non formaliter, quia propriè ſunt dolores quidam anxiè torquentes animantia, ſed cauſaliter, quatenus ex iſto dolore à phantaſia repręsētato cauſatur in appetitu actus deſiderij, & appetitionis alimenti; Dicitur fames appetitus calidi, & ſicci, nō quidem abſolutè, nam quamplures sūt cibi, qui frigidi, & humidi exiſtunt; nec fames primò eſt à natura inſtituta ad reparandum ſiccū, ſed humidum pingue, quod eſt pabulum caloris naturalis, quare per calidum, & ſiccum intelligi debet omnis cibus comparatione facta ad potum, regulariter enim cibus eſt calidior, & ſiccior potu. Similiter ſitis dicitur appetitus frigidi, & humidi, nō quòd omnia poculenta ſint talia, ſed quòd vel ambas poſſideat qualitates, vel ſaltim alteram illarum, ſic vinum.l. ſit calidum, eſt tamen humidum.

Dices, contingere quandoque ſitim, quamuis in ventriculo adſit humidi copia, ergo non prouenit ex inopia potus. Inſuper ſi ſuccus iſte neceſſarius eſſet, maximè illo egerent animalia calidiora, & tamen volucres præſertim rapaces roſtrū habentes aduncum, & vngues, nunquam bibere cernuntur; De quodam etiam Oratore Regis Galliarū apud Sixtum Quintū Pontificē Maximū fertur nunquam bibiſſe Reſp. regulariter ſitim ita contingere poteſt tamen euenire, quòd os vētriculi, vel oeſephagus, aut fauces ſint humore ſalſo, & acido imbutæ, vt accidit hydropicis, vel ex iecoris intemperie, vt nunquam poſſint humectari, quamuis continuè bibatur. Volucres illæ carnibus crudis veſcuntur, & ſanguinolentis, ſunt enim omnes aduncæ carniuoræ, quare ſanguine, & humoribus crudarum carnium ſatis humidum cibum reddunt. Legatus ille iuſculis vtebatur, alijſq; humidioribus cibis, vt tradunt illi, qui cū eo familiariter verſabantur.

QVÆSTIO V.

An per nutritionem acquiratur noua ſubſtantia.

75 PRima opinio eſt Magiſtri ſent. 2. d. 30. negantis in nutritione aliū acquirere nouam ſubſtantiam, & ſolùm alimentum requiri, vt humanam ſubſtantiam foueat, & conſeruet, conuertitur.n. ait, alimentum in carnem, & ſanguinem, caro autem, & ſanguis non tranſeunt in veritatem naturæ humanæ, ſeù in ſubſtantiam ipſius, hæc.n. eſt ſola ſubſtantia, quæ in conceptione contrahitur à parentibus, & multiplicatur, ac augetur abſq; aliqua additione. Secunda opinio eſt Henr. quol. 2. qu. 10. Dur. 2. d. 30. q. 4. Zab. lib. de accret. cap. 15. & 16. Contareni tom. 2. qu. de augment. c. 4. ac aliorum docentium in nutritione fieri acquiſitionem nouæ partis materiæ, non autem formæ, hæc.n. ſecundùm omnes partes eadem ſemper manet, & vbi priùs informabat vnam partem materiæ, quia hæc propter actionem caloris defluit, informat deinde materiam alimēti, eo modo, quo omnes dicunt de anima rationali, propter ſui indiuiſibilitatem.

Communis opinio docet in nutritione fieri acquiſitionem tum nouæ materiæ, tū etiam nouæ formæ, quando forma eſt diuiſibilis in partes. Verùm Thomiſtæ ſuſtinentes ſubſtantiam præciſa quantitate partibus carere, valde laborant, vt hanc partialem, & nouam acquiſitionem explicent; præſertim Complut. de Gen. diſput. 5. qu. 3. & ſeq. aiunt duas ſubſtantias ſeparatas, ſi vniantur, vbi priùs erant duo tota realiter actu diſtincta, realiter deinde in vnione identificari, vt nulla ſit inter illas realis diſtinctio quò ad ſubſtantialia, eo quia prius

erant duabus quantitatibus totalibus ſigillatæ, poſt vnionem vna quantitate ſolum, à quo ſumitur ratio indiuiduationis, quia tamen poſſunt iterum per diuiſionem ſeparari, aut corruptionem, idcirco aiunt cum hac actuali identificatione ſtare realem quandam diſtinctionem potentialem, qua poſſunt denuò actualiter realiter diſtingui, ſi ſeparentur; quæ diſtinctio potẽtialis maior eſt diſtinctione virtuali, quæ .n. hac diſtinctione differũt, vt ſunt prædicata quidditatiua, nullo modo ſeparari poſsũt. Hinc per nutritionem aiunt acquiri ſubſtantiam viuam de nouo ex materia alimenti productam, non quidem vt habet rationem partis, quia hæc denominatio eſt à quantitate, & accidentalis, vnde nequit ſub hac ratione terminare nutritionẽ, quæ reſpicit ſubſtantiam ſub ratione ſubſtantiali, ſed terminat, vt fit realiter, & actu vnum per ſe, & identificatum cum præcedenti ſubſtantia, .l. per quantitatem poſtea extendatur; & habeat rationem partis. Ioan. de S. Tho. q. 8. de Gen. art. 2. ait, per nutritionem acquiri partialem entitatem ſubſtantiæ, quæ eſt pars formaliter per quantitatem, ex ſe tamen eſt ſolum radicaliter pars, vnde non acquiritur formalitas partis, ſed radix, quæ eſt illa ſubſtantialis entitas.

76 Dicendum eſt in nutritione acquiri nouas partes materiæ, & formæ, quando hæc eſt diuiſibilis, actu ex ſeipſis realiter diſtinctas à ſubſtantia præcedente viuentis tanquam partes entitatiuè, & ſubſtantialiter diuerſas, quæ vel è tranſeunt in ſubſtantiam aliti. Cõcluſio eſt Scoti in 4. d. 44. q. 1. & 2. d. 19. quem omnes ferè ſequuntur; & primò quòd acquiratur noua pars formæ, quando ipſa eſt diuiſibilis (quod addimus propter animam rationalem, quæ cum ſit ſpiritualis, caret partibus entitatiuis, vt ſuo loco dicemus) prob. à Scoto, omnis forma præter rationalem eſt diuiſibilis, materialis, & de potentia educitur materiæ, ergo ad extenſionem materiæ extenditur quoque forma, Antec. ſupponitur tum ex dictis in Phyſicis, tum ex dicendis in lib. de An. conſeq. prob. ex Ariſt. in prædicam. c. de quant. vbi habet, quòd quãta eſt ſuperficies, tanta eſt albedo, ergo quanta eſt materia, tanta eſt forma. Tum quia quando aduenit viuenti noua pars materię, vel pars formæ iſtam materiã perficiens, quæ prius aliam partem materiæ informabat per aduerſarios, ceſſat informare priorem materiam, vel non (per materiam priorem non intelligimus illam, quæ fluxit propter caloris actionẽ, ſed quæ adhuc permanet in viuente) ſi ſecundum, ergo idem perfectiuũ perficeret duo perfectibilia adæquata, quod eſt impoſſibile, etiam de potẽtia Dei abſoluta, qa nequit forma materialis duas materias adæquatas informare, vt oſtendimus diſp. 5. Phyſ. qu. 7. Si primum, ergo illa prior materia debet ab alia forma informari, & ſic daretur noua pars formæ, vel materia ſine forma. Accedit, quòd ſicut accidentalis forma nequit migrare de ſubiecto in ſubiectum, etiam vnum ſubiectum ſit alteri continuum, ſed extenditur ad extenſionem ſubiecti per nouas partes, multò minus forma ſubſtantialis materialis poterit de ſubiecto in ſubiectum migrare, etiamſi continuentur, nam maior eſt vnio formę ſubſtantialis cũ materia, quàm accidentis cum ſubiecto; tum quia in illa partiali corruptione per actionem caloris viuens amittit partem aliquam materię, quęrimus igitur de parte illa formæ, an ſe reſtringat ad partem materię remanentem, & ſic eſt migratio, & duæ formæ partiales in eodem ſubiecto, an verò ſe ſola perſiſtat, & hoc eſt naturaliter impoſſibile, an tandem fluat ſimul cum materia, & tunc ſicut per nutritionem reſtauratur deperditio materiæ per acquiſitionẽ materiæ alimenti, ita etiã debet reſtaurari deperditio formæ per acquiſitionem nouæ formæ.

77 Reſp. Zabar. migrationem totalem, qua forma totũ deſerat ſubiectum, & aliud totum informet, eſſe naturaliter impoſſibilem, at migrationem quaſi partialem, qua forma totum ſuum ſubiectum nõ deſerat, ſed in eo maneat, & ab vna eius parte ad aliam informandam tranſeat, non eſſe impoſſibilem in anima, .l. in alijs formis non detur, ratio eſt, quia aliæ formę informant corpus ſimilare, in quo eſt eadem conditio totius, & partis cuiuslibet, quare in informatione vna pars non dependet ab alia; at

ani-

anima eſt forma corporis diſſimilaris, cuius partes neceſſario ordine informat, vnã quidem primò, ac præcipuè, deinde alias per illam, quare poterit anima à membro præcipuo, in quo eſt radicata, ad alias partes aggeneratas protendi. Ad aliud, aio duplicem eſſe adæquationem, vel ſecundum quantitatem, vel ſecũdum proportionem, prima non adeſt inter corpus, & animam, quia hæc non eſt quanta, vnde eadem anima vegetabilis eſt adęquabilis corpori formicæ, & elephantis, nata .n. eſt extendi in magna, & parua materia, vnde quando caro facta eſt maior, non ſunt duo perfectibilia, ſed vnum, quod prius erat paruum, poſtea fit magnum, ſecunda adęquatio adeſt inter totum corpus, & animam, non inter partem aliquam, hæc enim non eſt adæquatum perfectibile reſpectu totius animę; ſed totũ corpus; ideoq; nunquã anima informabit duo perfectibilia adęquata.

78 Verùm .l. partialis tranſmigratio debeat admitti in forma indiuiſibili, qualis eſt anima rationalis, quia à ſubiecto non dependet, non tamen in forma diuiſibili, hæc .n. cum ſit materialis, in ſuo eſſe, fieri, & conſeruari dependet à materia, vt ſine illa nec eſſe, nec fieri poſſit, nec à qualibet materia, ſed ab illa, quam informat, non .n. pars animæ, quę eſt in arboris ramis, dependet à materia, quæ eſt in radice, nam ſi præſcinderetur ramus, adhuc vegetalis anima permaneret, .l. non diù, idem dicendũ de ſenſitiua in animalibus imperfectis, quę patiuntur diuiſionem, vt ſunt lacertæ, vermiculi, &c. ſi ergo pars formæ eſſentialiter dependet ab eadem materia, quam informat, certè ſi hæc diſtruit in viuente, perit etiam forma informans illam; quòd autem primò informet aliquas partes, ſolum arguit depẽdentiam, & ſubordinationem in informationem partium, non tamen, quod anima totaliter dependeat à partibus principalioribus, & nullo modo ab alijs, ſaltim ſecundum illas partes, per quas informat. Neq. dicas partes illas conſeruari ab adueniente materia; Nam poteſt eſſe, quod ad deſtructionem partialem ſubſtantię viuentis nõ ſuccedat immediatè reſtauratio per nutritionem; aſſerere autem partes illas formę confugere tunc ad materiam remanentem, eſt vanum, quia in deciſione rami, aut caudę lacertę pars formę remanet in eadem materia, ergo ſi hęc materia flueret, pars formę ſimul flueret, non verò desereret illam. Nec altera reſpõſio aliquid iuuat, loquimur .n. de ęqualitate ſecũdum partes entitatiuas, ſecundum quas anima extenditur corpori extenſione entitatiua correſpõdens tota toti corpori, & pars parti, certè maior eſt ſecundũ iſtas partes anima vegetans, quando arbor eſt iam ingentis altitudinis, ac cum erat paruula plantula, aliter oporteret aſſerere, vel animam omnem indiuiſibilem eſſe, quod eſt falſum, vt in lib. de An. dicemus, vel animam extendendo ſe ad totum corpus, veluti geminari, & reduplicatione quadam informare totum corpus; ſicuti albedo palmaris non poſſet coextendi ſubiecto bipalmari, niſi vel per additionem, vel per replicationem. hoc autem ſecundum eſt impoſſibile, quia idem penderet à pluribus cauſis materialibus adęquatis. Sicut igitur totũ corpus eſt adęquatum perfectibile totius animę, ita quęlibet pars eſt adequatum perfectibile cuiuslibet partis animę .l. cum aliqua dependentia partium minus principalium ad principaliores, ergo ſi eadem pars formę informaret duas partiales materias, aut è contrà, idem perfectiuum in duobus adęquatis perfectibilibus exiſteret, vel è conuerſo. An autem hoc contingat in omnibus viuentibus pręterquam in homine, vt vult Scotus cit. an ſolum in plantis, & animalibus imperfectis, vt volunt Thomiſtę, pendet ex illa quęſt. An animæ perfectorũ animaliũ .ſ. equi, bouis, &c. ſint diuiſibiles, vel indiuiſibiles, in lib. de An. diſcutienda.

79 Secundò, quod iſtę nouę partes ſint à pręcedentibus ſubſtantialiter, ſeu entitatiuè actu diſtinctę, patet ex dictis diſput. 9. Phyſ. q. 1. art. 1. & diſp. 7. Log. qu. 2. art. 2. vbi oſtendimus ſubſtantiam pręciſa quantitate habere partes entitatiuas; & adhuc oſtenditur, quia nutritio de ſua ratione formali reſpicit pro termino ſubſtantiam viuentis, non totalem, aliter à generatione ſimpliciter non differret, ſed partialem, vnde aggeneratio dici ſolet, & hoc pręſcindendo

dendo

dendo a quantitate, ſeu vt illa ſubſtãtia natura pręcedit quantitatem, ſicut corruptio, cui nutritio opponitur, eſt deſtructio alicuius ſubſtantiæ partialis, non totalis, ergo hæc noua ſubſtantia ſeipſa diſtinguitur à priori ſubſtantia, nõ per quantitatem, hæc .n. ſubſequitur, & præſupponit illam, non diſtinguitur autem vt totum à toto, quia nõ ſunt duo diuiſa, ſed vnita, ergo vt pars à parte. Nec valet reſponſio Ioan. de S. Tho. ſubſtantiã illam eſſe ſolum radicaliter partem, non formaliter. Non valet, quia vt diximus in Phyſ. verè ſubſtantia illa pręſupponitur quantitati, & cum præcedenti ſubſtantialiter, & entitatiuè vnitur, & vna non eſt alia præciſa quacumque quantitate, ergo erit actu pars formaliter, non tantum radicaliter, hanc enim compoſitionẽ conficit per ſuam entitatem, non per quantitatem; quòd ſi propter penetrabilitatem nolunt Thomiſtæ appellare illam partem, quaſi quod de ratione partis ſit impenetrabilitas, quæ verè habetur à quantitate, hoc eſt voluntariè dictum, & conficiunt quæſtionem de nomine.

Multò minùs valet reſponſio Complut. aſſerentium partem illam propter ſigillationem vnius quãtitatis realiter actualiter identificari cum præcedenti, .l. potentialiter diſtinguatur. Hoc in primis eſt inauditum in ſcholis .ſ. quòd aliqua realiter identificata poſſint ſeparari; vt .n. diximus in Logica diſp. 1. qu. 5. art. 2. pręcipuum, & ſufficientiſſimum ſignum diſtinctionis realis actualis eſt poſſibilitas ſeparationis, nõ actualis ſeparatio, ex 7. Top. c. 1. loc. 16. quę enim actu non ſunt ſeparata, ſed poſſunt ſeparari non dicuntur actu realiter identificata, & potentialiter realiter diſtincta; aliter quia materia, & forma non ſunt actu ſeparata, imò magis vnita, quam duæ partes materiæ, iſtæ .n. conficiunt totũ integrale entitatiuum, illæ totum per ſe Phyſicum ex actu, & potentia, quod eſt magis vnum, quàm illud, erunt materia, & forma realiter identificata, & potentialiter realiter diſtincta. Tum quia vel materia alimẽti poſt nutritionem actu retinet in alito eandem entitatem, quàm habebat ſub forma alimenti, vel illam amittit, ſi ſecundum, ergo deſtrueretur, quod eſt falſum; ſi primum, ergo ſicut antea materia aliti erat actu realiter diſtincta à materia alimenti, etiã poſt nutritionem erunt actu realiter diſtinctæ, vnio .n. facta per nutritionem tollit diuiſionem, & ſeparationem, non diſtinctionem. Si dicas conuerti in ſubſtantiam aliti, adhuc vrgetur, vel iſta conuerſio fit cũ amiſſione propriæ entitatis, vt cum vinum conuertitur in acetum, vel non, & ſic arguitur vt prius. Falſitas etiam huius opinionis deducitur ex hoc, quod ſupponit quãtitatem eſſe principium indiuiduationis, quod eſſe falſum oſtendemus in Metaph.

80 Tandem, quòd hæc ſubſtantia verè conuertatur in ſubſtantiam aliti, probat Doctor in 4. cit. contra Magiſtrum, qui ſolum in homine hoc videtur aſſerere, nam, ait Scotus §. *Circa iſtam quæſtionem*, quia non minùs perfectè nutritur homo, quàm brutum, nam ita generatur homo imperfectæ quantitatis, ſicut brutum, & ita in illo fit partium continua deperditio, ſicut in iſto, ergo ſicut in brutis nutritio fit per conuerſionem alimenti in ſubſtantiam brutorum, & augmẽtatio terminatur ad aliquid de eſſe ipſorum, ita in homine continget. Probat deinde vniuerſaliter, nam ſi caro illa, quæ à parentibus contrahitur, ſolum adeſt in ſenſitiuis toto vitæ tempore, iam eſſet incorruptibilis, quod eſt falſum, quia eſt eiuſdem rationis cum altera. Tum quia tota caro eſt in ſenſitiuis animata, tàm anima vegetatiua, quàm ſenſitiua, ergo tota eſt de ipſorum ſubſtantia. Quibus accedit, quòd viuens ſecundum ſuam ſubſtantiam fit maius, ergo vel per replicationem eiuſdem ſubſtantiæ, vel per rarefactionem, vel tandem per veram additionem nouæ ſubſtantiæ; non primum, quia replicatio pluribus locis non eſt naturalis, nutritio autẽ, & auctio eſt naturalis; non ſecundum, quia ſic corpus viuentis aucti eſſet rarius, tenuius, & leuius corpore viuentis parui, quod eſt falsũ; reſtat igitur, quòd fiat maius per veram additionem nouæ partialis ſubſtantiæ, quæ ſit de ratione viuentis.

81 In oppoſ. primò arguitur, quod acquiratur pars formæ, ex Ariſt. 1. de Gen. 35. & 37. vbi ait, quòd caro ſecũdum ſpeciem,

feu

ſeù ſecundum formam augetur, caro verò ſecundum materiam nō augetur; & in tex. 36. ait, quòd caro ſecundum formam manet, ſecundum verò materiam fluit, ac refluit, ergo per Ariſt. forma non corrumpitur in viuente, ſed eadem per totam vitam conſeruatur; & 1. de An.94. aſſerere videtur omnem animam indiuiſibilem eſſe, ergo ſaltim anima ſecundum partes non acquiritur de nouo. Tum 2. ſi de noua parte carnis noua pars animæ educeretur, quia hæc pars carnis eſt homogenea, iam illa pars animæ non eſſet actus corporis organici contra definitionem animæ, ſed homogenei; Neque etiam in viuente eſſet aliquod membrum principale, à quo in cætera membra diffundatur vita, & in illis dependenter ab iſto reperiatur, quod eſt falſum, nam cetera membra dependenter à corde animantur, ſeq. prob. quia res non pendet in conſeruari ab eo, à quo non pendet in educi, ſed pars illa animæ educitur à parte carnis, non à corde, ergo &c. Tum 3. non vnica anima eſſet in viuente, niſi per aggregationem plurium, quod eſt falſum, nam Ariſt. 3. de part. Anim. c.4.5. & 7. ait animal eſſe vnum propter animam vnam, & hanc eſſe vnam propter vnum principium, quod eſt cor. Tum 4. quia ſic nutritio non eſſet aliud, quàm iuxta poſitio, & quælibet pars aucti non eſſet aucta contra Ariſt.l.1. c. de augment.

Reſp. primam authoritatem eſſe valde difficilem, & plures adeſſe reſponſiones, quæ parùm, aut nihil valent, vt eſt videre apud Biragum 1. de Gen.q.11.& Zab. lib. de accret. ca.19. 20. & 22. dicimus tamen cum Scot. in 4.cit.lit.L quòd per partes ſecundum ſpeciem, & ſecundum materiam intelligit partes integrales ipſius compoſiti ex materia, & forma conſtantes, quę partes aliæ ſecundū ſpeciem dicuntur, & aliæ ſecundū materiam, & hoc tripliciter; primò pars ſecundum formam dicitur, quę habet eſſe ſecundum formam, Secundò dicitur, quæ non ſolum habet eſſe, ſed etiam operari, forma .n. dat eſſe, & agere, & ſecundum infert primum, l. non è contra, citiùs .n. alicui deficit actio propter imperfectionem, quàm eſſe, per quam operationem pars illa poteſt contrario reſiſtere, & ſeipſam in toto cōſeruare; Tertiò tandem pars ſecundum formam illa dicetur, quæ tātam habet molem, vt in nutritione poſſit fieri additio, nam vt dicemus q.ſeq. nutritio immediatè non fit ſecundum omnes partes proportionales, ſed ſecundum partes aliquotas inter vnum, & alterum porum mediantes, modò partes iſtæ ſecundum formam dici poſſunt, quia habent quātitatem ſufficientem, cui poterit fieri additio ſubſtantiæ. Ex oppoſito pars ſecundum materiam tripliciter dicitur. Primò, vt opponitur parti ſecundum formam primo modo, & eſt illa, quæ caret eſſe formæ, quo pacto parti ſecundum formam priuatiuè opponitur, cum ſit carentia ipſius; Secundo, vt opponitur parti ſecundum formā in ſecundo ſenſu, & eſt illa, quæ ex ſe non habet talem virtutem conſeruandi ſeipſam in toto, ac reſiſtendi cōtrario, l. habeat eſſe, Tertiò, vt opponitur parti ſecundum formam tertio modo ſumptā, quæ eſt pars illa proportionalis, ſecundum quam non fit nutritio, tunc ad Ariſt. ait Doctor, quòd in prima propoſitione loquitur de parte ſecundum formam, & parte ſecundum materiam in tertia ſignificatione; in ſecunda verò propoſitione loquitur de ipſis in prima, & ſecunda ſignificatione acceptis, pars .n. ſecundum ſpeciem in primo ſenſu reduplicatiuè non fluit, quia manet in toto, nec in ſecundo ſenſu, quia vim habet conſeruandi ſeipſam; ſed fluit pars ſecundum materiam in primo ſenſu, quia illa pars priùs dicebatur ſecūdum ſpeciem, quando erat in toto, modò quando fluit, non dicitur amplius ſecundum ſpeciem, ſed ſecundum materiam; ſimiliter & in ſecundo ſenſu, quia ſi non habet virtutem ſe conſeruandi in toto, iam eſt in potentia proxima ad fluendum; ex quibus patet, quomodò Ariſtot. ſit potius pro nobis, ait .n. quòd fit additio parti ſecundum formam, ergo ſecundum ipſum non manet omnino eadem forma inuariata, ſed in nutritione aduenit pars aliqua formæ. Ad 2. author. dicimus variè apud interpretes legi, Argyropolus .n. vertit *diuiſibilem*, quod tamen eſt intelligendum de vegetatiua, & ſenſitiua, de

ua, de quibus prius fuerat locutus; deinde etſi indiuiſibilem dicat, loquitur de indiuiſibilitate ſecundum ſpeciem, non ſecundū extenſionem, vt colligitur ex ipſo textu. Vel loquitur de animabus perfectorum viuentium, quarum partes nequeunt ſeparatæ exiſtere; de quo in lib. de An.

82 Ad 2. concedimus partem illam animæ eſſe actum corporis homogenei, quod in omnium ſententia eſt aſſerendum, ideo .n. anima informat corpus diſſimilare, quia informat partes ſimilares; definitio autem animæ nō debet verificari de qualibet parte, ſed de tota anima, nequit .n. anima tota exiſtere, quin corpus ętherogeneum informat, quælibet tamen pars eſt ſolum actus corporis homogenei. Negamus etiam ſecundam conſeq. aliæ .n. partes in tantùm animātur, quia à corde participant vitam, ad probat. dicimus animam partialem dependere in conſeruari, & produci à corde in genere cauſæ efficiētis, & à parte carnis, è qua educitur, in genere cauſæ materialis; quamuis in aliquibus, præcipuè in plantis non adſit tanta dependentia inter partes. Ad 3. in viuēte vnam animam reperiri per continuationem, nō plures, aliter omnem animam indiuiſibilem oporteret ponere, quod manifeſtè repugnat experientiæ in plantis, & animalibus imperfectis. Ad 4. dicemus quæſt. ſeq.

Secundò, inſtari poteſt contra aliam partem concluſ. quòd iſtæ partes non ſint ſubſtantialiter actu diſtinctæ omnibus illis rationibus, quibus Thomiſtę diuiſibilitatem ſubſtantiæ in partes entitatiuas impugnāt, quas ſoluimus diſp. 9. Phyſ. qu. 1. art. 1. & diſp. 7. Log. qu. 2. art. 2. ſed præſertim arguunt Complut. hîc, primò ex hoc, quòd materia nō ſit ex ſe vna numero poſitiuè, ſed negatiuè, quarè nequit in materia, vt intra genus ſubſtantię continetur, aſſignari partium diſtinctio. Sed hoc fundamentum iam diruimus diſp. 2. Phyſ. qu. 4. art. 1. & diſp. 5. q. 3. artic. 1. Deinde arguunt, quia ſubſtātia materialis, & completa debet eſſe quid per ſe vnum, vt eſt genus intra lineā ſubſtantiæ, at ſi haberet partes entitatiuas vnà cum partibus phyſicis, non eſſet quid per ſe vnum, quod prob. quia ex duobus totis completis non fit per ſe vnum, at data noſtra ſententia in hac ſubſtantia eſſet totum reſultans ex partibus entitatiuis, & totum reſultans ex partibus phyſicis, quare includeret duas totalitates completas, & conſequenter eſſet vnum per accidēs. Si dicas hæc duo tota non diſtingui realiter, ſed ſola ratione, ex eo quòd totalitas entitatiua nihil eſt aliud, quàm tota entitas materiæ, & formæ vnitæ, & totalitas per ſe Phyſica nihil eſt aliud, quàm tota entitas materię, & formæ. Contrà, illa tota realiter diſtinguuntur, quorum ſingulę partes ſunt realiter diuerſæ, ſed partes totius integralis entitatiui, & partes totius Phyſici realiter inter ſe diſtinguūtur, quia partes iſtius ſūt materia, & forma, quæ realiter diſtinguūtur à quauis parte totius integralis .ſ. à capite, oſſe, brachio ſubſtātialiter ſumptis, ergo &c.

83 Reſp. ſi argum. concluderet, probaret etiam quantitatem non eſſe vnum per ſe, in ipſa enim adeſt totalitas integralis, & totalitas Metaphyſica, & ſunt de per ſe conceptu quantitatis, nam extenſio partium impenetrabilium eſt ratio quantitatis, in qua totalitas Metaphyſica includitur, nec vna totalitas ſe habet per modum actus, & potētię reſpectu alterius; dicimus ergo, idem ens ſubſtantiale completum eſſentialiter includere vtramque compoſitionem, quia vt notauimus in Log. diſp. 7. qu. 2. art. 2. compoſitio ex partibus integralibus eſt de eſſentia rei materialis, per hanc enim diſtinguitur à ſpirituali, vt ſuo loco dicemus, nec ſunt duo tota realiter diſtincta, ſed idem omnino eſt totum Phyſicum, & integrale; falſum eſt etiam, quod aſſeritur in impugnatione .ſ. partes vtriuſq; totius realiter diſtingui, nam partes totius Phyſici ſunt materia, & forma, partes totius integralis ſunt caput, pes, brachium, &c. quæ etiam ſunt eadem materia, & eadem forma ſecundum ſuas partes conſideratę; verum eſt tamen, quòd alia eſt ratio totius Phyſici, & totius integralis, ſuntque formaliter alterius rationis, non exigitur autē, vt iſtæ duæ totalitates in vnā per ſe coeant per modum actus, & potentię, ſicut nec totalitas Phyſica, & totalitas Metaphyſica in ſubſtantijs, & totalitas integra-

tegralis, & Metaphyſica in quantitate vnā totalitatem per ſe cōficiunt, & tamen tàm ſubſtantia materialis cōpleta, quàm quantitas ſunt vnum per ſe in genere, ratio eſt, quia ſunt alterius, & alterius rationis, & ſufficit, quod quęlibet dicat vnum per ſe conceptum ex eadem re deſumptibilem ſecundum diuerſas conſiderationes.

84 Tertiò, arguitur, quòd alimentum nō tranſeat in ſubſtantiam aliti, Tum quia ex Matt. 15. *Omne, quod intrat in os, in ventrem vadit, & in ſeceſsum emittitur*, ergo nulla pars cibi tranſit in ſubſtantiam aliti, aliter nō omne emitteretur. Tum 2. nequit humidum radicale conſumptum per actionem caloris reſtitui per nutritionem, aliter poſſet homo naturaliter ſe in æternum perpetuare virtute nutritionis, quod eſt falſum. Tum 3. ſaltim in homine non erit naturalis nutritio, & conuerſio cibi in ſubſtātiā aliti, quia nequit homo attingere vnionem animæ rationalis in generatione, ergò neq; in nutritione. Tum 4. infans mortuus in infantia reſurget in ętate perfecta, & mole corporis illi ætati proportionata, & tamen non habuit nouam carnem per nutritionem, ergo eodem modo homo adultus augetur in mole corporis abſq. conuerſione ſibi in ſubſtātiam propriam. Tum 5. ſequeretur viuens eſſe in continua deperditione, & noua acquiſitione partium, & ſic non eſſet idem toto vitæ tempore. Tum 6. ex D. Aug. lib. 10. ſuper Gen. ad litt. c. 19. omnes homines fuerunt in Adamo nō ſolum ſecundum ſeminalem rationem, ſed etiam ſecundum corpulētam ſubſtantiam, impoſſibile hoc autem videtur, ſi homines per nutritionem acquirerent nouam ſubſtantiam, quæ ſit de veritate naturæ, ſic .n. tota hominū caro fuiſſet in Adamo, quod eſt ridiculum. Tandem ſi fieret iſta conuerſio, tunc homo in reſurrectione reſurgeret ingentis magnitudinis, quia deberet reaſſumere totam carnem nutrimentalem, quam habuit in hac vita; imò contingere poteſt, quòd aliquis nutriatur carne humana; ergo ſi fieret iſta cōuerſio, eadem caro in reſurrectione reperiretur in duobus, aut ſaltim eadem numero materia.

85 Reſp. ad 1. ly *omne* diſtribuere pro quolibet cibo, non pro qualibet parte cibi, de quolibet. n. eſt verum dicere, quòd per ſeceſſum emittatur, quia in qualibet digeſtione fit aliqua fæcum ſegregatio, non tamen de omni parte, ſed ſolum de terreſtrioribus, putiores verò in ſubſtantiam conuertuntur .l. ſint exiguæ quantitatis. Nec officit, quod vrget Arriaga diſp. 2. de Gen. nu. 77. hanc propoſitionem ſic explicatam ineptam eſſe ad intentum Chriſti, nam voluit Chriſtus probare, quod in os intrat, nō coinquinare hominem, quia in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur, ad hoc autem exigitur, vt totum ea in ſeceſſum, aliter ab illa parte remanente poſſet coinquinari homo; tū quia ly *omne* neutraliter poſitum idem eſt ac totū, nam licet dici poſſit omnia compoſita ſublunaria eſſe materialia, non tamen eſt verū omne ſublunare eſſe materiale, quia rationalis anima, quæ eſt pars compoſiti ſublunaris, non eſt materialis. Non obſtat, quia vt notant Baſſol. 2. d. 30 q. vn. art. 1. & Ruuius hic per illam propoſitionem Chriſtus voluit oſtendere hanc cibi digeſtionem eſſe actionem naturalem potētiæ nutritiuæ, & ideo non coinquinare, quod .n. coinquinat, exit de ore, hoc eſt de corde, & manet in illo, quia actus voluntatis eſt primò peccatum, & de iſto exeunt furta, homicidia, & adulteria. Neq. vrget, quod addit, nam Apoſt. 1. Corinth. 10. ait, *Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire: omne, quod vobis apponitur, manducate*, vbi ly *omne* non neceſſariò ſignificat totum, itaut Apoſtolus conſuluerit, vt omnes cibos, & ſecundū quamlibet partem manducemus, ſed rectè poteſt fieri diſtributio ad omnes, & ſingulos cibos, non ad omnes, & ſingulas partes. Ad 2. dicemus qu. vlt. Ad 3. patet ex dictis n. 35. verè enim homo propria virtute attingit vnionē iſtam partialem animæ, quia iam habet in ſua poteſtate animam, at in generatione totaliter à Deo creatur, & liberè. Ad 4. dicimus, quòd Deus ſupplebit ex aliqua materia extrinſeca in reſurrectione. Ad 5. dicemus qu. 7. Ad 6. communiter aiunt Theologi, ideo homines in Adamo contineri, quia ab ipſo deſcēdunt tanquam à cauſa remota, & originaria ſecundum naturalem propaga-

paga-

pagationem per virtutem generatiuā, quæ eſt ratio ſeminalis, & ſecundum corpulentam ſubſtantiam, quæ eſt materia ſubminiſtrata à parentibus in generatione; non autem quod caro omnium hominum extiterit in Adamo. Ad 7. ait Doctor in 4. cit. quod homo in reſurrectione ſolum habebit nō quidem omnem carnem, quam per nutritionem acquiſiuit in via, ſed quantum ſufficit ad perfectam ætatem corporis virilis, & ex omnibus partibus carnis habebit puriores. Similiter ſi eadem portio materię fuiſſet in duobus hominibus reſurget in illo homine, qui prius fuerit de illo nutrita.

QVÆSTIO VI.

An nutritio continuò, ſecundùm omnes viuentis partes fiat.

86 PRima quæſtionis pars duplicem ſenſum habere poteſt, primus eſt, an cum fit nutritio, fiat in iſtanti, vel ſucceſſiuè; ſecundus eſt, an à principio vitæ vſque ad finē inceſſanter, & abſq; interruptione fiat. Quò ad primum ſenſum manet difficultas ſoluta ex dictis diſp. 5. q. 5. art. 1. eædem .n. rationes probantes generationem inanimatorum fieri ſucceſſiuè, idem de nutritione oſtendunt, nam, .I. viuentium generatio petat fieri in inſtanti, eo quia viuentia in generatione minimum ſibi determinant; in nutritione verò, quia iam præſupponitur viuens exiſtens, nō neceſſariò exigitur hoc minimum, idcirco ſe habent vt inanimata, & conſequenter ſucceſſiuè nutriuntur; iam .n. anima præſupponitur introducta in determinata, & proportionata magnitudine, per quā poſſit proprias exercere operationes. Solum vrgeri poteſt ex Scoto 4. d. 44. q. 1. L. vbi habet hęc verba. ***Sed ex iſtis adhuc nō habetur de modo augmentationis, quia illa aggeneratio, quæ fit in nutritione, eſt momentanea, augmentatio autem nō eſt in inſtanti, cum ſit motus.*** Dicimus tamen, quod Scotus ibi ſolum intendit nutritionem ab augmentatione diſtinguere, non verò aſſignare germanum modum nutritionis, an ſcilicet in tempore, vel in inſtanti fiat, & quoniam quò ad ſucceſſionem, etiamſi nutritio fiat in tempore, diſtinguitur adhuc ab augmētatione, nam hæc intrinſecè, & per ſe petit in tempore fieri, illa verò ſolum extrinſecè, & per accidens, intrinſecè verò petit fieri in inſtāti, ideo Scotùs poſuit differentiam inter nutritionem, & auctionem penès hoc, quod petunt ex propria natura; vt diximus loco cit. de generatione non viuentium art. 2.

87 Quò ad 2. ſenſum communis opinio eſt nutritionem non ſemper fieri continuò, & abſque interruptione toto vitæ tempore, ſed poſſe aliquandiu ceſſare; ita etiam colligitur ex Scot. 2. d. 2. q. 9. O. vbi hoc docet de mente Ariſt. 8. Phyſ. 23. quo loco aſſerit diminutionem, augmentationem, & alterationem fieri ad modum excauationis lapidis à gutta aquæ, ſicut .n. nō à qualibet gutta lapis excauatur, ſed ab vltima, cętere verò tantum diſponunt, ita illi motus. Patet etiam, quia homo in inſtanti generationis nō poteſt ſtatim agere in alimentum, etiamſi illud approximatum haberet, ſed neceſſaria eſt pręuia alteratio, quę in tempore fit, ergo datur aliquod tempus, in quo viuens nō nutritur. In progreſſu etiam temporis dari poteſt aliqua interruptio, quia poteſt eſſe aliquod impedimētum, vel ex parte caloris vitalis, quia ſubeſt etiā ipſe morbis, ſicut, & alię partes viuentis, ergo ſi aliæ partes poſſunt tali morbo affici, vt motus illarū omnino impediatur, etiā naturalis calor poterit morbo aliquo debilitari, vel ſi ex magna ciborum copia maneat obſtructus, & ſuffocatus, itaut poterit à ſua actione impediri, & per aliquod tempus non agere, vel adeò remiſsè, & imperfectè, vt non poſſit alimentum perfectè diſponere, & conſequenter nec potentia nutritiua conuertere poterit in ſubſtātiam aliti; vnde atrophia, inquiunt medici, quod ſit tabes, qua corpus non alitur, & naturaliter ſemper aliquibus partibus decedentibus, nullis verò in eorum locum ſubeuntibus, ſumma macies oritur, & niſi occurratur, extinguit hominem; Poteſt etiam eſſe impedimentum ex parte alimenti, vt ſi ineptum ſit ad conuerſionem, vel ſi difficilè diſponatur, nam tunc per aliquod tempus ceſſabit conuerſio. Addunt tamen, quod cum calor vitalis ſit agens neceſſ[illegible], ſem-

per

per aliquam actionem exercebit, vel tranſmutando alimentum in ſubſtantiam aliti, vel præparando alimentum aliqua ex prævijs decoctionibus, vel tandem, ſi non adſit cibus, in propriam viuentis ſubſtantiam aget illam abſumendo, qua ratione nequit viuens diu ſine alimento viuere, quia tunc calor conſumeret humidum radicale, itaut corpus redderet omnino ineptũ ad animationẽ; Vnde cõcludunt ordinariè non poſſe hominem ſine cibo viuere vltra ſeptẽ dies, vt voluit Hippocr. lib. de carnibus, vel vltra vndecim, vt placuit Plin. lib. 11. c. 54.

88 Verum Licetus in opere *De his, qui diu viuunt ſine alimento* multum quidem eruditè demonſtrat tùm lib. 1. tùm lib. 3. poſſe viuentia ſine alimẽto diù conſiſtere, ſiuè vegetantia ſint, ſiuè ſenſitiua, tàm terreſtria, quàm volatilia, & aquatilia, imò de quibuſdam hominibus refert ex authoribus de fide dignis vſque ad quadraginta annos, & vltra extitiſſe ſine alimento. Huius rei cauſam aſſignare conatur lib. 3. à cap. 14. & inquit, quod cum duplex ſit alimentum .ſ. remotũ, & proximũ ex dictis n. 52. dupliciter poterit diù viuens ſine alimento permanere, vel ſine remoto tantum, ſi .ſ. cibum nõ ſumat, nutriatur tamen interius proximo alimento, vel ſine vtroque; primo modo contingit ieiunium in quibuſdã animalibus regulariter, vrſa enim teſte Ariſt. 6. de hiſt. Anim. c. 30. circiter quadraginta latet ſine cibo, quo tempore multum pingueſcit, idem dicitur de gliribus, per totam enim hyemem dormiunt, & valde pingues euadunt, de ſerpẽtibus etiam, ſtellionibus, cicadis, cocodrillis fluuialibus, & alijs refertur per totam hyemem ieiunare; quod euenit, quia alimentum proximum ex pituita, & ſucco valde viſcoſo conſtat, vnde poteſt calori naturali reſiſtere, nè citò conſumatur, cui accedit modica vis concoctiua, qua ratione impotens eſt ſuccum illum concoquere, & immutare, hinc in adipem, & pinguedinem conuertunt.

89 Deinde explicat, quo pacto poſſit diuturnum ieiunium cõtingere ſine vtroq. alimento; nam vt diximus diſp. 2. q. 1. actio ſemper prouenit ex proportione maioris inæqualitatis, itaut ſi agens ſit viribus ęqualibus, vel imbecillioribus cum paſſo, nunquam ſequetur actio; poterit igitur euenire, quod calor naturalis ſit taliter temperatus, vt ab humido radicali excedatur, vel ſaltim æquetur in actiuitate, & reſiſtentia, quo caſu calor naturalis non abſumet humidum radicale, & conſequenter non conſumendo humidum partes non deſiccantur, vnde neq. humorem attrahunt à vaſis præcipuè à ventriculo, neque appetitus cibi, vel potus ſubſequitur, fames .n. & ſitis cauſantur ex dictis nu. 73. quando exiccatę partes corporis à vaſis, ſeu venis trahũt alimentũ, vaſa ab alijs ſugunt, quouſque tractio ad os ventriculi perueniat, vnde appetentia conſequitur ciborum, & potus; In hoc caſu poteſt diù cõtingere ieiuniũ vtriuſque alimenti abſque conſumptione propriæ ſubſtantiæ viuentis, & macie, imò ſi calor eſt validus, ſed æqualis valido humori, poterit viuens exercere alias operationes ſenſitricis, & rationalis animæ, putà ſenſationes, motũ localem agilem, diſcurſum, præterquam operationes animæ vegetalis, ſi .n. non repugnat actum primum eſſe ſine ſecundo, vt in anima ſenſitiua, & rationali quotidie experimur, multò magis poterit vegetatiua, quæ eſt alijs imperfectior, impediri à propria operatione, & cũ hoc corpus informare; ſi verò calor eſt exilis, & debilis, ſic viuens non ſolum redderetur impotens ad nutritionem, ſed etiam ad ſenſationes, & diſcurſum, vnde veluti ſemimortuũ iacet, quod explicat multis exemplis. Poteſt etiam euenire, quod calor excedat parumper humidum, vt nonniſi poſt multum temporis minimam humidi portionẽ conſumere valeat; & hoc ieiunij genus eſt cum tabeſcentia, & aliqua corporis imminutione; & quoniam hæc temperamenta poſsũt breui, ac longo tuo tempore in viuentibus permanere, hinc poterunt breuem, vel diuturnam abſtinentiam cauſare. Cæterum quamuis hæc omnia, & quamplura alia, quæ ibi adiungit pro explicatione huius ſententiæ, ſint ſubtiliter aſſerta, nec ſine magno fundamento, ſolum rationabiliter dubitari poteſt, hæc tẽperamenta non poſſe diù in homine conſiſtere, qui tot mutationibus tùm ab intrinſeco, tùm ab extrin-

ſeco prouenientibus eſt ſubiectus, quin notabiliter immutetur; vnde conſiſtentia illa in eodem temperamento per longum tempus potius videtur metaphyſica quædã ſpeculatio, quã caſus moraliter, phyſicè,& in praxim poſſibilis, quapropter ieiunium ita longçuũ, vt multũ temporis perſeueret, vel fabuloſum, vel ſupernaturale iudicamus.

Dices, Scotus 4.d.44.q.1.L. ponens differẽtiam inter nutritionem, & auctionem, ait nutritionem ſemper fieri, non verò augmentationem. Reſp. ibi loqui de augmentatione vſque ad debitam magnitudinem corporis, quę ſolum vſque ad tempus ſtatus perſeuerat, vt dicemus, at nutritio fit ſemper, ideſt vſque ad finem vitæ, licet poſſit etiam regulariter aliquantulum, & parumper interrumpi.

90 Circa ſecundam quæſiti partem not. quod in viuente partes integrantes, aliç sũt ætherogeneæ, & diſſimilares, aliæ homogeneæ, & ſimilares, & iſtarum aliç ſunt aliquotæ, & non communicantes, aliæ ſunt proportionales, & cõmunicantes; clarum eſt ætherogeneas augeri mediatè; quia.ſ.augentur homogeneæ, ideò.n.creſcit manus, quia caro, oſſa, venæ, nerui, ex quibus componitur manus, augentur, ita Ariſtot.1.de Gen. 35. Rursùs not. ex Scot.4. d.44.q.1. K. quòd dantur in corpore pori, qui ſunt foramina quædam, & cauitates, quod patet experientia, nam ſudores, & excrementitij humores egrediuntur è corpore, aer è contrà corpus ingreditur, & penetrat, quod fit per poros; qui pori in corpore non ſunt infiniti, licet per omnes partes corporis ſint diſperſi, aliter totum corpus eſſet perforatum, nec ſunt immediati, ſed inter vnum, & alium mediant partes, quibus per eoſdẽ poros approximatur alimentum, nec ſunt æqualis multitudinis, aut magnitudinis in omnibus, ſed vnum corpus eſt poroſius altero, & vna pars altera partè iuxta propriã naturam cuiuslibet; imò idem corpus in iuuentute maiores, ac plures habet poros, quàm in ſenectute, quia plùs alimenti indiget, & per maiorem partium dilatationem maiores fiunt pori. Non ſunt autem vacui, ſed ſi alimento non ſunt repleti (inſeruiunt .n. veluti aquæductus, per quos alimentum proximum omnibus partibus defertur, & ſubminiſtratur) alio corpore occupantur de facili cedente, cum eſt neceſſarium; vel interdum ſunt coniuncti, & contigui ſecũdum latera, & aduenienti alimento deinde ſtatim aperiunt latera, illudque recipiunt; His adnotatis.

91 Dicendum eſt, viuens nõ nutriri immediatè ſecundum omnes partes proportionales, ſed ſecundum aliquotas; ita Scotus cit. Prima pars prob. quia tunc quodlibet viuens ſemper in duplo nutriretur, & conſequenter in duplo ſemper augeretur; quod eſt falſum. Tum quia nutritio fit per conuerſionem alimenti in poris incluſi, ſed nõ quælibet proportionalis pars habet porum, ſed inter duos poros mediant plures, imò infinitæ partes proportionales, ergo nõ quælibet proportionalis pars immediatè nutritur. Secunda pars prob. & explicatur, nam quælibet pars viuit, ergo quælibet pars nutritur, cum nutritio ſit propria operatio animæ vegetantis; Tum quia in qualibet parte aliquota reperitur calor naturalis, vt patet, & in qualibet parte adeſt alimentum approximatum per poros, ergo in qualibet parte fit nutritio, illud.n.alimẽtum, quod per poros iuxta poſitũ erat huic parti, & conſequenter contiguum illi, poſt conuerſionem illius alimenti in ſubſtã iam aliti, iam iuxta ponitur per cõtinuationem illi parti, cum ſit eiuſdem ſpeciei cum illa. Nec per hoc ſequitur poros deficere, quia idem calor naturalis, cuius virtute concoquitur alimentum, quaſdam partes eius reſoluit in vaporem, & vapor iſte quaſi impellens partes viuentis versùs externum locum, tam quæ erant, quàm quæ de nouo ſunt genitæ, dilatat, & per talem dilatationem fit nouus porus. Quod addit hic Ruuius de partibus proportionalibus, & aliquotis, parum refert, cõſiſtit.n. diſcrimen in modo loquendi, cum.n. dicimus, quòd partes proportionales non immediatè augentur, ſenſus eſt, quòd non omnes partes immediatè habent alimentum iuxta poſitum, quod negari nequit.

Dices, ſi nutritio viuentium fit per iuxtapoſitionem alimenti in poris, ergo non differt à nutritione non viuentiũ, quæ etiam

fit

fit per iuxta poſitionem, vt patet in igne, hoc autem eſt contra Ariſt. 1. de Gen. ca. de augment. Inſuper ipſemet tex.33. ait, auctionem fieri ſecundum omnes partes, & vniuerſaliter loquitur de omnibus partibus non diſtinguẽs de partibus proportionalibus, & aliquotis, vt fecit, cum tex.32. diſtinxit de partibus ſimilaribus, & diſſimilaribus, ergo intellexit nutritionem fieri ſecundum partes proportionales. Tandem quia augmẽtatio non fit ſecundum omnes dimenſiones, plùs enim creſcit viuens ſecundum longitudinem, quàm ſecundum latitudinem, ergo non augetur ſecundum omnes partes etiam aliquotas.

92 Reſp. ad 1. neg. conſeq. quia nutritio inanimatorum fit per iuxtapoſitionem externam ex vna tantum parte, vel ſi fieret ſecundũ omnes partes in circuitu, iam pabulũ adhuc erit extrinſecũ toti igni, imò ſi fieret ſecundum partes aliquotas, hoc eſſet per accidens, nõ enim ſic petit natura corporis inanimati; at nutritio viuentiũ, & fit per intus ſumptionem alimenti in poris, & venis, & ſecundum omnes partes ex ſui natura. Ad 1. ſatis diſtinxit Ariſt. tex.35. dum inquit ***Adhuc autem quodcumque ſignum ſenſibile aut maius, aut minus factum eſſe, & non vacuum eſſe corpus, neque duas magnitudines in eodem loco***, per ly namque *ſignum ſenſibile* partes intellexit aliquotas. Ad 3. concedimus viuens in longum plùs, augeri, eo quia corpus vt ſic erit magis animæ proportionatum, vt ab illa poſſit moueri, & quia potẽtia nutritiua ſequitur regitiã generatiuæ, ſicut iſta in longum formauit corpus, ſic illa in longum magis protendit.

Dices etiam cũ Arriaga diſp. 2. de Gen. ſect. 5. docente dentes, & oſſa tranſacto incrementi tempore non amplius nutriri; ratio eſt, quia partes iſtæ, & vniuerſaliter duriores partes, ita exiccantur, & illarum pori clauduntur, vt non poſſint amplius ſugere alimentum, quo nutriantur. Tum quia ſi oſſa eſſent capacia nutritionis, ſicut caro, ſemper poſſet homo in altum creſcere, & maximè ſi concedatur creſcere ſecundum latitudinẽ, non .n. eſt maior ratio de vna, quàm de altera dimenſione. Tum 3. quia etiam in grauiſſimis morbis non minuitur hominis ſtatura, ergo oſſa non patiuntur decrementum, & conſequenter non nutriuntur, aliter ſemper augerentur, quia nutritio, ſi ex alio capite non adeſt diminutio, ſemper cauſat actionem.

Reſp. has rationes non ſatis conuincere, ſolum .n. oſtendunt partes duriores, quia ſicciores, poſt temporis incrementum non tàm facilè nutriri; tum quia calor in illis nõ multum viget; non tamen oſtendunt nullatenus amplius nutriri, quia adhuc ſunt animata anima vegetatiua, proprio gaudent vitali calore, & ſemper habent alimentum approximatum, non creſcunt autem verſus longitudinem, quia iam viuens peruenit ad ſtatum, & quamuis notabiliter non decreſcant propter duritiem, non nihil tamen minuuntur quandoque maximè in morbis. Et ſpecialiter eſt id afferendum de dentibus, qui niſi cõtinuò nutrirẽtur, totaliter quamprimũ deficerent, non .n. ſolummodò decreſcunt ex actione caloris, vt omnes aliæ partes, ſed etiam continuo cibo. ũ attritu, vnde maximè indigent ſupplemento, ita notauit Ariſt. 2. de Gen. Anim. ca.4.

QVÆSTIO VII.
An viuens toto vitæ tempore idem numero permaneat.

93 EX hucuſque dictis actione caloris naturalis in viuẽte duo fiunt, conſumitur ex vna parte ſubſtãtia propria corporis, & reſoluta in vapores, & excrementa decreſcit corpus, ex alia verò parte conuertitur alimentum in ſubſtãtiam eiuſdem viuentis, vt reparetur, quod erat amiſſum, & cum tranſmutationes iſtæ toto vitæ tempore fiant, iam non videtur ad finem vitæ permanere vlla pars eorum, quam habuit viuens in principio vitæ, (quod maximè vrget in alijs viuẽtibus ab homine, in quibus mutatio fit tàm ſecundũ animã, quã ſecundũ corpus, vbi in homine fit ſolũ ſecũdum corpus) mutatis autẽ partibus ſubſtantialibus ex parte formæ, & materię mutatur entitas, & ſubſtãtia rei, quare meritò dubitari ſolet, an maneat idem viuẽs numero ante, & poſt nutritionem toto tempore vitæ.

94 Conueniunt omnes Philoſophi in hoc, quod idem numero viuens maneat a

principio vitæ vſque ad finem, ita Ariſtot. 1. de Gen. c. 5. & ratio ſuadet, quia videmus ſenes recordari eorum, quæ in adoleſcentia euenerunt, eadem ferè accidentia. ſ. cicatrices, næuos, & ſimilia perſiſtere in corpore, ergo eadem quoque ſubſtantia; Tum quia nutritio non eſſet quædam aggeneratio ſecundum partem, ſed potius ſimpliciter generatio totalis. Et tandem Chriſtus Dominus, qui in vtero virginali conceptus fuit, & à puriſſima Virgine ablactatus idem numero factus homo à Iudæis pro ſalute humani Generis Cruci fuit cõfixus. Diſcrepant tamen in modo, quo identitas hęc numerica ſaluari poteſt cũ tot mutationibus, nam qui ſuſtinent *in* nutritione nullam formæ partem acquiri, vel deperdi, ſaluant vnitatem hanc, quia permanet toto vitæ tempore eadem numero forma .l. varietur materia, & quia vnitas principalius eſt à forma, ideo viuens idem numero permanet; ita Authores *cit.* nu. 75. *Alij* ex oppoſito, quorum eſt Moriſanus diſp. 3. de Gen. dub. 5. Ioan. de S. Tho. qu. 8. art. vlt. ſaluant vnitatem numericam per æquiualentiam, concedunt .n. in fine vitæ nihil remanere in viuẽte, quod fuerit in principio, attamen quia hæc partium mutatio non ſimul, ſed ſucceſſiuè, & longo temporis interuallo facta fuit, & modo ſecundum vnam partem, modo ſecundum aliam, & pars, quę ſuccedit, eſt ſimilis omnino parti corruptæ, ideo cenſetur idem numero viuens permanere, eo modo, quo flumen ſemper idem cenſetur, quamuis ſecundum partes varietur; ſicut etiam nauis, .l. nunc renouetur arbor, cras remo, modò carina, modò puppis, modò hæc tabula, modò illa alia, ita ut poſt multũ temporis omnes ipſius partes erunt immutatæ, & tamen eadem nauis cenſetur per æquiualentiam; hunc dicendi modum probabilem putat Hurt. diſp. 6. Phyſ. ſect. 5. & ab ipſo P. Faber theor. 40. ca. 4. in re non diſcrepat.

95 Conimbr. 1. de Gen. ca. 5. qu. 12. artic. 2. primum differunt à præcedenti opinione, aiunt .n. viuens mutari toto vitæ tẽpore ſecundum partes materiales, non ſecundũ partes formales, vocant partes formales partes *integrantes* ſecundum communem eſſentiæ rationem ſpectatas, materiales verò eaſdem conſideratas quò ad conditiones indiuiduantes; quæ explicatio placet Hurtado. Ioan. de S. Tho. per partes materiales intelligi partes integrales ſecundum ſe, per partes formales eaſdem conſideratas ſub illa diſpoſitione, ſub qua manet caro quantum ad figuram, tẽperamentum, ordinem, & continuationem ad reliquas partes. Complut. diſput. 6. de Gen. q. 5. aiunt, ***partem carnis materialiter conſideratam dicere hanc partem carnis alias identificatam, vel vnitam per continuam, & imperceptibilem ſucceſſionem; formaliter verò dicere hanc, vel illam partem prout ſecundùm ſe identificatam cum hac certa, & determinata ſubſtantia præexiſtenti, & ſecundùm quod, prout eſt pars, ratione quantitatis vnitur ſecũdùm continuationem cum partibus præexiſtentibus.*** Alij diſtinguunt de partibus integrantibus, aliquæ enim fluentes dicuntur, aliquæ verò permanentes, viuens ſecundùm illas variatur, idem verò numero permanet ſecundum iſtas, ſed differunt in aſſignatione harum partium, nam quidam aiunt alias partes eſſe ſpermaticas, quæ immediatè generãtur ex ſemine, & ſunt omnes illæ, ex quibus componitur ſubſtantia producta per generationem, alias eſſe nutrimẽtales, quæ per nutritionem acquiruntur, illas permanentes appellant, iſtas fluentes. Alij verò partes diuidunt in duriores, ſicciores, & ſolidiores, vt ſunt oſſa, nerui, cartilagines, &c. & iſtas permanentes ponunt, & in partes molliores, & humidiores, vt caro, venæ, &c. quas fluentes aſſerunt eſſe.

96 Dicendum eſt vnitatem numericam viuentis rectiùs non poſſe ſaluari, quàm ex ex hoc, quòd partes ſolidiores licet fluant, magna tamen ex parte inuariatæ maneant quò ad ſubſtantiam, licet mutentur quò ad accidentia; ita Ruuius 1. de Gen. tract. de nutrit. qu. 9. Biragus ibid. q. 12. Areſ. q. 34. Auerſa q. 50. philos. ſect. 4. & ex parte Zab. li. de accret. c. 23. & colligitur ex Scot. 4. d. 44. qu. 1. M. vbi ait multas partes fluere in vita hominis, & multas redire, vnde ſi putaſſet nullam partem ſeruari eãdem per totam vitam, dixiſſet omnes partes fluere,

ergo

ergo aliquæ partes permanent ſecundum S. otum.Prob. autem primò refutando omnes modos allatos, & quidem primum dicēdi modum, quòd permaneat forma, iam confutauimus qu. 5. Deinde quòd identitas per æquiualentiam non ſufficiat, prob.quia iſta vnitas non eſt propriè vnitas numeralis, ſed in æſtimatione quadam morali; nec ſaluat, quòd iſta mutatio paulatim fiat, & vna pars verè continuetur alteri; hæc.n. omnia non inferunt identitatem numeralem, ſicut nō tollunt realem diſtinctionem, nam, pars, quæ ſuccedit, eſt realiter à præcedenti diſtincta, ergo progreſſu temporis totum viuens erit numero diuerſum totaliter à viuente in principio vitæ. Neque vnitas partium formalium ſecūdum communem rationem eſſentiæ eſt ſufficiens, quia hæc vnitas non eſt numeralis, quæ à differentijs indiuiduantibus ſumitur, ſed eſt ſpecifica, & eſſentialis, quare ſicut duo indiuidua non neceſſariò habent eadem accidētia, ſic viuens in fine vitæ nō neceſſariò habebit eadem accidentia, quæ habebat in principio, quod eſt contrà experientiam; tum quia quando pars aliqua cicatrice ſignata fluit, & noua ſuccedit, hæc noua non deberet ſignata generari, quia virtus productiua ex ſe intendit producere partem ſine aliquo defectu, nec eſt aſſignabilis aliqua cauſa cogens virtutem illam ad producendam cicatricem, ergo non quælibet pars viuētis fluit, ſed aliqua remanet; quod etiam impugnat vnitatem per æquiualentiam. Nec expoſitio Ioan. de S.Tho. aliquid valet, diſpoſitio.n. illa, figura, temperamentum, ordo, & continuatio, cum ſint accidentia, non inferunt vnitatem numericam ſubſtantialem, ſed accidentalem; tum quia nec accidētia iſta ſunt eadē numero, ſed ſpecie, variantur.n. ad variationem ſubiecti, quare ſolum inferunt vnitatem per æquiualentiam. Quod addunt Complut. vel eſt idē cū dicto Ioan. de S.Tho. ſed magis confuſè explicatū, vel ſi aliquid diuerſum docet, eſt falſum, & in ſolis verbis cōſiſtit.

97 Inſuper non eſt verùm partes ſpermaticas ſemper in viuēte permanere; tum quia Ariſt. 1. de Gen. 32. & ſeq. docet omnes partes nutriri, augeri, & diminui, ergo etiam ſpermaticæ partes minuuntur, non ſemper permanēt; tum quia vt ait Doctor cit. partes ſpermaticæ ſunt eiuſdem rationis cum nutrimentalibus, ergo ſicut iſtæ fluentes ſunt, quoniam humidum habent cum calore admixtum, etiam illæ; tū quia ſi hoc eſſet, iam puer recenter genitus non indigeret alimento, & nutritione, vt perditum reſtauretur, ſed tantùm vt augeatur, nam calor naturalis non poſſet in humidū illud agere, hoc autem eſt falſum, quia ſi nō alitur, ſtatim moritur; cui accedit, quòd materia, quæ ab ortus principio trahitur, eſt modica, vt eſt embrio in animalibus, ſemen in plantis, quomodo igitur poterit poſtea diffundi humidum in illa incluſum per tantam molem, quanta eſt magnitudo animalis perfecti, & plantæ. Ex his etiam impugnatur alter dicendi modus, quòd partes duriores non fluant, nam iſtę quoq. ſunt animatæ ex calido, & humido compoſitæ; tum quia ſi nullo modo fluerent oſſa, & ſolum illis fieret additio alterius ſubſtantiæ per nutritionem, iam per totam vitam augerentur hę partes, & conſequenter viuens per totam vitam augmētaretur, aut ſaltim augmentatio celeriùs fieret, & in maiori mole, quam modò fit.

98 Concludēdum eſt igitur omnes partes viuentis ſiuè ſpermaticas, ſiuè nutrimētales, ſiuè molliores, ſiuè duriores fluere; cum hoc tamen ſtat, quòd non eſt neceſſe, vt partes duriores totaliter fluant, vt nulla earum partium, quas habuit viuens à principio, permaneat eadem numero in fine vitæ, imò magna ex parte inuariatæ manent quò ad ſubſtantiam; ratio eſt, quia partes iſtæ cum humiditate magnam habent annexam ſiccitatem propter prædominium terræ, vnde ex ſe habent, vt poſſint valde calori reſiſtere, qui adhuc in ipſis non eſt tantę actiuitatis, at in partibus mollioribus tàm humidum, quàm calor magis, vrget, ergo .l. calor continuò agat in partes duriores, quia agit remiſſiori actione, nequit totaliter illas deſtruere, & .l. conſumat humidum cibale, cum hoc tamen etiam aduenit pars aliqua ſicca, & terreſtris, quæ alteri ſiccæ parti coniungitur; hinc eſt, quòd oſſa non totaliter corrumpuntur, neq. cu-

tis, vt patet in infirmitate, in qua licet caro, & partes molliores multùm decreſcāt, oſſa tamen, & pellis ferè nihil, vel parum diminuuntur; vnde dicebat Ariſt. in li. de iuuēt. & ſeneƈt. quod ſeneƈtus nō eſt aliud, quàm quædam corporis exiccatio, quoniam humidum ſemper minuitur, ſiccum verò creſcit; quod poteſt exemplis declarari, ignis .n. comburit lignum, permanent cineres, aqua citius excauat, & magis lapidē mollem, quàm durum. Verum eſt tamen, vt notat Doƈtor cit. lit. E. quòd hæ partes remanent quò ad accidentalia alteratæ, & impuriores, eo quia omnes agens in agendo repatitur, & debilius euadit.

Specialiter tamen eſt dubium de corde, cerebro, & iecore, quæ ſunt partes principaliores viuentis, à quibus pendent operationes vitales, & tamē ſunt fluidę, & maximè fluxui obnoxiæ, quare ſi mutantur totaliter, parum referret, quòd cęteræ minus principales permanerent; dicimus tamen cerebrum ſecundùm aliquas partes conſeruari, quia in ipſo viget frigiditas, & calor eſt debilis (quomodo autem conſeruentur, vel deleātur ſpecies in cerebro ſtāte iſto fluxu, dicemus in lib. de anima) de corde dici poteſt permanere adhuc ſecundum partes terreſtriores, quia vt ſæpe diximus, in qualibet coƈtione fit ſeparatio harū partium à ſubtilioribus; idem de iecore, quamuis ſi totaliter mutetur, parū referret.

99 In oppoſ. arg. oſtendendo omnem partem viuentis totaliter fluere, & conſequenter viuens non permanere idem numero; nam Ariſt. 1. de gener. 36. comparat partes viuentis aquæ per aliquam menſuram tranſeunti, at aqua totaliter fluit, & tex. 44. comparat nutritionē mixtioni aquæ cum vino, vinum autem, ſi ſæpius miſceretur cum aqua, totaliter mutaretur. Tum 2. ex Scoto ſæpè cit. qui oſtendit contra Magiſtrum nullam partem corporis eſſe ſimpliciter incorruptibilem, & manere in corpore, ergo per ipſum omnes partes corporis fluunt. Tum 3. progreſſu temporis complexiones, & temperamenta mutantur ad variationem ciborum, itaut quidam veneno aſſueti venenoſam acquiſierint naturā, ergo in nutritione omnes partes tranſmutantur. Tum 4. etiamſi partes duriores permaneant, adhuc non ſaluatur numeralis vnitas, quia maior eſt numerus partium, fluunt, & redeunt, quàm illæ permanentes, ergo potius dici debet viuēs diuerſum, quàm idem, denominatio .n. à maiori, & principaliori parte ſumi debet, inter quas primum locum obtinent cor, cerebrum, & iecur; ſimiliter in planta plures ſunt partes per augmentum ſuperadditæ, quàm ſint illę, quas plantà in inſtanti generationis habebat, ergo potiùs diuerſa erit propter tàm magnum exceſſum nouarū partium, quàm eadē numero ex illa paruula materia; Quibus accedit, quòd ramus præciſus omninò diuerſā cōſtituit arborē à trunco, ergo etiā antea erat diuerſus numero, nō idem. Tandē generās eſt realiter à genito diſtinƈtum, partes acquiſitæ per nutritionē ſunt cauſatæ à pręexiſtētibus, ergo diſtinguūtur, quare nequeunt idem numero conſtituere.

100 Reſp. ad 1. exempla eſſe ſimilitudines, non identitates, quarē exemplum de aqua ſolum declarat fluxum; partium, non tamen totalem fluxum; exemplum de vino oſtendit impuritatem, quam acquirit viuens ex aƈtione in alimentum, de qua loquemur qu. vlt. Ad 2. dicimus intentum Scoti ibi eſſe oſtendere ſolum cōtra Mag. non dari partem ſimpliciter incorruptibilem, & totaliter, quod nos concedimus, non tamen aſſerere omnes partes totaliter fluere debere, hoc .n. eſt contra rationem decoƈtionis, in qua partes terreſtriores ſemper permanent, quia vt ſæpè diƈtum eſt, in mixto adeſt quędā varietas partium, quarum aliæ ſunt ſubtiliores, aliæ groſſiores, illæ facilè exhalant, non iſtæ. Ad 3. ex continua nutritione acquiri ſimile tēperamentum temperamento ciborum, quia verè partes molliores tranſmutantur, non idcirco tamen idem de omnibus partibus dicendum. Ad 4. concedendo in viuente nō adeſſe exaƈtam, & perfeƈtam vnitatem numericam, qualis reperitur in rebus ſpiritualibus, adhuc tamen reperiri veram vnitatem numeralem, licet cum aliqua mutatione; neq. ex hoc quòd longè plures ſunt partes fluentes, ideò viuens diuerſum cenſendum erit, quia partes aliæ ſunt principaliores, &

inti-

intimiores, vt oſſa, nerui, cutis, & ſimilia, quæ magis faciunt ad conſeruationem viuentis, alię ſunt magis extrinſecæ, & minùs principales, vt caro, quæ non ita principaliter ad conſeruationem viuentis pertinẽt, nam homines repeiiuntur ferè ſine carne, non tamen ſine oſſibus, neruis, &c. & quia illæ permanent, non iſtæ, ideò denominatio ſumitur ab illis, non ab iſtis; de corde, & alijs diximus nu. 98. In planta fatemur eſſe minorem vnitatem, quàm in cęteris viuentibus, ſicut viuit imperfectiori vita, quàm cætera viuentia, ex iſtis .n. diuiſione non fiunt duo numero viuentia, vt euenit in planta, adhuc tamen dicitur vna numero continuitate, & quia partes magis in ipſa eadem conſeruantur, quàm in alijs viuentibus, quoniam magis terreſtris ſiccitas viget, & calor remiſſior adeſt; non debet autem fieri comparatio inter viuens, vt eſt in fine vitæ, & vt primò fuit genitum, vt ſic .n. pater, quod valde excedit ſecundum partes, ſed comparari debet, vt eſt in fine vitę ad ſeipſum in tempore augmenti, nam ſic apparebit viuens in fine habere eaſdem ferè partes duriores, quas tempore incremẽti acquiſiuit, eo quia iſtæ totaliter non fluxerunt. Ad vlt. concedimus partes pręexiſtentes cauſare partes de nouo in nutritione acquiſitas, & conſeqũenter realiter partialiter diſtingui, neg. tamen conſeq. quòd non poſſint vnum indiuiduum integrare, ſicut ignis generans, & ignis genitus poſſunt vnum ignem conſtituere integraliter: & materia, & forma, quia vnione per ſe eſſentiali vniuntur, faciunt vnum per ſe, quamuis forma ſit effectus materiæ in genere cauſæ materialis.

101 Secundò, arg. quòd partes duriores non fluant; Tum quia ſi omnes partes variantur, ergo corpus ſemper renouatur per nutritionem, & nunquam ſeneſcet, quia ſemper nouas, & recentes partes acquireret, quod eſt contra experientiam. Tum 2. calor naturalis non eſt ſummè intenſus, vt ignis calor, ſed valdè temperatus, ergo nõ poterit conſumere duriores partes. Tum 3. videmus hominem ob grauiſſimam infirmitatem deperdere totam ferè carnem, nõ tamen partes duriores, ergo &c. Reſp. his rationibus probari ſolùm partes duriores non deſtrui totaliter, & in magna quantitate, cum hoc tamen ſtat, quòd aliqualiter conſumuntur ſecundùm ſubſtantiam, & multò magis ſecundum accidẽtalia, qua ratione homo ſeneſcit tàm ſecundùm partes molliores, quàm ſecundùm duriores, de quo dicemus quęſt. vlt.

Dices, Ariſt. 1. de Gen. 35. & ſeq. volens adducere rationem, cur viuens toto tempore idem permaneat, non aſſignauit per ſiſtẽtiam partium ſolidarum, ſed dixit hoc eſſe, quia partes ſecundùm formã manent, non quæ ſecundum materiam, & exemplificat de carne, quòd caro ſecundum formã manet, non caro ſecundùm materiam, ergo per Ariſt. nõ ſolum partes duriores permanent, ſed etiam molliores. Tum quia in vermibus omnes partes vidẽtur molliores. Reſp. ex dictis nu. 81. ex hoc, quòd Ariſt. ait partes ſecundùm formam non fluere, iam concedit partes quaſdam ſemper permanere, iſtæ autem potius ſunt duriores, quàm molliores propter maiorem conſiſtentiam, & ſiccitatem in illis exiſtentem; exemplificat autem de carne, & oſſe, quia etiam caro poteſt diu permanere quandoque, cum .ſ. habet conditiones requiſitas ad partem ſecundum formam, .l. non tàm diuturno tempore perſeueret; ſatis igitur erat Ariſt. oſtendere quoſdam partes in viuente non fluere, vt ſaluaret vnitatem numericam ipſius. Ad illud de vermibus dari partes aliquas proportione oſſibus correſpondentes, quæ non fluunt totaliter, tum propter breuitatem vitæ, tum propter exiguitatem caloris.

APPENDIX.

Poncius in append. apolog. n. 39. iudicãs probabilem opinionem aſſerentem viuens in fine vitæ, ſi tamen longo tempore viuat, nõ perſeuerare idem numero phyſicè, ſed moraliter tantùm, nititur quibuſdam rationibus eam ſtabilire, & noſtra fundamenta ad oppoſitum labefactare; & quia noſtram cõcluſionem probauimus nu. 96. ea ratione, quod identitas per æquiualentiam non ſufficiat, quia iſta vnitas non eſt propriè vnitas numeralis, ſed in ęſtimatio-

quadam morali, atq; ideò non ſufficere ad hoc, vt viuēs dicatur propriè diuerſum numero in fine vitæ ab eo, qui fuerat in principio. Poncius hoc argumentum irridet, quia in eo, tanquam incōueniens infertur, quod ipſe concedit, nec putat incōueniēs, nec inconuenientia probatur.

Immeritò tamen hęc ratio irridetur, tanquā in ea inferatur inconueniens non probatum; hæc enim ratio fundatur in ſuppoſito facto ab initio quęſtionis nu. 94. omnes Philoſophos conuenire in hoc cum Ariſt. 1. de gener. cap. 5. quòd antè & poſt nutritionem, & augmentationem permanet corpus, quod augetur, idem numero, & conſequenter idem à principio vſq; ad finem vitæ, quod & tribus rationibus ibi probatum eſt, quibus nihil reſpondet Poncius; & certè Ariſt. loc. cit. tanquam vnam ex conditionibus neceſſarijs ad veram augmentationem, requirit, quod res, quæ nutritur, & augetur, eadem numero permaneat, & antè, & poſt nutritionē, & augmentationem; alioquin, vt ibi dictum eſt, nutritio non diſtingueretur à generatione, & corruptione; quia ſi corpus nutritum, & auctum etiā per longum tempus nō manet aliquo modo idem numero phyſicè ſecundum ſubſtātiam, ſed corrumpitur ſubſtantialiter tandem totum, & totaliter, & aliud de nouo generatur; vtique nutritio erit generatio, & corruptio ſubſtantialis, quod Ariſt. negat, & eſt abſolutè falſum. facto igitur hoc ſuppoſito nu. 94. indè poſteà probamus n. 96. identitatem per æquiualentiam non ſufficere ad ſaluandam hanc vnitatem numeralem phyſicam, quam Ariſt. poſtulat, & ratio ſuadet; quia illa vnitas non eſt propriè vnitas numeralis, ſed in æſtimatione quidā morali; non ergò in hac ratione deducitur inconueniens non probatum, quare ſi Poncius hanc rationem euertere volebat, fundamentis iactis ab initio quęſtionis, quibus innititur, reſpondere debebat.

Aliud fundamentum noſtræ concluſionis erat, quod pars aliqua corporis cicatrice ſignata, cū eodē ſigno reperitur in fine vitæ, quod eſſe non poſſet, ſi pars illa flueret quoad ſe totam; cum nō poſſit aſſignari cauſa, quæ talem de nouo generare deberet, quia virtus productiua ex ſe intendit producere partem abſq; defectu, ergò manent aliquę partes in fine vitæ, quæ fuerunt in initio, nam illa pars cum cicatrice poterat eſſe ab initio, & illa ipſa repetitur in fine; & conſequenter viuens non erit idem numerò moraliter tantùm, ſed phyſicè.

Reſpōdet nu. 63. primò admittendo totum vſq; ad vltimam hanc conſequentiam, quàm negat propter rationes inferius adducendas, reſpondet ſecūdò, quod eadem ipſa pars, quæ ſignaretur, poſſet non manere, & altera ſuccedere, quæ eſſet tam ſimilis, vt non poſſet diſcerni; quæ pars produceretur à virtute nutritiua, quæ ad talem partē determinaretur in eo caſu producendum, quamuis intenderet producere perfectiorem; & certè ipſimet aduerſarij debent ad huiuſmodi reſponſionem recurrere, quia concedunt, quod pars illa, in qua eſt cicatrix, quoad aliquas partes fluere debeat, quarum loco aliç ſuccedunt omninò ſimiles quantum ad ſenſum, & experientiam, quæ propterea erunt imperfectę; quę ergò cauſa erit, à qua producētur? aut quomodo determinabitur ad hoc? quicquid reſpondebūt aduerſarij, ſufficiet nobis etiāſi diceremus totam illam partem perire, & ſuccedere aliam ſimilem imperfectam.

Prima reſponſio facilè reijcitur, nam poſteà conſtabit rationes eius parum vrgere; alia reſpōſio ex ipſo argumento refutatur, quia nō eſt aſſignabilis cauſa cogens virtutem nutritiuam ad producendam cicatricem in ea parte; nec ſufficit dicere, quod illa pars cicatrizata produceretur à virtute nutritiua, quæ ad talem partem ſic producendam in eo caſu determinaretur, nam debet aſſignari à qua cauſa ſic determinaretur, cum de ſe tendat ad producendam partem illā abſq; defectu; & falſum eſt nos quoq; ad eandem reſponſionē neceſſitari, quia concedimus, quod pars illa in qua eſt cicatrix, quoad aliquas partes fluere debeat; nunquam hoc diximus, imò in hoc eodem argumēto hoc deſertè negamus, vt eſt videre ſub nu. 96. & ex hoc deducimus, (hæc enim eſt concluſio illius argumenti) quod non quęlibet pars viuentis fluit, ſed aliqua remanet; vide quam fideliter referat

noſtra

noſtra dicta, qui vbiq; nos infidelitatis in referendo eius dicta redarguit; dicimus quidem nu. 98. omnes partes tam molliores, quàm duriores fluere, ſed addimus cũ hoc ſtare opus non eſſe, vt duriores totaliter fluant ſic, quod nulla earum partium, quas habuit viuens à principio, permaneat eadem numero in fine vitę, imò magna ex parte inuariatę manent quoad ſubſtantiam.

Quod ſi his, & alijs rationibus adductis non conuincitur Poncius, aliam quoq; in eius gratiam non minoris momenti nunc addere libet, quæ eſt huiuſmodi, ſi P. Poncius modò ſenex, & fortè ſeptuagenarius nullam prorſus habet partẽ acquiſitam in prima generatione, ſequitur ipſum non eſſe ſenem, ſed iuuenem florentis ætatis; imo nunquam ſenuiſſe, ſed ſemper iuuenẽ permanſiſſe; probatur conſequentia, quia ſi omnes partes viuentis prorſus variantur; ergo ſemper per nutritionem corpus renouatur, nec vnquam ſenio obnoxium erit, quandoquidem nulla pars eius permanet toto tẽpore vitæ, ſed ſemper nouas habet. Si dicat, quod licet corpori nouæ ſemper partes adueniant, adhuc tamen conſceneſcere ex defectu caloris naturalis; hic enim quotidie repatitur ab alimento contrarias qualitates habente, ac impotentior redditur ad conuertendum alimentum, & ad talem tandem gradum, vt nequeat tantum alimenti conuertere in ſubſtantiam alititi, quantum de eius ſubſtantia conſumpſit, & tunc diminuitur corpus, & conſeneſcit. Contrà, ſi in progreſſu temporis ob ſuam imbecillitatem, minorem partem alimenti conuertit, quam faceret anteà; ergo eadem ratione minorem quoq; partem ſubſtantię viuentis conſumet; quarè nunquam corpus diminuetur, & viuens conſceneſcet; conſequentia patet, quia ſic repatitur agendo in ſubſtantiam viuentem, ſicut agendo in alimentũ, quia actio fit inter contraria. Conf. quia ſi partes corporis omnes renouantur in progreſſu temporis per nutritionẽ, maiorem vim habebunt ſaltim in opinione contraria reſiſtendi actioni caloris naturalis, qui in eodẽ temporis proceſſu minuitur, ac debilitatur; ergo viuens nunquam conſceneſcet, niſi dicamus in ipſo perſeuerare principales quaſdã partes eaſdem numero in totius vitæ periodo, quæ ob cõtinuam actionem caloris naturalis in ipſas continuò debilitantur, vndè tandem viuẽs ſeneſcit, & moritur.

At non contentus hic Auctor noſtris occurrere rationibus à defenſiuis ſe vertit ad arma offenſiua contra noſtrã inſtando ſententiam nonnullis rationibus, quas omnes concluſimus virtualiter, & cum maiori efficacia in quarto argumento ſuprà adducto nu. 99. cui reſpondemus ſub nu. 100. quę propterea reſponſio ſufficit ad argumenta omnia huius Auctoris, & ideò ab ipſo non adducitur, ſed ſolùm ait nu. 62. poſtquam ſua vrſit argumẽta (per quę patet reſponſionem, quam dant Aduerſarij nu. 100. ad obiectionem ſibi propoſitam nõ ſufficere, in qua mirabile eſt, quod dicant carnem non eſſe partem principalem viuentis requiſitã neceſſariò ad eius conſeruationem, cum id manifeſtè falſum ſit) Planè facillimum eſſet hoc pacto reſponſiones omnes impugnare, debebat Poncius eam ſolutionem referre, & eam impugnando oſtendere eius inſufficientiam; Quod verò addita nobis de carne dictum, mera eſt impoſtura, vt videri pòteſt in ea reſponſione; ibi enim comparationẽ facimus inter carnem ex vna parte, & oſſa, neruos, & cutem ex alia; dicimuſq; iſtas, velut partes duriores, eſſe partes principaliores, quam ſint molliores, vt potè quę ſunt fundamẽta earum, & magis facere ad conſeruationem viuentis, quam illæ, nã homines reperiũtur ferè ſine carne, non tamen ſine oſſibus, & neruis, vndè concludimus, quod caro non ita principaliter ad conſeruationem viuentis pertinet, ſicut illæ; vides ergò, totam noſtram locutionem eſſe comparatiuam, non abſolutam; Poncius verò candidus relator noſtram locutionem facit abſolutam referendo, quod dicamus carnem non eſſe par tem principalem viuentis, requiſitam neceſſariò ad eius conſeruationem; valent ne iſtæ conſequentiæ Pater mi, caro non ità principaliter facit ad conſeruationẽ viuentis, ſicut oſſa, nerui &c. vel oſſa, nerui, cutis, & ſimilia magis faciunt ad conſeruationem viuentis, quam caro; ergo caro non

Gg 4 eſt

eſt pars neceſſariò requiſita ad cõſeruationem viuẽtis? oſſa,& nerui ſunt partes principaliores, & intimiores viuentis,quam ſit caro; ergò caro non eſt pars principalis viuentis? ſanè in iſtis conſequentijs eſt fallacia à ſecundum quid ad ſimpliciter; ſic autem arguit Poncius ex dictis noſtris iuxtà relationem ab ipſo factam; Nunc ad eius argumenta veniamus, & videamus,an prę fata reſpõſio ſufficiat ad eorũ ſolutionem.

Primò itaq; arguit nu.60. non ſatis conſtat nec ex Scoto, nec ex ratione, quod in decurſu multorum annorũ non deperdantur omnes partes, quæ erant in initio vitę; cum enim nulla pars ex ipſis ſit, quæ non poſſit corrumpi, & cum corrumpãtur plurimæ, vndè poteſt conſtare, quod non fuerint perditę paulatim omnes ſuccedẽtibus alijs partibus nutritione acquiſitis? nõ ſanè ratione aliqua conuincenti, vt examinanti rationes, quæ adducuntur facilè patet;non etiam auctoritate Scoti,nam hic nihil contrà hoc dicit, niſi quod adducunt Aduerſarij ex 4.d.44. qu.p. M. non quicquid fuit in Petro pro tota vita eius reſurget in eo, probatur breuiter, quia ex quo tales partes multæ fluxerunt in vita eius, & aliæ multę redierunt; ſi omnes illæ redirent in eo, vel eſſet corpus eius immoderatę dẽſitatis, vel immoderatæ quantitatis, ſed ex his verbis non habetur,quod vllæ partes,quas habuit Petrus in initio vitę remaneant in fine poſt decurſum multorum annorũ, nam Scotus non dicit multas partes ex ijs, quas habuit in principio vitę fluxiſſe;nec id erat ipſi neceſſarium ad intentũ; ſed dicit multas partes fluxiſſe in vita, & hoc quidem eſt verũ; & non poterat eſſe verũ, quod omnes partes, quas habuit in vita fluerĩt in vita,nam non fluxerunt in vita partes vltimò acquiſitę, nec partes omnes, quas habuit vltimo anno vitæ; ergò Scotus nihil dixit contrà doctrinam prædictam; ex quo obiter concludit (non tamen prima vice, nec vltima) nos non rectè intelligere Scotum etiam cũ clarè loquitur.

Reſp. negãdo aſſumptum cum ſua probatione, nam ſi arguens attentè legiſſet,ac ſecluſa paſſione examinaſset rationes à nobis ex Scoto deductas, non vnam, ſed plures inueniſſet, cur in decurſu multorũ annorum non omnes partes deperdãtur,quæ erant in initio vitæ; inueniſſet præſertim ſub num.98. rationem, cur non obſtante, quod nulla pars viuentis ſit ſimpliciter incorruptibilis,& quod de facto plurimæ corrumpantur, nõ tamen omnes corrumpantur; videatur ibi ratio, & diſcrimen inter partes duriores,& molliores viuentis,quam arguens noluit videre, nec examinare, ne cogeretur reſpondere; quod vtique facere debebat, ſi aſſumptum ſuum probare volebat.

Quantum verò attinet ad Scoti auctoritatem, quod nihil contra hoc dicat in illa d.44.q.p. Bone Deus quot mendacia in eo diſcurſu continentur ad decipiendũ lectorem,noſq; apud eundem traducendos tanquam litteræ Scoti ignaros? nunc videbit lector quis noſtrũ melius intellexerit Scotum; & num Doctor aliquid cõtrà hoc ſuũ paradoxum dixerit;Agitat ibi Doctor illam quæſtionem, an in quolibet homine reſurget totum, quod fuit de veritate humanę naturæ;& ab initio quęſtionis § *circa iſtam* pro reſolutione quęſtionis ait, opus eſſe videre identitatẽ partiũ eterogeneatũ, & homogenearum corporis humani, & primò qualiter pars homogenea,putà caro,in continua nutritione maneat eadẽ,& non eadẽ; deinde § *quantum ergò* ponit quatuor concluſiones,& in tertia, & quarta facit cõparationem inter carnem nouam in nutritione acquiſitam,& eã quæ primò habita fuit in generatione, & ait hanc eſſe putiorem illa,& maiorem habere virtutem reſiſtendi corrumpenti, & quod caro noua adueniẽs quãto poſterius generatur, tantò eſt impurior, quia ab impuriori genita,& minorem habet virtutem reſiſtendi; Hinc infert in quarta concluſione, quod vnaquęque pars carnis habet certam periodum in toto, & tanto maiorẽ, quantò purior; tamdiù enim poteſt eſſe ſuum conſeruare in totó;quamdiù poteſt per qualitates ſuas reſiſtere corrumpenti, hæc autem periodus maior eſt in parte prius genita, quam poſterius, Declarat deindè dictum Philoſophi de diſtinctione carnis ſecundum ſpeciem, vel formam, & ſecũdum materiam, qua præmiſ-

ſa

ſa declaratione concludit lit. K. pars ergo ſecundum ſpeciem nō fluit ſecundum primum intellectum, quia manet in toto; nec ſecundum ſecundum intellectum, quia habet virtutem ſe conſeruãdi in toto; nec ſecundum tertium intellectum, quia habet quantitatem ſufficiẽtem, vt aliqua pars ad ſui conſeruationem ſibi aggeneretur.

Tandem deſcendendo ad reſolutionem quęſiti § *de ſecundo* ſuppoſito, inquit, quod ad veritatem naturæ huius hominis pertineat, non tantũ partes eſſentiales, ſed etiam integrales, tam eterogeneæ, quam homogeneæ, & breuiter quicquid fuit aliquando animatum, anima intellectiua, dico primò nō quicquid fuit in Petro pro tota vita eius reſurgit in eo; probatur breuiter, quia ex quo tales partes multę fluxerũt in vita eius, & aliæ multæ redierunt ex præcedente articulo &c. Deindè in ſecunda concluſione re ſoluendo quæ partes reſurgent, ex duplici via concludit, quod præſertim reſurget quicquid tractum eſt à parentibus, quia ſecundum vnam viam illud eſt puriſſimum inter omnes partes corporis, & ſecundum aliã illud eſt maximè de intentione naturę.

Ex hoc toto diſcurſu conſtat tam in præcedentibus textum à nobis, & à Poncio citatum, quam in ſubſequentibus, quod dum Doctor quærit, quæ partes reſurgẽt ex his, quæ fluxerunt in vita, loquitur non tantùm de partibus, quas habuit viuens in vitę progreſſu, vt Poncius interpretatur, ſed de omnibus indifferenter tam illis .ſ. quas habuit in vitę progreſſũ, quam ab initio vitæ, quas dixit lit. F. & G. eſſe cęteris ſuperuenientibus puriores, & minus fluxibiles; & hoc præſertim patet ex ſecunda concluſione, quã ponit in reſolutione quæſiti, vbi lit. P. declarans, quomodo reſuſcitatus habebit eandem carnem, quam habuit hic viuus, ait (dico) quod nō habebit pręciſè eandẽ, quam habuit in aliquo inſtanti, vel in aliquo tempore vitæ ſuæ, ſed nec habebit totam illam, quam habuit in aliquo tempore, pręter illam, quam contraxit à parentibus, illa quidem totam habebit &c.) hęc Scotus; qua igitur ratione ait Pōcius, quòd cum Doctor ait lit. M. quod multæ partes fluxerunt in vita eius, non loquitur de ijs, quas habuit in principio vitæ nec id erat ipſi neceſſarium ad intentum? vide lector, quam benè intelligat Scotum hic cãdidus Scotiſta, qui in quacunq. pagella illius append. blaterat nos Scotum non intelligere etiam cum clarè loquitur; Sed quid laboramus colligere hanc veritatem ex antecedẽtibus, & ſubſequẽtibus concluſionem illam primam Scoti litt. M. ſi ex ipſo contextu etiam ab arguẽte citato id manifeſtè patet? ait enim Doctor. *Non quicquid fuit in Petro pro tota vita eius reſurgit in eo, probatur breuiter, quia ex quo tales partes multæ fluxerunt in vita eius etc.* vbi ſatis patet per tales partes multas fluxas intelligere, quas Petrus habuit *pro tota vita eius* vt loquitur Doctor, per totã autem vitam, vtique nō poſſumus intelligere vnam partem vitæ aliam excludendo, ſed totam eius periodum à principio vſque ad finem; ergo per partes fluxas Doctor non intelligit eas duntaxat, quas habuit in aliqua parte vitæ excludendo initium, ſed de omnibus indifferenter, vndè liquet arguentem non intellexiſſe textum etiam ab ipſo citatum, qu[illegible] mus ſit clariſſimus.

Sed vt vlterius oſtẽdamus quam parum verſatus ſit hic Auctor, & falſus in Scoti intelligentia, ponderemus intimius eius explicationem; inquit, Doctorem, cum dixit multas partes fluxiſſe in vita, loqui de partibus acquiſitis ſucceſſiuè per nutritionẽ, nō de his, quæ habuit in prima generatione à parentibus, & hoc quidem eſt verum (inquit ipſe) multas .ſ. tales fluxiſſe, & non poterat eſſe verum, quòd omnes tales fluxerint, nam non fluxerũt in vita partes vltimò acquiſitæ, nec partes omnes, quas habuit vltimo anno vitę. At hoc manifeſtè repugnat doctrinæ, quam docet Doctor litt. F. & G. vbi inquit, quod maior eſt periodus in parte prius genita, quam poſterius, quia illa eſt efficacior ad reſiſtẽdum contrarijs, quam iſta; ergò ſecũdum hanc doctrinam facilius eſt, quod fluãt partes vltimò acquiſitæ, & quas viuens habuit vltimo anno vitæ ſuæ, quam illæ, quas habuit annis præcedentibus; ergo hęc Ponciana explicatio directè repugnat Scoto benè intellecto.

Præterea quod nihil dicat Scotus in ea quæ-

quæſtione cõtra ſuum paradoxum, eſt penitus falſum, nam litt. F. aſſignat partibus carnis, quæ eſt pars mollior viuentis certã quandam periodum, quam non aſſignat oſſibus, neruis, cuti, aliiſq; partibus durioribus, & magis ſolidis; ſignum euidens putaſſe aliquas ex iſtis remanere à principio vitæ vſque ad finem, Inſuper litt. k. diſertè docet cum Philoſopho partem ſecundum formam, ſeù ſpeciem non fluere, vt ſuprà retulimus; ergo agnoſcit aliquam partem remanere ex illis præſertim, quas viuens habuit in prima generatione, quandoquidem illis præſertim cõueniant conditiones ab ipſo aſſignatę parti ſecundum ſpeciem; quarè concludẽdum eſt peſſimè (vt de nobis dicere ſolet) arguentem in hac materia Doctorẽ intellexiſſe, vt vel hinc diſcere deberet magis ſobriè alios redarguere, quod Scotum non intelligãt, memor illius, quod teſtatũ reliquit Iſidorus lib. 3. de ſomno ca. 32. *improbũ eſt arguere quicquam in alio, quod adhuc reprehenditur in ſeipſo.*

Secundò arguit nu. 61. omnes partes viuentis fluunt ſiue nutrimentales, ſiuè molliores, ſiuè duriores ſecundum nos nu. 98. & Scotum ex quo ſic argumentatur; licet hoc non ſit neceſſe ſecundũ eos, quod partes duriores totaliter fluant, ita vt nulla earum maneat in fine vitę; & licet illę partes duriores, vt oſſa, maneãt in fine vitę quoad magnam partem; & licèt etiam ex aliis partibus mollioribus aliquæ partes remanerẽt phyſicè, nõ poteſt tamen eſſe dubium, quin plurimę partes fluant, & deſinant eſſe; ſed hoc ipſum ſufficit, vt non dicatur idem numero in fine vitæ, qui fuit in initio phyſicè loquendo; ergo nec contrà Scotum, nec contrà rationem eſt, quod viuens non maneat idem phyſicè in fine vitæ; probatur minor, quia non poteſt eſſe idem phyſicè, quod habet partes phyſicas diſtinctas, ſeù quod conſtat ex partibus numero diſtinctis phyſicè; ſed ex illa doctrina ſequitur, quod viuens non conſtet in fine vitę partibus iiſdem numero, quibus conſtitit ab initio, ſed partibus diuerſis numero phyſicè: ergo non erit idem numero phyſicè loquendo, & conſequenter nequit eſſe idem numero, niſi moraliter.

Reſp ſuperuacaneũ fuiſſe hoc argumentum adducere, cũ à nobis ſufficientiſſimè ſolutum ſit ſuperius nu. 100. ad 4. cum diximus ex hoc, quod longè plures ſint partes fluxę, non ob id viuens cẽſendam eſſe diuerſum numero phyſicè in fine vitę, quia partes aliæ ſunt principaliores, & intimiores, vt oſſa, nerui, cutis, & ſimilia, quæ sũt veluti fundamenta aliarum; aliæ ſunt magis extrinſecę, & minus principales, vt caro, quæ non ità principaliter ad conſeruationẽ viuentis pertinet, quia ergò illæ permanent ex maiori parte quod ſubſtãtiam, licet aliqualiter immutatę quoad accidentia; ideò viuens in fine vitæ dicitur adhuc idem numero phyſicè, quæ ſolutio fundamentum habet in Scoto in quęſt. citat. in ſolutione ad vltimũ principale, vbi inquit quod licet multæ, & quamplurimę partes viuentis fluxerint in vita, quæ non reſurgẽt in reſuſcitato, attamen dicitur adhuc idem numero, quia reſurgẽt partes principales, ex quibus identitas numeralis viuentis attendi debet, non autem ex minus principalibus, ſine quarum identitate totum adhuc eſſe poteſt idem, nunc dicamus ad formam argumenti, ne conſueta cenſura carpamur, conceditur maior, negatur minor, ad cuius probationem diſtinguitur maior, non poteſt eſſe idem numero quod habet partes phyſicè diuerſas, quod habet partes omnes, vel ſaltim principaliores ſic diuerſas, conceditur: quod habet partes minus præcipuas ſic diuerſas negatur, & rurſus diſtinguitur minor ex illa doctrina ſequitur, quod viuens nõ conſtet in fine vitę partibus iiſdem numero, quibus conſtitit initio, ſed diuerſis; partibus minus præcipuis, conceditur; magis præcipuis, negatur, ergò &c. negatur conſequentia.

Tertio, arguit, quod conſtat aliis partibus eſt verè aliud totũ phyſicè etiamſi aliqua pars, & quidem principalis maneat, & hinc etiam ſi materia ligni maneat in igne, quæ eſt pars eſſentialis eius, atq; adeò principalis, tamen ignis diſtinguitur numero à ligno, quia licet conſtet illa parte, non tamen illa ſola, ſed alia etiam: ſed viuens in fine vitæ licet cõſtet aliquibus partibus, quibus conſtitit ab initio, non tamen illis

ſolis,

ſolis, ſed alijs, & quidē tàm principalibus, nam creſcit quoad omnes partes aliquādo in duplum, & triplum; & nequit dici, quin illæ aliæ partes ſint tam principales; ergò non eſt idem numero phyſicè loquendo.

Reſp. hoc argumentum potius nobis fauere, quam obeſſe, ſicut enim à forma quia eſt principalior pars compoſiti, attenditur eiuſdem vnitas, vel diuerſitas, quamuis materia ſit eadem, vt conſtat in allato exemplo de ligno, & igne, ſic pariter in propoſito de partibus integralibus diſcurri debet, quod eius vnitas, vel diuerſitas debet ſimpliciter attendi ex identitate, vel diuerſitate partium magis principalium, non minus principalium, vt aiebat Doctor loc. cit. vndè cum in caſu maneant in fine vitæ partes principaliores ex maiori parte, debet cenſeri idem phyſicè compoſitū, etiam ſi plures ex partibus minus principalibus defluxerint, nam ſine earum identitate totum adhuc poteſt eſſe idem; cum verò addebatur, quod in fine vitæ cōſtat nouis partibus etiā principalibus, nam creſcit quoad omnes partes aliquando in duplum, & triplū; dicimus, ſi valet hæc inſtantia, plus probare, quam velit arguens, ipſe namque contendit probare tantùm, quod viuens ſit à ſeipſo realiter diuerſum ſuppoſito quod viueret lōgiſſimo tempore ratione continui fluxus, & refluxus partium in nutritione, vt ſe declarat ſub nu. 59. at argumentatio non tanto tempore protrahitur, ſed circa iuuentutis initia peruenit ad ſtatum, quo temporis progreſſu nec arguens ipſe concederet viuens totum, & totaliter variatum eſſe, cum tamen in eo creuerit in duplum, vel triplum quoad partes principaliores, vt oſſa, neruos, cutem &c. quare & ipſe quoq. tenetur ad ſolutionē argumenti ex hac parte, atque ideò dicebamus nu. 100. ad 4. vt luculentius appareat phyſica identitas viuentis vſque ad finem vitæ, non fieri debere comparationem inter viuens ſub fine vitæ, & vt primo fuit genitum, nam ob exceſſum, & augmentationem partium hoc videtur difficile captu, ſed comparari debet, vt eſt in fine vitæ ad ſeipſum in tēpore augmenti, vel ſtatus, ſic enim liquidò apparet viuens in fine habere eaſdem ferè partes duriores, quas tempore incrementi acquiſiuit, & cum in hoc tempore non cenſeatur ſimpliciter diuerſum à ſeipſo in ſtatu infātiæ, conſequenter nec talem diuerſitatem habebit in tempore ſenij.

Quarto, tandem arguit nu. 62. non apparet probabile, quod poſſit aliquis dici propriè idem numero phyſicè equus v.g. hodiè, & heri, niſi hodiè habeat tot partes phyſicas ſufficientes ad conſtituendum ipſum equum, quot habuit heri, ſed ex ſuppoſitione, quod fluant omnes partes ſpermaticę, & duræ quoad aliquas partes, non eſt veriſimile, quod in decurſu multorum annorum maneant tot partes in viuente in fine vitæ ex partibus, quas habuit in principio, quot ſe ſolis ſufficerent abſq. alijs ad conſtituendum ipſum viuens, ergò in fine vitæ non eſt idem numero viuens phyſicè, qui fuit in principio, ſed moraliter tantùm.

Reſp. ad maiorem vtique verum eſſe, quod vt idem dicatur equus, heri, & hodiè, opus eſt, quod in vtroque tempore habeat tot partes phyſicas, quot ſufficiunt ad equū conſtituendum; at non oportet, quod ſint penitus, & omninò eędem partes, ſed ſufficit quod principaliores ſint eędem, etiamſi minus principales variarentur, quia ſine identitate iſtarum adhuc phyſicè permanet idem totum, vt ait Doctor ſępè citatus in fine quæſtionis, & tunc cōceſſa minori negatur conſequentia, quia vt in fine vitæ dicatur idem phyſicè totum ſufficit, quod retineat eaſdem partes principaliores, quæ cū alijs minus principalibus ſucceſſiuè acquiſitis ſufficiunt ad conſtitutionem ipſius viuentis; neque variatio iſtarū partium minus principalium impediunt totaliter identitatem phyſicam viuentis toto tempore vitę, adeò ut in fine vitæ ſit phyſicè diuerſum, & ſolū moraliter idem; diximus *totaliter* quia vt dictū eſt in ſolutione ad 4. nu. 100. vltrò concedimus in viuente non adeſſe exactam, & perfectā vnitatem numericam, qualis reperitur in rebus ſpiritualibus; cōtendimus tamen adhuc reperiri veram vnitatem numeralem, licet cum aliqua mutatione, nec ſufficere moralem, ſeu per æquiualentiam, quod etiam tenetur nobiſcum fateri P. Poncius, vt verè, & cum omni proprie-

prietate dici poſſit Subtilis Doctoris conterraneus, non autem phyſicè,& ſimpliciter ab eo ſuppoſito diuerſus, quod olim in Hibernia Corcagiæ natalia habuit.

QVÆSTIO VIII.

De Augmentatione.

102 AVgmentatio dupliciter ſumitur, primò pro auctione, qua corpora abſque additione alicuius ſubſtantiæ augentur, & hæc propriè dicitur rarefactio, de quâ egimus diſp.4. Secūdò, ſumitur pro accretione, qua corpora augentur per additionem alicuius ſubſtantię,& hoc dupliciter, nam vel talis additio fit ſolùm à cauſa extrinſeca, vt cum vni aquæ additur alia, & hæc cōmunis eſt omnibus corporibus, vel fit à cauſa intrinſeca, vt cum viuens per principium intrinſecum alimenti conuerſiuum augetur, & hæc eſt propria viuentium ſolum de qua loquimur in præſenti, cuius cōditiones tres enumerãtur ab Ariſt. 1.de Gen.33. prima, vt id, quod augetur, ſecundum omnes partes augeatur, Secunda,vt maius fiat ex adueniēte materia,Tertia, vt id, quod augetur, permaneat idem ante, & poſt augmentationem.

Aduertendum inſuper eſt, quod cum nō poſſit produci ſubſtantia corporea naturaliter ſine quantitate, quæ eſt veluti propria paſſio ipſius,quando alimentum per nutritionem conuertitur in ſubſtantiam aliti,ſimul ac producuntur nouæ partes ſubſtantiæ, acquiruntur etiam cum illis nouæ partes quantitatis, quæ præexiſtenti quantitati eiuſdem corporis viuentis vniuntur, & quia cum corpus acquirit maiorem quantitatem,vt plurimum fit maius, & extenditur in ordine ad locum, hinc illi quantitati adueniēti de nouo corpori annectitur quidā motus localis, vt ait Ariſt. 1. de Gen.25. non quod tranſeat de vno loco ad aliū prorſus diuerſum locum,neq. quòd voluatur ad modum ſphęrę intra eūdem locum,ſed ſolum acquirendo maiorem locum per extenſionem; Hæc igitur interueniunt in auctione, primò fit quędā diſtenſio partium viuentis verſus omnem dimēſionem, qualis fieret in re aliqua, quæ ab lateribus omnibus traheretur, quæ diſtenſio fit ab anima principaliter, & à potentia augmentatiua, inſtrumentaliter à calore; hac diſtenſione dilatantur omnium partium pori, in quos venę capillares deſinunt,per quarum oſtiola ſanguis exit ad eas partes reſtaurandas, vnde caro de recenti abſciſſa eſt ſanguine plena in poris illius incluſo, & fiunt pori capaces maioris alimenti,quam fuerit particulare proximarum partium deperditum; Secundo poſt hanc diſtenſionem ingreditur poros ex venis illis ſãguis, vbi decoquitur,& in cambium,rorem,vel gluten conuertitur (qui ſunt tres gradus,per quos ex communi Medicorum ſententia tranſit ſanguis antequam conuertatur in ſubſtantiam aliti) Tertiò,fit conuerſio alimenti in ſubſtantiam aliti,quæ eſt nutritio, Quartò, fit acquiſitio partialis quantitatis, & vltimò conſequitur illa extenſio ad maiorem locum occupandum. Vt igitur exactè auctionem explicemus, tria debemus inquirere .ſ. formalitatē, in quo formaliter conſiſtat, modum, an .ſ. fiat in inſtanti, vel ſucceſſiuè,& tempus, ſcilicet an duret toto vitæ tempore.

103 Quò ad primum,certum eſt auctionem non poſſe formaliter conſiſtere in illa partium diſtenſione, vel ingreſſu alimenti in poris, vt videtur aſſerere Tolet.nam tūc viuens propriè non acquirit nouam quantitatem, quæ ſit ipſius propria, alimentum .n.non eſt adhuc de ſubſtantia viuentis,niſi in potentia; tum quia cum viuens morbo aliquo intumeſcit propter noxij humoris augmentū, propriè diceretur augeri,quod eſt falſum, quia auctio eſt naturalis à principio intrinſeco proueniens,tumefactio verò illa eſt violenta. Quapropter formalitas augmentationis in aliquo horum trium cōſiſtere poteſt, .ſ. vel in actu nutritionis, vel in acquiſitione nouæ quantitatis, vel in extenſione illa ad maiorem locum, aut ſaltim in aliquibus iſtorum, vbi notat. quod auctio poteſt ſumi vel in ratione mutationis, vel in ratione actionis,ſicut generatio.

Marſ. 1.de Gen.q.10.Saxon.qu.9.& alij non diſtinguunt augmentationem à nutritione realiter, ſed ſolum formaliter, ſeu ratione, inquiunt .n. quod per nutritionem acqui-

acquiritur noua ſubſtantia, & ex vi nutritionis præciſè abſque alia actione habetur noua quantitas. Iand. 4. Phyſ. qu. 10. Bur. 3. Phyſ. tex. 6. docent augmentationem formaliter in illa extenſione ad locum conſiſtere. Zab. lib. de accret. ca. 9. & Areſ. de Gen. qu. 30. aiunt augmentationem importare vtrumq. tam nutritionem, quàm extenſionem, ſed differunt, quia Areſ. vult extenſionem eſſe de formali ſignificato, nutritionem de cõnotato, Zab. verò vtramque vult ex æquo importari, ſed cum hoc, quod cũ nutritio ſit mutatio indiuiſibilis, ſeu inſtantanea, extenſio verò motus ſucceſſiuus, nutritio inſeruit extenſioni tamquam principium eius, vt ſe habet punctum reſpectu lineæ. Communis Doctorũ opinio eſt, quod augmẽtatio in acquiſitione quantitatis conſiſtat, ſed diſcrepãt, nã aliqui negant actionem iſtam eſſe productiuam, ſed ſolum vnitiuam, quia ſupponunt quantitatem conſequi materiam primam, quare cum in nutritione eadem materia alimenti vniatur materię corporis viuentis, quantitas etiam materiã alimẽti concomitans vnitur quantitati corporis, non de nouo producitur, ita ſentiunt aſſerentes materiã eſſe ſubiectum accidentium, quos citauimus diſp. 5. Phyſ. qu. 1. Alij ex oppoſito concedunt per auctionem produci nouam quantitatem, & conſequenter, quod auctio ſit actio productiua: differunt adhuc, quia Gotfr. quol. 11. qu. 3. & alij volunt produci de nouo totam quantitatem viuentis corrupta præexiſtente, alij verò, & eſt communior ſententia, hanc productionem ſolummodò terminatam ponunt ad partialem quãtitatem illius partialis ſubſtantiæ per nutritionem acquiſitæ, integra permanente præexiſtente quantitate viuentis.

104 Dicendum auctionem vt mutationem formaliter conſiſtere in acquiſitione partialis quantitatis, qua viuens ſuccedit à minori quãtitate ad maiorem virtute caloris naturalis à nutritione, & extenſione realiter diſtincta, vt actionem verò conſiſtere in productione partialis quantitatis, non totalis. Hæc concluſio habetur à Scot. 4. d. 44. qu. 1. & alijs locis citandis, & primò quod realiter à nutritione diſtinguatur, eſt Scoti in 4. cit. L. & d. 11. qu. 3. Ee. & habetur expreſsè ab Ariſt. 5. Phyſ. 18. & ſeq. vbi tres ſpecies motus aſſignat. ſ. auctionem, alterationem, & lationem, eaſq; à mutatione, quæ ad ſubſtantiam terminatur, diſtinguit. Tum quia termini vtriuſque realiter inter ſe diſtinguuntur, nutritionis .n. terminus eſt ſubſtantia, auctionis quantitas, ergo & mutationes ſunt realiter diſtinctæ. Tum quia augmentatio vt à nutritione diſtincta, eſt actus mobilis, quatenus mobile eſt, & in potentia ad quantitatem, vt habet Ariſt. 3. Phyſ. 16. ergo vt diſtincta habet rationem motus per ſe. Neque dicas quantitatem conſequi ſubſtantiam, ideoq. non fieri diſtincta actione à ſubſtantia partiali, neque eſſe diſtinctam mutationem à nutritione. Nam vt in ſimili diximus diſp. 5. q. 1. art. 2. loquendo de diſtinctione generationis ab alteratione, non quia forma ſubſtantialis naturaliter conſequitur vltimam diſpoſitionem, idcirco propria non efficitur actione, ſufficit enim quod res realiter diſtinguantur, vt eſt in propoſito.

105 Neque dicas cum Zab. nutritionem ad accretionem ſpectare tãquam initium, & ad modum puncti in linea, quamuis ſit ab accretione realiter diſtincta. Nõ vrget, quia falſum eſt nutritionem in inſtanti fieri, extenſionem verò in tempore, vtraque .n. vel in inſtãti, vel in tempore neceſſariò petunt fieri, ſi .n. nutritio fit in inſtanti, certum eſt partem illã nouam ſubſtãtiæ ſuam partialem quantitatem habere, aliter ſubſtantia ſine quantitate, & conſequenter ſine alijs accidẽtibus in quãtitate fundatis exiſteret, quod naturaliter implicat; vel ergo in illo inſtanti pars iſta habet ſuum locum proportionatum, & ſic in eodem inſtanti eſſet ſimul nutritio, & intenſio localis; vel nõ habet locum proportionatum, & ſic vel eſſet cum aliqua parte compenetrata, quod nequit dici naturaliter, vel condenſata, vltrà quam expoſcat propria natura ipſius, quod etiam eſt falſum, quia ſicut ante introductionem formæ ſubſtantialis materia alimenti diſponitur quò ad qualitates, ita etiam quò ad denſitatem, imò alimentum ante nutritionem, cum ſit liquidum, potiùs debet condenſari, quàm rareſieri,

fieri, vt in ſubſtantiam aliti conuertatur, ergo nunquam poſt nutritionem ſubſtantia illa petit extendi. Tum quia hoc admiſſo, adhuc nequit nutritio dici principium accretionis, veluti punctum lineæ, nam illa mutatio ſe habet vt principiũ alterius mutationis, cuius terminus eſt principium termini alterius, ſic ſi primò acquireretur pũctum, deinde linea, acquiſitio puncti eſſet quędam mutatio initiatiua acquiſitionis lineæ, ſed partialis ſubſtantia non eſt princi pium loci, nec ad illum pertinet, cum ſint alterius rationis, imò potius locus ordinatur ab ſubſtãtiam, ergo neque nutritio erit principium intrinſecè ſpectãs ad extenſionem localem, ſolum immediatè ſe habebunt, ſicut alteratio, & generatio ad inuicem immediatè ſe conſequuntur, non ideò tamen alteratio eſt initium generationis intrinſecè incluſa in ratione formali ipſius

106 Secundò, quod formaliter non ſit extenſio, prob. quia extenſio iſta terminatur vel ad locum, vel ad raritatem, neque locus, neq; raritas ſpectant ad prædicamentum quantitatis, at augmentatio eſt motus ad quantitatem ex Ariſt. 3. & 5. Phyſ. Tum quia extenſio localis eſt effectus augmentationis, hæc .n. cauſalis eſt vera, ideo viuens occupat maiorem locum, quia eſt auctum, ergo nequit cõſtituere formalitatem augmentationis. Si dicas cum Zab. etiam nutritionem, & quantitatis acquiſitionem includi cum extenſione in formalitate accretionis; iam eſt nu. 105 impugnatum, tum quia nequeũt tot mutationes realiter diſtinctæ vnum per ſe conſtituere, cum nõ ſe habeant per modum actus, & potentiæ. Nec valet, quod ait Areſ. nõ quamcunque rarefactionem eſſe accretionem, ſed quæ connotat nutritionem, & acquiſitionem quantitatis, quo pacto verè hæc extenſio eſt in prædicamento quantitatis. Non valet, nam eſto concedamus nutritionem eſſe connotatum accretionis, quia nõ quælibet quãtitatis acquiſitio dicitur accretio, ſed quæ habet cõditiones aſſignatas n. 102. quæ neceſſariò fit cum nutritione, falſum tamen eſt acquiſitionẽ, etiã quantitatis eſſe connotatum, & extenſionẽ localem de formali ſignificato, nam cũ terminus formalis extenſionis ſit ſitus partium ex dictis diſpur. 4. certè non poteſt hæc extenſio eſſe motus ad quantitatem, ſed potius motus ad ſitum, qui licèt ſit modus quidam quantitatis, parum refert, nam etiam Vbi dicitur modus, & terminus quantitatis, & tamen latio non dicitur eſſe motus ad quantitatem, ratione verò connotati non magis eſſet in prædicamento quantitatis, quàm in prædicamento ſubſtantiæ, quia etiam nutritio connotatur; Neq. diuiſio illa motus in tres ſpecies eſt diuiſio per connotata, & per extrinſeca accidentalia, ſed per differentias ſpecificas.

107 Tertiò, quòd verè ſit motus ad maiorem quantitatem, eſt Ariſt. ſæpè cit. & 2. de An. 47. vbi ait *Eſt autem eſſe aliud alimento, & augmẽtatiuo, ſecundũ .n. quòd quantum quoddam eſt, augmentatiuum eſt, ſecundùm autem quòd hoc aliquid, & ſubſtantia, alimentum.* idem habet 1. de. Gen. 31. & 41. & prob. quia quantitas verè poteſt terminare per ſe motum, ergo acquiſitio quantitatis erit verus motus ad illam, antec. prob. quia habet entitatem per ſe acquiſibilem, & contrarietatem ſufficientem, vt poſſit cauſare ſucceſſionem, ſicut .n. latitudo ſpatij, & latitudo intenſiua coloris ſufficiunt, vt inter vnum vbi, & aliud, & inter remiſſum colorem, & intenſum detur verus motus, ita latitudo, quæ inter minorem, & maiorem quantitatem adeſt, ſufficiens erit ad cauſandum motum; ſolum poſſet obſtare, quod quantitas non videtur per ſe acquiri, ſed ad acquiſitionẽ ſubſtantiæ, ergo ſicut ex hoc capite negatur motus ad relationem, pariformiter negari debebit ad quantitatem; qua ratione Plato in Parmenide, & in Thæeteto, Galen. 1. Method. ca. 6. Valles. cõtrou. 29. ad Tyrones, & lib. 2. controu. medic. c. 17. & alij negarunt ad quantitatem eſſe per ſe motũ. Hoc tamen non officit, non .n. quia aliquid acquiritur ad acquiſitionem alterius, idcirco nequit per ſe terminare motum, aliter ſecundæ qualitates, quæ ex acquiſitione primarum acquiruntur, habitus, qui ex frequẽtatis actibus adipiſcitur, imò, & forma ipſa ſubſtantialis, quæ ad acquiſitionem vltimæ diſpoſitionis habetur, non poſſent eſſe

ſe termini per ſe motus, quod eſt falſum; requiritur ergo, vt ita ad alterius acquiſitionem acquiratur, quod ſit omnino ens occaſionatum, non per ſe intentum à natura, qualis eſt relatio; at quantitas, vt notat Doctor 4. d. 44. qu. 1. N. per ſe intenditur à natura, hæc. n. & intendit partialem ſubſtantiam propter reſtaurationem deperditi, & augmẽtationẽ propter acquiſitionẽ quantitatis debitę viuẽti; imò hoc magis per ſe intẽdit, quia etſi nõ deperderetur aliquid ſubſtantiæ, adhuc intenderet augmentationẽ.

108 Tandem quod augmẽtatio vt actio ſit productiua, non tantum vnitiua quantitatis, patet ex dictis diſput. 3. Phyſ. q. 1. vbi ſtatuimus ſubiectum accidentium compoſitum, non materiam primam, quod verò ſit productiua partialis quantitatis, nõ totalis, probat Doctor 1. d. 17. qu. 3. SS. ad hominem contra Gotfr. ratione theologica ex rarefactione in Sacramento Altaris, tunc enim per Gotfr. acquiritur noua quantitas, ergo iam tota quãtitas vini conſecrati mutaretur, quare Chriſtus nõ eſſet amplius ſub illis ſpeciebus, quia Chriſtus tamdiu manet ſub ſpeciebus, quandiu conſeruantur ſpecies illæ, nec ſimilitudo ſpecifica inter illas quantitates ſufficit ad permanentiam Chriſti ſub ſpeciebus; nam ſequeretur, Chriſtum adhuc permanere in Sacramento, ſi quantitati vini ſuccederet quantitas aquæ, aut alterius liquoris, quia ambæ sũt eiuſdẽ ſpeciei, nec vna magis poſtulat informare aquam, vel vinum, quàm altera. Deinde in 4. d. 14. q. 4. § *Quantum ad iſtam opin.* hoc idem probat ratione Philoſophica, nam ſi quantitas prior deſtrueretur ad acquiſitionem nouæ, ergo cum quantitas ſit ſubiectum omnium accidentium ex dictis diſp. cit. Phyſ. iam vel omnia alia accidentia migrarẽt de ſubiecto in ſubiectum, quod eſt falſum, vel mutarẽtur ſimul, quod eſt contra experientiam, tum quia poteſt eſſe, quod tunc nõ adſint agentia, quæ poſſit accidentia illa cauſare, vt ſunt præcipuè colores, ſapores, &c. non .n. quod eſt cauſa actionis, eſt cauſa aliorum accidentium. Quibus accedit, quia data hac ſententia, ſi mari adderetur gutta aquæ, tota quantitas aquæ corrũperetur, quod eſt falsũ, quia tũc agens ageret in ſubiectũ maximè diſtans.

109 Obijc. contra prædicta, & primò, quod auctio à nutritione non differat, ex Ariſt. 1. de Gen. 41. dicente *Differunt nutrimentum, & augmentatio ratione*, & rurſus *nutrimentum augmentationi idem quidem eſt.* Tum 2. ſicut quantitas totalis eſt propria ſubſtantiæ corporeæ, & eam naturaliter conſequitur, & in inſtanti cum ea producitur virtute generationis ſine noua mutatione, idem dicendum de quantitate partiali reſpectu partialis ſubſtãtiæ in nutritione, quod .ſ. non fiat propria, & diſuncta actione, ac mutatione à nutritione, ſicut neque quando acquirũtur accidentia alia ad acquiſitionem quantitatis datur ad illa per ſe motus. Tum 3. etſi varientur, ac multiplicentur termini ſecundarij motus, dummodò tamen terminus per ſe primò intentus ſit vnus, vnica tantum erit mutatio, ſed in caſu ſolum ſubſtantia per ſe intenditur à natura, quantitas autem ex naturali quadam concomitãtia, ergo &c. Tum 4. hæc augmẽtatio reperitur etiam in non viuentibus, & tamen accretio non niſi in viuentibus adeſt, ergo accretio dicere debet nutritionem, quæ eſt ſolum viuentium.

Reſp. ad 1. Ariſt. illis verbis ſolum innuere non aſſumi aliam materiam, vel cibum pro augmentatione, & nutritione, ſed idem alimentum pro vtraque inſeruire, vnde illa dixit ratione differre, quæ in eodem ſubiecto coniunguntur, & ſunt diuerſæ rationes, & formæ in eodem ſubiecto, vt ſunt forma ſubſtantialis, & quantitas in alimento. Ad 2. in generatione dari nouam actionem productiuã quantitatis diſtinctam ab actione productiua ſubſtantiæ, & hoc quia quãtitas, cum ſit entitas realiter à ſubſtantia diſtincta, petit diſtincta actione fieri à ſubſtantia, non tamen interuenit noua, & diſtincta mutatio, non quia non adſit terminus ex ſe potens motũ terminare, ſed quia ſubiectum .ſ. compoſitũ non præfuit tempore ſub priuatione, at in nutritione, & adeſt augmẽtatio vt actio, & vt mutatio, quia ſubiectum .ſ. viuens tempore præfuit ſub minori quantitate. Ad 3. patet ex dictis nu. 107. Ad 4. ſolum infert nutritionem aliqualiter ab accretione connotari, quod cõcedimus,

mus, nõ tamẽ eſſe de principali ſignificato.

110 Secundò, obijc. quod extenſio localis ſit accretio, quia Ariſt. 1. de Gen. 25. ait, quod augmentatur, mutatq; locum, quemadmodum quod extẽditur, ergo ſentit auctionem in extenſione formaliter conſiſtere; & 4. Phyſ. 63. ait tàm additionem quantitatis, quàm rarefactionem, & extenſionem eſſe augmentationem. Tum 2. tunc animal cenſetur auctum, quando eſt iam facta hęc extenſio. Tandẽ quod tota quantitas producatur, oſtenditur, quia termini motus ſunt incompoſſibiles, ergo minor quantitas eſt incompoſſibilis cum maiori. Reſp. primum locum pro nobis eſſe, quia motũ localem accretione factum comparat extenſioni, ſimilitudo autem cadit inter diſtincta, dummodo proportionẽ habeant, non inter identificata, ſolùm igitur voluit ibi Ariſt. innuere hanc conditionem, ſeu effectum accretionis, non autem, quod ſit de ratione formali: ſecundo loco non ita clarè loquitur, dicimus tamen ibi ſumere augmentationem largè pro quacũque auctione ſubſtantiæ corporeæ, non autem vt eſt augmentatio viuentium. Ad 2. concedimus aſſumptum tanquam rationem à poſteriori, ex hoc .n. quod viuens occupat maiorem locum, arguimus maiorẽ quantitatem acquiſiuiſſe, in quo conſiſtit ratio formalis auctionis. Ad 3. ait Doctor cit. aſſumptum valere de primis, & per ſe terminis, non de concomitantibus; modo minor quantitas, ſi conſideratur ſecundũ entitatem poſitiuã, eſt terminus concomitans, ſi verò ſecundũ priuationẽ annexam maioris quantitatis, eſt vtique per ſe terminus, ſed vt ſic nõ manet in auctione, aliter idẽ eſſet ſub maiori, & ſub minori ſimul quãtitate.

111 Quò ad 2. an .ſ. augmentatio fiat inſtantaneè, vel ſucceſſiuè; qui tenent nutritionem inſtantaneam eſſe, conſequenter idem dicere debent de augmentatione, ſicut in generatione aliqua inſtãtanea ſi fieret, quantitas etiam in inſtanti reſultaret, ita Hurt. diſp. 3. de gen. ſect. 3. Arriag. diſp. 2. ſect. 3. & ex parte Areſ. q. 31. Verùm ex dictis nu. 86. & diſp. 5. art. 1. patet falſitas huius fundamenti, quod nutritio fiat in inſtãti, tũ quia augmẽtatio ab Ariſt. vbiq; locorũ inter motus ſucceſſiuos enumeratur.

Dices Ariſt. 8. Phyſ. 23. ait impoſſibile eſſe aliquid augeri, vel minui continuò. Tũ ex Hurt. §. 42. augmentatio nil aliud eſt, quam continuatio nouę quantitatis cũ alia, ſed talis continuatio fit in inſtanti, ergo &c. prob. min. continuatio vt ſic conſiſtit in indiuiſibili, quia continuatio lineę eſt punctum, continuatio ſuperficiei eſt linea, vt indiuiſibilis ſecundùm latitudinem, & continuatio corporis eſt ſuperficies, vt ſecundũ profunditatem caret partibus, ergo debet in inſtanti fieri, ſolùm .n. quæ habent partes, fiunt ſucceſſiuè. Reſp. Ariſt. ibi negare continuitatem augmentationi, quam poſuit in motu locali circulari .ſ. perpetuam durationem, & æternam. Ad aliud negamus maiorem, formaliter loquendo, augmentatio .n. propriè eſt additio aliarum partium quantitatis, cõtinuatio verò ſequitur ad hanc additionem, quia .n. nouæ partes adduntur, ideò nouiter continuantur, vnde continuatio propriè eſt vnio partium quantitatis, quæ adhuc poſt augmentationem remanet, & vnio vtique ſaltim materialiter nihil aliud dicit, niſi indiuiſibilia quantitatis, vt additio propriè dicit acquiſitionem partium, quæ & ſucceſſiuè fiat, & in tempore, cum ſit diuiſibilis, ſicut & partes diuiſibiles ſunt. Aliter dicere etiã deberemus, tempus ex indiuiſibilibus conſtare, etenim tempus ſemper nouas partes acquirit, ſi ergo acquiſitio idem eſſet, ac continuatio, & cõtinuatio eſt indiuiſibilis, per iſtam acquiſitionem ſolũ indiuiſibilia acquirerentur, quod eſt falſũ: idcirco continuatio partium quantitatis non eſt acquiſitio formaliter earundem, eo vel maxime, quod prioritate naturæ prius debemus cõcipere partes acquiſitas, & poſtea vnitas, quia illæ præſupponuntur ad vnionem.

112 Quò ad tertiũ not. quod augmentatio dupliciter ſumi poteſt, primò cõmuniter pro quacumq. acquiſitione quantitatis à viuente per principium vitale intrinſecum facta, ſecundò propriè pro illa acquiſitione quantitatis, qua viuens fit maius; de prima clarum eſt, quod tandiu fit, quandiu nutritio continuatur, nam impoſſibile eſt, à viuente acquiri partialem aliquam ſub-

ſtan-

ſtantiam, quin etiam noua quantitas adueniat, & acquiratur, ergo quia per nutritionem acquiritur noua ſubſtantia, ſemper erit illi adiuncta acquiſitio nouę quãtitatis.

De ſecunda augmentatione communiter dicitur, quod ſaltim in animalibus perfectis non durat toto tempore vitæ, ita Doctor 2.d.2.q.9.O. vbi hoc probat ex Ariſt. 8. Phyſ.23.& d.19. A.& in 4. d.44.q.1. L. vnde triplex tempus diſtinguitur in viuentibus, præcipuè in homine, primum dicitur augmenti, quia potentia nutritiua plus de alimento conuertit, quàm amittat, & ponitur durare vſq. ad 21. aut 23. annum; Secundum dicitur tempus ſtatus, ſeu conſiſtentiæ, quia homo nec augetur, nec minuitur, ſed in eodem permanet ſtatu, aut ſaltim non augetur, vel minuitur notabiliter, & durat vſq. ad 35. vel 40. annum; Tertium dicitur tempus decremẽti, aut diminutionis, in quo minus de ſubſtantia alimenti conuertitur, quã amittatur de propria ſubſtantia actione caloris naturalis. Diximus ſaltim in animalibus perfectis, quia an dentur viuentia imperfecta, quæ nunquam decreſcant, dicemus in ſeq. quæſt. eſt etiam not. quod illi tres oſſiculi in cauitate tympani auricularis poſiti, malleus, incus, & ſtapes nuncupati ita dureſcunt ſtatim, vt eiuſdem magnitudinis ſint ab ortu natiuitatis vſque ad finem vitę, & amplius non creſcant; ita obſeruarunt Anathomici.

113 Dubium tamen eſt in aſſignanda cauſa huius varietatis, quęnam .ſ. ſit ratio, quod homo non ſemper creſcat, ſed conſiſtat, & poſtea decreſcat. Aliqui dicunt hoc eſſe, quia viuentia habent terminum magnitudinis intrinſecum, vt non poſſint ad quamcunque molem peruenire. Hæc tamẽ ratio eſt inſufficiens, quia non aſſignat cauſam decrementi, tum quia nõ ſemper homo tempore augmẽti pertingit terminum magnitudinis, quẽ ſibi determinat ſpecies humana. Alij dicunt cauſam eſſe, quia virtus augmentatiua agendo in alimentum debilitatur, & repatitur, vnde ſemper impurior, & debilior caro generatur, & conſequenter perueniet ad tantam impuritatem, & debilitatem, vt non poſſit amplius ſufficientem cibi quantitatem in ſe conuertere, vnde ceſſat deinde augmentum; ita videtur aſſerere Scotus cit. Hæc etiam ratio nõ videtur adæquata, explicat quidem, cur homo decreſcat, non tamen, cur detur ſtatus, imò videtur concludere neceſſario hominem vel creſcere, vel decreſcere oportere, nam ſi virtus excedit, iam cauſabit incrementum; ſi verò eſt debilitata, vt non poſſit amplius augmentum efficere, certè ſtatim incipiet decrementum, quia ſtatim amplius debilitaretur per continuam repaſſionem ab alimento, nec poſſet tot annis in tempore conſiſtentiæ perſiſtere; de hac ratione dicemus quæſt. ſeq. quo pacto debeat intelligi.

114 Communiter dici ſolet, cauſam eſſe varietatem caloris naturalis, hic .n. in prima ætate robuſtior, & potentior eſt, & conſequenter plus alimenti poteſt conuertere, quàm minuatur de ſubſtantia aliti, hinc incrementum cauſat; deinde verò remittitur, vt æqua portione acquiratur noua ſubſtãtia, & vetus deperdatur, & fit tempus conſiſtentiæ, ac iuuentutis; tandem ita remittitur, vt non poſſit tantum nutritione reſtaurare, quantum de propria ſubſtantia deperditur, & tunc eſt tempus decrementi. Hęc quoq. ratio patitur difficultatem, nam calor naturalis fortior apparet in iuuentute, & tempore conſiſtentiæ, quam in pueritia, & adoleſcentia, ſeu tempore incrementi, ergo in iuuentute debebit etiam incrementum efficere, antec. prob. quia calor in iuuene cauſat perfectiores actiones, quàm in puero, & adoleſcente, digerit .n. melius cibaria groſſiora, melius concurrit ad generationem, motum localem, diſcurſum, imò quandoq. homo tempore conſiſtentię pingueſcit, quod nequit prouenire niſi ex perfectione caloris decoquentis cibum, ergo calor eſt perfectior in iuuene, quàm in adoleſcente, per quantitatem .n. effectus cognoſcitur quãtitas formæ, & cauſæ; hinc homo tunc dicitur eſſe in ſtatu perfecto, & conſequenter tunc principium vitæ, quod eſt calor, erit perfectius, quam quolibet alio vitæ tempore.

Poteſt tamen hæc ratio defendi, ſi diſtinguamus de actionibus caloris naturalis, iſtę namque ſunt duplicis generis, quædã

.n. indigent multo humido, vt fiant, tales ſunt auctio, extenſio, rarefactio, nutritio, &c. quædam verò requirũt humidum temperatum, & conſiſtentiam, ac ſiccitatem membrorum, vt ſunt illę in argum. enumeratæ; tunc dicimus, quod ſi calor in ordine ad primas operationes comparetur, perfectior eſt tempore incrementi, quatenus eſt cum multo humido vnitus, quo ætas illa viget; at ſi reſpectu aliarum operationum conſideretur, perfectior eſt in iuuentute, quia tunc partes ſunt magis exiccatæ, & conſolidatæ. Quapropter cum calor in ordine ad augmentum ſit perfectior in pueritia, & adoleſcentia, poterit multum de alimento conuertere, quia partes ſunt humidiores, & conſequenter poteſt illas augere, & extendere; at in iuuentute partes ſunt deſiccatæ, præcipuè oſſa, & quoniam augmentatio ſecundum lõgitudinem maximè attenditur, hæc autẽ ab oſſibus prouenit, caro verò ſe habet vt ipſorum indumentum, hinc augmẽtum ex auctione oſſium cauſatur, nam caro parum poteſt oſſi ſuperare, cum igitur in iuuentute nequit fieri augmentum in oſſibus, & partibus durioribus, ſolũ in partibus mollioribus poteſt fieri aliqualis accretio, quę non fit ſecundum longitudinem, ſed ſecundũ groſſitiem, & profunditatem, idcirco hac ætate quandoque homines pingueſcunt.

115 Obijci tamen poteſt, quod ſemper fiat augmentũ; nam omni tempore fit additio quantitatis, vt diximus, ergo omni tempore fit auctio, per quam corpus maius efficitur, quia ante aduentum nouæ quantitatis viuens iam perdiderat partem aliquam quantitatiuam, quæ per nouum reſtauratur, ergo viuens per iſtum nouum fit maius. Tum 2. ſi tempore augmenti calor naturalis poteſt conuertere, cum ſit robuſtior, plùs de ſubſtantia cibi, ergo etiam plus de ſubſtantia aliti conſumet, quàm in conſiſtentia, & decretione, ſicut ſi decretionis tempore propter debilitatem minus de ſubſtantia cibi concoquet, minus etiam propter eandem rationẽ conſumet de ſubſtantia viuentis, quare ſemper deberet eſſe in ſtatu conſiſtentiæ. Tum 3. eadem eſt ratio de calore naturali viuentis, & elementari, ſed hic creſcit, quò plura ligna conuertit in ignem, ergo &c.

Reſp. ad 1. viuens poſſe conſiderari, vel pro vt erat in eo ſtatu, quem habebat, antequam partem illam quantitatis deperderet, vel prout eſt in eo ſtatu proximè poſt amiſſionem, & ante reparationem, tunc ad argum. neg. conſeq. ad probat. dicimus ſi viuens conſideratur in primo ſtatu, negatur conſeq. plus enim amiſit, quàm acquirat, ſi verò conſideratur in ſecundo ſtatu, conceditur conſeq. non ideo tamen dicitur augeri augmentatione propriè dicta, quæ eſt illa tantùm additio, per quam corpus fit maius, prout ad priorem ſtatum comparatur. Ad 2. ex dicendis q. ſeq. reſpond. ſubſtantiam viuentis in principio vitæ puriorem eſſe, ideò potentiorem ad reſiſtendum calori, imò connaturaliorem ipſi, hinc calor magis in alimentum agit, quàm in viuentis ſubſtantiam, at poſtea cum ex mixtione ſubſtantiæ aduentitiæ, & nutrimentalis euadat impurior, tempore decrementi minus reſiſtit, minusque connaturalis eſt calori; alimentum quoque in principio vitæ eſt valde teneritudini, ac imbecillitati naturæ proportionatũ, vnde faciliter conuertitur in ſubſtantiam aliti. Ad 3. negatur paritas, quia calor elementaris ita agit, vt poſt victoriam ad priſtinum ſtatum ſe reducit, & vires reaſſumit, non ſic ſemper euenit in calore naturali, vt mox dicemus. Tandem aduerte, quod quandoq. homo poſt infirmitatem apparet longior; hoc tamen non eſt verum incrementum, ſed apparẽs, quatenus propter minorem corpulẽtiam, magis conſpicitur longitudo.

QVÆSTIO NONA.

De diminutione, & morte viuentium.

116 EXplicuimus vſq; modò principaliores mutationes poſitiuas viuentium .ſ. generationem, quæ terminatur ad totum eſſe, nutritionem, quæ pro termino reſpicit partialem ſubſtantiam, & augmentationem, quæ ad partialem quantitatem terminatur, remanet pro complemẽto huius diſp. vt aliqua dicamus de mutationibus oppoſitis, & priuatiuis, quæ ſunt corruptio

ruptio totalis viuentis, ſeu mors, quæ generationi ſimpliciter opponitur, corruptio partialis, qua viuens partem propriæ ſubſtantiæ amittit, & eſt nutritioni oppoſita, & tandem diminutio, per quā partialis quantitas deperditur, de quibus primò videbimus quid ſint, deinde quo modo fiant, & à quibus cauſentur.

Quid ſint corruptio totalis, vel partialis ſubſtantiæ viuentis, clarè patet, ſunt .n. mutationes deperditiuæ reſpicientes pro termino ad quem priuationem, ſiuè totalem, ſiuè partialem formæ ſubſtantialis, ſolum eſt dubiū de diminutione. Pro quo not. quod ſicut acquiſitio, quantitatis ſumitur, & pro acquiſitione totius quantitatis, vt cum aliquid generatur, ſtatim reſultat tota quantitas, & etiam pro acquiſitione partialis quantitatis, vt in augmentatione viuētium per nutritionem facta, ita deperditio quantitatis duplex eſt, alia eſt deperditio totius quantitatis, vt cum compoſitum totaliter corrumpitur, alia eſt deperditio partialis quantitatis, vt euenit, cum viuens diminuitur propter actionem caloris corrumpentis propriam ſubſtantiam, hoc totum explicatur proportionaliter in ordine ad ſubſtantiam, ſicut .n. viuens aliquando generatur, & corrumpitur ſecundum totum, & aliquando generatur, & corrumpitur ſecundum partem per nutritionem, & corruptionem partialem huic oppoſitam, quæ mutationes ab aliquibus augmētatio, & diminutio ſubſtantialis vocantur, ita contingit in quantitate, quæ neceſſario conſequitur ſubſtantiam corpoream, & ab eiſdem vocantur mutationes iſtę augmentatio, & diminutio quantitatiua, & ſicut in deperditione partiali ſubſtātiali deperditur aliquid ſubſtantiæ, & remanet alia, quæ vbi prius erat pars totius, poſtea totum denominatur, & minor dicitur per habitudinē ad ſubſtantiam præcedentem integratam ex ſubſtantia remanente, & ex illa corrupta, pariformiter in deperditione partiali quantitatis, & deperditur aliquid quātitatis, & remanet alia, quæ minor dicitur per habitudinem ad quantitatem præcedentē, Hinc oritur difficultas, quid formaliter dicat diminutio, an .ſ. deperditionem illam quantitatis, & quatenus ad non eſſe ſolum quantitatis terminatur primò, & per ſe, an verò in relatione illa, quam dicit quantitas remanens ad quantitatem præcedentem; ſi .n. primum aſſeritur, diminutio erit motus verè deperditiuus, ſi ſecundum dicatur, erit motus poſitiuus, & quaſi acquiſitiuus, cum ad ens poſitiuum terminetur, qualis eſt quantitas illa minor. Quidam dicunt diminutionem motum poſitiuum eſſe.

117 *Dicimus tamen*, diminutionem formaliter non eſſe motum poſitiuum, ſed deperditiuum terminatum ad non eſſe alicuius quantitatis præhabitæ, & conſequenter ab augmētatione ſpecie diſtingui, non poſitiua, ſed priuatiua; Ita Scotus d. 10. q. 2. O. & d. 12. qu. 4. B. ſequitur Ruuius 1. de Gen. tract. de nutrit. qu. 10. qui Fons. & Conimbr. citat, eamque probat, quia diminui eſt minus eſſe, quàm erat prius, ſed res nō eſt minor niſi per deperditionem, ergo diminutio formaliter eſt deperditio quantitatis, maior patet ex Ethymologia nominis, minor etiam, quia ſtatim ac intelligitur viuēs aliquid deperdere de quantitate, intelligitur minus eſſe, quàm erat prius. Confirm. diminutio eſt motus ad quantitatem pertinens, vt communiter conceditur, & eſt Ariſt. 3. & 5. Phyſ. ſed non poteſt per ipſam acquiri quantitas, ergo nequit ad quātitatē pertinere vt motus poſitiuus, ſed ſolum vt priuatiuus, quatenus acquiritur priuatio alicuius quantitatis, min. prob. quantitas remanens nequit acquiri, quia præexiſtebat. Dices acquiri quantitatem remanentē, non vt ſic, ſed vt habet eſſe completum, & totale, & vt ordinem dicit ad quantitatem pręhabitam. Contra vel terminus formalis eſt quantitas vt ſic, & tunę redit argumentum iam factum, vel eſt reſpectus ille ad quantitatem præcedentem, ergo diminutio non eſſet motus ad quantitatem, ſed ad relationem; vel eſſet indiuiſibile illud terminans, & complens quantitatem remanentem in eſſe totius, & hoc eſt falſum, quia iſtud indiuiſibile habetur in vltimo inſtāti terminatiuo motus diminutionis, & tamen diminutio fit in tempore, in quo neceſſariò debebit habere ſuū terminum; vel tandem erit totum aggregatum ex

ex quantitate, reſpectu, & indiuiſibili terminatiuo, & ſic ſicut hæc omnia non faciunt vnum per ſe, ita nec poſſunt terminare vnum per ſe motum. Accedit, quod diminutio non diſtingueretur ab augmentatione, quia ambæ eundem terminum ad quē ſpecie haberent, à quo vnitas ſpecifica motus ſumi debet ex dictis diſp. 15. Phyſ. Tādem quia debet aſſignari ſpecies aliqua deperditiui motus in quantitate, nam verè ſubiectum tranſit ab eſſe quantitatis ad nō eſſe eiuſdem. Ex quibus ſequitur diminutionem eſſe ſpecie negatiua diſtinctam ab augmentatione, motus enim & reſpectus inter ſe diſtinguuntur ad diſtinctionem terminorum.

118 Contra obijc. Ariſt. 5. Phyſ. 13. enumerat diminutionē inter motus poſitiuos, qui .ſ. ſunt à ſubiecto in ſubiectum; clarius hoc idem habet 1. de Gen. 31. Tum 2. terminus diminutionis eſt poſitiuus, tūc enim viuens dicitur minui, quando non tantam acquirit quantitatem, quantam amiſit, quę quantitas acquiſita eſt terminus diminutionis, ergo eſt motus poſitiuus. Tum 3. diminutio non eſt ſolā deperditio quantitatis, aliter nō diſtingueretur à corruptione totius quātitatis, ſed tunc res minuitur, quando aliquid quantitatis retinetur, per quod à corruptione totali diſtinguitur, ergo terminus diminutionis eſt aliquod poſitiuum. Tum 4. in diminutione acquiritur de nouo terminus quidam complens quantitatem remanentē in eſſe totius, ergo dabitur aliqua noua mutatio poſitiua. Tandem viuentia habent terminos intrinſecos magnitudinis, & paruitatis, quos per auctionem, & diminutionem per ſe reſpiciunt, ergo auctio, & diminutio opponuntur per terminos oppoſitos poſitiuos.

119 Reſp. ex dictis diſp. 15. Phyſ. qu. 6. art. 3. ad 1. arg. quòd nullus motus per ſe reſpicit duos terminos poſitiuos, niſi concomitanter, vel quatenus inuoluit ſucceſſionem, neque Ariſt. enumerauit diminutionem inter ſpecies motus, quia fit inter terminos poſitiuos, ſed ſolum, quia verè pertinet ad quantitatem, tanquam motus deperditiuus, ait enim. *Qui verò ſecūdum quantitatem eſt, ſecundum commune quidem innominatus eſt, ſecundùm autem vtrumque augmētatio, & diminutio, is quidem, qui eſt in perfectam magnitudinem, augmentatio, qui verò ex hac, diminutio*, vbi ſolum mentionem fecit de termino à quo, & in 1. de Gen. ait *Augmentatio .n. eſt exiſtentis magnitudinis additamētum, diminutio autem minoramentum*, quibus verbis exprimit terminum ad quem, & ait, quod terminus diminutionis ſit minoramētum maioris quantitatis, .ſ. priuatio illius, nam minoramentū deperditionem ſignificat, non acquiſitionem; & ſi quandoque explicat diminutionem per terminum poſitiuum, non explicat illam tanquam per terminum formalem, & per ſe, ſed tanquam per terminum concomitantem, & connotatum, vel vt ſucceſſionem inuoluit, quæ eſt reſpectus inter partes ſibi inuicem ſuccedentes, vt diximus diſp. cit. Phyſ. Ad 2. neg. aſſumptum, & ad prob. dicimus viuens dicitur minui formaliter per priuationem quantitatis pręcedentis, concomitanter, & vt connotatum à quantitate remanente. Ad 3. per idem diminutio à totali corruptione quantitatis diſtinguitur per connotata, ſicut nutritio à generatione totali, & mutationes iſtis oppoſitæ, quia .ſ. vna eſt totalis, altera partialis; cum dicitur illud diminui, quod aliquid amittit quantitatis, & aliquid retinet, primū eſt de eſſentia diminutionis, ſecundum verò eſt connotatum, & concomitans. Ad 4. acquiſitio illius indiuiſibilis nequit eſſe formaliter diminutio, nam illa fit in vltimo inſtanti, hæc verò in tempore præcedenti, quare potiùs erit vt quid connotatum à diminutione, quàm de formalitate ipſius. Ad 5. viuentia dicuntur habere terminum intrinſecum paruitatis, non quia illud intendant ex ſeipſis acquirere, nam potiùs quærunt per augmentationem adipiſci terminum magnitudinis, ſed quia nequeunt ſub minori quantitate reperiri, quare falſum eſt viuēs per diminutionem per ſe tendere ad terminum paruitatis. Quæ dicta ſunt de augmentatione, & diminutione, pari paſſu dicēda ſunt de intenſione, & remiſſione qualitatum, itaut intēſio ſit motus acquiſitiuus qualitatis, remiſſio verò motus eiuſdem deperditiuus.

120 Vt

110 Vt autẽ ſciamus quomodò fiant, & cauſentur mutationes in viuentibus, præſertim in homine, not. ex Scot. 2. d. 19. q. mors dupliciter poteſt cõtingere, vel à cauſa extrinſeca, & dicitur ab Ariſt. lib. de iuuent. & ſeneƈt. cap. 14. violenta, vel à cauſa intrinſeca, & ab eodem appellatur naturalis. De prima nulla eſt difficultas, variè nãque poteſt accidere, vel propter diſpoſitionem contrariã continentis, putà ſi continẽs directè corrũmpit contentum, vt eſt ignis, aut ſi non directè, ſaltim prohibet illud, quod eſt neceſſarium ad vitam, cuiuſmodi eſt terra, & aqua, quę prohibent reſpirationem, & citò corrumpunt, aut ſaltim propter noxiam aliquam qualitatem paulatim deſtruit, vt aer regionis intemperatæ; Vel poteſt contingere propter violentiam illatam ab aliquo extrinſeco, vt ſunt morbus, ferrum, venenum, influxus cæleſtis, &c. De ſecunda, quæ fit propter actionem mutuam componentium ipſum viuens, eſt difficultas, quo pacto contingat; idcirco priùs explicabimus corruptionem partialẽ ſubſtantiæ, deinde totalem, ex quibus poſtea deducetur cauſa diminutionis partialis quantitatis, & totalis.

Pro huius declaratione aduertendum, quòd vita eſt duplex, alia accidentalis, & eſt operatio vitalis viuentis, vnde beatitudo Ioan. 17. dicitur vita. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te.* & Ariſt. 10. eth. ca. 4. vita quędam eſt operatio; alia eſt vita ſubſtantialis, & hæc non eſt anima, vt putauit Dand. de corp. & anim. lib. 1. c. 33. nam anima potius eſt principium vitæ, quàm, vita, vnde Gen. 2. non dicitur vita, ſed ſpiraculum vitæ; tũ quia ſigna breuis vitæ, vel longioris deſumi ſolent maximè ex corpore, & organis, ergo corpus etiam ad vitam ſpectabit, non tantum anima, quare vita formaliter eſt ipſamet natura viuentis, & forma totius ex anima, & corpore integrata, cauſaliter verò conſiſtit in informatione corporis ab anima. Huic vitę tamquã proprietates conueniunt longitudo, & breuitas, quæ ſunt differentię durationis vitæ, accidunt verò, quia anima corpus informando poſtulat diſpoſitiones aliquas, ſine quibus non poſſet conſiſtere, & pręſertim exigit calorẽ quo vità tàm ſubſtantialis, quàm accidentalis ſuſtentatur, & fouetur, vnde Ariſt. lib. de iuuent. & ſeneƈt. c. 2. mortem ait eſſe extinctionem caloris, & alij vitam, & mortem ſignificarũt duabus mundi partibus meridionali, & ſeptentrionali, prima, quæ calida eſt, vitam denotabant, ſecundà verò mortem propter frigiditatem. Quoniam autem calor facillimè exhalat, & diſſipatur, hinc prouida natura de humido prouidit viuens, quo tanquam pabulo conſeruaretur calor, ac foueretur, & radicale appellatur, quod aliqui à nutrimentali diſtinguunt, illud aſſerunt eſſe materiam, qua totum corpus formatur, in generatione, & dicitur radicale, quia eſt radix totius arboris humanæ, homo .n. dicitur arbor euerſa, & veluti fundamentum, ſuper quod tota viuentis ſtructura fundatur; nutrimentale volunt eſſe ſubſtantiam de nouo virtute nutritionis aduenientem; rectiùs tamen per humidũ nutrimentale ſumi poteſt alimentum proximum, & per radicale tota ſubſtantia viuentis, ſiuè per generationem, ſiuè per nutritionem adepta.

121 Duplex autem humidum reperiri ſolet in mundo elementari, aqueum, & aereum, ita in paruo mundo .ſ. homine, & quolibet alio viuente duplex humidum poteſt adeſſe pro portione correſpõdens illis elemẽtis, alterũ eſt aqueum, & hoc eſt ſubſtantia quædam humida ſine aliqua conſiſtentia, flaccida, de facili labilis, qualis eſt ſubſtantia piſcium, alterum eſt humidum aereum, & eſt ſubſtãtia quędam pinguior, benè cohærens, vt eſt ſubſtãtia ſanguineorum, & hoc humidum maximè confert ad vitam; hinc inter viuentia piſces propter magnam aquei humoris copiam ſunt breuioris vitæ, quàm terreſtriá ſanguine prædita, & inter arbores diutius viuunt, quæ ſunt oleoſæ, & reſinoſæ, vt pinus, palma, cupreſſus, quàm aliæ, vtpotè quia hoc humido aereo, & viſcoſo magis abũdant, ratio horum eſt, quia calor tandiu in humido cõſeruatur, quandiù habet ad ipſum proportionem talem, quòd poſſit illud ſubtiliare, & ſeipſum ex eo fouere, idcirco humido multũ terreſtrificato extinguitur calor; at humido aereo, quia propter vnctuo-

ſitatem eſt magis ſubtiliabile, magis cõſeruatur calor; exemplum habemus in igne, qui aqua extinguitur, at oleo proportionaliter applicato fouetur, quandiu deficiente in oleo vnctuoſitate, & iam terreſtrificato euaneſcit ignis; idem de calore naturali, & humido radicali dicendum. Ex quibus deducitur complexionem ſanguineam inter cæteras eſſe magis accomodatam diuturnitati vitæ, quia cum ſit calida, & humida, magis recedit à termino mortis naturalis, qui eſt exiccatio humidi ſubſtantialis, & extinctio caloris naturalis, & melior eſt ſuperabundantia principiorum vitæ, quàm defectus; nam in colerico calor non eſt humido attemperatus, cum ſit complexionis calidæ, & ſiccæ, in flegmatico, & melancolico propter terreſtreitatem humidi calor non diu conſeruatur, eſtque exiguus, facileq; ab illo humido ſuffocatur: hæc ferè ab omnibus conceduntur.

Dubium tamen eſt, num viuens ab intrinſeco principium habeat corruptionis, an ſolù ab extrinſeco corrumpatur. Hurt. diſp. 1. de gen. ſect. 10. ſubſect. 3. & 4. negat calorem naturalem agere in humidum radicale, cuius actione viuens intereat, ſed ideo ait corrumpi, quia ab ambientibus, & alimentis diſtemperatur natiua complexio, & deſtruitur recta hominis tẽperies, ideoq. neceſſarium eſt alimentum propter reſtaurationem deperditi; citat pro hic ſent. Valleſium lib. 6. contr. c. 1. & Petrum Garſiam in ſen. 1. diſp. 18. ca. 6. Alij verò concedũt hanc actionem, ſed variè explicant, nam quidam putantes elementa formaliter in mixto manere, volunt partes igneas agere in aereas, & terreſtres, illaſq. conſumere; alij verò aſſerunt ſpiritus vitales, qui non ſunt animati, agere in partes animatas actione deſtructiua, & hoc vt ſaluent idem non agere in ſeipſum; ita Conimbr. 1. de Gen. c. 5. q. 9. art. 2.

122 Dicimus tamen verè ab intrinſeco viuens habere principium corruptionis ex actione caloris naturalis agentis in humidum radicalè; hæc concluſio eſt communis, & docetur à Scoto 2. d. 15. qu. vn. ad 4. princ. & d. 19. A. prob. ſi viuens ſolum ab extrinſeco eſſet corruptibile, ſequeretur, quòd ſi homo in ætate perfecta à Deo crearetur, eſſetque in vacuo, vbi nullum agens extrinſecum contrarium poſſet agere, vel ſi Deus omnem actionem contrarij agentis ab extrinſeco ſuſpẽderet, iſte homo poſſet perpetuò naturaliter durare ſine alimento, quod eſt contra rationem vegetantis animæ, vnde in ſtatu innocentiæ in quo homo ab extrinſecis contrarijs non oppugnabatur, quia omnia illi obtemperabant, adhuc indigebat nutritione, & alimento; ſeq. prob. quia neceſſitas alimenti ponitur ab Hurt. vt reparetur amiſſio humidi radicalis ab extrinſeco cauſata, quæ ratio ceſſaret in caſu; imò in inſtanti generationis, in quo infans nullum habet extrinſecum agens oppugnans, neq. qualitatem aliquam noxiam ab alimento derelictam, poſſet in tali ſtatu durare abſque alimento; nam quod ait Hurt. neceſſarium eſſe alimentum propter augmentationem, hoc ſolùm infert infantem illum nõ augeri ſine alimento, nõ tamen extingui. Tum quia in viuente dantur partes inter ſe contrariæ quò ad qualitates, ergo vna poteſt agere in aliam, ſic videmus præcluſa reſpiratione animal ſuffocari, & extingui ab exceſſu caloris. Hæc autem actio non prouenit ab elementis, quia hæc non adſunt formaliter in mixto ex dictis diſp. præced. qu. 3. neq. ſolum ex contrarietate partium ad inuicem, ſed etiam ex ipſomet calore in eadẽ parte humida exiſtente, calor .n. eſt virtutis ſubtiliatiuæ, & reſolutiuæ, per quam ſubiectum caloris fit continuò ſiccius, atq. terreſtrius, euaporando ſubtile aereũ, vt explicuimus num. 49. & ſeq. qua ratione opus eſt alimẽto, tùm vt actio caloris in humidum radicale retardetur, tùm vt amiſſum reſarciatur; quod clarè explicatur in Reportatis Scoto adſcriptis in 2. d. 19. q. vn.

123 Dices, ergo idem calor erit conſeruatiuus animalis, & deſtructiuus. Tum 2. nihil ſui interitum machinatur, ſi calor ageret in viuens, intenderet propriam deſtructionem, quia iam ad corruptionem viuentis deſtrueretur. Tum 3. ſequeretur corpora calidiora eſſe breuioris vitæ, ſimiliter, quæ continua exercitatione agitantur, quod eſt falſum, hæc .n. ſecundùm omnes

nes ſunt firmiora, & vegetiora. Tum 4. hęc deſtructio nō eſſet violenta, ſed naturalis, quod eſt falſum, quia quodlibet habet inclinationem ad eſſe, ſeq. prob. violentum eſt à principio externo, naturale ab interno; accedit, quod mors ex fame proueniēs nequit dici naturalis, quia eſt cum dolore, & tamē cauſaretur ab iſta caloris actione, mors autem naturalis, ait Ariſt. cit. nō eſt cum dolore. Tum 5. omnis pars corporis cum ſuis qualitatibus natiuis ordinatur ad conſeruationem totius, nō ad deſtructionem, ergo nulla actione per ſe à partibus proueniente deſtruitur viuens, aliter non rectè eſſet à natura viuens formatum. Tum 6. ignis in his inferioribus pabulo indiget, ſolùm vt ſe à contrario defendat, & ab extrinſeco perit, deficiente humido, non ex ſe, ergo idem de calore dicendum. Tandem & fortiùs, nullum mixtum putrefit à proprio calore, & temperamento, niſi ab extrinſeco augeatur, vt diximus diſp. præced. q. vlt. ergo nunquā calor erit cauſa corruptionis illius partis, in qua reperitur, niſi ab extrinſeco intenderetur, quare ſemper origo actionis caloris erit ab externa cauſa.

124 Reſp. ad 1. non eſſe inconueniens idem eſſe per ſe conſeruatiuum, & per accidens deſtructiuum eiuſdem, vnde dicebat Seneca loquendo de naturali calore, *Qui mecum oritur, mecum moritur, & qui me occidit, me viuificat*, calor itaq. per ſe calefaciendo intendit conſeruationem viuentis conuertendo ſubſtantiam cibi, per accidens tamen ex iſta calefactione ſubſequitur exiccatio humidi radicalis. Ad 2. aſſumptum eſſe verum per ſe, non tamen ex accidenti, & conſequenter; ſic calor in aqua, illam calefaciendo ſolùm intendit calefactionem, & tamen ſi aqua deſtruitur, ad eius deſitionē etiam calor ipſe corrumpitur. Ad 3. corpora calidiora diu viuere, quia habēt annexam humiditatem aereā, quæ valde reſiſtit, vel ſiccitatem igneam, vt in colericis, quæ non facile fluit; tū quia propter caloris exceſſum ſunt validiora ad conuertendum cibum in propriam ſubſtātiam; quæ exercitantur continuo labore ſunt viuaciora, quia melius concoquent cibum, & ab excrementis purgantur. Ad 4. quælibet mors eſt violēta formaliter ex diſp. 5. q. 1. art. 3. dicitur tamen naturalis, quę ſecundū leges naturæ contingit, & eſt, quæ fit per vltimam humidi reſolutionem à calore naturali, qui deſtructo humido tandē extinguitur, quod contingit in ſenio confectis, & hæc accidit ſine dolore, & mors ex defectu alimenti potius eſt violenta, quia non eſt conueniens illi ſtatui, & ſecundùm leges naturæ. Ad 5. cōcedimus partes omnes viuentis cum ſuis qualitatibus ordinari ad conſeruationem totius per ſe, quia calor ille eſt datus à natura ad concoctionem alimenti, per accidens tamen euenit deſtructio humidi; ſic quandoque naturæ parti læſę accurrit magna ſpirituum copia ad illius refocillationem, ex quo tamen quandoq. ſequitur inflammatio, & corruptio illius partis. Ad 6. primò non concludit contra actionem partium ad inuicem, dicere namq. poſſemus calorem naturalē indigere pabulo, vt ſe à contrarijs partibus defendat, deinde aliud eſt loqui de igne, qui eſt corpus ſimplex, aliud de mixtis, in his .n. calor eſt corruptiu⁹, & putrefactiuus propter admixtionem aliarū qualitatum modo explicato diſp. præced. q. vlt. non in igne. Ad vlt. dicimus partes corporis in viuente habere calorem vltra proprium temperamentum prouenientem ab ipſa anima, quo calore deſtituuntur anima abſente, & hic calor eſt euaporatiuus partium humidarum; imò ex hoc deducitur efficax argumentum, nam caro mortua putrefit, nonniſi calore ambientis intendente calorem carneum, quo pacto contingere ſolet putredo ex dictis diſp. præced. cit. & tamen totus hic calor remiſſior eſt calore illo, quē caro poſſidet in viuente, ergo cum ſit agens naturale, etiam in viuente cauſabit putrefactionem, niſi aliunde retardaretur.

125 Ex iſta caloris actione colligitur neceſſitas moriendi in viuente, itaut ex ſe nō poſſit non ſolùm perpetuò, ſed neque per tempus longæuum conſeruari, calor .n. naturalis in duo agit, & in alimentum, & in humidum radicale; ex prima actione deducitur neceſſitas mortis, quia vt arguit Doctor ſæpè cit. omne agens in agendo repatitur, quia actio eſt inter contraria, ergo

calor naturalis agendo in alimẽtum, quod aliqualiter eſt contrarium illi, & diſſimile, repatitur ab illo, & conſequenter debilitatur, vnde non poterit deinde tam perfectè conuertere alimentum in propriam ſubſtantiam, nec perfectam producere carnem, ſed imperfectam, quapropter progreſſu temporis ita debilitabitur viuens, vt impotens fiat omninò ad operationes vitales exercendas, & conſequenter cogitur ſeneſcere, & mori. Hęc autem debilitatio, & imperfectio non eſt propter remiſſionem formæ ſubſtantialis; diximus .n. diſp. 5. q. 5. art. 2. ſubſtantiam non ſuſcipere magis, & minus, ſed propter admixtionem contrariorum, nunquam .n. perfectè alimentum conuertitur in ſubſtantiam aliti, ſed ſemper aliquod excrementitium remanet, quod actionem viuentis valdè debilitat, & quandoq. inducit noxiam aliquam qualitatem, & complexionem ita fixam, vt ferè connaturalis euadat. Et quamuis poſſit viuens, vel medicina, vel aliquo alio ab iſtis cõtrarijs ſe liberare, & reducere ſe ad priſtinum temperamentum, nunquam tamen erit perfectè in eodẽ ſtatu priori, quia progreſſu temporis actione concoctiua calor producit ſicciorem, & duriorem ſubſtantiam, vt patet, pueri .n. habent in principio tàm carnes, quam oſſa molliora ad modum ceræ, itaut ſi frangantur, faciliter agglutinari poſſunt, at deinde hęc omnia exiccantur, ac duriora fiunt, nec vnquã ad priſtinã redeũt humiditatẽ, quãuis ab omnibus alijs cõtrarijs corruptiuis liberent ſe.

126 Hęc autem eſt alia caloris actio, quę neceſſitatem inducit moriendi, quodlibet .n. viuẽs determinatam habet latitudinem calidi, & humidi, citra quam nequit anima corpus informare, non .n. poteſt viuificare corpus cum frigiditate, & ſiccitate lapidis, vel metalli; Neque calor poteſt conſeruari in ſubiecto quantumcumque ſicco, ſed determinatam expoſcit humiditatem, aliter euaneſceret; ex alio capite habemus, quod calor eſt ſui natura ſubtiliatiuus, & partes ſubtiliores à craſſioribus, & terreſtrioribus ſegregando in mixto per euaporationem, mixtũ illud continuò exiccat, & terreſtrius reddit, vt tandem reſoluendo ſemper, quod eſt magis reſolutioni paratum .ſ. ſubtile aereum, corpus illud ad tantam ineptitudinem perducit, vt improportionatum protinus fiat ad conſeruandum calorẽ naturalem, quo euaneſcente deſinit anima informare corpus, & cõtingit mors ab Ariſt. naturalis appellata, quatenus euenit ſecundum curſum naturæ. Quapropter concludendum eſt, quodlibet viuens diminui ſubſtantialiter toto vitę tempore, quamuis cõtinuò etiam nutriatur, & tandem totaliter deſtrui, quod magis patebit ex ſolutione obiectionum.

127 Sed antequam rationes in contrariũ diluamus, aliqua de ætate hominis ſubiungere placuit, Ætas igitur eſt vitæ periodus, ſiuè ſpatium, quo inſitum corporis viuentis temperamentum per ſe euidentem mutationem ſubit; Ariſt. hanc ætatem in tres partes diuiſit in l. de iuu. c. 14. in iuuentutem vſque ad 25. annum, in ſtatum, ſeu virilitatem vſq. ad 40. & in ſenectutem vſq. ad finem, ſatis recepta eſt diuiſio in ſeptem partes, in Infantiam, Pueritiam, Adoleſcentiam, Iuuentutem, Virilitatẽ, Senectutem, & Decrepitatem; Prima eſt infantia, quæ ab ortu vſq. ad 6. annum circiter durat, diciturque homo Infans, quaſi non fans, quia mutus naſcitur; hęc etiam ętas dicitur lunaris, propter prædominium humiditatis, cuius præcipua cauſa eſt Luna. Secunda dicitur Pueritia à puritate, vſque ad decimũ quintum circiter annum, diciturq. Mercurialis, quia tunc homines incipiunt diſcurrere, & ſcientias addiſcere, quibus præeſt Mercurius inter Planetas. Tertia, eſt Adoleſcentia vſque ad 21. vel 25. annum, diciturq. venerea, quia tunc homo fit aptus generationi. Quarta, Iuuentus vſque ad 35. vel 40. annum, vocaturq. ſolaris, quia tunc regnat floriditas, ætatiſq. perfectio, cum ſit media. Quinta eſt virilitas vſque ad 50. annum, & Marti tribuitur, qui eſt planeta calidus, & ſiccus, præparans ad robur. Sexta, dicitur ſenectus vſque ad 65. annum, & dicitur Iouialis, quia Ioui ſubijcitur propter grauitatem, prudentiam, & præeminentiam. Vltima eſt decrepitas vſque ad finem vitæ, & Saturno tribuitur, qui eſt cauſa frigiditatis, ſiccitatis, pigritiæ, triſtitiæ,

alia-

aliarumque imperfectionum, quibus ſcatent decrepiti:

Soluuntur obiectiones.

128 Contra obiic. primò, ſi calor exiccaret corpus, oporteret humidũ à qualibet parte corporis reſolui, ergo ſubitò corrumperetur totum, & præcipuè tota caro, vt potè humidior, deſtrueretur. Tum 2. nunquam filius eſſet melioris complexionis, quam fuerint parentes; imò nunquam idem poſſet ſanior fieri, quod eſt cõtra experientiam, ab ęgritudine .n. ad ſanitatem datur regreſſio, conſeq. patet, quia calor iam debilitatus non poſſet neque à ſeipſo reparari, quia nemo ſeipſum intendit, neque ab aliquo extrinſeco, nam hoc præcipuè eſſet alimentum, à quo tamen adhuc debilitaretur. Tum 3. omnia naturaliter appetunt eſſe, & maximè viuentia, ergo hęc ab intrinſeco non habent cauſam actiuam corruptionis, aliter natura fruſtrà cõceſſiſset viuẽtibus talem appetitũ. Tum 4. ſi poſſet cõtingere mors illa ex euaporatione caloris, & per vltimã reſolutionem, contingeret ſine dolore, dolor .n. cauſatur à diuiſione continui, & temperamenti diſſolutione, quæ in caſu non eſſent, at hoc eſt falſum, quia mors ex 3. eth. c. 6. eſt maximũ horribiliũ. Tum 5. diximus q. 7. in viuente dari partes permanentes toto tẽpore vitæ, ergo poſſet viuẽs, per iſtas partes sẽper viuere. Tũ 6. ſi calor magis debilitatur, vt nõ poſſit tantũ alimenti conuertere, quantùm priùs, ergo eadem ratione minorẽ partem ſubſtantiæ naturalis conſumet, quia etiam hęc actio inter cõtraria verſatur, ergo nũquam corpus diminuetur ſubſtantialiter.

129 Reſp. ad 1. non adeſt iſta neceſſitas, quia per applicationẽ alimenti impeditur, & retardatur caloris actio in humidum radicale, & per nutritionẽ reſarcitur amiſſio prioris ſubſtantię, & ſicut caro eſt humidior, & facilior ad fluendũ, ita etiã facilius reparatur. Dices, quælibet pars oſſis durior eſt carne, & ſiccior, ergo ſi poteſt calor deſtruere partem aliquã oſſis, certè poterit eodem tẽpore totam carnem corrumpere. Reſp. ſi comparatio fiat inter partes ſubtiliores oſſis, & carnis, aut inter terreſtriores, verum eſt aſſumptum, at ſi fiat inter ſubtiliores oſſis, & terreſtriores carnis, negatur, poteſt .n. contingere, vt pars oſſis aerea ſit ſubtilior, aut ſaltim reſolubilior in vapores, quã pars terreſtris carnis; ſic videmus lignum eſſe durius pagina, & tamen ignis reſoluit partes ligni aereas, nõ tamen partes terreſtres paginæ, & cineritias. Ad 2. poteſt filius purior generari, tũ ex perfectiori cælorum influxu, tum propter perfectius ſemen, non .n. ſi homo eſt malè complexionatus, ſemen etiam neceſſariò debet eſſe impurum, quia nõ eſt pars animata, & poteſt eſſe, quòd vis concoctiua ſeminis ſit perfecta. l. virtus nutritiua ſit imperfecta. Idem poteſt ſanior fieri, vireſq; amiſſas reaſſumere, ſi obſtacula contraria medicamine remouerentur, nam tunc forma ſubſtantialis poſſe ſe reducere ad priſtinum ſtatum, non tamen omnino perfectè, & in omnibus, quamuis .n. poſſet meliorari, quò ad aliquas operationes exercendas, non tamen quò ad humiditatẽ vitæ neceſſariam, quia ſemper ſiccior euadit, vt dicemus. Ad 3. ſi valeret, concluderet nulla mixta eſſe rectè compoſita ex contrarijs, quodlibet .n. appetit proprium eſſe; & tamen cõtraria ſunt cauſa corruptionis; quare dicimus verè in rebus adeſſe iſtum appetitum, qua ratione d. 5. q. 1. art. 3 poſuimus corruptionem eſſe violentam ſimpliciter, & ſolum naturalem dici, quatenus euenit ſecundum curſum cauſarum naturalium; cum igitur viuentia ex proprijs naturis petant ex calido, & humido componi, conſequenter ex ſeipſis ſunt corruptibilia, at nè omninò talis appetitus ſit fruſtra, cũ nõ poſſint res in indiuiduo perpetuari, dedit virtutem productiuam aliorum viuentium, vel vniuocam ijſdem viuentibus, vel æquiuocam alijs cauſis, ſaltim quò ad formam corporeitatis, vt fiat conſeruatio in ſpeciebus.

130 Ad 4. concedimus cum Ariſt. in li. de morte & vita c. 10. quòd ſi contingeret mors per ſolam caloris euaporationem in ſenectute, & abſq. morbo, nullum dolorem afferret; at quoniam regulariter mortem præcedit morbus, ideo dicitur formidabilis,

lis, tum quia etiam mors per ſimplicem diſſolutionem poteſt dici maximum horribilium, & quoniam eſt vltimus terminus omnium, & quia eſt momentũ vnde pendet ęternitas alterius vitæ. Ad 5. neg. conſeq. ad vitam n. conſeruandam requiritur neceſſariò humidum radicale, & aliç partes organicæ, quæ autem permanent, ſunt partes ſicciores, quæ non ſufficiunt ad tuendã vitam. Ad 6. neg. conſeq. quia alimentum magis contrariatur calori, magisq. reſiſtit, ideoque .l. tempore augmẽti propter intenſionem virium potuerit calor magis de alimento cõuertere, tũ etiam propter ſubſtantię puritatẽ, quę tunc erat calori cõnaturalior, attamẽ tẽpore decremẽti potius cõſumet de propria ſubſtãtia, quàm cibũ conuertat, quia ſubſtãtia impurior euaſit, eſtq. calori magis intima, quàm alimentum, magiſque approximata, & applicata, vnde ab aliquo extrinſeco, vt ſunt flegmæ, alijque humores noxij, faciliùs impeditur actio in cibum, quàm in humidum radicale.

131 Secundò arg. quamuis partes continuò exiccentur, tantum abeſt, quòd calor debilitetur, quod potiùs augeri debet, nam calor actiuior eſt cum ſiccitate, quam cum humiditate, vnde ſiccitas dicitur lima caloris, & patet de igne, vbi calor eſt maximè actiuus .l. ſit ſiccitati vnitus. Tũ 2. multa viuentia ſemper augeſcunt, vt patet in plantis, & præcipuè in vite, hędera, & ſimilibus; idem de crocodrillo aſſeritur, & vermes, aliaq. animalia muſculoſa ſemper apparent mollibus membris, ergo &c. Tum 3 in mundi primordio homines diù viuebãt, vt quidã ad nongentos annos peruenerint, vt legitur in lib. Gen. ergo ſi tot centurijs annorum poteſt vita protrahi, non eſt dicendum corruptionem ab intrinſeco prouenire. Neq. dicas in numero annorũ, qui in Scriptura attribuuntur Patriarchis, intelligẽdos eſſe annos lunares, vel quod pro decem annis accipiendus ſit vnus, vt per nongẽtos intelligantur nonaginta, vel quod anni illi non tot menſibus conſtabant, aut menſes non tot diebus. Non valet, quia & menſes tot diebus conſtare aſſeritur, quot noſtri in 7. Gen. nam fit mentio vigeſimi ſeptimi diei, & annus tot menſibus, quot noſtri, quia fit etiã mentio de menſe decimo & ſi pro decem annis eſſet vnus accipiendus, ſequeretur Enos nouem annorum genuiſſe, & Cain ſeptem annorum, nam refertur in Scriptura Enos nonaginta, Cain verò ſeptuaginta annorum procreaſſe filios; quin etiam Gen. 25. Abraham dicitur mortuus in ſenectute bona, prouectęq. ætatis, & plenus dierum, & tamen ſolum centum ſeptuagintaquinq. annis fertur vixiſſe, quod tempus iuxtà hãc interpretationem vix attingeret annum vigeſimum. Tum 4. mors per peccatum intrauit in mundum, vt docet Scriptura, ergo non erit à cauſa intrinſeca ipſi homini, aliter etiam in ſtatu innocentiæ fuiſſet mortalis.

132 Reſp. ſi valeret, iã ignis perfectiùs in cineribus conſeruaretur, quia ſic ciores, quam in ligno, quod eſt contra experientiã, dicimus ergo, quod ſicut ignis hìc inferiùs nõ conſeruatur, niſi pabulum habeat, vt aſſeruimus d. 4. de Cælo nu. 17. quod pabulum debet eſſe talis naturæ, quod habeat de ſubtili aereo cum aliqua craſſitudine mixto, flamma n. immediatè oleo non nutritur, niſi medio elychnio, & ſi elychnium nõ haberet in ſe aliquod ſubtile aereũ, ſed totaliter eſſet quid terreſtre, quãtumcunq; eſſet oleo vnitũ, nec eſſet proportionatum pabulum, vt patet in carbonibus elycnij; qui non obſtante olei pręſentia, non ſufficiunt tamen flãmam retinere, ita pari paſſu de calore naturali dicendum, quod cum reperiatur in mixto contrarijs affecto, vt conſeruetur, indiget pabulo vnctuoſo, & viſcoſo, & ſi hoc deficit, quamuis remaneãt partes terreſtres, nequit tamen conſeruari, eo quia ſiccitas iſta eſt etiã cum frigiditate admixta, eſtque terrea, vnde exemplum de igne calorẽ cũ ſiccitate habẽte non currit. Ad 2. aliquas plãtas verum eſt diù creſcere falſum eſt tamen non ſeneſcere, vt tandem non areſcant, & hoc euenit, quia cum ſint inferioris naturæ, nõ indigent tot organis, & diſpoſitionibus ad ſui conſeruationem; præterquamquod ſemper nouas efficiũt radices, & conſequenter ſe habent vt noua indiuidua, ſic ſpecialiter de vite, & hædera conſpicimus; quod fertur de crocodrillo, vel non eſt verum, vel cum hoc adhuc eſt

ab

ab intrinſeco corruptibilis nō propter defectum humidi, ſed quia tale humidum eſt aqueum, vnde extinguet tandem calorem, vermes ſuo modo etiam exiccantur, ſi diu viuunt, attamen propter copiam aquei humoris, terreſtreitatis, & exigui caloris, breui tempore calorem deperdunt. Ad 3. homines in principio fuerunt longæuiores, quia meliori temperamento erant prediti, quod fuit deperditum inconuenienti, alimento, crapula, libidinibus, alijſq; vitijs, perfectioremq cognitionem habebant de virtutibus herbarum, fructuū, & lapidum, aliarumq. rerum ad conſeruationem vitæ ſpectantium, ſicut etiam aliæ res, quibus vitam tuemur perfectionis erant conditionis. Ad 4. primi parentes etiā in ſtatu innocentiæ, ait Doctor, erant natura mortales, ab extrinſeco tamē immortales extitiſſent, ſi permanſiſſent in innocentia, quare mors actualis fuit tamquam pœna peccati hominibus inflicta, non quia naturaliter nō fuiſſent morituri, ſed quia ſpeciali dono fuiſſent ab illa præſeruati.

133 Tertiò, arguit Arriag. diſput. 2. de Gen. in fine probans poſſe naturali virtute hominem perpetuò ſe conſeruare, niſi ab extrinſeca cauſa corrumperetur, ſit homo calidus vt ſex, frigidus vt duo, & per vnum alimentum amittat aliquid caloris, vel acquirat, certè ſi deinde aliud alimentū contrarium applicaretur, per iſtud reficeret, quicquid per illud amiſerat, vel amitteret, quicquid acquiſierat, & conſequenter priſtinum temperamentū reaſſumeret, quarè nunquā ratione cibi moreretur, hoc etiam patet experientia, nam quidam morti propinqui omnibus viribus ferè deſtituti, virtute ciborum, & medicaminum priſtinam recuperant ſanitatem, quare ſi homo haberet perfectam notitiam ciborum, & ab extrinſeco non læderetur, poſſet naturaliter ſe conſeruare in æternum. Quod argu. aliter, & fortiùs deducit Angeſt. de propr. form. pag. 110. virtus terreſtrificatiua membri non eſt infinita, ſed poterit à contrarijs qualitatibus ſuperari, ergo ſi alimentū humidum applicaretur, .l. à membro exiccatetur, illud tamen humectaret, & ſic paulatim non ſolùm poſſet homo refici quò ad exercendas operationes, ſed etiam quò ad humidum radicale membrorum. Accedit, quod ſi membro exiccato applicatetur alimentum humidum aereum in maiori gradu, quam poſtulet forma viuentis, & quem habebat membrū ante exiccationem, illud nutrimentū ſucceſſiuè per alteratione aſſimilabitur membro, & priùs perueniet ad gradum illum, quem forma ex ſua ratione ſpecifica, ſibi determinat, quàm ad gradū membri exiccati, ergo quia tunc eſt rectè, & ſufficienter diſpoſitum alimētum introduceretur forma viuētis in ſtatu perfectiori, quam membrū haberet, & conſequēter fieret reſtauratio deperditi ſecundum omnem perfectionē, quod ſi ſępiùs fieret hęc reparatio, certè poterit homo perpetuò ſe conſeruare. Tandem hoc idem aſſeritur de ligno vitæ, .ſ. quòd virtutem habebat conſeruandi hominem in æternū, vt colligitur ex Gen. 2. *Ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitę, & comedat, & viuat in æternum*, ergo in rerum natura nō repugnat reperiri alimentū aliquod perfectè reſtauratiuū viuentis, & in eodem ſtatu conſeruans, eiuſq. conditionis aſſeritur eſſe ab alchymicæ artis profeſſoribus, quòd aurū potabile appellāt, aut elixir vitę.

134 Reſp. concedendo quandoq; poſſe fieri reparationem in priſtinum, hoc eſt poſſe acquiri aliquā ſubſtantiam eiuſdem omnino temperamenti, ac fuit prior amiſſa, regulariter tamen non ita contingit, quia non fit applicatio cibi omninò proportionati, nec virtus digeſtiua reperitur ab omnibus contrarietatibus ſemper expedita, vt poſſit perfectè cōcoquere cibos, quin aliqualiter debilitetur, & hoc modo intelligendus eſt Scotus ſæpè cit.) progreſſu tamen temporis adhuc reperiretur viuēs debilitatū, ratio eſt, quia in iſta reparatione .l. acquiratur pars aliqua ſubtilis aerea, cū iſta tamen adhuc adueniт noua pars terreſtris, nam illa ſubſtantia de nouo adueniens nō eſt tota aerea, ſed quid mixtum, neque hac conuerſione pars terreſtris, quæ remanſit, fuit ſubſtātificè humectata, .i. quòd de terreſtri euaſerit aerea, & ſubtilis, ſed eādem omnino entitatem retinuit, quapropter .l. in prima conuerſione videatur viuens etiā

quò

quò ad humidum radicale reparatũ, quatenus acquiſiuit nouum humidum, quod non habebat, re vera tamen ex alio capite eſt deterioratum, quia aucta fuit pars terrea, quæ continua caloris actione remanebit, ſubtili iam deſtructa, quapropter ex hac continua actione pars terreſtris ita augebitur, & conſequenter ita minuetur calor, vt paulalum poſſit deinde de alimento conuertere, nec in tanta perfectione, vnde tandem deficiet, & deſtrueretur, aliter ſi ſemper fieret æqualis conuerſio alimenti, non ſolum viuens nunquam ſeneſceret, ſed ſemper creſceret, quia ſemper fieret noua additio, quod neque concederẽt aduerſarij de homine in ſtatu innocentiæ, in quo ponunt perfectam concoctionẽ futurã ab hominibus, ſi permanſiſſent in gratia, & in hoc ſenſu quoq. explicari poteſt Doctor cit. dum ait viuens à quolibet alimento repati, & impurius euadere, quia ſemper exiccatur, vel fit additio partium ſicciorũ. Hinc patet, quid dicendum ſit ad rationes adductas, & cum ait Augeſtus virtutem terreſtrem membri poſſe à contraria humiditate humectari, ſi intelligit qualitatiuè, tranſeat, nõ ob id tamen hæc qualitas diù permanebit, quia partes illæ quærent ſe reducere ad priſtinam ſiccitatem, & connaturalem, cum ſint terreſtriores, & ſi non ſe reducant, parum refert, quia vita non conſiſtit in humido accidentali, ſed ſubſtantiali, ſi verò intelligit de humectatione ſubſtãtifica, eſt falſum, quia potiùs membrum diuturnitate temporis exiccabit nouam illam partem, tùm propter maiorem molem membri, & minimam alimenti conuerſi partem, tum propter maiorem reſiſtẽtiam ſiccitatis, & minorem humiditatis, accedente deinde actione caloris potiùs exiccante, quàm humectante.

135 Solum dubitari poteſt de ligno vitæ, an habuerit naturalem virtutem conſeruandi hominem in perpetuum, vt ſuſtinent quamplures Theologi, quos citat, & ſequitur Auerſa qu. 50. ſect. 10. an verò ſupernaturalem, vt docent D. Bon. 2. d. 19. art. 3. q. 1. Caiet. 1. p. q. 97. art. 4. Hurt. cit. & expreſsè ex noſtris Arct. de oper. ſex dier. tract. de ligno vitæ, qu. 5. ex D. Aug. & videtur etiam mens Scoti cit. eſtq. magis rationis conſonũ, quo .n. pacto lignum illud poterat habere naturalem virtutem conſeruandi hominem in perpetuum, ſi erat corruptibile? (ad hoc .n. vt potuiſſet hominem conſeruare, debebat in ſubſtantiam hominis tranſire, & conſequenter corrumpi) tum quia vt conuerteretur in ſubſtãtiam, debebat ab homine alterari, ergo aliqualiter erat cõtrarijs qualitatibus affectũ, quibus debebat reagere in hominem, non videtur autem, quod agens debilitans paſſum, & ſi parumper, habeat virtutem illud perpetuò conſeruandi; ſolùm ergo habuit virtutem naturalem reſtaurandi ad modum medicinæ ſed efficaciſſimæ, cum hoc tamen ex alio capite adhuc debilitabat agens, quatenus per illud augebatur pars terreſtris, aut ſaltim nunquã ſubſtantialiter humectabat partes terreſtriores, hoc .n. eſſet illas totaliter deſtruere, & in hoc ſenſu intelligendum eſt ly *in æternum* in Scriptura .ſ. pro diuturno tempore, quo pacto multotiès ſumitur in ſcriptura, vt Gen. 17. *Dabo tibi, & ſemini tuo omnem terram Chanam in poſſeſſionem æternam*, & Pſal. 76. *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui*. Vel ſi explicetur pro vera ſempiternitate, non erit dicenda virtus illa naturalis, ſed ſupernaturalis, vt docet D. Aug. 13. de ciuit. ca. 20. vbi agẽs de effectu huius ligni, ait, *Mirabili Dei gratia, præſtabatur*, & loquens de eo cibo, & cæteris, inquit *Cætera eſſent alimento, illud Sacramento*, quam virtutem ſupernaturalem conſeruare poterat Deus poſt peccatum Adæ, ſicut nunc facit in Sacramento Baptiſmi, per quod imprimit characterem etiam fictè accedenti, & conficit tranſubſtãtionem in Euchariſtia etiam ad probationem verborum à Sacerdote peccatore. Eadem ratione neganda erit virtus hæc conſeruatiua vitæ in medicinis alchimiſtarum.

FINIS.

APPENDIX GENERALIS.

In qua poſt ſingulares additiones huic tomo de Gen. recuſo inſertas ad reſpondendum obiectis à P. Poncio (vltra ea, quæ Auctor ſcripſit in Metaph. diſp. 12.) ſatisfit etiam quibuſdam inſtantijs, & oppoſitionibus eiuſdem P. Poncij in ſua Appendice Apologetica factis, quibus certo loco ſatisfieri haud poterat.

1 IAm te præmonitũ feci (erudite Lector) diſp. 12. Metaph. q. 9. nu. 282. tunc primũ ad manus perueniſſe Appendicẽ apologeticam P. Poncij contra mè, Collegamq; meũ conſcriptam; cũ ad finem iam properaret editio ſecundi Tomi meæ Metaphiſicæ, quo factum eſt, vt ad votum in Metaphiſica ex integro præfato Auctori reſpondere non potuerim, ſed illis tantùm difficultatibus; quæ ad materiam, de qua ibi agebatur, reduci poterant, vt eſt videre in quęſtionibus 7. 8. 9. & 10 illius diſputationis 12. in quibus ex profeſſo obiectis occurro à præfato Auctore tam impugnante, quàm propugnante; in quęſt. quidem 7. à nu. 259. de receptione accidẽtis materialis in ſubiecto incorporeo, & in quęſ. eadẽ. 7. à nu. 261. de dependentia formæ à pluribus ſimul ſubiectis; & quęſt. 8. à nu. 269. de inhærentia accidentis in pluribus ſimul ſubiectis; & quęſ. 9. per totam de eductione formarum naturalium, & ſupernaturalium; & quęſ. 10. per totam de pręcedentia quarundam relationum ad ſuũ terminum.

2 Verum quia tẽporis anguſtia, & prælì ad finem iam vergentis ſollicitudo, & materiæ importunitas non vlteriorem cũ Aduerſario diſceptationem permittebant, nec reſponſionem ad alia materijs valde diuerſis attinentia, idcirco quęſt. 9. n. 287. in opportunioribus locis reſpõdere promiſi, & præſertim in recuſione, quam citius haben da Tomi de Gen. & Corrup. vbi multa oppotunè incidere perſpexeram. Sors autẽ tulit, vt eodem ferè tempore ſingulari Superiorum meorum benignitate ad Prouincialatus officium promotus fuerim, & pau lò poſt proponente mihi Typographo Veneto neceſſitatem recudendi Tom. de Celo, & Gen. ac proindè nouas additiones his libris adiungendas efflagitante, ſi quid addendum haberem; permiſi vt Tomum de Cœlo abſq; nouis additionibus recuderet, vt potè quibus incumbere non poterã publicè præpeditus negotio; ſimulq; rogaui, quod recuſionem Tomi de Gener. vſq; ad finem Prouincialatus differret, vt promiſſa adimplere poſsẽ reſpondendi ceteris obiectionibus negotijs abſolutus.

3 Itaque dictum factum officio publico functus, vix calamum reſumo ad reſpondendum, cum Quartanis febribus accerrimè inuaſus ab incepto deſiſtere cogor, vixque mihi permittitur prolixi languoris moleſtia oppugnationibus ad libros de Gener. ſpectantibus occurrere, ac ſemper infirma valetudine cæteras reſponſiones ſuis locis reſeruando, paucas tamen atq; minoris momenti; In hoc igitur Tomo reſponſiones habes ad obiecta de Calore Aeris, & frigiditate Terrę diſp. 1. quęſt. 6. in fine primi Articuli; de Rarefactione diſp. 4. quęſt. 2. in fine, & quęſ. 3. n. 20. in fine. & quęſ. 5. n. 44. & eadem quęſ. n. 49. de motu locali diſp. 4. in fine. de phiſica mutatione diſp. 5. quęſ. 1. art. 2. n. 20. in fine. De Cauſalitate materiæ, & formæ erga compoſitum diſp. 5. quęſ. 2. in fine primi Arti. De vniuocatione materiæ, formæ, & priuationis in ratione principij: diſp. 5. quæſt. 1. art. 3. in fine. De Generatione, an ſubiectetur in forma diſp. 5. quęſ. 2. art. 1. n. 49. De Replicatione eiuſdem Corporis in pluribus locis diſp. 5. quęſt. 8. in fine. De Vniuocatione conceptus Viuentis diſp. 8. quęſt. 1. in fine. De Idẽtitate numerica viuẽtis vſque ad finẽ vitę diſp. 8. qu. 7. in fine; & quãuis ex præfatis difficultatibus, nonnullæ ad libros de phyſico auditu proprìè attinerent, data tamen opera ad hos libros illas vtcunq; reduxi, vt occaſione recuſionis huius Tomi, pluribus, quo poterã, occurrerem, quod adhuc plenius feciſſem, niſi ęgritudinis, & Typographi

graphi meręproductioris impatiētis moleſtia impedimēto fuiſſet; & ad manus habuiſſem Curſum pręfati Auctoris, quem in hac tēporis anguſtia, nec Bononiæ, neq; in Romandiola tota (præter Tomū phyſicū) eſto maiori qua potui diligentia, etiā apud eius Patres perquiſitum, reperire potui.

4 Quoniam verò P. Poncius in ſuæ Appendicis initio, vehementer conqueritur de Epiſtola Tomo noſtro phyſico ſecundæ editionis à Typographo affixa, tamquam à nobis, vel certè altero noſtrum dictata in eius Doctrinę præiudicium, veluti minus Scoticę, eo quod ibi plures ipſius opiniones, quæ à Scoto videntur extorres; referantur; hic præcipuè eius oppoſitiones ſūt producendæ, vt ſingulis ſatisfaciam, tùm meo nomine, tum Collegę mei; & quidem de Collega meo omnem prorſus deponere debet ſuſpitionē, quandoquidem in Siciliam appulerit ille, antequam vllus noſtræ philoſophię Tomus recuderetur; vndè ob nimiam diſtantiam, nouis impræſſionibus incumbere non poterat, ſed totū mihi onus remanſit occurrendi quibuſcumq; qui poſt primam editionem noſtram impugnauerant, quarè additiones omnes Tomo logico, & phyſico, & huic de Gener. hactenus adiectę, eſtò communi nomine prodierint, ex meo penu dimanarunt, ideòq; ſi quid in eis perperam dictum, atque pręfati Auctoris offenſiuum, mihi tribuendum eſt, ac de me ſolo cónqueri debet, an vero iuſtè, nūc diſcutiendum.

PRIMA OPPOSITIO.

5 Legitur in Appendice nu. 2. quod ea epiſtola ſub nomine Typographi impreſſa fuerit ad euitandam Apologeticæ reſponſionis vexationem, & eodem myſterio ſuſpicatur nu. 4. factum, quod in additionibus phyſicis ſuas aducā impugnationes, & reſpōſiones eius nomine ſupreſſo; Quod quidem iudicium illico falſitatis, ac temeritatis conuincitur ex mea epiſtola ad Lectorem Tom. p. Met. vbi hæc verba leguntur; *eius obiectionibus in phyſica iam ſatiſfeci in eiuſdē Tomi phyſici recuſione, licet breuibus, & ſupreſſo obÿcientis nomine, quia Tomi moles, apertam, & fuſiorem pugnam non mihi permittebat etc.* Quibus nunc adiungo, quamplures illarum impugnationum relatas fuiſſe nomine vago *quidam recentior, aliqui, nonnulli etc.* quia non apud ſolum Poncium, ſed etiam apud alios Recentiores habebantur, quorū placita ſequebatur; vndè ei appropriare, quod alienū erat, nō tenebar. Pergo in eadē epiſt. *qua etiam de cauſa, neq; modò in logicæ reuiſione admodum cum eo diſputādo diffundar, niſi quantùm poſtulabit reſpondendi neceſſitas, ſed totā cum eo exercitationē ad hunc Metaphiſicę Campum reſeruaui, vbi materierum diuerſitas occaſionem ſepè præſtabit eius placita exponendi, ac mea tuendi iam aſſerta in logica, & phyſica*, ex quibus verbis, ſatis conſtat, an eius iacula timuerim, & concertationem cum ipſo refugerim ille ego, qui cū Cenſore Strictioris adhuc obſeruantiæ, quam ſit ipſe, congreſſum nuperrimè non expaui, & planè nimis de ſe præſumit hic Autor, dum putat ſe cūctis formidoloſū, *deforme eſt*, ait Cicer. de offic. *de ſe ipſo* prædicare, & cum irriſione audientiū imitare militē glorioſum.

SECVNDA OPPOSITIO.

6 Legitur nu. 5. Quod dixerimus, ipſum quamplures à nobis accepiſſe opiniones facto experimento locis ibi citatis. Cui cū nihil haberet ſolidi replicandum, quod ad rem faceret, occurrit; facilius eſſe, nos ipsū fuiſſe ſequutos, eò quia eius manuſcripta antequam imprimerētur per manus Diſcipulorum ſuorum in varijs Italiæ partibus diſſeminata fuerant, vndè vt veriſimile deducit, quod ad manus quoque noſtras peruenerint; Quæ Reſponſio, vel potius eluſio eadem facilitate retunditur, qua profertur; nā etiam, & noſtra ſcripta circumferrebantur à Noſtris, vndè cōtingere potuit, quod ad manus quoque ſuas peruenerint, vel certè cum prius Typis data fuerint, qua ſua, vt ex impręſſione Voluminum conſtat, verò ſimilius eſt, ipſum nos fuiſſe imitatum in illis opinionibus, quàm è cōtra iuxtà adagium, *Qui primos venit, primus molet.*

TERTIA OPPOSITIO.

7 Quæ ad Typographum ſpectat, cui

intereat

intereat ad augendum ſuæ Typographiæ (quę Scotiſtarũ eſt) nomẽ, & exiſtimationẽ, legitur nu. 18. & 19. & eſt quod ex impręſſione ab ipſo facta noſtrorũ voluminũ malè collegerit, Curſum noſtrũ philoſophicũ in via Scoti ante ſuum, in lucem, integrum prodiiſſe, quandoquidem tunc temporis, cum ſuũ in vulgauit, Curſui noſtro de erat Metaphyſica. Sed hæc quoq; euaſio facilè præcluditur, eò quòd per Curſum philoſophicum conſueuit intelligi Curſus logicam, & philoſophiam Naturalem Ariſt. comprehendens Metaphiſica ſecluſa; ſic enim Conimbricẽſes, & Cõpluten; ſic Ioãnes de Sãcto Thoma, Ruuius, & alij quam plures Curſus ſuos ediderunt, & nuncuparunt; quibus Metaphyſica deeſt; in hoc ergo ſenſu Typographus noſter conicẽdebat, noſtrũ Curſum integrum præceſſiſſe Poncianum, & rectè ex voluminum impreſſione collegit *Purpura iuxtà purpuram diiudicanda* inquit prouerbium, conferantur Codices ſimul.

QVARTA OPPOSITIO.

8 Satis frequens in Appendice eſt iocari ſuper dictũ illud à Noſtro Typographo de Metaphiſica, quã dicebat in ea epiſtola parari à Patre Maſtrio, inquit enim Pócius nu. 7. Quid facturus ſit Maſtrius in metaphiſica, non ſcio, at ſi non ex vngue tantũ, ſed ex maiori corporis parte, licet colligere Leonem, non crediderim facilè vllum, qui reliquas partes philoſophiæ horũ Patrum iam impreſſas, & pręſertim nouas ſuas additiones attentè legerit, expectare poſſe quod hic promittitur &c.

9 Sed hæc oppoſitio nullius momẽti apparet, ex his quæ habet Aduerſarius ipſe in Appendice pagina 152. nu. 208. prope finem, vbi habet hæc verba (quod non credo Maſtrium fieri poſſe dicturum in ſua, quam pollicetur metaphiſica, in qua, ſpero ipſum diſcurſurum melius, quam ſoleat in reliquis partibus philoſophiæ quas adhuc vidi) ſi ergò in hoc poſteriori loco, ſperat melius mè diſcurſurũ in metaphyſica, ad quid in priori loco deſperat, & alijs eamdẽ deſperationem ſuadere conatur? planè hic quadrat adaggium *oportet mendacem eße memorem* quod ſi hoc ironicè dixit, vt credo, experiatur an ſua ſpe fuerit deſtitutus legẽdo, quæ cõtrà ipsũ diſcuſsi diſp. 12. Met. quæſt. 7. 8. 9. & 10. circa materias ab initio huius epiſtolæ inſinuatas; & quod eadem ſcientia nequeat eſſe ſimul pratica, & ſpeculatiua diſp. 1. Met. quęſt. 4. nu. 72. vbi refelluntur, antequã ea viderim, quęcunq; addidit in Appendice pag. 23. n. 31. ad confirmandum oppoſitum, quod dicit probabiliter ſuſtinere. Et quod ſecũdę intentiones ſint entia rationis diſput. 2. Met. quęſt. 9. n. 252. vbi pariter refelluntur, quę addidit ad probandum oppoſitũ in Appen. n. 30. antequã ea viderim, & ponitur etiam particula *neceßario* quam, ait, mala fide ab Auctore epiſtolę fuiſſe ommiſſam.

10 Et rurſus quod Actio, & Paſſio nullo pacto importare poſſint eumdem realiter reſpectũ præſertim in Scoti ſententia diſp. 6. Met. quęſt. 1. art. 5. per totum, vbi per extenſum refertur eius opinio, & confutatur. Nec aliquid ſuffragatur quod addidit in Appen. pag. 30. n. 43. propè finem, dum inquit, (nec expoſitio, quàm adfero Scoto, mira videri debet Aduerſarijs, quia ipſi ſimilem adhibent, dum docent habitus ſupernaturales creari creatione propriè dicta; ſed illi longè infelicius, quia abſq; cauſa vrgente eam excogitarunt) Verum ſi hoc docuimus, certè nihil contra Scotum diximus, quia re vera Doc. pro hac opinione ſtetit, vel potius eam ſuppoſuit, ſed docuimus poſsè probabiliter ſuſtineri, quod educatur de potentia Animæ diſput. 3. phyſ. quęſt. 5. art. 2. quod quidẽ voluit hic Poncius nobis opponere, vti facit inferius in Appen. pag. 128. nu. 178. ſed cum hæc ſcribebat, tantam ęſtuabat ira, vt non conſiderauerit quid ſcriberet; quod non ſemel notari poteſt in ea Appen. & frequenter hoc ijs euenit, qui non pacato ſcribunt animo; Sed huic oppoſitioni iam ſatisfeci diſp. 12. Metaph. quęſt. 9. vbi n. 292. dico, quod quãdo illud probabile iudicauimus in phiſica loc. cit. ibi quoq; ingenuè fatemur Scotum oppoſitæ ſententiæ adhęſiſſe, vel potius eã ſuppoſuiſſe; magis tamen ob Sanctorum Auctoritatem, quam aliqua conuincenti ratione; non enim Aduerſarij mei genium

habeo,

habeo, quod Recentiorum opiniones in Subtilium ſcolā introducere vellim, velut Scoti placita, nihil inſinuando, an re vera ſint de mente Scoti, nec ne, nūm vero illud probabile iudicauerim nulla vrgente ratione, videri poteſt in phyſica loc.cit.

11 Legat item quæ contra eius opinionem ſcripſi (melius Arriagæ dixerim, & Auerſæ) quod ens poni poſſit genus ad Deum, & Creaturam, nec Diuinam impedire ſimplicitatem, quod Deus includat formalitates generis, & Differentiæ; Cui minimè ſuffragatur excuſatio producta in Appen.pag.112.n.158.quod hoc abſolutè nō dixerit, ſed conditionatè, nimirum, ſi nihil aliud intelligitur per genus, quam aliquid vnū cōtrahibile per differētias ad plura diſtinctę rationis; nec etiam abſolutè aſſerere non impedire ſimplicitatem Diuinā, quod Deus includat formalitatē generis, & differentiæ, ſed cum eadem conditione, ſi caperetur genus pro formalitate contrahibilis entis, & differentia pro formalitate contrahente. Non inquam, hæc excuſatio ſuffragatur, quandoquidem, in hoc præſertim ſenſu impugnatur. Legat rurſus diſp.8. Met.quęſ.1. art.2. vbi contrà ipſum oſtendo Creaturam ab ęterno non habuiſſe eſſe diminutum, medium inter ens reale, & rationis, etiam vt ab ipſo explicatur, hancq; eſſe cōmunem Scotiſtar. ſententiam vnanimiter laborantium, vt ab hac calumnia Scotum deffendant, quam ei impingere conati ſunt nōnulli Thomiſtæ, vt notauit Rada p.p. controuerſ. 29. art.3. vbi ScotiMaſtiges vocat Scotiſtas illos, qui hanc opinionem Doctori Subtili adſcribūt, tantùm abeſt, quod hoc à nullo Scotiſta negetur, vt ſatis confidenter loquitur Pōcius in Appen.pag.113.n.159. vnde ſubdit (quid ad hæc Typographi Auctores? neſcio ſanè, quid in Metaph.) quam credo habere adhuc tantùm eſſe diminutum, & non ex vno tantùm capite etc.) fallitur hic Poncius quandoquidem, etiam dū has ſcribebat nugas, mea habebat Metaphiſica eſſe completum, & abſolutum, ſicuti nunc habet, & fortè plus completum, quàm ipſe vellet.

12 At quia vidit Poncius huiuſmodi eſſe diminutum non poſſe verè, & propriè mediare inter ens reale, & rationis, recurrit ad refugium miſerorū, & inquit dixiſſe abſolutè, quod mediet inter ens reale, & rationis, ſed *quaſi* mediare, quod ità probare nititur, quia illud eſſe diminutū sm̄ Scotum non habet eſſe rationis pro vt tale dicitur, cui repugnat realis exiſtentia, nec eſſe reale ſimpliciter, quia non exiſtit realiter actum; & in hoc cōuenit cum ente rationis, quod non habeat eſſe reale ſimpliciter, & in hoc conuenit cum ente reali ſimpliciter, quod non repugnat ipſi tale eſſe, ergo poteſt dici, ſi non mediare, ad minus quaſi mediare inter illa duo eſſe: Quid eſt enim aliud quaſi mediare, quàm non eſſe nec vnum, nec alterum, habere tamen aliquam proportionem cum vno, & cum altero ſecundum diuerſas rationes.

13 Verum diſp.8.cit.quęſt.1.art.2.oſtendo nullatenus poſſe poni mediū, quia inter contradictoria, qualia ſunt entia realia, & rationis in ſuis formalibus rationibus, quatenus hoc, nec eſt, nec eſſe poteſt in rerum natura, illud autem vtique nec datur medium, nec quaſi medium, allata autem ratio, quia adducitur à Thomiſtis contra eſſe diminutum, quod inquiunt, Scotum tribuere Creaturis ab æterno, proponitur, & ſoluitur in terminis diſput.4. cit. nu.21. vbi oſtendo, quod licet in aliquo ſenſu ſatis improprio poſſit admitti illud eſſe diminutū quaſi mediare inter ens reale, & rationis, tamen propriè loquendo, admittendū non eſſe ſed debere dici ens reale, quia per ens reale non tantū intelligitur, quod actu eſt, ſed quod eſt, vel exiſtere poteſt, ſic enim opponitur enti rationis; tale autem eſt eſſe poſſibile, & diminutū, quod habent Creaturę ab æterno, quia ipſi non repugnat poni extra. Confirmatur hæc ſolutio, quia malè diceretur Antichriſtus ens rationis, eò quia actu ſimpliciter nō exiſtat, ſufficit enim ꝙ poſſit exiſtere, vt non dicatur ens rationis gener.ex eo quod eſſe diminutum conueniens Creaturis ab æterno nō ſit eſſe actu ſimpliciter, malè dicitur ens rationis, vel cum ente rationis conuenire ex hoc capite. Demum quando hic loquendi modus poſſet admitti in ſenſu aliquo valde improprio, adhuc tamen Scotiſtæ præſertim ab

eo abſtineri debent, ne fomentum detur calumniæ, quā Scoto impingunt eius Aduerſarij circa hoc eſſe diminutum Creaturarum ab Æterno.

14 Legat pariter, quod ibidem ſcripſi contra erroneam eius, & abſurdiſſimam opinionem, quod Creaturæ habeãt ab Æterno tale eſſe diminutum independenter à Deo, & ab operatione Diuini intellectus, vel voluntatis, in quo dixi nu. 3. mitius, ac humanius Thomiſtas egiſſe cũ Scoto, quã Poncius fecerit, quandoquidem, eſtò imposuerint, quod Creaturis conceſſerit ab Æterno eſſe iſtud medium inter ens reale, & rationis, nõ tamen dixerunt hoc illis inbuiſſe indepẽdenter à Deo, & à Diuina cognitione, quemadmodum aſſerit Poncius, vt latiorem pręberet Aduerſarijs campum Scotum calumniandi in hoc pũcto; in quo auſi ſunt dicere turpiter lapſum eſſe in errorem Vicleffi, à qua calumnia nedum Scotiſtæ omnes Magiſtrum ſuum incõſtanter deffendunt, & vindicant, ſed etiam duo Societatis Proceres Suarez diſp. 31. Met. ſect. 2. nu. 1. & Vaſquez. p. p. diſp. 70. cap. 2. nu. 8. & diſp. 104. cap. 3. nu. 9.

15 Legat denique cõtrà ipsũ diſcuſſa diſp. 6. Metaph. quęſt. 11. n. 233. dum iudicans communem, & conſuetam Scoti, & Scotiſtarũ ſolutionem ad triũ difficultatũ Thomiſtarum de Compoſitione in Deo ſequutura ex diſtinctione formali attributorũ eius à Scoto poſita, non eſſe ſufficientem, ſapere volens ſupra Magiſtrum, & condiſcipulos, quamdam profert ſpeculationem ſuã pro tuendi Scoti ſententia, nullius tamen momenti, vt ibi oſtẽditur, Legat, inquam, hæc omnia, & alia plura contra ipſum diſcuſſa in mea Metaphyſica, & videbit eam non habere eſſe diminutum, ſed completũ, & omnibus numeris abſolutũ; videbit ſua ſpe fraudatum nõ eſſe, quod melius eſſem in Metaphiſica diſcurſurus, quam in alijs Philoſophiæ partibus; videbit tandẽ quàm ineptè cõcluſerit locum vltimũ in Appen. pag. 117. num. 162. illius verbis (& ex illis ſpero cuiuis ęquo Lectori in quacunque Doctrina verſato, ſatis clare probatũ me, ſi nihil aliud impediat, quamque illi obijcerunt, tam candidum, ac ſincerum Scotiſtã eſſe, quàm ipſemet Scotus aptauerit) Verum ex modo dictis, ſatis patet, quam verum ſit hoc eius dictum, & quam ſuo deſiderio fraudatus ſit Doctor: & hic rurſus ſeipſum canit, *fugienda eſt in ſermone iactantia* (ait Val. lib. 2.) *nihil eſt enim, quod magis minuat laudis praconiũ, quam ſuos aſſiduè iactare ſucceſſus vino vendibili, &c. falerno ſuſpenſa hedera nihil eſt opus*.

QVINTA OPPOSITIO.

16 ET quidem per totam Appen. non ſemel inculcata eſt, quod ad argumẽta, nõ reſpondeamus in forma, ad eorũ vim delinandam. Huic oppoſitioni iã ſatiſfecimus, cum proteſtati ſimus in epiſtola ad Lectorem in Tomo phyſico primę editionis, vbi diximus, id factum eſſe ad prolixitatem euitandam, quandoquidẽ ad reſpondendum in forma ſępius eaſdem propoſitiones repetere oporteat, concedendo illas in vno ſenſu, & negando in alio; quod quidem vitio nobis vertendum non eſt, cum D. Thomas, Scotus, cęteriq; Sacr. Thęologię Antesignani, hoc modo vtantur reſpondendi, ſicut, & inter Neotericos, Suarez. Vaſquez, & alij Scolaſticę Proceres; qui vocatur reſpondere ad materiam Argumẽti, quã reſpõſione data, facile poſtea eſt, eam ad formã argumenti applicare. Cęterum ingenuus arguens, qui reſpondentẽ ad reſpondendum in forma coarctare pręteendit argumentum & ipſe in forma proponere debet; At Poncius interdũ argumenta proponit extra omnem figuram, & modum, & ſic argumẽto conſtructo, ab Arguente poſtulat, quòd in forma reſpondeat; de quo experimentum fieri poteſt in argumento, quod tãquam ineluctabile proponitur ab ipſo in Appen. pag. 29. ad probandum relationẽ cauſalitatis, eſſe termino ſuo priorem .ſ. effectu; vt enim oſtendo diſp. 12. Met. quęſt. 10. n. 303. Argumentum illud pluſquam tribus terminis cõſtare videtur; & cum ſit in tertia figura, vbi medium in vtraque ſubijcitur, non facile apparet, ad quem illius modum pertineat, cum cõſtet ex duabus affirmatiuis particularibus, vt patebit illud conſideranti; & tamen non obſtante, adeò intricata, ac defectuoſa ar-

De Generatione. I i guen-

guendi formæ, rogat, vt ſi illud argumentum, vnquam ſoluere velimus, id faciamus in forma, vt videatur, & intelligatur, an quidpiam dicamus ad propoſitū. O quàm belle in propoſitū cadit aurea Senecæ ſententia, cū lib. 2. de ira. ſcripſit, *aliena vitia in oculis habemus, noſtra à tergo ſunt*. Et Criſolog. *alienos currit, & recurrit ad lapſus ſua cæcus ad crimina oculus curioſus.*

SEXTA OPPOSITIO.

17 Non minus iniurioſa, & frequēs per totā Appen. eſt, quod nos pro ſua modeſtia ſępius inſcitię arguit, & ignorātiæ, vt eſt videre inter alia loca pag. 59. n. 81 cū inquit, *hæc etiā impugnatio procedit ex ignorantia etc.* Quod quidem conuitij genus nec quidem per ſomnium à nobis vnquā audiuit, qui honorificè ſemper de ipſo ſumus loquti, vt videri poteſt in mea Metaph. in epiſtola ad Lectorem, vbi eum appello Scotiſtam nō minus Recētem, quàm eruditum, & diſp. 12. qu. 9. nu. 282. vbi dico hunc Auctorem minimè Ferchio inferiorem à me extimari, quinimò ſimilem iniuriam, neque à Typographo noſtro tulit in ea epiſtola, in qua adeo lęſum ſe fuiſſe proclamat, quamuis enim dicat nōnullas opiniones ſuas videri à Scoto alienas, fatetur tamē eius Curſum eſſe multa claritate, & ſubtilitate refertū; ex hoc autem quod quiſpiam, in quibuſdā opinionibus à Scoto recederet, non ob id ignominioſū ignorantis titulū incurrit, vndè concludo gratis omninò, & abſq. cauſa hac nota nos aſperſiſſe.

18 Cęterum hìc adamuſſim verificatur quod Cicero ſcripſit lib. 3. Tuſcul. *propriū eſt ſtultitiæ aliorū vitia cernere, obliuiſci ſuorum*, quandoquidem, in illo eadem loco, vbi ignorantiæ nos redarguit eamdem ipſe notam pueriliter, ac turpiſſimè incurrit, cum noſtræ impugnationi occurrere volens, inquit pag. 60. linea 2. colum. p. *Sed in forma reſpondeo diſtinguendo ſequelam.* Nunc ex his quattuor verbis perſcrutemur quanta ſit, & quam eminens Aduerſarij ſapientia, qui omni charitate poſtpoſita, & admonitione Sāctiſſimi Patris noſtri Franciſci in ſua regula (non litigent, neq; contendant verbis, nec alios iudicent, ſed ſint mites, pacifici, modeſti etc.) Auctoritatem ſibi arrogat alios iudicandi, & ignorantes declarandi. Docent Dialectici in ſūmulis conſequentiam, ſiue ſequelam nunquam diſtingui debere, ſed conſequens; ſequela enim cum conſiſtat in ipſa illatione, non verò in aſſertione veritatis, non eſt diſtinctionis capax, quia diſtinctio cadit ſuper æquiuocationem, aut ambiguitatem propoſitionis, quatenus habet diuerſos ſenſus in ſignificando; ob id non poteſt diſtingui (aiunt Dialectici) ſed tantum negari, vt mala, & inconueniens, vel concedi vt cōueniens, & bona; ſi ergo hæc ſunt primæ Logicę erudimenta, quæ Tyrones in ſummulis ediſcunt, quomodò Tu verſatiſſimus in preceptis Dyalecticis, & qui auctoritatem habes exprobrandi aliorum ignorantiam, & criminandi, quod non reſpondeant in forma, quomodo, inquam, tu modò reſpondes ad noſtram impugnationem diſtinguendo ſequelam; quem errorē Prçceptor nō cōdonaret diſcipulo, quantumuis Tyronis; proſit tibi, mi Ponci, hic reſpondendi modus, ac inimitabili Sapientię tuæ. *In limine offendere* apud Veteres puerile erat. I modò rigoroſe Cenſor, & alios ignorantię, ac puerilitatis incuſa; *ſæpius ad laudem, atq; virtutem naturam ſine doctrinā, quam ſine natura valuiſſe doctrinam* teſtatur Tullius.

SEPTIMA OPPOSITIO.

19 Et quidem per totam Appen. continuata eſt, ꝙ nec eius dicta, nec Scoti Textū fideliter referamus, & rurſus quod Scotū nō intelligamus, etiā cū clarè loquitur, ita eſt videre pag. 43. nu. 59. in fine, & pag. 56. n. 75. in fine ſecundę columnæ, & alibi frequēter. Ita planè hoc loco quadrat adagium illud. *Veh tibi, veh nigræ dicebat cacabus ollæ*; experimentum faciamus in vno, vel in altero loco; an nos, ſua, vel ipſe, noſtra dicta infideliter referat; videatur Appendix pag. 203. n. 371. in fine vbi ait, ſatis mirari, quod ei adſcriptum fuerit contra Scoti mentem, aſſeruiſſe diſp. 15. phyſica n. 90. quod poſſit à Deo idem Corpus replicari in pluribus locis ſine replicatione accidentium abſolutorum, cum noſmetipſi fateamur diſp. 11. phyſic. qu. 9. quod Do-

ctor

ctor in 4. diſt. 10. qu. 4. videtur ſuam ſententiam iudicare probabile; faciat experimentum Lector, accipiendo codicē phyſicum, & videbit, nos id habere in ea quęſt. in argumentis ad oppoſitum in quarta Confirmatione primi principalis, cui ſtatim reſpondemus nu. 148. falſum eſſe Doctorem, eā ſententiam iudicare probabilem, quamuis enim littera N. quaſi ſub terminis probabilibus eam retulerit; infra tamen illam reicit *verſ. contra.* videtur ne tibi diſcrete Lector ingenuus hic referendi modus aliorum dicta? referre nimirum quæ habentur in argumentis ad oppoſitum, velut aſſertiones Auctoris?

20 Quis noſtrum fidelius referat Scoti placita, & aſſertiones, experimentum fiat in quolibet. quęſt. 11. dicimus nos dari motum localem ad vbi, idq; Scotum docere ex profeſſo in quolibeto illo 11. Art. 4. Quid ad hoc reſpondet Poncius? audi illum magiſtraliter loquentem in Appen. pag. 297. nu. 276. (Vidi etiam Doctorem in quolibeto illo, & in primis non inueni quod per ſe tractet de hac difficultate; deinde non inueni, nec inueniri poteſt ab vllo, quod dicat alium motum terminari ad vbi, quam motum, cui eſt actus efficientis, ſeu actio per quam producit vbi, nec potuit id niſi abſurdè dicere) ſic ille ſatis audacter, & intrepidè, vt ex tali modo loquēdi, maiorem ſibi fidem apud legentes conciliaret; ſed legatur Doctor quolib. illo Art. 4. & quiſq; oculata fide videbit ibi docere dari motū localem ad vbi, quatenus motus eſt actus mobilis, & non efficientis tantùm, vt luculenter oſtēdo in hoc Tomo diſp. 4. in fine; hinc conjectari poteſt, num bonus hic ſenex epulum (vt dicitur) cauponi negaret.

21 Quis noſtrum melius Scotum intelligat, experimentum fiat in relata difficultate, num Corpus replicari poſſit de potentia Dei abſoluta abſq; accidentibus abſolutis, & à loco independentibus; nos dicimus diſp. 11. phyſic. quęſt. 9. id fieri non poſſe, & quando Doctor hoc aſſerit, non loqui tantùm in ordine ad potentiam naturalem, & ordinariam, vt explicat Poncius oppoſitum ſentiēs cum Recentioribus, ſed in ordine ad potentiam abſolutam, quia contradictoria illa, quæ indè ſequerentur etiam in ordine ad talem potentiam repugnant, vt in hoc Tomo demonſtro diſp. 5. quæſt. 8. in fine, quæ fuit perpetua, & vnanimis omnium Scotiſtarum intelligentia in hoc loco, vno excepto Poncio. Legatur etiam Scotus 4. diſt. 44. qu. 1. quo pręſertim in loco, ait Poncius in Append. pag. 43. nu. 60. in fine; à nobis intellectum non fuiſſe; item, & examen illius quęſtionis quod facimus in hoc Tomo diſp. 8. quęſt. 7. in fine, & conſtabit, quis noſtrum melius ibi intelligentiam Scoti fuerit aſſequutus.

22 Fiat rurſus experimentum circa famoſam illam Scoti propoſitionem, qua probat, vniuocationem entis p. diſt. 3. qu. 2. B. omnis intellectus certus de vno conceptu, & dubius de diuerſis, habet conceptum de quo eſt certus, alium a conceptibus de quibus eſt dubius etc. cū enim hāc maximam adduceremus ad probandam vniuocationem Materiæ, formæ, & priuationis in ratione principij, Poncius diſput. 2. phyſic. n. 20. inquit propoſitionem illam verificari ſolùm, quando conceptus ille vnus, de quo eſt certus, eſt cōceptus determinatus, non autem quādo eſt indeterminatus, quæ eſt cōmunis reſpōſio Thomiſtarum, quam Scotus ipſe refutat p. diſt. 8. quęſt. 3. §. *contra iſtam poſitionem verſ. tertio modo reſpōdetur.* Fiat experimentū quoq; in quęſt. an Deus ſit in genere, cuius affirmatiuam partem tenet Poncius cum Recentioribus iuxta quādam explicationem ſuam generis, & differentię 3. p. ſui curſus diſp. 18. quæſt. 3. cum enim id expreſsè neget Doctor p. diſt. 8. quęſt. 3 reſpondet Doctorem ibi nō loqui de conceptu generis, vt ſic, ſed de cōceptu talis generis, qui abſtraheretur à re depēdēte formaliter, ideſt de genere finito, & limitato, quę explicatio, ac Scoti intelligentia, quàm violēta ſit, ac inepta, ſatis oſtēdo diſp. 2. Metaph. n. 132. Fiat demum experimentū in q. an cauſalitas cauſę efficiētis dicat reſpectus intrinſecus, vel extrinſecus aduenientē; ipſe nāq; in Ap. pag. 29. nu. 41. mordicus tenet, importare reſpectū extrinſecus aduenientem pertinentem ad prædicamentum Actionis, imò nos acriter redarguit, quod contra omnia principia aſ-

feramus eſſe reſpectum intrinſecùs aduenientem prædicamenti ad aliquid; ſed hoc quæſitum reſoluit Scotus ex profeſſo 4. diſt. 13. quæſt. 1. G. & H. vbi diſtinguit actionẽ de genere ad aliquid, quæ eſt productiua termini, & effectus, ab actione de genere actionis, quæ non eſt productiua termini, ſed præcisè tranſmutatiua ſubiecti, ita vt pro termino reſpiciat ſubiectum per ipſam tranſmutatum, nõ verò aliquem effectum per ipſam productum, & actionem productiuam termini, & effectus eſſe reſpectum intrinſecùs aduenientem, probat ibidem Doctor hac ratione; ille dicitur reſpectus intrinſecus adueniens, qui poſitis extremis ad ea neceſſaria conſequitur ex vi præcisè poſitionis ipſorum; ſed ſtatim ac ad abſolutum in cauſa ſequitur abſolutum in effectu, cõſequitur in ambobus extremis præſertim in Creatis, relatio producti ad producens ergo etc. ecce igitur, quàm rectè Poncius Scotum intellexerit in hoc loco, dum de eius mente docet cauſalitatem efficientis dicere reſpectum extrinſecùs aduenientem. *Medice cura teipſum. Alijs medicis ipſe vulneribus ſcatens.*

OCTAVA OPPOSITIO.

23 Legitur n. 27. Append. pag. 20. quod ſub nomine Typographi ei impoſuerimus plura expreſsè cõtra Scoti intentionẽ aſſeruiſſe, q̃ ibi oſtẽditur propoſitio opinionum ſuarũ ex omnibus Philoſophię partibus lõgo Cathalogo. Cui vt ſatisfaciã diſtinguenda ſunt in ea epiſtola, quæ ait à nobis Typographus fuiſſe ſignificata, & quæ ab alijs Scotiſtis eius Typographię familiaribus ſuggeſta fuere, in prima parte epiſtolæ ingenuuè fatetur, nos ei ſignificaſſe, ſolutionem impugnationis, quam facit Poncius in Logica parua cõtra explicationem à nobis aſſignatam termini abſoluti, & connotatiui facilè colligi ex his, quæ habemus diſput. 8. Logicę quæſt. 3. Art. p. in fine §. *pro complemento*, ac pariter ſolutionem alterius impugnationis, quam vrget diſp. proem. phyſic. qu. 1. concluſ. 1. quod motus Angelorũ ad Philoſophiam in ſe nõ pertineat, haberi ex ipſa qu. proem. noſtrę phyſicę Art. 2. & ex diſp. 10. de loco ab initio. nu. 1. & ſanè rem ita ſe habuiſſe recordor; cum etenim mihi Typographus ſcripſiſſet nonnullos ſtudentes noſtros ab ipſo poſtulaſſe, num adhuc ad ea reſpondiſſem, quæ mihi à P. Põcio in Logica, & phyſ. opponebatur, reſcripſi me oportunè reſponſurum præſertim in Met. ſed interim eos ex ipſis noſtris fundamentis poſſe ſolutiones eruere, experimentũ proponendo in præfatis duabus difficultatibus de Angelorum motu, & explicatione terminorum abſoluti, & connotatiui.

24 Cęterum, quæ habet in alijs epiſtolæ partibus, non ait Typographus à nobis accepiſſe, ſed apertè fatetur ab alijs eiuſdem Doctrinæ cultotibus audiuiſſe bibliothecicę ſuæ familiaribus, & fortaſſe ab eijſdem ſtudentibus noſtris Cathalogum illum opinionum ſuarum accepit, qui in noſtra inſtructi phyloſophia, videntes opiniones illas Poncianas non ſolũ à noſtris valdè diſſidere, ſed à Communi quoq; Scotiſtarum exorbitare, opinati ſunt conſequenter eſſe à Scoto alienas; nec etiam inficior iudiciũ illud fortè prouectiorũ Magiſtrorũ fuiſſe, qui egrè ferenres opiniones iam in noſtra Schola à tribus ferè ſęculis propagatas, ab eadẽ abſq; ſufficienti cauſa abigi, earumq; vicẽ Neothericorum, ac Nominalium placita intrudi, Typographo ſuaſerunt, vt de hoc monitos faceret Scholę noſtræ Alumnos, quorum cenſura fundata ſit nec ne, poſteà dicam, prius enim quæ mea ſunt, & quæ mea eſſe teſtatur Typographus, tueri teneor.

25 Quoniam igitur fatetur me illi ſignificaſſe ſolutiones obiectionũ de motu Angeli, an ad Phyſicũ pertineat haberi poſſe ex ipſa noſtra quæſt. proem. phyſ. Art. 2. & de explicatione à nobis aſſignata termini abſoluti, & cõnotatiui haberi poſſe ex diſp. 8. logicè quęſt. 3. Art. 1. prope finẽ; Põcius verò, enixè vtrumq; negat in Append. n. 13. & multis probare contendit; cum primum hęc legi vehementer exhilaratus ſum, videndo me illis omnibus occuriſſe, antequã ea legiſſem, Ad difficultatem quidem de motu Angeli diſp. 1. Met. qu. 1. nu. 18. vbi oſtendo, motum Angeli ad Phyloſophiam in ſe pertinere, & nequaquã ad Metaphyſicam,

ſicam, quãdoquidem maiores noſtri, phyſicam, à Metaphyſica non diſcreuere per materialitatem, & immaterialitatem præcisè, vt faciunt Recentiores, ſed per mobilitatem, & immobilitatẽ præcipuè, idq; probo Auctoritatibus Ariſt. Scoti, & Scotiſtarum, quarum nec vnam pro ſe affert Poncius, ſed tãtùm communem Recentiorum Auctorũ conſenſum, ſub n. 13. quibus ait in qu. de Nomine (qualẽ hãc facit) plurimum eſse defferendum; ſed ſi hæc eſt quæſt. de Nomine, & in his quęſt. ſtandum eſt modo loquẽdi Maiorum Noſtrorum cum Ariſt. locis à me citatis quęſt. proem. phyſ. Art. 2. & diſp. 11. nu. 1. nempè 2. phyſicorũ 71. & 6. Metaph. cap. 1. phyſicã diſtinguat à Metaphyſica, quod hęc, entia immobilia conſiderat, illa verò mobilia, cur potius vult Aduerſarius, nos ſtare debere modo loquẽdi Recentiorum, illas pręcisè per materialitatem, & immaterialitatem diſtinguentium? numquid in phyloſophia, plus Recentioribus deferre debemus, quam Ariſt. philoſophię Parenti?

26 At inquit Poncius n. 15. Metaphyſicam agere de rebus immobilibus mobilitate phyſica, & naturali, quę nempè oritur ex re naturali ideſt corporea, & negat etiã, ideo de Angelis Phyloſophum in Metaphyſica egiſſe, quia ipſos putauerit immobiles omni mobilitate, ſed ſolũ mobilitate phyſica. Verum ſic reſpondendo, oſtendit quã parùm ſit verſatus in Ariſt. doctrina (ſicut re vera eſt, cum in ſuo Curſu, qui tamen eſt in Ariſt. libros, rariſſimè eum citet) etenim cum mobilitatem ab ipſis remouet Ariſt. omnem protſus mobilitatem auſert, quandoquidẽ eos poſuit entia adeò neceſſaria, vt nedùm motus localis capaces negauerit eſſe, ſed etiam intellectionem poſuerit eamdem cum eorum ſubſtantia; vt Scotus ſępe notauit, & præſertim quolibet 15. C. quod totum ſatis conſtat ex diſcurſu phyloſophi 12. Metaph. cap. 4. *text.* 43. vbi ponit ſecundas intelligentias per ſe immobiles, ſicuti primã, vt vbi notant Diuus Thomas, Scotus, Alenſis, & alij expoſitores, & ex eius verbis expreſsè colligitur, dum inquit (cum verò quod mouetur, neceſſe ſit ab aliquo moueri, primumq; mouens immobile per ſe eſſe, ac motu æterno ab ęterno moueri, & vnum ab vno, videmuſque præter ſimplicem lationem totius, quam dicimus primã ſubſtantiã, & immobilem moueri, cęteras etiam lationes, quę errantium ſunt ſempiternas eſſe, neceſſe eſt harum quoq; lationum vnamquamq; à per ſè immobili, & æterna ſubſtantia moueri) ecce quod eodẽ modo loquitur Phyloſophus de immobilitate primæ intelligentiæ, & aliarum; certum eſt autem primam intelligentiã omninò immobilẽ eſſe quocunque motu, etiam apud Phyloſophum. Concludit tandem in eodem textu (conſtat itaque neceſſe eſſe tot ſubſtantias eſſe natura perpetuas, & per ſe immobiles, ac abſq; magnitudine ob cauſam prius dictam) cauſa autẽ prius dicta vt eſt videre in textibus præcedentibus, non tantũ excludit à ſecundis intelligentijs magnitudinẽ, & defectibilitatẽ, ſed etiã quãcunq; prorſus mobilitatem, quod adeò patens eſt apud Peripateticos, vt neminem viderim hoc Phyloſopho tribuentẽ pręter Ponciũ, quod euenit ex modica quam habet cum Ariſt. familiaritate.

27 Ex qua pariter oritur admiratio, quã habet n. 16. eo quod dixerimus Angelos à materia non abſtrahere, ſi per materiam intelligatur illa, quæ ſecundum locum mobilis eſt, de qua abſtractione diximus Ariſt. loqui, cùm penes eam à phyſica ſecernit Metaphyſicam; hęc enim eſt phraſis Ariſtotelica 8. Metaph. 12. cum ait. *Fortaſſis etenim quædam non habent materiam, aut non talem, ſed ſolum quæ ſecundũ locum mobilis eſt*, quo etiam modo loquitur 12. Metaph. textu 10. & in hoc ſenſu diximus, & modo confirmamus Angelos non eſſe à materia abſtractos, imò eidẽ eſſe immerſos; tùm quia habent in ſe principium motus localis; tùm quia motus eius ordinẽ dicit ad materiam. Scilicet ad magnitudinẽ, & ſpatium ſuper quod fit, vt docet eruditè Trombeta 6. Metaph. qu. 2. quorſum ergo tẽdit Põciana admiratio illa *quis vnquam dixit, aut audiuit, quod Angeli eſsent materiæ immerſi?* hoc dixit Trombeta Scotiſta genuinus, & candidus, cuius non eſt dignus Poncius corrigiam calceamẽti ſoluere 6. Metaph. qu. 2. vbi inquit, ſubſtantiam

Angeli, quatenus mobilem non abſtrahere à materia, quia vt ſic dicit ordinem ad motum, ſpatium materiale neceſſariò reſpicientē. Nec deſunt Theologi magni nominis, vt Seraphicus Doctor, & alij, qui Angelos dicunt materiæ immerſos, quatenus eos componūt ex materia phyſica eſtò ſpirituali; Hic autem aduerte mè de hac lite cum Poncio verba feciſſe rurſus diſp. 1 Metaph. qu. 1. nu. 8. non quia perfecta ſolutio obiectionum eius ex locis in epiſtola Typographi citatis, non haberetur, ſi quidem in Met. non alijs fundamētis vtor, ſed id feci ad maiorem rei declarationem, ad exactam præſertim intelligentiam Auctoritatis Scoti 6. Metaph. qu. 1. quam Pōcius obnubilare ſtudebat, & in peregrinos ſenſus extorquere.

28 Quod verò ſolutio obiectionum Pōcij in ſua patria logica contra noſtram explicationem terminorum abſoluti, & connotatiui ſufficienter haberi poſſit ex diſp. 8 Logicę qu. 3. Art. 1. in fine, iam oſtendi in Tomo Logico ſecūdæ impreſſionis p.p. inſtit. nu. 16. & rurſus nunc affirmo ex ibi dictis haberi poſſe ſolutionem aliorū ab eodem obiectorum in Append. nu. 8. quibus tamen pro maiori rei declaratione adiungere licet, Auctorem hunc iuxtà ipſius dicta loco proximè cit. non videri ſatis percepiſſe, quæ ibi diximus circa explicationē termini abſoluti, & connotatiui, & quæ diximus diſp. 8. Logicę. quæſt. 3. Art. 1. nu. 33. circa eorumdem terminorum diſtinctionem; ait enim, nos ibi aſſerrere terminum relatiuum eſſe prorſus à connotatiuo diuerſum, quod falſo nobis imponitur; imò ibi diximus habere quamdam inter ſe affinitatem, quatenus vtraque dicunt quemdam ordinem ad aliud, & ab abſolutis contra diſtinguntur; addimus tamen, etiam in quibuſdam differre, quæ ibi enumerantur, vt per id indicaremus, terminū cōnotatiuum, & relatiuum, nō eſſe prorſus idem, vt Poncius contendit, ſed differre, vt magis, & minus commune, quia omnis terminus relatiuus, eſt aliquo pacto connotatiuus, non è contra; album enim eſt terminus cōnotatiuus, nō tamen relatiuus, per quod ceſſant impugnationes, quas facit n. 10. quia procedunt ex falſa impoſitione, quod aſſeramus terminum relatiuū, & connotatiuum eſſe prorſus diuerſos.

29 Prœterea falsò adhuc nobis imponit in prima impugnatione facta ſub num. 10. quod dixerimus relatiuum diſtingui a connotatiuo, per hoc quod connotatiuum reſpicit aliud nōn per modum termini, relatiuum verò reſpicit aliud per modum termini; non ita ibi dicimus, ſed ita loquimur; relatiuū reſpicit aliud præcisè vt terminū, præſcindendo à quacunq; alia ratione; connotatiuum verò reſpicit aliud per modū mi annexi, & acceſſorij præſcindendo à ratione termini etc. quibus verbis non abſolutè negāmus, connotatiuum vllo modo reſpicere aliud vt terminum, ſed dicimus non reſpicere illud præcisè ſub tali ratione, vt facit relatiuū, ſed præſcindere à ratione termini, quia ſub alijs rationibus aliud reſpicere poteſt, nimirū, vel per modū ſubiecti, vt in cōcretis accidētalibus; vel per modū compartis, vel alio modo, vt ibi explicatur.

30 Neque eſt contradictio, vt ipſe putat, quando ibidem diximus relatiuum per ſe primo, & directè reſpicere aliud; connotatiuum verò, ſecundariò, & indirectè; hęc enim eidē termino ſub diuerſis rationibus competere poſſunt; nam v.g. hic terminus Pater, vt relatiuus primario, & directè reſpicit aliud; vt connotatiuum verò ſecūdariò, & indirectè, vnde terminus relatiuus cum connotatiuo in hoc conuenit, quod ad ſui perfectam intellectionem aliud extraneum coexigit præſcindendo ab hoc quod illud reſpiciat per modum termini, vel alio modo primariò, & directè, vel ſecundario, & indirectè. Quod tandē impugnare contendit nu. 11. dictum à nobis diſp. cit. Log. nu. 33. nimirum quod connotatio propriè pertinet ad modum ſignificandi, & reperiatur in nominibus; relatio autē pertinet ad res ipſas, reſponſione non eget; ſed ſufficit Aduerſarium ad ſummulas remittere, vbi videbit diuiſionem termini in abſolutum, & connotatiuum cadere ſub multiplicitate terminorū ratione modi ſignificandi, diuiſionem verò termini in abſolutum, & reſpectiuum ſub multiplicitate terminorum ex parte rei ſignificatę. Solutionem

nem tandem, quam deſiderat ad ſuas rationes ſub nu. 12. videat in Logica ſecundæ editionis p.p.inſtit.cap.3.in fine. *Frenum ambi ũpitur nimiũ tẽdendo Ficus ficus ligonẽ vocæ* aiebat vetus adagiũ, quod ſi Poncius aduertiſſet terminos relatiuum, connotatiuum non penitus confudiſſet.

Eiuſdem oppoſitionis altera pars.

31 SEd vt ad aliud veniamus oppoſitionis membrũ, quod maius eſt; an falsò, & abſq; fundamẽto fuerit impoſitũ ei opiniones habuiſſe à Scoto alienas, imò eidẽ repugnantes in locis in epiſtola citatis, licet poſsem à iudicio abſtinere, quãdoquidem fateatur Typographus cenſuram illam, nõ à nobis accepiſſe, ſed ab Alijs Conſcotiſtis eius Bibliotecæ familiaribus, attamen quià quamplures ex opinionibus eius ibi citatis refello in Metaph. vt cõſtat ex ſupradictis non poſſum non aſſerere cenſuram illam magnum habere fundamentum, vt videri poteſt in omnibus locis ſupra citatis, & quoniam Tomus de Cęlo, ob impedimentum ab initio epiſtolæ inſinuatum ſine additionibus eſt recuſus, in quibus examinare decreueram, quæ ſcripſit Poncius de intrinſeca Cęli incorruptibilitate, quam ipſe aſſerit ſtare poſſe cum compoſitione materiæ etiam ſublunaris diſp. 22. de Cęlo qu. 4. Concl. 1. oportunum cenſui, vt in hac difficultate experimentum faciamus quam ſit fidelis, & Cãdidus Scotiſta, præſertim quià in Appen. pag. 37. nu. 52. magis clamitat, & conqueritur in hoc puncto, quam in omnibus alijs; dicens non recordari vnquam ſe legiſſe, aut audiuiſſe vllum Scotiſtam oppoſitum tenentem, idq; in opinione ipſius Scoti 2. diſt. 14. qu. 1. eſſe certiſſimum. & nu. 53. acerbè dolet, quod in re manifeſtiſſima imponere voluerimus toti Mũdo; & nu. 54. inquit, propterea hoc nõ feciſſe, vt ſi deprehenderẽtur varij, & craſsi errores, quibus ſcatet epiſtola Typographi per ſonati ad Lectorem, noſmet excuſare poſſemus, & dicere id nobis imputandum nõ eſſe, quia hæc ſua doctrina de Cœli incorruptibilitate notatur tãquam diformis eſſet à Scoto, non autem eſſe probabile, nos huius cenſuræ Auctores eſſe, qui eamdem profitemur doctrinam.

32 Hæc ergò duo pũcta ſunt hic diſcutienda; an certiſſimum ſit hanc ſuam opinionem, quod Cęlum quamuis conſtaret materia ſublunari, adhuc eſſet ab intrinſecò incorruptibile, ſit Scoti 2. diſt. 14. qu. 1. & omnium Scotiſtarum; deindè an hanc noſmet opinionem docuerimus diſp. 2. de Cęlo qu. 3. Exordiamur à primo, & vt veritas magis pateat, afferamus cõcluſionem Scoti in hoc articulo, & Concluſionẽ Poncij, eaſq; inuicem conferramus; ait itaque Doctor 2. diſt. 14. cit. D. quod ſecundum Theologos ponenda eſt in Cœlo materia & quantum eſt ex sè eiuſdem rationis, *& ita habent ipſi diſcordare à Philoſopho in hac propoſitione Cœlum eſt neceſſarium, & incorruptibile, quantum enim eſt ex natura ſua, eſſet ſimpliciter corruptibile, quia ſibi ineſſet illa potẽtia ad contrariũ; quia tamen forma Cæli non habet contrarium potens vincere iſtam formam, ideò non poteſt corrumpi ab Agente naturali, & ab initio quæſtionis* littera A. inquit. *Si haberet materiam eſſet formaliter corruptibile, ſicut ignis; dato enim, quod nõ eſſet aliquod Agens extra, quod poſſet ipſum corrumpere, quia non haberet contrarium, hoc nõ tolleret, quin intrinſecè haberet principium corruptionis, ſcilicet materiã qua res poteſt eſſe, & non eſſe.* Dixit ergo Doctor quod poſita ſemel materia in Cœlo eiuſdem rationis cum ſublunari euitari nequit, quin intrinſecè, & ex natura ſua ſit corruptibile, quia materia eſt radix corruptionis, etiam ſi à nullo Agente naturali poſſet talis corruptibilitas ad actũ reduci, & hęc eſt expreſſa doctrina Doctoris ibidẽ.

33 Poncius verò diſp. 22. qu. 4. an Cœlum ſit corruptibile pro deciſione quæſiti ponit hanc concluſionẽ nu. 31. *Cæli poſſent eſſe incorruptibiles ex natura ſua intrinſeca ſiue conſtarent materia eiuſdẽ ſpeciei cùm ſublunari, ſiuè diuerſa*, quæ concluſio vt conſtat ex terminis, directè repugnat concluſioni poſitæ à Scoto loc. cit. ex quibus conſtare poteſt quàm iuſtè doleat, quod in hac opinione fuerit ei falsò impoſitũ à Scoto receſſiſſe; ſed videamus vlterius, an rationes, quas affert loc. cit. ad ſuam concluſionem probandam concludant.

34 Itaque primo arguit, quia nō obſtante compoſitione ipſius Cœli ex quacunque materia, poſſet habere aliquas qualitates conſeruatiuas, quæ non haberent contrarias, neq; enim in hoc eſt vlla prorſus repugnantia; ſed ſi haberet, non poſſet corrumpi naturaliter, & ob naturam ſuam intrinſecam ergo eſſe poſſet incorruptibile ex natura ſua non obſtante compoſitione eius ex quacunq; materia, ſiuè eiuſdem, ſiuè diuerſę ſpeciei cum ſublunaribus; Probatur Minor, quia Agentia naturalia non poſſunt corrumpere ſubſtantias de facto, niſi prius deſtruendo qualitates conſeruatiuas, aut niſi reperiant illas deſtructas, nec poſſunt deſtruere illas, niſi introducendo formas cōtrarias, ergo ſi qualitates conſeruatiuę alicuius cōpoſiti nō haberēt qualitates contrarias, nō poſſunt illa cōpoſita corrumpi, & hoc ob naturā intrinſecam illius cōpoſiti exigentis qualitates non habentes vllas cōtrarias ſibi. Conf. quia ideò ſubſtantiæ ſublunares poſſunt corrumpi ex natura ſua, quia exigūt ex natura ſua qualitates habētes qualitates cōtrarias, ergo quod nō exigeret qualitates contrarias, non eſſet ex natura ſua corruptibile.

35 Ad hoc argumentū occurrit Doctor ferè in terminis 2. d. 14. qu. 1. §. *reſpondeo.* ſi enim quis diceret, quod Cœlum eſt perpetuum, & incorruptibile, quia habet formam neceſſario, ac indiſſolubiliter actuantem materiam (quod eueniret in caſu argumenti, ſi nempè talis forma tales qualitates conſeruatiuas exigeret, quæ non haberent contrarias) occurrit Doctor, quod tunc Cęlum non haberet eſſe neceſſariū, & incorruptibile ſimpliciter, ſed ſolum ex parte formę, quatenus vnio eſſet indiſſolubilis ſolùm, & neceſſaria ex parte formæ, ſed quantū eſt ex parte materiæ, eſſet contingens, cum de ſua ratione ſit in potentia contradictionis, vel ad plures formas, vel ad formam, ac eius priuationem, vt autem vnio materiæ, & formæ eſſet ſimpliciter neceſſaria, deberet eſſe indiſſolubilis ex parte vtriuſq; extremi; Et inferius §. *ſecundum Theologos*, ait, quod ponēdo cū Theologis Cęlum ex materia, & forma compoſitum, Cęlum eſſet ex natura ſua ſimpliciter corruptibile, quia ratione materiæ ſibi in eſſet illa potentia ad contrarium; quia tamen forma Cœli non habet contrarium potens vincere iſtam formā, ideò non poteſt corrumpi ab Agente naturali; vndè ex hoc quod de facto ſecundum Theologos Cęlum habeat formam potentem qualitates conſeruatiuas, quibus non eſt modò cōtrarium in hoc vniuerſo, non deducit Doctor, quod Cęlum ſit incorruptibile ſimpliciter ex natura ſua, vt Poncius in argumento deducit, ſed tantùm ſecundum quid, & ab extrinſeco, quatenus non datur extrinſecum Agens naturale potens illas cęleſtes qualitates deſtruere; & cum inquit Poncius in Minori, quod talis incorruptibilitas cōueniret eis ob naturam ſuam intrinſecam, quia ratione proprię formę; ita eſt ſpectando naturam talis formæ, at ſpectando naturam materiæ, quæ eſt potentia contradictionis, & ex parte ſua facit vnionem contingentem cōuenit Cęlo intrinſecè corruptibilitas, & quia ad inferendam neceſſitatem ſimpliciter alicuius compoſiti, requiritur inquit Doctor, neceſſaria vnio ex parte vtriuſque extremi, ſi ex vna tantùm parte hęc deficit neceſſitas, qualiſcunque ſit, ſequitur tale compoſitum eſſe ſimpliciter contingens, & corruptibile, & ſolum ſecundum quid neceſſarium, & incorruptibile, & ratio eſt quia vt aiunt Phyloſophi, ad deſtruendum ſufficit vnum, & malum reſultat ex quocunq. defectu, bonum verò ex integra cauſa, & ſic vt aliquod compoſitum dicatur ſimpliciter corruptibile, ſufficit, quod vnio formę cum materia ſit contingens ex parte materiæ, etiamſi neceſſaria eſſet ex parte formæ.

36 Ad Conf. diſtinguendum eſt conſequens, admiſſo Antecedente, quod nullo modo exigeret qualitates contrarias, non eſſet ex natura ſua corruptibile, verū eſt, at quod ſaltim ex vna parte, materiæ nempè, exigit illas, falſum eſt, quod nequeat dici ſimpliciter corruptibile, etiamſi eas nō exigeret ex parte formæ, quia malum, vt corruptibilitas in compoſitis, reſultat ex quocunq. defectu, Deindè modus ille arguendi tenet in cauſis præciſis, at in propoſito forma exigēs qualitates contrarias,

non

nō eſt cauſa præciſa corruptibilitatis compoſiti, ſed etiam materia, vt eſt potentia contradictionis, vndè defficiente prima cauſa, & remanente ſecunda, adhuc compoſitū dici poteſt ſimpliciter corruptibile.

Sed inſtat Poncius diſp. cit. nu. 33. quia ad hoc, vt aliquid dicatur corruptibile ſimpliciter, nō ſufficit, quod includat radicem corruptionis, ſed requiritur vlterius, quod ex natura ſua non habeat impedimentum aliquod corruptionis, quale habere poſſet Cęlū, quamuis haberet materiam primam, quæ eſt radix corruptionis; ſeu non ſufficit, vt habeat cauſam partialem corruptionis, ſed debet habere totalem; vnde concludit, quod corruptibilitas compoſitorū oritur, & ex eo, quod habeant materiam, quæ poſſit informari alia forma, & ex eo quod habeant formam, quæ exigit diſpoſitiones, quæ deſtrui poſsūt naturaliter; vndè ſi eſſet aliquod cōpoſitū, quod nō haberet materiā primam, aut ſi haberet illam, non haberet formam exigentem qualitates contrarias, illud non eſſet ex natura ſua corruptibile.

37 Reſp. ex Scoto 3. diſt. 22. quęſt. vnica G. aliquid dici poſſe corruptibile dupliciter, nimirum quia, vel dicit potentiam propinquam ad corruptionem, vel remotam; illud dicitur corruptibile potentia remota, quod habet in ſe, vndè dici poſſit corruptibile, non poteſt tamen exire in actum, niſi prius fiat in potentia propinqua, ſicut calefactiuum dicitur, quod habet calorem, nō tamen poteſt calefacere, niſi ſit aproximatum paſſo; ſi ergo per corruptibile intelligat, quod poteſt exire in actum, & eſt in potentia proxima ad corrumpi, conceditur ad hoc non ſufficere, quod habeat materiam, ſed vlterius requiri, quod habeat formam habentem contrarium, negatur tamē id requiri ad hoc, vt aliquid dicatur corruptibile ſimpliciter, & abſolutè loquēdo, ac in potentia remota, quo pacto corruptibile ſuaptè natura aſſerimus eſſe Cęlum ex materia compoſitum, etiamſi eius forma de facto contrarium nō haberet, ipſam expellere potens; id namq; tātum impediret, ne dici poſſet corruptibile potentia proxima, nec amplius argumentū probat; quod etiam retorqueri poteſt de incorruptibilitate, quia ſicut, inquit Poncius, vt aliquid dicatur ſimpliciter corruptibile non ſufficit, quod includat radicē corruptionis, ſed etiā habere debet formā, quæ habeat qualitates contrarias; ita nos dicemus; vt aliquid dici poſſit ſimpliciter incorruptibile, non ſufficere quod habeat formam, quæ nō habeat qualitates contrarias, ſed excludere quoq; debere omnem prorſus radicem, & cauſā corruptionis, qua non excluſa, potius corruptibile dici debebit ſimpliciter, & abſolutè loquendo, quàm incorruptibile, quia bonum ex integra cauſa, malū ex quocunq; defectu ſubrepit.

38 At rurſus inſtat Poncius in Append. pag. 38. nu. 54. nemo poteſt negare, quin Cęli ex natura ſua intrinſeca habeāt rationem particularē ſibi intrinſecam, ob quam nō poſſunt corrumpi à cauſis naturalibus; ergo propriè dicitur, quod habent incorruptibilitatem intrinſecam reſpectu cauſarū naturalium; Deindè non poteſt oſtendi locus in quo Scotus, vel leuiter inſinuet, quod non ſint incorruptibiles ab intrinſeco reſpectiuè ad cauſas naturales agentes; ergo id aſſerere non poteſt cum probabilitate vlla dici, eſſe contra, aut præter Scoti mentem.

Reſpōdetur ex doctrina iam relata Scoti, negando conſequentiam, quia vt propriè, & ſimpliciter dicerentur Cęli incorruptibiles, opus eſſet, vnionem eſſe ſimpliciter neceſſariā ex parte vtriuſq; extremi; vnde cùm ex vna parte tātùm ſit neceſſaria, nempè ex parte formæ contrarium nō admittentis, & ex alio contingens, ſequitur tale compoſitū eſſe ſimpliciter contingens, & ſolùm ſecundum quid neceſſarium, & incorruptibile. Ad Conf. negatur Aſſumptum, ſi quidem Doctor loc. cit. ſemper abſolutè dixit Cœlū ab intrinſecō ratione materiæ eſſe corruptibile, & repugnātiam ſolum ex parte formæ prouenire; neque vnquam declarat id ſolùm intelligi debere in ordine ad cauſam ſupernaturalem, ſed hoc indiſcriminatim pronunciauit in ordine ad quamcunq; inſinuans ſolum in ordine ad cauſam naturalem, non eſſe corruptibile potentia proxima ratione formę contrarium non admittentis.

39 Ad

habeo, quod Recentiorum opiniones in Subtilium ſcolā introducere vellim, velut Scoti placita, nihil inſinuando, an re vera ſint de mente Scoti, nec ne, nùm vero illud probabile iudicauerim nulla vrgente ratione, videri poteſt in phyſica loc. cit.

11 Legat item quæ contra eius opinionem ſcripſi (melius Arriagæ dixerim, & Auerſæ) quod ens poni poſſit genus ad Deum, & Creaturam, nec Diuinam impedire ſimplicitatem, quod Deus includat formalitates generis, & Differentiæ; Cui minimè ſuffragatur excuſatio producta in Appen. pag. 112. n. 158. quod hoc abſolutè nō dixerit, ſed conditionatè, nimirum, ſi nihil aliud intelligitur per genus, quam aliquid vnū cōtrahibile per differētias ad plura diſtinctę rationis; nec etiam abſolutè aſſerere non impedire ſimplicitatem Diuinā, quod Deus includat formalitatē generis, & differentiæ, ſed cum eadem conditione, ſi caperetur genus pro formalitate contrahibilientis, & differentia pro formalitate contrahente. Non inquam, hæc excuſatio ſuffragatur, quandoquidem, in hoc præſertim ſenſu impugnatur. Legat rurſus diſp. 8. Met. quæſt. 1. art. 2. vbi contrà ipſum oſtendo Creaturam ab ęterno non habuiſſe eſſe diminutum, medium inter ens reale, & rationis, etiam vt ab ipſo explicatur, hancq; eſſe cōmunem Scotiſtar. ſententiam vnanimiter laborantium, vt ab hac calumnia Scotum deffendant, quam ei impingere conati ſunt nōnulli Thomiſtæ, vt notauit Rada p. p. controuerſ. 29. art. 3. vbi Scoti Maſtiges vocat Scotiſtas illos, qui hanc opinionem Doctori Subtili adſcribūt, tantùm abeſt, quod hoc à nullo Scotiſta negetur, vt ſatis confidenter loquitur Pōcius in Appen. pag. 113. n. 159. vnde ſubdit (quid ad hæc Typographi Auctores? neſcio ſanè, quid in Metaph.) quam credo habere adhuc tantùm eſſe diminutum, & non ex vno tantùm capite etc.) fallitur hic Poncius quandoquidem, etiam dū has ſcribebat nugas, mea habebat Metaphiſica eſſe completum, & abſolutum, ſicuti nunc habet, & fortè plus completum, quàm ipſe vellet.

12 At quia vidit Poncius huiuſmodi eſſe diminutum non poſſe verè, & propriè mediare inter ens reale, & rationis, recurrit ad refugium miſerorū, & inquit dixiſſe abſolutè, quod mediet inter ens reale, & rationis, ſed *quaſi* mediare, quod ità probare nititur, quia illud eſſe diminutū ſm̄ Scotum non habet eſſe rationis pro vt tale dicitur, cui repugnat realis exiſtentia, nec eſſe reale ſimpliciter, quia non exiſtit realiter actum; & in hoc cōuenit cum ente rationis, quod non habeat eſſe reale ſimpliciter, & in hoc conuenit cum ente reali ſimpliciter, quod non repugnat ipſi tale eſſe, ergo poteſt dici, ſi non mediare, ad minus quaſi mediare inter illa duo eſſe: Quid eſt enim aliud quaſi mediare, quàm non eſſe nec vnum, nec alterum, habere tamen aliquam proportionem cum vno, & cum altero ſecundum diuerſas rationes.

13 Verum diſp. 8. cit. quæſt. 1. art. 2. oſtendo nullatenus poſſe poni mediū, quia inter contradictoria, qualia ſunt entia realia, & rationis in ſuis formalibus rationibus, quatenus hoc, nec eſt, nec eſſe poteſt in rerum natura, illud autem vtrique nec datur medium, nec quaſi medium, allata autem ratio, quia adducitur à Thomiſtis contra eſſe diminutum, quod inquiunt, Scotum tribuere Creaturis ab æterno, proponitur, & ſoluitur in terminis diſput. 4. cit. nu. 21. vbi oſtendo, quod licet in aliquo ſenſu ſatis improprio poſſit admitti illud eſſe diminutū quaſi mediare inter ens reale, & rationis, tamen propriè loquendo, admittendū non eſſe ſed debere dici ens reale, quia per ens reale non rantū intelligitur, quod actu eſt, ſed quod eſt, vel exiſtere poteſt, ſic enim opponitur enti rationis; tale autem eſt eſſę poſſibile, & diminutū, quod habent Creaturę ab æterno, quia ipſi non repugnat poni extra. Confirmatur hæc ſolutio, quia malè diceretur Antichriſtus ens rationis, eò quia actu ſimpliciter nō exiſtat, ſufficit enim ꝙ poſſit exiſtere, vt non dicatur ens rationis gener. ex eo quod eſſe diminutum conueniens Creaturis ab æterno nō ſit eſſe actu ſimpliciter, malè dicitur ens rationis, vel cum ente rationis conuenire ex hoc capite. Demum quando hic loquendi modus poſſet admitti in ſenſu aliquo valde improprio, adhuc tamen Scotiſtæ præſertim ab

eo

eo abſtineri debent, ne fomentum detur calumniæ, quã Scoto impingunt eius Aduerſarij circa hoc eſſe diminutum Creaturarum ab Æterno.

14 Legat pariter, quod ibidem ſcripſi contra erroneam eius, & abſurdiſſimam opinionem, quod Creaturæ habeãt ab Æterno tale eſſe diminutum independenter à Deo, & ab operatione Diuini intellectus, vel voluntatis, in quo dixi nu. 3. mitius, ac humanius Thomiſtas egiſſe cũ Scoto, quã Poncius fecerit, quandoquidem, eſſò impoſuerint, quod Creaturis conceſſerit ab Æterno eſſe iſtud medium inter ens reale, & rationis, nõ tamen dixerunt hoc illis tribuiſſe indepẽdenter à Deo, & à Diuina cognitione, quemadmodum aſſerit Poncius, vt latiorem prębeeet Aduerſarijs campum Scotum calumniandi in hoc pũcto; in quo auſi ſunt dicere turpiter lapſum eſſe in errorem Vicleffi, à qua calumnia nedum Scotiſtæ omnes Magiſtrum ſuum incõſtanter deffendunt, & vindicant, ſed etiam duo Societatis Proceres Suarez diſp. 31. Met. ſeſ. 2. nu. 2. & Vaſquez. p. p. diſp. 70. cap. 2. nu. 8. & diſp. 104. cap. 3. nu. 9.

15 Legat deniq; cõtra ipſũ diſcuſſa diſp. 6. Metaph. quęſt. 11. n. 233. dum iudicans communem, & conſuetam Scoti, & Scotiſtarũ ſolutionem ad tritã difficultatũ Thomiſtarum de Compoſitione in Deo ſequutura ex diſtinctione formali attributorũ eius à Scoto poſita, non eſſe ſufficientem, ſapere volens ſupra Magiſtrum, & condiſcipulos, quamdam profert ſpeculationem ſuã pro tuendi Scoti ſententia, nullius tamen momenti, vt ibi oſtẽditur, Legat, inquam, hæc omnia, & alia plura contra ipſum diſcuſſa in mea Metaphyſica, & videbit eam non habere eſſe diminutum, ſed completũ, & omnibus numeris abſolutũ; videbit ſua ſpe fraudatum nõ eſſe, quod melius eſſem in Metaphiſica diſcurſurus, quam in alijs Philoſophiæ partibus; videbit tandẽ quàm ineptè cõcluſerit locum vltimũ in Appen. pag. 117. num. 162. illius verbis (& ex illis ſpero cuiuis ęquo Lectori in quacunq; Doctrina verſato, ſatis clare probatũ me, ſi nihil aliud impediat, quamquę illi obijcerunt, tam candidum, ac ſincerum Scotiſtã eſſe, quàm ipſemet Scotus aptauerit) Verum ex modo dictis, ſatis patet, quam verum ſit hoc eius dictum, & quam ſuo deſiderio fraudatus ſit Doctor: & hic rurſus ſeipſum canit, *fugienda eſt in ſermone iactancia* (ait Val. lib. 2.) *nihil eſt enim, quod magis minuat laudis pręconiũ, quam ſuos aſſiduè iactare ſucceſſus vino vendibili, & falerno ſuſpenſa hedera nihil eſt opus.*

QVINTA OPPOSITIO.

16 ET quidem per totam Appen. non ſemel inculcata eſt, quod ad argumẽta, nõ reſpondeamus in forma, ad eorũ vim delimandam. Huic oppoſitioni iã ſatisfecimus, cum proteſtati ſimus in epiſtola ad Lectorem in Tomo phyſico primę editionis, vbi diximus, id factum eſſe ad prolixitatem euitandam, quandoquidẽ ad reſpondendum in forma ſępius eaſdem propoſitiones repetere oporteat, concedendo illas in vno ſenſu, & negando in alio; quodquidem vitio nobis vertendum non eſt, cum D. Thomas, Scotus, cęteriq; Sacr. Theologię Anteſignani, hoc modo vtantur reſpondendi, ſicut, & inter Neotericos, Suarez. Vaſquez, & alij Scolaſticę Proceres; qui vocatur reſpondere ad materiam Argumẽti, quã reſpõſione data, facilè poſtea eſt, eam ad formã argumenti applicare. Cęterum ingenuus arguens, qui reſpondentẽ ad reſpondendum in forma coarctare prętendit argumentum & ipſe in forma proponere debet; At Poncius interdũ argumenta proponit extra omnem figuram, & modum, & ſic argumẽto conſtructo, ab Arguẽte poſtulat, quod in forma reſpondeat; de quo experimentum fieri poteſt in argumento, quod tãquam ineluctabile proponitur ab ipſo in Appen. pag. 29. ad probandum relationẽ cauſalitatis, eſſe termino ſuo priorem .ſ. effectu; vt enim oſtendo diſp. 12. Met. queſt. 10. n. 303. Argumentum illud pluſquam tribus terminis cõſtare videtur; & cum ſit in tertia figura, vbi medium in vtraque ſubijcitur, non facile apparet, ad quem illius modum pertineat, cum cõſtet ex duabus affirmatiuis particularibus, vt patebit illud conſideranti; & tamen non obſtante, adeò intricata, ac defectuoſa ar-

guendi forma, rogat, vt ſi illud argumentum, vnquam ſoluere velimus, id faciamus in forma, vt videatur, & intelligatur, an quidpiam dicamus ad propoſitũ. O quàm belle in propoſitũ cadit aurea Senecæ ſententia, cũ lib. 2. de ira. ſcripſit, *aliena vitia in oculis habemus, noſtra à tergo ſunt*. Et Criſolog. *alienos currit, & recurrit ad lapſus ſua cæcus ad crimina oculus curioſus.*

SEXTA OPPOSITIO.

17 NOn minus iniurioſa, & freques per totã Appen. eſt, quod nos pro ſua modeſtia ſepius inſcitię arguit, & ignorãtiæ, vt eſt videre inter alia loca pag. 59. n. 81 cũ inquit, *hæc etiã impugnatio procedit ex ignorantia etc.* Quod quidem conuitij genus nec quidem per ſomnium à nobis vnquã audiuit, qui honorificè ſemper de ipſo ſumus loquti, vt videri poteſt in mea Metaph. in epiſtola ad Lectorem, vbi eum appello Scotiſtam nõ minus Recẽtem, quàm eruditum, & diſp. 12. qu. 9. nu. 282. vbi dico hunc Auctorem minimè Ferchio inferiorem à me extimari; quinimò ſimilem iniuriam, neque à Typographo noſtro tulit in ea epiſtola, in qua adeo lęſum ſe fuiſſe proclamat, quamuis enim dicat nõnullas opiniones ſuas videri à Scoto alienas, fatetur tamẽ eius Curſum eſſe multa claritate, & ſubtilitate refertũ; ex hoc autem quod quiſpiam, in quibuſdã opinionibus à Scoto recederet, non ob id ignominioſũ ignorantis titulũ incurrit, vndè concludo gratis omninò, & abſq. cauſa hac nota nos aſperſiſſe.

18 Cęterum hic adamuſſim verificatur quod Cicero ſcripſit lib. 3. Tuſcul. *propriũ eſt ſtultitiæ aliorũ vitia cernere, obliuiſci ſuorum*, quandoquidem, in illo eadem loco, vbi ignorantiæ nos redarguit eamdem ipſe notam pueriliter, ac turpiſſimè incurrit, cum noſtræ impugnationi occurrere volens, inquit pag. 60. linea 2. colum. p. *Sed in forma reſpondeo diſtinguendo ſequelam.* Nunc ex his quattuor verbis perſcrutemur quanta ſit, & quam eminens Aduerſarij ſapientia, qui omni charitate poſtpoſita, & admonitione Sãctiſſimi Patris noſtri Franciſci in ſua regula (non litigent, neq; contendant verbis, nec alios iudicent, ſed ſint mites, pacifici, modeſti etc.) Auctoritatem ſibi arrogat alios iudicandi, & ignorantes declarandi. Docent Dialectici in sũmulis conſequentiam, ſiue ſequelam nunquam diſtingui debere, ſed conſequens; ſequela enim cum conſiſtat in *ipſa* illatione, non verò in aſſertione veritatis, non eſt diſtinctionis capax, quia diſtinctio cadit ſuper æquiuocationem, aut ambiguitatem propoſitionis, quatenus habet diuerſos ſenſus in ſignificando; ob id non poteſt diſtingui (aiunt Dialectici) ſed tantum negari, vt mala, & inconueniens, vel concedi vt cõueniens, & bona; ſi ergo hæc ſunt prima Logicę erudimenta, quæ Tyrones in ſummulis ediſcunt, quomodo Tu verſatiſſimus in preceptis Dyalecticis, & qui auctoritatem habes exprobrandi aliorum ignorantiam, & criminandi, quod non reſpondeant in forma, quomodo, inquam, tu modò reſpondes ad noſtram impugnationem diſtinguendo ſequelam; quem errorẽ Pręceptor nõ cõdonaret diſcipulo, quantumuis Tyronis; proſit tibi, mi Ponci, hic reſpondendi modus, ac inimitabili Sapientię tuæ. *In limine offendere* apud Veteres puerile erat. I modò rigoroſe Cenſor, & alios ignorantię, ac puerilitatis incuſa; *ſæpius ad laudem, atq; virtutem naturam ſine doctrinã, quam ſine natura valuiſſe doctrinam* reſtatur Tullius.

SEPTIMA OPPOSITIO.

19 ET quidem per totam Appen. continuata eſt, q̃ nec eius dicta, nec Scoti Textũ fideliter referamus, & rurſus quod Scotũ nõ intelligamus, etiã cũ clarè loquitur, ita eſt videre pag. 43. nu. 59. in fine, & pag. 56. n. 75. in fine ſecundę columnæ, & alibi frequẽter. Ita planè hoc loco quadrat adagium illud. *Veh tibi, veh nigra dicebat cacabus ollæ*; experimentum faciamus in vno, vel in altero loco; an nos, ſua, vel ipſe, noſtra dicta infideliter referat; videatur Appendix pag. 203. n. 371. in fine vbi ait, ſatis mirari, quod ei adſcriptum fuerit contra Scoti mentem, aſſeruiſſe diſp. 15. phyſica n. 90. quod poſſit à Deo idem Corpus replicari in pluribus locis ſine replicatione accidentium abſolutorum, cum noſmetipſi fateamur diſp. 11. phyſic. qu. 9. quod Do-

ctor

ctor in 4.diſt. 10. qu.4. videtur ſuam ſentẽtiam iudicare probabilẽ; faciat experimentum Lector, accipiendo codicẽ phyſicum, & videbit, nos id habere in ea quęſt. in argumentis ad oppoſitum in quarta Confirmatione primi principalis, cui ſtatim reſpondemus nu. 148. falſum eſſe Doctorem, eã ſententiam iudicare probabilem, quamuis enim littera N. quaſi ſub terminis probabilibus eam retulerit; infra tamen illam reicit *verſ. contra*. videtur ne tibi diſcrete Lector ingenuus hic referendi modus aliorum dicta? referre nimirum quæ habentur in argumentis ad oppoſitum, velut aſſertiones Auctoris?

20 Quis noſtrum fidelius referat Scoti placita, & aſſertiones, experimentum fiat in quolibet. quęſt. 11. dicimus nos dari motum localem ad vbi, idq; Scotum docere ex profeſſo in quolibeto illo 11. Art.4. Quid ad hoc reſpondet Poncius? audi illum magiſtraliter loquentem in Appen. pag. 297. nu. 276. (Vidi etiam Doctorem in quolibeto illo, & in primis non inueni quod per ſe tractet de hac difficultate; deinde non inueni, nec inueniri poteſt ab vllo, quod dicat alium motum terminari ad vbi, quam motum, cui eſt actus efficientis, ſeu actio per quam producit vbi, nec potuit id niſi abſurdè dicere) ſic ille ſatis audacter, & intrepidè, vt ex tali modo loquẽdi, maiorem ſibi fidem apud legentes conciliaret; ſed legatur Doctor quolib. illo Art.4. & quiſq; oculata fide videbit ibi docere dari motũ localem ad vbi, quatenus motus eſt actus mobilis, & non efficientis tantùm, vt luculenter oſtẽdo in hoc Tomo diſp.4. in fine; hinc coniectari poteſt, num bonus hic ſenex epulum (vt dicitur) cauponi negaret.

21 Quis noſtrum melius Scotum intelligat, experimentum fiat in relata difficultate, num Corpus replicari poſſit de potentia Dei abſoluta abſq; accidentibus abſolutis, & à loco independentibus; nos dicimus diſp. 11. phyſic. quęſt. 9. id fieri non poſſe, & quando Doctor hoc aſſerit, non loqui tantùm in ordine ad potentiam naturalem, & ordinariam, vt explicat Poncius oppoſitum ſentiẽs cum Recentioribus, ſed in ordine ad potentiam abſolutam, quia contradictoria illa, quæ indè ſequerentur etiam in ordine ad talem potentiam repugnant, vt in hoc Tomo demonſtro diſp. 5. quæſt. 8. in fine, quæ fuit perpetua, & vnanimis omnium Scotiſtarum intelligentia in hoc loco, vno excepto Poncio. Legatur etiam Scotus 4. diſt. 44. qu. 1. quo præſertim in loco, ait Poncius in Append. pag. 43. nu. 60. in fine; à nobis intellectum non fuiſſe; item, & examen illius quęſtionis quod facimus in hoc Tomo diſp. 8. quęſt. 7. in fine, & conſtabit, quis noſtrum melius ibi intelligentiam Scoti fuerit aſſequtus.

22 Fiat rurſus experimentum circa famoſam illam Scoti propoſitionem, qua probat, vniuocationem entis p. diſt. 3. qu. 2. B. omnis intellectus certus de vno conceptu, & dubius de diuerſis, habet conceptum de quo eſt certus, alium a conceptibus de quibus eſt dubius etc. cũ enim hãc maximam adduceremus ad probandam vniuocationem Materiæ, formæ, & priuationis in ratione principij, Poncius diſput. 2. phyſic. n. 20. inquit propoſitionem illam verificari ſolùm, quando conceptus ille vnus, de quo eſt certus, eſt cõceptus determinatus, non autem quãdo eſt indeterminatus, quæ eſt cõmunis reſpõſio Thomiſtarum, quam Scotus ipſe refutat p. diſt. 8. quęſt. 3. §. *contra iſtam poſitionem verſ. tertio modo reſpõdetur*. Fiat experimentũ quoq; in quęſt. an Deus ſit in genere, cuius affirmatiuam partem tenet Poncius cum Recentioribus iuxta quãdam explicationem ſuam generis, & differentię 3. p. ſui curſus diſp. 18. quæſt. 3. cum enim id expreſsè neget Doctor p. diſt. 8. quęſt. 3 reſpondet Doctorem ibi nõ loqui de conceptu generis, vt ſic, ſed de cõceptu talis generis, qui abſtraheretur à re depẽdẽte formaliter, ideſt de genere finito, & limitato, quę explicatio, ac Scoti intelligentia, quàm violeta ſit, ac inepta, ſatis oſtẽdo diſp. 2. Metaph. n. 132. Fiat demum experimentũ in q. an cauſalitas cauſę efficiẽtis dicat reſpectus intrinſecus, vel extrinſecus aduenientẽ; ipſe nãq; in Ap. pag. 29. nu. 41. mordicus tenet, importare reſpectũ extrinſecus aduenientem pertinentem ad prædicamentum Actionis, imò nos acriter redarguit, quod contra omnia principia aſ-

ſeramus eſſe reſpectum intrinſecùs aduenientem prædicamenti ad aliquid; ſed hoc quæſitum reſoluit Scotus ex profeſſo 4. diſt. 13. quæſt. 1. G. & H. vbi diſtinguit actionẽ de genere ad aliquid, quæ eſt productiua termini, & effectus, ab actione de genere actionis, quæ non eſt productiua termini, ſed præcisè tranſmutatiua ſubiecti, ita vt pro termino reſpiciat ſubiectum per ipſam tranſmutatum, nõ verò aliquem effectum per ipſam productum, & actionem productiuam termini, & effectus eſſe reſpectum intrinſecùs aduenientem, probat ibidem Doctor hac ratione; ille dicitur reſpectus intrinſecus aduenìens, qui poſitis extremis ad ea neceſſario conſequitur ex vi præcisè poſitionis ipſorum; ſed ſtatim ac ad abſolutum in cauſa ſequitur abſolutum in effectu, cõſequitur in ambobus extremis præſertim in Creatis, relatio producti ad producens ergo etc. ecce igitur, quàm rectè Poncius Scotum intellexerit in hoc loco, dum de eius mente docet cauſalitatem efficientis dicere reſpectum extrinſecùs adueníentem. *Medice cura teipſum. Alijs medicis ipſe vulneribus ſcatens.*

OCTAVA OPPOSITIO.

23 Legitur n. 27. Append. pag. 20. quod ſub nomine Typographi ei impoſuerimus plura expreſsè cõtra Scoti intentionẽ aſſeruiſſe, q̃ ibi oſtẽdit propoſitio opinionum ſuarũ ex omnibus Philoſophiæ partibus lõgo Cathalogo. Cui vt ſatisfaciã diſtinguenda ſunt in ea epiſtola, quæ ait à nobis Typographus fuiſſe ſignificata, & quæ ab alijs Scotiſtis eius Typographiæ familiaribus ſuggeſta ſuere, in prima parte epiſtolæ ingenuè fatetur, nos ei ſignificaſſe, ſolutionem impugnationis, quam facit Poncius in Logica parua cõtra explicationem à nobis aſſignatam termini abſoluti, & connotatiui facilè colligi ex his, quæ habemus diſput. 8. Logicę quæſt. 3. Art. p. in fine §. *pro complemento*, ac pariter ſolutionem alterius impugnationis, quam vrget diſp. proem. phyſic. qu. 1. concluſ. 1, quod motus Angelorũ ad Philoſophiam in ſe nõ pertineat, haberi ex ipſa qu. proem. noſtrę phyſicè Art. 2. & ex diſp. 10. de loco ab initio. nu. 1. & ſanè rem ita ſe habuiſſe recordor; cum etenim mihi Typographus ſcripſiſſet nonnullos ſtudentes noſtros ab ipſo poſtulaſſe, num adhuc ad ea reſpondiſſem, quæ mihi à P. Põcio in Logica, & phyſ. opponebatur, reſcripſi me oportunè reſponſurum præſertim in Met. ſed interim eos ex ipſis noſtris fundamentis poſſe ſolutiones eruere, experimentũ proponendo in pręfatis duabus difficultatibus de Angelorum motu, & explicatione terminorum abſoluti, & connotatiui.

24 Cęterum, quæ habet in alijs epiſtolæ partibus, non ait Typographus à nobis accepiſſe, ſed apertè fatetur ab alijs eiuſdem Doctrinæ cultoribus audiuiſſe bibliothecicę ſuæ familiaribus, & fortaſſe ab eijſdem ſtudentibus noſtris Cathalogum illum opinionum ſuarum accepit, qui in noſtra inſtructi phyloſophia, videntes opiniones illas Poncianas non ſolũ à noſtris valdè diſſidere, ſed à Communi quoq; Scotiſtarum exorbitare, opinati ſunt conſequenter eſſe à Scoto alienas; nec etiam inficior iudiciũ illud fortè prouectiorũ Magiſtrorũ fuiſſe, qui egrè ferentes opiniones iam in noſtra Schola à tribus ferè ſęculis propagatas, ab eadẽ abſq; ſufficienti cauſa abigi, earumq; vice Neothericorum, ac Nominalium placita intrudi, Typographo ſuaſerunt, vt de hoc monitos faceret Scholę noſtræ Alumnos, quorum cenſura fundata ſit nec ne, poſteà dicam, prius enim quæ mea ſunt, & quæ mea eſſe teſtatur Typographus, tueri teneor.

25 Quoniam igitur fatetur me illi ſignificaſſe ſolutiones obiectionũ de motu Angeli, an ad Phyſicũ pertineat haberi poſſe ex ipſa noſtra quæſt. proem. phyſ. Art. 2. & de explicatione à nobis aſſignata termini abſoluti, & cõnotatiui haberi poſſe ex diſp. 8. logicè quęſt. 3. Art. 1. prope finẽ; Põcius verò, enixè vtrumq; negat in Append. n. 13. & multis probare contendit; cum primum hęc legi vehementer exhilaratus ſum, videndo me illis omnibus occurriſſe, antequã ea legiſſẽm, Ad difficultatem quidem de motũ Angeli diſp. 1. Met. qu. 1. nu. 18. vbi oſtendo, motum Angeli ad Phyloſophiam in ſe pertinere, & nequaquã ad Metaphyſicam,

ſicam, quãdoquidem maiores noſtri, phy-
ſicam, à Metaphyſica non diſcreuere per
materialitatem, & immaterialitatem præ-
ciſè, vt faciunt Recentiores, ſed per mobi-
litatem, & immobilitatẽ præcipuè, idq; pro-
bo Auctoritatibus Ariſt. Scoti, & Scotiſta-
rum, quarum nec vnam pro ſe affert Pon-
cius, ſed tãtùm communem Recentiorum
Auctorũ conſenſum, ſub n. 13. quibus ait in
qu. de Nomine (qualẽ hãc facit) plurimum
eſse defferendum; ſed ſi hæc eſt quæſt. de
Nomine, & in his quæſt. ſtandum eſt modo
loquẽdi Maiorum Noſtrorum cum Ariſt.
locis à me citatis quæſt. proem. phyſ. Art. 2.
& diſp. 11. nu. 1. nempè 2. phyſicorũ 71. &
6. Metaph. cap. 1. phyſicã diſtinguat à Me-
taphyſica, quod hæc entia immobilia con-
ſiderat, illa verò mobilia, cur potius vult
Aduerſarius, nos ſtare debere modo loquẽ-
di Recentiorum, illas præcisè per materia-
litatem, & immaterialitatem diſtinguen-
tium? numquid in phyloſophia, plus Re-
centioribus deferre debemus, quam Ariſt.
philoſophiæ Parenti?

26 At inquit Poncius n. 15. Metaphyſi-
cam agere de rebus immobilibus mobili-
tate phyſica, & naturali, quæ nempè oritur
ex re naturali ideſt corporea, & negat etiã,
ideo de Angelis Phyloſophum in Metaphy
ſica egiſſe, quia ipſos putauerit immobiles
omni mobilitate, ſed ſolũ mobilitate phy-
ſica. Verum ſic reſpondendo, oſtendit quã
parùm ſit verſatus in Ariſt. doctrina (ſicut
re vera eſt, cum in ſuo Curſu, qui tamen eſt
in Ariſt. libros, rariſſimè eum citet) etenim
cum mobilitatem ab ipſis remouet Ariſt.
omnem protſus mobilitatem aufert, quan-
doquidẽ eos poſuit entia adeò neceſſaria,
vt nedùm motus localis capaces negaue-
rit eſſe, ſed etiam intellectionem poſuerit
eamdem cum eorum ſubſtantia; vt Scotus
ſæpe notauit, & præſertim quolibet 15. C.
quod totum ſatis conſtat ex diſcurſu phy-
loſophi 12. Metaph. cap. 4. *text*. 43. vbi po-
nit ſecundas intelligentias per ſe immobi-
les, ſicuti primã, vt vbi notant Diuus Tho-
mas, Scotus, Alenſis, & alij expoſitores, &
ex eius verbis expreſsè colligitur, dum in-
quit (cum verò quod mouetur, neceſſe ſit
ab aliquo moueri, primumq; mouens im-
mobile per ſe eſſe, ac motu æterno ab æter-
no moueri, & vnum ab vno, videmuſque
præter ſimplicem lationem totius, quam
dicimus primã ſubſtantiã, & immobilem
moueri, cæteras etiam lationes, quæ erran-
tium ſunt ſempiternas eſſe, neceſſe eſt ha-
rum quoq; lationum vnamquamq; a per ſè
immobili, & æterna ſubſtantia moueri) ec-
ce quod eodẽ modo loquitur Phyloſophus
de immobilitate primæ intelligentiæ, &
aliarum; certum eſt autem primam intelli-
gentiã omninò immobilẽ eſſe quocunque
motu, etiam apud Phyloſophum. Conclu-
dit tandem in eodem textu (conſtat itaque
neceſſè eſſe tot ſubſtantias eſſe natura per-
petuas, & per ſe immobiles, ac abſq; magni-
tudine ob cauſam prius dictam) cauſa au-
tẽ prius dicta vt eſt videre in textibus præ-
cedentibus, non tantũ excludit à ſecundis
intelligentijs magnitudinẽ, & defectibilita-
tẽ, ſed etiã quãcunq; prorſus mobilitatem,
quod adeò patens eſt apud Peripateticos,
vt neminem viderim hoc Phyloſopho tri-
buenẽ præter Ponciũ, quod euenit ex mo-
dica quam habet cum Ariſt. familiaritate.

27 Ex qua pariter oritur admiratio, quã
habet n. 16. eo quod dixerimus Angelos à
materia non abſtrahere, ſi per materiam
intelligatur illa, quæ ſecundum locum mo-
bilis eſt, de qua abſtractione diximꝰ Ariſt.
loqui, cùm penes eam à phyſica ſecernit
Metaphyſicam; hæc enim eſt phraſis Ariſ-
totelica 8. Metaph. 12. cum ait. ***Fortaſſis
etenim quædam non habent materiam, aut
non talem, ſed ſolum qua ſecundũ locum
mobilis eſt***, quo etiam modo loquitur 12.
Metaph. textu 10. & in hoc ſenſu diximus,
& modo confirmamus Angelos non eſſe à
materia abſtractos, imò eidẽ eſſe immer-
ſos; tùm quia habent in ſe principium mo-
tus localis; tùm quia motus eius ordinẽ di-
cit ad materiam. Scilicet ad magnitudinẽ,
& ſpatium ſuper quod fit, vt docet eruditè
Trombeta 6. Metaph. qu. 2. quorſum ergo
tẽdit Pōciana admiratio illa *quis vnquam
dixit, aut audiuit, quod Angeli eſsent ma-
teriæ immerſi?* hoc dixit Trombeta Scoti-
ſta genuinus, & candidus, cuius non eſt di-
gnus Poncius corrigiam calceamẽti ſolue-
re 6. Metaph. qu. 2. vbi inquit, ſubſtantiam

Angeli, quatenus mobilem non abſtrahere à materia, quia vt ſic dicit ordinem ad motum, ſpatium materiale neceſſariò reſpicientẽ. Nec deſunt Theologi magni nominis, vt Seraphicus Doctor, & alij, qui Angelos dicunt materiæ immerſos, quatenus eos componũt ex materia phyſica eſtò ſpirituali; Hic autem aduerte mè de hac lite cum Pōncio verba feciſſe rurſus diſp. 1 Metaph. qu. 1. nu. 8. non quia perfecta ſolutio obiectionum eius ex locis in epiſtola Typographi citatis, non haberetur, ſi quidem in Met. non alijs fũdamẽtis vtor, ſed id feci ad maiorem rei declarationem, ad exactam præſertim intelligentiam Auctoritatis Scoti 6. Metaph. qu. 1. quam Pōcius obnubilare ſtudebat, & in peregrinos ſenſus extorquere.

28 Quod verò ſolutio obiectionum Pōcij in ſua parua logica contra noſtram explicationem terminorum abſoluti, & connotatiui ſufficienter haberi poſſit ex diſp. 8 Logicę qu. 3. Art. 1. in fine, iam oſtendi in Tomo Logico ſecũdæ impreſſionis p. p. inſtit. nu. 16. & rurſus nunc affirmo ex ibi dictis haberi poſſe ſolutionem aliorũ ab eodem obiectorum in Append. nu. 8. quibus tamen pro maiori rei declaratione adiungere licet, Auctorem hunc iuxtà ipſius dicta loco proximè cit. non videri ſatis percepiſſe, quæ ibi diximus circa explicationẽ termini abſoluti, & connotatiui, & quæ diximus diſp. 8. Logicę. quæſt. 3. Art. 1. nu. 33. circa eorumdem terminorum diſtinctionem; ait enim, nos ibi aſſerrere terminum relatiuum eſſe prorſus à connotatiuo diuerſum, quod falſo nobis imponitur; imò ibi diximus habere quamdam inter ſe affinitatem, quatenus vtraque dicunt quemdam ordinem ad aliud, & ab abſolutis contra diſtinguntur; addimus tamen, etiam in quibuſdam differre, quæ ibi enumerantur, vt per id indicaremus, terminũ cõnotatiuum, & relatiuum, nõ eſſe prorſus idem, vt Poncius contendit, ſed differre, vt magis, & minus commune, quia omnis terminus relatiuus, eſt aliquo pacto connotatiuus, non è contra; album enim eſt terminus cõnotatiuus, nõ tamen relatiuus, per quod ceſſant impugnationes, quas facit n. 10. quia procedunt ex falſa impoſitione, quod aſſeramus terminum relatiuũ, & connotatiuum eſſe prorſus diuerſos.

29 Præterea falsò adhuc nobis imponit in prima impugnatione facta ſub num. 10. quod dixerimus relatiuum diſtingui à connotatiuo, per hoc quod connotatiuum reſpicit aliud nõn per modum termini, relatiuum verò reſpicit aliud per modum termini; non ita ibi dicimus, ſed ita loquimur; relatiuũ reſpicit aliud præcisè vt terminũ, præſcindendo à quacunq; alia ratione; connotatiuum verò reſpicit aliud per modum annexi, & acceſorij præſcindendo à ratione termini etc. quibus verbis non abſolutè negámus, connotatiuum vllo modo reſpicere aliud vt terminum, ſed dicimus non reſpicere illud præcisè ſub tali ratione, vt facit relatiuũ, ſed præſcindere à ratione termini, quia ſub alijs rationibus aliud reſpicere poteſt, nimirũ, vel per modũ ſubiecti, vt in cõcretis accidẽtalibus; vel per modũ compartis, vel alio modo, vt ibi explicatur.

30 Neque eſt contradictio, vt ipſe putat, quando ibidem diximus relatiuum per ſe primo, & directè reſpicere aliud; connotatiuum verò, ſecundariò, & indirectè; hęc enim eidẽ termino ſub diuerſis rationibus competere poſſunt; nam v. g. hic terminus Pater, vt relatiuus primario, & directè reſpicit aliud; vt connotatiuum verò ſecũdariò, & indirectè, vnde terminus relatiuus cum connotatiuo in hoc conuenit, quod ad ſui perfectam intellectionem aliud extraneum coexigit præſcindendo ab hoc quod illud reſpiciat per modum termini, vel alio modo primariò, & directè, vel ſecundario, & indirectè. Quod tandẽ impugnare contendit nu. 11. dictum à nobis diſp. cit. Log. nu. 33. nimirum quod connotatio propriè pertinet ad modum ſignificandi, & reperiatur in nominibus; relatio autẽ pertinet ad res ipſas, reſponſione non eget; ſed ſufficit Aduerſarium ad ſummulas remittere, vbi videbit diuiſionem termini in abſolutum, & connotatiuum cadere ſub multiplicitate terminorũ ratione modi ſignificandi, diuiſionem verò termini in abſolutum, & reſpectiuum ſub multiplicitate terminorum ex parte rei ſignificatę. Solutionem

nem tandem, quam deſiderat ad ſuas rationes ſub nu. 12. videat in Logica ſecundæ editionis p.p. inſtit. cap. 3. in fine. *Frenis am biũpitur nimiũ tēdendo Ficus ficus ligonē vocæ* aiebat vetus adagiũ, quod ſi Poncius aduertiſſet terminos relatiuum, connotatiuum non penitus confudiſſet.

Eiuſdem oppoſitionis altera pars.

31 SEd vt ad aliud veniamus oppoſitionis membrũ, quod maius eſt; an falsò, & abſq; fundamēto fuerit impoſitũ ei opiniones habuiſſe à Scoto alienas, imò eidē repugnantes in locis in epiſtola citatis, licet poſſem à iudicio abſtinere, quādoquidem fateatur Typographus cenſuram illam, nō à nobis accepiſſe, ſed ab Alijs Conſcotiſtis eius Bibliotecæ familiaribus, attamen quià quamplures ex opinionibus eius ibi citatis refello in Metaph. vt cōſtat ex ſupradictis non poſſum non aſſerere cenſuram illam magnum habere fundamentum, vt videri poteſt in omnibus locis ſupra citatis, & quoniam Tomus de Cęlo, ob impedimentum ab initio epiſtolæ inſinuatum ſine additionibus eſt recuſus, in quibus examinare decreueram, quæ ſcripſit Poncius de intrinſeca Cęli incorruptibilitate, quam ipſe aſſerit ſtare poſſe cum compoſitione materiæ etiam ſublunaris diſp. 22. de Cęlo qu. 4. Concl. 1. oportunum cenſui, vt in hac difficultate experimentum faciamus quam ſit fidelis, & Cādidus Scotiſta, præſertim quià in Appen. pag. 37. nu. 52. magis clamitat, & conqueritur in hoc puncto, quam in omnibus alijs, dicens non recordari vnquam ſe legiſſe, aut audiuiſſe vllum Scotiſtam oppoſitum tenentem, idq; in opinione ipſius Scoti 2. diſt. 14. qu. 1. eſſe certiſſimum, & nu. 53. acerbè dolet, quod in re manifeſtiſſima imponere voluerimus toti Mũdo; & nu. 54. inquit, propterea hoc nō feciſſe, vt ſi deprehenderētur varij, & craſſi errores, quibus ſcatet epiſtola Typographi perſonati ad Lectorem, nosmet excuſare poſſemus, & dicere id nobis imputandum nō eſſe, quia hæc ſua doctrina de Cœli incorruptibilitate notatur tāquam difformis eſſet à Scoto, non autem eſſe probabile, nos huius cenſuræ Auctores eſſe, qui eamdem profitemur doctrinam.

32 Hæc ergò duo pũcta ſunt hic diſcutienda; an certiſſimum ſit hanc ſuam opinionem, quod Cęlum quamuis conſtaret materia ſublunari, adhuc eſſet ab intrinſeco incorruptibile, ſit Scoti 2. diſt. 14. qu. 1. & omnium Scotiſtarum; deindè an hanc nosmet opinionem docuerimus diſp. 2. de Cęlo qu. 3. Exordiamur à primo, & vt veritas magis pateat, afferamus cōcluſionem Scoti in hoc articulo, & Concluſionē Poncij, eaſq; inuicem conferramus; ait itaque Doctor 2. diſt. 14. cit. D. quod ſecundum Theologos ponenda eſt in Cœlo materia & quantum eſt ex sè eiuſdem rationis, *& ita habent ipſi diſcordare à Philoſopho in hac propoſitione Cœlum eſt neceſſarium, & incorruptibile, quantum enim eſt ex natura ſua, eſſet ſimpliciter corruptibile, quia ſibi ineſſet illa potētia ad contrariũ; quia tamen forma Cæli non habet contrarium potens vincere iſtam formam, ideò non poteſt corrumpi ab Agente naturali, &* ab initio quæſtionis littera A. inquit. *Si haberet materiam eſſet formaliter corruptibile, ſicut ignis; dato enim, quod nō eſſet aliquod Agens extra, quod poſſet ipſum corrumpere, quia non haberet contrarium, hoc nō tolleret, quin intrinſecè haberet principium corruptionis, ſcilicet materiā qua res poteſt eſſe, & non eſſe.* Dixit ergo Doctor quod poſita ſemel materia in Cœlo eiuſdem rationis cum ſublunari euitari nequit, quin intrinſecè, & ex natura ſua ſit corruptibile, quia materia eſt radix corruptionis, etiam ſi à nullo Agente naturali poſſet talis corruptibilitas ad actũ reduci, & hęc eſt expreſſa doctrina Doctoris ibidē.

33 Poncius verò diſp. 22. qu. 4. an Cęlum ſit corruptibile pro deciſione quæſiti ponit hanc concluſionē nu. 31. *Cæli poſſent eſſe incorruptibiles ex natura ſua intrinſeca ſiue conſtarent materia eiuſdē ſpeciei cum ſublunari, ſiuè diuerſæ*, quæ concluſio vt, conſtat ex terminis, directè repugnat concluſioni poſitæ à Scoto loc. cit. ex quibus conſtare poteſt quàm iuſtè doleat, quod in hac opinione fuerit ei falsò impoſitũ à Scoto receſſiſſe; ſed videamus vlterius, an rationes, quas affert loc. cit. ad ſuam concluſionem probandam concludant.

 34 Ita-

nõ eſt cauſa præciſa corruptibilitatis compoſiti, ſed etiam materia, vt eſt potentia contradictionis, vndè defficiente prima cauſa, & remanente ſecunda, adhuc compoſitũ dici poteſt ſimpliciter corruptibile.

Sed inſtat Poncius diſp. cit. nu. 33. quia ad hoc, vt aliquid dicatur corruptibile ſimpliciter, nõ ſufficit, quod includat radicem corruptionis, ſed requiritur vlterius, quod ex natura ſua non habeat impedimentum aliquod corruptionis, quale habere poſſet Cęlũ, quamuis haberet materiam primam, quæ eſt radix coruptionis; ſeu non ſufficit, vt habeat cauſam partialem cortuptionis, ſed debet habere totalem; vnde concludit, quod corruptibilitas compoſitorũ oritur, & ex eo, quod habeant materiam, quæ poſſit informari alia forma, & ex eo quod habeant formam, quæ exigit diſpoſitiones, quæ deſtrui poſsũt naturaliter; vndè ſi eſſet aliquod cõpoſitũ, quod nõ haberet materiã primam, aut ſi haberet illam, non haberet formam exigentem qualitates contrarias, illud non eſſet ex natura ſua corruptibile.

37 Reſp. ex Scoto 3. diſt. 22. quęſt. vnica G. aliquid dici poſſe corruptibile dupliciter, nimirum quia, vel dicit potentiam propinquam ad corruptionem, vel remotam; illud dicitur corruptibile potentia remota, quod habet in ſe, vndè dici poſſit corruptibile, non poteſt tamen exire in actum, niſi prius fiat in potentia propinqua, ſicut calefactiuum dicitur, quod habet calorem, nõ tamen poteſt calefacere, niſi ſit aproximatum paſſo; ſi ergo per corruptibile intelligat, quod poteſt exire in actum, & eſt in potentia proxima ad corrumpi, conceditur ad hoc non ſufficere, quod habeat materiam, ſed vlterius requiri, quod habeat formam habentem contrarium, negatur tamẽ id requiri ad hoc, vt aliquid dicatur corruptibile ſimpliciter, & abſolutè loquẽdo, ac in potentia remota, quo pacto corruptibile ſuaptè natura aſſerimus eſſe Cęlum ex materia compoſitum, etiamſi eius forma de facto contrarium nõ haberet, ipſam expellere potens; id namq; tãtum impediret, ne dici poſſet corruptibile potentia proxima, nec amplius argumentũ probat; quod etiam retorqueri poteſt de incorruptibilitate, quia ſicut, inquit Poncius, vt aliquid dicatur ſimpliciter corruptibile non ſufficit, quod includat radicẽ corruptionis, ſed etiã habere debet formã, quæ habeat qualitates contrarias; ita nos dicemus; vt aliquid dici poſſit ſimpliciter incorruptibile, non ſufficere quod habeat formam, quæ nõ habeat qualitates contrarias, ſed excludere quoq; debere omnem prorſus radicem, & cauſã corruptionis, qua non excluſa, potius corruptibile dici debebit ſimpliciter, & abſolutè loquendo, quàm incorruptibile, quia bonum ex integra cauſa, malũ ex quocunq; defectu ſubrepit.

38 At rurſus inſtat Poncius in Append. pag. 38. nu. 54. nemo poteſt negare, quin Cęli ex natura ſua intrinſeca habeãt rationem particularẽ ſibi intrinſecam, ob quam nõ poſſunt corrumpi à cauſis naturalibus; ergo propriè dicitur, quod habent incorruptibilitatem intrinſecam reſpectu cauſarũ naturalium; Deindè non poteſt oſtendi locus in quo Scotus, vel leuiter inſinuet, quod non ſint incorruptibiles ab intrinſeco reſpectiuè ad cauſas naturales agentes; ergo id aſſerere non poteſt cum probabilitate vlla dici, eſſe contra, aut præter Scoti mentem.

Reſpõdetur ex doctrina iam allata Scoti, negando conſequentiam, quia vt propriè, & ſimpliciter dicerentur Cęli incorruptibiles, opus eſſet, vnionem eſſe ſimpliciter neceſſariã ex parte vtriuſq; extremi; vnde cùm ex vna parte tãtùm ſit neceſſaria, nempè ex parte formæ contrarium nõ admittentis, & ex alio contingens, ſequitur tale compoſitũ eſſe ſimpliciter contingens, & ſolùm ſecundum quid neceſſarium, & incorruptibile. Ad Conf. negatur Aſſumptum, ſi quidem Doctor loc. cit. ſemper abſolutè dixit Cœlũ ab intrinſecò ratione materiæ eſſe corruptibile, & repugnãtiam ſolum ex parte formæ prouenire; neque vnquam declarat id ſolùm intelligi debere in ordine ad cauſam ſupernaturalem, ſed hoc indiſcriminatim pronunciauit in ordine ad quamcunq; inſinuans ſolum in ordine ad cauſam naturalem, non eſſe corruptibile potentia proxima ratione formę contrarium non admittentis.

39 Ad

39 Ad huc tamen eſt aduertendum, antequam ad ſecundum veniamus punctum, quod cum Poncius adeò ſtrenuè pugnaſſet pro Cęli intrinſeca incorruptibilitate à cauſis naturalibus diſp. cit. 22. ſtatim numero 35. ait non poſſe negari, quin Cœlum ex ſuppoſitione, quod habeat quantitatē, poſſit recipere calorem, ac alias qualitates primas, & quin de facto recipiat calorem, & ſit formaliter calidū etc. quæ quidem qualitates cum ſint ad corruptionem diſponētes, iam facit Cęlum corruptibile etiam ex parte formę. Sed quicquid ſit de hoc, quandoquidem ibi nititur difficultatem hanc, vtcunq; ſoluere; id ſolùm referre volui, vt videat Lector quàm conformiter cum Scoto Loquatur in hac materia, qui loc. cit. 2. diſt. 14. §. *Secundum Theologos* ait cum Ariſt. Cœlum eſſe à contrarijs exemptum ad corruptionem diſponentibus, nec eſſe peregrinarum, vt aiunt, impreſſionum receptiuum, alioquin ab eis, tot ſęculorum decurſu, detrimentū aliquod paſsū fuiſſet.

40 Nunc ad aliud veniamus punctum, an ſcilicet circa Cęli incorruptibilitatē nos eadem cum Poncio profiteamur, & doctrinam, & ſententiam, conſectamurq; ſimul noſtras concluſiones ad rectum ferendum iudicium; eius prima concluſio loc. cit. diſput. 22. de Cœlo. qu. 4. nu. 31. eſt iſta. *Cæli poſsent eſse incorruptibiles ex natura ſua intrinſeca, ſiue conſtaret materia eiuſdem ſpeciei ſublunari, ſiue diuerſæ*; noſtra verò cōcluſio diſp. 2. de Cęlo. nu. 100 eſt iſta, *Dicimus primò ſuppoſita ſubſtantiali compoſitione. Cæli ex materia, & forma, Cælū eſſe incorruptibile extrinſecè, quatenus nullum agens naturale reperitur potens ipſum corrumpere, non autem intrinſecè*; Itaquè nos dicimus, Cęlum eſſe intrinſecè corruptibile, ipſe dicit eſſe intrinſecè incorruptibile, & ſic contradictoria docemus: eſt ne hoc eorumdem doctrinam, & ſententiam profiteri cum Poncios.

At inquit in Append. pag. 38. nu. 53. hāc euaſionem non iuuare, nam ipſi explicant, ait, ſuam incorruptibilitatem ab extrinſecô eſſe, quantum ad hoc, quod non poſſunt corrumpi à cauſis naturalibus, & ego non dico eos incorruptibiles ab intrinſecò, niſi reſpectiuè ad Agens naturale, quod agit ſecundū curſum ordinarium, & conaturalem; & cum ipſi dicunt eos eſſe corruptibiles ab intrinſeco, hoc intelligunt reſpectiuè ad Deum, ſic vt velit, quod ex intrinſeca natura ſua habeant, vt poſſint à Deo corrumpi, & hoc ego etiam aſſero, ergo nō poſſumus in re habere differentiam, ſed in modo loquendi.

41 Reſp. nos hanc ſuam explicationem recipere nolle, quandoquidem ex multis alijs pateat non eſſe fidum mentis noſtræ interpretem; vndè cùm dicimus Cęlum eſſe ab extrinſeco incorruptibile, hoc intelligimus in ordine tantùm ad cauſas naturales, tamen cum dicimus eſſe ab intrinſecò corruptibile, non id intelligimus reſpectiuè tantùm ad Deum, vt ipſe nos exponit, ſed in ordine quoq; ad cauſas naturales nō quidem corruptibilitate proxima, ſed remota; Deindè ſi Scoticam volebat, ac noſtram profiteri ſententiam, phraſi ſcotica vti debebat, Scotumq; pro ea citare, præſertim cum ex profeſsò hanc quęſtionem tractet, imò ex debito ad hoc tenebatur, cum enim curſum conficiat ad inſtruēdos Tyrones in via Scoti, Scotum citare debet præſertim in quæſtionibus, quas ex profeſsò tractauit, vt Tyrones agnoſcere poſſint, quæ fuerit mēs Doctoris in hac materia de Cęlo, quæ eſt ex principalioribus in Phyloſophia: ad quid enim curſum ad mētem Scoti inſcribere, nec poſteà eum citare etiam in quęſtionibus, quas agit ex profeſsò? ſanè hoc non eſt curſum ad mentem Scoti componere, ſed propria placita docere, vel Recentiorū ſub Scoti mantello, quare nùllam poteſt Aduerſarius excùſationem afferre, cur nec Scotum, nec Scotiſtas in hac quæſtione adeo principali citauerit, niſi quia contrariam eis ſententiam profitebatur, quod ſi tandem hic Auctor contendat nos in re differentiam nō habere, ſed tantùm in modo loquendi, melius eſt, vt nobiſcum loquatur iuxtà phraſim Scoti ſuum loquendi modum, ſeu Recentiorum deſerendo. *Factum ſtultus cognoſcit* inquit prouerbium de volēte errorem corrigere poſt factum.

NONA

NONA OPPOSITIO.

42 Legitur in Append. nu.28. & 29. ab Auctore epiſtolę impoſitum ei fuiſſe, quod à Iuuentute in Scolis Recentiorum nempe Patrum Ieſuitarũ inſtructus fuerit; eorũq; principia imbiberit, quæ poſteà dediſcere non facile fuit, & id in cauſa eſſe, quod à Scola Scotiſtarũ interdum exorbitet etc.

Hoc iudiciũ Auctoris epiſtolæ, ſicut non totaliter approbo, præſertim quo ad motiuum de ſtylo, ac modo diſputandi (quandoquidem, noſque, & Scotus ipſe rationes aliorum impugnare ſoleat, quibus cum in concluſione conuenit, quod & laudabile, & vtile ſemper exiſtimaui, ne vera concluſio ob falſam rationem teneatur) ita neq; totaliter reprobo, nam negari nequit, quin Poncius in ſuo curſu nõnullas habeat opiniones, quę à Recẽtioribus Ieſuitis traduntur, neq; in Peripato, neque in noſtra Scola conſuetę, vt v.g. quod vnio materiæ, & formæ ſit cauſalitas cõpoſiti, quæ eſt communis Recentiorum, & omninò à Scoto aliena, vt docet Lichetus eius fideliſſimus Interpreſ. quolib.11. in reſponſione ad inſtantias cõtra quartum dictum verſ.3. *præmitto.* Quod grauitas, & leuitas non ſint accidentia diſtincta à ſubſtantia grauium, & leuiũ, Quod Terra ſit calida; quod Rarefactio, vel Condenſatio fiant per egreſſum, & ingreſſum corpuſculorum, quę deffenduntur ab Arriaga, & Alijs Recentioribus; Quod Aer ſit frigidus, quod deffenditur ab Areſio, & aliis contra Ariſt. Quod Corpus replicari poſſit in pluribus locis ſine replicatione formarum abſolutarum à loco independentium, quod nunquam in Schola noſtra auditum eſt à tempore Scoti vſque in præſentem diem. Quod Accidens corporeum poſſit diuinitus ſubiectari in ſubiecto ſpirituali, & quod Accidens ſpirituale in ſubiecto corporeo. Quod dentur Relationes natura ſua terminorum pręcedentes; Quod Actio, & paſſio formaliter ſumptæ eumdem poſſint importare reſpectũ; Quod eadem ſcientia poſſit eſſe ſimul practica, & ſpeculatiua, & alię conſimiles opiniones, quæ paſſim docentur à Recentioribus, ſed in Schola noſtra ſunt prorſus nouæ, & à Scoto adhæc vſq; tempora nunquam auditę; quod adeò certũ eſt, vt neque Poncius id auſus ſit negare, ſed ingenuè fateatur in fine examinis illius epiſtolæ cum inquit. Itaque non quod à incunabulis lac doctrinæ Scoti non ſuxerim, aut quod enutritus fuerim in Ieſuitarũ Scolis, antequam Scoti doctrinæ applicatus eſſem, ortũ habuit, quod à Scoto recedam, vbi receſſiſſe videri poſſem, ſed quod vrgentiſſimarum rationum momenta veritatis aſſequendæ cupidiſſimum quandoque ad Scotum aliter, quam communiter intelligi ſolet, explicandum compulerint, hæc ille.

43 Sed quàm ingenuè hanc veritatẽ faſſus eſt, tãtũdem deficit in referendis extremis epiſtolæ verbis; cum enim epiſtolæ Auctor dixiſſet, notaſſe illas opiniones in Scola Scoti nouas, & inſolitas, non vt Tyrones ab eius curſu retrahantur, qui aliqui eſt multa claritate, & ſubtilitate refertus, ſed vt nõnullos paſſus aduertant, qui à recta via Scotica eos abducere poſſent; Poncius ſub n.28. in fine, vt maiorem oſtenderet ſe habere quęrimonię occaſionem, ſcribit, *vt multos paßus aduertant* quod planè valde diuerſum eſt ab eo quod dixit epiſtolæ Auctor, qui non ſcripſit *multos ſed nonnullos paſſus etc.* atq; ità, dum omni conatu demonſtrare nititur Poncius Auctorẽ epiſtolę impoſitorem fuiſſe, & Calumniatorem, nõ alia via id probat, quàm per impoſturam, & calumniam, cur autem adiectiuum *non nullos* trãſmutauerit in *multos*, non alia credo de cauſa, niſi vt hac falſitate præmiſſa, maiorem ſibi pararet apud Lectores licentiam offendendi, & obloquendi contra Typographum.

Suſpicionem quoq; vehementem, quod principijs Scoticis à Iuuentute non fuerit ſatis imbutus, ingerit, quod ſcribit in Append. pag.29.n.41. vbi nos redarguit, quod Relationes Paternitatis, & filiationis dixerimus eſſe Relationes intrinſecus aduenientes illis verbis (deinde falsũ eſt, quod aiunt, relationes Paternitatis, & filiationis quæ ſunt relationes cauſalitatis, agnoſci ab omnibus Scotiſtis velut intrinſecus aduenientes) ſed quam falsò hoc totum dicat quiſq; experiri poteſt legendo Scotiſtas omnes,

vt

vt Tattaretum cap. ad aliquid qu. 1. dub. 1. Art. 2. cum cęteris Pari ſcientibus, & omnes formalitas, qui cum Magiſtro formalitatum diuidentes reſpectum intrinsècus, & extrinſecus aduenientem, relationes Paternitatis, & filiationis aſſignat inter relationes intrinsècus aduenientes.

Tandem, quod hic Auctor non ſit admodum Scoti doctrinę adictus, ſatis apertè colligitur, ex his, quæ ſcribit contra nos in Append. pag. 56. col. 2. in fine. dum ait (ſed id mirum non eſt, quia nec ſuum Scotum clarè loquentem quandoq; intelligũt) quibus verbis palàm fatetur, Scotum non eſſe eius Doctorem, nam ſi pro tali eam agnoſceret ſcribere debebat *nec noſtrũ Scotum* clarè loquentem quandoq; intelligũt, ſic enim inſinuaſſet, Scotum eſſe communem Præceptorẽ, cum ergo dicat *nec ſuum Scotum* intelligunt, planè ſignificare voluit, Scotum eſſe Magiſtrũ noſtrum, noſq; eius diſcipulos, ipſum verò aliam profiteri doctrinã, & in alijs ſcholis enutriũ fuiſſe. *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire* ait Chriſtus Dominus, vel vt vetus prouerbium *Non potes Thetidem ſimul, & Galatheam amare*.

DECIMA OPPOSITIO.

44 LEgitur nõ ſemel in Append. vbi ſepius noſtrã doctrinã per ironiam appellat mirabilem, ideſt dignã, quæ Auditores, & lectores in ſtuporem trahat, & extaſim. Verum quò ad hoc punctum valdè mirabilior eſt eius doctrina, quam noſtra, quandoquidem ipſe mirabilia doceat, in Terra, in Cęlo, & ſupra Cęlum. Mirabilia docet in Terra dum diſp. 15. phyſ. n. 101. concedit formas reſpectiuas à loco determinato dependẽtes, vt v. g. vbi romanum, vel ſeſſionẽ, qua hìc ſedeo, poſſe in Indias transferri, quodquidem eſt contra omnia principia, cum huiusmodi formę ſint eſſentialiter tali, vel tali ſpatio adictæ, & alligatæ; idq; eſt adeò in omni Schola exploratum, vt meritò dixerit Ouied. cõtrouer. 15. phiſ. puncto 10. n. 1. nihil hucuſque certius fuit in Philoſophia, quã pręſentias eſſe omninò immobiles, & ita eſſentialiter affixas huic ſpatio, vt illis repugnet in alio exiſtere, ac proinde implicare Corpus Romę habere præſentiam, ex vi cuius Matriti conſtituitur: hæc ille, quod mirabile paradoxum in Philoſophia impugnatũ vide diſp. 5. huius Tomi de Gener. quæſt. 8. in fine.

45 Mirabilia docet in Cęlo dũ diſp. 22. de Cœlo nu. 35. vult eſſe receptiuum caloris, & aliarum qualitatum corruptiuarum, & quod de facto calefiat, cum tamen ibidem defendat ex alia parte eſſe ab intrinſecò incorruptibile, eſt (inquam) mirabilis hęc doctrina de Cęlo, nam docẽtes eſſe receptiuum huiuſmodi qualitatum, docent, cõſequenter receptiuũ eſſe peregrinarum impreſſionum. Mirabilia demum docet ſuprà Cęlum dum Tom. 3. ſui Curſus diſp. 18. de ente, loco ſuprà citato, modum docet componẽdi Deum ex genere, & differẽtia ſarta adhuc, & tecta eius ſumma ſimplicitate, ad quam acutiem nec Diuus Thomas, nec Thomiſtę, nec Scotus, nec Scotiſtę vnquam attingere potuerunt. Sed adhuc mirabilius eſt, quod ait diſp. 11. log. in fine nu. 50. Chriſtũ poni in prædicamento ſubſtantiæ ſi conſideretur, vt eſt ſuppoſitũ humanum præcisè, qui loquẽdi modus valdè improprius eſt, ne dicam erroneum, quia vt fides docet, in Chriſto vnum tantumodò ſuppoſitum reperitur, & hoc diuinum, quamuis ergò conſiderari poſſit, vt ſuppoſitum, diuinũ in humana natura ſubſiſtẽs, nequaquam tamen conſiderari poteſt, vt ſuppoſitum humanũ, quia tale ſuppoſitum in eo non agnoſcimus.

Mitto aliam mirabilem doctrinam de vnione diſp. 17. log. nu. 66. quod Diuinitus dari poſſit ſine forma vnita, mitto (inquã) eò quia pag. 31. Append. nu. 44. negat hoc vnquam dixiſſe loc. cit. & ait adduxiſſe ſolùm reſpõſionem quorũdam Scotiſtarum exiſtimantium aliquem reſpectum realem extrinsècus aduenietem poſſe eſſe abſque termino reali exiſtente, & contra illam ſententiam propoſuiſſe difficultatem tùm ex natura relationis, tum ex inconuenientia quæ ſequeretur, nẽpe quod poſſet eſſe vnio non exiſtente forma, & licèt poſtea aſſignauerim (inquit) reſponſionẽ, quam poſsent illi Scotiſtæ adhibere, in qua reſponſione conceditur, vnionem poſſe eſſe in materia

non

non exiſtente forma, tamen non approbaui reſponſionē, ſed eam inſolutam reliqui alijs ſoluendam: quod certum eſt, non eſſe perinde, ac tenere quod eſſet vera, aut quod poſſit eſſe vnio in materia, quin eſſet forma, & quin vniretur conſequenter ipſi.

46 Sed ſanè, ſi verum eſt, quod prouerbio dicitur, *qui tacet approbat*, dum eā reſponſionem inſolutam reliquit, eam conſequenter tacitè approbauit, etenim rectè Innocentius ait in cap. error. diſt. 83. (error cui non reſiſtitur, approbatur, & veritas cùm minimè deffenditur, opprimitur) & Ariſt. lib. de lineis in ſe captibil. abſurdum eſt, inquit, quempiam præ ignauia ſuccumbere, propterea quod nō audeat oblatas argumentationes diſſoluere, atq. ſic imbecillitatem ſuam fouendo grauioribus inſuper fallacijs ſe decipere) vt ergò ſuſpicionem tolleret, quod illi opinioni aſſentiret, vnionem eſſe poſſe in materia diuinitus ſine forma vnita, reſpōſionem illam omninò conuallere debebat.

Rediculum tamen eſt, quod ibidē Poncius ſtatim ſubdit, cum inquit; dico tamen iam in gratiam Maſtrij, vt habeat in quo me impugnet in ſua Metaphiſica, & exerceat, ſi quid habet ſubtilitatis, illā reſponſionem quo ad rationem ita probabilem eſſe, vt ipſe nunquam poterit argumento vllo poſitiuo eam ſufficienter impugnare; imò nec cōtra eam adducere vllum locum Scoti, qui comodiſſimè ſic explicari non poſſit, vt non præiudicet iſti rationi, aut Auctoribus ipſius. Parùm etiā aberat, quin ipſe impugnationem aſſignarem; ſed nolo præuenire eius diligentiam, & doctrinam. Ab illo hac vice libenter diſcam, vt poſſit verè dici, ꝙ ſemel ſequtus fuerim. Hæc ille.

47 Hoc planè totum confirmat, quod nuper dicebam, reuera Poncium illi opinioni aſſentiſſe, quod dari poſſit vnio in materia ſine forma vnita, aut ſaltim alios decipere voluiſſe, ſi enim in promptu habebat impugnationem reſponſionis errorē illum deffendentis, planè illam proponere debebat, cum equum non ſit, quæ contra veritatem pugnant, inſoluta dimittere, & ad hoc præſertim tenetur Phyloſophus, & Theologus veritatis aſſequendæ cupidiſſimus, qualem ſe eſſe iactat Poncius pag. 22. Append. col. 1. in fine. Ad illud verò quod ait mihi hoc onus relinquere, vt habeam in Metaph. quo ipſum impugnem. Reſpōdeo minimè opus fuiſſe, vt hanc ſolutionē mihi relinqueret, vt haberem aliquid eius impugnandum in Metaph. quandoquidē vt plurima, & ſine cōparatione grauiora in eius Curſu legeram, quæ in Metaph. impugnare debebam, vt feci; dico itaq; codicem logicum ad manum nō eſſe, vt videre poſſim ineluctabilem adeò reſponſionē, quæ mihi occaſionem præbere poſſit exercendę ſubtilitatis cum ipſo, ſi quam habeo; arbitror tamen ſufficienter impugnari poſſe ex his, quæ dixi diſp. 8. log. quæſt. 6. Art. 1. de neceſſaria, ac indiſpenſabili connexione relationis realis, actualis cum termino, quam & ipſe approbat in Append. pag. 154. nu. 210. an verò ſatis cōſequenter ad ſua dicta, qui alibi tenet, dari poſſe relationes natura terminum præcedentes, videat ipſe; addo tandem quod etiam ſi librum ad manum haberē, me nolle circa has quiſquilias tempus in Metaph. conterere nec cū viro graui, qualem æſtimo Poncium, in re adeò leui ingenium exercere, ſed in grauioribus quæſtionibus, ſicut in Metaph. factum eſſe videbit.

48 Vt igitur huic Appendici generali finem imponam, locis omnibus ſupra citatis tam in hoc tomo viuēdis, quam in Metaph. reſponſionem habes ad Poncianas oppugnationes in ſua Append. apolog. cōtra me factas; paucule quędam remanent, decem nimirum, vel duodecim phyſicę, & animaſticę, quibus vel in eorundem voluminum recuſione ſatisfaciam, vel hīc etiam immediatè reſponſa ſubnectā, ſi morbi moleſtia aliquantulum permiſerit; addo tamen me abſque vllo honoris mei præiudicio defenſiones nonnullas, vel offenſiones P. Poncij prætermittere potuiſſe, quandoquidem in quibuſdam nobiſcum conuenire contēdit, nec diuerſam docere doctrinam, vt cōſtat ex dictis de Cœli incorruptibilitate, in alijs ſe ſe defendit Barlęicis armis ad diſtinctionem confugiendo de larga, & ſtricta acceptione, vt conſtat ex quæſtione, num ad phyſicam mutationem requiratur, quod pri-

priuatio prçcedat tempore formã in ſubiecto; cum enim hoc negaſſet palam contrà Scotum pluribus in locis, pro defenſione inquit pag. 118. nu. 116. append. apol. ſe locutum eſſe de mutatione largè accepta, & non tam propriè, & ſtrictè, ſicut locutus eſt Scotus; licet etiam in hoc oſtenderim ſupra diſp. V. qu. p. art. 2. nu. 20. in fine ſibi palam contradicere, quandoquidem pag. 39. nu. 55. dicat ad veram mutationẽ opus non eſſe, vt priuatio prçcedat prius tempore formã; vera autem mutatio idem ſignificat apud omnes, quod mutatio propriè, & ſtrictè ſumpta. His, inquam, alijſque de cauſis nõnullis potuiſſe P. Poncij diſſimulare oppugnationes; ſed ad præcludendas vlteriores eius querelas omnibus, & ſingulis occurrere placuit.

Itaque in hoc tomo habes defenſionem ab oppugnationibus duorum inſignium virorum Scotiſtarum dicerem, ſi tali titulo delectarentur, aut per extenſum poſitam, aut alibi certè indicatam P.P. nempè Ferchij, & Poncij, ad quorum exemplum nonnulli alij Scoticolæ Orbi literario prorſus ignoti cõtra nos ſcriptitarũt vt ex congreſſu cum viris iam in Parnaſo famigeratis, nomen, & famam ſibi vtcunq; pararent, illius inſtar, qui ex Valer. Max. fanum fortunæ fœdo vaſtauit incẽdio, vt nomen eius tali ex facinore inuulgaretur; ſed ne detur prouerbio locus, *nos quoq; poma natamus*, ingenuè polliceor ſciolis iſtis me nunquam reſponſurum, neque ranarum ſtrepitu ab inchoato itinere me ad celſiora ducẽte deſiſtere velle, tùm quia quid Ariſt. doceat in his caſibus p. Topic. cap. 9. non me latet *de quouis contraria opinionibus proferente curam habere ſtultum eſt*, tùm etiam quia viri docti, ſi eorũ impugnationes legere dignabũtur, aut leuiſſimas eſſe, ac reſponſióne indignas, aut ſi quid roboris interdũ habere videtur, ex praua noſtrarũ opinionũ intellectione id euenire, primo expecietur intuitu.

Reſponſa ad nonnullas alias P. Poncij apologeticas obiectiones tùm Phyſicas, tùm Animaſticas ſuis poſteà locis inſerenda.

De Infinito Cathegorematico.

1 PONcius in append. apolog. nu. 47. confirmat, quod dixerat in Phyſica, de potentia Dei abſoluta dari poſſe infinitum in actu cathegorematicum iàm in magnitudine, quam in multitudine; & ait nullum locum ex Scoto adduci poſſe, in quo oppoſitum docuerit, & præſertim in adductis iam à nobis diſp. 10. Phyſ. qu. 3. nihil tale haberi, nam in 2. d. p. qu. 3 nihil circa hoc determinat, niſi quod dũ litt. I. reſpondet argumento quinto 2. opin. ex infinitate deducto, ſi mundus ab æterno eſſe potuiſſet, inquit non ſecuturũ infinitas animas in caſu illo, quia Deus non poſſet magis producere infinitas animas in caſu illo, quam poſſit de facto producere in qualibet hora, vndè ſi repugnat, quod poſſet producere illas in hora, repugnat etiam, quod eas poſſet producere ab æterno, etiamſi poſſibilis eſſet productio creaturæ ab æterno, quare cũ illi, qui vtuntur illo argumento, negarent poſſe produci infinitas animas in qualibet hora, non debent inferre, quod poſſint produci ab æterno, etiamſi non repugnaret productio æterna creaturæ: in qua reſponſione prudenter abſtrahit Doctor ab altera controuerſia de poſſibilitate infinitorum in actu, & independenter ſoluit argumentum ad hominem, ex quo patet illum locum non fauere Aduerſarijs. ità ille.

2 Sed Contra falsũ eſt enim quod Doctor in ſolutione huius argumẽti abſtrahat à controuerſia de poſſibilitate infinitorum in actu, imò tantum abeſt, quod ab ea abſtrahat, quod potius ſupponit in ea quæſtione in ſolutione argumentorũ ſecundæ opinionis impoſſibilitatẽ infiniti in actu etiam depotẽtia Dei abſoluta vt ſcite notauit Smiſin-

ſinchius de Deo vno tract. 3. diſp. 7. nu. 82. vir in littera Doctoris verſatiſſimus, & ſic etiã exponit Tatar. ibidẽ Doctoris interpres fideliſſimus *breuiter ergo* (inquit) *Scotus vult dicere, quod implicat infinitam multitudinẽ eſſe in actu* etc. quarè falſum eſt Doctorẽ in illius argumenti ſolutione abſtrahere ab illa controuerſia de infinito in actu, imo potius Auctoribus illius ſecundæ ſententiæ gratis cõcedit impoſſibilitatẽ infiniti in actu, & negat id ſecuturum ex productione creaturæ ab æterno, quia inquit, *ſi in infinitis inſtantibus huius dici non poteſt creare infinitas animas, quia hoc nõ eſt factibile; nec in infinitis diebus totius preteriti poſset infinitas animas creaſſe*; & & tãdem in fine, ſubiungit, *concederent tamen aliqui Philoſophi non eſse impoſſibile infinitatẽ eſse in accidentaliter ordinatis*, volens innuere, quod non deſſent Philoſophi, qui concederent poſſibilitatem infiniti in actu, quam ipſe negat in ſolutione illius argumenti, & dat gratis arguenti, tanquam impoſſibilem, & repugnantem.

3 Secũdò alia auctoritas à nobis adducta diſp. 10. Phyſ. qu. 3. pro impoſſibilitate infiniti in actu erat ex 3. d. 13. quam ex nobis referẽs Poncius inquit, *volebant dicere* (quaſi in citatione errauerimus) d. 14. q. 2. vbi fatetur oppoſitam ſententiam hoc eſt, quę tenet poſſibilitatem huiuſmodi infiniti contradicere auctoritati Philoſophorum, & Sanctorum. Et poſteà nu. 48. reſpondet hunc etiam locũ minus fauere primo, quia in primis non dicit poſſibilitatem infiniti cathegorematici contradicere auctoritati Philoſophorum, & Sanctorum, ſed actualem exiſtentiam, loquitur enim de infinitis viſionibus, quas actu haberet anima Chriſti; deinde nõ abſolutè dicit ſententiam de poſitione actuali infiniti cõtradicere auctoritatibus, ſed quod videatur contradicere, qui loquẽdi modus eſt ipſi familiaris, quando procedit dubitatiuè, & non aſſertiuè; & tandem non opponit illi ſentẽtiæ rationem vllam, ſed ſolum, quod videatur eſſe cõtra Philoſophos, & ſanctos, quod indicat ſecũdùm rationẽ iudicaſſe illam probabilem.

4 Verùm hæc quoq; euaſio friuola eſt; & quidem in ea citatione error irrepſit, non quidem in ciranda diſtinctione 13. pro 14. vt Aduerſarius opinatur, nos corrigẽs; nam in 3. d. 13. §. *ad p. quæſtionem* impoſſibilitẽ infiniti in actu Doctor clariſſimè aſſeruit, dùm probare contendit ſummam gratiam potuiſſe creari ſimul vnica creatione; ſic arguens; accepta aliqua gratia determinata infima, putà A, quæro aſcendendo, aut eſt ſtatus ad aliquam ſupremam, & habetur propoſitum; aut non, ſed poteſt procedi in infinitum, & tunc ſequitur, quod quanto aliqua magis excedit A, tantò eſt perfectior, & per conſequens illa, quæ in infinitum excedit; eſt in infinitum perfectior, & ità in ſe erit intenſiuè infinita, & tamen cum ipſa videatur ab intellectu diuino, ſicut vnum creabile, poteſt vna creatione creari, & ità præter hoc, *quod infertur impoſſibile .ſ. quod ſit gratia ſic infinita*, habetur propoſitum etc. quibus verbis apertè docet eſſe impoſſibilem gratiam actu infinitam in intẽſione; itaq; error irrepſit quidem in noſtro textu, non citationis diſtinctionis 13. pro 14. nam diſtinctio 13. omninò citanda erat, vtpotè, in qua Doctor apertè aſtruit impoſſibilitatẽ infiniti in actu, ſed quia vltrà diſtinctionem 13. citari quoque debebat diſtinctio 14. adeout legi debebat *& in 3. d. 13. & 14. q. 2. vbi fatetur oppoſitam ſententiam contradicere auctoritati Philoſophorum, & Sanctorum*, omiſſa autem eſt per errorem Amanuentis diſtinctio 14.

5 Quod autem ad hoc reſpondet Poncius, Scotum ibi negare actualem infiniti exiſtẽtiam repugnare auctoritatibus Philoſophorum, & Sanctorum, non verò poſſibilitatem, & quod dubitatiuè loquitur adhibendo verbum, *videtur*, & quod ait repugnare auctoritati ſignificans per hoc nõ repugnare rationi; hoc, inquam, vanum eſt, & voluntariè dictum; nam ſi negauit actualem infiniti exiſtentiam, non vtiq; alia de cauſa id negauit, niſi quia repugnat, & eſt impoſſibile, vt dixerat imediatè anteà d. 13. ſicut etiam hac præcisè de cauſa negatũ fuit à Philoſophis, & Sanctis P.P. & ridicula omninò eſt ſpeculatio illa, quod locutus eſt dubitatiuè per verbũ, *videtur* dũ inquit; infinitum in actu repugnare aucto-

ritate

ritate Philoſophorum, & Sanctorũ, eorum namque quamplurimi non dubitatiuè, ac veluti ſub nube infinitum in actu negauerunt, ſed clariſſimè, & expreſſiſſimis verbis illud impugnant, ac inficiantur; adeout ineptiſſimum ſit dicere eos de hoc negotio dubitaſſe, aut Doctorem de eorum opinione, & tandem quamuis dicat Doctor, infinitum in actu auctoritati Philoſophorum, & Sanctorum contradicere, planè non ex hoc rectè deducitur ipsũ iudicaſſe opinionem illam non repugnare rationi, vndè locus à hoc repugnat auctoritati ergo non repugnat rationi; imò quia repugnat auctoritati Philoſophorum, & S.S. potius deduci debet, quod etiã repugnet rationi, quandoquidem veriſimile nõ ſit tot inſignes viros, & doctiſſimos abſq; ratione locutos fuiſſe.

6 Tertio; alia Scoti auctoritas à nobis adducta erat ex Reportatis p.d.36.quęſt.4. quamuis ipſe imediatè poſtquam nos correxit falſę citationis, falſiſſimè citet hũc locum ex Reportatis p.d 43. art.p.q.3. nam nec Reportata Scoti procedunt per articulos, nec illa d.43. habet tres quæſtiones, ſed tantùm duas) ad quam auctoritatẽ occurrit nu.49. dicens, non multum de ea curandum eſſe, quia Reportata nõ ſunt tantę auctoritatis, & addit Doctorem ibi locutum probabiliter. Fateor Reportata nõ eã pręſeferre auctoritatẽ in ſchola noſtra, quam habent libri Sententiarũ, attamen ſi quando eadẽ reperitur doctrina hic, & ibi, eiuſdem cenſeri debet auctoritatis; vndè cum loco citato in Reportatis p.d.36.q.4. in fine aſſertiuè, & non probabiliter tantùm, vt ait Poncius, neget poſſibilitatẽ infiniti quoad exiſtentiam, hancq; doctrinã in lib. Sententiarum nullibi reuocet, imò potius confirmet, vel vt certam ſupponat, tantam debet facere auctoritatem, nõ ſecus ac ſi hoc dixiſſet in lib. Sẽtentiarũ; vide etiam alium locũ p.d.2. q.2. ad 2. prin. vbi manifeſtam affert implicantiam contra infinitũ in actu, quam declaraui diſp.10. Phyſ. nu.22.

Quarto, ſub eodem nu. 49. ne videatur præter, vel contra Scoti mẽtem locutus in aſſertione poſſibilitatis infiniti in actu, pro hac adducit locũ in 2. d.3. q.7.§. *ad aliud dico* litt. G. vbi expreſsè ait habere Doctorem, quod multitudo numeralis comparitur ſecum infinitatem, quod quamuis poſſit intelligi (inquit) de infinitate poſſibili, & ſincategorematica, poteſt tamen etiam teneri de actuali, & categorematica, Confirmat hoc ex 3. diſt. 14. dum enim Doctor ibi admittit probabilitatem ſententię, quod anima Chriſti videre poſſit omnia poſſibilia vel vnica viſione, in qua eſſent fundati plures reſpectus, vel infinitis viſionibus; omninò probabilem videtur exiſtimare ſentẽtiam aſſerentem poſſibilitatem infiniti categorematici ſine qua neuter ex illis dicẽdi modis poſſet ſuſtineri: vndè tandem deducit nec quidem per apparẽtiam ſuam ſententiã eſſe præter Scoti mentem.

7 Sed an nec per apparentiã ſit illa opinio contra mentem Doctoris ſatis conſtat ex dictis, & equidẽ admiratione dignũ eſt, quod pro ſua ſentẽtia adducat auctoritatẽ illam ex 2.d.3. q.7. ad 6. prin. quandoquidẽ ibi Doctor manifeſtè loquatur de infinitate ſincategorematica, & ſuceſſiua quam ait non repugnare pluralitate numerali, quantũ eſt ex ſe, quam doctrinam ſuperius etiã tradiderat ead. diſt. q.6. ad pr. pro opinione, quod adeò verũ eſt, vt nec Aduerſarius ipſe id auſus fuerit negare; cũ verò inquit, illã doctrinã ęquè benè intelligi poſſe de infinitate actuali, & categorematica, id ſibi adhuc reſtat probandum; quod addit ex 3. d.14. qu.2. eſt adhuc magis oſcitanter dictũ; falſum enim eſt neutrũ ex illis duobus modis, quos ibi Doctor aſſignat ad tuendum, quod anima Chriſti omnia poſſibilia videre poſſit actu, ſine poſſibilitate infiniti categorematici ſuſtineri non poſſe: nã iuxta primum modum, quod .ſ. poſſit omnia videre vnica viſione, in qua eſſent fundati plures reſpectus, diſertè docet Doctor nullã ſequi infinitatem actualẽ illis verbis *nec ſequeretur infinitas actus fundantis reſpectus huiuſmodi, qui non eſſent, niſi in potentia, & iſto modo nulla ponitur infinitas in actu, quia obiectum non habet eſſe actu* iuxta autem ſecundum modũ ponentem ſingulas viſiones reſpectu cuiuſcunq; obiecti inquit, quod *eſt ponenda aliqua infinitas in actu, quod videtur contradicere multis auctoritatibus Philoſophorum, &*

San-

Sanctorum ob quod incomodum quaſi ſecundum illum modum deſerens proſequitur declarare primũ illis verbis, *Si primus modus ponitur etc.* Ex quo deducere vales, quam doloſè dicat Aduerſarius neutrum ex illis dicendi modis ſine poſſibilitate infiniti categorematici ſuſtineri poſſe, nam ad primum modum nulla ſequitur actualis infinitas, vt notat ibi Doctor, & eius Interpretes Tatar. & Lichetus, ſed tantùm ad ſecundum modum, qua de cauſa illum deſerit, & proſequitur declarare primum.

8 Quintò ſub nu. 49. nititur noſtra euertere fundamẽta, vel ſaltim retorquere, quatenus difficultates omnes, quas nos vrgemus cõtra infinitum categorematicũ æquè benè currunt de infinito ſincategorematicò, & de infinitis entibus poſſibilibus, quæ cognoſcit Deus, vt ſunt obiectiuè ab ipſo cognita. Et quia ad hæc omnia reſpondemus diſp. 10. Phyſ. cit. & præſertim ad illud de poſſibilibus à Deo cognitis occurrimus nu. 57. cũ Canonico negãdo Deum cognoſcere poſſibilia infinita categorematicè, & dicimus cognoſcere tãtum finita in infinitum, quod ità declaramus q. 6. illius diſp. vt ſenſus ſit, quod Deus tot cognoſcat, vt aſſignari nequeat numerus adeò ſupremus rerum ab ipſo cognitarum, quin adhuc maior aſſignari poſſit. Hanc inquam, reſponſionem, & doctrinam inſignium Scotiſtarum n. 50. & 51. Canonici, Trom. Nicol. de Niſſa, & aliorũ ibi citatorũ nititur impugnare his tribus argumentis.

Quęro (inquit) ad Aduerſarijs, an numerus creaturarum poſſibilium à Deo cognitarum ſit finitus categorematicè, vel non; ſi non eſt finitus categorematicè, ergo erit ſic infinitus, & ſic habet intentum; ſi verò eſt categorematicè finitus; ergò poteſt aſſignari numerus determinatus rerum à Deo cognitarum, quo maior ab ipſo cognoſci nequit, & ſic non cognoſcit finita in infinitum. Rurſus certum eſt, quod Deus non poſſit plura cognoſcere, quam quæ actu cognoſcit, quia quicquid cognoſcit, neceſſario cognoſcit, alias ignorantiam aliquarum rerum haberet; ergò falſum eſt, quod dicunt Aduerſarij nu. 95. Deum non cognoſcere tot, quin plura poſſit cognoſcere, nam vt dixi cognoſcit omnia poſſibilia, nõ poteſt autem plura cognoſcere, quam omnia, & non ſunt plura poſſibilia, quam omnia. Prætereà, ſi darentur infiniti homines categorematicè à parte rei, profectò nemo poſſet probare, quod eſſent infiniti categorematicè, ſi valeret prædicta doctrina; nam poſſet dici, quod non eſſent ſic infiniti, ſed finiti in infinitum, vndè patet illũ modum loquendi eſſe meram euaſionem verbalem ſine ſenſu; & tandem pro ſua modeſtia concludit; *Sed non placet hærere in impugnanda ridicula reſponſione.*

9 Sed eam reſponſionem ridiculam non eſſe ſola teſtatur auctoritas inſignium Scotiſtarum eam adhibentium, & aliorum extrà Scholam noſtram q. illa 6. citatorum; & benè quidem ridicula ſunt argumẽta, quibus illam euertere nititur; Ad p. dico numerum rerum poſſibilium à Deo cognitarum eſſe finitum categorematicè, ſed ſincategorematicè adhuc infinitum; vnde negatur conſequẽtia illa; ergo poteſt aſſignari numerus determinatus rerum à Deo cognitarum; hæc enim conſequentia ſolum deduci poteſt de numero finito tam categorematicè, quam ſincategorematicè, .i. qui vtramq. excluſit infinitatem, nõ autem de numero ſincategorematicè infinito, qui in eo tantum ſenſu dicitur categorematicè finitus, quatenus non eſt in maxima, & ſuprema multitudine, non autem quia ſit determinatus, & certus quidam rerum numerus, cum hoc directè repugnet rationi infiniti ſincategorematici in hoc conſiſtentis, quod eius partes nõ ſint tot, quin adhuc ſint plures vel poſſint eſſe plures. Ad 2. fuſè reſpondi, & ſolidè q. 6. cit. diſp. 10. nu. 100. vbi tamen aduerte nobis falsò imponi ab Aduerſario, quod dixerimus loc. cit. nu. 95. *Deum non cognoſcere tot, quin plura poſſit cognoſcere*, falſum, inquam, eſt hanc infinitatem ſincategorematicam rerum a Deo cognitarum fuiſſe ſic à nobis explicatam per propoſitionem de poſſibili, imò diſertè ipſam explicuimus per propoſitionem de ineſſe his verbis, *nunquam verum eſt dicere, Deus infinita cognoſcit, ſed ſolum non tot cognoſcit poſſibilia, quin adhuc plura cognoſcat, non cognoſcit tantam*

magnitudinem poſſibilem, quin adhuc cognoſcat maiorem ex quo patet hoc eius argumentum, nedum eſſe ridiculum, ſed calumnioſum quoq; & doloſum. Ad vlt. ſatis clarè poſitum eſt diſcrimē inter infinitum categorematicum,& ſincategorematicum diſp. 10.cit.q.p.art.p.& 2. & præcipuū erat, quod infinito categorematico nulla poteſt fieri additio,cum ſupponatur eſſe in ſuprema, & maxima multitudine, benè tamen infinito ſincategorematico, quod illā nunquam intrinſecè attingit, vndè ex illa doctrina negatur illa conſequētia, nam ſi darentur infiniti homines categorematicè à parte rei, poſſet probari, quod eſſent ſic infiniti, quia nec quidem vnus homo tali numero addi poſſet; quod ſi alij homines addi poſſent,falſa eſſet ſuppoſitio,quod eſſent infiniti homines categorematicè, nam ex hoc deprçhenderentur eſſe infiniti ſincategorematicè tantùm;vide quibus argumentis impugnet hic Hercules ridiculā reſponſionem, & meram euaſionem verbalem ſine ſenſu, qualem appellat noſtram, & cogita quam ſtrenuè ſeriam reſponſionem,& fundatam impugnaſſet,*vt quiſq. eſt animo ignauus, ità eſt ore procax*, Tacit. 2.hiſtor.. & veriſſimū eſt, q dixit Curt.lib.7. *Canem timidū latrare vehementius, quā mordere.*

De Immediato Subiecto Qualitatum.

10 Diſp.3.Phyſ.q.3.art.p. tribus rationibus oſtendo, quantitatem eſſe ſubiectum imediatum aliorū accidētium, per quod ſubſtantiæ inhærent; indignatus verò Poncius, quòd quandam eius impugnationem noſtræ rationis ſecūdç per modū reſponſi adduxerim, non ſuo, ſed plurium nomine, breuibuſque reiecerim,tentauit in vindictā quaſi ſpretæ impugnationis illas tres noſtras rationes labefactare in append. pag.136. nu. 187.

Prima noſtra ratio erat,quia non eſt neceſſe, vt dictum erat art. præced. omnia accidentia imediatè inhçrere ſubſtātiç,ſed & cçtera vno mediante in ratione ſubiecti conuenire poſſunt; aut igitur hoc accidēs imediatè ſubſtātiæ inhærens gerens ſubiecti munus ergà cçtera eſt potētia illa accidentalis, quam inuehit Auerſa, aut quantitas; aliud enim hucuſq.non ponitur à Doctoribus tale ſubiectum proximum admittentibus; Sed potentia illa non poteſt conſtitui tale ſubiectum, vt ibi fusè probatur; ergo erit quantitas.

Ad hunc diſcurſum inquit nu. 192.) quę in quo modo, vel figura ſit, neſcio, reſpondeo aſſumptū illud,*aut igitur hoc accidens* etc. ſupponere, quod probatum ſit alia accidentia debere ſubiectari in ſubſtantia mediante aliquo alio ſubiecto; at hoc non eſt probatum, nam quamuis non ſit neceſſum, quod omnia accidentia ſubiectentur in ſubſtantia imediatè, non ſequitur, quod ſubiectentur in ipſa mediante alio ſubiecto, quia poſsēt ſubiectari imediatè in ſubſtantia, quamuis id non eſſet neceſſe.

11 Planè opus non erat, vt quæreret, in qua figura vel modo ſit noſter ille diſcurſus cum non ſit ſillogiſmus formalis, ſed entimema cum minori ſubſtata, qui arguendi modus eſt frequentiſſimus; cum autem reſpondendo inquit,aſſumptum illud ſupponere,quod probatum ſit alia accidentia debere ſubiectari in ſubſtantia mediante aliquo alio accidente in ratione ſubiecti proximi, quod tamen non eſt probatum; inprimis falſum eſt, aſſūmptum illud hoc ſupponere tāquam probatum, nam id ſupponit ad hominē, tanquam conceſſum à Doctoribus,contra quos ibi diſputatur,admittentibus tale proximum ſubiectum accidentium, vt conſtat in argumento, ſicut à nobis conficitur, in qua forma noluit Poncius illud referre, vt occaſionem haberet cauillandi; Deindè hoc etiā conceſſo falſum eſt, ſupoſitum illud non eſſe probatū in p.art.illius quęſt.3.ibi enim nedùm probatur vnum accidens poſſe eſſe ſubiectum imediatum alterius, quo mediāte inſit ſubſtantiæ, ſed etiam de facto ità eſſe debere oſtenditur ex miſterio Eucariſtię, vbi concedere oportet vnum primum accidens, quod ſit ſubiectum,in quo cçtera vniantur, niſi enim ſpecies ſacramentales in vno tertio vnirentur ſubiecto, ſed quælibet per ſe exiſteret,ſequeretur quod ad motum vnius qualitatis alia qualitas non moueretur, vt putà ad motum coloris in vino non moueretur dulcedo, cuius tamen oppoſitum experimur, ergo ſuppoſitum illud in 2. art. ſuffi-

ſufficiẽter probatũm fuit in p.art.& ex hoc refellitur alia reſpõſio, quam ſubdit n. 19;. quæ non eſt diuerſa à iam relata, atq; ideò diuerſa impugnatione non eget.

12 Secunda ratio erat, ab experientia ducta, nam albedo in ſuperficie extẽditur, & calor ſimiliter cum diffunditur per corpus in quantitate eius extenditur;ergo qualitates huiuſmodi in quantitate recipiũtur ĩmediatè. Reſpondet Poncius in hac ratione peti principiũ, dum ſupponimus quantitatem dici albam, quia ſubiectat albedinem, ſicut enim albedo dicitur quanta, licet quantitatem non ſubiectet, ſic & quantitas poterit dici alba, etiamſi illam non ſuſtineat ex ſola concomitantia albedinis in eodem ſubiecto.

Sed neſcio qua ratione dicat argumentum petere principium, dum ſupponimus quãtitatem dici albam, qua ſubiectat albedinem;de hoc enim nec verbum quidem fit in argumento noſtro,in quo ſolùm aſſumitur albedinem in ſuperficie extẽdi, & indè deducimus in ea recipi ĩmediatè tanquam in ſubiecto, quæ quidem illatio mihi videtur ſequi abſque vlla petitione principij; ſicut enim Philoſophus p.Phyſ.illud deprehendit eſſe primum, & ĩmediatum formarum ſubſtantialium ſubiectum, quod ſemper idem manet accedentibus, & recedentibus formis; ità pariter benè deprehenditur quãtitas eſſe qualitatum ĩmediatum ſubiectum, quia videmus in eadem quantitate qualitates mutari,etiam abſente ſubſtantia,vt contingit in euchariſta, Imò tantùm abeſt, quod in eo argumento petatur principium, nec benè probet concluſionem noſtram,quod non alia ratione vſus ſit Scotus 4.d.12.q.2.§.*ad quaſtionem*, ad illud probandum in opinione cõmunioti quantitatem realiter à ſubſtantia diſtinguente illis verbis,*qualitas eſt in quantitate,& pro hoc eſt iſta probabilitas, quia qualitas hæc eſt extenſa, patet ad ſenſum, non eſt autem extenſa eſſentialiter, ſiue extenſione, quæ ſit ſit intrinſeca qualitati ſecundum iſtam opinionem, ſed tantùm per accidens; ſed omne extenſum per accidens, vel recipit extenſionem in ſe, qua extenditur per accidens,vel recipitur in extenſione, vel extenſo; qualitas autem non recipit in ſe iſtam extenſionem; ergò eſt tantum extenſa per accidens, quia recipitur in extenſo, & hoc concordat cum illo dicto in prædicamentis cap. de quantitate, quanta eſt ſuperficies, tanta eſt albedo*..

13 Sed quando etiam faceremus argumentum illud,quod nobis imponit,quod .ſ. ex hoc quod ſuperficies dicitur alba, deduceremus id eſſe, quia ſubiectat albedinem, & non è contrà; adhuc etiam id benè diceretur,& abſq;vlli principij petitione,quandoquidem alio modo ſuperficies dicitur alba ab albedine, & albedo quanta a ſuperficie,in qua extenditur; ſuperficies namque dicitur alba ab albedine denominatione formali.i.deriuata ab albedine,veluti à forma ei inhęrente,albedo verò dicitur quanta à quantitate denominatione materiali .i. deriuata ab illa, tanquam à ſuo ſubiecto, quæ duo denominationum genera fusè declaramus diſp.3. Phyſ. nu.37. quod hìc repetere non oportet, & expreſsè ponuntur à Doctore quol.18.§.*de primo* dum inquit, *in primo eſt quaſi denominatio formæ à ſubiecto, ſicut anima dicitur humana, ſic aliquid dicitur bonum homini, quia bonũ humanũ, ſed in ſecundo è cõuerſo eſt denominatio ſubiecti à forma*.Vndè ĩmeritò prorſus dãnat Pócius nu.193. In fine hoc genus denominationis formæ a ſubiecto, velut omninò erroneum, quod certè (ait ille) neſcio an quis alius vnquam dixerit, cum indè ſequeretur, quod anima rationalis ſubiectata in corpore deberet dici corporea, & materialis, & quod formæ aliæ verè materiales,& corporeæ ex natura ſua intrinſeca non haberent eſſe tales, niſi quando ſubiectarentur in corpore, quorum vtrumq; abſurdiſſimum eſt. Sed nego hoc indè ſequi, ſicut è contra ex hoc, quod ſubiectum denominatur à forma,non ſequitur corpus, vel materiam dici ſpiritualem ab anima rationali, & ratio eſt, quam affert Hurtad.diſput. 2. Phyſ. ſec. 2. nu.16. & 17. vbi de his duobus denominationũ generibus ſcitè diſcurrit, & inquit nec ſubiectũ à forma, nec formam à ſubiecto omnes prorſus denominationes recipere, quæ ab eis deriuari poſſunt, ſed tantùm illas, quarum ſunt capa-

ces, & ſecundum eam rationem, in qua non includitur denominatio oppoſita ipſorum conceptui; Nec etiam ſequitur aliud indè deductũ de formis ex ſua natura materialibus, & corporeis, nam vtique ſimpliciter tales quoq; ſunt ſuapte natura etiãſi à ſubiecto per Dei potentiam ſepararentur, ſed eſſent ſeclusum quid incorporeæ, quatenus actu nõ informarent corpus, quo ſenſu corporeæ dicũtur duntaxat, quando actu corpus informant, vt Scotus docet ex profeſsò 4. d. 12. q. 2. infrà B. ad 3.

14 Prætereà falſum quoq; eſt, quod Poncius dicebat, quãtitatem poſſe dici albam, etiam ſi illam non ſubiectet, ex ſola concomitantia albedinis in eodem ſubiecto; nam vt arguebamus diſp. 3. cit. nu. 35. cõtra Marſhum, & Auerſam ſola formarũ concomitantia in eodem ſubiecto non ſufficit, vt ſeinuicem denominent, albedo namque, & frigiditas vniuntur in niue, nec ob id ſeinuicem denominãt, nec enim albedinem in niue dicimus eſſe frigidam, nec frigiditatem albam, & ſic in multis alijs; prætérquamquod Auctores iſti adhuc oſtendere tenentur hoc commune ſubiectum, in quo qualitates eucharisticę vniãtur, quod Poncius nunquam aſſignat ſecluſa quantitate. Reſpondet Poncius nu. 188. negãdo aſſumptum, quod. ſ. concomitantia formarum in eodem ſubiecto non quandoq; ſufficiat, vt ſeinuicem denominent, vt patet de anima vegetatiua, quæ dicitur quanta, & extenſa, etiamſi neque ſubiectet quantitatem, neq; ſubiectetur in quantitate ob ſolam concomitantiam in eodem ſubiecto; ad probationem aſſumpti inquit nu. 191. quod illa propoſitio, *albedo eſt frigida*, duplicem poteſt habere ſenſum, vnum quod albedo ſit ſubiectum frigoris, & in hoc ſenſu falſa eſt; alterum, quod albedo ſit frigori coniuncta in eodem ſubiecto, & in hoc ſenſu vera eſt, & manifeſtè falſum eſt, quod albedo non debeat dici frigida.

15 Contra hanc reſpõſionem in primis eſt, quod illud exemplum de anima vegetatiua, cui conqueritur à nobis non fuiſſe reſponſum, non eſt ad rem, quia hic eſt ſermo de ſubiecto immediato qualitatum, & quomodo denominent quantitatem, & ab ea denominentur, exemplũ verò eſt de forma ſubſtantiali; quod etiam contra ipſum retorqueri poteſt, nam quamuis anima vegetatiua diceretur quanta vel extenſa ob concomitantiam quantitatis in eodẽ ſubiecto, attamen quantitas non dicitur ab ea animata, vel vegetans, itaq; cum vegetatiua, vel quælibet alia forma ſubſtantialis materialis dicitur quanta, non debet cenſeri hæc denominatio formalis, quaſi. ſ. à quantitate deriuata, vt à forma, ob concomitantiam in eodem ſubiecto, ſed eſt denominatio materialis à ſubiecto quãto deriuata in formam, quam ſubiectat, qua ratione inquit Doctor cit. 4. d. 12. q. 2. §. *ad quæſtionem*, omne extenſum per accidens vel recipit extenſionẽm in ſe, qua extenditur per accidens, vel recipitur in extenſione, vel in extenſo, deindè propoſitio illa, *albedo eſt frigida*, non video quem ſenſum verum habere poſſit, ille namque ad aduerſario aſſignatus, quod albedo ſit coniuncta cum frigore in eodem ſubiecto, manifeſtè principiũ petit, quia id eſt, quod negamus, & de quo diſputamus, an talis pura coniunctio duarum formarum in eodem ſubiecto ſufficiat, vt ſeinuicem denominent, Prętérea hæc euaſio in vino frigido conſecrato non valet, quia tenetur aſſignare cõmune ſubiectum, in quo frigiditas, & albedo ſe comitantur, ratione cuius concomitantiæ verum ſit dicere, quod albedo vini conſecrati eſt frigida, ex hypoteſi, quod quantitas non ſit huiuſmodi cõmune ſubiectum, vt per modum diſputandi negat Poncius.

16 Tertia ratio erat, ex miſterio Euchariſtiæ ducta, albedo exiſtens in hoſtia eſt ita extenſa in loco, quod non poteſt penetrari ab alio corpore, vt experientia conſtat, vel igitur hoc euenit, quia idem ſunt quantitas, & qualitas, vel quia quantitas eſt in qualitate, vt in ſubiecto, vel è contra qualitas in quantitate, cui deinceps coextenditur, non primum, vt fusè probatur diſp. de Cõtinuo q. p. neq. ſecũdum, quia quantitas ſe tenet ex parte materiæ, & qualitas ex parte formæ, & in ratione ſubſtãdi quantitas eſt proximior ſubſtantię, ergo tertium.

Reſpondet n. 190. prę:miſſo dicterio quodam penitus inſulſo, & extrà propoſitum,

vt

vt daret adagio locum, *vbi quis dolet, ibi & manum habet*, cõcedendo experientiã, & negando id prouenire ex identitate quãtitatis cum qualitate, quamuis omninò dubitem (inquit) an id ipſi ſufficienter probauerint loc. cit. in quo prima probatio, quã aſſumunt ex eodem myſterio Euchariſtiæ, mihi videtur ſatis mirabilis, nempè quod ſi quantitas eſſet identificata ſubſtantiæ, vt dicunt Nominales, ſequeretur quod non remanerent omnia accidẽtia panis, & quod non ſolum conuerſio illa deberet dici tranſubſtantiatio, ſed etiam tranſaccidentatio, quia .ſ. deſineret quãtitas ſubſtantiæ panis, & nõ ſolùm conuerteretur ipſa ſubſtantia, ſed quantitas eius; hæc probatio, inquit, videtur mirabilis, quia in ſententia Nominaliũ quantitas nullo modo eſſet accidens, & quãuis diſtingueretur formaliter à ſubſtantia, nõ tamen diſtinctione, quæ ſufficeret, vt eſſet accidens, cum repugnet ratio accidentis cum identificatione ad ſubſtantiam, quomodo ergò in ſententia Nominalium non remanerent omnia accidentia, aut fieret tranſaccidentatio? Sed hoc omiſſo nego impenetrabilitatem albedinis Euchariſtiæ prouenire ex identitate quantitatis, & qualitatis; aut ex eo quod quantitas ſubiectetur in qualitate, quamuis neq; hoc etiam ſufficienter probet Maſtrius; aut ex eo quod qualitas ſubiectetur in quantitate; ſed poteſt dici, quod oriatur ex eo, quod albedo ſit penetratiuè in eodem loco cum quantitate, nã ex hoc capite præcisè, quamuis nõ daretur ſubiectatio vlla vnius in altero, neceſſariò fieret, quod albedo non poſſet penetrari, ſicut nec Angelus poſitus in eodem loco cũ corpore poteſt penetrari ab alio corpore, dum eſt in illo loco.

17 Hæc quoque reſponſio cum ſuis inſtantijs facilè retunditur; cum enim inquit ex impugnandi prurituprimũ membrum, quod .ſ. quantitas non ſit identificata cum qualitate, nõ fuiſſe à nobis ſufficienter probatũ contra Nominales, quia in eorũ ſententia quantitas nõ eſt accidens etc. huic inſtãtiæ ibidẽ occurrimus diſp. 9. de Cõtinuo nu. 18. illis verbis: *Nã etſi Nominales non ponant quantitatem ſubſtantiæ eſſe accidens realiter diſtinctum ab ea, adhuc tamẽ aliquam diſtinctionem agnoſcunt inter eas aut ex natura rei, aut penes cõnotata, nam alia ratione res dicitur ſubſtãtialis, & alia ratione quanta*; non ergo hæc inſtantia eſt noua, & adeò ſubtilis, quod eam non præuiderimus, & ſoluerimus quantũ ſufficit ad oſtendendũ quo ſẽſu poſſit argumentũ vrgere Nominales; Deindè cũ in eo articulo alia ſint argumẽta hoc punctũ contra Nominales efficaciter demonſtrantia, liuidè profert Aduerſarius abſolutè id non fuiſſe à nobis ſufficienter probatũ, etiam quando prima illa probatio non multum vrgeret. Cum vlterius inquit ex eodẽ pruritu (oſtendendi nihil omninò eſſe à nobis probatum) neq; secũdum membrum à nobis ſufficienter oſtendi, nempè impenetrabilitatem albedinis in hoſtia nõ ex eo prouenire, quod quantitas ſit in qualitate, vt in ſubiecto, quia quãtitas ſe tenet ex parte materię etc. dico hanc nunc nõ eſſe noſtram probationem, ſed Doctoris 4. d. 12. q. 2. D. quæ ſi ei inſufficiẽs videbatur, vt ſępè dicit de rationibus Doctoris citrà pudorem, rationem inſufficientię adducere debebat, & non ſola auctoritate ſua id enũciare, quam etiam fortè nos reciperemus, ſi ipſe Scoti auctoritates recipere dignaretur; ſed quia nõ dignatur, auctoritati eius non acquieſcimus.

18 Cum tandem negat etiam id prouenire ex eo; quod qualitas in quantitate ſubiectetur, & inquit dici poſſe oriri ex eo, quod albedo ſit penetratiuè in eodem loco cum quantitate; hoc ſtatim refellitur per rationem Scoti ſuperius adductam ex 4. d. 12. q. 2. §. *ad quęſtionem*, vbi ait, quòd omne extenſum per accidens vel recipit extenſionem in ſe, qua extenditur per accidens, vel recipitur in extenſione, vel extenſo; ergo ſi albedo in hoſtia eſt extenſa impenetrabiliter, id neceſſario euenit, vel quia recipit in ſe extenſionem .ſ. quantitatem, vel in extenſione recipitur; nec vllus ſanę mentis dixit vnquam aliquid extẽdibile per accidens, vt ſunt formæ materiales, per hoc extendi, quia ponatur in eodem loco cum re extenſa; & ratio huius eſt, quia quantitas nequit alicui realiter diſtincto talem effectum extenſionis cõmunicare in ordine ad locum, niſi quia vel recipitur in eo, vt in

vt Tattaretum cap. ad aliquid qu. 1. dub. 1. Art. 2. cum cæteris Pari ſcientibus, & omnes formalitas, qui cum Magiſtro formalitatum diuidentes reſpectum intrinsècus, & extrinſecus aduenientem, relationes Paternitatis, & filiationis aſſignat inter relationes intrinsècus aduenientes.

Tandem, quod hic Auctor non ſit admodum Scoti doctrinę adictus, ſatis apertè colligitur, ex his, quæ ſcribit contra nos in Append. pag. 56. col. 2. in fine. dum ait (ſed id mirum non eſt, quia nec ſuum Scotum clarè loquentem quandoq; intelligũt) quibus verbis palàm fatetur, Scotum non eſſe eius Doctorem, nam ſi pro tali eam agnoſceret ſcribere debebat *nec noſtrũ Scotum* clarè loquentem quandoq; intelligũt, ſic enim inſinuaſſet, Scotum eſſe communem Præceptorẽ, cum ergo dicat *nec ſuum Scotum* intelligunt, planè ſignificare voluit, Scotum eſſe Magiſtrũ noſtrum, noſq; eius diſcipulos, ipſum verò aliam profiteri doctrinã, & in alijs ſcholis enutritũ fuiſſe. *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire* ait Chriſtus Dominus, vel vt vetus prouerbium *Non potes Thetidem ſimul, & Galatheam amare.*

DECIMA OPPOSITIO.

44 LEgitur nõ ſemel in Append. vbi ſepius noſtrã doctrinã per irroniam appellat mirabilem, ideſt dignã, quæ Auditores, & lectores in ſtuporem trahat, & extaſim. Verum quò ad hoc punctum valdè mirabilior eſt eius doctrina, quam noſtra, quandoquidem ipſe mirabilia doceat, in Terra, in Cęlo, & ſupra Cęlum. Mirabilia docet in Terra dum diſp. 15. phyſ. n. 101. concedit formas reſpectiuas à loco determinato dependẽtes, vt v. g. vbi romanum, vel ſeſſionẽ, qua hìc ſedeo, poſſe in Indias transferri, quodquidem eſt contra omnia principia, cum huiusmodi formę ſint eſſentialiter tali, vel tali ſpatio adictæ, & alligatæ; idq; eſt adeò in omni Schola exploratum, vt meritò dixerit Ouied. cõtrouer. 15. phiſ. puncto 10. n. 1. nihil hucuſque certius fuit in Philoſophia, quã præſentias eſſe omninò immobiles, & ita eſſentialiter affixas huic ſpatio, vt illis repugnet in alio exiſtere, ac proinde implicare Corpus Romę habere præſentiam, ex vi cuius Matriti conſtituitur: hæc ille, quod mirabile paradoxum in Philoſophia impugnatũ vide diſp. 5. huius Tomi de Gener. quæſt. 8. in fine.

45 Mirabilia docet in Cęlo dũ diſp. 22. de Cœlo nu. 35. vult eſſe receptiuum caloris, & aliarum qualitatum corruptiuarum, & quod de facto calefiat, cum tamen ibidem defendat ex alia parte eſſe ab intrinſecò incorruptibile, eſt (inquam) mirabilis hęc doctrina de Cęlo, nam docẽtes eſſe receptiuum huiuſmodi qualitatum, docent, cõſequenter receptiuũ eſſe peregrinarum impreſſionum. Mirabilia demum docet ſuprà Cęlum dum Tom. 3. ſui Curſus diſp. 18. de ente, loco ſuprà citato, modum docet componẽdi Deum ex genere, & differẽtia ſarta adhuc, & tecta eius ſumma ſimplicitate, ad quam acutiem nec Diuus Thomas, nec Thomiſtę, nec Scotus, nec Scotiſtę vnquam attingere potuerunt. Sed adhuc mirabilius eſt, quod ait diſp. 11. log. in fine nu. 50. Chriſtũ poni in prædicamento ſubſtantiæ ſi conſideretur, vt eſt ſuppoſitũ humanum præcisè, qui loquẽdi modus valdè improprius eſt, ne dicam erroneum, quia vt fides docet, in Chriſto vnum tantummodò ſuppoſitum reperitur, & hoc diuinum, quamuis ergò conſiderari poſſit, vt ſuppoſitum, diuinũ in humana natura ſubſiſtẽs, nequaquam tamen conſiderari poteſt, vt ſuppoſitum humanũ, quia tale ſuppoſitum in eo non agnoſcimus.

Mitto aliam mirabilem doctrinam de vnione diſp. 17. log. nu. 66. quod Diuinitus dari poſſit ſine forma vnita, mitto (inquã) eò quia pag. 31. Append. nu. 44. negat hoc vnquam dixiſſe loc. cit. & ait adduxiſſe ſolùm reſpõſionem quorũdam Scotiſtarum exiſtimantium aliquem reſpectum realem extrinsècus aduenientem poſſe eſſe abſque termino reali exiſtente, & contra illam ſententiam propoſuiſſe difficultatem tùm ex natura relationis, tum ex inconuenientia quæ ſequeretur, nẽpe quod poſſet eſſe vnio non exiſtente forma, & licèt poſtea aſſignauerim (inquit) reſponſionẽ, quam poſſent illi Scotiſtæ adhibere, in qua reſponſione conceditur, vnionem poſſe eſſe in materia

non exiſtente forma, tamen non approbaui reſponſionē, ſed eam inſolutam reliqui alijs ſoluendam: quod certum eſt, non eſſe perinde, ac tenere quod eſſet vera, aut quod poſſit eſſe vnio in materia, quin eſſet forma, & quin vniretur conſequenter ipſi.

46 Sed ſanè, ſi verum eſt, quod prouerbio dicitur, *qui tacet approbat*, dum eā reſponſionem inſolutam reliquit, eam conſequenter tacitè approbauit, etenim rectè Innocentius ait in cap. error. diſt. 83. (error cui non reſiſtitur, approbatur, & veritas cùm minimè deffenditur, opprimitur) & Ariſt. lib. de lineis in ſe captibil. abſurdum eſt, inquit, quempiam præ ignauia ſuccumbere, propterea quod nō audeat oblatas argumentationes diſſoluere, atq. ſic imbecillitatem ſuam fouendo grauioribus inſuper fallacijs ſe decipere) vt ergò ſuſpicionem tolleret, quod illi opinioni aſſentiret, vnionem eſſe poſſe in materia diuinitus ſine forma vnita, reſpōſionem illam omninò conuallere debebat.

Rediculum tamen eſt, quod ibidē Poncius ſtatim ſubdit, cum inquit; dico tamen iam in gratiam Maſtrij, vt habeat in quo me impugnet in ſua Metaphiſica, & exerceat, ſi quid habet ſubrilitatis, illā reſponſionem quo ad rationem ita probabilem eſſe, vt ipſe nunquam poterit argumento vllo poſitiuo eam ſufficienter impugnare; imò nec cōtra eam adducere vllum locum Scoti, qui comodiſſimè ſic explicari non poſſit, vt non præiudicet iſti rationi, aut Auctoribus ipſius. Parùm etiā aberat, quin ipſe impugnationem aſſignarem; ſed nolo præuenire eius diligentiam, & doctrinam. Ab illo hac vice libenter diſcam, vt poſſit verè dici, ꝙ ſemel ſequtus fuerim. Hæc ille.

47 Hoc planè totum confirmat, quod nuper dicebam, reuera Poncium illi opinioni aſſentiſſe, quod dari poſſit vnio in materia ſine forma vnita, aut ſaltim alios decipere voluiſſe, ſi enim in promptu habebat impugnationem reſponſionis errorē illum deffendentis, planè illam proponere debebat, cum equum non ſit, quæ contra veritatem pugnant, inſoluta dimittere, & ad hoc præſertim tenetur Phyloſophus, & Theologus veritatis aſſequendæ cupidiſſimus, qualem ſe eſſe iactat Poncius pag. 22. Append. col. 1. in fine. Ad illud verò quod ait mihi hoc onus relinquere, vt habeam in Metaph. quo ipſum impugnem. Reſpōdeo minimè opus fuiſſe, vt hanc ſolutionē mihi relinqueret, vt haberem aliquid eius impugnandum in Metaph. quandoquidē vt plurima, & ſine cōparatione grauiora in eius Curſu legeram, quæ in Metaph. impugnare debebam, vt feci; dico itaq; codicem logicum ad manum nō eſſe, vt videre poſſim ineluctabilem adeò reſponſionē, quæ mihi occaſionem præbere poſſit exercendę ſubtilitatis cum ipſo, ſi quam habeo; arbitror tamen ſufficienter impugnari poſſe ex his, quæ dixi diſp. 8. log. quæſt. 6. Art. 2. de neceſſaria, ac indiſpenſabili connexione relationis realis, actualis cum termino, quam, & ipſe approbat in Append. pag. 154. nu. 210. an verò ſatis cōſequenter ad ſua dicta, qui alibi tenet, dari poſſe relationes natura terminum præcedentes, videat ipſe; addo tandem quod etiam ſi librum ad manum haberē, me nolle circa has quiſquilias tempus in Metaph. conterere nec cū viro graui, qualem æſtimo Poncium, in re adeò leui ingenium exercere, ſed in grauioribus quęſtionibus, ſicut in Metaph. factum eſſe videbit.

48 Vt igitur huic Appendici generali finem imponam, locis omnibus ſupra citatis tam in hoc tomo viuēdis, quam in Metaph. reſponſionem habes ad Poncianas oppugnationes in ſua Append. apolog. cōtra me factas; paucule quędam remanent, decem nimirum, vel duodecim phyſicę, & animaſticę, quibus vel in eorundem voluminum recuſione ſatisfaciam, vel hic etiam immediatè reſponſa ſubnectā, ſi morbi moleſtia aliquantulum permiſerit; addo tamen me abſque vllo honoris mei præiudicio defenſiones nonnullas, vel offenſiones P. Poncij prætermittere potuiſſe, quandoquidem in quibuſdam nobiſcum conuenire concēdit, nec diuerſam docere doctrinam, vt cōſtat ex dictis de Cæli incorruptibilitate, in alijs ſe ſe defendit Barlęicis armis ad diſtinctionem confugiendo de larga, & ſtricta acceptione, vt conſtat ex quæſtione, num ad phyſicam mutationem requiratur, quod pri-

priuatio præcedat tempore formā in ſubiecto; cum enim hoc negaſſet palam contrà Scotum pluribus in locis, pro defenſione inquit pag. 118. nu. 116. append. apol. ſe ſe locutum eſſe de mutatione largè accepta, & non tam propriè, & ſtrictè, ſicut locutus eſt Scotus; licet etiam in hoc oſtenderim ſupra diſp. V. qu. p. art. 2. nu. 20. in fine ſibi palam contradicere, quandoquidem pag. 39. nu. 55. dicat ad veram mutationē opus non eſſe, vt priuatio præcedat prius tempore formā; vera autem mutatio idem ſignificat apud omnes, quod mutatio propriè, & ſtrictè ſumpta. His, inquam, alijſque de cauſis nōnullas potuiſsē P. Poncij diſſimulare oppugnationes; ſed ad præcludendas vberiores eius querelas omnibus, & ſingulis occurrere placuit.

Itaque in hoc tomo habes defenſionem ab oppugnationibus duorum inſignium virorum Scotiſtarum dicerem, ſi tali titulo delectarentur, aut per extenſum poſitam, aut alibi certè indicatam P.P. nempè Ferchij, & Poncij, ad quorum exemplum nonnulli alij Scoticolæ Orbi literario prorſus ignoti cōtra nos ſcriptitarūt vt ex congreſſu cum viris iam in Parnaſo famigeratis, nomen, & famam ſibi vtcunq; pararent, illius inſtar, qui ex Valer. Max. fanum fortunæ fœdo vaſtauit incēdio, vt nomen eius tali ex facinore inuulgaretur; ſed ne detur prouerbio locus, *nos quoq; poma natamus*, ingenuè polliceor ſciolis iſtis me nunquam reſponſurum, neque ranarum ſtrepitu ab inchoato itinere me ad celſiora ducēte deſiſtere velle, tùm quia quid Ariſt. doceat in his caſibus p. Topic. cap. 9. non me latet *de quouis contraria opinionibus proferente curam habere ſtultum eſt*, tùm etiam quia viri docti, ſi eorū impugnationes legere dignabūtur, aut leuiſſimas eſse, ac reſponſione indignas, aut ſi quid roboris interdū habere videtur, ex praua noſtrarū opinionū intellectione id euenire, primo experietur intuitu.

Reſponſa ad nonnullas alias P. Poncij apologeticas obiectiones tùm Phyſicas, tùm Animaſticas ſuis poſteà locis inſerenda.

De Infinito Cathegorematico.

1 PONcius in append. apolog. nu. 47. confirmat, quod dixerat in Phyſica, de potentia Dei abſoluta dari poſse infinitum in actu cathegorematicum tàm in magnitudine, quam in multitudine; & ait nullum locum ex Scoto adduci poſse, in quo oppoſitum docuerit, & præſertim in adductis iam à nobis diſp. 10. Phyſ. qu. 3. nihil tale haberi, nam in 2. d. p. qu. 3 nihil circa hoc determinat, niſi quod dū litt. I. reſpondet argumento quinto 2. opin. ex infinitate deducto, ſi mundus ab æterno eſse potuiſset, inquit non ſecuturū infinitas animas in caſu illo, quia Deus non poſset magis producere infinitas animas in caſu illo, quam poſſit de facto producere in qualibet hora, vndè ſi repugnat, quod poſset producere illas in hora, repugnat etiam, quod eas poſset producere ab æterno, etiamſi poſſibilis eſset productio creaturæ ab æterno, quare cū illi, qui vtuntur illo argumento, negarent poſse produci infinitas animas in qualibet hora, non debent inferre, quod poſſint produci ab æterno, etiamſi non repugnaret productio æterna creaturæ: in qua reſponſione prudenter abſtrahit Doctor ab altera controuerſia de poſſibilitate infinitorum in actu, & independenter ſoluit argumentum ad hominem, ex quo patet illum locum non fauere Aduerſarijs. ità ille.

2 Sed Contra falsū eſt enim quod Doctor in ſolutione huius argumēti abſtrahat à controuerſia de poſſibilitate infinitorum in actu, imò tantum abeſt, quod ab ea abſtrahat, quod potius ſupponit in ea quæſtione in ſolutione argumentorū ſecundæ opinionis impoſſibilitatē infiniti in actu etiam de potētia Dei abſoluta vt ſcite notauit Smiſin-

ſinchius de Deo vno tract. 3. diſp. 7. nu. 82. vir in littera Doctoris verſatiſſimus, & ſic etiã exponit Tatar. ibidẽ Doctoris interpres fideliſſimus *breuiter ergo* (inquit) *Scotus vult dicere, quod implicat infinitam multitudinẽ eſſe in actu* etc. quarè falſum eſt Doctorẽ in illius argumenti ſolutione abſtrahere ab illa controuerſia de infinito in actu, imo potius Auctoribus illius ſecundæ ſententiæ gratis cõcedit impoſſibilitatẽ infiniti in actu, & negat id ſecuturum ex productione creaturæ ab æterno, quia inquit, *ſi in infinitis inſtantibus huius diei non poteſt creare infinitas animas, quia hoc nõ eſt factibile; nec in infinitis diebus totius præteriti poſſet infinitas animas creaſſe*; & & tãdem in fine, ſubiungit, *concederent tamen aliqui Philoſophi non eſſe impoſſibile infinitatẽ eſſe in accidentaliter ordinatis*, volens innuere, quod non deſſent Philoſophi, qui concederent poſſibilitatem infiniti in actu, quam ipſe negat in ſolutione illius argumenti, & dat gratis arguenti, tanquam impoſſibilem, & repugnantem.

3 Secũdò alia auctoritas à nobis adducta diſp. 10. Phyſ. qu. 3. pro impoſſibilitate infiniti in actu erat ex 3. d. 13. quam ex nobis referẽs Poncius inquit, *volebant dicere* (quaſi in citatione errauerimus) d. 14. q. 2. vbi fatetur oppoſitam ſententiam hoc eſt, quę tenet poſſibilitatem huiuſmodi infiniti contradicere auctoritati Philoſophorum, & Sanctorum. Et poſteà nu. 48. reſpondet hunc etiam locũ minus fauere primo, quia in primis non dicit poſſibilitatem infiniti cathegorematici contradicere auctoritati Philoſophorum, & Sanctorum, ſed actualem exiſtentiam, loquitur enim de infinitis viſionibus, quas actu haberet anima Chriſti; deinde nõ abſolutè dicit ſententiam de poſitione actuali infiniti cõtradicere auctoritatibus, ſed quod videatur contradicere, qui loquẽdi modus eſt ipſi familiaris, quando procedit dubitatiuè, & non aſſertiuè; & tandem non opponit illi ſentẽtiæ rationem vllam, ſed ſolum, quod videatur eſſe cõtra Philoſophos, & ſanctos, quod indicat ſecũdùm rationẽ iudicaſſe illam probabilem.

4 Verùm hæc quoq; euaſio friuola eſt; & quidem in ea citatione error irrepſit, non quidem in citanda diſtinctione 13. pro 14. vt Aduerſarius opinatur, nos corrigẽs; nam in 3. d. 13. §. *ad p. quæſtionem* impoſſibilitẽ infiniti in actu Doctor clariſſimè aſſeruit, dùm probare contendit ſummam gratiam potuiſſe creari ſimul vnica creatione; ſic arguens; accepta aliqua gratia determinata infima, putà A, quæro aſcendendo, aut eſt ſtatus ad aliquam ſupremam, & habetur propoſitum; aut non, ſed poteſt procedi in infinitum, & tunc ſequitur, quod quanto aliqua magis excedit A, tantò eſt perfectior, & per conſequens illa, quæ in infinitum excedit, eſt in infinitum perfectior, & ità in ſe erit intenſiuè infinita, & tamen cum ipſa videatur ab intellectu diuino, ſicut vnum creabile, poteſt vna creatione creari, & ità præter hoc, *quod infertur impoſſibile .ſ. quod ſit gratia ſic infinita*, habetur propoſitum etc. quibus verbis apertè docet eſſe impoſſibilem gratiam actu infinitam in intẽſione; itaq; error irrepſit quidem in noſtro textu, non citationis diſtinctionis 13. pro 14. nam diſtinctio 13. omninò citanda erat, vtpotè, in qua Doctor apertè aſtruit impoſſibilitatẽ infiniti in actu, ſed quia vltrà diſtinctionem 13. citari quoque debebat diſtinctio 14. adeout legi debebat *& in 3. d. 13. & 14. q. 2. vbi fatetur oppoſitam ſententiam contradicere auctoritati Philoſophorum, & Sanctorum*, omiſſa autem eſt per errorem Amanuentis diſtinctio 14.

5 Quod autem ad hoc reſpondet Poncius, Scotum ibi negare actualem infiniti exiſtẽtiam repugnare auctoritatibus Philoſophorum, & Sanctorum, non verò poſſibilitatem, & quod dubitatiuè loquitur adhibendo verbum, *videtur*, & quod ait repugnare auctoritati ſignificans per hoc nõ repugnare rationi; hoc, inquam, vanum eſt, & voluntariè dictum; nam ſi negauit actualem infiniti exiſtentiam, non vtiq; alia de cauſa id negauit, niſi quia repugnat, & eſt impoſſibile, vt dixerat im̃ediatè anteà d. 13. ſicut etiam hac præcisè de cauſa negatũ fuit à Philoſophis, & Sanctis P.P. & ridicula omninò eſt ſpeculatio illa, quod locutus eſt dubitatiuè per verbũ, *videtur* dũ inquit; infinitum in actu repugnare aucto-

ritate

ritate Philoſophorum, & Sanctorũ, eorum namque quamplurimi non dubitatiuè, ac veluti ſub nube infinitum in actu negauerunt, ſed clariſſimè, & expreſsiſſimis verbis illud impugnant, ac inficiantur; adeout ineptiſſimum ſit dicere eos de hoc negotio dubitaſſe, aut Doctorem de eorum opinione; & tandem quamuis dicat Doctor, infinitum in actu auctoritati Philoſophorum, & Sanctorum contradicere, planè non ex hoc rectè deducitur ipsũ iudicaſſe opinionem illam non repugnare rationi, vndè locus? hoc repugnat auctoritati ergo non repugnat rationi; imò quia repugnat auctoritati Philoſophorum, & S.S. potius deduci debet, quod etiã repugnet rationi, quandoquidem veriſimile nõ ſit tot inſignes viros, & doctiſſimos abſq; ratione locutos fuiſſe.

6. Tertio; alia Scoti auctoritas à nobis adducta erat ex Reportatis p.d.36. quęſt.4. quamuis ipſe immediatè poſtquam nos correxit falſę citationis, falſiſſimè citet hũc locum ex Reportatis p.d 43. art.p.q.3. nam nec Reportata Scoti procedunt per articulos, nec illa d.43. habet tres quæſtiones, (ſed tantùm duas) ad quam auctoritatẽ occurrit nu.49. dicens, non multum de ea curandum eſſe, quia Reportata nõ ſunt tantę auctoritatis, & addit Doctorem ibi locutum probabiliter. Fateor Reportata nõ eã prę ſeferre auctoritatẽ in ſchola noſtra, quam habent libri Sententiarũ, attamen ſi quando eadẽ reperitur doctrina hic, & ibi, eiuſdem cenſeri debet auctoritatis; vndè cum loco citato in Reportatis p.d.36.q.4. in fine aſſertiuè, & non probabiliter tantùm, vt ait Poncius, neget poſſibilitatẽ infiniti quoad exiſtentiam, hancq; doctrinã in lib. Sententiarum nullibi reuocet, imò potius confirmet, vel vt certam ſupponat, tantam debet facere auctoritatem, nõ ſecus ac ſi hoc dixiſſet in lib. Sẽtentiarũ; vide etiam alium locũ p.d.2. q.2. ad 2. prin. vbi manifeſtam affert implicantiam contra infinitũ in actu, quam declaraui diſp.10. Phyſ. nu.22.

Quarto, ſub eodem nu. 49. ne videatur præter, vel contra Scoti mẽtem locutus in aſſertione poſſibilitatis infiniti in actu, pro hac adducit locũ in 2. d.3. qu.7. §. *ad aliud dico* litt. G. vbi expreſsè ait habere Doctorem, quod multitudo numeralis compatitur ſecum infinitatem, quod quamuis poſſit intelligi (inquit) de infinitate poſſibili, & ſincategorematica, poteſt tamen etiam teneri de actuali, & categorematica, Confirmat hoc ex 3. diſt. 14. dum enim Doctor ibi admittit probabilitatem ſententię, quod anima Chriſti videre poſſit omnia poſſibilia vel vnica viſione, in qua eſſent fundati plures reſpectus; vel infinitis viſionibus; omninò probabilem videtur exiſtimare ſentẽtiam aſſerentem poſſibilitatem infiniti categorematici ſine qua neuter ex illis dicẽdi modis poſſet ſuſtineri: vndè tandem deducit, nec quidem per apparẽtiam ſuam ſententiã eſſe præter Scoti mentem.

7. Sed an nec per apparentiã ſit illa opinio contrà mentem Doctoris ſatis conſtat ex dictis, & equidẽ admiratione dignũ eſt, quod pro ſua ſentẽtia adducat auctoritatẽ illam ex 2.d.3. q.7. ad 6. prin. quandoquidẽ ibi Doctor manifeſtè loquatur de infinitate ſincategorematica, & ſuceſſiua quam ait non repugnare pluralitate numerali, quantũ eſt ex ſe, quam doctrinam ſuperius etiã tradiderat ead. diſt.q.6. ad pr. pro opinione, quod adeò verũ eſt, vt nec Aduerſarius ipſe id auſus fuerit negare; cũ verò inquit, illã doctrinã ęquè benè intelligi poſſe de infinitate actuali, & categorematica, id ſibi adhuc reſtat probandum; quod addit ex 3.d.14.qu.2. eſt adhuc magis oſcitanter dictũ; falſum enim eſt neutrũ ex illis duobus modis, quos ibi Doctor aſſignat ad tuendum, quod anima Chriſti omnia poſſibilia videre poſſit actu, ſine poſſibilitate infiniti categorematici ſuſtineri non poſſe: nã iuxtà primum modum, quod .ſ. poſſit omnia videre vnica viſione, in qua eſſent fundati plures reſpectus, diſertè docet Doctor nullã ſequi infinitatem actualẽ illis verbis *nec ſequeretur infinitas actus fundantis reſpectus huiuſmodi, qui non eſſent, niſi in potentia, & iſto modo nulla ponitur infinitas in actu, quia obiectum non habet eſſe actu* iuxtà autem ſecundum modũ ponentem ſingulas viſiones reſpectu cuiuſcunq; obiecti inquit, quod *eſt ponenda aliqua infinitas in actu, quod videtur contradicere multis auctoritatibus Philoſophorum, &*

San-

Sanctorum ob quod incomodum quaſi ſecundum illum modum deſerens proſequitur declarare primū illis verbis, *Si primus modus ponitur etc.* Ex quo deducere vales, quam dolosè dicat Aduerſarius neutrum ex illis dicendi modis ſine poſſibilitate infiniti categorematici ſuſtineri poſſe, nam ad primum modum nulla ſequitur actualis infinitas, vt notat ibi Doctor, & eius Interpretes Tatar. & Lichetus, ſed tantùm ad ſecundum modum, qua de cauſa illum deſerit, & proſequitur declarare primum.

8 Quintò ſub nu. 49. nititur noſtra euertere fundamēta, vel ſaltim retorquere, quatenus difficultates omnes, quas nos vrgemus cōtra infinitum categorematicū æquè benè currunt de infinito ſincategorematicò, & de infinitis entibus poſſibilibus, quæ cognoſcit Deus, vt ſunt obiectiuè ab ipſo cognita. Et quia ad hæc omnia reſpondemus diſp. 10. Phyſ. cit. & præſertim ad illud de poſſibilibus à Deo cognitis occurrimus nu. 57. cū Canonico negādo Deum cognoſcere poſſibilia infinita categorematicè, & dicimus cognoſcere tātum finita in infinitum, quod ità declaramus q. 6. illius diſp. vt ſenſus ſit, quod Deus tot cognoſcat, vt aſſignari nequeat numerus adeò ſupremus rerum ab ipſo cognitarum, quin adhuc maior aſſignari poſſit. Hanc inquam, reſponſionem, & doctrinam inſignium Scotiſtarum n. 50. & 51. Canonici, Trom. Nicol. de Niſſa, & aliorū ibi citatorū nititur impugnare his tribus argumentis.

Quęro (inquit) ad Aduerſarijs, an numerus creaturarum poſſibilium à Deo cognitarum ſit finitus categorematicè, vel non; ſi non eſt finitus categorematicè, ergo erit ſic infinitus, & ſic habet intentum; ſi verò eſt categorematicè finitus; ergò poteſt aſſignari numerus determinatus rerum à Deo cognitarum, quo maior ab ipſo cognoſci nequit, & ſic non cognoſcit finita in infinitum. Rurſus certum eſt, quod Deus non poſſit plura cognoſcere, quam quæ actu cognoſcit, quia quicquid cognoſcit, neceſſario cognoſcit, alias ignorantiam aliquarum rerum haberet; ergò falſum eſt, quod dicunt Aduerſarij nu. 95. Deum non cognoſcere tot, quin plura poſſit cognoſcere, nam vt dixi cognoſcit omnia poſſibilia, nō poteſt autem plura cognoſcere, quam omnia, & non ſunt plura poſſibilia, quam omnia. Prætereà, ſi darentur infiniti homines categorematicè à parte rei, profectò nemo poſſet probare, quod eſſent infiniti categorematicè, ſi valeret prædicta doctrina; nam poſſet dici, quod non eſſent ſic infiniti, ſed finiti in infinitum, vndè patet illū modum loquendi eſſe meram euaſionem verbalem ſine ſenſu; & tandem pro ſua modeſtia concludit; *Sed non placet hærere in impugnanda ridicula reſponſione.*

9 Sed eam reſponſionem ridiculam non eſſe ſola teſtatur auctoritas inſignium Scotiſtarum eam adhibentium, & aliorū nextrà Scholam noſtram q. illa 6. citatorum; & benè quidem ridicula ſunt argumēta, quibus illam euertere nititur; Ad p. dico numerum rerum poſſibilium à Deo cognitarum eſſe finitum categorematicè, ſed ſincategorematicè adhuc infinitum; vnde negatur conſequētia illa; ergo poteſt aſſignari numerus determinatus rerum à Deo cognitarum; hæc enim conſequentia ſolum deduci poteſt de numero finito tam categorematicè, quam ſincategorematicè, .i. qui vtramq. excluſit infinitatem, nō autem de numero ſincategorematicè infinito, qui in eo tantum ſenſu dicitur categorematicè finitus, quatenus non eſt in maxima, & ſuprema multitudine, non autem quia ſit determinatus, & certus quidam rerum numerus, cum hoc directè repugnet rationi infiniti ſincategorematici in hoc conſiſtentis, quod eius partes nō ſint tot, quin adhuc ſint plures vel poſſint eſſe plures. Ad 2. fusè reſpondi, & ſolidè q. 6. cit. diſp. 10. nu. 100. vbi tamen aduerte nobis falsò imponi ab Aduerſario, quod dixerimus loc. cit. nu. 95. *Deum non cognoſcere tot, quin plura poſſit cognoſcere*, falſum, inquam, eſt hanc infinitatem ſincategorematicam rerum à Deo cognitarum fuiſſe ſic à nobis explicatam per propoſitionem de poſſibili, imò diſertè ipſam explicuimus per propoſitionem de ineſſe his verbis, *nunquam verum eſt dicere, Deus infinita cognoſcit, ſed ſolum non tot cognoſcit poſſibilia, quin adhuc plura cognoſcat, non cognoſcit tantam*

magnitudinem poſſibilem, quin adhuc cognoſcat maiorem ex quo patet hoc eius argumentum, nedum eſſe ridiculum, ſed calumnioſum quoq; & doloſum. Ad vlt. ſatis clarè poſitum eſt diſcrimé inter infinitum categorematicum, & ſincategorematicum diſp. 10. cit. q. p. art. p. & 2. & præcipuũ erat, quod infinito categorematico nulla poteſt fieri additio, cum ſupponatur eſſe in ſuprema, & maxima multitudine, benè tamen infinito ſincategorematico, quod illã nunquam intrinſecè attingit, vndè ex illa doctrina negatur illa conſequẽtia, nam ſi darentur infiniti homines categorematicè à parte rei, poſſet probari, quod eſſent ſic infiniti, quia nec quidem vnus homo tali numero addi poſſet; quod ſi alij homines addi poſſent, falſa eſſet ſuppoſitio, quod eſſent infiniti homines categorematicè, nam ex hoc deprehenderentur eſſe infiniti ſincategorematicè tantùm; vide quibus argumentis impugnet hic Hercules ridiculã reſponſionem, & meram euaſionem verbalem ſine ſenſu, qualem appellat noſtram, & cogita quam ſtrenuè ſeriam reſponſionem, & fundatam impugnaſſet, *vt quiſq. eſt animo ignauus, ità eſt ore procax*, Tacit. 2. hiſtor. & veriſſimũ eſt, q̃ dixit Curt. lib. 7. *Canem timidũ latrare vehementius, quã mordere.*

De Immediato Subiecto Qualitatum.

10 Diſp. 3. Phyſ. q. 3. art. p. tribus rationibus oſtendo, quantitatem eſſe ſubiectum im̃ediatum aliorũ accidẽtium, per quod ſubſtantiæ inhærent; indignatus verò Poncius, quòd quandam eius impugnationem noſtræ rationis ſecũdę per modũ reſponſi adduxerim, non ſuo, ſed plurium nomine, breuibuſque reiecerim, tentauit in vindictã quaſi ſpretæ impugnationis illas tres noſtras rationes labefactare in append. pag. 136. nu. 187.

Prima noſtra ratio erat, quia non eſt neceſſe, vt dictum erat art. præced. omnia accidentia im̃ediatè inhærere ſubſtãtię, ſed & cętera vno mediante in ratione ſubiecti conuenire poſſunt; aut igitur hoc accidẽs im̃ediatè ſubſtãtiæ inhærens gerens ſubiecti munus ergà cętera eſt potẽtia illa accidentalis, quam inuehit Auerſa, aut quantitas; illud enim hucuſq. non ponitur à Doctoribus tale ſubiectum proximum admittentibus; Sed potentia illa non poteſt conſtitui tale ſubiectum, vt ibi fusè probatur; ergo erit quantitas.

Ad hunc diſcurſum inquit nu. 192.) qui, in quo modo, vel figura ſit, neſcio, reſpondeo aſſumptũ illud, *aut igitur hoc accidens* etc. ſupponere, quod probatum ſit alia accidentia debere ſubiectari in ſubſtantia mediante aliquo alio ſubiecto; at hoc non eſt probatum, nam quamuis non ſit neceſſum, quod omnia accidentia ſubiectentur in ſubſtantia im̃ediatè, non ſequitur, quod ſubiectentur in ipſa mediante alio ſubiecto, quia poſsẽt ſubiectari im̃ediatè in ſubſtantia, quamuis id non eſſet neceſſe.

11 Planè opus non erat, vt quæreret, in qua figura vel modo ſit noſter ille diſcurſus, cum non ſit ſillogiſmus formalis, ſed entimema cum minori ſubſlata, qui arguendi modus eſt frequentiſſimus; cum autem reſpondendo inquit, aſſumptum illud ſupponere, quod probatum ſit alia accidentia debere ſubiectari in ſubſtantia mediante aliquo alio accidente in ratione ſubiecti proximi, quod tamen non eſt probatum; in primis falſum eſt, aſſumptum illud hoc ſupponere tãquam probatum, nam id ſupponit ad hominẽ, tanquam conceſſum à Doctoribus, contra quos ibi diſputatur, admittentibus tale proximum ſubiectum accidentium, vt conſtat in argumento, ſicut à nobis conficitur, in qua forma noluit Poncius illud referre, vt occaſionem haberet cauillandi; Deindè hoc etiã conceſſo falſum eſt, ſupoſitum illud non eſſe probatũ in p. art. illius quęſt. 3. ibi enim nedùm probatur vnum accidens poſſe eſſe ſubiectum im̃ediatum alterius, quo mediãte inſit ſubſtantiæ, ſed etiam de facto ità eſſe debere oſtenditur ex miſterio Eucariſtię, vbi concedere oportet vnum primum accidens, quod ſit ſubiectum, in quo cętera vniantur; niſi enim ſpecies ſacramentales in vno tertio vnirentur ſubiecto, ſed quælibet per ſe exiſteret, ſequeretur quod ad motum vnius qualitatis alia qualitas non moueretur, vt puta ad motum coloris in vino non moueretur dulcedo, cuius tamen oppoſitum experimur, ergo ſuppoſitum illud in 2. art.

ſuffi-

ſufficiēter probatũ fuit in p.art.& ex hoc refellitur alia reſpõſio, quam ſubdit n.191. quæ non eſt diuerſa à iam relata, atq; ideò diuerſa impugnatione non eget.

11 Secunda ratio erat, ab experientia ducta, nam albedo in ſuperficie extēditur, & calor ſimiliter cum diffunditur per corpus in quantitate eius extenditur; ergo qualitates huiuſmodi in quantitate recipiũtur imēdiatè. Reſpondet Poncius in hac ratione peti principiũ, dum ſupponimus quantitatem dici albam, quia ſubiectat albedinem, ſicut etiam albedo dicitur quanta, licet quantitatem non ſubiectet, ſic & quantitas poterit dici alba, etiamſi illam non ſuſtineat ex ſola concomitantia albedinis in eodem ſubiecto.

Sed neſcio qua ratione dicat argumentum petere principium, dum ſupponimus quãtitatem dici albam, qua ſubiectat albedinem; de hoc enim nec verbum quidem fit in argumento noſtro, in quo ſolũm aſſumitur albedinem in ſuperficie extēdi, & indè deducimus in ea recipi imēdiatè tanquam in ſubiecto, quæ quidem illatio mihi videtur ſequi abſque vlla petitione principij; ſicut enim Philoſophus p.Phyſ.illud deprehendit eſſe primum, & imēdiatum formarum ſubſtantialium ſubiectum, quod ſemper idem manet accedentibus, & recedentibus formis; ità pariter benè deprehenditur quãtitas eſſe qualitatum imēdiatum ſubiectum, quia videmus in eadem quantitate qualitates mutari, etiam abſente ſubſtantia, vt contingit in euchariſta, Imò tantùm abeſt, quod in eo argumento petatur principium, nec benè probet concluſionem noſtram, quod non alia ratione vſus ſit Scotus 4.d.12.q.2.§. *ad quæſtionem*, ad illud probandum in opinione cõmuniori quantitatem realiter à ſubſtantia diſtinguente illis verbis, *qualitas eſt in quantitate, & pro hoc eſt iſta probabilitas, quia qualitas hæc eſt extenſa, patet ad ſenſum, non eſt autem extenſa eſſentialiter, ſine extenſione, quæ ſit ſit intrinſeca qualitati ſecundum iſtam opinionem, ſed tantùm per accidens; ſed omne extenſum per accidens, vel recipit extenſionem in ſe, qua extenditur per accidens, vel recipitur in extenſione, vel extenſo; qualitas autem non recipit in ſe iſtam extenſionem; ergò eſt tantum extenſa per accidens, quia recipitur in extenſo, & hoc concordat cum illo dicto in prædicamentis cap. de quantitate, quanta eſt ſuperficies, tanta eſt albedo.*

13 Sed quando etiam faceremus argumentum illud, quod nobis imponit, quod .ſ. ex hoc quod ſuperficies dicitur alba, deduceremus id eſſe, quia ſubiectat albedinem, & non è contrà; adhuc etiam id benè diceretur, & abſq; vlla principij petitione, quandoquidem alio modo ſuperficies dicitur alba ab albedine, & albedo quanta a ſuperficie, in qua extenditur; ſuperficies namque dicitur alba ab albedine denominatione formali. i. deriuata ab albedine, veluti à forma ei inhęrente, albedo verò dicitur quanta à quantitate denominatione materiali .i. deriuata ab illa, tanquam à ſuo ſubiecto, quæ duo denominationum genera fusè declaramus diſp.3. Phyſ. nu.37. quod hìc repetere non oportet; & expreſsè ponuntur à Doctore quol.18.§.*de primo* dum inquit, *in primo eſt quaſi denominatio formæ à ſubiecto, ſicut anima dicitur humana, ſic aliquid dicitur bonum homini, quia bonũ humanũ, ſed in ſecundo è cõuerſo eſt denominatio ſubiecti à forma*. Vndè immeritò prorſus dãnat Pōcius nu.193. in fine hoc genus denominationis formæ a ſubiecto, velut omninò erroneum, quod certè (ait ille) neſcio an quis alius vnquam dixerit, cum indè ſequeretur, quod anima rationalis ſubiectata in corpore deberet dici corporea, & materialis, & quod formæ aliæ verè materiales, & corporeæ ex natura ſua intrinſeca non haberent eſſe tales, niſi quando ſubiectarentur in corpore, quorum vtrumq; abſurdiſſimum eſt. Sed nego hoc indè ſequi, ſicut è contra ex hoc, quod ſubiectum denominatur à forma, non ſequitur corpus, vel materiam dici ſpiritualem ab anima rationali, & ratio eſt, quam affert Hurtad.diſput. 2. Phyſ. ſec. 2. nu.16. & 17. vbi de his duobus denominationũ generibus ſcitè diſcurrit, & inquit nec ſubiectũ à forma, nec formam à ſubiecto omnes prorſus denominationes recipere, quæ ab eis deriuari poſſunt, ſed tantùm illas, quarum ſunt capa-

vt daret adagio locum, *vbi quis dolet, ibi & manum habet*, cõcedendo experientiã, & negando id prouenire ex identitate quãtitatis cum qualitate, quamuis omninò dubitem (inquit) an id ipſi ſufficienter probauerint loc. cit. in quo prima probatio, quã aſſumunt ex eodem myſterio Euchariſtiæ, mihi videtur ſatis mirabilis, nempè quod ſi quantitas eſſet identificata ſubſtantiæ, vt dicunt Nominales, ſequeretur quod non remanerent omnia accidẽtia panis, & quod non ſolum conuerſio illa deberet dici tranſubſtantiatio, ſed etiam tranſaccidentatio, quia .ſ. deſineret quãtitas ſubſtantiæ panis, & nõ ſolùm conuerteretur ipſa ſubſtantia, ſed quantitas eius: hæc probatio, inquit, videtur mirabilis, quia in ſententia Nominaliũ quantitas nullo modo eſſet accidens, & quãuis diſtingueretur formaliter à ſubſtantia, nõ tamen diſtinctione, quæ ſufficeret, vt eſſet accidens, cum repugnet ratio accidentis cum identificatione ad ſubſtantiam, quomodo ergò in ſententia Nominalium non remanerent omnia accidentia, aut fieret tranſaccidentatio? Sed hoc omiſſo nego impenetrabilitatem albedinis Euchariſtiæ prouenire ex identitate quantitatis, & qualitatis, aut ex eo quod quantitas ſubiectetur in qualitate, quamuis neq; hoc etiam ſufficienter probet Maſtrius; aut ex eo quod qualitas ſubiectetur in quantitate; ſed poteſt dici, quod oriatur ex eo, quod albedo ſit penetratiuè in eodem loco cum quantitate, nã ex hoc capite præcisè, quamuis nõ daretur ſubiectatio vlla vnius in altero, neceſſariò fieret, quod albedo non poſſet penetrari, ſicut nec Angelus poſitus in eodem loco cũ corpore poteſt penetrari ab alio corpore, dum eſt in illo loco.

17 Hæc quoque reſponſio cum ſuis inſtantijs facilè retunditur; cum enim inquit ex impugnandi pruritu primũ membrum, quod .ſ. quantitas non ſit identificata cum qualitate, nõ fuiſſe à nobis ſufficienter probatũ contra Nominales, quia in eorũ ſententia quantitas nõ eſt accidens etc. huic inſtãtiæ ibidẽ occurrimus diſp. 9. de Cõtinuo nu. 18. illis verbis *Nã etſi Nominales non ponant quantitatem ſubſtantia eſſe accidens realiter diſtinctum ab ea, adhuc tamẽ aliquam diſtinctionem agnoſcunt inter eas aut ex natura rei, aut penes cõnotata, nam alia ratione res dicitur ſubſtãtialis, & alia ratione quanta*; non ergo hæc inſtantia eſt noua, & adeò ſubtilis, quod eam non præuiderimus, & ſoluerimus quantũ ſufficit ad oſtendendũ quo ſẽſu poſſit argumentũ vrgere Nominales; Deindè cũ in eo articulo alia ſint argumẽta hoc punctũ contra Nominales efficaciter demonſtrantia, liuidè profert Aduerſarius abſolutè id non fuiſſe à nobis ſufficienter probatũ, etiam quando prima illa probatio non multum vrgeret. Cum vlterius inquit ex eodẽ pruritu (oſtendendi nihil omninò eſſe à nobis probatum) neq; ſecũdum membrum à nobis ſufficienter oſtendi, nempè impenetrabilitatem albedinis in hoſtia nõ ex eo prouenire, quod quantitas ſit in qualitate, vt in ſubiecto, quia quãtitas ſe tenet ex parte materię etc. dico hanc nunc nõ eſſe noſtram probationem, ſed Doctoris 4. d. 12. q. 2. D. quæ ſi ei inſufficiẽs videbatur, vt ſępè dicit de rationibus Doctoris citrà pudorem, rationem inſufficientię adducere debebat, & non ſola auctoritate ſua id enũciare, quam etiam fortè nos reciperemus, ſi ipſe Scoti auctoritates recipere dignaretur; ſed quia nõ dignatur, auctoritati eius non acquieſcimus.

18 Cum tandem negat etiam id prouenire ex eo; quod qualitas in quantitate ſubiectetur, & inquit dici poſſe oriri ex eo, quod albedo ſit penetratiuè in eodem loco cum quantitate; hoc ſtatim refellitur per rationem Scoti ſuperius adductam ex 4. d. 12. q. 2. §. *ad quęſtionem*, vbi ait, quòd omne extenſum per accidens vel recipit extenſionem in ſe, qua extenditur per accidens, vel recipitur in extenſione, vel extenſo; ergo ſi albedo in hoſtia eſt extenſa impenetrabiliter, id neceſſariò euenit, vel quia recipit in ſe extenſionem .ſ. quantitatem, vel in extenſione recipitur; nec vllus ſanę mentis dixit vnquam aliquid extẽdibile per accidens, vt ſunt formæ materiales, per hoc extendi, quia ponatur in eodem loco cum re extenſa; & ratio huius eſt, quia quantitas nequit alicui realiter diſtincto talem effectum extenſionis cõmunicare in ordine ad locum, niſi quia vel recipitur in eo, vt in

ſubiecto, quo pacto ſubſtantiã materialem reddit extenſam impenetrabiliter, vel illud recipit in ſe tanquã in ſubiecto, quo pacto extenſas reddit formas alias accidentales. Conf. quia ſi intima coniunctio localis ſufficit, vt quantitas ſuum effectum formalem impenetrabilitatis communicet cęteris accidentibus, eadem quoque ſufficeret, vt cętera accidentia ſuos formales effectus quantitati cõmunicarent, & ſic quantitas poſita in eodem loco cum albedine, vel frigore, ex hoc ſolo abſq; vlla vnione informatiua diceretur alba, vel frigida, quod nemo, niſi demens, aſſereret. Et paritas de Angelo aſſumpta reſponſiones huius ſtoliditatem ſatis demonſtrat, quia Angelus, cum ſit purus ſpiritus, nunquam reddi poteſt impenetrabilis, & quantumcunq; ponatur cum corpore coniunctus, ſemper remanet penetrabilis in ſua ſubſtantia, & quod ab illo loco ab Angelo occupato aliud corpus expellit, non eſt angelica ſubſtantia, ſed corpus illud, quod cum ipſo ſupponitur eſſe in eodem loco, & ſeruata proportione idem dici debet de albedine compenetrata in eodem loco cum quantitate.

Deniq; pro opinione noſtra ſemper vrgebit ratio illa, quod agens naturale producit naturaliter calorem, & frigiditatem in ſpeciebus Panis, in quibus nulla datur ſubſtantia, vt fides docet; non poteſt autem hæc accidentia producere, niſi in ſubiecto, ex quo educantur, quia talis productio eſſet creatio, quæ agenti naturali non competit; ergo ibi reperitur aliquod ſubiectum naturale, & immediatum illorum accidentium, in quo recipiantur, & ſuſtentenitur; & hoc tenetur aſſignare Põci⁹ in Euchariſta, niſi recurrere velit ad noua, & crebra miracula à Nominalibus cõficta pro ſua opinione tuenda in Venerabili Sacramento.

De Neceſſaria connexione Materia cum forma.

19 IN quæſtione, vndè oriatur neceſſaria cõnexio materiæ cum forma ſecundum cõmunem naturæ curſum, dixi diſp. 2 Phyſ. q. 3. art. p. nu. 41. peti debere ex conditione naturæ vniuerſalis, & ordine vniuerſi, quod ità ab Auctore naturæ inſtitutũ eſt, vt agentia naturalia non corrumpant formam in materia, quin aliã de nouo generent, qui ordo ab agente naturali inuerti nequit; ſubdidi ibidem poſſe etiam hanc coexigentiam aliqualiter attendi ex peculiari natura ipſius materiæ ex hoc, quod eſt eſſentialiter pars potentialis, quæ debet, & petit compleri, & actuari per aliam compartem. Negauit hoc Poncius diſp. 3. Phyſ. nu. 59. dicens, hanc neceſſariam connexionem materię cum forma ex eo pręcisè oriri, quod ſemper applicetur cauſa determinata ad producendam in ipſa naturaliter formam; & iterã id confirmat in apol. pag. 121. nu. 170. dicens hanc ſententiam ab ipſo fuiſſe excogitatã, nec apud quemquam alium Auctorem haberi, quem viderit impreſſum, & ſanè talem quoq. ego ipſe eam iudicaui, cum vidi ipſum à noſtra diſſentire ſententia, quæ ferè cõmunis eſt, ac proindè in eo ſenſu eam impugnaui (neque enim alium ſenſum deſerpere potui, qui eſſet à cõmuni ſententia diuerſus) vt nequeat dari in vniuerſo materia nuda, quia ſi talis crearetur à Deo, ſtatim ac eſſet in vniuerſo, vbicunque poneretur, reperiret cauſam naturaliter determinatam ad producẽdam formã ſubſtantialẽ in ea, vndè ſequitur, quod non ex natura ſua ſed ex ſola virtute agentis extrinſeci nequeat eſſe in vniuerſo ſine forma ſecundum cõmunẽ naturæ curſum.

20 In hoc, inquam, ſenſu eam loc. cit. tribus rationibus impugnaui, Primò quia agẽs naturale nõ poteſt agere niſi in quantum, quam propoſitionem malè negat eſſe paſſim conceſſam, Poncius nu. 171. & prę ſertim à Scoto loco ibi citato 2. d. 12. q. 2. F. cuius verba ſunt iſta, *Sed circa materiam nulla forma ſunt ſic ſimpliciter immediatæ, licet aliqua ſint immediatæ reſpectu agẽtis naturalis, quod nõ agit, niſi in quãto*, quomodo autem hęc propoſitio non repugnet principijs Scoti, quibus probat non manere eandem quantitatem in genito, & corrupto, & quantitatem ſubiectari in toto compoſito, benè declarat Lichetus ibidem, & nos diſp. 2. Phyſ. q. 8. art. 5. nu. 175. cum ergò in ſententia noſtra materia nuda non ſit quãtitate pręedita nec terminata, nec intermi-

terminata, planè non poterit in caſu poſito .i. ex ſuppoſitione, quod eam Deus crearet nudam in vniuerſo, ab agente naturali applicato recipere diſpoſitionē ad formæ ſubſtantialis introductionem, atq; ideò ex ſola virtute agentis naturalis non poteſt neceſſitas connexionis materiæ cum forma deduci ſecundum cōmunem naturæ curſum. Deindè quia poteſt naturaliter contingere caſus, quod duo agentia naturalia æqualis virtutis eſſent æquè applicata ad materiam, quo caſu ſeinuicem impedirent, & materia à neutro ſuſciperet formam. Rurſus contingere poteſt, quod agens vel ob improportionatum applicationē, vel ob debilem virtutem nō producat formam ſubſtantialem in totam materiam nudam, & ſic pars remotior eſſet ſine forma.

21 Reſpondet experientia cōſtare, quod quotieſcūq; materia denudatur forma ſubſtantiali, detur aliquod agēs determinatum ad producēdam formam, & quod de facto producat formam in materia; ergò de facto non eſt aliquod impedimentum nec quantitatis, nec impenetrabilitatis, quo minus producat; atque ità verum eſt, quod de facto ſemper applicetur cauſa naturalis materiæ, quæ ſit determinata naturaliter ad productionem formæ in ipſa, quoties denudatur forma, quam antecedenter habuit; ex quo etiam (inquit) efficaciter conuincuntur aliæ duæ rationes, quia quandoquidem nūquam de facto corrumpatur forma exiſtens in materia, niſi quando applicatur aliqua cauſa determinata ad producendum aliam formam; ſequitur manifeſtè, quod in caſu, quo de facto naturaliter debet corrumpi aliqua forma exiſtens in materia, nunquam applicētur duę cauſæ impedientes ſe mutuò; & quod cauſa non ſit ità malè applicata, & debilis virtutis, vt non poſſit in omnem partem materię, quę denudatur forma priori, introducere formam ſuam; nam ſi illæ cauſæ eſſent ſic ſe inuicem impedientes, aut ità malè applicatę, & debilis virtutis, non corrumperetur forma præcedens in materia, vel parte eius, in quā non poſſet introduci noua forma, vt eſt euidens; ergò nunquam poteſt caſus contingere, in quo materia denudatur forma, quin ſit cauſa materialiter determinata ad producendam formam.

22 Vndè tandem patere concludit ob præfatas impugnationes noſtras nō eſſe recurrendum in hac re ad condicionem naturæ vniuerſalis, & ordinem vniuerſi, ad quàm ſicut nec ad Deum ipſum nunquam philoſophicè benè recurritur, quoties abſq. tali recurſu poteſt tolli difficultas, quod adhuc vlterius probat nu. 175. quia nō ſcimus eſſe talem ordinem vniuerſi, aut conditionem naturę, niſi quatenus experientia conſtat nobis, quod nunquam habeatur de facto naturaliter materia abſq; aliqua forma, ſed hoc nō conſtat nobis, niſi quatenus conſtat, quod quoties denudatur, aut ſpoliatur vna forma, introducatur altera, ſed certum eſt, quod de facto quoties conſtat nobis naturaliter induci alteram, toties conſtet nobis eſſe aliquàm cauſam naturalem determinatā ad producendam illam, quæ inducitur, ergo ex experientia illa nō debemus recurrere ad ordinem vniuerſi, aut conditionē naturæ vniuerſalis, ità Pōcius loc. cit.

Sed planè declarans hic Auctor ſuam opinionem in hunc modum, non aliquid ſingulare docet, nec opinionem pregrinam profitetur in hac re à ſeipſo excogitatam, nec apud alium Auctorem repertam vt iactabat, vt enim conſtat ex toto eius diſcurſu, ideò materia ſecundum cōmunem naturæ curſum coexigit formam, nec omni forma expoliari poteſt, quia quoties denudatur vna forma, adeſt agens naturale in promptu aliam formam inducens, & hoc ipſiſſimū eſt, quod nos quoq. & alij quam plures dicunt, hanc neceſſariam coexigentiam ex diſpoſitione agentium naturalium oriri, quæ ità ſunt diſpoſita, vt nunquam formam veterem in materia corrumpant, quin aliam de nouo generent, quid ergò peregrini, & noui docet Pōncius in hac re? planè in hoc ſenſu eius opinio à noſtra non eſt diuerſa quoad hoc punctum, & fateor tres illas rationes noſtras non concludere contrà eius opinionem ſic explicatam; cæterum ab initio in ſenſu quodàm peculiari, & fortè vt à nobis impugnata fuit, ſuā opinionem profitebatur, at ad euitandas difficultates tandem in append. apol. ſuam pe-

regrinam opinionem declarauit in ſenſu domeſtico, & familiari.

23 Cęterum ſicut in hoc puncto tandem dedit nobis manus, vt conſtat ex præfato diſcurſu ſuo, ità vellem vt fateretur quoq; talem diſpoſitionem agẽtium naturalium, quod nũquam formam corrumpant in materia, quin aliam de nouò generent, in conditionem naturę vniuerſalis, & ordinem vniuerſi vt de facto inſtitutus eſt eſſe reducendam, & quod ità ſit ſic oſtendo; iam fatetur Poncius nu. 172. de facto contingere nõ poſſe caſus illos à nobis aſſignatos in ſecunda, & tertia ratione, quod nempè duo agẽtia naturalia æqualis virtutis ſint ità applicata, vt ſe ſe mutuò impediant; aut quod agens ſit adeò debilis virtutis, aut ità improportionatè applicatum, vt nõ producat formam ſubſtãtialem in totam materiam nudam, & licet rationes illę procedant in caſu, quod materia crearetur à Deo in hoc vniuerſo quacunq; forma denudata, vt ab initio dixi, & conſtat ex illo meo diſcurſu, in quo quidem caſu non valẽt reſponſio Poncij, quod non corrumperetur forma precedẽs, quia ſupponitur materia eſſe omni forma expoliata; tamen in caſu, quo ipſe loquitur, quæro, cur non cõtingere poſſit, aliquis illorum caſuum, vel ſaltim quod corrumpatur forma antiqua, & pro aliqua morula, vel inſtãti ſtet materia ſine forma noua, vel ob debilitatem virtutis, vel ob aliquod impedimẽtum; videmus enim his de cauſis in generatione animatorũ interdum contigere monſtra pręter intentionem naturę; & quidem in generatione animatorũ agentia naturalia ſunt quoq; naturaliter determinata ad finem ſuum conſequẽdum in omni perfectione eis poſſibili, & tamen in his generationibus monſtra contingere videmus ex cauſis allatis, cùm tamẽ nũquam hoc monſtrum contingat in generatione ſubſtãtiali, quod parum materiæ etiam pro minima morula detur ſine forma; ſanè huius alia ratio reddi non poteſt, niſi conditio vniuerſalis naturæ, & ordo vniuerſi, prout de facto inſtitutus eſt ab Auctore naturæ, qui ità in generationibus ſubſtantialibus agentia naturalia diſpoſuit, vt nequeant vnquam formã in materia corrumpere, quin ſtatim aliam generent, neq; talem applicationem cauſarum naturalium ad formam ſubſtantialem in materia inducendam permittere voluit, vt aliquando hoc mõſtrum contingere poſſit, quod detur materia ſine forma; Ex quo conſtat diſcurſum illũ, quo oppoſitum probare nititur nu. 173. non ſubſiſtere, ſed negandam eſſe conſequentiam.

24 Reſtat alter punctus difficultatis, in quo adhuc diſsẽtit à nobis hic Auctor, quãdoquidem nos dixerimus neceſſitatẽ connexionionis huius poſſe etiam aliqualiter attendi ex natura intrinſeca materiæ, quæ cum ſit eſſentialiter pars potentialis petit per aliam compartem actualem compleri, & determinari, & ſicut metaphiſicè loquendo non datur genus niſi in certa ſpecie, ità phyſicè dari nequit materia, quæ dicitur genus phyſicũ niſi ſub certa forma. In hoc, inquam, puncto Poncius etiam diſcordat à nobis, quandoquidem hæc omnia competãt corpori organico, quod eſt altera pars viuentis, & tamen eſſe poteſt ſine anima. Hanc inſtantiam de corpore organico parum vrgere diximus diſp. 2. Phyſ. nu. 41. §. *reſtat igitur* eo quia longè diuerſa eſt conditio materiæ nudæ, & conſtituti ex materia, & forma mixtionis, quale eſt corpus pro altera parte compoſiti animati, vt dicimus diſp. 5. Phyſ. q. 6. art. p. ad 4. & in lib. de gen. & corrup. diſp. 5. q. 3. a. 1. nu. 81. Ad hoc replicat Poncius in append. nu. 173. in illis locis ibi citatis nullam diſparitatem aſſignari, quæ faciat ad hoc propoſitum, ſeu ob quam materia deberet habere formam neceſſariò potius, quam corpus organicum animam ob imperfectionem, potentialitatem, & rationem partis præcisè.

25 In ſubſidium veritatis afferatur diſparitas à nobis tacta de materia prima, & corpore organico diſp. 5. Phyſ. q. 6. art. p. nu. 62. vbi ſic diſcurrimus; licet forma corporeitatis non faciat cum materia ens completum, & in actu formaliter vltimato, perficit tamen illam ſubſtantialiter, quia vltrà actum entitatiuum, quem de ſe habet, cõſtituit eam in actu formali, & ideò abeunte anima bene poteſt manere materia naturaliter cum ſola illa forma, quia nõ remanet in rerum natura materia pura, ſed con

ſtitt.

ſtitutum ex materia, & mixtionis forma;& quidem longę diuerſa eſt conditio materię nudæ, & conſtituti ex materia, & forma mixtionis, materia enim nuda eſt pura potentia omninò ſubiectum, excludés quemcunque actum formalem, & ideò naturæ viribus per ſe conſiſtere non poteſt, cum ordinata ſit, vt ſemper ſit cum forma;illud verò, quod ex materia, & forma mixtionis conſtitutum eſt, quamuis dum ordinatur ad animam, habeat rationem, materiæ, re tamen vera non eſt materia ſola, ſed compoſitum, & ideò recedente anima per ſe conſiſtere poteſt. Hæc nos ibi habemus;& eadem,vel ſimilia diſp. 5. de gen.& corrup. nu.81. videat modò prudens lector an illis in locis nulla afferatur paritas, quæ faciat ad propoſitum; non ſat fuit hoc dicere, ſed probare debebat Aduerſarius, cui diſparitati nunc adiungo, quod notaui diſp.7.log. nu. 20. non deeſſe, qui corpus organicum poſt animæ diſceſſum, directè in prædicamento reponant,quia tunc non habet amplius rationē partis ſed totius, vndè euadit ens completum,& proportionatum prędicamento; & ſic præſertim opinatus eſt Zabarel. lib. de pluralitate formarũ cum nonnullis alijs, non ergò hæc diſparitas adeò friuola eſt,vt ſub ſilētio ab Aduerſario præteriri debuerit,vt nō faciēs ad propoſitum.

26 Deniq; addo, quod ſi huiuſmodi neceſſitas cōnexionis materiæ cum forma ex ſola,& pura applicatione naturalis agentis, & nō aliquo pacto etiam ex natura eius intrinſeca attendatur, planè non erit magis neceſſaria connexio materiæ cum forma ſubſtantiali, quam aquæ cum calore ex hypoteſi,quod poneretur in loco,vbi eſſet aliqua cauſa determinata ad producendũ calorem in ea,quod licet Aduerſarius concedere videatur diſp.3. Phyſ. cit. nu.59. afferens hoc idem exemplum,vel paritatem de apua in ordine ad calorem data illa hypoteſi, attamen eſt prorſus abſurdum, quia potentia paſſiua materię ad formā ſubſtantialem eſt potentia naturalis,& materia dicitur à Philoſophis appetere formam, ſicut turpe pulchrum,& fęmina marem;ergo ex natura ſua quoq; intrinſeca petit talē coniunctionem cum forma, ità quod ſine forma exiſtens eſſet in ſtatu violentò,& contrà ſuā naturalem inclinationem, atq; ideò falſum omninò eſt,quod Pōcius aiebat materiam ſecundum cōmunem naturæ curſum coexigere formam, ex mera, & neceſſaria applicatione extrinſeci agentis circa ipſam operantis, & nullo pacto ex natura eius intrinſeca.

De Loci Immobilitate.

27 Refero diſp. 11. Phyſ. q. 2. art. 2. nu. 33. quendam dicendi modum circa loci immobilitatē, vndè ſumatur, quem Pōcius ait eſſe ſuum; nempè ſumi debere à tali, vel tanta diſtantiā termini à quo fit,vel fieri poteſt motus localis ad terminum ad quem,nā ſuperficies ambiens corpus mobile,vt dicit talē diſtantiā ad terminum ad quem fit motus talis corporis, nequit moueri etiam de potentia abſoluta. Hunc modum ibidem tribus impugno rationibus, quibus occurrit Poncius in append. apolog. pag. 194. num. 260.

Prima ratio erat, quia ſuperficies aeris cùm hùc, & illùc fluat, nunquam fundare poteſt talem,vel tantam diſtantiā ad hunc, vel illum terminum, & ſic nunquam poterit dici immobilis, & fungi munere loci. Poncius loc. cit. inquit,hanc impugnationem duobus vitijs laborare, vno quod nihil concludat, altero quod cōtra meipſum militet, oſtendit vtrumq; Primum quidem, quia falſum eſt, quod ſuperficies aeris non poſſit fundare diſtantiam tantam, vel tantam, etiamſi hùc, vel illùc fluat; nam pro quolibet inſtanti habet determinatam diſtantiam à termino ad quem quocùnque ad quem ab ipſa poteſt corpus moueri, & vt habet talē diſtantiā nō fluit hùc, vel illùc, licet fluat materialiter, ſeù quoad ſe præſcindendo à tali reſpectu. Deindè quamuis eadem numero ſuperficies moueatur, & fluat materialiter, non tamen ità quin ſuccedat altera, & ratione huius poteſt dici, quod ſemper maneat æquiualenter, quod ſufficit abundè, vt poſſit dici fundare ſemper eandem diſtantiā,& fungi munere loci. Quod tandè argumentũ contra me quoq; faciat, probat, quia ego deſumo immobilitā-

litatem loci ab ordine, quem dicit ſuperficies ad partes virtuales diuinæ ſubſtantię, ſed ſuperficies aeris cum fluat hùc, & illùc, nũquam poterit fundare ordinẽ aliquẽ determinatũ aut vnũ ad has partes, niſi poſſit fundare ordinem determinatum, ſeù diſtantiam ad terminum ad quem motus localis; ergo hæc ratio etiam contra me concludit.

28 Hęc reſpõſio quoad primam partem facilè reijcitur, euidenter oſtendendo non poſſe ſuperficiem aeris ſecundum ſe abſolutè inſpectam fundare tantam, vel tantam diſtantiam; quod enim de ſe indifferens eſt ad fundãdum talem, vel talem reſpectum, non poteſt illum de facto fundare, niſi per aliquid aliud ipſum ad hoc determinans, vt patet de Petro fundante ſimilitudinem ratione qualitatis, & æqualitatẽ ratione quantitatis, ſed quælibet aeris ſuperficies eſt ſic indifferens ad fundandã talem, vel tantam diſtantiã; ergò quamuis pro quolibet inſtanti fundet determinatam inſtantiam, id non eſt ratione ſui, ſed ratione alicuius extrinſeci adiuncti, quod ſe habet velut fundamentum proximum, ſeù ratio fundandi talem reſpectum, & hoc inquit Scotus 4. d. 10. q. 2. R. ad 2. prin. eſt hæc, vel illa vbicatio, quia huiuſmodi relationes diſtantię, & propinquitatis non immediatè fundantur ſupra res, ſed ſupra vbicationes illarũ, quæ determinatæ ſunt ad fundandam tãtam diſtantiam, vel propinquitatem; ergo falſum eſt ſuperficiẽ aeris poſſe de ſe fundare tantam, vel tantam diſtantiam; Deindè ſuperficies prius intelligitur fundare immobilitatem, quam talem, vel tantam diſtantiam, ergo nequit immobilitas loci ſumi à tali, vel tanta diſtantia, ſeù à ſuperficie, vt fundat talem diſtantiã, probatur aſſumptum, quia nequit cogitari inter hunc, & illum locum talis, vel tanta diſtantia, niſi extrema illius diſtantiæ ſupponantur immobilia, nam eo ipſo quod vnum ſupponatur poſſe ad aliud accedere, vel ab ipſo recedere, non poſſunt amplius talem, vel tantam diſtantiam fundare; ergo locus prius eſt immobilis, quam tantùm, vel tantùm diſtans ab alio loco. Denique hæc ſententia premitur omnibus difficultatibus quibus vexatur Thomiſtarũ ſententia ſumentium loci, vel ſuperficiei immobilitatem ex determinato ordine, & diſtantia ad centrum, & polos; contra quam agimus diſp. 11. cit. nu. 32. & adhuc incurrit maiores, quia Thomiſtæ ſaltim loci immobilitatem deducunt ex ordine ad polos Cęli, & centrum vniuerſi, quę modo de facto ſunt fixa, & immobilia, at ſuperficies, quæ deſeruiunt modo motui locali pro terminis tantæ diſtantię, vel tantę non ſunt ſic immobiles, quia de facto mouentur, & etiam moueri poſſunt, vt fundant illam diſtantiam, vt mox patebit abſolutè loquendo; ergo non benè a tali, vel tanta diſtantia vel ab eius extremis ſumitur loci immobilitas. Quod tandem ait loco vnius ſuperficiei fluentis aliam ſuccedere, ratione cuius dici poteſt, quod maneat ęquiualenter, etc. ſufficienter impugnatum eſt diſput. 11. cit. qu. 2. art. 2. nu. 33.

Neq. argumentum illud ęquè contrà me militat, ſicut contrà ipſum, quandoquidem ego deſumam immobilitatem loci, vel ſuperficiei in ordine ad partes virtuales diuinæ ſubſtantiæ vbiq; diffuſæ, quæ ſunt prorſus immobiles, ipſe verò ex ordine, vel diſtantia vnius ſuperficiei ad aliam, quæ non ſolum ſunt abſolutè mobiles, ſed etiam de facto hùc, & illuc mouentur, vndè falſum eſt quod inquit ſuperficiem aeris aliquem ordinem determinatũ ad partes virtuales diuinæ ſubſtantiæ fundãre non poſſe, niſi poſſit fundare ordinem determinatum, ſeù diſtantiam ad terminũ ad quem motus localis, ſed potius oppoſitũ dicere debebat, quod ſuperficies fundare non poſſet ordinẽ determinatum, ſeù diſtantiã ad terminum ad quem motus localis, niſi prius fundaret ordinẽ ad determinatas partes virtuales diuinæ ſubſtantiæ, quæ ſupponuntur prorſus immobiles, nam vt dixi determinata diſtantia nõ niſi in immobilibus extremis fundari poteſt aut abſolutè loquendo, aut ſaltim de facto; ſicuti nũc ponũtur poli Cæli, & centrũ mũdi, in ordine ad quæ Doctores hac de cauſa immobilitatẽ loci deſumere ſolẽt.

29 Secunda ratio vrgentior, & quę directè impugnat Aduerſarij reſponſum, quod ſuperficies eſt mobilis materialiter, ſed immobilis omninò de potentia Dei etiam abſoluta, ſi ſpectetur formaliter, vt nempè dicit.

dicit talem, vel tantam diſtantiam, ſuperficies vna poteſt retinere eandē diſtantiam ad aliam, vt concaua lunæ ad conuexam terræ, & cum illo reſpectu diſtantię moueri ex hypoteſi, quod totus moueatur orbis, ergo à ſuperficie etiam vt fundante talem, vel tantam diſtātiam immobilitas loci nequit deſumi.

Reſpondet Poncius, ſuperficiem à tali diſtantia ad terminum ad quem non habere omnimodam immobilitatem localē, quia non habet talem immobilitatē, quin ſimul cum termino ad quem ſeruata eadem diſtantia poſſit moueri, vt probat argumentum, nec talem immobilitatem debet habere, vt habet rationem loci in ordine ad motum localem, qui fieret ab eo ad terminum ad quem, nam quamuis ſimul cū termino ad quem moueretur localiter ſeruata eadē diſtantia, fieri tamen poſſet ab ipſo motus alicuius corporis locati in ipſa ad terminum ad quem haberet illam diſtantiam, etiamſi ſimul moueretur cum termino ad quem. Habet ergò à tali diſtantia immobilitatem talem, vt nō poſſit ea manēte accedere localiter ad terminum ad quem, nec ab eo recedere, & hęc immobilitas ſufficit, vt intelligatur quomodo ab eo poſſit localiter moueri corpus in ea locatum ad terminum ad quem tanto vel tanto tempore, tali velocitate, vel tarditate, à tali, & tali agente, & ait hanc reſponſionem iam ab ipſo aſſignatam fuiſſe diſp. 11. Phyſ. ſed à me doloſè diſſimulatam.

30 Deum obteſtor nec argumentū hoc, nec ſolutionē apud ipſum me animaduertiſſe, nam eā promptiſſimè impugnaſſem, vt nūc facio, & valdè libenter, quandoquidem hęc manifeſtè repugnet Scoto, Ariſtoteli, & ratione Scoto quidē qui 2. d. 2. q. 6. E. declarās qualis eſſe debeat immobilitas loci, ait, dico igitur, quod locus habet imobilitatē oppoſitam motui locali omninò, quia ſi eſſet aliquo modo mobilis localiter, quantūcunq. accipiatur per accidēs poſſet dici eſſe in loco per accidens, & ei eſſignari alius, & alius locus, ità Doctor ibi, quomodo ergo ait Poncius opus non eſſe locū habere omnimodā immobilitatem localem? repugnat etiam hæc explicatio Ariſtoteli 4. Phyſ. 40. & 41. vbi diſertè diſtinguit immobilitatem loci ab immobilitate vaſis illis verbis, *vt autem vas locus eſt, qui transferri poteſt, ſi locus vas immobile*, inſinuās per hæc verba locum eſſe debere omninò immobilem localiter, eiq. repugnare, quod transferatur cum locato, vt de vaſe contingit, quomodo ergo ait Poncius opus nō eſſe locū eſſe adeò immobilē, vt trāsferri nō poſſit cū locato? Repugnat denique rationi, nā ratio præcipua, cur omnes immobilitatē tribuant loco, eſt, quia cū ſit terminus ad quem res tendit, neceſſariò immobilis eſſe debet, alioquin ſi moueretur motu recto, fieri poſſet, vt mobile nunquam attingeret terminum ex hypoteſi à Poncio conceſſa, quod locus ipſe æquali velocitate moueatur, ac mobile: non ergò defendit Poncius talem immobilitatem, qualis eſt neceſſaria loco, vt terminet motum, & ne localis motus ſuo fine fruſtretur, atque ideò tandem fatendum eſt ab ea diſtantia talem immobilitatem ſumi non poſſe, qualis eſt neceſſaria motui locali, vt Poncius inquit.

Contrà, ſecundò, quia immobilitas loci ex ipſa Aduerſarij reſponſione talis eſſe debet vt ex ea dignoſci poſſit, quomodo ab eo poſſit localiter moueri corpus in eo locatum ad terminum ad quem tanto vel tanto tempore, tali velocitate, vel tarditate, à tali agente, & tali etc. Sed talis non eſt immobilitas loci aſſignata à Pōcio; ergò etc. probatur minor, quia ex ſolutione data talis immobilitas non excludit quin terminus à quo motus, & terminus ad quem cum tali vel tanta diſtātia interiecta moueri poſſent, ac etiam corpus locatum cum ipſis propria virtute tranſeundo ab vno in alium terminum; ſupponamus ergo tale corpus locatū æquali velocitate moueri, qua mouentur terminus à quo, & ad quē, hoc enim quoq; admittit Aduerſarius tanquam poſſibile nu. 163. planè dato tali caſu mobile inter illos duos terminos à quo, & ad quem conſtitutum nunquam ab illo recederet, neque ad iſtum accederet, quia eodem tempore idem ſpatium pertranſiret locus, & locatum ſeruata ſemper eadem diſtantia inter vtrumq; terminum, ergò ex tali immobilitate non ſufficienter intelligitur, quomodo corpus

curpus locatum poſſit ab vno in alium terminũ moueri tanto vel tanto tempore, tali velocitate, vel tarditate, vt Poncius aiebat.

31 Tertia ratio erat, quia hic dicẽdi modus attendit immobilitatem in loco, vt eſt terminus à quo localis motus, quatenus moueri nequeat localiter ad terminũ ad quem neq. recedere ab ipſo, & tamẽ deſideratur immobilitas in loco potius, vt habet rationẽ termini ad quem, vt conſtare dicebamus ex dictis illa diſp. 11. nu. 26. Hanc rationem Aduerſarius n. 262. valdè ſubſanat dicens, ſolutionem non mereri, & ait ſe vtiq; aſſignaſſe immobilitatem, quam debet habère locus, cui eſt terminus à quo quid poſſit moueri, at ex illa ipſa doctrina facilè aſſignari poſſe ſimiliter imobilitatẽ, quẽ deberet habere locus, cui eſſet terminus ad quẽ, nempè quod eſſet immobilis, vt dicit talẽ, vel tantam diſtantiam ad terminum à quo ſit motus. & ſubdit nu. 263. loco à me citato falſum eſſe, quod conſideretur potius immobilitas in loco, vt dicit terminũ ad quẽ, quam vt dicit terminum à quo, nam quamuis ex dictis ibi colligatur neceſſitas immobilitatis in loco, vt dicit terminũ ad quem, non tamen potius, quam vt dicit terminum à quo vt enim terminetur motus tã. eſt neceſſe quod mobile perueniat ad terminum ad quem, quã quod deſerat terminũ à quo.

32 Fateor argumentum meum hanc reſponſionem non mereri, quia vim eius nõ attingit, non nego quin ex immobilitate termini à quo venire poſſimus in cognitionem quoq; immobilitatis termini ad quem motus localis, & regulariter, verum eſt in motu locali debere mobile recedere à termino à quo, & accedere ad terminũ ad quẽ, ecquis hoc ignorat abſolutè tamẽ loquẽdo magis neceſſariũ eſt, quod mobile acquirat & accedat ad terminum ad quem, quam quod deſerat, & relinquat terminum à quo loquendo de terminis non quidem primis, & per ſe, quales ſunt priuatio, & vbi, ſed de concomitantibus, & per accidens, qualia ſunt Vbi à quo, & Vbi ad quem, vt enim Doctor aduertit 4. d. 10. q. 2. infrà O. in motu locali non eſt contradictio quod motus acquiſitiuus ſit ſine deperditiuo, & tũc cum termino ad quem non manet per ſe terminus à quo, qui eſt priuatio, ſed manet ille terminus, qui eſt quaſi per accidẽs, & quaſi concomitans cõmuniter per ſe terminum; ergò abſolutè loquendo non eſt æquè neceſſarium, vt inquit Poncius, quod terminus ad quem acquiratur in motu locali, & terminus à quo deſeratur, illa nempè ſuperficies, vndè inchoatus eſt motus; nec æquè eſt inconueniens, quod mobile non relinquat terminum à quo, cũ mouetur, quam quod nõ perueniat ad terminum ad quem; & hoc eſt quod in illa tertia ratione dicebã deſiderari magis in motu immobilitatem in termino ad quem, quã in termino à quo, quia cum hoc quod mobile non deſerat terminum à quo concomitantem, aut quod hic terminus ſimul cum mobili moueatur, poteſt adhuc intelligi quod mobile moueatur, & acquirat terminum ad quem, nõ tamẽ ſuppoſito quod terminus ad quem moueatur cum ipſo mobili, & æquali velocitate, quia tunc nunquam mobile perueniret ad ipſum.

33 In ſecunda poſteà parte defenſionis illius nu. 264. impugnat ſententiam meam aſſerẽtem loci immobilitatem abſolutè loquendo deſumi debere ex determinato ordine, quem dicit ad partes virtuales diuinę ſubſtantiæ prorſus immobiles, quam opinionẽ inquit non anteà impugnaſſe in Phyſica, quia ſibi videbatur impugnatione indigna, ſed quicquid ſit de conuitijs, quæ viros religioſos dedecent, & libẽter pertranſeo, percurramus eius impugnationes, & videamus an ſint indignę, ſicut opinio, contra quam diriguntur.

Primo impugnat, quia contra eam facit argumentum primum à me factum contra ipſum nempè quod ſuperficies aeris cum ſemper fluat, nunquam poſſit fundare determinatam diſtãtiam ad partem aliquam virtualem diuinæ ſubſtantiæ, ſicut contra ipſum vrgebam, quod hac ratione fundare non poterat talem vel tãtam diſtantiam ad hunc, vel illum terminum. Negatur paritas, quia diſtantia tanta, vel tanta eſt relatiò intrinſecùs adueniens, quæ in materiali, & nudo fundamento inſurgere nequit, niſi adiuncta ratione fundandi, vt cõſtat in exemplo ſuperius allato de ſimilitudine, vndè ſuperfi-

perficies aeris cum huc,& illuc fluat,nequit fundare tantam, vel talem diſtantiam, niſi ab aliqua ratione fundandi determinetur eius indifferentia ad hanc, vel illam diſtantiam fundandam; cęterum relatio extrinſecùs adueniens,qualis eſt præſentia, ſuperficiei aeris ad hanc,vel illam partem virtualem diuinæ ſubſtantię poteſt immediatè ſuper ipſam fundari abſq; ſuperaddita ratione fundandi; aut ſi talis ratio fundandi deſideratur, non eſt niſi eius intima approximatio ad has, vel illas partes virtuales diuinæ ſubſtantiæ quæ eſt cõmunis ratio fundandi omnes relationes extrinſecùs aduenientes, vel verius conditio neceſſario prærequiſita ad earum reſultantiam inter extrema relata.

34 Secundo immobilitas loci tam à quo fit motus, quam ad quem fit, conſideratur, & cognoſci debet, vt poſſit intelligi, quomodo res poſſit moueri ab vno loco ad alium, & quanto tempore, ac velocitate id fieri poſſit; ſed per ordinem quem diceret ſuperficies ad partes virtuales Dei non poteſt hoc colligi, ergo ex illis partibus non debet deſumi illa immobilitas; prob. min. quia nõ poſſumus cognoſcere ad quas partes virtuales dicat ſuperficies ordinẽ,neque quantum diſtent illæ partes virtuales abinuicem, niſi recurrendo ad aliqua alia, nimirum ad partes aliquas mundi, aut ſpatij imaginarij diſtantes tantũm,vel tantũ, quibus partibus coexiſtẽt illæ partes virtuales, ergò per ordinem ad illas præcisè non poteſt id cognoſci. Conf. quotieſcunq; aliquis effectus,vel denominatio non poteſt haberi ab vna cauſa, niſi recurrẽdo etiã ad alias, & poteſt haberi ab alijs non recurrendo ad illam, effectus, & denominatio ab alijs potius deſumenda ſunt, quam ab illa; ſed immobilitas loci poteſt haberi à partibus mũdi, vel ſpatij imaginarij diſtantibus non recurrendo ad partes virtuales Dei, & non poteſt haberi ad his ſufficienter, & vtiliter abſque recurſu ad partes illas;ergò non eſt deſumenda à partibus virtualibus ſubſtantiæ Dei.

Reſp. nos quoq; diſp. 11. Phyſ.cit.nu. 35. concedere de facto benè deſumi immobilitatem, imò & vnitatem, & diuerſitatem loci ex determinato ordine, quem dicit ſuperficies ad partes vniuerſi, quæ modò fixę ſunt, & immobiles, addimus tamen, quod per ſe,& abſolutè loquendo hęc omnia deſumi debent ex determinato ordine quem dicit ad partes virtuales diuinæ ſubſtantię, cum hę ſint prorſus immobiles; quarè ad argumentum in forma nego minorem per ſe, & abſolutè loquendo, cuius probatio currit tantùm de facto, & pro ſtatu iſto, nõ autem per ſe, & abſolutè loquendo; Quod ſi hoc argumentum valet, poſſet etiam vrgeri contra differẽtias eſſentiales, ſiquidem hę aſſignantur ad diſtinguendam eſſentialiter vnam ſpeciem ab alia, ſed tale diſcrimen v.g. inter leonem, & aſinum colligi nequit per ordinem ad tales differentias, ergo ex his non benè deſumitur, probatur minor, quia tale diſcrimen haberi nequit niſi recurrendo ad rudibilitatem aſini, & rugibilitatem leonis, quæ ſunt eorum paſſiones,ſiquidem primæ differentię eſſentiales illarum ſpecierum nos latent pro ſtatu iſto, & illas circumſcribimus per earũ paſſiones,en argmentum retortum contra differentias eſſentiales, & quiequid dicet Poncius ad hoc, pariter nos dicemus in caſu noſtro. Ad Conf. dicendum eodem modo minorem valere, de facto, & pro ſtatu iſto, quatenus per partes mundi, vel ſpatij imaginarij modò circumſcribimus diuerſas partes virtuales diuinę ſubſtantię vbiq. diffuſæ ſimpliciter tamen, & abſolutè loquendo habendus eſt recurſus ad partes virtuales diuinæ ſubſtãtię, vt potè quæ ſunt prorſus, & abſolutè immobiles.

35 Tertio arguit, quia ſi per impoſſibile Deus non eſſet, aut ſi eſſet, non eſſet immenſus, nec haberet partes virtuales,& tamen eſſent creaturę, vt ſunt de facto quoad reliqua præter reſpectum ad partes virtuales Dei; daretur motus localis, & conſequenter locus immobilis, & illa ipſa ratio immobilitatis, quam haberet tùm, eſt modò, ergò non habet formaliter immobilitatẽ à partibus virtualibus ſubſtãtiæ Dei, ſed potius à partibus mũdi,& ſpatij imaginarij.

Reſp. hoc argumentũ, quod vocat Poncius efficax, eſſe prorſus vitioſum tùm in materia, tum in forma contra regulas bonæ

næ argumentationis, vt enim diximus in logica cum Scoto p.d.11.q.2. ſub A. argumentari non licet ex ſuppoſitione impoſſibili, quando contradictoria ſequuntur per locum intrinſecum, ſed tantum quando ſequuntur per locũ extrinſecum, in propoſito noſtro autem ex illa ſuppoſitione quod creaturæ exiſtant nõ exiſtẽte Deo, ſequuntur contradictoria per locum intrinſecum tùm ratione eſſentialiſſimæ dependentiæ creaturę à Deo Creatore, tum quia de ratione relatiuorum eſt ſimultanea exiſtẽtia, ſeù coexiſtẽtia, alioquin relatiua nõ eſſent. Deindè admiſſo illo arguendi modo, negatur quòd eſſet talis immobilitas loci, qualis eſt modò, quod ſi modò deſumitur eius immobilitas à partibus mundi, vel ſpatij imaginarij, hoc ideò eſt, quia per partes mundi, vel ſpatij imaginarij circumſcribimus diuerſas partes diuinæ ſubſtãtiæ vbiq. diffuſæ, ſicut per differentias accidentales notiores circumſcribimus eſſentiales, & primas nobis ignotas ad quas tandem recurrimus dicendo, quia hoc eſt hoc, & illud eſt illud, & hic datur ſtatus.

De Fine Præfixo, ſeù Præſtituto.

36 DIſp.7. Phyſ.q.8. art.2. nu.170. dicimus bonum, quod ponitur voluntatis motiuum, nõ eſſe duntaxat verum, ſed etiam apparens, & probabile eſſe in ſententia Doctoris bonum quoq. præfixum habere rationem finis ex p.d.p.q.1.art.3.& 4. declarauimus autem ibi nu.166. ab initio articuli tunc dici finem præfixum, vel præſtitutum, quando obiectum oſtenſum eſt ab intellectu ſub ratione mali, at voluntas ex ſua libertate illud ſibi præfigit, tanquam finem, quod non eſt intelligendum, quaſi quod voluntas feratur in malitiam per ſe, & verè tendat in malum ſub ratione mali, ſed quod oſtenſo voluntati obiecto ab intellectu ſub ratione mali, & ex alia parte oſtenſa ratione boni, vel in ſe, vel in alio obiecto, poteſt voluntas ex ſua libertate tribuere illi obiecto malo rationem boni in alio obiecto repertam conficiens aliquod aggregatum, ſicut facit intellectus, cum concipit finem apparentẽ, nam obiecto ex ſe malo applicat bonitatem in alio inhęrentem; Pro quo dicendi modo duo Scoti loca ibi afferimus, primus eſt ex p.d. p.q.1.ar.4. cũ ait, *Sed in fruitione finis præfixi ratio finis ſequitur actum, quia vel dicit modum actus, vel modum obiecti, vt talis finis præfixus actus terminat actum ipſum, quia voluntas appetendo illud propter ſe tribuit ſibi rationem finis*: alter eſt in 2.d.43.q.2. vbi loquẽs de odio Dei oſtenſo pręcisè ſub ratione mali ait, *Si voluntas poteſt iſtud velle, patet propoſitum, quia nulla eſt bonitas in iſto actu prior ipſo actu volendi, ſi enim aſſignatur aliqua bonitas propter actum volendi, hoc non eſt in obiecto, vt præcedit actum, ſed eſt in ipſo, vt ſequitur actum volendi.*

Quibus in locis dicimus ibidẽ duo Doctorem inſinuare; & quod obiectum ex ſe non habet rationem finis, ſed ab actu de nouo accipit, vt in primo, & quod nullam habet bonitatem, ſed illam recipit ab actu, vt in ſecundo, ſignum euidens, quod pro eodem accipit finem, & bonitatem; vndè in ſententia Doctoris finis præfixus erit ille, quem præfigit ſibi voluntas tribuendo illi bonitatem, quam tamen non habere obiectum prius oſtenderat intellectus.

37 Poncius in append. apolog.pag.182. à nu.246. hanc noſtram nititur labefactare doctrinam non tam rationibus, quam conuitijs, & ſcommatibus, ineptiſſimè tamen, inſulsè, & frigidiſſimè adeò effuçatis, vt cordato viro nauſeã mouere poſſint; Cur autem conuitijs plerunq; reſpondeat hic Auctor dicam in fine totius Diſputationis nu. 162. itaq; nu. 154. ſimili nugarum apparatu præmiſſu oſtendere nititur hæc duo loca minimè nobis fauere, & contra Doctoris mentem penitus à nobis adduci, & explicari; nam ſenſus primi eſt, non quod obiectum, quod præſtituit ſibi voluntas pro fine, non habeat ex ſe bonitatem, ſed quod nõ habeat ex ſe rationem finis vltimi, Scotus enim expreſsè aſſerit, quod ratio finis ſequatur actum voluntatis præfigentis ſibi finem, non verò dicit, quod ratio boni, quã habet obiectum, ſequatur illum actum; Et quod ratio finis, & boni ſecũdum Scotum non ſit idem, formaliter loquendo, patet manifeſtè ex dictis ipſius in hoc ipſo loco, quia eodẽ ipſo articulo docet expreſsè ra-

tionem

tionem finis non eſſe propriam rationem obiecti fruibilis, nec in fruitione ordinata, neque inordinata, quod probat, quia poſſet dari ratio obiecti fruibilis in obiecto ſummè bono, quamuis per impoſſibile non haberet rationem finis, vndè infert, quod ratio finis in obiecto fruitionis ordinatæ, & inordinatæ concomitatur obiectum fruibile, & in obiecto fruitionis finis præfixi ratio finis ſequitur actum. ſed ratio obiecti fruibilis, qua tale, eſt ratio boni, ergo ratio finis, & boni non ſunt idem formaliter ſecundum Scotum.

38 Deindè ſecundum Scotum art. 3. D. ideò voluntas præſtituere poteſt ſibi finem vltimum qui nõ ſit talis nec à parte rei, nec apparenter, quia ſicut bonum poteſt velle, aut non velle, ità poteſt illud bonũ referre, vel nõ referre, & ſi nõ referat, tũ præſtituet ipsũ ſibi pro fine, ergò ad hoc vt voluntas præſtituat ſibi finem vltimũ, non dat obiecto bonitatẽ, ſed debet ſibi proponi, vt boni, & ſolũ habebit ſibi præſtituere illud, tanquam finem vltimum, ſi noluerit ipſum referre ad alium finem, ſed potius voluerit omnia alia ad ipſum referre. Verba Scoti ſunt clariora (inquit) quam vt indigeant comento, niſi quis non intelligeret linguam latinam: *Sicut in poteſtate voluntatis eſt velle, ità in eius poteſtate eſt modus volẽdi. ſ. referre, & nõ referre; ergo in poteſtate ſua eſt aliquod bonum* (aduerte ꝙ dicit bonũ expreſsè) *velle propter ſe non referendo ad aliud bonũ, & ità ſibi præſtituendo finem etc.* Ergo ſecundum Scotũ concludit Põcius, præſtituere finem eſt velle aliquod bonum, nõ referendo ad aliud bonum, quamuis nec realiter, nec apparenter ſit bonum tale, quod nõ poſſet referri; ergò ad hoc vt voluntas præſtituat ſibi finem, non debet applicare bonitatem obiecto, quod non eſt bonum: Tandem aduertit in hoc ipſo loco aliquid contineri, cui contradicit Maſtrius cum ſocio, in reſponſionibus ad ſua fundamenta (poſteà habendis) nã in illis expreſsè dicũt, quod bonitas præfixa nec antecedat, nec ſequatur actum voluntatis, quo finis præfigitur, ſed concomitetur ipſum, rationem autem finis præfini habet obiectũ à bonitate, quã dat ipſi voluntas: Sed Scotus expreſsè dicit in hoc primo loco, quod ratio finis præfixi ſequatur actum voluntatis, ergò Maſtrius cum Socio expreſsè contradicit Scotò, quia non intellexerũt illum licet clarè, & expreſſe loquatur, ità Põcius, *qui omnes ſapere vellet ex ore ſuo*, vt ait Lucr et.

39 Cæterum quod locus ille primus nobis faueat, noſtraq. explicatio ſit ad mẽtem Scoti, ſua verò extorta, & violenta, iam demonſtro tùm ex ipſo Doctore, tùm ex Comentatoribus eius, & quidem quod Scotus ibi per finem intelligat bonum propter ſe appetibile, & per vltimum finem intelligat ſumum bonum includens rationem omnis boni, cõſtat ex Reportatis eiuſdem Doctoris p.d.p.q.p. vbi eandẽ habens doctrinã, quam tradidit in ſcripto Oxonienſi e.d.d.p.q.p. art. 3. de fine vero, apparenti, & præſtituto, eandẽ inducit diſtinctionem ſub terminis boni veri, apparentis, & præfixi ſic dicens, *Si quæritur de obiecto fruitionis in communi, dicitur quod eius obiectum poteſt eſſe bonum, quod eſt, vel apparet bonũ, quia ſequens rationem erroneam accipit bonum apparens pro vero bono, poteſt etiam eſſe bonum non apparens, ſed tantùm præſtitutum, quando aliquis gratis vult aliquid, quod nec eſt bonum ſibi, nec apparens ſed tantùm præſtitutum, quod illud ſit poſſibile patet, quia ſicut in poteſtate voluntatis eſt velle, ſic & modus volendi, ergo poteſt acceptare, quod nec eſt bonum, nec apparens bonum*, ità loquitur Doctor in Reportatis, & cũ ſit eadem omninò doctrina, & reſolutio, ex iſtius intelligentia declaratur intelligẽtia textus Oxonienſis, ità quod per finem intelligat bonũ propter ſe appetibile, & per vltimũ finem ſummum bonum includens rationem omnis boni, & cum in Reportatis dicat, quod voluntas ſibi finem præſtituere poteſt inquantũ *poteſt acceptare, quod nec eſt bonum, nec apparens bonum*, non eſt ſenſus clariſſimus Scoti (vt ait Põcius) quod obiectum, quod ſibi voluntas præſtituit pro fine habeat ex ſe bonitatem, & à voluntate accipiat ſolùm rationem finis vltimi, ſed quod ex ſe neque habeat rationem bonitatis nec veræ, nec apparentis, nec conſequen-

quenter rationem finis, quæ per ſolam bonitatem propter ſe appetibilem conſtituitur: & in hunc modum declarat quoque illum Scoti textum Lichetus, dum declarans triplicem illũ finem fruitionis in communi ait, quod finis verus eſt, in quo reperitur ratio omnis boni ex natura rei, finis apparens, in quo verè non eſt ratio omnis boni, ſed tantum apparenter, & finis pręſtitutus, in quo non eſt ratio omnis boni nec verè, nec apparenter; ergo dum voluntas tale obiectum ſibi præſtituit, vt ſuum vltimum finem, quemadmodũ auarus pecuniam, intantùm pro tali fine ſibi illud præfigit, inquantum ei tribuit rationem omnis boni, quæ eſt ratio conſtitutiua vltimi finis, ex quo oritur quod velit illud vltimatè propter ſe non referẽdo ad aliud bonũ, niſi enim acceptaret voluntas auari v.g. pecuniam, vt obiectum includens rationem omnis boni, non vellet illã propter ſe, & irreferibiliter ad quodcunque aliud bonum.

40 Ex quo patet vtrumq. diſcurſum Poncianum, quos habet ſub nu. 255. falſas inferre conſequentias, quod nempè vt voluntas vltimum ſibi finem præſtituit, non debet dare obiecto bonitatem, ſed ſufficit, quod obiectum ei proponatur vt bonum, & nolit illud referre in alium finem, hoc enim ipſo ſibi illud præſtituit, tanquam vltimum finem; Hæc inquam conſequentia omninò ineptè deducitur ex praua intelligẽtia textus Scotici adducti à Põcio, quem ſolũ conſiderauit ex cortice latinæ linguæ abſq. alio comento, vel ponderatione, vt ipſemet fatetur, quęro enim, an ideò voluntas auari non referat pecuniam in alium finem, quia illam diligit, & acceptat, vt includentem rationem omnis boni, an verò ideò ſic acceptet, quia non referat, ſi primum aſſeratur, vt aſſeri debet, quæro rurſus an pecunia à parte rei talem ſummam bonitatem habeat, an potius quia à voluntate peruerſa ei tribuatur, etſi hoc dixeris, vt dicere teneris, habeo intentum, quod ad hoc vt voluntas præſtituat ſibi finem, debet applicare bonitatem obiecto, quæ ſit ratio conſtitutiua talis finis, in quo reuera à parte rei non reperitur, nec ab intellectu errãte ſibi propoſita fuit. Accedit, quod ſi pecunia proponatur voluntati, vt bona vtcunq; talis propoſitio non ſufficit, vt poſſit illam diligere irreferibiliter, quia talis irreferibilitas fundatur in obiecto includente rationem omnis boni vel verè ex natura rei, vel apparenter ex intellectus errore, vel ex malitia, & peruerſitate voluntatis, quæ acceptat illud obiectũ, tanquam ſummum bonum, & non in alium finem referibile, ergo vt voluntas præſtituat ſibi finem vltimũ, debet per ſuam acceptationem dare obiecto bonitatem talem, vt in alium finem referri non debeat, malè itaq. Poncius hęſit in cortice linguę latinę illius textus abſque comẽto, & hoc fuit in cauſa erroneæ intelligẽtiæ, quam immeritò alijs impinguit ira, *percitus cũ qua nihil rectè, nihil conſideratè fieri poteſt*. Cic. p. off.

41 Quod autem ratio finis, & boni coincidant ſecundũ Scotum docet P. Cauellus Poncij pręceptor diſp. 3. de Anima ſec. 12. nu. 8. & probat ex Ariſt. 2. Phyſ. cap. 3. & 2. Ethic. cap. 7. vbi in primo loco ait, finẽ, & bonum idẽ eſſe, & ſecundo loco illud eſſe cuique bonum, cuius gratia operatur. & ex Scoto 4. d. 46. q. 4. §. *Ad quæſtionem*, vbi non ponit vtile, vt bonum diſtinctum ab honeſto, & delectabili, malè ergo, vt ſępè dixi, vult Poncius ſapere ſupra Magiſtrum, quem adeò in hac ſua apolog. & meritò extollit. Neq. oppoſitum ſenſit Doctor loc. cit. p. d. p. q. p. art. 4. vt Poncius probare contendit, cũ enim inquit ibi Doctor rationem finis non eſſe rationem obiecti fruibilis, non loquitur de fine, prout eſt id, cuius gratia aliquid fit, & quod mouet, & allicit voluntatem ad ſui conſecutionem, ſed accipit finem pro quodam reſpectu rationis concomitante obiectum fruibile, inquantum finit, vel terminat obiectum fruitionis, vt ibi exponit Lichetus, imò ſemetipſum explicat Doctor ibi diſertis verbis: prauè ergo, & perperam hunc quoq. textum intellexit Poncius ſequẽs tantumodò ductum latinę linguæ, medullã ſpeculando non penetrans. Ex eadem tandem praua Scotici textus intelligentia ortum ducit contradictio illa, quam nobis Poncius impingit in fine nu. 255. eo quod diximus

in reſponſione ad eius fundamenta, quod bonitas præfixa nec antecedat, nec ſequatur actum voluntatis, quo finis præfigitur, ſed concomitetur ipſum, cum tamen Doctor expreſsè dicat loc. cit. quod ratio finis præfixi ſequitur actum voluntatis. Nam præterquamquod nos loquimur de bonitate præfixa, Doctor vero de fine præfixo ſub formalitate illius reſpectus rationis, qui vtiq; ſequitur ad ipſum voluntatis actũ; non debebat Poncius vim tantam facere in verbo latino, *ſequitur*, vbi enim Doctor dicit, *ſequitur*, eius expoſitores Tataretus, & Peſnanienſis ponũt, *concomitatur*, vndè in propoſito ly, *ſequitur*, idem ſonat, quod *concomitatur*, & re vera ſe ità declarat Doctor ibidem, dũ huius rationem reddens inquit, in fruitione finis præfixi ratio finis ſequitur actum, quia vel dicit modũ actus, vel modum obiecti, vt talis finis præfixus actus terminat actum etc. itaque hic error Aduerſatij rurſus ex eo procedit, quod in intelligentia iſtius textus noluit vti comento, ſed ſiſtere voluit in cutice latinę linguæ, & vim facere, vt Hypodidaſcali ſolent, in latino vocabulo.

Ad 2. locum ſuperius adductum ex 2. d. 43. q. 2. ait, nos adhuc grauius, & craſſius decipi, quia Scotus ibi expreſsè loquitur de odio Dei apprehenſo ab intellectu non errante, nec conſequenter proponente ipſum ſub ratione boni, ſed tantùm mali; & dicit, quòd ſi voluntas poteſt velle odium illud, tùm habeatur intentum, nempè quod voluntas poſſit peccare ex malitia volẽdo aliquod malum non propoſitum ſub vlla ratione boni, quia ſic vult illud odiũ, neq; enim in eo eſt bonitas vlla antecedẽs actũ volendi; & ſi aſſignatur (inquit) eſſe aliqua bonitas in obiecto propter actum volendi, illa bonitas non eſt in ipſo, vt antecedit actum volendi, ſed eſt in ipſo, vt ſequitur actum; quibus verbis non dicit Scotus, quod voluntas communicat bonitatem obiecto malo, ſed ſolùm dicit, quod ſi communicet, illud non præiudicat rationi propoſitæ, quia illa bonitas nõ antecedit actũ, ſed ſequitur; quis autem non videt, quod aliud ſit dicere, quod voluntas cõmunicet bonitatem, & aliud quod ſi communicet, bonitas ſequatur actum; hoc autem ſicut dum expreſsè dicit Scotus non primũ; & hic rurſus nos incuſat, quod Scoto contradicamus, cum diximus bonitatem præfixam non ſequi, actum voluntatis, vt hìc rurſus Doctor repetit, ſed concomitari.

42 Hæc alia Scoti explicatio adhuc frigidior eſt præcedenti; fatemur & nos Doctorẽ loc. cit. non abſolutè dicere, quod in eo caſu, quod vellet odium Dei, voluntas communicaret bonitatem odio Dei, ſed loquitur conditionatè, quod ſi aſſignatur aliqua bonitas in eo propter actum volendi, hæc nõ eſt in obiecto, vt præcedit actũ, ſed eſt in ipſo, vt ſequitur actum volendi etc. Loquitur autem ex hypoteſi, quia vt diximus diſp. 7. cit. nu. 170. Doctor non reſolutè hanc ſententiam tenuit, ſed fuit problematicus, & etiam magis inclinauit in ſententiam ponentem bonum verum, & apparens procisè tanquam finem, & obiectum voluntatis; ſed quando illa ſententia placeret duobus locis citatis, innuit modũ, quo defendi poſſit etiam bonum pręfixum habere poſſe rationem finis, & dicit quod ſi teneretur illa ſentẽtia, dici debet in obiecto nullam præcedere bonitatem nec veram, nec apparentẽ, ſed ſequi, ſeu concomitari actum ipſum voluntatis illud obiectum acceptãtis, tanquam ſi eſſet bonum, ex ſua mera libertate, quod ſatis apertè indicat loc. cit. 2. d. 43. q. 2. in fine cũ inquit. Si tamen non ponatur volũtas creata poſſe velle malũ ſub ratione mali, adhuc poteſt aſſignari peccatum ex certa malitia, quando voluntas ex libertate ſua abſque paſſione in appetitu ſenſitiuo, & errore in ratione peccat; ibi enim eſt pleniſſima ratio peccati, quia nihil aliud eſt à voluntate alliciens eam ad malum; ſed ex pura libertate ſine alia occaſione extrinſeca eligit ſibi malum velle, non tamen ex malitia, ita quod volũtas ſic peccans tendat in malum inquantum malum etc. ad illam verò contradictionem, quam hìc denuò nobis imponit, dictum eſt ſuprà.

43 Hanc verò noſtram ſententiam de fine, & bono pręfixo ſic declaratam impugnauit Poncius diſp. 10. Phyſ. nu. 30. cuius obiectionibus breuiter occurrimus diſp. 7. Phyſ.

Phyſ.q.8. art.2. in fine. Prima impugnatio erat, quia finis antè actum voluntatis, quo tendit in ipſum, tanquam in finem amando ipſum, debet habere bonitatem vel veram, vel apparẽtem propoſitam per intellectum, qua moueat, & excitet voluntatẽ ad amandum: ſed bonitas quæcunq; ſequens actum voluntatis, nequit eſſe ſufficiens ad hoc; ergo finis non poteſt conſtitui in ratione finis, nec habere rationem finis à bonitate præfixa ſequente actum voluntatis. Huic argumento licet à nobis loc.cit. aliter efformato duplex eſt aſſignata reſponſio, prima eſt bonitatem præfixã re vera nec antecedere, nec ſequi actũ voluntatis, quo prçfigitur, ſed comitari ipſum, & eſſe ſimul cum ipſo, quod ſufficit in obiecto terminatiuo, vt de ente rationis diximus diſp.7. log. reſpectu intellectus, & hoc ſatis eſt, vt poſſit prçfixa bonitas cauſalitatẽ finis exercere circa talem actum.

Hanc ſolutionẽ reijcit Poncius nu. 247. primò, quia cum actus voluntatis ſit cauſa applicans, & attribuens illam bonitatem obiecto, quod alias ex ſe illam non haberet, impoſſibile ſit, quin ſequatur actum voluntatis noſtro modo intelligendi; ergò ſuppoſitum illud, quod negatur, eſt verũ. Deindè impoſſibile eſt, quod vlla bonitas poſſit exercere cauſalitatem finis, niſi bonitas, quæ poſſit mouere voluntatem ad factum, & impoſſibile eſt, quod vlla bonitas ad hoc moueat, niſi bonitas, quæ proponatur voluntati antè actum; ſed bonitas illa præfixa, ſi non prçſupponatur actui voluntatis, etiamſi concomitetur, & non ſequatur, non poteſt proponi ab intellectu in obiecto; ergò non poteſt exercere cauſalitatem finis reſpectu volũtatis, quantum ad illum actum, ſicut nec obiectum eo mediante poteſt mouere.

Reſp. licet ea de cauſa bonitas præfixa noſtro intelligẽdi modo intelligatur ſequi actum voluntatis, quo applicatur, & attribuitur obiecto, in quo à parte rei non reperitur, adhuc tamen ſtat, quod à parte rei bonitas præfixa nec antecedat, nec ſequatur actum illum, ſed comitetur, & ſit ſimul cum ipſo; ſicut à pati denominatio paſſiua cogniti in obiecto noſtro intelligendi modo concipitur ſequi ad actum cognitionis, à qua derelinquitur, & ſuo modo cauſatur, cum tamen re vera nec antecedat, nec ſequatur, ſed comitetur ipſum, non enim à parte rei prius eſt intellectum co gnoſcere obiectum, quam obiectum cognoſci, vel cognitum eſſe ab intellectu; quomodo autem bonitas præfixa poſſit ab intellectu voluntati proponi, vt eam moueat, quod tangitur in ſecunda inſtantia, patebit mox ex ſolutione aliarum obiectionum.

44 Alia reſponſio ad p. arg. principale erat, quod ſicut in intellectu in ordine ad ens rationis duplicẽ aſſignauimus diſp. 7. log. cognitionem, vnã directam, qua fingitur ens rationis, alteram reflexam, qua cognoſcitur factum, ità in voluntate duplicem poſſumus aſſignare actum in ordine ad bonum præfixum, vnum directum, quo ſuo modo fingitur ab ipſa applicando bonitatem, vbi non eſt, alterum reflexum quo tale bonum ſibi pro fine præſtituit; dato itaque quod reſpectu primi actus nequeat illa bonitas cauſalitatem finalem exercere, poterit ad minus exercere reſpectu alteri'.

Sed hanc quoq. ſolutionem refellit Poncius nu. 248. primò, quia loquitur argumẽtũ de cauſalitate finis reſpectu primi actus, quo fit bonum præfixum, ſeu quo applicatur ipſi bonitas, quæ non eſt in ipſo, qui actus cum ſit actus proſecutionis voluntatis debet habere aliquẽ finem, ſeu aliquod motiuum. Secundò, quia per hoc, quod voluntas applicet bonitatem obiecto, in quo non eſt, intellectus non poteſt proponere ipſum, vt bonum; ergo non poteſt exercere cauſalitatẽ finis reſpectu ſecũdi actus; probatur antecedens, quia voluntas nequit applicare, niſi quatenus haberet hunc actum, volo quod illud obiectum ſit bonum illa alia bonitate, quæ non eſt in ipſo; ſed per hoc ꝙ voluntas habeat hunc actum, non poteſt intellectus apprehendere, quod ſit bonum; ergo non poteſt intellectus poſt primum actum directum proponere obiectum, vt bonum, reſpectu ſecundi actus. Probatur minor, quia etiamſi voluntas velit, quod aliquis habetet diuitias, non propterea poſſet intellectus proponere ipſum per modum diuitis poſt il-

diuitis

lum actum volũtatis, nec ipſe per modum diuitis poſſet mouere voluntatem ad aliquẽ actũ; ergò nec per hoc, quòd voluntas velit aliquid eſſe bonum, poteſt proptereà proponi, vt bonum ab intellectu, neque vt bonum mouere ad alium actum volũtatis.

45 Reſpondeo, falſum eſſe, quod argumẽtum loquatur de cauſalitate finis reſpectu primi actus, quo fit bonum præfixum; maior enim in argumẽto aſſumpta loquitur de actu voluntatis, quo tendit in finem amando, & acceptando ipſum, qui non eſt actus ille directus, quo fit bonũ præfixum, ſed reflexus, quo tale bonum ſibi pro fine præfigit, & acceptat, cõcedo etiam actum illũ primũ bonitatis factiuũ, vel aplicatiuũ habere aliquem finem, & motiuum, hic autem non eſt bonitas ipſa præfixa, ſed libertas ipſa voluntatis, quatenus ex ſua mera libertate, ſeù ad ſuam libertatem exercendam in actum illum prorumpit, vt docet Doctor loc. cit. Ad 2. inſtantiam negatur aſſumptum. Ad probationẽ diſtinguo minorem, non poteſt intellectus tali applicatione facta à voluntate aprehendere quod illud obiectum ſit bonum, verè & à parte rei, concedo, tanquam quid fictum à voluntate, nego, & ſic pariter dico ad antecedens probationis eiuſdem minoris, facta applicatione diuitiarum à volũtate per actum, quo aliquem vellet eſſe diuitem, poſſe talem ab intellectu proponi, vt diuitem voluntati, non quidem verè, ſed fictè, & fictione à voluntate procedẽte, & ex tali propoſitione poſſe voluntatem mouere ad aliquem actũ ſaltim inefficacẽ, hoc enim pacto voluntas poteſt impoſſibilia appetere, etiam vt talia iudicata, atque ita de facto angeli malum appetijſſe æqualitatem Dei nullo errore in intellectu præcedente docet Doctor 2. d. 6. q. p. Imò ſi argumentum hoc valet, probaret pariter bonum apparens propoſitum ab intellectu errante nõ poſſe voluntatem mouere: ex eo enim quod intellectus errans apprehendat bonitatem in obiecto vbi non eſt, non ſequitur illud obiectum eſſe re vera bonum, nec ab intellectu poſſe abſolutè proponi, vt bonum, ſed vt apparenter bonum, ſi ergo talis propoſitio procedens ex errore intellectus ſufficit ad mouendam volũtatem, cur item ſufficiens non erit propoſitio in caſu noſtro procedens ex errore voluntatis bonitatem applicantis obiecto, vbi re vera nõ reperitur? ita argumentum hoc, cui Poncius adeò fidit, eſt prorſus labile.

Verùm quia Poncius in apolog. nu. 146. cõſuetam repetẽs cantilenam dolet nos in forma non reſpondiſſe argumento principali, & hac de cauſa peſſimè reſpondiſſe, nunc addo argumentum ſuum reſponſionem in forma nõ meruiſſe, quia nec ipſum eſt in forma, quandoquidem in concluſione colligat, quod in præmiſſis non ſeminauerat, concludit enim bonitatem præfixã rationem finis habere nõ poſſe, cum tamẽ in præmiſſis nunquam de tali bonitate fiat ſermo, ſed ſolum de bono vero, & apparenti, vt illud legenti ſtatim conſtabit.

46 Secundum argumentũ eius eſt, bonitas exercẽs cauſalitatem finis debet eſſe apprehẽſa ſub ratione bonitatis, ſeù quod eſt idẽ in re, illud quod poteſt mouere per modum finis debet apprehẽdi per modum finis, antequam mouere poſſit, ſed bonum præfixum, vt explicatur à Maſtrio, non poteſt ſic apprehendi, qua intellectus abſolutè apprehendit ipſum, vt malum, ergò bonum præfixum non poteſt exercere cauſalitatem finis. Huic etiam argumento duplex eſt aſſignata reſpõſio diſp. 7. Phyſ. ſub nu. 174. primò diximus bonum præfixum eſſe cognitum nõ vt quid aggregatum antecedenter ad actum, quo voluntas applicat rei malæ bonitatem, ſed ſecundum partes, quatenus intellectus apprehendit ex vna parte obiectum malum, & bonitatem in ſe ex alia parte, & voluntas ex ſua libertate hãc applicat illi obiecto formando ſuo modo ens fictum, & talis apprehenſio ſufficit, vt poſſit mouere voluntatem. Deindè addimus, quod poteſt totum aggregatum poſt præfatam applicationem à voluntate factam apprehendi, & ſic voluntatem mouere, in quo caſu intellectus non erraret, nec fingeret, ſed obiectum à voluntate fictum oſtenderet.

Hanc reſponſionem inquit Poncius coincidere cum data ad primũ argumentum & eodem modo impugnari: addit tamen

hic,quod quando apprehenditur res mala, & apprehẽditur bonitas extrà ipſum, illud totum non poſſe mouere per modum finis, ſed ſi aliquid mouet, ſola bonitas mouebit, quod probat, quia res illa non bona, nec ſecundum ſe etiam partialiter poteſt mouere,cum ſecundum ſe non apprehendatur vllo modo,vt bona, nec etiam poteſt mouere ratione bonitatis illius, quia illa non apprehenditur in ipſa, nec vt ſpectãs ad ipſam; ergò illa nullo modo concurrit ad mouendum, & conſequenter, ſi aliquid moueat, ſola bonitas mouebit.

47 Reſpondeo eſſe merum mendacium vllam iſtarum reſponſionum coincidere cum data ad primũ argumentũ, vt eas inuicem conferenti ſtatim patebit, & quidẽ prima reſpõſio eſt omninò fundata in doctrina Scoti 2.d.6.q. p.ad 3.vbi oſtendens quomodo potuerit Angelus malus appetere æqualitatem Dei etiam ab ipſo cognitã, vt ſibi impoſſibilẽ,inquit, Ad 3. dico quod intellectus ſimplex poteſt apprehendere æqualitatem Dei ſine errore, & ſufficit ſola ſimplex apprehẽſio ad hoc, ꝙ appetitus appetat illud apprehensũ alteri ſicut intellectus apprehendens albedinem, & apprehendens coruum poteſt velle albedinem coruo, æqualitas autem Dei poteſt apprehendi ſine errore, nam filius Dei eſt æqualis Patri, & ille poteſt apprehendi, vel ſi nihil eſſet æquale, adhuc æqualitas poſſet apprehendi abſoluiè, nec in apprehenſione illa ſimplici eſt error, nec aliqua falſitas, & tamen illa apprehenſio ſimplex ſufficit ad volitionẽ illius ſimplicis cuicunque intellecto,& amato. hęc Doctor ibi,in qua doctrina vides totam primam reſponſionem fundatã: Illud verò, quod addit Poncius hic contra allatas reſponſiones, contra neutram facit, non quidem contra primam, quia iuxtà illam concedo nec obiectum malum mouere voluntatem, nec aggregatum ex obiecto, & bonitate,quia tũc non concipitur, vt quid aggregatum, ſed bonitas apprehenditur in ſe, & non vt in illo obiecto, atque ideò ſola bonitas ſic apprehenſa mouet, vt dicebat Doctor de æqualitate Dei apprehẽſa ab Angelo. Neq. facit contra ſecundam reſponſionem,quia iuxtà illam falſum eſt bonitatem apprehẽdi ab intellectu extrà obiectũ in ſe malum, nam tunc apprehenditur, vt aggregatum quoddam à voluntate factum, vel fictum ex ſua mera libertate, vndè falsũ eſt, quod in eo caſu non apprehendatur bonitas ab intellectu vt applicata à voluntate illi obiecto, & vt ſpectans ad illud ob talem applicationem à voluntate factam.

Tertium argumentum à Poncio nõ ponitur,quia inquit à nobis adhiberi eandem reſponſionem, quam prætendit eſſe ſatis impugnatam. Fateor ad tertiũ argumentũ per eandem reſpõſionem nos ſatisfacere, quia non eſt à ſecundo diuerſum; nego tamen illam reſponſionem fuiſſe ſufficienter ab Aduerſario impugnatam, vt conſtat ex nuper dictis.

48 Quartum argumentum erat, quod nõ apparet, qua ratione voluntas poſſit habere pro bono illud, quod non oſtenditur ei ab intellectu eſſe bonum; nec quomodo poſſit tribuere bonitatem rei, quam vidit eſſe malã, & cuius malitiã auferre nequit. Cui occurrimus diſp.cit. ſatis conſtare ab initio articuli, quo pacto id cõtingere poſſit ex libertate,& malitia voluntatis,vbi diximus, quod finis præfixus, ſeù præſtitutus eſt,quando obiectum præcisè eſt à ratione oſtenſum ſub ratione mali, at voluntas ex ſua libertate illud ſibi præfigit, tanquam finem, quod non eſt intelligendum, quaſi voluntas feratur in malitiam per ſe, & verè tendat in malum ſub ratione mali, ſed quod oſtenſo voluntati obiecto ab intellectu ſub ratione mali, & ex alia parte oſtenſa ratione boni vel in ſe, vel in alio obiecto poteſt volũtas ex ſua libertate tribuere illi obiecto rationem boni in alio obiecto repertam conficiens aliquod aggregatum,ſicut facit intellectus, cum concipit finem apparentem, nam obiecto ex ſe malo applicat bonitatem in alio inhærentem.

Quam reſpõſionem refellit Poncius nu. 251. dicens per hæc minimè oſtendi,quomodo voluntas poſſit tribuere bonitatem obiecto non habenti bonitatem, ſed tantùm dicitur, quod id faciat, longè autem diuerſum eſt dicere, quod voluntas faciat aliquid, & oſtendere, quomodo id poſſit face-

facere, vt eſt euidens. Sed hæc eſt nimis frigida euaſio, quandoquidem ex præfata reſponſione oſtenditur non ſolum quod voluntas id faciat, ſed etiam modus quo id facere poſſit ex ſua libertate, & eſt doctrina Scoti 2.d.6. q. p. ad 3. dum docet modum, quo potuerit Angelus appetere æqualitatem Dei, quantumuis ſibi impoſſibile, & ab intellectu propoſitam, vt talē; ex hoc nimirum, quod potuerit intellectus apprehendere æqualitatem Dei in ſe, vel vt in Filio, & voluntas ex tali apprehenſione ſimplici moueri ad illam ſibi appetendam, vel applicandam, quia voluntas eſt vis collatiua, ſicut intellectus, & per conſequens poteſt conferre quæcunque ſimplicia ſibi oſtenſa, ſicut intellectus poteſt; ex quo patet præfatam noſtram ſolutionem nō eſſe aggregationem verborum ſine ſenſu, vt ait Poncius, niſi apud eos, qui enutriti in Scholis Recentiorum principia Scotica nō penetrant, nec illorum ſenſum percipiunt, vndè monitū nobis ab ipſo adeò charitatiuè factum, vt interdum reflectamus ſuprà ſenſum verborum, magis ei neceſſarium erat, quàm nobis, quarè in propoſito quadrat adagium, *Mœchus accuſat mœchos*.

49 Deindè impugnat, quod diximus in finè reſponſionis, intellectum .ſ. dum concipit finem apparentem applicare ipſi bonitatem in alio obiecto inhærentem, quod inquit eſſe manifeſtè falſum, neq; enim intellectus applicat illam bonitatem magis, quàm applicat bonitatē veram, quam concipit in obiecto; Nec valet dicere, quod bonitas vera non applicatur ab ipſo, quia eſt antecedenter in obiecto; nam ſicut bonitas vera eſt realiter in eo antè apprehenſionem intellectus, & propterea non applicatur per intellectum, ita bonitas apparens eſt apparenter in obiecto antè apprehenſionem intellectus, & propterea non applicatur per intellectum.

Sed planè hic rurſus non percepit Poncius, vel percipere noluit paritatem aſſumptam de intellectu concipere bonum apparens, & de voluntate acceptāte bonum præfixum, non enim eodem modo prorſus fit illa applicatio boni, vbi non eſt, ab intellectu, & voluntate, alioquin non eſſet ſimilitudo, ſed identitas; applicat ergò intellectus bonitatem apparentem obiecto ex ſe malo, non quia priùs præuideat obiectum eſſe re vera malum, & illi bonitatem in alio inhærentem fingendo appingat, quia tunc non peccaret ex ignorantia, vel inaduertentia; ſed quædam bonitas apparens in obiecto reſultat ex eius ignorantia, dum non ſufficienter naturam, & conditionem illius obiecti conſiderat, quam poſteà apprehendit; ac etiam componit cum tali obiecto, & voluntati proponit, tanquā ſi verè eſſet à parte rei, & in hoc ſenſu dicitur applicare bonitatem obiecto, vbi re vera non eſt, vbi etiā obſeruandum eſt bonitatem ſic applicatam eſſe veram, & realem in ſe ſpectatam alioquin voluntatem realiter mouere, & allicere non poſſet, ſed apparentia, & fictio conſiſtit in falſa applicatione, & compoſitione, ex eius ignorantia, & inaduertentia procedente.

50 Quoniam verò iuxtà eius placitum non adhuc ſufficienter oſtendimus, quomodo voluntas ex ſua acceptatione poſſit facere obiectum malum bonū, ſub nu.252 in gratiā noſtri, vt diſcamus (inquit) quod antè neſciebamus, docet, quomodo id fieri poſſit, & ait aliter fieri non poſſe, quàm per hoc, quod voluntas habeat actum, quo mediante velit, quod illud obiectum ſit bonum ea bonitate, ſeù quo velit ipſi illam bonitatem: ſubdit tamen hoc nobis non ſufficere, quia per hoc, quod voluntas velit aliquid eſſe bonum, nō ſit bonum, neq. poteſt ab intellectu proponi, vt bonū, ſufficiens ad mouendum volūtatem; ſicut per hoc, quod vellet aliquod eſſe delectabile ſenſui, non propterea eſſet tale; nec per hoc, quod vellet aliquem eſſe diuitem, fortem, vel pulchrum, propterea eſſet talis, vel poſſit, vt talis, mouere voluntatē. Tùm 2. quia ſi voluntas vellet aliquod bonum alicui malo propoſito, vt malo, amaret malum; probatur ſequela, quia amore malū, vt malū, nihil aliud eſt, quam velle illi malo vt ſic, tantùm conſiderato bonum; ergò ſi voluntas vellet obiecto, quod proponeretur tantùm, vt malum, aliquam bonitatem, amaret ipſum, vt malum. Tùm tandē, quia actus, quo quis vult alicui aliquod

aliud bonum, quod non habet, eſt amor concupiſcentiæ; ergò præſupponit amorem amicitiæ reſpectu ſubiecti, cui concupiſcitur illud bonum; ergò ſi illud ſubiectum ſit malum, & nulla ratione proponitur, vt bonum, malum, vt malum amabitur amore amicitiæ.

51 Reſpondeo gratis concedendo non poſſe voluntatem alio modo facere obiectum malum bonũ, ſeù applicare ipſi bonitatem aliquam, quam non habet, niſi per illum actum, quo mediante velit, quod illud obiectum ſit bonũ ea bonitate, ſeu quo velit ipſi illam bonitatem, idq. ſatis luculẽter nos declarauimus, antequã à Poncio doceremur, diſp. 7. Ph. vſ. nu. 172. adducendo dictum Scoti 2.d.6.q.p. ad 3. quod quis cognoſcens albedinem, & coruum, poteſt velle albedinem coruo, quod dictũ ſi Poncius intellexiſſet, ridiculam illam frigiditatẽ nõ effutiiſſet, ***vt ipſi diſcant***, quod ***ante non ſciuerunt*** (quaſi dixeram vt locũ darer adagio, ***Sus mineruam***) & falſum eſt hoc non ſufficere, vt tale bonum ſic confictum, & præſtitutum à voluntate poſſit ipſam mouere ad aliquem actum inefficacem circa obiectum ita ab intellectu propoſitum, vt luculenter demonſtraui ſuprà confutando ſolutionẽ Poncij ad ſecundam reſponſionem datam primo argumento, quandoquidem Scotus loco nũc citato manifeſtè oppoſitum doceat, per hoc enim, quod in ea volũtas velit albedinem coruo, vtiq. non fit quod coruus ſit verè albus, & tamen hoc ſufficit ad mouendum voluntatem ad aliquem actum ſaltim inefficacem, & per hoc, quod voluerit ſibi Angelus æqualitatem cum Deo, non vtique factus eſt talis, & tamen æqualitas ſic propoſita ſufficiens fuit, vt appetierit æqualitatem Dei appetitu inefficaci, & per hoc quod intellectus apprehendat aliquod obiectum apparenter bonum, nõ ob id ſequitur, quod re vera ſit bonum, & tamen talis propoſitio ſufficit ad mouendam voluntatem, vndè planè miror ex quo capite hoc argumẽtum adeò ęſtimet Poncius, vt nõ erubeſcat in hac quæſtione bis, vel ter illud proponere, & valenter vrgere, & ſatis audacter dicere, quod Maſtrius ad hoc nihil dicit in ſua reſponſione, niſi verba pura ſine vllo ſenſu faciente ad propoſitum, ſed quis noſtrum magis ad propoſitum loquatur iudicet prudens lector, quia circa hæc dicteria tempus conterere tędet, & pudet.

52 Ad aliam inſtãtiam nego ſequelam, quia quando per ſuum velle applicat voluntas obiecto de ſe malo aliquam bonitatem, hoc non fit per modum proſecutionis, quaſi malo anteà amato amore amicitię concupiſcat aliquod bonum, ſed fit per modum compoſitionis cuiuſdam, quatenus voluntas habet ipſa quoque virtutem collatiuam, & compoſitiuam obiectorum adinuicem, ſicut intellectus, vt explicat Doct. cit. 2.d.6.q.p. ad 3. & per hanc virtutem inducit malum colore boni faciendo quoddam aggregatum rationis, vndè pariter ad probationem ſequelę diſtinguo aſſumptum, amare malum vt malum eſt velle illi malo bonum, verum eſt, ſi id fiat per modum proſecutionis, falſum vero ſi fiat per modum cuiuſdam compoſitionis, & collationis, vt contingit in propoſito, cũ voluntas ex ſua libertate coniungit cum obiecto malo aliquam bonitatem v.g. delectabilem, non enim hoc facit in ordine ad obiectum malum, quaſi talem delectabilitatem illi obiecto concupiſcat, ſed potius in ordine ad ſe, per quod etiam ocurritur inſtantiæ vltimæ.

Quintum argumentum non eſt Poncij, ſed illud nobis obiecimus diſput. 7. cit. nu. 172. & nunc adducitur à Poncio in apol. nu. 257 tanquam à nobis non benè ſolutũ, eſt itaque argumentum, quod ſi voluntas poſſet ſibi præfigere malũ v.g. odium Dei propoſitũ ſine vlla ratione boni, tanquam finem vltimum, ſequeretur eam poſſe tendere in incognitum, nam odiũ Dei bonum non proponitur ab intellectu; & quod etiã ſequeretur eam fingere, ſicut intellectus, cum facit chimeram, & ſic poſſet efficere ens rationis formale. Reſponſum eſt ibidem, bonum præfixum eſſe cognitum, nõ vt quid aggregatum, ſed ſecundum partes nempè intellectus cognoſcit rem malam, & cognoſcit bonitatem in ſe, non in illo obiecto, quibus actibus non fingit, ſed poteſt voluntas poſteà applicare bonitatem

iſti

iſti obiecto, & formare ens fictum iuxtà illud Poetę, *Video meliora, proboq; deteriora ſequor, ſic* Doctor 2.d.6.q.p. ad 3. aït, q; quis cognoſcẽs albedinem, & coruum, poteſt velle albedinem coruo. Ad 2. dicimus quando Scotus negauit volũtatem effectricem eſſe entis rationis, non locutus eſt de actibus fingentibus; ſed de actibus terminatis ad obiecta primò cognita, quibus ſolum denominationes extrinſecas relinquit non fingit, Vel locutus eſt de en te rationis ſtrictè, quo ſenſu eſt id, quod prouenit à potentia rationali.i. intellectu, vt explicat p.d.45. q.2.ad argumenta.

53 Poſt exclamationem in nos irriſoriam, & quidem riſu digniſſimam, quantũm relatu indigniſſimam, qua adagiũ confirmat, *Vbi quis dolet, ibi & manũ habet*, ſępius repetitum. n.258. reſponſionem allatam impugnat, in qua primo reprehendit quod dicamus voluntatem fingere applicando bonitatẽ obiecto non bono, nam hoc nullo modo ſubſiſtit, non ſolùm quia voluntas fingere nequit, loquẽdo de fictione, qua fieret ens fictum, non reale, cum impoſſibile ſit imaginare, quomodo ſic fingat, niſi quatenus ad omnes actus ipſius ſequerentur in obiectis reſpectus rationis, quod falſum eſt; ſed etiam quia non applicat voluntas bonitatem cognitam obiecto cognito in caſu noſtro, niſi volendo, quod illud ſit bonum, ſed volendo quod illud ſit bonum, nihil prorſus fingit, nec aliquid habetur tùm, quod non fuit antè, niſi actus voluntatis, & denominatio extrinſeca ab eo deſumpta, à qua habet bonitas illa eſſe volita obiecto appreheſo; omnia autem hæc ſunt realia; nec eſt verum, quod illud malum obiectum propter illum actum ſit bonum, aut quod intellectus apprehendat ipſum, vt bonum; ſed ſolùm apprehendit, quod voluntas voluit, vt eſſet bonũ, in quo nihil fictum habetur, vt manifeſtum eſt.

Reſpondeo in hac ipſa reprehenſione duo inueniri reprehenſione digniſſima, tanquam omninò ridicula, & puerilia; primũ eſt, cũ inquit, volũtatem in hac applicatione non fingere, *quia voluntas fingere nequit loquendo de fictione, qua fieret ens fictum, non reale*, ad quid enim opus erat ſpecificare, quod loquatur de fictione, qua fit ens fictum, non reale? numquid datur alia qua alia fictio qua fiat ens reale, & non fictum? alterum eſt, quod probet voluntatem non fingere in tali applicatione, quia *non eſt verum, quod illud malũ obiectum propter illum actum ſit bonum*, imò quia nõ eſt verum, quod illud malum obiectũ, propter illum actũ ſit bonum à parte rei, ſequitur omninò oppoſitum .ſ. quod voluntas per illum actum fingat, nego itaq; quod volẽdo voluntas, quod illud obiectũ ſit bonũ, nihil prorſus fingat, ad probationem concedo poſt talem applicationẽ nihil haberi reale, quod non fuit antè, niſi actum voluntatis, & denominationem extrinſecã in illud obiectum deriuatã (eo modo quo realis hęc appellari poteſt) acquirit tamen obiectum aliquod eſſe rationis, & obiectiuum in voluntate, quod prius non habebat, nempè bonitatem, & conuenientiam quandam, quatenus voluntas illud acceptat, & approbat, tanquam ſibi bonum, & conueniens, cum tamen talem conuenientiam nec habeat à parte rei, nec habere poſſit, quod eſt fingere, & efficere ſuo modo ens rationis; nec enim alio modo dicimus intellectum efficere ens rationis, vt v.g. relationem rationis in Deo ad creaturam, niſi quatenus ex propria vi collatiua refert ad inuicem, quæ nõ ſunt referibilia.ſ. Deũ ad creaturam, & talem relationem fingit, & concipit ad inſtar relationis realis; ità igitur quoque in propoſito voluntas ex vi propria collatiua poteſt ad ſe referre, quæ non ſunt referibilia, & acceptare, ac approbare tanquam bona, & ſibi conuenientia, quę à parte rei talia nõ ſunt, quod planè ſine fictione fieri nequit, vt manifeſtum eſt.

54 Prætereà in eadem noſtra reſponſione reprehendit nu.259. quod dixerimus voluntatem applicare bonitatẽ apprehenſam obiecto malo apprehenſo, & formare ens fictum iuxtà illud Poetæ *video meliora, proboq; deteriora ſequor*, quia hoc dictum Poetæ nihil habet connexionis cum illo alio, nec enim Poeta vult hoc loco, q; volũtas applicet bonitatem obiecto malo, aut fingat, ſed quod præferat, bona peiora melioribus, vt vel pueris notũ eſt q; poteſt

fieri, & fit quotidiè abſq; tali applicatione, vel fictione; ſed quod in Poeta errent Aduerſarij (inquit Pōcius) condonari debet, qui fortaſſe nec à limine ſalutauerunt artem poeticam; quod autem in ipſo Scoto intelligendo deficiant, neſcio an excuſari debeant; quod verò deficiant patet ex dictis, & ex loco etiam, quem ſubiunxerunt in hac reſpōſione in d.6.q.p. *quod quis cognoſcens albedinem, & coruum poſſit velle albedinem coruo* qui locus perperā adducitur ad propoſitum; nam quamuis verum ſit, quod voluntas poſſit velle hoc, non indè ſequitur, quod fingat, nec enim volendo hoc, fingit vt manifeſtum eſt.

Reſpondeo negando dictum Ouidij nō aſſerti ad rem, quamuis enim per illud dictum voluerit innuere Poeta, quod poteſt volūtas ex ſua libertate præferre bona peiora melioribus, vel magis philoſophicè loquēdo eligere minus bonum relicto maiori bono, quod concedo fieri poſſe abſq; tali applicatione, vel fictione, adhuc tamē voluit etiā innuere, quod ex ſua libertate, & malitia poſsit relicto bono ſequi malū ſub prætextu boni faciendo ſibi finē præfixum; imò ſi hunc locū philoſophicè explicare velimus, potius inde hic ſecundus ſenſus colligi debet, quàm primus; quādo quidē non comparat ibi Poeta bonum cum bono, ſeu maius bonum cum minori bono, ſed malum cum bono, & deterius cum meliori, vt conſtat ex ipſis verbis, & hoc vt magis indicaret, quanta prauitate, & peruerſitate laboraret volūtas Medeæ, de qua ibi loquebatur; Hic autem diſſimulare nequeo Poncianam acutiem quam.ſ. bellè hinc collegerit, quod artem poeticam nec à limine ſalutauerimus, quaſi ars poetica præcipuè doceat ſenſus huius, vel illius phraſis, & non potius proſodiam, & quantitatem ſillabarum; ſi ergo ſillabam breuem produxiſſemus, aut longam corripuerimus, poterat ritè hinc inferre nos artis poeticę ignaros; at ex eo quod ſenſum alicuius periodi non intellexerimus, ex quo capite hanc conſequentiā deducat, nō video; ſed hæc ſcurrilia nimis frigida, & valdè ei familiaria mittamus; eſt enim ex eorū claſſe, quibus, vt ait Tacit. p. hiſt. ſufficit, *vt tantum ſententijs aliorum contradicāt*, quomodocunq; id contingat. Nego pariter dictum Scoti 2.d.6.q.p. ad 3. non adduci ad propoſitum, imò Doctor ibi diſertè docet noſtram ſententiam demonſtrans quomodo impoſſibile, & malum, etiam vt tale cognitum, poſſit à voluntate appeti ſaltem inefficaciter ſub prętextu poſſibilis, & boni, in quo fictionem intercedere nemo nō videt; falſum eſt inſuper ex eo dicto Scoti, quod quis cognoſcens albedinem, & coruum poſſit velle albedinem coruo, deduci ſolùm, vt Poncius facit, quod voluntas poſſit velle hoc, in quo nulla intercedit fictio; ſed deducitur, quod poſſit velle aliquod impoſſibile alicui, tanquam poſſibile, quod ſine fictione fieri nequit, ad hoc enim adducit exemplum illud de albedine, & coruo, vt indicaret potuiſſe Angelum appetere æqualitatem Dei, quæ ſibi impoſſibilis erat.

55 Deniq; in fine defenſionis duplicem reſponſionem ad aliud argumentum de fictione entis rationis à nobis datam impugnat; primam quidem ait eſſe ridiculam, nā in ea dicitur Scotū, dū aſſerit voluntatē non poſſe facere ens rationis loqui non de actibus fingentibus, ſed de non fingentibus, quod perindè eſt, ac ſi Scotus diceret voluntas nō poteſt fingere ens rationis per actus, quibus non fingit, ſed per actus quibus fingit, quod omninò ridiculum videtur; ſecundam verò reſponſionem ait eſſe bonam ex ſuppoſitione, quod conſtaret voluntatem fingere ens rationis; ſed hoc ſuppoſitum eſt falſum, nec benè probatur à Maſtrio (inquit) in loco, quem citat ex ſua logica, vt facilè eſſet oſtendere hic, niſi videretur opportunius illud ad alium locum remittere.

Reſpondeo nos non dixiſſe in illa prima ſolutione, cum Scotus aſſerit voluntatem non facere ens rationis, loqui non de actibus fingentibus, ſed de non fingentibus, vt refert Poncius ad oſtendendam eam ridiculam, neque in argumento, quod nobis obiecimus, diximus vnquam Scotum abſolutè aſſerere voluntatem non facere ens rationis, ſed dicimus ſępè ſępius aſſerere voluntatem in obiecto derelinquere dun-

taxat

taxat denominationem voliti, quæ accedente intellectu fit ens rationis formale, & reſpondemus tũc Doctorem non loqui de actibus fingentibus voluntatis, ſed id de actibus terminatis ad obiecta prius cognita, quibus ſolùm denominationes extrinſecas relinquit, in quibus nulla fictio interuenit, in qua ſolutione nihil ridiculum cernitur, niſi ab oculo liuido, & inuido; benè ridiculum eſt, quod ſuprà dicebat Poncius in ſimili, *quod voluntas fingere nequit loquendo de fictione, qua fieret ens fictum, nõ reale*, quaſi poſſit habere volũtas aliam fictionem, qua fieret non ens fictum, ſed reale, vt ſuprà notaui, quantum verò ſpectat ad aliam reſponſionem, an ſufficiẽter probauerim diſp.3.log.q.4.art.p.quod voluntas ſuo modo facere poſſit ens rationis, ibi videri poteſt nu.52. & ruſus diſput. 2. Met. q 9. art.p. à nu.246. vbi occurro impugnationibus Poncij factis contrà hoc noſtrum aſſertum in ſua logica, vbi totum dixit, quod ei occurrebat in hac materia, & ideò hĩ nihil vlterius addidit.

Hic tandem notare libet primum, & præcipuum argumentum, quod contrà noſtram ſententiam de fine præfixo obiecit Poncius(quod nempè bonitas præfixa nequit exercere cauſalitatẽ finis, & eſſe motiuum ſufficiẽs volũtatis, quia ſequitur actum voluntatis, cauſa autem finalis debet præcedere, & eius motio prçuia eſſe, vt excitet voluntatem ad actum) adduci pro Thomiſtis à P.Hinbarne tract. de actibus humanis diſp.10. ſec.quinta. Cui occurrit negãdo, quod finis prçfixus vllã poſſit habere prçuiam motionem ad mouendã voluntatem ad ſui amorem, poſtquam enim malum à praua voluntate in ſtatum boni, finiſq. præfixi à malitia volũtatis euectum eſt, & per conſequens in eſſe delectabilis, reſpectu ſaltim continuationis amoris habet motionem metaphoricam, & conſequenter rationem finis, quod notare volui, vt conſtet, quã iniuſtè ſępius de nobis conqueratur Poncius, quod ſua argumenta referamus ſub nomine aliorum, cum enim vt plurimum ſint argumenta communia, neſcio qua de cauſa velit nos cogere, vt ea referamus, quaſi argumẽta eius peculiaria.

De modo quo conſeruatur accidens ſeparatum.

56 Contrà noſtram ſententiam, quod accidens ſeparatum nõ indigeat ad conſeruationem ſuę entitatis nouo concurſu diuerſo à priori ſecundum rem, quo conſeruabatur in ſubiecto diſp.3.Phyſ.q.4. art.2.nu.61. nonnullas fecit oppoſitiones Poncius diſp.4.Phyſ.nu.72. quibus occurrimus loc. cit. nu.67. contra quas ſolutiones denuo replicat hic Auctor in append. apol.pag.141.nu.194. nũm verò ſufficienter nunc examinandum eſt.

Primum fundamentum eius erat, quod ſi concurſus ille eſſet ſufficiens ſe ſolo ad conſeruãdam formã extrà ſubiectum, eſſet etiam ſufficiens ſe ſolo ad conſeruandam ipſam, cum eſt in ſubiecto, ſed hoc eſt falſum, quia tunc ſequeretur, quod forma materialis educta non dependeret à ſubiecto dum eſt in illo. Reſpondemus ibi omninò diſtinguendam eſſe actionem, qua conſeruatur ipſa entitas formæ à Deo, & qua conſeruatur eius vnio ad ſubiectum, ex vi prioris conſeruatur entitas formę abſolutè præſcindendo à ſubiecto, & ſolã ex vi poſterioris conſeruatur in ſubiecto, & ex vi prioris actionis duntaxat continuatę conſeruaretur forma extrà ſubiectum, nõ ex vi poſterioris, quia tunc vtiq. ſequeretur formam materialẽ nullo modo à ſubiecto dependere, & gratis cõcedimus ex vi prioris influxus conſeruari non poſſe formam in ſubiecto, quia influxus ille terminatur ad ſolam entitatem formæ, & indifferens eſt ad conſeruandam formam, dum eſt in ſubiecto, vel extrà ſubiectum, ſed præcisè conſeruaretur ex vi poſterioris, qui terminatur ad vnionem, per quam formaliſſimè dicitur forma inhærere ſubiecto.

57 Prçmiſſa conſueta quęrela, cui iam ſatisfeci in appendice generali, quod non reſpondeamus in forma contra hanc ſolutionem arguit Poncius nu.194. & quærit, an ipſa entitas formæ, quæ per priorem actionẽ conſeruatur, & producitur à Deo, habeat dependentiam à cauſa materiali quoad ſuam entitatẽ prę ſcindẽdo à ſubiecto,

ĉto; an verò ſolùm habeat dependentiam à ſubiecto quoad eſſe vnitum, & ſubiectatum, quod recipit per poſteriorem actionem, qua producitur eius vnio ad ſubiectum; ſi primū dicatur, ergo illa actio Dei prior ſeipſa non ſufficit ad ponendam entitatem illam ſine concurſu materię,& conſequenter non ſufficiet ad conſeruandam formam illam ſe ſola; quod ſi ſufficeret ſe ſola ad conſeruandam, ſanè ſufficeret ſe ſola ad producendam,& ſic non dependeret à materia quod entitatē ſuā pręſcindendo à ſubiecto, vndè dependeret, & nō dependeret à materia. Si dicatur ſecundū, ergò non magis dependet à materia, quam anima rationalis quia hæc etiam dependet à materia quod eſſe ſubiectatum,& vnitum, vt eſt euidens, & conſequēter ſicut anima rationalis non educitur, quamuis dependeat quoad eſſe vnitum, ità nec forma materialis educetur, quāuis depēdeat quoad eſſe vnitum à materia. Conf. hoc, quia in productione animæ rationalis de facto interueniunt duæ actiones, quarum vna terminatur ad ipſam entitatem formæ,& eſt præſcindens à ſubiecto, & indifferens ex ſe, vt producatur in ſubiecto, vel extrà ſubiectum, & propterea illa ipſa ſufficit ad conſeruandam animam dum eſt in ſubiecto,& dum eſt extrà ſubiectum; altera verò terminatur ad vnionem,& ea mediante habet anima vniri, nec ſine illa; aut æquiualenti poſſet vniri, non tamen requiritur illa, aut alia ipſi æquiualens, vt conſeruetur anima abſq; ſubiecto,& ex hoc optimè colligitur, quod anima non educatur, ergò ſi ſimiles duæ actiones reperiuntur in productione formarum materialium omninò eodem modò ſe habentes, non educuntur illæ formæ; ſed ſecundum Maſtrium ſimiles omninò reperiuntur; ergò ſecundum ipſum formæ materiales non educentur magis, quam anima.

58 Reſpondeo dimiſſa irriſione, quam ego quoq; poſſem facere de illa phraſi *an ipſa entitas formæ quoad priorem actionē habeat dependentiam à cauſa materiali quoad ſuam entitatem præſcindendo à ſubiecto*, quæ eſt ſatis ridicula, & nugatoria quomodo enim poſſet habere dependentiam à cauſa materiali præſcindendo à ſubiecto? hoc eſſe argumētum Suarez diſp. 13. Met. ſec. 9. nu. 10. & trac. de gratia p. 3. lib. 8. cap. 2. quod facit contrà hanc duplicem actionem, quam in productione formæ materialis dicimus interuenire, quia vel (inquit) illa actio, qua fit forma materialis, eſt cum concurſu materiali ſubiecti, vel non; ſi ſecundum ergò eſt creatio, ſi primum, ergò ex vi illius formaliter forma vnitur ſubiecto, & fit in ſubiecto. Cui reſpondemus diſp. 2. Phyſ. q. 7. art. 3. nu. 156 illam actionem fieri cum concurſu materiali ſubiecti, non quidem formaliter, ſic enim præſcindit ab vnione,& ſolùm reſpicit exiſtentiam formæ abſolutè ſumptam; ſed concomitanter, & exigitiuè, quatenus actio illa productiua formæ cōnaturaliter petit aliam concomitatē in eodem inſtanti, qua producitur vnio, & ſic etiā reſpondeo in propoſito, quod entitas formæ, quæ per priorem actionem producitur à Deo, habet depēdentiā à cauſa materiali modo prædeclarato, quatenus illa actio cōnaturaliter coexigit aliam actionem vnitiuam in eodē inſtanti, qua de cauſa dicitur fieri, & conſeruari dependēter à materia; & tūc negatur conſequentia ex illo antecedenti deducta quod actio illa nō ſe ipſa ſufficiat per miraculum ad ponēdam entitatem illam, ac etiam conſeruandā abſq; concurſu ſubiecti, quia formaliter, & ſecundum ſe conſiderata ab vnione præſcindit, & licet connaturaliter coexigat actionem vnitiuā, tamen per potentiam Dei poteſt fieri, quin ſequatur,& in tali caſu illa prior actio, quę de ſe erat eductiua ſecūdum rem, fit creatiua ſecundum modum, quod non eſt inconueniens; quia in his formis, quæ vno, vel altero modo poſſunt fieri, actio creatiua,& eductiua Dei non differūt niſi penes connotationem concurſus materialis ſubiecti, vel eius negationem, vt dixi diſp. 2. Phyſ. nu. 56. Ex quo etiam patet ad Conf. quamuis enim etiam in productione animæ rationalis interueniant iſtæ duæ actiones, nō tamen ſunt omninò ſimiles, vt mendaciſſimè Poncius ait Maſtrium aſſerere, quia actio, qua producitur entitas animæ rationalis ex ſui natura non ità neceſſariò

petit,

petit,& coexigit aliam actionem, qua pro ducitur vnio, quin poſſit eſſe connaturaliter ſine illa, & ideò illa actio dē ſe creatio eſt, & nullo pacto dici poteſt eductio, ſicut actio, qua producitur entitas formæ materialis.

59 Hanc ſolutionem præuidit Poncius, vt ſatis obuiam, & faciliimam, vnde eam ibidem eneruare nititur hoc modo; quia actio animæ productiua petit etiam actionem vnitiuam in fieri, quamuis eam non petat in conſeruari; ergo in fieri eſſet eductio tam benè, quam actio productiua formæ materialis quantum ad hàc rationem. Deindè vna actio ex illis nō petit alteram vnitiuã, niſi quatenus ipſamet forma per eam producta petit connaturaliter vnionem; ſed ex hoc capite non ſequitur, quod petat alteram ſic, vt propterea ſit eductio, & non ſit creatio; quia forma nata educi poſſet creari, & tamen actio ipſius productiua, qua crearetur, exigeret actionem vnitiuam, quatenus forma per ipſam producta exigeret illam. Demum forma nata creari poſſet educi, & tamē actio, qua produceretur ſecundum entitatem tunc non exigeret alteram actionem vnitiuam, quia neque ipſa forma per ipſam producta exigeret illam; ergò diſtinctio illarum duarũ actionum, quarum vna dicitur eductio, & altera creatio, non poteſt deſumi ex exigentia actionis vnitiuæ ſequentis.

60 Reſpondeo, me ad hęc, & ſimilia argumenta iam pridem ab alijs adducta ſatisfeciſſe abundè diſp. 7. Phyſ. qu. 7. art. 2. nu. 149. quas ſolutiones in gratiam arguentis hic rurſus replicabo; itaq. dimiſſã ſolutione illorum, qui aſſerunt animam rationalem in aliquo ſigno prius in ſe produci, & in alio ſigno corpori vniri, & conſequenter abſolutè negarent antecedens, reſpondeo ex ibi dictis ſatis patere; quo pacto anima rationalis fiat naturaliter in materia, & non obindè dicatur educi, quia nimirum illam exigit, non vt veram cauſam ſuæ exiſtentiæ, quemadmodũ materialis forma, ſed vt conditionem concomitantem eius naturalem ſtatum, quod ex eo arguimus, qui a poſt corporis interitum adhuc anima conſeruatur abſq. miraculo, non autem forma materialis; vndè maius miraculum eſſet, ſi forma materialis extrà materiam fieret, quã ſi fieret anima rationalis, quia hæc non habet tãtam materiæ neceſſitatem, ſicut illa, ad ſuam exiſtentiã, cum eam tãtum requirat; vt conditionem concomitantem, & ſine qua non ex mero decreto Dei, & nō ex natura ſua; quarè conceſſo antecedente in ſenſu præfato, negatur conſequētia, quia etſi anima, vt à Deo producatur ſecundum ſuum cōnaturalem ſtatum exigat corpus in eodem inſtanti, in quo producitur, non exigit illud, vt veram cauſam ſuæ exiſtentiæ, ſed tantum vt conditionē concomitãtem ex decreto Dei, & ideò eius fieri ſic in materia nō eſt educi.

61 Ad 2. conceſſa maiori nego minorem, ad probationem concedo formam natã educi poſſe creari, & actio ipſius productiua, quia eſt exigitiua actionis vnitiuę ex ſua intrinſeca indigentia, in eo caſu diceretur creatio tantùm ſecundum modũ, quatenus ex negatione cōcurſus materialis ſubiecti indueret modũ creationis, non autem ſecundum rem, qualis eſt actio productiua animæ; ſed ſecundum rem, ac veluti in actu primo eſſet adhuc actio eductiua, quatenus exigeret actionē vnitiuam, licet in actu ſecundo, & per accidens eſſet creatiua ex defectu actualis concurſus ſubiecti, qui neceſſario requiritur, vt productio formę dicatur eductio in actu ſecũdo. Ad 3. negatur aſſumptum, quia ſi anima rationalis educeretur à materia, vtique ab ea depēderet à priori, veluti à cauſa ſuę exiſtentiæ, ac per conſequens per ſeparationem ab ea corrumperetur, quod eſt cōtra eius naturam, vndè licet forma nata educi poſſit creari, quia ex hoc nullum ſequitur abſurdum, non tamen è contrà forma nata creari poteſt educi ob prędictam rationem; quod ſi concederetur antecedens; tunc pariter dicendum eſſet, quod talis actio, qua educeretur forma nata creari, eſſet eductio tantùm ſecundum modum, ſed ſecundũ rem eſſet actio creatiua, quatenus ſuapte natura non exigeret alteram actionem vnitiuam, abſolutè tamen negandum eſt illud antecedens.

62 Secundum fundamentum eſt, quod opti-

optimè colligatur aliquem effectum non dependere naturaliter ab aliqua cauſa, ſi illa ablata adhuc poneretur effectus; ergò ſi actio illa Dei eſt talis naturę, vt per eam poneretur forma, quamuis materia nō poneretur, vt dici debet in aduerſa ſentētia, omninò debet dici, quod forma non dependeat à materia;& ſanè hinc colligitur, ꝙ anima rationalis nō dependeat à materia quamuis non producatur, niſi in materia, quia concurſus, quo ponitur à Deo, eſt ſe ſolo ſufficiens, & eo poſito poneretur anima, quamuis non eſſet materia.

Reſpondemus loc.cit. aſſignando diſparitatem inter animam rationalem, & formas eductas, anima namq. rationalis ideò non dicitur conſeruari dependenter à materia, quia eius vnio cum materia non eſt ſuſtentatio, at vnio aliarum formarum eſt ſuſtentatio, & ideò dependenter ab illa conſeruantur,& hac ſuſtentatione ablata, licet deinceps conſeruaretur forma à Deo extrà ſubiectum, nō indè benè deducitur formam à materia non dependere, quando illi inhęrebat, quia licet iſta ablata adhuc remaneat forma, non tamen eo modo quo prius, quia non in ſubiecto ſuſtentata, ꝙ habebat beneficio materialis influxus.

63 Hanc reſponſionem voluit Poncius impugnare nu.198. Et quia nō potuit eam impugnare ratione, placuit impugnare accumulatis conuicijs, nam primò nos accuſat rurſus, quod extrà formam reſpondeamus, quæ eſt ſolita cantilena deindè compatitur Tironum infęlicitatē, quibus à nobis nō ſolùm doctrina in ſe mala proponitur, ſed ea etiam obſcuritate, vt difficulter eam poſſint ad propoſitum applicare; tandem totum virus euomens blaterat nos eſſe ex eorum claſſe auctores, vel qui oppreſsi aliqua difficultate, puris puris verbis euadere conantur, vel qui aſſueti ſunt aliquibus terminis, quos nec ipſimet intelligunt, ſed credunt tamen ſubeſſe ſenſum aliquem; Cęterum quænam ſit peior, obſcurior,& à Scoto difformior doctrina an Ponciana, vel noſtra, ex Appendice generali prudens lector iudicare poterit Pōcianę ſiquidem plerumq. quadrat adagium *Platonicis numeris obſcurior*, & nūm nos ſimus ex eorum claſſe auctores, qui puris verbis euadere conantur, nec terminos intelligūt vel potius ipſe nolo lectorem longius remittere, vt iudicium ferat, ſed ipsū exoro hìc ſiſtere, & robur argumenti Pōciani hìc ponderare, quo in reſponſionem allatā inuehitur, videbit enim luce clarius ipſum terminos ignorare in omni ſchola notiſſimos,& vt fert adagiū *fronti ocream, tibiæ galeam applicare*, noſtras opiniones quantumuis declaratas, & fusè enucleatas non intelligere, aut intellectas traducere, eaſq; impoſturis, & mendacijs reſpergere, quòd planè ingenuum virum dedecet, & præcipuè religioſum, veniamus ad experimentum, & interim dico melius eſſe puris verbis difficultates euadere, quam conuitijs, & ſcommatibus, vt eius moris eſt.

64 Itaque contra noſtram ſolutionem ſic arguit præfatus Auctor, quæro ab ipſis quid ſit, vnionem formarum eductarū eſſe ſuſtentationem earum, & cur magis dicatur illa eſſe ſuſtentatio, quam vnio animæ, ſi ipſę quoad ſuam entitatem nō magis dependeant ab illa vnione, quam anima, vt ipſi dicunt. Certè quoad eſſe informatum & eſſe vnitum, & eſſe in ſtatu connaturali ſuo; & in ſtatu entis completi tam anima dependet ab vnione ad corpus, quam vllæ aliæ formæ, quo autem ad ipſam entitatem abſolutè conſideratam tam aliæ formæ ſunt independentes à materia, & vnione ad ipſam, quàm anima pręcipuè in aduerſariorum ſententia, quomodo poteſt ergò cum vllo ſenſu dici, quod vna vnio ſit ſuſtentatio potius, quā altera? Deindè quando dicunt, quod licet formæ eductæ ablata vnione ad materiam, remaneant non tamen eodem modo, quo prius, quia non in ſubiecto ſuſtentatę, quęro quid dicit illud, *in ſubiecto ſuſtentata*, ſuprà hoc, quod dicit, *ſubiecto vnitę, aut informantes ſubiectum*, ſi nihil, ergò eodem modo poſſet dici, quod anima manens in corpore ſuſtentabatur, licet maneat extrà corpus alio modo ſine ſuſtentatione illa, ſi aliquid aliud, vt intelligeremus eos, deberent ſignificare, quid illud ſit, quod ego certè fateor libenter me ignorare, videor tamen mihi ſcire, quod in ſententia Maſtrij, ac Belluti non

poſſit

poſſit eſſe aliquid, & propterea ante inſinuaui hanc reſponſionem in ſolis verbis abſque ſenſu conſiſtere.

65 Reſpondeo Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus, oh quam impunè abiret Pōcius, ſi cum mortuis loqueretur, nam *mortui non mordent* aiebāt Veteres, ſed gratia Dei viuimus adhuc, audimus, & intelligimus melius, quam ipſe, ſaltim in hoc argumento, in quo vt dixi, ſe ignorare demonſtrat terminos etiā Tironib. cuiuſq. ſcholæ notiſſimos, nec credimus hoc dicēdo iniuriam ei inferre, quandoquidem vltrò fateatur in ſuo argumento relato ſe illos ignorare; Itaque de ſuſtentatione formarum eductarum in materia, cuius ſignificatum ait Poncius ignorare, prout diſtinguitur à ſimplici vnione, & receptione, qualem exercet corpus ergà animam rationalem, agunt Recentiores paſſim Suarez diſp. 13 Met. ſec. 9. nu. 10. & 11. Auerſa in ſua Philoſoph. q. 12. ſec. 3. & q. 20. ſec. 6. Amicus in Phiſica trac. 5. q. 3. dub. 5. art. 2. Fonſeca 5. Met. cap. 2. qu. 3. ſec. 2. & qu. 12. ſec. 2. & Conimb. p. Phyſ. cap. 9. qu. 11. art. 3. & alij paſſim, & nos etiam in Phyſica pluribus in locis ſatis clarè, & fusè diſp. 2. qu. 5. art. 4. & q. 7. art. 2. nu. præſertim 148. & 149. & art. 3. nu. 154. vbi dicimus ſuſtentationem vltrà ſimplicem vnionem, & receptionem formę in materia importare dependentiam formæ à materia, veluti à cauſa materiali ſuæ entitatis, & exiſtentiæ, adeò vt ex natura ſua petat ad ſuum eſſe, fieri, & conſeruari concurſum materialem ſubiecti, ſic, quod ſi fieret, vel conſeruaretur extrà ſubiectum, id omninò eſſet contra eius naturam, quod & ipſum nomen ſuſtentationis importare videtur, quoniam innuit intrinſecam indigentiam, & exigentiam, quam habet forma, vt fiat, & conſeruetur in ſubiecto, quam indigentiam non habet anima rationalis, cum extra ſubiectum etiam connaturaliter conſeruari poſſit; qua de cauſa eius vnio cum materia ſuſtentatio dici nō poteſt, ſed ſimplex vnio, & receptio abſq; dependentia à ſubiecto, tanquam à cauſa ſuæ exiſtentiæ; ità nos locis citatis, & Recentiores alij ſuſtentationem formarum eductarum diſtinguunt à ſimplici vnione, & receptione, quam exercet materia cum anima rationali, quod planè diſcrimen adeò obuium eſt, & patens, vt nō niſi *piſtillo retuſior*, vt fert adagium id capere nequeat, vndè valdè miror, cur Poncius fateatur ſe hoc ignorare, idq; dicat nunquam fuiſſe à nobis explicatum, cùm nedum locis citatis, ſed etiam in fine illius noſtræ reſponſionis ſatis ſit indicatū, cum dicimus, quod hac ſuſtentatione ablata à forma materiali licet deinceps conſeruaretur forma à Deo extrà ſubiectum, nō indè bene deducitur formam à materia nō dependere, quando illi inhærebat, quia licet iſta ablata adhuc remaneat forma non tamen eodem modo, quo prius, quia non in ſubiecto ſuſtētata, quod habebat beneficio materialis influxus; hæc inquam, vltima verba ſatis indicant, quod ſuſtentatio vltrà ſolam vnionem, & receptionem formæ in materia dicit materialem influxum materiæ in formam, qualem non habet in animam.

66 Ex quo deducitur, quam mendaciſſimè imponat nobis Poncius in ſua inſtantia, quod nos dicamus formas materiales quoad ſuam entitatem non magis pendere ab vnione, quam animā, & rurſus quod quantum ad ipſam entitatem abſolutè conſideratam tam aliæ formę ſunt independētes à materia, & vnione ad ipſam, quam anima, in ſententia noſtra; legantur quæ dicimus circa hoc diſp. 7. Phyſ. qu. 7. art. 2. nu. 148. (& interim recordetur Poncius quod *fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum*) ibi enim poſtquam noſtram ſententiam aperuimus de eductione formarū materialium hoc correllariū deducimus; per hunc dicendi modum explicatur concurſum materiæ nō ſolum attingere debere vnionem formæ, ſed etiam ipſamet exiſtentiam formæ, & neceſſarium eſſe, non ſolum vt conditionem concomitantem ad cōnaturalem eius ſtatum qualis eſt modo corpus ad animam rationalem, ſed etiam vt veram cauſam in primo inſtanti, in quo forma exiſtit; qua ergò fronte audet dicere Poncius, quod in ſententia noſtra eodem modo vniantur formæ eductæ materiæ, & anima rationalis? parcat ei Deus, & adeò

ingen-

ingentem impoſturam condonet.

67 Tertium fundamentum eſt, concurſus Dei quo vult conſeruare formam in ſubiecto eductiuè, eſt volitio, qua vult illam producere cum dependentia à ſubiecto; concurſus autem quo conſeruat extrà ſubiectum, eſt volitio, qua vult illam producere abſq; tali dependentia; ergo non eodem concurſu conſeruat forma eductam in ſubiecto, & extrà ſubiectum. Ad hoc reſpondemus ibi conſequenter non eſſe vtiq; eundem concurſum illum, quo conſeruatur entitas abſoluta formæ pręcisè, & illum quo conſeruatur eius vnio cum ſubiecto, ſed eſſe diuerſos, ſicut diuerſę ſunt entitates formæ, & vnionis; cęterum eſt idem concurſus ille prior, qui terminatur ad ſolam entitatem formę, tam dùm eſt in ſubiectum, quàm dum eſt extra ſubiectum. Inſtat Poncius nu. 200. quod ſicut conſequenter, & conſtanter hęremus in eadem reſponſione, ità ipſe quoque conſequenter, & conſtanter hęret in ſua cenſura, & aſſerit, quod ſi concurſus ille prior concurſu vnitiuo, quo producitur entitas abſoluta formæ ſit abſque dependentia à materia, & ſufficiat ſe ſola ad conſeruandam formam, quod illa forma non magis educetur, quam anima rationalis. Sed iam ſuprà in reſponſione præteritum ad p. fundamentum ſatis explicatum eſt, quomodo concurſus ille, quo producitur entitas abſoluta formæ materialis ſit depēdens à materia, & à concurſu vnitiuo, & quomodo non; ſiquidem eſt independens in ſe præciſè, & formaliter conſideratus, quia ſic terminatur ad puram entitatē formæ abſolutam, & in ſua formalitate ab vnione præſcindit; eſt verò dependens, quatenus connaturaliter coexigit in eodem inſtanti concomitantiā cōcurſus vnitiui, & vnionis cum materia, tanquam à cauſa exiſtentiæ formæ per ipſum productæ, quam coexigentiam non habet concurſus, quo producitur anima rationalis, quia nō petit vnionem cum corpore, tanquam cū vera cauſa materiali ſuæ exiſtentiæ, ſed tanquam cum conditione concomitanti ſuum cōnaturalem ſtatum, & hoc quidem non ex natura ſua, ſed ex decreto Dei; quandoquidem ex natura ſua ità produci poſſet ſine corpore in ſe ſubſiſtens, ſicut poſteà conſeruatur poſt corporis interitum, in quo nullam video implicātiam, ſicut exaggerat, & comminiſcitur Poncius hanc doctrinam capere non potens, vel melius non volens; *peſſimus ille ſurdus qui audire recuſat*.

68 Et quia occaſione huius argumenti pro capienda noſtra ſententia de diuino cōcurſu ipſum remittimus ad diſp. 8. Phyſ. q. 3. art. 2. in fine, incipit à nu. 201. noſtram proponere doctrinam, vt eam impugnet; defendimus ibi cōmunem Scotiſtarum ſententiam eundem effectum non poſſe ſimul à pluribus cauſis totalibus, & adæquatis dependere, contra quam hanc mouemus difficultatem nu. 73. De facto eiuſdem effectus dantur duæ cauſæ, quarum vna eſt totalis, & ſe ſola ſufficiens, altera partialis, & ſe ſola inſufficiens v.g. Deus, & cauſa ſecunda ignis ab vtroque producti; ergo etiam dari poſſunt duæ cauſę totales, quia eadem eſt difficultas de ſuperfluitate partialis cum totali, & totalis cum totali. Ad quam difficultatē aliquas proponimus reſponſiones, quas refellimus, & præſertim hanc, quā Poncius ſuſcipit defendendam; Nec ſufficit dicere, quod cauſa prima eſt totalis in actu primo, quatenus de ſe habet virtutem ſufficientem ponēdi totum effectum, ſi vellet, at in actu ſecundo partialis eſt, & eius concurſus eſt inſufficiēs ſecundum rem, vt detur locus actioni cauſæ ſecundæ, quæ eſt cōmunis reſponſio Recentiorum. Quam ibi impugnamus, quia tam indignum eſt vilificare cauſam primam in actu primo, quàm in actu ſecundo; ſicut igitur in actu primo nō ponitur prima cauſa dependens à ſecunda, ita neq; concurſus eius ſecundū rem tam debilis poni debet, & attēperatus, vt neceſſariò indigeat concurſu cauſæ ſecundæ, & ſine illo ſit ſecundum rem inſufficiens, ſic enim in actu ſecundo dignior non eſſet concurſus primæ cauſæ, quàm ſecundæ.

69 Reſpondet Poncius nu. 202. non vilificari actionē cauſæ primæ, etiamſi partialis ponatur, & de ſe inſufficiens ad ponendum effectum abſque concurſu cauſæ ſecundæ; ſicut enim non vilificatur actio

Dei

Dei, qua producit Leonem formaliter lo-quẽdo, nec arguitur imperfectionis ex eo, quod per eam, vt ſic, non poſſit produci lapis; ità non vilificatur, nec arguetur imperfectionis actio, qua cùm igne concurrit ad alium ignem producẽdum, etiamſi dicatur, quod illa actio formaliter conſiderata nõ poſſit ſe ſola ſufficere ad productionem ignis abſq; concurſu alterius ignis, & ſicut volitio, qua vellet Deus dare decem ſcuta tantùm ſine dubio nõ poſſet ſufficere formaliter loquendo ad danda viginti, & tamen hoc non argueret imperfectionem in illa; ità volitio, qua vult concurrere cũ creatura non debet ſufficere ad producendam rem ſine creatura, nec indè ſequeretur imperfectio, aut debilitas. Et ſicut actio Dei, qua mouet ſolem 24. horis, non eſt ſufficiens ad mouẽdum ipſum per tantum ſpatium 12. horis, nec hoc arguit debilitatẽ vllam, quæ arguat imperfectionem, ità in propoſito dicendum eſt. Accedit, quod ſecundum nos (inquit) non poteſt ſufficere ad producendũ formam cum modo ſuſtentationis abſque cõcurſu creaturæ, & tamen hoc nõ arguit debilitatem, & imperfectionem in ipſius cõcurſu; ergò etiamſi concurſus eius non poſſet ſufficere abſq; cõcurſu ignis ad producendũ ignem non argueret hoc imperfectionem in concurſu ipſius. Ad illud de dignitate, quod concurſus Dei non eſſet dignior concurſu creaturæ, reſpondet, quod ſi loquimur de dignitate, quam haberet ex eo, quod poſſet magis ſufficere ſe ſolo, quam cõcurſus cauſę ſecũdæ, cõcedit nõ eſſe digniorẽ, nec hoc eſſe incõueniẽs, ſi loquimur de alia dignitate deſũpta ex parte principij, negat, quia Deus eſt infinities dignior creatura.

70 Sed contra, iuxtà hunc dicendi concurſus Dei in actu ſecundo ponitur eſſentialiter dependẽs à concurſu cauſæ ſecundæ; ergò vilificatur, quatenus eſſentialiter ſubordinatur cũcurſui cauſę ſecũdæ, quod ei in ratione primę cauſę repugnat; aſſumptum probatur; quia eſſentialis dependentia vnius ab alio conſiſtit in neceſſaria ac indiſpenſabili exigentia huius ab illo, ergo ſi concurſus Dei exhibitus, & in actu ſecũdo adeò inſufficiens eſt, & partialis, vt ſine concurſu cauſæ ſecũdæ nõ valeat effectum ponere, planè ità erit eſſentialiter dependens cauſa prima dum actualiter operatur à ſecunda, ſicut hæc ab illa, atque ita manifeſtè euertitur eſſentialis ſubordinatio cauſæ ſecundæ ad primam, nec concurſus cauſę primæ dignior eſſet, quam concurſus cauſæ ſecundæ. Nec valet, quod ait Poncius, adhuc fore digniorem ex parte principij, quia Deus eſt infinities dignior creatura. Hęc ſolutio non eſt ad rem, quia hìc nõ eſt ſermo de concurſu Dei in actu primo, quis enim dubitat eius virtutem eſſe infinitam? ſed de concurſu in actu ſecũdo, quem dicimus nõ eſſe de ſe, & ſecundum rem inſufficientem, & mancum, qualis eſt concurſus cauſæ ſecundæ, quia tam indignum eſt vilificare concurſum Dei in actu ſecundo, quam in actu primo: imò ex debilitate, & inſufficientia concurſus in actu ſecũdo argueretur à poſteriori inſufficientia, & debilitas eiuſdem in actu primo.

71 Nec tandem ſatisfacit, quod inquit non vilificari actionem Dei, qua producit Leonem, neq. debilem dici, vel inſufficientem, eo quod per eam, vt ſic, nõ poſſit produci lapis etc. quia quantùm ad rem in ſe, certum eſt cõcurſum Dei materialiter, & fundamentaliter ſumptum eſſe ipſum velle Dei, qui eſt vnus, & ſimpliciſſimus actus, in ſe, licet ſit virtualiter multiplex ob ſui illimitationem, atque ità certum eſt eſſe vnum, & eundem actum ſimpliciſſimum diuinæ voluntatis, quo Leonem producit, & lapidem, quo vult dare decẽ, vel viginti ſcuta quo mouet Solem per hoc ſpatium horis 24. vel 12. Si verò concurſus Dei formaliter ſumatur, nimirum prout importat relationem depẽdentiæ eſſentialis in effectibus creatis, aut in Deo terminationem huiuſmodi dependentię, planè cum huiuſmodi relationes depẽdẽtiæ formaliter ad multiplicationem effectuũ plurificẽtur in hoc ſẽſu vtique verum eſt alium eſſe influxum, quo producitur leo, & aliũ quo producitur lapis, nec eſſe imperfectionis, aut debilitatem arguere in eo, ex hoc quod nequeat per illum, vt ſic, produci lapis, quia hoc eſt dicere ex parte effectuũ, quod per dependentiam, qua dependet leo a Deo,

non

non poteſt formaliter depédere lapis, nec. è contra, nec pariter Deum per terminationē, qua terminat Leonis depēdentiam, poſſe pariter per eandē terminare dependentiam lapidis, quæ omnia verificari poſſunt abſq. vlla imperfectione diuini cócurſus, nam ad eius perfectionem, & dignitatem ſufficit, quod a parte rei ſit vnus, & idem ſimpliciſſimus actus diuinæ voluntatis, quo omnia producit, & ſolùm virtualiter multiplex pro effectuum varietate, & quod ſe ſolo ſit efficax ad ponendum in eſſe quemlibet effectum, quem modo de facto producit cum conſortio cauſarum ſecundarum.

72 Quod tandem contra nos ad hominem addebat, quod nempè ſecundum nos concurſus Dei nequeat ſufficere ad producendam formam cum modo ſuſtétationis abſque concurſu creaturæ, neq. id arguere imperfectionem, aut debilitatem in eo, ergo etiamſi concurſus eius nó poſſet ſufficere abſque concurſu ignis ad producédum ignem, non argueret hoc imperfectionem in concurſu ipſius; Hoc inquam, non conuincit, quia eſt manifeſta diſparitas, ſiquidem apud Teologos eſt compertum non poſſe Deum ſupplere cauſalitatem cauſæ materialis in eodem genere cauſæ ob intrinſecam imperfectionem, quam inuoluit, poſſe tamen ſupplere vices cuiuſcunque cauſæ efficientis, & in hoc ſenſu verificatur, quicquid agit cum cauſis ſecundis, poſſe ſe ſolo agere, & ſine illis, vndè quod illud nequeat, nullam arguit in ipſo imperfectionem, aut debilitatem, quia eſt impoſſibile, at hoc poſterius non eſt impoſſibile, vndè ſi non poſſet ſine igne ignem producere, hoc argueret in eo imperfectionem, & debilitatem.

73 Deindè nu. 204. refert ſolutionem noſtrā ad propoſitam difficultatem, quam damus diſp. 8. nu. 74. vbi dicimus concurſum Dei fundamentaliter ſumptum eſſe vnicum, & ſimpliciſſimum ad omnes effectus, eundem .ſ. actum efficacem diuinę voluntatis, ſed ob ſuam eminentiam, & illimitationem eſſe virtualiter multiplicē, & diuerſis nedùm numero, ſed etiam ſpetie influxibus æquiualere, maiori, & minori, vt libet diuinæ voluntati, nam vtiq. maior eſt concurſus, quo Deus vtitur cum equo ad equum generandum eo, quo vtitur cum calore ad calorem producendum; ſed talis diuerſitas notari nequit in diuino concurſu ſecundum rem, quia à parte rei eſt idem prorſus actus, quo vtrūq; facit, ſed tantum in modo applicādi eundem actum ad plures effectus exigentes iuxta eorum naturā varios, & diuerſos influxus, qui modus applicandi diuinum cócurſum ſatis arcanus eſt, vtpotè ſpectans ad ſuauem diſpoſitionem Dei, qua vniuerſum gubernat; & in hoc ſéſu dicitur Deus cauſis ſecūdis ſuum attemperare concurſum, non quod hoc faciat ſecundum rem, remittēdo nimium, vel intendendo ſuum influxum, ſed quia id facit in modo applicandi illum, & in hoc ſenſu etiam dicitur influxus Dei inſufficiés nō ſecundum rem, ſed ſecundum modū, quàtenus ex modo quo applicatur, indiget cōſortio cauſæ ſecundæ, ita quod ſine ea ſic applicatus non attingeret effectum; hæc autem attemperatio locum habere nequit in duabus cauſis totalibus totaliter concurrentibus ad eundem effectum.

74 Antequā hāc ſolutionē impugnet nu. 205. præmittit doctrinā hanc noſtrā de attemperatione diuini concurſus eſſe à veritate deuiam, & inſufficientem ad tollendam præfatam difficultatem; ſibiq; diſplicere debere tempus terere in proponēdis, & impugnandis nugis, ſed quia inſipientibus (inquit) etiam debitores quandoque ſumus cum Apoſtolo, dignatur tandem impugnationē apponere quis vnquam ſub vili, ac cinereo amictu tantam latere ſuperbiam crediddiſſet? id in mentem venire facit Diogenis dictum apud Ælian. lib. 4. qui purpuratos cum vidiſſet Rhodios, hoc nihil eſt, dixit, præter factum; in Lacedemonios deindè cum incidiſſet arrogantes pānoſos, hęc lōgè alia (inquit) eſt ſuperbia. Ceterum ob Ponciū felicem, qui hac vice cogitur impugnare nugas, & debitor inſipientibus eſt cōſtitutus; ſi enim ſapiētibus fuiſſet debitor, nec teruntium quidem ſoluere poterat; & ſi ſeria ac difficilia impugnare debuiſſet, quot ineptias, & ſcurrilia dixiſſet, cum tot effutiat in impugnandis nugis;

nugis, ſed videamus quàm benè ſapientiſſimus homo nos inſipientes doceat, & quã ſtrenuè vir ſerius nugas impugnet, & verba abſq; vllo ſenſu faciẽte ad propoſitum.

Itaque poſt tot ſcomata, & maledicta ſic arguit, quamuis omnes concedant eodem actu ſimpliciſſimo, ac infinito diuinę voluntatis Deum velle quicquid vult, & etiam quod ille actus ſimpliciſſimus æquiualeat pluribus, ac diuerſis ſpecie, & numero actibus ob infinitatem ſuam, vt dicit Maſtrius; tamen nullus poteſt dicere, quod eodem concurſu formaliter loquẽdo, quo Deus producit Leonem, poſſit producere lapidem; nec poteſt dicere, quod eodem concurſu formaliter, quo producit cũ igne ignem poſſit producere ſine igne ignem, & ſi debet Deus ſuum attẽperare cõcurſum alio modo, quando producit Leonẽ, quàm quando producit calorem, quia Leo ex ſe alium exigit concurſum, quam calor, ſimiliter vt producat ignem ſine cõcurſu alterius ignis debet attemperare ſuũ cõcurſum aliter, quam quando producit ignem cum igne, quia ignis ex ſe exigit alium concurſum cauſæ primæ, quando ab illa ſola producitur, & quando ab illa, & ab alia cauſa producitur.

75 Secundo quæro (inquit) à Maſtrio, an ſolum dicat, quod eodẽ concurſu Deus producat ignem; quando producit illum cũ alio igne, & ſine alio igne, ſicut eodem concurſu producit Leonem, & calorem; & quod eodem modo, quo diuerſo cõcurſu producit Leonem, & calorem, producat ignem, quando producit ignem ſe ſolo, & quando cũ alio igne; ſi ſic, habetur manifeſtè intentum; ſi non tota doctrina hic propoſita ab ipſis non eſt ad rem. Tertio adhuc magis directè, quæro an quando Deus concurrit cum igne ad alium ignem producendum habeat concurſum attemperatum eo modo, quo quãdo ſe ſolo producit ipſum; ſi ſic, ergò ſicut concurſus ille ſic attemperatus ſe ſolo ponit ignem in vno caſu, ita ſe ſolo ponit ipſum in altero, & ſic creaturæ concurſus non ſolũ erit ſuperfluus ſed impoſſibilis; ſi nõ ſit eodem modo, vt videntur ſentire Aduerſarij; ergò verum eſt, quod non eodem concurſu formaliter loquendo, nec etiã eodẽ concurſu realiter, & eodem modo applicato Deus conſeruat ignem ſe ſolo, quo conſeruat, ſeù producit ipſum cũ cauſa ſecunda, quæ eſt directè ſententia mea, & cõmunis, quã hi auctores impugnant. Tandem, quia non eſt inconueniens, quod concurſus Dei in actu ſecundo ſic attemperatus ſit inſufficiens abſq; concurſu creaturæ, & conſequenter dependens à concurſu creaturæ; ergo non eſt inconueniens ſententia communis, & reſponſio, quam Recentiores dant ad hanc difficultatem.

76 Reſpondeo concedendo non debere dici, quod eodem formaliter concurſu producantur leo, & lapis, cũ enim in hoc ſẽſu dicat ex parte effectus relationem eſſentialis dependentiæ, & ex parte Dei terminationem talis dependentiæ, ad multiplicationem, & diuerſitatem effectuũ, plurificantur pariter, & variantur relationes ex parte eorum, & terminationes ex parte Dei, quia ſufficit variatio termini, vel fundamenti ad diuerſificandas relationes, vndè actiones multiplicantur, & variantur ad multiplicationem terminorum ex 5. Phyſ. arg. ideò formaliter loquendo diuerſus eſt influxus, quo producitur leo ab eo, quo producitur lapis, quia diuerſi ſunt termini, & effectus, ad quos terminantur; negatur tamen eodem pacto dicendum eſſe diuerſum formaliter cõcurſum, quo Deus producit cum igne ignem, & quo eundem ſe ſolo producit, quia inuariato principio, & termino nequit variari actio, cum ab his vnitatem accipiat, & diuerſitatem; cum ergo in vtroque caſu maneant idem principium .ſ. velle diuinum, & idem terminus nempè ignis, conſequenter erit idem formaliter concurſus, ſeu eadem actio erit ſecundum rem, & tantùm diuerſa ſecũdum modũ. Ad 2. negatur rurſus paritas, quia in productione Leonis, & caloris variantur effectus, & termini actionis, atq; ideò ſunt diuerſæ formaliter actiones, quibus producuntur: cęterum quando à Deo producitur ignis cum igne, & poſteà ſe ſolo illum producit, aut conſeruat abſque cauſa ſecunda, ſemper manet idem effectus à Deo productus, & ſemper idẽ principium

producēs, & ideò nequit formaliter variari actio in re, ſed tantum ſecundum modum, quatenus prius producebat illū cum cauſa ſecunda, & poſteà ſine cauſa ſecūda.

77 Ad 3. patet ſatis quid ad hoc dicendum ex reſponſione data ad difficultatem de duabus cauſis totalibus quæ adeò fœtet Poncio, dicimus enim eundem eſſe cócurſum ſecūdum rem tam materialiter, quam formaliter, quo Deus cum igne producit ignem, & quo producit ſe ſolo, eſt idem ſecundum rem materialiter, quia eſt idem ſimpliciſſimus actus, quo vult hoc, & illud, eſt idem quoque formaliter. i. eandem relationem dependentiæ, vel terminationem importat, quia non variatur principiū, neq. ter minus, variatur tamen aliquo pacto ſecundum modum, quia in vno caſu applicatur ſe ſola diuina virtus ad agendum, in alio caſu applicatur mediante cauſa ſecunda, vndè in primo caſu videtur quodamodo intendi diuina virtus, & in ſecundo remitti, vt detur locus actioni creaturæ ne ſit ſuperuacanea, quod tamen ſano modo intelligendum eſt, vt. ſ. talis intenſio, & remiſſio non in ipſo diuino influxu aſſignetur, quia hic vnicus eſt ſimpliciſſimus, & indiuiſibilis actus diuinę volūtatis nulli obnoxius intenſioni, vel remiſſioni, ſed tantùm in modo ipſum applicādi: cum enim actus ille ob ſui illimitationem ſit virtualiter multiplex, & diuerſis tā numero, quam ſpecie influxibus ęquiualens, poteſt diuina voluntas per ipſum applicari ad opus modò cum maiori, modò cum minori energia, quæ tamen nihil omninò ſuperaddat, vel detrahat ſimpliciſſimæ entitati diuini actus, ratione ſuæ infinitatis, & illimitationis eo modo, quo diſcurſimus de natura diuini decreti ad extrà, neq. hic eſt maior difficultas, quam ibi, & in hoc ſenſu dicimus concurſum Dei, quem modo præbet cauſis ſecundis, eſſe ſufficientem ſecundū rē, quia diuina volitio eſt infinitę virtutis, & tantùm ſecundum modum eſſe inſufficientem, nimirum ex modo, quo ſe applicat ad operādum cum illis, quia cum minori energia ſe applicat, quam ſi ſe ſolo ageret ad extrà. Ad 4. negatur aſſumptum, quod ſine probatione relinquendum non erat, quandoquidem omninò repugnet concurſui cauſæ primæ, quod agat dependenter à ſecunda, alioquin cauſa prima nō eſſet, & talis independentia eſt de ratione primæ cauſæ tam in actu primo, quam in actu ſecundo, adeout ſicut cauſa prima dicitur potens agere independenter à cauſa ſecunda, ità quoque dici poſſit, ac debeat actu agens, & operans independenter ab ea, licet agat cum ea.

78 Neq. hec noſtra ſententia coincidit in eam Recentiorum, quam ſequitur Poncius, Recentiores enim, vt notaui loc. cit. diſp. 8. nu. 75. ponunt concurſum Dei aliquid creatum ex parte effectus ſe tenens, atq. ità non ſolū in modo exhibendi concurſum, ſed etiam in ipſo concurſu exhibito inſufficientiam agnoſcunt, & ideò ſecundum rem ipſum ſtatuunt partialem, & inſufficientem, & conſequēter in actu ſecundo verè cauſam primam vilificant, ſed nos ſtatuentes concurſum exhibitum in ipſo actu efficaci diuinæ volūtatis, nullam prorſus inſufficientiam agnoſcimus in entitate ipſius concurſus, ſed ſolùm in applicatione illius, vndè reſtat vt tantùm ſecundum modum dici poſſit inſufficiés. Quod ſi Poncius contendit eſſe inſufficientem ſecundum rem, & maiorem concurſum Deum adhibere, quando ſe ſolo producit effectum, quam quando operatur cū cauſa ſecunda, debebat ipſe declarare, quomodo in actu diuinæ volitionis poſſit hæc inſufficientia aſſignari, ac pariter intenſio, vel remiſſio, debebat rationes ſoluere, quibus hoc eſſe impoſſibile demonſtro diſp. 2 Phyſ. nu. 51. & 52. quarè cum hæc non fecerit, potius eius ſententia in puris verbis conſiſtit ſine vllo ſenſu verborum, quam noſtra, verba ſine ſenſu amentes proferūt, non vero intelligētes, & verba Auctorum ſine ſenſu apparēt ſenſum nō habentibus, non autem intelligentibus.

An poſſit viuēs deſtrui virtute accidētis.

79 Affirmat Poncius in Phyſ. diſput. 9. nu. 18. quia licet (inquit) non ſit formalis repugnantia inter formam viuentis, & accidens, eſt tamen talis repugnantia inter diſpoſitionem requiſitam ad formam viuentis, & accidens in aliquo gradu,

du, vndè ſi accidens introduceretur ab alio accidente in illo gradu, deſtrueretur viuens nec id eſſet incōueniēs, quia ad deſtructionē viuētis, quæ fit per ſeparationem animę à corpore, non requiritur introduci aliquā formā ſubſtantialē incompatibilē cū anima; & quoniā hoc aſſeruit Poncius improbando reſponſionem quandā Scoticā à nobis datam diſp.7. Phyſ. nu.102. in qua negabamus accidēs poſſe corrūpere viuens; ideò hanc eius doctrinam ibidem in Phyſica recuſa breuiter impugnamus.

Primo, quia hoc dicimus eſſe cōtrā Scotum ibi à nobis citatum 4. d. 12. q. 3. N. & clarius Litt. X. in illa additione, vbi negat accidens poſſe corrumpere diſpoſitiones in eo gradu, quem ſibi forma ſubſtantialis determinat, quæ doctrina cōmuniter recipitur in noſtra ſchola.

Reſpondet in apolog. nu. 229. Scotum ibi nō habere aliquid nobis fauens, aut illi prçiudicās, hęc enim sūt verba illius litt. N. ***vno modo breuiter dici poteſt, quod qualitas eſt principium actionis in paſsū habens contrarium, & hoc ſecundum quemlibet gradum, ſecundum quem prius, & hoc inquantum eſt ex parte qualitatis actiuæ; ſed propter ſubiectum in quo eſt contrarium, quod determinat ſibi aliquem gradū magis, quam aliud, poſſibile eſt, quod non poſſit in omnem gradum contrarij, inquantum contrarium eſt in tali ſubiecto eodem modo, quo prius potuit.*** Ex hoc loco nihil aliud habetur, quam quod qualitas non poſſit ſe ſola deſtruere omnem gradum qualitatis oppoſitę, quando ſubiectum determinat ſibi neceſſariò aliquē gradū iſtius qualitatis oppoſitę itaut non poſſit eſſe ſine aliquo gradu ipſius; hoc autē eſt euidēs, quia non poteſt eſſe actio qualitatis abſq. ſubiecto, in quod agit; ergò non poteſt tollere à ſubiecto illum gradum, ſine quo nequit eſſe ſubiectum, quod eſt directiſſimum intentum Scoti; ſed hinc nullo modo habetur, quod qualitas nō poſſet deſtruere qualitates contrarias in gradu requiſito ad conſeruationē viuentis, quia quamuis deſtrueret illos in illo gradu, non ſequitur quod deſtrueret illas in gradu, in quo requiruntur neceſſariò ad eſſe ſubiecti, in quod agit; nam ſubiectum, in quod agit qualitas alterans, non eſt ipſum viuens, qua viuens, ſiue totum conflatum ex anima, & corpore, ſed eſt ipſum corpus organicum; quamuis autē qualitas v.g. frigus deſtrueret calorem viuētis in eo gradu, in quo requireretur connaturaliter ad viuentis conſeruationem, nō tamen deſtrui deberet in eo gradu, quē determinat ſibi neceſſariò ſubiectū actionis.

80 Subdit deindè nu. 230. quod quando Doctor litt. O. dicit, ***quod nulla ſubſtantia poſſit corrumpi, niſi à ſubſtantia***, manifeſtè loquitur de ſubſtantia, quæ eſt ſubiectum immediatum alterationis corruptiuæ, vt ſunt ſubſtantiæ cōpoſitæ non viuentes tam completæ, quam incompletæ, nam de his procedit ratio ipſius, non verò de ſubſtantijs viuentibus, quatenus viuētes de quibus nihil concludit ratio eius. De his verò quæ habet Doctor litt. X. parum curat, quia eſt additio, nō genuinus Scoti textus; & ex hac reſponſione deducit tandem, quam negligenter ergo cum Socio Doctorem tractemus; quam querelam proſequitur nu. 232. vbi ait cauendum à nobis, quoties ex Scoto diſcurrimus, cuius experimentum poteſt haberi (inquit) hoc ipſo loco, dicunt enim ex Scoto litt. N. aduerte citari à nobis etiā litt. X. vt clarius loquentem) quod calor licet poſſit deſtruere alios gradus caloris nō neceſſarios ſimpliciter ſubiecto, non poſſit deſtruere gradus neceſſarios ſimpliciter, nō quia in ſeipſis ſint maioris virtutis, quā alij gradus, ſed quia ſubſtantia pro illis pugnat, & reſiſtit maior autem, & efficacior eſt concurſus ſubſtantię, quam accidentis. Sed hanc doctrinam vltimam, ſubdit Poncius (Scotus eo loco nec leuiter quidem indicat, ſed rationem potius dat, quam ego dedi ſupra, quia accidens nequit agere, niſi in ſubiectum, vndè non poteſt deſtruere ſubiectum producendo aliquid incompoſſibile ſubiecto, quia illud incompoſſibile non poſſet produci in ſubiecto, aliàs nō eſſet incompoſſibile, nec poſſet produci ſine ſubiecto, tū quia cauſa ſecunda nequit producere abſq; ſubiecto; vndè nullo modo refundit Scotus cauſam, cur accidens nō deſtruat gradus neceſſarios ſubiecto, in maiorem virtutem, & efficaciam ſubſtantiæ;

nec poterat ſanè cũ vlla probabilitate;nam quamuis ſubſtantia nullo modo ex ſe haberet virtutem conſeruatiuam accidentium; tamen accidens non poſſet propter rationem datã deſtruere gradus neceſſarios ad conſeruationem ſubiecti.

81 Sed ſi vnquam iniquè nos incuſauit Poncius de praua Scoti intelligentia, planè nunc iniquiſſimè incuſat;& ſi peruerſè vnquam explicuit ipſe Scotum, modò illum peruerſiſſimè exponit, vt iam ex ipſo contextu, eiuſq. Expoſitoribus probo. Itaque ad illam difficultatem probantem, accidẽs ſeparatum poſſe ſubſtantiam corrumpere, & quod poteſt in omnem gradum accidentis connaturalis, etiam poſſe in neceſſariò naturaliter requiſitum ad conſeruationem ſubſtantiç duplicem aſſignat viam reſpondendi litt. N. Vno modo breuiter (inquit) poſſet dici, quod qualitas eſt principium actionis in paſſum habens contrarium, & hoc ſecundum quemlibet gradum, ſecundum quem prius, & hoc quantũ eſt ex parte qualitatis actiuæ ſed propter ſubiectum, in quo eſt contrarium, quod determinat ſibi aliquem gradum magis quam aliũ, poſſibile eſt, quod non poſſit in omnem gradum contrarij, inquantum contrarium eſt in tali ſubiecto, eo modo quo prius potuit, & iſta reſponſio declarabitur ex ſequentibus. Alio modo poteſt dici, quod etſi poſſit in omnem gradum alterationis, in quem potuit coniuncta, nõ ſequitur, quod poſſit in corruptionem ſubſtantiæ, ratio huius eſt iſta, quia generatio non poteſt à corruptione ſeparari comparando ad agens naturale, etc. Vndè in prima reſponſione concedit accidens ſeparatum, quantum eſt ex ſe poſſe in quemcunq. gradum, ſed propter ſubiectum, in quo eſt contrariũ, quod determinat ſibi aliquem gradũ magis, quam alium, poſſibile eſſe, quod non poſſit in omnem gradum contrarij; quã reſponſionem iuxtà præmiſſa magis declarat infrà ſub R. dicẽs;vel aliter dici poteſt, & planius quod gradus poſſunt eſſe eiuſdem rationis vel in ſe tantùm, vel in ſe, & in comparatione ad ſubiectum; ſi primo modo, falſa eſt illa propoſitio, quæ dicit, quod agens eiuſdem rationis poteſt corrũpere illa, quæ ſunt eiuſdem rationis, ſi enim non ſunt eiuſdem rationis in comparatione ad ſubiectum, vt potè quia ſubiectũ determinat ſibi alterum illorum, non autem neceſſariò determinat ſibi alios (nota benè quod non ait qualitatem non poſſe ſe ſola deſtruere vltimũ gradum qualitatis oppoſitç, quia non poteſt eſſe actio qualitatis abſq. ſubiecto (in quod agit) vt Poncius ait, ſed quia ſibi determinat illum) benè poteſt aliquod agens corrumpere in tali ſubiecto vnum gradum, vel plures, non tamen illum vltimum, quem ſubiectum ſibi determinat, quia ille non corrumpitur, niſi ad corruptionem ſubſtantiæ, ità ibi Doctor.

82 In ſecunda verò reſponſione, vt patet, admittit Doctor poſſe accidens ſeparatum omnem gradum accidentis coniuncti deſtruere etiam vltimum, ſed negat conſequentiam, quod accidens poſſit corrumpere ſubſtantiam, quia omne corrumpens debet eſſe ſimul generans; at accidens ſeparatum non eſt generans ſubſtantiam; ergò nec corrumpens; Cumq. contra hanc ſecundam ſolutionem feciſſet quandam inſtantiam ſub eadem litt. N. quia qualitas, quæ poteſt in omnem alterationis prçuiæ ad generationem poteſt in gradum incompoſſibilem formæ ſubſtantiali rei corrumpendæ, & ità in corruptionem, quia ſi non poteſt inducere aliquem gradum incompoſſibilem formæ ſubſtantiali corrumpendç, ergo cum quocunque gradu inducibili ab ipſo poteſt ſtare forma ſubſtãtialis corrumpendi, & ità per nullam alterationem poteſt corrumpendum corrumpi. Reſpondet immediatè ſub litt. O. quod nunquam poteſt alterans inducere gradum incompoſſibilem alterabili, probatur ex ratione terminorum, quia non poteſt mouens inducere gradum incompoſſibilem ſuo mobili, quia mobile manet in toto motu; ergo ſub omni gradu per motum inducto, ſed nihil manet ſub aliquo ſibi incompoſſibili, ergo, etc. ità ibi. Itaq. vides, diſcrete lector, quam inſipienter confundat Põcius ſecundam reſponſionem cum prima, dum inquit nu. 229. ex illa prima etiam ab ipſo verbatim relata nil aliud haberi, quã quod qualitas non poſſit ſe ſola deſtruere omnem gradum

dum qualitatis oppoſitę, quādo ſubiectum determinat ſibi neceſſariò aliquē gradum iſtius qualitatis oppoſitæ, itaut nō poſſit eſſe ſine aliquo gradu ipſius, quia.ſ. non poteſt eſſe actio qualitatis ſine ſubiecto, in quod agit; & hoc eſſe directiſſimū intentum Scoti ibidē. Vides, inquam quam oſcitanter id dicat, quia hæc ratio quod non poteſt eſſe actio qualitatis ſine ſubiecto, in quod agit, non pertinet ad primam reſponſionem, quam dicimus eſſe contrà ipſum, ſed ad ſecundam, & præter clariſſima Scoti verba, quæ interpretatione non egent, ità quoque ipſum intelligunt, & exponunt ibi Tataretus, Aretinus, & alij Interpretes; ex quo deduci poteſt, nùm nos negligēter tractemus Scotum, an ipſe, vt nos incuſat,

83 Neq. minus violenta, & extorta eſt explicatio, quam affert literæ Scoti dicētis lit.O. *quod nulla ſubſtantia poteſt corrumpi, niſi à ſubſtantia* dum inquit Doctorem non loqui de quacunq. ſubſtantia, ſed tantùm de illa, quæ eſt ſubiectum immediatum alterationis corruptiuę, vt ſunt ſubſtātię compoſitæ non viuentes, tam completę, quam incompletæ; extorta (inquā) eſt hęc explicatio, & contrà expreſſa Scoti verba, cuius propoſitio non eſt indefinita, ſubſtantia non poteſt corrumpi, niſi à ſubſtantia, ſic enim in aliquibus verificari poſſet, & in quibuſdam non, ſed eſt propoſitio vniuerſalis, *nulla ſubſtantia poteſt corrumpi, niſi à ſubſtantia*, quęnam autem ſit vis, & energia propoſitionis vniuerſalis ſuppono, Poncium ſcire, ſi ſūmulas calet; & prorſus falſum eſt, quod ait rationem ibi à Scoto ad hoc adductam non probare vniuerſaliter de omnibus, ſed tantùm de nō viuentibus, ratio namque quam immediatè antè hanc propoſitionem vniuerſalem facit, & appellat à priori, planè vniuerſaliter probat, quæ talis eſt; quia prius naturaliter nō corrūpitur per aliquod poſterius naturaliter; quicquid eſt inductum ab alterante, vt alterans, eſt poſterius naturaliter forma ſubſtantiali rei alterabilis, ergò per nihil tale inductum ab alterāte corrumpitur ſubſtantia alterabilis, & talē eſſe ſenſū Scoti in ea quæſtione fatētur eius Interpretes ſupracitati Tatar. & Aretin⁹, qui ſub lit. R. in fine §. *ad 2. dico* ità concludunt intentionem Doctoris, *ex omnibus elicitur, quod reſolutio Doctoris in hac materia eſt iſta, quod nullo modo forma ſubſtantialis, neque gradus, quem ipſa determinat ad cōſeruationem ſui, poſſunt corrumpi ab aliquo accidēte, ſiuè exiſtente in ſubiecto, ſiuè extrà*; Doctrina verò, quæ habetur ſub litt. X. quo ſenſu imperfectius poſſit corrūpere perfectius, quāuis in quibuſdā codicibus ſignetur tāquam additio, tamen in quibuſdam non ſignatur immò à præfatis expoſitoribus præſertim à Tatar. exponitur, vt germana litera Scoti; & quando etiam foret additio, non eſſet reijcienda, quia conformat doctrinę antecedenti, quam docuerat de graduum determinatione, quæ paſſim, & plauſibiliter recipitur ab omnibus Scotiſtis, vt apud omnes eſt videre in quæſtione, an accidens poſſit producere ſubſtantiam.

84 Secundò impugnabatur à nobis opinio Poncij de deſtructione viuentis ab accidentibus, quia cum ipſe quoq. velit ſubſtantiam conſeruare propria accidentia ſibi connaturalia, & neceſſaria reſiſtendo contrarijs, tenetur oſtendere, quare ſubſtantia quæ eſt maioris virtutis, nō plus valeat reſiſtere, quam accidens agendo? Reſpondet nu. 23 1. quamuis daretur ſubſtantiā, quæ cōſeruaret accidentia magis poſſe conſeruare in gradu ſibi neceſſario, quam accidens illa deſtruere in eo gradu, tamen indè non ſequeretur, quod poſſet ea conſeruare in quocunq. alio gradu: imò contrarium eſt euidens quotidiana experiētia, qua conſtat ex accidentibus cōnaturalibus ſubſtantiæ aliquos gradus per alia accidentia corrumpi, vndè cum viuens, quà viuēs non ſit cauſa conſeruatiua accidēntium materialium ſibi cōnaturalium, ſed potius corpus, quod eſt altera pars ipſius, quandoquidem illud corpus non requirat accidentia illa neceſſaria in omni gradu, in quo requiruntur ad cōſeruationem animæ, benè poteſt fieri quod accidens contrariū illis poſſit illa corrumpere in eo gradu neceſſario ad animam, licet non corrumpat illa in gradu neceſſario ad conſeruationem corporis: Quod autem ſubſtantia conſeruans accidentia nō ſit tam potens ad ea conſer-

uanda, quam aliud accidēs ad ea deſtruenda in gradu, in ipſo requiruntur ad conſeruationem animæ, patet experientia quotidiana, nā aliquando nimio calore, aliquando nimio frigore moriuntur viuētia, & abſurdum eſſet dicere, quod ille nimius calor, & nimium frigus non producerentur, aut ſaltem non poſſent produci in corpore viuentis per alia ſimilia accidentia.

85 Hæc reſponſio duo aſſumit, quę probatione indigebant, primum eſt, quod viuens, qua viuens non ſit cauſa conſeruatiua quorundam accidentium materialium ſibi cōnaturalium, & ad eius conſeruationem neceſſariorum, in certo gradu, & quidem ſatis compertum eſt accidentia quædam inſequi corpus viuens, qua tale, quæ nullo modo ſpectant ad corpus pro altera parte compoſiti, vndè deficiente, vel abeunte viuentis forma, illa quoque accidentia deficiunt, ſignum euidens; quod à forma viuentis conſeruabantur, & non à forma corporeitatis, atq. ideò cum ſubſtantia ſit maioris virtutis à toto genere, quam accidens, dicimus, quod ſubſtantia viuentis ſemper reſiſtet actioni accidentium contrariorum, niſi hęc quoq. auxilium habeant ſubſtantię, cui inſident, quia ſubſtātia nequit corrumpi, niſi à ſubſtantia, qua de cauſa inquit Doctor cit. lit. P. quod ſi tota ſubſtantia ignis in ſphera ſua deſtrueretur, & manerent ibi omnia accidētia, gutta aquę ibi poſita nunquā deſtrueretur ab illis; Alterū etiā, quod ſine probatione proponitur, eſt quod quando viuens nimio frigore, vel calore interit, id eueniat pręcisè ex actione illorum accidentiū, & nō potius ex adiutorio quoq. ſubſtantiarum, quibus inſident, v.g. niuis, vel ignis; quod ſi Poncio id videtur abſurdum, non ſat fuit hoc dicere, ſed etiam probare debebat, nos enim cū Scoto abſurdū potius opinamur oppoſitū ob rationē allatā.

86 Tertio impugnabatur Poncius, quia etiā oſtendere tenetur, cur idē contingere nequeat in nō viuētibus; ſicut enim poteſt accidēs virtute propria ſecundū ipſum deſtruere diſpoſitionē neceſſariā ad animā, ità poterit deſtruere quālibet aliam diſpoſitionem neceſſariam ad formam nō viuentem; & cum illis corruptio vnius ſit generatio alterius, ſequitur accidens poſſe ſubſtantiam generare.

Reſpondet hāc rationem ſibimet oppoſuiſſe diſp. 9. Phyſ. ac proindè quod eā proponere non debebamus iterum, aut ſi eam proponere volebamus, eius reſponſionem impugnare tenebamur, quod cum non fecerimus adhuc in ea reſpōſione perſiſtit remittendo Lectorē ad locum citatum cum cautione, & fideiuſſione, quod ſit ei abundè ſatisfactura; Cæterū an ibi reſpondeat Poncius ad hanc inſtantiā, & quid reſpondeat nec vidi, quod meminerim, nec videre poſſum, cum codicem ad manum non habeam; ſuſpicor tamen non aliud reſpondere potuiſſe, quam id quod ait ab initio huius defenſionis n. 228. dū reddens rationē cur viuentia præcisè poſſint ab accidente deſtrui, inquit, id nō eſſe inconueniēs, quia ad deſtructionem viuentis, quę fit per ſeparationem animę à corpore, non requiritur introduci aliquam formā ſubſtantialem incompatibilē cum anima, ſeù aliquam nouam ſubſtantiam generari, ſicut contingit in nō viuentibus. Verùm ſi ità reſponderet, eſſet manifeſta petitio principij, Thomiſta namq. ex hoc quod accidēs poteſt corrumpere ſubſtantiam, infert quod poſſit quoq. eam generare, quia nequit vnam corrūpere, quin aliā generet; quare ſi dicamus poſſe accidens deſtruere ſubſtantiam viuentē, quia ex tali corruptione nulla ſequitur generatio alterius ſubſtantiæ, nō ſic ſubſtantiam non viuentem, quia cū tali corruptione ſēper eſt annexa generatio alterius ſubſtantiæ, accidens autem nequit ſubſtātiam generare; ſi inquam, ità reſpondeatur manifeſta petitio principij cōmittitur, quia reſpondetur per id quod eſt in quæſtione.

87 Poſtremò n. 233. nititur nos in contradictionem adducere, nā cū diſp. cit. q. 6. art. 3. n. 114. & 115. proponeremus difficultatem, quæ art. præced. tacta fuerat n. 104. quod ſi ex maiori virtute ſubſtātiæ ad conſeruanda accidentia, quæ ſibi determinat, oriretur quod accidens non poſſet deſtruere gradus neceſſarios, ſequeretur etiam nō poſſe alios deſtruere etc. reſpōdemus ſubſtantiā non ità reſiſtere, quin accidens poſſit deſtruere omnes gradus nō obſtante re-

ſiſtentiæ ſubſtantię, & cum contra hoc opponeretur Scoti auctoritas dicentis nō poſſe contrariū accidens deſtruere qualitates, quas ſibi forma determinat, vt neceſſarias pro ſui conſeruatione; reſpōdemus Scotum duas dediſſe reſponſiones; vnam qua dicit, quod poſſet ſubſtātia determinare ſibi aliquos gradus, quos propterea nō poſſit accidēs deſtruere, quamuis poſſit alios, quos non determinaret; aliam qua dicit, quod accidēs poſſit omnem gradum accidentis contrarij corrumpere, ſed tamen quod nō propterea corrumperet naturaliter ſubſtantiam, quam ſolutionem primę pręferimus.

Hanc noſtram doctrinā impugnat Poncius loc. cit, nam ſequendo hanc ſecundam reſponſionem (inquit) recedunt à doctrina, quam ſuprà propoſuerunt art. præcedenti, quod nimirum non poſſit accidens corrumpere gradum omnem, quia ſubſtantia fortior eſt ad reſiſtendum; ergò contradicunt ſibi; & quamuis Scotus habeat duas reſponſiones, quarum quælibet eſſet probabilis; tamen non licet Scotiſtæ ob illas in vno loco tenere vnam doctrinā abſolutè, & in alio loco tenere abſolutè oppoſitam.

Deindè falſum eſt (inquit) quod Scotus in ſecunda reſponſione aſſerat accidēs ſeparatum poſſe deſtruere omnem gradum accidentis coniuncti, etiam vltimum, nam in verbis ab ipſimet citatis ſolùm ait, quod etiamſi poſſit in omnem gradum alterationis, in quem potuit coniuncta, nō ſequitur, quod poſſit in corruptionē ſubſtantię, aliud autem eſt dicere, etſi poſſit, & quod poſſit; primum autem dicit Scotus, ſecundū Aduerſarij; aliud etiam eſt dicere, quod poſſit in omnē gradū accidentis coniuncti etiam vltimum, aliud quod poſſit in omnem gradum, in quem ipſamet qualitas coniuncta poſſet; ex quibus ſecundū dicit Scotus, primū hi Patres egregij ſanè, & fideles Scotiſtę: Nec magis verum eſt, quod ſupponit accidens coniunctum poſſe deſtruere omnem gradum accidentis cōtrarij etiam vltimū, nam vt Scotus lit. O. citatus optimè docet, id omninò implicat, quia quicquid poteſt producere, debet producere in ſubiecto, ſubiectum autem nequit eſſe abſq; gradu qualitatis cōnaturalis conſeruatiuæ, ergò nequit deſtruere vltimum gradum.

88 Reſpondeò nullā nos incurriſſe contradictionem ſequendo in 3. art. cit. ſecundam reſponſionem, in qua Scotus admittit accidens poſſe omnem gradum accidentis contrarij deſtruere, & in 2. art: proponēdo doctrinam illius primę, in qua docet, quod poſſit ſubſtantia determinare ſibi aliquos gradus, quos accidēs nequit deſtruere, quoniam hanc doctrinam non propoſuimus in 2. art. vt abſolutè amplectendam, vt nobis imponit Poncius, vt clarè cōſtat ex his, quę habemus in illo 2. art. in ſolutione tertij argumenti in fine, vbi dicimus, *Sed quid re vera dicēdum ſit pro totali reſolutione huius difficultatis, quæ adhuc magis augeſcit ex ſequenti argumento conſtabit ex dicēdis art. ſequenti in fine*, non ergò ibi abſolutè docuimus, & approbauimus doctrinam illam de reſiſtentia ſubſtantiæ pro gradibus, quos ſibi determinat, ſed locuti ſumus iuxtà cōmunem loquendi modū Scotiſtarum illam acceptantium, & approbantium, vltimā reſolutionem remittēdo ad finem ſequētis articuli. Ad aliā impugnationē, quę in ſola cauillatione cōſiſtit, dico, quod cum Scotus ait, *alio modo poteſt dici, quod etſi poſsit in omnē gradū alterationis, in quem potuit coniuncta etc.* Satis patenter concedit in ea ſecunda reſponſione accidens ſeparatū poſſe in omnem gradum alterationis, quandoquidem ly *etſi* nō facit ſenſum conditionatum, ſed abſolutum, ac ſi diceret, quamuis poſſit in omnem gradum alterationis non ſequitur, quod poſſit in corruptionem ſubſtantiæ .i. conceſſo illo antecedente, adhuc nō ſequitur hoc conſequēs, & pariter cùm concedat in ea reſponſione poſſe accidens ſeparatum in omnem gradum alterationis, in quē poterat coniūcta, concedit conſequenter, quod poſſit in vltimum, quem ſibi forma determinat, quia ſi hoc non concederet, iam ſecunda reſponſio à prima nō differret, quæ hoc non concedebat; imò quod id concedat in ea ſolutione colligitur ex 2. inſtantia, quam ſub lit. O. facit contrà eam illis verbis, ſi accidentia alterantia poſſunt in quemlibet gradum alterationis, ergò & in vltimum etc.

89 Ad vltimam reſpondeo vtique iuxtà

illam 2. reſponſionem nos concedere accidens coniunctū poſſe deſtruere omnē gradum accidentis cōtrarij etiam vltimū; neq. oppoſitū docet Scotus lit. O. neq; ibi dicit, vt toties in hac defenſione repetit Poncius, quod accidens ideò nequeat vltimū gradū accidentis cōtrarij deſtruere, quem ſibi determinat ſubſtantia corrūpenda, quia tunc actio qualitatis eſſet ſine ſubiecto, & gradus incompoſſibilis illi nō produceretur in ſubiecto; nihil, inquam, horū habet ibi Doctor, vt ocularia fide quiſq; experiri poteſt, ſed ſolū dicit, quod alterans, vt ſic, nequit inducere aliquem gradum incompoſſibilē alterabili, quia mobile manet in toto motu, ergo ſub omni gradu per motū inducto; cum hoc tamen ſtat adhuc, quod poſſit inducere aliquem gradū incompoſſibilē formæ ſubſtātiali corrūpendę, & ſic deſtruere gradum vltimū, quem ſibi illa determinabat; neq. hinc ſequitur, quod actio alteratiua ſit futura ſine ſubiecto, & hoc quidē certiſſimū eſt, ſi materia prima ſupponatur eſſe imediatū ſubiectum accidentium (vt ait Aretinus in hac reſponſione ſupponi) ſi verò ſupponatur eſſe ſubſtantia cōpoſita iuxtà mentē Doctoris, neq. adhuc id ſequitur, ſed ſolùm ſequitur, quod ad deſtructionē illius vltimi gradus ſtatim terminatur actio alteratiua, & immediatè ſequitur, corruptio illius prioris ſubſtantiæ, & alterius generatio, non quidem ab alterante, vt ſic, quia eius actio ſupponitur terminata cum deſtructione vltimi gradus, ſed quatenus generans, & ità expreſsè loquitur, & ſe declarat Doctor in eo loco, vndè ſtatim infert, quod nulla ſubſtantia corrumpi poteſt niſi à ſubſtantia.

An accidentia connaturalia conſeruentur à ſubſtantia.

90 Diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 3. n. 113. dicimus, quod ſi conſeruatio propriè ſumatur, quatenus dicit dependentiam effectus non ſoluto in fieri, verumetiam in facto eſſe, accidentia cōnaturalia producta ab ipſa ſubſtantia in ſe, non conſeruantur ab ea; ſi verò impropriè accipiatur, vt dicit remotionem, & impedimētum contrariorum, ne agant in illa accidētia, poſſunt dici conſeruari à ſubſtantia. Contra quam doctrinam inſtetit Poncius diſp. 7. Phyſ. n. 42. probans accidentia producta à ſubſtantia conſeruari conſeruatione propriè dicta, q. & rurſus cōfirmat in apol. pag. 173. n. 235. quia non potius debet virtus productiua, quam conſeruatiua talium accidentiū ſubſtātiæ aſcribi; nec eſt vlla cauſa ſecūda, cui potius conſeruatio eorum adſcribenda ſit; nec ad Deum ipſum recurri debet abſque neceſſitate, & licet verum ſit, quod non ità eſſētialiter pēdeat qualitas à ſubiecto, quin poſſit abſque illo produci, hoc non facit ad rem, neq. enim conſeruatio propriè dicta inuoluit, aut requirit talem depēdentiam; ſufficit enim ad ipſam dependentia per ſe in conſeruari, licet nō ſit eſſentialis dependentia; ſicut ſufficit dependentia per ſe in produci abſque dependentia eſſentiali, vt res dicatur propriè produci.

Reſpondi ibidem in noua editione imò hanc eſſe conſeruationem propriè dictam, quandò effectus nempè ità in fieri, & conſeruari à ſua cauſa dependet, vt ſua cauſa remota ſtatim euaneſcat, quemadmodum dicimus de lumine, vt conſtat ex dictis q. 2. illius diſp. ad cuius differentiam conſeruationem factam per remotionem, & impedimentum contrariorum appellamus impropriè dictam; ſed quocunq; modo apelletur, ne fiat lis de nomine, hoc nobis ſat eſt, quod illa accidentia connaturalia non pendeant omnia à ſubſtantia, in qua reſident, ità in fieri, & conſeruari ea neceſſitate, qua dicitur lumen pendere à corpore luminoſo, & alij effectus, qui dicuntur à cauſis ſuis depēdere in fieri, & facto eſſe.

91 Hanc ſolutionem prēmiſſis prius nōnullis ſalibus circa queſtionem de nomine ſatis inſatuatis, & inſulſis nu. 236. ſic eam impugnare conatur citrà quæſtionem de nomine, data etiam acceptione, & declaratione conſeruationis propriè dictæ, vt à nobis aſſeritur. Primò quia nō ſolum ignis conſeruat calorem ſuum cōſeruatione impropriè dicta per remotionem, & impedimentum contrariorum, ſed per actionem terminatam directè ad ipſam ſubſtantiam caloris, imò non conſeruat ipſam per talē remotionem, & impedimentum, niſi quatenus

tenus per ſe directè conſeruat ipſam; ergo ſi conſeruatio propriè dicta ſit, quæ opponitur conſeruationi tali impropriè dictæ, ignis conſeruabit calorem conſeruatione propriè dicta; probat antecedens, quia habet virtutem productiuam caloris pro quocunque inſtanti, ergo producit ipſum pro quocunq; inſtanti, atq; ità pro omni tali inſtanti habet actionem conſeruatiuam directè terminatam ad ipſum; Tum quia nõ eſt potior ratio, cur pro primo inſtanti haberet actionẽ imediatè terminatam, quam pro ſequentibus. Tum quia nequit capi, quomodo ſubſtantia impediat, aut remoueat contraria, niſi conſeruando directè, & poſitiuè accidentia ſua propria; nam nõ poteſt impedire, aut remouere niſi vel formaliter, vel effectiuè; ſed formaliter non remouet contraria; cum non ſit oppoſita illis formaliter; nec effectiuè, quia nihil producit in contrarijs, aut ſubiecto ipſorũ, per quod impediat illa; ergò eatenus remouet, & impedit, quatenus conſeruat poſitiuè, & directè accidentia ſua propria, quæ ipſis formaliter contraria ſunt.

92 Reſpondeo primò negari poſſe aſſumptũ præſertim quoad 2. partẽ, ad cuius probationem, quæ erat vltima, rurſus negatur aſſumptum, & cum probatur, negatur minor, quod .ſ. ignis pro conſeruatione impropria ſui caloris nihil producat in contrarijs, aut in ſubiecto ipſorum, oppoſitum namq. experientia docet; quãdo enim ignis calefacit aquam, ſua potentia actiua non ſolum agit in aquam, verum etiam debilitat virtutem aquæ, ne in ipſum ignem reagat, aut ſi reagere permittitur, nõ tanta velocitate, ac intenſione, ſicut ageret ſi nõ impediretur. Sed quicquid ſit de antecedenti cum eius probationibus illo admiſſo adhuc negatur conſequentia, quia ad conſeruationem propriè dictam iam diximus nõ ſufficere qualemcumq. actionem ignis terminatam directè ad ipſam ſubſtantiam caloris, ſed deberet calor adeò eſſentialiter, ac neceſſariò ab igne pendere, vt remoto ipſo ſtatim euaneſcat, ſicut lumen pendet à corpore luminoſo, vndè cũ per illud aſſumptũ cum eius probationibus nõ oſtendatur ſic eſſentialem eſſe depẽdẽtiam caloris ab igne, nõ ritè deducitur conſequentia; vndè patet arguentem non ſletiſſe promiſſis, pollicitus enim erat velle accipere cõſeruationem propriè dictam in eo rigore, quo accipitur, & declaratur à Maſtrio, & in iſto ſenſu oſtendere concluſionẽ eius falſam, & reſponſionẽ inſufficientem; & in fractione panis defecit, & Maſtrium decipit, cum in antecedẽte ſui argumẽti accipiat conſeruationem propriè dictam nõ in rigore, quo promiſit, nec in ſenſu à Maſtrio declarato, ſed in ſenſu laxiori.

93 Secũdo arguit nu. 238. calor ignis tũ deſineret ſtatim deſinẽte igne, quã deſinit Lumen deſinente corpore luminoſo; ergo ſi lumen cõſeruetur conſeruatione propriè dicta propter hanc rationem, idem dicendum de calore; probatur antecedens, quia lumen non deſinit deſinente ſole, niſi quia non eſt alia cauſa effectiua totalis applicata ad productionem ipſius, vndè debet deſinere ad deſitionem ſolis; ſed non eſt alia cauſa applicata, quæ conſeruaret calorem ignis deſinente igne, ergò deſinente igne neceſſariò deſinit calor eius. Quod ſi velit Maſtrius non eſſe talem dependentiam caloris ad ignem, qualis eſt luminis ad ſolem, quatenus calor ſecundum ſpeciem poſſit cauſari per alias cauſas ſecundas, lumen verò non poſſit, hoc poteſt eſſe verum, ſed nõ impedit conſeruationẽ propriè dictam caloris ab igne in ſemetipſo producti, quia ſecundum omnes, & ipſum Maſtrium conſeruatio propriè dicta non exigit aliam dependentiam, quam illam, per quam diſtinguatur à conſeruatione impropriè dicta, & indirecta, conſeruatio autem poſitiua, & directa ſine tali dependentia poteſt ad hoc ſufficere. Nec Maſtrius inueniet, vt exiſtimo, vllum qui in explicatione conſeruationis propriè dictę ponat dependentiam illam, quã ipſemet poſuit, ſed omnes, quod ſciam, excepto ipſo, intelligunt per ipſam dependentiam poſitiuam, & directè terminatã ad rem conſeruatã, dùm conſeruatur.

94 Reſpondeo arguentem in hoc ſecũdo argumẽto magis ſtare promiſſis, ſed nõ magis probare, negatur enim antecedens, ad cuius probationẽ negatur minor, quia calor ab igne productus in externo ſubiecto

cto adhuc perſeuerat deſinente igne, ſignũ euidens non ità eſſentialiter ab igne dependere, ſicut lumen à ſole, quod ſi deſinente igne deſinit calor ſibi inhærens, id non eſt quia maiori neceſſitate in genere efficiẽtis cauſæ pendeat ab igne calor ſibi inhærens, quã alter in externo ſubiecto cauſatꝰ, quia cùm eſt in proprio ſubiecto non eſt imperfectioris conditionis, ac quando eſt in alieno, ſed deſinit, quia pendet ab eo etiam in genere cauſę materialis, & ad id, quod addebatur, dico non ea præciſè de cauſa maiorem eſſe dependentiam luminis à Sole, quàm caloris ab igne, quatenus calor ſecũdum ſpeciem poſſit cauſari per alias cauſas ſecundas, lumen verò non poſſit; nam lumen quoq. ſecundum ſpeciem per alias cauſas ſecundas produci poteſt; ſed ratio eſt, quia calor dum ab igne producitur in externo ſubiecto, perſeuerare poteſt remoto, vel deſinente igne, non ſic lumen perſeuerare poteſt in aere remoto corpore luminoſo, vndè conſtat lumen maiorem dependentiam habere à Sole, quam calorem ab igne, & tale dependentiæ genus hic nos accipimus pro cõſeruatione propriè dicta, nec abs re, quia nullum maius dependentiæ genus reperiri poteſt alicuius effectus à ſua cauſa, quam quod ab ea omninò depẽdeat in ſuo eſſe fieri, & conſeruari adeout deficiente cauſa illicò & effectus ipſe deficiat, vndè fallitur Poncius, dum ait hanc acceptionem conſeruationis propriè dictę nõ niſi à nobis agnoſci, nam paſſim in alijs Auctoribus inuenitur, & quando nõ inueniretur, adeſt manifeſta ratio pro ea, & quando tandem vtrumq. deficeret, de tali acceptione Aduerſarius nos incuſare non debet, ſi ingenuè vult agere, quandoquidem nu. 236. permiſit nobis talem acceptionem, & iactauit ſub tali acceptione velle adhuc concluſionẽ noſtram falſam oſtendere, & reſponſionem inſufficientem, oh quam verum eſt, *iactatores ventoſos plerumq. in cauda deficere.*

95 Tertiò n. 239. aduertit valdè mirum eſſe, cur cum ſatis fusè impugnauerit concluſionem ſecundam noſtram in hoc ipſo articulo, in qua dicimus, quod ſubſtantia immediatè poſſit producere qualitates in alieno ſubiecto ſimiles illis, quibus ipſa afficitur, vt v.g. quod ignis poſſit producere calorem immediatè in aqua, aut quocumq. alio ſubiecto, mirum, inquam, eſſe cur in noua editione rationes ipſius nõ propoſuerim, & impugnauerim, ſi potui. Reſpondeo planè non recordari, cur rationes illas ſuas non adduxerim, fortè quia non aduerti, neq. enim adeò exactè perlegi, eius curſum, vt quicquid contrà nos ſcripſit, notauerim, aut ſi notaui, interdum aliqua prætermiſi, quæ nec apparentiam difficultatis mihi præſeferre videbantur, & ità contingere potuit de rationibus illis, quibus libenter nunc ſatisfeciſſem, ſi tomum eius phyſicum ad manum haberem.

Quartò tandẽ, vt more ſuo defenſionem quamlibet offenſionibus, & conuicijs abſoluat, ità concludit. Sed certè hoc ab ipſis non eſt expectandum, qui niſi inueniãt aliquem locum Scoti, qui faueat, non videntur multum fatigaſſe ingenium in excogitandis rationibus, quibus aut ſua muniant, aut aliena impugnent, qui defectus eſt familiaris tentualibus Scotiſtis, qui .ſ. totam ſuam diligentiam in textu Scoti memoriæ cõmendando inſumunt, arbitrantes ſe, cũ id aſſequuntur, inſigniter doctos; in quo etiam ſocios habent plures ex illis, quos rigidiores Thomiſtas vocamus: ità ille. Quibus verbis planè confirmat, & adagium, *vbi quis dolet ibidem & manum habet*, & Typographi querelam, quod ab adoleſcẽtia fuerit in ſcholis recentiorum enutritus, ſic enim P.P. Societatis Dominicanos appellare ſolent, cum vident illos mordicus affixos literę D. Thomæ; quo etiam titulo nos cohoneſtauit Poncius circa textũ Scoti dehoneſtare prætendens: oh vtinam eſſemus boni textuales Scotiſtę, quandoquidem magis valeat infirmior ratio Scoti, quam alia quælibet à nõnullis Recentioribus excogitata, vt validior, addere tamen placet in vtraq. ſchola Thomiſtica .ſ. & Scotica neceſſarios eſſe huiuſmodi rigidiores Thomiſtas, & Scotiſtas, cum nõnulla ſępè inueniantur ingenia turgentia, quę tantùm ſibi fidunt, vt ob quaſcumq. leues, & apparentes rationes ſibi licere exiſtiment viam deſerere communis Magiſtri, & Preceptoris,

ris, vndè ſi repagulis huiuſmodi non cohiberentur, breui actum eſſet de ſincera doctrina D.Thomæ, & Scoti.

De motu corporum ad impediendum vacuum.

96 DIſp.12. Phyſ. nu. 14. dicimus corpora moueri ad impediendum vacuum ob colligationem eorum ortam ex decreto Dei. Contra quam doctrinam inſtetit Poncius diſp.16. Phyſ. nu. 23. quia ſi eſſet talis colligatio inter corpora, ex ea nō potius oriri deberet, quod corpus recedēs trahere debeat poſt ſe corpus ſubſequens, quam corpus ſubſequens detinere corpus recedens. Ad quod reſpondi ibidem naturā ſemper facilioribus vti medijs ad impediendum vacuum, facilius autem in præfato caſu euitatur vacuū per attractionem aquæ in fiſtulam ſurſum, quam per detentionem aeris in fiſtula, quia facilè aſſignatur cauſa efficiens talis attractionis, non ità detentionis aeris, niſi ad Deū recurramus immediatè detinentem corpora colligata, quod non benè diceretur, quià ad Deum in effectibus naturalibus non eſt recurrendum, niſi vbi deficiunt aliæ cauſæ naturales, quæ in propoſito non deſunt, tùm quià melius eſt, ſi fieri poſſit, ſeruare corporum colligationem ſinendo cauſas ſecūdas motus ſuos agere, quam eos impediendo, impediretur autem actio cauſæ ſecundæ, ſi ex fiſtula aquæ immerſa ex parte inferiori aerem attrahere non poſſemus.

97 Contra hanc reſponſionem replicat Poncius in apolog.nu.283.non facilius euitaretur vacuum, ſi aer attraheret aquam, quam ſi aqua detineret aerem; nam ex decreto Dei æquè potens eſſe poteſt aqua ad detinendum, ac aer ad attrahendum, & ſine decreto Dei nec vnum, nec alterum fieri poteſt: nec facilius eſt aſſignare cauſam ſecundam in vno caſu, quam in altero; nā ſicut cauſa efficiens attractionis eſſet cauſa mouens aquam ſecundum Maſtrium ſuppoſito decreto Dei; ità cauſa efficiens detentionis eſſet aqua ſuppoſito decreto Dei; neque in vno caſu recurritur tur Deum, niſi eodem modo, quo recurritur in altero, ergo propter facilitatem maiorem impediendi vacuui, & minus neceſſarium recurſum ad Deum, non magis debet aer attrahere aquam per fiſtulā, quam aqua detinere aerem in fiſtula. Conſ. quia quandoq. nō poteſt aſcendere, neq. attrahi aliquid, quod alias attraheretur ad impediendum vacuum; vt patet ex follibus, qui quando eſt periculum vacui, non poſſunt extendi vlla extractione, qui tamen alias extenderentur facilè; ergò vacuum tam facilè impediri poteſt per detentionem, quam per attractionem.

98 Deindè vlterius arguit nu.284. cauſæ ſecundæ æquè ſinuntur facere motus ſuos, ſiuè detineatur aer ab aqua per alligationē ortam ex decreto Dei, ſiuè attrahatur aqua ab aere ad impediendum vacuum, ergo vt ſinantur cauſæ ſecundæ agere motus ſuos, non debet obligatio ſtatui potius ſic, vt attrahatur aqua, quam vt detineatur aer, & ſic reſponſio Maſtrij totaliter corruit; probo antecedens, quia quocumq. modo impediatur vacuum, cauſæ ſecundæ permittatur facere motus ſuos, niſi in caſu vacui, vt certum eſt; ſed in caſu vacui, ſiuè dicatur impediri vno modo, ſiuè altero, impeditur cauſa ſecunda à motu, qui aliàs ipſi competeret, & hoc in ordine ad impediendum vacuum, & nō impeditur ab alijs motibus, ergò æquè in vtroq. caſu impediuntur cauſæ ſecundæ; probatur minor quia ſi dicatur aer ab aqua detineri, tùm impediret agens quod alias moueret aerē; ſeù extraheret ipſum, quo minus poſſit ipſum attrahere; & ſi attrahat aer aquam, tùm impeditur aqua à motu grauitatis deorſum, quem aliàs ex natura ſua æquè deberet habere, ac agens attractiuum deberet poſſe attrahere; ergo caſu vacui impeditur cauſa ſecunda.

99 Reſpondeo concedendo aſſumptiones omnes primi argumēti, quatenus omnes procedunt de poſſibili, & de eo, quod accidere poſſet ex hoc quod Deus hoc, vel illo modo decreuiſſet mouere corpora Vniuerſi ad replēdum vacuum; ſed nego conſequentiam, quę loquitur de facto, de facto enim facilius oſtēditur vacuū euitari per attractionē aquæ in fiſtulā ſurſum, quam per detentionem aeris in fiſtula, quia videmus

aquam

aquam ſurſum attendere, & aerem intrà fiſtulā nō detineri, vndè deducimus, quod licet æquè benè potuiſſet Deus decernere, quód vacuum in eo caſu euitaretur per detentionem aeris intrà fiſtulam, tamen de facto ità decreuit, quod nempè euitaretur per attractionem aquę in fiſtulam; & licet abſolutè loquendo poſſemus ad Deum recurrere, vt immediatā cauſam motus aquæ ſurſum; tamen quia de facto videmus, & experimur cauſam illius motus eſſe agens aerem trahēs ex fiſtula, omninò perperam fieret rurſus ad Deùm; itaque argumētum concludit de poſſibili, non de eo, quod cernimus de facto in eo caſu. Ad Conf. in eo caſu de ſollibus fateor vacuū impediri potius per detentionem, quàm per attractionem, quia nullū adeſt in promptu corpus, quod ſollibus ſuccedat, ſi dilatarentur ad euitandum vacuum; ſi enim adeſſet, vt in ſuperiori caſu de aqua per fiſtulam hauſta, tunc euitaretur vacuum per attractionem, & motus attractionis illius corporis tribueretur attrahenti, & dilatanti ſolles. Hic interim aduertendum eſt omnes hos Poncianos diſcurſus eſſe contrà ſuppoſitū quęſiti, quæritur enim à quo moueantur corpora ad replendum vacuum, vndè quæſtio ſupponit, & loquitur in caſu, quod per motum corporum ſurſum, vel deorſum, aut alio modo euitetur vacuū quare dum probat Poncius ęquè facilè impediri poſſe vacuum per detentionem corporum, quam per attractionem, & motionem, planè loquitur contrà ſuppoſitum quæſiti, & extrà chorum cantat.

100 Ad 2. falſum eſt antecedens cum ſua probatione, nam ſi ſeruaretur corporum colligatio per detentionem aeris ab aqua ita quod per fiſtulam non aſcenderet, núllus fieret motus nec aeris, nec aquæ, atque ideò implicat omninò antecedens illud, ꝙ æquè ſinantur in vtroq; caſu facere motus ſuos cauſę ſecundæ, quia in vno permittuntur illos facere, in alia penitus prohibētur; vndè fit, vt etiam probatio illius antecedentis ſit ad oppoſitum, nam antecedens probandū erat hoc *cauſæ ſecundæ æquè ſinuntur facere motus ſuos, ſiuè detineatur aer ab aqua, ſiuè attrahatur aqua ab aere*, concluſio vero diſcurſus probātis illud antecedens eſt hæc *ergò æquè in vtroq. caſu impediuntur cauſę ſecundę*, cū potius oppoſitū concludi deberet, vt illud antecedens probaretur, ſic inferēdo, *ergo æquè in vtroque caſu cauſæ ſecundæ ſinuntur facere motus ſuos*; itaq. argumentū probat, quod ad euitandū vacuū in vtroque caſu corpora impediuntur a motibus illis, quos aliàs facerent, & in caſu vacuū inducerent; ſed non probat (quod erat intentū probandum) ꝙ nō ſit melius ſeruare corporum colligationem ad euitandum vacuum; ſinēdo cauſas ſecundas motus ſuos agere, qui eos inducere nequeunt, vt dicebat reſponſio, qualis in caſu noſtro eſt motus attractionis aeris ex fiſtula, quam eos impediendo.

Secundo principaliter arguebat Pōcius, quia ſi colligatio illa corporū aſcriberetur Deo, vt nos dicimus, etiam motus aquæ aſcendentis deberet ipſi aſcribi per ſe, & non attrahēti aerem, niſi per modum conditionis, ſine qua non; probatur ſequela, quia colligatio corporū nō eſt aliud, quam poſitio corporum in locis contiguis; ergò ſi colligatio eſt à Deo, poſitio aquæ iuxta aerem attractum erit à Deo. Ad hoc reſpōdi loc. cit. diſp. 12. nu. 16. negando ſequelam, quamuis enim colligatio corporum ex decreto diuino pendeat immediatè, non proptereà motus corporis ſuccedētis v. g. aquę in locū aeris debet Deo immediatè tribui, ſed motori, corporis recedentis benè tribuitur ſuppoſita tali colligatione à Deo determinata, quia cōnaturale eſt, quod agens mouēs effectiuè vnum corpus, aliud quoq. naturali vinculo ei coniunctum moueat conſequenter.

101 Reffellit Poncius in apol. nu. 28 hoc reſponſum dicēs rationem adductam non valere, quia licet verum ſit, quando vtrumq. corpus continuantur, aut vniūtur inter ſe vnione phyſica; quod vtrumq. moueatur ab vna cauſa, nō tamen eſt verum, quod mouens vnum moueat alterum colligatum ipſi colligatione extrinſeca orta ex decreto Dei, vt fit in propoſito, ſed alterū ab ipſomet decernente Deo debet moueri; quod probatur euidenter, quia etiāſi Deus decerneret, quod corpora contigua,

ſed

ſed nullo modo continua, nec adhęrentia ſibi ex natura ſua v.g. duo lapides diſcontinui ſemper eſſent contigua non eſſent cōtigua vi iſtius decreti, niſi per ipsū decretū contiguarētur, vel ratione decreti aliquod aliud medium proportionatum poneretur, per quod neceſſariò continguarentur; ſed per decretum Dei de contiguatione aquæ, & aeris in fiſtula non ponitur aliqua cauſa, quæ habeat virtutem contiguandi aquam cū aere attracto præter ipſum Deum; ergò ſi debeant contiguari ratione decreti Dei, vel ipſum decretum debet contiguare ipſa, vel Deus, & ſic Deus erit cauſa per ſe aſcēſus aquæ, non verò cauſa attrahens, aut mouens ipſam; probatur minor, quia ſi eſſet aliqua cauſa maximè cauſa mouens aerem; ſed per decretum Dei illa cauſa non habet virtutem vllam, quam non haberet, etiamſi non eſſet decretum tale; ſi autem non eſſet decretum tale, illa cauſa non haberet illam virtutem, ergo neque habet illam virtutem per decretum; Ob quam doctrinam, aut ſimilē Scotus 4. d. 10. probat ex profeſsò cauſam ſecūdam, quæ mouet ſpecies eucariſticas nō mouere corpus Chriſti, quæ ipſius ſententia (ait Poncius) manifeſtè fauet mihi contrà aduerſarios, qui tamen videri volunt tam puri Scotiſtę,

102 Conſ. etiamſi Deus decerneret, quod quoties produceretur calor, produceretur gratia vel elephas, non deberet dici, quod cauſa producēs calorem eſſet cauſa per ſe phyſicè productiua gratię, vel elephantis, ſed ſi nō eſſet alia cauſa applicata, deberet dici, quod determinaretur ad hoc vi ſui decreti ſuppoſita productionè caloris, tanquā conditione ſine qua non, aut tanquam cauſa moraliter influente, ergo etiamſi Deus decreuerit tenere aquam colligatam aeri in fiſtula, etiam cum attraheretur aer ab aqua, motus tamen aquę ſequentis aerē ex vi iſtius decreti, non deberet adſcribi cauſę attrahenti aerem, tanquam cauſę per ſe phiſicę, ſed ipſi Deo, niſi ſit aliqua alia cauſa ad hoc determinata ex ſe.

Conſ. 2. quia ideò non deberet aſſignari productio gratiæ, & elephantis cauſę productiuæ caloris, ex ſuppoſitione decreti Dei, quia per Decretum Dei non recipit virtutem vllam ad hoc, quam non habuit ſine decreto, & quia ſine decreto non habuit illam virtutem: ſed idem eſt de cauſa attrahente aerē reſpectu motus aquæ: ergò nō poteſt ipſi adſcribi ille motus, tanquam cauſę per ſe. Conſ. 3. illud eſt cauſa per ſe motus aquæ, quod producit effectiue, & phyſicè in ipſa vbi ſurſum immediatè, aut impulſum, ſed cauſa mouens aerem non producit illud vbi, aut impulſum, quia ad hoc faciendum non eſt ſufficienter applicata, ergo.

103 Reſpondeo quantum ad rem in ſe ſpectat negari nō poſſe, quin aqua moueatur ab attrahente aerem, nō ſolùm tāquam à conditione ſine qua non, ſed tanquam à propria & per ſe cauſa phyſica, hoc enim experientia ipſa demōſtrat, videmus enim agens illud in attractione valdè plus fatigari, quam ſi ſolum aerem attraheret, quod vtique non eſſet, ſi aqua ſurſum à Deo moueretur immediatè, experimur, quod eadem aquæ reſiſtentia ſentitur, ſiuè aqua moueatur ſurſum propter vacuū, ſiuè propter aliam cauſam, & quod proportionata velocitate motiuę virtutis illius agētis mouetur aqua, & quod ſi motoris virtus non eſt ſufficiens ad eleuandam aquam illam ſecluſo vacui periculo, nec etiam illam attrahet propter vacuū, & ſimilia, quæ ſunt manifeſta inditia ad ſenſum, quod motus aquæ in caſu ſurſū fit immediatè ab attrahente aerem per fiſtulam, & nō à Deo immediatè, quæ fuit expreſſa Ariſt. ſententia 4. de Cęlo 39. Colligatio verò corporum pendet immediatè ex diuino decreto, & quia talis lex eſt valdè naturalis, & conformis potentię paſſiuę corporum omnium, & bono vniuerſi, & procedit à Deo, vt auctore naturę, nō autem gratiæ, qualis eſt colligatio corporis Chriſti in Euchariſtia cùm ſpeciebus, poteſt in hoc ſenſu dici vinculum naturale inter corpora, & ſi colligatio huiuſmodi conſiſtit in poſitione corporum in locis contiguis, non ſeruatur hæc immediatè à Deo, ſed mediante agente naturali, quod voluit, & decreuit ad euitandum vacuum nedùm mouere corpus immediatè ſibi contiguum, ſed aliud quoque illi eidem corpori proximū, & hoc quidem per

eandem

eandem ſuam naturalem virtutem, licet magis applicatam, & non per virtutem aliquam ex vi illius decreti ſuperadditam, ex qua doctrina benè intellecta facilè ſoluuntur prædictę inſtantiæ.

104 Ad argumentum itaq. negatur minor, ad probationem dico ad minorem nō vtique ex vi decreti habere illud agens virtutem aliquam phyſicam ſuperadditam, ſed tantùm quod per eandem ſuam virtutem poſſit mouere corpus aliud cōtiguum illi, quod immediatè mouet, perindè ac ſi eſſet ei coniunctum vinculo aliquo naturali, decretum enim illud cōtinuandi ſemper concurſum cum quocunque agente ad conſeruandum vbi vnius corporis immediatum ad Vbi alterius, ſe habet tanquam vinculum quoddam naturale inter corpora. Neq. doctrina Scoti 4. d. 10. q. 6. D. de motione corporis Chriſti in euchariſtia fauet Poncio, ſed potius nobis, tùm quia illa colligatio corporis Chriſti cum ſpeciebus eſt penitus ſupernaturalis, & à Deo procedēs, vt ab auctore gratiæ, at colligatio vnius corporis cum alio in hoc hoc vniuerſo eſt naturalis, & procedēs à Deo, vt ab Auctore naturę: tū quia ratio qua ibi probat Doctor corpus Chriſti in hoſtia non moueri à cauſa ſecūda, ſed imediatè à Deo, eſt, quia quod nullo modo habet virtutē motiuam ſuper aliud, quando illud eſt per ſe, non mouet illud per accidens, quando eſt cum alio coniunctum; ſed virtus creata omninò nō poteſt ſuper corpus Chriſti in ſe ſub iſto modo exiſtendi ad mouendum ipſum, ergo neque poteſt, quādo eſt cum alio, hæc verò ratio non militat in propoſito noſtro, imò manifeſtè fauet, quia ſi aqua non eſſet aeri coniūcta, ſed immediatè per ſe applicata ad illud agens, certum eſt quod illud agens poſſet eam mouere, quia exiſtit cum modo quātitatiuo, & eſt illa debitè applicata, ſi ergò poteſt illam aquam mouere, quando eſt in ſe, & per ſe, poterit quoque illam mouere, per accidens, quando illam mouet, vt eſt coniuncta cum alio.

Ad p. Conf. conceſſo antecedente negatur conſequentia, quia non decreuit Deus tenere aquam colligatā aeri in fiſtula, niſi mediante actione cauſę ſecundę nimirum agentis aerē attrahentis, & cū aere aquam, tùm quia non valet aſſumpta paritas, quia calor nō habet virtutem idoneam, & ſufficientem ad producēdam gratiam, aut elephantem, agens tamen aerem attrahens habet virtutem attrahendi quoq. aquam, quantum eſt ex ſe, quia ſicut illam mouere poteſt, quando eſt per ſe, & immediatè illi applicata, ità poteſt illam mouere mediatè, & per accidens, quando eſt coniuncta illi, quod immediatè mouetur ab ipſo; ſuppoſito igitur decreto Dei de prębēdo concurſu ad conſeruandum vbi vnius corporis immediatū ad Vbi alterius poteſt aquam mouere, & ſurſum trahere cum aere, quia ex ſuppoſitione talis decreti ad euitandum vacuum colligata cenſentur illa corpora, habitualiter, ac veluti in actu primo, in actu ſecundo autem ſeruatur talis colligatio à Deo mediante actione cauſę ſecundę.

115 Ad 2. confirmationem eadem de cauſa negatur minor, quia non currit paritas de calore in ordine ad productionem gratię, vel elephantis, & de agente aerem attrahente per fiſtulam in ordine ad attractionem aquæ, ſiquidem calor nec ex ſe habet nec ex vi illius decreti vllam recipit virtutem ad producendum elephantem; ſed agens aerem attrahens virtutem habet de ſe attrahendi aquam, ſi Deus velit corpora illa tenere colligata, & cōcurſum habeat paratum ad conſeruandum vbi vnius corporis immediatū, & proximum Vbi alterius; cum ergò de facto Deus talem habeat voluntatem paratam, poterit agens naturale ex ſuppoſitione ſolius talis decreti extrinſeci ſimul cum aere aquam mouere ſurſum ad impediendum vacuum.

Ad vltimam confirmationem negatur pariter minor, ad cuius probationē dicendum, quod licet non ſit ſufficienter applicata aqua, vt poſſit illam mouere per ſe, & immediatè, eſt tamen ſufficienter applicata, ſicut ſufficit, vt eam poſſit mouere per accidens, & mediatè ad motū nempè corporis, quod per ſe, & immediatè mouet, quale in propoſito eſt aer, quia ſuppoſito præfato decreto, aqua ſe habet ad aerem in caſu noſtro, ſicut corpus alteri naturali neceſſitate colligatum, atq. ideò mouens

vnum

vnum corpus dicitur quoque naturaliter mouere aliud corpus naturaliter coniunctum, & colligatum.

De Speciebus intelligibilibus.

116 QVæritur Poncius in ſua Appendice apolog.pag.104.nu.146.fuiſſe ſibi obiectum, quod diſp. 12. de Anim. nu.22. præter Scoti mẽtem negauerit ſpecies intelligibiles; & inquit ſe ruſus id affirmare, quamuis enim probabiliter tenuerit Doctor dari illas ſpecies, non ſequitur, quin probabiliter etiam tenuerit alteram ſententiam, vt conſtat qu.17. de Anima; Subdit deindè neq; abſolutè ſe id docuiſſe, ſed ſolum dixiſſe, non eſſe neceſſarias quoad rationem; hinc autem nõ ſequitur, quod dixerit eas non dari, multa enim dantur, & dicuntur dari propter auctoritatẽ aliquam, ac rationem probabilem, ad quę aſſerẽda non datur ratio aliqua neceſſaria, & quæ conſequenter, ſi rationem ſpectes, non ſũt neceſſariò admittenda. Addit tandem nos diſp.6. de Anima q.4. reſpondere ad omnes rationes Scoti, quibus p.d. 3.q.6. oſtendit ſpecierum neceſſitatẽ, præter vnã, quę ipſa non ſufficit ad ſententiam noſtram defendendam .ſ. de neceſſitate ſpecierum in ea vniuerſalitate, qua videmur loqui, & ſolet teneri noſtra ſententia; vndè deducit mirum eſſe, quod nos per Typographum noſtrum ei oppoſuerimus, tanquam indicium parui affectus ergà Scotum, quod ſępè rationes eius impugnet, cum noſmetipſi loc. cit. idem faciamus, ideoq. concludit in nos benè quadrare adagiũ, *Veh tibi, veh nigræ dicebat cacabus olla &c.*

117 Reſpondeo nos quoque concedere Scotum quæſt.17. de anima docuiſſe ſententiam ſpecies intelligibiles negantẽ, tanquam probabilem; attamen in fine quæſtionis reſoluit oppoſitam eſſe veriorem illis verbis, *Tene quam partem volueris, prima tamen videtur verior,* & ità notauit ibi P.Cauellus in Scholio; ex quo factum eſt, vt poſteà in libris ſent.p.d.3. q.6. vbi maiorem habet auctoritatem parti affirmanti abſolutè adhęſerit. Et quando in p.d.3.q.6. admittit ſpecies intelligibiles, vtiq; nõ prętẽdit eas admittere ob ſolam auctoritatem aut rationẽ probabilem, ſed ob rationem cogentem, ac veluti neceſſariam, vt colligitur ex verbis, quę habet in reſolutione quęſtionis dicens, *Ad quæſtionem ergò dico, quod eſt neceſſe ponere in intellectu ſpeciẽ intelligibilem priorem naturaliter actu intelligendi propter rationes iam poſitas ex parte obiecti*; ergò ſecundum Doctorem noſtrum, ſi rationẽ ſpectes, neceſſariò ſunt admittendæ ſpecies intelligibiles contrà id quod concludit Poncius, & omninò falſum eſt, quod addebat denique hic Auctor nos diſp.6. de anima q.4. reſpondere ad omnes rationes (vna excepta) quibus Doctor loc. cit. ſtabiliuit ſpecierum intelligibilium neceſſitatem; nam prima, ſecunda, & tertia ratio, quas vt inutiles reijcimus q.cit.art.p. non adducuntur à Scoto; quarta ratio, quã Doctor cit.§. *contrà iſtam opinionem*, deducit ex parte vniuerſalitatis obiecti, & ex parte præſentiæ ipſius intellectui, non abſolutè cẽſetur inefficax à nobis loc.cit. imò nu.69. dicimus eſſe valdè efficacem, vt deducitur ex parte præſentiæ obiecti ipſi intellectui, & ſolùm cenſetur inefficax, vt deducitur ex parte vniuerſalitatis obiecti; neq; id fecimus ex noſtro capite, ſed quia Doctor ipſe q.17. de anima dedit modum ſoluendi rationem illam ex hac parte, vt proteſtati ſumus nu.66. in fine.

118 Imò ibidem ſub eodem n. dicimus rationem illam etiam ex hac parte nempè ex parte vniuerſalitatis obiecti valdè vrgere in principijs Thomiſtarum, vt ibi declaramus, & in hoc ſenſu ibi adduci à Scoto, vt efficacem, quatenus opinantes contra quos ibi arguit, cum Thomiſtis in eo principio concordabant; quarè irrationabiliter omninò in nos concludit adagium illud *vehe tibi etc.* quando namque Auctor ille rationes Scoti impugnat, & reijcit, vt inutiles; illas abſolutè impugnat, & ſoluit ex proprio capite, & non quia Doctor alibi dederit modum illas ſoluendi, vt fecimus nos, quod nùm ſit indicium pauci affectus erga Magiſtrum, iudicet prudens Lector.

Secundo, Deindè Poncius nu.147. ponderat vnicam rationem noſtram ex memoria intellectiua, & recordatione prętérito-

rum

rum deductam quæ haberi nequit abſque ſpeciebus poſt actum remanentibus; quod ſi dicas nos pro ſtatu iſto poſſe recordari beneficio memoriæ ſenſitiuæ, non ſufficit hoc, quia ſequeretur animam ſeparatam non poſſe recordari præteritorum, quod eſſet contrà Euangelium. Sed hæc probatio (inquit ille) nullo modo probat dari ſpecies, niſi ad actum recordationis, quando nō adeſt aliquod aliud obiectum determinatiuum intellectus, ergò nō valet ad probandum neceſſitatem ſpecierum in cognitione abſtractiua vniuerſaliter. Conf. quia nos aliquas rationes pro neceſſitate ſpecierum adductas reijcimus ex eo, quod vniuerſaliter nō probent neceſſitatem ſpecierum in omni cognitione abſtractiua, ergò non debebamus hanc rationem proponere ad id probandum, cum vniuerſaliter non probet illam neceſſitatem, ſed ſolùm in caſu recordationis.

119 Reſpondeo in primis falsū eſſe nos hac vnica ratione loc. cit. neceſſitatem ſpecierum intelligibilium ſtabilire, quandoquidem nu. 69. habemus hęc verba. Accedit rationem non deficere, quę etiam independenter à memoria probat neceſſitatem ſpecierum in omninò prima obſtractiua cognitione, quam Doctor exaggerat p. d. 3 q. 6. lit. F. & P. palā ergò imponitur nobis, quod hac duntaxat ratione à memoria deducta neceſſitatem ſpecierum probauerimus. Deindè ratio illa ex memoria deducta, quam Poncius carpſit, vt inſufficientem non eſt noſtra, ſed Scoti loc. cit. vt P. Cauellus aduertit q. 17. de anima n. 21. vbi etiam ait eſſe cæteris omnibus difficiliorem, & efficaciorem; ſi ergo Cauellus, quem Poncius hic appellat Magiſtrum ſuum, iudicat hoc argumentum efficax, & difficile, malè cenſetur à Poncio inefficax, ac inſufficiens, quia non eſt diſcipulus ſuprà Magiſtrum. Tum quia & Scotus loc. cit. de anima, & Cauellus ibidem, vt partem oppoſitam tueantur, vt probabilem, alias reſponſiones huic argumēto aſſignant ab ea, quā affert hic Auctor, ſignum euidens non eſſe ſatis fundatam. Deniq. reſponſio Poncij eſt illa eadem, quam ad hoc attulit argumentum Contarenus iunior quęſt. de ſpeciebus ſenſib. & intelligib. & nos adduximus, & refutauimus diſp. 6. de anima qu. 4. nu. 69. vbi oſtendimus hanc rationem nedum demonſtrare neceſſitatem ſpecierum intelligibilium pro cognitione memoratiua, vt aiebat Contar. & nunc replicat Poncius, ſed etiam pro originaria, & primaria, & conſequenter pro omni cognitione abſtractiua, & ibidem addimus aliam Scoti rationem oſtendentem ſpecierum neceſſitatem independenter à memoria; fruſtrà igitur adducit Poncius ad hanc rationem labefactandam reſponſionem aliorum à nobis ibi impugnatam impugnationem diſſimulans.

120 Tertiò, prætereà inquit ſe non negaſſe ſpecies in Angelis, & animabus ſeparatis, ſiuè à Deo infuſas, ſiuè ab ipſiſmet acquiſitas; ſed quod nō eſſet neceſſitas ponēdi illas pro hoc ſtatu, quia ipſamet phantaſmata ſufficiunt, ſine dependentia à quibus nihil intelligimus pro hoc ſtatu experientia teſte; ergo quamuis anima haberet ſpecies recordatiuas, nihil hoc concludit contra ipſum. Verùm hęc ſolutio in terminis adducitur, & refellitur à Doctore p. d. 3. q. 6. lit. F. & P. & à nobis q. 4. cit. nu. 69. vbi oſtenditur, quod ſi ad hoc non ſufficiunt phātaſmata, nā ſi intellectus haberet obiectum ſuum tātùm in phantaſmate pręſens, & non in proprio repreſentatiuo, tunc eſſet deterioris conditionis, quam ipſę potentiæ ſenſitiuę, quæ obiectum ſuum præſens habent in proprio repreſentatiuo, nō in alieno, quam rationem Pōcius turſus diſſimulauit. Deindè ex hoc, quod anima ſeparata recordetur præteritorum, & geſtorum in hac vita, benè deducitur ſpecierum neceſſitas, quia talis recordatio non niſi per ſpecies in hac vita acquiſitas fieri deberet, quandoquidem ad infuſas recurrere non poſſimus in via Doctoris illas negantis 2. d. 3. qu. 10. & 11. & 4. d. 45. qu. 2. & 3.

Reſpondet Poncius nu. 148. dici poſſe, quod anima ſeparata recordatur per ſpecies infuſas à Deo, ſicut dicunt Thomiſtæ de Angelis; neq. hoc eſſe contrà Scotum, nam quamuis poſſint ipſimet intelligere obiecta præſentia ſine ſpeciebus, & acquirere ſpecies, quibus ea intelligerent abſen-

tia,

tia, & quibus recordarentur eorum, quando in ordine ad hoc ſemel illa obiecta benè proponerētur tamen ſi deberent aliqua intelligere, aut recordari, antequam obiecta ſufficienter applicarentur ad acquirendas ab ipſis ſpecies ad hoc neceſſarias, certum eſt quod Deus ipſe deberet infundere ſpecies illas, & ſic nemo bonorum Scotiſtarum negat à Deo infuſas multas ſpecies Angelis, ſed ſolum dicunt, quod ipſi poſſent intelligere aliqua, etiamſi non infunderet ſpecies, quia ipſimet poſſent ſpecies acquirere; quare cum velit Deus, quod anima ſeparara recordetur præteritorum, & id nō poſſit facere ſine ſpeciebus, vt ſupponitur; nec applicentur actus præteriti, à quibus ſpecies hauriri poſſint, omninò non eſt inconueniens recurrere ad Deum.

121 Hanc quoq. reſpōſionem dedit Cauellus eius Magiſter q.17. de anima nu.21. in fine, qui tamen non dicit, vt Poncius, nō eſſet contra Scotum, imò vltrò fatetur eſſe contrà Scotum, & oppoſitum eius omninò à Scoto doceri, ſed tātum inquit, quod pro oppoſita opinione, negante nimirum ſpecies intelligibiles, problematicè tuenda facilè Scotus admitteret doctrinā illam Thomiſticam de effluxu ſpecierū à Deo in Angelos, & animam ſeparatam: vndè planè mirum eſt, quomodo audeat dicere Pōcius reſponſionē hanc non eſſe contra Scotum, cum ipſe Doctor ex profeſsò doceat cōtrà D. Thomam loc. cit. animā ſeparatam recordari præteritorum per ſpecies in ſtatu coniunctionis acquiſitas, & nō à Deo infuſas: Deindè datò etiā, φ in caſu ab ipſo poſito neceſſe eſſet recurrere ad ſpecies infuſas prò habēda aliquorū recordatione, quæ anteà non fuerunt ſufficienter applicata ad acquirendas ab ipſis ſpecies ad hoc neceſſarias: tamen in ſententia Doctoris ſemper ſtabilitum manet, quod pro recordatione geſtorum in hac vita neceſſariæ ſunt ſpecies in ſtatu cōiunctionis acquiſitæ, neque opus eſt recurrere ad ſpecies infuſas, & de tali recordationis genere loquitur argumētum propoſitum, non autem de alio poſſibili, quod comminiſcitur Poncius pro ſua ſententia tuenda. Deindè caſus ille ab Aduerſario poſitus mihi videtur fictitius, & repugnans, quo enim modo fieri poteſt, vt anima ſeparata, vel Angelus aliqua intelligere, aut recordari debeant, quæ non fuerint ſufficienter applicata ad acquirendas ab ipſis ſpecies ad hoc neceſſarias; planè ſi obiecta non ſunt ſufficienter applicata intellectui, intellectus ea intelligere nequibit, & tanto minus recordari, quia recordatio ſupponit talem applicationem obiecti ad potentiam aliquando fuiſſe factam, cùm recordatio non ſit, niſi eiuſdem obiecti veluti repetita cognitio. Demū ex præfata reſpōſione ſequitur Angelū, & animā ſeparatam ſuę naturę dimiſſos nullius præteriti poſſe recordari, niſi Deus infunderet ſpecies, quod valdè vilificat naturam Angeli, & animæ intellectiuę, vt arguit Doctor 4.d.45.q.2.§. *Hic tenetur*, & nos cum ipſo diſp.6. de anima q.4. nu.68.

122 Occurrit Poncius in append. n.149. hanc ſequelam vltimę inſtātię inaduertenter à nobis deduci, quia quoties haberent actus poſſent ab illis acquirere ſpecies recordatiuas, nec ſequitur hinc, quod de facto actus animæ in corpore cauſarent ſpecies illas, & conſequenter, quod de facto admittendę ſint ſpecies; nam quemadmodum obiecta ſpiritualia, & corporalia poſſunt abſq. dependentia à ſenſibus determinare intellectum animę ſeparatę ad cognitiones, ſiuè immediatè, ſiue mediantibus ſpeciebus, & tamen ſic determinare non poſſunt intellectum animæ coniunctæ, ità poſſent actus animæ ſeparatę relinquere poſt ſe ſpecies recordatiuas, quamuis non poſſent id facere actus animæ coniunctæ. Addit deindè, quod quemadmodum præter ſpecies debet aſſignari cauſa aliqua determinatiua intellectus ſeparati, & excitatiua vnius ſpeciei præ alia, ità illa cauſa ſufficeret ſe ſola ad cauſandam cum intellectu vnam cognitionem præ alia abſque ſpeciebus, & hoc non tantùm de recordatiua cognitione loquēdo, ſed de quacunq. alia, vndè concludit manere adhuc à primo ad vltimum non eſſe rationem vllam, quæ neceſſario probet requiri ſpecies intelligibiles pro ſtatu iſto.

123 Cęterum inſtantia illa vltima contrà ſucedentem reſponſionem, quod Angelus,

gelus, & anima ſuę naturę relicti nō poſſét recordari præteritorũ, eſt Scoti loc.cit. dum probat recurſum ad ſpecies infuſas viliſicare naturam Angeli, & animę intellectiuæ, & ideò ob reuerētiam Doctoris P.Cauellus q. 17. de Anima nu.22. adducens hanc eandem inſtantiam non vſus eſt dicere , ſicut Poncius, eſſe inaduertenter inductam; Sed quicquid ſit de hoc, dico hanc reſponſionē eſſe cum maiori inaduertētia datam, dum inquit, quod quoties Angelus, & anima ſeparata haberēt actus, poſſent ab illis acquirere ſpecies recordatiuas, atq; ità pręteritorum recordari abſq. aſportatione ſpecierũ ab hoc ſtatu ; hoc inquam, ſatis inaduertenter dicitur , quia ad actum recordationis, vt docet Doctor 4. d.45. q. 3.C. duplex obiectum requiritur, remotũ .ſ. & eſt illud , circa quod memorãs aliquando habuit actum, & proximum .ſ. ipſe actus pręteritus, qua talis, nec vnum ſine altero ſufficit ad memorandũ, quia ſpecies actus non niſi actũ repręſentare poteſt, & eius cognitionem excitare; ergò ſi non alia ſpecies in intellectu reperitur, niſi ipſius actus, & non etiam obiecti , circa quod actus ille fuit aliquando elicitus in ſtatu cõiunctionis , nunquã memoria habebitur de tali obiecto. Et cum vlterius ſubdit neque hinc ſequi, quod de facto actus animę in corpore cauſarent ſpecies illas, & conſequenter quod de facto admittēdę ſint ſpecies, apertè id negat contrà Doctorem 4.d.45. q. 3. infrà lit. C. dicentē quod obiectum proximũ recordationis eſt actus humanus præteritus , & quod dum ille fuit in intellectu cõiuncto, imprimebatur ſpecies eius neceſſaria ; & ſic etiã paſſim loquuntur alij Doctores dicentes regulariter ex actu elicito derelinqui in intellectu ſpeciem impreſſam eiuſdem. Neque valet paritas de obiectis externis ſiuè ſpiritualibus, ſiuè corporeis, & de actibus internis ipſius intellectus; quamuis enim illa nequeãt intellectũ cõiunctũ determinare ſine dependentia à ſenſibus, quia ad intellectum trãſire debēt medijs ſēſibus aliquo modo, illiſq; mediãtibus proprias imprimere ſpecies ; talem tamē indigentiam non habent actus ipſi intellectus, cum ei ſint ſeipſis immediatè præſentes , & adhęrentes ; & tandem quando etiam concederetur actus intellectus, cum eliciuntur, non derelinquēre in ipſo ſuas proprias ſpecies pro ſtatu iſto , non hinc infertur, vt Poncius deducit , ſpecies intelligibiles de facto admittendas non eſſe; quia ſi non darentur ſpecies actuũ intellectus, quæ ſunt obiecta proxima recordationis, adhuc dari poſſent ſpecies impreſſæ aliorum obiectorũ externorũ , quæ ſunt obiecta recordationis remota .

In alia tandem reſponſione , quam vltimò aſſignat, falſum aſſumit, quod.ſ. præter ſpecies debet aſſignari cauſa aliqua determinatiua intellectus ſeparati , & excitatiua vnius ſpeciei præ alia ; hoc enim apertè refellit Doctor 4.d.45. q.p.lit.D. vbi mouens difficultatem , ſi multæ ſpecies conſeruantur in intellectu ſeparato, quę prior moueret intellectum ad contemplandum obiectum per ipſam repręſentatum, cum recurrere nequeamus ad phãtaſmata efficacius , vel inefficacius mouentia ; reſpondet opus non eſſe recurrere ad cauſam aliquam determinatiuã intellectus ſeparati præter ipſas ſpecies, etenim ſuppoſità ęquali intellectus inclinatione ad multa obiecta per ſpecies repręſētata, ꝗ eſt efficacius, & fortius motiuũ prius mouebit, & prius intelligetur.

An in Beatis viſio beatifica ſit verbum.

124 Diximus diſp.6. de Anima q.3.art. 2.nu.48. ex Scoto p.d.27. §.Ideò iſtis, quod licet verbũ ſit ſēper ipſa actualis intellectio, non tamen quęcunq. intellectio eſt verbum, ſed illa tantùm, quę eſt naturaliter genita, & producta à memoria fęcunda .i. ab intellectu ſimul cum obiecto , vel in ſe præſente , vel in ſpecie ; & ex his duobus memoriam fęcundam conſtitui, vt Aug. ſæpè docet 15. de Trin. adeout duæ conditiones pręſertim requirũtur ad Verbi coniunctionem , & formalitatem ; Vna eſt , quod ea intellectio, quæ dicitur Verbum, ſit verè genita, & producta; altera eſt, quod ſit producta per modũ naturæ .i. non per actionem liberam, ſed naturalem ; defectu primæ conditionis intellectio eſſentialis in diuinis verbũ appellari non poteſt, eſtò enim ea à memoria fęcunda naturaliter ſit, non tamen eſt ab ea verè productà , ſed tãtùm emanatione quadam reſultat ab

ea;

ea; defectu ſecundę conditionis inquit Doctor quol. 14. art. 2. B b. viſionem Dei in beatis non eſſe verbum, quia eſtò ſit naturalis diuinæ eſſentię ſimilitudo, non tamen naturaliter ab ea producitur, ſed liberè, cũ ad eam concurrat, vt volẽs, & idem replicat quol. 15. art. 2. X.

Huic doctrinæ refragatur Poncius diſp. 12. de Anima nu. 99. & in apol. pag. 107. n. 151. vbi contendit quamcunq; cognitionem ab intellectu formatam eſſe verbum, & conſequenter vult viſionem beatificam in beatis eſſe verbum, idq; ad mẽtem Scoti (de qua præſertim quęritur in hoc puncto) nã in p.d.2. q.7. n.17. expreſſiſſimè aſſerit, ꝙ *in nobis verbũ perfectiſſimum erit in patria ſecundum Auguſt. 15. de Trinit.* & in eodẽ p.d.27. q.3. n.15. tanquã inconueniẽs infert ex doctrina eorũ quos impugnat, *igitur beat' nõ habet verbũ de eſſẽtia diuina.*

125 Ad hoc reſponſionem quandam generalem dedi diſp. 6. cit. nu. 49. quod ſi Auguſtinus interdum viſionem beatam verbũ appellat, intẽdit docere Beatos videre Deũ notitia clara, & diſtincta, quæ ſit perfecta, & expreſſa ſimilitudo diuinę eſſentiæ, quo ſenſu ſemetipſum explicat 14. de Trin. cap. 17. dum inquit, *cum videbimus eum, ſicuti eſt, tunc verbum noſtrũ non erit falſum*; & in eodem ſenſu locutũ eſſe Scotum dixi, ſi quãdo viſionem beatam Verbum appellat, & hoc etiam interdum feciſſe ad excludendam rationem Thomiſtarum, quã ipſi negant, Verbum produci in viſione beata, quia ſ. nulla creata ſimilitudine videri poteſt Deus; ſic ergò explicãdę ſunt auctoritates adductæ, licet ſecũda nulla egeat explicatione præter eã, quã arguẽs ipſe affert, cũ inquit incõueniẽs illud inferri, nõ abſolutè, ſed ex doctrina eorũ quos impugnat.

Contrà replicat Poncius in apol. n. 155. quod expoſitio hæc tortiſſima ſit, aut non faciat ad propoſitum; nam vel viſio clara, & diſtincta eſt verbum, vel nõ eſt verbũ; ſi eſt verbũ, habetur intẽtũ, ſi non eſt verbũ, ergo peſſimè diceret Auguſt. illã eſſe verbũ, & quemadmodũ qui diceret viſionẽ beatã eſſe lignũ, etiãſi nihil aliud vellet, quã quod eſſet viſio clara, & diſtincta, peſſimè loqueretur, quia lignum hoc non ſignificat, nec viſio clara eſt lignum, ità ſi viſio clara non ſit verbum, nec verbum ſignificet claram viſionem, peſſimè quis diceret, quod viſio eſſet verbum, etiamſi per hoc intenderet ſignificare tantùm, quod eſſet clara, & diſtincta; ergo illa explicatio Auguſtini eſt torta, aut non facit ad propoſitum. Ex quo patet non valere etiam explicationẽ Scoti, quatenus dicitur eodem ſenſu locutus, quò Aug. & quod additur ipſum eodem modo loquẽdi vſum ad excludendam rationem, ob quam Thomiſtę negant viſionẽ beatam eſſe verbũ, omninò gratis dicitur, & falsò; gratis quidem, quia nulla eſt ratio, ob quam colligatur, quod propterea ſit eo vſus, & ſi non eſſet verum, quod viſio illa non eſſet verbum, quamuis id nõ eſſet verum ob rationes Thomiſtarũ, malè diceretur abſolutè, quod viſio eſſet verbum, ſed potius deberet dici, quod eſſet verbum quantum ad rationem Thomiſtarum: falsò etiam, tùm propter rationem allatam, tùm quia ipſe abſolutè infert in ſecundo loco, tanquam inconueniens, quod viſio beata non eſſet verbum contrà alios auctores, quam Thomiſtas, ergò non eſt vſus eo modo loquendi ad excludendam rationem Thomiſtarum, de qua neque mentionem facit in primo, aut ſecundo loco.

126 Addit, quod quemadmodũ nos exponimus Auguſtinum, & Scotum, ità poſſe facilius ab ipſo Scotum exponi quol. cit. loqui de verbo, quod habet omnes cõditiones, quas habẽt verba de facto à nobis producta circa creaturas, quę verba producũtur naturaliter, ex hoc autem non ſequitur, quod verbum, vt ſic, exigat illas conditiones, nec conſequenter quod viſio beata nõ ſit verbum ſecundum quod exigitur ad verbum, vt ſit, quamuis non ſit verbum ſecundum quod exigitur ad verbũ, vt ſic, quamuis non ſit verbum, vt exigunt verba creata naturalis ordinis, ergò ſi ſufficit noſtra expoſitio, quominus dicatur noſtra ſententia eſſe contra Scotum, ſufficiet eius explicatio pro ſua, ne contrà Doctorem iudicetur.

Reſpondeo, Poncium nunquam adeo ineptè, & inſulſe locutũ adeout hìc quadret adagium, *Peſtillo retuſior*, quod ſic oſtendo argumentum retorquendo in ſimili, ſi

quæratur, an creatio Angeli poſſit dici mutatio, & reſponderet quis per diſtinctionẽ, quod ſi mutatio per hoc quod dicit rẽ aliter ſe habere nũc quam prius, intelligatur ſolùm ſignificare tranſitum rei de non eſſe ad eſſe, tunc creatio Angeli eſt mutatio, quia Angelus tranſit de nõ eſſe, ad eſſe, at ſi mutatio ſignificet vlterius actuationem alicuius potẽtialis præexiſtentis, in hoc ſenſu mutationem non eſſe, quia in Angelo nulla talis pars potẽtialis præexiſtit, ſi inquam, quis ità reſponderet, & ego inſtarem, vel creatio Angeli eſt mutatio, vel non eſt mutatio, ſi eſt mutatio habeo intentũ, ſi non eſt mutatio, ergo peſſimè appellatur mutatio, quemadmodum qui diceret creationem eſſe lignũ, etiamſi nil aliud vellet per hoc ſignificare, quam quod ſit tranſitus de non eſſe ad eſſe, peſſimè loqueretur, quia lignum hoc non ſignificat, nec tranſitus de non eſſe ad eſſe eſt lignum, ſi inquam, ſic arguerem, non ne exſibillandus eſſem? ità planè, quia mutatio ſignificat tranſitum rei de non eſſe ad eſſe, & tranſitus talis nõ eſt predicatum impertinens ad mutationem, ſicut eſt ad lignum, vel lignũ ad talem tranſitum, ſic adamuſſim res in propoſito contingit, nam verbũ ſignificat claram, & diſtinctã rei notitiã ex eius inſtitutione, non ſic lignum, & talis clara notitia nõ eſt prædicatũ impertinens ad verbum, ſicut eſt ad lignũ, eſt ergo ineptiſſima paritas, & ridiculus arguendi modus, quemadmodũ multis alijs exemplis id demonſtrati poſſet: in hoc igitur ſenſu appellat Aug. verbũ viſionẽ beatam, quatenùs eſt clara, & diſtincta Dei ſimilitudo expreſſa, & ratio eſt, quam innuit Mairon p.d.27.q.p. art p. quia nimirũ Aug. variè locutus eſt de Verbo, interdũ. ſ. accipiendo illud pro ſimilitudine rei, aliquando pro ſpecie, aliquando pro obiecto, quatenus hæc omnia per quandã analogiã ad Verbũ poſſunt tale nomẽ participare, quod planè ligno cõuenire nõ poteſt.

127 Alia etiã explicatio, ſi quãdo Scotus verbum appellaret viſionẽ beatorum, non eſt gratis aſſumpta, vt ait Poncius, quia nõ eſt applicata ad exponẽdum aliquẽ locum particularem, cui non quadret, ſed eſt explicatio quædam generalis, quatenus Doctori non ex eodem capite negat à Beatis formari verbum de diuina eſſentia, ex quo negant Thomiſtæ, quia nimirum dari nequeat ſimilitudo expreſſa creata eſſẽtiæ diuinæ; imò ex hoc capite vltrò concedit viſionem beatam eſſe Verbum, & verbũ formare Beatos de diuina eſſentia, vndè ſi detur talis explicatio, nõ datur ſine fundamẽto, & omninò gratis. Neque etiam eſt falſa, quia non quadret loc. cit. p. d.27. q.3. nu. 15. nam explicatio illa datur ad loca, vbi de mẽte propria loqueretur, ſed ibi loquitur ad hominem, & infert tanquam, inconueniens ex doctrina eorum, quos ibi impugnat, vt benè notat Perius in contradictionibus Scoti ad p. ſent. d.27. q.3. imò & cõcedit ipſe Poncius ſupra relatus vndè mirum eſt, quomodo poſteà ſtatim dicat nu. 155. quod Scotus *abſolutè infert in ſecundo loco* (*nempè* p.d.27. q.3.) *tanquam inconueniens, quod viſio beata non eſſet verbum*, cum ſuprà dixerit nu. 151. quod illud, *tanquam inconueniens infert ex doctrina eorum, quos impugnat*, & non abſolutè, quæ eſt potentiſſima cõtradictio in eadem ferè pagina. Quod tandem addit de explicatione illa, quam ait poſſe dari facilius loco citato ex quol. 14. eſt planè gratis omninò dictum, nam illę duę verbi conditiones, & quod ſit productum, & quod ſit per modum naturæ productũ ab integro ſuo principio, non ſolùm conueniunt verbo creato, quod circa creaturas naturaliter producimus, ſed etiam conueniunt Verbo diuino; vndè cùm ſit ratio cõmunis verbo creato, & increato, non exiguntur illæ conditiones ad verbum creatum, & naturalis ordinis præcisè, ſed ad verbũ, vt ſic, quatenus eſt cõmune creato, & increato; quarè illa expoſitio omninò irrationabilis eſſet.

128 Deindè nu. 156. vrget argumẽtum P. Cauelli diſp. 3. de Anima ſec. 3. nu. 10. quia non requiritur ad rationem prolis, & generationis, quod vtroq. cauſa naturaliter concurrat, alioquin B. Virgo non fuiſſet Mater Dei, nec Deus eius filius, quia Spiritus ſanctus cõcurrit ad generationem eius, vt cauſa libera, non vt cauſa naturalis; quia ergò viſio beata ſaltim ab intellectu creato naturaliter producitur, hoc ſufficit, vt di-

catur

catur verbum, licet ex parte obiecti procedat liberè.

Reſponſum eſt ad id diſput. 6. cit. nu. 49. negando conſequentiam, quia Chriſtus vt homo poſtulabat naturaliter gigni ab vtroque parẽte, vndè merè accidentale fuit illi, quod Spiritusſanctus, vel tota Trinitas ſuppleuerit vices patris naturalis per concurſum liberum; atq. ideò hoc obeſſe nequit denominationi filij, quam fundauit ad concurſum per modum naturæ exhibitum à B. Virgine, quia quod eſt per accidens variare non poteſt, quod eſt per ſe; hæc autem ratio nõ militat in productione Spiritus ſancti, nec in productione viſionis beatificæ, quia nec Spiritus ſanctus petit naturaliter produci, ſeu per modum naturę, neq. beata viſio à diuina eſſentia ità cauſari, cum hæc immediatè non agat ad extrà, atq; ideò nec iſta Verbum, nec ille filius dici poſſunt.

Contrà replicat Poncius, ergò ſaltim nõ impedit rationem verbi in viſione, quod actu non producatur naturaliter; ſed ideò ſolùm non erit verbum, quia ex ſe non poſtulat naturaliter ꝓduci; ſed nihil amplius intendimus per illam probationem, quam hoc contrà Scotiſtas, qui propterea excludebant viſionem à ratione verbi, & prolis, quia non producebatur naturaliter. Quod ſi dicam⁎ eos voluiſſe per hoc, quod viſio propterea nõ eſſet verbum, quia non exigit produci naturaliter. Tunc probandum erit (inquit) quod ſit de ratione verbi exigentia ad productionem naturalẽ, quod ab eo tam facilè negabitur, quam à nobis facilè aſſeritur.

129 Reſpondeò negãdo cõſequentiam, committitur namq. fallacia à ſecundum quid ad ſimpliciter, ex hoc enim quod concedimus Chriſtum dici filium B. Mariæ, quia ad eius humanitatem habuit naturalem influxum, neque hanc denominationem impediri ex eo, quod Spiritus ſanctus ad eius generationem habuerit concurſum liberum, quia id merè accidit humanitati Chriſti, qui poſtulabat vt homo, ab vtroq. parente naturaliter gigni; ex hoc, inquam, deducitur abſolutè neq; impedire rationẽ Verbi in viſione, quod actu nõ producatur naturaliter, hoc ſanè inferri nequit ſine fallacia à ſecundum quid ad ſimpliciter, quia Chriſtus, vt filius Mariæ, de facto ab ea naturaliter proceſſit, vndè ſaltim ab vna cauſa fuit naturaliter productus licet non ab alia. Quomodo ergo hinc deducitur abſolutè quod viſio beata poſſit adhuc retinere rationem Verbi etiamſi non actu naturaliter producatur? in reſponſione nõ eſt conceſſum Chriſtum, vt Mariæ filium, à nulla cauſa naturaliter proceſſiſſe, de facto, imò dictum eſt ità proceſſiſſe à Matre, & ideò peſſimè deducitur indè non impedire rationem Verbi in viſione, quod actu non producatur naturaliter, ſimpliciter, & abſolutè loquendo, ſed ad ſũmum inferri poterat, quod non impediret rationem verbi in viſione, quod actu non producatur naturaliter ex parte obiecti quod adhuc negaremus ſtando in doctrina nobis tradita ab Auguſtino in libris de Trinitate (à quo poſteà cęteri Theologi didicere) de notione Verbi; illud namq. ſemper appellat notitiam genitam à memoria fœcunda, vndè cum memoria fœcunda integretur ex potentia, & obiecto, conſequenter ab vtroq. principio per modum naturę procedere debet notitia, vt rationem Verbi ſibi vendicet; quod ſi id actualiter petit Verbum in ſententia Auguſtini, tanto magis ei conueniet aptitudinaliter, ſeu exigitiuè ità produci; nec vnquã tã facilè id à Poncio negabitur, ſicut à nobis aſſeritur, & probatur.

130 Et ex hoc adhuc magis deprehẽditur falſum eſſe, quod aſſerit in apol. nu. 157. & fatetur iampridẽ aſſeruiſſe diſp. 12. de Anima nu. 99. quod non ſit de ratione formali Verbi, quod actu producatur ab intellectu; nam vt vidimus ex Auguſt. præcipua conditio Verbi eſt, quod ſit notitia genita ab intellectu; Et quamuis ibidem nitatur hoc oſtendere contra nos ad hominẽ, quoniam ad rationem filij non requiritur ſecundum nos ex reſponſione data ad argumentum Cauelli, quod actu naturaliter producatur à parente, quia aliàs Chriſtus nõ eſſet filius Virginis, ſed ſufficit, quod aptus natus ſit ſic produci. Attamen hęc inſtantia fundatur in hac eadem impoſtura, quod hoc conceſſerimus, quod nullo modo conceſſum eſt, imò diſertè diximus Chriſtum dici filium Virgi-

Virginis, quia per modum naturę exhibuit ſuum concurſum in eius generatione, & naturaliter actu productus eſt ab ipſa; ſed quia contendit ibi hanc controuerſiam reducere ad quæſtionem de nomine, vt ſui moris eſt, vlterius in hoc puncto progredi nolo.

Poſtquam conatus eſt Pócius ſua defendere a noſtris reſponſionibus, nititur etiam nu. 152. & 153. noſtras infirmare probationes præfati aſſerti, quod Viſio Beatorum non ſit Verbũ; Cumq. hoc probauerimus Scoti teſtimonio Quol. 14. B b. clariſſimo, & patentiſſimo, vbi hoc docet, & declarat ex profeſſo; reſpondet huic loco duo alia loca ab ipſo adducta præpõderare, & ideò hinc non magis debere dici, quod Scotus teneat hanc partem, quam oppoſitam, ſed ad ſummum, quod vtramque probabiliter teneat, ne ſibi contradicat; Addit deindè, quod in quol. illo non dicit abſolutè, quod viſio Beatorum non ſit verbum, ſed terminis probabilibus vtitur, nempè, *poſſet dici*, abſolutè autẽ loquitur in locis ab ipſo citatis. Addit tandem omnes præferre reſolutionem ipſius in ſententijs quibuſcunq; alijs operibus, præſertim vbi ratio, vel auctoritas aliqua alia nõ magis fauet reſolutioni, quam haberet in alijs operibus.

131 Cęterum falſum omninò eſt illa duo loca ab ipſo, vel potius à P. Cauello in Scoto verſatiſſimo citata præpõderare loco ex quolibetis, nam vt notat Perius in contradictionibus Scoti ad p. ſent. d. 27. q. vn. illa duo loca accipiuntur ex parte arguitiua, vbi nõ eſt accipienda aliqua determinatio, & præſertim in 2. loco nimirũ p. d. 27. infert illud tanquam inconueniens ex doctrina eorum, quos impugnat, vt fatetur Poncius ipſe; quo igitur pacto hęc loca preponderare poſſent loco ex quol. 14. vbi loquitur in parte dogmatica, & reſponſiua, & diſertè explicat hoc punctum de viſione Beatorum, an ſit verbũ, & reddit rationem, cur nõ ſit, vbi in locis ex p. ſent. citatis vix habet duo verba, & in parte arguitiua? & planè friget omninò, quod ait Doctorem eſſe ibi locutum ſub terminis probabilibus *poſſet dici*; hæc enim eſt phraſis Scoto pro ſua modeſtia ſatis familiaris, vt in eo verſatis compertum eſt, qua etiam vtitur, cum magis reſolutè loquitur; & deniq. in Subtilium ſchola enutritis ſatis quoque compertum eſt, Quolibetales quæſtiones eandem habere auctoritatem, quã quatuor ſententiarum, imò maiorem, quia cum poſt illos ſcriptæ fuerint, vt fertur, cenſetur vltima voluntas Doctoris.

Addidimus deindè ad noſtrum aſſertum firmandum rationem ex Aug. deductam, quia verbum appellatur ab eo ſemper proles à memoria fecunda genita; at memoria fęcunda ex intellectu conſtituitur, & obiecto ei præſente, vel in ſe, vel in ſpetie, ergò de ratione Verbi eſt, quod naturaliter gignatur à totali ſuo principio, nec ſufficit, quod naturaliter procedat ab altero tantũ. Tùm quia ſi hoc ſufficeret, tũc Spiritus ſancti productio eſſet generatio, & ipſe eſſet Verbũ, quia licet liberè producatur ex parte potentiæ, adhuc tamen naturaliter procedit ex parte obiecti, ergò ad rationem Verbi requiritur, quod vtrumq. principium naturaliter agat; & multò magis in obiecto id neceſſariũ eſt, tum quia Verbũ ab obiecto ſpecificatur, atq. ideò magis ei aſſimilatur; tùm quia in propoſito obiectũ principalius concurrit, quam intellectus.

132 Reſpondet, quod licet vocet Aug. verbum prolem, nõ tamen dicit, quod omne verbum ſit proles, ſed ſi proles intelligatur in ſenſu, in quo viſio beata nõ ſit proles, vt volunt Aduerſarij, patet, quod nõ volunt omne verbum eſſe prolem, quãdoquidem dicat viſionem beatam eſſe prolem; & in deſcriptione Verbi p. de Trin. 10. nulla fit mentio de prole, ſed deſcriptio conuenit omni prorſus cognitioni productæ, ſiuè omnis ſit proles, vt ego exiſtimo, ſiuè non, vt putant Aduerſarij. Rurſus non video (inquit nu. 154.) quomodo ſequitur illa conſequẽtia, verbum eſt proles cauſata à memoria fęcunda, ergò debet naturaliter cauſari ab vtraque cauſa conſtituente memoriam fęcundam; cur enim non ſufficeret, quod cauſaretur à ſola potentia naturaliter, præſertim quando ipſum obiectum ſecundum ſe non concurrit, neq; ſecundum ſpeciem, ſed mediante voluntate potente ſupplere defectum obiecti, & ſpeciei? Nec valet probatio,

batio, qua ptobant Aduerſarij id non ſufficere, nempè quia indè ſequeretur, quod Spiritus ſancti productio eſſet generatio; nam admittendo quod non ſit generatio, quia liberè producitur nó naturaliter, hoc debet intelligi de libertate ex parte potentiæ, nam productio Verbi non dicitur generatio ex productione naturali, niſi quia naturaliter producitur ex parte potentiæ; vndè cum Spiritus ſanctus non producatur naturaliter ex parte potentiæ, ſed liberè, ſufficienter ex hoc capite diſtinguetur productio ipſius à productione Verbi ad non habendam rationem generationis, quemadmodum verbum habet.

133 Hæc reſponſio contrariatur omninò doctrinę, quam tradidit D. Aug. de Verbo 9. de Trin. cap. vltimo; vbi exactius de hoc puncto tractat quam in alijs omnibus locis, qua de cauſa ex eo pręcipuè loco Scotus deſumpſit quæcũq. de verbo nobis ſcripta reliquit; ibi igitur expreſſis, & diſertis verbis ait, non omnem notitiam actualem eſſe verbum, ſed illam rantùm, quæ eſt genita ex memoria fęcunda, quæ dicitur proles, & quę ex obiecto naſcitur vt proles eius referente Scoto quol. 14. B b. & p. d. 27. q. 3. §. *ad quæſtiones iſtas*, & infrà §. *ideò iſtis*, inquit, quod quælibet notitia genita, quam Aug. vocat prolem, eſt verbum, & ex his deducit definitionem Verbi, non autem ex p. de Trin. cap. 10. quæ quidẽ definitio, cum dicat Verbum eſſe notitiam productam à memoria perfecta, conſequenter indicat notitiã, quę eſt Verbũ, eſſe prolẽ; hęc enim eſt, quæ naſcitur ex memoria perfecta .i. ab intellectu, & obiecto, & quidẽ ab vtroq. naturali proceſſione; Et illa conſequentia noſtra (verbum eſt proles cauſata à memoria fœcunda, ergo debet naturaliter cauſari ab vtraque cauſa conſtituente memoriã fęcundam) eſt optima, quia ſi obiectum fit pręſens intellectui mediàte voluntate, & non potius ſeipſo, aut per ſui ſpeciem, non conſtituit memoriam, nec intellectum fęcũdare dicitur, ſed vt memoriam conſtituat, debet fieri præſens intellectui naturaliter; & vt notitia ab eo producta dicatur verbum & proles, debet naturaliter procedere nedùm ab intellectu, ſed etiã ab obiecto, alioquin ſi liberè ab obiecto procederet, eſſet proles intellectus tãtùm, ſed non obiecti, ex doctrina Aug. & Scot. loc. cit. imò potius nec verbum, hec proles abſolutè dicenda foret, quia vt docet Doctor quol. 16. lit. S. & T. quando voluntas concurrit cum cauſa naturali, ita quod voluntas ſit cauſa principalior, totus effectus cenſeri debet liberè produci, quarè cum viſio beata producatur ab intellectu beatorum, & à diuina voluntate gerente vicem obiecti, tota cenſeri debet liberè producta, atq. ideò nullo pacto Verbum dici poteſt, de cuius ratione eſt, quod ſit notitia genita, & per modum naturę producta, quę quidem ratio opinionem contrariam mirabiliter euincit.

Et hac eadẽ de cauſa valet quoq. alia probatio noſtra, falſum enim eſt, quod Verbi productio in diuinis dicatur generatio pręcisè, quia naturaliter producitur ex parte potentiæ, imò dicitur generatio, & Verbũ, quia naturaliter procedit tam ex parte potentiæ, quam ex parte obiecti, & naſcitur de obiecto, tanquam proles eius, vt loquitur Auguſt. cit. 9. de Trin. cap. vlt. & Spiritus ſancti productio nõ dicitur generatio, quia eſt libera productio libertate eſſentiali, nam vt dicebamus ex Scoto cit. quando voluntas concurrit ad aliquem effectum cum alia cauſa naturali, tota actio dicitur libera ſimpliciter, & abſolutè loquendo; vndè ſicut in productione Spiritus ſancti, quod naturaliter procedat ex parte obiecti, non facit quod eius productio ſit generatio, quia libera proceſſio ex parte potentiæ ſufficit, vt tota proceſſio dicatur libera iuxtà regulam Scoticam quol. 16. cit. ità in productione viſionis beatæ, quod naturaliter procedat ab intellectu, non facit quod eius productio dici debeat generatio, & notitia producta verbum, quia ex alia parte eſſentia diuina ad eandem viſionem liberè concurrit mediante diuina voluntate, vndè & tota actio libera cenſeri debet, quod ſufficit ne dicatur generatio, neque notitia producta Verbum.

De Grauitate, & Leuitate an ſint Qualitates.

134 Docuit Poncius diſp. 5. de elementis probabile eſſe grauitatem, & leuitatem non eſſe qualitates, ſed ſpectare ad ſubſtantiam rerum, quæ graues, & leues ſunt, ſeù illas ſubſtantias ex natura ſua eſſentiali habere eſſe tales abſque vlla qualitate ſuperaddita, quæ fuit opinio Nominalium, & Auerroiſtarum, & nuper defenditur a b Arriaga diſp. 4. de generatione ſec. 5 Nos autem diſp. 3. de Cęlo q. p. nu. 3. dicimus oppoſitam ſententiam colligi ex Scoto 2. d. 2. q. 10. & d. 15. ad 2. & 3. prin. & eſſe cōmunem Scotiſtarū. Reſpondet Poncius in appen. apol. pag. 93. nu. 131. quod quamuis Scotus data opera dixiſſet grauitatem, & leuitatem eſſe qualitates, idq. ex ſe probaſſet, niſi rationes eius demonſtratiuæ eſſent, aut conuincentes, nō poſſet negari quin oppoſitum eſſet probabile, atque ideò doctrinam ſuam dici nō poſſe pręter, aut cōtrà Scotum. Deindè Scotus (inquit) nullibi, neq. in locis citatis ab Aduerſarijs ex profeſsò docet grauitatem, & leuitatem eſſe qualitates, neq. vllam aliam concluſionem, aut reſponſionem ſuam in hoc fundauit, ſed ſolùm tanquam quid cōmuniter ſuo tempore receptum ſupponit obiter in diſt. 15. quod ſint qualitates.

Hic detegendus eſt error, in quo non ſemel verſatur Poncius, dum quamplures amplectitur Recentiorum opiniones, & ex eo quod reputantur probabiles, contendit non eſſe contrà Scotum; fateor Scotū multas habere opiniones, quas non ità demonſtratas cenſet, quin etiam oppoſitas putauerit probabiles, ſed numquid ex hoc ritè infertur, quod iſtæ opiniones non ſint pręter, aut contrà mentē Scoti? minimè gentium; ità in propoſito Scotus in locis citatis manifeſtè ſuppoſuit grauitatem, & leuitatem cū Ariſt. pluribus in locis eſſe qualitates, & non ſubſtantias; fac etiam oppoſitam ſententiā cenſuiſſe probabilem, numquid ſi hæc teneatur, non erit contrà Scotum? planè erit cōtrà Scotū quotieſcunq. libertatem non concedat ſectatoribus ſuis amplectendi, quę magis placuerit. Accedit hîc non diſputari, an ſententia negans grauitatē, & leuitatem eſſe qualitates, ſit probabilis in ſe nec ne, ſed an defendi poſſit, vt probabilis in via Scoti; & nos dicimus, quod non, quia vbicūq; loquitur de grauitate, & leuitate, loquitur vt de qualitatibus, & hanc ſententiā ſupponit, vt veram ſaltim probabiliter; nec vllibi vel leuiter inſinuat oppoſitā eſſe probabilē; ergo quantūcunq. oppoſita probabilis eſſet in ſe, nō ſequitur in via Scoti defēdi poſſe, vt probabilē; itaq. ad diſcurſum Pōcij conceſso antecedente, quod ſi Scotus probaſſet grauitatē, & leuitatē eſſe qualitates, ſed nō demōſtraſſet, adhuc oppoſita ſententia remaneret probabilis, negatur cōſequentia, quod qui talem opinionem teneret, contrà Scotum nō opinaretur, aut præter eius mentem.

135 Deindè nu. 132. refert fundamētum noſtrum, vt reſpondeat, dicens; itaq. reiecta probatione theologica, qua id probari ſolet, quod grauitas, & leuitas ſint in ſpeciebus euchariſticis, in quibus non eſt forma ſubſtantialis, quia nos negamus eas dari in ipſis, quamuis effectus earū producatur à Deo miraculosè. Probant ipſimet illud ex eo, quod grauitas, & leuitas intenditur, & remittitur non ſolùm per accidens, quatenus ab aliquo graui corpore aliud corpus graue expellitur, vt contingit in pomo exſiccato, quod redditur leuius propter expulſionē, ſeù cōſumptionē humorū; aut quatenus intraponitur aliud corpus graue, vt cōtingit in carta madefacta (ex quibus experientijs ſine dubio non poſſet probari, quod grauitas eſſet accidens) ſed per ſe, nā humores aquei, & exhalationes omnē prorſus grauitatē amittunt, & ſupra aerē aſcendūt, & tamen retinēt proprias formas ſubſtantiales ſecundū cōmuniorem opinionē; & ne exemplū dubiū adducatur, idem experimur in humoribus herbarū, qui virtute caloris leuitatē acquirūt retenta propria forma ſubſtantiali, vt patet ex odore, & virtutibus qualitatibus quas conſeruant, & in operculo orificium ollę cooperiente apparent guttę aquę ſurſum eleuatę ex leuitate recepta ab igne.

Reſpondet Poncius hanc probationem non habere apparentiā, nam humores illi

aquei non amittunt vllam grauitatem illis cõnaturalem, aut enim ſunt ſubſtantiæ diſtinctę ſpeciei ab aqua, & ſic non perdunt vllam grauitatem, quia nullam habuerunt, aut ſi non ſunt diſtinctæ ſpecie, quatenus includunt aquam, adherebunt exhalationibus aliquibus leuibus, & non aſcendent virtute ſua, ſed mouentur illo motu ab illis exhalationibus, aut attrahentur à ſole, vel corporibus alijs ſuperioribus. Nec humores herbarum, ſi ſunt eiuſdem ſpeciei cum ipſis herbis, amittunt vllam grauitatem, quam anteà habuerunt, niſi quatenus non habent in ſe incluſas alias partes grauiores ſubſtantiales, quas habuerunt ipſæ herbę; itaq. illi humores non ſunt eiuſdem ſpeciei cũ herbis quoad omnes partes integrales, quas includunt herbę, vt eſt euidens, quandoquidem herba multas includat partes diuerſę rationis, ſicut corpus organicum animatum includit carnem, oſſa, quatuor humores, quę ſunt diſtinctiſſimę naturæ; vndè cum extrahuntur humores, non fiunt leuiores, quam antè fuerunt; nec maior grauitas, quam pręipſis habent herbæ, oritur ex eo, quod illi acquirant leuitatem aliquã, ſed ex eo quod aliæ partes integrales herbarum ſunt ipſis grauiores, ſicut oſſa ſunt grauiora ſanguine, & hic pituita; Quod ſi ſit aliqua leuitas maior in ipſis humoribus ſeparatis, quam fuit antè, id oritur ex intermixtione alicuius alterius ſubſtantię leuioris, vt exhalationum, aut ipſius aeris ipſis adhęreſcentis.

136 Ex quo patet (inquit) ad experientiam de guttulis apparentibus in operculo orificij ollę; neque enim ſi ſint aquam, vllo modo ex ſe aſcendunt, ſed eò vectę, aut detruſæ ſunt per alia corpora, vt per exhalationes, aut ſimilia; quod autem non cauſetur maior aliqua leuitas in ipſis de nouo eſt euidens, nam à quo produceretur illa leuitas? non ab ipſa ſubſtantia graui, quę ex ſe neceſſariò producit grauitatem non etiam à cauſis extrinſecis, maximè à ſubſtantijs calidis, vt igne, aere, ſole, aut aliquo alio corpore cęleſti; ſed non ab his; ergo nullo modo cauſatur; probatur minor, quia vel illam producerent mediante leuitate ſua, quemadmodum producit ignis calore calorem, & hoc non quia leuitas non ponitur ab vllis eſſe actiua, niſi reſpectu impulſus, aut Vbi ſurſum, vel deorſum; nec poteſt poni, quia aliàs aer deberet producere leuitatem in carta, aut alijs corporibus applicatis quod patet eſſe falſum. Vel illam producerent mediante calore, tanquam principio productiuo *quo*; vel mediãte alia aliqua qualitate, aut forma ſubſtantiali, & hoc etiam non ob eandem rationem, quia alias deberent producere leuitatẽ in alijs corporibus applicatis ſufficienter contrà omnem experientiam. Conſ. quia Aduerſarij (inquit) nunquam poſſunt aſſignare experientiam de diminutione, aut intẽſione grauitatis, aut leuitatis in eadem ſubſtantia manente eodem modo quoad reliquas diſpoſitiones; ſed experientiæ eorum ſunt in caſibus, in quibus quoad alias diſpoſitiones eſt maxima diſparitas, & diſſimilitudo, ergò non ſufficiunt experientiæ, quia tota illa differentia, quę apparet in corpore ſub illis diuerſis diſpoſitionibus, quantum ad grauitatem, & leuitatem, poteſt refundi in illas diuerſas diſpoſitiones.

137 Ad oſtendendam ſolutionis huius inſufficientiam aduertẽdum in primis eſt falſum eſſe, quod loc. cit. diſp 3. de Cœlo nu. 3. probationẽ theologicã reiecerimus, quod grauitas, & leuitas remaneant in euchariſtia ſine forma ſubſtãtiali; ſed diximus ſolũ ad hoc facilè reſpõderi ab Arriaga negando eas dari in euchariſtia, ſed dari tantùm effectus earũ nẽpè impulsũ à Deo miraculosè productũ ad occultandũ miraculũ. Et licet eã ſolutionẽ nõ reiecerim, non dixi reijci non poſſe, ſed rationẽ magis euidentẽ iuxtà principia naturalia adduxi; abſolutè tamẽ illa ſolutio non ſatisfacit, quia in eo ſacramẽto nõ ſunt multiplicãda miracula ſine neceſſitate, & cũ aſſignari poſſit cauſa naturalis illius motus, vel impulſus, nimirũ qualitates illę motiuę, fruſtrà recurritur ad Deum ad occultãdum miſterium; nulla enim ratione de hoc miraculo nobis conſtat, neq. vnquam Patres, qui exactiſſima diligẽtia miracula huius miſterij lumine fidei nobis aperuere, de hoc miraculo tanto verbũ fecerunt, imò ſuppoſito ſemel miraculo de ſubſtantiæ deſitione, & acci-

dertium permanentia, ſupponunt alios accidentales mutationes in eucharisticis ſpeciebus naturaliter contingere.

Itaq. quod ait de vaporibus aqueis ſuprà aerem aſcendentibus ſi non ſint diſtinctæ ſpeciei ab aqua, vt fert communis opinio, quod non aſcendant virtute ſua .i. per leuitatem eis inexiſtentem, ſed moueantur ſurſū à nōnullis exhalationibus quibus adhærent, aut attrahantur à Sole, aut corporibus alijs ſuperioribus; ſicut facilè profertur, & abſque vlla probatione, ità facilè refutatur; nam explicare tenetur, quomodo vapores illi aquei exhalationibus leuibus adhæreant; & quomodo ſint ibi ſemper in promptu exhalationes illæ leues; & qua de cauſa plus valeat leuitas illarū exhalationū ad trahendū ſurſum vapores, quā grauitas vaporū ad impediendū aſcenſum exhalationū, & rurſus quomodo mere ab extrinſeco poſſit fieri hęc attractio vaporum à Sole, vel corporibus alijs ſuperioribus, vtique etiam hæc fieri debet per cōmunicationē alicuius virtutis, cùm nō fiat per contactū formalē, ſicut vnus annulus trahit alterum; & cum neq. trahatur per impreſſionem virtutis occultæ, vt ferrum à magnete, reſtat vt fiat per impreſſionem caloris, & rarefactionis, quæ ſunt diſpoſitiones ad introducendam in eis leuitatem, quā ſurſum ferantur.

138 Quod etiam addit de humore herbarum, quod leuior appareat herbis ipſis, quia nō habet in ſe incluſas alias partes grauiores ſubſtantiales, quas habuerunt ipſæ herbę, eſt prorſus volūtarium, & ſine fundamento dictum, nam in vaſe diſtillatorio ad ſenſum conſtat humorem illum aſcendere ex leuitate acquiſita ex vi caloris rarefacientis, cuius rei ſignum eſt, quod cum humor ille ex natura ſua ſit frigidus, vt patet de humore roſaceo, ablato extrinſeco calefaciente ad ſuam frigiditatem ſe reducit, & deorſum grauitat, etiamſi incluſas non habeat partes grauiores ſubſtantiales, quas habuerunt ipſę herbę, quod ſi leuitas oriretur ex eo quod careat humor partibus grauioribus, quas habebant herbę, etiam cum reductus eſt ad ſuam frigiditatē, aquè leuis eſſe deberet, ac quādo erat rarefactus & excalefactus in vaſe ſtillatorio, quod eſt contra experientiam; & hoc ipſum etiam conuincit leuitatē maiorem illius humoris oriri nō poſſe ex intermixtione alterius ſubſtantiæ leuioris (quam Poncius explicare debebat) vel exhalationū, aut ipſius aeris adhęreſcentis; nā talem admixtionē haberet etiam in ſtatu frigiditatis, & tamen tūc non leuitat, ſed grauitat; aſcendit igitur in vaſe ſtillatorio præciſè ex leuitate acquiſita vi caloris rarefacientis.

Et per hoc idem patet non ſatisfacere, quod dicit Poncius ad experiētiam de guttulis apparentibus in operculo orificij olle, quod aſcendūt per alia corpora, vt per exhalationes, & ſimilia, hæc enim ſunt pura verba ſine vlla ratione prolata. Ad rationē verò, qua probare contendit in illis guttulis non cauſari leuitatem aliquam maiorem, quam antea haberēt, nego leuitatem illam ab igne produci non poſſe excalefaciente, & rarefaciente guttulas illas aquæ in tali gradu, vt leuitas aliqua generetur in ipſis, qua ſurſum euehūtur; quod ſi in alijs corporibus ſufficienter applicatis conſimilem leuitatem generare non poteſt, id erit ex conditione illorū corporū, quę nō erunt capacia caloris, & raritatis in tali gradu, qualis requiritur, vt ſint proximæ diſpoſitiones ad leuitatē introducendā. Ad Conf. conceſſo antecedente nego conſequētiam cum eius probatione, quia diuerſę illæ, diſpoſitiones cū inducāt diuerſas propenſiones ad diuerſos motus locales ſurſum, vel deorſum, cenſentur quoq. inducere diuerſas qualitates motiuas, quales ſunt grauitas, & leuitas; Imò ſi nequit fieri diminutio, aut intenſio grauitatis, vel leuitatis in eadem ſubſtantia manente eodem modo quoad cęteras diſpoſitiones primariū, nempè qualitatum; ex hoc deduci debet leuitatem, & grauitatem à ſubſtātia rei omninò differre, quandoquidem hæc non ſuſcipiat magis, & minus; & conſiſtere vel in certo temperamento primarum qualitatum v.g. caloris, & ſiccitatis, vt fiat leuis, frigoris, & humiditatis, vt fiat grauis; vel in alijs ſecundis qualitatibus ex tali primarum temperamento reſultantibus, tanquam ex præuia diſpoſitione, vt fert Peripatetica ſententia.

A qua-

A qua Cauſa producerentur grauitas, & leuitas ſi eſſent qualitates.

139 EAdem diſp. 3. de Cęlo q. p. n. 9. relatis circa hoc punctū duabus ſententijs, vna quæ tribuit hanc virtutē formę ſubſtantiali, altera, quę primis qualitatibus, inter vtramque mediamus opinionem dicentes eas à forma ſubſtantiali cauſari, nō ſe ſola tamen, ſed primis qualitatibus concurrentibus, alijſq. requiſitis, tanquam diſpoſitionibus .ſ. raritate, vel denſitate, non enim aliquid certum in hac re determinari poteſt, cū experientię vrgeāt hinc indè.

Hanc mediationem impugnat Poncius in append. apol. pag. 96 nu. 134. nam ſi forma ſubſtantialis concurrit imediatè, omninò ipſi toti attribuenda eſt virtus productiua grauitatis, & leuitatis naturalis, & nullo modo qualitatibus primis, ſicut ſi ſubſtantia immediatè concurrit ad productionem alterius ſubſtātiæ non magis perfectę v. g. ignis ad productionem ignis, omninò ipſi ſoli attribuitur productio ipſius, & non accidentibus eius. Ratio autem eſt, quia tā benè poteſt productio totalis competere illi, quam partialis, & non ſunt multiplicandi concurſus, nec cauſę productiuę ſine neceſſitatē, nulla autem eſt neceſſitas non aſcribendi illam virtutem totaliter formæ ſubſtantiali.

Reſpondeo negando aſſumptum, ad primam eius probationem deductam ex paritate ſubſtantiæ concurrente immediatè ad productionem alterius ſubſtantiæ negatur paritas, quia dum ignis v. g. producit ignē, tota actio generatiua eius tribuitur igni, & non calori, quia accidens non poteſt producere ſubſtātiam, benè tamen aliud accidēs, & ſic quamuis calor nequeat cum igne cōcurrere ad productionē ignis, benè tamen poſſunt primæ qualitates cum forma ſubſtantiali concurrere ad productionem ſecundarum; ad aliam probationem ex ratione deductam negatur item aſſumptum quoad vtramq. partem, quod .ſ. tam benè poſſit formæ ſubſtātiali adſcribi totalis productio grauitatis, vel leuitatis, ſicut partialis; quia cum hæ qualitates varientur ad variationem aliarū, ſignum eſt euidens non immediatè, & totaliter à forma ſubſtantiali produci, quia ſi ſic producerentur, ad variationem aliarū qualitatū non variarētur; negatur etiam aſſumptum quoad 2. partem, quod multiplicētur cauſæ productiuę ſine neceſſitate; adeſt namq. ad id aſſerēdum manifeſta neceſſitas, nam ſine variatione formę ſubſtātialis videmus variari grauitatem, & leuitatem, ex variatione aliarum qualitatū .ſ. caloris, vel frigoris, raritatis, vel denſitatis, vt patet ex vaporibus, in quos imprimitur leuitas contrà virtutem formæ ſubſtantialis aquæ à ſole, vel igne calefaciente.

140 At replicat Poncius nu. 135. hanc rationē nihil prorſus valere, nā dato quod variaretur grauitas in illis vaporibus inducta à Sole, vel igne leuitate, adhuc non ſequitur, quin grauitas, & leuitas, quando producūtur à forma ſubſtātiali vllo modo, producantur ab illa totaliter ſine concurſu primarum qualitatum; ſicut non ſequitur, quin aqua in ſe producat frigus ſuum connaturale, licet ignis quandoq. producat in ipſa calorem expulſo frigore. Hęc inſtātia non obeſt, quando enim variatur frigus in aqua non variatur per variationem antecedentem aliarum qualitatum, ſicut variatur grauitas in vaporibus, ideò non currit omnimoda paritas hinc indè.

Deindè nu. 136. aliam addit probationem ab hac prima dependētem, atq. ideò æquè, vel magis infirmam; grauitas, & leuitas producuntur à forma ſubſtantiali, vt patet, & non producuntur à ſolis qualitatibus primis, vt nos quoque concedimus; ſed ſi producuntur vllo modo à forma ſubſtantiali, debent ab ipſa totaliter produci, vt reductum eſt in prima ratione; ergo etc. Reſpondeo negando minorem, quæ non fuit ſufficienter probata; & conſequenter nego conſectarium, quod ibi hinc deducit ſcilicet grauitatē, & leuitatē nō eſſe qualitates ſecūdas reſpectiuè ad quatuor primas qualitates, quia neque producuntur ab illis, neque ex illis; nego (inquam) hoc corrollarium; quia deducitur ex principio nō ſufficienter probato.

An Grauitates ad diuerſa loca tendentes ſint diuerſæ ſpeciei.

141 DIcimus, quod ſic, diſp. 3. cit. de Cœlo q. 1. nu. 10. & probamus, quia ſi non diſtinguerentur ſpecificè, ſed ſolùm ſecundum magis, & minus, corpus, quod eſſet maioris ponderis, & conſequenter maioris grauitatis, deberet magis, ad centrum tendere, quam quod eſt minoris ponderis, & grauitatis; ſicut ſi calor, vt duo poteſt aliquem effectum producere, multò magis calor, vt tria; ſed hoc eſt falſum, quia lapis vnius libræ deſcendit per aquam, & lignum centum librarum aquæ ſupernatat, ergò grauitas ligni, & lapidis ſunt diuerſę ſpeciei.

Hanc doctrinam examinare voluit Poncius in apol. pag. 98. nu. 137. vt appareat veritas ipſa (inquit) per ironiam & noſtrũ acumen; & ait, conſequentiam nihil valere, nam quamuis lignum centum librarũ eſſet maioris grauitatis extenſiuæ, non tamen intenſiuę, & conſequenter licet lapis minoris ponderis extẽſiui deſcẽderet per aquã, & lignũ non deſcenderet, hoc poſſet prouenire ex eo, quod haberet grauitatẽ maioris intenſionis, quam lignum, licet non haberet grauitatem diſtinctę ſpeciei; ergò non ſequitur ex eo, quod lignum non deſcendat ſub aqua, ſicut lapis, quod grauitas eius ſit diſtinctę ſpeciei. Conf. quia licet vnus palmus ignis poſſit diſponere ad formã ignis, & ſubſtantia aliqua centum palmorum calida, vt vnum, aut duo, nõ poſſit diſponere ad illam formam, non ſequitur, quod calores eorum ſint diſtinctę ſpeciei, ſed ſolum quod non ſint eiuſdem intenſionis; ergò ſimiliter licet poſſit lapis tãti ponderis deſcẽdere ſub aqua, & lignum longè maioris ponderis extenſiuè non poſſit deſcendere, non ſequitur indè, quod ſint diuerſæ ſpeciei, quia impedimentum ex parte ligni poſſet eſſe defectus intẽſionis. Vndè nu. 139. cenſuram ità concludit. Decepti ſunt, credo, aduerſarij mei, quia non diſtinxerunt inter intenſionem, & extenſionem; & quia non aduerterunt, quod lapis vnius palmi poſſit eſſe magis intenſę grauitatis, quam lignum centum, palmorum, quod eſſet magis extenſę quantitatis; colligi autem poteſt manifeſtè, quod lignum non eſſet tantæ grauitatis intenſæ, quia ſi tantum ligni acciperetur, quantum lapidis quoad numerum partium integrantium, non eſſet tam ponderoſum, quam tantum lapidis.

142 Verum quia diſp. cit. nu. 11. re vera hoc diſcrimen aduertimus grauitatis intenſiuę, & extenſiuæ, & hanc reſponſionem, ac impugnationem afferimus, & reijcimus retractando ſtatim quod dixerat, inquit. At ipſi videntur aduertiſſe hanc differentiam intenſionis, & extenſionis, quia propoſuerunt ſibi æquiualenter hanc impugnationem meam, & reſpondent nu. 12. quod ipſis faueat, &c. dicimus itaque ibi reſponſionẽ illam nobis fauere, nam etiam quoad intenſionem grauitatis adeſt diſcrimen inter lignum, & lapidem, quantumcunq. enim intẽdatur grauitas ligni, & remittatur grauitas lapidis (datur enim vnũ lignum grauius alio, ſicut vnus lapis altero grauior) nunquam lignũ ſubſidebit aquis, nec lapis ſtabit ſupra aquas, ſignum euidẽs has grauitates eſſe omninò alterius rationis; nam remiſſio qualitatis ſolum facit, quod effectus non producatur ità intenſus, vel tam velociter, ſicut à qualitate intenſa, non tamen quod nullo modo cauſetur; ergo grauitas remiſſior ligni ſolùm eſſet in cauſa, quod lignum non tam velociter ad profundum petat, ſicut lapis, non autẽ quod nullo pacto deſcẽdat ſub aquis; ex qua reſponſione, & doctrina ſatis conſtat, quomodò conſequentia noſtri argumenti teneat, quia loquẽdo etiam de grauitate intenſiua præcisè grauitas lapidis, & ligni ſunt diuerſę ſpeciei; nam quãtumuis intenderetur grauitas ligni, nũquam adeò poteſt intendi, vt deſcẽdat in aqua; & quod non deſcendat ſub aqua, impedimentum eſſe nequit præcisè defectus intenſionis, vt ait Poncius, quia remiſſio qualitatis, vt dicimus in reſpõſione, impedit ſolùm, ne effectus producatur ità intenſus, vel tam velociter, ſicut à qualitate intẽſa, non tamen, quod nullo modo cauſetur; vt contingit de deſcenſu ligni per aquam; cum ergo talis

effectus

effectus, deſceſus ſ. per aquā, nullo modo cauſetur à grauitate ligni non ſolùm dicenda eſt differre ſecundum magis, & minus, ſeù in gradu intenſo, & remiſſo à grauitate lapis intenſiua, ſed etiam ſpecie; ſi enim ſolum differret ſecūdum magis, & minus, deberet lignum aliquantiſper in aqua diſcendere, licet non peteret fundum ſicut lapis, aut deberet petere fundum, licet non ità velociter, ſicut lapis, quod tamen non experimur in vllo genere ligni, quamuis detur vnum lignum grauius alio intenſiuè, vt conſtat de quercu, & buxo.

143 Ex quo etiam conſtat confirmationem allatam à Poncio pro ſolutione data nobis potius fauere, quamuis enim calidū, vt vnum, vel duo etiam centum palmorum nequeat proximè diſponere ad formam ignis, ſicut poteſt calor ignis vnius palmi, attamen ſaltim remotè poteſt diſponere, & ex hoc deducitur calores illos non eſſe diuerſæ ſpeciei, ſed tantū diuerſę intenſionis, quia poſſunt attingere eundē effectum, licet non æquali intenſione, aut velocitate; at in propoſito remiſſio grauitatis ligni non ſolum facit, quod non deſcendat ſub aqua adeò profundè, vel velociter, ſicut lapis, ſed impedit omninò diſcensū, & quod nullo modo poſſit attingere talē effectum, & ideò ex hoc deduci debet grauitates vtriuſque non ſolum ſecundum magis, & minus differre, ſed omninò ſecundum ſpeciem.

Sed contra præfatam reſponſionē inſtat adhuc Poncius, quia falſum videtur, quod in ea aſſumitur, nam ſi remitteretur grauitas intenſiua lapidis, itaut non eſſet maioris ponderis in eadem quantitate, quam lignum, non deſcenderet magis, quam lignum; & ſi intēderetur grauitas ligni, itaut tantum ligni eſſet tam ponderoſum, quam tantum lapidis, omninò tam deſcenderet per aquam, quam lapis, & oppoſitum non ſolum gratis diceretur, ſed videtur eſſe contrà ſenſum; Nec refert, quod detur aliquod lignū grauius alio, & aliquis lapis grauior alio; nam cum hoc ſtare poteſt, quod nullum lignum, quod nō deſcendit per aquam ſit tantæ grauitatis intenſiuæ, quanta eſſet quicumq. lapis cuiuſcunq. intenſionis ſufficientis ad talem deſcenſum.

144 Ceterum ſic inſtādo videtur arguēs incurrere ignorantiā diſcriminis inter grauitatem intenſiuam, & extenſiuam, quam nuper nobis tribuebat; vt enim nos aduertimus diſp. 3. cit. nu. 53. exceſſus, vel defectus grauitatis intenſiuus non debet attendi penes maiorem, vel minorem ponderationem propriè loquendo ſed quoad maiorem, vel minorem propinquitatem ad locum, & centrum, ſeù quoad ſubijci, vel ſubſidere pluribus corporibus; ſi ergò talis ſūt naturę, & conditionis grauitates ligni, & lapidis, quod lignū sēper ſupernatat aquę, & lapis quantumuis exiguus fundum petit, etiam ſi lignum reducatur ad quantitatem, & pōdus lapidis, adeò quod ſint æquè ponderoſa, adhuc lapis deſcendet in aqua, & lignum non deſcendet, & lapis adhuc erit maioris grauitatis intenſiuæ, quia hæc non attenditur, penes maiorem, vel minorem ponderationem philoſophicè loquendo, ſed tantùm iuxtà vulgi opinionem. Deindè noſtrę reſpōſionis energia pręcipuè in hoc conſiſtit, quod remiſſio qualitatis non impedit abſolutè effectum, ſed ſolum facit, quod non producatur ità intenſus, vel tam velociter, ſicut à qualitate intenſa; vndè ſi grauitas intenſiua ligni, & lapidis ſolùm differrent ſecundum magis, & minus, id impediret ſolùm, quod lignū nōn ità profundè, vel non adeò velociter deſcenderet per aquam, ſicut lapis; cum ergo videamus per talem remiſſionem deſcēſum omninò impediri, ſignum euidens eſt differre has grauitates ſecundum ſpeciem, & non tantùm ſecundum magis, & minus; & ſic illa conſequentia primi noſtri argumenti optimè tenet.

145 Alij ad argumentum noſtrum reſponderunt, ideò lignum in aquam nō deſcendere, quia habet in poris incluſum aerem, cuius leuitas grauitati ligni reſiſtit, ne ad profundū petat, ſicut etiā euenit in pumice aquis ſupernatante propter aerē incluſum, lapis verò quamuis nō habeat grauitatem diſtinctę ſpeciei, ideò deſcendit, quia nō habet aerē incluſum in poris ſuis, qui impediat deſcēſum. Hanc ſolutionem dicimus ibi non valere, quia ſi vtrumque

ſtatera

ſtatera perpendas, ſ. lapidem paruum, & lignum magnum, grauius aparebit lignũ, quam lapis; ergò ſicut in ſtatera leuitas aeris incluſi in ligno non impedit, quominus præponderet lapidi; ità nec impediet, quin præponderet in aqua. Tum quia non poteſt eſſe tanta leuitas aeris incluſi, vt æquipolleat, imò præualeat tantæ ligni grauitati; ergò ſicut ſi alicui graui ſit annexum aliquod leue non potens vincere illius grauitatem, moueretur ad motum grauis, ità quoque accideret in ligno, & aere incluſo, exemplum de pumice non eſt ad propoſitum, nam verum eſt propter aerem incluſum leuitare, attamen ſi in puluerem redúceretur, ſtatim in profundũ tenderet, quod in ligno non contingit.

146 Poncius loc. cit. nu. 141. negat conſequẽtiam primam huius impugnationis, datur enim diſparitas maxima, quia cum aer non leuitet proprio loco, nõ impedit in aere, vbi in ſtatera ponitur, grauitatem ligni, & ſic cum illa ſit maior propter extenſionem maiorem, quam grauitas lapidis parui facilè præponderabit in ſtateram, & quandoquidem leuitare debeat aer infrà proprium locum, vt ſub terra, & aqua, ſupra quæ petit eſſe naturaliter, impedire poteſt, quominus lignũ deſcendat ſub aqua, etiãſi ſit extenſiuę maioris grauitatis, quam lapis non habens tale impedimentum, ac proptereà deſcendens. Ad 2.iam facilè negatur antecedens, quam aſſeritur, qua enim ratione facilè concipitur aerem incluſum in pumice impedire eius deſcẽſum, & pręponderare grauitati eius, cur idem dici nõ poſſet de aere ligni? quo etiam exemplo pumicis confirmatur reſponſio data ad p. impugnationem, quia ſi pumex magis pręponderaret in ſtatera, quam lapis paruus, nec hoc impeditur ab aere, & tamen impeditur deſcenſus eius ſub aqua per ipſum ergò idem dici poſſet de ligno: Vndè patet malè dici, ab Aduerſarijs, quod illud exemplum non ſit ad rem: nec ad id oſtendendum valet, quod ipſi dicũt pumicem attritum, & redactum ad pulueres deſcenſurũ, lignum verò non item: nam inprimis hoc non obſtat, quominus aer poſſet impedire deſcenſum ſub aqua, licet non poſſet ſub aere, & prętereà ſi poſſet lignum ità atteri, vt non remaneret aer incluſus, deſcenderet ſic attritum, non minus, quam pulueres pumicis: quod ſi non poſſit ità atteri, quin ſemper in quacunq. parte eius maneat aer incluſus, nõ eſt mirũ, quod non deſcendat.

147 Planè negari nequit, quin ſolutio data ſit ſatis apparens ob allatam diſparitatem, quæ quidem manifeſtiſſima eſt, ſi conſequẽtia deduceretur ex paritate leuitationis aeris in proprio loco, & infrà proprium locum, quia in proprio loco nullo modo leuitat cęterum in argumento intendimus deducere paritatem ex leuitatione aeris ſemper debita infrà proprium locum, quando namque ponimus caſum, quod lignum in bilance, vel ſtatera ponatur, & dicimus grauitatem eius non impediri ab aere, quin præponderet lapidi, non loquimur de aere in poris ligni incluſo, ſed de aere circa lignum, & bilancem circumfuſo à parte inferiori, quo pacto eſt infrà proprium locum, quatenus, eſt ſub grauiori corpore conſtitutus, vndè hinc indè labitur, vt ſuprà lignum, vel bilancem aſcendat; ſicut ergo hic aer ſub ligno, vel vilance conſtitutus, quamuis leuitet, vt ſuprà illa corpora feratur, tamen eius leuitatio nõ impedit, quin grauitas ligni præponderet lapidi, ità quoq. aer incluſus in ligno aquę immerſo impedire nequibit, quin eius grauitas parũ et lapidi præponderet, in hoc igitur ſenſu tenet conſequentia noſtra, neque vis eius ab allata diſparitate eneruatur.

Sed ſi ſolutio data ad primam inſtãtiam habet aliquam aeparentiam, planè ſolutio data ad ſecundam nullam prorſus habet, & omninò falsũ eſt tam facilè negari illud antecedens, ſicut aſſeritur, ſi namque tam facilè negari poteſt, debebat Poncius eius probationi occurrere (quod non fecit) & quidem euidentiſſimę deſumptæ à paritate corporis grauis, cui aliquod leue eſſet annexum non potens viuere illius grauitatem, ſicut enim in tali caſu leue moueretur ad motum grauis, quantumcunq. contrà conaretur leuitando, ità quoque in noſtro caſu deberet aer incluſus ad motum ligni deorſum ferri, quantumcunq. contrà nitatur leuitando, ſicut ſi veſſica aere plena lapidi

pedi alligetur, experiētia conſtas deorſum ferri in aqua cum lapide, nec poteſt aer in veſſica incluſus leuitatione ſua talē grauitationē, & deſcenſum impedire. Neq. eadem facilitate concipitur aerem incluſum in ligno impedire eius deſcenſum in aqua, ſicut in pumice; tum quia ſenſibilius deprehendimus aerem in pumice, quā in ligno, quandoquidē pumex cernitur cauitatibus, & foraminibus refertur, in quibus deliteſcit aer, non ità lignum, tùm quia comminutus in puluerē puluiculi ſtatim deſcendunt, ſignum euidens ſurſum in aqua detineri ab incluſo aere potius, quam ex innatā, & intrinſeca leuitate, quod non ità facilè de ligno dici poteſt, quod quantumuis attritum excuſſo aere, ſi quis aderat ſemper ſupernatet aquæ, vndè arguměturn deducitur id potius euenire ex innata leuitate quam ex incluſo aere; quod quamuis negetur à Poncio, experientia tamen rerum magiſtra contrarium docet. Ex quo tandem infertur exemplum de pumice adductum in ſolutione argumenti principalis eſſe ad rē, vt in noſtra impugnatione dicebamus; quicquid dicat Poncius, cuius acumen, quantum ſuperet noſtrum, in veritate veſtiganda ex dictis deduci poteſt; nobis ſufficit tantum acuminis habere, vt eum intelligamus, *& cum minimum agit, & nomum,* quod addo pro reſponſione ad ironiam poſitam ſuprà nu.141.

An motus ſpecificetur à ſubiecto.

148 Docuimus diſp.15. Phyſ. q.7. art.p. motum ſumere vnitatem ſpecificam à termino ad quem iuxtà Ariſ.dogma 5.Phyſ.31. dicentis, ***omnis dealbatio omni dealbationi idem ſecundum ſpeciem erit, & omnis denigratio denigrationi***, quæ eſt communis doctrina in Peripatu abſq. vlla heſitatione recepta, contra quam in fine illius articuli nu.80. quandam proponimus obiectionem probantem motum ſpecificari à ſubiecto in hunc modum; motus quo mouetur vnū ſubiectū v.g. homo dicit eſſentialem ordinem ad ipſum, nec de potētia Dei poteſt eſſe motus alterius ſubiecti v.g. equi, aut motus equi motus hominis, etiamſi terminos haberent eiuſdem rationis.ſ. calorem, vel frigus, ergò eorūdem motuum ſpecifica diſtinctio ſufficienter colligitur ex diuerſitate ſpecifica ſubiectorum abſque recurſu ad terminos; vndè licet ſit idem ſpecie calor in aqua, vel ligno inductus, nō tamen rectè infertur hinc eſſe eundem ſpecie motum, quia motus dicit eſſentialem ordinem ad ſubiectum ſic, vt in alio eſſe nequeāt, quem ordinē nō dicit calor.

Reſpondemus ibidem negando conſequentiam, quia etiam motus, quo Petrus calefit dicit eſſentialem ordinem ad ipſum, nec poteſt idem numero conuenire Paulo, & tamen ritè non infertur indè diuerſitas ſpecifica in motibus illis; tum quia ſi motus poteſt ſpecificari à ſubiecto abſque recurſu ad terminum, ſicut ex diuerſitate ſpecifica ſubiectorū deducitur diuerſitas motuum, ſic etiam aliquando ex vnitate ſubiecti deduc po ſſet vnitas motuū, & ſic motus contrarij in eadem ſubiecto facti ſimul, vel ſucceſſiuè vnus poſt alium dicerētur eiuſdem ſpeciei; ſicut ergò vnitas, vel diſtinctio ſpecifica motuum non attenditur à tempore, quia in eodem tempore fieri poſſunt motus ſpecie diuerſi, & in diuerſis temporibus ijdem ſpecie motus, ità pari ratione non obſtante illo ordine eſſentiali motus ad ſubiectum, vnitas vel diſtinctio ſpecifica motuum non debet penes ipſum attendi, quia in eodem ſubiecto poſſunt motus ſpecie diuerſi exerceri, & idem ſpecie motus in diuerſis ſubiectis, quarè concludimus diuerſitatem ſpecificam ſubiectorum materialiter ſe habere ad motum.

149 Poncius in append. apol. pag.210. nu.280. ait hanc eſſe vltimam impugnationem quam reperit cōtrà ſe factam in Phyſica Maſtrij, & Belluti, & inquit ſeruire poſſe pro coronide reliquarum, quas ſi nō excedit in gratia, & ſubtilitate ſolita horum Auctorum, certè non cedit vlli. Sed quiſnam quantumuis ſobrius lector poſſet hic retinere cachinum? fatetur Poncius hanc obiectionem à ſe factam diſp.13. ſuæ Phiſicæ nu.26. contrà præfatam noſtram concluſionem de ſpecificatione motus à termino ad quem, noſque illi reſpondiſſe loc.cit. & reſponſionem noſtram pro noſtra defen

ſione

ſione adductam vocat impugnationem, ſicut & omnes alias in editione ſecunda noſtræ Phyſicę adiectas ad eius oppoſitiones contra nos factas; ergò quia eius oppoſitionibus reſpondere voluimus, eum impugnauimus? papè quis demens hoc diceret? apud Philoſophos, qui contrà alicuius doctrinam arguit, & obijcit, dicitur illum impugnare, non verò qui nititur illi reſpondere, & ſua defendere, hic nãque propugnare, & non impugnare dicitur; ſed ſinamus Poncium more ſuo terminis abuti, & noſtras defenſiones, & reſponſiones appellare impugnationes, vt liberiorem ſibi faciat facultatem cõtra nos obloquendi, & debacchandi; & videamus tandem, an hæc quoq. vltima ſua defenſio maiorem habeat gratiam, & ſubtilitatem, quam ceteræ habuerint; videbis enim, quod ſicut hanc aſſertionem de ſpecificatione motus à ſubiecto tuetur contrà expreſſam Ariſt. & Scoti intentionem, ità quoq. locutum eſſe abſque vlla ratione, & fundamento, ſicut frequentius in tota ſua Apologia diſcurrit, & adhuc magis in hac vltima defenſione, quam in cęteris, & rationabiliter quidẽ, quia motus naturalis velocior eſt in fine, quàm in principio; hoc dicere cogor ex adagio *fricantem refrica*.

Primò itaque quia ad obiectionen propoſitam, quam dicit eſſe ſuam, negauimus conſequẽtiam, quam dixit eſſe euidentem, & ſine probatione reliquit, hìc eã probat, quia quæcunq. dicũt ordinem eſſentialem ad res diſtinctę ſpeciei, ſine dubio debent diſtingui ſpecie nõ minus, quam quęcunq. diſtinguuntur ſpecie; ergò ſi motus calefactionis hominis dicit ordinem eſſentialem ad hominem, & non dicit talem ad Leonẽ, & ſi motus calefactionis leonis dicit ordinẽ eſſentialem ad Leonem, & non dicit talem ad hominem, vt ſupponitur in antecedenti, non poteſt negari, quin inter ſe diſtinguantur ſpecie.

150 Reſpondeo rurſus negãdo conſtanter illud antecedens .i. illam propoſitionẽ, *quæcunque dicunt ordinem eſſentialem ad res diſtinctæ ſpeciei, ſine dubio debent diſtingui ſpecie non minus quam quęcunque diſtinguuntur ſpecie*, hanc, inquam, propoſitionem, tanquam veram, & ſine dubio prolatam, nego eſſe vniuerſaliter veram, afferendo non vnam, ſed centum, vt ità dicam, inſtantias; nam relatio genereitatis fundata in ſubſtantia dicit ordinem eſſentialem ad ſubſtantiam, & quæ fundatur in accidẽte dicit ordinem eſſentialem ad accidens, & tamen quia habent rationẽ fundandi eiuſdem rationis, & conſimilem denominandi modum, nõ diſtinguuntur ſpecie, aut genere, ſed tantùm numero, ſicut etiam relationes ſpecieitatis fundatę in homine, & equo, vt docet Scotus quol. 6. X. idem cõtingit etiã in relationibus realibus v.g. in ſimilitudinibus duarum albedinũ, & duarum nigrediniũ adinuicẽ, nam ſimilitudo fundata in hac albedine ad aliam dicit ordinem eſſentialem ad illã itaut nequeat eſſe ſimilitudo huius nigredinis ad illam etiam de potentia abſoluta; & tamen duæ illę ſimilitudines ſpecie non diſtinguuntur, vt dixi diſp. 8. log. q. 10. art. p. in fine, & ratio eſt, quia licet naturæ, quæ ſunt fundamenta remota illarum relationum, ſint alterius rationis, modus tamen vnitatis, qui eſt ratio proxima fundandi eas, eſt vtrobique eiuſdem rationis; eodem modo dicũt Aritmetici proportionem duplam inter duo, & quatuor repertam eſſe eiuſdẽ rationis cum ea, quæ reperitur inter quinque & decem, etiamſi numeri, qui illas fundant, ſpecie inter ſe differant; Item Petrus dicit ordinem eſſentialẽ ad Petreitatem ita quod Petreitas nec de potentia abſoluta poteſt conſtituere Paulum, & Paulus conſimilem ordinem eſſentialem dicit ad [illegible], & nihilominus quamuis Petreitas, & Pauleitas ſint nedũm ſpecie differentia, ſed etiam primò diuerſa, & in nullo conceptu quidditatiuè conuenientia, vt tenet quoq. Poncius diſp. 6. log. q. 2. non hinc ſequitur Petrum, & Paulum ſpecie differre, vel eſſe primò diuerſa, quia vt inquit Doctor 2. d. 3. q. 6. I. *non tanta eſſe debet diſtinctio in conſtitutis, quanta eſt in conſtituentibus*, quæ maxima Scotica directè deſtruit maximã Poncianam, *quæ dicunt ordinẽ eſſentialem ad res diſtinctę ſpeciei debent diſtingui ſpecie*, nã cõſtituta dicũt ordinẽ eſſentialẽ ad conſtituentia, à quibus eſſentialiter de-

pen-

pendent, & conſtituentia nedùm ſpecie differre poſſunt, ſed etiam eſſe primò diuerſa, vt conſtat de differentijs indiuidualibus, & tamen talis diſtinctio non neceſſariò in conſtituta redundat; Rurſus potentia viſiua aquilę dicit ordinem eſſentialem ad animā aquilę, vt facultas vitalis ad principium vitale, à quo dimanat, adeò ut de potentia abſoluta potētia viſiua aquilæ nequit eſſe potentia viſiua Bouis, & tamen nō ſequitur, quod ſi anima aquilę, & bouis ſpecie diſtinguuntur, ſic etiā diſtingui debeāt potentiæ eorum viſiuę, vt docet Scot. 2. d. p.q.6.D. & ſic in mille alijs inſtari poſſet; ergo propoſitio illa abſq. dubio aſſumpta, tanquam vera, non eſt talis; & hoc ſepiſſimè cauſa eſt falſitatis diſcurſuum Poncianorum; fingit enim, aut ſibi præfigit quaſdam propoſitiones tanquam vniuerſaliter veras, quæ tamen tales non ſunt, vndè in his, proferendis illam reflexionem habere deberet, quam ſępè in nobis deſiderat feſtucam in oculis noſtris videns, & trabem in ſuis non videns. Videatur quoq. Doctor 5.Met.q.12.ad p.prin. vbi docet ſuper duo generaliſſima fūdari poſſe relationes eiuſdem ſpeciei, quia non eſt neceſſe tantam eſſe diſtinctionem in relationibus, quanta eſt in fundamentis.

151 Secundò proſequitur Poncius, & inquit ad propoſitam obiectionem malè nos negaſſe conſequentiam, nec ad eam negādam ſufficere tres rationes in reſponſione tactas; non quidem primam, quia licet motus Petri dicat ordinem eſsētialem ad Petrum, & motus Pauli ad Paulum; tamen quandoquidem Petrus, & Paulus non diſtinguantur ſpecie, non ſequitur ex illis ordinibus, quod diſtinguantur ſpecie, ſicut ſequitur ex ordinibus motuum hominis, & Leonis, qui reſpiciunt eſſentialiter res diſtinctas ſpecie.

Hęc tamen replica nulla eſt, quia vel motus hominis ponitur à Poncio ſpecie diſtinctus à motu Leonis, eo præciſè quia ordinem dicant ad ſubiecta ſpecie diuerſa, & tunc eadem ratione calores inducti in hominem, & Leonem poni deberent ſpecie diſtincti, quia inducuntur in ſubiecta ſpecie diuerſa; aut motus Leonis ponitur ſpecie diſtinctus à motu hominis eò præciſè, quia dicit talē eſſentialem ordinem ad Leonem, vt motus Leonis etiam de potentia abſoluta nequit eſſè motus hominis, quia eſt eſſentialiter ordinatus, & determinatus ad denominandum Leonem, & tunc hac eadem ratione motus Petri poni debebit ſpecie diſtinctus à motu Pauli, etiamſi Petrus, & Paulus ſpecie non differant, quia motus Petri ità eſſentialiter cōuenit Petro, vt de potētia abſoluta nequeat conuenire Paulo. Conf. quia Poncius diſp.6.log.q.10. in fine hac præciſè de cauſa tenet actionē, qua hic ignis producit hunc numero calorem eſſe ſpecie diſtinctam ab actione, qua alter ignis producit alium numero calorē, quia actio procedens ab hoc igne nequit ab illo procedere etiam de potētia Dei abſoluta, & idem tenet de viſione, qua Petrus videt hoc album, & alia qua Paulus videt aliud albū, eſſe nēpè ſpecie diſtinctas, quia vna dicit eſſentialem ordinē ad oculū Petri, itaut nequeat eſſe Pauli, & è contrà, & ſic etiā diſcurrit de pluribus vnionibus, præſentijs, & alijs huiuſmodi reſpectibus; ſi ergò præciſè ob hūc ordinē eſſentialē actiones duorum ignium ſpecie inter ſe diſtinguuntur, & viſiones duorum alborum Petri, & Pauli, quantumuis illi duo ignes, & oculus Petri, & Pauli ſolo numero differāt; quoque in propoſito, vt conſequenter loquatur, tenetur Poncius diſcurrere de motibus Petri, & Pauli, quod ob talem ordinem eſſentialem ſpecie inter ſe diſtinguantur, etiam ſi Petrus, & Paulus ſint ſolo numero diſtincti; vel ſi hoc non ſequitur de motibus Petri, & Pauli, nec etiā ſequetur de motibus hominis, & Leonis, quia eorum diſtinctio ſpecifica nihil ad hoc facit; aut ſi, hęc inducit diſtinctionem ſpecificam inter eorum calefactiones, eandem quoq. inducent in calores productos in ipſis; ex quo conſtat quā inconſequenter loquatur Poncius immemor eorum, quæ alibi dixit in hac eadem materia.

152 Deindè non adeò humilem habeo ego de literatura Aduerſarij opinionem, qualem ipſe de nobis habet (vt mox patebit) quod ipſum ignorare putē, quod ſciūt pueri; ſciunt autem iſti, quod cum dicimus

rela-

relationes interdum per fundaměta diſtingui ſpecificè, id non vtiq. de fundamentis remotis, & materialibus intelligi debere, ſed proximis, & formalibus, quæ ſunt rationes ipſę fundandi, vndè licet in eadem albedine fundentur ſimilitudo ad aliam albedinem, & diſſimilitudo ad nigredinem, tamen ſpecie diſtinguuntur huiuſmodi relationes etiam ex parte fundamenti proximi, quia habent diuerſas rationes fundandi: cũ ergo motus in propoſito relationem dicat ex Scoto 2.d.p.q.5. in fine nẽpè tranſitum, vel ordinem ſubiecti ad formã, quam prius non habebat, ſi motus interdum ex parte ſubiecti, vel fundamenti diſtinguere velimus, non eſt ſpectandum fundamentũ remotum, vti ſunt in propoſito leo, & homo, ſed fundamẽtum proximum, ſeu ratio ipſa fundandi, ratio autem fundandi, & ſubiectandi motum in homine, & Leone vtique non eſt natura ipſa hominis, vel Leonis, ſed potẽtia paſſiua ad moueri, vt inquit Ariſ. 3. Phyſ. 9. definiens motũ eſſe actum mobilis, quatenus mobile eſt, hæc autem eiuſdem rationis eſt in homine, & leone in caſu propoſito, ergò ex quocumque capite hallucinatur Poncius.

153 Tertio, ait neque valere ſecundam rationem negationis illius conſequentiæ, quia ad diſtinctionem ſpecificam minus requiritur, quam ad vnitatẽ, vt pueri ſciũt, nam ad diſtinctionem ſpecificam hominis, & bruti ſufficit, quod non conueniant in vna formalitate, v.g. in rationalitate, ſed ad vnitatem requiritur conuenientia in omnibus formalitatibus, & ſicut non valet inferre, ſi differant aliqua in animalitate, differunt ſpecie, ergò ſi cõueniunt in animalitate, conueniunt in ſpecie, ità non valet inferre, duo motus differunt ſpecie ex diuerſitate ſubiecti, ergo debent etiam conuenire ſpecie, ſi conueniunt in ſubiecto. Imò ipſimet (inquit) nu. 77. negant cum Doctore ſequi ex vnitate ſpecifica termini vnitatem ſpecificam motus, licet ex diuerſitate ſpecifica ipſius arguatur diuerſitas ſpecifica eius, cur ergò tam immemores ſui inferunt cõtrà me conſequentiã, quam ipſimet paulò antè negauerunt?

Hìc primò aduertendum eſt reſponſionem noſtram à Poncio fideliter non referri, nos enim diximus, quod ſi motus ſpecificari poteſt à ſubiecto abſque recurſu ad terminũ, ſicut ex diuerſitate ſpecifica ſubiectorum deducitur diuerſitas motuum, ſic etiam aliquando ex vnitate ſubiecti deduci poſſet vnitas motuum, Poncius autem omittit particulã, *aliquando*, & refert rationem noſtram, tanquam ſi diceremus ex vnitate ſubiecti poſſe ſemper, & abſolutè deduci vnitatem motuum, quod tamen nõ aſſeruimus, ſed ſicut ipſe dicit poſſe aliquãdo ex diuerſitate pecifica ſubiectorum deduci diuerſitatem ſpecificam motuum, etiamſi habeãt terminos eiuſdem ſpeciei, ità nos quoq. inferimus data hac hypoteſi poſſe è contra aliquando ex vnitate ſubiecti, ſeu ex non diuerſitate ſpecifica illorum vnitatem motuum deduci, quamuis termini eſſent diſtinctę ſpeciei, & ratio eſt, quia in cauſis præciſis, ſicut affirmatio eſt cauſa affirmationis, ità negatio eſt cauſa negationis, ſed in caſu allato ab Aduerſario, quod homo, & Leo calefiant, cauſa præciſa diſtinctionis ſpecificę illorum motuum eſt diuerſitas ſpecifica ſubiectorum, ergo in caſu, quo Petrus calefieret, & Paulus frigefieret, deduci poſſet ex data hypoteſi, quod motus illi eſſet eiuſdẽ ſpeciei, vel ſpecie nõ differant, quia habent ſubiecta non ſpecie diuerſa, in virtute illius maximæ topicæ quod quando aliqcid eſt cauſa præciſa alicuius affirmationis, ſic pariter negatio, vel remotio illius eſt cauſa pręciſa negationis.

154 Sed fac etiam nos abſolutè locutos, adhuc illa ratio euincit intentum, quamuis enim loquendo de conſtitutiuo, & diſtinctiuo generico verum ſit, quod ait Põcius, ex diuerſitate illius benè inferri diuerſitatem ſpecificam, quatenus maior diuerſitas ſemper infert minorem, non tamen ex eius vnitate, vel identitate ritè colligi vnitatem vel idẽtitatem ſpecificam, quia minor vnitas non infert maiorem, attamen loquendo de conſtitutiuo, & diſtinctiuo formali, & ſpecifico tàm benè ex eius diuerſitate deducitur ſpecifica diuerſitas inter aliqua duo, quàm ex eius vnitate, vel non diuerſitate ſpecifica conuenientia, vt v.g. ſicut arguere licet, Petrus, & Bucephalus non

conue-

conueniunt in rationalitate, ergo ſpecie differunt, ſic è contrà argumentari valet Petrus, & Paulus conueniunt in rationalitate, ergo ſunt eiuſdem ſpeciei, & hanc doctrinam tam benè pueri ſciunt, quam illam. Sed in propoſito, cũ ait Poncius motum Leonis, & motum hominis ad calorem diſtingui per ordinem eſſentialem ad ſubiecta, non loquitur de diſtinctione generica, quaſi quod per ordinem ad illa ſubiecta conſtituantur, & diſtinguãtur, tanquam per conſtitutiuũ, & diſtinctiuum genericum, ſed loquitur de diſtinctione ſpecifica, adeòque quod ordo eſſentialis iſtius motus ad hominem, tanquam ad ſubiectum, ſit differentia conſtitutiua eius in tali ſpecie, & diſtinctiua à motu Leonis, quatenus eadem ſunt principia cõſtitutiua, & diſtinctiua rei, ergò ſi ex diuerſitate ſpecifica ſubiectorum benè deducitur ſpecifica differentia motuum, ità ex non diuerſitate ſpecifica illorum pariter benè deducitur vnitas ſpecifica motuum.

155 Hinc detegitur puerilis error Poncij, dum volens falſitatem noſtrę reſpõſionis oſtendere ſic diſcurrit. Sicut non valet inferre, ſi differant aliqua in animalitate, differunt ſpecie, ergò ſi conueniant in animalitate, conueniunt in ſpecie; ità nõ valet inferre, duo motus differũt ſpecie ex diuerſitate ſubiecti, ergo debẽt etiã couenire ſpecie, ſi cõueniant in ſubiecto. In hoc (inquã) diſcurſu committitur manifeſtus error, nã vt paritas valeret, ordo duorũ motuũ ad diuerſa ſubiecta deberet eſſe conſtitutiuum eorũ, & diſtinctiuũ genericũ, ſicut eſt animalitas reſpectu hominis, & equi, vt res nõ ità ſe habet in ſententia Poncij, qui vult illos motus per ordinẽ ad diuerſa illa ſubiecta conſtitui, tanquam per conſtitutiuum, & diſtinctiuum formale, & ſpecificum.

Neque verum eſt, quod ſubdit Poncius, nos nu. 77. abſolutè negaſſe cum Doctore ſequi ex vnitate ſpecifica termini vnitatem ſpecificam motus, licet ex diuerſitate ſpecifica ipſius arguatur diuerſitas ſpecifica eius; Sed ibi diximus ex Scot. p. d. 2. q. 7. T. quod quamuis ex diſtinctione ſpecifica terminorum ſemper inferatur diſtinctio ſpecifica motuum, non tamen ex diſtinctione ſpecifica motus sẽper inferri poteſt diſtinctio ſpecifica terminorum: hoc eſt quod Doctor aſſerit loco citato, & nos cum ipſo; ſed cum hoc ſtat adhuc, quod regulariter loquendo ſicut ex diſtinctione ſpecifica terminorum ritè infertur diſtinctio ſpecifica motuum, ità quoque ex vnitate ſpecifica termini infertur vnitas ſpecifica motus; at Poncius in ſua ſententia nunquam vult ex vnitate ſubiecti poſſe inferri vnitatem ſpecificam motuum, quod tamen concedere debet, ſi motus verè ſpecificatur à ſubiecto, ſicut concedunt illi, qui motum ſpecificãt à termino.

156 Quarto, inquit neq. valere tertiam rationem negationis conſequentiæ argumenti principalis, quia vel tempora diuerſa non ſunt diuerſa ſpecie, in quibus fierent diuerſi motus, vel ſi differunt, motus facti in illis non dicunt eſſentialẽ ordinem ad illa tempora, quin idem motus factus in vno tempore poſſit fieri in alio, & motus diuerſi facti in diuerſis tẽporibus poſſint fieri in vno, ſed ſiuè primum dicatur ſiuè ſecũdum, ex ordine motus ad tempus, non ſequitur diſtinctio ſpecifica ipſius nec identitas, licet ex ordine eſſentiali ad ſubiecta diuerſa ſpecie ſequatur diſtinctio ſpecifica ipſius, quia hoc eſt primum principium, quod quæcũque includunt intrinſecè prędicata eſſentialia diſtincta ſpecie, illa debeant eſſe diſtincta ſpecie; nec minus eſt per ſe notum, quod quęcunque includunt eſſentialiter ordinem ad res dictinctę ſpeciei, illa dicant prædicata eſſentialia diſtinctę rationis ſpecificę; ſic autem ſe habent motus reſpicientes diuerſa ſubiecta; non autem ſic ſe habent motus facti in diuerſis temporibus, niſi tempora ſint diuerſa ſpecie; aut ſi ſint, niſi motus ità reſpiciãt tempora illa eſſentialiter, vt motus factus in vno, non poſſit fieri in altero. Quod ſi tẽpora ſint diuerſa ſpecie, & motus factus in vno, ità reſpiciat ipſum, vt non poſſit fieri in altero, tunc concedit, & dicit neceſſarium eſſe, quod motus facti in diuerſis temporibus diſtinguantur ſpecie.

Sed neque hæc replica tertiam eneruat rationem, quantumuis enim conetur aſſerere diſparitatem inter tempus, & ſubiectum

in ordine ad motum ;ſemper tamen viget illa paritas,quod ſicut vnitas, vel diſtinctio ſpecifica motuum non attenditur à tempore, quia in eodem tẽpore fieri poſſunt motus ſpecie diuerſi,& in diuerſis temporibus ijdem ſpecie motus, ità attendi non debet penes ſubiectum, quia in eodem ſubiecto poſſunt motus ſpecie diuerſi exerceri, & idem ſpecie motus in diuerſis ſubiectis. Cũ autem oppoſitum probat, quia hoc eſt primum principium, quod quæcunq. includũt intrinſecè prædicata eſſentialia ſpecie diſtincta, illa debeant eſſe diſtincta ſpecie, licet hæc pars maioris aliqua egeat explicatione, quia vt aiebat Scotus cit. non eſt neceſſe,quod ſit tanta diſtinctio in conſtitutis, quãta eſt in conſtituentibus, & datur manifeſta inſtantia in indiuiduis eiuſdẽ ſpeciei,quę in ſuo conceptu includunt differentias indiuiduales primò diuerſas.ſ. in nullo quidditatiuè conuenientes, & adhuc ſunt eiuſdem ſpeciei ; Quamuis inquam, hæc pars maioris ſit cum grano ſalis intelligenda, altera tamen pars, quæ dicitur nõ eſſe minus per ſe nota, quod, *quæcunque includunt eſſentialiter ordinem ad res diſtinctæ ſpeciei, illa dicant prædicata eſſentialia diſtinctæ rationis ſpecificæ*, eſt omninò negãda, vt vniuerſaliter vera, ob manifeſtas inſtantias ſuperius allatas,nam omnes ſimilitudines, omnes vniones, omnes præſentiæ ad idem numero ſpacium habẽt eadem eſſentialia prædicata, licet dicant ordinem ad diuerſa ſpecie fundamenta; Quod autem iſti, & alij conſimiles reſpectus ità ſe habeant, vt qui afficiunt hoc ſun damentum, nequeant aliud afficere, hoc non efficit, vt debeant cenſeri alterius rationis ſpecificę, quia talis repugnantia nõ oritur ex natura, & eſſentia ipſorum, ſed potius ex eorum hęcceitate,& ideò non facit eos eſſe alterius rationis ab alijs reſpectibus qui petunt alia fundamenta, ſed ſolam arguere poteſt numericam diſtinctionem, vt fusè oſtendo diſp.10. Met.qu.11. contrà eumdem Poncium, & alios Recentiores.

157 Quintò tandem probat motum ſpecificarià ſubiecto etiam ex noſtris principijs,quia (inquit) nu.76.aſſerũt rationem genericam motus à ſubiecto deſumi ; ſed hinc ſequitur, quod etiam ſpecificetur à ſubiecto, nam ratio illa generica eſt de ratione ſpecifica eius, & per eam licet non poſſit diſtingui ſpecie à motibus cõuenientibus in eadem ratione, poteſt tamen per eam ſpecie diſtingui ab alijs motibus non conuenientibus in ipſa, ſicut homo ratione animalis diſtinguitur ſpecie à lapide, licet non diſtinguatur à bruto.

Reſpondeo, neque nos aſſerere loc.cit. motum deſumere à ſubiecto vnitatem genericam ſimpliciter, & abſolutè loquendo ſed cum limitatione, *aliquo modo*, vndè nu 78.cum in tertia obiectione probaretur motum à ſubiecto quoque ſpecificari debere, quia motus hæc tria eſſentialiter includit .ſ. terminum à quo, ad quem, & ſubiectum. Negamus conſequentiam, non enim quodlibet ſpecificatur ab omni eo, quod in ſuo conceptu eſſentiali ingreditur, ſed ab eo duntaxat, quod ſe habet, vt determinans, ſicut materia quamuis ſit de conceptu hominis, non tamen ſpecificat illum, ſed ſola forma; modò ſubiectum eſt nimis commune, & poteſt recipere plures motus ſpecie vel numero diſtinctos,& etiã genere, ideoque vnitas generica poteſt *aliquo modo*, ab ipſo deſumi, nõ ſpecifica; hęc ibi, ex quibus conſtat hoc noſtrum aſſertum de vnitate generica motus non fideliter à Poncio referri.

158 Sed fac etiam nos abſolutè aſſeruiſſe vnitatem genericam motus à ſubiecto deſumi, adhuc negatur hinc ſequi, quod à ſubiecto ſpecificetur, quamuis enim ratio generica ingrediatur cõceptum ſpecificum, quia non ingreditur, vt ratio formalis, & determinans, ſed vt materialis, & determinabilis, ideò eſſe nequit ratio ſpecificatiua motus, vndè eſt omninò inepta, & ridicula conſequentia, animal ingreditur ſpecificum hominis conceptum, ergò homo ſpecificatur ab animali, quia vnitas, vel diſtinctio ſpecifica per ſe,& formaliter non ſumitur, niſi à ratione determinatiua, & formaliter cõſtitutiua rei in tali eſſe ſpecifico. Neque ex eo, quod genus diſtinguat ſpeciem conſtitutã per ipſum ab omni alio, quod ſub diuerſo genere contine-

tur,

tur, vt v.g. quod animal diſtinguat hominem à lapide, ritè infertur, quod homo ſpecificetur per animal, vel ſuam vnitatem ſpecificam, aut diſtinctionem ab animali deſumat, quis enim omninò mentis hebes ità diſcurreret? quod enim ità ſpecificat, & ſpecificatiuè conſtituit, nedùm conſtitutum diſtinguit ab his, quæ ſub diuerſo genere continentur, ſed etiam ab alijs ſub eodem genere contentis, & ſic rationale dicitur ſpecificatiuum hominis, eique tribuere vnitatem, & diſtinctionem ſpecificam, quia diſtinguit hominem nedùm à lapide, ſed etiam boue, Leone etc.

Et cùm tandem dicebatur, quod homo ratione animalis diſtinguitur ſpecie à lapide, licet non diſtinguatur à bruto, atque ideò quod genus tribuit quoq; ſpecificam diſtinctionem ſaltim ab his, quę ſub diuerſo genere continentur; reſpóndeo, quod eo ipſo quod genus diſtinguit ſuum conſtitutum ab his, quæ ſub diuerſo genere continentur, talem diſtinctionem dici debere genericam, & non ſpecificam, eo quia fit per conſtitutiuum genericum, & nō ſpecificū, eodem enim prorſus modo principium conſtitutiuum rei rem illā diſtinguit, ſicut conſtituit, cum eadem ſint principia conſtitutiuà, & diſtinctiua rei, vt docet Scotus p. d. 11. q. 2. & ideò quod ſolùm genericè rem conſtituit, nequit illam ſpecificè diſtinguere, quia tunc modus diſtinguendi excederet modum conſtituendi; dici tamen poteſt hominē ratione animalis ſpecie diſtingui à lapide, non quidem per ſe, & formaliter; tanquam per formale, & ſpecificum conſtitutiuum, ſed tantùm illatiuè, quatenus nempè diſtinctio maior ſemper infert minorem, vndè quæ ſunt genere diſtincta, cenſentur etiam ſpecie, & numero diſtincta, cum quo tamen ſtat quod formalia conſtitutiua, & diſtinctiua generica, ſpecifica, & numeralia ſint inter ſe diuerſa; atque ideò ſemper falſum eſt rationem genericam dare poſſe formaliter vnitatem, vel diſtinctionem ſpecificam conſtituto per ipſam.

159 Deniq. apologiā ſuā his verbis Poncius concludit; Per hęc ſatisfactum eſt omnibus, quas ego potui reperire in additionibus ad Phyſicam duorum Patrum Conuētualium, impugnationibus meæ doctrinæ, meo quidem iudicio ſufficienter; ſed quia vnuſquiſque abundat in proprio ſenſu, cōſtituo arbitrum quemcunq. doctum, & indifferentem lectorem, cuius etiam iudicio relinquo, an expectari poſſit, vt in Metaphiſica, aut alijs Philoſophiæ partibus, quàs fortè de nouo iterum imprimunt Aduerſarij, melioribus rationum momentis impugnabunt, quæ ego vel contrà ipſos, vel contrà (ſi ipſis credendum eſt) Scotum ipſum in Curſu meo propono.

Reſpōdeo, *ante victoriam triumphum canere*, non licere, & rurſus replico, quod dixi ſuprà, reſponſiones quas in editione noua Phyſicæ adieci ad eius obiectiones, inepiè, & peruerſè impugnationes vocarij qui enim aliorum obiectionibus occurrit, in propriam defenſionem, propugnare dicitur, non impugnare, at ipſe impugnationes appellare voluit noſtras reſponſiones, vt Lectori perſuaderet nos primū ſua impugnaſse aſserta, atq. ideò rationabiliter motū fuiſse ad apologericè reſpondendum; verùm res è contra ſe habet, quandoquidē ipſe prior noſtra impugnauit aſſerta, cui nos pacificè reſpondimus in editione nouæ Phyſicę, atque adeò ſobriè, vt hoc fecerimus ſuppreſso eius nomine, ne vllam quidem querimonię ei præberemus, occaſionē quamuis hoc ipſum à nobis ad bonum finem factum in malam partem ſit interpretatus, vt conſtat ex initio apologię ipſius. Gaudeo tamen iudicio docti, & indifferētis Lectoris relictum eſse, quis noſtrum hactenus melius impugnauerit aduerſa, & propugnauerit propria.

Sequitur deindè; Ex quibus etiam vel ipſi Tirones noſtræ ſcholæ iudicare poterant, cui debeant, tanquam candidiori, ac ſinceriori Scotiſtæ ſe confidere, an mihi, qui nunquam recedere poſse videar ab ipſius mente, niſi cum ipſe ſignifico, non quidem abſolutè me recedere, ſed propono rationes, ob quas recedere quis me poſſit exiſtimare, & vrgentia fundamēta, ob quę ad id coactus ſum etc.

160 Sed quā prudenter, & ſcite in precedenti diſcurſu iudicio docti Lectoris reliquit

liquit iudicandum, quis noſtrũ melius impugnauerit, vel propugnauerit, tam imprudenter, & ineptè in præſenti diſcurſu Tironibus noſtræ ſcholæ relinquit iudicãdum, quis noſtrum fidelius ſcripſerit iuxtà dogmata ſcholę, Subtiliſque præceptoris, quaſi quod hoc ſit iudicium de re leuiſſima, & facilima, vt quiſq. Nouitius in ſchola illud ferre poſſit; planè ab hac ſententia me appello, & Tironum iudicio ſtare nolo, ſed Doctiorum, & prouectiorum in ſchola noſtra. Gaudeo tamen iterum, quod tandem vltro, & ingenuè fateatur Poncius ſe interdũ à mente Scoti recedere, quamuis enim dicat ſe nunquam abſolutè id facere, ſed vrgenti ratione coactum, hoc non facit, quod à Scoto non recedat, ſed quod non recedat perperã, & ſine ratione, vbi animaduerſione dignum eſt, quantæ virtutis ſit veritas; præcipuus namque Poncij in hac apologia ſcopus eſt notam ſibi à Typographo (vt inquit) perſonato inuſtam, quod interdum à mente Scoti recedat, propulſare, & expurgare, & tandem in fine eiuſdem apologiæ cenſurã eiuſdem Typographi propria confeſſione cõfirmat; Falſum tamen eſt quod inquit, ſe nunquam à mente Scoti recedere, niſi cum ipſe ſignificat: interdum ſiquidem (ne dicam frequenter) ab eius mente recedit, abſque vlla prorſus excuſatione, vel proteſtatione, imò abſque vlla Scoti mentione, vt videri poteſt diſp. 22. de Cęlo q. 4. concl. p. vbi aſſerit Cęlos adhuc eſſe poſſe intrinſecè incorruptibiles, quamuis conſtarent materia ſublunari cõtrà expreſſam Scoti doctrinam in 2. d. 14. q. p. nulla prorſus Scoti mentione facta, vel ratione habita, vt ſuprà oſtendi in appendice generali, vbi etiam ſufficienter diſcuſſum eſt, quis noſtrum melius intellexerit Scotum, nedùm cum clarè, verumetiam cum obſcurè loquitur.

Finit tandem; quod ſi longior fuerim, multitudo, & grauitas rerum, de quibus ſi Tironum Scotiſtarum emolumẽto proſpicere vellem, diſcurrendum mihi erat, veniam merebitur: cęteros etiã defectus excuſabit grauiorum ſtudiorum occupatio, à quibus huic cenſurę in veritatis gratiam ferendę viginti tantùm dies ægrè mutuare potui &c.

161 Hic vltimus diſcurſus toti Apologię fidem aufert, nam in prima parte diſcurſus fatetur res, de quibus in ea diſputatum eſt, & multas, & graues fuiſſe, ac proindè aliquam prolixitatem poſtulaſſe; & in altera parte diſcurſus inquit ſpatium duntaxat viginti dierum in hâc apologiam inſumpſiſſe; ex quo illicò deducitur, lucubrationes iſtas nimis fuiſſe pręcoces, nec ea fuiſſe maturitate, ac reflexione conſcriptas, quam grauitas materiæ poſtulabat, tàm breui temporis interuallo, cùm tamen toto apologiæ decurſu nihil frequẽtius nobis inculcet Poncius, quam quod maturè reflectamus ſupra quæ ſcribimus, nec ſcimus ſola verborum ſuperficie cõtenti abſq. vllo ſenſu ad rem faciente; Quamuis autem hoc ipſe iudicium ferat de tota noſtra Philoſophia, quod ſit abſque vlla reflexione conſcripta, & in puris verbis conſiſtat abſque ſenſu; ego tamen omni prorſus paſſione ſecluſa, vt detur veritati locus, ſecus de eius doctrina iudico, & præſertim de hac apologia ſua (nam eius Curſum volantibus, vt ità dicam, oculis perſpexi, vt inuenirem, quæ contra me ſcripſerat) quaſdam enim eius aut reſponſiones, aut obiectiones perlegi ſatis probabiles; quaſdam verò probabiles in apparentia ſolùm, ſed quæ ſi penitius introſpiciantur, & maturius conſiderentur, prorſus falſę, ac deceptorię deprehenduntur, vt conſtat in hac ipſa vltima defenſione, vbi replicę contra noſtram reſponſionem in Phyſica datam videtur omninò conuincere, & tamen ſunt prorſus deceptoriæ, vt ſatis luculenter oſtendi; quaſdam tandem nec in ſe, nec apparẽter probabiles ſed improbabiles omninò, & abſq. vllo fundamento prolatas, quarum nõnullas adnotaui in appendice generali, contrà veritatem, Ariſtotelem, & Scotum Magiſtrum, in quibus melius feciſſet veritati, & rationi ſuccumbere, quam errores erroribus accumulare in eorum defenſione ſuſcipienda.

162 Itaque ſi colligantur in vnum reſpõſiones datę diſp. 12. Met. q. 7. 8. 9. & 10. & in ſingularibus additionibus huic tomo de Gen. & Corr. inſertis, & in appendice gene-

generali ad finem eiuſdem tomi adiecta, inuenies ſatis,ſuperq.ſatisfactũ fuiſſe obiectis omnibus ſingillatim à Pōcio in ſua appendice apologetica; cur ſtatim non reſponderim, ſed in hæc vſque tempora reſponſionem diſtulerim, rationabile ab initio appendicis generalis accepiſti impedimentum, triennalem nimirum Prouincialatus occupationem; quantum temporis in hac reſponſione inſumpſerim pręcisè aſſerere non poſſum, cum non fuerit continuatus labor, ſed varijs negotiorum diſtractionibus, & occupationibus interpolatus; fateor tamen plus dierum viginti me conſumpſiſſe, ne locum adagio darem, *Canis feſtinans cęcos parit catulos*, neque enim ea ingenij fęlicitate vigeo, vt volumina pauciſſimis diebus abſque abortus periculo edere valeam; neq; ſum Scoti côterraneus, qualis eſse gloriatur Poncius, vt ex illo ipſo Cęlo tantum ſolertię, & ſubtilitatis mihi aſciſcere audeam;quod & ſi ibi oriundus eſsem, neque de hoc gloriari auderem, ne mihi reſpōderetur, quod Ariſt. dixit cuidã glorianti, quod eſset à magna, celebrique ciuitate nempè, *hoc nihil referre, ſed an celebri patria dignus eſset*, vt habetur lib.7. apoplneg. 18. Fateor inſuper, quod eſtò omnibus, & ſingulis impugnationibus, aut propugnationibus Aduerſarij ſatisfeciſſe mihi videar, nõ tamen dictet ijs, ſcommatibus, vellicationibus,& irriſionibus, tùm quia hoc ſũmè dedeceat virum Religioſum, & precipuè in confratrẽ,& eiuſdem Seraphici Patentis alumnũ in ſua Regula docẽtis,& præcipientis. *Non litigent neque contendant verbis etc.* Tùm quia Ariſtotelis dicti recordor lib.cit. apophteg. 24.contrà quem cum garrulus quiſpiam multa nugatus eſset, & tandem dixiſset, *Fortaſſis obſtrepo tibi nugis meis. Non herclè*, inquit, *nequè enim aduerti animum*, ſeria nempè animaduerti, irriſoria verò, & nugatoria diſſimulaui, & ſurdus pertranſiui; *Canis enim latrans non mordet*, inquit adagium, vndè tunc præſertim Auctores garruli ſtrepere, & bombiliare aſsolent, cum ſeſe ab obiectis extricare neſciunt, tunc, inquam, indignati in obijcientem fremunt, ineptiunt, dabaccantur, & mille ſcurrilia effutiunt, quæ proindè debet cordatus homo paruìpendere: *ad conuicia nemo ſcitius reſpondet, quam qui nihil*, aiebat Tiberius Cęſar.

163 Flocciferi pariter, quod non ſemel ſiue ex vegeta ætate,ſiuè ex ignorantia nos pueros appellet,& tanquam pueros tractet, vt conſtat ex hac ipſa vltima ſua replica ex dictis ſuprà nu. 153. licet etiam in hoc par pari referre potuiſsem, nã vt inquit Poeta,

Non ſat eſt mento, ſatis eſt caneſcere mente,

Quidam enim ſenes (ait Seneca epiſtol. 4.) etſi mortem hoſpitam, & ſepulchrum quaſi diuerſorium ante oculos videant, tamen adeò ſunt rudes, vt in ijs non pueritia, ſed quod grauius puerilitas remaneat. Et Sigonius de Antiquo iure ciuil. Rom. lib. p. cap. 17. refert fuiſse vetus prouerbium, *Sexagenarios de ponte deijci oportere*, non quod corpore tenus de ponte tùm præcipitarentur, ſed quia ſuffragium non ferebant, quod per pontem antiquitus dabatur; & ideò rectè dixit Furius Ceriolanus, qui triginta nondum attigerunt annos, celebres adeant Accademias, vt diſcant; ſexageſimum verò qui exceſserunt, ſibi viuere, incipiant, in otio, & quiete, & ſolius animæ ſalutis curam gerant. Hinc æquè pius, ac doctus Claramontius in replicatione ad Fortunium Licetum in fine ſic tãdem eum alloquitur, Senes ſumus, & Chriſtiani, vota noſtra purgemus, nauigationem ad verum polum, inquam, non ſeptentrionalem, ſed ſupercęleſtem, & diuinis extenſis demum velis dirigamus; contendere ad oſtentationem, non ad veritatem damnant Theologi. Ità planè Poncius facere debebat, primus fuit agreſsor, prior qui noſtra impugnauerat; ſuppreſso nomine, & abſque vlla aſperitate reſponſum ei fuerat; quarè vel ſilere, vel eadem lenitate replicare tenebatur, & non ſcholaſtice

ticæ diſceptationis, ac religioſæ modeſtiæ limites tranſgredi, & ſi interdum à veritate deuios nos comperiſſet, charitatiuè docere, & placidè ad liram reuocare. Quod ſi Tipographi (vt ait) perſonati epiſtola ſe ſe læſum dolebat, quod pro eam indicaretur pluries amplecti Recentiorum opiniones, quam Scoti, quaſi ab adoleſcentia in eorum ſcholis enutritus; mitto quod à perſonato ſe vindicare velle idẽ ſit, quod cum larua contendere, non ea erat cenſura, vt tot iniurijs, & conuicijs rependi deberet, cuot enim inſignes viri, atque doctiſſimi è ſcholis Recentiorum prodiere? quot ſcitè, atque eruditè ſcripſerunt etiamſi non Scoticè locuti? Concludo P. Poncium mitius agere potuiſſe, ac debuiſſe, lubricumq. nimis & abſque rationabili cauſa in contumelias fuiſſe: nobiſque proindè occaſionem dediſſe inuitis duriuſculè replicandi, quà m eſſet in animo, quod addere volui ad facilius veniam à lectore impetrandam, *diſſuendæ, nõ diſcindendæ ſunt amicitiæ*, vetus fert prouerbium, præſertim verò inter viros doctos, ſi aliquando id neceſſitas extorqueat, nec minus ad rem facit adagium aliud. *Feli tintinnabulum ne primus appendas.*

F I N I S.